

SAŋGBAND

TUURNKWE&ENT WADII

N

TUURNKPEEMT YUMII WADGA

**Sangband Tuurnkwæent wadii n
Tuurnkpeemt Yumii wadga**

Le Nouveau Testament et les Psaumes
en nawdm

Copyright © Wycliffe Suisse, Bienne, Suisse, 2013

Distribution

A.S.D.N., B.P. 3, Niamtougou, Togo

Publiée par

MiDi BIBLE

Ministère pour la Diffusion de la Bible en langues minoritaires
Av. de Croix de Rive 32, 1028 Préverenges, Suisse

ISBN 978-2-940059-13-3

Permissions d'utilisation

Les illustrations des pages 71, 94, 94, 212, 233, 237, 248, 261, 272, 293, 299, 306, 344, 448, 528, 884, 885, 890, 891, sont de Horace Knowles modifiées par Louise Bass. Reproduites avec autorisation. Copyright © The British & Foreign Bible Society, 1994

Les illustrations des pages 16, 18, 41, 68, 157, 337, 564, 572, 790, 879, 884, 886, 891, sont de Horace Knowles. Reproduites avec autorisation. Copyright © The British & Foreign Bible Society, 1954, 1967, 1972, 1995

Les illustrations des pages 61, 102, 152, 317, 879 sont de Darwin Dunham. Reproduites avec permission. Copyright © United Bible Societies, 1989

B`ba wadgankenan bii

Wadbuudga ba gbehkwegda hareh': Tuurnkpeemt gbehf n Tuurnkwæent red.

Tuurnkpeemt wadii keema lan nnii Sangband nn da ree tant n nidba, n lan nnii nidbee nn da gwid-d kaawr, n nan lan nnii dn da lo tuurnt n d` tigr lee. Hi ta weraa lan nnii In ba na nidba neer ka bee-d loogu, n lan nnii dn kpaaha ba neerm lee.

Tuurnkwæent wadii, hii bohoo Gohomt Sangband nn tamn d` Budaaga Yeesu Krist na ha biir tant tii gwæet. Gohomtii bohoo na nid baaben tii ha tia na Yeesu nnii Sangband Budaaga wii sohda ha weriib ka ta tia ban bohoo ha kuum n ha himtgm jugun tii. Ha tia welee menguu jugun wii kitg gwelha Sangband buga. Welee nnii tuurnkwæent dn tag n d` Budaaga n lo tii. D` ba d` waa-wu ha fubehii d` nan sohgd-wu d` haarn ha kuum kaann.

Yeesua kuum kaann nnii ha gwæet sohgdgta nn hod ha weriib n ha neerm l` gwæet, ka bo na l` torg nid na ha miig jugu dahb huru. Lag nidbilma hoda Tuurnkwæent wadgee. Ka ni ba wadii kwæereh n hilbleh'.

Ba hohl nooghinaahii na Yeesu Krista Gohomt wadii. Nidba banaaba hoda-hi.

*Wadga ka tagd Yeesu Krista Gohomt wadii hinaahii kee nnii **Tumtba ημεεgt reka.** Ka weraa lan nnii Yeesua tumtba nn her ημεεgb ha kuum kaan n ban werii nidba ha gwæet lee.*

*Wadii kwihf n hitahhii hi tagd hii ba na Yeesu Krista **tumt Foola** hoda-hi. Ha hoda wadhii ka too nidba na ba hom hom Yeesua weriib ban da ba hom bii na l` ta torg-ba na ba maantr ba kpaturun gonyii hi bee hii.*

*Wadii hiniindhii hi tagd hii ba na **tumtjeenba** ta hoda-hi na l` torg Krista tiiba na ba hom hom, l` hahlg ba gwæet hen tiim.*

*Tuurnkwæent wadkaawrgan, Yeesua rea gwæet tiit ka weraa ha tumt Yohanæesa. Lee, wii t hoorm-t. Kee nnii **Fohmgan gwæet In ree n werii tii wadga.** Ka weraa lan nnii In kee l` gëtg tant dihm man lee.*

*Wadga ka fela kee nnii **Tuurnkpeemtn Yumii reka.** Yumhii ba na tuurnkpeemtn tiiba seengbn. Ba ta hena-hi n ημεεgb tuurnkwæentntinan.*

Ba da hoda tuurnkpeemt wadii n hebrmn. Tuurnkwæent rei lee, ba

B' ba wadgankenan bii

4

da hoda-hi n greekmn. Bá ree-hi n lam jugu jugun. Hi ta reda gwelŋa n nawdmn n nnii.

Waari kɔtɔd

[] Ban da hoor wadnoogrii lee, biiba t foruu gwɛɛt, volba t hewl govont. Lee, ka v` nyaan [] miig na gwɛɛt t` ba huuga tii kpaŋ vuuguun wadhii menhiin.

« » Ka v` nyaan gwɛɛt tiit ba waarinhina huuga, miig na hii noon gwɛɛt dee dee nnii ban loŋr n hoorm. Bà ba hewl laa bà ba gwihdg kan kuugu.

“ ” Waarinhina weraa na nidhii heewra n gwɛɛlb n ka loola kan hii jeena noon gwɛɛt. Gwentah, hà ba hewl bii halah nn bed tii jugun.

-- Waarinhina weraa na gwɛɛt t` ba huuga tii rea gwɛɛt t` ba t` kaa tii kɔtɔd laa l` hewla diila t` hen.

() Waarinhina weraa na bà hoda goyentii kaalaja hin kaadg keen. Hi ta weraa riikan na gwɛɛt hin kaadg tii ba n faransmn.

* Gwɛɛt tiit bee t` kpa a hɛna-t n ημεεγb heruh laa t` kɔtɔd ba gemm na bà hom. Ka v` nyaan waarunhuna * gwɛɛgu kuugu bahm, hiluu wadgee fellaja, ba v` nyaan kan gwɛɛguu kɔtɔd.

z Ka v` nyaan waarunhuna gwɛɛgu fellaja, geedg wadvaaguu kwɛɛn. Ba v` nyaan hubiiga n vugu gwɛɛguu nn bahr n bii.

Ban ree bii

Want tiit da bee, ka kpaŋ gwelŋa. Bà da ta hɛna ημεεgt tiit tn kpa a hɛna tii. Lee, bà ree welee na v` nyaan blaŋb nn da ba lee.

Tant ban ree tii

Ba v` nyaan wadgee bahm bà ree tant bà kan da meedr Yeesuwu ree Yeesua vuugun Sangband haar. Wadgee toglgm, ba v` nyaan tant bà kan da meedr Yeesuwu ree. Bà hohl-t na *Yisraheel. Ta ba v` nyaan kan huri tumt Foola nn da tag n san ka faa Sangband gwɛɛt hii.

5

B' ba wadgankenan bii

Gɔhwgu hoorb

hoorb

In bo na l` biir tii

Lukaasa 5.12 Lukaasa wadgan, hubinuurgan, vugkwifr n rehdro.

Matewa 3.1-12 Matewa wadgan, hubitahrgan, vugnoogru kakefnan kwifr n rehdro.

Hebrmba 3.7,15 Hebrmba wadgan, hubitahrgan, vugleblfu, n kwifr n nuuru.

Lukaasa 1-2. Lukaasa wadgan, hubinoogrga kakefnan rehdro.

Markuusa 8.31-9.1 Markuusa wadgan, hubiniindja, vugkwɛɛtaŋ n noogru kakefnan hubiwɛhŋan, vugnoogru.

Yum8^{an}.7 Yumniindjan, vugleblfu.

Fetra wad1^{gan} 2.3 Fetra wadnoogrgan, hubirehdro, vugtafru.

Wadbuudgan wadii

Wadbuudgan wadhii menhii kpaɸ wadgankenan, gwentaɸ, l'gbaama rikan na bà nyaan ban bed hí ni kiigan tii.

<i>nawdm</i>	<i>faransm</i>
Baɸlb deedgm	Deutéronome
Daɸyeela	Daniel
Fetra wad1 ^{ga}	1 Pierre
Fetra wad2 ^{ga}	2 Pierre
Filɛmoona	Philémon
Filiifi tiiba	Philippiens
Galasii tiiba	Galates
Habakuuka	Habacuc
Hagaaya	Aggée
Hebrmba	Hébreux
Hosea	Osée
Huraamba gwɛɛt wad1 ^{ga}	1 Chroniques
Huraamba gwɛɛt wad2 ^{ga}	2 Chroniques
Huraamba wad1 ^{ga}	1 Rois
Huraamba wad2 ^{ga}	2 Rois
Ĥabdiyaasa	Abdias
Ĥamoosa	Amos
Ĥefɛɛs tiiba	Éphésiens
Ĥɛsraasa	Esdras
Ĥɛstɛera	Esther
Ĥiyooaba	Job
Kaalb	Nombres
Kɔlɔɔs tiiba	Colossiens
Kɔɛɛnt tiiba wad1 ^{ga}	1 Corinthiens
Kɔɛɛnt tiiba wad2 ^{ga}	2 Corinthiens
Leviitmba	Lévitique
Ln ree n werii	Apocalypse
Lukaasa	Luc
Malɸakia	Malachie
Markuusa	Marc
Matewa	Matthieu
Miikaaya	Michée

Nahuuma	Nahum
Nawdlam	Proverbes
Nehɛmyaa	Néhémie
Noor	Lamentations
Nyabm	Exode
Roomaa tiiba	Romains
Ruuta	Ruth
Sakaria	Zacharie
Samuɸeela wad1 ^{ga}	1 Samuel
Samuɸeela wad2 ^{ga}	2 Samuel
Sofoɸyaa	Sophonie
Tesaloniik tiiba wad1 ^{ga}	1 Thessaloniens
Tesaloniik tiiba wad2 ^{ga}	2 Thessaloniens
Tiita	Tite
Timotea wad1 ^{ga}	1 Timothée
Timotea wad2 ^{ga}	2 Timothée
Tumtba ηmɛɛgt	Actes des apôtres
Weem kɔtɔdn	Genèse
Weriita	Ecclésiaste / Qohélet
Yaani yaadba	Juges
Yakooba	Jacques
Yeremia	Jérémie
Yesaaya	Ésaïe / Isaïe
Yɛɛskyeela	Ezéchiel
Yohanɛɛsa	Jean
Yohanɛɛsa wad1 ^{ga}	1 Jean
Yohanɛɛsa wad2 ^{ga}	2 Jean
Yohanɛɛsa wad3 ^{ga}	3 Jean
Yoɸeela	Joël
Yonaasa	Jonas
Yoosua	Josué
Yumɸɔmga	Cantique des cantiques
Yumii	Psaumes
Yuuda	Jude

Yeesu Krista Gohomt
MATEWA
nn da hod tii wadga

— B' ba wadgankenan bii —

Yeesu Krista Gohomt wadii

Yeesua Gohomt wadii weraa-t hà ημεεγτ tantntina hen, han da her n han da werii bii kakehnan hà kuum n hà himtgm. Nidba banaaba hodda-hi, bilmwu kayen, bilmwu kayen. Wo ban da hod bà membee l' hel Yeesu yenwii lee, kaalant tiit t ka bee ka ton taa kpaalaa. Gwentah, bá hod wadhii bee hodda wo ban ba bà bee lee, na nida hom ban bo na bà biir tii. Tii nnii kaalanyont nn kpaat ton taa. Yeesu Krista Gohomt Yohanεεsa nn da hod tii wadga beel n kayen kpaalaa.

Sangband da beda na d' nan tuuna hii na há ree d' tigr *Yisraheel behgun. Bà da hohf tigr ii tiiba na «Yisraheel tiiba» laa «*Yuudaa tiiba». Gwεεtii ba tuurnkpeemt wadgan. Vuugu Yeesua nn da daan tant jugun kuu, Roomaa tiiba da mada Yisraheel korpu, lee, Yuudaa tiiba kod t ka diila na Sangband nn ba d' tamn wii (ban da hohf na «Krist» wii) ba há ree-ba Roomaa tiiba nuhun. Gwentahaa, Yeesua ba he welee. Há ree biiba bà to-wu bayen bee bà fubshhiin n ta *Saatana gemmntn. Ka ba na há he welee, há vidm hayen bá kaa n jum kunyonyu kod n kuum. Sangband t himii-wu gotahrd goor.

Yuudaa tiiba nn da diila welee nnii Yeesua nn da kpaat hohf hayen na «Krista» ka hà bohoo hayen hà gwεεt. Hà da hohf hayen na «*Nida Budaaga».

Yuudaa tiiba bermba kod da sol fobefgu ka kpaat bag na bà borii bà kaalant. Tii nnii ban da kpaat tia na Yeesu nnii Sangband nn da bed na d' nan tuuna wii, n kirm han da weraa tii n vid há jugun ka bag na bà kuu-wu.

Gohomt wadhii lɔgl Yeesu na Sangband Budaaga, kà ba n gemmntn ka weraa hom ka bohoo huraant dn ba d' kalgr tii gwεεt. Yeesua ba

n Sangband gemmnt. Gemmntii yata Saatanwu n kunidba bá ret. Mt
Sangband tamn-wu na há ree nidba fubefga gemmntn.

Yeesu Krista Gohomt Matewa nn da hod tii wadga

Há hod Yeesu Krista Gohomt wadgankena wii da ba na Yuudaa tiin, ka ta ba na lambhu sohfdgt. Hà da kitg Yeesua *tumta n ka ba kwihr n barehbee huuga (Matewa 9.9). Bà da hohf-wu na Matewa ka ta hohf-wu na Levia (Markuusa 2.14 n Lukaasa 5.27).

Há wadgee hεla Yuudaa tiiba. Bee da kaala tuurnkpeemt wadga. Bà da hodda huraa há ba hà daan hà vii há yandaa *Daviida jarga wii. Há huraantii ba t' bem kakehnan. Tii kaa nnii Matewa nn higgaa kod tuurnkpeemt wadgan gwεεt tiit jugun na l' werii na Yeesua hera gwεεt bohoo tba nn da bed tii jugun.

Yeesu nnii huraa. Biilm, hà ba na tankwεent huraan, tii nnii sangbambii mn huraant ret. Yeesua ta weraa nidba ln ba na bá he bà jib há huraantn lee, n ln ba na nida mad hayenwu t' ni lee, n ln ba na bà faam-t volba lee.

- Hubi19^a kakehnan hubi4^{ga}, vug16^{un}, Matewa bohoo ln maantra huru na Yeesua bah há ημεεγb nidba huuga lee.
- Hubi4^{ga}, vug17^u kakehnan hubi16^{na}, vug20, Matewa keema lan nnii Yeesua nn bah hà ημεεγb Galilee tantn n t' kpama retn lee.
- Hubi16^{ga}, vug21^u kakehnan hubi18^{na}, Matewa bohoo Yeesua nn maantra há gwεεt sohfdgtba lee gwεεt.
- Hubi19^{na} kakehnan hubi25^{gan}, Matewa bohoo Yeesua ημεεγb Yuudee tantn gwεεt.
- Hubi26^{na} kakehnan hubi28^{an}, Matewa bohoo Yeesua kuum n há himtgm l' gwεεt.

L' MAANTRA HURU NA YEEUSUA BAH HÁ HÁ ηΜΕΕΓΒ NIDBA HUUGA

Yeesu Krista yandaba hida nnanah'

Ta nyaan Lukaasa 3.23-38

1 ¹ Yeesu Krista yandaba hida nnanah'. Bà da meedra Yeesu Kristwu hurberm *Daviida buudmn, bá da meed wiiwu *Habrahaama buudmn.

² Habrahaama da meedra *Yishaaka, Yishaaka t maadm *Yakooba,

Yakooba t maadm Yuudawu n hà teelba, ³ *Yuuda t maadm Fεεεswu n Jεεraa, bà da hofl bá nya na Taamra. Fεεεsa t maadm Hεsroona, Hεsroona t maadm Raama, ⁴ Raama t maadm Haminadaaba, Haminadaaba t maadm Naasoonaa, Naasoonaa t maadm Salmoonaa, ⁵ Salmoonaa t maadm Boħaasa, bà da hofl há nya na Raħaaba. Boħaasa t maadm Hooƒeeda, bà da hofl há nya na Ruuta. Hooƒeeda t maadm Yisaaya, ⁶ Yisaaya t maadm hurberm Daviida.

Daviida t maadm *Salmoonaa, há nya da ba na Huriyaa fogn. ⁷ Salmoonaa t maadm Roobħaama, Roobħaama t maadm Habiyaawa, Habiyaawa t maadm Hāsaa, ⁸ Hāsaa t maadm Yoosafaata, Yoosafaata t maadm Yooraaama, Yooraaama t maadm Hosiyaasa, ⁹ Hosiyaasa t maadm Yootaama, Yootaama t maadm Hahaasa, Hahaasa t maadm Hiskiyaasa, ¹⁰ Hiskiyaasa t maadm Manasea, Manasea t maadm Hamoonaa, Hamoonaa t maadm Yosiyaa, ¹¹ Yosiyaa t maadm Yekoħyaawu n hà teelba. L' vuuguu nii ban da moƒr *Yisraheel tiiba n san n lo-ba *Babiloon tantn.

¹² Ban da moƒr Yisraheel tiiba n san n lo-ba Babiloon tantn n l' kaannaa, Yekoħyaa t maadm Saaltiħeela, Saaltiħeela t maadm Sorobabεεla, ¹³ Sorobabεεla t maadm Habiyyuuda, Habiyyuuda t maadm Helyakiima, Helyakiima t maadm Hāsooraa, ¹⁴ Hāsooraa t maadm Sadooƒa, Sadooƒa t maadm Hayiħaama, Hayiħaama t maadm Heliyyuuda, ¹⁵ Heliyyuuda t maadm Hεħħasaara, Hεħħasaara t maadm Mataana, Mataana t maadm Yakooba, ¹⁶ Yakooba t maadm Yoosεfa, Maaria sida. Maariiwii da meedra Yeesua, Sangband nn bantg wii^z.

¹⁷ Tii lee, bà kala wahii menhii. L' log Hābraħaama kakeħnan Daviida, samba t ka ba kwifr n banaaba, bá n bà kwεelba. L' ta log Daviida kakeħnan ban da moƒr Yisraheel tiiba n san n Babiloon tantn, samba t ka ta ba kwifr n banaaba, bá n bà kwεelba. L' ta log vuugu Yisraheel tiiba nn san Babiloon tantn kuu kakeħnan Krista maadb, samba t ka ta ba kwifr n banaaba, bá n bà kwεelba.

1.16 *Sangband nn bantg wii*, bà hofl greekmn na *Krista*, ka ta hofl hebrmn na *Mesia*, l' kotod na *kpaam tia*. Biilm, *Hebrmba da hakra kpaam nidba ln bantg na bá mad ημεεbermb biib bee, wo huraamba n *gwεεt boħoƒtba n *gotibermba.

Yeesua rorlanja n hà hidr kotod

Mt

¹⁸ Ln da her nnanah' bà maad Yeesu Krista. Maarii nii Yeesu Krista nya. Bà da bagra-wu Yoosεfa, há ĩem fuuga n *Voħoom Buudm gemmntn, wú n hà sid bà ban log taa^z. ¹⁹ Há sid Yoosεfa da ba nidħoma. Há ka ba sokl na hà rεε-wu nidba nongan ka diila na hà kir-wu sabah'. ²⁰ Hān da diila welee lee, *Saberma tumthii t san há man jaamiitn n boħoƒ-wu na:

«Yoosεf, *Daviida yakiiga, log Maarii na v' foga, daa siil fobεħgu! Fuuga ĩan ba n kee, hà ĩera-ka n Voħoom Buudm gemmntn. ²¹ Há kee hà meed budaaga, v' bahdg-ka na Yeesua, l' kotod na "Sangband dahl nidba juuni", blaħb kaa na kà nan dahl ká tigr jugu kà ree-d d' fubεħii ni.»

²² L' menguu ĩera welee na gwεεt Saberma nn da bed ka tagaa n hà *gwεεt boħoƒta noor tii ĩe t' jugun.

²³ Há da boħoƒ na:

*Biiriiga nan ĩena fuuga
kà meed budaaga,
bà bahdg-ka na Hemanuħeela,
hidrii kotod n bà lamn nii na
Sangband ba t' man.*

²⁴ Yoosεfa nn ĩimtĒ lee, n ĩem wo Saberma tumta nn da bed-wu jaamiitn lee. Há logm Maarii na há foga, ²⁵ gwεεtah' n ka ba nyaan há ĩen kakeħnan Maaria nn dan n maadm há budaaga. Lee, Yoosεfa t bahd-ka na Yeesua.

Biiba miig na Yeesu nii huraa n san na bà seerj-wu

2 ¹ Bà da meedra Yeesuwu Betlεħħem korgun, *Yuudee tantn. Lee wen, *Hεrooda mad huraant. Ban meedr Yeesu lee, taadba biiba bá kwεħεε ηmedii jugun bee t rēn n toŒu kwεēn tigan n daan *Yerusalem korgun. ² Ban taan lee, n gbaam na:

«Buga ban meedr l' ka ba na ká di *Yuudaa tiiba hurbermt kee, ĩ kà ba tee? T' da ba toŒu kwεēn, n yum ká ηmedga, tii nii tn daan na t' seerj ka jeerĒa-ka.»

³ Huraa Hεrooda nn fomr welee lee, há rarm t hamt há ni, l' lag n Yerusalem korgun nidba memba mεħ'. ⁴ Há kpogl *gotibermba, n

1.18 *Bà ban log taa l' kotod nii na bà ban nyaan taa ĩen.*

*bahlb weriitba memba, n gbaam-ba na ʒ tee nnii In da ba na bá meed *Sangband nn bantg wii?² 5 Bá leed-wu na:

«L` da ba na bá meed-wu Betlæehem, Yuudee tantn, blahb kaa, Sangband *gwæet bõhçota da hoda na:

6 *Ven, Betlæehem, Yuudee kørhiiga ven,
Yuudee tant nii,
lag ven nnii kòrtutugmbuga,
huraahii nan ror v` ni,
há kpaahaam mà tigr *Yisraheel.*

7 Lee wen, Hérooda t hoh taadbee gohlgan na bá kεeml-wu vuugu ηmædgee nn da red kuun. 8 L` tog há bõhçò-ba na:

«Ked-n Betlæehem n` bag bugee n` miig kà kan ba ree hõm! Ka n` nyaan-kaa, n` he na mà ta miig, mà san mà seerj ka jeerjla-ka.»

9 Huraa nn bed-ba welee lee, bá lõom huru, n ta yum ηmædga ban da ba toŋu kwæen n yum kee ked bà nõngan. Ká san n taam kaalaja bugee kan da ba ree, n hiw haarii jugun n jehnt. 10 Bá yum welee, l` hẽm-ba lamæegu biii. 11 Bá jib haariin, n yum bugee n kà nya Maaria, n gbafnt dind ká nõngan, n seerj ka jeerjla-ka. L` tog, bá rawdr bá kadakii n sahm-ka want: sika n *nyabiir nyanyaam n *tlaar kpaam. 12 Tii n t` kaan, Sangband t bõhçò-ba jaamiitn na bá daa ηmetgii Hérooda man bii. Bá lõgm hurjeenu n kulii bá kõrgu.

Yoosefa sela n san n Yeesuwu n Hẽjift tantn

13 Taadbee nn kul lee, *Saberma tumfhii t daan Yoosefa man, n bõhçò-wu jaamiitn na:

«Vidg! Lõg bugee n kà nya v` siil v` san *Hẽjift tantn, v` bẽm kan kakehnan mà daa bõhçò-v na v` ηmetgn, blahb kaa Hérooda bagl bugee na hà kuu-ka!»

14 Yoosefa t vid yelmaa, n lõgm bugee n kà nya, n lõom huru n nyingu n san Hẽjift tantn. 15 Há san n ka ba kan kakehnan goor Hérooda nn dan n kuun dii. Welee hera na gwæet Saberma nn da bed ka tagaa n hà *gwæet bõhçota noor tii he t` jugun. Tii nnii na:

Mà hoh mà budaaga na ká ren Hẽjift tantn.

16 *Hérooda nn da miig na taadbee hogl-wu lee, há lo kwæwwewerga biii. Lee wen, há hiluu vuugu taadbee nn da kεeml

2.4 Nyaan 1.16 n kwæen gwæet.

na ηmædga da reda kuun, n tom na bá ku Betlæehem kõrgu n kørni hí ba kú kpama hii kunidbudai menii kakehnan hí sohdg bina hareha hii. 17 Reekan lee, gwæet Sangband *gwæet bõhçot Yeremia nn da bed tii, t` hẽm t` noor hẽn. Tii nnii na:

18 *Bà homra ηmæega kiiga mçõ Ramaa kõrgun,
nidba kuum ka nagdra bayen.
L` ba na Raheela kuuma hà bii.
Hà kpaabag na bá kwiinj! hà kwæewr,
blahb kaa há bii kpiidrn.*

19 *Hérooda nn da kpiir lee, Saberma *tumfhii t bõhçò Yoosefwu jaamiitn Hẽjift tantn na:

20 «Vidg! Lõg bugee n kà nya, v` ηmetgii n ban *Yisraheel tantn. Bá da bag bugee na bà kuu-ka bee, bà kpiidrn.»

21 Lee, Yoosefa t vid n lõgm bugee n kà nya n ηmetgii Yisraheel tantn. 22 Hã taai lee, n hom na Hãrkeelawosa diira Yuudee huraant n kad há sa Hérooda jargan. Lee wen, fobẽhgu t mug-wu. Há diil há ni na hà kpaah hà kad tantiin. L` werii-wu jaamiitn In ba na há he lee. Tii lee, há vid n san *Galilee tantn, 23 n kad kõrgu kuugun bà hohku na Nasaræet. Welee hera na gwæet Sangband *gwæet bõhçotba nn da bed tii he t` jugun. Tii nnii na: *Bà nan ba bà hohm-wu na Nasaræet tia.*

Nyaalm huurt Yohanæssa faa gwæet l` maantra Yeesua huru

Ta nyaan Markuusa 1.2-8; Lukaasa 3.1-18; Yohanæssa 1.19-28

3 1 Lee n l` kaann, nidhii bà hoh-wu na Nyaalm huurt Yohanæssa t ree hayen kpamloŋun, *Yuudee tantn, n baf n ka faa Sangband gwæet ka bõhçò na:

2 «Lagii-n neerm, na *sangbambiimn huraant nyõhra n nn!»

3 Yohanæss nnii nid *gwæet bõhçot *Yesaaya nn da bed gwæet t` hel wii. Hà da beda na:

*Nidhii tola kpamloŋun na:
Maantr-n Sabermwu huru,
koo-n-wu huri hi bẽm tif'!*

4 Yohanæssa da hægra dimr bá rog-d n kaanfoht deera kowt, ka boow gband damr há sargan. Hà da jul tawri, n kpam loolan hekpaam. 5 *Yerusalem kõrgu, n *Yuudee tant mẽnt, n tant t` ba *Yõrdaan kol kpama tii mẽntii nidba da kena hà man. 6 Bà da

rea bà fubefhii ka bõhõõ nidba nõngan, lee hà *huur-ba Yõrdaan koln.

⁷ *Farisii tiiba n *Sadusii tiiba kod t ta daan Yohanẽesa man na há hor-ba nyaalm. Hãn nyan-ba lee, n ka bõhõõ-ba na:

«Waabefht nen! ¿ Wen werii-n na n`ba n`bee n`fetg Sangband yaagu kù kena kuu nufu nii? ⁸ Hẽm-n nan ñmẽchõmt l`weraa na n`lagii neerm! ⁹ Daa diilgm-n na n`ba n`bee n`bõhõõm n jafh n`kwẽwan na n`yandaa nnii *Hãbrahaama! Mà rea ka bõhõõ-n na Sangband ba d`bee d`log tanhanhena, d`he hà kitg Hãbrahaama yakii. ¹⁰ Bá jafh lad na bà keh tiit rugi, bà luur-t. Tiib b`kpaaroon roonhõma bii, baa bà luug-b bà loõlg boglamn.

¹¹ «Man lee, maa huura-n n nyaalm na l`werii na n`lagaa neerm. Hii hà kena mà kaa wii ba n gemmnt ka yata-ma. Mà kpaaroon na mà fitg hà nanawda. Wii kee hà hor-n n *Vofoom Buudm, n ta bogm. ¹² Hà logra hà naabint degra, hà ba hà fug na hà ree lãlgu, l`saa figm hà vaadg-m hà lo hà buugun, hà kolm lãlgu hà fut boglam m`kpaaroon ku felañ miin.»

Yeesua nyaalm huurb

*Ta nyaan Markuusa 1.9-11; Lukaasa 3.21-22;
n nan Yohanẽesa 1.29-34*

¹³ Lee wen, Yeesua t vid *Galilee tantn n san Yohanẽesa man *Yõrdaan koln, na há hor-wu Sangband nyaalm. ¹⁴ Yohanẽesa t ka kir ka bõhõõ-wu na:

«Ln bẽm na vii hor-ma, ¿ l`hẽm lan na vii daan mà jugunii?»

¹⁵ Hà leed-wu na:

«Gwẽhõa lee, tii l`he wo ln gbaam lee! Biilm, l`ba na t`tag welee, ka bo na t`he bii Sangband nn gbaama bii membii.»

Lee wen, Yohanẽesa t tii n huurm-wu.

¹⁶ Huurb n b`kaann yelmaa, Yeesua t rorm nyaalmn. Lee, sangbambii fiid noor t rawd há jugun, há yum Sangband Vofoom hõhntna hà jugun kurñmend dela. ¹⁷ Noor diir t ren n sangbambiiim ka bõhõõ na:

«Wunwii nnii mà Budaaga, mà sokla-ka kpaalaa. Mà nyaagbii membii kulaa kà jugun^z.»

3.17 Nyaan Yum^{29an}.7.

Kunida ñmẽgaa n Yeesua

Ta nyaan Markuusa 1.12-13; Lukaasa 4.1-13

Mt

4 ¹ Tii n t`kaann, Sangband *Vofoom t kpañaa Yeesu n san-wu n kpamlonjun na Kunida ñmẽgii n wun. ² Hà san n hẽm kan goora kwẽfnaa, muunu n nyingu, ka boow noor. Lee, kõm t kuum-wu. ³ Lee wen, Kunida t nyuh há man n ñmẽgii n wun ka bõhõõ-wu na:

«Ka l`ba na ven nnii Sangband Budaagaa, si wad tanhanhena kitg diit!»

⁴ Hà leed-wu na:

«L`hõda *Wadbuudgan na:

Lag diit n jafh nnii nida nn ju ka neer.

Hà ta neera n gwẽt t`ror Sangband noon tii mẽntii.»

⁵ Lee wen, Kunida t san-wu n Yerusalem, kõrbuudgun, n dewl-wu *Sangband haar jutantjan, ⁶ n bõhõõ-wu na:

«Ka l`ba na ven nnii Sangband Budaaga, forg v`tifhdg, blañb kaa, l`hõda Wadbuudgan na:

*Sangband nan ba d`si d`*tumtba wad na*

bà tõgr-v n bà nihi na

tand daa gbuhdg v`nakpañaz.»

⁷ Hà leed-wu na:

«L`ta hõda Wadbuudgan na: *Daa ñmẽgii n v`Saberm Sangband!*»

⁸ Kunida t ta san-wu n duvõgr diir jutantjan, n werii-wu tant jugun tighee menhee, n hà kwẽgdm, ⁹ n bõhõõ-wu na:

«Ka v`gbahnt dind mà nõngan, n doot-ma tijanii, mà to-v l`mẽnguu.»

¹⁰ Lee wen, há bõhõõ-wu na:

«Nyab kan, *Saatan! L`hõda Wadbuudgan na: *Door v`Saberm Sangband tijan, ka hẽna há soklb, wii n jafh'.*»

¹¹ Reekan, Kunida t saa-wu. *Sangbantumtba t daan há man, n ka tõra-wu.

Yeesua jiba Galilee tantn

Ta nyaan Markuusa 1.14-15; Lukaasa 4.14-15

¹² Tii kaann, Yeesua t hom na bà mug Yohanẽes n riw sarga^z, lee, há vid n san *Galilee tantn. ¹³ Hãn san lee, n ka ba kad Nasarẽt

4.6 Gwẽetii ba Yum^{91gan}.11-12.

4.12 Nyaan Matewa wadgankenana, 14.3-4.

kɔrgun, há san n ka ba Kafarnahuum. Kɔrguu ba Galilee nyaam maaru, Jibuloon n Naftalii tantn. ¹⁴ L` da herá welee na gwɛɛt Sangband nn da bed ka tagaa n d` *gwɛɛt bɔhɔɔt *Yesaaywu tii he t` noor hɛn. ¹⁵ Tii nnii na:

*Nen, nen go Jibuloon n Naftalii tantn,
n nyaam weenn tantn,
n *Yɔrdaan kol bal tantn,
n nan Galilee saanba kɔrgun nen,
kewlg-n!*

¹⁶ *Nidba bá ked nyingun bee,
toŋu ragdg bà hɛn,
bá da ba kuumn n nyeet kɔrgun bee,
wiinga daan bà hɛn.*

**YEESUA BAĤ HĀ ĨMEĖĖB NIDBA HUUGA
GALILEE TANT N T` KPAMA RETIIN**

¹⁷ Yeesua nn san Galilee tantiin lee, n baĥ yelmaa n ka faa gwɛɛt ka bɔhɔɔ na:

«Lagii-n neerm na *sangbambiimn huraant nyɔhɔra n nn!»

Yeesua hoh fà gwɛɛt sohdgtnoogrba

Ta nyaan Markuusa 1.16-20; Lukaasa 5.1-11

¹⁸ Yeesua nn da ked ka kagraa Galilee nyaam gbiir lee, n yum hɔlii moogdba barehba: Simoon, ban daarnja na Fetwii n fà nyakwɛɛ! Hãndrea. Bà da lɔɔla bɛdb nyaamn ka moog hɔlii.

Hɔlii moogdba



Mt

¹⁹ Hã bɔhɔɔ-ba na:

«Tagd-n mà kaa, l` saa n` faam Gohɔmt, nidba tia t` hɛn, wo gwɛfma nn lɔɔla n` bɛdni ka moog hɔlii lee.»

²⁰ Yelmaa, bá saa kan bá bɛdni n tag há kaa.

²¹ Hã mɔɔ kɛna, n yum teelvolba barehba, Yakoobwu n fà nyakwɛɛ! Yohanɛɛsa. Barehɔrbee da ba na Jebdea kwɛɛlban. Bá n bà sa bà da ba kpiirgun ka maantra bà bɛdni. Hã hoh-ba. ²² Bá vid yelmaa n saa bá sawu n kpiirguu n tag há kaa.

Yeesua ĩmeĖĖb nidba huuga

Ta nyaan Lukaasa 6.17-19

²³ Yeesua da gilma n Galilee tant mɛnt, ka weraa gwɛɛt Yuudaa tiiba *kpoglb disagtn, ka faa *sangbambiimn huraant Gohɔmt, ka gbaadaa nidba bɛhii mɛnii n bà hajamnt mɛnt. ²⁴ Nidba t hom bà bɔhɔɔ há gwɛɛt Siirii tant mɛntn, bá daan-wu n bá ju kunyɔŋu n bɛhii jugu jugu bee wo biiba kunidba nn da kad bá hɛn bee n kpikpitiiba n balmdindmba, há gbaadaa-ba. ²⁵ Nidfigm da tagda fà kaa ka rɛn *Galilee tantn n Kornii Kwihɔr tantn n *Yerusalem kɔrgun n *Yuudee tantn n tant t`ba *Yɔrdaan kol bal tiin.

Gwɛɛt sohdgta hɔmgu fan sohdta kuu

Ta nyaan Markuusa 3.13; Lukaasa 6.12-13, 20

5 ¹ Yeesua nn da nyan nidfigmii lee, n kot duuga kiiga hɛn n kad. Hã *gwɛɛt sohdgtba t nyuh há man. ² Hã baĥ n ka weraa-ba gwɛɛt ka bɔhɔɔ na:

Lamɛɛgu tiiba gwɛɛt

Ta nyaan Lukaasa 6.20-23

³ «Lamɛɛgu tiiba nnii bá welaa n Sangband ka hohla bayen n tiŋa bee!

Bee hehl n *sangbambiimn huraant.

⁴ «Lamɛɛgu tiiba nnii bá kuum bee!

Sangband nan kwiiŋla bà kwɛɛwa.

⁵ «Lamɛɛgu tiiba nnii bá ba n kwɛɛwhɔma bee!

Bee nan hehl tant².

5.5 Gwɛɛtii ba Yum37^{na}.11.

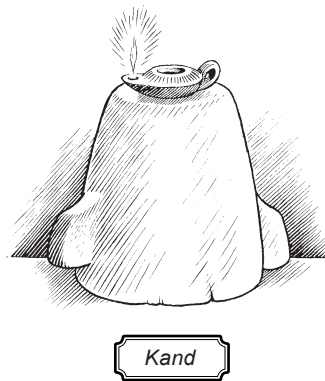
- 6 «Lamεegu tiiba nnii bá bag n bà kwεεwr mēnd na gobiint he wo Sangband nn sokla lee!
Bee nan yul-t.
- 7 «Lamεegu tiiba nnii bá yu volba figm bee!
Sangband nan ta yul bá figm.
- 8 «Lamεegu tiiba nnii biiba bá kwεεwa ba *kel kel bee!
Bee nan yul Sangband nonga.
- 9 «Lamεegu tiiba nnii biiba bá kena n nigiiigu bee!
Bà nan hofaa-ba na Sangband bii.
- 10 «Lamεegu tiiba nnii biiba ban loo kunyooḡu gobiint kaa bee!
Bee hefl n sangbambiiḡn huraant.
- 11 «Lamεegu tiiba nnii nen, ban su, ka loo kunyooḡu, ka boḡoo n` hēn gokaat mà kaa nen. 12 Nyaagm-n ka ba lamεεgun, fadbermt hoḡa-n sangbambiiḡn! Biilm, ta welee nnii ban da lo kunyooḡu *gwεεt boḡooḡba bá da bee n` nongan bee.»

Beeb jugu jugu gwεεt sohdgta nn ba n bii

Ta nyaan Markuusa 9.50; 4.21; Lukaasa 14.34-35; 8.16; 11.33

13 «Nen nnii tant hēn yaarm. Ka yaarm lamεεgu t riir, ¿baa bà he lan bà ηmēlg-m-ku? M`ta kpaḡ na bá hee-m n bii. B`tel nnii na bá vaa-m duun, nidba nawdrn-m.

14 «Nen nnii tant hēn wiinga. Kooḡu ban mēfr duuga jutaaḡaaḡan kuu kpaḡ kù bee kù bēn fohmḡan. 15 Bà kpaḡ tola kand, n lig-d toka kwεεn. Bà tola-d n lil n baḡga, d`ka wiir bá ba haarn bee mēmbēe. 16 Welee nnii ln ba na n`wiinga ta wiir nidba nongan, na bá yum hōḡḡu nn hēna kuu, lee bà nyokm n` Sa hà bee sangbambiiḡn wii.»



Gwεεt sohdgta baḡlb

Ta nyaan Markuusa 11.25; 9.43, 47-48; 10.11-12; Lukaasa 12.57-59; 16.18; 6.27-36

17 «Daa diilgm-n na mà daan na mà kpīi Sangband *baḡlb n` *gwεεt boḡooḡba nn da werii tii! Mà ba daan na mà kpīi-t. Mà daan na mà he t`jugun. 18 Tii lee, mà boḡooḡ-n gobiint na waa, saḡ na

sangbambiiḡn n tant nan boḡaa, baḡlbii kpaḡ b`boḡii waarbuga laa taka kayenga mōḡḡa l`mēḡuu ban soḡ kpaalaa. 19 Tii nnii ln ba na, hii há kpaḡ vala baḡlbii huuga biib, b`la ba tutuḡḡaa, n ka weraa nidba na bá ta hēn welee wii, bà nan hofaa-wu *sangbambiiḡn huraantn na buga. L`saa hii há vala baḡlbii hōm, ka weraa volba na bá ta hēn welee wii, bà nan hofaa-wu sangbambiiḡn huraantn na berma. 20 Mà rea ka boḡooḡ-n na ka n`kpaḡ vala bii Sangband nn gbaama bii hōm l`yata *baḡlb weriitba n` *Farisii tiiba, n`nan kpaḡ n`bee n`jib sangbambiiḡn huraantn.

21 «N`homra na bà da beda t`yandaba na: "Daa ku nida! Na nid há kur hà nidtuur wii, bà nan yaa-wu n yaagu." 22 Man lee, maa rea ka boḡooḡ-n na, nid há lo kwεεwweerga n hà teel wii, bà nan hofaa-wu yaagu, yaani yaadba nongan. L`saa hii há suudḡ há teel na: "Joojooḡu", bà nan hofaa-wu yaagu, *yaani yaadbermba nongan. Hii há bed hà teel na: "Tilantiigu", l`mag n wun na bá lo-wu taabuugu boglamn. 23 Ka v`daan na v`vid v`*vit Sangband, n taam vit daḡḡa man, n deed na v`teela ba n gwεεt tiit n v`hēn, 24 l`ba na v`saa v`vit wantii vit daḡḡee man, v`san v`teelwii man, n`ku taa n gwεεt, nigiiigu he n`huuga saḡ lee, v`ηmetḡn v`vid v`vit Sangband. 25 Ka hii t sam-v huraa, n`loom huru taa kaa, n ka ked yaagu yaalaḡa, l`ba na v`he na, v`n wun n`hom n`taa saḡ ka nyi ba hurun ka ban taai, ka sol na há daa da hà taag-v yaagu yaada nufun, wii taag-v tawdba nufun, l`saa bee riw-v sarga. 26 Mà rea ka boḡooḡ-v gobiint na, nan kpaḡ ror sargeen, kakeḡnan v`daa nan faad v`fōmr mēnd.

27 «N`homra na bà da beda na: "Daa yaruum!" 28 Man lee, maa rea ka boḡooḡ-n na daaw há yu vola foḡa n ka geewa-wu wo bii to-wu wii, hà fetḡ-wu n yaruub hēb há kwεεwrn. 29 Ka v`najuudu nōmb foḡaa-v na v`loo beḡḡu nii, l`ba na v`lugdg-b, v`kōhdḡ vōkun. L`ba hōm n yat na v`boḡii v`gbanu gidḡu, n vn ba v`bēn n`v`gbanu mēnu, bà looḡ-v taabuugu boglamn. 30 Ka v`najuudu nufu foḡaa-v na v`loo beḡḡu nii, l`ba na v`gitḡ-fu, v`kōhdḡ vōkun. L`ba hōm n yat na v`boḡii v`gbanu huliiga kiiga, n vn ba v`bēn n`v`gbanu mēnu, bà looḡ-v taabuugu boglamn.

31 «Bà da ta beda na: "Ka hii t vo há foḡa, l`ba na há hoḡ yaala sadḡm wadḡa, hà to foḡwii." 32 Man lee, maa rea ka boḡooḡ-n na ka daawhii t vo há foḡa, foḡwii ba he yaruub, há yolm sidjeena,

Mt

daawwii herana na há he yaruub. L´ saa, daaw há log fóg ban voor wii, wii ta kitg yaruutgu.

³³ «N` ta homra na, bà da beda t` yandaba na: "Ka v` feer n Sangband, daa kohdg v` foorbii! L` ba na v` he b` jugun wo vn da fed Saberma nongan lee." ³⁴ Man lee, maa bohoon na daa foorm-n felah! Daa foorm-n n sangbambii! Mii nii Sangband huraant jarga. ³⁵ Daa foorm-n n tant! Tii nii d` jad dn dea d` nakpai d` hen dii. Daa foorm-n n *Yerusalem korgu! Kuu nnii Hurberma korgu^z. ³⁶ Daa ta foorm-n n n` jugu, l` kotod na n` kpañ n` bee n` he na n` jiiga kiiga feentg laa ká haaw! ³⁷ Bohoon-n kuyengu na "Hiin" laa "Haa!" Bii ban hewla bii, b` rena Kunida man.

³⁸ «N` homra na bà da beda na: "Ka hii t` kpedg v` nomb, ba v` ta bee v` kpedg hà reb. Ka hii t` kahdg v` nyind, ba v` ta bee v` ta kahdg hà red." ³⁹ Man lee, maa bohoon na n` daa nmeigm behgu hii há hena-n behgu wii. Ka hii t` gbudg-v katarja v` najuudu nyakpiigu, v` saa hà felg-v galu reku. ⁴⁰ Ka hii bag na hà yaa-v n yaagu, na hà sohdg v` kwæn tuku, lag n faargu meh' v` saa n wun. ⁴¹ Ka hii t` mug-v n kwegdi, na v` tu wanjeet v` san tanbilmrii, v` tu-t, v` san tana hareh'. ⁴² Si hii há jama-v bii wii! Daa kirm na v` keem hii há bag na hà keem bii v` man wii!

⁴³ «N` homra na bà da beda na: "L` ba na v` soklm há sokla-v wii, ka kpaasokla v` rafeeda." ⁴⁴ Man lee, maa bohoon na soklm-n n` rafeedba, l` saa n` seejm bá loon kunyogu bee hen^z, ⁴⁵ ka bo na n` bem n` Sa hà bee sangbambii wii bii gobiint! Biilm, hà saa muunu ror behba hen wo hun ta ror homba hen lee. Hà ta hena tonu t` niim homba hen, n` biiba bà kpañ hom bee hen, hà kpaasokla rooda hii. ⁴⁶ Ka n` sokla biiba bá sokla-n bee n` jah', ¿ n` ta hod fat tiitn? ¿ Nidbehba^z meh' ta kpaasokla hena yenmii? ⁴⁷ Ka n` seenja n` teelba n` jah', ¿ n` diila na n` hena bii l` yata l` menguu laa? ¿ Nidbehba^z meh' ta kpaasokla welee? ⁴⁸ Bem-n homba kpaalaa, wo n` Sa há bee sangbambii wii nn ta ba hom kpaalaa lee.

5.35 Gwæstii ba Yum48^{an}.3.

5.44 Wadvoliin ba na Man lee, maa bohoon na soklm-n n` rafeedba.

Gwælm-n nohomr biiba bá gwæla nobehr n` kaa bee hen, hem-n homgu biiba bá nyahaa-n bee, l` saa n` seejm bá loon kunyogu ka hena-n dad dad bee hen, ...

5.46 Nidbehba. Wadgan ba na *lambhu sohdgtba.

5.47 Nidbehba. Wadgan ba na *bá kpaasokla seenja Sangband bee.

Gwæst sohdgta sangbantiit

Ta nyaan Lukaasa 11.2-4

Mt

6 ¹ «Mad-n nyen na n` daa hem Sangband nmeigt nidba nongan, ka bag na bá nyaan-n! Ka n` hena-t welee diila nii, n` nan kpaasokla fat tiit n` Sa hà bee sangbambii wii nufun. ² «Ka v` he kunyogtiiwu homgu, daa faam n` korgu, wo rarbehm tiiba nn hena *kpoglb disagtn n` hurfegan lee! Bà hena welee ka bag na nidba nyokm-ba. Mà bohoon-n gobiint na waa, bà fetg bà fat sohdgm. ³ Ka v` hena kunyogtiiwu homgu kuuguu, v` galu daa miig v` najuudu nn hena bii, ⁴ ka bo na hii daa miig na v` hena homgu, l` saa v` Sa hà yu bii v` reb hena fohmgan bii wii, nan faad-v.

⁵ «Ka n` seenja, daa hem-n wo rarbehm tiiba nn hena lee! Bà sokla na bà jehr faaga *kpoglb disagtn, n` hurfegan ka seenja, na nidba memba yum-ba. Mà bohoon-n gobiint na waa, bà fetg bà fat sohdgm. ⁶ Ven lee, ka v` bo na v` seenja, v` jib dugun, v` gar v` hen v` seejm v` Sa. Hà ta ba kan gohlgan ka yu bii vn hena bii. Hà nan faada-v.

⁷ Ka n` seenja, daa bohoon-n gwæst kod l` voka, wo bá kpaasokla seenja Sangband bee nn hena lee! Bà diila na, ka bà seenja l` voka, Sangband sohdg bà seenja. ⁸ Daa togiim-n n` ban! Biilm, safi na n` gbaam Sangband bii, dii mi weem n` reb bag bii. ⁹ Nen lee, seejm-n ka bohoon na:

"T` Sa, vn beel sangbambii, v` hidr bem buudr,
¹⁰ v` huraant daan, v` soklb bem tant hen, wo bn ba sangbambii lee.
¹¹ Si-t` jana t` goor diit^z!
¹² Waa-t` t` behgu tn her kuu, wo tn waa bá hena-t behgu bee lee!
¹³ Daa saa na t` loon hoglgan, lee, ree-t` behgun!
 [Blahb kaa, ven hehl n` huraant, n` gemmnt, n` jahrb kakefnaan. L` bem welee!]"

6.11 T` goor diit, laa diit tn bag tii, laa su diit.

¹⁴ Biilm, ka n` waa volba beŋgu ban her-n kuu, n` Sa hà ba saŋgbambiimn wii nan ta waa-n. ¹⁵ Lee, ka n` kpaa waa volba bà beŋgu ban her-n kuu, n` Sa nan ta kpaa waa-n n` reku.

¹⁶ «Ka n` boow noor, daa tohd-n n` noora wo rarbeŋm tiiba nn hena lee! Bà tohda-ha na baawena nyaan na bà boowra noor. Mà boŋɔɔ-n gobiint na waa, bà fetg bà fat sohdgm. ¹⁷ Ven lee, ka v` boow noor, hig v` nonga, v` sagdr v` jii, ¹⁸ ka bo na nidba daa miig na boowra noor! V` Sa ban kpaa yu wiiyen ba hà miig na boowra noor. Hà yul bii vn hena fohmgan bii. Lee, hà nan faada-v.»

Gwæst sohdgta beeb tant hæn kwægd m nongan

Ta nyaan Lukaasa 12.33-36; 16.13; 12.22-31

¹⁹ «Daa kolm-n kwægd m ka doog tant hæn! Dindiit n jankpalafm bee ka ju welee kwægd mii m` booda. Bawdba ta bee ka kah huturi ka baaw. ²⁰ Kolm-n kwægd m ka doog saŋgbambiimn! Reekan, dindiit n jankpalafm kpaŋ na l` jum-m m` booda. Bawdba ta kpaŋ kan na bà kafm huturi ka baaw. ²¹ Nida kwægd m kan ba ree, há kwæwr ta ba kan.

²² «Niini boo gbanu kand. Ka v` niini ba hómii, v` gbanhuu menhuu t ka ba wiingan. ²³ Ka v` niini t kohlaa^z, v` gbanhuu menhuu t ka ba nyeetn. Ka wiinga ká ba v` ni kee ba nyeetii, ¿ nyeetii bém kpimm lan n jah?

²⁴ «Hii kpaŋ hà bee hà bém bermba bareŋba yuuma. Hà ba hà kirm vola ka sokla vola, laa, hà nawr n vola ka kir vola. N` kpaŋ n` bee n` tagd Saŋgband kaa ka ta tagd liŋbiir kaa.

²⁵ «Tii kaa nnii man boŋɔɔ-n na daa kuum-n nyen n diila na n` kee n` nyaan tee diit na n` di n daam na n` nyi n` neera, laa dimt na n` yohra! Neerm ba daft l` yata diit, gbanu ta ba daft l` yata dimt, ¿ lag welee? ²⁶ Geem-n nmenii hí sol n faaga hii! Hi kpaa buud, hi kpaa log dikahb, hi kpaa doog buunin, gwentah lee, n` Sa hà bee saŋgbambiimn wii doowa-hi. ¿ N` kpaa ba daft kɔd l` yata nmenii? ²⁷ ¿ N` ni wen ba hà ku hayen n diila, hà bee hà hewl goor dyend momr hà neerm hæn na m` voka? ²⁸ ¿ L` her lan nn kuu nyenwu n diila dimt kaa? Híluu-n n` nyaan kpam moot fiit nn rena n tn berŋa lea! T` kpaa hena bii, t` kpaa ruug dima. ²⁹ Gwentah',

6.23 Bá lamn, ka hii ba butoogu, bà boŋɔɔ na *Há niini kohl*.

mà boŋɔɔ-n, na *Salomoona nn da la ba n kwægd m kɔd lee, hà da kpaŋ n dimhoma n taam moogu kuyengu fiit. ³⁰ Wo Saŋgband nn yoh moot t` ba jana kpam tii dima, l` ba na su bà kee bà kɔhdg-t bogmn lee, ¿ d` kpaa kee d` he nenwu welee l` yatga, nen, n` gwæst hæn tiim nn ba gigidgu nen? ³¹ Tii lee, daa kuum-n nyen n diila ka boŋɔɔ na: "¿ T` kee t` di bee? ¿ T` kee t` nyi bee? ¿ T` kee t` yoh bee?" ³² Bá kpaa seena Saŋgband bee kuudra bayen hengu n welee diilhee. Nen lee, n` Sa bee saŋgbambiimn ka mi na n` halwa welee wantii. ³³ Yaagr-n *Saŋgband huraant baŋb, n neerhomm dn gbaama mii sah', l` saa d` si-n bii b` fad-n bii membii! ³⁴ Daa kuum-n nyenwu n diila su jugun! Su goorii kee d` ta bém n d` momr d` diila. Kunyɔŋu kú kena baa goted kuu magaa n goorii.»

Gwæst sohdgta beeb bataa nongan n Saŋgband nongan

Ta nyaan Lukaasa 6.37-42; 11.9-13; 6.31

7 ¹ «Daa boŋɔɔm-n na volba ret kohln, ka bo na bá daa nan ta biir na n` ret kohln! ² Saŋgband nan yaa-n n yaagu ka tagd wo nn ta yaa lee, d` nan ta logl kæmtga nn kæmla volba n kee, d` kæml-n. ³ ¿ Ben kaan vn geewa nyakakiiga ká ba v` teela nombn kee, ka kpaa yu fahgidgu kú ba v` rebn kuu? ⁴ ¿ L` ba l` he lan na v` biir v` teel na há saa v` ree nyakakiiga ká ba há nombn kee, l` ba na fahgidgu ba v` reb nii? ⁵ Rarbeŋm tii ven! Ree fahgidgu kú ba v` nombn kuu sah', lee wen lee, v` nyaan hóm na v` ree nyakakiiga ká ba v` teela rebn kee.

⁶ «Daa logm-n want ban vid Saŋgband tii ka tɔɔ gwei, ka sol na hí daa bidg hiyen n` hæn hi sadr-n! Daa log-n n` laalm n` vaa hafaant nongan ka sol na t` daa nawdrm-m!

⁷ «Jam-n, bà si-n! Bag-n, n` nyaan! Kohoo-n, bà rawdg-n! ⁸ Há jamaa, bá sah-m-wu. Há bagii, há yum. Há kohaa, bá rawd-wu. ⁹ N` huuga hii bee, ka hà buga t gbaam-wu diit, ¿ hà bag tand hà si-ka?, ¹⁰ laa, ¿ hà to-ka waaŋb l` ba na ká gbaama-wu holga? ¹¹ Ka l` ba na nidbeŋjɔtnt nen, nii miil n` bii wanhɔmt sah'b de, ¿ n` Sa hà bee saŋgbambiimn wii, wii nan sah'l biiba bà gbaama-wu wanhɔmt bee lan n jah?

¹² «Tii lee, bii nn sokla na nidba hém-n bii membii, ta hém-n-ba-b. *Mohiiswu n` gwæst boŋɔɔtba wadii nn gbaama bii nnii.»

Mt

Gobiint gwæst sohdgtwu n gokaat gwæst sohdgta

*Ta nyaan Lukaasa 13.24; 6.43-44; 13.25-27;
6.47-49; 4.32; Markuusa 1.22*

¹³ «Jib-n n fiid d' ba fefegña dii! Fiid d' ba yalmr dii n huru hù kpañ gemm huu keda nidwu n boorlaña. Nidba kòd jiba n welee fiidii ka tagd welee hurhuu. ¹⁴ L' saa, fiid d' ba fefegña dii n huru hù ba giidm huu keda nidwu n neerm mòmnm, nidba kaalkahba yul welee fiidii n welee hurhuu.

¹⁵ «Mad-n nyen n gokaat *gwæst bohoòtba! Bà kena n' man ka ba heee wo fei, l' ba na bá kwæwa nii, diidm mòmtn. ¹⁶ N' kee n' miigiim-ba bá hëbn. ¿N' nyi nyana hii t tóo taama bojmb hëni?, ¿laa doot rahint hëni? ¹⁷ Tihómb roona roonhóma, l' saa tibefb t roonm roonbëha. ¹⁸ Tihómb kpañ b' bee b' rón roonbëha, l' saa tibefb kpañ b' bee b' ta rón roonhóma. ¹⁹ Tiib b' kpaá roon roonhóma bii, bà lua-b, n tod boglam. ²⁰ Ta welee nnii nn kee n' miigiim gokaat gwæst bohoòtba bá hëbn.

²¹ «Lag bá hoh-ma na "Berma! Berma!" bee mëmbee nan jiba *sangbambiimn huraantn. Bá hëna mà Sa há bee sangbambiimn wii sòklb hën bee n jañ nan jiba t' ni. ²² Yaagu goor daa kenaa, kòd kee bà hohm-ma na "Berma! Berma!", ka bohoò na "T' da faa v' hidrn gwæst tn da sohdg Sangband man tii. T' da vòhda kunidba v' hidrn. T' da hëna hoolgu kòd v' hidrn." ²³ Lee wen, maa biir-ba na "Mà kpaá mii-n felañ! Nyab-n mà man, nen, nen hëna bëhgu nen!"

²⁴ «Tii lee, nid há homr gwæst man bed tii n ka hëna t' hën wii, bà nan tónaa-wu n rarm tiifhii hà mëhr hà haar fiiga jugun. ²⁵ Toñu t niim, kola t hu, ham t fugm kimm, l' mænguu t bewl n ka hëhr haarii, d' ka ba lor, blañb kaa, bà da lo d' boboga fiiga jugun. ²⁶ L' saa, há homr gwæst man bed tii n ka kpaá hëna t' hën wii, bà nan tónaa-wu n nidjoojooñu kú mëhr kú haar gwifiim jugun. ²⁷ Toñu t niim, kola t hu, ham t fugm kimm, l' mænguu t bewl n heñ haarii, d' luurm n kohl d' mendii kpaalaa.»

²⁸ Yeesua nn werii gwæstii l' tog lee, há gwæst weriibii t ka hëna nidfigm yolaá yem. ²⁹ Biilm, hà da kpaá weraa wo bá *bafñb weriitba dela, wii da ba n gemmnt ka weraa hóm.

Yeesua gbaadaa bëhii jugu jugu

*Ta nyaan Markuusa 1.40-45; 1.29-34;
Lukaasa 5.12-16; 7.1-10; 4.38-41; Yohanëesa 4.43-54*

Mt

8 ¹ Yeesua t hofnt duuga, nidfigm t ka ñmifaa há kaa. ² *Bolmfhii t nyuh há man, n gbafnt há nongan n bohoò-wu na:

«Berma, ka v' sòkla, v' he mà riir *kel kel.»

³ Yeesua t teed há nuhu n tarm-wu n bohoò na:

«Mà sòkln. Riir kel kel!»

Hán bed welee lee, há rorm kel kel yelmaa. ⁴ L' saa, há bohoò-wu na:

«Kewlg hóm, daa he wo bohoò gwæstii hii man! Gwentah lee, san v' werii vyen *gotia hà nyaan vn ba lee, l' saa v' he *vit *Mohiisa nn da sir wad na bá hëm tii ka bo na baawena miig na l' gbaad-v.»

⁵ Yeesua nn da jibaa Kafarnahuum korgun lee, *Roomaa tawdbermfhii t nyohl hayen n wun, n ka jobla-wu ⁶ ka bohoò na:

«Berma, mà ñmëfheeda gbanu kpiira há ka door haaga ka fum wiiru biii.»

⁷ Há bohoò-wu na:

«Maa mà san mà gbaad-wu.»

⁸ Tawdbermwii t leed-wu na:

«Berma, mà kpaá tón na v' jib mà fiid, biir gwæegu kuyengu l' gbaad-wu! ⁹ Mà mómá, mà ba mà bermba kwæen, ka ta mad tawdba mà kwæen. Ka má biir bá ni hii na "Keda!", há san. Ka má ta biir vol na "Daana!", há daan. L' saa, ka má ta biir mà ñmëfheed na "Hë binbii!", há hëm-b.»

¹⁰ Yeesua nn homr welee gwæstii lee, l' hëm-wu yolaá yem, há bohoò bá da tagd hà kaa bee na:

«Mà bohoò-n gobiint na waa, mà ban nyaan hiiwu *Yisraheel tigrn, wiilañ ba n gwæst hën tiimmmina tuurm. ¹¹ Mà bohoò-n na, nidba kòd nan rëna n toñu kwæen, volba rën toñu faaga, bà kad *Habrahaamwu n *Yishaakwu n *Yakoob bà man diit delaña *sangbambiimn huraantn. ¹² L' saa bà kòhdg biiba ln da ba na bá nan heñm Sangband huraantii bee n kankaan, nyeetn, bà kom kan ka duum bà nyina.»

¹³ Tii n t' kaan, há bohoò tawdbermwii na:

«Kuliim vaa! V' reb tii b' hën bii ba b' he b' jugun.»

Lee wen, l' ta gbaad tawdbermwii ñmëfheedwii yelmaa.

¹⁴ Yeesua t dan n san Fetraa n mid Fetra yaafoga door ka ba n tulgu befhii. ¹⁵ Há tarm fogwii nufu, befhii t went-wu. Há vid n bah n ka sah-ba diit.

¹⁶ Jabhoolm, bá daan Yeesuwu n nidba kod, l' ba na kunidba da kad bá fhen. Há voom kunidbee n hà noon gwæet, n ta gbaad beftiiba memba. ¹⁷ Welee nnii *gwæet bohoot *Yesaaya nn da bed tii nn da her t' jugun. Tii nnii na:

Hà logra t' hajamnt, n sohd t' befhii.

L` ba na gwæet sohdgta vid hayen kpaalaa

Ta nyaan Lukaasa 9.57-62

¹⁸ Goor diir nidfigm da kaadg Yeesua. Há bohoot há *gwæet sohdgtba na bá mæwdg nyaam bal. ¹⁹ *Bahlb weriifhii t nyuh-wu n bohoot na:

«Berma, maa mà tagd v` kaa baatea.»

²⁰ Há leed-wu na:

«Haant ba n t` vadi, ηmenii ba n hi sofga, *Nida Budaaga lee, kee kpañ n kaalaja ká kan ba kà doot na kà voho.»

²¹ Há gwæet sohdgtba huuga bilma t bohoot-wu na:

«Berma, si-ma huru mà san mà kuur mà sawu sah'!»

²² Há leed-wu na:

«Tagd mà kaa, v` saa kpiirma kugm bá kpiirma!»

Yeesua ba n gemmnt n hambermm fhen

Ta nyaan Markuusa 4.35-41; Lukaasa 8.22-25

²³ Yeesua t jib kpiirgun, há *gwæet sohdgtba t hefl-wu. ²⁴ Myenm fhen hambermm t vid n ka fug nyaamii fhen, m` wada waalaa kpiirguu fhen. Yeesu wii go. ²⁵ Gwæet sohdgtba t nyuh-wu n himii-wu n bohoot-wu na:

«Berma, sohdg-t! T` ba t` kpiidr!»

²⁶ Há leed-ba na:

«¿ N` sol fobehgu na laa? Hiiuu n` nyaan lan nnii n` gwæet fhen tiim nn ba tutugmbiima.»

Han bed welee lee, n vid n gwæel hamii n nyaalmii n talmt. L` mænguu t kwiim nigah'. ²⁷ L` hem bá membee yolaa yem, bá ka bohoot taa na:

«¿ Ben nid nnii wunwii, na l` lag n ham n nyaalm mæhm valgm wii?»

Yeesua ba n gemmnt n kunidba fhen

Ta nyaan Markuusa 5.1-20; Lukaasa 8.26-39

Mt

²⁸ Yeesua nn taai nyaam bal Gadaraa tiiba tantn lee, nidba barehba t rorm bili huuga n ka kena ka tuuga-wu. Kunidba da kad bá fhen, bá ka ba talmt biii, hii t ka kpaá beraa n huru hú ked n kan fuu. ²⁹ Nidbee t bah n ka toola na:

«Sangband momr Budaaga! ¿ T` n vn n tet? ¿ Daan nnañ na v` dar t` tobr l` ban ta vuugu ban da bah kuun?»

³⁰ Hafaant kodibermr diir da ba voku n kan ka ju t` diit. ³¹ Kunidbee t ka jobla Yeesu ka bohoot na:

«Ka v` bo na v` voo-tii, saa t` jib hafaant kodiirndinan.»

³² Há bohoot-ba na:

«Ked-n!»

Bá rorm nidbee rehdrbee ni, n san n jib hafaantii ni. Yelmaa hafaantii t begdr duuga fidun huuu n loom nyaamn n ηmæfæ tyen n kpiidr.

³³ Nidba bá da kiima hafaantii bee t solm, n jib korgun, n bohoot gwæetii mentii n bii b` getg n nidba barehba kunidba nn da kad bá fhen bee. ³⁴ Yelmaa korguu nidba memba t rorm n san na bà nyaan Yeesua. Ban san n yum-wu lee, n ka jobla-wu na há nyab bà tantn.

Yeesua gbaad balmdindhii

Ta nyaan Markuusa 2.2-12; Lukaasa 5.17-26

9 ¹ Yeesua t jib kpiirgun, n gew n ηmetgii nyaam bal, n san há korgun. ² Bá tu balmdindhiiwu jargun n daan-wu n hà man. Han nyan bà gwæet fhen tiim lee, n bohoot-wu na:

«Di kwæwr, mà buga! L` waa-v v` fubehii.»

³ Han bed welee lee, *bahlb weriitba biiba t ka bohoot n bà ni na:

«Nidwunwuna suul Sangband.»

⁴ Há miig ban diila tii, n gbaam-ba na:

«¿ Ben kaan nn ba n diilbehahhena n` jugu ni? ⁵ Ka má biir na "L` waa-v v` fubehii", laa "vidg v` keda!", ¿ l` huuga ben yatg gemmii?»

⁶ Lee, maa mà werii-n na *Nida Budaaga man, mà ba n gemmnt tant fhen na mà waaliim fubehii.»

Han bed welee lee, n bohoot balmdindhii na:

«Vidg! Loğ v` jargu v` kuliim naa!»

⁷ Nidwii t vid n kullii faa. ⁸ Nidfigmii nn nyan welee lee, fobehgu t mug-m m` ka nyoka Sangband na dii sira nidba welee gemmntii.

Yeesua hohf Matewa, Farisii tiiba t ka nima-wu*Ta nyaan Markuusa 2.13-22; Lukaasa 5.27-39*

⁹ Yeesua t nyab kan, n san n ka beraa n yum *lambhu sohfdgtfii bà hohf-wu na Matewa, hà kad lambhu faadb disakun. Hâ bôhoo-wu na:

« Tagd mà kaa! »

Hâ vid n tag há kaa.

¹⁰ Hâ jib Matewa haarn n ka ju diit wú n hà *gwæet sohfdgtba. Lambhu sohfdgtba kôd, n fubehfiiba t daan n ka ju bá man. ¹¹ *Farisii tiiba t yum welee n gbaam há gwæet sohfdgtba na:

« ¿ L` her lan n` bermwu n lambhu sohfdgtba n fubehfiiba ban ju diit taa man? »

¹² Yeesua t hom, n leed na:

« Nidba bá kpañ n bēhii bee, bà kpaā ked taadmta man. Bēhfiiba keda taadmta man. ¹³ L` hoda *Wadbuudgan na: *Mà bagl na nidba bēm homgu tiiba, mà kpaā bag na nidba vidm.* Ked-n n` hom gwæetii kôtd! Mà ba daan na mà hohf nidhomba, mà daan na mà hohf fubehfiiba.»

¹⁴ Nyaalm huurt Yohanēesa *gwæet sohfdgtba t san Yeesua man n gbaam-wu na:

« ¿ L` her lan t` n` *Farisii tiiba tii nn boow noor, vii gwæet sohfdgtba kpaā boowii? »

¹⁵ Hâ leed-ba na:

« ¿ N` diila na ka bá hohf nidba yaala kasant man, bà san bà kir diit yaala tiiwii nongan wo bà ba kunyongun laa? Vuugu kenan, yaala tia kpañ hà bēm bá man, l` saa-ba bayen. Vuugu daa taanaa, bà boow noor.

¹⁶ Hii kpaā log dimtokwæelgu n lag dimbudju, blañb kaa dimtokwæelgu ba kù dar dimbudjuu l` mōog sadgm. ¹⁷ L` saa n` logl rufetii ka hid daam, ¿ laa bee? Hii kpaā log dakwæelm n hit rukpeemgun, blañb kaa, ka m` wæegaa, kù kitg m` futr, l` saa daamii n ruuguu l` kul n kol. Tii lee, l` ba na bá log dakwæelm bà hitg rukwæelgun, l` menguu bēm hom.»

Yeesua ba n gemmnt bēhii n kuum l` hēn*Ta nyaan Markuusa 5.21-43; Lukaasa 8.40-56*

¹⁸ Yeesua nn da heewr-ba n gwæetii bôhooob lee, *Yuudaa tiiba huraafii t taan, n gbahnt dind há nongan, n bôhoo-wu na:

« Mà bufoka kpiira l` ban hiidg. Hai! Daan v` hig v` nufu ká hēn, kà himtg! »

¹⁹ Hâ vid n tag há kaa, wú n hà *gwæet sohfdgtba.

²⁰ Fôghii da ta ba n bēhii ka ju kunyongu kakeñnan bina kwifr n hareñ'. Bēhii nnii na jiiim da ror-wu wo hà huura kidga l` kpaā jehnta. Fôgwii t nyuh Yeesuwu n hà kaann, n tarm há dimgu noor.

²¹ Hâ da bôhoo n hà ni na:

« Ka má bee n tarm há dimgu mōmguu, mà bēhii wentg-ma.»

²² Yeesua t bid hayen n yum-wu n bôhoo na:

« Bugaa, jum kwæwr! V` gwæet hēn tiim dahra v` jugu.»

Yelmaa, fôgwii bēhii t went.

²³ Yeesua t taai Yuudaa tiiba huraawii haarn, n mid dawni hohfdba t manyii bayen, n ka hōd kuurm, nidba kuum ka biira. ²⁴ Hâ bôhoo-ba na:

« Riir-n nnañreen! Bufokee ba kpi, kà gooln.»

Hān bed-ba welee lee, bá ka lañ-wu. ²⁵ Bá wen voor nidba n ree-ba duunii, há jib dugun, n mug bufokee nufu, ká vid. ²⁶ Gwæetii t yadgii bá tantii mentiin.

Yeesua wenta joomba niini

²⁷ Yeesua t vid reekan n loom huru, n san n ka beraa n joomba bareñba hēn, bá vid n ka tagd hà kaa ka toola na:

« *Daviida yakiiga! Nyaan t` kunyongu! »

²⁸ Yeesua t taai haaga, joombee t nyuh há man, há gbaam-ba na:

« ¿ N` tia na maa mà bee mà he n` yumaa? »

Bá leed-wu na:

« Hiiin, Berma! T` tian.»

²⁹ Lee, há tarm bá niini hēn n bôhoo na:

« N` gwæet hēn tiim kaa nnii Sangband nn ba d` to-n bii nn gbaama bii.»

³⁰ Hān bed-ba welee lee, bá niini t went. Hâ bañl-ba ka venaa-ba nabiir na bá he hom na hii daa miig gwæetii. ³¹ Bá nyab n san n ka la bôhoo hà gwæet n koot, l` yadgii tantii mentiin.

Yeesua hēna tantaagumba gwæela*Ta nyaan Lukaasa 11.14-15*

³² Ban da nyab lee, bá daan Yeesuwu n nidhii hà kpaā bea ka gwæela, blañb kaa kunidhii da kad hà hēn. ³³ Yeesua wen voor

kunidwii, tantaaguwii t bah n ka gwεela yelmaa. L`hem nidfigm yɔlaa, bá ka bɔhɔɔ na:

«Hii ban nyaan binbii tuurmb felah *Yisraheel tantn.»

³⁴ *Farisii tiiba t ka bɔhɔɔ na:

«Kunidba huraa sahl-wu gemmnt na há vɔhd kunidba^z.»

Yeesua ημεεῖβ

Ta nyaan Markuusa 6.34; Lukaasa 10.2

³⁵ Yeesua da lintgaa kɔrbermi n kɔrkaafii meniin. H̄a da weraa gwεet bà *kpoglb disagtn, ka faa *sangbambiimn huraant Gohɔmt, ka gbaadaa behii menii, n hajamnt ment. ³⁶ H̄a da yul nidfigm han da taŋaa n mii kunyɔŋu biii. L`da gira nidbee, bá bɔrii ηmeenm, n ka boo fei hí kpaŋ n kimt hii. ³⁷ Lee wen, há bɔhɔɔ há *gwεet sohdgtba na:

«Dikaŋb ba kɔd koogun, gwentaŋ, nidba kpaŋ kɔd na bà log-b.

³⁸ Tii lee, jobl-n dikafhb tii na há tamn dikafhlogdba h̄a koogun na bá log há dikafhb!»

Yeesua bantg h̄a tumtba kwifr n barehba

Ta nyaan Markuusa 3.13-19; Lukaasa 6.12-16; Tumtba ημεεῖgt 1.13

10 ¹ Tii n t` kaann, Yeesua t hoh há *gwεet sohdgtba kwifr n barehbee, n sahm-ba gemmnt na bá vɔhd kunidba, ka gbaadaa behii menii, n hajamnt ment. ² *Tumtba kwifr n barehbee hida nnanaf': Nooga sah Simoon ban daarŋ na Fetwii n h̄a nyakwεel H̄andrea; Yakoobwu n h̄a nyakwεel Yohaneεsa, barehɔrbee ba na Jebdea kwεelban; ³ Filfwu n Baatelmia; Tomaaswu n *lambhu sohdgt Matewa; H̄alfea kwεel Yakoobwu n Taadea; ⁴ Simoon há ηmeta há kɔrgu h̄en wii n nan Kariyoot tii Yuudaasa há da gweedm Yeesuwu wii.

Ln ba na bá h̄em Yeesua ημεεῖβ lee

Ta nyaan Markuusa 6.7-13; Lukaasa 9.1-6

⁵ Yeesua t tom nidba kwifr n barehbee ka bahla-ba na:

«Daa san-n nidba *bá kpaŋ na Yuudaa tiiba bee tantn! Daa jib-n *Samarii kɔrnin! ⁶ San-n *Yisraheel tiiba man n jaf', bà boo *fεebii

9.34 Ta nyaan Matewa wadgankenana, 12.24.

hí bɔd hii. ⁷ Faam-n Gohɔmt hurfεga ka bɔhɔɔ na *sangbambiimn huraant nyufnn! ⁸ Gbaadiim-n behtiiba, himiim-n kpiirmba, h̄em-n *bolmba kita *kel kel! Vɔhd-n kunidba! Bà sira-n gemmntii yem, ta h̄em-n ημεεῖbii yem! ⁹ Daa log-n sika, laa ligbfeela, laa ligbmɔla na n`lo n`ruin! ¹⁰ Daa log-n ruugu, laa tugrefhɔrgu, laa nanawda, laa dagbεhgu na n`mad! Biilm, l`ba na ημεgda sohdgm há fat.

¹¹ «Ka n`taai kɔrgu kuugun, n`bag nid há sokla na h̄a sohdg-n wii n`bem há haarn kakehnan goor nn kee n`nyab kɔrguun dii. ¹² Ka n`san n jib haar diirn, n`seen-ba. ¹³ Ka haariin tiibee t sohdg-nii, n`nigiigu seenbii^z kpat bà man. Ka bá ba sohdg-nii, nigiigu seenbii ηmetgn n`man. ¹⁴ Ka n`jib haar diirn, laa kɔrgu kuugun, bá kirm na bà kpaŋ bà sohdg-n, laa bà kpaŋ bà kewlg n`noon gwεetii, n`nyab kan, n`nit-ba n n`nifi^z. ¹⁵ Mà bɔhɔɔ-n gobiint na waa, yaagu yaam goorii, *Sodoom n Gomoor tiiba kunyɔŋu nan ba kù b̄em t̄egiigu ka yala kɔrgu kú kid-n kuu reku.»

Kunyɔŋu ban taŋaa n Yeesua ημεεῖbn kuu

Ta nyaan Markuusa 13.9-13; Lukaasa 21.12-19; 12.2-9, 51-53; 14.26-27

¹⁶ «Hom-n! Mà tuuma-n wo fei dela diidt huuga. Tii lee, b̄em-n rarm wo h̄omii, ka ba n n`nyɔnyɔgm. ¹⁷ Mad-n nyen h̄om na, nidba kee bà hohm-n yaani ka gbuu-n hufi bá *kpoglb disagtn. ¹⁸ Bà kee bà hohm-n bermba n hurbermba duuran mà kaa, ka bo na n`bee n`biir n`reb mi mà hidrn bii bá nɔngan n *bá kpaŋ na Yuudaa tiiba bee nɔngan. ¹⁹ Bá wen kee bà hohm-n yaani yaalantii, n`kwεewa daa toom n net kee n`biir tii, n nn kee n`gwεel lee, gwεet nn kee n`biir tii, l`kee l`si-n-t l`wendii m̄omr. ²⁰ Gwεetii kpaŋ kee t`rorm n`diilan. N`Sa *Vohoom kee m`lɔɔm gwεet n`noon.

²¹ «Biiba kee bà gweedm bayen bà teelba na bá kuu-ba. L`saa, samba biiba ta gweedm bayen bà bii na bá kuu-hi. Ta welee nnii, bii hiihi nn kee hi vidg hi reba h̄en, hi he bà kuu-ba. ²² Baaben tia kee h̄a nyaŋaam-n mà kaa. Gwentaŋaa, hii h̄a nan ba h̄a mad h̄om kakehnan wii, l`nan dah há jugu. ²³ Ka bá dan n ka lɔɔ-n kunyɔŋu kɔrgu kuugu nii, n`siil n`tɔtɔ kɔrvolgun. Mà bɔhɔɔ-n gobiint na waa, n`nan kpaŋ linta *Yisraheel kɔrnin l`diŋ sah na *Nida Budaaga daan.

10.12-13 Bá kɔrgu bà da seenja taa na *Nigiigu b̄em n`man*, tii kaa nnii ban hoh welee seenbii na *nigiigu seenb*.

10.14 N`nit-ba n n`nifi, bá lamn bà bɔhɔɔ na N`f̄eer n`nakpai bá kɔrgun kwεku.

Mt

²⁴ «Kpelɛŋtɛhii kpaɛ bermt n yat há weriita, laa ɛmɛɛheedhii kpaɛ bermt n hà jugu tia hɛn. ²⁵ L`mag n kpelɛt na há kitg wo há weriita, wo ln ta mag n ɛmɛɛheed na há kitg wo há jugu tii lee. Ka bá baɛdɛg haar sa na “*Bhelsebuula”, l`kotɔd na kunidba huraa, ¿hida ban ba bà baɛ há kwɛn tiiba hee, hà ba hà bɛm bɛfa lan n jah'?

²⁶ Tii lee, daa solm-n nidba fobɛɛɛgɛ! Bii b`ba fohmɛgan bii nan ror wiingan, bii b`ba na bà kpeɛdrn bii mɛmbii nan ror feelgan. ²⁷ Bii mà reb bɔɛɔɔ-n nyeetn bii, bɔɛɔɔm-n-b wiingan! Bii bá reb nyeera-n sabah bii, da n`toolgɛm-n-b n kɔrgu^z! ²⁸ Daa solm-n biiba bá kuu gbanu, ka kpaɛ bà bee bà ku liliigu bee! Tii lee, solm-n Sangband na d`ba d`bee d`lɔɔlg gbanu n liliigu taabuugun. ²⁹ ¿Bà kpaɛ gweedma kaagɛmɛnbihii hireɛ wadbuga kayenga? Ln la ba welee lee, ɛmɛnbihiiiga kayenga kpaɛ tɛɛda tinan n`Sa Sangband kpaɛ mi. ³⁰ Nen lee, d`lag n n`juunin jii mɛɛ n kaalm n ka mi hí noor. ³¹ Lee, daa solm-n fobɛɛɛgɛ! N`ba daft n yat kaagɛmɛnbihii kod.

³² «Ka hii t ree n bɔɛɔɔ nidba nɔngan yaklaa na man heɛl wii, mà nan ta ree mà biir mà Sa há bee sangbambiimn wii nɔngan na man heɛl-wu. ³³ Ka hii t kii nidba nɔngan na hà kpaɛ mii-ma, mà nan ta kii mà Sa há bee sangbambiimn wii nɔngan na mà kpaɛ mii-wu.

³⁴ «Daa miim-n na mà daan tant hɛn na mà lo nigiiigu nidba huuga. Mà ba daan n nigiiigu, mà daan n hoodr. ³⁵ Mà daan na *mà radg kwɛɛlwu n hà sa bá huuga, bɛɛrwu n hà nya bá huuga, bufɔgɛwu n hà yaaɛb bà huuga.* ³⁶ *Nida teelba kee bà kitg hà rafeedba.* ³⁷ Hii há sokla hà sa laa há nya ka yata-ma wii kpaɛ tɔn na hà bɛm mà kpaturu tia. Hii há sokla hà kwɛɛl laa há bɛɛr ka yata-ma wii kpaɛ tɔn na hà bɛm mà kpaturu tia. ³⁸ Hii há kpaɛ bigd hà *dabragr ka tagd mà kaa wii kpaɛ tɔn na hà bɛm mà kpaturu tia. ³⁹ Hii há bag na hà soɛdɛg hà neerm wii, hà nan bɔraa-m. L`saa hii há bɔraa há neerm mà kaa wii, hà nan yuunɛ-m.

Hɔmɛgɛ hii há hɛna Yeesua ɛmɛɛgɛb wii nn yuunɛ kuu

Ta nyaan Markuusa 9.41

⁴⁰ «Hii há soɛdɛg-n wii, man nnii han soɛdɛg. L`saa, hii há soɛdɛg-ma wii ta soɛdɛg hii hà tamn-ma wii. ⁴¹ Hii há soɛdɛg Sangband *gwɛɛt bɔɛɔɔɛɛhii na ln ba na Sangband gwɛɛt bɔɛɔɔɛɛt nnii, hà nan

10.27 Feelgan, bá lamn bɔɛɔɔ na *disagt juunin*, l`kotɔd na bá haya nyɔɛfra n taa, bá disagt juuni ba dɛnaa, bà juula ka kad kan ka sogaa.

soɛdɛg fat wo Sangband gwɛɛt bɔɛɔɔta fat dela, l`saa, hii há soɛdɛg nidɔmɛhii na hà ba hɔma Sangband nɔngan wii, hà nan soɛdɛg fat wo nidɔma fat dela. ⁴² Mà bɔɛɔɔ-n gobiint na waa, hii há nan saf nyaalnigiiim kpowdɛgan kaaba bá ba mà *gwɛɛt soɛdɛgtba huuga bee ni hii, na ln ba na mà gwɛɛt soɛdɛgtaa, wiilaɛ nan soɛdɛg hà fat.»

11 ¹ Yeesua nn werii baɛlɛbii hà *gwɛɛt soɛdɛgtba kwihɛr n bareɛbee l`dih lee, há vid n san kɔrnin na hà ta weriim gwɛɛt ka faa Gohɔmt.

Nyaalm huurt Yohanɛɛsa nigaa n hayen.

Wii maantra Yeesua huru

Ta nyaan Lukaasa 7.18-35

² Nyaalm huurt Yohanɛɛsa da ba sargan^z, lee, n fom bà bɔɛɔɔ *Krista ɛmɛɛgt gwɛɛt. Há tom há gwɛɛt soɛdɛgtba balanba ³ na bá gbaam-wu na ¿wii nnii nid ban mi na hà kenan wii laa, l`ba na bá hod jeenɛhii le? ⁴ Bá san n gbaam Yeesuwu welee, há leed-ba na:

«Njɛtɛg-n n`biir Yohanɛɛswu bii nn hum ka yu bii: ⁵ *Joomba yuln*, kparuuba ked hɔm, *bolmba bɛhii gbaadaa, dintamma hum, kpiirma himtra, *bà bɔɛɔɔ kunyɔɛtiiba Gohɔmt.* ⁶ Lamɛɛgu tii nnii hii há nan kpaɛ gwidaa gwɛɛt hɛn tiim kaawr l`baɛr n man wii.»

⁷ Yohanɛɛsa gwɛɛt soɛdɛgtba nn lɔɔr huru ka ɛmɛtɛgaa bà berma man lee, Yeesua t baɛ n ka bɔɛɔɔ nidfigm Yohanɛɛsa gwɛɛt na:

«¿N`san kɛamloɛn na n`nyaan bee? ¿N`san na n`nyaan kaagu ham nn fug hù ligwa huu laa? Mà kpaɛ diila. ⁸ ¿N`san kan na n`nyaan ben mɔmbii? ¿N`san na n`nyaan nidhii hà fidr dimɔma laa? Nidba bá fidr dimɔma bee, ¿lag bee gool huraamba haya nii? ⁹ ¿L`ba na n`san kɛamloɛn na n`nyaan ben mɔmbii? ¿N`san na n`nyaan Sangband *gwɛɛt bɔɛɔɔɛɛhii laa? Mà bɔɛɔɔ-n gobiint na: N`nyana Sangband gwɛɛt bɔɛɔɔtberm nnii. ¹⁰ Wii gwɛɛt nnii Sangband nn da bed *Wadbuudɛgan na:

Maa mà tom mà tumtwu v`nɔngan na há maantr-v huru.

¹¹ Mà bɔɛɔɔ-n gobiint na waa, nidba ban meedr tant hɛn bee mɛmbee, bá huuga hii kpaɛ berm ka yata-wu. Gwentaf', hii há ba na bututugɛna kpaalaa *sangbambiimn huraaɛntn wii ba berm ka

11.2 Nyaan Matewa wadgankenan, 14.3-4.

yata-wu. ¹² Lɔg vuugu Nyaalm huurt Yohanɛɛsa nn da faa Gohɔmt kuu kakefnan goonaa, bà hɛlwa sangbambiimn huraant n talmt l' saa nidtalmba bag na bà kad t' hɛn. ¹³ Sangband gwɛɛt bɔhɔɔtba, n Mohiisa *bafɛlɔb da beda huraantii gwɛɛt kakefnan Yohanɛɛsa vuugu. ¹⁴ Lee, ka n' sɔkla na n' tii mà gwɛɛtii, miim-n na Yohanɛɛs nnii *Hɛlii ban da bed na hà ba hà daan wii. ¹⁵ Ka hii ba n tobfaa, hà kewlg hɔm!

¹⁶ ¿ L' ba na mà tɔnii goona nidba n teba? Bà tɔna bii hí ror n ka kad bantn, volii toola hí tuurii na:

¹⁷ "T' hofra-n bina werii,
n' ka ba haaw.
T' yuum himafɛr yumii,
n' ka ba kom."

¹⁸ Biilm, Yohanɛɛsa daann, n ka kpa a ju, n ka kpa a nyi daam, nidba t ka bɔhɔɔ na: "Hà ba n kunida." ¹⁹ *Nida Budaaga man, maa daan n ka ju ka nyi, nidba t ka bɔhɔɔ na: "Nyaan-n nidwunwuna! Hà diilla deb n danyab hɛn n jaɛ ka turaa n *lambɛhu sohdgtba n neerbɛfm tiiba." Lee, Sangband rarm weraa na m' ba dee dee myen m' nɛmɛgtn.»

Kɔrni hiihi tiiba kida Yeesua gwɛɛt

Ta nyaan Lukaasa 10.12-15

²⁰ Yeesua t bafɛlɔb n ka kpa l kɔrni fɛn da her hì ni hoolgu nɛmɛgtn l' yat hii, blaɛlɔb kaa, nidba bá go hí ni bee, bà ba lagii neerm. Hà da bɔhɔɔ na:

²¹ «Korasiin kɔrgu ven, kunyɔɔɔɔ nan luura v' hɛn! Betsayidaa kɔrgu ven, kunyɔɔɔɔ nan luura v' hɛn! Ka má da he hoolgu *Tiir n Sidoon kɔrnin wo man da her n' huuga lee, nyimlɛna kɔrnhiin tiiba t da fid kutukunt dimt, n figm bayen toom na l' werii na bà bagl na bà lagii neerm. ²² Tii nnii man bɔhɔɔ-n na, yaagu yaam goorii, Tiir n Sidoon kunyɔɔɔɔ nan ba kù bɛm tɛgiigu ka yala n' reku.

²³ «L' saa Kafarnahuum kɔrgu ven, ¿ diilla na nan via vyen n faaga kakefnan sangbambiimn? Haa! Bà nan hofla-v n tiɛa kakefnan tiɛrba man. Ka hoolgu hɛb b' da her v' huuga bii, b' da he *Sodoom kɔrgu nii, nyimlɛna kɔrgu la bee n jana. ²⁴ Tii nnii man bɔhɔɔ-n na, yaagu yaam goorii, Sodoom kunyɔɔɔɔ nan ba kù bɛm tɛgiigu ka yala v' reku.»

Biiba sohdg Yeesua gwɛɛt

Ta nyaan Lukaasa 10.21-22

Mt

²⁵ L' vuuguu, Yeesua t bɔhɔɔ na:

«Hai mà Sa, sangbambiim n tant l' Berma! Mà seerɛ-v na ven fera nɛmɛgɛb n werii kaaba vn da kɛfɛdr bermba n rarbiiim tiiba bii. ²⁶ Biilm, mà Sa, In sɔkl na v' he bii nnii welee.

²⁷ «Mà Sa taag wantii mentii mà natadn. Hii kpa a mi Budaaga man, ka l' kpaɛ na mà Sa miil-ma. L' saa, hii ta kpa a mi mà Sa ka l' kpaɛ na Budaaga man, man miil-wu. Hii man sɔkl na mà werii-wu mà Sa wii, wii ta miil-wu.

²⁸ «Nen, nen tohd wanjeet l' giid-n nen, daan-n mà man n' mɛmbee mà tuur-n n' vohoo! ²⁹ Bɛm-n mà kwɛɛn mà weraa-n mà gwɛɛt! Mà ba bulaa, ka hofla mayen n tiɛa, lee, n' ba n' yuun nigiiigu. ³⁰ Biilm, ka n' ba mà kwɛɛnii, l' kpaɛ l' gii-n. Want man ba mà tulg-n tii ba velliigu.»

Saabaat goor gwɛɛt: Farisii tiiba kpa l Yeesua

Ta nyaan Markuusa 2.23-28; 3.1-6; Lukaasa 6.1-11

12 ¹ Goora hiiha n hà kaannaa, Yeesua t jib n jofili kpa mb biibn ka geta, l' ba *Saabaat goor. Kɔm da kura hà *gwɛɛt sohdgtba. Bá bafɛlɔb n ka kaf jofili ka nyihaa. ² *Farisii tiiba t yum welee n bɔhɔɔ Yeesu na:

«Hiluu v' nyaan v' gwɛɛt sohdgtba nn hɛna bii t' *bafɛlɔb nn kpa a safɛ huru na bá hɛm Saabaat goor bia!»

³ Hà leed-ba na:

«¿ N' ba kaal *Wadbuudgan bii *Daviida nn da her goor diir biin? Goorii kɔm t kuu-wu n hà nidba. ⁴ ¿ Hà da ba jib *Sangband haarn wú n ban bá jum kpooni ban da sir Sangband hii? L' ba na l' ba si huru na bá di kpoonhii, l' kɔtɔd na t' *bafɛlɔb safɛlɔb huru *gotiiba n jaɛ na bee jum welee kpoonhii. ⁵ Laa, ¿ n' ba kaal Mohiisa *bafɛlɔb wadgan na gotiiba bà hɛna nɛmɛgɛb Sangband haarn Saabaat goor bee na l' safɛlɔb-huru na bá daa valgm goorii? ¿ Na ban la kpa a vala-d lee, bà ba kofl bii Sangband nonga nii? ⁶ Tii lee, mà bɔhɔɔ-n na hii bee nnaɛreen ka yata Sangband haar. ⁷ L' hɔda Wadbuudgan na:

Mà sɔkla na nidba bɛm hɔmgu tiiba, mà kpa a bag na nidba vidm.

Ka nn miim biilm gwæetii kōtōdii, nn kpañ n`biir bá ba n bà nyōnyōgm bee na bá ret kofln. ⁸ Biilm, *Nida Budaaga nnii Saabaat goor berma.»

⁹ Yeesua t gēt ka ked n san n jib bá *kpoglb disakun. ¹⁰ Nidhii ba kan hà nuhu t vaaw. Biiba bà da ba kan bee t ka bag na há he bii goorii, lee wen bà biir na hà kofl gwæet. Lee, bá gbaam-wu na:

«¿ T`bañlb sañl huru na bá gbaad hiiwu *Saabaat goor?»

¹¹ Há leed na:

«Ka n`ni hii ba n fæegu kuyen, kú lōōm vadmilmgun Saabaat goor, ¿ hà kpañ hà san hà ree-ku kan? ¹² Lee, nidbilma ba dañt ka yala fæegu. Welee lee, t`bañlb sañl huru na bá he nidwu hōmgu Saabaat goor.»

¹³ Hān bed welee lee, n bōhōō nidwii na:

«Teedg v`nuhu!»

Hā teed-fu, hū maant n ka ba hōm wo volhuu.

¹⁴ Farisii tiiba t rorm n san n kolm taa n koom kpaab há jugun na bà kuu-wu.

Yeesua beeb kpala nōngan

¹⁵ Yeesua nn homr na bà bagl huru na bà kuu-wu lee, há nyab kaalanjeen n san jeenlanja. Nidba kōd t tag há kaa, há gbaad beñtiiba mēmba. ¹⁶ Hān gbaad-ba lee, n bōhōō-ba ka venaa-ba nabiiir na bá daa he hii miig-wu. ¹⁷ L`hem welee na gwæet Sangband nn da bed n d`gwæet bōhōōt *Yesaaya noor tii he t`jugun. Tii nnii na:

¹⁸ *Nyaan-n mà ηmæsheed man bantg wii!*

Wii nnii man sōkla.

Mà lo há ni mà nyaagb mēmb.

*Mà nan hōhla mà *Vohoom hà hēn,*

hà faam mà gobiint tigan.

¹⁹ *Hà kpaā kee hà bagm hiiwu n gwæet,*

hà kpaā kee hà kōdrn,

bà kpaā kee bà hom há noor hurfegan hà weraa hayen.

²⁰ *Hà kpaā kee hà kañdg kaagu ban nyōdr huu,*

hà kpaā kee hà kpii kand d`kuua dii.

Hà kee hà hēm welee

kakeñnan há daa hēna na gobiint di jugun.

²¹ *Lee, tiga mēna nan lōō hà daagb hà hēn.*

Bà kpal Yeesu ka bōhōō na kunida tamn-wu

Ta nyaan Markuusa 3.20-30; Lukaasa 11.14-23; 12.10; 6.43-45

²² Bá daan n Yeesuwu n nidhii kunida t kad hà hēn n hēm há joom, n ka ta ba tantaagua. Há voom kunidwii t rorm nidwii ni, há bañ n ka gwæela, ka ta yu. ²³ L`hēm nidfigm yōlaa yem, bá ka bōhōō na:

«¿ Há ba na *Daviida yakiiga wii nnii laa?»

²⁴ *Farisii tiiba wen homr welee, bá bōhōō na:

«Nidwunwuna kpañ hà bee hà vōhd kunidba ka l`kpañ na kunidba huraa *Bhelsebuula sañl-wu gemmnt na há vōhd-ba.»

²⁵ Lee, Yeesua t miig bá diila n bōhōō-ba na:

«Ka huraahii nidba t radg taa n ka taaw taa hoodr de, ¿ huraantii kpañ t`kpii? Ka kōrgu kuugu laa haar diir nidba t radg taa n ka taaw taa hoodr de, ¿ kōrguu laa haarii ba l`bee l`neera? ²⁶ Ka *Saatana vōhd hà mōma, l`weraa na hà taawa hayenwu hoodrii, ¿ lan nnii há huraant nn ba t`neer kakeñnana? ²⁷ N`bōhōō na Bhelsebuula sañl-ma gemmnt na mà vōhd kunidba, ¿ wen sañ nii kpaturu tiiba gemmnt na bá vōhd-baa? N`kpaturu tiiba mōmba weraa na n`ba gokaat. ²⁸ Lee, ka l`ba na mà vōhda kunidba n Sangband *Vohoom gemmnt biilmii, l`weraa na *Sangband huraant fetg n`man daanma! ²⁹ Nidhii kpañ hà bee hà jib nidhahrkafhii haarn hà kpiiil hà want ka ba boow-wu sañ'. Há wen bea n bōm-wu l`dihaa, há bam haariin wantii mentii. ³⁰ Hii há kpaā nyōhr-ma wii ba na mà rafeedn, l`saa, hii há kpaā tora-ma na t`kpogl wii, hà yadran. ³¹ Tii nnii man bōhōō-n na, Sangband nan waalaa nidba bá fubēhii mēnii, n suut ban suu-d tii mentii, gwentaf, hii há suudg Vohoom Buudm wii, d`nan kpañ d`waal-wu hà fubēhgee. ³² Nid há bōhōō *Nida Budaaga gwæet beñgu wii, d`nan waalaa-wu, l`saa hii hà gwæela lli n Vohoom Buudm hēn wii, d`nan kpaā waalaa-wu vuugunkunan, laa vuugu kú nan kena kuun.

³³ «Ka v`bo na v`bēm n roonhōmaa, l`ba na v`bēm n tihōmb. Ka v`ba n tibēhbii, v`bēm n roonbēha. Tii lee, bà miigaa tiib n b`roona weenn. ³⁴ Waabēht nen, ¿ n`ba n`he lan n`bōhōōm gohōmt ka ba nidbēhba? Nida noon ror bii b`hugl há kwēwrn bii. ³⁵ Nid há hēna hōmgu wii rea wanhōmt hà keghōmtn, nid há hēna beñgu wii t ree wanbēht hà kegbēhtn. ³⁶ Mà bōhōō-n na, yaagu yaam goorii, bà kee bà yaa n nidba goyemret t`da ror bà noon tii hēn. ³⁷ Tii lee,

v`gwæet t`ror v`noon tii hæn nnii ban ba bà yaa n vn, bà nyaan na
¿ ba n v`nyonyogm laa kohlnn?»

Yeesua kpal há hadaba

Nyaan Markuusa 8.11-12; Lukaasa 11.29-32; 11.24-26

³⁸ Lee wen, *bahlb weriitba n *Farisii tiiba biiba t bõhõc Yeesu na:
«Berma, tn sòklm na v`he hoolgu kuugu l`weriim na v`gemmt
ren Sangband man.»

³⁹ Há leed-ba na:

«Gooná nidba nn la ba befigu ka gwid Sangband kaawr lee, bá
ka gbaama na bà nyaan hoolgu kuugu. Tii lee, bà kpañ bà nyaan
kuugu ka l`kpañ na weem daa *gwæet bõhõcõ *Yonaasa reku n
jah'. ⁴⁰ Wo Yonaasa nn da her *goora hatah n nyint ttañ hõlbermgá
raawtn* lee, ta welee nnii *Nida Budaaga nn kee kà ta he goora
hatah n nyint ttañ bilun. ⁴¹ Sangband yaagu yaam goor, Niniiv tiiba
kee bà vidg goona nidba jugun, bà tulg-ba gwæet, blañb kaa na,
Yonaasa da faa-ba gwæet bá lagii neerm. L`saa, hii bee nnañ ka
yata Yonaasa. ⁴² Yaagu yaam goorii, fõg há da ba huraant Sabaa
tantn wii kee hà vidg goona nidba jugun, hà tulg-ba gwæet, blañb
kaa na, hà ren tanvõgtn na hà kewlg *Salomoona rarm gwæet. L`
saa, hii bee nnañ ka yata Salomoona.

⁴³ «Ka kunida t riir nida ni, há san n ka yõhwa kaalanpparmtn ka
bag vohoolanã, ka kpaa yu kiigaa. ⁴⁴ Lee wen, há bõhõcõ hayen na:
"Maa mà ñmetg mà haar man da red diin." Hæn bõhõcõ welee lee,
n ñmet d`ni, n mid d`ba hængu, bá haadr-d n manyii wantii mentii.
⁴⁵ Lee wen, há san n hõf kunidvolba balblef', bee ba talmt ka yata-
wu, n hewl há hæn, bá ñmetgii n kad haariin. Lee wenii, nidwii neerm
t ka ba kunyõõu kõd l`yala nooga. Tii lee, goona nidba bá ba befigu
bee, l`nan ta hæn-ba yenmii.»

Yeesua teelba momba

Ta nyaan Markuusa 3.31-35; Lukaasa 8.19-21

⁴⁶ Yeesua nn da heewr n nidfigm n gwæelb lee, há nyakwæelba n
bà nya bá taan. Ban taan lee, n kpat n ka jehr duun, ka bag na bà
gwæel n wun. [⁴⁷ Hii t bõhõcõ-wu na:

«Hõma! V`nyawu n v`nyakwæelba jehra duun ka bag na bà gwæel
n vn.»]

⁴⁸ Há leed nidwii na:

«¿ Wen nnii mà nya? ¿ Teba nnii mà nyakwæelba?»

⁴⁹ Lee, há teed há nufu há *gwæet sohdgtba hæn, n bõhõcõ na:

«Nyaan-n, mà nyawu n mà nyakwæelba nnañ! ⁵⁰ Hii há hæn
bii mà Sa hà bee sangbambiimn wii nn sòkla bii wii, wii nnii mà
nyakwæela, laa mà nyabæera, laa mà nya.»

¿ Nidba sohdá lan sangbambiimn huraant?

Ta nyaan Markuusa 4.1-20; Lukaasa 8.4-15

13 ¹ L`goorii, Yeesua t rorm haaga n san n kad Galilee nyaam
maaru. ² Nidfigm t kpogl taa há man l`kpañ jah', há saa n jib
kpiirgun n kad^z. Nidfigmii t ka jehr nyaalm kpamga. ³ Hà da gwæla
nawdlam ka weraa-ba gwæet kõd, ka bõhõcõ na:

«Nidhii da san hà koogun na hà mæe figm. ⁴ Hæn da mæe lee,
miim t tæhr huru kpamga, ñmenii t daan n tõhm-m. ⁵ Miim t ta tæhr
fidendei hæn, tant kpañ kan kõd. Wo tant nn da kpañ m`hæn kõd
lee, m`rorm yelmaa. ⁶ Muunu t dan n buum, tantulm t hõhm figmii
t kparñ, blañb kaa, m`rugi da ba bee n jib tant kwæen. ⁷ Miim t ta
tæhr hint bia huuga. Híntii t berñ n waal figmii hæn, n fiid-m. ⁸ L`saa,
miim t ta tæhr tanhõmtn, n maadm, n lo bia hõm. Miim t lo bia lemú,
volm bia kwæhroond, volm t ta lo bia kwæetañ'. ⁹ Ka hii ba n tobha,
há kewlg hõm!»

¹⁰ Lee wen, *gwæet sohdgtba t nyuf Yeesua man, n gbaam-wu na:

«¿ Ben kaan vn bõhõcõ-ba gwæet ka gwæla nawdlamii?»

¹¹ Há leed-ba na:

«Nen lee, l`sira-n na n`miig *sangbambiimn huraant kperñkperñgan
gwæet, bee lee, l`ba si-ba welee. ¹² Tii lee, há ba n bii wii, bà nan
mõc-wu sañb, hà bæm n kõd, l`saa há kpañ n bii wii, bà nan fela bà
sohdg hà do bii tutugm hæn ba n bii. ¹³ Bà geewa ka kpaa yu, ka
kewla ka kpaa hum l`kõcõd, tii kaa nnii man gwæla-ba n nawdlamn.
¹⁴ Welee nnii gwæet weem daa *gwæet bõhõcõ *Yesaaya nn da bed l`
hæl-ba tii nn her t`noor hæn. Tii nnii na,

Sangband beda na:

*N`nan ba n`la kewlgm ka kpaa hum l`kõcõd,
n`nan ba n`la geem ka kpaa yu bii.*

13.2 Bà kõrgu ka weriita t kad, l`weraa na hà bo na hà weriim gwæet.

15 *Tigrndina nidba juuni hafran.*

Bà nyiid bà tobha kimm, n muur bá niini kimm.

Bà kpaabag na bà nyaan n bà niini,

na bà hom n bà tobha l' jib bà kwεwan.

Bà kpaabag na bà bidg bayen n mà wee na mà gbaad-ba.

16 Nen lee, nen nii lamεgu tiiba. N`yul n n`niini, ka hum n n`tobha.

17 Mà bōhōo-n gobiint na waa, weem daa *gwεet bōhōotba kōd, n nidhōmba kōd da bagl na bà nyaan n`reb yu bii gwentah', bà ba nyaan-b, na bà hom n`reb hum bii gwentah', bà ba hom-b.»

18 Hâ ta bōhōo-ba na:

«Hom-n nawdlam man gwεel ka tōnaa n dikahbuudr mii kōtōd.

19 Hii há kewla *sangbambiimn huraant gwεet, n ka ba hom t' kōtōd wii, hà tōna huru kpmga dikahbuudr diir kan tēfr ree. Kunida kena n tawd bii ban bodr hà kwεwrn bii, n saa-wu wergu. 20 Vola tōna fidēndei dikahbuudvol kan tēfra ree. Hâ huma huraantii gwεet, n sohd-t yelmaa n nyaagb. 21 Gwentah', hà kpaabag na t' bah rugi há kwεwrn, hà kpaabag mugaat l' hiid. Lee, ka kunyōngu kuugu t daan hà hēn laa, ka hà ju kunyōngu gwεetii kaa, há kirm Sangband yelmaa. 22 Nidvola ta tōna tant dikahbuudr nn tēfr hint huuga tii. Hâ huma huraantii gwεet n sohd-t gwentah', tant hēn neerm diila n kēgt lamεgu kú hogla kuu t jib há kwεwrn n feg gwεetii, t' ka ba roon bii. 23 Lee, nidvolwii tōna tanhōmt dikahbuudr kan tēfr ree. Hān kewla huraantii gwεet lee, n hom t' kōtōd, n hēm t' hēn gwεεg̃b wo dikahbuudr nn roon bia tanhōmt n lee. Diir roona bia lēmu, vol kwεhroond, vol kwεstah'.»

Sangbambiimn huraant berɲ

Ta nyaan Markuusa 4.30-34; Lukaasa 13.18-21

24 Yeesua t gwεel nawdlam volm ka bōhōo na:

«*Sangbambiimn huraant boo nidhii há bodr hà koogun dikahbuudr^z. 25 Goor diir nyingu nidba nn da gor lee wen, nidwii rafeeda t sabii n buudm dikahtōgiitgu kuugu dikahbuudrii huuga n nyab. 26 Dn dan n berɲ n bah roonb lee, dikahtōgiitguu t ta berɲ. 27 Koogu tiwii gwεεheedba t san n bōhōo-wu na: "Berma, ¿lag dikahbuudr nnii vn da bodr v`koogu nii? ¿Dikahtōgiitgunkuna mana

13.24 *Dikahbuudr*, l' da ba na kpoonu moot bia.

n tee?" 28 Hâ leed-ba na: "Mà rafeedhii hera welee." Lee wen, Mt gwεεheedbee t gbaam-wu na: "¿Sōkla na t' san t' vōr dikahtōgiitii?"

29 Hâ leed-ba na: "Hâai! Ka n`san na n`vōr dikahtōgiitii, n`titm n`

vōr dikahb. 30 Saa-n l' mēngu, l' bewlg

l' berɲ kakehnan dikahlōgb, lee wen, mà

biir dikahlōgdba na bà baal dikahtōgiitii

ka voor safi bà boow-t gwεwa, bà totr

boglam, l' saa bà lōg dikahb bà deeg mà

buugun.»

31 Yeesua t ta gwεel nawdlam

volm ka bōhōo na:

«*Sangbambiimn huraant tōna

gumsarbiir nida nn buud dii. 32 Ban

buud-d d`ba kaaga lee, d`berɲ n kit

tibermb n yat jivaat tiitii mēntii. Dn kita

tibermb lee, gwεnii t ka kena ka hēna hí

sohga b`huliitn.»

33 Hâ ta gwεel nawdlam volm na:

«*Sangbambiimn huraant tōna kpoonu ragr fōga nn lōg n sōdm

há kpooni joom gaanbilmun, n ham, tēgtii mēntii t dan n fuur lee.»

34 Yeesua da bōhōo nidba gwεetii mēntii n nawdlamn. Hâ da kpaabag

bōhōo-ba tiit yem l' kpaah n nawdlamn. 35 Hâ da hēna welee na

*gwεet bōhōota nn da bed weem daa tii riir t' noor hēn, tii nnii na:

D`kee d`bōhōom-ba gwεet n nawdlamn.

D`kee d`reem kpeɲkpeɲgan gwεet,

lōg t`manna l' mēngu reem goor kakehnan jana tii

ka bōhōo-ba^z.

Yeesua rea nawdlam hān gwεel ka tōnaa n mōbēngu mii kōtōd

36 Lee wen, Yeesua t saa nidfigm, n kulii haaga. Hâ *gwεet

sohdgtba t nyuh há man n bōhōo-wu na:

«Ree-t dikahtōgiitgu ban da bodr dikahbuudr huuga kuu nawdlam

kōtōd.»

37 Hâ leed-ba na:

13.35 Gwεetii ba Yum78^{an}.2.



Kpoonu moot bia

« Hii há buud dikafbuudr wii, wii nnii *Nida Budaaga. ³⁸ Koogu fan buud kù ni kuu, kuu nnii tant hen nidba. Dikafbuudr fan buud dii, dii nnii *Sangband huraant nidba. Dikaftogitguu nnii Kunida reba. ³⁹ Rafeed há buud dikaftogitgu wii, wii nnii Kunida. Dikaflojgb nnii tant difm goor, l' saa dikaflogdba nnii *sangbantumtba. ⁴⁰ Wo ban baal dikaftogiitt ka loola-t boglamn lee, welee nnii In nan ta ba l' bem tant difm goor. ⁴¹ Nida Budaaga nan tamna kà tumtba, bà baal Sangband huraantn biiba bá hena volba lotra fubefigan bee, n bá hena befgu bee, ⁴² bà loolg-ba taabuugu boglawiilmn. Reekan nnii ban nan ba bà kom ka duum bà nyina. ⁴³ Lee wen, l' saa biiba bá vala Sangband bee, bà ηmeluum bá Sa huraantn wo muunu dela. Ka n`ba n tobha, n`kewlg hom!»

**Beeb b`mag na nida bem n na hà sohdgm
sangbambiimn huraant bii**

⁴⁴ « *Sangbambiimn huraant ta tona keggt ban kpehdr koogu kuugun tii. Nidhii t dan n tud t`jugun, l' hem-wu lameegu biii, há lilm-t kpehdrb n san n gweedm want fan da ba n tii mentii, n dahm kooguu.

⁴⁵ « *Sangbambiimn huraant ta tona yagyagl t hà bag beerm laalm wii. ⁴⁶ Há wen yu miim m`ba daft kodii, há san n gweedm want fan da ba n tii mentii, n dahm-m.

⁴⁷ « *Sangbambiimn huraant ta tona bedb ban kohda nyaamn, b` moogm holiu jugu jugu bii. ⁴⁸ Ka holiu t hu b` kefee, holiu moogdba t ree-b gbiir hen, n kad n baalm holiu, n lo homii bà furian, n vaa hí kpañ hom hii. ⁴⁹ Welee nnii In nan ta ba l' bem tant difm goor. *Sangbantumtba nan ba bà ro nidbefha n bayen, nidhomba n bayen, ⁵⁰ bà loolg nidbefbee taabuugu boglawiilmn. Reekan nnii ban nan ba bà kom ka duum bà nyina.»

⁵¹ Yeesua t gbaam-ba na:

« ¿ N`homra l`menguu kotod?»

Bá leed na:

« Hiin, t`homran.»

⁵² Há boho-ba na:

« Tii lee, *bahb weriit nnii há miig *sangbambiimn huraant gwæet wii, welee nnii fan boo haar tiifii hà hena há buunin dikafkwæent n dikafkpeemt wii.»

Nasaræet tiiba kida Yeesua gwæet

Ta nyaan Markuusa 6.1-6; Lukaasa 4.16-30

Mt

⁵³ Yeesua nn gwæel nawdlamii l` difi lee, há vid ⁵⁴ n kulii há korgu. Reekan, há jib *Yuudaa tiiba kpoglb disakun n ka weraa gwæet. L` hem nidba bá da ba kan bee membee yola. Bá ka bohoo taa na:

« ¿ Há mir tee rarmnminaa? ¿ Há her lan n ka hena hoolgu hebmbinaa? ⁵⁵ ¿ Lag wii nnii kafinta kwæla? ¿ Lag Maarii nnii há nya? ¿ Lag há nyakwæelba nnii Yakoobwu n Yoosefwu n Simoonwu n nan Yuuda? ⁵⁶ ¿ L` saa há nyabæerba kpa ba t`huuga? ¿ Há mir tee gemmntntina mentii?»

⁵⁷ Tii kaa nnii ban da lag n ka bo na bà kir Sangband.

Há bohoo-ba na:

« Bà vala *gwæet bohootwu baatea, gwentah, hii kpa vala-wu há korgun, hayen hà teelba momba ta kpa vala-wu.»

⁵⁸ Wo ban da kpañ n gwæet hen tiim lee, há ka ba he kan hoolgu kod.

**Hærooda diila na Yeesua ba na Nyaalm huurt
Yohanæsa himtg kuumn n ka neer**

Ta nyaan Markuusa 6.14-29; Lukaasa 9.7-9; 3.19-20

14 ¹ L`vuugu, *Galilee gomn *Hærooda t hom bà bohoo Yeesua gwæet. ² Há bohoo há ηmæheedba na:

« Nyaalm huurt Yohanæsn! Há himtg kuumn n ka neer. Tii nnii fan ba n gemmnt ka hena hoolgu.»

³ Biilm, Hærooda moma da sira wad na bá mug Yohanæes bà boow-wu bà riw-wu sarga. Há da fera welee Filfa fõg Hæroodyaada kaa, ⁴ l`kotod na Yohanæesa da bohoo Hærood na:

« L`ba si huru na v`sohdg v`maara fõg v`mad.»

⁵ Hærooda da bagl na bá ku Yohanæesa, ka ηmeta ka sol *Yuudaa tiiba fobefgu, blañb kaa bá membee da bohoo na wii nnii *gwæet bohoota. ⁶ L` dan n hem na Hærooda maadb goor kasant taann, nidba kod t daan haa na bà di diit. Hæroodyaada bæera t ham bá nõngan, l' hem Hæroodwu lameegu biii. ⁷ Há foorm na hà ba hà to-wu bii fan ba hà gbaam-wu bii membii. ⁸ Há nya t bahl-wu, há san n bohoo Hærood na:

« To-ma nnañreen Nyaalm huurt Yohanæesa jugu sumtæluugan!»

⁹ Han bed-wu welee lee, l`jaan-wu kod. Wo fan da fetg foorb nidba fan da hof kasant man bee nõngan lee, há saa n safm wad na bá

to-wu Yohanæsa jugu. ¹⁰ Hãn sir wad lee, n tom hii, há san sargan n git Yohanæsa jugu, ¹¹ n lo-ku sumtêluugan, n ñmetgn n to bæerwii, wii t sohd-ku n san ta to há nya. ¹² Yohanæsa *gwæet sohdgtba t hom welee, n daan n lɔgm-wu n san n kuur. Ban kuur-wu lee, n san n bɔhɔɔ Yeesuwu bii b`getg bii.

Yeesua doowa nidfigm n kpooni hinu n hɔlii hireh'

Ta nyaan Markuusa 6.30-34; Lukaasa 9.10-17; Yohanæsa 6.1-15

¹³ Yeesua nn homr gwæetii lee, n jib kpiirgu n nyab, n san riikan hii kan kpañ ree. Nidba t hom, n rorm bá tigan hiinu hiinu, n tag há kaa nakpai ka kagraa nyaam. ¹⁴ Há wen red kpiirguu nii, n tud nidfigm hɛn, l`hefr nyaam nyaam. Hígm t hɛm-wu biii. Há bafn n ka gbaadaa bà bæhtiiba.

¹⁵ Jabr t jab, *gwæet sohdgtba t nyuh há man, n bɔhɔɔ-wu na:

«Kaalanankena ba kpamlonun, muunu t ta lɔɔ. Saa nidbee bà san kɔrnin bà dah diit bà di!»

¹⁶ Há leed-ba na:

«L`kpa gbaama na bá kuliim. Si-n-ba diit n`mɔmba bà di!»

¹⁷ Bá bɔhɔɔ-wu na:

«T`mada nnañ kpooni hinu n hɔlii hireh n jah'»

¹⁸ Há bɔhɔɔ-ba na:

«Daan-n-ma n wantii!»

¹⁹ Tii n t`kaan, há safm nidfigmii wad na bá kad moot hɛn. Lee, há lɔgm kpooni hinuhii n hɔlii hirefhii, n vii há nɔnga n faaga ka seenja Sangband na dii hera ñmæëgb. L`saa, há gbefm kpoonhii n to há gwæet sohdgtba, bá raarm nidfigmii. ²⁰ Baawena t jum n togm, gbefa t tɔlm. Gwæet sohdgtba t hugl furia kwifr n hareh n lag n nyab n. ²¹ Bá da diir bee, daba da taara wo ruuni hinu, bà ba kaal fɔgba n bii.

Yeesua gwæet sohdgtba miig na wii nnii Sangband budaaga

Ta nyaan Markuusa 6.45-52; Yohanæsa 6.16-21

²² Tii n t`kaann, Yeesua t hef yelmaa *gwæet sohdgtba na bá jib kpiirgun, bà mæwdg nyaam bal hà nɔngan, wii mɔma hɔd safn na hà seen nidfigmii. ²³ Há wen seen-ba bá lɔɔm huruu, há juul duuga kiiga hɛn na hà bæm hayen ka seenja Sangband. Nyingu t dan n nyin hà la ba kan hayen.

²⁴ Lee wen, kpiirgu kuu t santg n tant, nyaalm wada t ka vida ka tawdra-ku, ka janla-ku, blaflb kaa, ham da fugl ka tuuga-ba. ²⁵ Kodai nn dan n ka jaaw lee, Yeesua t ka kedaa n hà gwæet sohdgtba weenn ka nawdra nyaalm hɛn. ²⁶ Bá wen nyan hà nawdra nyaalm hɛn ka kena, fobefgu t kuum-ba, bá ka bɔhɔɔ na kuumn n bafn n ka mɔɔ fobefhɛmɛi. ²⁷ Yelmaa, há bɔhɔɔ-ba na:

«Bɛm-n ñmeenm! Mann. Daa solm-n fobefgu!»

²⁸ Lee wen, Fetra t yahd há noor n bɔhɔɔ na:

«Berma, ka l`ba na venn biilmii, si wad na mà daan v`man nakpai nyaalm hɛn!»

²⁹ Há leed-wu na:

«Daana!»

Fetra t rorm kpiirgun n ka ta nawdra nyaalm hɛn ka kedaa hà man.

³⁰ Há wen nyan ham t fugdg kimm, fobefgu t mug-wu. Há bafn n ka ñmifaa nyaalmn ka mɔɔ ñmæëga ka toola na:

«Berma, sohdg-ma!»

³¹ Yelmaa, Yeesua t teed há nuhu n mug-wu, n bɔhɔɔ-wu na:

«Nyaan lan nnii v`gwæet hɛn tiim nn ba tutugña! ¿Nigaa na laa?»

³² Barehɔrbee t jib kpiirgun, ham t jehnt. ³³ Lee wen, gwæet sohdgtba bà da ba kun bee, bá gbafnt dind Yeesua nɔngan n bɔhɔɔ-wu na:

«Ven nnii Sangband Budaaga biilm.»

Nidfigm diila na Yeesu nnii taadbermhii

Ta nyaan Markuusa 6.53-56

³⁴ Lee, bá fɛl nyaam mæwdgm n taai Genesareet tantn. ³⁵ Tanttii tiiba t miig Yeesua, n toolgii taa bá tigfee mɛnheen na há daann. Nidba t lɔgm bæhtiiba mɛmba n daan n hà man, ³⁶ n ka jowdra-wu na há saa na bæhtiibee tad n hà dimgu noor mɔmr. Bá da tadaa n dn bee mɛmbee, l`gbaadaa-ba kpaalaa.

Bermba diila na Yeesua kpañ na Yuudaa tiihɔmn

Ta nyaan Markuusa 7.1-23

15 ¹ *Farisii tiiba n *bafnlb weriitba da vidg *Yerusalem n daan Yeesua man, n gbaam-wu na:

² «¿Ben kaa nnii v`*gwæet sohdgtba nn kpañ vala bafnlb t`yandaba nn da to-t bii? Bà kpañ nita bá nifi wo kowt nn gbaama lee safn n jum bá diit.»

³ Hâ ta boho-ba na:

«Nen lee, ¿ ben kaa nii nn hena nyen n`kowl hên ka kir Sangband bahlb? ⁴ Biilm, Sangband beda na: *Valg v` sawu n v` nya!* Lee na: *Hii há suudg há sa laa há nya wii, l`ba na bá kuu-wu!* ⁵ Nen lee, nii weraa na ka nida t`ree n boho há sa laa há nya na: "Mà keggt mà nn ba mà log mà torg-v n tii, t`kitg Sangband kowl want" ⁶ l`kpañ na welee nidwii ta torg hà sa laa há nya. Nn hena nii ka kuu Sangband gwæt ka weraa taa n`yandaba kowl. ⁷ Rarbefm tiiba nen! *Gwæt bohoçot *Yesaaya da ba n gobiint na hà ree Sangband noon gwæt hà biir l`hel-n na:

Sangband beda na:

⁸ "Tigrndina jeenla-ma d`noon n jah',
d`kweewr nii, d`kpañ nyofr-ma.

⁹ Kowl nidbambena nn hena-ma tii kpañ tøn.
Bà weraa kowl nidba nn kudr tii,
wo l`biir na Sangband bahlbñ."

¹⁰ Tii kaann, Yeesua t`hoñ nidfigm n boho na:

«Kewlg-n n`hom gwætntina! ¹¹ Lag bii b`jiba nida noon bii hena há kit behwu Sangband nõngan. Bii b`rena hà noon bii, bii hena há kit beña.»

¹² Lee wen, *gwæt sohdgtba t`nyuhl bayen n wú n bohoç-wu na:

«¿ Miil na gwæt vn bed tii weer *Farisii tiiba?»

¹³ Hâ leed na:

«Tiib mà Sa hà bee sangbambiimn wii nn ba hoow bii, bà nan vöda-b. ¹⁴ Saa-n-ba! Bee nii kimtjoomba. Ka joomhii dud hà joomtuura, ¿ barehðrbee kpañ bà san bà loç vadgu ni?»

¹⁵ Fetra t bohoç-wu na:

«Ree-t nawdlamii kotöd!»

¹⁶ Hâ leed na:

«¿ Ta nii meñ, n`nyi ban ta na n`homaa? ¹⁷ ¿ N`kpañ hum na bii b`jiba nida noon bii membii, b`keda hà raawtn, n`nmet n`rom há gbanu nii? ¹⁸ L`saa bii b`ror nida noon bii, b`mana hà kweewrn, bii hena há kit beña Sangband nõngan. ¹⁹ Lee, diilbeña mana nida kweewrn, n ka hefr-wu na há kuum nidba, na há hem yaruub, na há bem nantelmt, na há bam, na há bohoçom gokaat n`volba jugun, ka ta su volba. ²⁰ Bii hena há kit beña. Lee, ka hii t`diit ka ba nit wo kowl nn gbaama lee, welee kpañ hena há kit beña Sangband nõngan.»

Fogsaanhii miig na Yeesu nii Krista, na wii nii juuni dahda

Mt

Ta nyaan Markuusa 7.24-30

²¹ Tii n`t`kaann, Yeesua t`vid n loçom huru n san *Tiir n Sidoon tantn. ²² Reekan, Kanahaan foghii t`vid n san há man, n ka tola na:

«Berma, *Daviida yakiiga, nyaan mà kunyoçu! Kunidhii tagda mà bufoka kaa ka jaarña-ka biii.»

²³ Hâ ka ba leedg-wu lli. *Gwæt sohdgtba t`nyuh há man n bohoç-wu na:

«Voo-wu! Hâ tagda t`kaa ka hawla t`tobha.»

²⁴ Hâ leed na:

«Bà tamn-ma na mà kpañaa *Yisraheel tiiba n jah'. Bà boo fei hí bod hii.»

²⁵ Hân bed welee lee, fogwii t`la san, n gbañnt dind há nõngan, n bohoç-wu na:

«Berma, torg-ma!»

²⁶ Hâ leed-wu na:

«L`kpañ hom na bá log bii diit bà vaa gwei.»

²⁷ Fogwii t`nmet-wu na:

«Berma, biilm, beda tii nii. Gwentañ lee, gwei jul yoyora há tefra hi tiiba tiña hee.»

²⁸ Lee wen, há bohoç-wu na:

«Taa nya, v`gwæt hên tiim berñn! Bii vn bag bii ba b`he b`jugun.»

Hân heewr fogwii n bohoçob lee, l`gbaad bufokee yelmaa.

Bá kpañ na Yuudaa tiiba bee nyoka Sangband Yeesua kaa, lee há döm-ba

Ta nyaan Markuusa 7.31; 8.1-10

²⁹ Yeesua t`nyab kan, n san *Galilee nyaam maaru, n kot duuga kiiga hên n kad. ³⁰ Nidfigm t`daan nyaam nyaam, ka mad kparuuba, n joomba, n hajamma, n tantaagumba, n behtivolba kod. Bá lo-ba há nõngan, há gbaad-ba. ³¹ Nidba nn nyan tantaagumba gwela, l`gbaad hajamma, kparuuba ked hom, joomba ta yu lee, l`hem-ba yola, bá ka nyoka *Yisraheel Sangband.

³² Yeesua t`hoñ há *gwæt sohdgtba n bohoç na:

«L`hena-ma figm n nidbambena. Jana nii goora hatañ ban tagd mà kaa, ka kpañ ju bii. Mà kpañ mà saa-ba na bá kuliim welee, giilb ba b`fad-ba. Lee, bà lotr hurun ka kulaa.»

³³ Gwæet sohdgtba t gbaam-wu na:

«Kpamlonjunksunan, ɔ tee nnii tn ba t` nyaan diit t` doow nidfigmmina?»

³⁴ Há ɔmel-ba na:

«ɔ N`ba n kpooni filaa?»

Bá leed-wu na:

«Hilbleh n ta hɔlbii hilanii.»

³⁵ Lee wen, há sahm nidfigmii wad na bá kad tinan. ³⁶ L`saa há logm kpooni hilblehii n hɔlhii, n seenj Sangband na dii hera ɔmæɛgb, n gbefm wantii n to há gwæet sohdgtba, bee t raarm l` mænguu nidfigmii. ³⁷ Baawena t jum n togm. Gwæet sohdgtba t kolm gbefha há tɛl hee, l` hugl futɛtɛft tɛlɛft keh', bá kullii n. ³⁸ Nidba bá da diir diit bee, daba da taara wo ruuni hinaa, ka kpaas kaal fɔɔba n bii.

³⁹ L`tog, Yeesua t seenj nidfigmii na bá kul hom, wii t jib kpiirgun n san Magadaan kɔrgun.

Yeesua kir Yuudaa tiiba bermba gwæet

Ta nyaan Markuusa 8.11-21; Lukaasa 12.54-56

16 ¹ *Farisii tiiba n *Sadusii tiiba t nyuh Yeesu na bà feer-wu kutukɔa, n gbaam-wu na há he hoolgu kuugu l`werii na há gemmnt ren Sangband man. ² Há leed-ba na:

«Jabr hen, muunu nn loo lee, n`yum naamɔlgu, n bɔhɔɔ na su toɔju kee kù bɛm hom. ³ L`saa hateekwæen weem, ka muunu rena ka ba sii, l`ɔmɛta ka ta ba bimmii, n`ka bɔhɔɔ na jana toɔju ba kù ni saaga. Reekan lee, n`yul toɔju beeb, ka bo n miig b`ba b`getg bii. Lee, gwɛhɔa vuugunkuna nii, n`yul waari hiihi gwentafaa, n`kpaas bea na n`hom hí kɔtɔd. ⁴ Goona nidba nn la ba beɔgu ka gwid Sangband kaawr lee, bá ka gbaama na bà nyaan hoolgu kuugu. Tii lee, bà kpaas bà nyaan kuugu ka l`kpaas na weem daa gwæet bɔhɔɔ *Yonaasa reku n jah'Z.»

Han bed welee lee, n saa-ba n nyab.

⁵ *Gwæet sohdgtba da mɛwdg nyaam bal ka hɔɔ na bà log diit.

⁶ Lee wen, Yeesua t bɔhɔɔ-ba na:

«Kiig-n n`diir noon hom! Mad-n nyen hom n *Farisii tiiba n *Sadusii tiiba kpoonu ragr!»

16.4 Nyaan Matewa wadgankenana, 12.39-40.

⁷ Gwæet sohdgtba t diil n bɔhɔɔ taa na:

«Hà gwæel welee na ɔ tn ba log kpoonu laa?»

⁸ Há hom ban bɔhɔɔ lee n gbaam-ba na:

«ɔ L`her lan nn diila na nn kpaas n kpoonu? Hɔllu-n n`nyaan n`gwæet hen tiim nn ba tutugɔa lea! ⁹ ɔ N`la ban hom nnii? ɔ N`kpaas deeda kpooni hinufi man da gbefr n dɔm nidba ruuni hinufi hii henii? ɔ N`kpaas ta deeda furia nn da hugl n kullii n hee henii?»

¹⁰ L`saa, ɔ n`la kpaas deeda kpooni hilblehi man da gbefr n dɔm nidba ruuni hinaa hii henii? ɔ N`ta kpaas deeda futɛtɛft nn da hugl n kullii n tii jugu henii? ¹¹ ɔ Lan nnii nn kpaas hum na lag kpoonu gwæet nnii mà nn bɔhɔɔm-nii? Mad-n nyen hom n Farisii tiiba n Sadusii tiiba kpoonu ragr!»

¹² Lee wen, gwæet sohdgtba t hom na han ba gwæel n ban l`hɛl ragr ban hena n kpoonu dii, na yid han bahlm-ba na bá mad bayen n Farisii tiiba n Sadusii tiiba gwæet ban weraa tii.

Yeesu nnii Krista, Sangband nn bantg wii

Ta nyaan Markuusa 8.27-30; Lukaasa 9.18-21

¹³ Yeesua t vid n san kɔrni hí nyɔhr n Sesaree hiin. Sesaree kɔrguu, huraa Filfa da mɛhra-ku. Reekan, há gbaam há *gwæet sohdgtba na:

«ɔ Nidba bɔhɔɔ *Nida Budaaga gwæet na kee nnii wenii?»

¹⁴ Bá leed-wu na:

«Biiba bɔhɔɔ na ven nnii Nyaalm huurt Yohanɛsa, volba na *Heliin, ta volba na Yeremiin laa na weem daa *gwæet bɔhɔɔtvolhiin.»

¹⁵ Há ɔmɛt n gbaam-ba na:

«Nen de, ɔ nii bɔhɔɔ na man nnii wenii?»

¹⁶ Simoon ban ta hoh na Fetwii t leed na:

«Ven nnii *Krista, Sangband nn bantg wii. Dii neeran. Ven nnii d`Budaaga.»

¹⁷ Lee wen, Yeesua t bɔhɔɔ-wu na:

«Simoon, Yonaasa kwæla, ven nnii lamɛɛgu tia. Lag nida ree gwæetii n werii-v. Mà Sa há bee sangbambiimn wii ree gwæetii n werii-v. ¹⁸ Man lee, mà rea ka bɔhɔɔ-v na ven nnii Fetra, l`kɔtɔd na "fiigu", maa mà mɛh mà kpaturu fiiguu hen, l`saa kuum mɔmm kpaas m`bɛm n gemmnt tiit hù hen. ¹⁹ Maa mà to-v *sangbambiimn

huraant fiid noor saaba. Bii vn ba v` kirm tant hen bii membii, bà ta kirm-b sangbambiimn. L` saa bii vn ba v` safm huru tant hen bii membii, bà ta safm-b huru sangbambiimn.»

²⁰ Tii n t` kaann, há bafh há gwæet sohdgtba ka venaa-ba nabiir na bá daa biir hiiwu felah na wii nnii Krista, Sangband nn bantg wii.

YEESUA MAANTRA HÁ GWÆET SOHDGTBA

Yeesua bõhõõ hà kunyõõu n hà kuum gwæet tòmnoogrm

*Ta nyaan Markuusa 8.31-33; Lukaasa 9.22;
tn nan Matewa 17.22-23; 20.17-19*

²¹ Lee wen n jah, Yeesua t bah n ka bõhõõ há *gwæet sohdgtba gwæet wiingan, ka ta kpaa kpehdra bii. Hà da bõhõõ-ba na:

«L` ba na mà san *Yerusalem, mà di kunyõõu kõd, *kpalmbba, n *gotibermba, n *bafhlb weriitba nifin. Bà kee bà kuu-ma, l` saa gotahrd goor, mà himtg.»

²² Fetra t ree-wu kpamga, n bah n ka kpal-wu ka bõhõõ na:

«Berma, Sangband daa saa na welee gwæetii taan v` hen felah! Bii kpañ b` hee-v.»

²³ Hãan bed welee lee, Yeesua t bid hayen n bõhõõ-wu na:

«Nyab nnañ, v` san vøkun n man, *Saatan! Lakla-ma mà hurun. Kpaa diila wo Sangband, diila wo nida.»

L` ba na gwæet sohdgta ta di kunyõõu hà gwid há ret

Ta nyaan Markuusa 8.34-9.1; Lukaasa 9.23-27

²⁴ Lee, Yeesua t bõhõõ há *gwæet sohdgtba na:

«Ka hii bag na hà tagd mà kaa, l` ba na há gwid há ret, hà bigd há *dabragr ka tagd mà kaa. ²⁵ Biilm, há bag na hà sohdg hà neerm wii, hà nan bõraa-m. L` saa há bõrii há neerm mà kaa wii, hà nan sohdã-m. ²⁶ Ka nida t yuuj tant hen kwegdm menm n bõrii há neerm, ¿hà way bee? ¿Bii bee na nida log hà dah há neerm? ²⁷ Biilm, *Nida Budaaga nan kena kà Sa nyõkbn ká n *sangbantumtba, lee wen kà faad baawena ka keemla n hà hẽb. ²⁸ Mà bõhõõ-n gobiint na waa, bá bee nnañreen bee huuga, biiba nan kpaa ku ka ban nyaan Nida Budaaga kena ka ba ká huraantn.»

Yeesua ba hà huraantn

Ta nyaan Markuusa 9.2-13; Lukaasa 9.28-36

Mt

17 ¹ Goora haroond kaann, Yeesua t logm Fetru n Yakoobwu n hà teel Yohanẽesa, wú n ban bá kot duvõgr diir jugun, n ka ba kan bayen. ² Há tet beeb bá nõngan. Há nõnga t bah n ka ñmedwa wo muunu dela, há dimt t feent wasaf'. ³ Yelmaa *gwæet sohdgtba batañbee t yum *Mohiiswu n *Helia, bá n Yeesu l` gwæla.

⁴ Lee wen, Fetra t bõhõõ Yeesu na:

«Berma, l` ba hom na t` bẽm nanañ. Ka v` sokla mà fil nanañ sugt ttañ': venwu kuyen, Mohiiswu kuyen, Heliwu kuyen.»

⁵ Hãan da heewr n gwælb lee, wadr diir t hõhntn ka ñmedwa n fiid-ba. Noor diir t ren wadriin ka bõhõõ na:

«Wunwii nnii mà Budaaga. Mà sokla-ka biii. Mà nyaagbii membii kulaa kà jugun. Hõm-n n kan!»

⁶ Gwæet sohdgtba nn homr noorii gwæla lee, fobẽhgu t kuum-ba, bá luurm tiñan, n bafh bá nõnii n tant. ⁷ Yeesua t nyuh bá man, n tarm bá hen, n bõhõõ na:

«Vidg-n! Daa solm-n fobẽhgu!»

⁸ Lee wen, bá vii bá nõnii n yum Yeesua ba hayen, hii ta kpañ hà man.

⁹ Ban da hõhnta duur lee, há bafh-ba na:

«Daa biir-n hiiwu bii nn nyan bii kakeñnan *Nida Budaaga man, man nan himta kuumn mà neer lee wen!»

¹⁰ Lee, bá gbaam-wu na:

«¿Ben kaa nnii *bafhlb weriitba nn bõhõõ na l` ba na Helia daan sahaa?»

¹¹ Há leed-ba na:

«Biilm, Helia ba hà daan hà lo want ment t` tagan. ¹² Lee, mà rea ka bõhõõ-n na, Helia fetg daanm, nidba t ka ba miig-wu, n hẽm-wu wo ban sokl lee. Ta welee nnii ban ba bà ta he Nida Budaaga mõmga dad dad.»

¹³ Gwæet sohdgtba t hom na hà bõhõõ-ba gwæetii l` hel Nyaalm huurt Yohanẽesa.

Gwæet hen tiim gemmnt

Ta nyaan Markuusa 9.14-29; Lukaasa 9.37-43

¹⁴ Ban san n taai nidfigm man lee, nidhii t nyuh Yeesua, n gbafnt dind há nõngan, ¹⁵ n bõhõõ-wu na:

«Berma, nyaan mà buga figm! Kà kuul kpikpiir, l' via-ka welee hængu, kà lóodra boglamn n nyaalmn. ¹⁶ Mà lógra-ka n san-ka n v` *gwæet sohdgtba man, bá ka ba bee n gbaad-ka.»

¹⁷ Há bõhoo na:

«Nen, nidbēhba bá kpañ n gwæet hēn tiim nen! ¿ L`ba na mà bēn n` man kakefnan tedaa? ¿ L`ba na mà jum-n n kwæwr kakefnan tedaa? Daan-n-ma n bugee!»

¹⁸ Há gwæel n kunidwu n daat. Kunidwii t rorm bugee ni, l` gbaad-ka yelmaa.

¹⁹ Gwæet sohdgtba t nyuh-wu, wú n ban bá ka ba bayen. Lee wen, bá gbaam-wu na:

«¿ Ben hēr le, t`ka ba bee na t`vo kunidwii bugee nii?»

²⁰ Há leed-ba na:

«N`gwæet hēn tiim ba tutugmbiim kpaalaa. Tii kaa nnii nn ba bee n voom kunidwii bugee ni. Mà bõhoo-n gobiint na waa, ka nn bēn n gwæet hēn tiim m`berñ wo gumsarbiir delaa, bii nn kpañ b`bēn-n n gemm. Nn ba n`bee n`biir duugankena na: "Vidg nnañ v`san v` viil vyen lahaa!" Kà ta hē welee. [²¹ Gwēntaħaa, seenb n noor bob n jah' tōra na bá bee bà ree kunidbambena].»

Yeesua bõhoo hà kuum n hà himtgm gwæet tòmrehdrn

*Ta nyaan Markuusa 9.30-32; Lukaasa 9.43-45;
n nan Matewa 16.21-23; 20.17-19*

²² Goor diir, *gwæet sohdgtba t kpogl taa bá mēmbēe *Galilee tantn, Yeesua t bõhoo-ba na:

«Bà kee bà mug *Nida Budaaga man, bà taag-ma nidba nihin, ²³ bee kuu-ma. L`saa gotahrd goor, mà himtg kuumn.»

Ĥan bed-ba welee lee, himafir t mug-ba biii.

Sangband haar lambhu faadb

²⁴ Yeesuwu n hà *gwæet sohdgtba t taai Kafarnahuum korgun. Reekan, *Sangband haar lambhu sohdgtba t nyuh Fetra man, n gbaam-wu na:

«¿ N`Berma faada Sangband haar lambhu?»

²⁵ Há leed-ba na:

«Ĥiin! Ĥà faadan.»

Ĥan leedg-ba welee lee, n san n ka jiba haaga, Yeesua t foog n gbaam-wu na:

«Simoon, ¿ diila na lan lambhu gwæet? ¿ Teba faad tantntina hēn huraamba lambhu? ¿ Bá haya tiiba laa, saanba le?»

²⁶ Há leed-wu na:

«Saanba.»

Yeesua t bõhoo-wu na:

«L`ba hōm, l`kpañ na haar tiiba faadm. ²⁷ Gwēntaħaa, t`kpaā bag na l`weer nidbee. Tii lee, san v`lōlg hinga nyaamn v`mug hōlga. Ĥōlga vn kee v`mug nooga kee, v`wiig kà noor v`nyaan liǵbkpañm, m`ba m`ta na bá faad mà lambhu, n ta v`refu mēh', v`log-m v` faad.»

¿ Wen ba bermwu sangbambiimn huraant ni?

Ta nyaan Markuusa 9.33-37, 42; Lukaasa 9.46-48; 17.1-2

18 ¹ L`wendii, *gwæet sohdgtba t nyuh Yeesua man, n gbaam-wu na:

«¿ Wen ba bermwu *sangbambiimn huraantn l`yata?»

² Há hōh bukaaga kiiga n jēhl-ka bá nongan, ³ n bõhoo na:

«Mà bõhoo-n gobiint na waa, ka n`ba lagii ñyen n kit wo bukai, n`nan kpañ n`jib sangbambiimn huraantn. ⁴ Ĥii há hōhlg hayen n tiña n kit wo bugankena dela wii, wii nnii há ba bermtn l`yata sangbambiimn huraantn. ⁵ L`saa, hii hà soħda bukaaga kiiga kà boo kengee mà hidrn wii, mà mōm nnii Ĥan soħda. ⁶ Ka kaaba biiba tia mà gwæet, nidhii t werii bá ni hiiwu hurbēfu, há gwid Sangband kaawr, l`mag n wun na bá liig neer há lakpandn bà lōlg-wu nyaam kilmgun.»

Fōrm gwæet

Ta nyaan Markuusa 9.43-48

⁷ «Kunyōñu ben reku nnanah' tant hēn na fōrm tōr m`hēfir nidba ka lōola-ba bēhgu nii! Biilm, fōrmii ba m`bēn welee kakefnan. Lee, há kena n welee fōrmii wii, kunyōñu ba kù jib-wu.

⁸ «Ka v`nufu, laa v`nakpañā fōraa-v na v`lōo bēhgu nii, l`ba na v`gitg v`nufuu, laa v`nakpañee, v`kōhdg vōkun. L`ba hōm n yat na v`jib neerm mōmmn ka ba n nufu huyen, laa nakpañā kayen, n vn ba v`jib boglam m`bee kakefnan miin, ka ba n nifi hirif laa

nakpai hireh lee. ⁹ Ka v`nomb ta foraa-v na v`loo behgu nii, l`ba na v`lugdg-b v`kohdg-b vokun. L`ba hom n yat na v`jib neerm mommn ka ba n nomkperb, n ban ba bà loolg-v taabuugu boglamn v`ba n niini hirih lee.

Bulumii hen sağb

Ta nyaan Lukaasa 15.1-7

¹⁰ «Mad-n nyen! Daa nyaahaam-n kaabambena huuga hayenfa moma! Mà boho-n na kaabee *sangbantumtba ba sangbambiimn ka jehr mà Sa hà bee sangbambiimn wii nongan kakehnan. [¹¹ Biilm, *Nida Budaaga daan na kà dah bá bod bee juuni.]

¹² «¿ N`diila na lan gwæntina henii? Ka nidhii ba n fei lem, kuyengu t boorm, ¿ hà kpañ hà saa fei kwæwefh n hiwefh hí tel hii duuga hen hà san kù bod kuu bağb? ¹³ Ka há nyaan kuu, mà boho-n biilm na há ka nyaaga kú man l`yata kwæwefh n hiwefh hí ba bor hii man. ¹⁴ Ta yenmii, n`Sa hà bee sangbambiimn wii kpaabag na kaabee huuga hii bor felah'»

Ka v`teela t kohl-v n gwæst, ¿ l`ba na v`he laa?

¹⁵ «Ka v`teela t kohl-v n gwæst^z, san v`nyaan-wu, v`werii-wu hà behgu, v`n wun bareh'. Ka há kewlg n vnaa, dahra hà jugu. ¹⁶ Lee, ka há kir n ka ba hom n vn, v`hof teel hayen laa bareh v`hewl v`hen, ka bo na l`tag wo ln hod *Wadbuudgan na: *Ka gwæst tiit t`heaa, l`ba na nidba bareh laa batahba nyaan-t, bà hig t`hen.* ¹⁷ Reekan, ka há ta kir n ka ba hom n banaa, v`san v`doolg gwæstii kpaturu nongan. Ka há ta kir n ka ta ba hom n kpaturhuu, v`saa v`geem-wu wo nid há kpañ n gwæst hen tiim wii, laa *lambhu sohgdta. ¹⁸ Mà boho-n gobiint na waa, bii nn ba n`kir tant hen bii membii, bà ta kir-b sangbambiimn. Bii nn ba n`si huru tant hen bii membii, bà ta si-b huru sangbambiimn.

¹⁹ «Mà ta boho-n gobiint na waa, ka n`huuga nidba barehba t hom n taa tantntina hen n ka seena ka gbaama ban sokla bii, mà Sa hà bee sangbambiimn wii ba hà to-ba-b. ²⁰ Biilm, ka nidba bareh laa batahba t kpogl taa mà hidr kaa, mà bem bá huuga.»

18.15 *Ka v`teela t kohl-v n gwæst, wadvoliin ba na Ka v`teela t kohl gwæst.*

Ka hii t kohl-v n gwæst, l`ba na v`waa-wu hà behgu

²¹ Lee wen, Fetra t nyuh Yeesua, n gbaam-wu na:

«Berma, ka mà teela kohla-ma n gwæst heruf', ¿ mà waaliim-wu kakehnan tomb mlaa? ¿ Mà waaliim-wu kakehnan tomb mlblehm laa?»

²² Há leed-wu na:

«Haa! Mà kpaabohoo-v na kakehnan tomb mlblehm, mà boho-v na kwæbleh kakehnan tomb mlbleh'z.

²³ «Tii nnii, *sangbambiimn huraant nn ton wo huraahii nn da hoh hà ηmæheedba, na bá werii-wu hà kwægdm ban sug m`hen mii jugu. ²⁴ Bá wen bahaa, bá daan-wu n bá ni hii, wiilah t dii-wu fomr ligbiir rubermi lem. ²⁵ Wo fomtiiwii nn da kpañ n bii na hà ηmelg welee ligbiirii lee, bermwii t boho na bá gweedm-wu, bà ta gweedm hà foğwu n hà bii, n nan want han ba n tii mentii, ka bo na l`bee l`faad fomrii. ²⁶ ηmæheedwii t luurm há dina hen há bermwii nongan, n ka jobla ka boho na: "Dii-ma n kwæwr! Mà bag mà faad-v l`menguu." ²⁷ Bermwii t yum há figm, n sahm-wu fomrii, n saa-wu na há kuliim. ²⁸ ηmæheedwii t rorm n tarj n hà ηmæheedtuurhii, wii t dii-wu ligbiir ruuni lem. Há togd há lakpand, n ka boho na: "Faad-ma mà fomr vn diir-ma dii!" ²⁹ Há tuurwii t luurm há nakpai kwæen, n ka jobla-wu ka boho na: "Dii-ma n kwæwr! Mà yerii mà faad-v." ³⁰ Há ka ba tii. Han ba tii lee, n wed bá riw-wu sarga, na há bem kan kakehnan há daa faad hà fomrii. ³¹ Há ηmæheedtuurmba t yum welee, l`weer-ba biii, bá san n boho bá bermwu bii b`getg bii membii. ³² Lee wen, wii t tom bá daan-wu n ηmæheedwii, há boho-wu na: "ηmæheedtalmgu ven, ¿ fn ba jobl-ma na mà saa-v v`fomr? ¿ Man ba si-v-dn? ³³ ¿ Ln ta kpañ na v`ta nyaan v`tuura figm wo mà nn nyan v`figm leen?" ³⁴ Bermwii t lo kwæwweerga biii, n wed bá riw ηmæheedwii sarga, na bá gbum-wu kakehnan há daa faad hà fomrii mendii.»

³⁵ Tii n t`kaann, Yeesua t hewl na:

«Welee nnii mà Sa hà bee sangbambiimn wii nn nan ta hena n`huuga baaben tia, ka halah kpaabaa hà teelwu hà behgu n hà kwæwr mend.»

18.22 *Kwæbleh kakehnan tomb mlbleh', laa kwæbleh n mlbleh'.*

YEESUA IJMΞΞGB YUUEE TANTN

19 ¹ Yeesua nn da felg gwæetii bɔfɔɔb lee, n nyab *Galilee tantn, n san *Yuudee tantn, ka tagaa n kɔrni hɪ ba *Yɔrdaan kol bal hiin. ² Nidfigm t tag há kaa, há gbaad bɛftiiba ban da daan n há man bee.

Yaala sadgm gwæet

Ta nyaan Markuusa 10.1-12

³ *Farisii tiiba t nyuh há man, na bà fɔrii-wu, n gbaam-wu na:

« ¿ T` bahlb sahl daawwu huru na há bee hà vo hà fɔgwu baa gotet kaa? »

⁴ Há leed na:

« ¿ N` ban kaal bii ln fɔd *Wadbuudgan biin? L` fɔda kà ni na: *Weem kɔtɔdn, want ment Reeta da ree daawwu n fɔga,* ⁵ n bɔfɔɔ na: *tii kaa nnii ln ba na daawa riir n hayen, hà saa hà sawu n hà nya, wú n hà fɔg bà neer taa man, barehndree bewlg nid hayen.*

⁶ Welee lee, bà kpañ bà ta bɛm nidba bareh', bà kitg nid hayen. Tii lee, l' kpañ na nida radg bii Sangband nn kpowlg n taa bii.»

⁷ Farisii tiiba t gbaam-wu na:

« Ka l` ba welee de, ¿ ben kaa nnii *Mohiisa nn da sir huru na ka daawhii bo na hà vo há fɔga, l` ba na há to-wu *yaala sadgm wadga sahl hà voo-wii?* »

⁸ Há leed-ba na:

« Mohiisa da sira-n huru na n` vɔhd n` fɔgba, l' kɔtɔd na n` ba tangerm. Weem kɔtɔdn, l' da kpañ welee. ⁹ Lee, mà rea ka bɔfɔɔ-n na, ka daawhii t vo há fɔga hà ba he yaruub, n logm fɔgjeenaa, hà kitg yaruutgu.»

¹⁰ Há *gwæet sohdgtba t bɔfɔɔ-wu na:

« Ka l` ba na daawa vo há fɔg l' bɛm welee, l' ba hɔm na hii daa log fɔga.»

¹¹ Há leed-ba na:

« Daba memba kpañ n beer na bà sohdg welee gwæetii, biiba Sangband nn sir beer n jañ bee, bee beel bà sohdg-t. ¹² Gwæet t` kewr daba na bá daa logm fɔgba tii, t` ba jugu jugu. Biiba bee, l' ba na bà meedra-ba bà kpañ n daat. Volba bee, l' ba na bá nidtuurmba hera bá kit dalegmtiiba. L` saa, volba kir fɔglɔgb *sangbambiimn huraant kaa. Lee, hii hà ba n beer na hà sohdg gwæetii wii, hà sohdg-t.»

Bá boo buluumii bee jiba Sangbambiimn huraantn

Ta nyaan Markuusa 10.13-16; Lukaasa 18.15-17

¹³ Nidba biiba da san n bii Yeesua man na há dee hi hɛn há nifi, hà seer hi hɛn. *Gwæet sohdgtba t ka kpal-ba. ¹⁴ Lee wen, há bɔfɔɔ na: « Saa-n bii daan mà man! Daa kewr-n-hi! Nidba bá boo hí dela bee, bee hefl n *sangbambiimn huraant.»

¹⁵ Hɔn bed welee lee, n figii há nifi hí hɛn n nyab kan!

L` ba gemm na kwægd m tiiba jibm Sangbambiimn huraantn

Ta nyaan Markuusa 10.17-31; Lukaasa 18.18-30

¹⁶ Nidhii t nyohl hayen n Yeesu n gbaam-wu na:

« Berma! ¿ Ben ba hɔm na mà hɛm ka bo na mà bɛm n neerm m` bee kakefnan mii? »

¹⁷ Há leed-wu na:

« ¿ L` her lan vn gbaama-ma na ben ba hɔmii? Hɔyefha n jañ beel hɔm. Ka v` sɔkla na v` jib neerm mɔmmn, valgm Sangband *bahlb.»

¹⁸ Nidwii t gbaam-wu na:

« ¿ Bahlteb? »

Há leed na: « *Daa ku nida! Daa yaruum! Daa bam! Daa bɔfɔɔm gokaat n nidba jugun!* ¹⁹ *Valgm v` sawu n v` nya! Sɔklm v` nidtuur wo vn ta sɔkla v` mɔm vyen lee!* »

²⁰ Kuliigee t leed-wu na:

« Mà valg bahlbii membii. ¿ Ben tɛl na mà ta hɛmaa? »

²¹ Há bɔfɔɔ na:

« Ka v` bag na v` bɛm hɔmwu kpaalaa, ked v` gweedm vn ba n bii membii, v` log ligbiirii v` si kunyɔntiiba, lee wen, v` bɛm n kwægdbermm sangbambiimn. L` saa, v` daan v` tagd mà kaa.»

²² Kuliigee wen homr welee gwæetii, n gbɛlɪ, n get ka ked, blaflb kaa, kà da ba n kɛgt kɔd.

²³ Lee wen, Yeesua t bɔfɔɔ há *gwæet sohdgtba na:

« Mà bɔfɔɔ-n gobiint na waa, l' ba gemm n kwægd m tiifii na há jib *sangbambiimn huraantn. ²⁴ Lee, mà ta rea ka bɔfɔɔ-n na, l' ba gemm n deer na d` jib n jajawu vadbn. L` ta yatg gemm n kwægd m tiifii na há jib *Sangband huraantn.»

²⁵ Gwæet sohdgtba wen homr gwæetii, l' hɛm-ba yɔlaa yem, bá ka bɔfɔɔ na:

« Ka l` ba welee, ¿ wen t ka ba hà bee hà dah há jugu? »

26 H́a geed-ba n b́ohoo na:

«L`ba gemm n nida, gwentaftaa, bii kpañ gemm n Sangband.»

27 Lee wen, Fetra t lógm gwaelb n b́ohoo na:

«Tii gwid l`menguu kaawr n ka tagd-v. ¿L`kee l`bem tenwu n laa?»

28 H́a b́ohoo-ba na:

«Mà b́ohoo-n gobiint na waa, *Nida Budaaga nn nan kadaa kà huraant jargan kórkwaelgun lee, nen kwifr n barehba nen da tagd-ma nen, n`nan ta ba n`kad huraamba jarii hen, n`yaa yaagu n *Yisraheel hui kwifr n hirefhii. 29 L`saa, biiba bà nan saa bà haya, laa bá maaba, laa bá nyakwaelba, laa bá nyabeerba, laa bá samba, laa bá nyamba, laa bá bii, laa bá koot mà kaa bee, bà nan sohdá welee tomb lomu, bà ta jib neerm m`bee kakehnan miin. 30 Tii lee, biiba bà ba nojrba gwelña bee, bá kod nan kita kaawrba, l`saa biiba bà ba kaawrba gwelña bee, bá kod nan kita nojrba.»

Kaawrba nan kita nojrba

20 1 «Biilm, *sangbambiimn huraant tona haar tiifii, há red hateekween weem na há bag h́megdba há lo há koogun na bá hem h́megb. 2 Wú n ban bá hom n taa na há ba há faad-ba ruugu gobilmr, lee, há tom-ba há koogun. 3 L`dan n ka wafda waari hiwefh', há rorm n yum volba ba banun ka kpaá h́ena bii, 4 há b́ohoo-ba na: "Nen, ta san-n mà koogun n`hem h́megb, mà da mà faad-n bii b`mag bii!" 5 Bee t ta san kooguun n ka h́ena h́megb. Muunu t dan n jehnt sobb, haar tiiwii t rorm n hem yenmii. L`dan n wafid waari hitahi jabr hen há rorm n ta hem yenmii. 6 L`dan n ka wafda waari hinufi jabr hen há rorm kaawrm n ta yum nidvolba kad banun. Há gbaam-ba na: "¿L`her lan nn kad goorii mendii ka kpaá h́ena bii?" 7 Bá leed-wu na: "H́ii ba sohdg-t h́megb biibn". Há b́ohoo-ba na: "L`ba hom, nen, ta san-n mà koogun n`hem h́megb!"

8 «Jabr t jab, há hoh há kark n b́ohoo-wu na: "Hoh h́megdbee v`bah n mà nn sohdg h́megb n kaann bee, v`da v`felg n mà nn sohdg nooga bee, v`faad baawenwu há ligbiir!" 9 Ban bah h́megb jabr l`wafda waari hinu bee, bá san ka sohdá ruugu ruugu. 10 L`saa bá nn sohdg hateekween nooga bee, bá ka ked ka diila na baa bà sohdg l`yatg welee, bá h́met n ka too-ba ta ruugu ruugu.

11 Bá ka sohdá ruugu ruugu ka nyeera koogu tiwii gwæt, 12 ka b́ohoo na: "Sohdg h́megdbambena n kaan, bá hem h́megb waaru h́uyen n jah', v`h́met n faadm-ba wo vn faadr-t lee, l`ba na h́megb gira ten, goorii mendii t`den muuntanjan." 13 Lee wen, há leed bá huuga bilm na: "Mà tuura, mà ba kohl-v n gwæt. H́n tii na ba v`he h́megb goorii mendii v`sohdg ruugu, ¿laa laa? 14 Tii lee, lóg v`ligbiir v`nyab kan! Nid man sohdg h́megbn n kaan wunaf, man sokl na mà faad-wu wo man ta faadr-v lee. 15 ¿L`ba si-ma huru na mà he n mà ligbiir wo man sokla leen? Laa, ¿too-ma n nommólb na mà h́ena homgu le?"»

16 Tii n t`kaan, Yeesua t ta hewl na:

«Kaawrba nan kita nojrba, l`saa nojrba kitg kaawrba.»

Yeesua b́ohoo há kunyóju n há kuum n nan há himtgm gwæt tomtahrm

*Ta nyaan Markuusa 10.32-34; Lukaasa 18.31-34;
n nan Matewa 16.21-23; 17.22-23*

17 Yeesua nn da ked *Yerusalem kórgun lee, n ree *gwæt sohdgtba kwifr n barehbee kpamga, n b́ohoo-ba na:

18 «Hom-n! T`kotgaa Yerusalem kórgun. Reekan nnii ban kee bà taag *Nida Budaaga *gotibermba n *bahlb weriitba nuhun, bee biir na bá kuu-ka. 19 Tii kaann, bà taag-ka *bá kpañ na Yuudaa tiiba bee nuhun, bà lah-ka, bà gbuu-ka tangbanii, bà kpañ-ka *dabragr hen. Ban kee bà kpañ-ka dabragr hen lee, gotahrd goor, kà himtg kuumn kà neer.»

Bermt gwæt

Ta nyaan Markuusa 10.35-45; Lukaasa 22.25-27

20 Jebdea kwaelba n bà nya t nyuh Yeesua man. Ban nyuh-wu lee, bá nya t sunt há tiña na há gbaam-wu bii. Yeesua t gbaam-wu na:

21 «¿Bag bee?»

H́a leed-wu na:

«Si huru na vn kee v`bem v`huraantn lee, mà kwaelba barehbambena kad volwu v`najuudu hen, volwu v`galu hen.»

22 H́a b́ohoo-ba na:

«N`kpaá mi nn gbaama bii. ¿N`kee n`bee n`nyi wiiru kpowdga man ba mà nyi kee?»

Bá leed-wu na baa bà bee bà nyii-ka. ²³ Hâ bôhoo-ba na:
 «Biilm, n` kee n` nyi kpowdgee, gwentah lee, lag man beel mà roodg hii hà nan kadaa mà najuudu hèn wii, laa mà galu hèn wii, kaalahii hoda kan biiba mà Sa nn maantr-hi bee.»
²⁴ *Gwæet sohdgtba kwifr volbee nn homr welee lee, bá lo kwæwweerga n teelba barehbee.
²⁵ Lee wen, Yeesua t hoh bá mæmbee n bôhoo-ba na:
 «N`miil hom na tiga huraamba wayaa n bà bermt ka hena tighee dad dad, l` saa wembomba weraa-ha bá gemmnt ka nawdra-ha.
²⁶ L`kpañ na l`ta bëm welee n`huuga. Ka n`huuga hii bag na hà di bermtii, l`ba na há kitg n`kwæla, n`tom-wu, l`saa ²⁷ ka n`huuga hii bag na hà bëm noograa, l`ba na há kitg n`yuuma. ²⁸ Ta welee nnii *Nida Budaaga man, man ba daan na bá hëm-ma hëmæëb. Mà daan na mà hëm hëmæëb ka tóra volba, l`saa mà lög mà neerm mà faad na mà dah nidba kod juuni.»

Yeesua wentg joomba barehba niini

Ta nyaan Markuusa 10.46-52; Lukaasa 18.35-43

²⁹ Tii kaann, bá rom Yerikoo korgun, nidfigm t ta tag Yeesua kaa.
³⁰ Joomba barehba da kada huru maaru n hom na Yeesua beraan, bá bah n ka toola kimm na:
 «Berma! *Daviida yakiiga! Nyaan t`kunyõju!»
³¹ Nidfigm t ka kpal-ba ka bôhoo-ba na bá kpat belah! Ban la bôhoo-ba welee lee, bà gweda n kwæen ka toola kimm na:
 «Berma! Daviida yakiiga! Nyaan t`kunyõju!»
³² Yeesua t jefnt, n hoh-ba, n gbaam-ba na:
 «¿N`bo na mà hee-n bee?»
³³ Bá leed-wu na:
 «Berma, he na t`niini yum!»
³⁴ Hâ yum bá figm, n tarm bá niini hèn. Yelmaa, barehdrbee niini t went, bá ka tagdg há kaa.

Yeesua taan Yerusalem korgun, bá sohd-wu huraa dela

Ta nyaan Markuusa 11.1-11; Lukaasa 19.28-40; Yohanæesa 12.12-19

21 ¹ Bá san n ka nyufaa *Yerusalem korgu n taai Betfagee korgu man, Kpaamtiit duuga hèn. Ban taai kan lee, Yeesua t tom há *gwæet sohdgtba barehba hà nongan ² ka bôhoo-ba na:

«Ked-n korgu kú baa lafii n`nongan kuun! Nn ba n`taai kan yelmaa lee, n`ba n`nyaan boñniiga bafir kan, ká n`kà buga, n`bafdg-ka n`daan n`man, ká n`kà bugee. ³ Ka hii t`gbaam-n lii, n`leedg-wu na berma bagl-hi. Ka n`leedg welee, bà si-n huru yelmaa n`daan n`hin².»
⁴ L`da fiera welee na gwæet weem daa *gwæet bôhoo-ba nn da bed tii he t`noor hèn. Tii nnii na:
⁵ *Biir-n *Siyoon korgu na:
 Geedg! V`huraa kena v`man, ka ba bulaa,
 ka kad boñña hèn,
 da boñhergan.*
⁶ Gwæet sohdgtba t ta san welee, n hëm bii fian bed na bá he bii, ⁷ n daan n boñniigee n kà bugee, n doom bá dimt hí hèn, há juul n kad. ⁸ Nidba kodgu t ka yada bá dimt hurun. Volba badra tiit vaara ka ta doola hù hèn. ⁹ Nidba bá da deñr Yeesua nongan n bá da kena n hà kaann bee, bà da toola na:
*«Hoosaanaa! Bá nyõkm *Daviida yakiiga!
 Sangband kaawlm hii hà kena wii hèn!
 Hà kena d`hidrn.
 Bá nyõkm Sangband sangbambiimn²!»*



Bà sohda Yeesuwu Yerusalem

21.3 Berma bagl-hi, laa hí tia bagl-hi. Hà ba hà hëmæg-hi yelmaa.
21.9 Hoosaanaa kotod nnii na bá nyõkm Sangband! Gwætii ba Yum118^{an}.25-26.

¹⁰ Yeesua nn da jib Yerusalem kɔrgun lee, nidba mɛmba t ka nyamra bayen ka gbaama na:

« ǀ Nidwen nnii wunwii? »

¹¹ Bá da tagd hà kaa bee t leed na:

« *Gwɛɛt bɔhɔɔt Yeesuun, *Galilee tantn kɔrgu ban hoh na Nasarɛɛt kuun tiin.»

Yeesua jib Sangband haarn

Ta nyaan Markuusa 11.15-19; Lukaasa 19.45-48; n nan Yohanɛɛsa 2.13-22

¹² Yeesua t jib *Sangband haarn n voom nidba bá da gweedma n bá da dah kan bee mɛmbɛɛ. Há da ta hehra liǵblagiitba kpela, n kurnjɛngweedmtba jarii ka dahaa tiǵan. ¹³ L' tog, há bɔhɔɔ-ba na:

« L' hɔda *Wadbuudgan na: *Bà nan hohaa mà haar na seerjba haar.* Nen lee, nii t logm-d, n hɛm bawdba kaalarǵa.»

¹⁴ Joomba n kparuuba t nyuh Yeesua man Sangband haariin, há hɛm l' gbaad-ba.

¹⁵ *Gotibermba n *bahlb weriitba nn nyan hoolgu njɛɛɛgt han da hɛna tii n nan kaaba nn da tola Sangband haariin na bá nyokm *Daviida yakiiga lee, l' weer-ba. ¹⁶ Lee, bá bɔhɔɔ-wu na:

« ǀ Kpaa hum kaabee nn bɔhɔɔ tiin? »

Há leed-ba na:

« Mà human.»

Lee, n gbaam-ba na:

« ǀ N' ban kaal Wadbuudgan felafn? L' hɔda kà ni na:

Hera kaaba t ka nyɔka-v,

l' lag n kunidbii hí hɛɛma beheem hii mɛh'Z.»

¹⁷ Tii n t' kaan, há nyab bá man n rorm kɔrguun, n san Betaanii n goom.

Yeesua gwɛɛl nobɛhr tiib biib hɛn, b' kparǵ

Ta nyaan Markuusa 11.12-14; 20-25

¹⁸ Tonǵ t vet hateekwɛɛn, Yeesua t ka njɛmtgaa kɔrguun, kɔm t mug-wu. ¹⁹ Há yum hurmaaru *tiib biib b' boo haadgu, n nyuhii b' man n mid vaat hent, roona kpah'. Há bɔhɔɔ-b na:

« Nan kpaa roon felah'! »

^{21.16} Gwɛɛtii ba Yum8^{0a}.3.

Yelmaa, tiibii t kparǵ kpaalaa. ²⁰ *Gwɛɛt sohdgtba t yum welee, l' hɛm-ba yɔlaa. Bá gbaam-wu na:

« ǀ L' her lan tiibnbina nn kparǵ myenm hɛn welee? »

²¹ Há leed-ba na:

« Mà bɔhɔɔ-n gobiint na waa, ka n' ba n gwɛɛt hɛn tiim ka kpaa nigaa n n' nii, n' ba n' bee n' he, lag mà reb her tiibii bii n jahaa, n' ta ba n' bee n' biir duugankena na: "Hɔgdg vyen, v' san v' loo nyaamn!", l' ta he welee. ²² Ka n' ba n gwɛɛt hɛn tiim, n' sohdgm bii nn kee n' gbaam n' seerjbn bii mɛmbii.»

ǀ Yeesua gemmnt rɛna tee?

Ta nyaan Markuusa 11.27-33; Lukaasa 20.1-8

²³ Ban taa lee, Yeesua t jib *Sangband haarn, n ka weraa gwɛɛt. Lee wen, *gotibermba, n kɔrgun *kpalmmba t nyuh há man n gbaam-wu na:

« ǀ Hurtefu noon nnii vn hɛna wennah? ǀ Wen sir-v huru na v' hɛmaa? »

²⁴ Há leed-ba na:

« Maa mà ta gbaam-n gwɛɛgu kuyen, kuyengu lig lig. Ka n' leedg-ma kù hɛnii, mà biir-n hii há sir-ma huru na mà hɛm welee wii.

²⁵ ǀ Wen da tamn Yohanɛɛs na há *huurm nidba? ǀ Sangband laa, nidba le? »

Lee wen, bá bah n ka wii-t ka bɔhɔɔ taa na:

« Ka t' leedg na Sangband da tamn-wu, hà gbaam-t na, ǀ l' hɛm lann tn da ba tii hà gwɛɛt? ²⁶ Lee, ka t' ta leedg na nidba da tamn-wu, haai, l' ba na t' siil nidba. Nidba mɛmba diila na da Yohanɛɛs nnii *gwɛɛt bɔhɔɔfhii.»

²⁷ Lee wen, bá saa n leed Yeesu na:

« T' kpaa mi lii.»

Há njɛl-ba na:

« Ka welee, mà ta kpah mà biir-n hii hà sir-ma huru má ka hɛna wantntina wii.»

Kwɛɛlba barehba biiba gwɛɛt

²⁸ Yeesua t lilm-ba bɔhɔɔb na:

« Hɔm-n gwɛɛntina! ǀ N' diila t' hɛn na laa? Nidhii da ba n kwɛɛlba barehba. Há bɔhɔɔ noogr na: "Mà buga! Jana goorii, san v' hɛm

ημεεῖς ἄμα κοογουν!»²⁹ Kwεεlwii t leed-wu na: "Mà kpañ mà san." L' mɔɔ jaf', há lagii diila, n san kooguun n ka hɛna ημεεῖς.³⁰ Sawii t ta bɔhɔɔ rehɔrwii goyentii. Wii t leed-wu na: "Taa maara! Maa mà san." Lee, n ka ba san.³¹ Ḷ Barehɔrbee huuga, wen her bii bá sa nn sɔklm bii?»

Bá leed-wu na:

«Kwεelnoogra.»

Lee wen, Yeesua t bɔhɔɔ-ba na:

«Mà bɔhɔɔ-n gobiint na waa, *lambhu sohdgtba n yaruutba nan taa *Sangband huraantn n`nongan,³² blaħb kaa, nyaalm huurt Yohanεesa daan n`huuga n ka weraa-n gobiint huru, n`ka ba tii há hɛn. Lambhu sohdgtba n yaruutba lee, bee t tii há hɛn. Nii nn la nyan welee lee, n ka ba lagii diila na n`ta tii há hɛn.»

Daam tiiba biiba gwεεt

Ta nyaan Markuusa 12.1-12; Lukaasa 20.9-19

³³ «Kewlg-n nawdlam volma! Mii nnii na, nidhii da hoowra tibit t`roon bà hɛna n *daam tii há koogun, n mɔħm dabid n kaad-ku, n tiim kan vadgu n kεrm-ku na bá nawdrn kú ni tiroonhee ka rea daam. L' saa, há mɔħm kooguun bibidr diir d' kot n faaga na bá juulm d' hɛn ka kiig kpambii hɛn. Ln diħ lee, há to-b daam tiiba biiba, na bá maantrm ka kiig, bá n wun bà rada taa daam. Ĥan her welee lee, n vid n san huru.³⁴ Daam vuugu t dan n taan, há vii há ημεεῖς daam biiba n tom-ba, na bá san há nidbee man bà sohdgn há rem.³⁵ Ban san lee, nidbee t moogm tumtbee n gbum bilmwu biii, n kuum hayen, n tawdr tahrwu tana há kuum.³⁶ Kooguu tiwii t ημεεῖς n vii há ημεεῖς volba, bee ba kod ka yata Ĥan da tomr nooga bee. Nidbee t hεm-ba wo ban da her noogrbee lee.³⁷ Ĥá saa n vii hayen há kwεεla n tom ka diila na bà kee bà valg wii na ln ba na há kwεεln.³⁸ Nidbee nn dan n yum kwεεlwii lee, bá bɔhɔɔ taa na: "Kpay-n há nan ba há heħm kooguu wii! Tn kuu-n-wu! L' saa t`nan mad kooguu."³⁹ Ban bed welee lee, n mug-wu, n ree-wu n kooguu kaann, n kuum-wu.»

⁴⁰ Yeesua t nan gbaam-ba na:

«Ḷ Ĥee waa! Kooguu tiwii daa kena waa, há he lan nidbee lee?»

⁴¹ Bá leed-wu na:

«Ĥá kee há ku nidbεftntina ka kpaay t' Ĥigm, l' saa há lɔg kooguu há to jeenba na l' taam daam vuugu bá rad-wu há rem.»

⁴² Yeesua t fεl ka bɔhɔɔ-ba na:

«L' hɔda *Wadbuudga na:

Tand mɔħdba nn da kɔħdg dii,

dii kitg bobogr tand mɔmr.

Saberma hera welee hoolguu,

t' yum-ku n t' niini^z.

Ḷ N`nyi ban kaal gwεεtii Wadbuudga nii? ⁴³ Tii kaa nnii man rea ka bɔhɔɔ-n na, bà nan soħda n`do *Sangband huraant bà to tigr diir d' ba d' roonm huraantii roona dii.

[⁴⁴ *Nid há kee há lor tandii hɛn wii,*

há kee há kah hayen,

l' saa, ka tandii t lor hii hɛnii,

há kitg tanjoom.]»

⁴⁵ *Gotibermba n *Farisii tiiba t hom nawdlam Yeesua nn gwεεl mii kotɔd n miig na há gwεεla l' hel bee. ⁴⁶ Lee wen, bá baħ n ka bag huru na bà mug-wu, gwentaħ ka sol nidba, blaħb kaa, bà da bɔhɔɔ na wii nnii *gwεεt bɔhɔɔħhii.

Nidba ban hof kasant man bee gwεεt

Ta nyaan Lukaasa 14.15-24

22 ¹ Yeesua t mɔɔ-ba nawdlam gwεεlb ka bɔhɔɔ na:
² «*Sangbambiimn huraant tɔna huraahii há da maantr há kwεεla yaala kasant. ³ Ln tog lee, há tom há ημεεῖς na bá hof nidba Ĥan bed na bá daan bà di diit kasantii goor bee. Bá san n hofm-ba, bá kirm n ka ba daan. ⁴ Ĥá tom há ημεεῖς volba na bá san bà biir-ba na: "Gweħħa, mà diit biiran nnii, mà kura mà naagi n mà dom m`ba kpaam mii, diit biiran, daan-n n`di!"
⁵ Ban san n bɔhɔɔ-ba welee lee, bá ka ba diilg diitii hɛn lii, n san bá ημεεῖς hεb. Ĥayenħa t san há kpam, vola t san há yaku,
⁶ l' saa, volba t moogm ημεεῖς bee, n lo-ba kunyɔħu, n kuum-ba. ⁷ Huraawii t lo kwεεwweerga, n tom há tawdba, bá san n kuum nidkuudbee, n totr bá kɔrgu boglam. ⁸ Tii n t`kaan, há bɔhɔɔ há ημεεῖς na: "Yaala kasant diit biiran, lee, man da hof bee,

21.42 Gwεεtii ba Yum118^{an}.22-23.

bà da kpaà tòn na bà di diitii. ⁹ San-n hurfegan n` hofn nidba nn ba n` nyaan bee!" ¹⁰ Ŋmæfheedbee t san hurin, n kpogl biiba ban da nyan bee mæmbee, hõmbee n bæfbee, lee, yaala disaku t hu. ¹¹ Huraawii t jib na hà nyaan ban hofr bee n mid nidhii ba kan ka kpaà fidr yaala kasant dimgu. ¹² Há gbaam-wu na: "Mà tuura! ¿ Her lan n jibn nnañ ka kpaà fidr yaala kasant dimgu?" Nidwii t ka ba leedg-wu lii. ¹³ Lee wen, huraawii t bõfõõ ŋmæfheedba na: "Boow-n há nakpai, n hà nifi, n kõhdg-wu n kankaan nyeetn. Reekan nnii han kee hà kom ka duum hà nyina."»

¹⁴ Yeesua nn bed welee lee, n hewl na:

«Bà hofn kõd gwentaf n bant kaalkafba.»

Hurberma lambhu faadb gwæt

Ta nyaan Markuusa 12.13-17; Lukaasa 20.20-26

¹⁵ Lee wen, *Farisii tiiba t kpogl taa na bà he noor dyen bà bag huru bà feer Yeesuwu kutukña bà mug-wu hà gwælb. ¹⁶ Kpoglb kaann, bá logm bá *gwæt sohdgtba biiba, n huraa *Herooda kpaturu tiiba biiba n tom-ba na bá biir Yeesu na:

«Berma! T` miil na bõfõõ gobiint, na v` weraa huru l` rehu ba na bà tagd ka neer wo Sangband nn gbaama lee. Kpaà sol nidwu n hà nõnga wee. Ka nida ba n bermt tiit, laa hà kpañ n bermt tiitii, kpaà sol-wu. ¹⁷ Tii lee, filuu gwætntina, v` biir-t bii vn diila bii: ¿ T` bafhb safhl huru na bá faadm *Roomaa hurbermwu lambhu laa, bá daa faadm le?»

¹⁸ Yelmaa, Yeesua t miig bá diilbèña, n bõfõõ-ba na:

«Rarbèfm tiiba nen! ¿ L` her lan nn ŋmægaa n mana? ¹⁹ Werii-n ma ligbiir ban faad lambhu n dii!»

Bá werii-wu ligbkpañm miim. ²⁰ Há gbaam-ba na:

«¿ Wen jugu nnii ban rea? ¿ Wen hidr nnii ban fõd m` heni?»

²¹ Bá leed-wu na:

«Roomaa hurberma.»

Lee wen, há bõfõõ-ba na:

«To-n hurbermwu bii b`ba na há reb bii! L` saa n` ta to Sangband bii b`ba na d`reb bii.»

²² Yeesua nn bed-ba welee lee, l` hèm-ba yõlaa yem, bá saa-wu n nyab.

Kpiirma himtgm gwæt

Ta nyaan Markuusa 12.18-27; Lukaasa 20.27-40

²³ Goorii, *Sadusii tiiba biiba t daan Yeesua man. Bee bõfõõ na kpiirma nan kpaà himta kuumn. Bá gbaam Yeesu na:

²⁴ «Berma! *Mohiisa da beda na, ka daawhii t kpi ka ba meed buga, l`ba na há nyakwælhii log kunfõgwii, hà meed-wu n budaaga, ká bëm na há maar há kpiir wii rekan. ²⁵ Tii lee, hii kwælbba balblehba da bee t huuga. Noogra t logm fõga, n dan n kuum ka kpañ n buga, n saa na há teela log kunfõgwii. ²⁶ Rehdrwii t logm kunfõgwii, l` tag-wu yenmii. Tahrwii t ta logm-wu, l` ta tag-wu yenmii. L` saa, volbee mæmbee t ta logm-wu, l` ta tagaa-ba yenmii. ²⁷ Bá mæmbee kuum kaann, fõgwii t ta kuum. ²⁸ Wo bá mæmbee nn da logr-wu fõgt lee, goor kpiirma nn nan himta kuumn dii, bá leblmbee huuga, ¿ wen nan ba hà hefm-wu?»

²⁹ Yeesua t leed-ba na:

«N` bõdan. N` kpaà mi *Wadbuudgan gwæt, n` ta kpaà mi Sangband gemmnt. ³⁰ Biilm, nidba nn nan himta kuumn lee, daba kpaà kee bà logm fõgba, fõgba ta kpaà kee bà yõlm sidba. Nidba nan ba bà neer wo *sangbantumtba nn neer sangbambiimn lee.

³¹ Gwæt Sangband nn da bed-n t` hel kpiirma nn nan himta kuumn tii waa, ¿ n` nyi ban kaal tn? D` da beda na: ³² Man nnii n` yandaa *Habahaama Saberma, ta n` yandaa *Yishaaka Saberma, ta n` yandaa *Yakooba Saberma. Sangband nnii nidneermba Sangband, lag kpiirma redn.»

³³ Gwæt han da weraa tii t hèm nidfigm m` da kewla-wu mii yõlaa.

Bafbermb gwæt

Ta nyaan Markuusa 12.28-34; Lukaasa 10.25-28

³⁴ *Farisii tiiba nn da fomr na Yeesua hera *Sadusii tiiba t mud bá noor hèn lee, bá kpogl taa. ³⁵ Bá ni bilma, l`ba na *bafhb weriitn, há ka bag na hà forii Yeesu n gbaam-wu na:

³⁶ «Berma! *Bafhb huuga, ¿ bafhleb yatg bermb?»

³⁷ Yeesua t leed-wu na:

«L`ba na v` sòklm v` Saberm Sangband n v` kwæwr mënd, n v` rem mënem, n v` diila mēna. ³⁸ Bii nnii bafbermb b`yata. ³⁹ Bafhrehdrb b` tòn noogrb bii, bii nnii na: L`ba na v` ta sòklm v` nidtuur wo vn sòkla

v`mɔm vyen lee. 40 Bii *Mohiisa nn werii há wadgan, n bii *gwɛɛt bɔɔhɔɔtba nn werii bii mɛmbii bafra n bafɪlb bɔɔhɔɔtba.»

¿ Krist nnii wen yakiiga ?

Ta nyaan Markuusa 12.35-37; Lukaasa 20.41-44

41 Wo *Farisii tiiba nn kpogɪ taa lee, Yeesua t gbaam-ba gwɛɛtntina na:

42 « ¿ N`diila na lan Sangband nn bantg wii^z hɛnii? ¿ Wii nnii wen yakiiga? »

Bá leed-wu na:

« Wii nnii *Daviida yakiiga.»

43 Há bɔɔhɔɔ-ba na:

« ¿ L`da her lan le, *Vohoom Buudm wenta Daviida diir noon na hà bee hà hoh-ka na "Berma"? Daviida da beda na:

44 *Saberm Sangband beda mà berm na:*

"Daan v`kad mà najuudu hɛn kakehnan!

Mà daa mà lo v`rafeɛdba v`nakpai kwɛɛn^z."

45 Ka l`ba na Daviida hohɪ Sangband nn bantg wii na "Berma", ¿ lan nnii han ta ba hà bɛm na Daviida yakiiga? »

46 Bá ni hii t ka ta ba bee na hà leedg-wu gwɛɛgu kuyengu mɔmgu. Log goorii n jaɔhaa, bá ni hii t ka ta kpaɔ nɛmiinaa na hà gbaam-wu lli.

Farisii tiiba n bafɪlb weriitba ret kohɪn

Ta nyaan Markuusa 12.38-40; Lukaasa 11.39-52; 20.45-57

23 1 Tii kaann, Yeesua t bɔɔhɔɔ nidfigm n hà *gwɛɛt sohdgtba na:

2 « *Bafɪlb weriitba n *Farisii tiiba to bayen na bà reem Mohiisa *bafɪlb kɔɔɔɔɔ.

3 L`ba na n`valgm ka hɛna bii ban bɔɔhɔɔ bii hɛn. Lee, daa hɛm-n wo ban hɛna lee! Bà kpaɔ hɛna bii ban weraa bii hɛn. 4 Bà boowa wanjeet ka tula nidba, ka kpaɔ tia na bà tarm bà nabiir mɔmr wantii hɛn, na bá tɔrg-ba na bá bee bà tohd-t. 5 Bà hɛna bà



Farisii tia gben há jugu

22.42 *Sangband nn bantg wii.* Nyaan Matewa wadgankenana, 1.16, n kwɛɛn gwɛɛt.
22.44 Gwɛɛtii ba Yum110^{an}.1.

Mt

nɛmɛɛgt mɛnt ka bag na nidba geem-ba. Ta welee nnii ban foor gobuudt gbantoot hɛn t`yatg n yat volba ret, ka gbenaa bà juuni laa ka tog bá baaga hɛn, ka ta log dimtoot t`vɔk n yat volba ret ka hɔr bá dimyoolnt gwia hɛn. 6 Bà sɔkla na bà kad kaalanɔhɔmiin kasant man. Ban jiba *kpogɪb disagtn lee, n ka ro jarii hí jehr nɔngan hii ka kadaa. 7 Bà sɔkla na bà kad nidba huuga na bà seeɛm-ba n valgm ka hoh-ba na weriitba. 8 Nen lee, daa bagm-n na bá hohm-n na weriitba! N`mɛmbee, n`ba na teelban, ka ba n weriit hayen. 9 Daa hohm-n n`huuga hiiwu tant hɛn na n`sa! N`ba n sa hayen, wii beel sangbambiimn. 10 Daa ta bagm-n na bá hohm-n na bermba! ¿ N`kpaɔ n berm hayen? ¿ Lag wii nnii Krista, l`kɔɔɔɔɔ na Sangband nn bantg wii? 11 Há ba n`huuga bermtn wii, l`ba na há bɛm n`tumta. 12 Hii há kola hayen n faaga wii, bà nan hohɪla-wu n tiɔa, l`saa hii há hohɪla hayen n tiɔa wii, bà nan kola-wu n faaga.

13 « *Bafɪlb weriitba n *Farisii tiiba-n, rarbɛhm tiiba nen! Kuyɔɔɔɔɔ nan luura n`hɛn. N`kewra *sangbambiimn huraant fiid noor na nidba daa jib. N`kpaɔ jiba kan n`mɔmba, ka ta kpaɔ saa na bá bag na bà jib kan bee jib.

[14 « Bafɪlb weriitba n Farisii tiiba-n, rarbɛhm tiiba nen! Kuyɔɔɔɔɔ nan luura n`hɛn. N`fɛɛra kuyɔɔɔɔɔba niɔin kpel kpel, ka seenja l`kpaɔ diɔhaa na bá biir na nen nnii hɔmba. N`welee hɛbii kaa nnii ln nan daraa n`tɔbɔha kimm l`yatg.]

15 « Bafɪlb weriitba n Farisii tiiba-n, rarbɛhm tiiba nen! Kuyɔɔɔɔɔ nan luura n`hɛn. N`gilma n tant mɛnt, n nyaam hɛn, ka bag na n`yuuɔɔ yem tiifii hà lagii kwɛɛwr hà jib n`kpaturun. N`daa yuuɔɔa hii, n`hɛm há kit taabuugu boglamn tia l`yat wo nn ba lee tɔmb mɛh'.

16 « Kimtjoomba nen! Kuyɔɔɔɔɔ nan luura n`hɛn. N`bɔɔhɔɔ na ka hii t feer n *Sangband haarii, na l`kpaɔ l`mug. Lee, na ka há feer n Sangband haarii sikaa, na l`mug. 17 Joojoont n joomt nen! ¿ Ben yatg bermbii? ¿ Sika laa, Sangband haar d`hɛna sika t kit buuda le? 18 N`ta bɔɔhɔɔ na ka hii t feer n Sangband *vit dahɔa, na l`kpaɔ l`mug. Lee, na ka há feer n vit want ban dee vit dahɔa hɛn tii, na l`mug. 19 Joomt nen! ¿ Ben yatg bermbii? ¿ Vit wantii laa, vit dahɔa ká hɛna wantii t kit buudt le? 20 Miim-n na hii hà foor n vit dahɔa wii, hà foora n vit dahɔee, n want ban dee ká hɛn tii

mentii mɛh'. ²¹ Hii hà foor n Sangband haar wii, hà foora n haarii, n Sangband d' go d' ni dii mɛh'. ²² Hii hà foor n sangbambiim wii, hà foora n sangbambiimn huraant jarga, n Sangband d' kad ka hɛn dii mɛh'.

²³ «Bahlb weriitba n Farisii tiiba-n, rarbehm tiiba nen! Kunyɔɔɔ nan luura n' hɛn. N' logl jivaat t' ba na jit kuut tii wo budiit dela n rad-t tomb kwifir, n logm myenm n safm Sangband. L' ba hɔm gwentaɔ', n' hɔɔaa bii *bahlb nn weraa b' ba jeegu bii. Bii nnii gobiint heb, n volba figm nyaanb, n gwɛɛt madm. Yanta tii nnii ln ba na n' hɛm-t n ɔmɛɛɔb ka kpaɔ hɔɔaa vontii. ²⁴ Kimtjoomba nen! N' kuɔl daam na n' ree danyawdga, n ɔmɛt n ka nyi ka vool deer!

²⁵ «Bahlb weriitba n Farisii tiiba-n, rarbehm tiiba nen! Kunyɔɔɔ nan luura n' hɛn. N' naada n' kpowdii kaawa n' sumii kaawa, l' ba na n' bawdwant n' nɔmvuurɔu want l' hugl t' keh'. ²⁶ Farisii joomgu ven! Need v' kpowdga ni saf', lee ka kaawr ta bɛm kpel kpel.

²⁷ «Bahlb weriitba n Farisii tiiba-n, rarbehm tiiba nen! Kunyɔɔɔ nan luura n' hɛn. N' tɔna bili ban gwɛhr kaalɔu hii, hii ka ba kwɛɛlm hii faaga, l' ba na nidba kowa n bii b' boodg bii membii hugl hii keh'. ²⁸ Nen tɛtɛ, n' ba yenmii, nidba nɔnga nii, n' tɔna nidhɔmba n' gbanu faaga, l' ba na rarbehm n' bɛhgu mɛngu l' hugl n' ni.

²⁹ «Bahlb weriitba n Farisii tiiba-n, rarbehm tiiba nen! Kunyɔɔɔ nan luura n' hɛn. N' mɔhl *gwɛɛt bɔhɔɔtba n nidhɔmba bili ka hɛna-hi kwɛɛlm, ³⁰ ka bɔhɔɔ na ka n' da bee n' yandaba vuugu nii, n' da kpaɔ n' hewl bɔ jugun na n' kuu-ba. ³¹ Welee lee, n' mɔmba n' weraa na nen nnii bɔ da kur gwɛɛt bɔhɔɔtba bee yakii. ³² Tii lee, fɛlɔm-n bii n' yandaba nn da koolg bii! ³³ Waabɛht nen! Jukpattntina! ɔ N' nan hɛna lan n' fetg ka ba lɔɔ taabuugu boglam nii? ³⁴ Tii nnii ln ba na maa mɔ tamn n' man gwɛɛt bɔhɔɔtba, n rarm tiiba, n bahlb weriitba. N' nan ba n' kuum bɔ ni biiba, ka kpaɔ volba *dabrgr hɛn, ka ta gbu volba tangbanii n' *kpoglb disagtn. N' nan ba n' dɛɛr-ba n tige. ³⁵ Tii nnii tobr darm ln gbaam mii nn nan luur n' hɛn, nidba ban da kur n' bɔ nyɔnyɔgm bee kaa. Bee nnii l' log nidhɔm Hɛɛɛla kakeɔnan Bɛɛɛkia kwɛɛl Sakaria, nn da kur *Sangband disaku n' *vit dahɔa l' huuga wii. ³⁶ Mɔ bɔhɔɔ-n gobiint na waa, tobr darm ln gbaam nidba nn kur bee membɛɛ kaa mii, m' nan luura goona nidba hɛn.

**Yeesua bɔhɔɔ na
Yerusalɛm kɔrgu nan ba kù bidg dabit**

Ta nyaan Lukaasa 13.34-35

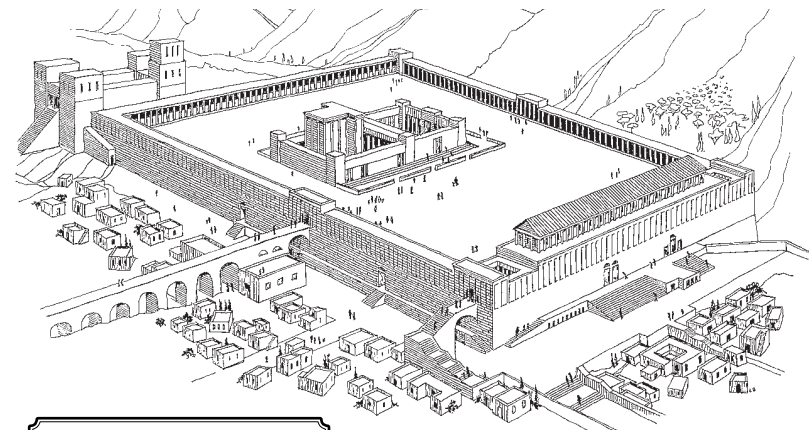
³⁷ «*Yerusalɛm tiiba nen! Nen, nen kuu *gwɛɛt bɔhɔɔtba nen! Nen, nen lɔd tana ka kuu biiba Sangband nn tamna n' man nen! ɔ Tomb mlan nnii man sɔkl na mɔ kpogl-n mɔ man, wo kɔrga nn kpogla ká kɔrbit ká bagt kwɛɛn lee?, n' ka la ba tii. ³⁸ Tii lee, Sangband ba d' gwid n' kɔrgu kaawr kù bidg dabit. ³⁹ Biilm, mɔ bɔhɔɔ-n na, jana n' jahaa, n' nan ta kpaɔ yuu-ma kakeɔnan nn nan ba n' bɔhɔɔm na: *Sangband kaawl hii hà kena d' hidrn wii hɛn²!*»

**Sangband haar luurb wen kakeɔnan
*Nida Budaaga daanm wen**

Ta nyaan Markuusa 13.1-31; Lukaasa 21.5-31; 17.23-24

24 ¹ Yeesua t' rorm *Sangband haarn n' ka nyaba. Lee, hii *gwɛɛt soɔdɔtba t' nyuh-wu n' ka weraa-wu Sangband haar dabira nn ba kwɛɛlm lee. ² Lee wen, Yeesua t' bɔhɔɔ-ba na:

«ɔ Ndee n' yul l' mɛnguu nn ba leen? Mɔ bɔhɔɔ-n gobiint na waa, l' nan kpaɔ tɔl tand dyend mɔmr d' dɛɛr d' tuurnd hɛn nnaɔreen felaɔ'. L' mɛnguu nan luuran.»



Yerusalɛm Sangband haar

23.39 Gwɛɛtii ba Yum118^{nan}.26.

³ H̄an da san n kad Kpaamtiit duuga h̄en lee, lee wen h̄a gw̄eet sohdgtba t nyuh̄ h̄a man bayen n gbaam-wu na:

«Biir-t vuugu In nan h̄ena welee kuun! ¿Lan nii tn kee t' h̄e t' miig na v' daanm n tant difm vuugu nyuh̄nn?»

⁴ H̄a leed na:

«Mad-n nyen h̄om na hii daa hogl-n! ⁵ Nidba k̄od nan ba b̄a kenm m̄a hidrn ka b̄oh̄o na bee nii *Krista. Lee wen b̄a hogl nidba k̄od b̄a fiwlg-ba. ⁶ N' nan huma b̄a taaw hooda n' k̄pamii, l' saa n' ta hom b̄a gw̄eela l' bahr n hooda ban taaw v̄okun h̄ee gw̄eet. Welee daa si-n fobeh̄gu! L' ba na welee h̄e, gw̄entah̄, lag tant difm nii sah'. ⁷ *Tigr nan vida d' tuurnd h̄en, h̄a teew taa hoodr, l' saa huraahii k̄orgu gbuhdg hurvolhii reku hoodr.* K̄ombermm nan ba m' riir, l' saa tant dam k̄orni jugu jugun. ⁸ Welee kunȳoju weraa na tant difm nyuh̄nn. L' boo futia wiiru nn weraa-wu na h̄a nyuh̄ maadb lee.

⁹ «Lee wen, nidba nan ba b̄a sam-n na b̄a loom-n kunȳoju, l' saa b̄a kuum-n. Tiga m̄ena kee h̄a nyahaam-n m̄a kaa. ¹⁰ Lee, nidba k̄od kee b̄a gw̄id gw̄eet h̄en tiim kaawr. B̄a nan ba b̄a room taa, ka nyahaa taa. ¹¹ Gokaat *gw̄eet b̄oh̄ooba nan r̄ena k̄od, b̄a hoglm nidba k̄od l' fiwla-ba. ¹² B̄eh̄gu nan ba k̄u yadg, l' saa nidba k̄od Sangband s̄oklb b̄or. ¹³ Lee, hii h̄a nan ba h̄a mad h̄om kakeh̄nan wii, l' nan dah̄ h̄a jugu. ¹⁴ B̄a kee b̄a faa *sangbambiimn huraant goh̄omtntina tant m̄ent bih', ka bo na baaben tii h̄a neer tant h̄en wii hom-t. Tii n t' kaann, tant difm vuugu taan.

¹⁵ «N' nan yul *hii ban hoh̄ na ηmerwanu wii* ba *kaalanbuudgan. Wii nii *gw̄eet b̄oh̄ooba Dañyeela nn da bed h̄a gw̄eet wii. –H̄a kaal gw̄eetntina wii, l' ba na h̄a hom-t h̄om!– ¹⁶ Lee wen, biiba b̄a nan ba b̄a b̄em *Yuudee tantn bee, b̄a siil b̄a juul duuran! ¹⁷ H̄ii h̄a nan ba h̄a b̄em haaga wii, h̄a daa jib dugun na h̄a loḡ h̄a want h̄a solm ka mad! ¹⁸ L' saa hii h̄a nan ba h̄a b̄em k̄pam wii, h̄a daa ηmetgn haaga na h̄a loḡ h̄a dimt! ¹⁹ Goorhee ni, futiiba n f̄oḡba b̄a nan ba b̄a h̄eḡgm bii bee kunȳoju nan ba k̄u b̄em bermgu. ²⁰ Joblm-n Sangband na l' daa nan tarj n hawet wen, laa t' vohoob goor na n' solm! ²¹ *Goorhee ni, kunȳoju nan ba k̄u b̄em bermgu l' yatg. Loḡ weem k̄ot̄odn kakeh̄nan n jana, kunȳoju kuugu ban taa-ku,* l' saa, hii nan ta k̄paa yu k̄u tuur̄u felah̄'. ²² Ka Sangband da ba biir na d' ba d' gw̄ih̄dg goorhee h̄enii, hii nn nan k̄pah̄ h̄a bee h̄a fetg h̄a neer. Lee, d' gw̄ih̄dg goorhee h̄en nidba dn bantg bee kaa. ²³ Tii

lee, ka hii t dan n ka b̄oh̄ooba-n na *Krista ba nnah', laa h̄a ba lahaa, daa tii-n n wun! ²⁴ Gokaat Kristm̄ba n gokaat gw̄eet b̄oh̄ooba nan rorn. B̄a nan ba b̄a h̄em hoolbermḡu k̄od, ka ta h̄ena want tiit hii k̄paa fum t' k̄ot̄od, na b̄a hoglm nidba. B̄a nan ta ba b̄a lagiim n biiba Sangband nn bantg bee meh', ka k̄pah̄ b̄a bee-ba. ²⁵ H̄om-n! M̄a beda-n l' m̄enguu n dool. ²⁶ Lee, ka hii t biir-n na: "Geedg n' nyaana! H̄a ba k̄pamol̄onun", daa san-n kan! Laa, ka hii t biir-n na: "Geedg-n! H̄a ba dugun", daa tii-n! ²⁷ Biilm, wo toḡu nn ηm̄edaa l' wiid toḡu kw̄een kakeh̄nan k̄u faaga lee, ta welee nii *Nida Budaaga nn nan kena. ²⁸ *Bii b' ku n ka ba riikan bii, bii man nii h̄agulangunt nn kpogla taa.*

²⁹ «Goorhee kunȳoju nn ba k̄u getg yelmaa lee,
muunu h̄e nyeet,
kidga ta k̄pah̄ k̄a wiir,
ηm̄edii begdr sangbambiimn ka t̄eh̄ra,
want t' ba n faaga tii mentii hamtr n taa.

³⁰ Lee wen, waaru huufu riir toḡu h̄en ka weraa na *Nida Budaaga daanm ba nyoh̄', l' saa *tant h̄en tiga m̄ena nidba m̄oom*. B̄a nan ba b̄a nyaan *Nida Budaaga kena wat h̄en*, ka ba n gemm̄nt k̄od, ka ba k̄a jeegun. ³¹ K̄a nan tuuma k̄a *tumtba tant mentn, b̄a hoh̄ muul̄h̄bermḡa, b̄a kpogl biiba kan da bantg bee, loḡ toḡu faaga kakeh̄nan k̄u kw̄een. ³² Loḡ-n gw̄eet tod^z nn weraa-t tii n' tonii-t n' h̄oma! N' wen yu d' hulii ba n̄em n̄em vakw̄eent r̄enaa, n' miig na yobr ba nyoh̄'. ³³ Ta yenmii, nn nan yu bii man b̄oh̄ooba-n bii h̄ena lee, miig-n na Nida Budaaga daanm ba nyoh̄', na k̄a ba k̄a taan! ³⁴ M̄a b̄oh̄ooba-n gobiint na waa: Waagankena nan k̄paa ku k̄a dif sah̄ bii man b̄oh̄ooba bii membii ban h̄e. ³⁵ Sangbambiim n tant nan booran, maa gw̄eet lee, tii nan k̄paa boor felah̄'.»

L' ba veveer na nida maantr hayen h̄a h̄od Nida Budaaga daanm

Ta nyaan Markuusa 13.32-37; Lukaasa 17.26-30, 34-36; 12.41-45

³⁶ «Gwentah̄ lee, goor m̄omr laa waaru m̄omu *Nida Budaaga nn nan kena lee wen, hii k̄paa mi. *Sangbantumtba meh̄ k̄paa mi, Budaagee m̄omga ta k̄paa mi, k̄a Sawu n jah̄ miiln. ³⁷ Bii b' da fier

24.32 *Tod*, da b̄a k̄orgu tiib biibn, b' boo haadgu. Nyaan *Tiib biib b' boo haadgu gw̄eet reem kaalan.

Mt

*Nowea vuugun bii, yenbii nnii b' nan ta hena Nida Budaaga daanm goor. ³⁸ Biilm, goora há da daan nyaalm waalm nongan fee nii, nidba da juln, ka nyi, ka yol taa, laa ka tɔɔ bá bɛɛba na bá yal, kakefnan goor Nowea nn da jib kadakɔn dii. ³⁹ Bà da kpaá diila bii gwɛɛt kakefnan vuugu nyaalm nn da waal n tu bá mɛmbee kuu. Welee nnii In nan ta hena Nida Budaaga nn nan kena lee wen. ⁴⁰ Goorii, daba barehba nan ba bà bɛm kpaam, l' log hayen, l' saa vola. ⁴¹ Fɔgɔba barehba nan ba bà gbahr ka naam, l' log hayen, l' saa vola. ⁴² Tii lee, neer-n ka sug na, n' kpaá mi goor n' Berma nn nan kena dii. ⁴³ Hóm-n gwɛɛntina hóm! Ka haar tia t miig vuugu bawda nn kee hà daan haa nyingu kuu, hà kpat hà neer ka sug, hà kpañ hà saa na bawda daan hà gbuh há haar. ⁴⁴ Tii nnii In ba na, nii ta maantr nyen n' hɔd na, Nida Budaaga nan kena waaru nn kpaá diila hù hɛn huun.

⁴⁵ « ¿Wen nnii ɔmɛɛheed há ba hóm ka mi rarm? Wii nnii há berma nn banta na há sugm há ɔmɛɛheedtuurmba hɛn, ka safbá diit l' wen mag lee wen. ⁴⁶ ɔmɛɛheedwii nnii lamɛɛgu tia, ka l' ba na há berma nan kpen hà mid hà heewr n ɔmɛɛgbii n hɛb hóm. ⁴⁷ Mà bɔhɔɔ-n gobiint na waa, bermwii nan tɔɔ-wu hà kɛgt mɛnt na há kiigm t' hɛn. ⁴⁸ Ka l' ba na ɔmɛɛheedbɛhnii, hà diilg n hà ni na hà berma kpaá kpena gwelɔa. ⁴⁹ Lee wen, hà mug hà ɔmɛɛheedtuurmba hà gbum, ka kad ka ju ka nyi, wú n dakuudba. ⁵⁰ Goor diir hà bermwii nan kpen hà mid hà kpaá hɔd, ka ta kpaá mi waaru han kpena huu hɛn. ⁵¹ Lee wen, hà dar hà tobr kimm, hà voo-wu, bà loɔlg-wu rarbɛfm tiiba kaalaɔa. Reekan nnii han ta kee hà kom ka duum hà nyina.»

25 ¹ «Lee, *sangbambiimn huraant nan ba t' tɔn wo biirii kwifhr hí da logr hi kana n rorm n san na hi tuug yaala kuliiga hii. ² Hí huuga hinuhi da ba joojoont, hinuhi ba rarm. ³ Hí da ba joojoont hii t logm hí kana gwentaf', n ka ba log kpaam na hi ked ka mad. ⁴ Rarm rei lee, hii t logm hí kana, n ɔmɛt n lo kpaam kpalbhan n ka mad. ⁵ L' hɛm na yaala kuliiga ba daan weem, goom t mug biiriihii menhii, hí gor. ⁶ Turkoɔgu huuga, noor diir t dan n tool na: "Yaala kuliiga kena lena! Riir-n n' tuug-ka!" ⁷ Yelmaa, biirii kwifrhii t himtr kpir kpir, n bah n ka maantra hi kana. ⁸ Joojooɔbiiriihii t bɔhɔɔ rarm rei na: "Si-n-t kpaam jah', t' kana kuuln!" ⁹ Rarm rei t leed-hi na: "Haa, l' kpañ l' ta na t' si-n, ked-n yakun n' dah!" ¹⁰ Joojooɔbiiriihii t

san na hi dah kpaam, yelmaa yaala kuliigee t taan. Rarm biirii hinuhi hin maantr hiyen hii t jib yaala disakun kuliigee kaa, bá riw huturu n gar. ¹¹ Biirivolhii t dan n taan n kaan, n ka toola na: "Berma, berma! Rawdg t' jibn!" ¹² Yaala kuliigee t leed-hi na: "Mà bɔhɔɔ-n gobiint na waa, mà kpaá mii-n."»

¹³ Yeesua nn gwɛɛl-ba nawdlamii lee, n bɔhɔɔ-ba na:

«Neer-n ka sug na, n' kpaá mi goor ka ta kpaá mi waaru!»

¿L' ba na nida maantr hayen lan na hà hɔd Nida Budaaga daanm?

Ta nyaan Lukaasa 19.12-27

¹⁴ «L' nan ba l' bɛm wo nidhii nn da ked huru n hɛm lee. Hɛn da bo na hà san huru lee, n hoh há ɔmɛɛheedba n to-ba há kwɛgdm. ¹⁵ Hà da to noogrwu ruuni lɛmi hinu, rehɔrwu ruuni lɛmi hirih', tafhrwu ruuni lɛmu. Hà da to-ba ka kɛɛmla volwu n hà beer, volwu n hà beer, lee n nyab. ¹⁶ ɔmɛɛheed hà da sohdg ruuni lɛmi hinufi wii t logm liɔbiirii n bah yaku hɛb yelmaa, l' hewl-wu ta ruuni lɛmi hinu. ¹⁷ Há da sohdg ruuni lɛmi hirih' wii t ta hɛm welee, l' hewl-wu ta ruuni lɛmi hirih'. ¹⁸ L' saa há da sohdg ruuni lɛmu wii t tiim vadb n kuur há berma liɔbiirii.

¹⁹ «L' hiid, ɔmɛɛheedbee bermwii t kpen, n hohm-ba na bá werii-wu hà liɔbiir. ²⁰ Há da sohdg ruuni lɛmi hinufi wii t daan n bɔhɔɔ na: "Berma! Da to-ma ruuni lɛmi hinu, má logm-hi n hɛm yaku, n yuun ta ruuni lɛmi hinufi volhi, hii nnanah'." ²¹ Há berma t bɔhɔɔ-wu na: "L' ba hóm, ven nnii ɔmɛɛheedhɔma. Wo vn mug want t' ba jah' tii hóm lee, maa mà to-v want t' ba kɔd tii. Jibn mà haarn v' jum lamɛɛgu!" ²² ɔmɛɛheed há da sohdg ruuni lɛmi hirih' wii t ta daan n bɔhɔɔ na: "Berma! Da to-ma ruuni lɛmi hirih', má logm-hi n hɛm yaku, n yuun ta ruuni lɛmi hirih' volhi, hii nnanah'." ²³ Há berma t bɔhɔɔ-wu na: "L' ba hóm, ven nnii ɔmɛɛheedhɔma. Wo vn mug want t' ba jah' tii hóm lee, maa mà to-v want t' ba kɔd tii. Jibn mà haarn v' jum lamɛɛgu!" ²⁴ L' saa, ɔmɛɛheed há da sohdg ruuni lɛmu wii t daan n bɔhɔɔ na: "Berma! Mà miil na ven nii nidhii há gwɛɛt ba gemm wii. Vii logl dikahb v' kan da ba bod ree, n vaad dikahb v' kan da ba diin bii ree. ²⁵ Fobɛɔgu da hera-ma, má san n tiim vadb n kuur v' liɔbiirii, tii lee, jah' v' want!" ²⁶ Há bermwii t leed-wu na: "ɔmɛɛheedbɛɔgu ven, waamgunkuna! Ndee da miil na maa

logl dikafib mà kan da ba bod ree, na mà vaada dikafib mà kan da ba diin ree. ²⁷ Vn da mi welee lee, l' da ba na v' lo mà liğbiirii bankan, man kpen mà mid d' meed n hewl, mà sohdg-d n yadgu mef'. ²⁸ Sohdg-n hà do ruuni læmfuu n`to-fu há da ba n ruuni læmi hinu wii! ²⁹ Miim-n na, há ba n bii wii, bà nan mɔɔ-wu sahb, hà bɛm n kwɛgdm kɔd kpaalaa. L' saa, há kpañ n bii wii, bà nan fɛla bà sohdg hà do bii tutugm fian ba n bii. ³⁰ Ŋmɛɛheedbɛhgunkuna lee, kù kpañ na bá hɛe-ku n bii, kɔhdg-n-ku nyeetn! Reekan nii kun ba kù kom ka duum kù nyina.»

Yakaawrgu gwɛɛt

³¹ «*Nida Budaaga daa kena kà jeegun ká n *sangbantumtba mɛmba lee, kà kad kà huraant jargan. ³² Tant hɛn tiga kpogl taa hà bifi kà nɔngan, kà ro nidba volba n bayen, volba n bayen, wo kimta nn ro fɛi n fiyen, buri n fiyen lee. ³³ Kà nan lɔɔ fɛi n kà najuudu wee, kà lo buri n kà galu wee.

³⁴ «Lee wen, huraa biir bá ba n hà najuudu wee bee na: "Nen, mà Sa nn kaawl n` hɛn nen, daan-n n` sohdg huraant! Bà da maantr-n-t tant reem daa n dool. ³⁵ Biilm, kɔm da kura-ma, n' sahm-ma diit. Nyunyuudu da kura-ma, n' sahm-ma nyaalm. Mà da ba saana, n' sohd-ma n` hayan. ³⁶ Mà da kpañ n dimgu, n' sahm-ma dimgu. Mà da doora bɛhii, n' kiigm mà hɛn. Mà da reewra sargan, n' daan n luud-ma."

³⁷ «Lee, nidhɔmba bá da hɛna Sangband sɔklb hɛn bee gbaam-wu na: "¿Berma! Teda nni tñ da nyan-v kɔm t kuu-v, t' sahm-v diitii? ¿Teda nni tñ da nyan-v nyunyuudu t kuu-v, t' sahm-v nyaalmii? ³⁸ ¿Teda nni tñ da nyan-v v' ba saana, t' sohd-v t' haya nii?, laa, ¿v' kpañ n dimgu, t' sahm-v dimgu? ³⁹ ¿Teda nni tñ da nyan-v v' ba n bɛhii laa v' reewr sargan, t' daan n luud-vii?" ⁴⁰ Lee, huraa leedg-ba na: "Mà bɔhɔɔ-n gobiint na waa, nidba hii nn kpaalɔg wo bii bee, bà ta ba na mà teelban. Nn da tɔra bà ni hiiwu lee wen, man nii nn da tɔra."

⁴¹ «Tii n t' kaann, huraa biir bá ba n hà galu wee bee na: "Nen, Sangband nn da gwɛɛl nobɛfr n` kaa nen, nyab-n mà man n` san vɔkun! Ked-n boglam m` bee kakefnan miin! Bà da maantr-m Kunidwu n hà tumtba. ⁴² Biilm, kɔm da kura-ma, n' ka ba si-ma diit. Nyunyuudu da kura-ma, n' ka ba si-ma nyaalm. ⁴³ Mà da ba saana,

n' ka ba sohdg-ma n` hayan. Mà da kpañ n dimgu, n' ka ba si-ma dimgu. Mà da ba n bɛhii, laa mà da ba sargan, n' ka ba kiig mà hɛn.»

⁴⁴ «Lee, bee leedg-wu na: "Berma! ¿Teda nni tñ da nyan-v kɔm t kuu-v laa, nyunyuudu t kuu-v laa, v' ba saana laa, v' kpañ n dimgu laa, v' ba n bɛhii laa, v' ba sargan, t' ka ba tɔrg-vii?" ⁴⁵ Lee, huraa leedg-ba na: "Mà bɔhɔɔ-n gobiint na waa, nn da kpaalɔra mà teelba ni hiiwu lee wen, ta man nii nn da ta kpaalɔra." ⁴⁶ Lee, bà dar bà tobr bà hom wiiru l' kpaalɔra, l' saa hɔmba jib neerm m' bee kakefnan miin.»

YEESUA KUUM N HÀ HIMTGM GWɛɛT

26 ¹ Yeesua nn bed gwɛɛtii l' dif lee, há bɔhɔɔ há *gwɛɛt sohdgtba na:

² «N' miil na l' tɛla goora hareh na bá di *Getgm kasant. Baa bà gweedm *Nida Budaaga na bà kpañ-ka *dabragr hɛn.»

Bà lo noor Yeesua hɛn

Ta nyaan Markuusa 14.1-2; Lukaasa 22.1-2; Yohanɛɛsa 11.47-53

³ Lee wen, *gotibermba n Yuudaa tiiba *kpalmba t kpogl taa gotibermba Kayiifa haarn. ⁴ Bà lo noor Yeesua hɛn na bà hɛ rarm bà mug-wu bà ku. ⁵ Bà da beda na:

«L' kpañ na t' mug-wu kasant gooran, ka lag welee, kɔrgu ba kù vidg t' hɛn.»

Fɔghii vu Yeesua jugu kpaam

Ta nyaan Markuusa 14.3-9; Yohanɛɛsa 12.1-8

⁶ Yeesua da ba Betaanii kɔrgun, *bolmhii haarn bà hɔh-wu na Simoona. ⁷ Fɔghii t nyuh há man, ka mad kpalaliiga kiiga ká ba kwɛɛlm biii, daht kpakunuukahm ba ká keh'. Hɛn nyuh há man lee, n vu kpaamii hà jugu, hà heewr n diit n deb. ⁸ *Gwɛɛt sohdgtba t yum welee l' weer-ba, bá bɔhɔɔ na:

«¿Hà kohl kpaamii na laa? ⁹ Ban ba bà gweedm-m daht, bà log m' liğbiir bà si katɛdtiiba.»

¹⁰ Yeesua t miig na fɔgwi gwɛɛt nii ban bɔhɔɔ, n bɔhɔɔ-ba na:

«¿L' her lan nn lɔɔ fɔgwi kunyɔrgu? Hɛn her-ma bii, b' ba hɔm.

¹¹ Katɛdtiiba lee, bee ba bà bɛm n` man kakefnan. Man lee, mà

Mt

kpaŋ mà bɛm n`man kakehnan. ¹² H̄an vu mà gbanu kpaam lee, h̄a maantr-fu na bá kuur-fu bilun. ¹³ Mà bɔhɔɔ-n gobiint na waa, ban nan ba bà faam Gohɔmt tant mɛntn lee, bà nan ba bà bɔhɔɔm bii fɔɔwii nn her bii, ka deeda h̄a h̄ɛn.»

Bà gweedma Yeesua

Ta nyaan Markuusa 14.10-11; Lukaasa 22.3-6

¹⁴ *Gwɛɛt sohdgtba kwifr n barehbee huuga bilma da bee, bà hoh-wu na Yuudaas Kariyoot tia. Wii t san *gotibermba man, ¹⁵ n bɔhɔɔ-ba na:

«Ka má gweedm-n Yeesu, ¿ n`to-ma bee?»

Lee, bá kaalm liɔbkpaɔm kwɛɛtaf n faadm-wu. ¹⁶ Lee wen, h̄a bah n ka bag huru h̄u ba h̄u tɔrg na h̄a gweedm-ba-wu fuu.

Gɛtgm kasant diit deb

Ta nyaan Markuusa 14.12-25; Lukaasa 22.7-20; Yohannɛsa 13.21-30; n nan Korɛɛnt tiiba wadnoogrga, 11.23-25

¹⁷ *Kpooi kasant deb gonoogrd t taan, bà da h̄ɛna-fi ka kpaasod ragr tɛɛgt. *Gwɛɛt sohdgtba t gbaam Yeesu na:

«¿ Tee nnii vn sɔkla na t`san t`dig *Gɛtgm kasant diit?»

¹⁸ H̄a leed-ba na:

«Ked-n kɔrgun wenguaa n`biir-wu na mà bɔhɔɔ na mà vuugu taann, na haa nnii man ba mà di Gɛtgm kasant, má n mà gwɛɛt sohdgtba.»

¹⁹ Bá san n h̄ɛm wo fan bed-ba na bá he lee, n dig Gɛtgm kasant diit.

²⁰ Muunu nn lɔɔr lee, wú n h̄a gwɛɛt sohdgtba kwifr n barehbee, bá bah diit deb. ²¹ Ban da heewr n deb lee, h̄a bɔhɔɔ-ba na:

«Mà bɔhɔɔ-n gobiint na waa, n`huuga hii ba h̄a gweedm-ma.»

²² L` h̄ɛm gwɛɛt sohdgtba fobɛhgu biii. Bá bah n ka gbaama-wu hayen hayen na:

«Berma! ¿ Man laa?»

²³ H̄a leed na:

«Hii man n h̄a t`hefɔg kpooi jit sumgan wii, wii kee h̄a gweedm-ma. ²⁴ *Nida Budaaga ba kà kpi wo ln h̄ɔd ká gwɛɛt *Wadbuudgan lee, gwɛntaf lee, nid h̄a ba h̄a gweedm-ka wii, kunyɔɔɔbermgɔ nan luura h̄a h̄ɛn. Ka bà da ba meed wii, ln bɛm h̄ɔm l`yatɔg.»

²⁵ Yuudaas h̄a da gweedm-wu wii t yahd h̄a noor n gbaam-wu na: Mt

«Berma! ¿ Man laa?»

H̄a leed-wu na:

«Beda tii nnii.»

²⁶ Ban da heewr n diit deb lee, Yeesua t logm kpooi n seen Sangband na dii hera h̄mɛɛgb n gbɛhm-fu, n to h̄a *gwɛɛt sohdgtba ka bɔhɔɔ-ba na:

«Jah-n n`di! Mà gbanu nnii.»

²⁷ Tii kaann, h̄a ta logm kpowdga n daam, n seen Sangband na dii hera h̄mɛɛgb, n to-ba-ka, ka bɔhɔɔ na:

«Nyii-n-ka n`mɛmbee! ²⁸ Mà jiiim nnii. Mii lɔɔ *tuurnt Sangband n nidba l`huuga. Mii kee m`sool nidba kɔd kaa na l`waal bà fubɛhii².

²⁹ Mà bɔhɔɔ-n na waa, jana n jah mà nan ta kpaasod kakehnan goor má n nn tn nan nyi dakwɛɛlm mà Sa huraantn.»

Yeesua bahra huru ka ked Kpaamtiit duuga h̄ɛn

Ta nyaan Markuusa 14.26-31; Lukaasa 22.33-34; Yohannɛsa 13.37-38

³⁰ Tii n t`kaan bá yuum kasantii yumii². L` tog, bá ka kedaa Kpaamtiit duuga h̄ɛn.

³¹ Ban ked lee, h̄a bɔhɔɔ-ba na:

«Nyingunkuna nii, n`kee n`siil n`yadr taa n`mɛmbee l`bah n man, n`lag n`kir Sangband, wo dn bed Wadbuudgan na:

D`nan kua kimta,

l`saa kodiirn fɛi yadr taa kpeee n koot.»

³² Lee, h̄a ta bɔhɔɔ na:

«Man kee mà himtg kuumn lee, mà san *Galilee tantn mà h̄ɔd-n kan.»

³³ Fetra t yahd h̄a noor n bɔhɔɔ-wu na:

«Ka l`yatɔg wo ben, volba t kirm Sangband l`bah n vn, man lee, maa kpaŋ mà kir-d felah'.»

³⁴ H̄a leed-wu na:

«Mà bɔhɔɔ-v gobiint na waa, nyingunkuna nii, sah na kɔdaaga jawdga, v`fetɔg foorb tomb mtafm na kpaasod mii-ma.»

26.28 Weem daa, dɔm Yuudaas tiiba nn da vid mii jiiim da lɔɔ tuurnt bá n Sangband l`huuga.

26.30 Kasantii yumii, bà da yuuma Yumii 113-118.

³⁵ Fetra t leed-wu na:

«Ka l' la ba na má n vn t' kpia, mà kpañ mà gbu mà feer na mà kpaá mii-v.»

Gwæet sohdgtba volbee t ta bõhõõ bá mæmbee yenmii.

**Yeesua seenja ka
maantra hayen na hà di kunyõõ**

Ta nyaan Markuusa 14.32-42; Lukaasa 22.38-46

³⁶ Tii n t' kaan, Yeesuwu n hà *gwæet sohdgtba bá taai kaalaja kiigan, bà hoh-ka na Getsimanii. Há bõhõõ-ba na:

«Kad-n nnañ! Maa sanii lahaa mà seenj Sangband.»

³⁷ Hân bed-ba welee lee, n logm Fetrwu n Jebdea kwæelba barehbee, wú n ban l' san. Himañr t mug-wu, há rarm t ka fid há ni.

³⁸ Lee wen, há bõhõõ-ba na:

«Himañr hu mà kwæwrn, mà rarm t ka fid, mà hurgan difaa. Kpat-n nnañ n`bæm ka neer, daa gor-n, má n nn t' neer!»

³⁹ Hân bed-ba welee lee, n dodgii jañ', n luurm tinjan, n bañ há nõnga n tant n ka jowaa Sangband ka bõhõõ na:

«Hai, mà Sa! Ka l' ba l' si huruu, v`log wiiru kpowdgankena v`san n kan n voku, ká daa daan mà hæn. Gwentahaa, l' he wo vii nn sokla lee, l' daa he wo maa nn sokla lee!»

⁴⁰ Há ñmetgn gwæet sohdgtba batañbee man n mid bà go. Há bõhõõ Fetr na:

«Ka welee, ¿ n` ba bee na má n nn t' neer waaru huyenhu mõmhu? ⁴¹ Neer-n ka jobla Sangband na bii daa hogl-n! Nida diilan ba na há hëm bii hõmb, gwentahaa, hà gbanu ba gigdm.»

⁴² Há dodgii tõmrehdm, n jow Sangband ka bõhõõ na:

«Hai, mà Sa! Ka l' ba na kpowdgankena daa getg, na l' ba na mà nyii-kaa, l' he v` soklb jugun!»

⁴³ Há ta lilm ñmetgnm há gwæet sohdgtba man, n mid bà go, bà niini ba jeegu n goom, bà kpaá bea na bà muudg-hi.

⁴⁴ Há lilm bá man nyabm, n dodgii, n jow Sangband tõmtahrm ka bõhõõ goyentii. ⁴⁵ L' nan dif há ñmetgn gwæet sohdgtbee man n bõhõõ-ba na:

«¿ N` la doora ka go ka vohaa? Nyaan-n! Waaruu taan nii na bá mug *Nida Budaaga bà taag-ka fubẽftiiba natadn. ⁴⁶ Vidg-n t' nyab-n! Kpay-n! Nid há gweedma-ma wii nanaf!»

Bà mug Yeesua

Ta nyaan Markuusa 14.43-50; Lukaasa 22.47-53; Yohanẽssa 18.2-11

⁴⁷ Yeesua nn da heewr n gwæelb lee, *gwæet sohdgtba kwifr n barehbee huuga bilma, bà hoh-wu na Yuudaasa t taan. Nidba kod da tagda hà kaa, ka mad hoodjui n dagbẽfa. *Gotibermba n Yuudaa tiiba *kpalmba da tomra-ba na bá mug Yeesua. ⁴⁸ Yuudaasa da beda nidba ban da tomr na bá mug-wu bee na:

«Nid man kee mà seenj mà hog wii, wii nnii. Mug-n-wu!»

⁴⁹ Ban taai Yeesua man lee, Yuudaasa t seenj-wu yelmaa na:

«Taa maara! V` gbanhuu!»

n hog-wu. ⁵⁰ Yeesua t leed-wu na:

«Mà tuura! Hẽ vn daan na v` he bii!»

Lee wen, nidba ban da tamn bee t tiñd há hæn n mug-wu.

⁵¹ Yeesua tuurmba bá da ba hà man bee huuga bilma t rood há hoodjuuga ruugan, n kẽhd gotiberma ñmẽfheeda tobr n git.

⁵² Yeesua t bõhõõ-wu na:

«Vena! ñmẽlg v` hoodjuugee ká ruugan! Miim-n na biiba bá jañr hoodjui bee, bà nan ta kuul bá mæmbee hoodjuuga kuum. ⁵³ Diila na ¿ mà kpañ mà bee mà gbaam mà Sawu *sangbantumtba fonfoni kwifr n hirih hà tuun-ma-ba gwẽfmna laa? ⁵⁴ Ka má he welee, ¿ l' he lan na gwæet ln hõd *Wadbuudgan tii bee t' he t' noor hæn wo ln gbaam lee?»

⁵⁵ Lee, há ta bõhõõ nidfigm na:

«¿ N` logra hoodjui n dagbẽfa n daan mà do wo na man nii bawd laa? Goor wo goor, mà kad *Sangband haarn ka weraa gwæet, n` kpaá mugaa-ma. ⁵⁶ Tii lee, bii nn hẽna-ma bii mæmbii, l' hẽna welee na gwæet weem daa *gwæet bõhõõ-tba nn da bõhõõ ka doola tii he t' noor hæn.»

Lee wen, há gwæet sohdgtba t solm bá mæmbee n saa-wu hayen.

Gotiiba n yaani yaadbermba yaa Yeesuwu n yaagu

Ta nyaan Markuusa 14.53-65; Lukaasa 22.54-55, 63-71;

Yohanẽssa 18.12-14, 19-23

⁵⁷ Bá da mug Yeesuwu bee t san-wu n *gotiberma Kayiifaa. *Bañlb weriitba n *kpalmba, bee t kpogl taa kan. ⁵⁸ Fetra da sabaa bà kaa ka ba voku, ka geewa Yeesua, n san n taai gotibermaa, n jib bá kaa haaga, n kad tawdba man, na hà nyaan ln ba l' toglg n bii.

⁵⁹ Gotibermba n *yaani yaadbermbée mēmbēe t ka bag na bà nyaan gokaat gwēet tiit bà biir n Yeesua hēn ka bo na bà kuu-wu.

⁶⁰ Nidba kōd nn da la kena kan ka tokla gokaat hēnt hā hēn lee, l' kpaā ta na bá kuu-wu. Kaannā, nidba barehba t rorm n jēhnt,

⁶¹ n bōhōō na:

«Nidwunwuna da beda na hā ba hā bee hā gbuñ Sangband disaku hā ḡmētḡ hā log goora hatah hā mēh-ku^z.»

⁶² Gotiberma t vid n jēhnt, n bōhōō Yeesu na:

«¿ Kpaā leeda liin? ¿ Nidbambena bōhōō na lan v' hēnii?»

⁶³ Hā kpat n ka hen bel bel. Gotiberma t bōhōō-wu na:

«Sangband bee! Mā gbaama-v d' hidrn na v' leedg-t gwēet ka foor. ¿ Ven nnii *Krist Sangband Budaaga laa?»

⁶⁴ Hā leed-wu na:

«Beda tii nnii. Lee mā rea ka bōhōō-n na, l' log jana l' san n nōngan, n`nan yul *Nida Budaaga kad Sangband Gemm Menm tia najuudu hēn^z. N`nan ta yul-ka wat hēn kà kena n faaga.»

⁶⁵ Lee wen, gotiberma t sad hā dimgu n kwēwweerga n bōhōō na:

«Hā gwēel ka suuda Sangband. T' ta kpaā haaraa na hii biir-t lii hā hēn. N' mōmba n`homra han suudg Sangband lee. ⁶⁶ ¿ N' diila na laa?»

Bá leed na:

«Hā kohl gwēet l' mag na bá kuu-wu.»

⁶⁷ Ban bed welee lee, n lōhḡr hā nōnga hēn nyanyaat, n gbum-wu kuda. Volba t waagm-wu katanjii, ⁶⁸ ka bōhōō-wu na:

«Ven nnii Krista, ¿ laa laa? Biir-t! ¿ T' ni wen gbudg-vii?»

Fetra kia na hā kpaā mi hā berma

Ta nyaan Markuusa 14.66-72;

Lukaasa 22.36-62; Yohanēesa 18.15-18, 25-27

⁶⁹ Fetra da kpat n ka ba haaga. ḡmēēheedfōghii t nyuh hā man n bōhōō-wu na:

«Ven, da ta ba Yeesu Galilee tiwii man.»

⁷⁰ Hā kii nidba mēmba nōngan ka bōhōō na:

«Mā kpaā mi vn bo na v' biir tii.»

^{26.61} Nyaan Yohanēesa 2.19.

^{26.64} Gwēetii ba Yum110^{ḡan}.1.

⁷¹ Tii kaann, hā san fiid noon, ḡmēēheedfōgvola t ta yum-wu, n Mt bōhōō bá da ba kan bee na:

«Wunwii da ba Yeesu Nasarēt tiwii man.»

⁷² Fetra t lilm kiim ka bōhōō na:

«Mā foora na mā kpaā mi nidwunwuna.»

⁷³ L' mōō jah', bá da ba kan bee t nyuh Fetra, n bōhōō-wu na:

«Biilm, ven nnii bá huuga bilma, v' gwēelb rēera-v.»

⁷⁴ Reekan, Fetra t bah n ka bōhōō na:

«Ka mā bōhōō gokaatii, Sangband dar mā tobr! Mā foora na mā kpaā mi nidwunwuna.»

Han heewr n gwēetii n bōhōōb lee, kōdaaga t jawd. ⁷⁵ Lee wen, Fetra t deed gwēet Yeesua nn da bed-wu tii na: "Sah na kōdaaga jawdga, v' fetg foorb tōmb mtafm na kpaā mii-ma^z." Hān deedg welee lee, n rorm duun n kom n dif hā ni.

Bà telg Yeesuwu gomn Filaata man

Ta nyaan Markuusa 15.1; Lukaasa 23.1; Yohanēesa 18.28

27 ¹ Hāteekwēen weem, *gotibermba mēmba, n Yuudaā tiiba *kpalmba t lo noor na bà he na bà ku Yeesua, ² n wed bá bōm-wu n san n taag-wu gomn *Filaata natadn.

Yuudaasa kura hayen

Ta nyaan Tumtba ḡmēegt 1.18-19

³ Yuudaas hā da gweedm Yeesuwu wii nn nyan na bà lo noor na bà ku Yeesu lee, hā kom hayen, n logm liḡbkpaḡm kwēetafm ban da faadr-wu mii, n san na hā ḡmēlg *gotibermba n *kpalmba.

⁴ Hān san lee, n bōhōō-ba na:

«Mā gweedm nidhomwu n hā nyōnyōgm na bá kuu-wu. Mā hera fubēfḡa.»

Bá leed-wu na:

«L' ba nyaan-t rii, v' gwēetn.»

⁵ Yuudaasa t kōhd liḡbiirii *Sangband disakun, n san n bah hayenwu muhu n kuum.

⁶ Gotibermba t logm liḡbiirii, n bōhōō taa na:

«Jiim liḡbiirn. T' bahlb kpaā safhuru na bá lo-d *Sangband haar kadakḡan.»

^{26.75} Nyaan vug34^u.

⁷ Tii n t' kaann, bá hom n taa, n logm liğbiirii, n dahm daformohdhii koogu, na bà kugm kun nidsaanba. ⁸ Tii kaa nnii ban la hoh koogu n jana na "Jiim koogu". ⁹ Lee wen nnii, gwæet weem daa *gwæet bohoot Yeremia nn da bed tii nn da her t' noor hen. Tii nnii na:

*Bà logra liğbkpaɪm kwætafm, liğbiir *Yisraheel tiiba nn da homr n taa na bà faad há hen dii, ¹⁰ n dahm daformohdhii koogu, wo Saberma nn da sir-ma wad lee.*

Bà yaa Yeesuwu n yaagu gomn Filaata man

Ta nyaan Markuusa 15.2-15; Lukaasa 23.3-5, 13-35; Yohanneesa 18.29-40; 19.4-16

¹¹ Yeesua t jehnt gomna nongan, há gbaam-wu na:

« ¿ Ven nnii *Yuudaa tiiba huraa? »

Há leed-wu na:

« Beda tii nnii. »

¹² Tii n t' kaann, *gotibermba n *kpalmmba t kudm gwæet ka bohoo há hen. Há ka ba leedg lii. ¹³ *Filaata t bohoo-wu na:

« ¿ Kpaa hum gwæet kod ban kena n v' hen tiin? »

¹⁴ Há ka ba leedg gwæegu kuyengu momgu hen felah', l' hem gomnwu yolaa yem.

¹⁵ Bind wo bind, *Getgm kasant nn taana lee, gomna t ree sarga tiifiiwu sargan, korgu nn sokl wii, n hohl. ¹⁶ Lee wen, l' mid nidhii reewr sargan bà hoh-wu na Barabaasa, nidba memba mii-wu.

¹⁷ Nidba t kpogl taa figm, *Filaata t gbaam-ba na:

« ¿ N' sokla na mà ree wenwu sargan mà hohlga?, ¿ Barabaas laa, Yeesu ban hoh na *Krist wii le? »

¹⁸ Biilm, Filaata moma da miil na bermba da hera nommolb n taag Yeesuwu hà natadn.

¹⁹ Filaata nn da kad hà huraant jargan ka yaa lee, há foga t tamn nid na há biir-wu na:

« Daa jib nidwunwuna gwætn! Há ba n hà nyonyogm. Nyingunkuna nii, mà diira kunyogru biii há kaa jaamiitn. »

²⁰ *Gotibermba n *kpalmmba t hafm nidba na bà gbaam na bà ree Barabaaswu sargan, l' saa bà ku Yeesua. ²¹ Gomna t liim-ba gbaamb na:

« ¿ Barehdrbee huuga, n' sokla na mà ree wen mà hohlga? »

Bà leed-wu na:

« Barabaasa. »

²² Há ta ηmet n gbaam-ba na:

« ¿ Maa mà he lan n Yeesu ban hoh na Krist wii? »

Bà membee t leed na:

« Kpañ-wu *dabragr hen! »

²³ Filaata t gbaam-ba na:

« ¿ Há kohl ben mombii? »

Lee wen, bá nagd bá ni n ka toola na:

« Kpañ-wu dabragr hen! »

²⁴ Filaata wen nyan na hà kpañ hà bee hà he bii, nidba gwæda n kwæen ka biira lee, há logm nyaalm, n nit há nifi bá nongan, n bohoo-ba na:

« Mà gwæet kpañ nidwunwuna kuumn. N' gwætn. »

²⁵ Nidfigmii t leed-wu na:

« T' n t' bii t' gwætn. »

²⁶ Lee wen, Filaata t ree Barabaaswu sargan, n wed bá gbum Yeesuwu tangbanii. Ban gbur-wu lee, há logm-wu n taag bá natadn na bà kpañ-wu dabragr hen.

Tawdba lahi Yeesua

Ta nyaan Markuusa 15.16-20; Lukaasa 23.11; Yohanneesa 19.2-3

²⁷ Lee, tawdba t san Yeesuwu n gomna haarn. Bá hiinhuu menhuu t kpogl taa há man. ²⁸ Bá fitr há dimt, n logm dimmolgu n fid-wu.

²⁹ L' saa bà bagm hina jajalhi n ruugm deggra n lig-wu, n bagm nyakaku n to-wu há najuudun. Ban her welee lee, n ka gbafnta dind hà tiŋa, ka lah-wu, ka seenja-wu na:

« Taa maara! V' gbanhuu! »

³⁰ Bà da lohdra nyanyaat há hen, ka sohdra nyakakuu ka gbu há jutantjan. ³¹ Ban lahr-wu l' tog lee, bá fit-wu dimmolgu bá nn fid-wu kuu, n ηmet n fidm-wu há dimt, n san n wun na bà kpañ-wu dabragr hen.

Yeesua kpiira dabragr hen

Ta nyaan Markuusa 15.21-41; Lukaasa 22.26-49; Yohanneesa 19.17-30

³² Ban red korguun lee, n tan n daawhii, bà hoh-wu na Simoona.

27.25 T' n t' bii t' gwætn, bá lamn bohoo na Há jiim tehr tn n t' bii t' hen!

Hà da ba na Siréen korgu tiin. Bá mug-wu n kwegdi na há tu Yeesua *dabragr. ³³ Bá san n taai kaalaja kiigan, bà hofh-ka na *Golgotaa*, l' kotod nnii na "Jukuuga". ³⁴ Reekan, bá logm ragr diir, n soðm daamn^z, n to Yeesu na há nyi. Hân lem daamii lee, n kirm na hà kpañ hà nyi.

³⁵ Tii kaann, bá kpañm-wu dabragr hên, n *raarm taa há dimt ka taaw t' hên waari* na há bee n jum dimgu kuuguu, hà log-ku^z. ³⁶ L' saa, bá kad kan n ka sug-wu. ³⁷ Bá logm dagweku, n hoorm kú hên bii ban kpañr-wu b' kaa bii, n kpañ-ku há jugu faaga. Bà da hoda kú hên na "Wunwii nnii Yeesua, Yuudaa tiiba huraa". ³⁸ Bà da ta kpañra bawdba barehba há kpama, volwu n hà najuudu hên, volwu n hà galu hên.

³⁹ Nidba bá da beraa n kan bee da jool-wu nanjoi ka suu-wu^z, ⁴⁰ ka bofho na:

«Ven, ven da bag na v' gbuñ Sangband disaku na v' ñmetg v' log goora hitaah v' mēñ jeengu ven, ¿ kpañ v' bee v' sohdg vyenwu kuum nii? Ka l' ba na ven nnii Sangband Budaaga, hofntn nan dabragr hên t' nyaana!»

⁴¹ L' saa *gotibermba, n *bahlb weriitba, n *kpalmba, bee ta lañ-wu ka bofho na: ⁴² «¿ Ndee hà da sohda nidvolba kuumn laa? ¿ L' hēm lan hân kpañ hà bee hà sohdg hayen? ¿ Lag wii nnii *Yisraheel tiiba huraa? Gwehna lee, há hofntn nan dabragr hên, l' saa t' tii hà hên. ⁴³ *Hà da logra hayen n to Sangband*, n ka kōkma na wii nnii d' Budaaga. *Tii lee, ka Sangband sokla-wu hom gobiint, d' dah nan há jugua^z!*»

⁴⁴ L' lag n bawdba ban da kpañr hà man bee mēhba t ka ta suu-wu wo volbee nn da suu-wu lee.

⁴⁵ L' wahd muunu huuga, muunu t lig, nyeet t fiid tant mēt kakehnan jabr waari hitaah'. ⁴⁶ Ln san n ka wahda waari hitaah' weenn lee, Yeesua t tool kimm n hà lamn na:

«*Hēlii! Hēlii! ¿ Lamaa sabaktanii?*» L' kotod nnii na: «*Mà Sangband! Mà Sangband! ¿ L' her lan vn vaa-maa^z?*»

27.34 Bà da soðl welee na l' sahm goom.

27.35 Gwēetii ba Yum22^{gan}.19.

27.39 Nyaan Yum22^{gan}.8.

27.43 Gwēetii ba Yum22^{ga}.9.

27.46 Gwēetii ba Yum22^{gan}.2.

⁴⁷ Bá da ba kan n hom welee bee ni biiba t ka bofho taa na:

«Hà hofh *Hēlia.»

⁴⁸ Bá huuga bilma t solm, n logm dimtoogu n vefh-ku danmiigun, n viil-ku nyakaka noon, n teedgii-ku Yeesu na há mōg daamii. ⁴⁹ Volba t bofho na:

«Hōdg sah t' nyaan na ¿ mig Hēlia ba hà daan hà sohdg-wu kuumn laa?»

⁵⁰ Yeesua t lilm ñmēega kimm n kuum. ⁵¹ L' waarhuu hēnii, dimgu kú da lil *Sangband disakun kuu, kú kēml kú huuga n sad kpaaaw faaga kakehnan tiña. Tant t dam, fiini t waagm muuli. ⁵² Bili noora t huudr. Sangbantiiba kod bá da kpiidr weem bee t himtr kuumn, ⁵³ n rorm bilin. L' saa Yeesua himtgm kaann, bá jib kōrbuudgun^z, nidba kod t yum-ba.

⁵⁴ *Roomaa tawdbermwu n tawdba wú n bà da sug Yeesua hên bee, bá yum tant nn dam lee, n bii b' her bii membii. Lee wen fobefgu t mug-ba biii, bá bofho na:

«Biilm, nidwunwuna da ba na Sangband Budaagan.»

⁵⁵ Fōgba kod da ba kan ka jehraa vōkun ka geewa. Bee da bah *Galilee tantn n ka tagd hà kaa, ka tōra-wu. ⁵⁶ Maarii Magdala tiiwu n Maarii Yakoobwu n Yoosēf bà nya, n Jebdea kwēelba nya da ba fōgba bá da ba kan bee huuga.

Bà kuur Yeesuwu bilun

Ta nyaan Markuusa 15.42-47; Lukaasa 23.50-56;

Yohannesa 19.38-42

⁵⁷ Jabr nn dan n jab lee, Hārimatee korgun dakwēgtiifii t daan, bà hofh-wu na Yoosēfa, ka ta kitg Yeesua *gwēet sohdgta. ⁵⁸ Hā san *Filaata man, n gbaam-wu Yeesua gbanu. Filaata t sahm huru na bá to-wu-hu. ⁵⁹ Bá wen to-wu kpiira, há fiid-wu dimkwēelgun, ⁶⁰ n san n kuur bilkwēelun, ka da tii-hu fiigun n dool-hu hayen. Hân kuur-wu lee, n biruu tanbibifgu n riw bilhuu noor hên, n kulii. ⁶¹ Lee wen, Maarii Magdala tiiwii n Maarii volwii da ba kan ka kad bilhuu nongan.

⁶² Goorii torjvetr da ba na vofoob goorn. *Gotibermba n *Farisii tiiba t kpogl taa, n san *Filaata man, ⁶³ n bofho-wu na:

27.53 *Korbuudgu* nnii *Yerusalem korgu.

«Taa maara! T` deedg na gokaat tiwii nn da neer lee, hà da bõhõõ na hà kee hà himtg gotafrd goor kuumn hà neer^z. ⁶⁴ Tii lee, si wad na tawdba kiigm há bilhuu hèn kakefnan goora hatafa, ka bo na há *gwæet sohdgtba daa he bà sabii bà lõg há gbanu, bà da bà bõhõõm kõrgun na hà himtg kuumn. Ka l` he na bá biir welee gokaatii, l` kohl gwefhja kpaalaa l` yatg ln da ba nooga lee.»

⁶⁵ Filaata t bõhõõ-ba na:

«N`ba n tawdba. Tom-n-ba bà kiig bilhuu hèn wo nn ba n`bee lee!»

⁶⁶ Bá san bilhuu man n gwefhr hú noon tandii n jehl kan tawdba na bá sugm.

Yeesua himtg kuumn

Ta nyaan Markuusa 16.1-8; Lukaasa 24.1-12; Yohanæesa 20.1-10

28 ¹ *Saabaat goor nn da getg lee, l`vet laad. Goorii hateekwæen, muunkwæelu, Maarii Magdala tiwii n Maarii volwii, bá san na bà nyaan bilu. ² Myenm jugun, tant t nyamr kimm, Saberma *tumfhii t ren sangbambiim n hofntn, n biruu tand d` da reewr bilu noor hèn dii, n dool kpamga, n kad d`jugun. ³ Hà da nmedwa wo tonu nn nmedaa lee, hà dimt ba feent wasaf'. ⁴ Fobefgu t mug tawdba biii, bá bah n ka defra kpañ kpañ, n kit wo kpiirma. ⁵ Sangbantumta t yahd há noor n bõhõõ fõgbee na:

«Nen lee, fobefgu daa mad-n! Mà miil na n` bagl Yeesu ban kpafr *dabragr hèn wii. ⁶ Hà kpañ nnaf', hà himtg kuumn wo han da bed lee. Daan-n! Kpay-n kaalaña bá kan da doolg-wu ree! ⁷ Solm-n weem, n` biir há *gwæet sohdgtba na hà himtg kuumn, lee gwefhja hà dæhdg n`nongan n san *Galilee tantn. Reekan nnii nn kee n` nyaan-wu. Mà tn bo na mà biir-n tii nnii.»

⁸ Bá kpiduu n nyab bilhuu man, fobefgu n nyaagb meñ mad-ba. Bá solm kili n san n Yeesua gwæet sohdgtba n gelmga. ⁹ Yelmaa Yeesua t tuug-ba, n bõhõõ-ba na:

«N`gbanhii!»

Bá nyuh há man, n mug há nakpai, n doot-wu tiñan ka jeenja-wu.

¹⁰ Lee, há bõhõõ-ba na:

«Fobefgu daa mad-n! Ked-n n` biir mà teelba na bá san Galilee, reekan nnii ban kee bà nyaan-ma.»

27.63 Nyaan Matewa wadgankenana, 16.21 n 17.23 n ta 20.19.

¹¹ Fõgbee nn da bahr huru ka ked lee, tawdba bá da sug bilu hèn Mt bee huuga biiba t nmetgii kõrgun, n bõhõõ *gotibermba bii b` getg bii membii. ¹² Gotibermba n *kpalmba t kpogl taa, n fom n taa, n logm liğbiir kod n faadm tawdba, ¹³ n bahl-ba na:

«Bõhõõm-n kõrgun na há *gwæet sohdgtba daan nyingu, n` door ka go, n bam há gbanu. ¹⁴ Ka gomna t fom na bà baawra hà gbanu n`go, t` kwiinj! hà kwæwr, hà ta kpañ hà hee-n bii.»

¹⁵ Tawdba t sohd liğbiirii, n ta hèm wo ban bahl-ba na bá he lee. Welee nnii gwæetii nn yadg *Yuudaa tiiba huuga kakefnan jana.

Há himtg kuumn wii huraant

Ta nyaan Markuusa 16.14-18; Lukaasa 24.36-49;

Yohanæesa 20.19-23; Tumtba nmetgt 1.6-8

¹⁶ *Gwæet sohdgtba kwifr n hayenwii t san *Galilee tantn, n juul duuga Yeesua nn da werii-ba kee hèn. ¹⁷ Bá wen nyan wii, n doot há tiña ka jeenja-wu. Bá huuga biiba t ka la kpañ tia l` difaa bà ni. ¹⁸ Hà nyuh bá man n bõhõõ-ba na:

«Sangbambiim n tant hèn gemmnt ment taagra mà natadn. ¹⁹⁻²⁰ Ked-n tiga mena nidba memba man! *Huurm-n-ba Sangband nyaalm, Sa, n Budaaga, n *Vohoom Buudm hidrn! Weriim-n-ba na bá valgm bii man to-n bii membii! Lee, n` hèm bà kita mà gwæet sohdgtba. L` saa, miim-n na maa mà bëm n` man goorhee menfee kakefnan tant difm goor!»

Yeesu Krista Gohomt
MARKUUSA

nn da hɔd tii wadga

————— B´ba wadgankenan bii —————

Nooga sah, nyaan gwɛɛt ban hɔd Yeesu Krista Gohomt wadii jugun tii (wadvaagu 8).

Markuus ban ta hoh n hebrmn na Yohanɛɛs wii hɔda Yeesu Krista Gohomt wadgankena. Wú n Fɔɔl l´da hera ηmɛɛgb taa man (nyaan Tumtba ηmɛɛgt 12.25). L´kaann, há ka ba tumt Fetra wadii hoorta (nyaan Fetra wad19^{an} 5.13). Fetrwii man nnii han sohdg gwɛɛt n hoorm wadgankena.

*Markuusa hɔda há wadga ka hɛl biiba *bá kpañ na Yuudaa tiiba bee.*

Ká nii, há kɛɛma Yeesua nn her bii. Há da gbaad behtiiba, n voom kunidba nidba ni, n hɛm wanvont kɔd na l´werii na há rɛn Sangband man biilm, na wii nnii Sangband budaaga. Gwentah hidrii kpat n ka ba fohmgan. Yeesua nn da toglg há ηmɛɛgb nnii ban ba bà bee bà hom d´kɔtɔd.

- *Hubi1^{ga}, vug1^u kakehnan vug13^{un}, Markuusa bɔhɔɔ In maantr huru na Yeesua bahdg há ηmɛɛgb lee gwɛɛt.*
- *Hubi1^{ga}, vug14^u kakehnan hubi3^{ga}, vug6^{un}, Markuusa kɛɛma lan nnii Yeesua nn bah há ηmɛɛgb Galilee tantn lee.*
- *Hubi3^{ga}, vug7^u kakehnan hubi6^{ga}, vug13^{un}, Markuusa kɛɛma lan nnii Yeesua ηmɛɛgb nn ked n nɔngan Galilee tantn lee.*
- *Hubi6^{ga}, vug14^u kakehnan hubi8^{ga}, vug26^{un}, Markuusa kɛɛma lan nnii Yeesua nn faa gwɛɛt Galilee tantn n lag n t´kpama retiin lee.*
- *Hubi8^{ga}, vug27^u kakehnan hubi10^{an}, Markuusa kɛɛma b´da getg Yeesua nn da ked Yerusalem kɔrgun bii gwɛɛt.*
- *Hubi11^{ga} kakehnan hubi13^{an}, Markuusa bɔhɔɔ Yeesua ηmɛɛgb Yerusalem kɔrgun gwɛɛt.*
- *Hubi14^{ga} kakehnan hubi16^{an}, Markuusa bɔhɔɔ Yeesua kuum n há himtgm l´gwɛɛt.*

91

Markuusa 1

L´MAANTRA HURU NA YEESUA BAÑ HÂ ÆMɛɛGB

Sangband tamn Nyaalm huurt Yohanɛɛs na há maantr nidba na bá sohdg Yeesua

Mk

Ta nyaan Matewa 3.1-12; Lukaasa 3.1-18; Yohanɛɛsa 1.19-28

1 ¹ Nnañ nnii Gohomt t´bɔhɔɔ Sangband Budaaga Yeesu Krista gwɛɛt tii nn baha. ² L´hɔda *gwɛɛt bɔhɔɔt *Yesaaya wadgan na: *Sangband da beda na:*

Nyaana, maa mà tom mà tumtwu v`nɔngan na há maantr-v huru.

3 *Nidhii toola kpamloɔn na:*

Maantr-n Sabermwu huru, koo-n-wu huri hi bɛm tif'!

4 Tii nnii, Nyaalm huurt Yohanɛɛsa nn ree hayen kpamloɔn, n ka *huur nidba nyaalm, ka faa na:

«Lagii-n neerm! Tii-n bà hor-n Sangband nyaalm, ka bo na d´waa-n n`fubɛhii!»

5 Tii nnii, *Yuudee tant mɛnt n *Yerusalem kɔrgun tiiba nn da kena há man. Bà da rea bà fubɛhii ka bɔhɔɔ nidba nɔngan, lee há huur-ba *Yɔrdaan koln. **6** Há da hɛgra dimr bá rog-d n kaanfoht deera kowt, ka boow gband damr há sargan. Há da jul tawri, n kpam loolan hekpaam. **7** Há da rea ka bɔhɔɔ nidfigm na:

«Hii há kena mà kaa wii, há ba n gemmnt ka yata-ma, mà kpaatɔn na mà sunt há tiɔa, mà gbentg há nanawda ηmifi. **8** Man lee, maa huura-n n nyaalm. Wii kee há hor-n n *Vohoom Buudm.»

Bà hoda Yeesua, kunida t ηmɛgii n wun

Ta nyaan Matewa 3.17-4.11; Lukaasa 3.21-22; 4.1-13; Yohanɛɛsa 1.29-34

9 L´vuuguu, Yeesua t rɛn *Galilee tant kɔrgu kuugun, bà hoh-ku na Nasarɛɛt, n daan, Yohanɛɛsa t huurm-wu nyaalm *Yɔrdaan koln.

10 Ln tog Yeesua t ka ror nyaalnm lee, n yum sangbambiiim rawda, Vohoom Buudm hohntna há jugun kurɔmɛnd dela. **11** L´saa há hom noor diir rɛna n sangbambiiimn ka bɔhɔɔ na:

«Ven nnii mà Budaaga, mà sokla-v kpaalaa. Mà nyaagbii membii kulaa v`jugun^z.»

1.11 Nyaan Yum2^{an}.7.

¹² Lee kaann yelmaa, Sangband Vohoom t heh-wu n san-wu n kpmalɔnɔn. ¹³ Há san n hɛm kan goora kwɛfnaa, kunidba huraa *Saatana ɲmɛgaa n wun. Há da neera kpmnamt huuga, *sangbantumtba tɔra-wu.

YEESUA BAĤ HĀ ɲMɛɛGB GALILEE TANTN

Yeesua faa gwɛɛt, hā hofl há gwɛɛt sohdgtnoogrba

*Ta nyaan Matewa 4.12-22; Lukaasa 4.14-15; 5.1-11;
Yohanɛɛsa 1.35-42*

¹⁴ Ban mug Yohanɛɛs n riw sarga lee^Z, Yeesua t vid n san *Galilee tantn, n ka faa Gohɔmt Sangband nn bed tii. ¹⁵ Há da bɔhɔɔ na: «Vuugu ban da bah kuu taann. *Sangband huraaant nyufhn. Lagii-n neerm, l' saa n`tii Gohɔmtii hɛn!»

¹⁶ Wo Yeesua nn da ked ka kagraa Galilee nyaam gbiir lee, n yum hɔlii moogdba barehba, Simoonwu n hā nyakwɛɛl Hāndrea. Bā da lɔla bɛdb nyaamn ka moog hɔlii. ¹⁷ Há bɔhɔɔ-ba na:

«Tagd-n mà kaa, l' saa n`faam Gohɔmt, nidba tia t' hɛn, wo gwɛfma nn lɔla n`bɛdni ka moog hɔlii lee!»

¹⁸ Yelmaa, bá saa kan bá bɛdni, n tag há kaa. ¹⁹ Há kɛdgii n nɔngan jah', n yum teelvolba barehba, Yakoobwu n hā nyakwɛɛl Yohanɛɛsa. Barehɔrbee da ba na Jebdea kwɛɛlban. Bā da ba bá kpiirgun, ka maantra bā bɛdni. ²⁰ Yelmaa, há hofl-ba. Bá vid n saa bá sa Jebdeewu n hā ɲmɛgdba kpiirgun, n nyab ka tagdaa há kaa.

Sangband huraaant gwɛɛt Galilee tantn

*Ta nyaan Lukaasa 4.31-37; Matewa 8.14-15 n Lukaasa 4.38-39;
Matewa 4.24; 8.16-17 n Lukaasa 4.40-44;
Matewa 8.1-4 n Lukaasa 5.12-16*

²¹ Yeesuwu n hā *gwɛɛt sohdgtba t vid n san Kafarnahuum kɔrgun. L' dan n taam *Saabaat goor, há jib *Yuudaa tiiba kpoglb disakun, n bah n ka weraa gwɛɛt. ²² Há gwɛɛt weriibii t ka hɛna nidba bá da kewla-wu bee yɔlaa yem. Biilm, hā da kpaa tɔn wo

1.14 Nyaan Markuusa wadgankenan, 6.17-18.

*bahlb weriitba dela, wii da ba n gemmnt ka weraa hɔm. ²³ Hān da heewr-ba n weriib lee, nidhii ba bá huuga, kunida jaarna-wu. Nidwii t vid n tool kimm na:

²⁴ «Yeesu Nasarɛɛt tia, ɔ t' n vn n tet? ɔ Daan na v' kuu-t nnii? Mà miil-v hɔm: Ven nnii Sangband tumtbuuda!»

²⁵ Yeesua t gwɛɛl n kunidwii n daat ka bɔhɔɔ na:

«Kpat kpoɲ v' riir nidwii ni!»

²⁶ Kunidwii t dam nidwii hɔm, n rorm há ni ka mɔɔ ɲmɛɛga kimm.

²⁷ L' hɛm nidba mɛmba fobɛhgu biii, bá ka gbaama taa na:

«ɔ Lan nnii welee? Gokwɛɛntn nanah'. Nidwunwuna ba n gemmnt! Há sahl kunidba wad bā vala-wu.»

²⁸ L' saa bá tool taa Yeesua gwɛɛt t yadgii *Galilee tant mɛntn.

²⁹ Bá rorm *Yuudaa tiiba kpoglb disakun, bá n Yeesuwu n Yakoobwu n Yohanɛɛsa, bá defd ka kedaa yelmaa Simoonwu n Hāndreembaa. ³⁰ Simoona yaafɔga da doora ka ba n tulgu bɛhii. Yeesua nn taai yelmaa lee, bá bɔhɔɔ-wu na fɔgwii ba n bɛhii.

³¹ Há nyuh há man, n mug há nuhu n vii-wu. Bɛfhii t went-wu, yelmaa há bah n ka saɲ-ba diit.

³² Jabr nn da jab, muunu t lɔɔ lee, nidba t tu bɛhtiiba mɛmba, n nidba kunidba nn da kad bá hɛn bee, n daan n Yeesua man.

³³ Kɔrguu mɛnguu t kolm taa n ka ɲmihr haarii fiid noon. ³⁴ Há gbaad nidba kɔd, bá ju kunyɔɲu n bɛhii jugu jugu bee. L' saa há ta voom kunidba kɔd. Há da kpaa saa na kunidbee gwɛɛlm, blaɲb kaa bā da miil-wu.

³⁵ Tɔɲu t vɛt hateekwɛɛn weem, nyeet nyi bee, Yeesua t vid n rorm hayen, n san kɔrgu kpmaga kaalaɲa kiigan, hii kpaɲ kan, n ka seenja Sangband. ³⁶ Simoonwu n hā tuurmbee bá san ka bag-wu.

³⁷ Ban san n yum-wu lee, n bɔhɔɔ-wu na:

«Nidba mɛmba bagl-v.»

³⁸ Lee wen, há bɔhɔɔ-ba na:

«Tn san-n jeenlaɲa, kɔrni hí ba kpama fiin! L' ba na mà ta faam hí ni Gohɔmt. Tii kaa nnii man daan.»

³⁹ Hān bed welee lee, n san *Galilee tant mɛntn, ka jiba *Yuudaa tiiba kpoglb disagtn, ka faa Gohɔmt, ka vɔhd kunidba.

⁴⁰ *Bolmfii t daan há man, n gbafnt dind há nɔngan, n jobl-wu na há tɔrg-wu ka bɔhɔɔ na:

«Ka v' sokla, v' fe mà riir *kel kel.»

41 L`hem-wu figm biii. Hã teed há nufu, n tarm-wu n bohoó na:

«Mà sokln. Riir kel kel!»

42 Yelmaa bolmt t nyab nidwii hen, há rorm kel kel. 43 L`saa, Yeesua t gwæel n wun ka gaarna hà nonga, ka bahla-wu na:

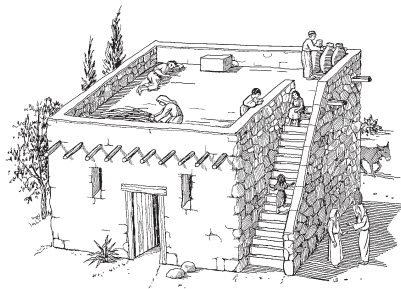
44 «Kewlg hom, daa biir hiiwu gwæstii felah'! Gwentah lee, san v`werii vyen *gotia hà nyaan vn ba lee, l`saa v`he *vit *Mohiisa nn da sir wad na bá hem t`*hig nakakeet tii, ka bo na baawena miig na l`gbaad-v.»

45 Hã la bed-wu gwæstii ka gaarna hà nonga lee, nidwii t nyab n bah n ka fulwa n koot Yeesua nn her-wu bii. Tii kaa nnii Yeesua nn da kpaá rea hayenwu feelgan korgu kuugun. Hã saa n ka ba kpamga rii, hii kan kpañ ree. Nidba t ka rena baateekan ka kena hà man.

Yeesua gbaad balmdindhii, gwæet t ka hena fubehii waam kaa

Ta nyaan Matewa 9.1-8; Lukaasa 5.17-26

2¹ Goora halanfa n hà kaann, Yeesua t nmet Kafarnahuum korgun, nidba t hom na hà ba haaga.² Nidba kod t kpogl taa, n ka nmifr haar keh', kaalaja t ka kpañ', n lag n duun meh'.

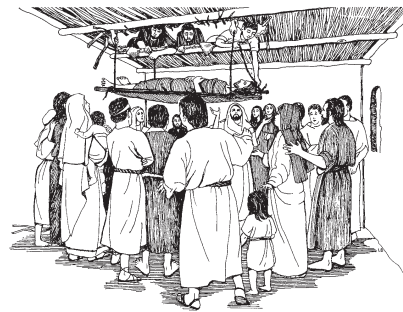


Yuudaa tiiba haar

ba kod ka nmifr haar keh', bá ka kpaá yu bolmr na bà jiblg-wu Yeesua man. Bá juul disaku faaga, n nyat vadgu Yeesua kan da ba ree, n hohlgii-wu n

Hã ka weraa Sangband gwæet.

³ Daba banaaba biiba t daan n balmdindhii ka tohd-wu jargun. ⁴ Ban taan lee, nidba



Nidba hohlgaa balmdindhiiwu Yeesua nongan

1.41 L`hem-wu figm biii, wadvoliin ba na l`hem-wu kwæswweerga biii.

vadguun, hà door hà jargun. ⁵ Yeesua nn nyan nidbee gwæet hen tiim lee, n bohoó behtiwwii na:

«Mà buga, l`waa-v v`fubehii.»

⁶ *Bahlb weriitba biiba da kada kan. Bá ka diila n bà ni na:

⁷ «¿ Nidwunwuna nmiin n bee n ka gwæla welee? Hã suul Sangband. ¿ Wen ba hà bee hà waa hii fubehii ka l`kpañ na Sangband n jah?»

⁸ Yeesua t miig yelmaa bá jugun diila, n gbaam-ba na:

«¿ Ben kaan nn ba n welee diilhee n`jugu ni? ⁹ Ka má biir balmdind na l`waa-wu há fubehii, laa ka má biir-wu na hà vidg, hà log hà jargu hà keda, ¿ l`huuga ben yatg gemmii? ¹⁰ Lee, maa mà werii-n na *Nida Budaaga ba n gemmnt tant hen na kà waaliim fubehii.»

Hã bed welee lee, n bohoó balmdindwii na:

¹¹ «Mà bohoó-v na: Vidg! Log v`jargu v`kuliim naa!»

¹² Yelmaa, nidwii t vid nidba memba nongan, n logm há jargu, n loom huru. L`hem-ba yolaá, bá ka nyoka Sangband ka bohoó na:

«T`ban nyaan binbii tuurmb felah'.»

Yeesua hoh lambhu sohgdgtii na há tagd há kaa, nidba t ka kpal-wu

Ta nyaan Matewa 9.9-13; Lukaasa 5.27-32

¹³ Yeesua t nmetgii Galilee nyaam maaru weenn. Nidba kod t ka kena hà man, hà weraa-ba Sangband gwæet. ¹⁴ Hã dan n ka beraa lee, n yum Hãlfea kwæel Levia, hà kad lambhu faadb disakun. Hã bohoó-wu na:

«Tagd mà kaa!»

Hã vid n tag há kaa.

¹⁵ Tii kaann, Yeesuwu n hà *gwæet sohgdgtba, bá jib Levia haarn, n ka ju diit, bá n *lambhu sohgdgtba n fubehiiiba kod. Bee kod da tagda hà kaa. ¹⁶ L`saa, *bahlb weriitba bá da ba *Farisii tiiba kpaturun bee t yum na Yeesuwu n fubehiiiba, n lambhu sohgdgtba jul diit taa man. Ban nyan welee lee, n gbaam há gwæet sohgdgtba na:

«¿ L`her lan wú n lambhu sohgdgtba n fubehiiiba ban ju diit taa man?»

¹⁷ Yeesua t hom, n bohoó-ba na:

«Nidba bá kpañ n behii bee, bà kpaá ked taadmta man. Behtiiba

Mk

keda taadmta man. Mà ba daan na mà hoh nidhomba, mà daan na mà hoh fubehtiiba.»

Yeesuwu n nidba l' kpaa hum n taa l' bahr n noora bob

Ta nyaan Matewa 9.14-17; Lukaasa 5.33-39

¹⁸ Goor diir nyaalm huurt Yohanessa *gwæet sohdgtba n *Farisii tiiba da boowa noor. Nidba t daan yelmaa Yeesua man, n gbaam-wu na:

«¿ L` her lan Yohanessa gwæet sohdgtba n Farisii tiiba reba nn boow noor, vii gwæet sohdgtba kpaa boowii?»

¹⁹ Há leed-ba na:

«N` diila na ka bá hoh nidba yaala kasant man, ¿ bà san bà boow noor yaala tiwii nonga nii? Háai! Há wen bee bá man, bà kpañ bà kir diit deb. ²⁰ Vuugu kenan, yaala tia kpañ hà bém bá man, l` saa-ba bayen. Vuugu daa taanaa, bà boow noor.

²¹ «Hii kpaa log dimtokwælgu n lag dimbudɲu, blañb kaa, dimtokwælgu ba kù dar dimbudɲuu l` mɔɔg sadgm kɔd. ²² L` saa n` logl rufetii ka hid daam, ¿ laa bee? Hii kpaa log dakwælm n hit rukpeemgun, blañb kaa, ka m` wæegaa, ruuguu kitg, l` saa daamii n ruuguu l` kul n kol. Tii lee, l` ba na bá log dakwælm bà hitg rukwælgun.»

Yeesuwu n nidba l' kpaa hum n taa l' bahr n Saabaat goora

Ta nyaan Matewa 12.1-14; Lukaasa 6.1-11

²³ *Saabaat goor diir Yeesuwu n hà *gwæet sohdgtba da keda huru, n san n jib n jofiili kpamb biibn ka geta. Há gwæet sohdgtba t bah n ka kah huru kpamga jofiili ka nyifaa. ²⁴ *Farisii tiiba nn nyan welee lee, n gbaam Yeesuwu na:

«Hiluu v` nyaan v` gwæet sohdgtba nn hena Saabaat goor bia! ¿ T` bahñb sañl huru na bá hém welee?»

²⁵ Há leed-ba na:

«¿ N` nyi ban kaal *Wadbuudgan bii *Daviida nn da her goor diir biin? Goorii, kóm t kuu-wu n hà nidba, diit kpañ bá man. ²⁶ Lee daa, Habyataara ba na *gotiberma. ¿ Daviida t ka ba jib *Sangband haarn n logm kpooni ban da sir Sangband hii n juma? ¿ Hà da ta ba si-fi wú n bà l` da bee been? L` ba na nidyemtia kpaa juu-fi ka l` kpañ na Sangband gotia.»

²⁷ Yeesua t ta boñoo na:

«Sangband hera Saabaat goor na l` bém nidwu n hóm. D` ba he nidwu Saabaat jugun. ²⁸ Tii nii ln ba na *Nida Budaaga nii Saabaat goor berma.»

3 ¹ Tii n t` kaann, Yeesua t nmetgii n jib *Yuudaa tiiba kpoglb disakun. Nidhii ba kan, hà nuhu t vaaw. ² Bá da ba kan bee t ka kiig-wu hóm na bà nyaan na mig ¿ hà ba hà gbaad nidwii *Saabaat goor laa? Bà da bagl na há he bii goorii, lee wen, bà biir na hà kohl gwæet. ³ Há boñoo nid há nuhu vaawr wii na:

«Vidg v` jehnt nidba nongan!»

⁴ Yeesua t gbaam nidba bá da kiig-wu bee na:

«Saabaat goor waa, ¿ t` bahñb sañl huru na bà hém hómgu laa bá hém beñgu le? ¿ Na bá sohdgm nidwu kuumn laa bá kuum-wu le?» Bá kpat n ka hen bel bel. ⁵ Há geed-ba n kwæwweerga. L` hém-wu figm bii bá kwæwweerga kaa. Há boñoo nidwii na:

«Teedg v` nuhu!»

Há teed-fu, hú maant. ⁶ *Farisii tiiba t rorm n san n yum *Herooda kpaturu tiiba, bá kolm taa yelmaa n koom kpaab há jugun na bà kuu-wu.

YEESUA NMEËGB KEDA N NONGAN GALILEE TANTN

Yeesua nmeëgb keda hóm

⁷ Yeesuwu n hà *gwæet sohdgtba t vid n san Galilee nyaam maaru, nidfigm t tag há kaa. Bà da reda tant jugu jugu: *Galilee n *Yuudee tantn, ⁸ n *Yerusalem korgun, n Hídumee tantn, n tant t` ba *Yordan kol bal tiin, kakeñnan *Tiir n Sidoon maaru kornin. Nidfigmii da reda ka kena Yeesua man, blañb kaa, bà da huma han da hena bii membii. ⁹ Há boñoo há gwæet sohdgtba na bá maantr kpiirgu kuugu, hà jib kù ni, ka bo na nidba daa wadm-wu. ¹⁰ Han da gbaadaa beñtiiba kɔd lee, nidba bá da ju kunyɔɲu n beñii bee t ka heñr taa, ka bag na bà tad n wun, na bá beñii wentg-ba. ¹¹ L` saa kunidba wen yu Yeesuaa, bá luurm há nakpai kwæen, n ka toola na:

«Ven nii Sangband Budaaga.»

¹² Tii lee, Yeesua t boñoo ka vena-ba nabiir na bá daa he hii miig-wu.

Yeesua bantg hà tumtba kwifr n bareh'*Ta nyaan Matewa 10.1-4; Lukaasa 6.12-16; Tumtba ημεεγτ 1.13*

¹³ L' saa, Yeesua t kot duuga kiiga hɛn n hoh nidba hɛn da bag bee, bá daan há man. ¹⁴ Há bant bá huuga nidba kwifr n barehba, n hoh-ba na há *tumtba. Há bantg-ba na hà mad-ba há man kpaalaa, na hà tom-ba na bá faam Gohomt, ¹⁵ hà ta si-ba gemnt bà vohd kunidba. ¹⁶ Nidba kwifr n barehba hɛn da bantg bee nnanah': Simoona –Yeesua da daary-wu na Fetra–, ¹⁷ Yakoobwu n Yohanɛesa, Jebdea kwɛɛlba –Yeesua da daary-ba na Bowanɛrɛsɛmba, l' kotod nnii na "Bá ton tonu taarb bee"–, ¹⁸ Hãndreewu n Filfwu n Baatelmiiwu n Matewwu n Tomaaswu n Hãlfea kwɛɛl Yakoobwu n Taadeewu n Simoon há ηmeta há korgu hɛn wii, ¹⁹ n nan Yuudaas Kariyoot tia, há da gweedm Yeesuwu wii.

¿ Yeesua ba n Sangband gemnt laa kunidba ret le?*Ta nyaan Matewa 12.22-32; Lukaasa 11.15-23; 12.10*

²⁰ Tii kaann, Yeesua t ηmet n kpen haar hɛn da go diin. Nidfigm t ta liim taa kpoglb. Wú n hà *gwɛɛt sohɔgtba t ka kpa a yu huru na bà di diit. ²¹ Baa haar tiiba nn da homr hɛn da hɛna bii lee, bá ka bɔhɔɔ taa na:

«Há jugun kohln.»

Bá lɔɔm huru na bà daan bà mug-wu.

²² *Bafɛlb weriitba bá da red *Yerusalem korgun n tifdgii kan bee, bà da bɔhɔɔ na kunidba huraa *Bfelsebuula mada-wu, na wii sahl-wu gemnt na há vohd kunidba. ²³ Tii lee, Yeesua t hoh-ba n gwɛɛl-ba nawdlam na:

«¿ Lan nnii *Saatana nn ba hà bee hà vohd hayen? ²⁴ Ka huraafii nidba t radg taa n ka taaw taa hoodr de, ¿ huraantii kpaɛ t kpa? ²⁵ L' saa, ka haar diir nidba t radg taa n ka taaw taa hoodr de, ¿ haarii ba d'bee d'neera? ²⁶ Tii lee, ka l' ba na Saatana tam hayen hà mɔmwu hoodr, l' hɛm na radgm jib hà huraant nii, há gemnt kpaɛ t' bee t' neer kakehnan, t' ba t' diɛ. ²⁷ Hii kpaɛ hà bee hà jib nidhafrkahfii haarn hà baaw há want ka ba boow-wu sah'. Há wen bea n bɔm-wu l' difaa, há bam haariin wantii mentii.

²⁸ Mà bɔhɔɔ-n gobiint na waa: Sangband nan waalaa nidba bá fubɛfii mɛnii n suut ban suu-d tii mɛntii, ²⁹ l' saa, d' nan kpaɛ d' waal

nid há suudg *Vohoom Buudm wii fubɛfɛga felah', há fubɛfɛge ba ka bɛm kakehnan.»

³⁰ Hà da beda welee, blaɛb kaa, bà da bɔhɔɔ na hà ba n kunida.

Mk

Yeesua teelba mɔmba*Ta nyaan Matewa 12.46-50; Lukaasa 8.19-21*

³¹ Yeesua nyakwɛɛlba n bà nya bá taan yelmaa. Ban taan lee, n kpat n ka jehr duun. Bá tom hii na há hoh-wu. ³² Nidba kod da kada hà man, ka kaadg-wu n lo-wu huuga. Bá bɔhɔɔ-wu na:

«Homa, v' nyawu n v' nyakwɛɛlba² jehra duun ka bag-v!»

³³ Há leed-ba na:

«¿ Wen nnii mà nya? ¿ Teba nnii mà nyakwɛɛlba?»

³⁴ L' saa, há geed nidba bá da kaadg-wu bee, n bɔhɔɔ na:

«Nyaan-n, mà nyawu n mà nyakwɛɛlba nnanah'! ³⁵ Hii hà hɛna Sangband nn sokla bii wii, wii nnii mà nyakwɛɛla, laa mà nyabɛɛra, laa mà nya.»

Yeesua gwɛɛla nawdlam ka tɔnaa n wanbuudr*Ta nyaan Matewa 13.1-23; Lukaasa 8.4-15*

4 ¹ Yeesua t baɛ n ka lil Sangband gwɛɛt weriib Galilee nyaam maaru. Nidfigm t kpogl taa há man l' kpaɛ jah', há saa n jib kpiirgun n kad². Kpiirguu da ba nyaalm hɛn, nidba bee ba tant hɛn, ka nyɔfr n nyaalm. ² Hà da gwɛɛla nawdlam ka weraa-ba gwɛɛt kod.

Há da weraa ka bɔhɔɔ na:

³ «Hom-n! Nidhii da san há koogun na hà mɛɛ figm. ⁴ Hãn da mɛɛ lee, miim t tɛfr huru kpamga, ηmɛnii t daan n tɔhm-m. ⁵ Miim t ta tɛfr fidɛndɛi hɛn, tant kpaɛ kan kod. Wo tant nn da kpaɛ m' hɛn kod lee, m' rorm² yelmaa. ⁶ Muunu t dan n buum, tantulm t hɔhm figmii t kparɛ, blaɛb kaa, m' rugi da ba bee n jib tant kwɛɛn. ⁷ Miim t ta tɛfr hint bia huuga. Hintii t berɛ n waal figmii hɛn, n fiid-m, m' ka ba roon bii. ⁸ L' saa, miim t ta tɛfr tanhɔmtɛn, n maadm, n lo bia hɔm. Miim t lo bia kwɛɛtah', volm bia kwɛɛroond, volm t ta lo bia lɛmu.»

⁹ L' saa, há bɔhɔɔ-ba na:

3.32 V' nyawu n v' nyakwɛɛlba, wadvoliin ba na v' nyawu n v' nyakwɛɛlba n v' nyabɛɛrba.

4.1 Bà korgu ka weriita t kad, l' weraa na hà bo na hà weriim gwɛɛt.

4.5 M' rorm laa m' kɛbr.

«Ka hii ba n tobha na ha foomaa, ha kewlg hom!»

¹⁰ Yeesua t rorm nidfigm huuga n dodgii wokun. Ba da ba ha man bee n *tumtba kwifr n barehbee t gbaam-wu na ha ree-ba nawdlamii kotod. ¹¹ Ha leed-ba na:

«Nen lee, l' sira-n na n' miig *Sangband huraant kpenkpehgan gwæt. L' saa, nidvolbee lee, bee kewla gwæt ment n nawdlamn.

¹² Tii kaa nii, *Wadbuudga nn boho na:

Ba geewa hom gwenta,

ka kpa yu.

Ba kewla hom gwenta,

ka kpa hum l' kotod.

Ka lag welee,

nyimlana ba bidg bayen n Sangband ween

na d' waa-ba ba fubehii!

¹³ L' saa, ha gbaam-ba na:

«¿N' ba hom nawdlamii kotod? Ka welee, ¿n' nan hena lan n' hom nawdlam volmii menmii kotod? ¹⁴ Kpaada meε Sangband gwæt. ¹⁵ Nidba biiba tona huru kpaamga dikahbuudr diir kan tefra ree: ban hum gwæt yelmaa lee, *Saatana t daan n tawd gwæt ban meεr ba kwεwan tii. ¹⁶ Ta yenmii nii, volba nn boo fidendei dikahbuudr diir kan tefra ree: ban hum gwæt lee, n sohd-t yelmaa n nyaagb. ¹⁷ Gwenta', ba kpa saa na t' bah rugi ba kwεwan, ba kpa mugaa-t l' hiid. Lee, ka kunyogu kuugu t daan ba hen laa, ka ba ju kunyogu kuugu gwætii kaa, ba kirm Sangband yelmaa. ¹⁸ Volba boo tant dikahbuudr kan tefra hint huuga tii: ba homra gwæt n sohd-t gwenta', ¹⁹ tant hen neerm diila, n keggt lamεgu ku hogla kuu, n want soklb jugu jugu t jib ba kwεwan n feg gwætii, t' ka ba roon bii. ²⁰ L' saa, nidvolba tona tanhōmt dikahbuudr kan tefra ree: ba huma gwæt, n tii t' hen, n ka hena t' hen ημεεgb wo dikahbuudr nn roon bia tanhōmt n lee, diir roona bia kwεtaf', vol t roonm kwεfroond, vol lemū.»

Bii b' ba fohmgan bii nan ror wiingan

Ta nyaan Lukaasa 8.16-18; n ta Matewa 5.15

²¹ Yeesua t gbaam-ba na:

«¿Hii nyi daan n kand n lig-d toka kwεn laa n lo-d gad kwεnii? Ha lila-d n bahga, ¿laa laa? ²² Bii ban kpehdr bii membii, ba nan

rea-b ba nyaan-b, l' saa bii b' ba kpenkpehgan bii membii, ba nan rea-b wiingan. ²³ Kewlgm-n hom, ka n' ba n tobha na n' hom!»

²⁴ Ha ta boho-ba na:

«Hem-n hom n nn kewla bii! Sangband nan sahl-n d' keggt, ka keemla n keemtga nn keema n momba n kee d' ta hewl ka hen. ²⁵ Tii lee, ha ba n bii wii, ba nan mo-wu sahb. L' saa ha kpa n bii wii, ba nan fela ba sohdg ha do bii tutugm han ba n bii.»

Sangband huraant berja fohmgan

²⁶ Yeesua t ta boho na:

«*Sangband huraant tona wo nid ha bodr ha kpiilmn jowa wii. ²⁷ Buudb kaann, ha ka dootaa nyingu ka goraa, toru ragda ha vida. L' wen vuugu nii, jowa t bahm kwεwa, n rorm, n berj, ha kpa mi ln hena lee. ²⁸ Tant momt hena dikahb t berj. Nooga sah joru berjan, n maadm, tii kaann, ku sod. ²⁹ Jont nn bu yelmaa lee, nidba t logm ba kpasaant n ba jui n bah jont sohb, bla hb kaa, dikahlogb vuugu taaran.»

L' ree n werii na Sangband huraant berjan

Ta nyaan Matewa 13.31-32; 34-35; Lukaasa 13.18-19

³⁰ Yeesua t ta boho na:

«¿T' ba t' tonii *Sangband huraant n ben lee? ¿T' ba t' gwεl nawdlam tem ka tona n tina? ³¹ Sangband huraant tona gumsarbiir. D' ba kaaga yem. ³² Ba wen buud-dii, d' berj n kit tibermb n yat jivaat tiitii mentii. B' toowa hulibibift yaamnt, ηmenii t ka bea ka loo hf sohga b' vaat huuga.»

³³ Welee nii han da weraa gwæt ka gwεla nawdlam kod. Ha da weraa nidba ka gwεla nawdlam na ba bee ba hom. ³⁴ Ha da kpa gwεla-ba n yem l' kpa n nawdlamn, l' saa wu n ha *gwæt sohdgtba ba wen ba bayen, ha ree-ba l' menguu kotod.

Yeesua ba n gemnt n hambermm hen

Ta nyaan Matewa 8.18, 23-27; Lukaasa 8.22-25

³⁵ Goorii momr jabr hen, Yeesua t boho ha *gwæt sohdgtba na:

«Tn mewdg-n nyaam bal!»

³⁶ Ba nyab nidfigm man, gwæt sohdgtba t ka mewla-wu n kpiirgu han da ba ku ni kuu. Kpiirvont da ta nyofra n kun. Ban da ba nyaalm

huuga lee, ³⁷ hambermm t baf n ka fug kimm, nyaalm wada jiba kpiirgu ni, kú baf n ka hugla yelmaa. ³⁸ Yeesua ba kpiirguu kaann ka go, ka tog hà jugu judehdgu. Hà gwæet sohdgtba t himii-wu, n bohöw-wu na:

«Berma, t'ba t'kpiidr! ¿L'kpa hena-v liin?»

³⁹ Hà himt, n gwæel n ham n talmt, n bohöw nyaalm na:

«Kpat belah! Kwiiñl vyen!»

Lee wen, ham t jehnt, l'menguu t kwiim nigah!

⁴⁰ L'saa, há bohöw gwæet sohdgtba na:

«¿N'sol fobehgu na laa? Hal n jana, ¿n'nyi kpañ n gwæet hen tiim n Sangband nii?»

⁴¹ Fobehgu t mug-ba biii, bá ka gbaama taa na:

«¿Ben nid nii wunwii, na l'lag n ham n nyaalm mehñ valgm wii?»



Yeesua gwæla n ham n nyaalm

Yeesua ba n gemmnt n kunidba hen

Ta nyaan Matewa 8.28-34; Lukaasa 8.26-39

5 ¹ L'saa bá san n taai Gerasaa tiiba tantñ Galilee nyaam bal. ² Yeesua t hoñnt kpiirgun, yelmaa nidhii t rorm bili huuga, n ka kena ka tuuga-wu. Kunidba da kad nidwii hen, ³ há ka go bili huuga. Ka bà la boow-wu n konhahrkaha, há la kahm-ha. ⁴ Bà da loo-wu kona heruh hà nakpain, n hà nifin. Ban da la loo welee lee, hà bea ka kah há nifin n hà nakpain konhee gidga gidga. Bà da kpa mi ban ba bà boow-wu n bii na há kad yenlaha. ⁵ Hà da lintgaa welee kakeñnan bili huuga n dui hen, nyingu n muunu, ka moo ñmæga ka keñ hayenwu not n tana. ⁶ Hà wen nyan Yeesuwu vokun, n baf kili ka tuuga-wu, n nyuh há man, n gbafnt dind há nongan, ⁷ n tool kimm ka bohöw na:

«Sangband momr Budaaga Yeesu! ¿Má n vn n tet? Mà jobla-v Sangband hidrn, daa dar mà tobr!»

⁸ Hà da bohöw welee, blañb kaa, Yeesua da sira kunidwii wad ka bohöw na:

«Kunid ven, riir nidwii ni!»

⁹ Lee wen, Yeesua t gbaam nidwii na:

«¿Bà hoñ-v na wenii?»

Kunidba t leed-wu na:

«Bà hoñl-t na "Hiinu", blañb kaa, t'ba kod há ni.»

¹⁰ L'saa bá ka jobla Yeesuwu ka lil na há daa voo-ba korguu ni.

¹¹ Hafaant kodibermr diir da ba kan duuga hen, ka bag diit. ¹² Lee wen, kunidbee t ka jobla Yeesu ka bohöw na:

«Si-t huru na t'san t'jib hafaant t'ba lahii tiin!»

¹³ Hà tii. Lee, kunidbee t rorm nidwii ni n san n jib hafaantii ni. Kodiirii mendii da taara wo hafaant ruuni hirih'. Hafaantii t begdr duugee hen huuu n loom nyaamn n ñmehæ tyen n kpiidr.

¹⁴ Nidba bá da kiima-t bee t solm, n san n ka bohöw gwæetii korgun n kafiin. Nidba t daan na bà nyaan bii b'getg bii. ¹⁵ Bá taan Yeesua man, n yum nid kunidba hiinu nn da kad há hen wii, hà kad ka fidr dimt, hà rarm ba há ni hom. L'saa fobehgu t mug-ba. ¹⁶ Bá da nyan l'menguu bee t keem-ba bii b'da her nid kunidba nn da kad há hen wii, n ta bii b'da her hafaant bii. ¹⁷ Ban homr welee lee, n baf n ka jobla Yeesu na há nyab bà tantñ.

¹⁸ Hñ vidg n san n ka jiba kpiirgun lee, nid kunidba nn da kad há hen wii t ka jobla-wu na há saa há bem há man.

¹⁹ Hà ka ba si-wu huru, tii lee, n bohöw-wu na:

«Ñmetg v'kul naa, v'haarn, v'keeml naa reba Saberma nn nyan v'kunyongu n hem-v bii.»

²⁰ Nidwii t kullii, n raag tant ban hoñ na "Korni Kwihñ" tii ni, ka keemla bii Yeesua nn her-wu bii membii. L'hem nidba bá da kewla hà noon bee yola.

Yeesua ba n gemmnt beñii n kuum l'hen

Ta nyaan Matewa 9.18-26; Lukaasa 8.40-56

²¹ Yeesua t jib kpiirgun, n ñmetgii, n ka ba nyaalm maaru. Nidba kodgu t kpogl taa há man. ²² Nidhii t taan yelmaa, bà hoñ-wu na Yafiruusa. Hà da ba na *Yuudaa tiiba kpoglb disaku bermfiin. Hñ

Mk

taan n yum Yeesu lee, n gbafnt há dina hen há nongan, ²³ n ka gbaama-wu ka jobla-wu na há tɔrg-wu, ka bɔhɔɔ na:

«Mà bufɔka ba kuumn. Mà jobla-v, daan v`dee v`nuhu ká hen, l`wentg-ka kà neer!»

²⁴ Yeesua t tag há kaa. Nidba kɔdgu t ka hefla-wu, ka hefr taa ka fegr-wu rena n rena.

²⁵ Fɔghii ba kan, ka door befhii bina kwifr n hareh', jiiim ror-wu wo há huura kidga. ²⁶ Há san dɔgdbermba kɔd man, ka ju kunyɔɔ biii bá nihin, n díh há liǵbiir mɛnd, l`kpaá wenta-wu, há befhii ɲmɛta ka gwɛda n kwɛn. ²⁷ Há hom bà bɔhɔɔ Yeesua gwɛet, há daan n jib nidba huuga, n nyuh-wu n há kaann. ²⁸ Há da bɔhɔɔ n há ni na:

«Ka má bee n tarm há dimgu kuugu mɔmgu, mà befhii wentg-ma.» Há tad n Yeesua dimgu. ²⁹ Jiiim m`da ror-wu mii t jefnt myenm hen, l`saa há hom há gbanun na há befhii wentg-wu. ³⁰ Waarhuu hen yelmaa, Yeesua t miig na gemmnt tiit reda há ni. Há bid hayen nidba huuga, n gbaam-ba na:

«¿Wen tad n mà dimt lee?»

³¹ Há *gwɛet sohdgtba t bɔhɔɔ-wu na:

«V`mɔma yul na nidba fegra-v rena n rena, ¿ben t hem v`ka gbaama na wen tad n vna?»

³² Há ka hilwa há kpama na há nyaan hii há her welee wii. ³³ Fɔǵwii da miil bii b`getg há hen bii. Fobɛhgu t mug-wu há ka defra, lee há daan yelmaa n gbafnt Yeesua tiɲa, n bɔhɔɔ-wu há gobiint. ³⁴ Há bɔhɔɔ-wu na:

«Bugaa, vn tii Sangband hen lee, v`gwɛet hen tiimii dahra v`jugu. Ked ka ba nigigun, v`befhii wentg-v!»

³⁵ Han da heewr-wu n bɔhɔɔb welee lee, nidba biiba t ren berm Yahirusaa, n dan n ka bɔhɔɔ-wu na:

«V`bufɔka felgn. Daa jaarɲm berma!»

³⁶ Yeesua nn homr gwɛetii lee^z, n bɔhɔɔ Yahirus na:

«Daa diilgm, tiim welee n jaf!»

³⁷ Yeesua t ka ba tii na hii hehlg-wu. Há logm Fetruw n Yakoobwu n há nyakwɛl Yohanɛɛsa, na bee hehlg-wu. ³⁸ Bá taai berm Yahirusa haarn, Yeesua t mid nidba biira ka jokra bayen, ka kuum, ka mɔɔ ɲmɛi kimm. ³⁹ Há jib haaga, n gbaam-ba na:

5.36 Yeesua nn homr gwɛetii lee laa Yeesua t hem wo há ba hom gwɛetii.

«¿N`biira ka jokra ɲyen na laa? ¿N`kuum na laa? Bugee ba kpi, kà gooln.»

⁴⁰ Bá ka lah-wu. Lee wen, há voom-ba, bá rorm duun bá mɛmbee. Há hoh bufɔkee sa, n kà nya, n há *gwɛet sohdgtba batahbee, wú n ban bá jib dugun, bufɔkee kan ba ree. ⁴¹ Há mug bufɔkee nuhu n bɔhɔɔ-ka n bà lamn na:

«*Talitaḥ kumi!*» l`kɔtɔd nnii na «Bufɔka, vidg! Man bɔhɔɔ-v.»

⁴² Bufɔkee t vid yelmaa n ka ked. Kà da ba n bina kwifr n hareh'. Nidba wen nyan welee l`hem-ba yɔlaa, fobɛhbermgú t mug-ba.

⁴³ Reekan lee, Yeesua t bahl-ba ka venaa-ba nabiir na bá daa he hii miig gwɛetii. L`saa há bɔhɔɔ-ba na:

«Si-n-ka diit kà di!»

Nasarɛt tiiba kida Yeesua gwɛet

Ta nyaan Matewa 13.53-58; Lukaasa 4.16-30

6 ¹ Tii n t`kaan, Yeesua t nyab kaalanɛen, n kullí há kɔrgu. Há *gwɛet sohdgtba t hehl-wu. ² L`dan n taam *Saabaat goor, há bah n ka weraa nidba gwɛet *Yuudaa tiiba kpoglb disakun. Nidba kɔdgu da kewla há noon, l`hɛna-ba yɔlaa yem. Bá ka bɔhɔɔ taa na:

«¿Há mir tee gemmntntina? ¿Rartem nnii han sohdg mii? ¿Ta hoolteku nnii han hɛna kuu? ³ ¿Lag wii nnii kafinta, Maaria kwɛɛla? ¿Lag ta wii nnii Yakoobwu n Yooseewu n Yuudwu n Simoon, bà maara? ¿L`saa há nyabɛɛrba kpaá ba t`huuga?»

Tii kaa nnii ban da lag n ka bo na bà kir Sangband. ⁴ Lee wen, há bɔhɔɔ-ba na:

«Bà vala *gwɛet bɔhɔɔtwu baatea, gwɛntaf', hii kpaá vala-wu há kɔrgun, há reba huuga, hayen há teelba mɔmba ta kpaá vala-wu.»

⁵ Há ka ba bee na há he kan hoolgu kɔd, lee n dee há nuhu behtikaalkahba hen, bá befhii t went-ba. ⁶ L`saa, l`ka hɛna-wu yɔlaa na bà kpañ n gwɛet hen tiim.

Yeesua tuuma há tumtba kwifr n barehbee

Ta nyaan Matewa 10.1, 5-14; Lukaasa 9.1-6

Tii kaann, Yeesua t san kɔrni hí ba kpama hiin, n ka weraa nidba gwɛet. ⁷ Há hoh há *tumtba kwifr n barehbee, n tom-ba bareh bareh'. Há sahm-ba gemmnt na bá vɔhd kunidba. ⁸ Há ta bahl-ba na:

«Daa log-n bii na n`ked huru ka mad, log-n dagbɛhgu n jaf!» Daa

mad-n diit, laa ruugu, laa liğbiir n`ruin! ⁹ Fid-n nanawda, daa mad-n tugrefhrgu!»

¹⁰ Hâ lilm-ba bohoob na:

«Ka n`taai korgu kuugun, bá hoh-n haar diirn, n`bem d` ni kakehnan n`daa nyaba korguun. ¹¹ Ka korgu kuugun nidba t kir na bà kpañ bà sohdg-n, laa bà kpañ bà kewlg n`noon gwæstii, n`riir bá korgun, n`nit-ba n n`nifi^z l`werii-ba na ka bá bɔr, bá ret nnii.»

¹² Tumtbee t san kornin, n ka faa nidba na:

«Lagii-n neerm!»

¹³ Bà da vohda kunidba kod, ka ta gbaadaa behtiiba kod ka gwefh-ba kpaam.

YEESUA FAA GWÆST GALILEE TANTN N LAG N T`KPAMA RETIIN

Herooda fuut buda n Yeesua, n nan Nyaalm huurt Yohanæsa kuum

Ta nyaan Matewa 14.1-12; Lukaasa 9.7-9; 3.19-20

¹⁴ Lee wen, huraa *Herooda t hom bà bohoob Yeesua gwæst. Bà da hohf há hidr baatea. Biiba da bohoob na:

«Nyaalm huurt Yohanæsn há da kpiir wii himtgn! Tii nnii han ba n gemmnt ka hena hoolgu.»

¹⁵ Volba bohoob na:

«Gwæst bohoob *Heliin.»

Volba ta bohoob na:

«Gwæst bohoobfiin, hà ta boo weem *gwæst bohoobta.»

¹⁶ Herooda nn homr welee lee, n bohoob na:

«Nyaalm huurt Yohanæsn. Mà da beda bá git há jugu, gwentaf', wii himtg n ka neer.»

¹⁷ Biilm, Herooda mɔma da sira wad bá mug Yohanæsn n bɔm, n riw-wu sarga. Heroodyaada kaa nnii han da her welee. Hâ da logra Heroodyaadwu fɔgt, l`ba na há maar Filfa fɔgn. ¹⁸ Tii kaa nnii Yohanæsa nn da bohoob Herood na:

«L`ba si huru na v`sohdg v`maara fɔg v`mad.»

¹⁹ Heroodyaada t lo kwæeweerga bii n Yohanæsa n ka bag na

6.11 *N`nit-ba n n`nifi*, græckmn bà bohoob na n`fæer n`nakpai bà korgun kwæku.

bá kuu-wu, gwentaf', n ka kpaá bea, Herooda kaa. ²⁰ Herooda da sol Yohanæswu fobefgu. Hâ da miil na Yohanæsn nnii nidhɔma, na Sangband da tomra-wu. Tii lee há ka hɛgr hà hɛn. Ka Yohanæsa bohoob-wu tiit, l`ka jaarŋa-wu kod, gwentaf', há ka la sokla na hà kewlgn n wun.

²¹ Lee wen, goor ban meedr Heroodwu dii kasant t taan, Heroodyaada t yuun huru hɔm. L`goorii, Herooda t dig diit, n hohm há kwæen tiiba bermba, n tawdbermba, n *Galilee tantn wembomba. ²² Heroodyaada bæra t jib nidba bá da ju diit bee man, n ham. L`hem Heroodwu n hà tuurmbæe lamæegu bii, bá nyɔk bærwii. Huraa t bohoob-wu na:

«Gbaam-ma vn sokla bii, mà to-v! ²³ Mà foora na, maa mà to-v vn kee v`gbaam-ma bii, ka l`la ba na mà radg mà huraant korgu gbarañ mà to-v gidgu.»

²⁴ Bærwii t rom yelmaa, n san n bohoob há nya na:

«¿Maa mà gbaam bee?»

Wii t leed-wu na:

«Gbaam Nyaalm huurt Yohanæsa jugu.»

²⁵ Há ŋmæt weem weem huraa man, n bohoob na:

«Mà sokla na v`lo Nyaalm huurt Yohanæsa jugu sumtluugan v`to-ma gwefhmina.»

²⁶ Han bed welee lee, huraa t gbɛlŋ. Wo han da fetg foorb nidba han da hoh kasant man bee nongan lee, há ka ba bee na hà kir n bærwii. ²⁷ Há ree yelmaa há tawdba huuga tawd hayen, n tom-wu ka sah-wu wad na hà san hà daan n Yohanæsa jugu. Tawdwii t loom huru, n san sargan, n git Yohanæsa jugu. ²⁸ L`tog há lo-ku sumtluugan, n daan n to bærwii. Wii t san n to-ku há nya. ²⁹ Yohanæsa *gwæst sohdgtba wen homr welee, bá daan n loŋm-wu n san n kuur.

Yeesua doowra nidfigm n kpooni hinu n hɔlii hireh'

Ta nyaan Matewa 14.13-21; Lukaasa 9.10-17; Yohanæsa 6.1-14

³⁰ Yeesua *tumtba t ŋmætgn há man, n bohoob-wu ban her bii membii n ban werii bii membii. ³¹ Nidba da ba kan kodgu l`kpañ tinaf', ka kena ka rɔdma n taa, lee, huru t ka kpañ na Yeesuwu n hà tumtba bà di diit. Tii lee, há bohoob-ba na:

«Daan-n t`riir kpaŋga, hii kan kpañ ree, n`vohoo jaf'!»

³² Wú n ban, bá jib yelmaa kpiirgun, n san riikan hii kan kpañ ree.
³³ Ban loor huru lee, nidba kod t yum-ba, n miig-ba. Lee wen, bá bañ kili n ka gitgaa-ba. Volba ta rëna korni menin ka hewla bà ñen. Bá solm weem nakpai n taai kaalanëen, Yeesuwu n hà tumtba nongan. ³⁴ Yeesua wen red kpiirgun, n tud nidfigmii ñen, l' hëfr nyaam nyaam. Æigm t hëm-wu biii. Nidbee da boo fei hí kpañ n kimt hii. Há bañ n ka weraa-ba gwëet kod.

³⁵ Jabr nn dan n ka jabaa lee, há *gwëet sohdgtba t nyuh há man, n boñoo-wu na:

«Kaalanankena ba kpamlorun, l' saa, jabr t ta jab. ³⁶ Saa nidbee bà san kpama kafiin n kornin, bà dah diit bà di!»

³⁷ Há leed-ba na:

«Si-n-ba diit n`momba bà di!»

Bá ñmël-wu na:

«¿ Sokla na t` san t` dah kpooni ligbiir ruuni lemi hirih t` daan t` si-ba bà dia?»

³⁸ Lee wen, há gbaam-ba na:

«¿ N`ba n kpooni hilaa? San-n n` nyaan!»

Bá gbaam n hom, n boñoo-wu na:

«Kpooni hinu, n ta holi hireh'.»

³⁹ L` saa, há boñoo-ba na:

«Biir-n nidba memba na bá kad gbefr gbefr moot ñen!»

⁴⁰ Bá kad gbefr diirn nidba lemu, diirn nidba kwefnu. ⁴¹ Lee wen, há logm kpooni hinuhii n holi hirefhii, n vii há nonga n faaga ka seena Sangband na dii hera ñmëëgb, n gbefm kpoonhii, n to há gwëet sohdgtba na bá raar nidbee. Há ta raarm holi hirefhii bà membee.

⁴² Baawena t jum n togm. ⁴³ Gwëet sohdgtba t kolm kpoongbëfa n hoi gbëfa hà tël hee, l' hugl furia kwifr n hareh'z, bá lag n nyab n.

⁴⁴ L`ba na nidba bá da diir kpooni bee, daba da ba kan ruuni hinu z.

Yeesua tóra hà gwëet sohdgtba ka bá ba bëhgun

Ta nyaan Matewa 14.22-23; Yohanëesa 6.16-21

⁴⁵ Tii n t` kaann, Yeesua t heh yelmaa há *gwëet sohdgtba na bá jib kpiirgun, bà mëwdg nyaam bal hà nongan, Betsayidaa korgu weenn, lee wen, wii mōma hōd safi na hà seen nidfigmii. ⁴⁶ Há

6.43 L`hugl furia kwifr n hareh', laa wo l`hugl furia kwifr n hareh'.

6.44 Daba ba kan ruuni hinu, bà da ba kaal fōgba n bii.

wen seen-ba bá loom huruu, há juul duuga kiiga jugun na hà seen Sangband.

⁴⁷ Nyingu t nyin, kpiirguu ba nyaam huuga, Yeesu wii ba tant ñen hayen. ⁴⁸ Há yum na há gwëet sohdgtba jul kunyōru ka ka kpiirgu, blañb kaa, ham da fugl ka tuuga-ba. Kodai nn dan n ka jaaw lee, há ka kedaa n bà wee ka nawdra nyaalm ñen, n san n ka geta n bà ñen. ⁴⁹ Bá wen nyan-wu hà nawdra nyaalm ñen ka ked, bá ka diila na kuumn, lee bá bañ n ka mōo ñmëi. ⁵⁰ Bà da yul welee bá membee, fobëhgu mad-ba. Lee wen, há gwëel n ban yelmaa n boñoo na:

«Bëm-n ñmeenm! Mann. Daa solm-n fobëhgu!»

⁵¹ L` saa, há jib bá man kpiirgun, ham t jehnt. L` hëm-ba yolaa biii.

⁵² Bà da ba hom hoolgu ñan da her kpooni t yad kuu kotōd. Bá rarm da kpa a bea na m` mug l` kotōd.

Yeesua gbaadaa bëhtiiba

Ta nyaan Matewa 14.34-36

⁵³ Bà fei nyaam mëwdgm n taai Genesareet tantn, n bañ bá kpiirgu n gbiir. ⁵⁴ Ban red kú ni yelmaa lee, nidba t miig Yeesua, ⁵⁵ n solm kili ka toola taa n korni. Bá tu bëhtiiba diman ka ked n kaalai bá kan da hum na hà ba ree. ⁵⁶ L` saa, baatee há kan da ked ree, mig korhiin laa korbermin laa kafiin, nidba da kena n bà bëhtiiba ka doola-ba kpoglb bantn, ka jowdra-wu na, ka l`yatg wo ben, há saa bà tad n hà dimgu noor mōmr. Bá da tadaa n dn bee membee, l' gbaadaa-ba kpaalaa.

Gwëet hera l` bahr n Yuudaa tiiba kowt

Ta nyaan Matewa 15.1-20

7 ¹ *Farisii tiiba n *bañb weriitba biiba t vid *Yerusalem n daan, n kpogl taa Yeesua man. ² Bá yum na há *gwëet sohdgtba biiba jul diit ka ba nit bà nifi wo bá kowt nn gbaama lee. ³ Biilm, Farisii tiiba n *Yuudaa tiiba volba da vala weem yandaba kowt ban da werii-ba tii. Bà kpa a ju ka ba nit bà nifi wo kowtii nn gbaama lee. ⁴ L` saa ka bá kpen yaku, bà kpa a ju ka ba hor safi'. Bà da vala kowt vont kod ban da sohdg tii, wo wombii, n hurii, n tot z l` naadb. ⁵ Farisii tiiba n bañb weriitba t gbaam Yeesu na:

7.4 Tot ba na dafot.

«¿ Ben kaa nnii v`gwæet sohdgtba nn kpaá vala bafilb t`yandaba nn da to-t bii? Bà jul diit n nakakeet ka kofla kowt.»

⁶ Há leed-ba na:

«Rarbefm tiiba nen! *Yesaaya da ba n gobiint na hà ree Sangband noon gwæet hà biir l`hel-n wo ln ta fòd *Wadbuudgan na:

Sangband beda na

"Tigrndina jeenja-ma d`noon n jah',

d`kwæwr nii,

d`kpaá nyohr-ma.

⁷ Kowt nidbambena nn hëna-ma tii kpaá tòn.

Bà weraa kowt nidba nn kudr tii,

wo l`biir na Sangband bafilbn."»

⁸ Há ta bõhõ-ba na:

«N`kõfdg Sangband bafilb kpamga, n ka vala kowt nidba nn to-n tii.»

⁹ Há lilm-ba bõhõb na:

«N`miil Sangband bafilb kõhdgm hõm, ka mad nan n`mõmba nyen n`kowt! ¹⁰ N`yandaa *Mohiisa da ba n gobiint han da bõhõ na: Sangband beda na *Valg v`sawu n v`nya!* Lee na: *Hii há suudg há sa laa há nya wii, l`ba na bá kuu-wu!*

¹¹ «Nen lee, nii weraa na ka nida t`ree n bõhõ há sa laa há nya na: "Mà kegt mà nn ba mà lög mà torg-v n tii, t`kitg *kõrbaan*, l`kõtõd na Sangband kowt want", ¹² n`safil-wu huru na há daa torg hà sa laa há nya. ¹³ Nn hëna nnii ka kuu Sangband gwæet, ka weraa taa n`yandaba kowt. N`ta hëna wanvont kõt t`tõn welee.»

¹⁴ Tii kaann, há lilm nidfigm hõfm n bõhõ na:

«Kewlg-n n man n`mëmbee, n`hom gwæentina! ¹⁵ Bii b`jiba nida ni bii, b`kpañ b`bee b`he na há kitg befhu Sangband nõngan. Bii b`rena nida ni bii, bii hëna há kit befha. [¹⁶ Kewlg-n hõm, ka n`ba n tobha na n`hom!]

¹⁷ Yeesua wen nyab nidfigm man, n san n`jib haaga, há *gwæet sohdgtba t`gbaam-wu na há ree-ba nawdlamii kõtõd. ¹⁸ Há leed-ba na:

«L`lag n nii mēh, ¿ n`ta kpaá bea na n`homaa? Bii b`jiba nida ni bii, b`kpañ b`bee b`he na há kitg befha Sangband nõngan. ¹⁹ B`kpaá jiba há kwæwrn, b`jiba hà raawtn, n`hmet n`rorm. ¿ N`kpaá humn?» Han bed gwæetii lee, l`kõtõd nnii na nida ba hà bee hà di diit mēt ka kpaá hõgaa. ²⁰ L`saa há lilm bõhõb na:

«Bii b`rena nida ni bii, bii hëna há kit befha. ²¹ Diilbefha hà hëfr nid na há hëm wo há jugun kpaá hëna hmetjõb hee, hee rena hà kwæwrn. Tii lee, há ka yarwa, ka baaw, ka kuu nidba, ²² ka ba nantelmt, ka sokla bii b`ba na volba reb bii, ka ba talmt, ka bõhõ gokaat, ka neer befhu, ka ba nõmmõlb, ka su volba, ka ba dewt, ka ba joojõont. ²³ Bii befhnbnina membii rena nida kwæwrn ka hëna hà kita befha Sangband nõngan.»

Fõghii tia Yeesua gwæet hën ka kpañ na Yuudaa tia

Ta nyaan Matewa 15.21-28

²⁴ L`saa Yeesua t`vid kan, n`lõom huru, n`san *Tiir tantn. Han taai kan lee, n`jib haar diirn na hà fõfnt na hii daa miig na hà ba kan, gwentaf', nidba t`la miig. ²⁵ Fõghii da bee, hà bufõka ba n`kunida. Há hom bà bõhõ Yeesua gwæet. Há vid yelmaa n`san há man, n`luurm há nakpai kwæen. ²⁶ Fõgwii da ba na Siirii tantn Feniisii tiin, lag da Yuudaa tiin. Há ka jobla Yeesu na há vo`kunidwii hà riir há bufõka ni. ²⁷ Tii lee, Yeesua t`bõhõ-wu na:

«Saa safi bii di diit! L`kpañ hõm na bá lög bii diit bà vaa gwæi.»

²⁸ Há leed-wu na:

«Berma, biilm, beda tii nnii. Gwentaf' lee, ka bii ju diit yõyõra tēhra tiñanii, gwæi t`ka tigaa yõyõrhee.»

²⁹ Lee wen, há bõhõ-wu na:

«Gwæet vn leedg tii kaa, kuliim naa! Kunida reda v`bufõka ni.»

³⁰ Há hmet ka kulaa yelmaa, n`san n`mid hà buga door fiigu hën, kunida t`riir ká ni.

Yeesua gbaad daawhii Kõrni Kwifr tantn

Ta nyaan Matewa 15.29-31

³¹ Yeesua t`vid *Tiir tantn, n`san n`Sidoon kõrgun, n`Kõrni Kwifr tantn, n`hmetgii n`Galilee nyaam weenn. ³² Bá daan-wu n`daawhii hà ba na dintamn, hà kpaá gwæela hõm, n`ka jobla Yeesu na há dee hà nuhu há hën, l`gbaad-wu. ³³ Yelmaa há ree-wu nidba huuga, n`san-wu n`kpamga hën hayen, n`kid dintamwii tobhan há nabia, n`tuu nyanyaat n`tatr há gelmga. ³⁴ L`tog há vii há nõnga n`faaga, n`hiir, n`bõhõ n`bà lamn na:

«*Hefaata!*» l`kõtõd nnii na «Nyatg!»

³⁵ Yelmaa, nidwii tobha t`nyatr, há gelmga t`rot, há baf n`ka gwæla

hóm. ³⁶ Yeesua t bahl nidba mamba na bá daa bohoom gwæetii hii man. Hân da la bahla-ba lee, bà gwæda n kwæen ka fulwa gwæetii n koot. ³⁷ L' saa, l' hêm nidba yolaa yem kod, bá ka boho na:

«Hân hena bii mambii ba hóm l' kpañ jafi'. Hâ lag n ka ta hena dintamba n tantaagumba hum ka gwæela.»

**Yeesua doowra nidfigm n kpooni hilbleh
n hõlbii Kõrni Kwifr tantn**

Ta nyaan Matewa 15.32-39

8 ¹ L' vuuguu, nidfigm t lilm taa kpoglb. Ban da kpañ n bii na bà di lee, Yeesua t hoh há *gwæet sohdgtba n boho na:

² «L' hena-ma figm n nidbambena. Jana nnii goora hatah' ban tagd mà kaa, ka kpa ju bii. ³ Biiba ren vokun n daan. Ka má saa-ba na bá kuliim welee, giilb ba b' fad-ba, bà lotr hurun.»

⁴ Bá gbaam-wu na:

«Kpamolõnkunan, ¿ tee nnii tn ba t' bee t' nyaan bii na t' doow bá mæmbee?»

⁵ Hâ hmel-ba na:

«¿ N' ba n kpooni hilaa?»

Bá leed-wu na:

«Hilbleh'!»

⁶ Yelmaa, há sahm nidfigmii wad na bá kad tinjan. Ban kad lee, há logm kpooni hilblehii, n seenj Sangband na dii hera hmeëgb, n gbefm-hi n to há gwæet sohdgtba na bá raar nidfigmii. Bá raarm-ba. ⁷ Bà da ta ba n hõlbii hilanii. Hâ ta seenj Sangband hõlbihii kaa na dii hera hmeëgb, n boho há gwæet sohdgtba na bá log-hi, bà ta raar nidbee.

⁸ Baawena t jum n togm. Gwæet sohdgtba t kolm gbeha há tel hee l' hugl futeteh t tleht keh'. ⁹ L' ba na nidba bá da diir kpooni bee da ba kan wo ruuni hinaa. Ban diir lee, há seenj-ba na bá kul hóm.

**Yuudaa tiiba bermba ba rarbehm, Yeesua t ka
boho há gwæet sohdgtba na bá he hóm**

Ta nyaan Matewa 16.1-12

¹⁰ Yelmaa, wú n hà *gwæet sohdgtba bá jib kpiirgun n san Dalmanutaa tantn. ¹¹ *Farisii tiiba t taan, bá n Yeesu bá ka boho.

8.8 L' hugl futeteh t tleht keh', laa wo l' hugl futeteh t tleht keh'.

Bá ka bag na bà hmeëgii n wun na bà nyaan há kotod, lee, n gbaam-wu na há he hoolgu kuugu, l' werii na há gemmnt ren Sangband man. ¹² Hâ hii kpuuu, n boho na:

«¿ Ben her goona nidba t ka gbaama hoolgu kuugu? Mà boho-n gobiint na waa: Sangband kpañ d' si goona nidba nen hoolgu kuugu.»

¹³ Hân bed welee lee, n nyab bá man, n hmet n jib kpiirgun, n mæwd nyaam bal.

¹⁴ *Gwæet sohdgtba t hõj na bà log diit. Bà da mada kpoonu huyenhu kpiirgun. ¹⁵ Hâ to-ba bahlb ka boho na:

«Kiig-n n' diir noon hóm, mad-n nyen n *Farisii tiiba kpoonu ragr n *Herooda kpoonu ragr!»

¹⁶ Gwæet sohdgtba t ka boho taa na:

«Hâ gwæel welee na ¿ tn kpañ n kpoonu laa?»

¹⁷ Hâ fom ban boho tii, n gbaam-ba na:

«¿ L' her lan nn boho taa na nn kpañ n kpoonu? ¿ N' la ban fom nnii? ¿ L' ban jib n' jugun nnii? ¿ N' rarm haawnn? ¹⁸ ¿ N' ba n niini ka kpa yun? ¿ N' ba n tobha ka kpa humn? ¿ N' kpa deeda ¹⁹ man da gbefr kpooni hinuhi n dóm nidba ruuni hinu leen? ¿ Kpoongbeha nn da kolm hee da hugl furia halaa?»

Bá leed-wu na:

«Kwifr n hareh'!»

²⁰ L' saa, há ta gbaam-ba na:

«Man da gbefr kpooni hilbleh n dóm nidba ruuni hinaa lee, ¿ kpoongbeha nn da kolm hee da ta hugl futeteh t tlaa?»

Bá leed-wu na:

«Tleht'!»

²¹ Tii lee, há boho-ba na:

«Ka welee, ¿ n' nyi ban fom nnia?»

Yeesua wentg joomhii niini

²² Yeesuwu n hà *gwæet sohdgtba t taan Betsayidaa kõrgun, reekan, bá dar joomhii n san n hà man, n ka jobla-wu na há dee hà nuhu há hen, hà gbaad-wu. ²³ Hâ mug joomwii nuhu n dar-wu, n ree-wu korgu kpamga hen. Reekan, há tuu nyanyaar, n gwefm nidwii niini hen, n tarm há hen, n gbaam-wu na:

«¿ Yul bii?»

²⁴ Joomwii t vii há nɔŋga n keruu n koot n bɔhɔɔ na:

«Mà yul nidba, mà yul-ba wo tiit, gwɛntaf' bee kedan.»

²⁵ Há ilm nidwii niini hɛn tarmb. Tii kaann, nidwii t geed há nɔŋgan tuuu. L' gbaad-wu kpaalaa, há ka yu want mɛnt kpany kpany.

²⁶ Yeesua t saa-wu n bɔhɔɔ-wu na:

«Daa jib n Betsayidaa kɔrgun, kul naa yelmaa!»

YEESUA KEDA YERUSALÈM KɔRGUN

Gwɛt sohdgtba miig na Yeesu nnii Sangband nn bantg wii. Há bɔhɔɔ-ba há kuum gwɛt

Ta nyaan Matewa 16.13-23; Lukaasa 9.18-22; n nan Markuusa 9.30-32; 10.32-34

²⁷ Yeesuwu n hà *gwɛt sohdgtba t vid n ka kedaa kɔrni hì nyɔfr n Sesaree fiin. Sesaree kɔrguu, huraa Filfa da mɛfra-ku. Ban da heewr n kɛna lee, há gbaam-ba na:

«¿Nidba bɔhɔɔ mà gwɛt na man nnii wenii?» ²⁸ Bá leed-wu na:

«Biiba bɔhɔɔ na ven nnii Nyaalm huurt Yohanɛɛsa, volba na *Heliin, ta volba na weem daa *gwɛt bɔhɔɔtɛfiin.»

²⁹ Há ηmet n gbaam-ba na:

«Nen de, ¿nii bɔhɔɔ na man nnii wenii?»

Fetra t leed na:

«Ven nnii *Krista, Sangband nn bantg wii.»

³⁰ Lee wen, Yeesua t baɛl-ba, ka venaa-ba nabiir, ka bɔhɔɔ na bá daa biir hiiwu gwɛɛtii felaɛ'.

³¹ Tii kaann, há baɛn n ka weraa-ba gwɛt ka bɔhɔɔ na:

«L' ba na *Nida Budaaga man, mà di kunyɔɔɔ kod. *Kpalmba, n *gotibermba, n *baɛlb weriitba kee bà kir-ma, bà kuu-ma. L' saa, mà kuum kaann goora hataɛ goor, mà himtg.»

³² Há da bɔhɔɔ-ba gwɛɛtii ka kpa kpeɛdra bii. Lee wen, Fetra t ree-wu kpaɛga n baɛn n ka kpal-wu. ³³ Hɛn bed welee lee, há bid hayen, n geed há gwɛt sohdgtba, n ta kpalɛ Fetra ka bɔhɔɔ na:

«Nyab nnaɛ', v' san vɔkun n man, *Saatan! Kpa diila wo Sangband, diila wo nida.»

Ln ba na bá tagd Yeesua kaa lee

Ta nyaan Matewa 16.24-28; Lukaasa 9.23-27

³⁴ L' saa, Yeesua t hɔf nidfigm, n hà *gwɛt sohdgtba, n bɔhɔɔ-ba na:

«Ka hii bag na hà tagd mà kaa, l' ba na há gwid há ret, hà bigd há *dabragr ka tagd mà kaa. ³⁵ Biilm, há bag na hà sohdg hà neerm wii, hà nan bɔraa-m. L' saa, há bɔrii há neerm mà kaa n Gohɔmt kaa wii, hà nan soɛda-m. ³⁶ Ka nida t yuɔɔ tant hɛn kwɛgdm mɛnm n bɔrii há neerm, ¿hà way bee? ³⁷ ¿Bii bee na nida lɔg hà daɛ há neerm? ³⁸ Ka hii ba n jiwɛi mà kaa n mà gwɛt kaa goona nidbɛɛba bá gwid Sangband kaawr bee huuga, Nida Budaaga nan ta bɛm n jiwɛi há kaa goor kan kee kà daan kà Sa jeegun ká n *sangbantumtɛuɛba dii.»

⁹ ¹ Há ta bɔhɔɔ na:

«Mà bɔhɔɔ-n gobiint na waa, bá bee nnaɛreen bee huuga, biiba nan kpa ku ka ban nyaan *Sangband huraant t' kena ka ba n gemmɛt.»

Yeesua ba hà huraantn

Ta nyaan Matewa 17.1-13; Lukaasa 9.28-36

² Goora haroond kaann, Yeesua t lɔgm Fetruw n Yakoobwu n Yohanɛɛsa, wú n ban bá kot duvɔgr diir jugun n ka ba kan bayen. Há tet beeb bá nɔŋgan. ³ Há dimt t feent wasaɛ n ka nyalwa, hii ta kpaɛ tant hɛn na hà he t' feentg welee. ⁴ Tii n t' kaann, *gwɛt sohdgtba bataɛbee t yum *Heliwu n *Mohiisa, bá n Yeesu l' gwɛɛla.

⁵ Lee wen, Fetra t bɔhɔɔ Yeesu na:

«Berma, l' ba hɔm na t' bɛm nanaɛ'. T' ba t' fil sugt ttaɛ': venwu kuyen, Mohiiswu kuyen, Heliwu kuyen.»

⁶ Há da kpa mi hɛn bɔhɔɔ tii. Fɔbɛɛgu da mug-ba kod, wú n hà tuurmbee. ⁷ Wadr diir t hɔfntn n fiid-ba. Noor diir t rɛn wadriin ka bɔhɔɔ na:

«Wunwii nnii mà Budaaga. Mà sokla-ka biii. Hɔm-n n kan!»

⁸ Yelmaa gwɛt sohdgtba t hiiuu bá kpaɛ, n yum Yeesua ba hayen, hii ta kpaɛ hà man.

⁹ Ban da hɔfnta duur lee, há baɛl-ba na:

«Daa biir-n hiiwu bii nn nyan bii, kakeɛnnaɛ *Nida Budaaga man, man nan himta kuumn mà neer lee wen.»

Mk

¹⁰ Bá ka mad hà bafílbii hóm. L` saa, bá ka gbaama taa na:

« ¿ Na lan nnii na hà nan himta kuum nii? »

¹¹ Lee, bá gbaam-wu na:

« ¿ Ben kaa nnii *bafílb weriitba nn bóhoo na l` ba na Hèlia daan sahaa? »

¹² Há leed-ba na:

« Biilm, *Hèlia ba hà daan sah'*, hà lo want ment t` tagan. Gwentah', ¿ lag *Wadbuudga ta bóhoo ka hígaa na Nida Budaaga nan jul kunyooju kooɗgu, bà nyahaa-ka? ¹³ Lee, mà rea ka bóhoo-n na, Hèlia fetg daanm, nidba t hém-wu wo ban sokl lee, l` hém l` jugun wo Wadbuudga nn bóhoo há gwæet lee.»

Yeesua voora kunidwu buga kiiga ni

Ta nyaan Matewa 17.14-21; Lukaasa 9.37-43

¹⁴ Yeesuwu n hà *gwæet sohdgtba batahbee nn hohntn duur n taai gwæet sohdgtvolbee man lee, n mid nidfigm t kaadg-ba n loba huuga, bá n *bafílb weriitba biiba bà bóhoo. ¹⁵ Nidba wen nyan Yeesua, n hém kpirah', n solm ka kedaa hà man na bà seenj-wu.

¹⁶ Há gbaam-ba na:

« ¿ N` n ban n` bóhoo na laa? »

¹⁷ Nidfigmii huuga nidhii t leed-wu na:

« Berma, man bo na mà daan n mà buga v` man. Kunida kad kà hèn, n ka kewr-ka na ká daa gwæelm. ¹⁸ Kunidwii vuudra-ka tinjan kaalai meniin, nyafifiit ror n kà noor, kà tagma ká nyina, kà gbanu hahaa teteer gamm. Mà beda v` gwæet sohdgtba na bá vo kunidwii, bá ka ba bee.»

¹⁹ Há bóhoo na:

« Nen, nidbèhba bá kpañ n gwæet hèn tiim nen! ¿ L` ba na mà bém n` man kakefnan tedaa? ¿ L` ba na mà jum-n n kwæwr kakefnan tedaa? Daan-n-ma n bugee! »

²⁰ Bá wen daan n wú n bugee, kunidwii t yum Yeesua, n dam bugee kimm, ká luurm tinjan, n biruu, nyafifiit ror n kà noor. ²¹ Há gbaam ká sa na:

« ¿ Bintedn ln bah n ka hëna-ka wenna? »

Há leed na:

« L` bah-ka ká buluumgan. ²² Welee hëngu kunidwii hëfra-ka ka loola-ka boglamn, n nyaalmn, na hà kuu-ka. Tii lee, ka v` ba v` bee v` he bii, nyaan t` kunyooju, v` torg-t! »

²³ Há bóhoo-wu na:

« Beda na ka mà ba mà bea! Tii lee, miim na ka hii ba n gwæet hèn tiim, hà ba hà bee hà sohdg fan bag bii mèmбии.»

²⁴ Yelmaa bugee sa t bóhoo na:

« Mà tian. Torg-ma na l` ba gemm na mà tii! » ²⁵ Yeesua wen nyan nidfigm sana ka kena bà man, há gwæel n kunidwii n daat ka bóhoo na:

« Kunid ven! ¿ Ven kewra bugee na ká daa gwæelmaa, na ká daa homaa? Mà bóhoo-v na riir bugee ni, l` saa daa hmetg v` kad kà hèn felah'! »

²⁶ Kunidwii t moom hmetga n dam bugee kimm n talmt, n rorm ká ni. L` ka boo bugee kpiiran. Nidba bá da ba kan bee, bá koo t ka bóhoo na kà kpiiran. ²⁷ Yeesua t mug ká nufu, n vii-ka, ká jefnt faaga.

²⁸ Tii kaann, fan kul haaga, há gwæet sohdgtba t tag há kaa, wú n ban bá ka ba bayen lee, bá gbaam-wu na:

« ¿ Ben her le, t` ka ba bee na t` vo kunidwii bugee nii? »

²⁹ Há leed-ba na:

« Seenj n noor bób n jah' tora na bá bee bà vo kunidbambena^z. »

Yeesua lil há kuum n hà himtgm gwæet bóhoo

*Ta nyaan Matewa 17.22-23; Lukaasa 9.43-45;
n nan Markuusa 8.31-33; 10.32-34*

³⁰ Bá vid reekan n jib n *Galilee tantn ka geta tuuu. Yeesua da kpaabag na nidba miig wú n hà *gwæet sohdgtba bá kan ba ree.

³¹ Há da weraa-ba gwæet ka bóhoo-ba na:

« Bà kee bà mug *Nida Budaaga man, bà taag-ma nidba nihin, bee kuu-ma. L` saa mà kuum kaann goora hatah goor, mà himtg kuumn. »

³² Lee, gwæet sohdgtba t ka kpaabag hüm fan bóhoo tii. Bá ka ba n bofëngu na bà gbaam-wu lii.

¿ Wen ba bermwu Sangband huraant ni?

Ta nyaan Matewa 18.1-5; Lukaasa 9.46-48

³³ Bá taai Kafarnahuum korgun, n jib haar diirn, Yeesua t gbaam há *gwæet sohdgtba na:

« ¿ Nn bóhoom taa na lan ka kenaa? »

9.29 *Seenj n noor bób n jah'*, wadvoliin kpañ noor bób.

³⁴ Bá kpat n ka hen bel bel, blaḥb kaa, bá nn kenm lee, ka gbaama taa na bà miig há ba berm bá huuga wii.

³⁵ Lee wen, há kad n hoh gwæet sohdgtba kwifr n bareḥbee, n boḥoo-ba na:

«Ka hii bag na hà kolg hayenwu n faaga, l' ba na há hohlg hayenwu n tiŋa hà kitg nidba mɛmba tumta.»

³⁶ L' saa, há dar bukaaga kiiga, n jehl-ka bá nongan, n hog-ka, n boḥoo na:

³⁷ «Hii hà sohda bukaaga kiiga kà boo kengee mà hidrn wii, mà móm nnii han sohda. L' saa, há sohda-ma wii, lag mayen nnii han sohda, hà ta sohda hà tamn-ma wii.»

Miig vyen saḥ'!

Ta nyaan Lukaasa 9.49-50; Matewa 18.6-11 n Lukaasa 17.1-2

³⁸ Yohanɛɛsa t boḥoo Yeesu na:

«Berma, t' nyana nidhii vohd kunidba v' hidrn, t' ka bo na t' kir n wun na hà kpaas ba t' kpaturun.»

³⁹ Há leed na:

«Daa kir-n n wun! Hii kpaḥ hà bee hà he hoolgu kuugu mà hidrn, hà ḡmetg yelmaa hà boḥoom mà gwæet beḥgu. ⁴⁰ Hii há kpaḥ na t' gotii wii ba na t' tuurn. ⁴¹ Hii há saḥ-n nyaalm kpowdgan na n`nyi na n`Berm nnii *Krista, mà boḥoo-n gobiint na waa: hà nan sohda hà fat.

⁴² «Ka kaaba biiba tia mà gwæet, nidhii t werii bá ni hiiwu hurbeḥu, há gwid Sangband kaawr, l' mag n wun na bá lilg neer há lakpandn, bà loolg-wu nyaamn.

⁴³ «Ka v` nufu fɔraa-v na v` loo beḥgu nii, l' ba na v` gitg-fu. L` ba hóm n yat na v` jib neerm mómnmn ka ba n nufu huyen, n vn ba v` jib taabuugu boglam m' kpaas ku miin ka ba n nifi hirih lee. [⁴⁴ Reekan, jona há ju gbanu hee kpaas ku, l' saa boglamii ta kpaas ku felah'.]

⁴⁵ Ka v` nakpaḥa fɔraa-v na v` loo beḥgu nii, l' ba na v` gitg-ka. L` ba hóm n yat na v` jib neerm mómnmn ka ba n nakpaḥa kayen, n vn ba v` jib taabuugu boglamn ka ba n nakpai hireḥ lee. [⁴⁶ Reekan, jona há ju gbanu hee kpaas ku, l' saa boglamii ta kpaas ku felah'.] ⁴⁷ Ka v` nómmb ta fɔraa-v na v` loo beḥgu nii, l' ba na v` lugdg-b. L` ba hóm n yat na v` jib *Sangband huraantn ka ba n nómkperb, n vn ba v` bɛm n niini hirih', bà loolg-v taabuugu boglamn lee. ⁴⁸ Reekan, jona há ju gbanu hee kpaas ku, l' saa boglamii ta kpaas ku felah'.

⁴⁹ «Boglam nan fuma baawen wo yaarm nn fum jit lee. ⁵⁰ Yaarm nnii bii hómmb. Ka yaarm lamɛɛgu t riir, ɔ n` he lan n` ḡmɛlg-m-ku? Neer-n taa man lamɛɛgun wo yaarm nn fɛna jit t ka ba lamɛɛgu lee!»

Yeesua weraa nidba yaala n hà sadgm gwæet

Ta nyaan Matewa 19.1-12

10 ¹ Yeesua t vid reekan, n san *Yuudee tantn, n *Yɔrdaan kol bal. Nidfigm t lilm taa kpoglb hà man, há baḥ n ka weraa-ba gwæet wo han daa ka weraa lee. ² *Farisii tiiba biiba t san há man na bà fɔrii-wu. Bá gbaam-wu na:

«ɔ T' baḥlb saḥl daawwu huru na há bee há vo há fɔga?»

³ Há leed-ba ka gbaama na:

«ɔ *Mohiisa sir-n baḥlɛb?»

⁴ Bá boḥoo-wu na:

«Mohiisa sira huru na *ka daawhii bo na hà vo há fɔga, l' ba na há hɔr yaala sadgm wadga saḥ le, hà voo-wu*»

⁵ Há leed-ba na:

«N` tangerm kaa nnii Mohiisa nn da hɔd baḥlbii. ⁶ Tii lee, l' hɔda na, weem kɔtɔdn, Sangband nn da ree want ment lee, *n ta ree daawwu n fɔga. ⁷ Tii kaa nnii ln ba na daawa riir n hayen, hà saa hà sawu n hà nya, wú n hà fɔg bà neer taa man, ⁸ bareḥdrbee bewlg nid hayen.* Reekan, bà kpaḥ bà bɛm nidba bareḥ', bà kitg nid hayen. ⁹ Tii lee, l' kpaḥ na nida radg bii Sangband nn kpowlg n taa bii.»

¹⁰ Tii kaann, bá kullii haaga. Ban taai haaga lee, *gwæet sohdgtba t lilm Yeesuwu gwæetii gbaamb. ¹¹ Há boḥoo-ba na:

«Ka daawhii t vo há fɔga, n logm fɔgjeena, hà kitg yaruutgu fɔgnoogra nongan. ¹² Ta welee nnii, ka fɔghii t vidg hà sida, n yɔlm dajeena, wii ta kitg yaruutgu.»

Bá boo buluumii bee nan jiba Sangband huraantn

Ta nyaan Matewa 19.13-15; Lukaasa 18.15-17

¹³ Nidba biiba da san n bii Yeesua man na há fig hi fɛn há nifi. *Gwæet sohdgtba t ka kpal-ba. ¹⁴ Há yum welee, l' weer-wu. Há boḥoo-ba na:

«Saa-n bii daan mà man! Daa kewr-n-hi! Nidba bá boo hí dela bee, bee heḥl n *Sangband huraant. ¹⁵ Mà boḥoo-n gobiint na

waa, bá kpaá soŋda Sangband huraant wo bukai bee, bà nan kpaá jiba t'ni.»

¹⁶ Tii kaann, há hógd biihii hà nyakogrgun ka deaa hà nuŋu hí hèn kayen kayen, ka kaawla hi hèn.

L`ba gemm na kwegdm tiiba jib Sangband huraantn

Ta nyaan Matewa 19.16-30; Lukaasa 18.18-30

¹⁷ Yeesua nn da loo huru lee, nidhii t daan ka sana kili, n gbaŋnt há tiŋa, n gbaam-wu na:

«Berma, ven nnii weriithoma. ¿L`ba na mà he ben safi na mà sohdg neerm m`bee kakefnan mii?»

¹⁸ Há leed-wu na:

«¿Ben kaan vn hof-ma na homa? Hii kpaŋ hómwu rii. Sangband n jaŋ beel hóm. ¹⁹ Vn ba lee, miil baŋlb. Sangband beda na: *Daa ku nida! Daa yaruum! Daa bam! Daa boŋoom gokaat n nidba jugun! Daa hogl hii v`sohdg hà want! Valgm v`sawu n v`nya!*»

²⁰ Nidwii t leed-wu na:

«Berma, mà kaamn n jana, mà vala baŋlbii mèmbeii.»

²¹ Yeesua t geed-wu, n sokl-wu, n boŋoo-wu na:

«L`goda-v bii byen: Ked v`gweedm v`want mēnt, v`log liǵbiirii v`si kunyortiiiba! Lee wen, v`nan yuun kwegdberrmm sangbambiiimn. L`saa, v`daan v`tagd mà kaa.»

²² Nidwii wen homr gwēetii, n gulnt há jugu, n gbēlŋ, n get ka ked, blaŋb kaa, hà da ba n kēgt kōd.

²³ Yeesua t geed há *gwēet sohdgtba há kpaŋga, n boŋoo-ba na:

«Hiluu-n n`nyaan ln ba gemm na kwegdm tiiba jibm *Sangband huraantna!»

²⁴ Gwēetii t hēm gwēet sohdgtba yola. Há lilm-ba boŋoo na:

«Mà bii-n, l`ba gemm na nida jib Sangband huraantn²¹! ²⁵ L`ba gemm n deer na d`jib n jajawu vadbn. L`ta yatg gemm n kwegdm tiifhii na há jib Sangband huraantn.»

²⁶ Gwēetii t ta hēm gwēet sohdgtba yola kōd, bá saa n ka gbaama taa na:

«Ka l`ba welee, ¿wen t ka ba hà bee hà daŋ há jugu?»

²⁷ Há geed-ba, n boŋoo na:

10.24 L`ba gemm na nida jib Sangband huraantn, wadvoliin ba na l`ba gemm n biiba bà higr bà kēgt jugun bee na bá jib Sangband huraantn.

«L`ba gemm n nida, gwētafaa, bii kpaŋ gemm n Sangband. Bii kpaá yata dii.»

²⁸ Lee wen, Fetra t saa n boŋoo na:

«Tii gwid l`mēnguu kaawr, n ka tagd-v.»

²⁹ Há leed-wu na:

«Mà boŋoo-n gobiint na waa, ka nida t saa há haar, laa há maaba, laa há nyakwēelba, laa há nyabēerba, laa há nya, laa há sa, laa há bii, laa há koot mà kaa n Gohōmt kaa, ³⁰ hà nan yuun haya, n maaba, n nyakwēelba, n nyabēerba, n nyamba, n bii, n koot l`yatg kōd vuugu tn neer gwēlŋa kuun, n ta kunyortu. Lee n l`kaan, goor diir hà nan sohdg neerm m`bee kakefnan mii.

³¹ Tii lee, biiba bà ba noogrba gwēlŋa bee, bá kōd nan kita kaawrba, l`saa biiba bà ba kaawrba gwēlŋa bee, bá kōd nan kita noogrba.»

Bii b`hōd Yeesuwu Yerusalēm kōrgun bii

*Ta nyaan Matewa 20.17-19; Lukaasa 18.31-34;
n nan Markuusa 8.31-33; 9.30-32*

³² Tii kaann, bá baŋ huru hú kotgaa *Yerusalēm kōrgun huu n ka ked. Yeesua da keda hà *gwēet sohdgtba nōngan. Gwēet sohdgtba da ba n fobēhgu kōd, fobēhgu da ta mada nidba bá da tagd bà kaa bee mēŋ! Gwēet sohdgtba kwifŋr n barehbee nn da tagd hà kaa lee, há ta lilm-ba hōm n ree-ba kpaŋga, n baŋ n ka boŋoo-ba bii b`kee b`daan hà hèn bii. ³³ Há boŋoo-ba na:

«Hōm-n! T`kotgaa *Yerusalēm kōrgun. Reekan nnii ban kee bà taag *Nida Budaaga *gotiberrmba n *baŋlb weriitba nuŋun, bee biir na bá kuu-ka. Tii kaann bà taag-ka *bá kpaŋ na Yuudaa tiiba bee nuŋun, ³⁴ bà laŋm-ka, ka tuura kà hèn nyanyaat, ka gbūu-ka taŋbanii, l`saa bà kuu-ka. Gwētaŋ, ká kuum kaann goora hataŋ goor kà himtg kuumn.»

Bermt gwēet

*Ta nyaan Matewa 20.20-28; Lukaasa 22.25-27;
n nan Yohannesa 13.13-17*

³⁵ Tii kaann, Jebdea kwēelba Yakoobwu n Yohannēs bá nyuŋ Yeesua man, n boŋoo-wu na:

«Berma, t`sokla na v`hee-t bii tn ba t`gbaam-v bii.»

³⁶ Há gbaam-ba na:

« ¿ N` sokla na mà hee-n bee? »

³⁷ Bá leed-wu na:

« Vn nan kadaa v` huraant jargan lee, biiba kad v` kpama, volwu v` najuudu hen, volwu v` galu hen. T` jobla-v na, v` si-t huru na tii nan kad kan.»

³⁸ Lee wen, há ημελ-ba na:

« N` kpa mi nn gbaama bii. ¿ N` kee n` bee n` nyi wiiru kpowdga man ba mà nyi kee, laa n` sohdg kunyɔŋu huurb biib man kee mà sohdg bii? »

³⁹ Bá leed-wu na:

« T` ba t` bee.»

Há bohoɔ-ba na:

« Biilm, n` kee n` nyi wiiru kpowdga man kee mà nyi kee, n` ta sohdg kunyɔŋu huurb man kee mà sohdg bii. ⁴⁰ Gwentaŋ lee, lag man beel mà roodg hii hà nan kadaa mà najuudu hen wii, laa mà galu hen wii. Kaalahii hɔda kan biiba Sangband nn da maantr-hi bee.» ⁴¹ Gwɛɛt sohdgtba kwifr volbee nn homr welee lee, n lo kwɛɛwweerga n Yakoobwu n Yohanɛɛsa.

⁴² Lee wen, Yeesua t hoh bá mɛmbee n bohoɔ-ba na:

« N` miil hom na ban hoh na tiga huraamba bee, bà wayaa n bà bermt ka hɛna tighee dad dad, l` saa wembomba weraa-ha bá gemmnt ka nawdra-ha. ⁴³ L` kpaŋ na l` ta bɛm welee n` huuga. Ka n` huuga hii bag na hà di bertii, l` ba na há kitg n` kwɛɛla, n` tom-wu, ⁴⁴ l` saa, ka n` huuga hii bag na hà bɛm noogaa, l` ba na há kitg n` yuuma. ⁴⁵ Ta welee nii, *Nida Budaaga man, man ba daan na bá hɛm-ma ημεεγβ. Mà daan na mà hɛm ημεεγβ ka tɔra volba, l` saa mà log mà neerm mà faad na mà dah nidba kɔd juuni.»

Joomhii miig na Yeesu nii Krista

Ta nyaan Matewa 20.29-34; Lukaasa 18.35-43

⁴⁶ Bá san n taai Yerikoo kɔrgun. Yeesuwu n hà *gwɛɛt sohdgtba t rorm kɔrgun. Ban red lee, nidfigm tagd bà kaa. Bá san n ka beraa n joomhii bà hoh-wu na Bartimea, Timea kwɛɛla, hà kad huru maaru, ka jamaa. ⁴⁷ Há wen homr na Yeesu Nasarɛɛt tia beraanii, há bah n ka toola na:

« Yeesu, *Daviida yakiiga! Nyaan mà kunyɔŋu! »

⁴⁸ Nidba kɔd t ka kpal-wu ka bohoɔ-wu na há kpat belaf!. Ban la bohoɔ-wu welee lee, hà gwɛda n kwɛɛn ka toola kimm na:

« Daviida yakiiga! Nyaan mà kunyɔŋu! »

⁴⁹ Yeesua t jefnt n bohoɔ-ba na:

« Hoh-n-wu! »

Bá hoh joomwii n bohoɔ-wu na:

« Vidg nan, hà hoh-v! »

⁵⁰ Lee wen, há vaa há dadimr, n vid hulaŋ' há nakpai hen, n san Yeesua man. ⁵¹ Wii t gbaam-wu na:

« ¿ Bag na mà hee-v bee? »

Há leed-wu na:

« Mà Berma, he na mà yum! »

⁵² Yeesua t bohoɔ-wu na:

« Vn tii Sangband hen lee, v` gwɛɛt hen tiimii dahra v` jugu, ba v` bee v` keda.»

Yelmaa, há niini t went, há ka tagd Yeesua kaa.

YEESUA ΗΜΕΞΓΒ YERUSALEM KɔRGUN

Yeesua jiba Yerusalem kɔrgun, bá sohd-wu wo huraa

Ta nyaan Matewa 21.1-11; Lukaasa 19.28-40; Yohanɛɛsa 12.12-19

11 ¹ Bá san n ka nyufaa *Yerusalem kɔrgu, Betfagee n Betaanii kɔrni man n taai duuga kiiga bà hoh-ka na "Kpaamtiit duuga". Ban taai kan lee, Yeesua t tom há *gwɛɛt sohdgtba barehba hà nɔngan ka bohoɔ-ba na:

² « Ked-n kɔrgu kú baa lahii n` nɔngan kuun! Nn ba n` taai kan yelmaa lee, n` ba n` nyaan bohɛrga bahr, hii ban kad kà hen. N` bahdg-ka, n` daan n. ³ Ka hii gbaama-n na ¿ ben kaan nn hɛna welee?, n` biir-wu na: "Berma bagl-ka^z, na hà ba hà ημελgn-v-ka gweljalena." »

⁴ Bá loɔm huru yelmaa, n san n yum bohɛrga kiiga, kà bahr feelgan, haar diir fiid noon. Bá bahd-ka. ⁵ Nidba bá da ba kan bee t gbaam-ba na:

« ¿ N` hɛna bee? ¿ Ben kaan nn bahda bohɛnee? »

11.3 *Berma bagl-ka laa Ká tia bagl-ka.*

⁶ Bá leed-ba wo Yeesua nn bed-ba lee. Nidbee t saa-ba na bá ked n kan. ⁷ Bá dar boŋŋee n san n wun. Ban san n kan lee, n loŋm bá dima n dɔɔm boŋŋee hɛn, há kad ká hɛn. ⁸ Nidba kɔd t loŋm bá dima n yad-fa hurun, volba t dool hurun bambifit ban kafir n koot tii. ⁹ Bá da dɛfr há nɔngan n bá da kena n hà kaann bee da toola na:

«*Hoošanaa! Sangband kaawlm hii hà kena wii hɛn!
Hà kena d' hidrn!*

¹⁰ Sangband kaawlm huraant t' kena tii hɛn, t' yandaa *Daviida huraant nnii!
Bá nyɔkm Sangband sangbambiimn²¹!»

¹¹ Yeesua t jib Yerusalem kɔrgun, n san *Sangband haarn. Hɛn san kan lee, n filuu bii b`da gɛta kan bii membii. Ln tog lee, wú n hà *gwɛɛt sohdgtba kwifr n barefbee t loom huru ka ked Betaanii kɔrgun, blaɸb kaa, nyingu da nyinaan.

Yeesua gwɛɛl nobɛfr tiib biib hɛn

Ta nyaan Matewa 21.18-19

¹² Tonju t ragd, bá rom Betaanii kɔrgun na bà loo huru, kom t mug Yeesua. ¹³ Há geedgii vɔkun n yum *tiib biib b`boo haadgu, ka ba n vaat. Há sanii na hà nyaan na b`ba n roona laa. Hɛn nyuh b`man lee, n mid vaat hent. L`da ban ta roonhee vuugu. ¹⁴ Lee wen, há boɸɔo tiibii na:

«Kpaɸ v`neer, hii daa nan di v`roona didii felaf'!»
Hɛn bed welee lee, há *gwɛɛt sohdgtba t hom.

Yeesua vɔɸda wangweedmtba Sangband haarn

*Ta nyaan Matewa 21.12-17; Lukaasa 19.45-48;
n nan Yohanɛesa 2.13-22*

¹⁵ Tii n t`kaann, bá taai *Yerusalem kɔrgun. Yeesua t jib *Sangband haarn, n baɸ n ka vɔɸd nidba bá da gweedma, n bá da daɸ want kan bee. Há da heɸra liŋblagiiɸba kpela n kurɸmɛngweedmtba jarii ka dahaa tinan. ¹⁶ Há da kpaa saa na hii toɸd want ka gɛta n haariin.

11.9-10 *Hoošanaa* kotod nnii na *bá nyɔkm Sangband!* Gwɛɛtii ba Yum118^{9a}.25-26.

¹⁷ L`saa há ka weraa-ba gwɛɛt ka boɸɔo-ba na:
«L`ɸoda *Wadbuudgan na: *Bà nan hohaa mà haar na tiga mena seerɸ haar.* Nen lee, nii loŋra-d n *hɛm bawdba kaalaja.*»

¹⁸ *Gotibermba n *baɸilb weriitba t hom gwɛɛtii, n ka bag huru na bà kuu-wu. Gwentaf', bà da sol-wu na, nidba memba da nyɔka hà gwɛɛt hɛn weraa tii kod.

¹⁹ Jabr nn dan n jab lee, wú n hà *gwɛɛt sohdgtba t rom kɔrgu kpamga hɛn.

Gwɛɛt hɛn tiim gemmnt

Ta nyaan Matewa 21.20-22

²⁰ Tonju t ragd, bá baɸ huru hateekwɛɛn weem n ka ked. Ban san n ka gɛta lee, n yum tiib Yeesua nn da gwɛɛl b`hɛn nobɛfr bii t kparɸ kakeɸnan b`rugi. ²¹ Fetra t deed bii b`da getg bii, n boɸɔo Yeesu na:

«Berma, geedg v`nyaana! Tiib vn da gwɛɛl b`hɛn nobɛfr bii, b`kparɸ b`membii.»

²² Lee wen, há boɸɔo há *gwɛɛt sohdgtba na:

«Tiim-n Sangband hɛn! ²³ Mà boɸɔo-n gobiint na waa, hii ba hà bee hà biir duugankena na "Hɔgdg vyen v`san v`loo nyaamn!", ka hà tia na hɛn boɸɔo tii ba t`he t`jugun, ka kpaa nigaa n hà kwɛɛr nii, t`ta he há noor hɛn welee. ²⁴ Tii kaa nnii man boɸɔo-n na, n`wen seerɸ Sangband ka gbaam-d bii, tii-n na n`sohdg blaɸb, lee Sangband da d`ta si-n-b.

²⁵ L`saa, n`wen jehr faaga ka seerɸ Sangband, ka n`mad hiiwu n`kwɛɛwan, waa-n-wu! Ka n`hɛna welee, n`Sa hà ba sangbambiimn wii ta waa-n n`fubɛhii. [²⁶ Tii lee, ka n`kpaa waa volba fubɛhii, n`Sa hà ba sangbambiimn wii nan ta kpaa waa-n n`rei.】

Bermba gbaama Yeesu na wen sir-wu gemmnt

Ta nyaan Matewa 21.23-27; Lukaasa 20.1-8

²⁷ Tii n t`kaann, bá nmetgii *Yerusalem kɔrgun. Yeesua t jib *Sangband haarn n ka gilma d`ni. *Gotibermba n *baɸilb weriitba, n kɔrgun *kpalmba, bá daan há man. ²⁸ Ban daan há man lee, n gbaam-wu na:

«¿Hurtefu noon nnii vn hɛna wennaɸ? ¿Wen sir-v huru na v`hɛmaa?»

29 Hâ leed-ba na:

«Maa mà ta gbaam-n gwεεgu kuyen, kuyengu lig lig. Ka n'leedg-ma kù hɛnii, mà biir-n hii hà sir-ma huru na mà hɛm welee wii.

30 ¿ Wen da tamn Yohanεεs na há *huurm nidba? ¿ Sangband laa, nidba le? Leedg-n-ma lii!»

31 Lee wen, bá bah n ka wii-t ka bɔhɔɔ taa na:

«Ka t' leedg na Sangband da tamn-wu, hà gbaam-t na, ¿ l' hɛm lann tn da ba tii hà gwεεt? 32 Lee, ka t' ta leedg na nidba da tamn-wu... Haa!»

Bà da sol nidfigm. Nidba memba diila na da Yohanεεs nnii *gwεεt bɔhɔɔtn gobiint. 33 Lee wen, bá saa n leed-wu na:

«T' kpa mi lii.»

Hâ ηmɛl-ba na:

«Ka welee, mà ta kpañ mà biir-n hii hà sir-ma huru má ka hɛna wantntina wii.»

Yeesua gwεεl nawdlam n Yuudaa tiiba bermba

Ta nyaan Matewa 21.33-46; Lukaasa 20.9-19

12 ¹ Tii n t' kaann, Yeesua t bah n ka gwεεla-ba nawdlam ka bɔhɔɔ-ba na:

«Nidhii da hoowra tibit t' roon bà hɛna n *daam tii há koogun, n mɔhm dabit n kaad-ku, n tiim kan vadgu, n kerm-ku na bá nawdrn kú ni tiroonfee ka rea daam. L' saa, há mɔhm kooguun bibidr diir d' kot n faaga na bá juulm d' hɛn ka kiig kpambii hɛn. Ln difi lee, há to-b daam tiiba biiba, na bá maantrm ka kiig, bá n wun bà rada taa daam. Hân her welee lee, n vid n san huru. ² L' dan n taam daam vuugu, há vii há ηmεεheedhii n tom-wu, na há san hà nidbee man hà sohdgn hà rem. ³ Hân san lee, nidbee t mug-wu n gbum, n voom-wu, há kulii há nii. ⁴ Kooguu tiwii t vii há ηmεεheedvolhii n tom. Bá san n gbum wii n hà jugu wee, n suum-wu. ⁵ Koogu tia t lilm jeenwu tuumb, bá mug-wu n kuum. L' saa bá ta hɛm volba kɔd welee, ka gbu biiba, ka kuu volba. ⁶ L' tɔlm kooguu tiwii nid hayen, há mɔm há kwεεla, hà sokla-wu biii. Hâ logm kwεεlwii n tom nidbee man ka diila na bà kee bà valg wii na ln ba na há kwεεln. ⁷ Kwεεlwii nn san bá man lee, bá bɔhɔɔ taa na: "Kpay-n há nan ba hà hefm kooguu wii! Tn kuu-n-wu, l' saa t' nan mad kooguu!" ⁸ Ban bed welee lee, n mug-wu, n kuum n kooguu kaann. ⁹ ¿ L' ba na kooguu

tiwii he laa? ¿ Lag hà ba hà san hà ku nidbee, l' saa hà log kooguu hà to jeenba?

10-11 L' hɔda *Wadbuudgan na:

*Tand mɔhɔba nn da kɔhdg dii,
dii nnii d' kitg bobogr tanbermr.
Saberma nn her bii nnii,
t' ka geewa l' ba hɔm biii^z.*

¿ N' nyi ban kaal gwεεtii Wadbuudga nii?»

12 Bermbee t miig na hà gwεεl nawdlamii l' hɛl bee. Bá ka bag huru na bà kuu-wu, gwεεtaf' ka sol nidba. Tii lee, bá saa safn n nyab.

Hurberma lambhu faadb gwεεt

Ta nyaan Matewa 22.15-22; Lukaasa 20.20-26

13 Bá vii *Farisii tiiba biiba, n huraa *Hérooda kpaturu tiiba biiba n tom-ba Yeesua man, na bá kpεhεε hà noor kpamga, bà mug-wu hà gwεεtn. 14 Bá san há man n bɔhɔɔ-wu na:

«Berma! T' miil na bɔhɔɔ gobiint. Kpa sol bii nidba nn diila bá jugun bii, kpa sol nidwu n hà nɔnga wee. Tii lee, weraa huru l' rehu ba na bá tagd ka neer wo Sangband nn gbaama lee. Biir-t nan lii! ¿ T' bañlb sahl huru na bá faadm *Roomaa hurbermwu lambhu? ¿ L' ba na t' faadm-fu laa t' daa faadm le?»

15 Hâ miig yelmaa na bà kpεhɔdr bà gobiint diila hà ba bá jugun fee n bɔhɔɔ-ba na:

«¿ L' her lan nn ηmεεgaa n mana? Daan-n-ma n ligbkpañm miim mà nyaana!»

16 Bá daan n wun. Hâ gbaam-ba na:

«¿ Wen jugu nnii ban rea? ¿ Wen hidr nnii ban hɔd m' hɛnii?»

Bá leed-wu na:

«Roomaa hurberma.»

17 Lee wen, há bɔhɔɔ-ba na:

«To-n hurbermwu bii b' ba na há reb bii! L' saa, n' ta to Sangband bii b' ba na d' reb bii.»

Gwεεt hân leedg-ba tii t' hɛm-ba yɔlaa yem.

12.10-11 Gwεεtii ba Yum118^{an}.22-23.

Mk

Kpiirmba himtgm gwæet*Ta nyaan Matewa 22.23-33; Lukaasa 20.27-40*

¹⁸ *Sadusii tiiba biiba t daan Yeesua man. Bee bõhõõ na kpiirmba nan kpa a himta kuumn. Ban daan há man lee, n gbaam-wu na:

¹⁹ «Berma! *Mohiisa da hõda bahlbnbina n to-t, bii nnii na: *Ka daawhii t log foga ka ba n nyakwæla n kuum ka kpañ n buga, l'ba na há nyakwælwii log kunfõgwii, há meed-wu n budaaga, ká bẽm na há maar há kpiir wii rekan.* ²⁰ Tii lee, hii kwæelba balblehba da bee. Noogra t logm foga, n kuum ka ba meed buga. ²¹ Rehdrwii t logm kunfõgwii, n kuum ka ba meed-wu n buga. L' ta tag tafhrwii yenmii. ²² Kwæelba balblehbee t logm fõgwii bá mẽmbee ka ku ka ba meed-wu n buga kiiga. Bá mẽmbee kuum kaann, fõgwii t ta kuum. ²³ Wo bá mẽmbee nn da logr-wu fõgt lee, goor kpiirmba nn nan himta kuumn dii, bá leblmbee huuga, ¿ wen nan ba há hefm-wu?»

²⁴ Yeesua t leed-ba na:

«N' bõdan. N' kpa a mi *Wadbuudgan gwæet, n' ta kpa a mi Sangband gemmnt. ²⁵ Biilm, kpiirmba nn nan himta kuumn lee, daba kpa a kee bà logm fõgba, fõgba ta kpa a kee bà yõlm sidba. Bà nan ba bà neer wo *sangbantumtba nn neer sangbambiimn lee. ²⁶ ¿ N' ban kaal *Mohiisa wadgan bii b' hel kpiirmba nn nan himta kuumn lee gwæetii felahn? L' hõda kan na Sangband da beda-wu sunsunja man na, *dii nnii há yandaa *Habrahaama Saberma, ta há yandaa *Yisshaaka Saberma, ta há yandaa *Yakooba Saberma.*»

²⁷ Há fel na:

«Sangband nnii nidneermba Sangband, lag kpiirmba redn. Tii lee, n' hogla nyen kpaalaa.»

Bahlbermb gwæet*Ta nyaan Matewa 22.34-40; Lukaasa 10.25-28*

²⁸ *Bahlb weriithii t hom Yeesuwu n *Sadusii tiiba bà bõhõõ. Há yum na Yeesua gwæel hom. Há nyuh há man n gbaam-wu na:

«¿ Bahlb mẽmb huuga, bahlteb yatg bermb?»

²⁹ Há leed-wu na:

«Bahlb b' yatg bii, bii nnii na waa: **Yisraheel tiiba nen, hom-n na Saberma t' Sangband nnii Saberma hayen!* ³⁰ L' ba na v' sõklm v' Saberma Sangband n v' kwæewr mẽnd, n v' rem mẽn, n v' diila mẽn, n v' gemmnt mẽn. ³¹ Bahlrehdrb nanañ: L' ba na v' ta sõklm

v' nidtuur wo vn sõkla v' mõm vyen lee. Bahlb biib ta kpa a yata bahlb brehbii.»

³² Bahlb weriitwii t bõhõõ Yeesu na:

«Berma! L' ba hom biii. Vn bed tii ba gobiint. *Saberma nnii Sangband dyen, Sangband diir ta kpañ n dii kaan.* ³³ Tii lee, l' ba na nida sõklm Sangband n há kwæewr mẽn, n há rarm mẽn, n há gemmnt mẽn. Lee, há ta sõklm há nidtuur wo han sõkla hayen lee. Tii ba hom n yat Sangband *vit mẽn, ban totra tii n ban kpa a totra tii.»

³⁴ Yeesua t yum na há leedg rarm gwæet, lee há bõhõõ-wu na:

«Kpa a ba võku n *Sangband huraant.»

Tii n t' kaann, hii t ka ta kpa a nyiinaa na há gbaam-wu lii.

¿ Krist nnii wenii? ¿ Daviida yakiiga n jañ laa, ta Sangband budaaga biilm le?*Ta nyaan Matewa 22.41-46; Lukaasa 20.41-44*

³⁵ Yeesua nn da weraa gwæet *Sangband haarn lee, n gbaam na:

«¿ Lan nnii *bahlb weriitba nn bõhõõ na *Sangband nn bantg wii nnii *Daviida yakiiga, na kpaalaa nnii? ³⁶ L' ba na *Vofoom Buudm da wentg Daviida diir noon, wii mõma t bõhõõ na:

Saberma Sangband da beda mà berm na:

"Daan v' kad mà najuudu hen kakehnan!"

Mà daa mà lo v' rafeedba v' nakpai kwæen^z."

³⁷ Daviida mõma hõhl-wu na "Berma". Ka l' ba welee de, ¿ lan nnii Krista nn ba há ta bẽm na há yakiiga?»

Bahlb weriitba geewa wo bà ba hom, ka kpañ hom*Ta nyaan Matewa 23.1-12; Lukaasa 20.45-47*

Nidfigm da kewla Yeesuwu n sõklb. ³⁸ Há da bõhõõ nidba han da weraa bee na:

«Mad-n nyen hom n *bahlb weriitba. Bà sõkla na bà gilm yakun ka fidr kwægd m dimt, ka ta sõkla na nidba seeñm-ba n valgm. ³⁹ Ka bá san *kpoglb disagtn, bá ka ro jarii hí jehr nõngan hii ka kadaa. Bà roor kaalarhõmii kasant diit julant. ⁴⁰ Bà fẽera kunfõgba nihin kpel kpel, ka seerja Sangband l' voka na bá biir na bee nnii hõmba. Tii lee, bà nan daraa bà tobha kimm l' yatg.»

12.36 Gwæetii ba Yum110^{an}.1.

Mk

Yeesua nyoka kunfoghii na fan her bii ba hidr

Ta nyaan Lukaasa 21.1-4

⁴¹ Yeesua t jib *Sangband haarn, n kad ka nyofr n bá kan loola ligbiir ree. H̄an kad kan lee, n ka geewa nidfigm nn kena ka loola lee. Kwegdm tiiba kod ta kena ka loola ligbiir kod. ⁴² Katɛdkunfoghii t daan n lool wadbii hireh'. ⁴³ Lee wen, há hohí há *gwɛɛt sohdgtba n bohoɔ-ba na:

«Mà bohoɔ-n gobiint na waa: Katɛdkunfoghii wunwuna loolg ligbiir l' yat nidvolbee membee. ⁴⁴ Bee dewdg bà ligbia h̄en ligbiir bá d' kpaá halwa dii n lool. L' saa kunfoghii lee, wii t lool ligbiir fan ba n na hà jum ka neer dii kpaalaa.»

Sangband haar luurb, kakehnan Nida Budaaga daanm wen

Ta nyaan Matewa 24.1-44; Lukaasa 21.5-36

13 ¹ Yeesua nn da ror *Sangband haarn lee, há *gwɛɛt sohdgtfii t bohoɔ-wu na:

«Berma, nyaana! Haarndina dabira berj hali! D' tanhee ba kwɛɛlm biii!»

² Há leed-wu na:

«¿ Yul dabirhee nn berj lee? L' nan kpaá tɔl tand dyend móm̄ d' d̄ɛɛr d' tuurnd h̄en nnafh̄een felah'. L' menguu nan luuran.»

³ Wú n hà gwɛɛt sohdgtba Fetruw n Yakoobwu n Yohanɛɛswu n H̄andree bá juul Kpaamtiit duuga h̄en. Ban juul lee, há kad ka yaagr Sangband haar nonga. Wú n ban, bà da ba kan bayen. Bá gbaam-wu na:

⁴ «Biir-t vuugu ln nan h̄ena welee kuun. ¿ Lan nii tn kee t' he t' miig na welee wantii mentii ba t' hea?»

⁵ Lee wen, há leed na:

«Mad-n ñyen hom na hii daa hogl-n! ⁶ Nidba kod nan ba bà kenm mà hidrn ka bohoɔ na bee nii man. Lee wen, bà hogl nidba kod bà fiwlg-ba. ⁷ N' nan ba n' hom bà taaw hooda n' kpaamii, l' saa n' ta hom bà gwɛɛla l' bafr n hooda ban taaw vɔkun hee. Lee, l' daa si-n fobɛhgu! L' ba na welee he, gwentah', lag tant difm nii saf'. ⁸ *Tigr nan vida d' tuurnd h̄en, hà teew taa hoodr, l' saa huraahii kɔrgu gbuhdg hurvolhii reku hoodr.* Tant nan ba t' dam kɔrni jugu jugun, l' saa kɔmbermm riir. Welee kunyɔŋuu weraa na tant difm nyufhn̄. L' boo futia wiiru nn weraa-wu na hà nyuh maadb lee.

⁹ L' saa, nen lee, kiig-n n' diir noon hom! Nidba biiba nan ba bà sam-n yaagu yaalant. Volba nan ba bà gbum-n *kpoglb disagtn. Volba nan ta ba bà hofm-n bermba n huraamba duuran mà kaa, ka bo na n' bee n' biir n' reb mi mà hidrn bii bá nongan. ¹⁰ Safn na tant difm taanaa, l' ba na bá faa Sangband Gohomt tiga menan. ¹¹ Ka bá dan n ka moog-n ka ked n yaagu yaalant, n' kwɛɛwa daa toom na: ¿ n' kee n' biir na laa? Tii lee, yaagu yaam wenii, bohoɔm-n gwɛɛt t' kee t' kenm n' noon tii. Gwɛɛtii kpaá kee t' rorm n' diilan, *Vohoom Buudm kee m' lo-t n' noon. ¹² Biiba kee bà gweedm bayen bà teelba na bá kuu-ba. L' saa samba biiba ta gweedm bayen bà bii na bá kuu-hi. Ta welee nii bii hiihi nn kee hi vidg hi reba h̄en, hi he bà kuu-ba. ¹³ Baaben tia kee hà nyahaam-n mà kaa. Gwentahaa, hii hà nan ba hà mad hom kakehnan wii, l' nan dahí há jugu.

¹⁴ «N' nan yul hii ban hohí na *ñmerwanu* wii ba kaalɔŋa l' kann kpafrn na há bɛm ree. –Há kaal gwɛɛtntina wii, l' ba na há hom-t hom!– Lee wen, biiba bà nan ba bà bɛm *Yuudee tantn bee, bá siil bà juul duuran! ¹⁵ H̄ii hà nan ba hà bɛm haaga wii, há daa jib dugun na hà log want hà solm ka mad! ¹⁶ L' saa hii hà nan ba hà bɛm kpaam wii, há daa ñmetgn haaga na hà log há dimt! ¹⁷ Goorhee ni, futiiba n fɔgba bá nan ba bà h̄ɛɛlgm bii bee kunyɔŋu nan ba kù bɛm bermgu. ¹⁸ Joblm-n Sangband na welee daa nan taan hawet wen! ¹⁹ Goorhee ni, kunyɔŋu nan ba kù bɛm bermgu l' yatg. Log weem kɔtɔdn, Sangband nn da ree want ment kakehnan n jana, kunyɔŋu kuugu ban taa-ku, l' saa, hii nan ta kpaá yu kù tuurnu felah'. ²⁰ Ka Saberma da ba biir na hà ba hà gwifdg goorhee h̄enii, hii nn nan kpafr hà bee hà fetg hà neer. Lee, hà gwifdg goorhee h̄en nidba fan bantg bee kaa.

²¹ Tii lee, ka hii t dan n ka bohoɔ-n na *Krista ba nnafr laa hà ba lahaa, daa tii-n n wun! ²² Gokaat Kristmba n gokaat *gwɛɛt bohoɔtba nan rorn. Bà nan ba bà h̄em hoolgu kod, ka ta h̄ena want tiit hii kpaá fum t' kɔtɔd, na bà hoglm nidba. Bà nan ta ba bà lagiim n biiba Sangband nn bantg bee meh', ka kpafr bà bee-ba. ²³ Nen lee, kiig-n n' diir noon hom! Mà beda-n l' menguu n dool.

²⁴ «Gwentah', kunyɔŋbermgua kaannaa,
muunu he nyeet,
kidga ta kpafr kà wiir,

²⁵ *ñmedii begdr sangbambii mn ka tɛhra,*
want t' ba n faaga tii mentii hamtr n taa.

²⁶ Lee wen, *bà nyaan *Nida Budaaga kena wat hɛn*, ka ba n gemmnt kod, ka ba ká jeegun. ²⁷ Kà nan tuuma *sangbantumtba tant mentn, volba san n torju kwɛɛn, volba san n torju faaga, bà ree biiba kan da bantg bee baatea, bà kpogl-ba.

²⁸ Lɔg-n gwɛɛt tod² nn weraa-t tii n` tonii-t n` homa! N` wen yu d` hulii ba nɛm nɛm vakwɛɛnt rɛna, n` miig na yobr ba nyɔf'. ²⁹ Ta yenmii, nn kee n` nyaan welee taana lee, miig-n na Nida Budaaga daanm ba nyɔf', na kà ba kà taan! ³⁰ Mà bɔhɔɔ-n gobiint na waa, waagankena nan kpa a ku kà diɓ saɓ bii man bɔhɔɔ bii membii ban he. ³¹ Sangbambii n tant nan booran, maa gwɛɛt lee, tii nan kpa a boor felah'.

³² «Gwentah lee, goor mɔmr laa waaru mɔmu Nida Budaaga nn nan kena lee wen, hii kpa a mi. *Sangbantumtba meh' kpa a mi, Budaagee mɔmga ta kpa a mi, ká Sawu n jafɩ miiln. ³³ Mug-n nyen hɔm, daa gor-n na n` kpa a mi vuuguu! ³⁴ L` nan ba l` bɛm wo nidhii nn vida na hà keda huru lee. Hà logl há haar n to há ηmɛɛheedba, n bɔhɔɔ-ba na bá kiigm d` hɛn. Hã raarm-ba ηmɛɛgi jugu jugu, l` saa há bɔhɔɔ fiid noon sagd na há sugm hɔm, na há bɛm saw. ³⁵ Tii lee, neer-n ka sug na n` kpa a mi haar tia wen kpena! Ka l` ba he hɔm, hã nan kpena jabr, laa nyingu huuga, laa kɔdaaga jawda, laa hateekwɛɛn. ³⁶ Ka há da n taan myenm hɛn, l` daa he na há mid n` go! ³⁷ Man bɔhɔɔ-n tii nnii na: Bɛm-n saw! Mà ta bɔhɔɔ-t nidba mɛmba!»

YEESUA KUUM N HÀ HIMTGM GWɛɛT

Bà kool Yeesua hɛn kpaab

Ta nyaan Matewa 26.1-5; Lukaasa 22.1-2; Yohanɛɛsa 11.45-53

14 ¹ *Yuudaa tiiba da ba n kasant tiit bà hoh-t na *Getgm kasant n ta *Kpooni kasant. Bà da jul-t n kpooni ban kpa a loɔ hi ni kpoonu ragr hii. L` da tela goora hareh na bá bah kasantii deb. *Gotibermba n *bahlb weriitba da hɛna rarm na bà mug Yeesua, lee bà kuu-wu. ² Biilm, bà da bɔhɔɔ taa na:

«L` kpa h na t` mug-wu kasant gooran, ka lag welee, kɔrgu ba kù vidg t` hɛn.»

13.28 *Tod*, da bà kɔrgu tiib biibn, b` boo haadgu. Nyaan *Tiib biib b` boo haadgu gwɛɛt reem kaalan.

Fɔghii vu Yeesua jugu kpaam

Ta nyaan Matewa 26.6-13; Yohanɛɛsa 12.1-8

³ Yeesua da ba Betaanii kɔrgun, *bolmhii haarn bà hoh-wu na Simoona. Hã kad na hã di diit lee, fɔghii t jibn ka mad kpalaliiga kiiga ká ba kwɛɛlm biii, daft kpakunuukaɓm ba ká keh', ka ba kel kel, bà hoh-m na "naar". Fɔgwii t gwɛɛhd kpalaliigee noor, n huud-ka, n vu Yeesua jugu kpaamii. ⁴ L` weer biiba bá da ba kan bee, bá ka bɔhɔɔ taa na:

«¿ Hã kohɩ kpaamii na laa? ⁵ Ln bɛm na bá gweedm kpaamii l` yatg ligbiir ruuni lɛmi hitah', bà log ligbiirii bà si katɛdtiiba!» Reekan, bá ka kpal fɔgwii ka bɔhɔɔ na han her bii kpa h hɔm. ⁶ Lee wen, Yeesua t bɔhɔɔ-ba na:

«Saa-n fɔgwii kpoo! ¿ L` her lan nn loɔ-wu kunyɔrgu? Hã her-ma bii, b` ba hɔm. ⁷ Katɛdtiiba lee, bee ba bà bɛm n` man kakeɓnan. Ka n` sokla, n` ba n` bee n` hɛm-ba hɔmgu hɛruɓ'. Man lee, mà kpa h mà bɛm n` man kakeɓnan. ⁸ Fɔgwii hera han bee na hã he bii nnii. Hã fetg mà gbanu manyiib n gwɛɛm-hu kpakunuukaɓm na bá nan kuur-hu bilun. ⁹ Mà bɔhɔɔ-n gobiint na waa, ban nan ba bà faam Gohɔmt tant mentn lee, bà nan ba bà bɔhɔɔm bii fɔgwii nn her bii, ka deeda há hɛn.»

Bà gweedma Yeesua

Ta nyaan Matewa 26.14-16; Lukaasa 22.3-6

¹⁰ *Gwɛɛt soɓdgtba kwifr n barehbee huuga bilma da bee, bà hoh-wu na Yuudaas Kariyoot tia. Lee wen, há san *gotibermba man, n bɔhɔɔ-ba na hã sokla na hã gweedm-ba Yeesua. ¹¹ Ban fomr welee lee, l` hɛm-ba lamɛɛgu. Bá bɔhɔɔ-wu na ka welee baa bà faad-wu ligbiir. Tii n t` kaan, Yuudaasa t bah n ka bag hurhomu na hã gweedm-ba-wu.

Yeesua maantra hã gwɛɛt soɓdgtba ka hɔd hã kunyɔrgu

Ta nyaan Matewa 26.17-35; Lukaasa 22.7-23, 31-34; Yohanɛɛsa 13.21-30, 36-38

¹² *Kpooni kasant deb gonoogr t taan, goorii nnii ban da vid fɛɛbii Sangband na bà dig *Getgm kasant diit. Yeesua *gwɛɛt soɓdgtba t gbaam-wu na:

«¿ Tee nnii vn sokla na t` san t` dig Getgm kasant diit?»

Mk

¹³ Lee wen, há tom há gwæet sohdgtba barehba ka bõhoo-ba na:
 «Ked-n kõrgun! N` kee n` tarj n` nidhii hà tohd nyaalm n` dafod, n` tagd há kaa. ¹⁴ Haar fan kee hà jib d` ni dii, n` biir d` tii na: "Berma gbaama-v na, disaku fan ba hà di kú ni Getgm kasant wú n` hà gwæet sohdgtba kuu, ¿ kù ba tee?" ¹⁵ Lee wen, hà werii-n disagbermggu kuugu kù dewr haar jugun n` faaga, kù ni ba l` menguu. Reekan nii nn ba n` dig diit.»

¹⁶ Gwæet sohdgtbee t lõgm huru, n` san kõrgun. Ban taai kõrgun lee, n` mid l` menguu ba dee dee wo há nn ta bed-ba lee, bá nan dig Getgm kasant diit.

¹⁷ Muunu nn lõor lee, wú n` hà gwæet sohdgtba kwifr n` barehbee bá taan, ¹⁸ wú n` ban bá kad n` ka ju diit. Ban da feewr n` deb lee, há bõhoo-ba na:

«Mà bõhoo-n gobiint na waa, n` huuga hii ba hà gweedm-ma, má n` wulah t` jul diit taa man.»

¹⁹ L` hẽm gwæet sohdgtba fobehgu. Bá bah n` ka gbaama-wu hayen hayen na:

«¿ Man laa?»

²⁰ Há leed na:

«L` hela n` huuga bilma, man n` wulah t` laglg n` ka hehga kpoonu jit sumgan. ²¹ *Nida Budaaga ba kà kpi wo ln hõd ká gwæet *Wadbuudgan lee, gwentah lee, nid há ba hà gweedm-ka wii, kunyõnbermggu nan luura hà hẽn. Ka bà da ba meed wii, ln bẽm hõm l` yatg!»

²² Ban da feewr n` diit deb lee, Yeesua t lõgm kpoonu, n` seenj Sangband na dii hera hẽmẽgb, n` gbefm-hu, n` to há gwæet sohdgtba ka bõhoo-ba na:

«Jah-n! Mà gbanu nii.»

²³ Tii kaann, há ta lõgm kpowdga n` daam, n` seenj Sangband na dii hera hẽmẽgb, n` to-ba-ka, bá nyim-ka bá membee. ²⁴ Há bõhoo-ba na:

«Mà jiiim nii. Mii lõo *tuurnt Sangband n` nidba l` huuga. Mii kee m` sool nidba kõd kaa^z. ²⁵ Mà bõhoo-n gobiint na waa, mà nan ta kpaan yi daam felah', kakehnan goor man nan nyi dakwẽlm *Sangband huraantn.»

14.24 Weem daa, dõm Yuudaa tiiba nn da vid mii jiiim da lõo tuurnt bá n` Sangband l` huuga.

²⁶ Tii n` t` kaan, bá yuum kasantii yumii^z. L` tog, bá ka kedaa Kpaamtiit duuga hẽn.

²⁷ Ban ked lee, hà bõhoo-ba na:

«L` kee l` haam n` rarm n` kir Sangband, wo ln hõd Wadbuudgan na:

Bà nan kua kimta,

l` saa fxi yadr taa kpeee n` koot.

²⁸ Man kee mà himtg kuumn lee, mà san *Galilee tantn mà hõd-n kan.»

²⁹ Fetra t bõhoo-wu na:

«Ka l` yatg wo ben, volba t kirm Sangband, man lee, maa kpañ mà kir-d felah'.»

³⁰ Há leed-wu na:

«Mà bõhoo-v gobiint na waa, nyingunkuna nii, safn na kodaaga jawdg mrehmii, v` fetg foorb tõmb mtafm na kpaan mii-ma.»

³¹ Fetra t bõhoo ka figr na:

«Ka l` la ba na mà n` vn t` kpia, mà kpañ mà gbu mà feer na mà kpaan mii-v.»

Gwæet sohdgtvolbee t ta bõhoo bá membee yenmii.

Yeesua maantra hayen na hà di kunyõnõ

Ta nyaan Matewa 26.36-46; Lukaasa 22.40-46

³² Bá san n` taam kaalaja kiigan, bà hõh-ka na Getsimanii. Há bõhoo-ba na:

«Kad-n nnañ! Maa san mà seenj Sangband.»

³³ L` saa há lõgm Fetruw n` Yakoobwu n` Yohanẽesa, wú n` ban bá dodgii jah'. Fobehgu t bah n` ka mad-wu, há rarm t ka fid há ni.

³⁴ Lee wen, há bõhoo-ba na:

«Himañr hu mà kwẽwrn, mà rarm t ka fid, mà hurgan dihaa. Kpat-n nnañ n` bẽm ka neer, daa gor-n!»

³⁵ Hãn bed-ba welee lee, n` dodgii jah', n` luurm, hà nõngan hẽl tiña, n` ka jowaa Sangband ka bõhoo na, ka l` ba l` tiaa, kunyõnõ vuuguu daa daan hà hẽn. ³⁶ Há da bõhoo na:

«Hai, baaba! Hõo, mà Sa! Ba v` bee l` mengu. Lõg wiiru kpowdgankena v` san n` kan n` voku! Gwentahaa, l` fe wo vii nn sokla

14.26 Kasantii yumii, bà da yuuma Yumii 113-118.

lee, í daa he wo maa nn sokla lee!»³⁷ Há ηmetgn gwæet sohdgtba batafbee man n mid bà go. Há boħoo Fetr na:

«Simoon! ¿Goolnn? ¿Ba bee na v` neer waaru huyenfu mómhun? ³⁸ Neer-n ka jobla Sangband na bii daa hogl-n! Nida diilan ba na há hēm bii hōmb, gwentahaa, hà gbanu ba gigdm.»

³⁹ Hān bed-ba welee lee, n ta lilm dodgm, n ka jowaa Sangband ka boħoo goyentii. ⁴⁰ L`saa, há ta ηmetgn há gwæet sohdgtba man, n mid bà go, bà niini ba jeegu n goom. Bá ka kpa mi ln ba na bá biir-wu tii. ⁴¹ Há wen dan n ηmetgn bá man tōmtahmii, n boħoo-ba na:

«¿N`la doora ka go ka vohaa? L`taara welee! Vuugu taan nnii. Nyaan-n! Baa bà mug *Nida Budaaga bà taag-ka fubēhtiiiba natadn. ⁴² Vidg-n, tn nyab-n! Nyaan-n! Nid há gweedma-ma wii nanah'.»

Bà mug Yeesua

Ta nyaan Matewa 26.47-56; Lukaasa 22.47-53; Yohanneesa 18.3-11

⁴³ Yeesua nn da heewr n gwælb lee, *gwæet sohdgtba kwifr n barefbee huuga bilma, bà hoh-wu na Yuudaasa t taan. Wii da gweedm Yeesua. Nidba kōd da tagda hà kaa, ka mad hoodjui n dagbēha. *Gotibermba n *bahlb weriitba, n kōrgun *kpalmba da tomra-ba na bá mug Yeesua. ⁴⁴ Há da gweedm Yeesuwu wii da beda nidbee na:

«Nid man kee mà seerj mà hog wii, wii nnii. Mug-n-wu, n`ked n wun, ka mad-wu hōm!»

⁴⁵ Hān taan lee, n nyuh Yeesua man, n hoh-wu na:

«Taa maara!»

Lee, n hog-wu. ⁴⁶ Lee wen, nidbee t tihd Yeesua hēn n mug-wu. ⁴⁷ Bá da ba Yeesua man bee, bá ni bilma t rood há hoodjuuga, n kēhd hii n git há tobr, l`ba na gotiberma ηmēhedn.

⁴⁸ Yeesua t boħoo bá daan na bà mug-wu bee na:

«¿N`logra hoodjui n dagbēha n daan mà do wo na man nnii bawd laa? ⁴⁹ Goor wo goor, má n nn t`bee taa man, mà weraa gwæet *Sangband haarn, n`ka ba mug-ma. Tii lee, l`hera na *Wadbuudgan gwæet he t`noor hēn.»

⁵⁰ Lee wen, gwæet sohdgtbee mēmbēe t solm n yadr taa, n saa-wu hayen. ⁵¹ L`tōlm kuliiga kiiga. Ká ka tagd hà kaa, ka hēgr dimr dyend kà hēn. Bá lewd ká dimr na bà mug-ka, ⁵² ká jaluu, n saa ká dimr n solm ka ba hengu.

Yuudaa tiiba yaani yaadbermba yaa n Yeesua

Ta nyaan Matewa 26.57-68; Lukaasa 22.54-55, 63-71;

Yohanneesa 18.12-14, 19-24

Mk

⁵³ Bá san n Yeesuwu n *gotiberma haarn, *gotiiba mēmba, n kōrgun *kpalmba, n *bahlb weriitba, bá kpoql taa kan. ⁵⁴ Fetra da sabaa bà kaa ka ba vōkun ka geewa Yeesua, há jib gotiberma haaga n kad tawdba man, n ka huura boglam. ⁵⁵ Gotibermba, n *yaani yaadbermbēe mēmbēe t ka bag gwæet tiit na bà biir n Yeesua hēn, ka bo na bà kuu-wu, gwentahaa, ka kpa yu tiit. ⁵⁶ Nidba kōd t ka kena n gokaat n há hēn, gwentahaa, ka kpa boħoo yent. ⁵⁷ Biiba t vid n boħoo gokaat n hà hēn na, ⁵⁸ bà da hōmra hà boħoo na nidba mēhra *Sangband disakunkuna, na wii nan gbuhl-ku, hà lōg goora hatah hà mēh jeengu, l`kpaħ na nidba mēhra-kuu^z. ⁵⁹ Ban da la boħoo welee lee, bà gwæetii kpaħ yent.

⁶⁰ Gotiberma t vid yelmaa bá huuga, n gbaam Yeesu na:

«¿Kpa leeda liin? ¿Nidbambena boħoo na lan v`hēnii?»

⁶¹ Há kpat n ka hen bel bel, n ka ba leedg lii. Gotiberma t lilm-wu gbaamb na:

«¿Ven nnii *Krist Sangband Budaaga laa?»

⁶² Há leed-wu na:

«Hiin, man nnii. L`saa, n`nan yul *Nida Budaaga kad Sangband Gemm Menm tia najuudu hēn^z. N`nan ta yul-ka wat hēn, kà kena n faaga.»

⁶³ Lee wen, gotiberma t sad há dimgu n kwēwweerga, n boħoo na:

«T`ta kpa haaraa na hii biir-t lii hà hēn. ⁶⁴ N`mōmba n`hōmra hān suudg Sangband lee. ¿N`nyan bē?»

Bá mēmbēe t leed na hà kōhl gwæet, na l`ba na bá kuu-wu. ⁶⁵ Biiba t baħ n ka lōhdra hà hēn nyanyaat. Bá fiid há niini hēn dimtoogu n gbum-wu kuda ka gbaama-wu na:

«Tad! ¿Wen gbudg-v lee?»

L`saa tawdba t lōgm-wu n waagm-wu katanjii.

Fetra kia na hà kpa mi há berma

Ta nyaan Matewa 26.69-75; Lukaasa 22.56-62; Yohanneesa 18.15-18, 25-27

⁶⁶ Fetra t kpat n ka la ba haaga. *Gotiberma ηmēheedfōghii t taan, ⁶⁷ n yum-wu hà huura boglam. Há geed-wu hōm, n boħoo-wu na:

14.58 Nyaan Yohanneesa 2.19.

14.62 Gwæetii ba Yum110^{an}.1.

«Ven, da ta ba Yeesu Nasaræet tiwii man.»

⁶⁸ Hâ kii ka bôhoo na:

«Mà kpaam mi vn bo na v`biir tii. Mà kpaam hum l`kôtoð.»

Hân bed welee lee, n rorm duun. [Lee wen, kodanoogrga t jawd^z.]

⁶⁹ Ŋmæfheedfojwii t ta yum-wu, n lilm bá da ba kan bee bôhoo na nidwunwuna ba na bá ni hiin. ⁷⁰ Fetra t lilm kiim na hà kpaam mii-wu.

L`moo jah', bá da ba kan bee t lilm Fetruw bôhoo na:

«Biilm, ven nnii bá huuga bilma, ven nnii Galilee tia.»

⁷¹ Lee wen, Fetra t bañ n ka bôhoo na:

«Ka mà bôhoo gokaatii, Sangband dar mà tobr. Mà foora na mà kpaam mi nid nn bôhoo wii.»

⁷² Hân heewr n gwæstii n bôhoo lee, kodarehndrga t jawd. Hâ deed gwæst Yeesua nn da bed-wu tii na:

«Sañ na kodaaga jawdg tomb mreñm, v`fetg foorb tomb mtañm na v`kpaam mii-ma.»

Lee wenii, há bañ n ka kuum.

Bà yaa Yeesuwu n gomn Filaata man

Ta nyaan Matewa 27.1-2, 11-26; Lukaasa 23.1-5, 13-25;

Yohanæsa 18.28-40; 19.4-16

15 ¹ Hâteekwæen weem, *gotibermba t kpogl taa, bá n *kpalmba, n *bañl b weriitba, n *yaani yaadbermba mamba, na bá diilg Yeesua gwæst hæn, bà mug noor dyen. Bá bôhoo bá bôm-wu. Bá lógm-wu n san n taag-wu gomn *Filaata natadn.

² Wii t gbaam-wu na:

«¿ Ven nnii *Yuudaa tiiba huraa? »

Hâ leed-wu na:

«Beda tii nnii.»

³ Gotibermba t kudm gwæst kodgu ka bôhoo n hà hæn. ⁴ Lee wen, Filaata t lilm-wu gbaamb na:

«¿ Kpaam leeda liin? Huma gwæst kod ban kena n v`hæn tii!»

⁵ Hâ ka ba leedg lii felah', l`hæn Filaatwu yola.

⁶ Bind wo bind, *Gætgm kasant nn taana lee, gomna t ree sarga tiifiwu sargan, korgu tiiba nn gbaam-wu na há ree hà hoflg-wii.

14.68 Wadvoliin kpañ Lee wen kodanoogrga t jawd.

⁷ Lee wen, nidhii reewr sargan, bà hof-wu na Barabaasa. Bà da riw-wu sarga wú n nidbæhba biiba na bà da kura nidba korgun In da ba tulgu lee wen. ⁸ Nidfigm t nyufh Filaata man, n gbaam-wu na há fe wo hæn daa ka hæn bina mæn lee. ⁹ Hâ leed-ba na:

«¿ N`sokla na mà hoflg-n *Yuudaa tiiba huraa laa? »

¹⁰ Hâ da gbaama welee ka mi hóm na *gotibermba hera nõmmolb n taag Yeesuwu hà natadn. ¹¹ Lee, gotibermba t ka hæn nidfigm na m`gbaam Filaat na há ree Barabaaswu sargan. ¹² Filaata t gbaam nidfigm na:

«¿ Maa mà he lan nid nn hof na Yuudaa tiiba huraa wii? »

¹³ Bá leed-wu ka tola na:

«Kpañ-wu *dabragr hæn!»

¹⁴ Filaata t gbaam-ba na:

«¿ Hâ kofl ben mombii? »

Bá nagd bá ni n ka tola na:

«Kpañ-wu dabragr hæn!»

¹⁵ Wo Filaata nn da sokla na l`he nidfigmii lamægu lee, há ree Barabaaswu sargan, l`saa há wed bá gbum Yeesuwu tangbanii. Ban gbur-wu lee, há lógm-wu n taag bá natadn na bá kpañ-wu dabragr hæn.

Bà kpañra Yeesuwu dabragr hæn, há kuum

Ta nyaan Matewa 27.27-56; Lukaasa 23.26-49;

Yohanæsa 19.2-3, 16-30

¹⁶ Tawdba t lógm Yeesu n san-wu n gomna haaga, n hof bá hiinhuu menhuu. ¹⁷ Bá lógm huraaamba dimmólgu n fid-wu, n ruugm fina degrga n lig há jugu. ¹⁸ L`saa, bá bañ n ka seenja-wu wo ban seenja huraa lee, na:

«Taa maara! V`gbanhuu!»

¹⁹ Bá lógm nyakaku n ka gbu há jutañtanjan, ka loñdra nyanyaat há hæn, ka sunta hà tiña, ka hilnta biii há nõngan.

²⁰ Ban lañr-wu l`tog lee, n fit-wu huraaamba dimguu n ñmet n fidm-wu há dimt. L`saa, bá ree-wu n san na bà kpañ-wu dabragr hæn.

²¹ Nidhii da kpna kpam, n dan n ka beraa, bà hof-wu na Simoona. Hâ da ba na Háleksandrwu n Ruufuus bà san, ka ræn Siræn korgun. Tawdba t mug-wu n kwægdi na há tu Yeesua dabragr. ²² Bá san n Yeesuwu n kaalaña kiigan bà hof-ka na *Golgotaa*, l`kôtoð nnii

na "Jukuuga". ²³ Bá logm tlaar kpaam miim, n sɔdm daamn na bà to-wu na há nyi^z, há kirm hà ba nyi. ²⁴ Tii kaann, bá kpaŋm-wu dabragr hɛn, n raarm taa há dimt ka taaw t' hɛn waari na há bee n jum dimgu kuuguu, hà log-ku^z. ²⁵ Bà da kpaŋra-wu dabragr hɛn hateekwɛɛn l' wahda waari hiwɛh'. ²⁶ Bá hoorm há jugu faaga bii ban da kur-wu b' kaa bii. Bà da hɔda na: "Yuudaa tiiba huraa".

²⁷ Bà da ta kpaŋra bawdba barehba há kpama, volwu n hà najuudu hɛn, volwu n hà galu hɛn. [²⁸ Tii nnii gwɛɛt *Wadbuudga nn bɔhɔɔ tii nn her t' noor hɛn na:

Bà da lo-wu nidbɛhba huuga^z.]

²⁹ Nidba bá da beraa n kan bee da jool-wu nanjoi, ka suu-wu, ka bɔhɔɔ na:

«Ven, ven da bag na v' gbuŋ *Sangband disaku na v' ɲmɛtɔ v' log goora hataŋ v' mɛh jeengu ven, ³⁰ ¿kpaŋ v' bee v' sohdɔ vyenwu kuumn v' hofntn dabragr hɛn t' nyaanaa?»

³¹ L' saa, *gotibermba n *bafɪb weriitba t ka ta laŋ-wu ka bɔhɔɔ taa na:

«¿Ndee hà da sohdɔ nidvolba kuumn laa? ¿L' hɛm lan hɛn kpaŋ hà sohdɔ hayen? ³² Ka l' ba na wii nnii *Yisraheer tiiba huraa, na ta wii nnii *Sangband nn bantɔ wii, há hofntn dabragr hɛn gwɛhmina. Ka há hofntn t' yumaa, t' tii hà gwɛɛt hɛn.»

Ban da kpaŋr hà man bee t ka ta suu-wu.

³³ L' wahd muunu huuga, muunu t lig, nyeet t fiid tant mɛnt kakehnan jabr waari hitaŋ'. ³⁴ Ln wahdɔ mtaŋm lee, há tool kimm n hà lamn na:

«*Hɛloyi, Hɛloyi, ¿lamaa sabaktanii?*» L' kɔtɔd nnii na: «*Mà Sangband! Mà Sangband! ¿L' her lan vn vaa-maa^z?*» ³⁵ Bá da ba kan n fom welee bee ni biiba t ka bɔhɔɔ taa na:

«*Hom-n hɛn bɔhɔɔ, hà hohɪ *Hɛlia.*» ³⁶ Bá huuga bilma t solm, n logm dimtoogu n veh-ku danmiigun, n viil-ku nyakaka noon, n teedgii-ku Yeesu na há mɔɔ daamii ka bɔhɔɔ na:

«*Hɔdɔ-n saŋ t' nyaan na ¿mig Hɛlia ba hà daan hà hohɪg-wu dabragr hɛn laa?*»

15.23 Tlaar kpaamii da hɛna na bá daa fom wiiru.

15.24 Gwɛɛtii ba Yum22^{9an}.19.

15.28 Gwɛɛtii kpaɔ ba wadii hiihin; t' ba Lukaasa 22.37.

15.34 Gwɛɛtii ba Yum22^{9an}.2.

³⁷ Yeesua t mɔɔm ɲmɛɛga kimm n kuum. ³⁸ Dimgu kú da lil *Sangband disaku kuu, kú kɛɛml kú huuga n sad kpaaw, faaga kakehnan tiŋa.

³⁹ Tawdberm hà da jehf Yeesua nongan wii t yum fan kpiir lee, n bɔhɔɔ na:

«Biilm, nidwunwuna da ba na Sangband Budaagan.»

⁴⁰ Fɔɔba biiba da ta ba kan, ka jehraa vɔkun ka geewa. Maarii Magdalaa tiwu n Maarii vol l' ba na Yakoobkaawu n Yoosee bà nyan, n Salomea, bà da ba fɔɔbee huuga. ⁴¹ Yeesua nn da ba *Galilee tantn lee, bà tagd hà kaa ka tɔra-wu. Fɔɔvolba kɔd bá da san hà kaa *Yerusalem kɔrgun bee da ta ba kan.

Bà kuuraa Yeesuwu bilun

Ta nyaan Matewa 27.57-61; Lukaasa 23.50-56; Yohannɛsa 19.38-42

⁴²⁻⁴³ Jabr da fetɔ jabm, nidhii t taan, bà hoh-wu na Yoosefa, bá meed-wu Hɛrimatee kɔrgun, l' ta ba na goorii nnii ban maantra vohoob goor want ka hɔd na toŋu vetɔ *Saabaat goor. Nidwii da ba *yaani yaadbermba kpaturun, nidba vala-wu. Hà da ta hɔda *Sangband huraant daanm. Há hɛm ɲmeenm n san *Filaata man, n gbaam-wu na há si-wu huru na hà log Yeesua gbanu. ⁴⁴ L' hɛm Filaatwu yɔlaa na Yeesua kpiira weem. Há hoh tawdberma, n gbaam-wu na ¿mig Yeesua kpiira l' hiidgnn? ⁴⁵ Tawdberma wen leedg-wu na Yeesua kpiira l' hiidaa, há saŋm Yoosefwu huru na há log kpiira. ⁴⁶ Yoosefa t dafm dimfeelgu, n hohɪ Yeesuwu *dabragr hɛn, n fiid-wu dimfeelguun, n kuur-wu bilu huufu ni, bá da tii-fu fiigu ni. Tii kaann há biruu tand n riw bilhuu noor hɛn. ⁴⁷ Hɛn da kuuraa-wu lee, Maarii Magdalaa tiwii n Maarii Yoosee nya bà geewa há kan kuuraa-wu ree.

Yeesua himtɔ kuumn

Ta nyaan Matewa 28.1-8; Lukaasa 24.1-11; Yohannɛsa 20.1-10

16 ¹ *Saabaat goor nn da gɛtɔ lee, Maarii Magdalaa tiwii, n Maarii Yakooba nya, n nan Salomea, bá dafm kpakunuukafm na bà san bà gwɛh Yeesua. ² Toŋu t vet laad goor hateekwɛɛn weem, muunu rɛna, bá lɔɔm huru n ka kedaa Yeesua bilun. ³ Ban da ked lee, ka gbaama taa na:

«¿Wen kee hà hef-t tanbibifgu ban da riw bilu noon kuu na t' jiba?»

⁴ Ban san n ka nyufaa lee, n geedgii, n yum tanbibifiguu t biruu n ka door kparama. ⁵ Bá jib yelmaa bilun, n yum kan kuliiga kiiga, ka kad najuudu hɛn, ka fidr tugfeelgu kù ba vòku^z. Fobɛhgu t mug-ba. ⁶ Kuliigee t bɔhɔɔ-ba na:

«Daa solm-n fobɛhgu! ¿N` bagl Yeesu Nasarɛt tii ban da kpafɛr *dabragr hɛn wiin? Hà himtg kuumn n ka neer, gwentafɛ, hà kpafɛ nanafɛ. Geedg n` nyaan kaalaŋa bá kan da doolg-wu ree! ⁷ Gwehmaa, ked-n n` biir Fetrwu n *gwɛɛt sohdgtba volbee na hà dehdg n` nongan n san *Galilee tantn, na reekan nnii nn kee n` nyaan-wu wo han da bed lee.» ⁸ Bá rorm yelmaa n safɛ kili n san vòkun. Fobɛhgu da mug-ba biii, bá ka defra ka kpaá bɔhɔɔ hiiwu lii.

Yeesua ree hayen n werii nidba, l` saa há kullii sangbambiimn

Ta nyaan Matewa 28.8-10, 16-20; Lukaasa 24.9-53;

Yohanneesa 20.11-23; Tumtba ημεεgt 1.3-12

[⁹ Yeesua nn da himtg kuumn lee, laad goor hateekwɛɛn weem, há ree hayen n werii nooga safɛ Maarii Magdalaa tia. Hà da voora foŋwii ni kunidba balblehɛ. ¹⁰ Maaria t san n bɔhɔɔ gwɛɛtii bá da tagd hà kaa bee. Hà da san n mid bà kad n diila ka kuum. ¹¹ Lee, bá wen homr na hà neeran, na Maaria mɔma nyana-wu, bá ka ba tii.

¹² Tii n t` kaann, há dan n ta ree hayen n werii *gwɛɛt sohdgtba barehba, bà bahɛr huru ka ked rii. ¹³ Ban nyan welee lee, n gew n ηmɛt n bɔhɔɔ gwɛɛt sohdgtvolbee, bá ka ta ba tii gwɛɛtii.

¹⁴ Tii n t` kaann, há ta ree hayen n werii *gwɛɛt sohdgtba kwifɛr n hayenfa, bà heewr diit n deb. Há kpalm-ba na bà kpafɛ n gwɛɛt hɛn tiim, na bá kwɛɛwa hafra tandaar dela. L` kɔtɔd na nidba da nyana-wu há himtg kuumn, bá bɔhɔɔ-ba, bá ka ba tii. ¹⁵ Hɛn kpal-ba lee, n bɔhɔɔ-ba na:

«Ked-n tant mɛntn, n` faam Sangband Gohɔmt nidba mɛmba! ¹⁶ Hii hà nan tia Gohɔmtii, bà *hor-wu nyaalm wii, Sangband dah há jugu, l` saa, hii hà nan kpaá tia Gohɔmtii wii, Sangband dar hà tobr kakehnan. ¹⁷ Bá nan tia Gohɔmtii bee, bà hɛm hoolgu hɛbnbina: bà kee bà vɔhd kunidba mà hidrn, bà kee bà bee bà gwɛɛlm lam ban da kpaá mi mii, ¹⁸ ka bà moog waagi n bà nifi,

16.5 *Kuliiga kiiga.* Nidwii da ba na *Sangbantumtn.

laa ka bá nyi rafm, l` kpafɛ l` hee-ba bɛhgu kuugu. Bà nan kee bà dɔɔm bá nifi bɛftiiba hɛn bà bɛhii gbaadaa-ba.»

¹⁹ Hɛn bed-ba welee lee, l` vii-wu n faaga há kullii sangbambiimn n kad Sangband najuudu hɛn. ²⁰ *Gwɛɛt sohdgtba t san tant mɛntn n ka faa Sangband Gohɔmt. Saberma da ba bá man ka tora-ba bà hɛna ηmɛɛgb. Bà da hɛna hoolgu hɛb l` weraa na gwɛɛt ban faa tii ba gobiint.]

Mk

Yeesu Krista Gohomt
LUKAASA
nn da hɔd tii wadga

————— B´ba wadgankenan bii —————

Nooga sah, nyaan gwɛɛt ban hɔd Yeesu Krista Gohomt wadii jugun tii (wadvaagu 8).

Lukaasa da ba na doɗdn ka *kpaɸ na Yuudaa tiin. H̃à da hehla Fɔɔlɔwɔ kɔd (Tumtba ηmɛɛgt 16.10-17, n ta 20.5–21.18), han da fɛlg n ka ked Roomaa lee (Tumtba ηmɛɛgt 27-28). H̃à da sohdg gwɛɛt biiba bà da nyan Yeesuwu n bà niini bee man, lee ka hoor h̃à wadgankenan.

Lukaasa h̃ɔda h̃à wadga ka hɛl biiba bá ba tant mɛntn ka kpaɸ na Yuudaa tiiba bee.

Yeesu Krista Gohomt Lukaasa nn da hɔd tii weraa na Yeesu nii tant juuni dahda. Wadgee higaa Yeesua nidba sɔkɩb jugun, han nawla hayen n fubɛhtiiba ka bag na h̃à dah bà juuni lee. H̃à sohdɔ ban kɔhdg wii ka weraa kunyɔŋtiwu gobiint kɛgt kan ba.

Lukaasa ta h̃ɔda wadrehdrga kiiga, kee nii Tumtba ηmɛɛgt wadga. Kee ta higaa na Yeesu nii tant juuni dahda. Ká nii, h̃à bɔhɔɔ lan nii Yeesua hɛn tiim nn yadg n tant h̃à sangbambii mn kuliib kaann lee.

- Hubi1^{9a} n hubi2^{9an}, Lukaasa bɔhɔɔ Yeesua tant hɛn daanm gwɛɛt.
- Hubi3^{9a} kakehnan hubi4^{9a}, vug13^{un}, Lukaasa kɛɛma lan nii In maantr huru na Yeesua bah h̃à ηmɛɛgb lee.
- Hubi4^{9a}, vug14^u kakehnan hubi9^{9a}, vug50^{un}, Lukaasa kɛɛma lan nii Yeesua nn her h̃à ηmɛɛgb Galilee tantn lee.
- Hubi9^{9a}, vug51^u kakehnan hubi19^{9a}, vug27^{un}, Lukaasa kɛɛma b´da gɛtg Yeesua nn da ked Yerusalɛm kɔrgun bii gwɛɛt.
- Hubi19^{9a}, vug28^u kakehnan hubi21^{9an}, Lukaasa bɔhɔɔ Yeesua ηmɛɛgb Yerusalɛm kɔrgun gwɛɛt.
- Hubi22^{9a} kakehnan hubi24^{9an}, Lukaasa bɔhɔɔ Yeesua kuum n h̃à himtgm l´ gwɛɛt.

1 ¹ Taa maar Tehofiil, nidba kɔd da magii na bà hɔr bii b´da getg t´ man bii. ² Bà da beda gwɛɛtii wo bá da nyan t´ bahm kakefnan n ka faa Sangband gwɛɛt bee nn da ta bed-t gwɛɛtii lee. ³ Tii kaa nnii, wo man gbaam n hom b´da getg bii mɔmb weem daa lee, l´ ta hɛm-ma hɔm, berma, na mà hɔr-v wadgankena ka tagd gwɛɛtii wo tn getg lee, ⁴ ka bo na v`miig na gwɛɛt ban da werii-v tii ba na gobiintn.

Lk

YEESUA TANT H̃EN DAANM

Bà beda Nyaalm huurt Yohanɛɛsa maadb gwɛɛt n dool

⁵ *H̃erooda nn da ba huraant *Yuudee tantn lee, *gotiifii da bee bà hoh-wu na Sakaria, h̃à ba H̃abiyaawa gotiiba kpaturun. Bà da hohɩ há fɔg na H̃elisabɛɛta, h̃à ba na gotiberm *H̃aroonaa yakiiga kiigan. ⁶ Sangband da lɔgra bà rehɔrbee na hɔmba, bá ka hɛna Saberma bahɩbii mɛmbii hɛn hɔm ka tagd h̃à noor. ⁷ Wo H̃elisabɛɛta nn da kpaa maad lee, bá ka kpaɸ n buga, bá rehɔrbee t ta kpalm.

⁸ Goor diir, Sakaria t dan n ka hɛna há gotiit ηmɛɛgb *Sangband disakun. Há kpaturu da beel h̃u he ηmɛɛgbii. ⁹ Gotiiba t tam waari wo bá kowt nn gbaama lee, l´ rood-wu na há jib Sangband disakun na h̃à tod *nyab nyanyaam. ¹⁰ Sangbantiiba hiinhuu menhuu t ka seenja duun ban lɔɔ nyab nyanyaam bogmn lee wen. ¹¹ *Saberma tumthii t ree hayen n werii Sakarii ka ba dahɩa bá kan tota nyab nyanyaam kee najuudu hɛn. ¹² Sakaria nn nyan-wu lee, l´ hamt-wu, fobɛhɩ t mug-wu. ¹³ Sangbantumtwii t bɔhɔɔ-wu na :

« Sakarii, daa bɛm fobɛhɩ! Sangband homra v` seenjb. V` fɔg H̃elisabɛɛta kee h̃à meed-v budaaga v` bahɩdg-ka na Yohanɛɛsa. ¹⁴ Lamɛɛgu kee kù hee-v kɔd, kà maadbii ta si nidba nyaagb. ¹⁵ Kà kee kà berɩ Saberma nongan. Kà kpaa kee kà nyim damɔlgu kà ta kpaɸ kà nyim dabiilm miim. Ká maadb goor *Vohoom Buudm kee m`bɛm ká ni. ¹⁶ Kà kee kà he na *Yisraheel tiiba kɔd ηmɛtg bà tagd bá Saberma Sangband gwɛɛt. ¹⁷ Kà kee kà ked Saberma nongan ka ba n Vohoom Buudm n gemmnt wo *gwɛɛt bɔhɔɔt *H̃elia nn da ba n lee, na kà ku bii n h̃i samba huuga gwɛɛt, kà he na kalanbaani tiiba ηmɛtg nidhɔmba huru hɛn. Kà kee kà werii nidba na bá maantr bayen na bà sohdg Saberma.»

¹⁸ Sakaria t bofɔɔ sangbantumtwii na:

«Mà kpalmn, mà fɔga t ta buum. ¿ Lan nii man ba mà miig na welee ba gobiilm?»

¹⁹ Sangbantumta t leed-wu na:

«Man nii Gabrifheela, mà ba Sangband man ka tora-d, d' tamnma na mà gwɛɛl n vn na mà biir-v gohɔmtntina. ²⁰ Gwɛɛtii nan hɛna t'jugun l' daa taana. Wo vn ba tii t' hɛn lee, ba v' kitg tantaagua, kpaɛ v' gwɛɛlm kakehnan goor gwɛɛtii daa hɛna t'jugun.»

²¹ Lee wen, sangbantiiba hɔd Sakaria, l' hɛna-ba yɔlaa na hà hiida Sangband disakun. ²² Hɛn dan n rɛn lee, n ka kpaɛ bea na hà gwɛɛl n ban, nidba t miig na Saberma ree hɛyɛn n werii-wu Sangband disakun. Hɛn ka weraa-ba nifi ka kpaɛ gwɛɛla. ²³ Sakaria nn da fɛlg hà hɛmɛɛgb hɛb Sangband disakun lee, n hɛmɛt ka kulaa.

²⁴ Lee n l' kaann, há fɔg Hɛlisabɛɛta t hɛm fuuga, n ka kpaɛ ror rii kakehnan kidii hinu ka bofɔɔ na:

«Kpay-n Saberma nn her-ma bii! ²⁵ Hɛn geedg n mà weenn, n sɔkl na hà hig mà jiwfi nidba nɔngan.»

Bà beda Yeesua maadb gwɛɛt n dool

²⁶ Hɛlisabɛɛta fuuga kidroondɔn, Sangband t tom d' *tumt Gabrifheelwu Nasarɛɛt kɔrgun, *Galilee tantn ²⁷ biiriiga kiiga man kà ba na bà da bagra-ka daawhii bà hɔh-wu na Yoosefa, hà ba na hurberm *Daviida yakiiga kiigan. Biiriigee hidr nii na Maaria. ²⁸ Sangbantumtwii t jib kaa n bofɔɔ-ka na:

«Mà seenja-v Maarii! Sangband hera-v hɔmgɔ, Saberma ba v' man.»

²⁹ Hɛn bed welee lee, Maaria rarmn t hamt. Hɛn ka diila na seenɔnbina kɔtɔd nii na laa. ³⁰ Sangbantumtwii t bofɔɔ-wu na:

«Maarii, daa solm fɔbɛhɔgu! Sangband hera-v hɔmgɔ. ³¹ Miim na ba v' he fuuga, v' meed budaaga, v' bahdg-ka na Yeesua. ³² Kà kee kà bɛm berma, bà hɔh-ka na Sangband mɔmr Budaaga. Saberm Sangband kee d' kalg-ka kà yandaa Daviida huraant jargan, ³³ kà kee kà bɛm huraantn ka mad *Yisraheel tigr kakehnan. Kà huraant nan kpaɛ dihm.»

³⁴ Maaria t gbaam na:

«¿ Maa mà he lan mà he fuuga ka kpaɛ mi daawaa?»

³⁵ Hɛn leed-wu na:

«*Vohoom Buudm nan hɔhntna v' hɛn. Sangband mɔmr gemmnt

fiid-v wo buhuunu. Tii kaa nii buga vn kee v' meed kee nn kee kà bɛm buudga, bà hɔh-ka na Sangband Budaaga. ³⁶ V' teel Hɛlisabɛɛta ta ba n fuuga ka ba hà meed budaaga, l' ba na hà kpalmn. Ban da bofɔɔ na hà kpaɛ maad wii ba n fuuga ka ba há kidroondɔn. ³⁷ Biilm, bii kpaɛ ba gemm n Sangband.»

³⁸ Maaria t leed-wu na:

«Man nii Saberma hɛmɛɛheeda. Sangband tuun-ma vn bed bii mɛmbii.»

Lee, sangbantumta t nyab há man.

Maaria san na hà luudg Hɛlisabɛɛta

³⁹ Tumta nyabm n m' kaann, Maaria t loom huru n san weem kɔrgu kuugun kù ba *Yuudee duura tantn, ⁴⁰ n jib Sakaria haarn n seen Hɛlisabɛɛta. ⁴¹ Hɛlisabɛɛta nn homr hà seenɔ yelmaa lee, buga t dam há raawtn. Vohoom Buudm t hu há ni, ⁴² há gwɛɛl kimm na:

«Sangband kaawl v' hɛn fɔgbɛɛ mɛmbeɛ huuga n ta kaawl buga vn kee v' meed kee hɛn. ⁴³ ¿ Man nii wen na mà Berma nya daan taa? ⁴⁴ Biilm, mà nn homr v' seenɔ lee wen, buga t dam n nyaagb mà raawtn. ⁴⁵ Lamɛɛgu tii nii ven, ven tii na Saberma nn toolgn-v tii kee t' he t'jugun ven.»

⁴⁶ Maaria t bofɔɔ na:

«Mà liliigu nyɔka Saberma.

⁴⁷ Mà kwɛɛwr hu n nyaagb n Sangband mà jugu dahda.

⁴⁸ Hɛn sɔkl na hà lo nɔmb mà hɛn, há taalm biiriiga man.

Biilm, jana n jahaa, wai mɛnii ba hi hɔhm-ma na lamɛɛgu tia,

⁴⁹ blaɛb kaa, Sangband Gemm Mɛnm tia jeɛnɔla-ma l' kpaɛ jah'. Wii nii hidbuudr tia.

⁵⁰ *Bina mɛna wii yul bá vala-wu bee bá kunyɔɔɔ².*

⁵¹ Hɛn vii há gemmnt nuhu, n yadr bá diila bá kwɛɛwan hawad gwɛɛt ka weraa bayen bee.

⁵² *Hɛn dahii huraamba bá jarii jugun, n kol taalm tiiba n faaga.*

1.50 Gwɛɛtii ba Yum103^{gan}.17.

- 53 *Hà doowra kunyɔŋtiiba bá jum n togm,
n voom kwegdm tiiba bá kulii n kɔm^z*
54-55 *Hà daan n tɔr *Yisraheel há ημεεheeda^z.*
Hà ba hoŋ na hà hɛm
*Habrahaamwu n hà yakii hoŋgu kakehnan,
wo fan da bed t`yandaba lee.»
56 Maaria t hɛm H̄elisabɛeta man wo kidii hitaŋ saŋ, n kulii baa.

Nyaalm huurt Yohanɛɛsa maadb

- 57 H̄elisabɛeta maadb vuugu nn da taan lee, há maadm budaaga.
58 Há huugan tiiba n hà teelba nn da homr na Saberma fiera-wu hoŋgu lee, bá n wun l`ka nyaaga.
59 Goniindr goor, bá daan na bà *botg-ka, n ka bag na bà bafɔdg-ka kà sa hidr na Sakaria. 60 Ká nya t boŋɔɔ na:
«H̄aai, baa bà hofm-ka na Yohanɛɛsa.»
61 Bá boŋɔɔ-wu na:
«Naa hii kpaŋ bà hoh-wu welee.»
62 Bá gbaam ká sa ka weraa nifi na hà sɔkla na bá bafɔdg bugee hidted. 63 Sakaria t gbaam tand ban hoor d`hɛn dii na hà hɔr, bá daan n, há hoorm na:
«Ká hidr nnii na Yohanɛɛsa.»
L`hɛm bá membee yɔlaa. 64 Yelmaa há gelmga t rɔt, há baŋ n ka gwɛɛla ka nyɔka Sangband. 65 Lee, há huugan tiibee membee t hɛm fobɛhgu, *Yuudee duurn tiibee membee t ka boŋɔɔ taa gwɛɛtii.
66 Biiba bá da kewaa gwɛɛtii bee t baŋ n ka diila t`jugun ka gbaama bayen na:
«¿ Bugee nan kita bee? »
Saberma gemmnt ba kà hɛn gobiint.
67 Bugee sa Sakaria nn gwɛɛl lee, *Voŋoom Buudm t hu há ni, há baŋ n ka boŋɔɔ Sangband noon gwɛɛt na:
68 «Bá nyɔkm Sangband, *Yisraheel Saberma,
na hà lo nɔmb há tigr hɛn n daŋm d`jugu,
69 na hà fiera bá maadm-t juuni daŋda
há ba n gemmnt há ημεεheed huraa *Daviida haarn,

1.53 Nyaan Yum107^{an}.9.

1.54 Nyaan Yum98^{an}.3.

- 70 wo fan da bed
ka tagaa n hà weem daa *gwɛɛt boŋɔɔt buudba lee.
71 H̄a da ta beda na hà nan soŋda-t t`rafeedba nifin
n biiba bá nyaŋaa-t bee gemmntn, Lk
72 hà deedg hà hoŋgu fan da bed na
há ba hà he t`yandaba kuu hɛn,
n deed há *tuurnbuudt fan da lo n ban tii hɛn.
73 H̄a da beda n foorm n t`yandaa *Habrahaam na
74 hà nan soŋda-t t`rafeedba nifin na
t`bee t`hɛm há ημεεg̃b ka kpaɔ nigaa,
75 ka ba buudba n hɔmba hà nɔngan
kakehnan t`kuum.
76 Lee, ven mà buga, bà nan hoŋaa-v na
Sangband mɔmr gwɛɛt boŋɔɔta.
Nan ba v`dɛfɔdg Berma nɔngan na
v`maantrm há huru,
77 na há tigr miig na
há nan daŋl d`jugu ka waa d`fubɛhii
78 t`Saberm Sangband figm nyaanb n d`hoŋgu hɛb kaa.
D`kee d`daan-t n sangbambiimn wiinga,
ká wiir muunkwɛɛlu dela kee,
79 *na ká wiir biiba bá ba nyeetn
ka ta ba kuumn bee hɛn,
na kà kpaŋaa-t nigigu hurun.»*
80 Bugee da berŋa, kà rarm bu. Kan da berŋ lee, n ka neer kpaŋlonŋun
kakehnan goor kan da ree kayen *Yisraheel tigr nɔngan dii.

Yeesua maadb

Ta nyaan Matewa 1.18-25

- 2** ¹ Vuugu ban da meedr Yohanɛɛs kuu ni nnii, hurberm H̄oguusta
nn da sir wad na bá kaal *Roomaa tant bih nidba memba.
² Kaalbii da ba na noogrb nnii. B`da taŋ gomn Kiriŋyuusa nn da
mad Siirii tant lee wen. ³ Nidba memba da kulaa volwu hà kɔrgu,
volwu hà kɔrgu bà hoor bà hida. ⁴ Yoosɛfa t ta vid Nasarɛt, *Galilee
tantn, n san Betlɛɛhɛm, *Yuudee tantn, bá kan da meedr hurberm
*Daviidwu ree. Wii mɔma da ta ba na Daviida yakiigan. ⁵ Tii nnii fan
da san na bá hɔr há hidr reekan, wú n hà fɔg Maaria, hà ba n fuuga.

⁶ Ban da ba Betlæhem lee, há goor t taan, ⁷ há maadm budaaga, há bunoogrga, n fóm-ka dimtootn. Há da doolg-ka dóm diit gorgwekun na bà da ba nyaan kaalanja saanba disakun.

⁸ Tantiin fei kimtba da gool kparamnoon, ka sug bá dóm hæn nyingu. ⁹ *Saberma tumfhii t ree hayen n werii-ba, Saberma wiinga t wiid bá hæn, fobefgu t mug-ba biii. ¹⁰ Lee, sangbantumtwwi t bóhoo-ba na:

«Daa solm-n fobefgu! Mà kena-n n gohómt. T`ba t`si n` tigríi mëndii nyaagbermb: ¹¹ Jana goorii, bà meedra-n juuni dahdwu Daviida korgun. Wii nnii *Krista, Sangband nn bantg wii, wii nnii Berma. ¹² N`kee n` nyaan kunidbuga kiiga, bá foow-ka dimtootn, n dool-ka dóm diit gorgwekun. Welee kee l`werii-n na kee nnii.»

¹³ Yelmaa, sangbantumtba hagr t hofntn n móo tumtwii man, bá ka nyoka Sangband ka yuuma na:

¹⁴ «Bá nyokm Sangband sangbambiimn,

l`saa nigiiigu daan nidba dn sokla tant jugun bee hæn.»

¹⁵ Sangbantumtbee nn da nyab bà man n njmetgii sangbambiimn lee, fei kimtbee t bóhoo taa na:

«Tn san t`taai Betlæhem korgun! L`ba na t`nyaan bii b`getg kan bii, bii Saberma nn saa na t`miig bii.»

¹⁶ Ban bed taa welee lee, n vid n san weem weem, n yum Maariwu n Yoosefa, n nan kunidbugee, kee door dóm diit gorgwekun. ¹⁷ Ban nyan kunidbugee lee, n keeml gwæet sangbantumtba nn bed-ba ká hæn tii. ¹⁸ Bá da homr kimtba gwæet bee, l`hem-ba yolaa n gwæet ban bóhoo tii. ¹⁹ Maariwii t ka mad bii b`getg bii membii hà ni, ka diila b` hæn kóð. ²⁰ Fei kimtba lee, bee t logm huru n ka njmeta ka kulaa, ka jeenjla Sangband ka nyoka-d bii ban homr n yum n bà niini bii kaa. Biilm, l`menguu da getg dee dee wo sangbantumta nn da bed-ba lee.

Bà san Yeesuwu n Sangband haarn

²¹ Goniindr goor t taan. Goorii nnii ln ba na bà *bótg bugee. Bá bótk-ka n bahd-ka na Yeesua. Hidrii nnii *sangbantumta nn da werii ká nya na há nan bahdg-ka há wen da ban he fuuga lee wen².

²² Vuugu da taara na Yoosefwu n Maarii bá he kowt t`higda mefla nakakeet tii, wo *Sangband bahlb nn bóhoo lee. Bá lag n

2.21 Nyaan Lukaasa wadganken, 1.31.

san n bugee *Yerusalem korgun na bà ta werii-ka Saberma, ²³ wo ln hóð Saberma bahlb n lee na: *Budanoogrga ban maad kee ba na Saberma rekan.* ²⁴ Bá ta hém kowtii. Bahlb da gbaama na bá si *haar njmenii hirefi', laa kurjmenhera harefi'.*

²⁵ Nidhii da ba Yerusalem korgun bà hóh-wu na Simhoona. Nidwii da ba na nidhóm. Há da vala Sangband ka hóð hii hà ba hà daan na hà doolg *Yisraheel tigr kwæwr wii. *Vohoom Buudm da hu hà ni. ²⁶ M`da ree n werii-wu na hà nan kpa ku ka ba nyaan *Krista, Sangband nn nan tamna wii. ²⁷ M`kpaaha-wu n san-wu n *Sangband haarn. Yeesua reba nn da daan n wun na bà he bii bahlb nn gbaama bii lee, ²⁸ Simhoona t sohd-wu há nyakogrgun n nyok Sangband ka bóhoo na:

²⁹ «Saberma, gweljaa, v`gwæet hera t`jugun nnii.

Ba v`bee v`saa v`njmæeheada kul nigiiigun,

³⁰ mà nyana n mà niini v`juuni dahb

³¹ vn maantr tiga mena nongan bii,

³² bugankena nnii *wiinga*

ká nan saa na tiga mena miig-v,

ta kee kaa bà nyokm *Yisraheel, v`tigr.»

³³ Bii Simhoona nn da bóhoo n Yeesua hæn bii t hém há sawu n hà nyawu yolaa yem. ³⁴ Há kaawl bá hæn n bóhoo Yeesua nya Maarii na:

«Sangband bantg bugankena na, kee kaa, *Yisraheel tigrn nidba kóð bor, kóð ta dah bá juuni. Ká kee ká bém na Sangband waaru, fuu nan loo toor nidba huuga. ³⁵ Ká kee ká reem wiingan diila nidba kóð nn kpehdra bà kwæwan hee. L`saa, ven lee, wiiru kee hù hom-v wo ban tiwaa nidwu hoodjuuga lee.»

³⁶ Sangband *gwæet bóhooftoghii da ta ba kan bà hóh-wu na Háana. Há da ba na Finuheela bærn, Háaseera buudmn. Há da biira hóm. Wú n hà sid han da yal hà bærmn wii, bà da kad bina halbleh', ³⁷ lee, há kit kufoga n ka bee. Há da ba n bina kwefniind n hanaa. Há da kpa nyaba *Sangband haarn felah'. Há da hena Sangband njmægb muunun n nyingu, ka boow noor ka seenja. ³⁸ Lee wen nnii, wii nn da ta taan n bah n ka nyoka Sangband. Há logm bugee gwæet n ka bóhoo bá da hóð *Yerusalem jugu dahb bee membee.

³⁹ Yeesua reba nn da her bii *Saberma bahlb nn da gbaama na

Lk

bá he bii l' tog lee, bá n wun bá kulii bá korgu Nasaræt, Galilee tantn.

⁴⁰ Bugee da berɲa ka haŋaa. Rarbiilm da hu kà ni, l' ba na Sangband da ta ba kà jugun baagr.

Yeesua ba Sangband haarn ka ba n bina kwifr n harch'

⁴¹ Bind wo bind, Yeesua reba da keda *Yerusalem korgun na bà di Yuudaa tiiba *Getgm kasant. ⁴² H̄an da taar bina kwifr n harch' lee, wú n ban bá ta san wo kowt nn gbaama lee.

⁴³ Kasant nn da difi lee, bá ηmæt ka kulaa. Yeesu lee, wii t kpat *Yerusalem korgun, h̄a reba kpa mi. ⁴⁴ Bà da diila na h̄a ba bà tuurmba bá n bà l' da kulaa bee man. Bá h̄em gobilmr ka ked safn n hiw n ka bag-wu bá reba n bà tuurmba man. ⁴⁵ Gwentaha, bà ba nyaan-wu. Lee wen, bá ηmetgii Yerusalem korgun ka bag-wu. ⁴⁶ Gotafrd goor bá yum-wu *Sangband haarn. H̄a da kada *bafib weriitba huuga ka



Yeesuwu n bafib weriitba Sangband haarn

kewla-ba, ka ta gbaama-ba gwæt. ⁴⁷ L' da herá bá da kewla-wu bee yɔlaa l' bahr n h̄a rarm miib n h̄a gwæt leeb. ⁴⁸ H̄a reba wen nyan wii, l' h̄em-ba yɔlaa yem, h̄a nya t gbaam-wu na:

«Mà buga, ¿ na lan nnii vn her-t welee? Má n v' sa t' bagl-v t' kwεεwa to.»

⁴⁹ H̄a leed-ba na:

«¿ Ben kaa nnii nn bag-maa? ¿ N' kpa mi na l' ba na mà bem mà Sa haarnn?»

⁵⁰ Lee, bá ka ba hom han bo na h̄a biir-ba tii.

⁵¹ Yeesuwu n ban bá ηmetgii Nasaræt korgun h̄a vala-ba. H̄a nya da kpehdra b' da geta bii membii h̄a ni.

⁵² Yeesua da berɲa h̄a rarm buuna, Sangband n nidba yu na h̄a ba hom.

2.49 ¿ N' kpa mi na l' ba na mà bem mà Sa haarnn?, laa ¿ N' kpa mi na l' ba na mà h̄em mà Sa ηmεεgtn?

L' MAANTRA HURU NA YEESUA BAĤ H̄A ĤMεĖĖB

Nyaalm huurt Yohanεesa mantra Yeesua huru

Ta nyaan Matewa 3.1-17; 14.3-4;

Markuusa 1.1-11; 6.17-18; Yohanεesa 1.19-28

Lk

3 ¹ Roomaa hurberm Tibεera nn da ba jargan ka mad h̄a binkwifr n nuurd lee, gomn Fɔɔns *Filaata mad *Yuudee tant, *Herooda mad *Galilee tant, h̄a maar Filfa mad Yituurii n Tarkoniit tant, Lisañyaasa mad H̄abilεen tant. ² Hanaanwu n Kayiif bee ba na *gotibermban. Lee wen, Sangband t bɔhɔɔ d' gwæt Sakaria kwεel Yohanεeswu kpamloɲun.

³ Yohanεesa t bah n ka linta *Yɔrdaan kol tigan. H̄a da linta ka faa na:

«Lagii-n neerm! Tii-n bà *hor-n Sangband nyaalm, ka bo na d' waa-n n' fubεhii!»

⁴ L' h̄em l' noor jugun wo *gwæt bɔhɔɔt *Yesaaya nn da h̄od h̄a wadgan lee. H̄a da h̄oda na:

Nidhii tola kpamloɲun na:

*Maantr-n Sabermwu huru,
koo-n-wu huri hi bem tih'!*

⁵ *Waa-n duuran bɔrt ment,
n' gbuñ duura n dui n' tεεɲ!,
n' vii hurgɔngɔnt t' bem biraa,
n' hugl huri hi kohl hii vat l' bem telaa.*

⁶ *Lee wen lee, baawena nyaan juuni dahb
Sangband nn sir bii.*

⁷ Nidfigm da kena Yohanεesa man na h̄a hor-m nyaalm, h̄a ka bɔhɔɔ-ba na:

«Waabeht nen! ¿ Wen werii-n na n' ba n' bee n' fetg n Sangband yaagu kù kena kuu nuhu nii? ⁸ H̄em-n nan ηmεhɔmt l' weraa na n' lagii neerm! Daa bɔhɔɔm-n n' kwεεwan na n' yandaa nnii *Habrahaama! Lee, mà rea ka bɔhɔɔ-n na Sangband ba d' bee d' log tanhanfena, d' he h̄a kitg H̄abrahaama yakii. ⁹ Bà jah lad na bà kef tiit rugi, bà luur-t. Tiib b' kpa roon roonhɔma bii, baa bà luug-b bà lɔɔlg boglamn.»

¹⁰ Lee wen, nidfigm t ka gbaama-wu na:

«¿ L' ba na t' h̄em bee?»

¹¹ Hâ leed-ba na:

«Nid hâ ba n dimt treft wii, l'ba na hâ log kuyen hâ si hii hâ kpañ n kuugu wii, l'saa hii hâ ba n diit wii, l'ba na hâ ta radg hâ si hii hâ kpañ n bii wii.»

¹² *Lambfu sohfdgtba t daan na hâ hor-ba nyaalm, n gbaam-wu na:

«Berma! ¿L'ba na t'hem bee?»

¹³ Hâ leed-ba na:

«Daa hem-n na nidba faadm lambfu l'geta n bii bahlb nn gbaama bii hen!»

¹⁴ Tawdba t ta gbaam-wu na:

«Ten de, ¿l'ba na t'hem bee?»

Hâ leed-ba na:

«Daa sohfdgm-n hii do ligbiir n gemmnt, laa ka hogla gokaat n hâ hen! Sohfdgm-n n`kidga ligbiir n jah', d'taara-n welee!»

¹⁵ Tigr t ka hod ka ba n daagb, baawena diila na, ka tiit, Yohanæs nni *Sangband nn bantg wii. ¹⁶ Lee wen, Yohanæsa t bõhõõ bá mèmbee na:

«Man lee, maa huura-n n nyaalm. Hii bee ka ba n gemmnt ka yata-ma. Hâ ba hâ daan. Mà kpaã tøn na mà bee mà gbentg hâ nanawda hmifi. Wii kee hâ hor-n n *VoROOM Buudm, n ta bogm.

¹⁷ Hâ logra hâ naabint degra, hâ ba hâ fug na hâ ree lelgu, l'saa figm hâ vaadg-m hâ lo hâ buugun, hâ kolm lelgu hâ fut boglam m' kpaã ku felaf' miin.»

¹⁸ Yohanæsa da bõhõõ-ba govont kòd, ka hafila-ba, ka faa-ba Gohõmt. ¹⁹ Hâ hem huraa *Heroodwu talmt, blaflb kaa na Herooda da sohfdg hayen hâ maara fõg Heroodyaada, n ta hem hebbehb kòd. ²⁰ Hâ ta hem hebbehb volb. Hâ da mug Yohanæs n riw-wu sarga.

²¹ Yohanæsa nn da hod nidba lee, n ta huurm Yeesua. Ban da hod-wu l' dih lee, hâ ka seena, sangbambiiim t rawd, ²² VoROOM Buudm t hõhntn hâ jugun kurhõmõd dela. Noor diir t ren n sangbambiiimn ka bõhõõ na:

«Ven nii mà Budaaga, mà sokla-v kpaalaa. Mà nyaagbii membii kulaa v`jugun^z.»

3.22 Nyaan Yum2^{9a}.7.

Yeesua yandaba hida nnanah'

Ta nyaan Matewa 1.1-17

²³ Yeesua da bahdg hâ hmægõb ka ban wo bina kwætaf'. Nidba da diila na Yoosefa bugan. Yoosef nii Helia buga, ²⁴ Helii nii Mataata buga, Mataat nii Levia buga, Levii nii Malkia buga, Malkii nii Yanaaya buga, Yanaay nii Yoosefa buga, ²⁵ Yoosef nii Matityaasa buga, Matityaas nii Hamoosa buga, Hamoos nii Nahuuma buga, Nahuum nii Hesia buga, Heslii nii Nagaaya buga, ²⁶ Nagaay nii Maata buga, Maat nii Matityaasa buga, Matityaas nii Simhia buga, Simhii nii Yooseka buga, Yoosek nii Yooda buga, ²⁷ Yood nii Yoowanaana buga, Yoowanaan nii Resaa buga, Resaa nii Sorobabæla buga, Sorobabæel nii Saaltiheel buga, Saaltiheel nii Neria buga, ²⁸ Nerii nii Malkia buga, Malkii nii Hadia buga, Hadii nii Kõsaama buga, Kõsaam nii Helmadaama buga, Helmadaam nii Heera buga, ²⁹ Heer nii Yeesua buga, Yeesu nii Helihæesera buga, Helihæeser nii Yooriima buga, Yooriim nii Mataata buga, Mataat nii Levia buga, ³⁰ Levii nii Simhoona buga, Simhoon nii Yuudaa buga, Yuudaa nii Yoosefa buga, Yoosef nii Yonaama buga, Yonaam nii Helyakiima buga, ³¹ Helyakiim nii Mlehaa buga, Mlehaa nii Mnaa buga, Mnaa nii Matataa buga, Matataa nii Nataana buga, Nataana nii Daviida buga, ³² Daviid nii Yisaaya buga, Yisaay nii Hoobeeda buga, Hoobeed nii Bohaasa buga, Bohaas nii Seelaa buga, Seelaa nii Naasoona buga, ³³ Naasoon nii Haminadaaba buga, Haminadaab nii Hadmiina buga, Hadmiin nii Harnia buga, Harnii nii Hesroona buga, Hesroon nii Færesaa buga, Færesaa nii Yuudaa buga, Yuudaa nii Yakooba buga, ³⁴ Yakoob nii Yishaaka buga, Yishaak nii Habrahaama buga, Habrahaam nii Tæraa buga, Tæraa nii Nahoora buga, ³⁵ Nahoor nii Siruuga buga, Siruug nii Ruhua buga, Ruhuu nii Fælegaa buga, Fælegaa nii Heebera buga, Heeber nii Seelaa buga, ³⁶ Seelaa nii Keenaana buga, Keenaan nii Harfasaada buga, Harfasaad nii Seema buga, Seem nii Nowea buga, Nowee nii Læmeka buga, ³⁷ Læmekaa nii Musalæema buga, Musalæem nii Henooka buga, Henook nii Yæreda buga, Yæred nii Maalalheel buga, Maalalheel nii Keenaana buga ³⁸ Keenaan nii Henoosa buga, Henoos nii Seeta buga, Seet nii Hadama buga, Hadam nii Sangband buga.

Lk

Kunida ημεγaa n Yeesua

Ta nyaan Matewa 4.1-11; Markuusa 1.12-13

4 ¹ *Vohoom Buudm nn hu Yeesua ni lee, há rorm *Yorðaan kol maaru tigan n kpen. M' kpañaa-wu n san n kpañloñun. ² Há san n hēm kan goora kwefnaa, Kunida ημεγaa n wun. Há ba di bii goorheen. Goorhee nn getg lee, kōm t kuum-wu. ³ Kunida t boñoo-wu na: «Ka l' ba na ven nnii Sangband Budaaga, si wad na tandndina kitg diit!» ⁴ Há leed-wu na:

«L' hōda *Wadbuudgan na:

Lag diit n jah' nnii nida nn ju ka neer.»

⁵ Kunida t loğm-wu n kol-wu n faaga n werii-wu tant jugun tighee menhee myenm hēn ⁶ n boñoo-wu na:

«Mà ba mà to-v tighee gemmtii n hà kwēgmii. Bà da sira-ma-t, mà ba mà bee mà si-t man sokla wii. ⁷ Ka v' doot-ma tiñan, mà to-v l' mēnguu.» ⁸ Há leed-wu na:

«L' hōda Wadbuudgan na:

Door v' Saberm Sangband tiñan, ka hēna há soklb, wii n jah'.»

⁹ Kunida t loğm-wu n san n *Yerusalem kōrgun n dewl-wu *Sangband haar jutaññan n boñoo-wu na:

«Ka l' ba na ven nnii Sangband Budaaga, forg nanahreen v' tiñdg,

¹⁰ blañb kaa, l' hōda Wadbuudgan na:

*Sangband nan ba d' si d' *tumtba wad na bá kiigm v' hēn.*

¹¹ *Bà nan ba bà togr-v n bà nifi na tand daa gbuhdg v' nakpañ².»*

¹² Há leed-wu na:

«L' ta hōda Wadbuudgan na:

Daa ημεgii n v' Saberm Sangband!»

¹³ Kunida nn fełg Yeesuwu n ημεgiib welee lee, n saa-wu n get ka nyaba ka ta hōd goor diir².

YEESUA ΗΜΕΞΓΒ GALILEE TANTN

Ta nyaan Matewa 4.12-17; Markuusa 1.14-15

¹⁴ Yeesua t ηmetgii *Galilee tantn ka ba n *Vohoom Buudm

4.10-11 Gwēetii ba Yum91^{gan}.11-12.

4.13 ...ka ta hōd goor diir, laa ...ka hōd goor In lo dii.

gemmt. Bá bañ n ka boñoo há gwēet tantii mentiin. ¹⁵ Há da weraa gwēet *kpoglb disagtn, baawena nyōka-wu.

Yeesua faa Sangband gwēet Nasarēt kōrgun, bá ka ba soñdg-t Lk

Ta nyaan Matewa 13.53-58; Markuusa 6.1-6

¹⁶ Yeesua t san Nasarēt kōrgun bá kan da doowr-wu ree. *Saabaat goor, há jib *kpoglb disakun wo han daa ka hēna lee, n vid na hà kaal *Wadbuudgan gwēet. ¹⁷ Bá to-wu *gwēet boñoot *Yesaaya wadga. Há wiim n yum kaalaja l' kan hōd na:

¹⁸ *Saberma *Vohoom ba mà hēn,*

hà bantg-ma na mà san n Gohōmt

mà to kunyōñtiiba.

Hà tomra-ma na mà faa sarga tiiba na

baa bà riir sargan,

na mà biir joomba na bá niini ba hì yum,

na mà ree biiba ban hēna dad dad bee bá kunyōñun,

¹⁹ *na mà faa-ba*

bind Saberma nn kee hà ree hà hōmgu hà werii dii.

²⁰ L' tog, há mud wadgee n to-ka togrta, n kad. Nidba bá da ba bà kpoglb disakun bee mēmbēe t fut bá niini há hēn. ²¹ Lee wen, há bañ n ka boñoo-ba na:

«Wadbuudgan gwēet nn kewlg tii, t' hera t' noor hēn jana wo nn homr-t gwelmmnina lee.»

²² Bá mēmbēe t bañ n ka nyōka Yeesua. L' hēm-ba yōlaa yem n gohōmt han da boñoo tii. Bá ka boñoo na:

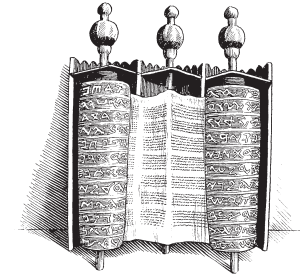
«¿Lag wii nnii Yoosefa kwēela?»

²³ Há boñoo-ba na:

«N' ba n' bee n' biir-ma nawdlamnina na: "Taada, taadm v' mōm vyen". N' ta ba n' bee n' biir-ma na n' homra bii man her Kafarnahuum kōrgun bii mēmbii. Na mà ta hē ημεeyent man her kan tii nnañ mayen mà kōrgun.»

²⁴ Há hewl-ba na:

«Mà boñoo-n gobiint na waa: Hii ban soñdg gwēet boñootñiiwu hōm kōrgu ban meedr-wu kuun. ²⁵ Mà boñoo-n gobiilm na: Kunfōgba kōd da ba *Yisrafeel tantn gwēet boñoot *Hēlia vuugun. Torju nn da



Yuudaa tiiba weem
daa wadga

her bina hatah n gidgu ka kpaá ni lee, kómberrmm t rorm tant hén. ²⁶ Gwentah', Saberma t ka ba tom Héliiwu bá ni hii man ka l' kpaá *kunfɔg há da ba Sariftaa kɔrgun, Sidoon tigrn wii man.* ²⁷ *Bolmba da ba kɔd Yisrafeel tantn gwɛɛt bɔhɔɔt Héliisea vuugun. Gwentah', Sangband da ba gbaad bá ni hii ka l' kpaá Siirii tii Nahmaana.»

²⁸ Bá da ba *Yuudaa tiiba kpoglb disakun bee mɛmbee nn homr welee lee, n lo kwɛɛwweerga. ²⁹ Bá vid n mug-wu n ree kɔrgu kpamga hén ka kola-wu bá kɔrgu duur hén na bá heh-wu vadgun. ³⁰ Lee, wii t rorm bá huuga n nyab.

Yeesua ba Kafarnahuum kɔrgun ka hɛna hoolgu hɛb

Ta nyaan Matewa 8.14-17; Markuusa 1.21-39

³¹ Yeesua t san Kafarnahuum kɔrgun *Galilee tantn n ka weraa nidba Sangband gwɛɛt *Saabaat goor. ³² Há gwɛɛt weriibii t ka hɛna-ba yɔlaa yem. Biilm, hà da ba n gemmnt na hà weriim.

³³ Nidhii da ba *Yuudaa tiiba kpoglb disakun kunida jaarŋa-wu. Há mɔɔm ŋmɛɛga kimm n bah n ka toola na:

³⁴ «Yeesu Nasarɛɛt tia, ¿ t' n vn n tet? ¿ Daan na v' kuu-t nii? Mâ miil-v hɔm: Ven nii Sangband tumtubuuda!»

³⁵ Yeesua t gwɛɛl n kunidwii n daat ka bɔhɔɔ na:

«Kpat kpoá v' riir nidwii ni!»

Kunidwii t vu nidwii tiŋan baawena nongan n rorm há ni ka ba hee-wu beŋgu. ³⁶ Fobɛhgu t hɛm-ba, bá ka bɔhɔɔ taa na:

«¿ Ben gwɛɛt nii tina? Nidwunwuna sahl kunidba wad n daat n gemmnt bà ror nidba ni!»

³⁷ Bá ka bɔhɔɔ Yeesua gwɛɛt kan tigrin.

³⁸ Yeesua t rorm *Yuudaa tiiba kpoglb disakun n san Simoonmbaa. Simoona yaafoga da doora n tulgu beŋii l' ba kakaku, bá bɔhɔɔ Yeesu na há gbaad-wu. ³⁹ Há hilnt há hén n gwɛɛl n tulgu beŋii n daat. Beŋii t went-wu, há vid yelmaa n bah ka sah-ba diit.

⁴⁰ Muunu lɔɔb kaann, bá da ba n beŋtiiba bá ba n beŋii jugu jugu bee t lɔgm-ba n san n Yeesua man, há ka deaa bá hén há nihi bá beŋii wenta-ba. ⁴¹ Kunidba t ta rorm beŋtiiba kɔd ni ka mɔɔ ŋmɛɛga ka bɔhɔɔ na:

«Ven nii Sangband Budaaga.»

Yeesua t gwɛɛl kunidbee n daat ka kpaá bag na bá gwɛɛlm, blaŋb kaa na bà da miil na wii nii *Krista, Sangband nn bantg wii.

⁴² Tonju nn da ragdg lee, há rorm n san kpamga hén. Nidfigm t bah n ka bag-wu. Ban dan n yum-wu lee, n ka bag na há kpat bà man. ⁴³ Há bɔhɔɔ-ba na:

«L' ba na mà ta faa *Sangband huraant Gohɔmt kɔrvolhiin. Tii kaa Lk nii Sangband nn tamn-ma.»

⁴⁴ Lee, há ka faa Sangband Gohɔmt *Yuudee tantn² bá *kpoglb disagtn.

Yeesua hohà gwɛɛt sohdgtnoogrbá

Ta nyaan Matewa 4.18-22; Markuusa 1.16-20

5 ¹ Goor diir, Yeesua da ba Genesarɛɛt nyaam gbiir hén, nidba t ka hefr taa hà man, ka bag na bà hom Sangband gwɛɛt. ² Há yum kpiirt treft nyaamii kpamga, hɔlii lɔɔlgtba t riir t' ni n ka satra bà bedni. ³ Há jib bilmgu ni, l' ba na Simoona hehl-ku, n jow-wu na há heh-ku nyaalm hén, kù santg n gbiir. Yeesua t ka kad kù ni ka weraa nidfigm gwɛɛt, bee ba gbiir hén.

⁴ Há wen werii gwɛɛt l' dihaa, há bɔhɔɔ Simoon na:

«Heh kpiirgu v' san nyaalm kan ba kilmgu ree, l' saa v' n v' tuurmba, n' lɔɔlg n' bedni, n' mɔɔg hɔlii!»

⁵ Há leed-wu na:

«Berma! T' hera ŋmɛɛgb nyinguu menguu n ka ba mug bii. Gwentah', v' noor hɛnii, maa mà lɔɔlg bedb v' nyaan.»

⁶ Bá lɔɔl n moogm hɔlii kɔdgu, bá bedni t bah n ka sadra. ⁷ Bá kamii bá tuurmba nufu na bá daan bà tɔrg-ba. Bee t daan n bà kpiirgu. Bá ree hɔlii n hugl kpiirt treftii fim fim, t' bah n ka ŋmifhaa nyaalm kwɛɛn. ⁸ Simoon Fetra t yum welee n gbafnt dind Yeesua tiŋa, n bɔhɔɔ-wu na:

«Berma, nyablg vyen n man na, man nii fubehtia!»

⁹ Gobiintii, fobɛhgu da kura Simoonwu biii, n lag n bá da ba hà man bee mɛmbee, hɔlii ban da mɔgr kɔdgu hii kaa. ¹⁰ L' da ta ba yenmii n Simoona tuurmba Yakoobwu n Yohanɛesa, Jebdea kwɛɛlba. Lee, Yeesua t bɔhɔɔ Simoon na:

«Daa siil fobɛhgu! Gwehna ba v' faam Gohɔmt nidba tia t' hén wo vn lɔɔla bedb ka moog hɔlii lee.» ¹¹ Lee wen, bá ŋmɛlgn bá kpiirt gbiir hén, n saa kan wantii n tag há kaa.

4.44 Yuudee tantn, laa Yuudaa tiiba tantn, wadvoliin ba na Galilee tantn.

Yeesua gbaad bolmhii, bá ka hohf há hidr n kɔrgu*Ta nyaan Matewa 8.1-14; Markuusa 1.40-45*

¹² Yeesua nn da ba kɔrgu kuugun lee, nidhii t daan ka ba n *bolmt há gbanu hɛn. H̄an nyan Yeesu lee, n luurm há nɔnga hɛn há tinja n ka jobla-wu ka bɔhɔɔ na:

«Berma, ka v` sɔkla, v` he mà riir *kel kel!»

¹³ H̄á teed há nuhu n tarm-wu n bɔhɔɔ na:

«Mà sɔkln. Riir kel kel!»

Yelmaa bolmt t nyab há hɛn. ¹⁴ Lee, Yeesua t bahl-wu na:

«Daa biir hiiwu gwɛɛtii felah! San v` werii vyen *gotia, h̄a nyaan vn ba lee, l` saa v` he *vit *Mohiisa nn da sir wad na bá h̄em t` hig nakakeet tii ka bo na baawena miig na l` gbaad-v!»

¹⁵ Nidba t ka la bɔhɔɔ h̄a gwɛɛt kɔd. Nidfigm t ka kaada taa na bà fom há gwɛɛt na h̄a ta gbaad bà bɛhii. ¹⁶ Yeesu lee, wii ror kpamga hɛn ka seenja.

Yeesua gbaad balmdindhii, há rafeedba t ka yada*Ta nyaan Matewa 9.1-8; Markuusa 2.1-12*

¹⁷ Goor diir, Yeesua da weraa Sangband gwɛɛt, *Farisii tiiba n *bahlb weriitba kad h̄a man. Bà da ren kɔrni h̄i ba *Galilee n *Yuudee tantn hii menin, n ta *Yerusalem kɔrgun. Sangband gemmnt da tɔra-wu h̄a gbaadaa bɛhtiiba. ¹⁸ Daba biiba t daan ka tohd balmdindhiiwu jargun. Bà da bagl na bà jiblg bà doolg-wu Yeesua nɔngan. ¹⁹ Nidba da ba kɔd ka ηmifr haar kef', bá ka kpaam mi bá kan ba bà jiblg-wu n ree. Bá juul disaku faaga n nyat vadgu, n hohlgii-wu n h̄a jargu nidbee huuga há nɔngan. ²⁰ Yeesua nn nyan bà gwɛɛt hɛn tiim lee, n bɔhɔɔ bɛhtiiwii na:

«Mà tuura! L` waa-v v` fubɛhii.»

²¹ Lee wen, Farisii tiiba n bahlb weriitba t bah n ka diila na:

«¿ Wen nnii há su Sangband welee? ¿ Wen ba h̄a bee h̄a waa hii fubɛhii ka l` kpañ na Sangband n jah?»

²² Yeesua t miig bá jugun diila n gbaam-ba na:

«¿ Ben kaan nn ba n welee diilhee n` jugu ni? ²³ Ka má biir na "L` waa-v v` fubɛhii" laa "vidg v` keda!", ¿ l` huuga ben yatg gemmii?»

²⁴ Lee, maa mà werii-n na *Nida Budaaga man, mà ba n gemmnt tant hɛn na mà waam fubɛhii.»

H̄á bɔhɔɔ balmdindwii na:

«Mà bɔhɔɔ-v na: Vidg! Lɔg v` jargu v` kuliim naa!»

²⁵ Yelmaa, nidwii t vid nidbee niinin n lɔgm jargu há nn door kù hɛn kuu, n ka kulaa baa ka nyɔka Sangband.

²⁶ L` h̄em bá mɛmbee yɔlaa, bá ka nyɔka Sangband. Fobɛhgu t mug-ba bá ka bɔhɔɔ na:

«T` nyana jana tn ban nyaan bii.»

Yeesua hohf Levii n bɔhɔɔ kowt gwɛɛt*Ta nyaan Matewa 9.9-17; Markuusa 2.13-22*

²⁷ Lee n l` kaann, Yeesua t rom n yum *lambhu sohdgtii, bà hohf-wu na Levia, h̄a kad lambhu faadb disakun. Yeesua t bɔhɔɔ-wu na:

«Tagd mà kaa!»

²⁸ Levia t vid n saa há want n ka tagd h̄a kaa. ²⁹ L` saa, há san n duugm diit n jum Yeesuwu kasant baa. Lambhu sohdgtba kɔd n ta nidvolba t ta jum bá man. ³⁰ *Farisii tiiba n *bahlb weriitba bá da ba bà kpaturun bee t ka nyeera Yeesua gwɛɛt n bɔhɔɔ há *gwɛɛt sohdgtba na:

«¿ Ben kaan n` n lambhu sohdgtba n fubɛhtiiba nn ju ka nyi taa man?»

³¹ Yeesua t leed-ba na:

«Nidba bá kpañ n bɛhii bee kpaam ked taadmta man. Bɛhtiiba keda taadmta man. ³² Mà ba daan na mà hohf nidhomba, mà daan na mà hohf fubɛhtiiba na bá lagii neerm.»

³³ Nidbee t bɔhɔɔ-wu na:

«Yohaneesa *gwɛɛt sohdgtba n t` reba boowa noor ka seenja. V` reba lee, bee jul ka nyi.»

³⁴ H̄á leed-ba na:

«N` diila na ka bá hohf nidba yaala kasant man, ¿ n` mug-ba n kwegdi na bá boow noor yaala tiwii nɔngan laa? ³⁵ Vuugu kenan, yaala tia kpañ h̄a bɛm bá man, l` saa-ba bayen. Vuugu daa taanaa, bà boow noor.»

³⁶ H̄á ta bɔhɔɔ-ba nawdlamnina na:

«Hii kpaam sada há dimkwɛɛlgu na h̄a lɔg dimtoogu h̄a lag h̄a dimbudɔ. Ka lag welee, dimkwɛɛlguu sadg, dimtooguu ta kpañ kù mag n dimbudɔ. ³⁷ L` saa, n` lɔgl rufetii ka hid daam, ¿ laa bee? H̄ii kpaam lɔg dakwɛɛlm n hit rukpeemgun, blahb kaa ka m` wɛɛgaa, kù kitg, l` saa, daamii n ruuguu l` kul n kol. ³⁸ Tii lee, l` ba

Lk

na bà log dakwælm bà hitg rukwælgun. ³⁹ Hii hà nyir dakpeemm wii ta kpaabag dakwælm. Biilm, bà boho: "Dakpeemm beel hom ka yata".»

Yeesu nii Saabaat goor berma

Ta nyaan Matewa 12.1-8; Markuusa 2.23-28

6 ¹ *Saabaat goor diir, Yeesua t jib n jofiili kpamb biibn ka geta. Há *gwæet sohdgtba t ka kah jofiili ka tog ka tagma. ² *Farisii tiiba tiiba t boho-ba na:

«¿ Ben kaan nn hena t' bahlb nn kpaabag safi huru na bá hem Saabaat goor bii?»

³ Há leed-ba na:

«¿ N`ba kaal *Wadbuudgan bii *Daviida nn da her goor diir biin? Goorii, kom t kuu-wu n hà nidba. ⁴ ¿ Hà da ba jib *Sangband haarn n logm kpooni ban da sir Sangband hii n jum? ¿ Hà da ta ba si-fi wú n bà l`da bee been? L`ba na nidyemtia kpaabag juu-fi ka l`kpaah na Sangband *gotia.»

⁵ Há ta lilm-ba boho na:

«*Nida Budaaga nii Saabaat goor berma.»

Yeesua hena homgu Saabaat goor

Ta nyaan Matewa 12.9-14; Markuusa 3.1-6

⁶ Ta *Saabaat goor diir, Yeesua t jib *Yuudaa tiiba kpoglb disakun n bah n ka weraa Sangband gwæet. Nidhii ba kan hà najuudu nuhu t vaaw. ⁷ *Bahlb weritba n *Farisii tiiba t ka kiig-wu hom na bà nyaan na ¿ hà ba hà gbaad hiiwu Saabaat goor laa? Bà da bagl hurhii menhii na bà biir na hà kohlgwæet. ⁸ Hà mi ban diila tii. Há boho nid há nuhu vaaw wii na:

«Vidg v`jehnt nnañ nidba nongan!»

Nidwii t vid n jehnt. ⁹ Yeesua t boho-ba na:

«Mà gbaama-n na: ¿ L`sira huru na bà hem benwu Saabaat goor? ¿ Na bà hem homgu laa, bá hem behgu le? ¿ Na bá sohdgm nidwu kuumn laa, bá kuum-wu le?»

¹⁰ Há geed bá membee n boho nidwii na:

«Teedg v`nuhu!»

Há teed-fu, hú maant. ¹¹ Volbee t lo kwæwwerga n boho taa ln ba na bá fee-wu lee.

Yeesua bantg hà tumtba kwifr n bareh'

Ta nyaan Matewa 10.1-14; Markuusa 3.13-19; n nan Tumtba hmeegt 1.13

¹² L`vuuguu, Yeesua t juul duuga kiiga hen na hà seen, n hem nyinguu menguu ka seena Sangband. ¹³ Tonju nn dan n ragd lee, há hoh há *gwæet sohdgtba, n rood bá huuga kwifr n barehba n hoh-ba na há *tumtba. ¹⁴ Bee nii Simoona –hà da ta daarn-wu na Fetra– wú n hà nyakwæel Hãndrea, Yakoobwu n Yohãesa, Filfwu n Baatelmia, ¹⁵ Matewwu n Tomaasa, Hãlfea kwæel Yakoobwu n Simoon há hmeta há korgu hen wii, ¹⁶ Yakooba kwæel Yuudwu n Yuudaas Kariyoot tii há da gweedm Yeesuwu wii.

Ta nyaan Matewa 4.23-25; Markuusa 3.7-11

¹⁷ Yeesua da hohnta duugee wú n hà *gwæet sohdgtba n san n jehnt tæmgun, há kaa tagdtba kod kan ba ree. Nidfigm da ta ba kan, ka ren n *Yuudee tantn, n *Yerusalem korgun, n ta *Tiir n Sidoon korni hì ba nyaam maaru hiin. ¹⁸ Bà da daan na bà kewlgm Yeesua, na há ta gbaad bà behii. Kunidba nn da bida bà rarm bee, há gbaad-ba. ¹⁹ Baawena da bagl na hà tad n wun, blaah kaa na gemnt tiit da ror há gbanu hen ka gbaadaa bà membee.

Yeesua weraa hà gwæet sohdgtba gwæet

Ta nyaan Matewa 5.1-12, 38-48; 7.1-5, 16-20, 24-27

²⁰ Yeesua t geed há *gwæet sohdgtba n boho na:

«Lamægu tiiba nii katædtiiba nen,
nen hefl n *Sangband huraant.

²¹ Lamægu tiiba nii kom nn kuu gwefhmina nen,
n`nan togln.

Lamægu tiiba nii nen kuum nen,
n`kee n`lahdrn.

²² Lamægu tiiba nii nen, ka l`ba na nidba nyaahaa-n, ka vohd-n, ka suu-n laa, ka kohla n`hida *Nida Budaaga kaa. ²³ Ka l`dan n daan n`jugun welee n`nyaagm ka forwa na fadbermt hoda-n sangbambii. Biilm, ta welee nii bá yandaba nn da hena *gwæet boho.

²⁴ «Lee, kwægdmi tiiba nen, n`nan yul-ku,
nii jul lamægu tant hen.

Lk

²⁵ Nen, nen tegr nen, n`nan yul-ku,
kóm kee m`kuu-n.
Nen, nen lahdra gwefhama nen, n`nan yul-ku,
n`kee n`bem figmn ka kuum.

²⁶ N`nan yul-ku, ka l`ba na nidba memba bofhoó n`gwæet hom.
Biilm, ta welee nnii bá yandaba nn da hena n gokaat gwæet
bofhoóba.

²⁷ «Mà bofhoó nen, nen kewla-ma nen na: soklm-n n`rafeedba!
Hem-n homgu biiba bà nyahaa-n bee! ²⁸ Gwælm-n nohomr biiba
bà gwæla nobehr n`kaa bee hen, ka seerja biiba bà loo-n kunyõngu
bee hen. ²⁹ Ka hii t gbudg v`nyakpiigu hen, v`ta tog volguu. Ka hii t
sohdg v`dimbermgu, v`ta saa hà lag n kù kwæen reku meh'. ³⁰ Si hii
há jama-v bii wii! Ka hii t log v`bii, daa gbaam-wu fomr! ³¹ Bii nn
sokla na nidba hem-n bii, ta hem-n-ba-b wo nn ta bag lee. ³² Ka n`
sokla biiba bá sokla-n bee n jah, ¿ n`ta hod fat tiitn? Fubefhtiiba
meh ta hena welee! ³³ Ka n` hena homgu bá hena-n homgu bee
n jah, ¿ n`ta hod fat tiitn? Fubefhtiiba meh ta hena welee! ³⁴ Ka n`
kæem bii hii nn mi na hà kee hà hmælg-n wii n jah, ¿ n`ta hod fat
tiitn? Fubefhtiiba ta kæema fubefhtiiba ka hod na baa bà ta hmælg-
ba yemii wo ban da kæem-ba lee. ³⁵ Tii lee, soklm-n n`rafeedba,
hem-n homgu, kæem-n ka kpaá hod na bá hmælg-n! Lee, n`nan
sohdg fat bermt, n`bem na nen nnii Sangband momr bii. Biilm, d`
ta sokla bá kpaá miigaa homgu bee n bá ba talmt bee. ³⁶ Yum-n
volba figm wo n`Sa nn ta yu n`figm lee!

³⁷ «Daa yaam-n volba n yaagu, na bá daa nan ta yaa-n n yaagu!
Daa bofhoóm-n na volba ret kohln, na bá daa nan ta biir na n`ret
kohln! Waam-n bá hena-n befhu bee, na bá nan ta waa-n n`befhu!
³⁸ Safm-n volba, bà daa bà ta si-n! Bà kee bà si-n kòd. Bà ba bà
mæg ka tikra l`hugl l`futr, bà log bà hitg n`ruugun. Mægdga nn mæg
n kee nnii ban kee bà ta mæg-n n kan.»

³⁹ Há ta bofhoó-ba nawdlamnina na:
«Jooma ban dar jooma, ¿ laa bee? Ka lag welee bà da bà loo
vadgun bá rehdrbee. ⁴⁰ Kpelhthii kpañ bermt n yat há weriita. Ban
werii há ka mi hom wii ba hà bem wo há weriita.

⁴¹ «¿ Ben kaan vn geewa nyakakiiga ká ba v`teela nombn kee,
ka kpaá yu fahgidgu kú ba v`rebn kuu? ⁴² ¿ Lan nnii vn ba v`biir
v`teel na: "Saa mà ree nyakakiiga ká ba v`nombn kee", ven, ven

kpaá yu fahgidgu kú ba v`rebn kuu ven? Rarbefhm tii ven! Ree
fahgidgu kú ba v`nombn kuu saf', lee wen lee, v`nyaan hom na v`
ree nyakakiiga ká ba v`teela rebn kee.

⁴³ «Tihomb kpaá roon roonbefht, ta welee nnii tibefhb nn kpaá Lk
roon roonhoma. ⁴⁴ Bà miigaa tiib n b`roona weenn. Bà kpaá tóo
doot rahint hen, bà ta kpaá tóo taama bofjmb hen. ⁴⁵ Nid há hena
homgu wii, há homgu rena hà kwæwrn. Nid há hena befhu wii, há
befhu ta rena hà kwæwrn. Nida noon ror bii b`hugl há kwæwrn bii.

⁴⁶ «¿ Ben kaa nn hoh-ma na "Berma! Berma!", ka kpaá hena
man bofhoó-n bii? ⁴⁷ Mà ba mà werii-n nid há kena mà man, ka
fum mà gwæet ka hena t`hen wii nn ton wii. ⁴⁸ Há tona wo nidhii nn
da mofh hà haar. Há da tiira n tiim l`kilnt há kool bobogr fiiga hen.
Tonu t niim kòd, kola t hugl n gbuu n hefh haarii, d`ka ba dam, blaheb
kaa na hà da mehfra-d hom. ⁴⁹ Há fum mà gwæet ka kpaá hena t`
hen wii tona hà mehfr hà haar ka ba ti bobogr wii. Kola nn hugl n
gbuu n hefh haarii lee, d`lotr n kit dabirgu kpaalaa.»

Yeesua gbaad nidhiiwu Kafarnahuum korgun

Ta nyaan Matewa 8.5-13; Yohanæssa 4.46-54

7 ¹ Yeesua nn gwæel n korgu l`diñ lee, há san Kafarnahuum
korgun. ² Reekan lee, *Roomaa tawdbermhii da ba kan ka
ba n hmæfheedhii, l`ba na hà sokla-wu hom. Hmæfheedwii da ba
n befhii ka ba kuumn. ³ Tawdbermwii nn fomr bà bofhoó Yeesua
gwæet lee, há tom Yuudaa tiiba *kpalmba biiba na há daan na hà
gbaad hà hmæfheeda. ⁴ Bá taai Yeesua man n bah n ka jobla-wu
ka bofhoó na:

«Tawdwii mag na v`torg-wu. ⁵ Há sokla t`tigrii, wii mehfra-t t`
*kpoglb disakuu.»

⁶ Yeesua t san bá kaa. Han nyufh haar lee, tawdbermwii t tamn há
tuurmba na bá biir-wu na:

«Berma! Daa jaarj vyen! Mà kpaá ton na v`jibn mà fiid. ⁷ Tii
kaa nnii man nyan na mà ta kpaá ton na mà daan mà momwu v`
man. Gwentafh lee, biir gwæegu kuyengu, l`gbaad mà hmæfheeda.
⁸ Mà moma, mà ba mà bermba kwæen, ka ta mad tawdba mà
kwæen. Ka má biir bá ni hii na: "Keda!", há san. Ka má ta biir vol
na: "Daana!", há daan. L`saa, ka má ta biir mà hmæfheed na: "Hé
binbii!", há hem-b.»

⁹ Yeesua nn homr welee gwæstii lee, l' hēm-wu yɔlaa yem n tawdbermwii beeb. H́a tint hayen n bɔhɔɔ nidhiinu h́u da tagd h́a kaa huu na:

«Mà bɔhɔɔ-n gobiilm na: Mà ba nyaan gwæst h́en tiimmina tuurm la *Yisraheel tigr.»

¹⁰ Ban da tomr bee t ηmetgii haaga n mid l' gbaad ηmæsheedwii.

Yeesua himii nidkpiirwu Nahiin kɔrgun

¹¹ Tii kaann, Yeesua t san kɔrgu kuugun bà hoh-ku na Nahiin. H́a *gwæst sohdgtba n nidfigm da tagda h́a kaa. ¹² H́an san n ka jibaa kɔrguun lee, n tarj n bà tohd kpiirhii ka ked na bà kuur-wu. Kpiirwii da ba kwæel hayenwu ligah h́a nya man, nyawii ba na kurfɔgn. Nidfigm da reda kɔrgun n ka tagd kpiirwii. ¹³ Berma wen nyan kurfɔgwii, l' hēm-wu figm biii, h́a bɔhɔɔ-wu na:

«Daa kom!»

¹⁴ H́an bed fɔgwii welee lee, n nyuhii kpiira kadakɔa man, n tarm ká h́en, tohdɔba t jehnt. H́a bɔhɔɔ na:

«Kuliiga, vidg! Man sahl-v wad.»

¹⁵ Kpiirwii t vid n kad n bah n ka gwæla. Yeesua t lɔgm-wu n to-wu h́a nya. ¹⁶ Fobehgu t kuum nidba memba. Bá ka nyoka Sangband ka bɔhɔɔ na:

«*Gwæst bɔhɔɔtbermhii reda t' huuga», l' saa «Sangband t daan na d' dah d' tigr jugu.»

¹⁷ Bii Yeesua nn da her bii membii t yadgii *Yuudee tantii mɛntii n kɔrni h́i nyɔhr hii mɛnhiiin.

Yeesuwu n Nyaalm huurt Yohanɛesa

Ta nyaan Matewa 11.2-19

¹⁸ Yohanɛesa *gwæst sohdgtba t san n bɔhɔɔ-wu Yeesua nn da her bii membii. H́a hoh h́a gwæst sohdgtbee ni barehba ¹⁹ n tom-ba Berma man na bá gbaam-wu na ζ wii nnii nid ban mi na h́a kenan wii laa, l' ba na bà hɔd jeenhii le? ²⁰ Ban taai h́a man lee, n bɔhɔɔ-wu na:

«Nyaalm huurt Yohanɛesa tamna-t na t' gbaam-v na ζ ven nnii nid ban mi na h́a kenan wii laa, l' ba na bà hɔd jeenhii le?»

²¹ Lee wen, Yeesua gbaadaa bɛhtiiba kɔd, ka vɔhd kunidba nidba ni, ka h́ena joomba yu. ²² Lee, h́a leed-ba na:

«ηmetg-n n' biir Yohanɛeswu bii nn hum ka yu bii! *Joomba yuln*, kparuuba ked hom, *bolmba bɛhii gbaadaa, dintamma hum, kpiirmba himtra, *bà bɔhɔɔ kunyɔrtiiba Gohomt*. ²³ Lamɛegu tii nnii hii h́a nan kpaá gwidaa gwæst h́en tiim kaawr l' bahr n man wii.»

²⁴ Yohanɛesa nn tamn bee nn nyab lee, Yeesua t bah n ka bɔhɔɔ nidfigm Yohanɛesa gwæst na:

«ζ N' san kpamloɔn na n' nyaan bee? ζ N' san na n' nyaan kaagu ham nn fug h́u liɔwa huu laa? Mà kpaá diila. ²⁵ ζ N' san kan na n' nyaan ben mɔmbii? ζ N' san na n' nyaan nidhii h́a fidr dimhɔma laa? Nidba bá fidr kwɛgdm dimt ka neer kwɛgdba neerm bee, ζ lag bee gool huraamba haya nii? ²⁶ ζ L' ba na n' san kpamloɔn na n' nyaan ben mɔmbii? ζ N' san na n' nyaan Sangband *gwæst bɔhɔɔthii laa? Mà bɔhɔɔ-n gobiint na: N' nyana Sangband gwæst bɔhɔɔtberm nnii. ²⁷ Wii gwæst nnii Sangband nn da bed *Wadbuudgan na:

*Maa mà tom mà tumtwu v' nɔngan
na h́a maantr-v huru.»*

²⁸ H́a lilm na:

«Mà bɔhɔɔ-n na, bà ban meed nidhii h́a ba bermt n yat Yohanɛesa. Gwentah', h́a ba na bututugɔa kpaalaa *Sangband huraantn wii ba berm ka yata-wu. ²⁹ Kɔrgun tiibee n *lambhu sohdgtbee da kewla h́a gwæst. Bà da miig na Sangband ba hom n ka ked Yohanɛesa *huur-ba Sangband nyaalm. ³⁰ *Farisii tiiba n *bahlb weriitba lee, bee t kirm na Yohanɛesa daa hor-ba Sangband nyaalm. Welee weraa na bà kida bii Sangband nn gbaam bii.

³¹ «ζ Wen nnii man ba mà kɛɛml n goona nidba? ζ Bà ton wenii? ³² Bà tɔna bii hí ror n ka kad bantn, volii toola hí tuurii na:

"T' hɔhra-n bina werii,
n' ka ba haaw.
T' yuum himahr yumii,
n' ka ba kom."

³³ Biilm, Nyaalm huurt Yohanɛesa daann, n ka kpaá ju bii ka kpaá nyi daam, n' ka bɔhɔɔ na: "H́a ba n kunida." ³⁴ *Nida Budaaga man, maa daan n ka ju ka nyi, n' ka bɔhɔɔ na: "Nyaan-n nidwunwuna! H́a diila deb n danyab h́en n jah ka turaa n lambhu sohdgtba n neerbɛhm tiiba." ³⁵ Lee, bá tia Sangband rarm h́en bee membee miig na m' ba dee dee.»

Lk

Fubɛhtifɔghii heru Yeesuwu hɔmgu

³⁶ *Farisii tiifii da hoh Yeesu na wú n wun bá di diit. Há san nidwíaa, bá kad diit deb. ³⁷ Fɔghii da ba kɔrguun bà mii-wu na há neerm kpañ hɔm. Fɔgwii nn da homr na Yeesua ba Farisii tiwíaa ka ju diit lee, há san kan ka mad kpalaliiga kiiga, daft kpakunuukahm ba ká keh', ³⁸ n mid Yeesua kad ñmɛdgu hà nakpai teer n kaan. Há jehnt há kaa n ka kuum ka hilgra nyanyaam Yeesua nakpañbahii hɛn. L' tog há kɛwdr-hi n hà jii n hog-hi n haruu-hi n vu-hi kpaamii. ³⁹ Farisii tii há da hoh Yeesu wii nn nyan welee lee, n ka bɔhɔɔ n hà ni na:

«Ka In bɛm na nidwunwuna ba na Sangband *gwɛɛt bɔhɔɔtn gobiilmii, han ba hà miig fɔg hà tarm há hɛn wuna beeb na há neerm kpañ hɔm.»

⁴⁰ Yeesua t yahd há noor n bɔhɔɔ Farisii tiwii na:

«Simoon! Mà ba n gwɛɛt tiit na mà biir-v.»

Há leed-wu na:

«Berma, bɔhɔɔm!»

⁴¹ Há bɔhɔɔ-wu na:

«Nidba barehba da ba n hiiwu n fɔmr. Vola da ba n na hà ñmɛlg ruuni lɛmi hinu, l' saa volwii ruuni kwɛhnu. ⁴² Wo ban da kpaá bea na bà ñmɛlg-wu ligbiirii lee, há logm fɔmrii n sah-m-ba. Bá rehɔrbee huuga, ¿ wen ba hà sɔklm-wu l' yataa?»

⁴³ Simoona t leed na:

«Mà diila na nid há fɔmr da ba bermr wii beel hà sɔklm-wu l' yata.»

Yeesua t bɔhɔɔ-wu na:

«Ba n gobiint.»

⁴⁴ Lee wen, há bid hayen n fɔgwii wee, n bɔhɔɔ Simoon na:

«¿ Yul fɔgwunwuna? Mà jibn vaa, v' ka ba si-ma nyaalm na mà hig mà nakpai. Fɔgwii lee, wii higrà mà nakpai n hà nyanyaam n kɛwdr-hi n hà jii. ⁴⁵ Ba sohɔg-ma ka hogaa-ma, wii lee, mà wen jibn n gwɛhmaa, hà hɔgra mà nakpai ka harwa-hi. ⁴⁶ Ba hakr mà jugu kpaam, wii lee, hà hakr mà nakpai tlaar. ⁴⁷ Tii kaa nnii man rea ka bɔhɔɔ-v na: Sɔklbermb han sɔkl-ma bii werii na l' waal-wu hà fubɛhii hì kpañ jah hii. Hii ban waa há fubɛhii jah wii ta sɔkla jah'!»

⁴⁸ Yeesua t bɔhɔɔ fɔgwii na:

«L' waa-v v' fubɛhii.»

⁴⁹ Wú n bà l' da ju diit bee t ka bɔhɔɔ n bà ni na:

«¿ Ben tii nnii nidwunwuna han lag n fubɛhii n ka waa?»

⁵⁰ Lee wen, há bɔhɔɔ fɔgwii na:

«V' gwɛɛt hɛn tiim dahra v' jugu, keda, nigiiigu bɛm v' man!»

Lk

Yeesuwu n fɔgba biiba l' heru kpaturu

8 ¹ Lee n l' kaann, Yeesua t ka linta n kɔrbermi n kɔrkaafin ka faa nidba *Sangband huraant Gohɔmt. *Gwɛɛt sohɔgtba kwifir n barehbee da tagda hà kaa, ² n ta fɔgba biiba Yeesua nn da voor kunidba bá ni n ta gbaad bá bɛhii bee. Bee nnii Maarii Magdala tii han da voor hà ni kunidba balblehba wii, ³ n *Herooda haar hɛn sagd Kusaa fɔg Yohaana, n Susaanwu n ta fɔgvolba kɔd. Bá mɛmbee da logl bá kwɛgdm ka tɔra Yeesuwu n hà *gwɛɛt sohɔgtba.

Yeesua weru nidfigm gwɛɛt

Ta nyaan Matewa 13.1-23; 12.46-50; Markuusa 4.1-25; 3.31-35

⁴ Nidba da rɛna kɔrnin ka kena Yeesua man. Hɛn dan n yum nidfigm kpogla taa lee, há gwɛɛl-ba nawdlam na:

⁵ «Nidhii da san há koogun na hà mɛɛ figm. Hɛn da mɛɛ lee, miim t tɛhr huru kpaamga, bá nawdr m' hɛn, l' saa ñmɛnii t tɔhm-m. ⁶ Miim t ta tɛhr fidɛndɛi hɛn. Mn dan n rorm lee, n kpañ, blañb kaa, m' da kpaá ba tannigiitn. ⁷ Miim t ta tɛhr hint bia huuga. Hɛntii n figmii l' rorm gbarah'. Hɛnt t waal figm hɛn, m' ka ba lo bia. ⁸ L' saa, miim t ta tɛhr tanhɔmtn, n rorm, n berɔ, n maadm, n lo m' mɛnmii bia lɛmu lɛmu.»

Hɛn bed welee lee, n hewl ka toola na:

«Ka hii ba n tobha na hà homaa, há kewlg hɔm!»

⁹ Há *gwɛɛt sohɔgtba t gbaam-wu na há ree-ba nawdlamii kɔtɔd.

¹⁰ Há leed-ba na:

«Nen lee, l' sira-n na n' miig *Sangband huraant kpañkpañgan gwɛɛt. L' saa, nidvolbee lee, bà bɔhɔɔ bee gwɛɛtii n nawdlamn, *na bá geem ka kpaá yu, ka kewla ka kpaá hum.*

¹¹ «Nawdlamii kɔtɔd nnii na, dikahbuudr nnii Sangband gwɛɛt.

¹² Nidba biiba tɔna huru kpaamga dikahbuudr diir kan tɛhr ree. Bà huma gwɛntah', Kunida t daan n tawd gwɛɛtii bá kwɛɛwan na bá daa tii na l' dah bá juuni. ¹³ Volba bee tɔn fidɛndɛi, bà huma gwɛɛt, n sohɔ-t n nyaagb, gwɛntah', bà kpaá saa-t na t' bah rugi.

Bà tia l' kpaá hiida, tarmga nn kena bá jugun lee, bá kóhd gwéetii. ¹⁴ Dikañbuudr d' tēhda hint huuga dii tóna bá hum gwéet bee, gwentafaa, tant hēn diila, n kwēgdm lamēegu kú hogla kuu, n want sòkib jugu jugu t jib bá kwēwan n feg gwéetii, t' ka ba roon bii hóm. ¹⁵ Dikañbuudr d' tēhdg tanhómtn dii tóna bá hum gwéet, n lo-t bá kwēwhoman bee. Welee nidbee mada gwéetii ka hēna t' jugun, ka roon bia wo ln gbaam lee.

¹⁶ « Hii kpaá tola kand na hà lóg toka hà lig d' hēn, laa hà lo-d hà gad kwēen. Hāai, hà lila-d n bahga na bá jibna bee yum wiinga. ¹⁷ Bii b' ba fohmgan bii membii, bà nan rea-b bà nyaan-b. Bii b' ba kpeñkpeñgan bii membii, bà nan rea-b wiingan bà miig-b. ¹⁸ Hēe-n hóm n nn kewla lee! Hā ba n bii wii, bà nan mōo-wu safib. L' saa há kpañ n bii wii, bà nan fela bà sohdg hà do bii tutugm hān diila na hà ba n bii.»

¹⁹ Hā nyakwēlba n bà nya t daan na bà nyaan-wu, gwentafn n ka kpaá bea. Nidba kōd da kaadg-wu. ²⁰ Bá san n bōhōo-wu na:

« V' nyawu n v' nyakwēlba jefra duun ka bag na bà nyaan-v.»

²¹ Hā bōhōo bá mēmbēe na:

« Bá hum Sangband gwéet ka hēna t' jugun bee nnii mà nyawu n mà nyakwēlba.»

Yeesua ba n gemmnt hambermm n nyaalm hēn

Ta nyaan Matewa 8.23-27; Markuusa 4.35-41

²² Goor diir, Yeesua t jib kpiirgun wú n hà *gwéet sohdgtba. Hā bōhōo-ba na:

« Tn mēwdg-n nyaam bal!»

Bá lōom huru. ²³ Ban da heewr kpiirgu n kaab lee, Yeesua t gor. Hāambermm miim t daan myenm hēn n ka fug kimm, nyaalm t ka hugla kpiirgu, bá ka ba kuumn. ²⁴ Gwéet sohdgtba t nyuh-wu, n himii-wu n bōhōo-wu na:

« Berma! Berma! T' ba t' kpiidr.»

Hā himt n gwēl hamii n nyaalmii n talmt l' kwiim. L' mēnguu t kwiim nigaf'. ²⁵ Lee, há bōhōo há gwéet sohdgtba na:

« ¿ N' gwéet hēn tiim ba tee?»

Fobēhgu mad-ba, l' hēm-ba yōlaa yem bá ka bōhōo taa na:

« ¿ Ben nid nnii wunwii? Hā safi ham n nyaalm mēfm wad m' vala-wu.»

Yeesua ba n gemmnt kunidba hēn

Ta nyaan Matewa 8.28-34; Markuusa 5.1-20

²⁶ Bá taai Gerasaa tiiba tantn, l' hel *Galilee tant. ²⁷ Yeesua nn da hofnta tinjan lee, kōrguun daawhii t tuug-wu. Daawwii da ba n kunidba. Lk L' vōk hān kpaá fidr dimt ka ta kpaá go haaga, ka go bili huuga. ²⁸ Hān nyan Yeesu lee, n mōom hēnēga n luurm há tinja n tool kimm na:

« Sangband mōmr Budaaga Yeesu! ¿ Má n vn n tet? Mà jobla-v, daa dar mà tobr!»

²⁹ Hā da bōhōo welee, blañb kaa, Yeesua da sira kunidwii wad na há riir há ni. Biilm, kunidwii da hiidg nidwii ni. Bà da boowa nidwii niñi n hà nakpai n kona na há daa ked rii, gwentafn', hà tetra konfee, kunidwii ked-wu n kpamloñun. ³⁰ Yeesua t gbaam-wu na:

« ¿ Bà hof-v na wenii?»

Hā leed na:

« Bà hofl-ma na "Hiinu". Hā da bōhōo welee blañb kaa na kunidba kōd da ba hà ni. ³¹ Kunidbee t ka jobla Yeesu na há daa voo-ba nidwii ni bà kul tiib kwēen. ³² Hāfaant kodibermr diir da hōfwra ka bag diit duuga hēn. Kunidbee t ka jobla Yeesu na há saa-ba bà jib hāfaantiin. Hā tii. ³³ Lee, kunidbee t rorm nidwii ni, n san n jib hāfaantii ni. Hāfaantii t begdr duugee hēn huuu n lōom nyaamn n hēhēe tyen n kpiidr.

³⁴ Nidba bá da kiima hāfaantii bee nn nyan welee lee, n solm n san n ka bōhōo kōrgun n kafiin bii b' getg bii. ³⁵ Nidba t rorm na bà nyaan bii b' getg bii. Bá taai Yeesua man n yum nidwii kunidba t riir há ni. Hā ka kad Yeesua tinja, ka fidr dimt, hà rarm ba há ni hóm. Fobēhgu t mug-ba. ³⁶ Bá da nyan l' mēnguu bee t kēem-ba lan nnii Yeesua nn da gbaad-wu lee. ³⁷ Gerasaa tiiba mēmba t ka bōhōo Yeesu na há nyab bà man. Fobēhgu da mada-ba kōd. Lee, há jib kpiirgun n ka nyaba. ³⁸ Nid kunidba nn da red hà ni wii t ka jobla-wu na há saa há bēn há man. Hā voom-wu ka bōhōo na:

³⁹ « Jmetg v' kul naa, v' san v' kēeml bii Sangband nn her-v bii membii!» Nidwii t jmetgii n san n faa kōrguu mēnguu bii Yeesua nn da her-wu bii membii.

Yeesua ba n gemmnt bēhii n kuum l' hēn

Ta nyaan Matewa 9.18-26; Markuusa 5.21-43

⁴⁰ Yeesua nn da jmetgii nyaam bal volii weenn lee, nidba kōd t tuug-wu. Biilm, bá mēmbēe da hōda-wu. ⁴¹ Daawhii t taan bà hof-

wu na Yahirusa. Da wii nnii *Yuudaa tiiba kpoglb disaku berma. Hâ gbahtnt há dina hên Yeesua nongan n ka jobla-wu na há daan baa, ⁴² na há bufoka kayenga fan ba n kee bo na kà kpi, kà ba n bina kwifr n hareh'.

Yeesua nn da kedaa daawwaa lee, nidfigm da hirwa hà kpama ka fegr-wu. ⁴³ Fõghii da ba kan ka he bina kwifr n hareh' n befii. Befhii nnii na jiiim da ror-wu wo hà huura kidga l' kpaá jehnta. Hâ diñ há liğbiirii mendi dõgdbermba man, hii ba bee n gbaad-wu. ⁴⁴ Hâ nyuh' Yeesuwu n hà kaann n tarm há dimgu noor. Jiiim t jehnt-wu yelmaa. ⁴⁵ Yeesua t gbaam na:

« ¿ Wen tarm-ma? »

Bá mamba t ka kia. Lee, Fetra t bõhõõ-wu na:

« Berma, nidfigm fegra-v rena n rena. »

⁴⁶ Hâ bõhõõ-wu na:

« Mâ bõhõõ-v na hii tarm-ma, blaħb kaa mà miig na gemmnt tiit reda mà hên. » ⁴⁷ Fõgwii nn nyan na bà miig-wu lee, há daan ka defra n gbahtnt Yeesua tiŋa, n bõhõõ baawena nongan b' da her hà tarma há dimgu bii, n lan nnii fan tarm dimguu l' gbaad-wu yelmaa lee. ⁴⁸ Yeesua t bõhõõ-wu na:

« Bugaa, v' gwæt hên tiim dahra v' jugu. Keda, nigigu bem v' man! »

⁴⁹ Hân da heewr-wu n gwælb lee, hii t rên berm Yahirusaa n daan n ka bõhõõ-wu na:

« V' bufoka fełgn. Daa jaarj̄m berma! »

⁵⁰ Yeesua t hom n bõhõõ Yahirus na:

« Daa diilgm, tiim welee n jah', v' bufoka ba kà himtg! »

⁵¹ Ban san n taai lee, Yeesua t ka ba tii na hii jib hà kaa haaga ka l' kpaħ na Fetruw n Yohanæswu n Yakoobwu n bufokee sawu n kà nyawu n jah'. ⁵² Bá da ba kan bee mēmbēe kuum ka jokra bà hirii kwæen bugee kaa. Hâ bõhõõ-ba na:

« Daa kom-n! Kà ba kpi, kà gooln. »

⁵³ Hân bed welee lee, bá ka laħ-wu. Bà da miil hom na kà kpiiran.

⁵⁴ Hâ mug ká nufu n tool kimm na:

« Buga, vidg! »

⁵⁵ Ká himt n vid yelmaa. Hâ bõhõõ na bá si-ka diit kà di. ⁵⁶ L' hēm ká reba yɔlaa. Hâ baħl-ba na bá daa biir hiiwu gwætii.

Yeesua tuuma hà tumtba kwifr n barehbee

Ta nyaan Matewa 10.1-14; Markuusa 6.7-13

9 ¹ Yeesua t kpogl há tumtba kwifr n barehbee n safm-ba gemmnt na bá vofd kunidba mēmba ka ta gbaadaa befii. ² Hâ tom-ba na bá faam *Sangband huraant gwæt, na bá gbaadiim behtiiba, ³ n bõhõõ-ba na:

« Ka n`nyaba, daa log-n bii n`ked ka mad wo dagbeħgu laa, ruugu laa, diit laa, liğbiir! Hii daa ta mad tugrehdrgu! ⁴ Ka bá sohdg-n haar diirn, n`bem d'ni kakeħnan n`daa nyaba kan. ⁵ Baatee bá kan ba sohdg-n ree, n`nyab kan n`nit-ba n n`nifi^z l' werii-ba na ka bá bor, bá ret nnii. »

⁶ Yeesua *gwæt sohdgtba t nyab, n ka gilma korni menin ka faa Gohomt ka gbaadaa behtiiba baatea.

Herooda fuut buda n Yeesua

Ta nyaan Matewa 14.1-2; Markuusa 6.14-16

⁷ *Galilee huraa *Hérooda t hom bà bõhõõ bii b`geta bii membii. Hâ ka kpaá mi ln ba na há he lee. Nidba biiba da bõhõõ na Nyaalm huurt Yohanæsa himtg kuumn n ka neer. ⁸ Volba bõhõõ na gwæt bõhõõ *Helia ģmetgn tant hên. Volba ta bõhõõ na weem daa *gwæt bõhõõhii himtgn. ⁹ Hérooda t bõhõõ na:

« Mâ da beda bá git Yohanæsa jugu. ¿ Ben tii nnii wunaħ man hum bà bõhõõ há gwæt? »

Lee, há ka la bag na hà nyaan Yeesua.

Yeesua doowa nidfigm n kpooni hinu n hõlii hireh'

Ta nyaan Matewa 14.13-21; Markuusa 6.30-44; Yohanæsa 6.1-14

¹⁰ Yeesua *tumtba t ģmetgn n bõhõõ-wu ban da her bii. Wú n ban bá san kpamga hên l' nyohr n korgu kuugu, bà hoh-ku na Betsayidaa. ¹¹ Gwentah' nidfigm t miig n tag há kaa. Hâ sohd-ba n ka bõhõõ-ba *Sangband huraant gwæt, n ta gbaad bá da ba n befii bee.

¹² Jabr nn da jabaa lee, gwæt sohdgtba kwifr n barehbee t nyuh' Yeesua man n bõhõõ-wu na:

9.5 N' nit-ba n n' nifi, bá lamn bà bõhõõ na N' feer n`nakpai bà korgun kweku.

Lk

«T`ba kpamloŋun. Biir nidfigmii na bá san kpama kornin n kafiin na bà nyaan diit bà di, na bà nyaan dugu bà doot.»

¹³ Hâ leed-ba na:

«Si-n-ba diit n`momba bà di!» Bá ñmel-wu na: «T`ba n kpooni hinu n hólíi hiref n jaf'. ¿Laa bagl na t`san t`daf nidfigmii diit le?»

¹⁴ Daba da ba kan wo bà ta ruuni hinu. Hâ bôhoo há *gwêet sohdgtba na:

«Biir-n bà kad gbefr gbefr kwefnu kwefnu!»

¹⁵ Bá hêm wo han bed lee, n bôhoo bá kad. ¹⁶ Hâ logm kpooni hinuhii n hólíi hirefhii, n vii há nonga n faaga ka seenja Sangband na dii hera ñmêëgb, n gbefm l`mengu n to há gwêet sohdgtba na bá raar nidfigmii. ¹⁷ Baawena t jum n togm, gbefa t tólm. Gwêet sohdgtba t hugl furia kwifr n hâreh^z n lag n nyab n.

¿Wen nii Krista? ¿Lan nii In ba na bá tagd wii?

Ta nyaan Matewa 16.13-21, 24-28; Markuusa 8.27-31, 34-9.1; n nan Lukaasa 9.44-48; 18.31-34

¹⁸ Goor diir Yeesua da ba kpamga hên ka seenja, hà *gwêet sohdgtba ba há man. Hâ gbaam-ba na:

«¿Nidba bôhoo mà gwêet na man nii wenii?»

¹⁹ Bá leed na:

«Biiba bôhoo na ven nii Nyaalm huurt Yohanêesa, volba na *Heliin, ta volba na weem daa *gwêet bôhoothiin, há himtg kuumn n ka neer.»

²⁰ Hâ ñmet n gbaam-ba na:

«Nen de, ¿nii bôhoo na man nii wenii?»

Fetra t leed na:

«Ven nii *Krista, Sangband nn bantg wii^z.»

²¹ Yeesua t bahl há gwêet sohdgtba ka venaa-ba nabiir na bá daa biir hiiwu gwêetii felah'. ²² Hâ ta lilm bôhooob na:

«L`ba na *Nida Budaaga man, mà di kunyôŋu kod. *Kpalmba, n *gotibermba, n *bahlb weriitba kee bà kir-ma, bà kuu-ma. L`saa, gotahrd goor mà himtg.»

^{9.17} Gwêet sohdgtba t hugl furia kwifr n hâreh', laa Gwêet sohdgtba t kolm-ha wo l`hugl furia kwifr n hâreh'.

^{9.20} Sangband nn bantg wii. Nyaan Matewa 1.16.

²³ Hâ bôhoo nidba bá da ba kan bee na:

«Ka hii bag na hà tagd mà kaa, l`ba na há gwid há ret, hà bigd há *dabragr gormena ka tagd mà kaa. ²⁴ Biilm, há bag na hà sohdg hà neerm wii, hà nan boraam. L`saa, há borii há neerm mà kaa wii, hà nan sohdam. ²⁵ Ka nida t yuun tant hên kwegdm menm, ka l`ba na wii moma borii hà neerm laa hà kohl-m, ¿hà way bee? ²⁶ Ka hii ba n jiwfi mà kaa n mà gwêet kaa, Nida Budaaga nan ta bêm n jiwfi há kaa kan kee kà daan kà jeegun, kà Sawu n hà *tumbuudba l`rekun. ²⁷ Mà bôhoo-n gobiint na, bá bee nnaheen bee huuga, biiba nan kpaam ku ka ban nyaan *Sangband huraant.»

Yeesua ba hà huraantn

Ta nyaan Matewa 17.1-8; Markuusa 9.2-8

²⁸ Yeesua nn gwêel gwêetii l`hêm wo yaëbilmgu lee, há logm Fetruw n Yohanêesu n Yakooba bá kot duur hên na há seenj. ²⁹ Han da seenja lee, há nonga t lagii beeb, há dimt t feent wasaf n ka hawla niini. ³⁰ Yelmaa, wú n nidba barehba biiba t ka gwêela. L`da ba na *Mohiiswu n *Heliin ³¹ bá daann ka ba n sangbambiimn wiinga. Bá n Yeesu bà da bôhoo lan nii han ba hà kpi *Yerusalem ka hena há ñmêëgb lee. ³² Fetruw n hà tuurmba bà da gor kpaalee. Ban himtg lee, n yum Yeesuwu hà jeegun, n nidba barehba bá da jehr hà man bee. ³³ Nidbee nn dan n ka nyaba há man lee, Fetra t bôhoo-wu na:

«Berma, l`ba hóm na t`bêm nanah'. T`ba t`fil sugt ttaf': venwu kuyen, Mohiiswu kuyen, Heliinwu kuyen.»

–Hâ da kpaam mi han bôhoo tii.– ³⁴ Han da gwêela welee lee, wadr diir t hohntn n fiid-ba, l`hêm *gwêet sohdgtba fobefgu. ³⁵ Noor diir t rên wadiin ka bôhoo na:

«Wunwii nii mà Budaaga. Mà roodg-ka. Hóm-n n kan!»

³⁶ Noorii nn gwêel l`dih lee, bá yum Yeesua ba hayen. Gwêet sohdgtba t hóm bá noora n gwêetii han da ba bà man lee wen, bà ba biir hiiwu bii ban da nyan bii.

Yeesua yul nidba kunyôŋu, hii la kpaam tia há hên

Ta nyaan Matewa 17.14-18; Markuusa 9.14-27

³⁷ Tonju t vet, bá hohnt duur, nidfigm t tuug Yeesua. ³⁸ Nidhii t rên nidfigmiin ka moo ñmêëga ka bôhoo na:

«Berma, mà jobla-v! Geedg n mà buga weenn, mà buga kayenga. ³⁹ Kunidhii mugaa-ka, n ka hëna kà mɔɔ ɲmɛɛga ka dama-ka kimm, ka hëna nyafifiit ror n kà noor. Hã hëna-ka dad dad, ka kpaá saa-ka weem. ⁴⁰ Mà jobl v` *gwɛɛt sohdgtba na bá vo kunidwii gwentaf', bá ka ba bee.»

⁴¹ Yeesua t bohoɔ na:

«Nen, nidbɛhba bá kpaɛh n gwɛɛt hɛn tiim nen! ¿ L`ba na mà bɛm n`man kakehnan tedaa? ¿ L`ba na mà jum-n n kwɛɛwr kakehnan tedaa? Daan-ma n v`bugee!»

⁴² Bugee nn da nyufna Yeesua man lee, kunidwii t vu-ka kimm. Hã gwɛɛl n kunidwii n daat, n gbaad bugee n to-ka ká sa. ⁴³ Bá mɛmbee, bá yum Sangband gemmnt l`hɛm-ba yolaá.

Yeesua lil há kuum gwɛɛt bohoɔɔ

*Ta nyaan Matewa 17.22-23; Markuusa 9.30-40;
n nan Lukaasa 9.22; 18.31-34*

Wo Yeesua nn da hëna bii nn da hëna baawenwu yolaá lee, há bohoɔ há *gwɛɛt sohdgtba na:

⁴⁴ «Hòm-n hóm man bo na mà biir-n gwɛɛhma tii! Tii nnii na, bà kee bà mug *Nida Budaaga man, bà taag-ma nidba nifin.»

⁴⁵ Lee, bá ka kpaá hum han bohoɔ tii. Sangband da hëra na bá daa miig gwɛɛtii kɔtɔd, na bá daa hóm. Bá ka ba n fobɛhgu na bà gbaam-wu lii.

⁴⁶ Gwɛɛt sohdgtba t baɛh n ka gbaama taa na bà miig há ba berm bá huuga wii. ⁴⁷ Hã miig ban diila tii. Tii lee, há logm bukaaga kiiga, n jehl-ka há man, ⁴⁸ n bohoɔ-ba na:

«Hii hà sohdá bugankena mà hidrn wii, mà móm nnii han sohdá. L`saa, há sohdá-ma wii ta sohdá hà tamn-ma wii. Biilm, n`huuga hii hà kpaá log hayen na bii wii, wii nnii berma.»

⁴⁹ Yohanɛɛsa t bohoɔ na:

«Berma, t`nyana nidhii vɔhd kunidba v`hidrn, t`ka bo na t`kir n wun na hà kpaá ba t`kpaturun.»

⁵⁰ Hã leed na:

«Daa kir-n n wun! Hii há kpaɛh na n`gotii wii ba na n`tuurn.»

YEESUA BAĤ HURU N KA KED YERUSALĚM KĖRGUN

Samarii tiiba ba sohdg Yeesua

Lk

⁵¹ Vuugu nn da taar na Yeesua nyab tant hɛn lee, há bohoɔ na wii ba hà san *Yerusalem kɔrgun. ⁵² Hã tom nidba há nɔngan. Bá san n jib *Samarii kɔrgu kuugun na bà maantr kaalaɲa. ⁵³ Wo han da ked Yerusalem lee, kɔrguun tiiba t ka ba tii na bà sohdg-wu.

⁵⁴ *Gwɛɛt sohdgtba Yakoobwu n Yohanɛɛs t yum welee n bohoɔ na:

«Berma! ¿ Kpaá sokla na t`biir boglam tɛhr n faaga m`kuu-ba?»

⁵⁵ Hã bid hayen n bà wee n kpalm-ba gwɛɛtii kaa^z. ⁵⁶ L`saa, bá san kɔrjeengun.

Hã bag na há tagd Yeesua kaa wii beeb

Ta nyaan Matewa 8.19-22

⁵⁷ Ban da loɔr huru lee, hii t bohoɔ-wu na:

«Maa mà tagd v`kaa baatea.»

⁵⁸ Hã leed-wu na:

«Haant ba n t`vadi, ɲmenii ba n hi sohga, *Nida Budaaga lee, kee kpaɛh n kaalaɲa ká kan ba kà doot na kà vohoo.»

⁵⁹ Hã bohoɔ vol na:

«Tagd mà kaa!»

Nidwii t bohoɔ na:

«Si-ma huru mà san mà kuur mà sawu saf'!»

⁶⁰ Hã leed-wu na:

«Saa kpiimba kugm bá kpiimba! Ven lee, vii san v`faam *Sangband huraant gwɛɛt.»

⁶¹ Vola t ta bohoɔ na:

«Berma, maa mà tagd v`kaa, lee, si-ma huru mà san mà gwɛɛl n taa reba saf'.»

⁶² Hã ree n bohoɔ-wu na:

«Hii há gbaɛnta n ka ko ka bag na hà geem n koot wii ba mag na bá hee-wu n bii Sangband huraantn.»

9.55 Wadvoliin hewla kan ...ka bohoɔ na: «N`kpaá mi na vohootem nnii m`ba n`ni. Biilm, Nida Budaaga ba daan na kà ku nidba, lee, kà daan na kà dah nidba juuni.»

Yeesua tuuma hà gwæet sohdgtba kwæibleh n bareh'

Ta nyaan Matewa 9.37-38; 10.5-15; 11.20-27; 13.16-17

10 ¹ Lee n l` kaann, Berma t room nidvolba kwæibleh n bareh'^z, n tom-ba há nongan bareh bareh korni menin n kaalai menii há kan da ba hà san n ree, ka bõhoo-ba na:

² «Dikañb ba kòd koogun, gwentah, nidba kpañ kòd na bà log-b. Tii lee, jobl-n dikañb tii na há tamn dikañlogdba hà koogun na bà log há dikañb. ³ Ked-n! Mà tuuma-n wo fæebii diidt huuga. ⁴ Daa mad-n tanr, laa ruugu, laa nanawda! Daa ta jefntm-n n huru na n` seenr hii! ⁵ Ka n` jib haar diirn, biir-n sah na: "Nigiigu bëm n` man". ⁶ Ka nigiiigu nidhii ba kan haarii nii, n` nigiiigu seenbii kpat hà man. Ka lag welee, n` seenbii ñmetgn n` man. ⁷ Bëm-n haariin, jum-n ka nyi ban ba bà sahm-n bii! Há hëna ñmæëgb wii, l` ba na há sohdg hà fat. Daa lintgm-n haya! ⁸ Ka n` jib korgu kuugun bá sohd-n, dii-n ban ba bà to-n bii! ⁹ Gbaad-n kan korguun beftiiba, n` biir kan tiiba na *Sangband huraant nyõhra n ban! ¹⁰ Ka n` dan n ka jiba korgu kuugun bá ka kpaasohda nii, n` jib kan banun n` biir na ¹¹ bá korgu kweku kú mug n` nakpai kuu, n` fæer-ku bá hën^z, gwentah', bá miim na Sangband huraant nyõhra n ban. ¹² Mà bõhoo-n na Sangband yaagu yaam goor, *Sodoom tiiba kunyõru nan ba kù bëm tegiigu ka yala korgunkuna reku.

¹³ «Korasiin korgu ven, kunyõru nan luura v` hën! Betsayidaa korgu ven, kunyõru nan luura v` hën! Ka má da he hoolgu *Tiir n Sidoon kornin wo man da her n` huuga lee, nyimlëna kornhiin tiiba t da fid kutukunt dimt n figm bayen toom na l` werii na bà bagl na bà lagii neerm. ¹⁴ Tii nii yaagu yaam goor, Tiir n Sidoon kunyõru nn nan ba kù bëm tegiigu ka yala n` reku. ¹⁵ L` saa, Kafarnahuu korgu ven, ¿ diila na nan via vyen n faaga kakeñnan sangbambiiimnn? Háai! Bà nan hoñla-v n tinja kakeñnan tinrba man.» ¹⁶ Há ta bõhoo há *gwæet sohdgtba na: «Há hum n nn wii ta huma n man, há kir-n wii ta kir-ma, há kir-ma wii ta kir hii hà tamn-ma wii.»

¹⁷ Nidba kwæibleh n barehba^z Yeesua nn da tomr bee t ñmetgn ka ba nyaagbn n bõhoo-wu na:

10.1 Kwæibleh n bareh', wadvoliin ba na kwæibleh'.

10.11 N` fæer-ku bá hën, l` kòtòd na N` nit-ba n n` nihi.

10.17 Kwæibleh n barehba, wadvoliin ba na kwæibleh'.

«Berma! L` lag n kunidba mēñ t ka ta vala-t, ka t` si-ba wad v` hidrn.»

¹⁸ Há leed-ba na:

«Man yum kunidba huraa *Saatana tefdgna huuu n faaga, wo toñu nn ñmedaa myenm hën lee. ¹⁹ Hòm-n! Mà sira-n gemmnt na n` nawdrn waagi n namii, na n` wadrn rafeeda gemmnt mēnt, bii kpañ b` ta hëm-n beñgu. ²⁰ Tii lee, daa bëm-n nyaagbn na kunidba vala-n! Bëm-n nyaagbn na bà hõda n` hida sangbambiiimn!»

²¹ Yelmaa, *Vofoom Buudm t hugl Yeesuwu n nyaagb, há ree n bõhoo na:

«Hai, mà Sa, sangbambiiim n tant l` Berma! Mà seena-v na ven hëra ñmæëgb n werii kaaba vn da kpēñdr berbma n rariilm tiiba bii. Biilm, mà Sa, In sòkl na v` he bii nii welee.

²² «Mà Sa taag wantii mentii mà natadn. Hii kpaas mi Budaaga man ka l` kpañ na mà Sa miil-ma. L` saa, hii ta kpaas mi mà Sa ka l` kpañ na Budaaga man, man miil-wu. Hii man sòkl na mà werii-wu mà Sa wii, wii ta miil-wu.»

²³ Yeesua t bid hayen n hà *gwæet sohdgtba weenn, n bõhoo bee bayen na:

«Lamæëgu tiiba nii nen, nen yu n` reb yu bii! ²⁴ Mà rea ka bõhoo-n na weem daa *gwæet bõhoo-tba kòd n huraamba kòd da bagl na bà nyaan n` reb yu bii gwentah', bà ba nyaan-b, na bà hom n` reb hum bii gwentah', bà ba hom-b.»

Sòkl v` nidtuura!

²⁵ Lee wen, *bafñb weriithii t vid n jefnt, n ka bo na hà feer Yeesuwu kutukña, n gbaam-wu na:

«Berma! ¿ L` ba na mà he ben na mà yuun neerm m` bee kakeñnan mii?»

²⁶ Há leed-wu na:

«¿ L` hõd benwu *Mohiisa wadii nii? ¿ Kaal wadiin ka hum na laa?»

²⁷ Nidwii t leed na:

«L` ba na v` sòklm v` Saberm Sangband n v` kwæewr mēnd, n v` rem mēnm, n v` gemmnt mēnt, n v` diila mēna. L` saa, v` ta sòklm v` nidtuur wo vn sòkla v` mòm vyen lee.»

²⁸ Há bõhoo-wu na:

« Leedg hom. H̄em welee ka bo na v`nan neer!»

²⁹ Bahlb weriitwii t ka bag na h̄a werii na wii nnii nidh̄oma, n gbaam Yeesu na:

« ¿ Wen nnii mà nidtuura? »

³⁰ H̄a leed-wu na:

« Nidh̄ii da reda *Yerusalem n ka hofntaa Yerikoo, n san n tarj n bawdba, bá tíhd h̄a h̄en, n fitr h̄a dimt, n bam-wu, n gbum-wu, h̄a ka hegaa, bá saa-wu hurun n nyab. ³¹ L` h̄em na *gotiifii da kena n hurhuu. H̄a wen nyan nidwii, n h̄agd n koogun, n get ka ked. ³² L` ta h̄em na gotiiba torgfh̄ii ta tagdna huryenhuu, n dan n taam kaalan̄een, n geed, n yum nidwii, n ta h̄agd n koogun n get ka ked. ³³ L` saa, *Samar̄ii tiifh̄ii t ka ta kena n kan, n taan nid ban gbur n sotr not wii man. H̄a wen nyan-wii, l` h̄em-wu h̄igm biii. ³⁴ H̄a nyuh̄ii h̄a man, n lo h̄a notn datulm n kpaam, n b̄om dimt. L` tog, h̄a kal-wu hayen h̄a bor̄na h̄en, n san-wu n saanba haarn, n kiigm h̄a jugun. ³⁵ Tor̄u t vet, h̄a ree h̄a ruugun liǵbkpāj̄m mrēhm^z, n to h̄a kiig saanba haar h̄en wii, n b̄oh̄oo-wu na: "Kiigm nidwunwuna jugun hom! Ka v`dan n hewl kan bii, mà daa h̄metgna mà h̄melg-v bii vn hewl bii mà m̄oma." »

³⁶ Yeesua nn bed welee lee, n gbaam-wu na:

« Nidba batah̄bee huuga, ¿ nyan wo wen nnii nid bawdba nn gbur n k̄oh̄d wii nidtuura? »

³⁷ Bahlb weriitwii t leed na:

« H̄ii h̄a her-wu h̄omgu wii.»

Lee wen, h̄a b̄oh̄oo-wu na:

« Ked v`ta h̄em welee! »

Soklm Yeesua!

³⁸ Yeesuwa n h̄a *gw̄eet sohdgtba ban da ked huru lee, n san n keed k̄orgu kuugun, reekan f̄ogh̄ii t sohd-wu h̄aa, bà hoh-wu na Maarta. ³⁹ F̄oḡwii da ba n nyab̄era, bà hoh-wu na Maaria, h̄a kad Berma nakpai kw̄een n ka kewla bii han da weraa bii. ⁴⁰ Maartwii bidra hayen n haaga h̄m̄eegt, lee, n bid hayen n b̄oh̄oo na:

« Berma, mà nyab̄era saa má ka h̄ena h̄m̄eēgb̄ii m̄emb̄ii mayen, ¿ l` kpāa b̄oh̄oo-v liin? Biir-wu na h̄a t̄org-ma! »

10.35 Liǵbkpāj̄m mrēhm, welee liǵbiir da taara wo goora h̄arēha h̄m̄eēgb̄ fat.

⁴¹ H̄a leed-wu na:

« Maart ven waa, loo-ku vyen ka ȳoh̄wa h̄m̄eēk̄od huuga, ⁴² l` ba na bii byenb beel daft. Maaria bantg kaalan̄h̄omga, h̄ii kpāa kee h̄a sohdg-ka h̄a do.»

Lk

¿ Lan nnii ln ba na bá seēmaa?

Ta nyaan Matewa 6.9-13; 7.7-11

11 ¹ Goor diir, Yeesua da ba kaalan̄a kiigan ka seēna. H̄an dif̄ lee, h̄a *gw̄eet sohdgtfh̄ii t b̄oh̄oo-wu na:

« Berma! Yohan̄esa da werii h̄a gw̄eet sohdgtba ln ba na bá seēj̄m lee. Ta werii-t ln ba na t` seēj̄m lee! » ² H̄a b̄oh̄oo-ba na:

« Ka n` seēna, b̄oh̄oom-n na:

« Taa maara!

V` hidr b̄em buudr,

v` hurant daan.

³ Safm-t t` goor diit goor wo goor^z!

⁴ V` waa-t t` fub̄efh̄ii

wo tn waa bá h̄ena-t b̄ef̄gu bee m̄embee lee!

Daa saa na t` loo hoglan! »

⁵ H̄a ta b̄oh̄oo-ba na:

« Tn biir na n` huuga h̄ii ba n tuurfh̄ii, h̄a vid tun̄kōhu n san tuurfh̄ii man n b̄oh̄oo-wu na: ⁶ "Mà tuura, mà tuurfh̄ii t̄eh̄d mà h̄en, bii kpāh na h̄a di. ¿ Kpāh v` k̄em-ma kpooni hitafi m̄omi?" ⁷ Ka volwii t leedg-wu ka ba h̄a dugun na: "Saa-ma kpooo! Má n mà bii t` fetg dootm n gar t` h̄en. Mà kpāh mà bee mà vidg mà ren mà to-v bii." ⁸ Mà b̄oh̄oo-n na h̄a ba h̄a la vidg h̄a to-wu han bag bii m̄emb̄ii. Ka h̄a la ba to-wu na bá tuurfh̄ii kaa, h̄a to-wu na han sol jiwfi l` kaa. ⁹ Man lee, mà b̄oh̄oo-n na: jam-n, bà si-n! Bag-n, n` nyaan! Kōhoo-n, bà rawdg-n! ¹⁰ H̄a jamaa, bá safm-wu. H̄a bagii, h̄a yum. H̄a kōhaa, bá rawd-wu. ¹¹ Ka n` ni h̄ii ba na san, h̄a buga t gbaam-wu h̄olga, ¿ h̄a bag waaǵb h̄a to-ka laa^z?, ¹² laa ¿ h̄a to-ka namga l` ba na k̄a gbaama-wu k̄ooler? ¹³ Ka l` ba na nidb̄ef̄j̄otnt nen, nii miil n` bii wan̄h̄omt safb de, ¿ n` Sa h̄a bee san̄gbambiimn wii, wii nan safb̄ biiba bà gbaama-wu *Vof̄oom Buudm bee lan n jaf? »

11.3 T` goor diit, laa su diit.

11.11 Wadvoliin hewla na laa ¿ h̄a to-ka tand l` ba na k̄a gbaama-wu kpoonu? Nyaan Matewa 7.9.

**¿ Yeesua hɛna hoolgu hɛb n
Sangband gemmnt laa kunida ret le?**

Ta nyaan Matewa 12.22-30, 43-45; Markuusa 3.20-27

¹⁴ Kunida da kad nidhii hɛn, n hɛm há kit tantaagua. Yeesua t voom kunidwii, há rorm, n saa nidwii t bah n ka gwɛɛla hom. L' hɛm nidfigm yɔlaa. ¹⁵ Biiba t ka bɔhɔɔ na kunidba huraa *Bhelsebuula sira-wu gemmnt, há ka vɔhd kunidba. ¹⁶ Volba t ka bag na bà feer-wu kutukɔ, n gbaam-wu na há he hoolgu kuugu, l' werii na há gemmnt rɛn Sangband man. ¹⁷ Yeesua nn da mi bà diila lee, há bɔhɔɔ-ba na:

«Ka huraahii nidba t radg taa n ka taaw taa hoodr de, ¿ huraantii kpaɛ t kpia?, ¿ bá haya kpaɛ hà lotr taa hɛnii? ¹⁸ N' bɔhɔɔ na Bhelsebuula sahl-ma gemmnt na mà vɔhd kunidba, ¿ laa bee? Ka l' ba na *Saatana nidba radg taa, n ka taaw taa hoodrii, ¿ lan nii há huraant nn ba t' neera? ¹⁹ Ka maa vɔhd-ba n welee gemmntii, ¿ wen t ka saɛ nii kpaturu tiiba gemmnt na bá vɔhd-ba? Tii lee, bee mɔmba nan weraa na n' ba gokaat. ²⁰ Lee, ka l' ba na mà vɔhda kunidba n Sangband gemmnt biilmii, l' weraa na *Sangband huraant fetg n' man daanma! ²¹ Ka nidhahrkahhii t log há hoodwant, n ka kiig hà haar hɛnii, bii kpaɛ b' tarm hà kwɛgdm hɛn. ²² L' saa, ka nidhii t daan ka hahr ka yatg-wu, n bee n jum há jugun, hà sohdg hà hoodwant han da higr t' jugun tii, hà log bii han da ba n bii membii hà raar nidba. ²³ Hii há kpaɛ nyɔhr-ma wii ba na mà rafeedn. Hii há kpaɛ tɔra-ma na t' kpogl wii, hà yadran.

²⁴ «Ka kunida t riir nida ni, n san n ka yɔhwa kaalarɔkparmtɛn ka bag vohoolarɔ. Wo han ba nyaan kiiga lee, há bɔhɔɔ hayen na: "Maa mà ɛmɛtɛg mà haar man da red diin." ²⁵ Han bɔhɔɔ welee lee, n ɛmɛt d' ni, n mid bá haadr-d n manyii wantii mentii. ²⁶ Lee wen, há san n bagm kunidvolba balbleh', bee ba talmt ka yata-wu. Bá ɛmɛtgii taa kaa n kad haariin. Lee wenii, nidwii neerm t ka ba kunyɔɔɔ kɔd l' yala nooga.»

²⁷ Yeesua nn da bed gwɛɛtii welee lee, fɔghii t bɔhɔɔ-wu ka ba nidba huuga na:

«Lamɛɛgu tii nnii fɔg há her v' fuuga n maadm-v n hɛɛl-v wii.»

²⁸ Há leed na:

«Biiba bà hum Sangband gwɛɛt n ka vala-t bee, bee nnii lamɛɛgu tiiba.»

**Nidba gbaama na bà nyaan hoolgu
kuugu l' si-ba wiinga bà tii Yeesua hɛn**

Ta nyaan Matewa 12.38-42; 5.15; 6.22-23; Markuusa 4.21

²⁹ Nidba nn da kaada taa Yeesua man lee, há bah n ka bɔhɔɔ-ba na: Lk

«Goona nidba kpaɛ hom. Bà gbaama na bà nyaan hoolgu kuugu l' werii na mà gemmnt rɛn Sangband man. Tii lee, bà kpaɛ bà nyaan kuugu ka l' kpaɛ na weem daa *gwɛɛt bɔhɔɔt *Yonaasa reku n jah'. ³⁰ Wo bii b' da her Yonaaswu bii nn da ba na hoolgu Niniiv tiiba nɔngan lee, ta welee nnii bii b' kee b' he *Nida Budaaga hɛn bii nn ta ba b' bɛm na hoolgu goona nidba nɔngan. ³¹ Sangband yaagu yaam goor, fɔg há da ba huraant Saabaa tantɛn wii kee hà vidg goona daba jugun hà tulg-ba gwɛɛt, blaɛb kaa na hà rɛn tanvɔgtɛn na hà kewlg *Salomoona rarm gwɛɛt. L' saa, hii bee nnaɛ ka yata Salomoona. ³² Sangband yaagu yaam goor, Niniiv tiiba kee bà vidg goona nidba jugun bà tulg-ba gwɛɛt, blaɛb kaa na Yonaasa da faa-ba Sangband gwɛɛt, bá lagii neerm. L' saa, hii bee nnaɛ ka yata Yonaasa.

³³ «Hii kpaɛ tɔla kand na hà kpɛhɛr-d laa hà lig-d tɔka kwɛɛn. Bà lila-d n bahga na bá jibna bee yum wiinga. ³⁴ Niini boo gbanu kand. Ka v' niini ba homii, v' gbanhuu menhuu t ka ba wiingan. Ka v' niini t kohlaa^z, v' gbanhuu t ka ba nyeetn. ³⁵ Tii lee, he hom na wiinga ka ba v' gbanun kee daa bɛm na nyeetn! ³⁶ Ka welee, v' gbanhuu menhuu ba wiingan, v' gbanu riikan kpaɛ nyeetn, hú menhuu kee hú bɛm wiingan wo kand wiinga nn hɛna n ka wiir-v lee.»

Yeesua kpaɛ Farisii tiiba n bahlb weriitba

Ta nyaan Matewa 23.4-36; Markuusa 12.38-40

³⁷ Yeesua nn gwɛɛl l' diɛ lee, *Farisii tiihii t hoh-wu na bá san baa bà di diit. Há jib baa n kad diit deb. ³⁸ Farisii tiiwii wen nyan na Yeesua bo na hà bah diit deb ka ba nit wo kowt nn gbaama lee, l' hɛm-wu yɔlaa. ³⁹ Berma t bɔhɔɔ-wu na:

«Kpay nn ba, Farisii tiiba nen! N' naada n' kpowdii kaawa n

^{11.34} Bá lamn, ka hii ba butoogu, bà bɔhɔɔ na *Há niini kohl*.

n`sumii kaawa, l`ba na n`kwεεwan ba na n`bam ka hεna talmt. ⁴⁰ Joojoont nen! ¿Lag Sangband ree bii ban yu biin? ¿Lag dii ta ree bii ban kpaá yu biin? ⁴¹ Safm-n kunyɔŋtiiba bii nn ba n`wombiin n`sumiin bii! Lee, l`mεnguu bεm-n n`kpel kpel.

⁴² «Farisii tiiba nen! Kunyɔŋu nan luura n`hεn. N`logl jivaat t`ba na jit kuut tii wo budiit dela n`rad-t tɔmb kwifr, n`logm myenm n`safm Sangband. L`ba hɔm gwentaŋ, n`hɔŋaa na n`hεm gobiint hεn, ka ta hɔŋaa na n`sɔklm Sangband. Yanta tii nnii ln ba na n`hεm-t n`hεmεgɔb ka kpaá hɔŋaa vontii.

⁴³ «Farisii tiiba nen, kunyɔŋu nan luura n`hεn! N`sɔkla na n`kad bermba jarii hεn na bá yum-n *Yuudaa tiiba kpoglb disagtn, ka sɔkla na bá seejɔm-n n`valgm nidba huuga. ⁴⁴ Kunyɔŋu nan luura n`hεn. N`boo bili ban ked hɪ hεn ka kpaá mi na bilin hii.»

⁴⁵ *Bafɪlb weriitfii t bɔhɔɔ-wu na:

«Berma, vn gwεsla welee lee, ta suul n`t`mεh nnia!»

⁴⁶ Há leed-wu na:

«Bafɪlb weriitba nen, kunyɔŋu nan luura n`hεn! N`tula nidba wanjεet, ka kpaá tia na n`tarm n`nabiir mɔmr wantii hεn na n`tɔrg-ba. ⁴⁷ Kunyɔŋu nan luura n`hεn! N`mɔhl *gwεet bɔhɔɔtba kwεεlm bili, l`ba na n`yandaba da kura-ba. ⁴⁸ L`weraa na n`diila na n`yandaba nn da hεr bii da ba hɔm. Bà da kura gwεet bɔhɔɔtba, nii t`ka mɔh bá bili. ⁴⁹ Tii kaa nnii Sangband nn da bed rarm gwεet na: "Mà kee mà tuun-ba gwεet bɔhɔɔtba n`*tumtba, bà nan ba bà kuum bá ni biiba ka mεdra volba". ⁵⁰ Tii lee, l`kee l`dar goona nidbee tobr gwεet bɔhɔɔtba bá yandaba nn da kur bee kaa. Bee nnii, l`log tant reem ⁵¹ Háβεsla kuuŋa daa kakehnan Sakarii ban da kur Sangband disaku n`*vit daŋŋa l`huuga wii kuum. Mà bɔhɔɔ-n gobiint na waa, l`kee l`dar goona nidbee tobr nidba ban kur bee kaa.

⁵² «Bafɪlb weriitba nen! Kunyɔŋu nan luura n`hεn. N`logra saabr ban rawda rarm fiid noor n`dii. N`ba jib kan n`mɔmba, ka ta kpaá saa na bá bag na bà jib kan bee jib.»

⁵³ Yeesua nn da red Farisii tiiwiaa lee, bafɪlb weriitba n`Farisii tiiba t`hεm kwεεwweerga, n`baf n`ka jaarŋa-wu ka gbaama-wu gwεet yɔh yɔh' ⁵⁴ ka kpehεε há noor kpamga na há titm gwεet tiit.

Yeesua weraa hà gwεet sohdgtba na bá daa solm bii tant hεn

Ta nyaan Matewa 10.28-33, 19-20

12 ¹ L`vuuguu, nidba da kpogl taa kɔd n`ka hɔmifr ka fetra taa nakpai. Yeesua t`gwεel n`hà *gwεet sohdgtba saf', ka bɔhɔɔ-ba na:

Lk

«Mad-n nyen n`*Farisii tiiba kpoonu ragr. Dii nnii na bà yul volba ret ka saa bá ret. ² Bii b`ba fohmgan bii nan ror wiingan. Bii b`ba na bà kpehɔdrn bii mεmbii nan ror feelgan. ³ Tii kaa nnii n`ret bed nyeetn tii mentii, bà kee bà hom-t wiingan. Vn nyeera hii tobrn dugun ka riw n`hεn tii, bà kee bà toolgm-t n`kɔrgu. ⁴ Mà bɔhɔɔ mà tuurmba nen na, daa solm-n biiba bà kuu nida gbanu n`jah bee! Bà hεna welee ka kpaŋ bà bee bà mɔɔg bii hεb. ⁵ Mà ba mà werii-n ln ba na n`solm wii. Solm-n Sangband na d`ba d`bee d`ku nida ka ta ba n`gemmnt na d`lɔɔlg-wu taabuugun. Mà bɔhɔɔ-n biilm na, dii nnii ln ba na n`solm! ⁶ ¿ Bà kpaá gweedma kaagɔmenbihii hinuhi wadbii hireh? Gwentaŋ, Sangband kpaá hɔŋaa hɪ ni kiiga. ⁷ D`lag n`juunin jii mεh n`kaalm n`ka mi hí noor. Lee, daa solm-n fobεhgu! N`ba daft n`yat kaagɔmenbihii kɔd.

⁸ «Mà bɔhɔɔ-n na ka hii t`ree n`bɔhɔɔ nidba nɔngan yaklaa na man hehl-wii, *Nida Budaaga man, mà nan ta ree mà biir *sangbantumtba nɔngan na man hehl-wu. ⁹ Lee, ka hii t`kii nidba nɔngan na hà kpaá mii-ma, ta welee nnii Nida Budaaga man, man nan ta kia sangbantumtba nɔngan na mà kpaá mii-wu. ¹⁰ Nid há bɔhɔɔ Nida Budaaga gwεet bεhgu wii, Sangband nan waalaa-wu. L`saa, há suudg *Vofoom Buudm wii, d`nan kpaá waalaa-wu.

¹¹ «Bà kee bà san-n n`*Yuudaa tiiba kpoglb disagtn bermba n`huraamba n`gomna nɔngan. Ban kee bà san-n n`lee, n`kwεεwa daa toom na: ¿ n`ba n`he lan n`riiraa?, laa ¿ n`ba n`biir na laa? ¹² Vofoom Buudm kee m`werii-n l`wendii mɔmr nn ba n`biir tii.»

Yeesua weraa kεghɔmt n`kεgβεft gwεet

Ta nyaan Matewa 6.25-34; 29-21

¹³ Lee, nidfigm huuga hii t`bɔhɔɔ Yeesu na:

«Berma! Biir mà maar na má n`wun t`radg taa kwεgdm t`sa nn saa-t n`mii.»

¹⁴ Há leed-wu na:

«Mà tuura! ¿Wen lo-ma na mà yaam-n n yaagu, laa mà raarm-n kwegdm?»

¹⁵ Lee, n bõhõõ-ba na:

«Hêe-n hõm! Mug-n ñyen n ligbiir sòklb! Lag nida neerm nnii há kwegdm, ka hà la ba n mn kòd.»

¹⁶ Há gwæel-ba n nawdlam na:

«Kwegdm tiifhii da ba n koot kòd, t´dan n hêm dikaftb hõm. ¹⁷ Há ka diila ka bõhõõ n hà ni na: “¿Lan nnii man ba mà hea? Mà kpaft n kaalaŋa na mà kpefdr mà dikaft.” ¹⁸ Lee, há bõhõõ na: “Ln ba welee lee, maa mà gbuft mà buuni, mà yadg-fi, mà hewii fi ni mà jont n dikaftvontii mentii. ¹⁹ Lee wen mà biir mayen na mà ba n dikaft kòd na mà jum kakefnan n bina kòd, maa mà kad ka vohaa ka ju ka nyi ka nyaaga.” ²⁰ Lee, Sangband t bõhõõ-wu na: “Joojooŋunkuna! Nyingunkuna v`neerm ba m`dift. Lee wen, ¿wen ba hà heftm n v`dikaft vn deegr tii mentii?” ²¹ Welee nnii ln ba n hii hà bag kwegdm hayen hà jugun n jaft ka kpaft kwegdm Sangband nongan wii.»

²² Lee, Yeesua t bõhõõ há *gwæet sohdgtba na:

«Tii kaa nnii man bõhõõ-n na: Daa kuum-n ñyen n diila na n`kee n`nyaan tee diit na n`di n`neera, laa dimt na n`yohra! ²³ Biilm, neerm ba daft l`yata diit, gbanu ta ba daft l`yata dimt. ²⁴ Geedg-n n`nyaan kaakaara! Há kpaab buud, hà kpaalõg dikaftb, hà kpaadoog buunin, gwentafn lee, Sangband doowa-fa. ¿N`kpaaba daft kòd l`yata ñmenii? ²⁵ ¿N`ni wen ba hà ku hayen n diila hà bee hà hewl goor dyend mómr hà neerm hèn na m`voka? ²⁶ Ka n`kpaft n`bee n`he bii b`ba jaft bii, ¿ben kaan nn kuu ñyen n diila vontii hènii? ²⁷ Hiiuu-n n`nyaan kpaam moot fiit nn berŋa! T`kpaahèna bii, t`kpaaruug dima^z. Gwentafn, mà bõhõõ-n na, *Salomoona nn da la ba n kwegdm kòd lee, hà da kpaft n dimhõma n taam moogu kuyengu fiit. ²⁸ Wo Sangband nn yoh moot t`ba jana kpaam tii dima, l`ba na su bà kee bà kòfdg-t bogmn lee, ¿d`kpaakee d`he nenwu welee l`yatga, nen, n`gwæet hèn tiim nn ba gigidgu nen? ²⁹ Daa kuum-n ñyen n diila ka bag heruf nn kee n`di n nn kee n`nyi bii! ³⁰ Bá kpaaseŋa Sangband bee kuudra bayen hengu n

12.27 Hiiuu-n n`nyaan kpaam moot fiit nn berŋa! T`kpaahèna bii, t`kpaaruug dima, wadvoliin ba na Hiiuu-n n`nyaan kpaam moot fiit nn ba! T`kpaaruug yot, t`ta kpaaruug dima.

welee diilfee. Nen lee, n`Sa bee ka mi nn halwa bii. ³¹ Yaagr-n *Sangband huraant baŋb safn, l`saa d`si-n bii b`fad-n bii membii!

³² «Nen, nen ba na mà kaa tagdtba nen, daa bẽm-n fobefgu! N`sa sòkl na hà lo-n huraantn. ³³ Gweedm-n n`want n`log ligbiirii n`si kunyõŋtiiba! Mad-n taŋa hà kpaakofla free! Kolm-n kwegdm ka doog sangbambiimn! Reekan, m`kpaakee m`bõr felafn, bawdba kpaakee bà võh-m, dindiit ta kpaft t`bee t`kõhl-m. ³⁴ Nida kwegdm kan ba ree, há kwæwr ta ba kan.»

Yeesua weraa kintr gwæet

Ta nyaan Matewa 24.45-51

³⁵ «Maantr-n ñyen n`hõd na n`bafn ñmæëgb hẽb, ka haflg n`damfa n`sariin, n`tõl n`kana n`ka wiir! ³⁶ Bẽm-n wo ñmæfehedba bá hõd bà bermwu bee, há wen kee hà riir yaala kasant kaalaŋa hà taan hà kofaa, bà rawdg-wu. ³⁷ Ñmæfehedba bá neer ka hõd bà berm na laawen nnii han taana bee, bee nnii lamæëgu tiiba. Mà bõhõõ-n gobiint na waa: Há wen taana hà mid bà neer ka hõd, hà togdg hà damr, hà wed bà kad, hà lõõm-ba diit bà ju. ³⁸ Ka hà taan tunkõhgu, laa l`getg welee, n`mid bà neerii, bee nnii lamæëgu tiiba. ³⁹ Hõm-n gwæetntina hõm! Ka haar tia t`miig vuugu bawda nn kee hà daan haa kuu, hà kpaft hà saa na bawda daan hà gbuft há haar. ⁴⁰ Maantr-n ñyen n`hõd na *Nida Budaaga nan kena waaru nn kpaadiila hù hèn huun.»

⁴¹ Fetra t gbaam-wu na:

«Berma! ¿Gwæela nawdlamnmina tii hèn n`jaft laa, n`baawen le?»

⁴² Berma t leed-wu na:

«¿Wen nnii ñmæfehed há ba hõm ka mi rarm? Wii nnii há berma nn banta na há sugm há haar jugun, ka safn diit ñmæfehedvolbee, volwu hà ret, volwu hà ret, l`wen mag lee wen. ⁴³ Ñmæfehedwii nnii lamæëgu tia, ka l`ba na há berma nan kpen hà mid hà heewr n`ñmæëgbii n`hẽb hõm. ⁴⁴ Mà bõhõõ-n gobiint na waa: Bermwii nan tõõ-wu hà kegt ment na há kiigm t`hèn. ⁴⁵ Lee, ka ñmæfehedwii t`diilg n`hà ni na hà berma kpaft hà kpen weem, lee wen hà mug ñmæfehedvolbee, daba n`fõgba, hà gbum, ka kad ka ju ka nyi l`kuu-wu, ⁴⁶ goor diir, hà bermwii nan kpen hà mid hà kpaahõd, ka ta kpaami waaru han kpena huu hèn, hà dar hà tobr kimm,

Lk

hà voo-wu, bà loog-wu bá kpaá vala Sangband bee kaalaŋa. ⁴⁷ Ŋmɛɛfeed há mi há berma nn sɔkla bii, n ka kpaá hɛna b' hɛn wii, bà kee bà gbuu-wu l' hom-wu biii. ⁴⁸ L' saa, ŋmɛɛfeed há kpaá mi há berma nn sɔkla bii, n hɛm bii l' ka ba na bá gbuu-wii, bà gbuu-wu jaf'. Bá reŋa sir kɔd wii, bà nan gbaama-wu kɔd, bá reŋa to kɔd l' yat wii, bà nan gbaama-wu kɔd l' yatg.»

Yeesua weraa gwɛɛt há daanm jugun

Ta nyaan Matewa 10.34-36; 16.2-3; 5.25-26

⁴⁹ «Mà daan n bogm tant hɛn, man bagm na nyimlena m' hulwa. ⁵⁰ L' ba na bá hor-ma huurb biib, mà rarm t ka fid mà hɔd na l' getg weem l' fet mà hɛn. ⁵¹ ¿N' diila na mà daan n nigiiigu tant hɛnn? Háai, mà bɔhɔɔ-n na mà daan na mà hɛ na nidba kpalm taa. ⁵² Log jana v' san n nɔngan, hayendn nidba banu kee bà heluum taa. Barehba heluum batafba, batafba helwa barehba. ⁵³ Sa kee hà heluum há kwɛɛla, kwɛɛla helwa há sa. Nya heluum há bɛɛra, bɛɛra helwa há nya. Yaaǵba heluum há bufɔga, bufɔga helwa há yaaǵba.»

⁵⁴ Há ta bɔhɔɔ nidfigm na:

«N' yul toŋu haawaa n kù kwɛɛn, n' bɔhɔɔ na toŋu ba kù ni. Kù ta niim. ⁵⁵ Ka n' nyaan muunu hɔh ka kpaá fug ham, n' bɔhɔɔ na tulgu ba kù hɛ. Kù ta hɛm. ⁵⁶ Nen, nen yu volba ret ka saa net nen, n' bea ka yu b' hɛna tant hɛn n sangbambiimn bii, ¿lan nnii nn kpaá bea ka yu b' geta gwɛhɛma bii?

⁵⁷ «¿Ben kaan nn kpaá miigaa n' mɔmba bii b' ba hom bii? ⁵⁸ Ka hii t sam-v huraa, n' loom huru taa kaa, n ka ked yaagu yaalaŋa, l' ba na v' hɛ na v' n wun n' hom n taa saf ka nyi ba hurun ka ban taai, ka sol na há daa da hà taag-v yaagu yaada nuhun, wii taag-v tawdba nuhun, l' saa bee riw-v sarga. ⁵⁹ Mà fɛda-v na, nan kpaá ror sargeen kakehnan v' daa nan faad v' fomr mɛnd.»

Yeesua weraa na l' ba na nida lagii hà neerm

13 ¹ L' vuuguu, nidba t daan Yeesua man, n bɔhɔɔ-wu *Galilee tiiba *Filaata nn da wed bá kuum bá heewr n Sangband n vidb bee gwɛɛt. ² Yeesua t leed-ba na:

«Ka Filaata t wed bá kuum-ba welee de, ¿n' diila na bee nnii fubɛhtibermba l' yata Galilee tiiba volbee laa? ³ Lag welee! Mà bɔhɔɔ-n, ka n' ba lagii neermii, n' kee n' ta kpiidr n' mɛmbee wo ban

kpiidr lee. ⁴ L' saa, nidba kwifr n baniindba Siloowa disagsemgu nn da hadg n luurm n wadr bá kuum bee, ¿n' diila na bee da kofl n yat *Yerusalem kɔrgu tiiba volbee laa? ⁵ Lag welee! Mà bɔhɔɔ-n, ka n' ba lagii neermii, n' kee n' kpiidr n' mɛmbee wo ban kpiidr lee.» Lk

⁶ Tii n t' kaan, há gwɛɛl-ba nawdlammmina na:

«Nidhii da hoowra feega hà koogun, n dan n san na hà tɔɔ feem, n mid ká ba rɔn. ⁷ Lee wen, há bɔhɔɔ nid han lo na há maantrm kooguu wii na: "Hiluu v' nyaana! Bina hatah nnanah man kena na mà tɔɔ feem feegankenana ka kpaá yu bii. Luug-ka! ¿Ben kaa nnii kan sohɔg kaalaŋa yemii?" ⁸ Há maantra kooguu wii t bɔhɔɔ-wu na: "Berma, saa-ka dona! Maa mà ti vadb mà kaadg, mà lo buranbint, ⁹ ka tiit, kakehnan daanhee, kà ba kà rɔn. Ka ká dan n ka ba rɔnaa, v' luug-ka.»

Yeesua weraa Sangband huraaant gwɛɛt n ta Saabaat goor gwɛɛt

Ta nyaan Matewa 13.31-33; Markuusa 4.30-32

¹⁰ *Saabaat goor diir, Yeesua da weraa Sangband gwɛɛt *Yuudaa tiiba kpoglb disaku kuugun. ¹¹ Fɔghii da ba kan ka ba n bɛhii, l' ba na l' hera bina kwifr n haniind kundhii nn da fod hà kaawr há ka kpaá bea na hà vidg tif'. ¹² Yeesua wen nyan-wii, n hoh-wu n bɔhɔɔ na:

«Taa nya! V' bɛhii gbaadn.»

¹³ Han bed welee lee, n hig há hɛn há nifi, yelmaa há vid tif', n bah n ka nyɔka Sangband. ¹⁴ Lee wen, l' weer kpoglb disakuu berm na ben nnii Yeesua nn gbaad nidwu Saabaat goor. Há yafd há noor n bɔhɔɔ nidba bá da ba kan bee na:

«Goora haroond beeln, l' ba na bá hɛm hee ni ŋmɛɛgb. Ka n' bag, n' kenm welee goorheen bà gbaadaa-n, lag na Saabaat goor.»

¹⁵ Berma t leed há gwɛɛtii hɛn na:

«Rarɛhm tiiba nen! Saabaat goor, baawena bahda hà dom na m' san m' nyi nyaalm, ¿laa laa? ¹⁶ Lee, fɔgwunwuna, *Habrahama yakiigankena, *Saatana bah-ka sarga bina kwifr n haniind nnanah', ¿In kpaahm na bá bahɔg-ka sargeen Saabaat goor laa?»

¹⁷ Gwɛɛt Yeesua nn da leedg tii t' tul há rafeedbee jiwahi. L' saa nidfigm lee, mii nyaaga n ŋmɛɛbermt han da hɛna tii mɛntii.

¹⁸ Yeesua t bɔhɔɔ na:

«¿Sangband huraaant ton bee? ¿Mà ba mà tonii-t n ben lee?

¹⁹ T` tona gumsarbiir nida nn buud dii. Biirii t rorm n kit tiib, ηmenii t ka hena hí sohga b` huliitn.»

²⁰ Há ta bohoó na:

« ¿ Mà ba mà tónii *Sangband huraant n ben lee? ²¹ T` tona kpoonu ragr foga nn log n sòdm n há kpoonu joom gaanbilmun, n ham, tægtii mentii t` dan n fuur lee.»

Ln dahr bà juuni n bà diila na l` dahra bà juuni bee gwæet

Ta nyaan Matewa 7.13-14; 25.10-12; 7.22-23

²² Yeesua da bah huru na hà san *Yerusalem korgun. Hān da kedaa lee, n ka keeda kornin n kafiin ka weraa Sangband gwæet.

²³ Nidhii t gbaam-wu na:

« Berma! ¿ Nidkaalkafba n jafn nnii Sangband nn kee d` dahr bà juuni laa? »

Há leed-ba na:

²⁴ « Jaarη-n nyen na n` jib n fiid d` ba befegηa dii! Mà bohoó-n gobiint na, nidba kod kee bà bagm na bà jib ka kpaā bea. ²⁵ Haar berma nn kee hà vidg hà riw huturu hà gar lee, n` kpat bal, n` bah n` gbum huturu ka hoh na: "Berma! Rawdg t` jibn!". Hā leedg-n na: "Mà kpaā mi n` kan manan." ²⁶ Lee, n` biir-wu na: "T` n vn t` da jul ka nyi, v` weraa Sangband gwæet t` korgun." ²⁷ Hā lil-n bohoó na: "Mà kpaā mi n` kan manan. Nyab-n mà man n` san vòkun, nen, n` mamba nen hena befegu nen." ²⁸ Nn kee n` nyaan *Habrahaamwu n *Yishaakwu n *Yakoobwu n *gwæet bohoóba mamba, bà ba *Sangband huraantn, l` kòhdg nenwu kankaa lee, n` kom reekan ka duum n` nyina. ²⁹ Nidba kee bà rēn n baatee, log torju kwæen kakefnan kù faaga bà kad diit delaηa Sangband huraantn. ³⁰ Welee lee, bà ba gwelηa kaawrba bee ni biiba nan kita noogrba, l` saa bà ba gwelηa noogrba bee ni biiba nan kita kaawrba.»

Bà gwid Yeesuwu kaawr n ka kir jugu dahb huru hān weraa huu

Ta nyaan Matewa 23.37-39

³¹ L` vuuguu, *Farisii tiiba biiba t nyuh Yeesua man n bohoó-wu na:

« Nyab nanah! San jeenlaηa na *Hērooda bo na hà kuu-v! »

³² Há leed-ba na:

« San-n n` biir rargohga tiiwii na: "Mà vòhda kunidba, ka gbaadaa nidba jana n su, gotafrd goor mà felg mà ηmæēgb. ³³ Gwentah, l` ba

na mà bahr mà huru jana n su n suvetr, blaħb kaa na l` kpaħ na bá ku *gwæet bohoóthiiwu jeenlaηa, ka l` kpaħ na *Yerusalem korgun." Lk

³⁴ « *Yerusalem tiiba nen! Nen, nen kuu gwæet bohoóba nen! Nen, nen lod tana ka kuu biiba Sangband nn tamna n` man nen! ¿ Tomb mlan nnii man sòkl na mà kpogl-n mà man, wo korga nn kpogla ká kòrbīt ká bagt kwæen lee?, n` ka la ba tii. ³⁵ Tii lee, Sangband ba d` gwid n` korgu kaawr. Mà bohoó-n biilm na n` nan kpaā yuu-ma kakefnan vuugu nn nan ba n` bohoóm na: Sangband kaawl hii hà kena d` hidrn wii hēn².»

Yeesua weraa na nidba hēm hōmgu ka hohla bayen n tiηa

Ta nyaan Matewa 22.1-10

14 ¹ *Saabaat goor diir, Yeesua t san *Farisii tiiba huraahiaa na hà di diit. Bá da ba kan bee t ka kiig-wu hōm. ² Nidhii ta ba kan, ka kad ka yaagr Yeesua ka ba n fahimr befii, hà gbanu t fuur duħ. ³ Yeesua t yahd há noor, n gbaam *bahlb weriitba n Farisii tiiba na:

« ¿ T` bahlb saħl huru na bá gbaad behtiihiiwu Saabaat goor, laa b` kpaā saħ huru le? »

⁴ Bá kpat n ka hen bel. Lee wen, há vii behtiiwii n gbaad-wu, n bohoó-wu na há kuliim. ⁵ L` tog, há gbaam bá da kiig-wu bee na:

« Ka n` ni hii buga, laa há naagb t loo lokun, l` ba Saabaat goor, ¿ hà kpaħ hà ree bugee laa naagbii yelmaa? »

⁶ Bá ka ba bee na bà leedg-wu gwæetii jugun.

⁷ Yeesua t yum na ban da hohr na bá di diit bee baala kaalanbermii ka kadaa. Há gwæel n bà mēmbēe nawdlam na:

⁸ « Ka bá hoh-v yaala kasant man, daa bantg kaalanbermgā v` kad. Ka tiit, bà ta hohii nidhōmhii há yatg-v. ⁹ Hii hà hoh n` rehdrbee wii wen kenaa, hà biir-v na: "Vidg v` saa wunwii n kaalanankena!" Lee wen, v` vidg n jiwħi, v` san v` kad kaalankaawrgan. ¹⁰ Lee, ka bá hoh-v kasant man, san v` kad kaalankaawrgan, ka bo na, hii há hoh-v wii nn kee hà daan lee, hà biir-v na: "Mà tuura, vidg v` daan bermba kaalanηa!" Lee wen lee, l` jeenl-v nidba v` n bà n` kad diit delaηa bee nongan. ¹¹ Há kola hayen n faaga wii, bà nan hohla-wu n tiηa, l` saa há hohla hayen n tiηa wii, bà nan kola-wu n faaga.»

13.35 Gwæetii Yum118^{an}.26.

¹² Yeesua t ta bohoɔ nid há da hoh-wu na há di diit wii na:

«Ka v`dig diit muunun laa jabr na v`si nidbaa, daa hoh v`tuurmba laa, v`teelba laa, v`dahŋan tiiba laa, kwegdm tiiba bá nyohr n v`haar bee. Ka v`hoh-ba bá jumaa, bà da bà ta hoh-v bá haya bà ηmɛlg-v vn da sir-ba bii. ¹³ Lee, ka v`dig kasant diit na v`si nidbaa, v`hoh katɛdtiiba n balmdindmba n kparuuba n joomba. ¹⁴ Lee wen, l`bem-v lamɛɛgu na, bà kpaŋ bà bee bà ηmɛlg-v vn da sir-ba bii. L`saa, Sangband nn nan himaa homba kuumn lee, d`ηmɛlg-v bii vn da sir bii.»

¹⁵ Nidba bá da ju diit bee nn homr gwɛɛt Yeesua nn bed tii lee, bá huuga bilma t bohoɔ-wu na:

«Lamɛɛgu tii nnii hii há nan ba hà jum diit *Sangband huraantn wii.»

¹⁶ Yeesua t bohoɔ-wu nawdlamnina na:

«Nidhii da bo na hà di kasant n hohm nidba kɔd. ¹⁷ Kasant goorii nn dan n taan lee, há tom há ηmɛɛheed na há biir han da hoh bee na bá daan na diit biiran. ¹⁸ Bá mɛmbɛɛ t baŋ n ka ηmɛta kaawr hayen hayen. Noogra t bohoɔ ηmɛɛheedwii na: "Hai ho! Mà dahra kpamb, l`ba na mà san mà filuu-b. Mà kpaŋ mà bee mà daan.»

¹⁹ Vola t bohoɔ na: "Hai ho! Mà dahra naagi kwifhr, mà keda mà magii-hi n kpaab mà nyaan. Mà kpaŋ mà bee mà daan." ²⁰ Tahra t bohoɔ-wu na: "Mà hera yaala l`ban hiidg. Mà kpaŋ mà bee mà daan." ²¹ Ŋmɛɛheedwii t ηmɛtgii há berma man n bohoɔ-wu ban bed tii. Bermwii t lo kwɛɛwweerga n bohoɔ-wu na: "San weem kɔrgu yakun n hurin, v`daan n katɛdtiiba n balmdindmba n joomba n kparuuba!" ²² L`mɔɔ jah', há ηmɛtgn n bohoɔ-wu na: "Berma, mà hera wo vn bed lee, gwɛntaŋ' kaalant t la tolm." ²³ Bermwii t bohoɔ-wu na: "San kafinbiin n kpamnahurin, v`hoh nidba ka tidr-ba na bá daan taa saŋ na mà haar hugl! ²⁴ Mà bohoɔ-n na: Man hoh nooga bee ni hii kpaŋ hà lɛm mà diit felah'."»

¿Lan nnii ln ba na Yeesua gwɛɛt sohdgtba bɛmaa?

Ta nyaan Matewa 10.37-38; 5.13; Markuusa 9.50

²⁵ Yeesua da keda n huru, nidfigm tagd hà kaa. Há bid hayen n bohoɔ-ba na:

²⁶ «Hii hà tagd mà kaa wii, l`ba na há soklm-ma l`yata há sa laa, hà nya laa, hà fɔg laa, hà bii laa, hà teeldaba laa fɔgba. L`ba na há soklm-ma l`yata há mɔma. Ka lag welee, hà kpaŋ hà bee hà

bɛm mà *gwɛɛt sohdgt. ²⁷ Hii há kpaab bigd hà *dabragr ka tagd mà kaa wii, hà kpaŋ hà bee hà bɛm mà gwɛɛt sohdgt. ²⁸ Ka n`huuga hii bo na hà mɛŋ disaɔgbermguu, há kad saŋ n filuu na kù ba kù di liɔbiir halaa, ka bag na hà nyaan na mii na liɔbiir taara-wu wo há mɛŋ-ku kù diha. ²⁹ Ka l`he wo liɔbiir ba ta, há nyag yem n kool bobogr n ka ba bee na hà mɛŋ kù dihaa, biiba bá ba bà nyaan welee bee mɛmbɛɛ ba bà lah-m-wu, ³⁰ ka bohoɔ na: "Nidwunwuna nyag yem na hà ba hà mɛŋ disaku n ka ba bee na hà diŋ kù mɔhb." ³¹ Ta yenmii, ka huraahii ba n tawdba ruuni kwifhr, n ka bo na hà teew hoodr n hà hurtuura, wii ba n tawdba ruuni kwɛɛrɛŋ, há kad saŋ n filuu na mina hà ba hà bee hà log tawdba ruuni kwifhrhii hà tuugiim há rafeed hà ba n tawdba ruuni kwɛɛrɛŋ wii laa. ³² Ka há nyaan na hà kpaŋ hà beaa, há logm nidba balanba, n tom-ba na bá tuugii hà hurtuurwii, hà nyi baa vɔkun, bá jobl-wu na há saa hoodr gwɛɛt, na bà hom n taa, nigigu bɛm bá huuga.»

³³ Yeesua t fei na:

«Welee nnii ln ba, n`huuga hii há ba gwid hà want ment kaawr wii, hà kpaŋ hà bee hà bɛm mà gwɛɛt sohdgt.»

³⁴ «Yaarm nnii bii hɔmb. Ka yaarm lamɛɛgu t riir, ¿hii ba hà bee hà ηmɛlg-m-ku? ³⁵ Lee wen, m`ta kpaŋ na bá hee-m n bii. M`ta kpaŋ na bá lo-m tantn laa, tanfontrn. L`ka ba na bá vaa-m duun. Ka hii ban tobha na hà homaa, há kewlg hɔm!»

Yeesua gwɛɛla nawdlam l`bahr n bii b`bɔd bá yum-b bii

Ta nyaan Matewa 18.12-14

15 ¹ *Lambhu sohdgtba n fubɛftiiba volba da san Yeesua man na bà kewlg hà noon gwɛɛt. ² *Farisii tiiba n *bafhlb weriitba t ka nyeera taa ka bohoɔ na: «Nidwunwuna sohda fubɛftiiba hɔm, wú n ban bà ju diit taa man.» ³ Lee wen, há gwɛɛl-ba nawdlam na:

⁴ «Ka n`ni hii ba n fei lɛmu, kuyengu t boorm, ¿hà kpaŋ hà saa fei kwɛɛwɛŋ n hiwɛŋ hí tel hii kiimgwihiirn, hà san kù bɔd kuu baɔb kakehnan há wen kee hà nyaan-ku? ⁵ Há wen yuu-ku, n ka nyaaga biii. Há big-ku há bagt hɛn, ⁶ n kulii n kun, n hohm há tuurmba n hà huugan tiiba, n bohoɔ-ba na: "Tɔrg-n-ma nyaagb! Mà nyana mà *fɛɛgu kú da bɔd kuu." ⁷ Ta yenmii, mà bohoɔ-n na, ka fubɛftii hayenfa t lagii neerm, nyaagbermb nan ba b`bɛm sangbambiimn

Lk

l' yatg In ba na bá nyaagm nidhomba kwεεweh n bawεhba man lee, blaħb kaa, bà fεtg neerm lagiib.

⁸ «Laa mina, ka fεghii ba n sika liġbkpaġm kwifr, myenm t boorm, ζ hā kpaħ hā tεlg kand, hā haadr hā haar, hā bag hōm, kakehnan hā wen kee hā nyaan-m? ⁹ Hā wen yuu-m, hā hōhm hā tuurnfōgba, n hā huugan tiiba, n bōħōō-ba na: "Tōrg-n-ma nyaagb! Mā nyana mā sika liġbkpaġm m' da bōd mii." ¹⁰ Ta yenmii, mā bōħōō-n na, ka fubεftii hayenħa t lagii neerm, nyaagb t ka ba *sangbantumtba huuga.»

¹¹ Yeesua t lilm bōħōōb na:

«Nidhii da ba n kwεelba bareħ! ¹² Kwεelkaawii t bōħōō hā sa na: "Taa maara, radg-t v' want v' to-ma mā kaalaħa!" Tii lee, sawii t raarm n to hā kwεelbee rehdrbee. ¹³ Goora halanħa n hā kaann, kwεelkaawii t gweedm hā want n lōgm liġbiir n nyab korvōku kuugun. Reekan, hā yadr hā liġbiir ka neer neerbεhm, liġbiirii t diħ. ¹⁴ Hān diir d' diħ lee, kōmbermm miim t rorm kōrguun, hā ka kpaā mi hān ba hā di bii. ¹⁵ Hā san kōrguun tiihii man n ka hēna ηmεεg̃b na hā nyaan hā di. Nidwii t lo-wu kpaā na hā kiigm hāfaant hēn. ¹⁶ Kōm t kuum-wu kōd hā ka bag na hā di hāfaant diit, gwentaħ' hii kpaā saħ-wu. ¹⁷ Tii lee, hā baħ n ka diilla hān neer lee, l' ba na hā sa ηmεεheedbee mēmbēe jul ka tog diit tōl, lee, wii ba nanah ka ku n kōm. ¹⁸ Lee, hā ba hā nyab hā ηmetgii hā sa man hā biir-wu na: "Hai, mā sa! Mā hera-v n Sangband n fubεħga, ¹⁹ mā kpaā tōn na v' hōhm-ma na v' buga. Lōg-ma wo v' ηmεεheedhii!" ²⁰ Hā vid na hā ηmetgii hā sa man.

Hān da nyuħaa n haar lee, hā sa t yum-wu, l' hēm-wu higm kōd, hā solm n tuug-wu n hōg-wu n haruu-wu. ²¹ Kwεelwii t bōħōō hā sa na: "Hai, mā sa! Mā hera-v n Sangband n fubεħga, mā kpaā tōn na v' hōhm-ma na v' buga." ²² Lee, hā sa t bōħōō hā ηmεεheedba na: "Daan-n weem n tugvōvōku kú ba kwεelm kuu n' fid-wu! Lo-n nabtorga hā nabiiir, n' daan n nanawda n' fid-wu! ²³ Daan-n n naabibihgu n' ku, t' di kasanbermt! ²⁴ Mā kwεelwunwuna da kpiiran, hā himtgn. Hā da bōdan, mā nyana-wu." Bā baħ kasant deb nyaagbn.

²⁵ Lee wen, daawwii kwεelberma baa kpaā. Hān dan n ka kpena n ka nyuħna haaga lee, n hōm bina gbuut n hamt. ²⁶ Hā hōh ηmεεheedhii n gbaam-wu na: "ζ Ben bee?" ²⁷ ηmεεheedwii t

leed-wu na: "V' nyakwεela kpenn, lee, v' sa t kuum naabibihgu na hā kpen ka kpaħ n bēhii." ²⁸ Kwεelberma t lo kwεεwweerga n kirm na hā kpaħ hā jib haaga. Hā sa t rēn n ka jobla-wu na hā jib haaga. ²⁹ Lee, kwεelwii t leed hā sa na: "Kewlg! L' hera bina kōd man hēna-v ηmεεg̃b. Mā ban kir v' gwεet tiit. Ban si-ma burgu mōmgu na mā n mā tuurmba t' di kasant. ³⁰ Gwentaħ', v' kwεelwunwuna nn diir v' kwεgdm wú n yerm tiiba n kpen lee, v' kuum-wu naabibihgu." ³¹ Sa t bōħōō-wu na: "Mā buga! Vii ba mā man kakehnan. Man heħ bii mēmbii ba na v' rebn. ³² V' nyakwεelwunwuna lee, wii da kpiiran, hā himtgn. Hā da bōdan, mā nyana-wu. ζ Lan nnii tn kpaħ t' di kasanhōmt ka ba nyaagb nii?" »

Kwεgdm madm

Ta nyaan Matewa 6.24; 11.12-13; 5.18, 32

16 ¹ Yeesua t ta bōħōō hā *gwεet soħdgtba na: «Kwεgdm tiihii da ba n hā kwεgdm hēn sagda. Bā dan n bōħōō-wu na hā kwεgdm hēn sagdwii yadra hā kwεgdmii. ² Berma t hōh-wu, n bōħōō-wu na: "L' boo mā hūma bā bōħōō v' hēn lii. Werii-ma lan nnii vn kiigr mā want hēn lee, l' kōtōd na ta kpaħ v' kiigm mā kwεgdm hēn." ³ Kwεgdm hēn sagdwii t diil n hā ni na: "Mā berma ba hā voo-ma ηmεεg̃bn. ζ Mā mā hēm bē? Mā kpaħ n kwεgdi na mā koom, l' saa, ka mā jamaa, jiwħi mad-ma. ⁴ Gwεħħa mā miig man ba mā hē na ka mā dan n bōrii mā kaalaħaa, nidba soħdg-ma bā hayan lee." ⁵ Hān diilg welee lee, n hōhm biiba bā diir hā bermwu fōmr bee mēmbēe hayen hayen, n gbaam noogr na: "ζ Diir mā bermwu fōmr halaa?" ⁶ Hā leed-wu na: "Banġpaam ġirkpant lēmu." Kwεgdm hēn sagdwii t bōħōō-wu na: "Kpay v' wadga! Kad weem, v' hōr na ġirkpant kwεħnu!" ⁷ L' saa hā gbaam vol na: "Ven de, ζ diir fōmr halaa?" Wii t bōħōō na: "Jowa kutukħi lēmu." Kwεgdm hēn sagdwii t bōħōō-wu na: "Kpay v' wadga! Hōr na kwεħniind!" ⁸ Berma t jaħr kwεgdm hēn sagdbawdwii hā rarm hān her mii kaa. Biilm, biiba bā ba na tant heħl n ban bee, bā ba n rarm bā want madmn taa bayen bā huuga l' yata biiba bā ba na wiinga heħl n ban bee.»

⁹ Yeesua t hewl na:

«Man lee, mā bōħōō-n na, lōgm-n tantntina kwεgdm ka hēna tuurmba, ka bo na m' daa diħaa n nnaa, bā soħdgm-n haya hā bee kakehnan hēn! ¹⁰ Hii hā mi wankaat madm hōm wii, hā ta miil

Lk

wanbermt madm. Hii hà kpaá mi wankaat madm wii, hà ta kpaá mi wanbermt madm. ¹¹ Ka n`kpaá mi tantntina hèn kwegdm madm, ¿wen nan bea hà to-n gobiint kwegdmii? ¹² L`saa, ka n`kpaá mi vola kwegdm madm, ¿wen nan tɔɔ-n nii mɔmba n`rem?

¹³ Hii kpaáh hà bee hà bɛm bɛmmba barehba yuuma. Hà ba hà kirm vol ka sɔkla vola, laa hà nawr n`vol ka kir vola. N`kpaáh n`bee n`tagd Sangband kaa ka ta tagd ligbiir kaa.»

¹⁴ Wo *Farisii tiiba nn da sɔkla ligbiir gwɛɛt lee, bá hom gwɛɛtii n`ka lah Yeesua. ¹⁵ Há bɔhɔɔ-ba na:

«N`hɛna na nidba bɔhɔɔm na n`ba hɔm, Sangband mi b`ba n`kwɛɛwan bii. Nida nn geewa na bii bɛmmb bii, Sangband geewa-b l`kpaá tɔn.

¹⁶ «*Mohiiswu n`gwɛɛt bɔhɔɔtba wadii vuugu da hiidg kakehnan Nyaalm huurt Yohanɛɛsa wen. Há daanmii n`jafh, bá ka faa *Sangband huraant Gohɔmt, nidba t`ka bag n`gemma na bà jib t`ni. ¹⁷ Sangbambii n`tant ba t`bɔr l`kpaáh gemm ka ta *bafhbn gwɛɛgu kuyengu nn ba kù bɔr lee.

¹⁸ «Ka daawhii t`vo há fɔg n`lɔgm fɔgjeena, hà kitg yaruutgu. Hii hà lɔgr fɔg ban voor wii, wii ta kitg yaruutgu.

¹⁹ «Kwegdm tiihii da bee ka yoh daht dimhɔma hɛna, ka ju kasanbermt gormɛna. ²⁰ Kunyɔntiifii ta bee, bà hoh-wu na Lasaara. Há san n`ka door kwegdm tiiwii fiid noon, ka ba n`not hà gbanu hèn hɛduf'. ²¹ Há da bagl wo hà jum diit t`da tɛhra dakwegtiiwii tiŋa tii, gwentaf' ka kpaá bea, lee gwɛi da kena ka lɛntra hà notn. ²² Kunyɔntiwwii t`kuum. *Sangbantumtba t`fɔgd-wu, n`san-wu n`*Habrahaama nyakɔrgun. L`saa kwegdm tiiwii t`ta kuum. Bá kuur-wu, ²³ há hohnt tiŋrba man, n`ka ju kunyɔŋu. Hân ju kunyɔŋu lee, n`dan n`vii há nɔnga, n`geedgii vɔkun n`yum Habrahaama, Lasaara ba há nyakɔrgun. ²⁴ Lee wen, há mɔɔm n̄mɛɛga ka toola Habrahaam na: "Mà sa! Nyaan mà kunyɔŋu, v`tom Lasaar na há tafg nyaalnigiim hà nabiir noon, hà sool mà gelmgɛ hèn kà hɛ nigiiigu. Mà jul kunyɔŋu biii boglamninan." ²⁵ Habrahaama t`bɔhɔɔ-wu na: "Mà buga! Deedg na da sohdg kwegdm kɔdgu v`neermn, l`saa Lasaarwii t`jum kunyɔŋu biii. Gwɛhɛna lee, há kwɛɛwr doot nnaf', ven lee, vii ba kunyɔŋun. ²⁶ L`saa, vadkilmgu kuugu radg t`n nn t`huuga. Huru kpaáh na biiba riir t`man bà daan n`kan ba ree, laa biiba riir n`man, bà daan tii kan ba ree." ²⁷ Kwegdm tiiwii t`bɔhɔɔ-wu

na: "Mà sa, ka l`ba welee, mà jobla-v na v`tom Lasaarwu mà sa haarn, ²⁸ mà teelba ba kan banu. Há san hà bafh-ba, ka bo na bá daa nan ta daan taabuugunkunan." ²⁹ Habrahaama t`leed-wu na: "V`teelbee ba n`*Mohiiswu n`*gwɛɛt bɔhɔɔtba nn da hɔd bii, l`ba na bá hom n`ban." ³⁰ Kwegdm tiiwii t`bɔhɔɔ-wu na: "Lag welee, taa maara! Ka tiŋrhii t`riir n`n̄mɛt bá man n`bɔhɔɔ-baa, lee wen, baa bà lagii neerm." ³¹ Reekan, Habrahaama t`bɔhɔɔ-wu na: "Ka bà ba hom n`Mohiiswu n`gwɛɛt bɔhɔɔtba, ka kpaárhii t`la ren n`bɔhɔɔ tetii, bà kpaáh bà kewlg n`wun felaáf'."»

Yeesua bɔhɔɔ bɛhgu waam gwɛɛt n`n̄mɛɛheedyemtiiba gwɛɛt

Ta nyaan Matewa 18.6-7, 21-23; 17.20; Markuusa 9.42

17 ¹ Yeesua t`bɔhɔɔ há *gwɛɛt sohdgtba na:

«Bii la ba b`bɛm ka hɛna na nidba gwidiim Sangband kaawr. Bɛhgu nan luura hii hà hɛna welee wii hèn. ² Hii hà kee hà hɛ welee wii, l`mag n`wun na bá lilg neer há lakpandn bà lɔɔlg-wu nyaamn, n`há nn ba hà hɛ na kaaba bá tia mà gwɛɛt hèn bena ni hii gwid Sangband kaawr lee. ³ Tii lee, mug-n`nyen!

«Ka v`teela t`kohl-v n`gwɛɛt, hoh-wu v`gbaam-wu! Ka há biir-v na hà kohln, v`lɔg v`waa-wu. ⁴ Ka há kohln-v n`gwɛɛt tɔmb mlbleh gobilmrn, n`ka n̄mɛtɔgna welee hɛngu ka bɔhɔɔ-v na: "Mà kohln", v`lɔg v`waa-wu.»

⁵ Yeesua tumtba da beda-wu na:

«Berma, hewl-t gwɛɛt hèn tiim!»

⁶ Há leed-ba na:

«Ka nn bɛm n`gwɛɛt hèn tiim m`berŋ gumsarbiir dela, nn ba n`bee n`biir tiibnbina na: "Vogdg vyen v`san v`hoow vyenwu nyaamn!" Tiibii hɛ nn gbaam bii.»

⁷ Há ta bɔhɔɔ-ba na:

«Tn biir na n`ni hii ba n`n̄mɛɛheedhii hà koo-wu kpamb, laa hà kiima-wu fei. Há dan n`yum hà kpɛna kpam, ¿há ba hà biir-wu na há daan weem hà kad hà di diit? ⁸ ¿Laa, hà ba hà biir-wu na há dig-wu diit, hà fid dimjeengu, hà lɔɔm-wu hà ju ka nyi le? Na ka há di n`dihaa, wii ta kad hà jum ka nyi. ⁹ ¿Há kee hà n̄mɛtɔg hà nyɔkm-wu n̄mɛɛgb hân bed há hɛm bii kaa? Háai! ¹⁰ Ta nenii, l`ba yenmii. Nn kee n`hɛ ban bed na n`hɛ bii l`dih lee, n`biir na: "Ten nnii n̄mɛɛheedyemtiiba, t`hera ban bed na t`hɛ bii n`jaf'."»

Lk

Bá miigaa hómgu n bá kpaá miigaa hómgu bee gwæst

¹¹ Yeesua da loora huru n ka kedaa n *Yerusalem weenn, ka tagd *Samaríi n *Galílee l' faarju. ¹² Hân san n ka nyufaa korgu kuugu lee, *bolmba kwifr t tuugn-wu, n jefnt dodgan, ¹³ n baf n ka mɔɔ ka toola-wu na:

«Berm Yeesu! Nyaan t' kunyɔŋu!»

¹⁴ Há yum-ba n bɔhɔɔ-ba na:

«San-n n`werii nyen *gotiiba»

Ban baf huru n ka ked lee, bá bolmt t gbaad. ¹⁵ Bá ni bilma nn nyan na l' gbaad-wu lee, há nmetgn há nakpain ka nyoka Sangband ka toola kimm, ¹⁶ n taai n luurm Yeesua tirja, hà nonga bafr tant hèn, n seerj-wu na wii herà nmetgn. Nidwii da ba na *Samaríi tiin. ¹⁷ Yeesua t bɔhɔɔ na:

«¿Ndee l' gbaad bà kwiflmba, laa laa? ¿Bawefhba volbee ba tee? ¹⁸ Saanwunwuna kaann, ¿bawefhba volbee ni hii ba diilg na hà nmetgn hà seerj Sangband na d' herà nmetgn?»

¹⁹ L' saa há bɔhɔɔ nidwii na:

«Vidg v`ked! V`gwæst hèn tiim dahra v`jugu.»

Sangband huraant daanm

Ta nyaan Matewa 24.23-28; 37-41

²⁰ *Farisii tiiba da gbaama Yeesu na:

«¿Laawen nnii *Sangband huraant nn nan kenaa?»

Há leed-ba na:

«Sangband huraant nan kpaá kena wo bii nn kena bà yuu-b lee.

²¹ Bà nan kpaá kee bà bɔhɔɔm-n na: "Kpay-n, t' ba nnaft!", laa: "T' ba lahaa!". Tii lee, miim-n na Sangband huraant ba n`huuga!»

²² Tii n t' kaan, há bɔhɔɔ há *gwæst sohdgtba na:

«Vuugu kuugu nan kena n`bagm na n` nyaan *Nida Budaaga goor dyend móm, gwentaftaa, n` kpaft n` nyaan diir. ²³ Bà nan kee bà bɔhɔɔm-n na: "Geedg-n lahaa!", laa: "Geedg-n nnaft!". Tii lee, daa san-n kan! Daa kpiduu-n n`san kan bii! ²⁴ Wo torju nn nmetgn l' wiid kakefnan baatekan lee, ta welee nnii Nida Budaaga nn kee kà bəm ká daanm goor. ²⁵ Gwentaftaa, l' ba na ká di kunyɔŋu bii saf', l' saa goona nidba kɔhdg-ka.

²⁶ Bii b' da her *Nowea vuugun bii, yenbii nnii b' nan ta hena Nida Budaaga daanm goor. ²⁷ Nidba da juln, ka nyi, ka yɔl taa, laa ka tɔɔ bá bæerba na bá yal, kakefnan goor Nowea nn da jib kadakŋu

dii. Lee, nyaalm t waal tant hèn, nidba t kpiidr bá məmbee. ²⁸ L' kee l' ta bəm wo *Loota vuugun. Lee wen, nidba da jul ka nyi, ka dah want ka gwedma taa, ka buud dikafb ka mɔh haya. ²⁹ Goor Loota nn red *Sodoom korgun dii, Sangband t hēm boglawiilm n *kusawu bogm t tɛfr wo torju, n kuum Sodoom korgun tiibee məmbee. ³⁰ L' nan ba l' ta bəm welee Nida Budaaga nn kee kà ree kayen kà werii lee wen. ³¹ L' goorii, hii hà kee hà bəm disaku faaga wii, há daa hohnt na hà log há want t' ba kú ni tii! Ta welee nnii há kee hà bəm kpaam wii, há daa ta kul haaga! ³² Deedg-n b' da her Loota fɔgwu bii hèn! ³³ Há kee hà bagm na hà sohdg hà neerm wii nan bɔraa-m, há kee hà bɔrii hà neerm wii nan sohd-m. ³⁴ Mà bɔhɔɔ-n na: Goorii, nidba barehba kee bà door gad hèn nyingu, l' log hayen, l' saa vola. ³⁵ Fɔgba barehba nan ba bà gbafr ka naam taa man, l' log hayen, l' saa vola. [36 Daba barehba kee bà bəm kpaam, l' log hayen, l' saa vola.]»

³⁷ *Gwæst sohdgtba t gbaam-wu na:

«Berma! ¿Teekan nnii welee nn kee l' hea?»

Há leed na:

«Wankpiirŋu kan ba ree nnii hagulangunt nn kpogla taa.»

Yeesua weraa na l' ba na bá seejŋm kakefnan

18 ¹ Lee kaann, Yeesua t bɔhɔɔ-ba nawdlamnmina na hà werii-ba na l' ba na bá seejŋm kakefnan, l' kpaá giid-ba.

² Há bɔhɔɔ na:

«Yaani yaadhii da ba korgu kuugun, ka kpaá sol Sangband, ka kpaá log nidba wo bii. ³ Kunfɔghii da ta ba kan korguun, ka ked ka yu yaani yaadwii na há yaa hà yaagu, ka bɔhɔɔ-wu na: "Maantr má n mà rafed t' huuga gwæst!" ⁴ L' hiid kɔd, yaani yaada kpaá bag na hà yaa kunfɔgwii yaagu. Lee, há dan n bɔhɔɔ hayen na: "Gobiilm, mà kpaá sol Sangband, mà kpaá log nidba wo bii, ⁵ gwentaft", ka mà ba he fɔgwii nmetgn, wo han haam mà fuut lee, hà ba hà jaarjŋm-ma kakefnan.»

⁶ Berma t lilm bɔhɔɔb na:

«Hóm-n bii yaani yaadbɛhwunwuna nn bed bia! ⁷ Ka welee, Sangband reba nn mɔɔ ka hoh-d nyingu n muunu lee, ¿d' kpaá kee d' to-ba gobiint? ¿D' kee d' hilg-ban? ⁸ Mà rea ka bɔhɔɔ-n na waa: D' kee d' to-ba gobiint weem. Lee, *Nida Budaaga nn kee kà daan lee, ¿kà nan yul gwæst hèn tiim tant heni?»

Lk

**Yeesua gwæla nawdlam l' bahr n bá kola
bayen n bá hofla bayen n tiŋa bee**

⁹ Yeesua t ta gwæel nawdlamnmina n biiba bà nyaŋaa bá nidtaaba ka diila na bee nnii homba Sangband nongan bee. ¹⁰ Há bõhõõ-ba na:

«Nidba barehba da kotg *Sangband haarn na bà seenj. Bilma da ba na *Farisii tia, volwii ba na *lambhu sohdgtg. ¹¹ Farisii tiwii t rood hayen n jehnt kpamga, n ka seenja ka bõhõõ na^z: "Sangband! Mà seenja-v na mà kpaa boo nidvolba nn ba lee. Bee nnii bawdba, gokaat tiiba, yaruutba, wo lambhu sohdgtwunwuna. ¹² Mà boowa noor goora hareh laadn. Mà rada man ba n bii membii tomb kwifr, n lõgm tomb myen n safm-v." ¹³ Lambhu sohdgtwii lee, wii jehraa vøkun, ka kpaa ŋmiinaa na hà vii hà nõnga n faaga, ka belaa há nifi ka bõhõõ na: "Hai, Sangband! Nyaan mà kunyõŋu! Man nnii fubefhtia." ¹⁴ Tii lee, mà bõhõõ-n na: Nidwii da ŋmetg n kulii haa, ka ba nidhõma, Sangband t waa-wu hà fubefhii. Farisii tiwii lee, d' da ba waa wiwu hà rei. Tii lee, há via hayen n faaga wii, bà nan hofla-wu n tiŋa, l' saa há hofla hayen n tiŋa wii, bà nan via-wu n faaga.»

Bá boo buluumii bee jiba Sangband huraantn

Ta nyaan Matewa 19.13-15; Markuusa 10.13-16

¹⁵ Nidba t lag n kunidbii meh n daan n Yeesua man na há fig hi fien há nifi. *Gwæet sohdgtba t yum welee n ka kpal-ba. ¹⁶ Há hof biihii n bõhõõ na:

«Saa-n bii daan mà man! Daa kewr-n-hi! Nidba bá boo hí dela bee, bee hefl n *Sangband huraant. ¹⁷ Mà bõhõõ-n gobiint na waa, bá kpaa sohda Sangband huraant wo bukai bee, bà nan kpaa jiba t' ni.»

L' ba gemm na kwegdm tiiba jibm Sangband huraantn

Ta nyaan Matewa 19.16-30; Markuusa 10.17-31

¹⁸ *Yuudaa tiiba huraafii t gbaam Yeesu na:

«Berma, ven nnii weriithõma! ¿L' ba na mà he ben safi na mà sohdg neerm m' bee kakefnan mii?»

18.11 *Farisii tia t rood hayen n jehnt kpamga, n ka seenja ka bõhõõ na...
Wadvoliin ba na Farisii tia t jehnt n ka seenja ka bõhõõ n hà ni na...*

¹⁹ Há leed-wu na:

«¿ Ben kaan vn hof-ma na hõma? Hii kpaŋ hõmwu rii. Sangband n jaŋ beel hõm. ²⁰ Vn ba lee, miil baŋlb. Sangband beda na: *Daa yarium! Daa ku nida! Daa bam! Daa bõhõõm gokaat n nidba jugun!* Lk
Valgm v' sawu n v' nya!»

²¹ Daawwii t ŋmæl-wu na:

«Mà kaamn n jana, mà vala baŋlbii membii.»

²² Hãn homr welee lee, n bõhõõ-wu na:

«L' goda-v bii byen: Gweedm v' want ment, v' lõg liŋbiirii v' raar kunyõŋtiiba! Lee wen lee, v' nan yuun kwegdbermm sangbambii. L' saa, v' daan v' tagd mà kaa.»

²³ Nidwii nn homr welee lee, n gbælŋ, blaŋb kaa na hà da ba n kegt kod l' kpaŋ jaŋ'.

²⁴ Yeesua nn nyan na hà gbælŋ lee, n bõhõõ na:

«Hiluu-n n nyaan ln ba gemm na kwegdm tiiba jibm *Sangband huraantna! ²⁵ L' ba gemm n deer na d' jib n jajawu vadbn. L' ta yatg gemm n kwegdm tiifii na há jib Sangband huraantn.»

²⁶ Bá da kewla-wu bee t bõhõõ na:

«Ka l' ba welee, ¿ wen t ka ba hà bee hà daŋ há jugu?»

²⁷ Há leed na:

«Bii b' yata nid bii kpaa yata Sangband.»

²⁸ Lee wen, Fetra t saa n bõhõõ na:

«Tii gwid tn da ba n bii kaawr n ka tagd-v.»

²⁹ Há bõhõõ-ba na:

«Mà bõhõõ-n gobiint na waa: Ka hii t saa há haar, laa há fõga, laa há teelba, laa há sawu n hà nya, laa há bii, Sangband huraant kaa, ³⁰ hà ba hà sohdg welee kod vuugu hãn neer gwelŋa kuun. Lee n l' kaan, hà nan sohdg neerm m' bee kakefnan mii.»

Yeesua bõhõõ tõtahrm há kuum n hà himtgm gwæet

Ta nyaan Matewa 20.17-19; Markuusa 10.32-34;

n nan Lukaasa 9.22, 44-48

³¹ Yeesua da ree hà *gwæet sohdgtba kwifr n barehbee kpamga, n bõhõõ-ba na:

«Hõm-n! T' kotgaa *Yerusalem kõrgun. Reekan nnii bii *gwæet bõhõõtba nn da hõd *Nida Budaaga jugun bii membii nn kee b' he b' jugun. ³² Bà kee bà taag-ka *bá kpaŋ na Yuudaa tiiba bee

nufun, bà lañ-ka, bà suu-ka, bà tuur kà ñen nyanyaat, ³³ bà gbuu-ka tanjbanii, l' saa bà kuu-ka. Gotafnd goor kà himtg kuumn.»
³⁴ Gwæet sohdgtba t ka ba hom gwæetii kòtòd. T' da bee-ba nyeet, bá ka ba hom ñan bo na hà biir tii.

Yeesua wentg joomhii niini

Ta nyaan Matewa 20.29-34; Markuusa 10.46-52

³⁵ Yeesua da nyuñaa Yerikoo kòrgu, joomhii kad huru maaru ka jamaa. ³⁶ Joomwii t hom nidba kèna n gbaam na:

« ¿ Ben bee? »

³⁷ Bá bõhõw-wu na:

« Yeesu, Nasaræet tia beraan.»

³⁸ Há moom ka toola na:

« Yeesu, *Daviida yakiiga! Nyaan mà kunyõñu! »

³⁹ Bá da ked nõngan bee t ka kpal-wu ka bõhõw-wu na há kpat belaf'. Ban la bõhõw-wu welee lee, hà gwèda n kwæen ka toola kimm na:

« Daviida yakiiga! Nyaan mà kunyõñu! »

⁴⁰ Yeesua t jehnt n bõhõw na bá daan-wu n hà man. Joomwii nn nyuñn lee, há gbaam-wu na:

⁴¹ « ¿ Bag na mà hee-v bee? »

Há leed-wu na:

« Berma, he na mà yum! »

⁴² Yeesua t bõhõw-wu na:

« Yum! V' gwæet ñen tiim dahra v' jugu.»

⁴³ Yelmaa há niini t went, há ka tagd Yeesua kaa ka nyoka Sangband. Nidfigm t yum welee n ka ta nyoka-d.

Nidhii hera figm hà fubehii kaa n gwid bõhõw kaawr

19 ¹ Yeesua nn da jib Yerikoo kòrgun lee, n lintgii ka roraa n kù vonlanjan. ² L' ba na nidhii da ba kan bà hoh-wu na Sakea. Hà da ba na *lambhu sohdgtba bermn, ka ta ba kwægdm. ³ Hà da bagl na hà nyaan na wen nnii Yeesua, gwentahaa, ñan da ba nidgõñwu lee, n ka kpaá bea na hà nyaan-wu. Nidfigm da leegra-wu. ⁴ Lee wen, há solm n nõngan n juul *tiib biibn b' boo feega na hà bee hà nyaan-wu. Yeesua da ba hà ber n tiibii kwæen. ⁵ Hã dan n taan kan lee, n vii há nõnga n faaga n bõhõw Sakee na:

« Sakee, hohntn weem! L' ba na mà go vaa jana.»

⁶ Há hohntn weem weem n sohd-wu n nyaagb. ⁷ Biiba bà da nyan welee bee membee t ka nyeera ka bõhõw na:

« Nidwunwuna jib na hà go fubehia haarn.»

⁸ Sakea t jehnt Berma nõngan n bõhõw-wu na:

« Berma, kewlg! Bii man ba n bii, maa mà lõg b' gidgu gbarah', mà si kunyõñtiiba. L' saa, ka mà da hõgl hii n sohd há liõbiir, mà ñmèlg-wu-d tòm mnaa.»

⁹ Yeesua t bõhõw na:

« Juuni dahb jib jana haarndinan. Nidwunwuna ta ba na *Habrahaama yakiigan. ¹⁰ *Nida Budaaga daan na kà bag kà dah bá da bõd bee juuni.»

¿ Lan nnii nida nn hõd Sangband huraant?

Ta nyaan Matewa 25.14-30

¹¹ Nidba nn da kewla gwæet ñan da bõhõw tii lee, há ta gwæel-ba nawdlam. Biilm, wo ñan da nyõñr n *Yerusalèm kòrgu lee, nidba t ka diila na baa bà nyaan *Sangband huraant yelmaa. ¹² Hà da bõhõw-ba na:

« Huraahiaa kwæla da vidg n san kòrvõku kuugun na bá lo-wu huraant hà kpen hà mad há kòrgu. ¹³ Safn na há vidg hà nyab, há hoh há ñmæfheedba kwifr n to baawenwu ruuni lèmu n bõhõw na: "Hee-n yaku n liõbiirii kakefnan mà daa kpena!" ¹⁴ Gwentah', há kòrgu tiiba da kpaá sòkla-wu. Bá tom nidba há kaa na bá san bà biir na bà kpaá bag na wii bèm na bá huraa. ¹⁵ Hã san bá lo-wu huraant há kpen há kòrgun lee, n bõhõw bá hoh há ñmæfheedba ñan da to liõbiir bee na hà nyaan b' hewl bii. ¹⁶ Noogra t daan n jehnt n bõhõw na: "Berma! L' hewl-ma rubermgu v' ruuni lèmfhuu ñen." ¹⁷ Huraa t bõhõw-wu na: "L' ba hom. Ven nnii ñmæfheedhõma. Wo vn ñer hom bii kaab man lee, maa mà to-v kòrni kwifr v' mad." ¹⁸ ñmæfheedrefidrwii t ta daan n bõhõw na: "Berma! L' hewl-ma ruuni lèmi hinu v' ruuni lèmfhuu ñen." ¹⁹ Huraa t ta bõhõw wii na: "Ven lee, maa mà to-v kòrni hinu v' mad." ²⁰ ñmæfheedvolwii t daan n bõhõw na: "Berma! Kpay v' ruuni lèmfhuu! Mà da togdg-fu dimtoogun n kpefdr. ²¹ Mà da sol-v fobehõw na v' gwæet ba gemm. Lõgl bii vn ba lo bii, ka kèh jont vn ba ko tii." ²² Huraa t bõhõw-wu na: "Ven nnii ñmæfheedbõhõw. V' gwæet vn bed tii kaa nnii man ba mà mug-v."

Lk

Da miil na mà gwëet ba gemm, na mà lɔgl bii man ba lo bii, ka lɔg dikafɛb mà kan da ba bod ree. ²³ Tii lee, ɔ ben kaan vn da ba lɔg mà liɔbiir na v`lo banka ni? Man ba mà kpen mà sohdg-d n yadgu mɛf'." ²⁴ Lee, há bɔhɔɔ bá da ba hà man bee na: "Sohdg-n hà do ruuni lɛmfuu n`to-fu hà ban rubermgu wii!" ²⁵ Bá bɔhɔɔ-wu na: "Berma! Hà ban rubermgua!" ²⁶ Hà leed-ba na: "Mà bɔhɔɔ-n na há ba n bii wii, bà nan mɔɔ-wu safɛb. L`saa, há kpaɛ n bii wii, bà nan fɛla bà sohdg hà do bii tutugm han ba n bii. ²⁷ Mà rafeedba lee, bee ba sɔkl na mà bɛm bá huraa, daan-n n ban mà man n`kuu-ba mà nɔngan."»

YEESUA ƆMƐƐGB YERUSALƐM KɔRGUN

Bà sohdg Yeesu wo huraa

Ta nyaan Matewa 21.1-11; Markuusa 11.1-10; Yohanɛɛsa 12.12-16

²⁸ Yeesua nn bed welee l` diɛ lee, n dɛɛd nɔngan ka kota *Yerusalem kɔrgun.

²⁹ Hà dan n ka nyuhaa Betfagee n Betaanii kɔrni duuga ban hoɛ na Kpaamtiit duuga kee man lee, n tom há *gwëet sohdgtba bareɛba há nɔngan ka bɔhɔɔ-ba na:

³⁰ «Ked-n kɔrgu kú baa laɛii n`nɔngan kuun! Nn ba n`taai lee, n`ba n`nyaan boɛɛrga baɛr, hii ban kad kà hɛn. N`baɛdg-ka n`daan n. ³¹ Ka hii t`gbaam-n na ɔ ben kaan nn baɛda-ka?, n`biir-wu na: "Berma baɛl-ka?"»

³² Hà tomr bee t`san n ta yum welee wo han da bed-ba lee.

³³ Ban da baɛda boɛɛɛ lee, ká tiiba t`gbaam-ba na:

« ɔ Ben kaan nn baɛda-ka? »

³⁴ Bá leed na:

« Berma baɛl-ka.»

³⁵ Lee, bá san n kan n to Yeesua, n fitr bá dimt n dɔɔm ká hɛn n kal-wu. ³⁶ Hà da kedaa lee, nidba t`ka yada bá dima hurun.

³⁷ Hà da nyuhaa n Yerusalem kɔrgu n huru hú tiɛda n Kpaamtiit duuga fuu lee, gwëet sohdgtba hiinhuu t`ka ba lamɛɛgun, ka nyɔka Sangband kimm, blaɛb kaa na bà da nyana Yeesua hɛna hoolgu hɛb kɔd. ³⁸ Bà da nyɔka-wu ka bɔhɔɔ na:

19.31 *Berma baɛl-ka, laa ka tia baɛl-ka.*

« *Sangband kaawlm huraa há kena wii hɛn!*

Hà kena d`hidrn.

Nigiigu bɛm sangbambiimn!

Bá nyɔkm Sangband sangbambiimn²!»

³⁹ *Farisii tiiba tiiba bá da ba nidfigm huuga bee t`bɔhɔɔ Yeesu na:

« Berma! Hé v`gwëet sohdgtba talmt bà kpat kpoɛh'!»

⁴⁰ Hà leed-ba na:

« Mà bɔhɔɔ-n na ka bá la kpat kpoɛhoo, tana mɔɔm ɛmɛi.»

Bii b`ba b`daan Yerusalem jugun bii

⁴¹ Yeesua nn nyuh *Yerusalem kɔrgu lee, n geed n yum-ku n ka kuun kú hɛn, ⁴² ka bɔhɔɔ na:

« Ka na da ta bee n miig bii b`ba b`daan-v n nigiigu bii, ka la jana jana, ln bɛm hom! Lee, gwelmnmina, l`bee-v nyeet, kpaɛ v`bee v`nyaan. ⁴³ Goora hiiha kenan, goorɛɛ nii, v`rafeedba kee bà kaadg-v n dabhaɛrkafa, bà lo-v huuga, bà fiid-v rena n rena. ⁴⁴ Baa bà gbuɛ bà yɔkl-v kpaalaa, v`n v`nidba mɛf'. Bà kpaɛ bà teel tand dyend mɔmr d`dɛr d`tuurnd jugun. Biilm, vuugu Sangband nn da daan na d`tɔrg-v kuu, ba lo nɔmb na v`miig-ku.»

Yeesua jib Sangband haarn

Ta nyaan Matewa 21.12-13; Markuusa 11.15-17;

n nan Yohanɛɛsa 2.13-16

⁴⁵ Yeesua nn taai kɔrgun lee, n jib *Sangband haarn, n baɛ n ka vɔɛd wangweedmtba ⁴⁶ ka bɔhɔɔ na:

« L`hɔda *Wadbuudgan na: *Mà haar kee d`bɛm na seɛɛb haarn.* Nen lee, nii loɛra-d n *hɛm bawdba kaalaɛa.*»

Yuudaa tiiba bermba kpaɛ tia Yeesua hɛn

⁴⁷ Yeesua da weraa gwëet goorɛɛ biɛ Sangband haarn. *Gotibermba, n *baɛlb weriitba, n kɔrgun bermba da baɛl huru na bà kuu-wu, ⁴⁸ gwentaɛaa, ka kpaɛ miigaa huru ban ba bà tag fuu. Kɔrgu mɛngu da fuma n wun hom.

19.38 Gwëetii ba Yum118^{an}.25-26.

Lk

Ta nyaan Matewa 12.23-27; Markuusa 11.27-33

20 ¹ Goor diir, Yeesua da weraa Sangband gwæet ka faa Gohomt *Sangband haarn. *Gotibermba n *bafhb weriitba n korgun *kpalmmba t daan ² n gbaam-wu na:

«Biir-t! ¿ Hurtefu noon nnii vn hena wennah? ¿ Wen sir-v huru na v`hemaa?»

³ Há leed-ba na:

«Maa mà ta gbaam-n gwæet. Biir-n-ma! ⁴ ¿ Wen da tamn Yohanæs na há *huurm nidba? ¿ Sangband laa, nidba le?»

⁵ Lee wen, bá bah n ka wii-t ka bohoõ taa na:

«Ka t` leedg na Sangband da tamn-wu, hà gbaam-t na, ¿ l` hem lann tn da ba tii hà gwæet? ⁶ Lee, ka t` ta leedg na nidba da tamn-wu, korguu menguu lod-t tana na kù kuu-t. Korgu miil hom na da Yohanæs nnii *gwæet bohoõta.»

⁷ Lee wen, bá saa n leed-wu na:

«T` kpa mi na wen da tamn-wu na há huurm nidba.»

⁸ Há hmél-ba na:

«Ka welee, mà ta kpa mà biir-n hii hà sir-ma huru má ka hena wantntina wii.»

Yeesua rea Yuudaa tiiba bermba fubehga ka bohoõ

Ta nyaan Matewa 21.33-46; Markuusa 12.1-12

⁹ Lee, Yeesua t bah n ka gwæla n nidba nawdlamnina na:

«Nidhii da hoowra tibit t` roon bà hena n *daam tii há koogun. Há saa há kooguu n daam tiiba na bá maantrm ka kiig kù hen, n san huru n hiid. ¹⁰ L` dan n taam daam vuugu, há vii há hmæheedhii n tom-wu, na há san hà nidbee man hà sohdgn hà rem. Hæn san lee, daam tiibee t mug-wu n gbum, n voom-wu, há kullii há nii. ¹¹ Kooguu tiiwii t vii há hmæheedvolhii n tom, lee, bá san n ta gbum-wu, n suum-wu, n ka ba to-wu bii. ¹² Há liim hmæheedtahrwu tuumb, wii lee, bá san n sohm-wu not n kohd-wu n kankaan. ¹³ Kooguu tiiwii t saa n bohoõ na: "¿ Lan nnii man ba mà hea? Maa mà tom mayen mà buga. Mà sokla-ka biii. Bà kee bà ta la valg kee." ¹⁴ Daam tiibee nn nyan-ka lee, n bohoõ taa na: "Kpay-n há nan ba hà hefm kooguu wii! Tn kuu-n-wu, l` saa t` nan mad kooguu." ¹⁵ Ban bed welee lee, n mug-wu, n ree-wu n kooguu kaann n kuum-wu.»

Yeesua t nan gbaam-ba na:

«¿ L` ba na kooguu tiiwii he laa? ¹⁶ ¿ Lag hà ba hà san hà ku nidbee, l` saa hà log kooguu hà to jeenba?»

Nidba nn homr welee lee, n bohoõ na:

«L` kpañ l` bee l` he welee!»

¹⁷ Há geed-ba n bohoõ na:

«¿ *Wadbuudgan gwæetntina kotod nnii na laa?»

*Tand mofhdbba nn da kohdg dii,
dii kitg bobogr tand mómr².*

¹⁸ Há kee hà lor tandii hen wii,
hà kee hà kah hayen.

*L` saa, ka tandii t lor hii henii,
hà kitg tanjoom.»*

¹⁹ *Bafhb weriitba n *gotibermba da miil na bee kaa nnii Yeesua nn da gwæla nawdlamii. Bá ka bag na bà mug-wu yelmaa, gwentañ ka sol korguu tiiba.

Hurberma lambhu faadb gwæet

Ta nyaan Matewa 22.15-22; Markuusa 12.13-17

²⁰ Bá bah n ka kiig Yeesua. Tii lee, bá tom nidba n bohoõ-ba na bá san bà kiigm-wu wo bà tia hà gwæet, na bà gbaam-wu gwæet, ka há loõ bá natadn, bà mug-wu bà san n kumandaa, *Roomaa hurberma nn da lo bà man wiaa. ²¹ Bá san n gbaam-wu na:

«Berma! T` miil na vn bohoõ tii n vn weraa tii ba gobiilm, kpa sol nida niini, weraa huru l` refu ba na bá tagd ka neer wo Sangband nn gbaama lee. ²² Biir-t nan lii! ¿ T` bafhb sañl huru na bá faadm Roomaa hurbermwu lambhu laa, bá daa faadm le?»

²³ Yeesua t miig bá rarm ban hena mii, n bohoõ-ba na:

²⁴ «Werii-n-ma ligbkpañm miim! ¿ Wen jugu nnii ban rea? ¿ Wen hidr nnii ban hod m` henii?»

Bá leed-wu na:

«Roomaa hurberma.»

²⁵ Tii lee, há bohoõ-ba na:

«Ka welee, to-n hurbermwu bii b` ba na há reb bii, l` saa n` ta to Sangband bii b` ba na d` reb bii.»

20.17 Gwæetii Yum118^{an}.22.

Lk

²⁶ Bá ka ba bee n mug-wu fan da bohoɔ kɔrgu nɔngan tii kaa. Lee, gwɛɛt fan da leedg tii t' hɛm-ba yɔlaa bá kpat n ka hen bel bel.

Kpiirma himtgm gwɛɛt

Ta nyaan Matewa 22.23-33; Markuusa 12.18-27

²⁷ *Sadusii tiiba biiba t daan Yeesua man. Bee bohoɔ na kpiirma nan kpa a himta kuumn. Bá gbaam-wu na:

²⁸ «Berma! *Mohiisa da hɔda baɬlɔnbina n to-t, bii nnii na: *Ka daawhii t log fɔga ka ba n nyakwɛɛla n kuum ka kpaɬ n buga, l' ba na há nyakwɛɛlwii log kuɬɔɔwii, há meed-wu n budaaga, ká bɛm na há maar há kpiir wii rekan.* ²⁹ Tii lee, hii kwɛɛlba balbleɬba da bee. Noogra t logm fɔga, n kuum ka ba meed buga. ³⁰ Refhrii t logm kuɬɔɔwii, l' tag-wu yenmii. ³¹ Tahrii t ta logm-wu, l' ta tag-wu yenmii. L' tag bá leɬmbee mɛmbee yenmii. ³² Fɔɔwii mɔma t dan n fɛl n kuum. ³³ Wo bá mɛmbee nn da logr-wu fɔgt lee, goor kpiirma nn nan himta kuumn dii, bá leɬmbee huuga, ¿ wen nan ba há hefm-wu?» ³⁴ Há leed-ba na:

«Gooná, daba logl fɔɔba, fɔɔba yɔl sidba. ³⁵ Lee, Sangband nn yu na bà mag na bà nan himtg kuumn bà neer d' man bee nan kpaɬ bà yɔlm taa. ³⁶ Bà nan kpaɬ bà kuum. Bà kee bà bɛm wo *sangbantumba, ka ba na Sangband bii, ka ta ba na bà himtg kuumn n ka neer. ³⁷ *Mohiisa bohoɔ biilm na kpiirma nan himta kuumn bà neer. Há wen da bohoɔ suɬsuɬa ká hulwa kee gwɛɛt, ka hoh Sangband na *há yandaa *Habrahaama Saberma, ta há yandaa *Yishaaka Saberma, ta há yandaa *Yakooba Saberma.*» ³⁸ Sangband nnii nidneermba Sangband, lag kpiirma redn. Dii nɔnga nii, bá mɛmbee neeran.»

³⁹ *Baɬlɔ wɛriitba biiba t bohoɔ na:

«Berma! Leedg tii nnii.»

⁴⁰ Lee, bá ka kpa a nmiinaa na bà lil-wu gwɛɛt gbaamb.

¿ Krist nnii wen yakiiga?

Ta nyaan Matewa 22.41-46; Markuusa 12.35-37

⁴¹ Yeesua t bohoɔ-ba na:

«¿ Lan nnii ban ba bà bee bà biir na Sangband nn bantg wii nnii *Daviida yakiiga? ⁴² L' ba na Daviida mɔma da rea ka bohoɔ yumii wadgan na:

Saberm Sangband da beda mà berm na:

“Daan v`kad mà najuudu hɛn!

⁴³ *Maa mà he v`rafeedba bɛm v`kwɛɛn lee, v`nawdrn-ba^z.”*

⁴⁴ Ka l' ba na Daviida hoh! *Krist na “Berma”, ¿ lan nnii fan ta ba há bɛm na *Daviida yakiiga?»

Baɬlɔ wɛriitba nn ba bii mɔmb

Ta nyaan Matewa 23.1-36; Markuusa 12.38-44

⁴⁵ Nidfigm nn da kewla Yeesu lee, há bohoɔ há *gwɛɛt sohdgtba na:

⁴⁶ «Mad-n nyen n *baɬlɔ wɛriitba! Bà sokla na bà gilm yakun ka fidr kwɛgdm dimvoɔgt, ka ta sokla na bà seeɬm-ba n valgm. Ka bá san *kpoglb disakun, bá ka ro jarii hí jefr nɔngan hii ka kadaa. Bà roor kaalanɬomii kasant diit julant. ⁴⁷ Bà fɛɛra kuɬɔɔba nihin kpel kpel, ka seena l' kpa a dihaa na bá biir na bee nnii homba. Tii lee, l' nan daraa bà tobha kimm l' yatg.»

21 ¹ Yeesua t geed há kpama n yum kwɛgdm tiiba loɔla liɔbiir bá kan loɔla Sangband kowt liɔbiir ree. ² Há ta yum katedkuɬɔɔghii loɔla wadbii hireh'. ³ Lee wen, há bohoɔ na:

«Mà bohoɔ-n gobiint na waa: Katedkuɬɔɔgwunwuna loɔlg liɔbiir l' yat nidvolbee mɛmbee. ⁴ Bee dewdg bà liɔbia hɛn liɔbiir ba d' kpa a halwa dii n loɔl. L' saa kuɬɔɔwii lee, wii t loɔl liɔbiir fan ba n na há jum ka neer dii kpaalaa.»

Yeesua weraa b' kena n nɔngan bii gwɛɛt

Ta nyaan Matewa 24.1-8; 10.17-22; 24.15-35; Markuusa 13.1-19, 24-31

⁵ Nidba biiba da gwɛɛla *Sangband haar gwɛɛt ka bohoɔ na bà mɛfra-d n tanhoma n wanhoɔt ban sir Sangband tii. Lee, Yeesua t bohoɔ na:

⁶ «Vuugu kenan, l' nan kpa a tɔl tand dyend mɔmr d' dɛɛr d' tuurnd hɛn nnaɬreen felah'. L' mɛnguu nan luuran.»

⁷ Bá gbaam-wu na:

«Berma! ¿ Laawen nnii vn bed tii nn kee t' hea? ¿ Lan nnii tn kee t' he t' miig na welee wantii mentii ba t' hea?»

20.42-43 Gwɛɛtii ba Yum110^{an}.1.

Lk

⁸ Hâ leed na:

«Mad-n nyen hom na hii daa hogl-n! Nidba kod nan ba bà kenm mà hidrn ka bôhoo na bee nnii man, na mà mom nnii, na vuugu taann. Gwentah' daa tagd-n-ba! ⁹ N`nan ba n`hom bà bôhoo hoodr gwæet, n nan na biiba kpa a fum n taa. Lee wen, l`daa si-n fobehgu! L`ba na welee he, gwentah' lag tant difm nnii sah'.»

¹⁰ Lee, há ta bôhoo na:

«*Tigr nan vida d`tuurnd hen, hà teew taa hoodr, l`saa huraahii korgu gbuhdg hurvolhii reku hoodr.* ¹¹ Tant nan ba t`dam kimm, kambermm n kunyaagu ta riir kaalai jugu jugu tant hen, hoolgu he sangbambiimn l`si nidba fobehbermgü. ¹² Sah na man bôhoo tii he, bà kee bà mug-n, bà hee-n dad dad, bà sam-n na bá yaa-n n yaagu *Yuudaa tiiba kpoglb disagtn, bà lo-n sargan. Bà kee bà lintgm-n n huraamba n bermba duura mà kaa. ¹³ Welee kee l`si-n huru na n`biir tiit mà hidrn. ¹⁴ L`daa he wo n`ba n`diilgm na n`kee n`biir teta! ¹⁵ Lee, mà kee mà si-n rarm n gwæet nn kee n`leedg tii na n`rafeedba ni hii daa kii laa há kir ka bôhoo jeent t`hen. ¹⁶ N`samba n n`nyamba, n`teelba n n`tuurmba momba kee bà gweedm-n, bà he bà ku n`ni biiba. ¹⁷ Baaben tia kee hà nyahaam-n mà kaa, ¹⁸ gwentahaa, n`jugun jiiga kiiga kpa h kà bôr. ¹⁹ Hahlgm-n n`kwæewa hom! Welee nnii nn kee n`sohdg n`neerm.

²⁰ «Nn kee n`nyaan rafeedba t kaadg *Yerusalem korgu lee, n`miig l`vuuguu na l`nyuh na bá gbuñ-ku. ²¹ Tii lee, bá kee bà bëm *Yuudee tantn bee, bá siil bà juul duuran! Bá kee bà bëm Yerusalem korgun bee, bá siil bà fofnt! Bá kee bà goom kpam bee, bá daa siil na bà jib korgun! ²² Goorhee nnii Sangband yaagu yaam. He ni nnii ban hoo *Wadbuudgan bii membii nn kee b`he b`jugun. ²³ Goorhee ni, futiiba n fojba bá nan ba bà heelgm bii bee kunyongu nan ba kù bëm bermgu. Goorhee ni nnii tantii tiiba nn kee bà di kunyongu l`saa Sangband lo kwæeweerga n tigrii. ²⁴ Bà kee bà kuu-ba n hoodjuuga, laa bà lo-ba sarga tiga há kpa a tia Sangband hen hee menhee huuga. Tighee kee hà gbuñm Yerusalem korgu kakeñnan há vuugu daa difhaa. ²⁵ Hoolgu kuugu kee kù riir muunun, n kidgan, n nmediin. Tant henii, nyaam kee m`kpuurm ka waara, tiga mena nidba kad n diila n kwæwtaaga. ²⁶ Want t`ba n faaga tii daa t`hamtr n taa, fobehgu ku nidba bà diila bii b`ba b`daan tant bifi bii jugun. ²⁷ Lee wen, bà nyaan *Nida Budaaga kena wat hen ka ba n

gemmnt kod ka ba ká jeegun. ²⁸ Hoolguu nn kee kù bahdg heb lee, hahlg-n nyen, n`vii n`juuni na n`juuni dahb ba nyoh'!»

²⁹ Hâ gwæel-ba nawdlammna na:

«Hiluu-n n`nyaan tod² n tivont tiit! ³⁰ Nn kena n yum t`baf n ka toow vaat lee, n`ka mi na yobr ba nyoh'. ³¹ Ta yenmii, nn kee n`nyaan welee taana lee, miig-n na *Sangband huraant ba nyoh'! ³² Mà bôhoo-n gobiint na waa: Waagankena nan kpa a ku kà dif sah bii man bôhoo bii membii ban he. ³³ Sangbambiim n tant nan booran, maa gwæet lee, tii nan kpa a boor felah'.

³⁴ «Mad-n nyen hom! Daa log-n n`diila n`to kasant, n dakuuñ, n tant hen neerm nn sokla bii! Ka lag welee, yaagu yaam goor nan tudaan kpataaa ³⁵ kutukña dela. Goorii nan luura tant bifi nidba hen. ³⁶ Daa door-n goom! Seeñm-n heruf', ka bo na n`bëm n kwægdi, na n`bee n`fetg bii b`kena bii nufun, lee n`nan riir n`jefnt *Nida Budaaga nongan.»

³⁷ Yeesua da weraa gwæet *Sangband haarn muunun. Nyingu, há san goom duuga ban hoh na Kpaamtiit duuga kee hen. ³⁸ Nidba kod da kena hateekween weem hà man Sangband haarn na bà kewlgm há gwæet.

YEESUA KUUM N HÂ HIMTGM GWÆET

Bà gweedma Yeesua

Ta nyaan Matewa 26.1-5, 14-16;

Markuusa 14.1-2, 10-11; Yohanneesa 11.47-53

22 ¹ Yuudaa tiiba *Kpooni kasant ban ta hoh na *Getgm kasant tii da nyuhnan. Bà da jul-t n kpooni ban kpa a loo hii ni kpoonu ragr hii. ² *Gotibermba n *bahlb weriitba t ka bag huru na bà ku Yeesua, gwentah' ka sol korgu fobehgu.

³ Lee wen, *Saatana t jib Yuudaas Kariyoot tiwii ni, hà ba na Yeesua *gwæet sohdgtba kwifr n barehbee huuga bilmn. ⁴ Yuudaasa t san gotibermba n tawdba bà kiig *Sangband haar hen bee bermba man. Wú n ban bá bôhoo han ba hà he hà to-ba

21.29 *Tod*, da bà korgu tiib biibn, b`boo haadgu. Nyaan *Tiib biib b`boo haadgu gwæet reem kaalan.

Lk

Yeesu lee. ⁵ L'hem-ba lameegu, bá bóhoo na baa bà faad-wu ligbiir. ⁶ Yuudaasa t tii n ka bag huru hú ba hù torg na há gweedm-ba Yeesuwu sabah fuu.

Yeesua maantra hà gwæet sohdgtba ka hõd hà kunyõõu

Ta nyaan Matewa 26.17-35; Markuusa 14.12-31; Yohanæesa 13.21-38

⁷ Lee, *Kpooni kasant deb goor ban vid binbilmr fægu dii t taan. ⁸ Yeesua t tom Fetruwu n Yohanæes ka bóhoo-ba na: «San-n n`dig-t *Getgm kasant diit!» ⁹ Bá gbaam-wu na: «¿ Tee nnii vn sokla na t`dig-tii?» ¹⁰ Há leed-ba na: «Kewlg-n! Nn kee n`jibm korgun lee, n`kee n`tarj n nidfii hà tohd nyaalm n dafod, n`tagd há kaa. Haar fan kee hà jib d`ni dii, ¹¹ n`biir d`tii na: "Berma gbaama-v na, disaku fan ba hà di kú ni Getgm kasant wú n hà *gwæet sohdgtba kuu, ¿ kù ba tee?" ¹² Lee wen, hà werii-n disaõbermgú kuugu kù dewr haar jugun n faaga, kù ni ba l`menguu. Reekan nnii nn ba n`dig diit.» ¹³ Hãn bed welee lee, bá san n mid l`menguu ba dee dee wo há nn ta bed lee, bá nan dig Getgm kasant diit. ¹⁴ Kasantii diit deb waaru t taan. Lee, Yeesuwu n hà *tumtba t kad na bà jum. ¹⁵ Há bóhoo-ba na: «Mà da bagl na ka l`la fe lana, má n nn t`di kasantii safh na mà kunyõõu deb vuugu taan. ¹⁶ Biilm, mà rea ka bóhoo-n na, mà nan ta kpaá juu-t kakefnan kasantii kõtõd nn nan togla *Sangband huraantn.»

¹⁷ Há sohd kpowdga ká ni n daam, n seenj Sangband na dii hera ñmæëgb, n bóhoo na:

«Jah-n kpowdgankena n`nyii-ka ka tõe taa n`



Yeesuwu n hà gwæet sohdgtba heewra n diit deb

mæmbee! ¹⁸ Biilm, mà rea ka bóhoo-n na, mà nan ta kpaá nyi daam safh na Sangband huraant daan.»

¹⁹ Tii kaann, há logm kpoonu n seenj Sangband na dii hera ñmæëgb n gbehm-fu n to-ba ka bóhoo-ba na:

«Binbii nnii mà gbanu ban tõe-n fuu. Hém-n wennah' ka deer mà hèn!»

²⁰ Diit deb kaann, há ta logm kpowdga n daam n ta hém yenmii n to-ba-ka ka bóhoo na:

«Kpowdgankena ba na Sangband *tuurnkwæentn. D`tag n mà jiiim m`sool n`kaa mii n lo-t^z. ²¹ Gwentah' há gweedma-ma wii kada mà man nnafh'. ²² *Nida Budaaga ba kà kpi wo ln gbaam lee, gwentah', kunyõõbermgú nan luura há gweedm-ka wii hèn.»

²³ Bá bah n ka gbaama taa na bá ni wen ba hà fe welee.

²⁴ L`saa, bá ka kpal taa ka gbaama taa na bá ni wen nnii berma.

²⁵ Yeesua t bóhoo-ba na:

«Tiga huraamba mada-t. Bá mad nidba bee t ka bag na bá hõfm-ba na hõmgú heedba. ²⁶ Nen lee, l`kpañ na n`hém taa welee. L`ba na n`huuga há ba na berm wii ba hà bém wo buga, há mad-n wii hëna wo ñmæëheeda. ²⁷ ¿ Wen nnii bermwu biilm? ¿ Há kad bà jehla-wu diit wii laa, há jehla diit wii le? ¿ Lag há kad bà jehla-wu diit wii? Man lee, maa ba n`man wo há jehla diit wii.

²⁸ «Nen, nii ba saa-ma mà kunyõõdebn felañ'. ²⁹ Wo mà Sa nn to há *huraant na mà mad lee, ta welee nnii man ta tõe-n-t. ³⁰ Má n nn, t`kee t`di t`nyi mà huraantn. N`kee n`kad huraamba jariii hèn, n`yaa yaagu n *Yisraheel hui kwifr n hirefhii.»

³¹ Há bóhoo Fetru na:

«Simoon ven, kewlg! *Saatana jam huru na hà daan hà kuñ-n wo ban kuñ joom na bà ree rugt lee. ³² Man lee, maa seenj Sangband v`hèn na v`gwæet hèn tiim daa bõr. Vn kee v`ñmetgn mà man lee, v`haflg v`teelba.»

³³ Há bóhoo-wu na:

«Berma! Ka v`ked sargan má n vn t`san. Ka v`ku, má n vn t`kpi.»

³⁴ Há leed-wu na:

22.20 Weem daa, dõm Yuudaa tiiba nn da vid mii jiiim da loõ tuurnt bá n Sangband l`huuga.

Lk

«Fetr! Mà bõhõõ-v na, jana kee v`feer tõmb mtafm na kpaá mii-ma, kõdaaga ban jawdg.»

³⁵ Lee, Yeesua t bõhõõ-ba na:

«Man da tomr-n n`kpaá mad tanr, ka kpaá mad ruugu, ka kpaá fidr nanawda lee, ¿bii t dan n fadm nn?»

Bá leed-wu na:

«Bii da ba fad-t.»

³⁶ Tii lee, há bõhõõ-ba na:

«Gwentah gwefma lee, há ba n tanr wii, há lög-d! Há ta ba n ruugu wii, há lög-ku! Há kpañ n hoodjuuga wii, há gweedm hà tugvõku hà dah kiiga! ³⁷ Mà rea ka bõhõõ-n na, l`ba na bá t da fõd *Wadbuudgan l`bahr n man tii he t`jugun. Tii nnii na: *Nidba da löggra-wu wo nidbeha*. Biilm, gwæt ban da fõd mà fien tii ba t`ta he welee.»

³⁸ Bá bõhõõ na:

«Berma, kpay hoodjui hireh'!»

Há leed-ba na:

«L`taara welee.»

Yeesua maantra hayen na hà di kunyõõ

Ta nyaan Matewa 26.36-46; Markuusa 14.32-42

³⁹ Yeesua t rorm n san Kpaamtiit duuga fien, wo han daa ka fena lee, há *gwæt sohdgtba t tag há kaa.

⁴⁰ Ban san n taam kaalanen lee, há bõhõõ-ba na:

«Joblm-n Sangband na bii daa hogl-n!»

⁴¹ Lee, há san dodgan wo nufu tand kõhdgm, n gbafnt n ka jowaa Sangband ⁴² ka bõhõõ na:

«Hai, mà Sa! Ka l`ba l`si huruu, v`lög wiiru kpowdgankena v`san n kan võku, ká daa daan mà fien! Gwentahaa, l`he wo vii nn sõkla lee, l`daa he wo maa nn sõkla lee!»

⁴³ *Sangbantumfii t ren sangbambiimn n daan há man na hà haflg-wu. ⁴⁴ Kwewtaaga t mug-wu, há tor há ni n seenb, naasaaga t ka hita-wu. Naasaagee da kitg wo jiim n ka tefra tiñan.

⁴⁵ Yeesua nn seen l`dih lee, há ñmetgn há *gwæt sohdgtba ween n dan n midm kunyõõ t yatg-ba bá gor. ⁴⁶ Há gbaam-ba na:

«¿N`go na laa? Vidg-n, n`joblm Sangband na bii daa hogl-n!»

Bà mug Yeesua, Fetra t ka kia na hà kpaá mii-wu

Ta nyaan Matewa 26.47-58, 67-75; Markuusa 14.43-54, 65-72;

Yohanessa 18.2-16, 25-27

⁴⁷ Yeesua nn da heewr n gwælb lee, nidhiinu t ren bá nõngan. Lk

*Gwæt sohdgtba huuga bilm ban hõf na Yuudaas wii da defra bà nõngan. Yuudaasa t nyuh Yeesua man na hà hog-wu. ⁴⁸ Lee, Yeesua t bõhõõ-wu na:

«Yuudaas! ¿Bo na v`seen-ma ka hogaa-ma na v`gweedm *Nida Budaaga man?»

⁴⁹ Gwæt sohdgtba bá da ba Yeesua man bee nn nyan b`bo na b`he bii lee, bá gbaam-wu na:

«Berma! ¿T`lög t`hoodjui t`vidg bà juguni?»

⁵⁰ Yelmaa, gwæt sohdgtba ni hii t kfhð *gotiberma ñmefheeda n git há najuudu tobr. ⁵¹ Lee, Yeesua t bõhõõ na:

«Saa-n! L`taara welee»,

n tarm ñmefheedwii tobr, n gbaad-wu. ⁵² Há bõhõõ gotibermba, n *Sangband haar fien kigdba bermba, n *kpalimba bá da daan na bà mug-wu bee na:

«¿N`lög hoodjui n dagbeha n daan mà do wo na man nnii bawd laa? ⁵³ Goor wo goor mà ba n`huuga Sangband haarn, n`kpaá bag na n`mug-ma. Gwentah lee, waarhunhuna ba na n`rehun ka ta ba na nyeetn gemmnt rehun.»

⁵⁴ Bá mug Yeesu n san n *gotiberma haarn. Fetra da sabaa bà kaa ka ba võkun. ⁵⁵ Bá sal bogm gotibermaa haaga, nidba t kaad-m n ka huura. Fetra t ta kad bà man. ⁵⁶ Han da kad bogm man lee, ñmefheedfõghii t yum-wu, n geed-wu n bõhõõ na:

«Daawwunwuna n ta bem há man.»

⁵⁷ Há kii ka bõhõõ na:

«Taa nya! Mà kpaá mii-wu rii.»

⁵⁸ L`mõõ jah' vola t ta yum-wu n bõhõõ na:

«Ta ba na bá ni fiin.»

Há leed fõgwii na:

«Haa! Mà kpaá ba há man.»

⁵⁹ Waarbilu n hù kaann nidvola t ka ta bõhõõ ka tidr kpaalaa na:

«Biilm, daawwunwuna nn bem há man, ta *Galilee tiin.»

⁶⁰ Gwentah' Fetra t leed na:

«Ven! Mà kpaá mi vn bo na v`biir tii.»

Fetra nn da heewr n gwælb lee, yelmaa kodaaga t jawd. ⁶¹ Berma t bid hayen n geed-wu turr. Lee wen, há deed Berma nn da bed-wu tii na: "Jana, safi na kodaaga jawdga, v' fetg foorb tomb mtafmi na kpaá mii-ma." ⁶² Há rom duun n kom n difi há ni.

⁶³ Nidba bá da mad Yeesuwu bee da lafi-wu ka gbuu-wu. ⁶⁴ Bà da fiidaa hà niini fién dimtoogu n ka gbuu-wu ka gbaama-wu na:

«Tad! ¿ T` ni wen gbudg-vii?»

⁶⁵ Bà da ta bóhoo gobeht kod ka suu-wu.

Bà yaa Yeesuwu n yaagu yaani yaadbermba nõngan

Ta nyaan Matewa 26.59-65; Markuusa 14.55-64; Yohanæsa 18.19-24

⁶⁶ Toŋu nn ragdg lee, Yuudaa tiiba *kpalmba n *gotibermba n *bafib weriitba t kpogl taa. Bá san n Yeesuwu n bà korgu *yaagu tand fién, ⁶⁷ n gbaam-wu na:

«¿ Ven nii *Krist Sangband nn bantg wii? Biir-t!»

Há leed-ba na:

«Ka má biir-n na man nii, n`kpañ n`tii. ⁶⁸ Ka má gbaam-n gwæst, n`kpañ n`leedg-ma t` fién. ⁶⁹ L' log jana l' san n nõngan, *Nida Budaaga kee kà kad Sangband Gemm Menm tia najuudu fién^z.»

⁷⁰ Lee wen, bá bóhoo-wu bá mēmbēe na:

«Ka welee, ¿ ven nii Sangband Budaagan?»

Há leed-ba na:

«N`mōmba n` bóhoo tii nii. Man nii.»

⁷¹ Lee, bá bóhoo na:

«T` ta kpaá haaraa na hii biir-t lli há fién. T` mōmba t` homra há noon gwæst.»

Bà yaa Yeesuwu n yaagu gomn Filaata man n tel-wu huraa Hérooda man

Ta nyaan Matewa 27.2, 11-26; Markuusa 15.1-15;

Yohanæsa 18.28-40; 19.4-16

23 ¹ Bá da yaa Yeesuwu n yaagu bee mēmbēe t vid bá jarri fién n san-wu n gomn *Filaata man. ² Bá tul-wu kan hoogu, ka bóhoo na:

22.69 Gwæstii ba Yum110^{an}.1.

«T` mug nidwunwuna há fiwla t` tigr. Há bóhoo t` tigr tiiba na bá daa faadm *Roomaa hurbermwu lambhu, ka bóhoo na wii mōm nii Sangband nn bantg wii, na Huraa.»

³ Filaata t gbaam-wu na:

«¿ Ven nii *Yuudaa tiiba huraa?»

Há leed-wu na:

«Beda tii nii.» ⁴ Filaata t bóhoo *gotibermba n nidfigmii na:

«Má kpaá mi nidwunwuna nn kofl bii.»

⁵ Bá ka bóhoo ka tidr na:

«Há weraa t` tigr tiiba bii befb. Há bah gwæst weriib *Galilee tantn n tag *Yuudee tant mēntn n taan kakefnan nnanah'!»

⁶ Filaata nn homr gwæstii welee lee, n gbaam na:

«¿ Nidwunwuna ba na Galilee tiin?»

⁷ Hān dan n hom na huraa *Hérooda tantn hefl Yeesu lee, há bóhoo na bá san-wu n há man, Hérooda mōma da ba *Yerusalem korgun goorheen. ⁸ Hān nyan Yeesu lee, l' hēm-wu lamægu. Há da homra bá bóhoo há gwæst, há ka la bag n jana na há tan n wun há ta nyaan há hoolgu fiéb. ⁹ Há gbaam Yeesuwu gwæst kod, gwentah', há ba leedg-wu lli. ¹⁰ *Gotibermba n *bafib weriitba da ba kan ka kena n Yeesua jugun gobeht ka gwæla n talmt. ¹¹ Héroodwu n há tawdba t ka lafi-wu, ka kpaá log-wu na wii nii bii. Bá fid-wu huraamba dimgu n ηmēlgii-wu Filaata. ¹² Héroodwu n Filaat bá da ba rafeed weem. Goorii n jah', bá hēm tuurnt.

¹³ *Filaata t kpogl *gotibermba n huraamba n ta nidvolba ¹⁴ n bóhoo-ba na:

«N` daan-ma n nidwunwuna ka bóhoo na há fiwla korgu. Mà gbaam-wu n nõngan, lee, mà ba nyaan bii nn bóhoo na há kofl bii.

¹⁵ Hérooda ηmēlgn-wu na há ta ba nyaan bii han kofl bii. Tii lee, nidwunwuna ba he bii b' ba na há kpi b' kaa bii. ¹⁶ Maa mà biir bà gbuu-wu tangbanii, lee, mà saa-wu.»

[¹⁷ *Gētgē kasant wen, gomna kena n rawd sarga tii hayen.] ¹⁸ Bá bah n ka toola bá mēmbēe na:

«Biir bà ku nidwunwuna! Ree Barabaaswu sargan!»

¹⁹ –Bà da lo Barabaaswu sargan na bà da vidg huraamba jugun korgun, há ta ku nida. – ²⁰ Wo Filaata nn da bag na há saa Yeesu lee, há ta gwæst n nidfigmii. ²¹ Gwentah', bà mōo ka toola na:

«Kpañ-wu *dabragr fién! Kpañ-wu dabragr fién!»

Lk

²² Filaata t loġm gwæelb tɔmtafirm n bɔhɔɔ-ba na:

« ǂ Hâ kohl ben mɔmbii? Mà ba nyaan bii bɛfɛb fɛn fɛr l' ka ba na bá kuu-wu bii. Maa mà biir bà gbuu-wu tanġbanii, lee, mà saa-wu.»

²³ Bá ka la mɔɔ ɲmei ka tidr na bá kpaɲ-wu dabragr fɛn. Bá ɲmei t jum jugun. ²⁴ Hâ saa n tii na bá fe ban gbaama bii. ²⁵ Hâ ree ban da bag wii sargan, nid ban da lo sargan na bà da vidg huraamba jugun há ta ku nid wii. Yeesu lee, há saa-wu n ban na bá fe ban bag na bà fee-wu bii.

Yeesua kpiira dabragr fɛn

Ta nyaan Matewa 27.32-56; Markuusa 15.21.21-41;

Yohanɛssa 19.17-22, 25-30

²⁶ Ban da mad Yeesu ka ked n lee, n tan ɲ Simoon Sirɛɛn kɔrgu tia kpena kpaɲ. Tawdba t mug-wu n tul-wu *dabragr na há tofd ka tagd Yeesua kaa. ²⁷ Nidfigm da tagda bà kaa, fɔġba kuum ka jokra bà hirii kwæɛn Yeesua kaa. ²⁸ Yeesua t bid hayen n fɔġbee ween n bɔhɔɔ na:

« *Yerusalem fɔġba-n! Daa kom-n-ma! Kom-n n' mɔmba n' bii! ²⁹ Biilm, vuugu kena ban kee bà bɔhɔɔm na: "Lamɛɛgu tiiba nnii jaantba n fɔġba bá ban meed n bá ta ban fɛɛlg felaɲ bee!"

³⁰ Tii lee, *nidba kee bà bagm na duura lor bá fɛn, na dui fiid-ba.*

³¹ Ka bá luug tigwɛfɛɛb de, ǂ bà da bà fe lan tikparmb?»

³² Bà da kena n nidbɛfɛba biiba baref na bà ta kuu-ba bá n Yeesua.

³³ Ban san n taam kaalaɲa ban hoh na Jukuuga ree lee, bá kpaɲm Yeesuwu kaalaɲeen dabragr fɛn n ta kpaɲm nidbɛfɛbe volwu hà najuudu fɛn, volwu hà galu fɛn. ³⁴ Tii lee, Yeesua t bɔhɔɔ na:

« Mà Sa, loġ v' si-ba! Bà kpaɲ mi ban fɛna bii.»

Bá raarm taa há dimt ka taaw t' fɛn waari na há bee n jum dimgu kuuguu, hà loġ-ku. ³⁵ Kɔrgun nidfigm da jehra kan ka geewa. *Yuudaa tiiba huraamba bee da laɲl Yeesu ka bɔhɔɔ na:

« ǂ Ndee hà da soɲda nidvolba kuumn laa? Hâ ta soɲdg hayen ka hà ba na wii nnii *Krista, Saɲgband nn bantg wii!»

³⁶ Tawdba mɛf da ta laɲl-wu. Bá nyuf há man n safm-wu danmiigu

³⁷ n bɔhɔɔ na:

« Ka ven nnii *Yuudaa tiiba huraa, soɲdg vyenwu kuumn!»

³⁸ Bá ta foorm há jugu faaga dabragr fɛn na: « Nidwunwuna ba na Yuudaa tiiba huraa.»

³⁹ Nidbɛfɛba bá da ba dabraga fɛn bee huuga bilma t ka su Yeesu ka bɔhɔɔ na:

« Wo ln ba na ven nnii Krist lee, soɲdg vyenwu kuumn, v' ta soɲdg tena!»

⁴⁰ Nidbɛfɛvolwii t kpalm-wu n bɔhɔɔ-wu na:

« ǂ Kpaɲ sol Saɲgbandn? Ven, v' n wun nn ku kuyenm ven!

⁴¹ Ten lee, kuumnmina mag n tn. Bɛfɛgu tn fɛr kuu kaa nnii tn ku kuumnmina. Wii lee, wii ba fe bii bɛfɛgu.»

⁴² Hâ ta lilm bɔhɔɔb na:

« Yeesu! Vn kee v' daan ka ba v' huraantn lee, v' deer mà fɛn.»

⁴³ Hâ leed-wu na:

« Mà bɔhɔɔ-v gobiint na waa: Jana má n vn t' kee t' bɛm saɲgbambiim lamɛɛgun.»

⁴⁴ L' da wahda wo muunu huuga, muunu t lig, nyeet t fiid tant ment kakeɲnan jabr waari hitaɲ!. ⁴⁵ Dimbermr ban da radg *Saɲgband haar n dii t sad d' huuga. ⁴⁶ Yeesua t mɔɔm ɲmɛɛga kimm ka bɔhɔɔ na:

« Mà Sa! Mà taagaa mà liliigu v' niɲin^z.» Hâɲ bed welee lee, n kuum.

⁴⁷ *Roomaa tawdberm há da ba kan wii nn nyan b' gɛtg bii lee, há nyɔk Saɲgband n bɔhɔɔ na:

« Gobiilm, nidwunwuna da ba na nidhɔɲn.»

⁴⁸ Bá da daan hiinu bee t yum b' gɛtg bii. Tii lee, bá ka kulaa ka bakra bà juuni n godiila. ⁴⁹ Yeesua tuurmba mɛmba n ta fɔġba bá da baɲ-wu tagdm *Galilee tantn bee t ka jehf vɔkun ka geewa b' gɛta bii.

Bà kuuraa Yeesuwu bilun

Ta nyaan Matewa 27.57-61; Markuusa 15.42-47; Yohanɛssa 19.38-42

⁵⁰⁻⁵¹ Nidhii da bee bà hoh-wu na Yoosefa. Hâ da ba na *Yuudaa tiiba kɔrgu ban hoh na Hârimatee kuun tiin. Hâ da ba na nidhɔɲn, ka fɛna ln gbaama na bá fɛm lee. Hâ da hɔda *Saɲgband huraant.

23.46 Gwɛɛtii ba Yum31^{9an}.6.

Lk

Hà da ba *yaani yaadbermba kpaturun, ka kpañ bá da ko Yeesua hɛn kpaab bee man. ⁵² Há san na *Filaata si-wu huru na hà lɔg Yeesua gbanu. ⁵³ Há hofɩ-fu *dabragr hɛn n fɔm-fu dimfeelgun n lo-fu bilu huufu ban da tiir fiigun n ka ban kuur kan hiiwu fuu ni. ⁵⁴ L`da ba goor ban maantra vofoob goor want dii jabr, l`ba na bá bañdg vofoob. ⁵⁵ Fɔǵba bá da bañ Yeesuwu tagdm Galilee tantn bee t san Yoosefa kaa n ka geewa bilun ka yu Yeesua gbanu nn door kan lee. ⁵⁶ Lee n l`kaan, bá ñmetgii bá haya na bà lɔg kpaam n tlaar kpakunuukañm na bà san bà hakr hà gbanhuu. Bá nan vofoo *Saabaat goor wo *bañlb nn gbaam lee.

**Biiba san Yeesua
bilun n ka ba nyaan-wu kan**

*Ta nyaan Matewa 28.1-9; Markuusa 16.1-8;
Yohanɛsa 20.1-10*

24 ¹ Laad goor hateekwɛɛn weem, fɔǵbee t san bilun, ka mad kpakunuukañm ban da hɔd mii. ² Bá geedgii n mid tand ban da lɔgr n riw bilu noor hɛn dii t biruu n ka door kpamga^z. ³ Bá jib bilhuun n ka ba nyaan Berm Yeesua gbanu. ⁴ Bá ka kpaam miigaa t`ba na bá diilg tii. Yelmaa daba barehba t rorm bá hɛn ka fidr dimt t`ñmɛdwa. ⁵ Fobɛñgu t mug fɔǵbee, bá lihnt bá ñonii n tiña. Dabee t bɔñɔɔ-ba na:

«¿L`her lan nn bag nidneerwu kpiirma huugaa? ⁶ Há kpañ nnañ', hà himtg kuumn. Deedg-n gwɛɛt han da bed ka nyi ba *Galilee tantn tii hɛn! ⁷ Gwɛɛtii nnii na: "L`ba na bá mug *Nida Budaaga bà taag-ka fubɛñtiiba nihin, bà kpañ-ka *dabragr hɛn, l`he goora hatañ', kà himtg kuumn^z."» ⁸ Lee, fɔǵbee t deed gwɛɛtii hɛn ⁹ n san n bɔñɔɔ l`mɛnguu *gwɛɛt soñdgtba kwifr n hayenwii, n ta teelvolbee mɛmbee. ¹⁰ Fɔǵbee da ba na Maarii Magdalaa tiwu n Yohanwu n Maarii Yakooba nya. Fɔǵvolba bá da ta ba bà man bee t ka bɔñɔɔ Yeesua tumtba goyentii. ¹¹ Bee t ka diila na fɔǵbee jaamaan, bá ka ba tii. ¹² Fetr lee, wii t solm n san bilu hɛn, n gbafnt n luud hú ni n yum dimtofeent ban da fiid-wu tii n jah'. Lee, há ñmet ka kulaa baa, han nyan bii t free-wu yɔlaa.

24.2 Bá kɔrgu bili da ba duura fidin. Bà da jiba wo dugun ka doola bá kpiirma.

24.7 Nyaan Lukaasa wadgankenana, 9.22, n ta 17.25, n nan 18.32-33.

Yeesua ree hayen n werii há gwɛɛt soñdgtba bareh'

Ta nyaan Markuusa 16.12-13

¹³ Goyendii, *gwɛɛt soñdgtba huuga barehba t ka ked kɔrgu kuugun bà hofɩ-ku na Hɛmawuus. Bà ror *Yerusalem n hɛm wo tana kwifr n dyen n san kan. ¹⁴ Bà da bɔñɔɔ taa bii b`da getg bii mɛmbii. ¹⁵ Ban da ked ka gwɛɛla n taa lee, Yeesua mɔma t gewd-ba, wú n ban l`ka ked. ¹⁶ Bà da yul-wu gwɛntañ', bii hɛna na bá daa miig na wii nnii. ¹⁷ Há gbaam-ba na:

«¿N`ked ka bɔñɔɔ tet?»

Lee, bá jehnt ka ba n diila. ¹⁸ Bá ni bilma, ban hofɩ na Kelofaas wii t bɔñɔɔ-wu na:

«¿Ven n jah' v`goda Yerusalem kɔrgun ka kpaam mi bii b`getg goorhanhɛnan bii laa?»

¹⁹ Há gbaam-ba na:

«¿Ben her?»

Bá leed-wu na:

«Bii b`getg Yeesu Nasarɛɛt tia hɛn bii. Da *gwɛɛt bɔñɔɔtbermfiin. Há werii hà gemnt há gwɛɛlbn n hà hɛbn Sangband nɔngan n kɔrgu mɛngu nɔngan. ²⁰ T`*gotibermba n t`huraamba t to-wu na bá kuu-wu, lee, n kpañm-wu *dabragr hɛn. ²¹ Tii da daaga na wii kee hà dah *Yisraheel tigr jugu. Welee mɛnguu, jana nnii gotañrd ln her. ²² L`ba gobiilm na t`huuga fɔǵba biiba hera l`hɛm-t yɔlaa. Bà san hateekwɛɛn weem bilu hɛn, ²³ gwɛntañ', bà ba nyaan há gbanu bilun. Bá ñmetgn n bɔñɔɔ-t na bà nyana *sangbantumtba t bɔñɔɔ-ba na hà neeran. ²⁴ T`tuurmba biiba t san bilu hɛn, n ta yum wo fɔǵbee nn ta bed lee. Wii lee, bà ba nyaan-wu.»

²⁵ Tii lee, Yeesua t bɔñɔɔ-ba na:

«N`kpañ n rarm! L`bee-n gemm na n`tii *gwɛɛt bɔñɔɔtba nn da bed tii! ²⁶ ¿L`da kpañ na Sangband nn bantg wii di kunyɔɔju saf na hà soñdg nyɔkb?»

²⁷ Lee, há ree ban da hɔd hà gwɛɛt tii kɔtɔd ka bɔñɔɔ-ba, ka bañ n *Mohiisa wadii kakeñnan gwɛɛt bɔñɔɔtba wadii mɛnii.

²⁸ Ban san n taam kɔrgu gwɛɛt soñdgtba nn ked kuu man lee, há hɛm wo hà bo na hà kedii n nɔngan. ²⁹ Gwɛntañ', bá kirm n wun ka bɔñɔɔ-wu na:

«Kpat t`man! Jabr fetg jabm, nyingu t ka nyinaa.»

Há jib haaga na wú n ban l`go. ³⁰ Wú n ban l`kad diit deb, há lɔgm

Lk

kpoonu n seenj Sangband na dii hera ημεεγβ n gbehm n safm-ba.

³¹ Lee, bá niini t went bá miig-wu, gwentañ', há boorm bá nongan.

³² Bá ka bõhõõ taa na:

«Ln bæm wo t`kwεεwan hugl n nyaagb há nn gwεεlm n tn hurun ka rea-t wadiin gwεεt kotõd lee, ¿ laa bee?»

³³ Bá vid yelmaa n ηmetgii Yerusalem korgun n san n midm gwεεt sohdgtba kwifr n hayenwii t kpogl taa bá n bà tuurmba. ³⁴ Bá bõhõõ barehbee na:

«Berma himtg gobiilm! Simoona nyana-wu!»

³⁵ Bee momba t ta kεεml b`getg hurun n lan nnii ban da miig-wu kpoonu gbehb man lee.

Yeesua ree hayen n werii há tumtba kwifr n hayenwii

Ta nyaan Matewa 28.16-20; Markuusa 16.14-18;

Yohanεεsa 20.19-23; Tumtba ημεεgt 1.6-8

³⁶ Ban da heewr gwεεtii n bõhõõb lee wenii, Yeesua momba t daan bá man, bá tud han jefr bà huuga. Há bõhõõ-ba na:

«Nigiigu bæm n`man!»

³⁷ Fobεhgu t kuum-ba. L`da hera-ba wo bà nyana kuum. ³⁸ Há bõhõõ-ba na:

«¿ Ben haam n`rarm? ¿ N`nigaa n bee? ³⁹ Híluu-n n`nyaan mà nifi n mà nakpantaart! Mà momn. Tarm-n mà gbanu n`nyaana! Kuum kpañ n gbanu n kowa mà dela, wo n`momba nn ta yu n n`niini lee.»

⁴⁰ Hãn bed-ba gwεεtii lee, n werii-ba há nifi n hà nakpantaart.

⁴¹ Lamεεgu t hu bá kwεεwan biii, l`hem-ba yõlaa yem l`kpañ tinañ', bá ka la kpaã bea na bà tii. Lee, há gbaam-ba na:

«¿ N`ba n bii nnañreen wo bá dia?»

⁴² Bá safm-wu hõlfeñkañga gbefr. ⁴³ Há sohd-d, n jum-d bá nongan.

⁴⁴ Tii n t`kaan, há bõhõõ-ba na:

«Gwεεt man da ree n bõhõõ-n ka nyi bee n`man tii nnañ': l`ba na bii ban hõd l`bañr n man *Mohiisa wadiin, n *gwεεt bõhõõbta wadiin, n yumii wadgan bii membii he l`jugun welee.»

⁴⁵ Lee wen nnii han saa bá rarm t went na bá bee bà from *Wadbuudgan gwεεt kotõd hõm, ⁴⁶ n bõhõõ-ba na:

«L`hõda na, l`ba na Sangband nn bantg wii di kunyõju, l`saa gotafrd goorii, hà himtg kuumn hà neer. ⁴⁷ Lee, bà faam Gohõmt

n hà hidrn tiga mēna nongan. L`ba na bá bañ Yerusalem korgun bà hof nidba na bá lagii neerm, ka bo na bà sohdg fubεhii waam Sangband nufun. ⁴⁸ Nen beel n`jefnt mà kaa gwεεtii hēn. ⁴⁹ Mà mōma, mà daa mà tuun bii mà Sa nn da bed na hà nan sahl bii, b`hofntn n`hēn. Tii lee, l`ba na n`kpat n`bēm Yerusalem korgun kakeñnan goor sangbambiimn gemmnt daa hofntna n`hēn.»

Yeesua ημετα ka kulaa sangbambiimn ka saa há tumtba tant hēn

Ta nyaan Markuusa 16.19-20; Tumtba ημεεgt 1.9-11

⁵⁰ Tii n t`kaan, Yeesua t logm-ba n ree-ba korgu kpamga hēn, l`nyõñr n Betaanii korgu. Reekan, há vii há nifi n kaawl bá hēn.

⁵¹ Hãn da heewr bà hēn n kaawlb lee, n sad n ban, l`vii-wu n sangbambiimn. ⁵² L`saa bee lee, bá doot-wu tiñan ka jeenja-wu. L`tog, bá ηmet ka kulaa Yerusalem korgun, nyaagb t hu bà ni biii.

⁵³ Reekan, bá ka kpogla taa *Sangband haarn hēruh ka nyoka-d.

Lk

Yeesu Krista Gohomt
YOHANÆESA

nn da hod tii wadga

————— B' ba wadgankenan bii —————

Nooga sah, nyaan gwæet ban hod Yeesu Krista Gohomt wadii jugun tii (wadvaagu 8).

*Gohomt wadgankena ba na Yeesu Krista tumt Yohanæesa hoda-ka. Hå gwæet sohdgt n ta hå tumtn, hå da nyohra n wun hom. Yohanæesa hoda há wadgee ka ba Hefæes. Da weem daa korbermg kuugun. Kù ba gwelha Tirkii tantn. Hå hoda há wadgee ka diila na bá kaal-ka bee miil Yeesua gwæet n hå nmæegt ban bed t' gwæet há Gohomt wadvoli hitahhiin tii. Tii nnii han kpaal lil t' ba Matewwu n Markuuswu n Lukaas bá wadiin tii mentii bohóc. Wii yen n jah bohóc Yeesua weriib biib n han her tant jugun nmæegt tiit gwæet na bá kaal há wadgee bee felg Yeesua nn her bii membii miigm. Hå weraa na wii nnii *Yisraheel tiiba nn da hod, na wii nnii nidba memba juuni dahda.*

Wadgee weraa Yeesua nn bah há nmæegb Galilee tantn, nyaalm huurt Yohanæesa nyi neer lee, n hoolgu jugu jugu han her há Sa hidrn kuu. Lee n l' kaann, há san Yerusalem na há felg há nmæegb, Yuudaa tiiba bermba ko kpaab há jugun, bà kpaah-wu dabragr hen, hå kpi, há himtg na l' si há sawu nyokb lee.

- *Hubi1^{ga}, vug1^u kakehnan vug18^{un}, Yohanæesa kpelaa há wadgee ka bohóc na Yeesu nnii Sangband gwæet t' kitg nida n dan n ka neer nidba huuga.*
- *Hubi1^{ga}, vug19^u kakehnan hubi12^{gan}, Yohanæesa bohóc nmæegt Yeesua nn da her nidba huuga tii, n lan nnii ln ba na bà hom t' kotod lee.*
- *Hubi13^{ga} kakehnan hubi21^{gan}, Yohanæesa bohóc Yeesua nn maantr há gwæet sohdgtba l' bah n há kuum n há sangbambiimn kuliib jugun, n lan nnii wii mōma nn ta maantr hayen welee jugun*

lee. Yohanæesa fela há wadgee ka bohóc Yeesua kuum n há himtgm l' gwæet.

¿ HÁ BA NA GWÆET WII NNII WENII? Yo

1 ¹ Weem kotodn, hii há ba na gwæet wii da beeln. Hå da ba Sangband man, ka ba na wii mōm nnii Sangband. ² Weem kotodn, há ba na gwæet wii n Sangband l' da beeln. ³ Wii ree bii b' bee bii membii. Bii byenb mōmb kpañ l' kpañ na wii ree-b. ⁴ Wii ni nnii neerm nn da bee. Neermii nnii da nidba wiinga. ⁵ Wiinga wiira nyeetn, nyeetii t ka ba bee n fiid-ka.

⁶ Nidhii t rorm, l' ba na Sangband tamn-wu. Bà da hofl-wu na Yohanæesa. ⁷ Hå da daan na há biir wiingee gwæet, ka bo na nidba memba hom-t, bà tii kà hen. ⁸ Lag da wii nnii wiingee, wii da daan na há biir ká gwæet n jah'. ⁹ Gwæetii nnii gobiint wiinga. Kee nnii ká da kena tant hen ka wiir nidba memba. ¹⁰ Hii há ba na gwæet wii da ba weem tant hen. Biilm, Sangband tag n wii hen n ree tant, gwentah, hii t ka ba miig-wu. ¹¹ Hå daan haa, gwentah, há reba t ka ba sohdg-wu. ¹² Biiba t la sohd-wu n tii há gwæet hen. Biiba bá sohdg-wu bee membee, há sahm-ba huru na bá kitg Sangband bii. ¹³ ¿ Bà kitg Sangband bii wo ban maad leen?, laa ¿ wo hii nn kita daawhii buga leen?, laa ¿ mina nidhii soklbn? Haa! Sangband sira-ba neerkwælm.

¹⁴ L' saa, há ba na gwæet wii t kit nida. Hå da neera t' huuga ka hu n homgu n gobiint. T' nyana há nyokb bermt. Nyokb Budaaga kayengee nn sohdg ká Sa man bii.

¹⁵ Ká kaa tawd^z Yohanæesa da faa na: «Kpay-n man da bed-n há gwæet mà wen da bohóc na: Há kena mà kaa wii yatg-ma bermt. Hå da bee weem bà ban he mà fuuga.»

¹⁶ L' hugl t' membee n há keg. Hå fohlg t' hen homgu jugu jugu taa kaa. ¹⁷ Biilm, Sangband da tag n *Mohiis n to-t *bahlb. Homgu n gobiint lee, Yeesu Krista daan n tii. ¹⁸ Hii ban nyaan Sangband felah'. Gwentahaa, Sangband Budaaga kayenga, ká ta ba na Sangbandn, ká n Sa bà neera taa ni, kee ree-d n werii-t.

1.15 Kaa tawda: l' kotod na há nyan n há nomb wii.

L`REE YEESU N KA WERAA

Kaa tawda

Ta nyaan Matewa 3.1-12; Markuusa 1.1-8; Lukaasa 3.1-18

¹⁹ Kpay-n Yohanɛɛsa gwɛɛt! *Yerusalem *Yuudaa tiiba bermba da ree *gotiiba n bà *tɔrgtba biiba n tamn-ba há man na bá gbaam-wu na ¿ Wii nnii wenii? ²⁰ Há bɔhɔɔ-ba gobiint ka kpaá rɔd bii felah'. Há da ree n bɔhɔɔ-ba na: «Lag man nnii *Krista, Sangband nn bantg wii.»

²¹ Bá lilm-wu gbaamb na: «Lee de, ¿ ven nnii wen mɔmn?, ¿ ven nnii *Helii laa?» Há leed na: «Lag man nnii Helia.» Bá ɲmɛt n gbaam-wu na: «Hia! ¿ Ven nnii *gwɛɛt bɔhɔɔtn?» Há leed na: «Haa.» ²² Lee wen bá tid-wu na: «¿ Ven nnii wenn? L`ba na t`san t`leedg lii bá tamn-t bee. ¿ Vii lɔg vyen na wenn?» ²³ Há leed-ba na: «Man lee, man nnii noor gwɛɛt bɔhɔɔt *Yesaaya nn bɔhɔɔ d` gwɛɛt dii na: *Nidhii toola kpamlonun na: Maantr-n Sabermwu huru!*»

²⁴ Ban da tamn bee da ba na *Farisii kpaturu tiiban. ²⁵ Bá lilm-wu gbaamb ka bɔhɔɔ na: «Ka l`kpañ na ven nnii *Krist laa, Helii laa, gwɛɛt bɔhɔɔta, ¿ v`ka *huur nidba Sangband nyaalm na la?»

²⁶ Há leed-ba na: «Man lee, maa huura-n n nyaalm. Lee, hii bee n`man n`kpaá mii-wu. ²⁷ Há kena mà kaa. Mà kpaá tɔn na mà gbentg hà nanawda ɲmifi.»

²⁸ Gwɛɛtii da gɛtg Betaanii kɔrgun, *Yɔrdan kol tonju kwɛɛn. Ree nnii Yohanɛɛsa nn da huur nidba.

²⁹ Goorii tonju vetr, Yohanɛɛsa t yum Yeesua kenna. Lee, há bɔhɔɔ na: «Kpay-n Sangband *Fɛɛbuga! Kee nawda tant hɛn nidba fubɛhga. ³⁰ Kee gwɛɛt nnii man da kɛɛma-n, mà wen da bɔhɔɔ na "daawhii kena mà kaa, wii yatg-ma bermt, blaħb kaa, hà da bee bà ban he mà fuuga". ³¹ Maa da kpaá mii-wu. Lee, mà huura nidba nyaalmn ka bo na *Yisraheel tigr miig-wu.»

³² Nyaalm huurt Yohanɛɛsa figaa gwɛɛtii jugun ka bɔhɔɔ na: «Mà nyana *Vofoom Buudm hɔhntna n sangbambii mn kurɲmɛnd dela n daan n kpat hà jugun. ³³ Maa da kpaá mi na wii nnii. Lee, Sangband da tamn-ma na mà huurm nyaalmn. D`da beda-ma na: "Kee v`nyaan Vofoom t hɔhntn n kpat hii hɛn. Wii nnii há kee hà huurm nidba n Vofoom Buudm". ³⁴ Tii lee, mà nyana-t n

mà niini. Tii nnii man bɔhɔɔ jana goorii na nidwii nnii Sangband Budaaga.»

Gwɛɛt sohdgtnoogrb

³⁵ Tonju t vet, Yohanɛɛsa t ɲmɛtgn kan wú n hà *gwɛɛt sohdgtba barehba t ka bee. ³⁶ Há yum Yeesua beraa n bɔhɔɔ na: «Kpay-n Sangband *Fɛɛbuga!» ³⁷ Há gwɛɛt sohdgtbee t hom gwɛɛt hɛn bed tii n ka tagd Yeesua kaa. ³⁸ Yeesua t bid hayen n mid bà tagd-wu. Há gbaam-ba na: «¿ N`bag bee?» Bá leed-wu na: «*Raabii, ¿ go tee?*» –Raabii kɔtɔd nnii na weriita.– ³⁹ Há leed-ba na: «Daan-n n`nyaan!» Bá tag-wu nan le n san n yum há kan go. L`da ba jabr waari hinaafi weenn. Bá fɛl goorii hà man. ⁴⁰ Simoon Fetra teel Hándrea da ba nidba barehbee huuga. Bee da homra Yohanɛɛsa noon gwɛɛt n tag Yeesua kaa. ⁴¹ Há san safn n yum há teel Simoon n bɔhɔɔ-wu na: «T`nyana *Mesia*.» –Mesia kɔtɔd nnii na *Krista, Sangband nn bantg wii.– ⁴² L`saa há san-wu n Yeesua man. Yeesua t geed-wu hom n bɔhɔɔ-wu na: «Ven nnii Yohanɛɛsa kwɛɛl Simoona. Lee, gwelɲa, baa bà hɔhm-v na Sefaasa, l`kɔtɔd nnii na fiigu.»

⁴³ Tonju t vet, Yeesua t ka bo na hà ɲmɛtgii *Galilee tantr. Há san n tarj n Filf n bɔhɔɔ-wu na: «Tagd mà kaa!» ⁴⁴ Filfa da ba na Betsayidaa tiin. Ta Hándreewu n Fetr bá kɔrgun. ⁴⁵ Filfwii t san n yum Natanheel n bɔhɔɔ-wu na: «T`nyana *Mohiiswu n *gwɛɛt bɔhɔɔtba nn da bed há gwɛɛt bá wadiin wii. Wii nnii Yeesua, Nasarɛɛt tii Yoosɛfa kwɛɛla.» ⁴⁶ Natanheela t leed-wu na: «Nasarɛɛtii, ¿ bii hɔmb ba b`bee b`ɛn Nasarɛɛt?» Filfa t leed-wu na: «Daan v`nyaan n v`nɔmb!» ⁴⁷ Yeesua t yum Natanheela kenna. Lee, há bɔhɔɔ há jugun na: «Kpay-n Yisraheel tia mɔma, rarɛhm kpañ hà ni!» ⁴⁸ Natanheela t gbaam-wu na: «¿ Hɛr lan n ka mii-ma?» Há leed-wu na: «Safn na Filfa hɔh-v, v`wen nn bɛm tiib kwɛɛn, maa t nyaan-v.» ⁴⁹ Natanheela t bɔhɔɔ na: «*Raabii, ven nnii Sangband Budaaga, ven nnii *Yisraheel huraa*.» ⁵⁰ Há tɔgd n bɔhɔɔ-wu na: «¿ Tia welee na man bed na mà nyana-v tiib kwɛɛn laa? Kee v`nyaan wanvont t`ba bermt ka yata wennaf'.» ⁵¹ Lee, n hawl na: «Biilm, mà bɔhɔɔ-v gobiint na waa, n`kee n`nyaan sangbambii t rawdg, l`saa *sangbantumtba kota ka hɔhntna *Nida Budaaga jugun.»

Yo

Yeesua hera nyaalm t kit daam

2 ¹ Gotafrd goor bà da jul yaala kasant Kaanaa, *Galilee tantn. Yeesua nya da ba kan. ² Bà da hofh Yeesuwu n hà *gwεεt sohdgtba kasantiin. ³ Daam t dan n ka fad. Yeesua nya t bōhōw-wu na: «Bà halwa daam.» ⁴ Yeesuwii t leed-wu na: «Taa nya! ¿ Má n vn n tet? Lag v`gwεεtn. Mà waaru ban taan.» ⁵ Hâ nya t bōhōw kasantii man ημεεheedba na: «Hēe-n han ba hà biir-n tii mentii jugun!» ⁶ Dafora haroond da ba kan, bá hee-ha n tana. *Yuudaa tiiba da hēna-ha n bà *nakakeet hiġb kowt. Bilmr da loġl wo wombii kwefniind laa wombii lem n kwεεrfh'. ⁷ Yeesua t bōhōw-ba na: «Hugl-n daforhee n nyaalm!» Bá hugl-ha fim fim. ⁸ Hâ bōhōw-ba na: «gwelġa, koodg-n jaġ n`san n kasant berma!» Bá kood n san n. ⁹ Kasant bermwii t lem n mid nyaalmii ba na daamn. Wii da kpaam mi daamii kan manan. ημεεheedbee lee, bee mi, l`kotod na bee da riira nyaalmii. Kasant berma t hofh yaala tii ¹⁰ n bōhōw-wu na: «Bà saġl dahōmm saġl, nidba wen nyi l`kuum-ba lee, bá ka saġ daam m`kpaġ hōm mii. Ven lee, vii kpeġdr dahōmm kakeġnan gwelġa.» ¹¹ Welee nnii Yeesua nn da her hà hoolnoogru. Hâ da hera-ku Kaanaa, Galilee tantn. Hâ da ree hà nyokb n werii há gwεεt sohdgtba t tii hà jugun. ¹² Tii n t`kaan, há tiġd Kafarnahuum kōrgun wú n há nyawu n hà teelba n hà gwεεt sohdgtba. Bá hēm kan goora halanġa n jaġl.

Yeesua vōhda wangweedmtba Sangband haarn

Ta nyaan Matewa 21.12-13; Markuusa 11.15-17; Lukaasa 19.45-46

¹³ *Yuudaa tiiba kasant ban hofh na *Getgm kasant tii da nyufinn. Lee, Yeesua t kot *Yerusalem kōrgun ¹⁴ n san *Sangband haarn, n mid nidba yagla yaku ka gweedma naagi n fei n kurġmena, liġblagiitba kad bà kpela man. ¹⁵ Hān nyan welee lee, n loġm ηmifi n hēm tangbanga n voom bá mēmbēe, bá rorm Sangband haarn bá n bà fei n bà naaghii. Hâ yadr liġblagiitba liġbia n dahii bá kpela. ¹⁶ Lee, n bōhōw kurġmēngweedmtba na: «Nyablg-n wenġee nnaġh'! Daa loġ-n mà Sa haar d`kitg yaku!» ¹⁷ Lee wen, *gwεεt sohdgtba t deed *Wadbuudgan gwεεtntina na:

Hoo, Sangband!

Soklb man ba n v`haar bnaa,

b`hōġl mà ni wo bogm^z.

2.17 Gwεεtii ba Yum 69^{an}.10.

¹⁸ Lee, Yuudaa tiiba t toġd n bōhōw na: «¿ Hoolteku nnii vn ba v`he l`werii na ba n noor na v`he wennaġh?» ¹⁹ Yeesua t leed-ba na: «Gbuġ-n Sangband disakunkuna, maa ba mà loġ goora fataġh mà vii-ku.» ²⁰ Bá leed-wu na: «¿ Lan nnii welee? Bà loġra bina kwefnaa n haroond n mōġm-ku, ¿ vii t ka ba v`bee v`loġ goora fataġh n jaġ v`ηmetg v`vii-ku?» ²¹ Sangband disaku Yeesua nn da bōhōw kù gwεεt kuu nnii hayen hà gbanu. ²² Kaa n kaann, Yeesua nn da himtg kuumn lee, há gwεεt sohdgtba t deed na hà da beda gwεεtii, lee, n tii Wadbuudgan gwεεt hēn, n ta tii gwεεt han da bed tii hēn.

²³ Yeesua nn da ba *Yerusalem na hà di *Getgm kasant lee, nidba kōd t yum hoolgu han da hēna kuu n tii há hēn. ²⁴ Gwentaha, hà da kpaam nawla hayen n ban. Biilm, hà da miil bà mēmbēe hōm. ²⁵ Hâ da kpaam haaraa na hii biir-wu tiit nidba jugun. Hâ da miil bii b`ba nida kwεεwrn bii.

Yeesua bōhōw Nikōōdēmwu maadb lilb gwεεt

3 ¹ Nidhii da ba *Fariisii tiiba kpaturun bà hofh-wu na Nikōōdēma. Hâ da ba na *Yuudaa tiiba huraahiin. ² Hâ daan n nyingu n yum Yeesu n bōhōw-wu na:

«*Raabii*, t`miil na Sangband tamn-v na v`weriim-t. Biilm, hii kpaġh hà bee hà he hoolgu hēb vn hēna bii ka Sangband kpaġh hà man.» ³ Hâ leed-wu na: «Mà bōhōw-v gobiint na waa, hii kpaġh hà bee hà nyaan *Sangband huraant ka l`ba lil-wu maadb^z.» ⁴ Nikōōdēma t gbaam-wu na: «¿ Lan nnii kpalma nn ba hà bee hà he na bá lil-wu maadb? ¿ Hâ ba hà bee hà ta ηmetg hà nya raawtn na bá mōōg-wu maadb?» ⁵ Hâ leed-wu na: «Mà bōhōw-v gobiint na waa, hii kpaġh hà bee hà jib Sangband huraant ka l`ba meed-wu n nyaalm n *Voġoom. ⁶ Hii nida nn meedr wii ba na nidn. L`saa hii Voġoom Buudm nn maad wii ba na voġoomn. ⁷ L`daa hēm-v yōlaa na mà beda-v na: "L`ba na l`lil-v maadb". ⁸ Hām fugl m`kan sokl, v`ġum m`damb, lee, kpaam mi m`kan manan, ta kpaam mi m`kan ked, ¿ laa bee? L`ta ba yenmii n hii Voġoom Buudm nn meedr wii.»

⁹ Lee wen, Nikōōdēma t leed ka bōhōw na: «¿ Lan nnii welee nn ba l`bee l`ġea?» ¹⁰ Hâ leed-wu na: «Ven nnii *Yisraheel weriitberm nnii v`ka kpaam mi tintii. ¹¹ Mà bōhōw-v gobiint na waa, t`gwεεla ka bōhōw

3.3 L`ba lil-wu maadb laa l`ba meed-wu sangbambiimn, ln ba grεεkmn nnii. L`kotod nnii na Sangband ba si-wu neerkwεεlm.

tn mi bii, ka ta taaw tn nyan bii kaa, gwentafn, nii kpaabag na n`sohdg tn taaw b`kaa bii. ¹² Ka mà bōhōō-n tantntina hēn gwēet n`kpaabag na n`tii, ζlan nnii nn kee n`he n`tii man kee mà bōhōōm-n gobiint gwēet t`hel b`ba sangbambiimn bii? ¹³ Hii ban kotg sangbambiimn ka l`kpaaf na *Nida Budaaga. Kee rēn kan n`hofntn tant hēn.

¹⁴ Wo *Mohiisa nn da kudr waağb n kudnarjmolgu kparamkarmgun n viil-b n faaga dabiir noon lee, ta welee nnii ln ba na l`vii Nida Budaaga n faaga, ¹⁵ ka bo na baaben tii há tia ká hēn wii yuuj neerm m`bee kakefnan mii. ¹⁶ Biilm, Sangband sokl nidba memba biii. Tii kaa nnii dn sir d`Buga kayenga na nid baaben tii há tia ká hēn wii fetg kuumn há sohdg neerm m`bee kakefnan mii. ¹⁷ Sangband ba tamn d`Budaaga na ká yaa nidba n yaagu, d`tamn-ka na nidba sohdg jugu dahb ka tagaa n kee hēn. ¹⁸ Bà kpaabag na hii há tia ká hēn wiiwu n yaagu, gwentafna, hii há kpaabag na hii há tia ká hēn wii, l`fetg há tobr darm, blaħb kaa na há ba lo há daağb Sangband Budaaga kayengee hēn. ¹⁹ Kpay nan tobr darm kan mana! Yaagu nnii na wiinga daan tant hēn, lee, nidba t sokl nyeet n saa-ka na bá ηmēegt ba beft. ²⁰ Biilm, há hēna beħgu wii kir wiinga, n ka kpaabag na há riir wiingan ka sol na bá daa nyaan há beħgu. ²¹ Lee, hii há neerm magr n gobiint wii ror wiingan na bá nyaan bii han hēna bii hom, l`kotod na há hēna há ηmēegt ka vala Sangband.»

Yohanεεsa bōhōō Yeesua gwēet

²² Tii n t`kaan, Yeesuwu n há *gwēet sohdgtba bá san *Yuudee tantn. Wú n ban bá hēm kan goora halanfā, há *huur nidba. ²³ Yohanεεsa da ta huura nidba Hēnoon. Korguu ba Saliim reku kparamga. Nyaalm da ba kan kod. Nidba kod da kena há man na há hor-ba. ²⁴ Biilm, l`vuugu, bà ban riw Yohanεεswu sarga. ²⁵ Lee, Yohanεεsa gwēet sohdgtba biiba n *Yuudaa tiihii bá ka gwēela l`bafn n *nakakeet hiğb kowt. ²⁶ Bá san n yum Yohanεεs n bōhōō-wu na: «*Raabi!* ζ Deera nid há da daan v`man *Yōrdan kol bal wii hēnii? Da beda-t há gwēet, gwelja há huura nidba la! L`saa nidba memba ked wii man.»

²⁷ Há togd n bōhōō na: «Hii kpaaf há bee há lo hayenwu ηmēēğb biib ka ba sohdg-b Sangband man. ²⁸ N`mōmba, n`ba n`bee n`teew mà kaa na mà bam ka bōhōō na lag man nnii *Krista, Sangband nn bantg wii, gwentafn, bà tamn-ma há nōngan. ²⁹ Hii há hef fog

wii nnii sida. Sida tuur lee, wii t ka ba sidwii kparamga ka kewla-wu. Hān hum há noor lee, l`ka saf-wu nyaağb. Mà nyaağb nn ba nnii. Gwelja b`ba b`kpaalaa. ³⁰ L`ba na wii berjē, l`saa maa gwifda.

³¹ «Há mana n faagan wii beel l`mēnguu jugun. Hii há ba na tant hefl-wu wii bōhōō want t`ba tant jugun tii gwēet. L`saa hii há rēn sangbambiimn n daan wii, wii beel l`mēnguu jugun. ³² Hā bōhōō bii han nyan n hom bii gwēet, lee, hii kpaabag na há ret bōhōō tii. ³³ Hii há tia han taaw t`kaa tii wii rea ka bōhōō na Sangband bōhōō gobiint. ³⁴ Sangband nn tamn wii bōhōō d`mōmr noon gwēet, blaħb kaa na, dii to-wu d`*Vohoom kpaalaa. ³⁵ Sa sokla Budaaga n lo want mēnt ká nuhun. ³⁶ Hii há tia Budaagee hēn wii, há ba n neerm m`bee kakefnan mii. L`saa hii há kpaabag na há hēn wii kpaaf n welee neermii. Sangband kwēεwweerga ba há jugun.»

Yeesua rea hayen ka werā Samarii tiiba

4 ¹ *Farisii tiiba t hom na Yeesua da *huura nidba, há *gwēet sohdgtba yada ka yata Yohanεεsa reba. ² Ka ba na t`biir gobiint, Yeesua mōma da kpaabag na hii há gwēet sohdgtba da huuran. ³ Yeesua wen miig welee, há nyab *Yuudee tantn n ηmetgii *Galilee tantn. ⁴ L`da ba na há getg n *Samarii tantn.

⁵ Welee nnii han da taai Samarii korgu kuugun bà hōh-ku na Sikaar. Reekan nyōhra n koogu *Yakooba nn da to há kwēel *Yoosefwu kuu. ⁶ Ta ree nnii Yakooba lōku nn da ta bee. Huru da gira Yeesua, há kad lōkuu gbiir hēn. L`da ba l`bem wo muunsōbr. ⁷ *Samarii fōghii t daan na há ri nyaalm, Yeesua t gwēel n wun ka bōhōō-wu na: «Hai! si-ma nyaalm mà nyi!» ⁸ Há gwēet sohdgtba da san kōrgun na bà dah diit. ⁹ Fōğwii t leed-wu na: «Ven nnii *Yuudaa tia, l`saa maa ba na Samarii tia, ζ l`hēm lan na v`jam-ma nyaalm na v`nyia?» –Biilm, Yuudaa tiiba n Samarii tiiba da kpaabag na taa. – ¹⁰ Há leed-wu na: «Ka vn miim hōmgū Sangband nn saf kuu, ka ta mi hii há bōhōō na v`si-wu nyaalm há nyi wii, ven nn ba v`jam-wu nyaalm, l`saa han si-v neerm nyaalm.» ¹¹ Fōğwii t leed-wu na: «Berma, kpaabag na mad riidgu, l`saa lōku ta ba kilmgū, ζ hn ba v`ree teekan neerm nyaalm lahm v`si-ma? ¹² ζ Ba berm ka yata t`yandaa *Yakooba? Wii da to-t lōkunkuna. Wii mōma nyira kù nyaalm, há bii n há kodiira t ta nyim-m.» ¹³ Há leed-wu na: «Hii há nyi nyaalmmīna wii, nyunyūudu nan mōō-wu kuunja. ¹⁴ L`ba na

Yo

nyaalm man kee mà si mii, hii hà kee hà nyii-m wii lee, nyunyuudu nan kraa kuu-wu felaḥ'. Yanta, nyaalm man ba mà si-wu mii ba m` kitg hà ni bilga ká kraa nyiida kee, kà gbuḥm kakeḥnan neerm m` bee kakeḥnan miin.» ¹⁵ Fəḡwii t hel n bəḥəw-wu na: «Berma, si-ma nan welee nyaalmii na nyunyuudu daa kuum-ma na mà daa ta kenm bii nnaḥreen ka ri nyaalm.»

¹⁶ H́a bəḥəw-wu na: «Ked v` hohn v` sida!» ¹⁷ Fəḡwii t leed-wu na: «Mà kpaḥ n sida.» H́a ḡmɛl-wu na: «Ba n gobiint na v` biir na kpaḥ n sida. ¹⁸ Biilm, fetg yaala təmb mnu, lee, daaw vn ba há man gwelḡalena wii kpaḥ na v` sidn. Vn bed tii ba gobiint.» ¹⁹ Fəḡwii t leed na: «Berma, mà hilwa na ven nnii *gwɛɛt bəḥəwḥii. ²⁰ T` yandaba da doora Sangband tiḡan duurndina jugun. Yuudaa tiiba nen lee, nii bəḥəw ka difaa n `ni na *Yerusalɛm nnii ln ba na bà door-d tiḡan.» ²¹ H́a bəḥəw na: «Taa nya, tiim welee na waaru kenan, l` kraa kee l` bɛm na duurndina ḥen laa Yerusalɛm nnii nn ba n` door Sawu tiḡan. ²² Nii doora n` reb kraa mi bii tiḡan, ten lee, tii doora t` reb mi bii tiḡan na jugu daḥb rɛn Yuudaa tiiba man. ²³ Waaru kenan, biilm, h́u fetg taanm na bá door Sawu tiḡan gobiint bee, bá door-wu tiḡan n bà vohoom n ta gobiint, blaḥb kaa na mà Sa bagl nidba bá door-wu tiḡan welee bee. ²⁴ Sangband ba na *Vohoomn, l` ka ba na bá door-d tiḡan bee, bá door-d tiḡan n bà vohoom n ta gobiint.» ²⁵ Fəḡwii t bəḥəw na: «Mà miil na *Mesii, ban ta hoh na *Krist wii ba hà daan. Sangband nn bantg wii nnii. H́a daa kenaa, hà ree-t l` mɛnguu wiingan.» ²⁶ H́a bəḥəw na: «Man, man gwɛɛla n vn man, man nnii hii há bee wii.»

²⁷ Lee wen, hà *gwɛɛt soḥdgtba t taan. L` ḥɛm-ba yɔlaa biii na bá nyaan Yeesua gwɛɛla n foga. Gwentah, bà ni bilma mɔma ba gbaam-wu na ḡ hà bag ben hà man?, laa, ḡ ben kaa nnii ḥan gwɛɛla n wuna? ²⁸ Yeesua nn leedg-wu welee lee, fəḡwii t saa kan hà dafod n san kərgun n san n baḥ n ka bəḥəw nidba na: ²⁹ «Daan-n n` nyaan nidḥia! H́a beda-ma man ḥer bii mɛmbii, ḡ l` kpaḥ l` ḥe na Krist Sangband nn bantg wii nnii?» ³⁰ Nidba t rorm ka ked Yeesua man.

³¹ Lee wen, hà gwɛɛt soḥdgtba tidr-wu ka bəḥəw-wu na: «*Raabii*, jum diit!» ³² Lee, wii t bəḥəw-ba na: «Diit maa nn ba n na mà jum tii, nii kraa mii-t.» ³³ Gwɛɛt soḥdgtba t ka gbaama taa na: «ḡ H́ii daanii-wu n diit há jum laa?» ³⁴ H́a bəḥəw ka nyata-ba na: «Mà diit nnii na mà ḥɛm hii há tamn-ma wii səkɩb, na mà ta fɛlg ḥɛm

hà ḡmɛɛḡb ḥan taag mà nuḥun bii. ³⁵ Gwelḡa, n` bəḥəw na l` guura kidii hinaa na bà log dikaḥb, ḡ laa bee? Man lee, maa bəḥəw-n na, muudg-n n` niini n` geedg n` nyaan kpaḥt nn ba lee, dikaḥb biira na bá logm. ³⁶ H́ii há



Dikaḥlogdba

log dikaḥb gwelḡa wii soḥda hà fat, ka ta kpogla dikaḥb na b` jib neerm m` bee kakeḥnan miin. Welee lee, há da bodr n há log dikaḥb wii, bà nyaaga bà mɛmbee. ³⁷ Nnaḥ weraa na nawdlam m` bəḥəw na hii buuda jeena t logm dikaḥb mii ba gobiint. ³⁸ Maa tomra n` logm dikaḥb ka da ba gi kan bii. Jeenba da ḥera ḡmɛɛḡb l` giid-ba, nii t san n soḥd bá ḡmɛɛḡb giidm.»

³⁹ Kərguun, *Samarii tiiba kəɔd t tii Yeesua ḥen fəḡwii nn da bed-ba na hà beda-wu ḥan ḥer bii mɛmbii l` kaa. ⁴⁰ Tii kaa nnii ban da daan Yeesua man n bəḥəw-wu na há bɛm bà man. Lee, Yeesua t ḥɛm bá man goora ḥareḥ'. ⁴¹ Nidba kəɔd t hel n soḥd há gwɛɛt ⁴² n ka bəḥəw fəḡwii na: «T` tia hà ḥen, lag na vn kɛɛm-t tii kaa, lee, t` tia t` mɔmba tn ḥomr hà noon tii kaa. Welee nnii tn miig na wii nnii tant *juuni daḥd biilm.»

Yeesua gbaad huraa ḡmɛɛḥedhii kwɛɛla

⁴³ Yeesua nn da ḥer Samarii goora ḥareḥ lee, n dan n vid kan n ḡmetgii *Galilee tantn. ⁴⁴ Biilm, wii mɔma da bəḥəw na bà kraa vala *gwɛɛt bəḥəwḥu ḥayen hà kərgu. ⁴⁵ H́an taai Galilee lee, kan tiiba t la soḥd-wu ḥɛm, l` kəɔɔd na bee mɔmba da san kasant deb *Yerusalɛm n ta yum hoolgu ḡmɛɛḡt ment ḥan da ḥer kan tii.

⁴⁶ H́a ḡmetgii Kaanaa Galilee tantn, há kan da ḥer nyaalm t kit daam ree. Huraa tawdbermhii da ba Kafarnahuum, hà kwɛɛla ba n bɛḥii l` ba kakaku. ⁴⁷ Nidwii nn ḥomr na Yeesua rɛn *Yuudee tantn n ḡmetgn Galilee tantn lee, há san n yum-wu n ka jobla-wu na há daan hà gbaad hà kwɛɛl na hà bo na hà fɛlg. ⁴⁸ Yeesua t bəḥəw-wu

na: «¿L`ba na n`nyaan hoolgu heb n ηmæegi hí weraa Sangband gemmnt hii le n`tia?» ⁴⁹ Tawdwii la higr na: «Berma, ked weem mà kwæla ban fêlg!» ⁵⁰ Hâ bôhoo-wu na: «Keda, kuliim vaa, v`kwæla namtn ba hom!» Nidwii t tii Yeesua gwæet hæn n get ka kulaa. ⁵¹ Hân da kulaa lee, há ηmæefeedba t tuug-wu n bôhoo-wu na: «V`kwæla namtn ba hom.» ⁵² Hâ gbaam-ba na: «¿Waartefu hæn nnii ln da wentg-wu?» Bá leed-wu na: «Dindiin muunun waaru huyenfu ween nnii tulgu nn da nyab hà hæn.» ⁵³ Sawii t hiluu n yum na waarhuu hæn nnii Yeesua nn da bed-wu na há kwæla namtn ba hom. Tii lee, daawwii n hà haar mænd t tii Yeesua hæn.

⁵⁴ Yeesua hoolrehdrgu nnii hæn da her *Galilee. Hâ da hera-ku ka ræn n *Yuudee tantn.

Yeesua gbaad balmdindhiwu Yerusalêm

5 ¹ Tii n t`kaan, Yeesua t kot *Yerusalêm na hà di Yuudaa tiiba kowt tiit kasant. ² Korguun, biir diir da ba fiid noor ban hofn na Fæebii Fiidnoor dii man ka ba n bibida dandai hinu bà hofn-d n hebrmn na Betesdaa. ³ Bèhtiiba kod da doora dandai kwæen. Bèhtiibee nnii joomba n kparuuba n balmdindmba. [Bà da doora ka hód na biiriin nyaalm dam, ⁴ blaflb kaa na *Saberma tumfhii da hofntna biiriin ka dama nyaalmii. Bèhtinoogr há da jiba nyaalmiin m`damb kaann wii, há bēhii da wenta-wu ka hilahii la ba lana.] ⁵ Nidhii da doora kan ka ba n bēhii, l`ba na bina kwæetafn n haniind nanah hæn door n hin. ⁶ Yeesua t yum hà door n miig na nidwii hiidg ka door n bēhii. Hâ gbaam-wu na: «¿Sokla na l`gbaad-v?» ⁷ Bèhtiiwii t leed-wu na: «Berma, mà kpañ n hii na há loolg-ma biirn nyaalm wen dama. Ka bo na mà he gemm na mà loo kan, hii t fetg loob mà nongan.» ⁸ Hâ bôhoo-wu na: «Vidg! Log v`fiigu v`keda!» ⁹ L`gbaad nidwii yelmaa, há logm hà fiigu n bah n ka ked. Gwentahaa, gwætii da getg *Saabaat goor. ¹⁰ Tii kaa nnii *Yuudaa tiiba bermba nn da hofn nid ln gbaad wii n bôhoo-wu na: «Jana nnii Saabaat goor, t`bahlb kpañ sañ huru na v`tohd v`fiigu.» ¹¹ Hâ leed-ba na: «Hâ gbaad-ma wii beda-ma na mà log mà fiigu mà ked.» ¹² Bá ηmæt n gbaam-wu na: «¿Wen bed-v na v`log v`fiigu v`keda?» ¹³ Nid ln da gbaad wii da kpañ mi há da her-wu welee wii, l`kotod na Yeesua da bôda yem nidfigm m`da ba kaalajeen mii kaa.

¹⁴ L`moo jafn, Yeesua t tanj-wu n *Sangband haarn n bôhoo-wu

na: «Kpaya, l`gbaad-v nnia! Daa mōog fubefga heb na bii jeenb daa daan v`jugun ka gwædg n kwæen!» ¹⁵ Nidwii t san *Yuudaa tiiba bermba man n ree n bôhoo-ba na Yeesua gbaad-wu. ¹⁶ Lee wen, bee t bah n ka kpal Yeesua, l`kotod na hà da hera welee Saabaat goor. ¹⁷ Hâ leed-ba na: «Mà Sa la heewra n ηmæēgb heb, tii nnii man ta ba b`jugun welee.» ¹⁸ Gwæt hæn bed-ba tii kaa, *Yuudaa tiiba bermba t ka bag kpaalaa na bà kuu-wu, lag na hæn ba valg Saabaat goor bahlb n jafn, na hà da ta hofl Sangband na hayen hà Sa, ka log hayen wo wú n dn l`ba gbarañ'.

Yeesua weraa na wii sañl neerm

¹⁹ Yeesua t leed ka bôhoo-ba na: «Mà bôhoo-n gobiint na waa, Budaaga kpañ kà nyag yem kà he bii. Kà geewa kà Sa nn hēna bii le ka hēna. Sa nn hēna bii mēmbii, Budaaga ta hēna-b. ²⁰ Biilm, Sa sokla hà Budaaga ka weraa-ka bii hæn hēna bii mēmbii. Hâ ba hà lag hà werii-ka na kà hēm ηmæegt t`ba bermt ka yata nn nyan n jana tii mēntii n`yafn n`noora. ²¹ Biilm, wo Sa nn himaa kpiirmba ka sañ-ba neerm lee, ta welee nnii Budaaga nn ta sañ neerm hii kan bag wii. ²² L`saa, lag Sa yaa yaagu, hà logra yaanhii menhii n taag Budaaga nuhun, ²³ ka bo na nidba mēmba valgm-ka wo ban ta vala ká Sawu lee. Ka v`kpañ vala-ka, l`weraa na ta kpañ vala ká Sa há tamn-ka wii.

²⁴ Mà bôhoo-n gobiint na waa, hii tamn-ma. Hâ kewla mà ret bôhoo tii ka ta tia há hæn wii ba n neerm m`bee kakefnan mii, l`saa bà nan kpañ yaa-wu n yaagu. Hâ reda kuumn n jib neermn. ²⁵ Mà bôhoo-n gobiint na waa, waaru kenan, hù fetg taanm na kpiirmba nan hom Sangband Budaaga noor. Bá nan fum ká noor bee mēmbēe kee bà neer. ²⁶ Wo mà Sa nn ba n gemmnt na hà sañm neerm lee, há ta sañm Budaaga gemmnt na kee ta bēm n neerm. ²⁷ Kan ta ba na *Nida Budaaga lee, há to-ka gemmnt na kà yaam yaagu. ²⁸ L`daa hēe-n yola, l`kotod na waaru kena na biiba bá ba bilin bee mēmbēe hom Nida Budaaga noor. ²⁹ Ban ba bà hom ká noor lee, bà riir. Lee wen, bá da her tant hæn homgu bee himtg kuumn bà sohdg neerm, l`saa bá da her bēfgu bee, bà himtg kuumn na bà yaa-ba n yaagu. ³⁰ Man lee, maa kpañ mà bee mà he bii n mayen mà gemmnt. Mà yaa wo há tamn-ma wii nn weraa-ma lee. L`saa man yaa n mug bii, b`ba sobb l`kotod na mà kpañ bag na mà he man sokla bii. Hâ tamn-ma wii soklb nnii man hēna.

Yo

³¹ Ka In bɛm na man rea mayen mà gwɛɛt ka bɔhɔɔ, mà ret bɔhɔɔ tii kpaɸ t' bɛm na bà hee-t n ɲmɛɛgb. ³² Lee, jeena bɔhɔɔ mà gwɛɛt, mà ta mi na fan bɔhɔɔ mà jugun tii ba gobiint. ³³ N`da tomra nidba Yohanɛɛsa man, bá san n wagii-wu. Há gwɛɛl ka taaw gobiint kaa. ³⁴ Man lee, maa kpaɸ bag na nida teew mà kaa. Mà bɔhɔɔ welee na l`bee l`daɸ n`juuni. ³⁵ Biilm, Yohanɛɛsa da boo boglamilu ban tɔlg na hú wiir nidba huu. Nen lee, nii t sɔkl n jaɸ na n`nyaag hà wiingan. ³⁶ Man lee, bii b`taaw mà kaa bii ba jeegu ka yata Yohanɛɛsa reb. Bii nnii ɲmɛɛgt mà Sa nn to-ma má ka hɛna tii. ɲmɛɛgt man hɛna tii bɔhɔɔ mà jugun gwɛɛt ka weraa na mà Sa tamn-ma. ³⁷ Biilm, mà Sa tamn-ma, wii mɔma gwɛɛla ka taaw mà kaa. Lee, n`ban fom há noor felaf', n`ta ban nyaan há nɔnga felaf'. ³⁸ N`kpaɸ mad hà gwɛɛt, l`kɔtɔd na n`kpaɸ tia hii Sa nn tamn wii hɛn. ³⁹ N`wia ka nyigaa *Wadbuudgan gwɛɛt ka diila na n`ba n`yuun t`ni neerm m`bee kakefnan mii, l`ba na gwɛɛtii mɔmt bɔhɔɔ mat. ⁴⁰ Gwentaf, n`kpaɸ bag na n`daan mà man na n`yuun neerm mɔmm.

⁴¹ «Mà kpaɸ bag na nidba jahrm-ma. ⁴² Ka saa mà miil na n`kpaɸ sɔkla Sangband. ⁴³ Mà daan mà Sa hidrn, n`ka ba sohdg-ma. Ka hii jeena t daan hayen há hidrn, n`sohd-wu. ⁴⁴ L`saa, n`sɔkla na n`nyɔkm taa, nyɔkb b`ren Sangband dyend man bii ¿ n`bagl-b mɛɸ? ¿ Lan nnii nn bo na n`bɛm n gwɛɛt hɛn tiim? ⁴⁵ Daa diilgm-n na man kee mà tulg-n hoogu mà Sa nɔngan! *Mohiisa kee hà tulg-n-ku. Mohiisyenwii hɛn nnii nn daag. ⁴⁶ Ka n`da tii hà hɛn biilm, nn ta ba n`tii mà hɛn. Maa gwɛɛt nnii fan bed hà wadiin. ⁴⁷ Wo nn ta kpaɸ tia fan hɔd tii hɛn lee, ¿ lan nnii nn ba n`tii maa gwɛɛt?»

YEESU NNII NIDBA DIIT

Yeesua hera kpooni t yad

Ta nyaan Matewa 14.13-21; Markuusa 6.30-44; Lukaasa 9.10-17

6 ¹ Tii n t`kaan, Yeesua t san *Galilee nyaam bal. Bà ta hɔɸl-m na Tiberyaad nyaam. ² Nidfigm t tag há kaa. M`da nyana hoolgu hɛb fan da her ka gbaadaa bɛɸtiiba kuu, lee, n ka tagd há kaa. ³ Há kot duur jugun n kad² wú n hà *gwɛɛt sohdgtba. ⁴ *Yuudaa

6.3 Bà kɔrgu ka weriita t kad, l`weraa na hà bo na hà weriim gwɛɛt.

tiiba *Getgm kasant da ba nyɔɸ! ⁵ Há geed hà kpama n yum nidfigm hɛfnra ka kena hà man. Lee, há gbaam Filf na: «¿ Tee nnii tn ba t`bee t`daɸ kpooni na t`doow nidbambena mɛmbɛe?» ⁶ Há da gbaama welee na hà nyaan fan ba hà leedg tii. Wii mɔma da miil fan ba hà he bii. ⁷ Filfa t tɔgd n bɔhɔɔ na: «Ka bá la log ruuni kwifr, bà kpaɸ bà daɸ kpooni na baaben tia yuun gbeɸga na hà di.» ⁸ Gwɛɛt sohdgtvol bà hɔɸ-wu na Hándrea, Simoon Fetra nyakwɛɛln, wii t bɔhɔɔ na: ⁹ «Budaaga kiiga ba nanaf ka mad kpooni hinu n hɔɸbii hireɸ! ¿ Welee ba l`he ben nidfigmmina?» ¹⁰ Lee wen, Yeesua t bɔhɔɔ na:

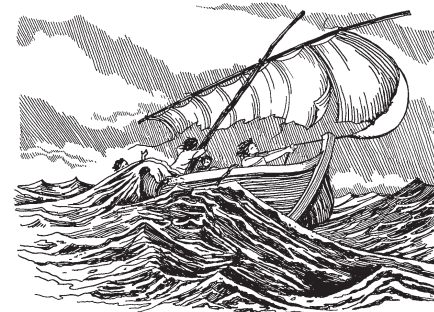
«Biir-n-ba bà kad bà mɛmbɛe!» Moot da ba kaalɛɛn kɔd, tii nnii nidfigmii nn da kad tinan. Nidba bá da ba kan bee, daba da taara wo ruuni hinu. ¹¹ Há logm kpoonhii n seenj Sangband na dii hera ɲmɛɛgb. Lee, n wed bá raarm-fi nidba bá kad bee mɛmbɛe. Há ta safm-ba hɔɸlii wo ban bag lee. ¹² Bá wen diir bà mɛmbɛe n togm, há bɔhɔɔ hà gwɛɛt sohdgtba na bá kolm gbeɸa há tɛl hee na bii daa bɔr. ¹³ Bá nan kolm gbeɸee, há hugl furia kwifr n hareɸ! Ban da diir kpooni hinuɸi l`tɔlm bii nnii.

¹⁴ Nidbee nn da nyan hoolgu Yeesua nn da her kuu lee, bá ka bɔhɔɔ na: «Nidwunwuna nnii *gwɛɛt bɔhɔɔt há da ba hà daan tant hɛn wii mɔma.» ¹⁵ Lee, Yeesua nn mi na baa bà mug-wu n kwɛgdɪ na bà lo-wu huraant lee, há ta ree hayenwu kpamga hɛn duur jugun n ka ba kan hayen.

Yeesua nawdra nyaalm jugun ka ked

Ta nyaan Matewa 14.22-33; Markuusa 6.45-52

¹⁶ Jabr nn da jabaa lee, Yeesua *gwɛɛt sohdgtba t tifdgii nyaam maaru. ¹⁷ Bá jib kpiirgun n ka kedaa Kafarnahuum, balvoln. Nyingu



da nyinn, Yeesua ban vɔhdg-ba. ¹⁸ Há m miim da bah n ka fug ka ba daat. Lee, nyaam t bah n ka dama kimm. ¹⁹ Bà da kaara kpiirgu l`taam wo tana fanu laa haroond. Bá yum Yeesua nawdra nyaam hɛn ka nyufna bà kpiirgu. Ban nyan welee lee, fɔbɛɸgu t mug-ba. ²⁰ Yeesuwii t bɔhɔɔ-ba na: «Mann. Daa solm-n

fobɛŋgu!»²¹ Bá ka bag na bà log-wu, yelmaa, kpiirgu tafaa bá kan nn ked ree tant.

Yeesu nnii kpoonu hú sah neerm huu

²² Toŋu nn da vetg lee, nidfigm m' da kpat balvolii ɛn mii t yum na kpiirgu kuyengu da beel kan, l' ba na Yeesua da ba jib há *gwɛɛt sohdgtba man. Bee da nyab bayen. ²³ L' saa, kpiirvont da reda Tiberyaad kɔrgun n taan kaalaŋa Berma kan da seenj Sangband na d' herá ɛmɛɛgb n dɔm nidfigm n kpooni ree. ²⁴ Nidba nn da nyan na Yeesuwu n hà gwɛɛt sohdgtba bà kpaŋ kan lee, bá jib kpiirtiin n san Kafarnahuu ka bag-wu. ²⁵ Bá san n yum-wu ree, lee n ka gbaama-wu na: «*¿ Raabii, taan laawen nnaŋ!*» ²⁶ Há leed-ba na: «Mà bɔhɔɔ-n gobiint na waa, ka n' bag-ma, lag na n' bagl-ma na n' homra hoolgu man her kuu kɔtɔd. Háai, n' bagl-ma na nn diir kpooni n togm. ²⁷ Daa ɛm-n ɛmɛɛgb ka bag diit t' kofla tii! ɛm-n ɛmɛɛgb ka bag diit t' hiida tii! Tii kena n neerm m' bee kakeŋnan mii. *Nida Budaaga kee kà si-n welee diitii. Sa Sangband to-ka gemmnt ka higaa ká ɛn há lamba.» ²⁸ Bá saa n gbaam-wu na: «*¿ T' ka ba t' he lan t' bee t' ɛm ɛmɛɛgt Sangband nn hɔd-t n tii?*» ²⁹ Há leed-ba na: «Sangband ɛmɛɛgb nnii na n' tiim hii d' mɔmr nn tamn wii ɛn.» ³⁰ Tii jugun, bá bɔhɔɔ na: «*¿ Hoolteku nnii vii nn ba v' bee v' he na t' nyaan t' tii v' ɛni? ¿ ɔmɛɛtebn vn ɛna?*» ³¹ T' yandaba nn da gɛta n kpamloŋun lee, bà da diira diit t' len sangbambiimn wo *Wadbuudgan kaalaŋankena nn bɔhɔɔ lee na: *Hà da sira-ba diit t' ren sangbambiimn tii bá jum^z.*» ³² Há leed-ba na: «Mà bɔhɔɔ-n gobiint na waa, lag *Mohiisa da sira-n sangbambiimn kpoonu, mà Sa sahl gobiint sangbambiimn kpoonu. ³³ Biilm, kpoonu hú ren Sangband man huu, huu nnii hú tɛhdgn sangbambiimn n ka sah nidba neerm.» ³⁴ Bá bɔhɔɔ na: «Berma, sahm-t welee kpoonhuu kakeŋnan.» ³⁵ Há leed-ba na: «Man nnii kpoonu hú sah neerm huu. Hii há kena mà man wii, kɔm nan kpa kuu-wu felah'. L' saa hii há tia mà ɛn wii, nyunyudu nan ta kpa kuu-wu felah'. ³⁶ Mà da fetg-n-t bɔhɔɔb, n' nyana-ma, gwentaŋ, n ka la kpa tia. ³⁷ Biiba mà Sa nn to-ma bee mɛmbee, baa bà daan mà man. Mà kpa kee mà vo hii há kena mà man wii. ³⁸ Lag na mà hofntn sangbambiimn na mà

6.31 Gwɛɛtii ba Yum78^{an}.24.

ɛm man sokla bii, mà hofntn na mà he hii há tamn-ma wii soklb. ³⁹ Ngu hii há tamn-ma wii kpa bag na mà bɔrii fan to-ma bee ni hii. Lee, na mà nan himii-ba gokaawrd goor. ⁴⁰ Biilm, mà Sa soklb nnii na, biiba bá tɔfr Budaaga ka tia kà ɛn bee mɛmbee sohdg neerm m' bee kakeŋnan mii. L' saa maa nan himii-ba gokaawrd goor.»

⁴¹ Lee wen, *Yuudaa tiiba t baf n ka nyeera hà gwɛɛt, l' kɔtɔd na hà da beda na wii nnii kpoonu hú hofntn sangbambiimn huu. ⁴² Bà da bɔhɔɔ na: «*¿ Lag wii nnii Yeesua? ¿ Lag wii nnii Yoosefa kwɛɛla? T' miil hà sawu n hà nya. ¿ Lan nnii fan ba hà bee hà biir na hà hofntn sangbambiimn nii?*» ⁴³ Há leed-ba na: «Saa-n taa waruub! ⁴⁴ Hii kpaŋ hà bee hà daan mà man ka mà Sa há tamn-ma wii ba dar-wu, lee na, maa nan himii-wu gokaawrd goor. ⁴⁵ N' ba n' bee n' kaal gwɛɛtntina *gwɛɛt bɔhɔɔtba wadiin. L' beda kan na: *Sangband kee d' weriim bà mɛmbee.* Nid baaben tii há fum mà Sa noor n sohd hà weriib wii, hà ba hà daan mà man. ⁴⁶ Hii ban nyaan mà Sawu felah', ka l' kpaŋ na há ren Sangband man n daan wii. Wii lee, wii nyana mà Sa. ⁴⁷ Mà bɔhɔɔ-n gobiint na waa, hii há tia wii ba n neerm m' bee kakeŋnan mii. ⁴⁸ Man lee, man nnii kpoonu hú sah neerm huu. ⁴⁹ N' yandaba nn da la diir diit t' ren sangbambiimn tii lee, ¿ t' kew na bà daa kpa? ⁵⁰ Lee, kpoonu hú tɛhdgn n sangbambiimn huu nn ba lee, hii hà juu-hu wii nan kpa ku. ⁵¹ Man nnii neerm kpoonu, hú hofntn n sangbambiimn. Ka hii t di welee kpoonhuu, hà ba hà neer kakeŋnan. ¿ Kpoonu man kee mà si nidba na bá di bà neer huu nnii bee? Hii nnii mà mɔm mà gbanu.»

⁵² *Yuudaa tiiba nn homr welee lee, n baf n ka kpal bayen tulgu tulgu ka bɔhɔɔ na: «*¿ Lan nnii nidwunwuna nn ba hà to-t hà gbanu na t' dia?*» ⁵³ Lee, há bɔhɔɔ-ba na: «Mà bɔhɔɔ-n gobiint na waa, ka n' kpa ju *Nida Budaaga gbanu ka nyi ká jiim, neerm kpaŋ m' bɛm n' ni. ⁵⁴ Hii há ju mà gbanu ka nyi mà jiim wii ba n neerm m' bee kakeŋnan mii, l' saa, maa nan himii-wu kuumn gokaawrd goor. ⁵⁵ Mà gbanu ba na diitn biilm, mà jiim ta ba na daamn biilm. ⁵⁶ Hii há ju mà gbanu ka nyi mà jiim wii neera mà ni, mà ta neer há ni. ⁵⁷ Mà Sa há tamn-ma wii ni ba neerm. Wii ɛna mà neer. Lee, hii há doow hayen n mà gbanu wii, maa mà ta ɛm hà neer. ⁵⁸ Kpa-n! Kpoonu hú hofntn sangbambiimn huu nanaŋ'. Hii há ju kpoonhunhuna wii ba hà neer kakeŋnan.»

Yo

⁵⁹ Yeesua da bɔhɔɔ gwεεtii Kafarnahuu *Yuudaa tiiba kpoglb disakun ka heewr n weriib.

⁶⁰ H́a *gwεεt sohdgtba nn da kewlg gwεεtii lee, bá kɔd t ka bɔhɔɔ na: «Gwεεtntina ba gemm na bá sohdg-t. ¿Wen ba hà kewlgm-t?»

⁶¹ Yeesua da miig hɔm na há gwεεtii ba t`daan n nyeerb hà gwεεt sohdgtba huuga. Tii kaa nnii han da gbaam-ba na: «¿L` haama-nn? ⁶² Ka n`dan n yum *Nida Budaaga ηmeta ka kota kà kan da ba ree de, ¿n`biir na laa? ⁶³ *VoROOM sahl neerm. Gbanu henu kpañ bii. Gwεεt man bed-n tii ba na VoROOMn, ka ta ba na neermn. ⁶⁴ Gwentah, biiba ba n`huuga ka kpañ tia.» Biilm, Yeesua da miina kɔtɔdn weem biiba bá da kpañ tia n hii há nan gweedma-wu wii.

⁶⁵ H́a hewl na: «Tii kaa nnii man bed-n na hii kpañ hà bee hà daan mà man ka Sangband ba si-wu huru.» ⁶⁶ L`vuuguu n jah, há gwεεt sohdgtba kɔd t dar bayen n saa n ka ta kpañ tagd hà kaa. ⁶⁷ Lee wen, Yeesua t tint hayen kwifr n barehbee weenn n gbaam-ba na: «Nen de, ¿nii kpañ n`nyabn?» ⁶⁸ Lee, Simoon Fetra t leed-wu na: «Berma! ¿T`nyab t`san wen man? Ba n gwεεt t`sah neerm tii. Neermii beel kakehnan. ⁶⁹ Ten lee, tii da lo t`daagbii membii v`hen n ka mi hɔm na ven nnii Buuda, Sangband nn tamn wii.» ⁷⁰ Yeesua t leed-ba na: «Kwifr n barehba nen, ¿lag man bantg-n? Gwentah, n`ni bilma ba na kunidn.» ⁷¹ H́a da bɔhɔɔ welee ka hel Simoona Kariyoot tia kwεεl Yuudaasa. H́a da ba na kwifr n barehbee ni bilmn. Wii da beel hà rεε Yeesua.

YEESU NNII SUGT KASANT KɔTɔD

Yeesua teelba kpañ tia na wii nnii hii Sangband nn bantg wii

7 ¹ Tii n t`kaan, Yeesua t lintgii n *Galilee tant. H́a da kpañ bag na hà lint n *Yuudee, l`kɔtɔd na *Yuudaa tiiba bermba da bagl na bà kuu-wu. ² Yuudaa tiiba *Sugt kwεεn kasant da ba nyɔh'. ³ H́a teelba t bɔhɔɔ-wu na: «Nyab nnañ v`san Yuudee tantn, ka bo na v`*gwεεt sohdgtba ta nyaan kan vn hɛna bii! ⁴ ¿H́ii daa ka bag na bá miim-wu n ka ηmeta ka fohma han hɛna biin? Ka v`hɛna ηmεchɔmb wennaa, hɛm na nidba miig-v!» ⁵ Biilm, Yeesua teelba mɔmba da

6.60 ¿Wen ba hà kewlgm-t? Baa bà bee bà ta hom na ¿Wen ba hà kewlgm-wu?

kpañ tia hà hɛn. ⁶ H́a leed-ba na: «Mà vuugu ban taan. Nen lee, l`bee nen n hɔm baa laawena. ⁷ Nidba kpañ bà bee bà nyaahaam-n. Man lee, bà nyaahaama, l`kɔtɔd na mà bɔhɔɔ-ba na bá ηmεεgt kpañ hɔm. ⁸ Nii ked kasant, maa kpañ mà san kasantntina na mà vuugu ban taan.» ⁹ H́an bed-ba welee lee, n kpañ n ka ba Galilee tantn.

Yeesua san sugt kasant

¹⁰ Yeesua teelba wen san kasant, há ta san. H́a da kpañ hɛna na bá miig na hà daann, hà da ba fohmgan. ¹¹ *Yuudaa tiiba bermba da bagl-wu kasantiin ka gbaama taa na: «¿H́a ba nan tee?» ¹² Nidfigm da warwa hà gwεεt kɔd. Biiba da bɔhɔɔ na: «Nidhɔmn», l`saa volba bɔhɔɔ na: «H́aai, hà hogla nidba.» ¹³ Wo bà membee nn da sol bermbee fobefgu lee, hii t ka kpañ bɔhɔɔ há gwεεt wiingan.

¹⁴ Kasantii goora da fetg radgm. Yeesua t san *Sangband haarn n bah n ka weraa gwεεt. ¹⁵ L`da hɛna *Yuudaa tiiba yɔlaa, bá ka gbaama taa na: «¿H́a her lan n ka mi *Wadbuudgan gwεεt wennañ ka ba kpɛlɛ-t rii felañ?» ¹⁶ H́a leed-ba na: «Bii man werii-n bii ba rɛn mà man. Mà sohdg-b hii há tamn-ma wii man. ¹⁷ Ka hii t to hayen na hà he Sangband sɔklb, hà ba hà bee hà miig na mig bii man weraa bii rɛn Sangband man laa, mà gwεεla n mayen mà gemmntn. ¹⁸ H́a gwεεla hayen hà hidrn wii bagl hayen hà nyɔkb. Lee, ka hii geewa na bá nyɔkm hii hà tamn-wu wii, wii nnii gobiint tia. Gokaat kpañ hà ni. ¹⁹ *Mohiisa da to-n *bahlb, gwentah, n`ni hii kpañ hɛna b`jugun. ¿Ben kaa nnii nn bag na n`kuu-ma?» ²⁰ Nidfigm t leed-wu na: «Ba n kunida, ¿wen bag na hà kuu-vii?» ²¹ H́a tɔgd n bɔhɔɔ-ba na: «Ŋmεεgb byenb nnii man her, l`hɛm n`membee yɔlaa. ²² Diilg-n hɔm! Mohiisa da sira-n wad na n`*bɔdm nidba, l`ba na lag wii da degdg kowtii, da t`yandaba retrn. Ln ba welee lee, l`kpañ jaarña na n`*bɔtg hiiwu *Saabaat goor, ¿laa bee? ²³ Ka bà bɔta budaaga kiiga Saabaat goor na bà vala Mohiisa bahlb, ¿ben kaa nnii n`ni nn weera n man na mà gbaad nidwu há bilmrii Saabaat goor? ²⁴ Daa yaam-n ka geewa nida nɔnga, yaam-n yaagu kù ba sɔbb!»

²⁵ *Yerusalem tiiba t yum welee, n ka gbaama na: «¿Lag nidwunwuna nnii ban bag na bà kua? ²⁶ Kpañ-n han gwεεla hà sɔklbn hii kpañ bɔhɔɔ-wu lia! ¿Laa t`huraamba miig na wii nnii *Krist Sangband nn bantg wii biilm le? ²⁷ Wunañ lee, t`miil há kan red, l`ba na Kristwii daa kenaa, hii kpañ kee hà miim há rɛnlarña.»

²⁸ Lee wen, Yeesua la weraa *Sangband haarn. H́a tool na: « ǀ N` miil-ma hom biilm, ka ta mi mà kan manana? Gwentaf, miim-n na mà ba daan mayen mà hidrn, lee, hii há tamn-ma wii ba gobiint tia. N` ta kpaá mii-wu mef'. ²⁹ Man lee, maa miil-wu, l`kótod na mà ren wii man n daan, l`ba na wii tamn-ma.» ³⁰ Lee wen, bá ka bag na bà mug-wu, gwentaf, hii t ka ba tarm hà hen na há waaru ban taan. ³¹ Nidfigmiin, nidba kod t la tii hà hen. Bà da gbaama na: « ǀ Krista daa kena hà he hoolgu heb l`yatg nidwunwuna nn her bii? »

³² Ban warwa taa nidfigmn Yeesua jugun tii t taai *Farisii tiiba tobhan. Lee, *gotibermba n Farisii tiiba t tom Sangband haar hen kigdba na bà mug-wu. ³³ H́a bōhōo-ba na: «Mà bee saf, mà kpaaf mà hiidg. Lee n l`kaann, mà da mà ηmetgii há tamn-ma wii man. ³⁴ N` kee n` bagm-ma ka kpaá yuu-ma, ka kpaaf n` bee n` san mà kan ked ree.» ³⁵ H́an bed welee lee, *Yuudaa tiiba bermba t baf n ka gbaama taa na: « ǀ H́a ba hà san tee na t` bagm-wu ka kpaá yuu-wii? ǀ Laa hà bo na hà san Yuudaa tiiba bá yadr taa Grées tiiba man bee le? Ka l`ba he hom, hà baa na hà san hà ta werii Grées tiiba. ³⁶ ǀ H́a bo na hà biir na lan ka bōhōo na: T` kee t` bagm-wu ka kpaá yuu-wu, ka ta kpaaf t` bee t` san hà kan ked ree? »

³⁷ Kasantii gokaawrd da ba na gobermr nnii. Yeesua t jehnt nidfigm huuga n tool na: «Ka nyunyuudu mad hii, hà daan mà man hà nyi. ³⁸ Wo *Wadbuudga nn bōhōo lee, *neerm nyaalm kolberma kee hà gbuhm hii há tia mà hen wii ni.*» ³⁹ H́a da bōhōo welee l`hel *Vohoom bá da tia hà hen bee nn nan sohda mii. Biilm, lee wen, Vohoom ban hohntn, blaaf kaa na Yeesua nyokb ban riir wiingan.

⁴⁰ Nidfigmiin, nidba bá homr Yeesua gwεεt bee, bá kod t ka bōhōo na: «T` kpaá nigaa. Nidwunwuna nnii *gwεεt bōhōot ban hōd wii biilm.» ⁴¹ Volba da bōhōo ka dihaa n bà ni na: «*Kristn.» Volba kir ka bōhōo na: « ǀ Krista ba hà bee hà bεm na Galilee tia? ⁴² Wadbuudga kpaá bōhōo na, ǀ Sangband nn bantg wii kee hà bεm na *Daviida yakiiga? ǀ Na bà kee bà meed-wu Betlechem Daviida kōrgu nii? » ⁴³ Lee, nidfigm t rad taa Yeesua kaa. ⁴⁴ Bá ni biiba t ka bag na bà mug-wu, gwentaf, hii t ka ba tarm hà hen.

⁴⁵ Sangband haar hen kigdbee t ηmetgii *gotibermba n *Farisii tiiba man. Bee t gbaam-ba na: « ǀ N`ba mug-wu n daan n na laa? »

⁴⁶ Bá leed-ba na: «H́ii ban gwεεl wo nidwunwuna nn gwεεl lee.»

⁴⁷ Farisii tiiba na: « ǀ N` bōhōo na bee? ǀ Nii ta saa hà hogl-nn? »

⁴⁸ ǀ T` huraahii laa Farisii tiifii tii hà henn? ⁴⁹ Lee, nidfigmiin, hii kpaá mi Mohiisa *bafhb, biiba nnii ln gwεεl bá kaa nobefr.»

⁵⁰ Nikōdema da ba Farisii tiibee huuga. Wii nnii há da san miim Yeesua man wii. H́a bōhōo-ba na: ⁵¹ « ǀ T` bafhb safh-t huru na t` dar hii tobr ka ba hom lli hà noon, ka ta kpaá mi há reb kohln? »

⁵² Bá leed-wu na: « ǀ Ta ven nnii Galilee tiigun? Bag Wadbuudgan hom! Gbaam v` hom! Ba v` nyaan na *gwεεt bōhōothii ban ren Galilee tantn felaf'!»

Yaruutfōghii gwεεt

[⁵³ Tii n t` kaan, baaben tia t ηmet ka kulaa haa.

8 ¹ Yeesu lee, wii t san Kpaamtiit duuga jugun. ² Goorii tonj vεtr, há ηmetgn hateekwεεn weem *Sangband haarn, nidfigm t ka hefr taa hà kpama. H́a kad n baf n ka weraa gwεεt. ³ Yelmaa, *bafhb weriitba n *Farisii tiiba t daan n fōghiiwu n kwεgdi. Bà da togdg-wu hà heewr n yaruub. Bá jibl-wu nidfigm huuga n jehf-wu Yeesua nongan yakk, ⁴ n bōhōo na: «Berma, t` togdg fōgwunwuna hà yarwa. ⁵ Mohiisa *bafhb safh-t wad na t` kuum wenna fōgbee n tana. Ven de, ǀ vii bōhōo na lan gwεεtii henii? »

⁶ Bà da bōhōo welee na há loo bá kpaan, bà nyaan tiit na bà tulg-wu. Yeesua t bafh hà jugu n ka hoor tijan n hà nabii. ⁷ Bee tidr ka gbaama goyenguu.

Lee, há vii há jugu n bōhōo-ba na: «N` ni hii há ban he fubεfga felaf wii bεm noogr na hà lotg-wu tand.» ⁸ H́an bed welee lee, n ηmet n bafh há jugu n ka ta hoor tijan. ⁹ Ban homr welee lee, n baf n ka nyaba hayen hayen ka baf n kpalmmba. L` saa fōgwii n jaf Sangband haarn, hà jehf Yeesua nongan nidfigm huuga. ¹⁰ Lee, Yeesua t ka via hayen n gbaam na: «Taa nya, ban tulg-v hoogu bee, ǀ bà ba tee?, ǀ hii ba dar v` tobrn? » ¹¹ Wii t leed-wu na: «Berma, bilma mōma ba tarm mà hen.» Lee, há bōhōo-wu na: «Maa ta kpaaf mà dar v` tobr. Keda! Gwentaf, jana n jahaa, daa ta mōog fubεfga heb! »]

Yeesua weraa Sangband haarn

¹² Yeesua t lilm gwεεlb n nidfigm n bōhōo na: «Man nnii tant hen wiinga. H́ii há tagd mà kaa wii kpaaf hà ked nyeetn, hà ba hà bεm n wiinga l` saf-wu neerm.» ¹³ *Farisii tiiba nn homr welee lee, n

leed-wu na: «Bɔhɔɔ vyen v` gwεεt, v` ret bɔhɔɔ tii kpaɲ daft tiit.»
 14 H́a leed-ba na: «L`ba biilm welee na m̀a bɔhɔɔ mayen m̀a gwεεt, gwεntaɲ, mat bɔhɔɔ tii ba gobiint, m̀a miil m̀a kan rɛn, ka ta mi m̀a kan ked. Nen lee, n`kpaɲ mi m̀a kan ked ree, n`ta kpaɲ mi m̀a kan kulaa ree. 15 Nii yaa wo nida nn yaa lee, man lee, maa kpaɲ yaa n hii. 16 Ka l`he na m̀a yaa, m̀a yaam ba m`bɛm sɔbb, l`kɔtɔd na m̀a kpaɲ mayen ka yaa. M̀a n m̀a Sa h́a tamn-ma wii t`yaan. 17 Lee, ζ l`ba hɔr n`*baɲlb wadgan na, ka nidba barehba t`hig goyengu jugun na b́a t`bɔhɔɔ tii ba gobiint? 18 M̀a gwεεla mayen m̀a hidrn, l`saa m̀a Sa h́a tamn-ma wii ta bɔhɔɔ mat.» 19 B́a gbaam-wu na: «ζ V`sawii ba tee?» H́a leed na: «N`kpaɲ mii-ma ka ta kpaɲ mi m̀a Sa. Ka nn miim-ma, nn ta miim m̀a Sa.» 20 Yeesua da gwεεla welee ka weraa gwεεt *Sangband haarn ka kad b́a kan saɲ want ka lɔɔ ree kpaɲga. H́ii t`ka ba magii na h́a mug-wu na waaru ln lo na l`he welee huu ban taan.

21 Yeesua t`lilm-ba bɔhɔɔɔ na: «Man lee, m̀a nyaban. N`kpaɲ n`bee n`san m̀a kan ked ree. L`saa n`kee n`bag-ma n`fel, n`kpiidr ka ba n`fubɛhiin. N`kpaɲ kee n`bee n`san m̀a kan ked ree.» 22 H́an bed welee lee, *Yuudaa tiiba bermba t`ka gbaama taa na: «ζ H́a bo na h́a ku hayen laa? ζ H́a bo na h́a biir na lan ka bɔhɔɔ gwεεtina na t`kpaɲ kee t`bee t`san h́a kan ked ree?» 23 Lee, h́a bɔhɔɔ na: «Nii ba na tant heɲl-n, man lee, sangbambiimn tii nii man mi. Tantntina heɲl n`nen, lag tantntina heɲl n`man. 24 Tii kaa nii man bed-n na: N`kee n`kpiidr ka ba fubɛɲgan. Biilm, ka n`kpaɲ tia na man nii *hii h́a bee wii*, n`nan kpiidr ka vɛɲr fubɛɲgan. 25 B́a gbaam-wu na: «ζ Ven nii wenii?» H́a leed-ba na: «M̀a manna ka bɔhɔɔ-n-t. 26 M̀a ba n`gwεεt kɔd na m̀a biir t`hɛl-n, ka ta ba n`gwεεt kɔd na m̀a yaa n`nn. H́ii h́a tamn-ma wii ba na gobiint tiin, lee, m̀a faa nidba bii man kpeɲɲ h́a man bii.»

27 B́a da kpaɲ hum na h́a bɔhɔɔ-ba h́a Sa gwεεt. 28 Lee, h́a hewl na: «Nn kee n`vii *Nida Budaaga n`faaga lee, lee wen, n`miig na man nii *hii h́a bee wii*, n`ta miig na m̀a kpaɲ h́ena bii mayen m̀a sɔkɲb, lee, na m̀a gwεεla n`nn m̀a Sa nn werii-ma bii. 29 Biilm, hii h́a tamn-ma wii ba m̀a man. H́a ba saa-ma mayen. M̀a h́ena bii b`bee-wu loogu bii n`jaf'.» 30 H́an gwεεl welee lee, nidba kɔd t`tii h́a h́en.

31 Lee, Yeesua t`bɔhɔɔ *Yuudaa tiiba bermba b́a tii h́a jugun bee na: «Ka n`mad gwεεt man faa-n tii hɔm, n`bɛm m̀a *gwεεt

soɲdgtba biilm. 32 Lee, n`miig gobiint, l`saa gobiint he n`bɛm nyen n`bolmɲ.» 33 B́a leed-wu na: «Ten, ten ba na *H́abrahaama yakii ten, t`kpaɲ na hii yuummba. ζ Lan nii vn ba v`bee v`biir na t`bɛm tyen t`bolmɲ nii?» 34 H́a bɔhɔɔ na: «M̀a bɔhɔɔ-n gobiint na waa, hii h́a h́ena fubɛɲga wii ba na fubɛɲga yuumn. 35 L`ba na yuuma kpaɲ na haar tiin. Haar kwεεl lee, wii ba na haar tiin kpaalaa. 36 Ka l`ba na kwεεla saɲl-n voɲoor laa ben, lee wen n`bɛm nyen n`bolmɲ kpaalaa. 37 M̀a miil na nen nii H́abrahaama yakii. Ln la ba welee lee, n`ka bag na n`kuu-ma na m̀a gwεεt kpaɲ n`kaalaɲa n`kwεεwan. 38 Man lee, m̀a gwεεla ka bɔhɔɔ man nyan m̀a Sa man bii gwεεt. Nen lee, nii h́ena nn kpeɲɲ n`sa man bii.» 39 B́a tɔgd na: «Tii sa nii H́abrahaama.» H́a nan ηmɛl-ba na: «Ka nn bɛm na H́abrahaama yakii biilm, nn ba n`hɛm h́a dela. 40 Ln ba na n`hɛm h́a dela lee, n`ka bag na n`kuu-ma. ζ Ben kaa? Na m̀a bɔhɔɔ-n gobiint wo man kpeɲɲ-t Sangband man lee. H́abrahaama da ba he wo nn h́ena lee felaf'. 41 N`h́ena kpaalaa wo n`sa nn h́ena lee.» B́a leed-wu na: «Lag ten nii raart. T`ba n`sa hayenwu ligaf'. Wii nii Sangband.» 42 H́a leed-ba na: «Ka Sangband nn bɛm na n`Sawu biilm, nn sɔkɲm-ma, l`kɔtɔd na wii sɔkɲb h́en nii man daan nanahreen, ta wii hidrn nii man daan n`huuga. M̀a ba daan mayen m̀a hidrn, wii tamn-ma. 43 ζ Na lan nii nn kpaɲ hum mat bɔhɔɔ tii? N`kpaɲ bea na n`hɔm-t l`kɔtɔd na n`ba mag na n`soɲdg-t. 44 N`sa nii Kunida, n`ka ta bag na n`hɛm wo han h́ena lee. H́a manna ka ba na nidkuuda. H́a kpaɲ h́ena bii n`gobiint na gobiint kpaɲ h́a man. H́a wen hogla, h́a ka gwεεla h́a gwεεt na wii nii gokaat tia, ka ta ba na gokaat sa. 45 Man lee, m̀a bɔhɔɔ gobiint. Tii mɔmt kaa nii nn kpaɲ tia. 46 ζ N`ni wen ba h́a bee h́a werii na m̀a kɔɲl bii byenb mɔmb? Ka m̀a bɔhɔɔ gobiint, ζ ben kaa nii nn kpaɲ tia m̀a gwεεt? 47 H́ii h́a ba na Sangband heɲl-wu wii kewla d`gwεεt. Ka n`kpaɲ kewla-tii, l`weraa na lag Sangband heɲl n`nn.»

48 B́a leed-wu na: «T`ba n`gobiint na t`biir na ven nii *Samarii tiigu, na ba n`kunida.» 49 H́a leed-ba na: «H́aai! M̀a kpaɲ n`kunida, m̀a jeenla m̀a Sa, nii nima-wu. 50 M̀a kpaɲ bag na m̀a nyɔkm m̀a mɔma. Jeena h́ena-ma welee ηmɛεgbii. Wii yaa yaagu. 51 M̀a bɔhɔɔ-n gobiint na waa, hii h́a vala m̀a gwεεt wii nan kpaɲ ku felaf'.»

52 Lee wen, *Yuudaa tiiba bermba t`bɔhɔɔ na: «Gwelɲa, t`miig nii na ba n`kunida. *H́abrahaama da kpiiran, *gwεεt bɔhɔɔtba t`ta

kuum, ζ vii t ka boḥoo na hii há hεna v`gwεet jugun wii nan kpaá ku felah? ⁵³ ζ Diila na ba berm ka yata t`Yandaa Hábahaama há kpiir wii laa, gwεet boḥootba bá da ta kpiidr bee mεmbee le? ζ Log vyen na wenii?» ⁵⁴ Há leed-ba na: «Ka man nyokm mayen, mà nyokbii nn kpaḥ b`bem daft tiit. Hii há nyoka-ma wii nnii mà Sa yen, nn ta hoh na Sangband wii, ⁵⁵ ka ta kpaá mii-wu mεh'. Man lee, mà miil-wu. Ka mà biir na mà kpaá mii-wu, mà bem gokaat tii wo nn ba lee. B`bee bii nnii na mà miil-wu ka ta hεna hà gwεet jugun. ⁵⁶ N`yandaa Hábahaama da nyaaga ka diila na hà nyaan mà daanm goor. Hà da nyana-d n hu n nyaagb.» ⁵⁷ Lee wen, bá boḥoo na: «ζ Bee? Ban ta bina kwεhnu n ka boḥoo-t na nyana Hábahaama.» ⁵⁸ Há leed-ba na: «Mà boḥoo-n gobiint na waa, safi na bà meed Hábahaama, *maa bee*.» ⁵⁹ Hān leedg welee lee, bá baḥ n ka tigaa tana na bà lod-wu. Lee, há boorm yem nidfigm huuga n rorm *Sangband haarn.

Yeesua gbaad joomhii

9 ¹ Yeesua nn da red n ka nyaba lee, n yum huru kpaḥga nidhii há joom, l`ba na há joomgee, bà meedra-wu n kan. ² Há *gwεet sohdgtba t gbaam-wu gwεetntina na: «*Raabii*, biir-t! ζ Wen fubεhii saa na bá meed nidwunwuna n joomga? ζ L`ba na hayen hà rei laa há reba rei le?» ³ Há leed-ba na: «Tintii kpaá baḥ n há fubεhii laa, há reba fubεhii. L`hera welee na l`tag n wii hεn nidba mεmbea bee bà nyaan Sangband nn ba d`bee d`he bii. ⁴ L`ba na t`hem muunun hii hà tamn-t wii ηmεεgb. Nyingu kenan. Kú daa taana, hii kpaḥ hà bee hà hem ηmεεgb. ⁵ Mà wen bee tant jugun, má ka ba na tant wiinga.»

⁶ Hān bed welee lee, n tuu nyanyaar n soḍm tant n tatr joomwii niini. ⁷ Lee n l`kaan, há boḥoo-wu na: «Ked v`hig v`nonga Siloowa biirn!» –Siloowa kotod nnii na: «Tumta»–. Joomwii t san n higm, n ηmetgn ka yu. ⁸ Há kpaḥa tiiba n bá daa ka yu hà jamaa bee t ka boḥoo na: «Nidwunwuna, ζ lag wii nnii há daa ka kad ka jamaa want?» ⁹ Volba t ka boḥoo ka dihaa n bà ni na: «Wii mōm nnii.» Volba kia ka boḥoo na: «Lag wii nnii, hii tōna-wu tōnuh!» L`saa wii mōma boḥoo na: «Mà mōmn.» ¹⁰ Lee wen, bá baḥ n ka wii-wu ka gbaama-wu na: «ζ L`her lan le v`niini t muudaa?» ¹¹ Há leed na: «Nid ban hoh na Yeesu wii herā tant n tatr mà niini n boḥoo-ma na

mà san Siloowa biirn mà hig mà nonga. Má san n higm mà nonga, yelmaa n ka yu kpanyah'!» ¹² Bá gbaam-wu na: «ζ Wii de, hà ba tee?» Há leed-ba na: «Mà kpaá mi.»

¹³ Bá logm nid há da joom wii n san-wu n *Farisii tiiba man. ¹⁴ L`ba na *Saabaat goor nnii Yeesua nn da her tant n hem nidwii niini t muud. ¹⁵ Farisii tiiba bee t ka lil-wu gbaamb In her safi há ka yu lee. Há leed-ba na: «Hā herā tant n tatr mà niini, má san n higm mà nonga le n ka yu kpanyah'.»

¹⁶ Hān bed welee lee, bá ni biiba t ka boḥoo na: «Nidwii laḥ kpaḥ hà bee hà ren Sangband man, l`kotod na hà kpaá vala Saabaat goor.» Volba boḥoo na: «ζ Lan nnii fubεhtia nn ba hà bee hà he hoolgu jugu jugu welee?»

Lee, bá rad taa saagu saagu. ¹⁷ Lee wen, bá ηmet n gbaam joomwii na: «Ven de, ζ vii boḥoo há muudg v`niini wii gwεet na bee?» Há leed na: «*Gwεet boḥootn.» ¹⁸ *Yuudaa tiiba bermba t ka kpaá tia na nidwii da ba na joomn, l`dan n hem há ka yu kpanyah'. Lee, bá hoh n hà reba, ¹⁹ n gbaam-ba na: «ζ Nidwunwuna ba na n`kwεεln biilm? ζ Bà meedra-wu hà ba jooma biilm? ζ L`hem lan gwelḥa há ka yu?» ²⁰ Há reba t leed na: «T`miil hōm na t`kwεεln, na t`meedra-wu há joom. ²¹ Lee, t`kpaá mi In her safi na há yum gwelḥa lee. T`ta kpaá mi há muudg há niini há ka yu wii. Gbaam-n-wu n`mōmba! Hà berḥn, hà taara na hà biir há jugun gwεet.»

²² Há rebee da gwεεla welee na ban da sol Yuudaa tiiba bermba fobεhgu. Biilm, bee mōmba da fetg mugm na ka hii t tii na Yeesu nnii Sangband nn bantg wii, bà voo-wu bá *kpoglb disakun. ²³ Tii kaa nnii joomwii reba nn da leedg na: «Hā berḥn, gbaam-n-wu n`mōmba!»

²⁴ Farisii tiiba t wed bá daan n nid há da joom wii tōmrefdrn n boḥoo-wu na: «Biir-t gobiint Sangband nongan! T`miil na nidwii ba na fubεhtiin.» ²⁵ Há leed-ba na: «Mi na fubεhtiin laa, lag fubεhtia, mà kpaá mi kan lii. Man mi bii nnii na mà da ba jooma, lee, gwelḥa mà yuln.» ²⁶ Bá mōo-wu gbaamb na: «ζ Hā her-v ben mōmguu? Mōog-t boḥoo! ζ Hā her lan n muud v`niini?» ²⁷ Há leed-ba na: «Mà fetg-n-t boḥoo n`ka ba kewlg n man, ζ ben kaa nnii nn bo na mà lil-n-t boḥoo? ζ Laa nii ta bo na n`kitg hà *gwεet sohdgtba le?» ²⁸ Lee wen, bá baḥ n ka suu-wu ka boḥoo-wu na: «Ven nnii nidwii gwεet sohdgtba. Ten lee, ten nnii *Mohiisa gwεet sohdgtba. ²⁹ T`miil na Sangband da gwεεl n Mohiisa. Wunwii lee, t`kpaá mi

há kan mannan.» ³⁰ Nidwii t leed na: «L`hera-ma yola yem na nii ta bõhõõ na n`kpa mi hii há muudg mà niini wii kan mannan. ³¹ Nidbee mæmbee miil na Sangband kpa kewla n fubefiiba. Lee, ka hii vala-d ka hena dn sokla bii, d`ka kewla-wu. ³² Tant nn mana n jana, hii ban hom bà bõhõõ na, hii hera joomhii t ka yu bá da meed halafwu n joomga. ³³ Ka nidwii da ba ren Sangband man, fan kpañ hà bee hà he bii.» ³⁴ Bá leed-wu na: «¿Bõhõõ na bee? Bà meedra-v v`vêhr fubefgan, ¿v`ka bo na v`werii tenwu rarm laa?» Lee, n voom-wu bá kpoglb disakun.

³⁵ Yeesua t hom na bà voora-wu. Há san n yum-wu n gbaam-wu na: «¿Tia *Nida Budaaga heni?» ³⁶ Nidwii t leed-wu na: «¿Kee nii wenii? Berma, werii-ma-ka na mà bee mà tiim ká hen!» ³⁷ Há leed-wu na: «Nyana-ka, kee mómga gwæla n vn.» ³⁸ Nidwii t bõhõõ na: «Berma, mà tian», lee n gbaht dind Yeesua nõngan. ³⁹ Lee wen, há bõhõõ na: «Mà daan tantntina hen na mà lo yaagu, ka bo na bá kpa yu bee yum, l`saa bá yu bee kitg joomba.»

⁴⁰ *Farisii tiiba bá da ba hà kpama bee t hom gwæetii n gbaam-wu na: «¿Tii ta ba na joomban tn min?» ⁴¹ Há leed-ba na: «Ka nn bæm joomba biilm, nn kpañ n`bæm n fubefga. Wo nn bõhõõ na n`yuln lee, welee nii n`fubefga nn la bee.»

Kimthõma

10 ¹ «Mà bõhõõ-n gobiint na waa: «Ka hii ba jib n fei kodiir noor, n ka kota dabid na hà jib n kaalanjeenga, wiilaf ba na bawdn, ka ta ba na nidkuudn. ² Há jiba n kodiir fiid noor wii, wii nii fækimta. ³ Há kiig kodiir hen wii ba hà rawdg-wu, fei hom há noor. Hà hõhl fan hef hii volgu n kú hidr, volgu n kú hidr ka rea-fi. ⁴ Han



Yuudaa tiiba kodiir

ba hà ree hii ba na há refin. Han rea-fi bal lee, n ka ked hì nõngan hì tagd-wu, l`kotõd na hì miil há noor. ⁵ Hì kpañ hì tag saanfii felaf'. Ka hí nyaan-wu, hí solm vøkun na hì kpa mi saanba noor.»

⁶ Welee nii Yeesua nn da gwæel-ba nawdlamnina bá ka ba hom fan bo na hà biir-ba tii. ⁷ Lee, há ta bõhõõ na: «Mà bõhõõ-n gobiint na waa: Man nii *fæbii kodiir fiid noor. ⁸ Bá daan mà nõngan bee mæmbee da ba na bawdba n nidkuudban. Lee, fæbii t ka ba kewlg n ban. ⁹ Man nii fiid noor. Há jiba ka tagaa n mà hen wii, l`kee l`daf há jugu. Há kee hà beem ka jiba ka ror há soklbn ka yu há diit. ¹⁰ Bawd lee, wii kena na hà baaw, laa hà ku ka kwe lakwæn, laa hà kohl. Man lee, maa daan na mà log mà neerm mà to fæbii na hí bæm n neerm na hì bæm n mn kpaalaa. ¹¹ Man nii kimthõma. Kimthõma logl há neerm ka tõ há fæbii. ¹² Há kpañ na kimtwii, ln kpañ na wii hefl n fæbii bà faad-wu na há kiigm hì hen wii lee, ka há nyaan diidgu kena, há solm n saa-hi. Lee, diidgu t tifd hì hen n moogm n yadr-hi. ¹³ Welee tiwii kpañ na kimthõmn. Hà hena welee na ban faad-wu hà hena hmæsgb. Hà kpa diila lii fæbii jugun. ¹⁴ Man lee, man nii kimthõma. Mà miil mà fæbii, l`saa hii ta mii-ma. ¹⁵ Ta yenmii nii wo mà Sa nn mii-ma mà ta mii-wu lee. Mà logl mà neerm ka tõ mà fæbii. ¹⁶ Mà ta ba n fæbvolii hì kpañ kodiirndinan. Hii nn ta ba lee, l`ba na mà kpañaa mà kpen n hin, hì kewlg mà noor. Lee wen lee, l`bæm kodibilmr ka ta ba kimtyena. ¹⁷ Mà Sa sokla-ma na man log mà neerm ka tõ l`ba na mà kee mà hmætgm mà log-m. ¹⁸ Biilm, bii kpañ b`bee b`kuu-ma. Mà tõ mà neerm mà soklbn. Mà ba n gemmnt na mà to-m, ka ta ba n gemmnt na mà hmætgm mà log-m. Wad man sohgd mà Sa man dii nii.» ¹⁹ Gwæt fan bed tii t hêm *Yuudaa tiiba t rad taa. ²⁰ Bá kõd t ka bõhõõ na: «Hà ba n kunida, tilantiigun. ¿Ben kaa nii nn kewla wii?» ²¹ Volba bõhõõ na: «Lag kunida gwæt nii tintntina la! Bá ba n kunidba bee kpa gwæla wennaf', l`saa ¿kunida ba hà bee hà he jooma yumaa?»

Yuudaa tiiba kir Yeesua

²² Bà da jul Sangband haar jiblgm kasant *Yerusalem. L`da ba hawet vuugun. ²³ Yeesua da linta *Sangband haarn *Salomoona dandana kwæn. ²⁴ Lee, *Yuudaa tiiba t kaad-wu n bõhõõ-wu na: «¿Kakefnan tedaa nii tn ba t`nigiima? Ka l`ba na ven nii *Krista, Sangband nn bantg wii, biir-t-t wiingan!» ²⁵ Há leed-ba na: «Mà

Yo

fetg-n-t boħoob n' ka la kpaɔ tia. N' nyana ηmεεgt man her mà Sa hidrn tii, ζ lag tii boħoob mà gwεεt? ²⁶ Lee, n' ka la kpaɔ tia, l' kɔtɔd na lag nen nnii mà *fεεbii. ²⁷ Mà fεεbii kewla mà noor n ka tagd-ma. Mà miil-hi. ²⁸ Mà sahl-hi neerm m' bee kakefnan mii. Hi nan kpaɔ ku felaf', l' saa hii nan ta kpaɔ rida-hi mà nufun. ²⁹ Mà Sa to-ma-hi. Hà ba berm ka yata l' mεngu. Hii kpaɔ hà bee hà ridg bii mà Sa nufun. ³⁰ Mà n mà Sa t' ba hayen.»

³¹ H̄an bed welee lee, bá tigii tana na bà lod-wu hà kpi. ³² Lee wen, há gbaam-ba na: «Mà hera ηmεεhɔmt kɔd n' niinin ka tagaa n mà Sa gemmnt. ζ Teb kaa nnii nn bo na n' kuu-ma n tana?» ³³ *Yuudaa tiiba t leed-wu na: «Lag ηmεεhɔmb biib kaa nnii tn bo na t' kuu-v. T' bo na t' kuu-v na suul Sangband. Ta nid nnii vn mi, v' ka log vyen wo Sangband.» ³⁴ H̄á leed-ba na: «ζ L' ba h̄ɔr n' *Wadbuudgan na: *Sangband da beda na nen nnii *sangbambiimn tiiba*? ³⁵ T' miil na hii kpaɔ hà bee hà kpii Wadbuudga nn rea ka boħoob bii. Ka n' bafilb hoh biiba gwεεtii nn h̄el bee na "sangbambiimn tiiba", ³⁶ ζ lan nnii nn ta ba n' yaa-ma n yaagu na mà suul Sangband, na mà beda na man nnii Sangband Budaaga, l' ba na mà Sa bantg-ma n tamn-ma tant h̄eni? ³⁷ Ka mà kpaɔ h̄ena ηmεεgt mà Sa nn to-ma tii, daa tiim-n mà h̄en! ³⁸ Lee, ka mà h̄ena-t n' kpaɔ tia mà h̄en, tiim-n nan mà ηmεεgtii jugun ka bo na n' miig na mà Sa ba mà ni, mà ta ba mà Sa ni!» ³⁹ H̄an bed welee lee, bá ka bag na bà mug-wu, há fet n ban. ⁴⁰ Tii n t' kaan, há ηmet *Yɔrdaan kol gbivol h̄en, Yohanεεsa kan da foog n *huurm nidba ree mɔmgu n kpat n ka ba kan. ⁴¹ Nidba kɔd t daan hà man ka boħoob na: «Yohanεεsa da ba he hoolgu h̄eb biib, gwεεtaf, h̄an da bed nidwunwuna jugun tii mentii ba gobiint.» ⁴² Ree kan, nidba kɔd t tii Yeesua h̄en.

Yeesua tuur Lasaara kuumn himtgm

11 ¹ Daawhii da ba Betaanii kɔrgun ka ba n bεhii. Bà da hohi-wu na Lasaara. Hà da ba n teelfɔgba bareh'. Bá ni bilm nnii Maaria, bá maar nnii Maarta. ² Maariiwii nnii fɔg há da vu Yeesua nakpai kpakunuukafm n kεwdr-hi n hà jii wii. Bá teel Lasaara t doot bεhii h̄i ba kakaku. ³ H̄á teelfɔgbee reh̄drbee t tom hiiwu Yeesua man na há biir-wu na: «Berma, v' tuura ba n bεhii.»

10.34 Gwεεtii ba Yum82^{9an}.6.

⁴ Yeesua nn homr gwεεtii lee, n boħoob na: «Lasaara bεfhinhina kpaɔ h̄i kuu-wu. Hi ba h̄i he na bá nyɔkm Sangband. H̄i ta ba h̄i he na bá nyɔkm Sangband Budaaga.»

⁵ Yeesua da sokla Maartwu n hà nyabεεrwii ka ta sokla Lasaara. ⁶ H̄an la homr na Lasaara ba n bεhii lee, há h̄em há kan da ba ree goora h̄areh' ⁷ n dan n boħoob há *gwεεt sohdgtba na: «Tn ηmetg-n *Yuudee tantn!» ⁸ Bá leed-wu na: «*Raabii*, l' ban hiidg *Yuudaa tiiba nn da bo na bà kuu-v kan n tana, lee, gweljalena, ζ v' ka bag na v' ta ηmetg kan?» ⁹ H̄á ηmel-ba na: «Gobilmr ba n waari kwifir n hirif', ζ laa bee? ka hii ked n muunu, há ka kpaɔ famta, l' kɔtɔd na l' ba wiinga. ¹⁰ Gwεεtaf, ka hii ked n nyingu, há ka famtra na wiinga kpaɔ hà ni.» ¹¹ H̄an bed welee lee, n hewl na: «T' tuur Lasaara gorn, gwεεtaf maa mà san mà himii-wu.» ¹² H̄an bed welee lee, há gwεεt sohdgtba t boħoob-wu na: «Ka há gor, l' keda-wu gbaadm nnii.» ¹³ Yeesuwii nn da boħoob welee lee, l' ba na hà boħoob na Lasaara kpiiran. Gwεεt sohdgtba bee t ka hum na Yeesua boħoob na hà gor goom mɔmm. ¹⁴ Lee, há boħoob-ba wiingan na: «Lasaara kpiiran. ¹⁵ Mà ba nyaagbn n' kaa na mà nn kpaɔm kan l' vuugu. Welee ba l' tɔrg n' gwεεt h̄en tiim. Gwelja, tn san-n há man!» ¹⁶ Tomaasa, l' kɔtɔd na Dumbia^z, wii t nan boħoob gwεεt sohdgtvolbee na: «Tn san-n t' n t' berm t' ta kpi!»

¹⁷ Yeesua nn taai lee, n hom na l' hera goora h̄anaa nnii Lasaara nn ba bilun. ¹⁸ Betaanii n *Yerusalem l' da kpaɔ ta tana h̄ataf'. ¹⁹ Lee, Yuudaa tiiba kɔd da ba Maartwu n Maarii bà man na bà seeη-ba bà teela kuum.

²⁰ Maarta nn da homr na Yeesua taanan lee, há tuugii-wu. Maariiwii t kpat n ka ba haaga. ²¹ Maarta t boħoob Yeesu na: «Berma, ka v' da ba nnaɔ, mà nyakwεεla da kpaɔ hà kpi. ²² Lee, gweljalena, mà ta miil na bii vn ba v' gbaam Sangband bii membii, d' ba d' to-v-b.» ²³ H̄á leed-wu na: «V' nyakwεεla nan ba hà himtg kuumn hà neer.» ²⁴ Maarta t boħoob-wu na: «Mà miil h̄om na gokaawrd goor, kpiimba nn nan himta kuumn lee, hà ta himtg.» ²⁵ H̄á boħoob-wu na: «Man nnii himtgm ta man nnii neerm. H̄ii há tia mà h̄en, ka hà la kpia, hà nan ba hà neer. ²⁶ L' saa hii há neer ka tia mà h̄en wii, hà nan kpaɔ ku felaf'. ζ Tia welee?» ²⁷ H̄á leed-wu na: «H̄iin, Berma,

11.16 Tomaasa hidr kɔtɔd nnii na Dumbia, grεekmn ba na Didiima.

Yo

man lee, mà tia na ven nnii *Krista, ven nnii Sangband Budaaga, ven nnii hii há da ba hà daan tant hèn wii.»

²⁸ Hân bed welee lee, n san n hoh há nyabær Maaria, wú n wun bá san kpamga hèn, há bõhõ-wu na: «Berma taann, hà hohf-v.»

²⁹ Maaria nn homr welee lee, n vid yelmaa n solii Yeesua wee. ³⁰ Hà da ban taan kõrgun, hà da kpat n ka ba Maarta kan da taŋ-wu n ree. ³¹ *Yuudaa tiiba bá da ba Maaria man ka san na bà seerŋ-wu bee t yum há vidg myenm hèn n rorm. Bá tag hà kaa ka diila na hà kedaa bilu hèn na hà kom. ³² Maariiwii t taai Yeesua man há kan da ba ree. Hân nyan Yeesu lee, n luurm há nakpai kwæen ka bõhõ-wu na: «Berma, ka v`da ba nnañ, mà teela da kpañ hà kpi.» ³³ Yeesua t yum na Maaria kuuman, l` saa bá da hehlgñ-wu bee ta kuum. Lee wen, l` hêm-wu higm biii n lag n ham-wu. Há ka ba bee na hà mug hayen. ³⁴ Há gbaam na: «¿ N`kuur-wu tee?» Bá leed-wu na: «Berma daan lee, v` nyaan!» ³⁵ Yeesua t hilgr nyanyaam. ³⁶ Yuudaa tiiba t ka bõhõ na: «Geedg-n n` nyaana, hà da sòkla-wu kpaalaa!» ³⁷ Lee, bá ni biiba t ka bõhõ na: «Hà da muudg jooma niini há ka yu, ¿ hà da kpañ hà bee hà he na Lasaara daa kpia?»

³⁸ L` mõõ Yeesuwu hamtgm, há taai bilu hèn. L` da ba vadgun bá kewdg-ku duuga fidun ka hu kú noon tand. ³⁹ Há bõhõ na: «Huudg-n tandii!» Lee wen kpiira teel Maarta t bõhõ na: «Berma hà ruhðan, l` hera goora hanaa nnii ban kuur-wu.» ⁴⁰ Há bõhõ-wu na: «¿ Mà ba biir-v na, ka v`tia, ba v` nyaan Sangband nyokb?» ⁴¹ Bá nan huud tandii. Lee, Yeesua t vii há nõnga n faaga n bõhõ na: «Baab! Mà miil na sohðg mà seerŋb, má ka seerŋa-v na ven hera ñmæëgb. ⁴² Man lee, taa maara, mà miil na kewla mà seerŋb kutuuu. Má ka la gwæla welee na bá kaadg-ma bee mæmbee tii na ven tamn-ma.»

⁴³ Hân bed welee lee, n tool na: «Lasaar, ræn kan!» ⁴⁴ Yelmaa, há da kpiir wii t ræn bá boow há nifi n hà nakpai n dimtoot, hà nõnga fiidr dimgun. Yeesua t bõhõ bá da ba kan bee na: «Gbentr-n-wu n` saa hà keda!»

Ta nyaan Matewa 26.1-5; Markuusa 14.1-2; Lukaasa 22.1-2

⁴⁵ Nidba bá da san Maaria man bee nn nyan Yeesua nn her bii lee, bá kòd t tii há hèn. ⁴⁶ Bá ni biiba t la san *Farisii tiiba man n bõhõ-ba Yeesua nn her bii. ⁴⁷ Lee, *gotibermba n Farisii tiiba t hoh *kpalmba kpaturu n gbaam-ba na: «¿ T`ba t`he laa? Nidwunwuna

hena hoolgu hëb kòd. ⁴⁸ Ka t` saa na há heeim welee, nidbee mæmbee ba bà tii hà hèn. Lee, *Roomaa tiiba da bà daan bà gbuñ t` *Sangband haar n t` tigr.» ⁴⁹ Kpalmba ni bilm nnii Kayiifa. Wii da beel gotibermwu bindiin. Há huud há noor n bõhõ na: «Nii kpaá fum kan lii. ⁵⁰ ¿ N` kpaá yu welee na l` ba hóm n yat na nidbilma kpi tigr tagrn ka bo na tigríi mendii daa bugda?» ⁵¹ Hà bõhõ welee l` ba na há ret bõhõ tii kpañ na há diilan gwæetn. Lee, da wii nnii gotibermwu bindiin, tii hidr noon n nnii Sangband nn da lo hà noon na l` ba na Yeesua kpi há tigr kaa. ⁵² Lag há tigr kaa n jañ nnii han da ba hà kpi. Há da kuul na hà kpogl Sangband bii menii hí yadr taa n tant hii menhii na hí he tiǵbilmr.

⁵³ Goorii nnii *Yuudaa tiiba bermba nn mug na l` ba na bá ku Yeesua. ⁵⁴ Lee, há ka kpaá rea hayenwu Yuudaa tiiba nõngan. Há nyab kan n san n kad kõrgu kuugun bà hoh-ku na Hefraayim, kú nyofr n kpamkparmgu. Há kad kan jañ, wú n hà *gwæet sohðgtba. ⁵⁵ Yuudaa tiiba *Getgm kasant da nyuhnan. Kõrguun Yuudaa tiiba kòd t rorm kòrni jugu jugun n kòt *Yerusalem na bà he *nakakeet hiǵb kowt, kasantii ban taan. ⁵⁶ Bá ka bag Yeesuwu Sangband haarn ka gbaama taa na: «¿ N` diila na laa? ¿ Hà ba hà daan kasant laa, hà kpañ hà daan le?»

⁵⁷ Gotibermba n Farisii tiiba da sira wad na, ka hii mi Yeesua kan ba, hà saa bà miig, lee, bà bee bà mug-wu.

Maaria vu Yeesua nakpai tlaar kpaam

Ta nyaan Matewa 26.6-13; Markuusa 14.3-9

12 ¹ Ln da tól goora haroond na bá di *Getgm kasant lee, Yeesua t san Betaanii kõrgun. Da Lasaara kõrgu nnii. Lasaarwii nnii Yeesua nn da himii kpiirmba huuga. ² Reekan, bá dig-wu diit. Maarta da ta sahlñ. Lasaara da ba bá n Yeesu bà da ju diit bee huuga. ³ Maaria t logm daht kpakunuukahm miim liitgidgu, m`ba kel kel, bà hoh-m na "naar" n vu Yeesua nakpai n kwdr-hi n hà jii. Haarii mendii t hugl n kpaamii ruhu. ⁴ Há *gwæet sohðgtbee ni bilma, Kariyoot tii ban hoh na Yuudaasa, há ba hà ræ-wu wii t bõhõ na: ⁵ «¿ Ben kaa nnii ban ba gweedm kpaamii liǵbiir ruuni lèmi hitaḥ² na bà log liǵbiirii bà si katèdtiiba?» ⁶ Hà da kpaá gwæla

12.5 Liǵbiir ruuni lèmi hitaḥ. Liǵbiirii da ba na binbilmr ñmæëgb fat nnii.

welee na fan da diila kunyɔŋtiiba jugun, hà da bɔhɔɔ welee na fan da ba na bawda. Wii da mada bá ligbiir ruuga ka baaw ban da loo kan bii. ⁷ Lee, Yeesua t bɔhɔɔ na:

«Saa fɔɔwii hà hɛm, na hà hɛna-ma yelmaa fan nn kee hà fee-ma mà kuum goor bii. ⁸ Katɛdtiiba lee, bee bee n`man kutuuu. Man lee, mà kpaɸ mà bɛm n`man welee.»

⁹ Nidfigm t hom na Yeesua ba Betaanii kɔrgun. Bá san há man kɔrguun na bà lag bà nyaan Lasaar fan da himii kuumn wii. ¹⁰ Lee wen, *gotibermba t mug na bà ta ku Lasaara, ¹¹ na nidba kɔd da gwidaa-ba kaawr ka tia Yeesua hɛn há kaa.

Yeesua jiba Yerusalem kɔrgun wo huraa

Ta nyaan Matewa 21.1-11; Markuusa 11.1-11; Lukaasa 19.28-40

¹² Goorii toŋu vetr, nidfigm da fohra *Yerusalem ka san na bà di *Gɛtgm kasant. Bá hom na Yeesua ba hurun ka kena.

¹³ Lee, nidba t kafm bambift n san ka tuugaa-wu ka toola na:

«*Hooasaanaa!*

Sangband kaawlm hii hà kena wii hɛn!

Hà kena d`hidrn.

**Yisraheel huraa nnii^z.»*

¹⁴ Yeesua t yum bɔɸbuga n kad ká hɛn wo *Wadbuudga nn bɔhɔɔ lee na:

¹⁵ **Siyoon tiiba-n,*

daa solm-n fobɛhgu!

Nyaan-n!

N`huraa kena ka kad bɔɸbuga hɛn.

¹⁶ Nooga saɸ, há *gwɛɛt sohdgtba da kpaɸ hum bii b`geta bii kɔtɔd. Lee, há nyɔkb nn da red wiingan lee, bá hel n deed na l`da hɔda welee há jugun wo gwɛɛtii nn da getg lee. ¹⁷ Bá da ba hà man há wen da hoɸ Lasaara t rorm bilun há himii-wu bee t ka kɛɛma bii ban da nyan bii. ¹⁸ Tii kaa nnii nidfigm nn da red ka tuuga-wu, l`kɔtɔd na bà da ta homra na hà hera welee hoolguu. ¹⁹ Lee wen, *Farisii tiiba t bɔhɔɔ taa na: «N`yuln! T`kpaɸ t`bee t`he bii. Nidbee mɛmbee tagda hà kaa.»

12.13 *Hooasaanaa* kɔtɔd nnii na *bá nyɔkm Sangband!* Gwɛɛtii ba Yum118^{ŋan}.25-26.

Yeesua bɔhɔɔ há nyɔkb n hà kuum l`gwɛɛt

²⁰ Nidba bá da san Yerusalem na bà door Sangband tinjan kasant deb wen bee, biiba da ba bà huuga l`*kpaɸ na Yuudaa tiiban, da Grɛɛs tiiban. ²¹ Bá san n yum Filfa. Wii da ba na *Galilee kpadn Betsayidaa tiin. Ban san lee, n bɔhɔɔ na ban bagm na bà nyaan Yeesua. ²² Filfa t san n bɔhɔɔ Handreewu welee. Bá rehɸrbee t san n bɔhɔɔ-t Yeesua. ²³ Há leed-ba na: «Waaruu taan nnii na *Nida Budaaga jib ká huraantn. ²⁴ Mà bɔhɔɔ-n gobiint na waa: ka biir ban buud dii ba boodg, d`kpat d`bɛm dyen. Lee, ka d`boodg, d`ron roona kɔd. ²⁵ Hii há sɔkla hà neerm wii nan bɔraa-m. L`saa, hii há kpaɸ loo nɔmb há neerm jugun tantntina hɛn wii ba hà bɛm n neerm m`bee kakeɸnan mii. ²⁶ Ka hii bag na hà hɛm mà hɛmɛɔgbii, há tagd-ma! Mà kan ba mà bɛm ree, há ta bɛm kan! Ka hii hɛna mà hɛmɛɔgb, mà Sa jeenla-wu.

²⁷ «Gwelɸa, l`haama-ma. ɔ Maa mà biir na laa? Mà biir na taa maara, ɔ ree-ma b`bo na b`daan mà jugun waarhunɸunan bii laa? Gwentah, bii kaa nnii man daan. ²⁸ Baab! Saa l`nyɔk v`hidr!» Lee wen, noor diir t ren n sangbambiimn na: «L`fɛtg-d nyɔkm, l`ba l`mɔɔg-d nyɔkm.» ²⁹ Bá da ba kan n hom noorii bee t ka diila na toŋu gbuhɸgn. Volba bɔhɔɔ na *sangbantumtɸhii gwɛɛl n wun. ³⁰ Há bɔhɔɔ-ba na: «Lag maa kaa nnii noorii nn gwɛɛl. D`gwɛɛl nii kaa. ³¹ Gwelɸa nnii Sangband nn ba d`yaa tantntina n yaagu. Gwelɸa nnii dn ba d`vo tantntina hɛn berma^z. ³² L`saa, ln kee l`vii-ma n faaga lee, mà dar nidbee mɛmbee mà man.» ³³ Há da bɔhɔɔ welee na hà werii kuum fan nan ku mii. ³⁴ Nidfigm t leed na: «*Wadbuudgan bɔhɔɔ-t na *Krista, Sangband nn bantg wii, ba hà neer kakeɸnan. ɔ Lan nnii vn ba v`bee v`biir na, l`ba na l`vii *Nida Budaaga n faaga? Wen mom nnii Nida Budaaga?» ³⁵ Lee wen, há bɔhɔɔ-ba na: «Wiinga la wiira n`man, gwentah ká kpaɸ ká hiidg. Ked-n wiinga wen bee, ka bo na nyeet daa tud-n! Biilm, há ked nyeetn wii kpaɸ mi há kan ked. ³⁶ Wiinga wen ba n`man, tiim-n ká hɛn, ka bo na n`kitg wiinga bii!» Hɸan bed welee lee, n nyab n san n fohnt vɔku n ban.

12.31 *Tantntina berma* l`kɔtɔd na *Kunida*.

Yo

Yuudaa tiiba kpaɔ tia Yeesua hɛn

³⁷ Hɛn da la her hoolgu hɛb kɔd bɔ niinin lee, nidba t ka la kpaɔ tia hɛn.

³⁸ Welee nnii gwɛɛt, *gwɛɛt bɔhɔɔt Yesaaya nn da bed tii nn da her t`noor hɛn. Hɛn da beda na:

Saberma, ɔ wen tii gwɛɛt tn faa tii hɛnii?

ɔ Saberma ree hɛn gemmɛt n werii wenii?

³⁹ ɔ Ben kaa nnii ban da kpaɔ bɔ bee bɔ tia? Yesaayenwii ta rea-t l`kɔtɔd ka bɔhɔɔ na:

⁴⁰ *Sangband jomlg-ba n hawl bɔ diira noon*

na bɔ niini daa yum, bɔ rarm t haaw

na bɔ daa bee bɔ bidg bayen n mɔ wee na mɔ gbaad-ba.

⁴¹ Yesaaya da bɔhɔɔ welee l`hɛl Yeesua, l`kɔtɔd na hɛn da nyana hɛn nyɔkb le, n ka gwɛɛla hɛn gwɛɛt. ⁴² Ln da la ba welee lee, *Yuudaa tiiba huraamba kɔd t la tii Yeesua hɛn. *Farisii tiiba kaa nnii ban da kpaɔ rea bayenwu wiingan ka sol na baa bɔ ree-ba bɔ *kpoɔlb disakun. ⁴³ Bɔ da sɔkla nidba nyɔkb ka yata Sangband reb.

⁴⁴ Yeesua t tool kimm na: «Ka hii tia mɔ hɛn, hɛn kpaɔ tia mayen mɔ hɛn n jafɛ, hɛn ta tia hii hɛn tamn-ma wii hɛn. ⁴⁵ Hii hɛn yuu-ma wii ta yul hii hɛn tamn-ma wii. ⁴⁶ Mɔ daan tant hɛn na mɔ bɛm t`wiinga, ka bo na hɛn tia mɔ hɛn wii daa bɛm nyeetn. ⁴⁷ Ka hii t hom mat bɔhɔɔ tii n ka kpaɔ mad-t, lag man nan kee mɔ yaa-wu n yaagu. Mɔ ba daan na mɔ yaam, mɔ daan na mɔ *daɛ nidba juuni. ⁴⁸ Hii hɛn kɔhɛda-ma ka kpaɔ tia mɔ gwɛɛt wii, bɔ fetg-wu n yaam. Gwɛɛt man bed tii mɔmt nan yaa-wu n yaagu gokaawrd goor. ⁴⁹ Mɔ ba gwɛɛl n mayen mɔ gemmɛt. Lee, mɔ Sa hɛn tamn-ma wii mɔma to-ma noor na mɔ biir gwɛɛt hɛn to-ma tii. ⁵⁰ Mɔ miil hɛm na mɔ Sa nn werii-ma bii kena n neerm m`bee kakefnan mii. Tii lee, mɔ ret bɔhɔɔ tii, mɔ bɔhɔɔ-t wo mɔ Sa nn to-ma-t lee.»

YEESUA JUL DIIT Hɛn KAAWRM WU N Hɛn GWɛɛT SOHɔDGTBA

Yeesua higl hɛn gwɛɛt sohdgtba nakpai

13 ¹ L`da ba na toɔɔ ragda bɔ di *Getgm kasant. Yeesua da miil na waaru taan na hɛn nyab tant hɛn hɛn kul hɛn Sa man. Hɛn da sɔkl hɛn reba bɔ da ba tant hɛn bee n sɔkl-ba kpaalaa kakefnan.

² Wú n hɛn *gwɛɛt sohdgtba bɔ da heewra n jabr diit deb. Kunida t fetg Simoona kwɛɛl Yuudaas Kariyoot tia ni lom na hɛn rɛɛ-wu.

³ Yeesua da miil na hɛn Sa lo want mɛnt hɛn natadn ka ta mi na hɛn da rɛn Sangband man n daan, hɛn da ta hɛn mɛta dii man. ⁴ Hɛn vid diit deb jugun n fit hɛn dimbermgu n logm fafaagu n togd hɛn sargan.

⁵ Tii kaann, hɛn lo nyaalm sargan n bah n ka hig hɛn gwɛɛt sohdgtba nakpai ka kɛwdra-hi n fafaagu hɛn da togdg hɛn sargan kuu. ⁶ Hɛn taan Simoon Fetra man lee, wii t kirm ka bɔhɔɔ na: «Berma! ɔ Ven beel v`hig mɔ nakpai?» ⁷ Hɛn leed-wu na: «Man hɛn bii, kpaɔ v`bee v`hom b`kɔtɔd gwelɛɛ. Kaann nnii vn nan miigaa b`kɔtɔd.»

⁸ Fetra t bɔhɔɔ na: «Hɛn! Kpaɔ v`hig mɔ nakpai felah!» Hɛn leed-wu na: «Ka mɔ ba hig v`nakpai, tiit ta kpaɔ mɔ n vn t`huuga.»

⁹ Simoon Fetra t bɔhɔɔ na: «Ka welee daa hig mɔ nakpai n jafɛ! Ta hig mɔ nifi n mɔ jugu!» ¹⁰ Hɛn leed-wu na: «Hɛn fetg huurb wii, hɛn ba *kel kel kpaalaa. Hɛn nakpai n jafɛ nnii ln ba na bɔ hig. Nii ta ba kel kel gwɛntafɛ, lag n`mɛmba.» ¹¹ Yeesua da miil hɛn da bo na hɛn rɛɛ-wu wii. Tii kaa nnii hɛn da hawl na: «N`kpaɔ kel kel n`mɛmbɛ.»

¹² Hɛn da higr bɔ nakpai l`tog lee, hɛn hɛn n fid hɛn dimbermgu n kad. Lee, n gbaam-ba na: «ɔ N`homra man her-n bii kɔtɔd?»

¹³ N`hohɛl-ma na Berma, na Weriiita. Mɔ ba welee biilm. N`ta ba n gobiint na n`hohm-ma welee. ¹⁴ Ka man, man ba na Weriiit ka ta ba na Berm man, maa hig n`nakpai, l`ba na nii ta higm taa nakpai vol wo vola. ¹⁵ Man her bii, mɔ werii-n na n`ta hɛm taa welee. ¹⁶ Mɔ bɔhɔɔ-n gobiint na waa, hɛn hɛn hii kpaɔ rii berm ka yata hɛn berma, laa ban tomr wii bɛm berm ka yata hɛn tomr-wu wii. ¹⁷ Ka n`mi welee gwɛɛtii ka hɛn-t n hɛn hɛn, nen nnii lamɛɛgu tiiba. ¹⁸ Mɔ kpaɔ bɔhɔɔ n`mɛmbɛ, mɔ miil hɛm man bantg bee. Lee, l`ba na *Wadbuudgan gwɛɛt hɛn t`jugun. *Hii mɔ n hɛn t`rada taa kpoonu wii reda n mɔ nakpai kwɛɛn.* ¹⁹ Mɔ bɔhɔɔ-n-t gwelɛɛ t`ban taan, ka bo na t`daa taana, n`tiim na *man nnii hii hɛn bee wii.* ²⁰ Mɔ bɔhɔɔ-n gobiint na waa: Hii hɛn sohdɛ man tomr wii, mɔ mɔm nnii hɛn sohdɛ. L`saa hɛn sohdɛ-ma wii ta sohdɛ hii hɛn tamn-ma wii.»

^{13.18} Gwɛɛtii ba Yum41^{9an}.10.

^{13.19} Nyaan Yohannesa wadgankenana, 8.24 n ta kwɛɛn gwɛɛtii.

Yuudaasa rɔɔ Yeesua

Ta nyaan Matewa 26.20-25; Markuusa 14.17-21; Lukaasa 22.21-23

²¹ H̄an bed welee gwæetii lee, l' hamt há rarmn biii, há bɔhɔɔ kraalaa na: «Mà bɔhɔɔ-n gobiint na waa, n` huuga hii ba hà gweedm-ma.»

²² *Gwæet sohdgtba t ka yahr bà noora yem ka kerwa taa niinin ka gbaama taa na: «¿ hà bɔhɔɔ wen gwæetii?» ²³ Bá ni bilma, Yeesua nn da sɔkla wii da kada diit delaŋa hà kpamga. ²⁴ Simoon Fetra t kɛmt-wu nɔmb na há gbaam Yeesu na ¿ Wen nnii há kee hà he welee? ²⁵ Gwæet sohdgtwii t gbowl hayenwu Yeesua h̄en n gbaam-wu na: «Berma, ¿ wen kee hà he welee?» ²⁶ H̄á leed na: «Maa mà hefg kpoongbehr jitn. H̄ii man ba mà to-d wii, miig na wii nnii!» H̄an bed welee lee, n hefg kpoongbehr n to-d Simoona kwæɛl Yuudaas Kariyoot tia^z. ²⁷ Yuudaasa nn sohd kpoongbehrii lee, *Saatana t jib há kwæwrn yelmaa. Yeesua t bɔhɔɔ-wu na: «B`ba na v`he bii, hee-b weem!» ²⁸ Wú n bà l`da bee bee ni bilma mɔma t ka ba from há ret bed-wu tii kotɔd. ²⁹ Wo Yuudaasa nn da mad bà liǵbiir lee, bá gidgu t ka diila na Yeesua bo na há san hà dah kasant wanvont, laa na há si kunyɔŋtiiba bii. ³⁰ Yuudaasa nn sohdg kpoongbehrii lee, n rorm yelmaa. Nyingu da nyinn.

Bafikwæɛlb

³¹ Yuudaasa nn nyab lee, Yeesua t bɔhɔɔ na: «Gwelŋa nnii Sangband nn ba d`ree *Nida Budaaga nyɔkb wiingan. Baa bà nyɔkm-d ka tagaa n kee h̄en. ³² Ka Sangband nyɔkb rea byen ka tagaa n kee h̄en, Sangband dii ta ba d`ree d`mɔmr ni Nida Budaaga nyɔkb d`werii. D`ba d`he welee ka ba hilg. ³³ Mà bii-n, mà la ba mà b̄em n`man gwentaŋ, mà kpaŋ mà hiidg. N`kee n` bagm-ma. Mà ret bed *Yuudaa tiiba berbma tii, mà ta bɔhɔɔ-n-t. Gwelŋa, n`kpaŋ n`bee n`san mà kan ked ree. ³⁴ Mà tɔɔ-n bafikwæɛlb. Sɔklm-n taa vol wo vola! Biilm, wo man sɔkl-n lee, ta sɔklm-n taa vol wo vola! ³⁵ Ka n`sɔkla taa vol wo vola, welee beel l`he bà m̄embee miig na nen nnii mà *gwæet sohdgtba.»

13.26 ...n hefg kpoongbehr n to Yuudaasa Yuudaa tiiba neermn, ka bermhii t hefg kpoongbehr n to hii, welee weraa lan nnii h̄an sɔkla-wu ka jeenla-wu lee.

Ta nyaan Matewa 26.31-35; Markuusa 14.27-31; Lukaasa 22.31-34

³⁶ Simoon Fetra t gbaam-wu na: «¿ Berma, ked tee?» H̄á leed-wu na: «Gwelŋa kpaŋ v`bee v`san mà kan ked ree. Lee, kaann nnii vn nan tagaa mà kaa.» ³⁷ Fetra t bɔhɔɔ na: «Berma, ¿ Ben kaa nnii man kpaŋ mà bee mà tag-v gwelŋa? Mà maantr mayen na mà kpi v`kaa.» ³⁸ H̄á leed-wu na: «¿ Maantr vyenwu gobiint na v`kpi mà kaa? Mà bɔhɔɔ-v gobiint na waa, saŋ na kodaaga jawdgaa, v`fetg foorb tɔmb mtafm na kpaŋ mii-ma.»

Yeesua bɔhɔɔ hà gwæet sohdgtba hà gokaawrt

14 ¹ Yeesua t bɔhɔɔ na: «L`daa haam-n! Tiim-n Sangband h̄en! Ta tiim-n mà h̄en! ² Kaalai ba mà Sa haarn kɔd. Mà keda kan mà maantr-n kiiga. Ka ln kpaŋ n ba na gobiint, man kpaŋ mà biir-n welee. ³ Man kee mà maantr-n kaalaŋa lee, mà ŋmetgn mà log-n mà man, ka bo na n`b̄em mà kan ba ree. ⁴ Lee, n`miil mà kan ked ree huru.»

⁵ Tomaasa t bɔhɔɔ-wu na: «Berma, t`kpaŋ mi v`kan ked ree meŋ'. ¿ Lan nnii tn ba t`bee t`miig huru hú ked kan huu?» ⁶ H̄á leed-wu na: «Hurhuu nnii man, l`ba na man nnii gobiint, ta man nnii neerm. H̄ii kpaŋ ked mà Sa man ka ba tag maa ween. ⁷ Ka nn miig-ma, nn kee n`ta miig mà Sa. Gwelŋa, n`fetg-wu miigm n lag n yum-wu.»

⁸ Filfa t lool kan n bɔhɔɔ na: «Berma, werii-t v`Sa, l`mag-t welee!» ⁹ H̄á leed-wu na: «Filf, má n nn t`kpaŋ manna jana, ¿ v`ka la ban miig-ma? H̄á nyan-ma wii ta nyana mà Sa. ¿ Lan nnii vn ba v`biir na mà werii-v mà Sa? ¹⁰ ¿ Kpaŋ tia na mà Sa ba mà ni mà ta ba mà Sa nin? Mà ret bɔhɔɔ-n tii, lag mà noon gwæetn. Mà Sa ba mà ni, wii h̄ena hayen hà ŋmægt. ¹¹ Tiim-n na mà Sa ba mà ni, mà ta ba mà Sa ni! Ka n`kpaŋ tia welee, n`saa n`tiim nan ŋmægt net nyan mà h̄ena tii kaa. ¹² Mà bɔhɔɔ-n gobiint na waa, hii hà tia mà h̄en wii mɔma ba hà h̄em ŋmægt man h̄ena tii. Hà ba hà lag hà h̄em ŋmæbermi h̄i yata welee, blaŋb kaa na mà keda mà Sa man. ¹³ Bii nn kee n`gbaam mà hidrn bii, maa mà hee-b, ka bo na l`tag n Budaaga h̄en l`jeenl mà Sa. ¹⁴ Mà lil-n bɔhɔɔb na: Ka n`gbaam bii mà hidrn, maa mà hee-n-b.

¹⁵ «Ka n`sɔkla-ma, n`valgm mà bafilb. ¹⁶ L`saa, maa jobl mà Sa na há tuun-n jeenhii hà b̄em n`man kakefnan ka tɔra-n. ¹⁷ Wii nnii Sangband *Vohoom, mii bɔhɔɔ gobiint. Tant h̄en nidba kpaŋ bà bee

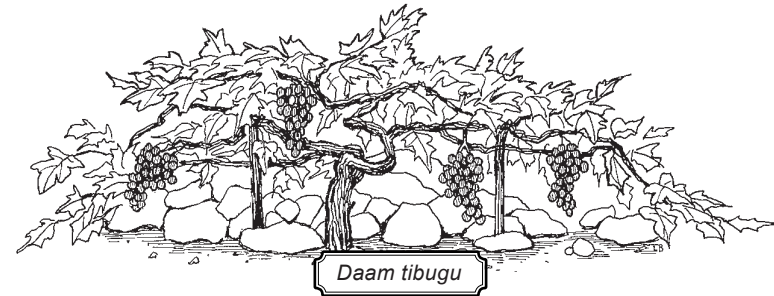
bà sohdg-wu na bà kpaá yuu-wu, ka ta kpaá mii-wu, nen lee, nii miil-wu, kótod na hà ba n`man, ka ba hà bεm n`ni. ¹⁸ Mà kpaá mà saa-n nyen wo kunyɔnbii, lee, mà kee mà ηmetgn n`man. ¹⁹ L`goda jah', tant hεn nidba kpaá bà yum-ma. Nen lee, nii ba n`yum-ma, blaɦb kaa, mà neeran, nii ta kee n`neer. ²⁰ Goorii daa taana, n`miig na mà ba mà Sa ni. N`ta miig na n`ba mà ni, mà ta ba n`ni. ²¹ Hii há sɔkla-ma wii nnii há mad mà baɦlb ka hεna-b n ηmεεgb wii. Mà Sa ba hà sɔklm há sɔkla-ma wii. Mà ta ba mà sɔklm-wu ka rea mayen ka weraa-wu.»

²² Yuuda, lag Kariyoot tiwii, há gbaam-wu na: « ǀBerma, ben kaa nnii vn ba v`ree vyen v`werii ten n jah ka kpaá v`werii vyenwu kɔrgu? » ²³ Há leed-wu na: « Ka hii sɔkla-ma, hà hεm mà ret bed tii n ηmεεgb. Mà Sa ta sɔklm-wu. T`reɦdrbee, t`san hà man t`bεm hà man. ²⁴ Lee, hii há kpaá sɔkla-ma wii kpaá hεna mà gwεet n ηmεεgb, l`ba na gwεet nn hum tii kpaá rεna mà man. Mà Sa há tamn-ma wii mɔma gwεetn. ²⁵ Mà bɔɦɔɔ-n tintii mentii ka la ba n`man. ²⁶ Tɔrgta, l`kótod na Vohoom Buudm mà Sa nn ba hà tamn mà hidrn mii kee m`werii-n l`mεnguu, ka ta deeda-n mà ret bed-n mà mɔm tii mentii. ²⁷ Mà nyaban, lee, mà saa-n n nigiiigu. Mà nigiiigu nnii man saɦn-n. Mà kpaá saɦn-n-ku wo nidba nn saɦ lee. Tii kaa nnii man bɔɦɔɔ-n na, l`daa haam-n, l`daa saɦm-n fobεɦgu! ²⁸ N`da homra mà bɔɦɔɔ na mà nyaban, n`ta homra mà bɔɦɔɔ na mà kee mà ηmetgn n`man. Ka nn sɔklm-ma, nn ba n`bεm nyaagbn na mà keda mà Sa man, l`kótod na mà Sa ba berm ka yata-ma. ²⁹ Mà beda-n-t gwεɦmna n dool wantii ban taan, ka bo na goor t`daa taana, n`tii. ³⁰ Mà ta kpaá mà yuur huru na má n nn t`gwεel, blaɦb kaa na tantntina hεn berma kenan. Lee, hà kpaá n gemmnt tiit mà jugun. ³¹ Gwentaf, l`ba na tantntina hεn nidba miig na mà sɔkla mà Sa, tii kaa nnii man hεna wo han gbaama lee. Vidg-n, tn nyab-n nnaɦrenan!»

Yeesu nnii daam tibugu mɔmgu

15 ¹ «Man nnii *daam tibugu mɔmgu, l`saa mà Sa nnii tibuguu tia². ² Hulii hí baɦr mà hεn ka kpaá roon hii mεnhii, há sɔɦm-hi, l`saa há jawl hí roon hii mεnhii na hí roonm

15.1 *Tibuguu tia* wii da maantra daam tibuguu.



Yo

kɔdgu. ³ Nen lee, weriib man to-n bii hera wo bà ta jawl-n, n`ka ba *kel kel. ⁴ Kpowr-n n man!, lee, mà ta kpowr n nn. Ka hulliiga ba kayen ka kpaá baɦr tiib hεn, kà kpaá kà bee kà rɔn. L`ta ba yenmii n nen. N`kpaá n`bee n`rɔn ka n`kpaá kpowr n man na má n nn t`lagl yena.

⁵ «Man nnii daam tibugu kótod, l`saa nen nnii hullii. Hii há kpowr n man mà ta kpowr n wun wii ba hà rɔn roona kɔd, l`kótod na kà mà kpaá, n`kpaá n`bee n`he bii. ⁶ Ka hii kpaá kpowr n man, bà kɔɦdg-wu wo ban kɔɦda hullii ban kεɦr hii lee. Hi kparɔa bá tig-hi bogm hí ka ju. ⁷ Lee, ka n`kpat ka kpowr n man mà gwεet ba n`nii, gbaam-n bii nn bag bii mεmbii, n`ba n`sohdg-b. ⁸ Ka n`roon roona kɔd, l`weraa biilm na nen nnii mà *gwεet soɦdgta. Welee beel l`he na nidba mεmba nyɔkm mà Sa. ⁹ Wo mà Sa nn sɔkla-ma maa ta sɔkla-n lee, kpat-n n`bεm mà sɔklbn! ¹⁰ Ka n`vala mà baɦlb, welee beel l`he na n`kpat n`bεm mà sɔklbn. L`ta ba yenmii wo man valg mà Sa baɦlb há ka sɔkla-ma lee. ¹¹ Mà bɔɦɔɔ-n welee mεnguu na mà nyaagb ta hugl n`kwεewa. Welee lee, n`nyaagbii bεm kpaalaa.

¹² «Mà baɦlb nnii na n`sɔklm taa vol wo vola wo mà mɔm man ta sɔkla-n lee! ¹³ Sɔklb biib ta kpaá bermb n yat na v`kpi v`tuura kuum. ¹⁴ Ka n`hεna man gbaam-n bii mεmbii, l`bεm na nen nnii mà tuurmba. ¹⁵ Mà ta kpaá mà hoɦm-n na ηmεεheedba, l`kótod na ηmεεheeda kpaá mi há berma nn hεna bii. Mà hoɦl-n gwelɔa na mà tuurmba, l`kótod na mà hera n`miig mà reb kpeɦɔ mà Sa man bii mεmbii. ¹⁶ Lag nen bantg-ma, man bantg-n n lo-n na n`roon roona há ba hà hiidg fee. Welee lee, mà Sa da hà to-n n`reb kee n`gbaam-wu ka tagaa n mà hidrn bii mεmbii. ¹⁷ Man gbaama-n bii nnii na n`sɔklm taa vol wo vola.»

Kɔrgu nyaha Yeesuwu n hà gwεεt sohdgtba

¹⁸ «Ka tant hεn nidba nyaha-n, miim-n na bà da fetg manwu nyahaab weem! ¹⁹ Ka n`da ba na tant hefl n nn, ban soklm-n na tant hefl n nn. Lee, lag tant hefl n nn. Biilm, mà bantg-n tantn, tii kaa nii ban nyaha-n. ²⁰ Ka tant hεn nidba loo-n kunyɔŋu, deedg-n man da bed-n tii hεn! Tii nii na *ημεεheedhii kpañ rii berm ka yata há berm*^z. Ka bá lo-ma kunyɔŋu, bà ta kee bà hee-n welee. Ka bá sohdg mà gwεεt, bà ta kee bà sohdg net. ²¹ Gwentahaa, maa kaa nii ban kee bà hεm-n welee mεnguu, l`kɔtɔd na bà kpaam mi há tamn-ma wii. ²² Ka mà da ba daan n gwεεl n ban, ln kpañ l`bem na bà kohln. Gwelŋa lee, bá fubεhga kpañ waam. ²³ Hii hà nyaha-ma wii ta nyaha mà Sa. ²⁴ Ka mà da ba he bá niinin hoolgu hii nn ba he felah kuu, ln kpañ l`bem na bà kohl gwεεt. Lee, gwelŋa, ban la nyan-ku lee, n ka la nyaha mà n mà Sa. ²⁵ L`hera welee na gwεεt ln hod bà *Wadbuudgan tii he t`noor hεn. Tii nii na: *Bà nyaha-ma yem*^z.

²⁶ «Tɔrgta ba hà daan. Wii nii gobiint *Vohoom m`kee m`ren mà Sa man mii. Man kee mà bεm mà Sa man lee, mà tuun-m. M`mɔmm kee m`bohoom-n mà gwεεt. ²⁷ L`saa nii ta bohoom mat, kɔtɔd na mà n nn t`mannan.»

16 ¹ «Mà beda-n tintii mentii na n`daa bɔrii n`gwεεt hεn tiim. ² Bà kee bà vohd-n *kpoglb disagtn. L`saa waaru kena na bà kee bà kuum-n bee nn kee bà diilgm na ban hεna-n welee lee, ba na ta Sangband ημεεgbn. ³ Bà kee bà hεm-n welee, l`kɔtɔd na bà ba miig mà Sa n ka ta ba miig man. ⁴ Mà beda-n l`mεnguu n dool na bá waarhuu daa taana bà hεm-n welee lee, n`deedg na mà da fetg-n-t bohoob. Man da ba n`man nii man da ba biir-n gwεεtii weem.

Vohoom Buudm daanm

⁵ «Gwehŋa, mà keda há tamn-ma wii man, n`ni hii t ka kpaam gbaama na: "¿ked tee?" ⁶ Mà ret bed-n tii kaa nii himafr nn mug-n. ⁷ L`ba na gobiint nii man ba mà biir-n. L`ba hom n nn na

15.20 Gwεεtii ba Yohanεεsa wadgankenana, 13.16. Ta nyaan Mawewa 10.24, n nan Lukaasa 6.40.

15.25 Gwεεtii ba Yum35^{gan}.19, n ta Yum69^{gan}.5.

mà nyab. Biilm, ka mà ba nyaba, Tɔrgta kpañ hà daan n`man. Lee, ka mà nyaba, mà tuun-n-wu.

⁸ «Hàn kee hà daan lee, hà werii nidba na bá miig na bà hogla bayen bii b`hel fubεhga n bii b`ba sobb bii n nan Sangband yaagu jugun bii. ⁹ Bà hogla bayen bii b`hel fubεhga jugun bii, blaŋb kaa, bà kpaam tia mà hεn. ¹⁰ Bà hogla bayen bii b`hel b`ba sobb bii jugun bii, kɔtɔd na mà keda mà Sa man, l`ba na n`nan ta kpaam yuu-ma. ¹¹ Bà ta hogla bayen bii b`hel Sangband yaagu jugun bii, l`kɔtɔd na dii mɔmr fetg tantntina hεn bermwu n yaagu yaam.

¹² «Mà ba n gwεεt kɔd na mà biir-n, gwentah, n`kpañ n`bee n`sohdg-t gwelŋa. ¹³ Gobiint *Vohoom daa kena, m`kpañ-n gobiint mɔmntn, l`kɔtɔd na m`kpaam kee m`bohoom-n myen m`jugun gwεεt. Lee, m`kee m`bohoom-n mn homr tii mentii, ka ta faa-n bii b`kena n nɔngan bii ret. ¹⁴ M`kee m`he na nidba jeerlm-ma, blaŋb kaa, gwεεt mn kee m`bohoom-n tii kee t`bem na mà noon gwεεtn. ¹⁵ Mà Sa nn heh bii membii ba na mà rebn. Tii kaa nii man bohoom-n na mn kee m`bohoom-n tii kee t`bem na mà noon gwεεtn. ¹⁶ L`goda jah', n`kpañ n`nyaan-ma, lee n l`kaann, l`mɔɔg jah', n`geem-ma.»

Gwεεt sohdgtba himafr nan kita nyaagb

¹⁷ *Gwεεt sohdgtba ni biiba t saa n ka gbaama taa na: «Hà beda-t na l`goda jah', t`kpañ t`yum-wu, na l`mɔɔg jah', t`geem-wu, ¿l`kɔtɔd nii na laa?, n ta bohoom-t na hà keda hà Sa man.» ¹⁸ Bá hewl na: «Hàn bohoom na l`goda jah' lee, ¿l`kɔtɔd nii na laa? T`kpaam hum han bo na hà biir tii.» ¹⁹ Há miig na bà ba n gwεεt na bà gbaam-wu, n bohoom-ba na: «N`heewra n taa gbaam gwεεt man bed-n tina jugun. Mà beda na: "l`goda jah', n`kpañ n`yum-ma, l`mɔɔg jah', n`geem-ma", ¿laa bee? ²⁰ Mà bohoom-n gobiint na waa: n`kee n`kom ka hilgra nyanyaam, l`saa tant hεn nidba welwa. N`kee n`bem figmn n wiirun, lee, n`figmii kee m`kitg nyaagb. ²¹ Fɔga wen heewr n maadb, há ka ba wiirun na há kunyɔŋu vuugu taann. Buga wen rena, há hoŋ há kunyɔŋu n ka ba nyaagbn na hà meedran. ²² L`ta ba yenmii n nn. Gwelŋa, n`ba figmn, gwentah, maa mà lil-n nyaanb. Lee, n`kwεεwa hugl n nyaagb. Nyaagbii, hii kpañ hà bee hà sohdg-b n`do. ²³ Goorii daa taana, n`ta kpañ n`gbaam-ma lii. Mà bohoom-n gobiint na waa: Mà Sa kee hà to-n nn

kee n` gbaam-wu mà hidrn bii mεmbii. ²⁴ N` ban gbaam-wu bii mà hidrn n jana. Gbaam-n, n` ba n` sohdg, ka bo na n` nyaagb soh!

²⁵ «Mà beda-n l` mεnguu n nawdlamn. Waaruu kena na mà ta kpañ mà gwεεlm-n n nawdlamn. Mà kee mà faam-n bii b` hεl mà Sawu bii wiingan. ²⁶ L` goorii, n` kee n` gbaam-wu want mà hidrn. Lee, mà kpañ bεhεε-n na mà kee mà jobl-wu n` hidrn. ²⁷ Mà Sa mōma sōkla-n. ¿ N` miil han sōkla-n b` kaa bii? Hā sōkla-n na nn sōkla-ma ka ta tii na mà rεn wii man n daan. Wii nnii Sangband. ²⁸ L` ba gobiint na mà reda mà Sa man n daan tantntina hεn. Gwelŋa, mà nyaba tantntina hεn ka ηmeta mà Sa man.» ²⁹ Hā *gwεεt sohdgtba t bεhεε-wu na: «Kpaya, bεhεε-t gwelŋa gwεεt wiingan ka kpañ gwεεla nawdlam. ³⁰ Gwelŋa, t` miig na miil l` mεnguu ka ta mi na l` kpañ na bá gbaam-v lii tiit jugun. Tii kaa nnii tn tia na reda Sangband man n daan.»

³¹ Tii lee, Yeesua t leed-ba na: «¿ N` tia gwelŋa biilm? ³² Lee, waaru kenan, hù fεtg taanm na n` yadr taa kpeee n` saa-ma mayen. Lee, mà kpañ ba mayen, l` kōtōd na mà Sa ba mà man. ³³ Mà beda-n welee ka bo na má n nn t` he yena n` yuunŋ nigiigu. N` kee n` di kunyōŋu tant hεn. Gwentaf, dii-n kwεεwr! Mà diira tant jugun.»

Yeesua jobla hà sa

17 ¹ Yeesua nn gwεεl welee lee, n kodl n faaga n bεhεε na: «Taa maara, waaru taann. Gwelŋa, saa v` Budaaga nyōkb riir wiingan ka bo na Budaagee he na v` reb ta riir wiingan! ² Ká nyōkb riir wiingan l` magr n gemmnt vn to-ka nidba mεmba jugun tii. Ka ká ba n welee gemmntii, ká ba n tn na ká safm neerm m` bee kakefnan mii biiba vn sir-ka bee mεmbee. ³ Neerm m` bee kakefnan mii nnii na, bá miig na ven vyen nnii Sangband. Ven nnii gobiint tia. L` saa bà ta miig Yeesu Krist man na ven tamn-ma. ⁴ Man lee, maa hεra v` nyōkb t rorm wiingan tant hεn ka hεna ηmεεgb vn ta to-ma bii kakefnan b` tolgm. ⁵ Gwelŋa lee, taa maara, he mà nyōkb riir wiingan vii mōm v` nōngan, ηmetg v` nyōk-ma n nyōkb man da ba n v` man tant ban koolg bii.

⁶ «Mà hεra nidba vn lōgr tant hεn n to-ma bee t miig-v. Ven da hefl n ban, lee, v` to-ma-ba. Bà sohdg v` gwεεt. ⁷ Gwelŋa, bà miil na vn to-ma bii mεmbii rεn v` man biilm. ⁸ Mà to-ba gwεεt vn da to-ma tii dee dee bá sohd-t. Bà ta miig biilm na mà rεn v` man, n tii

na ven tamn-ma. ⁹ Bee jugun nnii man seenja-v. Mà kpañ seenja-v nidvolbee mεmbee hεn. Lee, mà seenja-v biiba vn to-ma bee hεn. Ven hefl n ban. ¹⁰ Bii b` ba na mà reb bii mεmbii ba na ta v` rebn, wo bii b` ba na v` reb bii mεmbii nn ta ba na mà reb lee, bee hεn nnii ban yu mà nyōkb. ¹¹ L` goda jah', mà kpañ mà bεm tant hεn, l` kōtōd na mà ηmetgna v` man. Bee lee, bee kpat bà bεm tant hεn. Taa maara, ven nnii Sabuuda, kiigm bá hεn n v` hidr gemmnt, hidr vn sir-ma dii, ka bo na bá bεm hayen wo má n vn tn ba lee. ¹² Man da ba bà man lee, ka kiig bà hεn n v` hidr gemmnt. Hidrii nnii vn to-ma. Mà kiigra bà hεn. Mà ba bōrii bà ni hii, ka l` kpañ há da ba hà bōr na *Wadbuudgan gwεεt he t` noor hεn wii.

¹³ «Gwelŋa, mà ηmetgna v` man. Lee, má ka bεhεε tintii mentii ka la ba tant jugun na bá bεm n nyaagb b` ba na mà reb bii. B` ba hom kpaalaa. ¹⁴ Mà to-ba v` gwεεt, nidba t ka nyahaa-ba, l` kōtōd na lag tant hefl n ban wo ln ba na lag tii ta hefl n maa mōm lee. ¹⁵ Mà kpañ gbaama-v na v` nyablg-ba tant jugun, lee, mà gbaama-v na v` kiig bá hεn na Kunida daa tarm bà hεn. ¹⁶ Lag tant hefl n ban wo maa mōm tn ta kpañ heh-ma lee.

¹⁷ «Hε bà kitg buudba kpaalaa ka tagaa n gobiint gwεεt! V` gwεεt nnii gobiint gwεεt. ¹⁸ Wo vn tamn-ma tant jugun lee, maa ta tuuma-ba t` ni. ¹⁹ Mà tōv-mayen bá kaa ka bo na bee ta to-v bayen kpaalaa.

²⁰ «Mà kpañ seenja-v bee hεn n jah'. Bee nn kee bà faa mà gwεεt bà tii mà hεn bee, mà ta seenja-v bee hεn. ²¹ Mà gbaama-v na v` he bà he bá mεmbee hayen. Taa maara, wo vn ba mà ni mà ta ba v` ni lee, bee ta laglg t` hεn t` he hayen, ka bo na nidba tii na ven tamn-ma. ²² Mà sira-ba nyōkb vn da sir-ma bii na bá bεm hayen wo má n vn tn ba yen lee, ²³ na mà bεm bá ni vii ta ba mà ni. L` gbaama na bá bεm yena kpaalaa. Welee lee, nidba miig na ven tamn-ma n ka sōkla-ba wo vn ta sōkla-ma lee.

²⁴ «Taa maara, man bagm na v` reba sir-ma bee bεm mà man mà kan kee mà bεm ree na bà tōfr mà nyōkb, nyōkb vn sir-ma bii, l` kōtōd na sōkl-ma ka ban ree tant. ²⁵ Taa maar ven, ven beel sōbb, gwεεt, nidba ba miig-v, man lee, mà miig-v, l` saa bεnaf t miig na ven tamn-ma. ²⁶ Mà hεra bá miig-v. Má ka la hεwr n hεb bà miigaa-v, na sōklb vn sōkl-ma bii ta bεm bá ni, l` saa, maa mōm mà ta bεm bá ni.»

BÀ KPAHRA YEESUWU DABRAGR HÈN

Bà mug Yeesua

Ta nyaan Matewa 26.47-56; Markuusa 14.43-50; Lukaasa 22.47-53

18 ¹ Yeesua nn seɛj welee lee, wú n hà *gwɛɛt sohdgtba bá san Sedroon bɔrga balvoln. Tiit kpamb biib da ba kan, wú n hà gwɛɛt sohdgtba bá jib b' ni. ² Yuudaas há da ba hà rɛɛ-wu wii da miil kaalanɛe hɔm, blaɛb kaa na Yeesuwu n hà gwɛɛt sohdgtba bà da kpogla taa kan herufi'. ³ Yuudaaswii t dehd tawdhiinu n Sangband haar hɛn kigdba nɔngan. Kigdbɛe da ba na *gotibermba n *Farisii tiiba da tomra bee. Wú n ban bá san nan kpambiin. Welee nidbee da mada hoodwant ka wiir kaanmoi n kana. ⁴ Yeesu lee, wii da miil bii b' ba b' getg hà jugun bii mɛmbii. Há sanii bá jugun n gbaam-ba na: « ¿ N' bag wenii? » ⁵ Bá leed-wu na: « T' bagl Yeesu Nasarɛɛt tia. » Há bɔhɔɔ-ba na: « Man nanafi'. » Yuudaas há da rɔɔ Yeesuwii ba bá man. ⁶ Yeesua nn leedg-ba na wii nanafi lee, bá ηmɛt kaawr kaawr n loɔr tinjan. ⁷ Há mɔɔ-ba gbaamb na: « ¿ N' bag wenii? » Bá lilm na: « T' bagl Yeesu Nasarɛɛt tia. » ⁸ Há bɔhɔɔ-ba na: « ¿ Mà ba biir-n na man nanafi'? Ka man nnii nn bag n' saa benbee bà nyab. » ⁹ Welee nnii gwɛɛt hɛn da bed tii nn da ba t' he t' noor jugun. Tii nnii na: « Mà Sa, mà ba bɔrii vn to-ma bee ni hii? » ¹⁰ Simoon Fetra da ba n hoodjuuga. Há ree-ka ká ruugan n kɛfd gotiberma ηmɛɛheeda najuudu tobr. Bà da hofl ηmɛɛheedwii na Malkuusa. ¹¹ Yeesua t bɔhɔɔ Fetra na: « ηmɛlg v' hoodjuugee ká ruugan! ¿ L' kpaɛ na mà nyi wiiru kpowdga mà Sa nn tɔɔ-ma kee laa? »

Bà san n Yeesuwu Hanaana man

Ta nyaan Matewa 26.57-58; Markuusa 14.53-54; Lukaasa 22.54

¹² Lee, tawdhiinhuu n hù bermwu n *Yuudaa tiiba bermba hɛn kigdbɛe t mug Yeesu n bɔm-wu ¹³ n san-wu n Hanaana man safi'. Há da ba na Kayiifa yaaɔbn. Kayiifwii da beel *gotibermwu bindii. ¹⁴ Wii da bafli *Yuudaa tiiba bermba na l' ba hɔm n yat na nidbilma kpi tigr kaa.

18.9 Nyaan Yohanɛɛsa wadgankenana, 6.39 n nan 17.12.

Fetra kia noogrm na hà kpaɛ mi Yeesua

Ta nyaan Matewa 26.69-70; Markuusa 14.66-68; Lukaasa 22.55-57

¹⁵ Simoon Fetruw n *gwɛɛt sohdgtvolhii, bà da tagda Yeesua kaa. *Gotiberma da miil gwɛɛt sohdgtwii hɔm. Tii da fera há jib Yeesua kaa gotiberma haaga. ¹⁶ Fetra lee, wii t kpat duun fiid noor man. Gwɛɛt sohdgt gotiberma nn da mi wii t ηmɛt n gwɛɛl n fɔg há da kiig fiid noon wii le, n hɛm Fetra t jib. ¹⁷ Fɔɔgwii, ηmɛɛheedfɔg há da sug fiid noon wii t nan gbaam Fetra na: « ¿ Lag ta ven nnii nidwunwuna gwɛɛt sohdgtba ni bilma? ». Há leed na: « Háai, mà kpaɛ bà man ».

¹⁸ Háwet da bee. ηmɛɛheedba n Sangband haar hɛn kigdba t sal bogm n ka huura. Fetra t hewl bá hɛn bá ka huura.

Gotiberma gbaama Yeesuwu gwɛɛt

Ta nyaan Matewa 26.59-66; Markuusa 15.55-64; Lukaasa 22.66-71

¹⁹ Fetra nn da huura bogm lee, *gotiberma t bah n ka gbaama Yeesuwu gwɛɛt hà *gwɛɛt sohdgtba n há weriib l' jugun. ²⁰ Yeesua t leed-wu na: « Man, maa gwɛɛl wiingan ka kpaɛ sol bii nidba mɛmba nɔngan. Mà daa ka weraa herufi' *Yuudaa tiiba mɛmba kan kpogla taa ree, bá *kpoglb disakun n ta *Sangband haarn. Mà ba biir tiit fohmgan. ²¹ ¿ Tet t ka bee na v' gbaam-ma? Gbaam bà kewlg-ma bee, bà biir-v mà ret bed-ba tii! Bee miil hɔm mà ret bed-ba. » ²² Há da bɔhɔɔ welee lee, Sangband haar hɛn kigdhiit t waagm-wu katarɛna n bɔhɔɔ na: « ¿ Gotiberm nnii vn leeda welee? » ²³ Há leed-wu na: « Ka má gwɛɛl bɛhgu, biir nan mà ret kofl tii! Lee, ka mat bɔhɔɔ tii ba gobiint, ¿ ben kaa nnii vn gbuda-ma? » ²⁴ Hanaana t logm Yeesu bá boow-wu n tuui gotiberm Kayiifa.

Fetra kia tɔmrehɔrm n tafɔrm na hà kpaɛ mi Yeesua

Ta nyaan Matewa 26.71-75; Markuusa 14.69-72; Lukaasa 22.58-62

²⁵ Lee wen, Simoon Fetra la ba yenlanɛa ree ka huura bogm. Há t bɔhɔɔ-wu na: « ¿ Lag ta nidwii gwɛɛt sohdgt nnii vn mi? » Há kii ka bɔhɔɔ na: « Háai! Mà kpaɛ bà man. » ²⁶ *Gotiberma ηmɛɛheedhii, l' ba na Fetra nn da gitg hà tobr wii teeln, wii t ta bɔhɔɔ na: « ¿ Man ba nyaan v' n wun tiit kpamb nii? » ²⁷ Fetra t mɔɔ kiim, yelmaa, kɔdaaga t jawd.

Roomaa gomn Filaata yaa Yeesuwu n yaagu

Ta nyaan Matewa 27.1-2, 11-31; Markuusa 15.1-15;

Lukaasa 23.1-5, 13-25

²⁸ *Yuudaa tiiba bermba t logm Yeesuwu Kayiifaa n san-wu n gomna haarn. L`da ba tonjvetr jugun. Bá da san-wu n bee da ba jib bà momba yaagu yaalaja, kotod na bà da kpaas bag na bà *hawlg bayen, lee, bà da bà di *Getgm kasant. ²⁹ Tii kaa nii gomn *Filaata nn da red duun n san n gbaam-ba na: «¿N` bõhoo na nidwunwuna kohf bee?» ³⁰ Bá leed-wu na: «Ka fan ba kohf bii, tn kpañ t` taag-wu v` nuhun.» ³¹ Há leed-ba na: «¿Metg n` log-wu n` san n` yaa n wun ka tagd n` *bañb!» Bá leed-wu na: «Nii kpaas saf-t huru na t`ku hii.» ³² Welee nii gwεεt Yeesua nn da bed tii nn da red t` noor hen. Há da gwεεl l` bañ n kuum fan kee hà kpi mii.

³³ Filaata t jib haaga n hof Yeesu n gbaam-wu na: «¿Ven nii Yuudaa tiiba huraa?» ³⁴ Há leed-wu na: «¿Diilg-t v` mom n ka bõhoo laa, biiba beda-v mat le?» ³⁵ Filaata t togd na: «¿Mann Yuudaa tiin? V` korgu tiiba n *gotibermba bà taag-v mà nuhun. ¿Her bee?» ³⁶ Há leed na: «Mà huraant kpañ tantntina hen. Ka mà huraant nn bem na tantntina hen ret nii, mà ημεεheedba nn ba bà he gemm na mà daa loo Yuudaa tiiba bermba nuhun. Háai! Biilm, mà huraant kpañ na tantntina hen retn.» ³⁷ Filaata t ηmet n gbaam-wu na: «¿Ka welee ven nii huraan?» Há leed-wu na: «Biilm, beda tii nii, man nii huraa^z. Tii kaa nii ban meedr-ma na mà daan tantntina jugun na mà gwεεl ka taaw gobiint kaa. Baaben tii há ba na gobiint hefl n wun wii kewla mà ret bõhoo tii.»

³⁸ Filaata t gbaam na: «¿Ben nii gobiintii?» Hān gbaam welee lee, n san n moo *Yuudaa tiiba bermba nyaanb n bõhoo-ba na: «Maa hidrn, mà kpaas yu bii nidwunwuna nn kohf l`ka ba na bá dar hà tobr bii. ³⁹ L`kena n ka ba na *Getgm kasant man, mà hohlgm-n sarga tiifii. ¿N` sokla na mà hohlg-n Yuudaa tiiba huraa laa?» ⁴⁰ Lee wen, bá bañ n ka toora na: «Hāai! Lag wii. Barabaas nii tn bag.» L`ba na Barabaaswii da ba na nidbehhiin^z.

18.37 Beda tii nii, man nii huraa. Baa bà bee bà ta hom na ven bõhoo-t v` mom na man nii huraa.

18.40 Nidbehhiin. Nyaan Markuusa 15.7, n ta Lukaasa 23.19.

19 ¹ Lee wen, *Filaata t safm wad na bá log Yeesu bà gbuu-wu tangbanii. ² Tawdba t ruugm huraamba degrga n fina n lig-ka Yeesua jugu. Bá ta fid-wu dimmõlgu kuugu ³ n ka nyufaa-wu ka lañ-wu ka bõhoo na: «Taa maara! V` gbanhuu!», ka gbuu-wu katanjii. ⁴ Filaata t ηmet n rorm yaagu yaalaja n bõhoo *Yuudaa tiiba bermba na: «Nyaan-n, maa mà wed bà reen-n-wu bal na n` miig na mà kpaas yu bii há reb kohf l`ka ba na bá kuu-wu b` kaa bii.» ⁵ Yeesua t rorm ka ligr fina degrga, ka fidr dimmõlgu. Filaata t bõhoo-ba na: «Kpay-n nidwii!» ⁶ *Gotibermba n Sangband haar hen kigdba nn nyan-wu lee, n bañ n ka moo ka toola na: «Kpañ-wu *dabrgr hen! Kpañ-wu dabrgr hen!» Filaata t leed-ba na: «Log-n-wu n` kpañ-wu n` momba dabrgr hen! Man lee, maa ba nyaan há reb kohf l`ka ba na bá kuu-wu b` kaa bii.» ⁷ Yuudaa tiiba bermba t leed-wu na: «T`ba n *bañb. Bañbii jugun l`ba na há kpi, l`kotod na hà logra hayen na wii nii Sangband Budaaga.»

⁸ Welee gwεεtii t hem Filaata fobεhgu t gwed n kwεen. ⁹ Há jib haaga n gbaam Yeesu na: «¿Tee heñ vii?» Gwentaf Yeesua ba leedg-wu lii. ¹⁰ Lee, Filaata t bõhoo-wu na: «¿Lan nii welee? ¿Man nii vn kir na kpañ v` gwεεl n mana? ¿Kpaas mi na mà ba n gemm na mà hohlg-v ka ta ba n gemm na mà kpañ-v dabrgr hen?» ¹¹ Há leed-wu na: «Kpañ n gemm na tiit n mà jugun, ka l`kpañ na Sangband sira-v-t ka ba n faaga. Tii kaa nii hii há taag-ma v` nuhun wii fubεhga nn ba bermga ka yata v` reka.»

¹² Filaata nn homr welee lee, n ka bag huru na hà hohlg Yeesua. Gwentaf, nidfigm ηmei t gwed n kwεen, bà ka bõhoo na: «Ka v` saa nidwunwuna, lag ven nii *Roomaa hurberma tuura. Ka hii log hayen na huraa, há bid hurberma rafeeda.» ¹³ Hān homr welee gwεεtii lee, n wed bá ree Yeesuwu duun kaalaja kiigan bà hoh-ka na "Bantr", ka hoh-ka n hebrmn na "Gabataa". Há kad há huraant jargan na hà yaa. ¹⁴ L`da ba goor tonu nn ragda na bá di *Getgm kasant dii muunu huuga weenn. Filaata t bõhoo Yuudaa tiiba na: «Kpay-n n` huraa!» ¹⁵ Bee t bañ n ka moo na: «Kuu-wu! Kuu-wu! Kpañ-wu dabrgr hen!» Há gbaam-ba na: «¿Mà kpañ n` huraawu dabrgr hen?» Gotibermba t leed na: «T`kpañ n huraahii hurberma kaann.» ¹⁶ Lee wen, Filaata t taag Yeesuwu bà natadn na bá kpañ-wu dabrgr hen. Bá sohd-wu n nyab n.

Yo

Yeesua kuum

Ta nyaan Matewa 27.32-56; Markuusa 15.21-41; Lukaasa 23.26-49

¹⁷ Yeesua t rorm ka bigd *dabragr ban ba bà kpaɸ-wu d' ɸen dii há mɔma ka kedaa kaalaɸa ban hof na "Jukuuga kaalaɸa" keen. Bà hofl kaalaɸee n hebrmn na "Golgotaa". ¹⁸ Ree kan nnii ban da kpaɸr-wu wú n nidvolba bareɸ', volwu hà najuudu ɸen volwu hà galu ɸen. ¹⁹ *Filaata t wed bá hoorm gwɛɛt dagwɛku ɸen n kpaɸ-ku Yeesua jugu faaga dabragrii ɸen. Bà da ɸoda na: «Yeesu Nasarɛɛt tia, Yuudaa tiiba huraa». ²⁰ Bá kan da kpaɸr Yeesuwu dabragr ɸen ree da ba kɔrgu kpamga. Lee, *Yuudaa tiiba kɔd t kaalm ban ɸod tii. Bà da ɸoda-t n hebrmn n laatmn n ta grɛckmn. ²¹ Yuudaa tiiba *gotibermba t san n yum Filaat n bɔɸɔɔ-wu na: «Ln kpaɸm na v' ɸɔr na Yuudaa tiiba huraa. ɸn ba v' ɸɔr na: Nidwunwuna beda na wii nnii Yuudaa tiiba huraa.» ²² Há leed-ba na: «Mà reb ɸod bii, mà ɸoda-b.»

²³ Tawdba nn da kpaɸr Yeesuwu dabragr ɸen lee, n logm há dimt n rad-t tɔmb mnaa na tawdbilma log myen, l' saa bá ta logm há tugvɔku kù kpaɸ n ɸɛt tiit, bá ɸee-ku n dimyend kù faaga kakeɸnan kù tiɸa. ²⁴ Tawdba t bɔɸɔɔ taa na: «Tn daa sadr-n-ku! Tn teew kù ɸen waari t' nyaan há ba hà soɸdg-ku wii!» Welee nnii *Wadbuudgan gwɛɛt nn da red t' noor ɸen. Tii nnii na:

Bà da rada taa mà dimt

ka taaw t' ɸen waari^z.

Tawdba nn da her bii mɔmb nnii.

²⁵ Yeesua nyawu n hà teelfɔg Kolofaasa fɔg Maaria, n Maarii Magdala tia, bà da ba Yeesua dabragrii kpamga. ²⁶ ɸan geedg n yum há nya n *gwɛɛt soɸdgt ɸan da sɔkla wii hà nya kpamga lee, n bɔɸɔɔ na: «Taa nya, kpay v' kwɛɛla!» ²⁷ L' saa há bɔɸɔɔ gwɛɛt soɸdgtwii na: «Kpay v' nya!» Lee, goorii n jaɸ, gwɛɛt soɸdgtwii t logm-wu n kulii-wu n ɸaa.

²⁸ Tii n t' kaan, Yeesua nn da mi na hà tolgɸ hà ɸmɛɛgɸ mɛmb nnii lee, há bɔɸɔɔ na: «Nyunyuudu mada-ma», na Wadbuudgan gwɛɛt mɛnt ɸe t' jugun. ²⁹ Sooga kiiga da jɸra kan, ká keɸ n danɸiigu. ɸii t vɛɸg kust danɸiiguun n lo tibuɸu kuugu dabuga noon bà hof-

^{19.24} Gwɛɛtii ba Yum22^{9an}.19.

ku na *ɸisoof n nyɔɸl n Yeesua noor^z. ³⁰ ɸan lɛm danɸiiguu lee, n bɔɸɔɔ na: «L' diɸ nnii» n gbɛlnt há jugu n kuum.

³¹ L' da ba na tonɸ vɛta *Saabaat goor. Saabaat goorii da ba d' bɛm n dyen. Yuudaa tiiba da kpaɸ bag na bà di kasant kpiirmba ba dabraga ɸen, l' kɔtɔd na da gobermrn. Bá nan san n yum *Filaat na há si-ba huru na bà kaɸ ban kpaɸr bee bei, l' saa bà hoflɸ-ba dabraga ɸen. ³² Lee, tawdba t daan n kaɸm nidba ban da kpaɸr bá n Yeesu bee ni bilma bei n ɸɛl volwii. ³³ Ban taai Yeesua man lee, n mid há ɸɛtg kuum, lee, bá ka ba kaɸ há bei. ³⁴ Tawdbee ni bilma t tiw baanga hà fidun. Yelmaa, jiiim n nyaalm t rorm. ³⁵ Nid há bɔɸɔɔ gwɛɛtntina wii nyana-t n hà niini. Tii lee, há ret bɔɸɔɔ tii ba gobiint. Hà miil hɔm na gobiint nnii ɸan bɔɸɔɔ, ka bo na nii ta tii t' ɸen. ³⁶ Biilm, l' mɛngu u ɸera welee na Wadbuudgan gwɛɛtntina ɸe t' noor jugun. Tii nnii na: *Bà nan kpaɸ kahda há kowr diir felaf'^z.* ³⁷ L' saa Wadbuudga riikan ta bɔɸɔɔ na: *Bà nan ba bà kodlm n ban da kuu baanga wii.*

Bà kuuraa Yeesua

Ta nyaan Matewa 27.57-61; Markuusa 15.42-47; Lukaasa 23.50-56

³⁸ Tii n t' kaan, ɸarimatee kɔrgu tiɸii bà hof-wu na Yoosɛfa t san *Filaata man n gbaam-wu huru na hà log Yeesua gbanu. Hà da ba na Berma *gwɛɛt soɸdgt, ka sol fobɛɸgu, *Yuudaa tiiba bermba kaa. Filaata t tii. Lee, há san n logm Yeesua. ³⁹ Nikɔɔɔɔɛma t hewl há ɸen. Nikɔɔɔɔɛmwii nnii nid há da san n yum Yeesuwu nyingu kuugu wii^z. Há daan n tlaar kpakunuukaɸm^z wo l' ta kilɸi kwɛɛtaɸ'. ⁴⁰ Bá rehɸrbee t san n logm Yeesu n fiid-wu dimtootn ka mɛɛ tlaar kpakunuukaɸmii wo Yuudaa tiiba nn ɸena bá kuurm man lee. ⁴¹ Tiit kpamb biib da nyɔɸra n bá kan da kpaɸr Yeesuwu *dabragr ɸen ree, bilkwɛɛlu huufu ba kan bà ba kuur kan hii. ⁴² Wo tonɸ nn da vɛta *Saabaat goor, l' saa bilhuu ta nyɔɸr lee, bá dool Yeesuwu ree.

^{19.29} Nyaan Yum69^{9an}.22.

^{19.36} Gwɛɛtii ba Yum34^{9an}.21.

^{19.39a} *Nikɔɔɔɔɛma... da san n yum Yeesuwu nyingu.* Nyaan Yohanɛɛsa wadgankenana 3.1-2.

^{19.39b} *Tlaar kpakunuukaɸm.* Bà da ɸena kpaamii n nyab nyanyaam bà hof-m na *mira* n nan moogu kuugu kù boo naagelɸgu. Bà da logl-m ka hakra kpiirmba.

YEESUA HIMTG KUUMN

Yeesua himtg kuumn, nidba kɔd t yum-wu.

Ta nyaan Matewa 28.1-10; Markuusa 16.1-11; Lukaasa 24.1-12

20¹ Laad goor^z tonvɛtr jugun, Maarii Magdalaa tia t san bilu hɛn. L` da ba fur fur. H́a yum na tand ban da riw bilhuu noon dii kpañ kan. ² Lee, h́a solm n bahl Simoon Fetruw n *gwɛɛt sohdgtvol Yeesua nn da sɔkla wii n bɔhɔɔ-ba na: «Bà ree bermwu bilun, t` kpa mi bá kan lo-wu ree.»

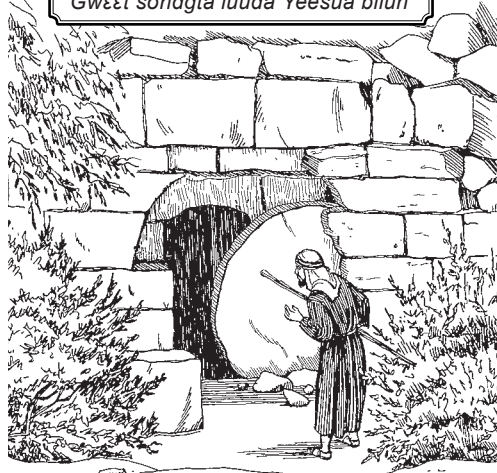
³ Fetra t rorm wú n gwɛɛt sohdgtvolwii. Bá rehɔrbee t nyab ka ked bilu hɛn. ⁴ Bà da sol bá rehɔrbee yenm. Gwɛɛt sohdgtvolwii t la solm n yat Fetra n taai nooga bilu hɛn. ⁵ H́an taai lee, n gbañnt n luud n yum dimtoot door tiñan, gwɛntaħ, h́a ba jib. ⁶ Simoon Fetra t taan h́a kaa n jib bilun n mid dimtootii door tiñan, ⁷ n ta yum dimgu ban da fiid Yeesua jugu kuu, kù kpañ vontii man. Bà da fowra-ku n dool kú kaalaña. ⁸ Lee wen, gwɛɛt sohdgtvol h́a da taan nooga wii t hel n jib bilun. H́a yum welee n tii. ⁹ Biilm, gwɛɛt sohdgtba da ban hom *Wadbuudgan gwɛɛt t` bɔhɔɔ na Yeesua da ba h́a himtg kuumn h́a neer tii^z. ¹⁰ Gwɛɛt sohdgtbee rehɔrbee t ñmɛt ka kulaa.

¹¹ Lee wen, Maariiwii ba bal bilu kpamga ka kuumn. H́an da kuumn lee, n dan n hilnt na h́a luudg bilun. ¹² H́a yum *sangbantumtba barehba fidr dimfeent ka kad bá kan da doolg Yeesuwu ree. Vola da ba h́a jugu kan da ba ree, volwii ba h́a nakpai kan da ba ree. ¹³ Bá gbaam-wu na: «¿ Taa nya, kuumn na laa?» H́a leed-ba na: «Bà ree mà Berma, má ka kpa mi bá kan lo-wu ree.» ¹⁴ H́an da bɔhɔɔ welee

20.1 *Laad goor.* Grɛɛkmn ba na *Laad gonoogrd* l` kɔtɔd na *Saabaat tonju vɛtr, dii nnii sooku goor.

20.9 *Nyaan Yum*16^{ñan}.10.

Gwɛɛt sohdgtba luuda Yeesua bilun



lee, n bid h́a kaa n mid Yeesua jefr. Gwɛntaħ h́a ba miig na wii nnii. ¹⁵ Yeesua t gbaam-wu na: «¿ Taa nya, kuumn na laa? ¿ Bag wenii?» Maariiwii da mi na tiit kpamb hɛn kigdñ. H́a leed na: «Ka l` ba na ven logra-wu, werii-ma v` kan lo-wu mà san mà lo-g-wu!» ¹⁶ Yeesua t hoh-wu na: «Maarii!» H́a bid hayen h́a jugun n bɔhɔɔ-wu n hebrmn na: «*Raabuunii*» l` kɔtɔd nnii na: «Berma». ¹⁷ Yeesua t bɔhɔɔ-wu na: «Daa mad-ma na mà ban kotg n mà Sa weenn! San v` nyaan mà teelba v` biir-ba n mà noon na: "Mà kota n mà Sa weenn, h́a ta ba na n` San. Mà kota n mà Sangband weenn, d` ta ba na n` Sangbandn".» ¹⁸ Maarii Magdalaa tia t san n faa *gwɛɛt sohdgtba na: «Mà nyana Berma». Lee, n kɛɛm-ba h́an bed-wu tii.

Ta nyaan Matewa 28.16-20; Markuusa 16.14-18; Lukaasa 24.36-49

¹⁹ Goorii da ba na laad goor nnii. Goorii jabr, *gwɛɛt sohdgtba da kpogl taa disaku kuugun n gar bá hɛn na bà da sol *Yuudaa tiiba bermba. Gwɛntaħ, Yeesua t ree hayenwu bà huuga n bɔhɔɔ-ba na: «Nigiigu bɛm n` man!» ²⁰ H́an bed-ba welee lee, n werii-ba h́a nifi n h́a fidun. Gwɛɛt sohdgtba nn nyan Berm lee, bá kwɛɛwa t hu n nyaagb. ²¹ H́a lilm-ba bɔhɔɔb na: «Nigiigu bɛm n` man! Wo mà Sa nn tamn-ma lee, maa ta tuuma-n.» ²² H́an bed-ba welee lee, n fuu bá hɛn n ta bɔhɔɔ na: «Sohdg-n *Vofoom Buudm!» ²³ Biiba nn kee n` waam bá fubɛhii bee, bà sohdg bà fubɛhii waam. Biiba nn kee n` kir na n` kpañ n` waa-ba bà fubɛhii bee, l` ta kpañ l` waa-ba-hi.»

²⁴ Yeesua nn da ree hayen n werii *gwɛɛt sohdgtba lee, bá ni bilma kpañ. Bà da hohi-wu na Tomaasa, ka ta hoh-wu na Dumbia^z. ²⁵ Gwɛɛt sohdgtba t bɔhɔɔ-wu na: «T` nyana Berma». H́a leed na: «Ka mà ba nyaan gafi taga h́a nihin, ka mà ba lo mà nabiir hí tagan, ka mà ta ba lo mà nuhu h́a fidun laa ben, mà kpañ mà tii.» ²⁶ Goora haniind n h́a kaan, gwɛɛt sohdgtba t ta kpogl taa hayendiin. L` goorii, Tomaasa ba bá huuga. Yeesua t ree hayenwu bà huuga ban ta riw bà hɛn. H́a jehnt bá huuga n bɔhɔɔ-ba na: «Nigiigu bɛm n` man!» ²⁷ L` saa h́a bɔhɔɔ Tomaas na: «Lo v` nabiir nnaħ', kpay mà nifi! Teedg v` nuhu v` lo-fu mà fidun! Daa nigiiim, lee, tiim!» ²⁸ Tomaasa t leed na: «Mà Berma n mà Sangband.»

20.24 *Tomaasa hidr kɔtɔd nnii na Dumbia,* grɛɛkmn ba na *Didiima*.

29 H́a bɔhɔɔ-wu na: « ɔ Vn nyan-ma nnii vn tia? Lamɛɛgu tii nnii h́a tii ka ba nyaan wii.»

30 Yeesua da ta hera hoolgu ηmɛɛvont kɔd h́a *gwɛɛt sohdgtba nɔngan. H́ii ba biir t`mentii gwɛɛt wadgankenana. 31 Lee, bii b`ba ká ni bii, bà hɔda-b na n`tii na Yeesu nnii *Krista, Sangband Budaaga. Bà ta hɔda-t na, ka n`tia h́a hɛn welee, n`tag n`hà hɛn n`bɛm n`neerm.

21 1 Tii n`t`kaann, Yeesua t`ta werii hayenwu h́a *gwɛɛt sohdgtba Tibɛryaad nyaam² gbiir hɛn. Kpay-n In da her lee! 2 Simoon Fetruwu n`Tomaas ban ta hoh na Dumbii wiiwu n`Natanheel Kaanaa *Galilee tantn`tiiwu n`Jebdea kwɛɛlba barehbee n`ta gwɛɛt sohdgtba barehba volba da ta ba taa man. 3 Simoon Fetra t`bɔhɔɔ volbee na: «Maa mà san hɔlii mooğb.» Volbee t`bɔhɔɔ na: «N ta t`mɛh'. Tn ked-n!» Bà nan san bá mɛmbee n`jib kpiirgun, gwentah`bà ba mug hɔlga kayenga mɔmga nyinguu mɛnguu. 4 Tonu nn da bah n`ka ragda lee, Yeesua t`jefnt kol gbiir hɛn. Gwɛɛt sohdgtba da ba miig na wii nnii. 5 H́a hel n`gbaam-ba na: «Mà bii-n, ɔ n`kpa h`n hɔlga na n`di laa bee?» Bà leed-wu na: «H́aai!» 6 H́a bɔhɔɔ-ba na: «Kɔhdg-n bedb kpiirguu galu jugun, n`ba n`mɔg hɔlii! Bà nan kɔhd bedb n`ka kpa bea na bà ree-b. B`da hu n`hɔlii.

7 Gwɛɛt sohdgt Yeesua nn da sɔkla wii t`bɔhɔɔ Fetra na: «Bermn.» Simoon Fetra nn homr na Bermn lee, l`mir fan fitg h́a tugvɔku n`ka loɔla hɔlii. H́a ηmet n`fid-ku n`togd-ku n`loɔm nyaalmn. 8 Bà da ba bà bɛm n`gbiir wo meetaai lem. Wo ban da kpa ba vɔku n`gbiir lee, volbee t`taf gbiir n`kpiirgu ka dad bedb b`hu n`hɔlii. 9 Ban da ror kpiirgun lee, n`yum bogm miim hɔlii dɛɛr m`faaga n`kpoonu.

10 Yeesua t`bɔhɔɔ-ba na: «Daan-n n`hɔlii nn mɔgr gwelɔa hii ni hiihi! 11 Simoon Fetra t`jib kpiirgun n`dar bedb n`reen-b tant hɛn. B`da hu n`hɔlbibiht lem n`kwɛhnu n`ttaf'. Hin da la ba kɔdgu welee lee, bedb t`ka la ba sadr. 12 Yeesua t`bɔhɔɔ-ba na: «Daan-n n`di!» Gwɛɛt sohdgtba ni hii t`ka ba haar na h́a gbaam-wu na: « ɔ Ven nnii wenii?» Bà da miil na Bermn. 13 H́a nyuh n`logm kpoonu n`raarm-ba-hu, l`saa h́a ta hɛm hɔlhii yenmii. 14 Da tahrm nnii fan da ree hayen n`werii h́a gwɛɛt sohdgtba h́a kuumn himtgm kaann².

21.1 Tibɛryaad nyaam, bà ta hohl-m na Galilee nyaam.

21.14 Nyaan Yohanɛɛsa wadgankenana, 20.19,26.

Yeesuwu n`Fetra bà gwɛɛla n`taa

15 Bà wen diir l`tog, Yeesua t`gwɛɛl n`Simoon Fetra ka gbaama-wu na: «Yohanɛɛsa kwɛɛl Simoon, ɔ sɔkla-ma l`yata benbambena?» H́a leed na: «H́iin Berma, miil na mà sɔkla-v.» Yeesua t`bɔhɔɔ-wu na: «Kiigm mà *fɛɛbii hɛn!»

16 H́a gbaam-wu rehdm na: «Yohanɛɛsa kwɛɛl Simoon, ɔ sɔkla-ma?» H́a leed-wu na: «H́iin, Berma, miil na mà sɔkla-v.» H́a bɔhɔɔ-wu na: «Kpa haam mà fei!»

17 H́a mɔɔ-wu tɔmtahrm gbaamb na: «Yohanɛɛsa kwɛɛl Simoon, ɔ sɔkla-ma?»

L`hamt Fetra rarmn, l`kɔtɔd na da tahrm nnii na Yeesua gbaam-wu na h́a sɔkla-wu laa. H́a leed-wu na: «Berma, miil l`mɛnguu, miil hom na mà sɔkla-v.» H́a bɔhɔɔ-wu na: «Kiigm mà fei hɛn!»

18 Mà bɔhɔɔ-v gobiint na waa: vn da ba n`v`radgm lee, da loɔ v`mɔmwu damr v`sargan ka ked v`kan sɔkla na v`san ree. V`daa nan kpalma, v`jafr v`nifi, nidjeena loɔ-v damr ka ked-v n`v`kan kpa sɔkla na v`san ree.» 19 H́a da bɔhɔɔ welee na h́a werii kuum Fetra nn da kee h́a kpi ka nyoka Sangband mii. L`saa h́a bɔhɔɔ-wu na: «Tagd mà kaa!»

20 Fetra t`bid hayen n`mid *gwɛɛt sohdgt Yeesua nn da sɔkla wii kena bà kaa. Gwɛɛt sohdgtwii nnii h́a da hilnt Yeesua jugun ban da ju diit lee wen n`gbaam-wu na: «Berma, ɔ wen nnii h́a kee h́a rɛɛ-v wii?» 21 Fetra nn nyan-wu lee, n`gbaam Yeesu na: «Wunah`de, ɔ ben nan kena wii jugunii?» 22 H́a leed-wu na: «Ka má sɔkl na h́a neer kakehnan mà daa ηmetgna, ɔ v`gwɛɛtn? ven lee, tagd mà kaa!» 23 H́an bed welee lee, bà ka faa bá tii Yeesua hɛn bee man na gwɛɛt sohdgtwii nan kpa ku. L`ba na Yeesua ba biir welee. H́a ret bed tii nnii na: «Ka mà sɔkla na h́a neer kakehnan mà daa nan ηmetgna, ɔ v`gwɛɛtn?» 24 Gwɛɛt sohdgtwii mɔma kɛɛma gwɛɛtii, wii ta hɔda-t. Lee, t`miil na h́a ret bɔhɔɔ tii ba gobiint.

25 Yeesua ta hera wanvont kɔd. Ka bá lo na bà hɔr-t kuyen kuyen, mà kpa diila na tantntina mentii ba t`ta na t`log wadii ban da ba bà hɔr hii.

Yeesu Krista

TUMTBA ̒M̒EGT

wadga

————— B´ba wadgankenan bii —————

*Lukaasa da hɔda wadii hireh ka hɛl biiba *bà kpañ na Yuudaa tiiba bee. Noogrga nii Yeesua Gohɔmt wadga. Kee bɔhɔɔ Yeesua tant hɛn neerm n hã kuum n hian da himtg kuumn lee.*

*Hã wadrehdrga nii Tumtba ̒m̒egt rekankena. Kà bahaa n Yeesua sangbambiimn kuliib. L´vuuguu n jahaa, Krista t ka ba hã *gwɛɛt sohdgtba huuga ka tagaa n hã Vohoom. Welee nii hian kpañaa-ba ka sañ-ba gemmnt na bá faam hã Gohɔmt ka kpañ n fobɛhgu.*

*Wadgee rea ka bɔhɔɔ lan nii Yeesua Gohɔmt nn da bah n ka yadga *Yuudaa tiiba huuga n ta tigvolhee huuga, n lan nii ban da kalgr Krista tiiba kpaturnoogri lee.*

Wadgee kpañ bɔhɔɔ tumtbee membee gwɛɛt, lee, kà hɔga kod Fetruw n Fɔɔla bee nn da her bii jugun.

– *Hubi1^{ga} kakehnan hubi2^{ga} vug41^{un}, Lukaasa bɔhɔɔ Krista kpaturu bahm n hũ ̒m̒egt l´gwɛɛt.*

– *Hubi2^{ga} vug42^u kakehnan hubi12^{ga}, vug24^{un}, Lukaasa bɔhɔɔ Krista kpaturu ̒m̒ɛɛgb Yuudaa tiiba huuga l´gwɛɛt.*

– *Hubi2^{ga} vug42^u kakehnan hubi6^{ga}, vug7^{un}, hã bɔhɔɔ lan nii Krista kpaturu nn berɲ Yerusalem kɔrgun lee.*

– *Hubi6^{ga}, vug8^u kakehnan hubi9^{ga}, vug31^{un}, hã bɔhɔɔ lan nii Krista kpaturu nn yadg Yuudee n Samarii tantn lee.*

– *Hubi9^{ga}, vug32^u kakehnan hubi12^{ga}, vug24^{un}, hã bɔhɔɔ lan nii bá kpañ na Yuudaa tiiba bee nn jib Krista kpaturun lee.*

– *Hubi12^{ga} vug25^u kakehnan hubi28^{ga}, Lukaasa bɔhɔɔ Krista kpaturu ̒m̒ɛɛgb bá kpañ na Yuudaa tiiba bee huuga l´gwɛɛt.*

– *Hubi12^{ga}, vug25^u kakehnan hubi16^{ga}, vug5^{un}, hã bɔhɔɔ lan nii Krista kpaturu nn yadg Hãsii tantn lee.*

277

Tumtba 1

– *Hubi16^{ga}, vug6^u kakehnan hubi19^{ga}, vug20^{un}, hã bɔhɔɔ lan nii Krista kpaturu nn yadg Hɛɔɔf tantn lee.*

– *Hubi19^{ga}, vug21^u kakehnan hubi28^{ga}, hã bɔhɔɔ lan nii Fɔɔla nn hɛna diila na hã ̒m̒ɛtgii Yerusalem kɔrgun sañ na hã nan san Roomaa kɔrgun lee.*

Yeesua sira wad na bá faam Gohɔmt n kot sangbambiimn

1 ¹ Taa maar Tehofiil.

Mà da beda-v mà wadnoogrgan² Yeesua nn her n hian werii nooga ² kakehnan goor ln kolg-wu sangbambiimn dii. Sañ na l´kolg-wu sangbambiimnii, hã to hã bahlb hian da roodg na hã *tumtba bee. Hã da to-ba-b n *Vohoom Buudm gemmntn. ³ Hã kuum kaannaa, hã werii-ba hayen. Hã da werii-ba hayen tomb mliim na bá miig na hã neera biilm. Lee, hã hɛm tant hɛn goora kwɛhnaa, ka bɔhɔɔ-ba *Sangband huraant gwɛɛt. ⁴ Wú n ban ban da ju diit goor diir lee^z, hã bahl-ba na bá daa santg n *Yerusalem kɔrgu, na bá bɛm kan ka hɔd hian da bed-ba na Sa nan kee hã si-ba bii^z, ⁵ na Yohanɛesa da hoda-ba n nyaalm, na goora halanña n hã kaann Saberma kee hã hor-ba n Vohoom Buudm.

⁶ Ban da kpogl taa Yeesua man lee, n gbaam-wu na:

«Berma! ǀ Goorhanhenan nii vn kee v´vii *Yisraheel huraant?»

⁷ Hã leed-ba na:

«Lag nen beel n`miig vuugu laa waaru ln ba l`he fuu, Sa yen lo waarhuu n hayen hã gemmnt. ⁸ Vohoom Buudm nn kee m`hofntn n`hɛn lee, n`yuurɲ m`gemmnt, n`bɛm mà kaa tiiba, n`bɔhɔɔm mà gwɛɛt Yerusalem kɔrgun, n *Yuudee tant mɛntn, n *Samarii tantn, n tantii mɛntiin.»

⁹ Hã bed-ba welee lee, l´vii-wu n faaga bà niinhiin, wat t fiid-wu bá ka kpañ yuu-wu. ¹⁰ Ban da jehr ka geewa n faaga lee, nidba barehba biiba t rorm myenm hɛn bá nɔngan ka fidr dimfeent ¹¹ n bɔhɔɔ-ba na:

1.1 Wadnoogrgee nii Yeesua Gohɔmt Lukaasa nn da hɔd tii. Nyaan Lukaasa 1.1-4.

1.4a Wú n ban ban da ju diit goor diir lee, laa Wú n ban ban da ba taa man goor diir lee.

1.4b Nyaan Lukaasa 24.49.

TU

«*Galilee tiiba-n! ¿ Ben kaa nnii nn jefr ka fudr welee n faaga? L`ree Yeesuwu n`huuga, há kot sangbambiimn, hà nan ta nmetgna welee wo nn nyan-wu hà nyaba lee.»

**Matiyaasa lagii Yuudaasa n
hewl tumtba kwifr n hayenwii hen**

¹² Lee, *tumtba t vid duuga bá kan da ba ree n nmetgii *Yerusalem korgun. Bà hohl duugee na Kpaamtiit duuga, kà nyofra n korguu, l`ba l`ta wo tand dyen. ¹³ Ban taai Yerusalem lee, n juul disaku ban daa ka ba kuun haar diir faaga. Fetruw n Yohanæswu n Yakoobwu n Hãndrea, n Filfwu n Tomaasa, n Baatelmiiwu n Matewa, n Hãlfea kwæel Yakoobwu n Simoon há nmetá há korgu hen wii, n nan Yakooba kwæel Yuuda bà da beel kan. ¹⁴ Bà da fuma n taa ka kpogla taa kan bá mēmbēe heruf há n fōgba n Yeesua nya Maaria n nan Yeesua teelba ka seena.

¹⁵ Goor diir, Krista tiiba da kpogl taa wo bà ta lēmu n kwæerēf, Fetra t vid bá huuga n bōhōo-ba na:

¹⁶ «Teelba-n, l`da ba na *Wadbuudgan gwæet *Vofoom Buudm nn da bed n *Daviida noor tii he t`jugun. Há da beda Yuudaas há da san n nidba na bá mug Yeesu wii gwæet weem n dool. ¹⁷ Yuudaasa da ba t`kpaturun ka ba n hà nmetēgb. ¹⁸ Há da lōgra ligbiir han da gweedm Yeesu bá faadm-wu dii, n dahm tant. Hãn dahr tantii lee, n luurm kan há jugu hen n kit, há fuutii mēmentii t rorm bal. ¹⁹ Yerusalem korguu mēngu tiiba t hom gwæetii, n bahd koogu han da kpiir kù ni kuu n bà lamn na *Hakeldamaa*, l`kotod nnii na "Jiim koogu". ¿ Lag welee? ²⁰ Biilm, l`hoda Yumii wadgan na:

Há haar kitg vuugu,

hii daa goom kan felah'!

L`ta hoda na:

Hii jeena log há kaalaja²!

²¹⁻²² Tii lee, l`ba na hii jeena daan t`man ka nyaan n hà nōmb na Yeesua himtg kuumn. Há ba hà daan t`man wii, l`ba na l`bem hii hà da tag t`kaa vuugu Berm Yeesua nn da ba t`huuga kuun, log Yohanæsa nn da hod-wu nyaalm lee kakefnan vuugu ln da kolg-wu sangbambiimn kuun.»

1.20 Gwæetii ba Yum69^{an}.26 n Yum109^{an}.8.

²³ Fetra nn bed welee lee, bá kot nidba bareh na bá roodg bà huuga hii. Yoosēf ban da hoh na Barsabaas ka ta hoh na Yuustuswii n nan Matiyaasa. ²⁴⁻²⁵ Ban kotg-ba lee, bá mēmbēe t seenj na:

«Berma! Ven miil nidba mēmba kwæewan. Yuudaasa da ba na v`tumtn ka ba n hà nmetēgb. Há dan n nyab n san kaalaja ká da hod-wu keen. Gwēhja, werii-t nidbee huuga vn kotg na há log há kaalaja wii.»

²⁶ Ban seenj welee lee, n tam nidbee hen waari na bá nyaan ln ba l`roodg wii. L`tanj, bá rood Matiyaas n hewl nan tumtba kwifr n hayenvolbee hen.

Vofoom Buudm hofntna gwæet sohdgtba hen

2 ¹ *Dikahnooga kasant goor nn da taan lee, l`mir *gwæet sohdgtba t kpogl taa bà mēmbēe yenlaja. ² Myenm hēnii, damb biib t ren n sangbambiimn, wo hambermm dela, n hugl haar ban da kpogl taa d`ni dii mēndii. ³ Bá yum boglawiilm hofntna bà hen, ka raar n ka boo gelmii dela, n safdr bá juuni hen hayen hayen. ⁴ *Vofoom Buudm t jib bá mēmbēe ni, bá bah n ka gwæla lam jugu jugu ka ba kpelj-m, wo Vofoom Buudm nn da weraa na bá gwælm lee.

⁵ *Yuudaa tiiba da ba *Yerusalem korgun ka ren tiga menan. Bà da hēna Sangband kowt dee dee. ⁶ Dambii nn dam bá hom lee, n kpogl taa figm. Bá mēmbēe t ka yahr bà noora yem, blaht kaa baawena da fuma gwæet sohdgtba gwæla n hayen hà lamn. ⁷ L`da fera-ba yola kpaalaa, bá ka bōhōo na:

«Nidba bá gwæla bee, ¿ lag *Galilee tiiba nnii bá mēmbēe? ⁸ ¿ L`her lan na t`mēmbēe t`hom bà gwæla n tii mōmba tyen t`lam jugu jugu nii? ⁹ T`huuga biiba ba na Faartmba, biiba ba na Mediimba, biiba ba na Hēlaamma. Biiba t ren Mesofotamii, biiba *Yuudee, biiba Kafadosii, biiba Fōont, biiba Hāsii tantn. ¹⁰ L`saa biiba t ren Firgii, biiba Fanfiillii, biiba *Hējift tantn, biiba Sirēen Liibii tantn, biiba *Roomaa korgun. ¹¹ T`gidgu ba na *Yuudaa tiiba mōmba, volba t lagii bà kwæewa n jib Yuudaa tiiba kpaturun. Keræet tiiba n Haraabmba ta ba kan. Tn la sodr welee lee, t`fuma bà gwæla t`mēmbēe t`lam jugu jugun, bà bōhōo nmetbermi Sangband nn her hii gwæet.»

TU

¹² L`da hëra bà mēmbëe yolaá biii, bá ka kpaá miigaa t`ba na bá diilg tii. Bá saa n ka gbaama taa na ¿ Binbii kótod nnii na laa? ¹³ Volba t ka lah gwëet sohdgtba ka bõhõõ na daam kura-ba kpaalaa.

¹⁴ Lee wen, Fetra t vid, wú n *tumtba kwifr n hayen volbee n vii noor ka toola ka bõhõõ nidfigm na:

«Nen, Yuudaa tiiba nen, n ta nen n`mēmba, nen ba Yerusalem kōrgun nen, kewlg-n hōm, n`hom gwëet man bo na mà biir-n tii!

¹⁵ Benbambena, daam ba kuu-ba wo nn diila lee, t`ba hateekwēen, l`wahda waari hiwēh nnii. ¹⁶ Gwelḡa nnii *gwëet bõhõõ Yoheela nn da bed tii nn hēna t`jugun, tii nnii na:

¹⁷ Sangband bõhõõ na: "Gokaawra nii,
mà nan lóõ mà Vohoom baawena ni,
n`kwēelba n n`bēerba nan kita gwëet bõhõõbba.
N`kaaba nan ba bà yum bii hii nn kpaá yu n nōmb bii,
l`saa n`kpalmba yum want bá goomn.

¹⁸ Gobiint, goorheen,
mà nan lóõ mà Vohoom mà ḡmēēheedba ni,
daba n fõḡba,
bà reem mà jugun gwëet ka faa.

¹⁹ Mà kee mà hēm hoolgu sangbambiimn n tant hēn:
jiim n boglam n nyii wat kee l`bēm.

²⁰ Muunu kee hù bēm nyeet,
kidga ba sii wo jiim,
sah na Saberma goor taan,
dii nnii gobermr.

²¹ Ln kee l`he welee lee,
nid há kee hà hoh Saberma hidr wii,
hà dah há jugu".

²² «*Yisraheel tiiba nen, kewlg-n man ba mà biir-n tii! Yeesu Nasarēt tia nn ba lee, nidwii nnii Sangband nn werii-n há gemmtn n hēm há hēm n`huuga hoolgu hēb kōd wo n`mōmba nn ta mi lee.

²³ Bà da gweedm-n daawwii wo Sangband nn da mi n lo na l`da l`bēm lee. N`da to-wu bá kpaá vala t`bahlb bee, bá kpaahm-wu *dabragr hēn, há kuum, l`weraa na nen kura-wu. ²⁴ Nn la hēr welee lee, Sangband t`himii-wu kuumn, n sohd-wu m`nufun há ka neer, na m`da kpaah m`bee m`mad-wu m`gemmntn. ²⁵ Biilm, *Daviida da beda hà gwëet na:

"Mà da yul Sabermwu mà nōngan kutuuu,
hà ba mà najuudu hēn na bii daa dam-ma.

²⁶ Tii kaa nnii mà kwēwrn nn ba lamēgu,
mà gwēela ka nyaaga.

Ka má la kp̄ii, má ka la ba n daagb,

²⁷ kótod na kpaah v`saa-ma kpiirma huuga,
kpaah v`saa mà gbanu boodg bilun,
v`ḡmēēheedhōm man.

²⁸ Lee, weraa-ma neerm huru.

Wo vn ba mà man lee,
má ka ba nyaagbn kpaalaa".

²⁹ «Teelba-n! L`sira-ma huru na mà biir-n hōm t`yandaberm Daviida gwëet. Hà da kpiira bá kuur-wu, há bilu la bee t`man nnafl.

³⁰ Da wii nnii gwëet bõhõõta. Hà da miil hōm na Sangband da beda-wu n foorm na d`kee d`si-wu yakiiga kiiga kà nan kad hà huraant jargan". ³¹ Lee, há yum yelmaa b`kee b`he bii blaflb ban taan n bõhõõ ln bantg" wii kuumn himtgm gwëet. Tii kaa nnii há nn bed na bà ba saa-wu kpiirma huuga, há gbanu ba boodg bilun". ³² Sa Sangband himii Yeesu man gwēela há gwëet wii, t`mēmbëe t`yum.

³³ D`vii-wu n faaga n kal-wu d` najuudu hēn n sahm-wu Vohoom Buudm dn da bed na d`nan sahl-wu mii, há raarm-t-m, bii nnii nn hum ka yu gwēhmalena. ³⁴ Daviida da ba juul sangbambiimn, gwentah' hà da beda na:

Saberm Sangband beda mà Berm na:

"Daan v`kad mà najuudu hēn!

³⁵ Maa mà he v`rafeedba bēm v`kwēen
lee, v`nawdr̄m-ba".

³⁶ Ln ba welee lee, l`ba na Yisraheel tigr mēnd miig hōm na, Yeesu n`nn kpaahr dabragr hēn wii, wii nnii Sangband nn bantg" n ta hēm Berma.»

2.25-28 Gwëetii ba Yum16^{ḡan}.8-11.

2.30 Gwëetii ba Yum132^{ḡan}.11.

2.31a Ln bantg wii, bá hoh ḡrēkmn na Krista, ka hoh hebr̄mn na Mesia, l`kótod na kpaam tia, blaflb kaa *Hebr̄mba da hakra kpaam nidba ln bantg na bá mad ḡmēēbermb biib bee, wo huraamba, *gwëet bõhõõbba n *gotibermba.

2.31b Gwëetii ba Yum16^{ḡan}.10.

2.34-35 Gwëetii ba Yum110^{ḡan}.1.

2.36 Nyaan vug31^{un}.

³⁷ Bá wen fomr welee gwæetii, l' ham bá rarm biii, bá gbaam Fetruwu n tumtba volbee na:

« ¿ Teelba-n! L`ba na t`hem bee? »

³⁸ Fetra t leed-ba na:

« Lagii-n neerm! Baawena tii bà *hor-wu Sangband nyaalm Yeesu Krista hidrn na l' waa hà fubefhii, hà sohdg Sangband nn sah bii, l' kotod na Vohoom Buudm. ³⁹ Bii dn da bed na d`nan sahl bii, b` hela nen, n n` bii, n ta biiba bà neer vokun, biiba Saberm Sangband nn nan hohaa bee membee.»

⁴⁰ Fetra t ta bohoo-ba gwæet kod, ka bag na l' jib-ba hom. Hà da bohoo na:

« Sohdg-n juuni dahb, n` sadg nyen n goona nidba bá fiwdg bee! »

⁴¹ Bá huuga nidba hağbermr t sohd Fetra gwæet, bá huurm-ba Sangband nyaalm. Goorii, bà da taara wo ruuni hitafi n hewl gwæet sohdgtba hen.

KRISTA KPATURU BERŶA YERUSALĒM KĶRGUN

Kparturnoogru tiiba huuga neerm

⁴² Yeesua kaa tagdtba da to bayen hom n ka nawr n *tumtba na bà kewlgm Sangband gwæet, ka neer taa man wo teelba, ka ju sangbandiit taa man, ka ta mad seenjb. ⁴³ Fobefhgu da mada baawena, Sangband da tagaa n tumtba hen ka hena hoolgu want kod l' hena-ba yolaa. ⁴⁴ Gwæet hen tiitbee membee da hera yenm, n ka raar taa bii ban da ba n bii membee. ⁴⁵ Bà da gweedma bà koot n bà want, ka raar taa liğbiir ban da sohd da dii, na l' ta torg baawen wo fian halwa lee. ⁴⁶ Goor wo goor, bà da hena diilyena ka kpogla taa *Sangband haarn. Bà da jul diit taa man bá hayen, ka nyaaga n bà kwæwhaala. ⁴⁷ Bà da nyoka Sangband, korgu bifi sokla-ba, l' saa, Saberma kpaħaa biiba fian dahr bà juuni bee ka hewla bá jugun goor wo goor.

Balmdindhii gbaadn

3 ¹ Goor diir, Fetruwu n Yohanæs ba da kotgaa *Sangband haarn jabr waari hitafi seenjb wen. ² Sangband haar huturu ban hofi na « Bærm huturu » fuu man, balmdindhii da ba kan bá meed-wu hà

ba welee. Goor wo goor bà kena n wun n kal ree na há jam bá jiba kan bee liğbiir. ³ Ĥan kad kan lee, n dan n yum Fetruwu n Yohanæs bà kena na bà jib, há jam-ba liğbiir. ⁴ Bá geed-wu turrr, Fetra t ηmet n bohoo-wu na:

« Geedg-t! »

⁵ Ĥan bed welee lee, balmdindwii t geed-ba ka mii na bà bo na bà si-wu bii. ⁶ Fetra t bohoo-wu na:

« Må kpaħ n liğbiir laa sika, gwentaħ lee, man ba n bii, maa mà to-v-b. Mà bohoo-v na Yeesu Krist Nasaræet tia hidrn, vidg v`keda! »

⁷ Fetra nn bed welee lee, n mug balmdindwii najuudu n vii-wu, yelmaa balmdindwii nakpai t maantr. ⁸ Ĥá for n jehnt hí hen n bah n ka ked. Ĥá san n jib Sangband haarn wú n ban, hà ked ka forwa ka nyoka Sangband. ⁹ Nidfigmii menmii t yum-wu hà ked ka nyoka Sangband. ¹⁰ Bá miig-wu na wii daa ka kad Bærm huturu man ka jamaa liğbia, l' hem-ba yolaa bá ka yahr bà noora b`her-wu bii kaa.

¹¹ Balmdindwii da tagda Fetruwu n Yohanæs bà kaa ka kpaħ saa-ba. Nidba nn nyan welee lee, l' hem-ba yolaa, bá san bá man Sangband haarn, bibida dandanu ban hofi na *Salomoona dandanu kuun. ¹² Fetra nn nyan welee lee, n gwæel n nidfigmii ka bohoo na:

« *Yisraheel tiiba-n! ¿ Ben kaa nnii ln hena-n yolaa n bii b`getg bii? ¿ L`ba lan nn geewa-t welee wo tyen t`gemmnt kaa nnii nidwii nn ked, laa tn nawr n Sangband l' kaa? ¹³ Sangband hera na l' vii d` ηmæcheed Yeesua hidr n faaga. Dii nnii t`yandaba *Ĥabrahaamwu n *Yisħaakwu n *Yakoob ban da seenja. N` momba nen da lo-wu bermba niħin n kirm-wu *Filaata nongan, l' ba na wii da bagl na hà saa-wu, n`kirm. ¹⁴ N`kofdg nidhom há ba *kel kel wii n gbaam Filaat na hà hohlg-n nidkuuda. ¹⁵ N` hera welee n kuum neerm safda. Gwentaħ, Sangband t ree-wu kuumn há ka neer. T` momba t`yum n t`niini. ¹⁶ Kpay-n nidwunwuna! N`miil-wu. Yeesua hidr gemmnt n hà hidr hen tiim hera l' maant-wu. Yeesua hen tiim hera na há gbaad kpaħaa wo n`momba nn yu n`membee lee.

¹⁷ « Tii lee, teelba-n, mà miil hom na n` n` huraamba n` da kpaħ mi bii le, n hem Yeesuwu welee. ¹⁸ Sangband hera dn da bed weem daa ka tagaa n *gwæet bohoo-tba memba noora hen tii. D` da beda na l' ba na dn ba d`bantg wii^z nan di kunyongu welee. ¹⁹ Gwefħa lee,

3.18 Sangband nn bantg wii. Nyaan Tumtba ηmæegt wadgankenana, 2.31.

TU

lagii-n neerm, n`bidg nyen n Sangband wee na d`waa-n n`fubefhii. ²⁰ Lee wen, Saberma si-n nigiiigu, l`saa hà tuun-n han da bantg nooga na hà nan tuuna-n wii, wii nnii Yeesua. ²¹ L`ba na Yeesuwii bëm sangbambii mn safh', kakefnan vuugu l`menguu daa maantra, wo Sangband nn da tag n`d` weem daa gwëet bõhõotbuudba hën n gwëel lee. ²² Biilm, *Mohiisa da beda na *Saberm t` Sangband kee d`ree t` huuga gwëet bõhõotthii hà dela*^z, *tyen t` teela. Na l`ba na t` kewlg t` hom gwëet han ba hà bõhõom-t tii mentii.* ²³ Na hii hà kpa a kee hà hom n gwëet bõhõotwii, bà voo-wu Sangband tigrn, bà kuu-wu. ²⁴ L`saa, gwëet bõhõotbee membee, log Samuheel a n hà kaawrbee, bà da ta faa bà membee goorhanhena gwëet. ²⁵ Bii gwëet bõhõotbee nn da bed bii, nen hehl-b. *Tuurnt Sangband nn da lo n n`yandaba tii, nen nnii tuurntii bii. Biilm, d`da beda Hãbrahaam na d`nan tagaa n hà yakii hën d`kaawl tant jugun tiga mēna hën. ²⁶ Tii lee, Sangband tuun nenwu d`h̄m̄eefeed Yeesuwu safh', na há kaawl n`hën, l`saa baawena saa hà hebbefhb.»

Fetrwu n Yohanēs bā ba yaagu yaalaŋa

4 ¹ Fetrwu n Yohanēs ban da gwëela n nidfigm lee, *gotiiba n *Sangband haar hën kigdba bermwu n *Sadusii tiiba t daan. ² Bā ni da weera na ben kaa nnii *tumtba barehbee nn weraa tigr, ka faa-d na Yeesua da kpiira n himt, lee l`weraa na kpiirma nan himta kuumn bà neer. ³ Bā mug-ba na bà yaa-ba n yaagu. Wo jabr nn da fetg jabm lee, bā riw-ba sargan kakefnan toŋu vetr. ⁴ Ban da la mug-ba n riw sargan lee, bā da fetg gwëet ban da faa tii humb bee huuga kod t tii t`hën. Lee, nidba bā da tii Yeesua gwëetii hën bee, bā huuga daba t bewl n hēm wo ruuni hinu.

⁵ Toŋu nn vetg lee, *Yuudaa tiiba huraamba n *kpalmba n *bafhb weriitba t kpogl taa *Yerusalem kōrgun. ⁶ Gotiberm Hanaana da ba kan, wú n Kayiifwu n Yohanēs wu n Hãleksandrwu n nan gotiberma haar tiiba mēmba. ⁷ Bā bõhõ bā daan n Fetrwu n Yohanēs a. Bā gbaam-ba na:

«¿ Wen hidrn laa n gemmntetn nn gbaad nidwii?»

⁸ Lee wen, *Vohoom Buudm t dam Fetra, há bõhõ-ba na:

3.22 *Sangband kee d`ree t` huuga gwëet bõhõotthii hà dela, laa Sangband kee d`ree t` huuga gwëet bõhõotthii wo dn ree-wu lee.*

«Tigr huraamba n kpalmba nen! ⁹ Jana goorii n`hof-t, n ka gbaama-t gwëet l`bahr n na t`hera hajamhiiwu hõmgu, l`ka ba na t`werii huru tn tag safh nidwii t gbaad. ¹⁰ Tii lee, n`membee, hom-n hõm, l`saa *Yisrafeel tigr mend ta hom hõm na, Nasarëet tii ban da hof na Yeesu Krista, nn da kpafr *dabrgr hën há kuum, Sangband t himii kuumn wii hidr gemmntn nnii nidwunwuna nn ree hayen n ka jehr n`nongan, ka ba n gbanun lamëgu. ¹¹ Yeesua gwëet nnii *Wadbuudga nn bõhõ na: *Disagmõhdba nen, tand nn da kõhdg dii, dii kitg bobogr tanbermr*^z. ¹² Tii kaa nnii tn bõhõ-n na wii man n jah nnii juuni dahb nn bee. Tantii mentii jugunii, l`ta ba si nidba nidjeenhii na bā tag n wiilah jugun bà dah bā juuni.»

¹³ Ban bed welee lee, l`hēm tigr jugu tiibee yõlaa biii. Bà da yul na Fetrwu n Yohanēs bà da gwëela ka figaa gwëetii jugun, bà da ta miil hõm na nidkpaalban, bà kpa a mi wadii, bà da ta miil na Yeesua kaa tagdtkpeemban. ¹⁴ Bà da ta yul nid ln da gbaad há ka jehr bà man wii, bā ka ta kpa h n tiit na bà leedg. ¹⁵ Lee wen, bā safm-ba huru na bā riir disakuun safh', n bā h n ka wii taa gwëet, ¹⁶ bā ka bõhõ taa na: ¿ Baa bà he lan nidbambena? Na *Yerusalem tiibee membee miil hõm na bee hera hoolbermgunkuna, na bà kpa h bà bee bà kii. ¹⁷ Na tii lee, ka bo na hoolguu gwëet daa yadgii kod na tigr mend hom-tii, bā bõhõ na l`ba na bā hee-ba talmt bà kir n ban na bā daa lilm hiiwu tiit bõhõob Yeesua hidrn.

¹⁸ Ban bed welee lee, n h̄m̄et n hof-ba, n kirm n ban ka bõhõ-ba na bā daa hofm hidrii felaf', na bā daa ta weriim bii l`bahr n hidrii.

¹⁹ Reekan, Fetrwu n Yohanēs bā leed-ba na:

«Nii mōmba, hiluu-n n`nyaan Sangband nongan na, ¿ l`ba hõm welee na t`valg-n t`saa Sangband? ²⁰ Ten lee, t`kpa h t`bee t`saa bõhõob t`reb nyan n t`niini n hom n t`tobha bii.»

²¹ Wo kōrgu bermba nn da mi na tigr nyoka Sangband b`da her bii kaa lee, bā saa-ba ka lil-ba talmt heb ka ta kpa a mi ban ba bà dar bà tobr bii kaa. ²² –Nid ln da her hoolgu heb n gbaad wii da ba n bina kwefnaa n faht.–

²³ Ban saa Fetrwu n Yohanēs lee, bā san bā tuurmba man n kēeml-ba *gotibermba n *kpalmba nn da bed tii. ²⁴ Bā tuurmba nn homr welee lee, bā hom n taa na bà seerj Sangband. Bà da seerj na:

4.11 Gwëetii ba Yum118^{an}.22.

«Saberma! Ven ree sangbambiim n tant n nyaam n bii b`bee bii mempii. ²⁵ Ven da hera Vofoom Buudm t jib t`yandaa v`ημεεheed *Daviida ni v`bohoɔ ka tagaa n hã noor na:

¿ Ben kaa nii tant hen tiga nn loɔ kwεεwweerga yemii?

¿ Ben kaa nii tant hen tiga nn ko kpaab yemii?

²⁶ Tant hen huraamba toola taa na bà teew hoodr,
bà kpoɣl taa na bà boow noor Saberma hen
n nan han bantg wii hen².

²⁷ L`ba gobiint welee na *Heroodwu² n Fɔɔns *Filaat bà lagla nid hayen kɔrgunkunan bá n saanba n *Yisraheel hui ka boow noor v`ημεεheedbuud Yeesu vn bantg wii hen. ²⁸ Bà hena welee na v`gemma n v`soɣlb vn da bed weem daa na b`daa b`he bii he l`jugun. ²⁹ Gwεhɔma lee, Saberma, nyaan talmt ban hena-t tii, v`si v`ημεεheedba ten na t`faam v`gwεet ka kpaab sol bii. ³⁰ Teedg v`nuhu na t`gbaadiim behtiiba, na t`hem hoolgu heb kɔd v`ημεεheedbuud Yeesua hidrn!»

³¹ Ban seen l`dih lee, kaalaɣa ban da kpoɣl taa kã ni kee t nyamr, Vofoom Buudm t dam bá membee, bá bañ n ka faa Sangband gwεet ka kpaab sol bii.

Sangbantiiba raara taa ban ba n bii hom

³² Bá da tii Sangband gwεet hen bee da hera hayen n ka sokla taa n bà kwεεwr mēnd n bà diila mēna. Nidfigmiin hii da kpaab bohoɔ na há want ba na hayen hã retn. Ban da ba n bii, b`ka ba na bá membee hehln. ³³ L`saa, *tumtba da bohoɔ Berm Yeesua kuumn himtgm gwεet ka ba n gemmnt, lee, Sangband homgu t ka ba bá membee hen kpaalaa. ³⁴ Bá huuga hii da kpaab halwa bii b`bee-wu daft bii. Biilm, bá da ba n koot n haya bee da gweedma n logm liɣbiir ³⁵ n dan n to tumtba, bá raarm-d ka kεεma wo baawena nn halwa lee.

³⁶ Gotiiba toɣtba huuga hii da bee, bà hoh-wu na Yoosēfa, tumtba da daarn-wu na Barnabaasa, l`kɔtɔd na "ηmeenm safida". Bà da meedra-wu Siifr tantn. ³⁷ Há gweedm há koogu n dan n to tumtba kú liɣbiir.

4.25-26 Gwεetii ba Yum^{29an}.1-2. *Saberma nn bantg wii*. Nyaan Tumtba ημεεgt wadgankenān, 2.31.

4.27 *Herooda*, wii nii ban da ta hoh na Herood Hantifaasa. Hã da mada *Galilee tant n *Yordaan kol bal tant Yeesua kuum wen.

5 ¹ Daawhii da ta bee, bà hoh-wu na Hanañyaasa, ka hoh há fog na Safiiraa. Wú n hã fogwii bá hom n taa n gweedm bá koogu kuugu. ² Ban gweedm-ku lee, n hem noor n logm liɣbiir gidgu n kpehɔr. Daawwii t logm gidvolguu n san n to *tumtba. ³ Hã san n to-ba-ku lee, Fetra t bohoɔ-wu na:

«Hanañyaas! ¿ L`her lan vn saa *Saatana t jib v`ni? Hogl *Vofoom Buudm n logm koogu liɣbiir gidgu n kpehɔr. ⁴ Sañ na v`gweedm kooguu, kú da ba na v`rekun. Vn gweedm-ku lee, liɣbiir t ka ta ba na v`redn. ¿ Laa bee? ¿ Lan nii vn diilg na v`he wennaa? Lag nid nii vn hogl, hogl Sangband.»

⁵ Hanañyaasa nn homr welee lee, n luurm n kuum. Bá da homr gwεetii bee membee, fobehgu t mug-ba biii. ⁶ Hã kpiir lee, kwεelba t dan n fiid-wu n logm-wu n ree n san n kuur.

⁷ L`hem wo waari hitaɣ', Hanañyaasa fogā t jibn ka kpaab mi na bii heran. ⁸ Fetra t gbaam-wu na:

«Hee waa! ¿ N`kooguu daft nii liɣbiirndina?»

Hã leed-wu na:

«Hiin! Kú daft nii.»

⁹ Hã leedg welee lee, Fetra t bohoɔ-wu na:

«¿ L`her lan nn her noor na n`ηmegii n Saberma Vofoomii? Ka welee, bá san n kuur v`sidwu bee ηmetggn. Baa bà ta san n vn bà kuur.»

¹⁰ Yelmaa há ta luurm há tiɣa n kuum. Kwεelbee t jibn n mid há ta kpi. Bá logm-wu n san n kuur há sida man. ¹¹ Kpaturu tiiba n nan bá da homr gwεetii bee, fobehgu t mug bá membee biii.

Behtiiba kɔd gbaadn

¹² *Tumtba da hena hoolgu heb kɔd nidba man. Bá tii Yeesua hen bee da huma n taa bà membee ka ba *Salomoonā dandaɣun.

¹³ Hii jeena da ta kpaab haaraa na hã san bà man ka kpañ n gwεet hen tiim, gwentaɣ', tigr nyɔka-ba hom. ¹⁴ Nidfigm kɔd, daba n fogba, da tia Berm Yeesua hen ka hewla bá jugun. ¹⁵ Nidba da bañ n ka tohd behtiiba ka doola hurun jatn n fiit hen na ka Fetra t dan n ka beraa, há leemgu leeg bà ni hii hen. ¹⁶ Nidba kɔd da ta rena kɔrni hì ba *Yerusalem kɔrgu kpama hiiin ka tohd behtiiba n nidba kunidba nn da jaarɣa bee, l`gbaadaa bà membee.

Tumtba ba yaagu yaalaja

¹⁷ Lee, *gotiberma n nan bá da ba hà man bee mēmbēe t ka loo *tumtba n nōmmōlb. Bá da ba hà man bee da ba na *Sadusii tiiban. Wú n ban bá hēm noor dyen na bà he lii. ¹⁸ Bá mug-ba n riw-ba kōrgu sarga disakun. ¹⁹ Lee, nyingu huuga, Saberma *tumthii t rawd sarga disaku noon n ree-ba n bōhōo-ba na:

²⁰ «Ked-n *Sangband haarn n`faam tigr neerkwælm gwæst ment!»

²¹ Tumtba nn homr welee gwæstii lee, n san Sangband haarn hateekwæen weem n bah n ka weraa gwæst.

Gotibermwu n bá da ba hà man bee t kpogl Yisraheel tigr *yaani yaadbermbēe mēmbēe na bá kad bà mug gwæst. Bá tom na bá hoh tumtba sarga disakun. ²² Tawdba t taai sarga disakun n ka ba nyaan-ba. Bá ηmetgii ²³ n san n bōhōo na:

«T`san n mid sarga disaku noora reewr kpimaf', kigdba ba há noon. T`rawdr huturi n jib, n mid hii kpañ kan.»

²⁴ Sangband haar hēn kigdba berma n gotibermba nn homr welee lee, bá ka kpaā mi na baa bà diilg tet tumtba nyabmii gwæst. Bá ka kpaā mi b`ba b`he bii. ²⁵ Lee wen, hii t daan n bōhōo-ba na:

«N`nn riw sarga bee ba Sangband haarn ka weraa gwæst.»

²⁶ Kigdba bermwu n hà nidba t vid yelmaa n san n daan n ban ka kpaā hēna-ba talmt. Bà da sol na nidba ba bà lod-ba tana.

²⁷ Ban daan n ban lee, n san-ba n yaani yaadbermba man, l`saa gotiberma t ka gbaama-ba gwæst. ²⁸ Hà bōhōo-ba na:

«¿T`da ba kir-n n kpaalaa na n`daa weriim ka hoh nidwii hidr? ¿N`hēm laa? N`yadgii n`weriibii *Yerusalem kōrguu mēnguun n ka bo na n`biir na, ten nnii há kuudba.»

²⁹ Fetrwu n tumtbee t leed na:

«L`kpañ na bá valgm nidba ka saa Sangband. ³⁰ Dii nnii t`yandaba nn da seenja. Dii himii Yeesuwii kuumn, nii t da kpañ-wu *dabragr hēn há kuum. ³¹ Wii nnii dn kalgr d`najuudu hēn n lo-wu huraant n ta lo-wu na *juuni dahd na l`si *Yisraheel tigr huru na d`bee d`lagii neerm, l`saa Sangband waa d`fubehii. ³² T`miil gwæstii ka bōhōo-t. Sangband sira bà vala-d bee *Vohoom Buudm. Mii ta miil gwæstii ka weraa-t.»

³³ Ban homr welee lee, bá kwæewa t bid kpaalaa, bá ka bag na bá ku tumtbee. ³⁴ *Farisii tiifii da ba yaani yaadbermba huuga, bà hoh-wu na Gamalifeela, l`ba na *bahlb weriitbermn. Kōrgun baawena

da sokla-wu ka vala-wu. Hà vid n gbaam na bá ree tumtbee saf'. ³⁵ Bá wen ree-ba l`togaa, há bōhōo na:

«Yisraheel tiiba-n, mug-n ñyen hōm! Hīluu-n n`nyaan bii nn bo na n`he nidbambena bia! ³⁶ N`miil na l`ban hiidg bii, Tedaasa nn vidg welee, n bōhōo na wii nnii nidjeehii. Nidba t rorm wo lēmi hīnaa n ka tagd hà kaa. Bá dan n kuum-wu, biiba bà da tagd hà kaa bee mēmbēe t yadr taa, há kpaturu t kuum. ³⁷ L`saa, n`ta miil na wii kaann, *Galilee tiifii, bà hoh-wu na Yuudaasa da ta vid n daruu nidhagr há kaa. L`da ba kaalb vuugun. Bá dan n ta kuum-wu, há kaa nidhagrii t ta yadr taa. ³⁸ Gwehja lee, mà bōhōo-n, daa geem-n n benbee wee! Saa-n-ba bà keda! Ka l`ba na bii bá reb sowlg bii laa bá ηmēēgbii rēn nidba man, l`mēngu daa l`kpi. ³⁹ Ka l`ba na l`rēn gobiilm Sangband man, n`kpañ n`bee n`kpīi-b. Tii lee, mug-n ñyen! L`daa he na n`teew hoodr n Sangband!»

Yaani yaadbermbēe t tii há noon, ⁴⁰ n ηmet n hoh tumtbee, n wed bá gbum-ba. L`tog, bá kirm n ban na bá daa ta hohm Yeesua hidr bá noon, lee n saa-ba. ⁴¹ Bá nyab kōrgu yaani yaadbermba man, lamēegu ba bá kwæewan biii, na Sangband nyana na bà mag na bá dadr-ba Yeesua hidr kaa. ⁴² Lee, goor wo goor, bá ka ked *Sangband haarn, ka ta jiba hayān ka faa Yeesua Gohōmt na wii nnii Sangband nn bantg wii².

Bà roodg nidba balbleñ na bá tōrgm tumtba

6 ¹ L`vuuguu, bá da tii Yeesua hēn bee da hēna kōd. Bá da ba na *Yuudaa tiiba mōmba n nan bá gwēla grækm bee, bee t ka nyeera Yuudaa tiiba mōmba gwæst. Bà da nyeera ka bōhōo na goorhee mēnfee, diit sahb wen, hii kpaā geewa n bà kuñfōgba wee. ² Ban nyeera welee lee, *tumtba kwifr n barehbee t kpogl bá tii Yeesua hēn bee mēmbēe n bōhōo-ba na:

«L`kpañ hōm na tii saa Sangband gwæst faam t` sugm n diit wee.

³ Ln ba welee lee, teelba-n, roodg-n daba balbleñ n`huuga, bà ba nidhōmba, *Vohoom Buudm ba bá ni, bà mi rarm, t`lo-ba bà hēm ηmēēgbii. ⁴ Ten lee, tii hēm seenjb, ka faa Sangband gwæst n jah!»

⁵ Ban bed welee lee, bá mēmbēe t tii gwæstii, bá rood Hētyēna, hà ba n gwæst hēn tiim, Vohoom Buudm ba há ni, n Filfwu n Fōrkōrwu

5.42 Sangband nn bantg wii. Nyaan Tumtba ηmēēgt wadgankenān, 2.31.

n Nikanoorwu n Timoonwu n Farmenaaswu n nan Hantiyöös korgu tii Nikolaa há da jib Yuudaa tiiba kpaturun weem wii. ⁶ Ban roodg-ba lee, n san n werii-ba tumtba, bá seen n dee bá nifi bá hen.

⁷ Sangband gwæet da yadgaa kod. Bá tia Yeesua hen bee ta hena kod *Yerusalem korgun, *gotiiba kod da ta tia há hen.

KRISTA KPATURU YADA YUUEDEE TANTN N SAMARII RETN

Hetyena böhöc Yeesua gwæet, bá kuum-wu

⁸ Sangband da kaawl Hetyena hen n sahm-wu gemmnt há ka hena hoolbermgü heb nidba huuga. ⁹ Han da hena welee lee, *Yuudaa tiiba biiba t vid há hen. Volba da ba na *kpoglb disaku ban hof na "Yuumba bá ba bayen bà bolmrn bee" kpaturu tiiban. Bee da ren Siræn n Haleksandrii kornin. Volba t ren Silisii n Hasii tantn. Bá bah n ka kpal-wu. ¹⁰ Bà da kpaá bea-wu, l' kotod na há da gwæla n rarm *Vofoom Buudm nn da sir-wu mii. ¹¹ Tii lee, bá faadm nidba na bá da bà biir na bà da homra há gwæla *Mohiiswu n Sangband bá gwæet behgu. ¹² Bá ta hem l' jagdr korguu tiiba n *kpalmba n *bahlb weriitba. Bá san Hetyena man n mug-wu n san n *yaani yaadbermba man. ¹³ Bá ta san n nidba bá hena gokaat há hen bee. Bee t san n böhöc na:

«Nidwunwuna böhöc *Sangband haar n Mohiisa *bahlb l' gwæet behgu heruf'. ¹⁴ T' da homra há böhöc na Yeesu Nasaræet tiiwii ba há gbuñ haarii na há ta lagii kowt Mohiisa nn da to-t tii.»

¹⁵ Bá da kad yaagu yaalaja bee membee da geewa Hetyena niinin. Bá yum na há nonga tona wo *sangbantumta.

7 ¹ *Gotiberma t gbaam Hetyen na:

«¿L' ba welee gobiint?»

² Há leed na:

«Taa maaba-n n mà teelba-n, kewlg-n! Sangband hehl n nyokb. D' da ree dyen n werii t' yandaa *Habraham hana da ba Mesofotamii tantn ka ban san Haaran korgun lee wen, ³ n böhöc-wu na *há nyab há korgun, há saa há haar, há san korgu dn ba d' werii-wu kuun.* ⁴ Há nyab Kaldeemba tantn n san n ka ba Haaran korgun. Há sa kuum kaannaa, Sangband t ree-wu Haaran korgun n daan-wu n korgu nn ba gwefma kunan. ⁵ D' ba si-wu kan bii bii, d' ba si-wu

kan kogbefga mömga felah'. Dn la ba si-wu kogbefga mömga lee, n böhöc ka foor na *d' kee d' si-wu korguu, há yakii nan ta mad-ku há kaann.* Lee wen, Habraham da kpañ n buga. ⁶ Sangband t böhöc-wu na *há yakii nan ba hi bem korsaangu kuugun, hi kitg yuumba, bà hem-hi dad dad kakehnan bina lami hinaa.* ⁷ Na korgu hin kee hi bem na kú yuumba kuu, *d' kee d' yaa-ku n yaagu.* Na lee n l' kaan, *hi nyab kan hi daan hi hee-d kowt nnaheen mömgu.* ⁸ Sangband lo *tuurnt d' n Habraham bà huuga. Tuurntii waaru nnii fomr *botgm. Welee nnii Habraham nn da meedr *Yishaak n bot-wu há maadb goniindr goor. Yishaaka t dan n bot *Yakooba. Yakoobwii t dan n ta bodm t' yandabermba kwifr n barehbee.

⁹ «Yandabermba da loo *Yoosëfwu n nómmlb. Lee, bá logm-wu n gweedm na há bem yuumbu *Hejift tantn. Bá la hem welee gwentah' Sangband ba há man. ¹⁰ D' ree-wu kunyögu mengun, n hem há ka ba hóm, ka ba rarm Hejift huraa Farhoa nongan. Wii t lo-wu na há kiigm Hejift korgu hen n há haar mend hen. ¹¹ Kom t dan n rorm Hejift tantn mentiin n Kanahaan tantn mentiin. Kunyögu da yatgn, t' yandaba t ka kpaá yu bii na bà di. ¹² Yakooba nn dan n hom na diit ba Hejift tantn lee, há tom t' yandaba noogrm. ¹³ Ban dan n san refdrn lee, Yoosëfa t ree hayen n werii há teelba, Farhoa t miig há haar. ¹⁴ Lee wen, Yoosëfa t tom bá daan n há sa n há haarii mendii. Haarii mendii da ba nidba kwæelbleh n banuba. ¹⁵ Yakooba t nan san Hejift tantn n dan n kuum kan, ree nnii t' yandaba nn da ta kpiidr. ¹⁶ Bá dan n logm-ba n kpen n Sikæm n dan n kuur-ba bilu Habraham nn da ree ligbiir n dahm *Hamoora kwæelba man Sikæm tantn huun.

¹⁷ «Sangband nn da bed Habraham ka foor na d' kee d' hee-wu bii vuugu nn da nyuhna lee, t' tigr nidba yada ka hena kod Hejift tantn, huramba lagaa taa. ¹⁸ *Hurjeenhii t dan n kad jargan ka kpaá mii Yoosëfa gwæet lii.* ¹⁹ Huraawii t hogl t' tigr n hem t' yandaba dad dad ka hena na bá saam bá bii hi kpiidra. ²⁰ L' vuuguu nnii ban meedr *Mohiis há ba kwælm l' kpañ tinañ'. Bá dömwu kidii hitañ há sa haarn. ²¹ Ban dan n saa-wu lee, Farhoa bæera t logm-wu n ka doow wo hayen há buga. ²² Mohiisa t miig Hejift tiiba rarmii menmii n ka ba n gemmnt há gwælb n há hmægt hebñ.

²³ «Han dan n ka ba n bina kwefnaa lee, n diil na há ba há san há nyaan há teelba *Yisrafeel tiiba. ²⁴ Há san n yum Hejift tia gbu

Yisraheel tiifii. Há tam Yisraheel tia kaa n kuum Héjift tia. ²⁵ Há da mi na welee kaa, há teelba ba bà miig na Sangband tuun-wu na há sohdg-ba kuumn, bá ka ba miig. ²⁶ Tonju t vet, há yum Yisraheel tiiba barefba gbu taa, há ka bag na hà maantr-ba n gwæet ka bõhõõ-ba na teelba nnii ban mi, na ¿ ben kaa nnii ban gbu taa? ²⁷ Hæn bed welee lee, há da gbu hà tuurwii t tid-wu na ¿ wen lo-wu huraant na há yaam-ba n yaaguu? ²⁸ ¿ Na hà bo na hà ta kuu-wu wo han da kur Héjift tiwu dindiin leen? ²⁹ Mohiisa nn homr welee lee n solm n san n ka ba *Madyaan tantn, n maadm kan budai hiref'.

³⁰ «Bina kwefnaa n hà kaann, *sangbantumthii t ren há hæn kpamlojun l`nyõfr n *Sinaayi duur. *Sangbantumtwii da ba sunsunja kiigan kà hulwa boglam.* ³¹ Mohiisa nn nyan welee lee, l`hem-wu yõlaa. Hæn da nyuhaa na hà nyaan hom lee, n hom Saberma gwæla ka bõhõõ na ³² wii nnii Sangband, na wii nnii há yandaba Hãbrahaamwu n Yishaakwu n Yakoob ban da seerja. Mohiisa nn homr welee lee, fobefgu t mug-wu há ka defra ka kpaabag na hà ta geedg kan. ³³ Saberm Sangband t hel n bõhõõ-wu na há fitr hà nanawda, na há kan jehr ree ba na kaalanbuudgan. ³⁴ Na d`nyana d` tigr tiiba higim Héjift tantn. Na d` homra bà buusja, lee d` hohntn na d` sohdg-ba kuumn. Na gwefma lee, hà nyuhñ, na d` bo na d` tom-wu Héjift tantn.

³⁵ «Welee nnii Mohiis Yisraheel tiiba nn da kid ka bõhõõ na wen lo-wu huraant na há yaam-ba n yaagu wii, wii nnii Sangband nn lo huraant n tom na há sohdg-ba kuumn wú n sangbantumt hà da red hà hæn sunsunjan wii. ³⁶ Mohiisyenwii da ree-ba Héjift tantn ka hëna hoolgu hëb kan n Nyaamõlmn n kpamlojun. Há da hiera kpamlojun bina kwefnaa. ³⁷ Ta yenwii ta beda-ba na *Sangband kee d` ree bà huuga *gwæet bõhõõthii hà dela, bayen bà teela.* ³⁸ *Yisraheel tigr nn da kpogl taa kpamlojun lee, wii da beel sangbantumt hà da gwæla-wu n Sinaayi duur hæn wii n t` yandaba bá huuga. Wii nnii Sangband nn da bed neerm gwæet na há biir-t. ³⁹ Dn da bed-wu neerm gwæet na há biir-t lee, t` yandaba t` ka ba valg-wu, bá kirm há gwæet n ka bag na bà nmetg Héjift tantn. ⁴⁰ Bá bõhõõ *Hãroon na há kud-ba boga, hëe ked bá nõngan. Na Mohiiswii lah ree-ba Héjift tantn, bà kpaami b` her-wu bii. ⁴¹ Bá kudm naagb n vidm b` man n ka ba nyaagbn ban kudr bayen bii kaa. ⁴² Ban her welee lee, Sangband t gwid-ba kaawr n saa bá ka vid nmetdii n kidga n muunu. L` hem wo ln hõd gwæet bõhõõta wadgan lee na:

Yisraheel tigr!

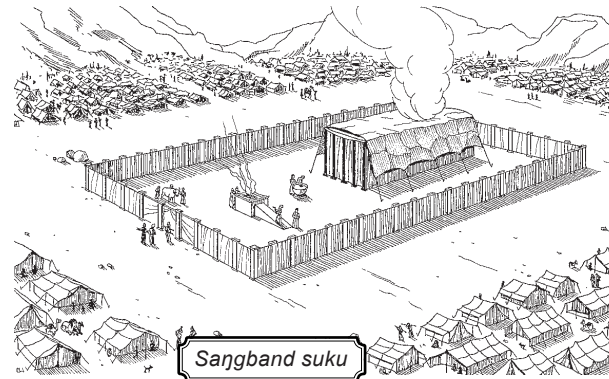
¿ Man nnii nn da log dõm ka vid kpamlojun kakefnan bina kwefnaa?

⁴³ Hãai! N` tohda Mooloka suku n Refaana nmetdga nn mæhr na n` vidm tii.

Tii nnii man kee mà log-n

mà hilgrii-n n *Babiloon tant nõngan.

⁴⁴ «Kpamlojun, t` yandaba da ba n *Sangband suku. Bà da hiera-ku wo Sangband nn da bed Mohiis na bá hëe-ku lee. Biilm, d` da



beda Mohiis na há hëe-ku kù bëm wo dn da werii-wu kuu. ⁴⁵ Bee kwæelba nn dan n sohdg-ku lee, bá n bà jugu tii Yoosua bá jibl-ku tant Sangband nn da voor t` tiiba bá nõngan tiin. Sukuu t ka bee

kakefnan *Daviida wen. ⁴⁶ Sangband t ka hëna-wu hom, há gbaam-d huru na hà mæh-d haar na Yakooba yakii seejñm-d kan. ⁴⁷ Huraa *Salomoona da hel n mõhm haarii. ⁴⁸ Gwentaf', Sangband ba bermr, d` ba sangbambiim, d` kpaago haya nidba nn mõh hëen. Wo gwæet bõhõõta nn bõhõõ lee na,

⁴⁹ Saberma bõhõõ na

há huraant jarga nnii sangbambiim,

na tant ba na há dõm tii hæn há nakpai.

Na ¿ hated nnii ban ba bà mæh-wu?

Na ¿ tee nnii han ba hà bẽmaa?

⁵⁰ Na ¿ lag hayen hà gemmñtñ nnii han her l` mænguu?

⁵¹ «Germ tiit nen! N` ba sohdg Sangband n` kwæwan. Ka d` hõh-n, n` nyõdm n` tobfa. N` kpaavala *Vofoom Buudm. N` boo n` yandaba dela. ⁵² ¿ Gwæet bõhõõtwen nnii n` yandaba nn da ba he dad dad? Bà da kura bá da bõhõõ na gobiint tii hayenfa nan kenan bee. Gwefmaa, wii nnii nn gweedm n kuum n kit

TU

nidkuudt. ⁵³ Sangbantumtba da to-n *bafhb, n' ka ta ba he b' hen ημεεῖb.»

⁵⁴ *Yaani yaadbermba nn homr welee lee, n hem kwεεwweerga n ka duum bà nyina n Hetyεεna. ⁵⁵ Wii lee, Vohoom Buudm ba hà ni kpaalaa, há geed sangbambiimn n yum Sangband wiinga n ta Yeesu hà jehr d' najuudu hen. ⁵⁶ Hà bõhõ na:

«Kpay-n! Mà yul sangbambiim vuur, *Nida Budaaga jehr Sangband najuudu hen.»

⁵⁷ Han bed welee lee, bá moom ηmei n fih bá tobha hen, bá bewl bá mēmbēe hà hen ⁵⁸ n ree-wu korgu kpamga hen na bá lod-wu tana na bà kuu-wu. Bá da homr hà gwεεla welee bee da fitr bà dimbermt n foñl kwεεlhii man bà hoh-wu na Soola² na há kiigm t' hen.

⁵⁹ Ban da lod-wu tana lee, hà seerj na:

«Berm Yeesu, sohdg mà liliigu!»

⁶⁰ Lee, n gbafnt há dina hen n tool kimm na:

«Saberma, log bá fubεfgankena v' waa-ba!»

Han bed welee lee, n kuum.

8 ¹ Ban da kuu Hetyεεn lee, Soola bõhõ na tii nnii.

Bà hēna Krista tiiba dad dad, bá yadr taa kpeeε

L' goorii yelmaa, nidba t bah n ka hēna *Yerusalem sangbantiiba dad dad kpaalaa. Bá mēmbēe t yadr taa *Yuudee tantn n *Samarii tantn. *Tumtba n jah da beel ka ba yadr taa. ² Nidhõmba biiba da kuur Hetyεεna n kom-wu kod.

³ Soolwii da naka hà ni na hà kpii sangbantiiba kpaturu. Hà da linta n haya ka moog fõgba n daba bá tii Yeesua hen bee n kwεgdii ka loo-ba sarga.

Bà bõhõ Gohõmt Samarii tantn

⁴ Bá da yadr taa bee da linta n korni ka faa Yeesua Gohõmt. ⁵ Filfa t san *Samarii korgu kuugun n ka faa Sangband nn bantg wii gwεεt² korguun tiiba ka ta hēna hoolgu. ⁶ Nidfigm nn da homr gwεεtii n yum

7.58 *Soola*, wii nnii ban da ta hoh na *Foola*. Nyaan Tumtba ηmeεgt wadgankenān, 13.9.

8.5 *Samarii korgu kuugun*, laa *Samarii korbermgun*. – *Sangband nn bantg wii*. Nyaan Tumtba ηmeεgt wadgankenān, 2.31.

hoolgu heb han da hēna bii lee, bá mēmbēe t ka loo tobr gwεεt han da bõhõ tii hen. ⁷ Biilm, kunidba da ror nidba kod ni ka mōo ηmeεga kimm, balmdindmba n kparuuba kod gbaadaa. ⁸ Lamεεgu da hera kan korguun tiiba kod.

⁹ Nidhii da ba korguun safi', bà hoh-wu na Simoona, hà da hēna ηmeηmeεgt l' hēna Samarii tiiba yõlaa. Hà da bõhõ na wii nnii nidkilma, ¹⁰ kaabee n kpalmmbēe da hirwa hà kaa ka bõhõ na:

«Nidwunwuna nnii Sangband gemmnt ban hoh na "gemmnt mōmt" tii.»

¹¹ Bà da hirwa hà kaa blahb kaa na hà mana ka hēna há ηmeηmeεgt l' hēna-ba yõlaa. ¹² Filfa nn daan lee, bá tii Gohõmt han da faa l' bahr n *Sangband huraant n ta Yeesu Krist tii. Ban tii lee, há *huurm-ba nyaalm, fõḡbee n dabēe. ¹³ Simoona mōma t ta tii t' hen, bá huurm-wu nyaalm há ka nawr n Filfa ka yu hoolgu heb han hēna bii l' hēna-wu yõlaa.

¹⁴ *Tumtba da ba *Yerusalem korgun n hom na *Samarii tiiba sohdg Sangband gwεεt. Ban homr welee lee, n tuui-ba Fetruw n Yohanεεsa. ¹⁵ Bee nn taai Samarii korguun lee, n seerj na *Vohoom Buudm hohntn bá tii Sangband gwεεt hen bee hen. ¹⁶ Biilm, Vohoom Buudm da ban hohntn bà ni hii hen. Bà da hoda-ba nyaalm Berm Yeesua hidrn n jah'. ¹⁷ Lee, Fetruw n Yohanεεs bá deē bá nihi bá hen bá sohd Vohoom Buudm. ¹⁸ Lee wen, Simoona t yum na tumtba deaa bà nihi hii hen há sohd Vohoom Buudm, há ka tōo Fetruw n Yohanεεswu liḡbiir ¹⁹ ka bõhõ na:

«Ta si-n-ma welee gemmntii na ka má ta deē mà nihi hii henii, hà sohdg Vohoom Buudm.»

²⁰ Fetra t leed-wu na:

«Ven n v' liḡbiirii, jib-n taabuugun! ¿Diila na Sangband nn safi yem bii, baa bà bee bà dah-b n liḡbiirn? ²¹ Welee gwεεtii nii, kpañ n bii bii, v' kwεεwr kpañ hom Sangband nongan. ²² Lagii welee diilbehee v' jugun v' jow Sangband na mig ¿d' ba d' waa-v diila vn her hee laa? ²³ Mà yul na beḡgu kod ba v' ni, fubεfga mad-v.»

²⁴ Simoona t nan bõhõ Fetruw n Yohanεεs na:

«Jow-n Saberma n' mōmba na gwεεtii ni kuugu daa bee kù he wo nn bed lee!»

²⁵ Tumtba barehbee nn da bed gwεεt n faa Gohõmt lee, n ηmeεt *Yerusalem korgun. Bà da kulaa ka faa-t Samarii korni kodn.

Bà faa Hëtiyofii tiihiiwu Gohomt

²⁶ Goor diir, Saberma *tumfhii da beda Filf na:

«Ba v`log huru v`kedii n tonju faagan^z, bah kparamlonjun huru hù ror *Yerusalem ka kedaa Gasaa korgun huu.»

²⁷ Há lóom huru yelmaa. Hân loor huru n ka ked lee, n san n yum nidhii, l`ba na Hëtiyofii tiin. Hëtiyofii tant foghuraa Kandaasa da to-wu karkbermt, há ka sug há kegt ment hën, l`ba na dabotn. L`da mira nidwii t san *Yerusalem na hà doot Sangband tinjan, ²⁸ n ka nmeta ka kulaa há korgu, ka kad hà deera kekejun ka kaal *gwëet bohöot Yesaaya wadgan. ²⁹ *Vohoom Buudm t bohöot Filf na:

«San v`vohdg kekejununkuna v`ked ka béd-ku!»

³⁰ Há solm kili, n nyufh kekejuu man, n ka kewla gwëet nidwii nn kaal tii, n miig na Yesaaya wadgan gwëetn, n gbaam-wu na:

«¿ Huma gwëet vn kaal tii kotod hom?»

³¹ Nidwii t leed na:

«Ka hii ba ree-ma gwëetii kotod, ¿ mà he lan mà homaa?»

Hân bed welee lee, n hoh Filf na há jib kekejun hà kad hà man.

³² Gwëet nidwii nn da kaal *Wadbuudgan tii nnanah':

*Hà da kitg wo *fëegu ban dad n muhu ka ked n na bà ku kuu,
wo fëebuga nn kpaá dama bá wen kwe ká sorm lee wen.
Ta welee nnii han da ba huudg hà noor n bohöot gwëegu
kuyengu felah'.*

³³ Bà da hohlg-wu n tija kpaalaa, há yaagu t kuum.

Bá kpii há neerm tant hën.

¿ Wen nan ta bea hà biir há buudm gwëet lii?

³⁴ Karkwii t bohöot Filf na:

«Taa maara, ree-ma nan l`kotod! ¿ Gwëet bohöota bohöot wen gwëetii? ¿ Hà bohöot hayen hà ret laa, nidjeenhii ret le?»

³⁵ Lee wen, Filfa t ree gwëet han kaal Wadbuudgan tii kotod, n tag n t`hën n bohöot-wu Yeesua Gohomt. ³⁶ Ban da bahr huru ka ked lee, n san n taam riikan, n yum nyaalm. Karkwii t bohöot-wu na:

«Kpay nyaalm! ¿ Ben kewr na bá daa *hor-ma?»

[³⁷ Há bohöot-wu na:

«Ka v`tii n v`kwëewr mënd, bii kpaá kewr.»

Nidwii t leed na:

8.26 Ba v`log huru v`kedii n tonju faagan, laa loo huru muunu huuga.

«Mà tii na Yeesu Krist nnii Sangband Budaaga.»]

³⁸ Hân bed welee lee, n wed bá jehf kekeju. Bá hohnt bá rehdrbee, n jib nyaalmn, Filfa t huurm-wu. ³⁹ Ban red nyaalmn lee, Saberma Vohoom t logm Filf n san-wu n korvolgun, karkwii t ka ba lil-wu nyaanb, n bah huru n ka ked ka nyaaga. ⁴⁰ Filfa t mid han ba Hasdood korgun. Há bah n ree n ka todma n korni meni ka faa Gohomt kakehnan há daa taai Sesaree.

TU

Soola tii Yeesua hën

Ta nyaan 22.6-16 n 26.12-18

9 ¹ Soola diñ n hà ni n ka la tagd Yeesua *gwëet sohdgtba, ka boö n ban na hà ba hà hee-ba beghu hà yohwr-ba. Ta welee nnii han da san n gbaam *gotiberm ² na há si-wu wadii, na l`si-wu huru hà jibm Yuudaa tiiba *kpoglb disagtn, Damaas korgun, na ka há tan kan n nidba, daba laa fögba bá tagd Yeesua kpaturu kaa bee, hà mög-ba hà san n *Yerusalem korgun.

³ Hân sohdg wadii n loom huru n san n ka nyuhaa Damaas korgu lee, myenm hën, wiinga kiiga t ren n sangbambiimn n fiid-wu. ⁴ Há luurm tinjan, n hom noor diir bohöot-wu na:

«Sool! Sool! ¿ Ben kaa nnii vn hëna-ma dad dad?»

⁵ Há gbaam na:

«Berma! ¿ Ven nnii wenii?»

Noorii t leed na:

«Man nnii Yeesua, man nnii vn hëna dad dad. ⁶ Gwentah lee, vidg v`jib korgun! Reekan nnii ban kee bà biir-v l`reb ba na v`hem bii.»

⁷ L`saa, biiba bà da hefla Soolwu bee t kpat n jefnt belah', kuugu kpaá kota-ba felah'. Bà da kewaa noorii gwëlb, gwentahaa, ka kpaá yu hii. ⁸ Soolwii t fig n vid faaga, n muud há niini, gwentahaa, n ka la kpaá yu bii. Bá dur-wu n jibl-wu Damaas korgun. ⁹ Há hem goora hatah', hà niini kpaá yu, hà kpaá ju bii ka ta kpaá nyi bii.

¹⁰ Yeesua gwëet sohdgtfii da ba Damaas korguun, bà hoh-wu na Hanañyaasa. Berm Yeesua t ree hayen n werii-wu jaamiitn, n hoh-wu na:

«Hanañyaas!»

Há hak n bohöot na:

«Berma, man nanah'!»

¹¹ Há nan bohöot-wu na:

«Vidg yelmaa v`san huru ban hoh na «Tif» huun, v`jib Yuudaasa haarn, v`gbaam Taarsi tiifii hen, bà hoh-wu na Soola. Hâ ba kan ka seena. Hâ seenbii nii, ¹² hâ nyana nidhii, wo jaamiitn, bà hoh-wu na Hanañaasa, há jibn há jugun, n dee há hen nifi na há niini wentg.» ¹³ Hanañaasa t leed na:

«Berma, nidba kod beda-ma nidwii gwæet, ka kœmla kunyɔŋu fan loɔ v`reba kuu *Yerusalem kɔrgun. ¹⁴ Gotibermba lag n sahm-wu gemmnt na há daan nnañ hâ mɔg biiba bà hoh v`hidr bee membee.» ¹⁵ Berma t bɔhɔɔ-wu na:

«Keda! Mà bantg nidwii na, mà to-wu na há he tigvolhee n hâ huraamba, n *Yisraheel tigr na bá miig mà hidr. ¹⁶ Mà mɔm mà kee mà werii-wu kunyɔŋu In ba na há di mà hidr kaa kuu mɛnguu.»

¹⁷ Lee wen, Hanañaasa t loom huru, n san n jib haariin, n dee Soola hen há nifi, n bɔhɔɔ na:

«Sool, mà teela! Berma tamna-ma v`man. Wii nnii Yeesu há da ree hayen n werii-v hurun wii. Hâ tamna-ma na v`niini wentg v`nmetg v`yum, na *Vofoom Buudm ta jib v`ni.»

¹⁸ Yelmaa, bii t rorm há niinin ka boo holkwegii n tɛhr, há nmetg n ka yu. Lee wen, há vid bá *huurm-wu Sangband nyaalm. ¹⁹ Tii n t`kaan, há jum diit n yuun kwegdi.

Soola faa Yeesua gwæet Damaas n Yerusalem kɔrnin

Han yuun kwegdi lee, n hem goora halanfa *gwæet sohdgtba man Damaas kɔrgun, ²⁰ n bahd yelmaa n ka faa Yuudaa tiiba *kpoglb disagtn na Yeesu nnii Sangband Budaaga. ²¹ Bá da hum hâ bɔhɔɔ welee bee membee, l`da hena-ba yɔlaa, bá ka gbaama taa na:

«¿Lag wii da dœra bá da hoh hidrii bee *Yerusalem kɔrgu nii? ¿Lag hâ daan nnañ na hâ mug bá hoh hidrii bee hâ san hâ to *gotibermba?»

²² Ban da la bɔhɔɔ welee lee, Soola faa Sangband gwæet ka ba n gemmnt. Hâ da weraa na Yeesu nnii Sangband nn bantg wii^z. Han da weraa hom kpaalaa lee, *Yuudaa tiiba bá da ba Damaas kɔrgun bee t lag n ka kpa mi In ba na bá leedg-wu tii.

²³ L`hiid, Yuudaa tiibee t bɔm noor na bà kuu-wu. ²⁴ Soola t miig na bà kora kpaab há hen. Wo dabit nn kaadg kɔrguu lee, bá

9.22 Sangband nn bantg wii. Nyaan Tumtba nmetg wadgankenana, 2.31.

ka kiig kù fiid noora hen nyingu n muunu. ²⁵ Lee, Soola gwæet sohdgtba t logm-wu n nyingu n mawl n dabit kaan ka lo-wu futetɛhgun. Hâ san *Yerusalem kɔrgun.

²⁶ Han taai *Yerusalem lee, n ka bag na wú n *gwæet sohdgtba bá bɛm, bee ba n fobɛhgu ka kpa tia na hâ ta ba na gwæet sohdgtn biilm.

²⁷ Barnabaasa^z t logm-wu n san-wu n *tumtba man n bɔhɔɔ-ba lan nnii Soola nn da nyan Berm Yeesuwu hurun n lan nnii Berma nn da gwæet n wun lee. Hâ ta bɔhɔɔ-ba lan nnii Soola nn da faa gwæet Yeesua hidrn Damaas kɔrgun ka figaa t`hen. ²⁸ Lee wen, Soola t ka ba bá man, wú n ban bá ka bee hâ linta n *Yerusalem kɔrgu ka faa Saberma hidrn gwæet. ²⁹ Hâ da gwæla n *Yuudaa tiiba bá gwæla grœkm bee, wú n ban bá ka kia n taa. Bee t ka bag na bà kuu-wu. ³⁰ Krista tiibee nn dan n miig welee lee, n san-wu n Sesaree n nyabl-wu na há san Taarsi kɔrgun.

³¹ *Yuudee tantn n *Galilee tantn n *Samarii tantn kpaturu t ka hafaa ka ba nigiihun, ka vala Saberma, *Vofoom Buudm tɔra-fu hù berja.

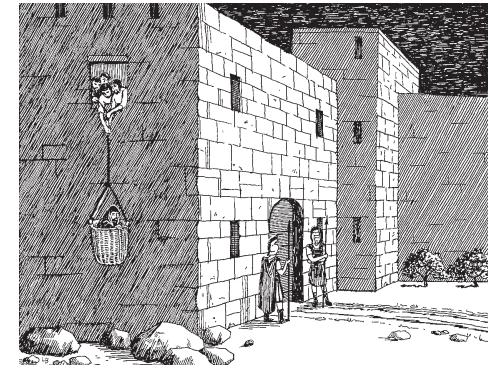
BÁ KPAH NA YUUDAA TIIBA BEE JIB KRISTA KPATURUN

Fetra san Liida n Yafaa kɔrnin

³² Fetrwii da lintgaa tantii mentiin, n dan n san goor diir bá go Liida kɔrgun ka tii Yeesua hen bee man. ³³ Hâ san n yum daawhii, bà hoh-wu na Heenea, hâ door hâ fiigu hen ka he bina haniind l`kaf-wu. ³⁴ Hâ bɔhɔɔ-wu na:

«Heenee! Yeesu Krista gbaad-v. Vidg v`vil v`fiigu!»

9.27 Nyaan Tumtba nmetg wadgankenana, 4.36.



Bà mewla Soolwu n korgu dabit kaan

TU

Yelmaa há vid. ³⁵ Liida kɔrgu tiiba mɛmba n Saroon tiibee mɛmbee t yum-wu n bid bayen n Berm Yeesua wee.

³⁶ Fɔghii da ba Yafaa kɔrgun gwɛɛt sohdgtba huuga, bà hoh-wu na *Tabitaa*, ka hoh n grɛkɛmn na *Dɔrkaasa*, l' kɔtɔd nii na "walga". Fɔgwii da hɛna hɔmgɔ hɛngu, ka tɔra kunyɔntiiba. ³⁷ L' vuuguu, fɔgwii t hɛm bɛhii, n kuum, bá huurm-wu n dool-wu disagfaagrun. ³⁸ Ree kan *gwɛɛt sohdgtba t hom na Fetra ba Liida kɔrgun, l' nyɔhr n kan. Bá ree nidba barehba n tom há man, ka bɔhɔɔ-ba na bá jowdr-wu hà daan bà man weem. ³⁹ Ban taai lee, Fetra t vid yelmaa n tag nidbee. Hɛn taai lee, bá lɔgm-wu n kol-wu disagfaagrun. L' mir kunfɔgɔba mɛmba t kpogl kan taa. Bá nyuh há man ka kuum, n werii-wu tugt n dimbermt Dɔrkaasa nn da hɛd ka neer tii. ⁴⁰ Fetra t ree nidba mɛmba duun, n gbahnt dind, n seenj Sangband. L' dih, há tint hayen n kpiira weenn, n bɔhɔɔ na: «Tabitaa, vidg!»

Há wii há niini. Há wen nyan Fetraa, n vid n kad. ⁴¹ Fetra t mug há nuhu, n tɔr-wu, há vid n jehnt. Há hoh kunfɔgɔbee n Yeesua hɛn tiitvolbee, n to-ba-wu há neer ka ba hɔm. ⁴² Yafaa kɔrguu mɛnguu t hom bii b' getg bii mɛmbii, l' saa nidba kɔd t tii Berm Yeesua hɛn.

⁴³ Fetra t kad Yafaa kɔrgun l' hiid ka go jungbant tii Simoonaa.

Roomaa tawdbermhii tii Yeesua hɛn

10 ¹ Nidhii da ba Sesaree kɔrgun bà hoh-wu na Kɔrɛɛya. Há da ba na *Roomaa tawdba fonfonu ban hoh na "Hitaalii fonfonu" huu kaftɛɛn. ² Nidwii da ba nidhɔma, wú n hà haarii mɛndii bà tia Sangband hɛn ka vala-d. Há da ta tɔra *Yuudaa tiiba bá ba kunyɔngun bee hɔm, ka seenja Sangband hɛruh'. ³ Goor diir jabr l' wahda waari hitah', l' ree n werii-wu wiingan há yum Sangband *tumthii jibna hà hɛn ka hoh-wu na:

«Kɔrɛɛy!»

⁴ Há geed *sangbantumtwwii, fobɛhgu t mug-wu. Há bɔhɔɔ na:

«Berma, ¿ben bee?»

Sangbantumtwwii t leed-wu na:

«Sangband sohdg v' seenj n hɔmgɔ vn hɛna kunyɔntiiba kuu, d' kpaá hɔngaa v' hɛn. ⁵ Gwɛhɔna lee, tom nidba Yafaa kɔrgun bà hoh kan Simoon ban daarnj na Fetwii na há daan. ⁶ Há gool jungbant tii Simoonaa, hà haar ba nyaam kpamga.»

⁷ Sangbantumtwwii nn bed-wu gwɛɛt l' dih há nyab lee, Kɔrɛɛya t hoh há ɛmɛfheedba bareh n tawdba bà hɛna há ɛmɛɛgb bee ni bilma hà ba nidhɔma ka seenja Sangband ⁸ n bɔhɔɔ-ba b' her bii mɛmbii, n tom-ba Yafaa kɔrgun.

⁹ Tonj vetr, ban bah huru n san n ka nyuhaa Yafaa kɔrgu lee, l' mir Fetra t juul haar disaku faaga muunu huuga na hà seenj. ¹⁰ Kɔm t mug-wu há ka bag na hà di diit. Ban da heewr-wu diit n duugb lee, l' ree n werii-wu wo jaamiitn, ¹¹ há yum sangbambiim t rawdg, bii t rorm kan, ka boo dimbermr diir, l' mad d' noora hanaahee, ka hohntna tant hɛn. ¹² Dimrii nii, dɔm jugu jugu da ba kan, nakpai hinaa rem, n m' balma mii, n kɔngkɔht rem. ¹³ Noor diir t gwɛɛl ka bɔhɔɔ-wu na:

«Fetr! Vidg v' ku v' di!»

¹⁴ Fetra t leed na:

«Berma, mà kpaahn! Man bee n janaa, mà ban di kirb bii n bii b' ba nakakeet bii felah'z.»

¹⁵ Noorii t ta lilm gwɛɛlb ka bɔhɔɔ-wu na:

«Bii Sangband nn bɔhɔɔ na b' ba *kel kel bii, vii daa biir na b' ba nakakeet.»

¹⁶ L' hɛm welee tɔmb mtaf saf n ɛmɛt ka kota sangbambiimn.

¹⁷ Fetra t ka giid ka wii ka gbaama hayen na ¿jaamiitii kɔtɔd nii na lan mɔmgɔ? Lee wen, nidba Kɔrɛɛya nn da tamn bee t gbaam bá werii-ba Simoonaa haar, bá taai d' fiid noon. ¹⁸ Bá hoh n gbaam na:

«¿Nnah nni Simoon ban daarnj na Fetr wii kan gon?»

¹⁹ Fetra nn da heewr n diila hà jaamiitii kɔtɔd hɛn lee, *Vohoom Buudm t bɔhɔɔ-wu na:

«Nidba batahba biiba^z bagl-v. ²⁰ Vidg v' hohnt v' n ban n' nyab ka kpaá nigaa! Man tamn-ba.»

²¹ Fetra t nan hohnt nidbee man n bɔhɔɔ-ba na:

«Nid nn bag wii nni man. ¿N' daan na laa?»

²² Bá leed-wu na:

«Kaftɛɛn Kɔrɛɛya tamn-t. Há ba nidhɔma, ka seenja Sangband. *Yuudaa tiibee mɛmbee sokla-wu. Sangbantumtwwii bahf-wu na hà tamn v' do, na v' daan hà hom vn ba v' biir-wu tii.»

10.14 *Bii b' ba nakakeet bii*: Yuudaa tiiba da kir dɔm miim l' bahf n na m' sahl-ba nakakeet, wo hafaanu laa, waaɔb laa, haguɔngunju.

10.19 *Nidba batahba biiba*. Wadvoliin ba na *Nidba barehba biiba*. Nyaan vug^{7up}.

²³ Fetra t sohd-ba hom n safm-ba dugu.

Tonju t vet wu n ban ba bahuru. Yafaa korgun Krista tiiba biiba t hefl-wu. ²⁴ Ba da taai Sesaree gorehndr goor. Korneeya da hoh fa tuurnbuudba. Wu n ban n ha haarii mendii ba da hoda-ba. ²⁵ Fetra nn taai lee, Korneeya t tuug-wu n doot ha tiya na ha seen-wu n valgm. ²⁶ Fetra t vii-wu ka bohoo-wu na:

«Vidg! Ta man nii nida, wo vn ta ba lee.»

²⁷ Lee, wu n Korneey ba ka gwela ka jibaa haaga. Ban jib lee, ha mid nidba kod t kpogl taa. ²⁸ Ha bohoo-ba na:

«N`miil hom na l`ba si huru na *Yuudaa tia nyohr n saana, laa ha jib ha haarn, t`kirb nii. L`ba welee wentafaa, Sangband werii-ma na, l`kpafl na ma log hii na ha ba nakakeet, laa wulaf kpaatn. ²⁹ Tii kaa nii nn hoh-ma ma daan ka kpaatn nigaa. Man bagm nan na ma miig nn hoh-ma b`kaa bii.»

³⁰ Lee, Korneeya t leed na:

«Jana nii gonaard gaamanhena jugun l`wahda waari hitaf, man da ba taa ka seena², n yum nidhii t ren ma nongan myenm hen ka fidr dimgu ku nyinwa n hoh-ma ³¹ n bohoo na Sangband homra ma seenb, na d`kpaatn hoojaa homgu man hena kunyohntiiba kuu. ³² Na ma tom nidba Yafaa korgun na ba hoh Simoon ban daary na Fetra wii na ha daan. Na ha gool jungbant tii Simoonaa, ha haar ba nyaam kpaatn. ³³ Ma tamn nidba yelmaa na ba hoh-v, v`ta hem hom n daan. Gwefma lee, t`kpogl taa t`membee Sangband nongan na t`hom Saberma nn tamn-v na v`biir-t tii.»

³⁴ Fetra t yafd ha noor n bohoo na:

«Gwefmaa, ma miig na Sangband dii kpaatn geewa n nida nonga wee. ³⁵ Nidbaaben tia, ka la korteku tia, ka ha vala-d ka hena b`ba hom bii, ha ka bee-d loogu. ³⁶ N`miil na dii da toolg *Yisraheel tigr d`gwet. Tii nii Gohomt t`kena n nigiiyu Yeesu Krista hidrn tii. Yeesuwii nii nidba memba Berma. ³⁷ N`miil Yohanessa nn da faa nidba Sangband *nyaalm huurb gwet ka huurb-lee, ka ta mi b`da getg *Galilee tantn safn n b`da ta getg *Yuudee tantn bii. ³⁸ N`ta miil lan nii Sangband nn da bantg Yeesu Nasareet tii n lo *Vohoom Buudm gemmt ha hen lee, n ta lan nii fan da lintn n korgu ka

10.30 Man da ba taa ka seena. Wadvoliin ba na man da ba taa ka seena ka boow noor.

hena homgu, ka gbaadaa Kunida nn da mad bee membee lee. L`weraa na Sangband da ba ha man. ³⁹ Ten lee, tii nyana n t`niini fan da her bii membii *Yerusalem korgun n *Yuudaa tiiba tantn bii. Ba dan n kpaatn-wu *dabrgr hen ha kuum. ⁴⁰ Wentaf, Sangband t himii-wu kuumn gotafhd goor n hem ha werii hayen. ⁴¹ Ha da ba werii hayen tigr mend, ha da werii hayenwu biiba Sangband nn da roodg na ba da ba nyaan-wu bee. Bee nii ten, t`n wun ten da dir n nyim ha kuumn himtgm kaann ten. ⁴² Ha da beda-t na t`faam gwet tigr mend ka bohoo na wii nii Sangband nn lo na ha yaam neemba n kpiirma n yaagu. ⁴³ *Gwet bohootbee membee da beda ha gwet ka bohoo na ha hidrn nii nid ha tii ha gwet hen wii nn sohda ha fubehii waam.»

⁴⁴ Fetra nn da la gwela lee, Vohoom Buudm t hohntn ba da kewla ha gwet bee membee hen. ⁴⁵ L`hem Yuudaa sangbantiiba ba daan Fetra kaa bee yola na Sangband ta sira Vohoom Buudm ba kpaatn na *Yuudaa tiiba bee, n hem m`hohnt ba hen. ⁴⁶ Biilm, ba da fuma ba gwela lam jugu jugu ka ba kpeh-m ka nyoka Sangband, Fetra t nan bohoo na:

⁴⁷ «¿Hii ba ha bee ha kir na ba daa hor nidbambena nyaalm l`ba na ba ta sohgd Vohoom Buudm wo ten?» ⁴⁸ Ha safm wad na ba hor-ba Yeesu Krista hidrn. Tii n t`kaan, ba gbaam Fetra na ha kad ba man goora halanha.

Fetra rea b`da her bii ka bohoo Yerusalem Krista kpaturu tiiba

11 ¹ Tumtba n Krista tiiba volba ba da ba *Yuudee tantn bee t hom na *ba kpaatn na Yuudaa tiiba bee ta sohgd Sangband gwet. ² Fetra nn dan n nmetgii *Yerusalem korgun lee, sangbantiiba ba da ba na Yuudaa tiiba bee t kpalm-wu ³ ka bohoo na:

«¿Jib nidba ban ba bod bee man v`n ban n`jum diita? ¿Ben nii welee?»

⁴ Lee wen, Fetra t ree b`da getg bii kuyen kuyen n bohoo-ba. Ha da beda-ba na:

⁵ «Ma da ba Yafaa korgun ka seena, l`dan n hem-ma wo jaamiit dela, ma yum bii hohntna ma hen. Blafb da boo dimbermr diir, l`mad d`noora fanaafee, ka hohntna sangbambii n daan ma man. ⁶ Ma geed d`ni hom n yum haaga dom n kpaatn rem n dom m`balma mii n korgoft rem. ⁷ Lee wen, ma hom noor diir hoh-ma ka bohoo na

TU

mà vidg mà ku mà di. ⁸ Má leed na berma, mà kpañ! Na man bee n janaa, mà ban di kirb bii n bii b`ba nakakeet bii felah`z ⁹ Noorii t ta liim gwælb sangbambiimn ka bõhõõ na bii Sangband nn bõhõõ na b`ka ba *kel kel bii, na maa daa biir na b`ba nakakeet. ¹⁰ L`hem welee tomb mtañ sah', l`hel n kol l`menguu sangbambiimn. ¹¹ Yelmaa, nidba batañba t daan haar tn da ba d`ni diin^z. Bà da ren Sesaree kõrgun, bá tamn-ba mà do. ¹² *Vohoom Buudm t bõhõõ-ma na mà nyab bà kaa yelmaa ka kpañ nigaa. T`teelba baroondbambena t heñl-ma, t`san n jib nid há tamn mà do wii haarn. ¹³ Há bõhõõ-t lan nnii han da nyan hà haarn *sangbantumthii jehr ka bõhõõ-wu na há tom nidba Yafaa kõrgun na bà daan n Simoon ban daarn na Fetr wii. ¹⁴ Na mà biir-wu gwæet t`ba t`he na wú n hà haar mënd bá dafn bá juuni tii. ¹⁵ Man da bañ gwælb yelmaa lee, Vohoom Buudm t hofntn bá hèn wo mn da hofntn t`hèn nooga sah lee. ¹⁶ Lee wen, má nan deed gwæet Berma nn da bed tii. Hà da beda na *Yohanæsa hoda-t n nyaalm, na wii lee, wii kee hà hor-t n Vohoom Buudm*^z. ¹⁷ Welee lee, Sangband ta sira-ba dn da ta sir-t tn da tii Berm Yeesu Krista hèn bii. ¿ Man nnii wen na mà da kir n dna? »

¹⁸ Ban homr welee lee, n kwiiñl bayen n ka nyoka Sangband ka bõhõõ na:

«Ka welee, l`ba gobiilm. Sangband ta sira *bá kpañ na Yuudaa tiiba bee huru na bá lagii neerm bà sohdg neerm móm.»

Hantiyõõs Krista kpaturu

¹⁹ Kunyõõn kú da daan Hetyena kuum wen kuu da hera bá tii Yeesua hèn bee t yadr taa. Bá ni biiba t san kakefnan Feniisii tantn n Siifr tantn n Hantiyõõs kõrgun, n ka faa Yeesua Gohõmt *Yuudaa tiiba n jañ.

²⁰ Lee wen, biiba bà da tii gwæetii hèn ka ba na Siifr n Siræn tiiba bee t san Hantiyõõs kõrgun n ka ta gwæla n *bá kpañ na Yuudaa tiiba bee^z. Bà da faa-ba Gohõmt t`bõhõõ Berm Yeesua gwæet. ²¹ Saberma gemmnt da tóra-ba, nidba kod t tii n lagii bà

11.8 Nyaan Tumtba ñmæegt wadgankenán, 10.14.

11.11 Haar tn da ba d`ni diin. Wadvoliin ba na haar man da ba d`ni diin.

11.16 Gwæetii ba Tumtba ñmæegt wadgankenán, 1.5.

11.20 Bá kpañ na Yuudaa tiiba bee, laa Yuudaa tiiba bá gwæla grækm bee, laa Græes tiiba.

kwæewa n tint bayen n Berma wee. ²² *Yerusalem Krista kpaturu tiiba t hom welee n vii Barnabaas n tom Hantiyõõs kõrgun. ²³ Hân taai kan n yum lan nnii Sangband nn da kaawl bá tii d`gwæet bee hèn lee, l`hem-wu lamæegu, há hañl bá kwæewa bá mæmbee n bõhõõ na bá nawr n Berm Yeesuwu hóm. ²⁴ Barnabaasa da ba nidhõma. Vohoom Buudm ba há ni kpaalaa, hà gwæet hèn tiim hañr. Nidba kod da hewla Yeesua kpaturun.

²⁵ Há vid ree n san Taarsi kõrgun na hà bag Soola. ²⁶ Hân san n yum-wu lee, n daan-wu n Hantiyõõs kõrgun, bá hem kan binbilmr kpaturhuun n werii nidba kod gwæet. Hantiyõõs nnii ban da hofn noogrm *gwæet sohdgtba na «Krista tiiba».

²⁷ L`vuuguu, *gwæet bõhõõtba biiba t vid *Yerusalem n san Hantiyõõs. ²⁸ Gwæet bõhõõtbee ni hii bee bà hofn-wu na Hágabuusa. Há vid, Vohoom Buudm t tór-wu há bõhõõ na kombermm ba m`riir tantii mentiin. –Kómii t ta rorm biilm vuugu Kulooda nn da ba *Roomaa hurbermt lee wen.– ²⁹ *Gwæet sohdgtba t bõhõõ taa na baawena ba hà si wo han ba hà bee lee, bà tuui Krista tiiba bá ba *Yuudee tantn bee na l`tõrg-ba. ³⁰ Bá hem welee n to Barnabaaswu n Sool na bá san n bà to kan Yeesua kpaturu bermba.

Bà kura Yakooba, n riw Fetrwu sargan há fet

12 ¹ L`vuuguu, huraa *Herooda^z t`bañ n ka jaarña Yeesua kpaturu tiiba biiba. ² Há wed bá kuum Yohanæsa teel Yakoobwu n hoodjuuga. ³ Ban kur-wu há yum na l`hena *Yuudaa tiiba hóm lee, há bõhõõ bá mug Fetra. L`da ba *Kpooni kasant^z deb vuugun. ⁴ Ban mug-wu lee, n riw-wu sargan, n rood tawdba kwifr n baroond n rad-ba tomb mnaa na bá sugm-wu. Hà da lo na hà da hà yaa-wu n nidba huuga *Gætgm kasant kaann. ⁵ Fetra t ka ba sargan, bà sug há hèn. Lee, Yeesua kpaturu tiiba t ka seenja Sangband hà hèn ka kpañ saa.

⁶ Goor In da ba na toñu veta na Herooda ree-wu hà yaa-wu yaagu nidba huuga dii nyingu, Fetra da gool tawdba barehba huuga, bá boow-wu n kona haren', l`saa kigdba t ka ba bá kaalai fiid noon.

12.1 Herooda. Wii nnii ban da ta hofn na Herood Hagrifaa noogra. Hà da mada Yuudee n *Samarii tant. Wii kuum gwæet nnii ban bõhõõ Tumtba ñmæegt wadgankenán, 12.20-23.

12.3 Bà da hena kpoonhii ka ba sòd ragr tæegtn.

⁷ *Saberma tumthii t ren myenm hen, wiinga t wiid sarga disakun. Sangbantumtwii t faad há fidun n himii-wu n bóhoo-wu na:

«Vidg weem!»

Kona han bem há nihin hee t tefr.

⁸ Há ta bóhoo-wu na:

«Lo v`damr, v`fid v`nanawda!»

Há hem welee. Há lilm-wu na:

«Fid v`dimbermgu v`tagd mà kaa!»

⁹ Há rorm sarga disakun ka tagd hà kaa. Há da kpaa diila na sangbantumta nn hena bii ba gobiint. Há da mi na hà jaamaan.

¹⁰ Bá get kigdba kaalanooorga n get rehdrga n taai huturbermu man, bà hera-fu n kudnanu. Hú rawd huyen, bá rorm. Bá moo kena n taai hurragrn, sangbantumtwii t boorm há man myenm hen.

¹¹ Lee wen, há rarm t kpen, há bóhoo na:

«Gwehna, mà yul na l`ba gobiilm: Saberma tamn hà tumt na há sohgdg-ma Herooda nuhun, hà ta ree-ma *Yuudaa tiiba behgu bá nn bagm-ma kuu menguun.»

¹² Há niini nn wentg lee, há lo na hà san Yohanæs ban daary na Markuus wii nya Maariimbaa. L`da mira nidba kod t kpolg taa kan n ka seena Sangband. ¹³ Han taai lee, n kohoo fiid noon. Nmæfheedfoka kiiga t daan na kà nyaan na wen nii. Bà da hohf-ka na Roosa. ¹⁴ Ká miig há noor l`hem-ka lamægu. Ln ba na ká rawdg lee, ká nmet ka sol n san n bóhoo volbee na Fetra ba duun. ¹⁵ Bá gbaam-ka na:

«¿V`jugun kpaa hena nmæëgbn?»

Ká bóhoo na:

«Gobiilmn.»

Bá nan bóhoo na:

«Há liliigun.» ¹⁶ Lee wen, Fetra la kohaa fiid noon. Ban dan n rawd huturu lee, n yum-wu, l`hem-ba yolaa. ¹⁷ Há werii-ba n há nabiir na bá kpat kpoñ', n keml-ba lan nii Saberma nn ree-wu sargan, n ta bóhoo-ba na bá biir Yakoobwu n volbee welee. Han bed welee lee, n nyab n san jeenlanja.

¹⁸ Tonu nn dan n ragd lee, tawdba t ka yofwa ka gbaama taa na



Fetra ba sargan ka go

¿Fetra tuur n tee? ¹⁹ Herooda t bóhoo bá bagm-wu, hii ba nyaan-wu. Há hohf tawdba n gbaam-ba gwæet n safm wad na bá kuu-ba. Lee, Fetra t vid *Yuudee n san Sesaree n hem kan goora halanfa.

Herood Hagrifaa noogra kuum

²⁰ L`vuuguu, Huraa Herooda² da ba n kwæwweerga biii n *Tiir n Sidoon korni tiiba. Bá hom n taa na bà san bà nyaan-wu. Bá yum há haar hen kigd Bilaastuusa n tag n wii wee na bà gbaam Herood na bà ku taa n gwæet, kotod na bá korni da wayaa n Herooda korgu ka neer.

²¹ Bá bah goor. Goorii nn taan lee, Herooda t fid há huraant dimgu, n kad hà huraant jargan n ka bóhoo gwæet. ²² Nidba t bah n ka moo ka gbu nihin ka bóhoo na:

«Sangband gwæelan, lag nidmoma gwæelan.»

²³ Há ka ba biir lii. Yelmaa Saberma *tumthii t gbud-wu, na ¿ben kaa nii han lo hayenwu Sangband kaalanja? Nmæedhi t nyim-wu há kuum.

²⁴ Saberma gwæet lee, tii yadga kod n korgu.

KRISTA KPATURU YADA HÁSII TANVONTN

Bà tuuma Barnabaaswu n Sool na bá he nmæëgb

²⁵ Barnabaaswu n Sool ban her ban da tomr na bá he *Yerusalem bii l`dih lee, bá nmetgii Hantiyooos korgun². Bá bóhoo Yohanæs ban daary na Markuus wii t hefl-ba.

13 ¹ *Gwæet bóhoo tba n weriitba da ba Hantiyooos Yeesua kpaturun. Bee nii Barnabaaswu n Simfoon ban hohf na Hool wiiwu, n Luusyuus Siræen tiwu, n Mnayeem ban da doowr wú n kumandaa *Herood² wiiwu, n nan Soola. ² Goor diir ban da seena Saberm ka boow noor lee, *Vofoom Buudm t bóhoo-ba na:

12.20 Nyaan vug1^{un} n kwæen gwæet.

12.25 Ban her ban da tomr na bá he Yerusalem bii l`dih lee, bá nmetgii Hantiyooos korgun, laa ban her ban da tomr na bá he bii l`dih lee, bá nmetgii Yerusalem korgun.

13.1 Kumandaa Herooda, wii nii ban da ta hohf na Herood Hantifaasa. Nyaan Tumtba nmæegt wadgankenana, 4.27.

«Gwefh̄na, saa-n-ma Barnabaaswu n Sool bà he ημεεḡb man lo na bá he bii!» ³ Lee wen, bá b̄om noora n seerj n dee bá nifi bá fh̄n n saa-ba bá nyab.

Bà faa Goh̄omt Siifr tantn

⁴ *Vofoom Buudm nn tomr-ba welee lee, bá san Seleesii n jib ree meel n san Siifr tantn, tantii ba nyaam huuga. ⁵ Bá taai kan n jib Salamiin k̄orgun, lee, n bah̄ n ka faa Sangband gw̄est Yuudaa tiiba *kpoglb̄ disagtn. Yohan̄es ban daarrj na Markuus wii da ba bà man ka t̄ora-ba. ⁶ Bá rom Salamiin k̄orguun n lintgii kakehn̄an Faaf̄os rekun. Reekan lee, bá tarj n taadhii bà hoh̄-wu na Baryeesua, h̄a ba na *Yuudaa tia, ka l̄og hayen na gw̄est b̄oh̄oota. ⁷ H̄a da nyoh̄ra n k̄orguun kumandaa Sergiyuus F̄ooluusa. Kumandaawii da ba rarm. H̄a hoh̄ Barnabaaswu n Soola, k̄otod na h̄a da bagl na h̄a fom Sangband gw̄est. ⁸ Gwentah̄', taadwii –bà da ta hoh̄l-wu n gr̄eckmn na H̄eliimasa^z–, wii t ka kir n ban ka ta bag na kumandaa daa b̄em n tiim n Sangband gw̄est fh̄n. ⁹ Lee wen, Vofoom Buudm t dam Soola, bà da ta hoh̄l-wu na F̄oola, h̄a geed H̄eliimasa niinin ¹⁰ n b̄oh̄oo na:

«Vena! Rar̄b̄ehm ba v̄ ni, v̄ ba talmt! Ven nii Kunidgu! Kpa tiina n bii b̄ ba h̄om bii! ḡKpah̄ v̄ saa Saberma gw̄est ḡontr̄b? ¹¹ Gw̄eh̄ma lee, Saberma ba h̄a gbudg-v, v̄ joom kakehn̄an goora h̄alan̄ha, k̄pah̄ v̄ yum bii.»

Yelmaa, h̄a niini t joom kpaalaa, h̄a ka bidra hayen ka bag na hii dad-wu. ¹² Kumandaa nn nyan b̄ getg bii lee, h̄a tii Yeesua fh̄n. Bá ka weraa-wu Saberma gw̄est l̄ fh̄na-wu ȳolaa bii.

Bà faa Goh̄omt H̄antiȳoos Fisidii tantn

¹³ F̄oolwu n h̄a tuurmba bá vid Faaf̄os k̄orgun n jib meel n san Feerg k̄orgun, Fan̄jillii tantn. Yohan̄es ban daarrj na Markuus wii t saa-ba reekan n ηmetgii *Yerusalem k̄orgun. ¹⁴ Bee lee, bá vid Feerg n taai H̄antiȳoos Fisidii tantn. *Saabaat goor, bá jib Yuudaa tiiba *kpoglb̄ disakun n kad. ¹⁵ *Yuudaa tiiba mugaa n bah̄ bá kpoglb̄ ka kaal *bah̄lb̄ wadiin n *gw̄est b̄oh̄ootba wadiin. Ban kal l̄ dih̄ lee, kpoglb̄ disaku bermba t tom na bá biir-ba na:

13.8 Gwentah̄', taadwii –bà da ta hoh̄l-wu n gr̄eckmn na H̄eliimasa–, ..., laa Gwentah̄', H̄eliimasa –hidrii k̄otod nii na "taada"–, ...

«Teelba-n! Ka n̄ ba n gw̄est tiit na n̄ biir nidba na n̄ haflḡ bà kw̄ewa, n̄ ba n̄ bee n̄ gw̄ēl.»

¹⁶ F̄oola t vid n vii h̄a nufu na bá kpat k̄poh̄ n b̄oh̄oo na:

«*Yisraheel tiiba nen, n nen, nen ta vala Sangband nen, kewlḡ-n n man! ¹⁷ Sangband nii Yisraheel tigr̄ndina Sangband. Dii roodḡ t̄ yandaba. Tigrii nn da ba *H̄ejift tantn lee, Sangband t fh̄m d̄ yad k̄orsaanguun. Sangbandii da ta werii d̄ gemm̄nt n ree t̄ yandabee H̄ejift tantn ¹⁸ n d̄om-ba k̄pamloḡun kakehn̄an bina kw̄eh̄naa^z. ¹⁹ Lee, d̄ voom tiga h̄albleh̄ Kanah̄aan tantn n l̄ogm̄ tantii n to d̄ tigr̄ na d̄ mad ²⁰ kakehn̄an wo bina l̄emi h̄inaa n kw̄eh̄nu. Lee n l̄ kaan, d̄ sahm̄ t̄ yandaba yaani yaadba kakehn̄an gw̄est b̄oh̄oot Samuheel̄a wen. ²¹ Lee kaann, bá gbaam Sangband na d̄ si-ba huraa, d̄ to-ba Kiisa kw̄ēl Saḡuula, Bēiyamiina buudm̄, h̄a kad jargan bina kw̄eh̄naa. ²² Dn dan n kirm-wu lee, n to-ba *Daviid na wii mad huraantii. D̄ b̄oh̄oo h̄a gw̄est na d̄ nyana Yisaaya kw̄ēl Daviida^z, na d̄ loogu l̄ora-wu. Na h̄a ba h̄a fh̄m dn bag na h̄a fh̄m bii membii. ²³ Daviida yakii ni nii Sangband nn daan n h̄a ba h̄a dah̄ Yisraheel tigr̄ jugu wo dn da bed n foorm na d̄ nan fh̄enan lee. Wii nii Yeesua. ²⁴ Sah̄ na h̄a bah̄ h̄a ημεεḡbii, Yohan̄esa da faa ka b̄oh̄oo Yisraheel tiibee membee na bá lagii neerm l̄ saa bà *hor-ba nyaalm^z. ²⁵ Yohan̄esa nn da f̄ela h̄a ημεεḡb̄ lee, n ka gbaama nidba na ḡ bà diila na wii nii wenii?, ka b̄oh̄oo na lag wii nii ban h̄od wii. Na bá miim na wiilah̄ kena n h̄a kaan, na h̄a k̄paa t̄on na h̄a fitḡ halah̄ nanawda^z.

²⁶ «Teelba-n, *H̄abrahaama yakii nen, n nen, nen ta vala Sangband nen! Ten nii Sangband nn tuun jugu dah̄b̄ gw̄estntina. ²⁷ Biilm, *Yerusalem k̄orgu tiiba n bà huraamba, bà ba miig na wen nii Yeesua, bà ta ba fom *gw̄est b̄oh̄ootba gw̄est ban kaal *Saabaat goora mena tii k̄otod. Gwentah̄', bá fh̄m t̄ fh̄n n kuum-wu. ²⁸ Bà da bà bee n yum b̄ ba na bá kuu-wu bii kaa, bá la b̄oh̄oo Filaat na h̄a kuu-wu. ²⁹ Ban da her gw̄est wadii nn da b̄oh̄oo h̄a fh̄n tii mentii

13.18 ...n d̄om-ba k̄pamloḡun kakehn̄an bina kw̄eh̄naa, laa ...n la mug-ba k̄pamloḡun kakehn̄an bina kw̄eh̄naa.

13.22 Gw̄estii ba Yum89^{ḡan}.21.

13.24 Nyaan Lukaasa 3.3.

13.25 Gw̄estii ba Yohan̄esa 1.27, n ta Matewa 3.11, n ta Markuusa 1.7, n nan Lukaasa 3.16.

TU

Í díh lee, biiba t hofl-wu *dabragr hén n lo-wu bilun^Z. ³⁰ Gwentah', Sangband t himii-wu kuumn há ka neer. ³¹ Há werii hayen goora kóð bá da heflg-wu *Galilee tantn kakefnan *Yerusalem kórgun bee. Gwefhna, bee bóhóó há gwéet Yisraheel tigr. ³² T`mómba t`ta kena-n n Gohómtii. Tii nnii na bii Sangband nn da bed na d`nan hena t`yandaba bii, ³³ d`hera-t-b bá yakii ten gwefhna, ka himaa Yeesuwu kuumn wo ln hóð yumrefhdrgan na:

*Wii nnii d`kwéela,
na goorii n jahaa, dii nnii há sa^Z.*

³⁴ Sangband da beda na d`ba d`himii-wu kuumn hà neer, na há daa ta boodg bilun. D`da beda na:

*D`kee d`kaawl d`reba hén hóm biilm
wo dn da bed Daviid lee.*

³⁵ Tii kaa nnii ln ta bóhóó riikan *Wadbuudgan na:

*D`kpañ d`saa há gbanu boodg bilun,
d`ñmæheedhóm wii^Z.*

³⁶ Daviidwii lee, Sangband da logra-wu hà vuugun na há hém d`ñmæëgb. Há dan n kuum, bá kuur-wu há yandaba man bilun, há gbanu t bood. ³⁷ Sangband nn himii kuumn wii lee, wii gbanu ba boodg bilun. ³⁸⁻³⁹ Teelba-n! Miiig-n na Yeesuwii kaa nnii tn faa-n na Sangband ba d`bee d`waa-n n`fubehii. Ka n`tia há gwéetii hénii, wii beel hà he n`kitg hómiba d`nongan ka rea-n n`fubehiin, Mohiisa *bahlb nn da ba bee n hém bii nnii. ⁴⁰ Héee-n ñmæewa na *gwéet bóhóótba gwéetii daa taan-n! Bà da beda na:

⁴¹ *Nen, nen kpañ tiina n Sangband gwéet nen!*

L`heee-n yólaa n`bór.

Maa mà he n`neermn ñmæbermb biib

b`ba na ka hii t la biir-n, n`kpañ n`tii.»

⁴² Fóólwu n Barnabaas ban da red Yuudaa tiiba *kpoglb disakun lee, bá ka bóhóó-ba na bá da bà ñmætgn Saabaat goor d`kena dii bà ta biir-ba goyentii. ⁴³ Kpoglb nn díh lee, *Yuudaa tiiba n bá da jib bà kpaturun bee kóð t tag Fóólwu n Barnabaas bà kaa, bee t ka gwéela n ban ka hafla bá kwéewa na bá nawr n Sangband hómgu.

13.28-29 Nyaan Lukaasa 23.21-23,50-56. Ta nyaan Matewa 27.22-23,57-61, n ta Markuusa 15.13-14,42-47, n nan Yohanéssa 19.15,28,42.

13.33 Gwéetii ba Yum2^{gan}.7.

13.35 Gwéetii ba Yum16^{gan}.10.

⁴⁴ Saabaat goorii nn taan lee, kórguu mænguu t kpogl taa na kù hom Saberma gwéet. ⁴⁵ Yuudaa tiiba nn nyan nidfigmii lee, bá lo nómmlólb n ka róta Fóóla gwéet han bóhóó tii n tyen ka suu-wu.

⁴⁶ Fóólwu n Barnabaas bá bóhóó-ba kpaalaa na:

«Nen nnii ln da ba na bá faa Sangband gwéet sah'. Nn kpañ bag gwéetii na n`ta kpañ tón na n`sohdg neerm m`bee kakefnan mii lee, t`ba t`saa, t`san n`bá kpañ na Yuudaa tiiba bee ween. ⁴⁷ Saberma to-t wad ka bóhóó na

há lo-t na tant hén wiinga

na t`san n jugu dahb gwéet tant mæntn.»

⁴⁸ Bá kpañ na Yuudaa tiiba bee nn homr welee lee, l`hém-ba lamæegu, bá ka nyoka Saberma gwéet. Ln da ba na bá nan sohdg neerm m`bee kakefnan mii bee mæmbee t tii t`hén.

⁴⁹ Saberma gwéet t ka yadgaa kan tantii mentiin. ⁵⁰ Lee, *Yuudaa tiiba t dam fógba bá ba na bee ka door Sangband tinjan bee, n kórgu bermba, bá bah n ka hena Fóólwu n Barnabaaswu dad dad, n voom-ba bá tantn. ⁵¹ Bá rehdrbee t nit kórguun tiibee n bà nifi^Z n san Híkóóñyóm kórgun. ⁵² L`saa, bá da tii Yeesua hén bee t ka ba lamæegun biii, *Voohóm Buudm t ka ba bá ni kpaalaa.

Bà faa Gohómt Híkóóñyóm kórgun

14 ¹ Ban san Híkóóñyóm lee, n san n ta jib Yuudaa tiiba *kpoglb disakun n ka gwéela, nidba kóð t tii Yeesua hén, *Yuudaa tiibee n *bá kpañ na Yuudaa tiiba bee mæh'. ² Yuudaa tiiba bá da kpañ bag na bà tii bee t dam bá kpañ na Yuudaa tiiba bee na bá diilgm Krista tiiba gwéet bēhgu. ³ Lee, Fóólwu n Barnabaas bá hiid Híkóóñyóm kórguun. Bà da gwéela ka kpañ sol bii ka ba n daagb n Saberma hén. Wii da saa bà hena hoolgu kóð l`weraa na há hómgu gwéet ban faa tii ba gobiint. ⁴ Gwentah', kórguun tiibee t rad taa saagu saagu. Volba t ka ñmeta n Yuudaa tiibee hén, volba ñmeta n *tumtbee hén. ⁵ Yuudaa tiiba n *bá kpañ na Yuudaa tiiba bee n bà huraamba t hom n taa n ka bag na bà he Fóólwu n Barnabaaswu bēhgu, bà lod-ba tana na bà kuu-ba. ⁶ Ban miig welee lee, n solm n san Likawonii kórnin, Liistr n Deerb n kórnin hì ba kpama hiin ⁷ n bah n ka faa hí ni Gohómt.

13.51 Bà nit kórguun tiiba n bà nifi. Bee lamn bà bóhóó na bà fæer bà nakpai kórguu kweku.

TU

**Tumtba faa Gohomt Liistr korgun n Deerb
korgun n ηmet Hantiyos Siirii tantn**

⁸ Ban san Liistr korgun lee, n yum kan nidhii kad l' ba na ha nakpai vaawran. Ba da meedra-wu ha ba welee, ha kpaas bea ka ked. ⁹ Ha da kada ka kewla Foola nn da bohoo tii. Foola t geed-wu turr n yum na daawwii ba n gwæt hen tiim na ba gbaad-wu. ¹⁰ Foola t bohoo-wu kimm na:

«Vidg v' jehnt tih v' nakpai hen!»

Nidwii t for n jehnt ha nakpai hen n bah n ka ked. ¹¹ Nidfigm nn nyan Foola nn her bii lee, n vii noora n ka bohoo n Likawonii lamn na:

«T' tiini kitg nidba n daan t' man.»

¹² Ba bahm-ba ba korgu tiini hida n ka hoh Barnabaas na Jeesa. L' saa, wo ln da ba na Foola bohoo gwæt lee, ba hoh-wu na Hermesa. ¹³ Jeesa tiib disaku da ba korgu kpaamga. B' tia t vid n san n daan n naagi ka maantr-hi n logm moot fiit n ruugm n doom hi hen na ba vid Barnabaaswu n Fool korgu fiid noon. ¹⁴ *Tumtbee nn homr welee lee, n sadr ba dimt na l' werii na l' jaarj-ba. Ba jib nidfigm huuga n ka toola na:

¹⁵ «Teelba-n! ¿N' hena ben nii? Ta nidba nii tn mi wo nn ba lee. Gohomt nii tn kena n nn na n' tintg nyen n Sangband ween n' saa wenhee, l' kpaas tora bii. Sangband bee, dii ree sangbambiiim n tant n nyaam n bii b' bee bii membii. ¹⁶ Weem daa d' da saa tiga mena t ka hena han sokl bii. ¹⁷ Gwentahaa, d' la hena-ha homgu heruf', l' weraa na d' bee. Biilm, dii sahl-n torju, ka sah-n dikaft t' vuugu hen, ka sah-n diit, ka loo nyaagb n' kwæwan.»

¹⁸ Tumtbee nn da la gwæl welee lee, gemm n gemm nii ban da ba vid-ba.

¹⁹ *Yuudaa tiiba biiba t ren Hantiyos korgun Fisidii tantn n Hikooñyom korgun n daan, n hohl korgun tiibee, ba bewl n lodm Foolwu tana na ba kuu-wu, n viim-wu n ree-wu korgu kpaamga hen ka diila na ha kpiiran. ²⁰ Ba tia Yeesua hen bee wen kpogl taa ha man n kaad-wu, ha vid n jib korgun. Torju t vet, wu n Barnabaas ba vid n san Deerb korgun.

²¹ Ba san n faa kan Yeesua Gohomt. Nidba kod t tii t' hen. Lee, ba rorm Deerb n ηmetgii Liistr n Hikooñyom n Hantiyos Fisidii tantn. ²² Ba da hafila ba tii Yeesua hen bee kwæwa, ka sah-ba ηmeenm na ba neer ka ba n gwæt hen tiim. Ba da bohoo-ba na l' ba na t'

di kunyõju kod sah t' nan jib *Sangband huraantn. ²³ Kpaturhii menhiin ba da rooda-ba ba bermba. Ba da loo-ba Saberma nufun ka boow noor ka seena. Wii hen nii ban da tii.

²⁴ Ba nyab ree n ber n Fisidii tant n taai Fanfiliit tantn, ²⁵ n faa Yeesua gwæt Feerg korgun n hel n san Hatalii. ²⁶ Ba rorm ree n jib meel n san Hantiyos. Korguun nii ban da lo-ba Sangband nufun ηmæggb ban her bii kaa.

²⁷ Ban taai Hantiyos lee, n kpogl kpaturu tiiba n bohoo-ba Sangband nn da her ba hem bii membii, n ta bohoo-ba lan nii dn da ta her na *ba kpaah na Yuudaa tiiba bee ta tii Yeesua hen. ²⁸ Ba kad ba man l' hiid.

Ba kpaah na *Yuudaa tiiba bee gwæt Krista kpaturun

15 ¹ Nidba biiba t ren *Yuudee tantn n daan Hantiyos n dan n ka weraa Krista tiiba gwæt ka bohoo na:

«Ka ba ba *botg-n wo Mohiisa *bahlb nn gbaama lee, Sangband kpaah d' dah n' juuni.»

² Foolwu n Barnabaas ba kirm n ban, ba n ban ba kpalm taa gwætii kaa. Ban kpal taa lee, n yum na l' ba na Foolwu n Barnabaaswu n kan tiiba biiba ba san *Yerusalem na ba nyaan *tumtba n kan bermba gwætii kaa. ³ Hantiyos kpaturu tiiba t tor-ba ba hurhuu kenan. Ba nyab ka beraa n Feniisii n *Samarii tantn ka bohoo lan nii *ba kpaah na Yuudaa tiiba bee nn logr bayen n to Sangband lee. Gwætii t ka sah Krista tiibee membee nyaagb. ⁴ Ban taai *Yerusalem korgun lee, kan kpaturu n tumtba n bermba t sohd-ba, ba bohoo-ba Sangband nn da her na ba hem bii membii. ⁵ Ban bed-ba welee lee, *Farisii tiiba biiba ba da tii Yeesua hen bee t vid n bohoo na l' ba na ba bod ba ta tii ha hen ka kpaah na Yuudaa tiiba bee, ba biir-ba na ba tagd Mohiisa bahlb.

⁶ Tumtba n bermba t kpogl taa na ba nyaan gwætii. ⁷ Ban san n yum taa kpala t ka la hoda bogm lee, Fetra t vid n bohoo na:

«Teelba-n! N' miil hom na Sangband roodg-ma n' huuga l' hiidgn, na ma faam Sangband Gohomt ba kpaah na Yuudaa tiiba bee, ka bo na ba hom-t ba tii t' hen. ⁸ Sangband miil nidba kwæwa. D' sira-ba *Vohoom Buudm wo dn ta sir-t lee. L' weraa na d' sohdg-ba, ⁹ na

15.7-8 Nyaan Tumtba ηmægt wadgankenana, 10.44 n ta 11.15.

TU

bà kpañ n bayen, t`ta kpañ n tyen. Ta bà gwæet hæn tiim kaa nnii dn higr bá kwæewa. ¹⁰ Gwæfma lee, ¿ ben kaa nnii nn bo na n` ηmægii n Sangband na n` nyaanaa? ¿ Ben kaa nnii nn bag na n` tulg bá tii Yeesua hæn bee wanjeet l`ba na ten laa t`yandaba t`ba bee n tu-t? ¹¹ T`tia na Berm Yeesua hōmgu kaa nnii ln dafr t`juuni bà dela.»

¹² Hæn bed welee lee, nidhiinhuu mēnhuu t`kpat kpoñ n ka kewla Barnabaaswu n Fōol bà bōhōo hoolgu Sangband nn da her bá hēm *bá kpañ na Yuudaa tiiba bee huuga kuu mēnguu. ¹³ Ban gwæel l`dih lee, Yakooba t`yafid há noor n bōhōo na:

«Teelba-n, kewlg-n n man! ¹⁴ Simoona kēem-t lan nnii Sangband nn da roodg weem bá kpañ na Yuudaa tiiba bee huuga biiba na bá bēm dyen d`tigr. ¹⁵ *Gwæet bōhōotba nn da bed tii n gwæetntina ba yenm. Biilm, l`hōda *Wadbuudgan na:

¹⁶ *Saberma bōhōo na:*

*Tii n t`kaann, hā kee hā ηmætgn
hā maantr hā mēh *Daviida haar d`da lod dii,
hā ta vii d`dabira hā jehlg.*

¹⁷ *Na lee, tigvola tiibee mēmbēe bagm-wu,
han da roodg na bá kitg hā reba bee.*

Saberma noon gwæet nnii,

¹⁸ *wii werii welee gwæetii weem.*

¹⁹ Yakooba t`lilm bōhōo na:

«Tii kaa nnii man hilwa na l`kpañ hōm na bá jaarŋ bá kpañ na Yuudaa tiiba ka to bayen Sangband bee. ²⁰ Gwēntaf lee, tn hōr-ba wadga t`biir-ba na bá daa jum vidnamt, bá daa hēm yaruub, bá daa jum dōm ban ba gitg m`lakwēen mii namt, bá daa ta jum jiiim. ²¹ Biilm, weem daa n jana, nidba faa Mohiisa *bahlb kōrni mēnin, bà ta kaala-b Yuudaa tiiba *kpoglb disagtn *Saabaat goora mēna. Tii kaa nnii ln ba na t`biir-ba welee.»

²² Tii lee, *tumtba n bermba n kpaturfuu mēnhuu bá yum na l`ba na bá roodg bá huuga biiba bà tom-ba Hāntiyōos bá n Fōolwu n Barnabaasa. Bá rood Yuud ban hōf na Barsabaas wii n Silaasa. Bà da vala barehdrbee. ²³ Bá to-ba wadgankena na bá san n. Bà da hōda na:

«Ten, tumtba n bermba, n`teelba ten, t`seerŋa t`teelba nen, nen nen *kpañ na Yuudaa tiiba ka ba Hāntiyōos kōrgun n Siirii n ta Silisii tantn nen.

²⁴ «T`hōmra na biiba rēn t`man n jaarŋ-n ka haam n`fuut n bà gwæet. T`ba biir-ba na bá biir-n welee gwæetii. ²⁵ Tii kaa nnii tn diilg t`mēmbēe na t`roodg nidba t`tamn-ba n`man. Bee hehlgna t`tuumba Barnabaaswu n Fōol ²⁶ bá vidr bayen t`Berm Yeesu Krista hidr kaa bee.

²⁷ «Welee lee, t`tuuna-n Yuudwu n Silaasa. Baa bà ta biir-n bá mōmba tn hōorna bii. ²⁸ *Vohoom Buudm n t`mōmba t`diilg na t`kpañ t`tulg-n bii jeenb n ηmæegt t`ba daft tina. Tii nnii na ²⁹ n`daa jum vidnamt, n`daa jum jiiim, n`daa jum dōm ban ba gitg m`lakwēen mii namt, n`daa ta hēm-n yaruub. Ka n`hēna l`hēnii, l`bēm hōm.

«L`hēra nnii. Bēm-n kan hōm!»

Bà bōhōo bá kpañ na Yuudaa tiiba bee na bii kpaal lakla-ba Krista kpaturun

³⁰ Ban roodg na bá san bee t`vid n san nan Hāntiyōos kōrgun. Ban san lee, n kpoglb bá tii Yeesua hæn bee n to-ba wadgee. ³¹ Bá kaalm-ka l`hēm-ba lamæegu n kwæwhahlgm kan kena-ba n mii. ³² Yuudwu n Silaas bee nn ta ba na *gwæet bōhōotba lee, bá gwæel n ban l`hiid, ka sah-ba ηmēnm n kwæwhahlgm. ³³ Bá hēm Hāntiyōos ree goora halanfa n dan n ka nyaba ka ηmētga ba tamn-ba bee man. Bá seerŋ-ba na bá san hōm. [³⁴ Silaaswii t`bōhōo na hā ba hā kpat kan.] ³⁵ Lee wen, Fōolwu n Barnabaas bee t`kpat Hāntiyōos, bá n nidvolba kōd bá ka weraa ka faa Saberma gwæet.

³⁶ Goora halanfa n hā kaann, Fōola t`bōhōo Barnabaas na:

«Tn ηmētgn kōrni tn da faa Saberma gwæet hii mēnhiin t`nyaan na Krista tiiba ba laa.»

³⁷ Barnabaasa da bagl na bá n Yohanēs ban daarŋ na Markuus wii bá san. ³⁸ Fōola t`kirm na há daa san, blaħb kaa na hā da saa-ba Fanfiliin n ka ta kpaal hehla-ba ηmæēgb ban da ked bii hēb^z. ³⁹ Fōola nn kid welee lee, bá kpalm taa hōm n saa taa. Barnabaasa t`logm Markuusa, wú n wun bá jib meel n san Siifr tantn. ⁴⁰ L`saa, Fōola t`logm Silaasa. Krista tiiba t`lo-ba Saberma nufun, bá nyab, ⁴¹ n ber n Siirii n ta Silisii tantn ka hafla kan kpaturi tiiba gwæet hæn tiim.

15.38 Nyaan Tumtba ηmæegt wadgankenan, 13.13.

16 ¹ Bá taai Deerb, n rom ree n san Liistr. *Gwæet sohdgthii da ba Liistr korguun bà hoh-wu na Timotea. Hâ nya da ba na *Yuudaa tiin ka tii Yeesua hæn, hà sa ba na Græes tia. ² Krista tiiba bá da ba Liistr n Híkooñyom bee da nyoka-wu na hà ba hom. ³ Foola t ka bag na wú n wun l' bëm. Wo kan Yuudaa tiiba memba nn da mi hom na há sa nii Græes tii^z lee, há lógm-wu n *bot-wu bee kaa. ⁴ Korni ban da beraa n hiin, bà da bohoò bá tii Yeesua hæn bee na *Yerusalem *tumtba n bermba mug gwæet tiit l' ka ba na bá hëm t' hæn ñmæëgb.

⁵ Kpaturi da hahaa n gwæet hæn tiim ka yada goor wo goor.

KRISTA KPATURU YADA HËRJOJF TANTN

Bà faa Gohomt Filiifi korgun

⁶ *Vohoom Buudm da kida n ban na bá daa faa Sangband gwæet Häsii tantn, bá saa n ber n Firgii n ta Galasii tantn. ⁷ Ban dan n taai Miisii faanju lee, n magii na bà bo na bà san Bitinii tantn, Yeesua Vohoom t kirm n ban. ⁸ Bá saa n jib Miisii tantn n tifdgii Torwaas korgun. ⁹ Nyingu t dan n nyin, Foola t yum há goomn Masedonii tantn tiihii jehr ka jobla-wu na:

«Daan Masedonii tantn v`torg-t!»

¹⁰ Ln her welee lee, t' vid yelmaa na t' san Masedonii tantn ka mi hom na Sangband hohf-t na t' faa Gohomt kan tantiin.

¹¹ T' jib meel Torwaas n sanii Samotras tuuu, torju t vet t' san Neyaafoliis. ¹² T' dan n rom ree meeln n san Filiifi korgun. Korguu nii Masedonii kparnoogrdn korgu kuugu^z, *Roomaa tiiba mada-ku. T' da hera korguun goora halanña.

¹³ *Saabaat goor, t' rom korgun n san kol kpamga ka bag *Yuudaa tiiba seenjaña. Tn nyan-ka lee, n kad n ka gwæela n fõgba bà da kpogl taa kan bee. ¹⁴ Fõghii da ba bà huuga bà hoh-wu na Liidia

16.3 Timotea nya da ba na Yuudaa tiin (nyaan vug1^u), wii moma t kit Yuudaa tia há nya kaa, gwentafaa, l' ka ba na bá *botg-wu sah na há bee hà jib Yuudaa tiiba *kpoglb disagtn.

16.12 Masedonii kparnoogrdn korgu kuugu. Wadvoliin ba na Masedonii kpadiin kɔrbermg, laa Masedonii kpadiin kɔrnoogrgu.

ka ren Tiyaatir korgun. Hâ da gweedma dima bá hog-fa, ka ta door Sangband tiñan. Hâ da kewla-t, Saberma t rawd há rarm na há hom Foola nn bohoò tii hom. ¹⁵ Bá *huurm-wu Sangband nyaalm wú n faa haarii mendii. Hâ hoh-t ka bohoò na:

«Nn miig hom na mà tii Berm Yeesua hæn lee, daan-n n` goom taa!»

Hâ ka tidr-t, t' tii.

¹⁶ Goor diir, t' da kedaa bà seenjañeen. Lee, biiriiga kiiga t tuugn-t, l' ba na kà ba n kunida, hà hena kà kwèhèe ka yu bii b' kena n nongan bii ka bohoò. Kà da hena welee ñmæëgbii kà bermba yuuna ligbia kod. ¹⁷ Kan tuugn-t lee, n ka tagd t' n Fool t' kaa ka toola na:

«Nidbambena hena Saberm Sangband ñmæëgb. Bà weraa-n juuni dafib huru.»

¹⁸ Ká ka tagd t' kaa gormena ka hena welee. Goor diir, l' dan n bid Foola kwæwrn, há bid hayen ká hæn, n bohoò kunidwii na:

«Yeesu Krista hidr nii, mà bohoò-v na, riir biiriigee ni!»

Yelmaa há rom ká ni. ¹⁹ Lee wen, ká bermba nn nyan na bà kpañ bà ta wayiim n kan ka yuuna ligbia lee, bá mug Foolwu n Silaas n san-ba n banjun korgu bermba nongan, ²⁰ n bohoò yaani yaadba na:

«Nitntina ba na Yuudaa tiitn. T' dama t' korgu ²¹ ka weraa kowt tiit, l' ba na t' bahlb kpaah safi huru na Roomaa tiiba ten t' sohdg welee kowtii laa t' hëm t' hæn.»

²² Nidfigm t ta vid bá hæn. Yaani yaadbee t sadr Foolwu n Silaas bà dimt n safm wad bá gbum-ba tanjbanii. ²³ Bá wen gbur-ba l' hom-ba biii, bá lo-ba sargan, n bahf sarga hæn sagd

na há kiigm-ba hom. ²⁴ Hæn sohdg wad na há kiigm-ba hom lee, n san n riw-ba disaghiiga kiigan sarga disaku huuga, n lo bá nakpain turwiili.

²⁵ Tunkohhurgan, Foolwu n Silaas bà da seenja ka yuuma yumii ka nyoka Sangband, sarga tiiba volbee kewla. ²⁶ Myenm hæn, tant t nyamr kimm, sarga disaku boboga t dam hog hog. Huturi meni t rawdr yelmaa. Kona ban da kpañ sarga tiiba hee menhee t wewdr ka tefra. ²⁷ Sarga hæn sagdwii



Foolwu n Silaas bá kona ban da kpañ-ba hee wewdr ka tefra

TU

t himt n hɛm kpirafɪ'. H́á wen nyan na sarga disaku huturi rawdr h́i mɛnfii, há ka mi na sarga tiiba vuudg bà mɛmbee n solm. H́á rood há hoodjuuga na hà ku hayen. ²⁸ Yelmaa, Fɔɔla t tool-wu na:

«Daa ku vyen! T`bee t`mɛmbee.»

²⁹ Lee wen, sarga hɛn sagdwii t gbaam na bá daan n kand, há jib kpid kpid Fɔɔlwu n Silaas bà man disaghiiga fan da riw-ba keen ka defra n fobɛhgu, n bah dind bá tiɲa, ³⁰ n ree-ba, n gbaam-ba na:

«Taa maaba! ¿L`ba na mà he ben na l`dah mà jugu?»

³¹ Bá leed-wu na:

«L`ba na v`tii t`Berm Yeesua hɛn, lee hà dah v`jugu, v`n v`haar mɛh'.» ³² Ban leedg-wu welee lee, n werii-wu Sangband gwɛɛt, wú n biiba bà ba há haarn bee mɛmbee. ³³ Tunɲokohurgeen yelmaa, sarga hɛn sagdwii t logm-ba, n san n higm bá not. Bá *huurm-wu Sangband nyaalm yelmaa, wú n haa reba mɛmbea. ³⁴ Ln tog lee, há san Fɔɔlwu n Silaaswu n haa, n sahɛm-ba diit bá jum. Wo nidwii n haa reba ban tii Sangband hɛn lee, bá ka nyaaga biii.

³⁵ Tonɲu nn da ragdg lee, yaani yaadbee t tamn bá kwɛɛn tiiba na bá biir kigd na há saa nidbee. ³⁶ Kigda t san n bɔhɔɔ Fɔɔlwu welee na:

«Bà toolgn na mà saa-n. N`ba n`bee n`riir n`kuliim n`soklbn.»

³⁷ Fɔɔla t bɔhɔɔ ban tamn bee na:

«Bà gbura-t nidba nɔngan ka ba yaa-t n yaagu wo ln gbaama lee, l`ba na ten nnii Roomaa tiiba², n riw-t sargan. ¿Lan nnii welee? Gwɛfma, bà bagl na t`riir sabafɪ nnii hii kpaam mi! Ten lee, tii kidan. Bá daan bà mɔmba bà saa-t!»

³⁸ Ban tamn bee t san n bɔhɔɔ bá bermbea welee gwɛɛtii. Ban homr na Fɔɔlwu n Silaas bà ba na Roomaa tiiba lee, l`hɛm-ba fobɛhgu.

³⁹ Bá daan bá mɔmba n dan n jobl-ba n ree-ba sarga disakun n ligd-ba kuku na bá nyab kɔrguun.

⁴⁰ Fɔɔlwu n Silaas ban red sarga disakun lee, n san Liidiaa. Bá yum kan Krista tiiba n hafɪ bá kwɛɛwa, n nyab.

Bà faa Gohɔmt Tesaloniik n Beeree kɔrnin

17 ¹ Ban nyab Filiifi kɔrgun lee, n ber n H́amfiifoliis n H́afolonii kɔrnin n san Tesaloniik kɔrgun. Yuudaa tiiba *kpogɪb disaku da ba kan. ² Fɔɔla t san disakuun wo fan daa ka hɛna lee. H́á logm

16.37 Roomaa bahɪb da kpaam safɪ huru na bá gbum Roomaa tiiba tanɲbanii.

*Saabaat goora h́atafɪ', wú n nidba bá da ba kan bee bà sɔɲaa *Wadbuudgan gwɛɛt jugun. ³ H́à da rea t`kɔtɔd ka weraa-ba na l`ba na Sangband nn bantɲ wii² di kunɲonɲu hà kpi, lee hà himtg hà neer. Fɔɔla da bɔhɔɔ-ba na:

«Yeesu man faa-n há gwɛɛt wii, wii nnii.»

⁴ *Yuudaa tiiba bá da ba kan bee ni biiba t tii n hewɪ Fɔɔlwu n Silaas bà hɛn. Grɛɛs tiiba bá da door Sangband tiɲan bee kɔd n fɔɲba bà da bee l`bee bee, bá kɔd t ta tii Yeesua hɛn.

⁵ Yuudaa tiiba t hɛm nɔmmɔɪb n yum nidtalmba biiba bá tɛdwa yem n koot bee n kpogɪ-ba, bá ka dama kɔrgu l`ba tulgu. Bá siillii Yasoona haarn ka bag Fɔɔlwu n Silaas na bá san-ba n kɔrgu nɔngan. ⁶ Ban ba nyaan-ba lee, bá dar Yasoowu n ta Krista tiiba biiba n san n kɔrgu bermbea man n ka biira ka toola na: «Nidbee kɔfɪ tant mɛnt, bà taan nnaɲ nnii, ⁷ Yasoona t sohd-ba haa. Bà hɛna bii b`kpaɲ na t`hurberma bahɪb bii, ka bɔhɔɔ na hurjeenfii bee bà hɔf-wu na Yeesua.» ⁸ Welee gwɛɛtii t jagdr nidfigm n kɔrgu bermbea. ⁹ Bá tag Yasoowu n teelba volbee bá dool liɲbiir ln gbaama dii safɪ', bá saa-ba.

¹⁰ Nyingu nn dan n nyin lee, Krista tiiba t tuui yelmaa Fɔɔlwu n Silaaswu Beeree kɔrgun. Ban taai kan lee, n san Yuudaa tiiba *kpogɪb disakun. ¹¹ Kɔrguun *Yuudaa tiiba da ba hom l`yata Tesaloniik reba. Bee t sohd Yeesua gwɛɛt n kwɛɛwhɔmɪr, ka kaal Wadbuudgan gwɛɛt ka wii-t goor wo goor na bà nyaan na mii na Fɔɔla nn bɔhɔɔ tii ba gobiint. ¹² Bá ni kɔd t tii Yeesua hɛn, Grɛɛs kɔrgun fɔɲba kɔd bá da ba na bee bee n daba kɔd t ta tii há hɛn.

¹³ Tesaloniik kɔrgu Yuudaa tiiba nn homr na Fɔɔla ta faa Sangband gwɛɛt Beeree kɔrgun lee, bá ta san kan n ta dam nidfigm l`jagdr-m.

¹⁴ Lee wen, Krista tiiba t nyabl Fɔɔlwu n nyaam ween. Silaaswu n Timotee bá kpat Beeree kɔrgun. ¹⁵ Bá da ked n Fɔɔl bee t san-wu n H́atɛɛn kɔrgun na bà nɲɛtgii Beeree. Fɔɔla t tool-ba na bá biir Silaaswu n Timotee na bá kenm-wu weem H́atɛɛn.

Bà faa Gohɔmt H́atɛɛn kɔrgun

¹⁶ Fɔɔla nn da hɔd Silaaswu n Timoteewu H́atɛɛn lee, ka yu na boga n tiini hɛni beel kan, lee, l`ka jaarɲa-wu biii. ¹⁷ Tii kaa nnii, wú n *Yuudaa tiiba n *bá kpaɲ na Yuudaa tiiba ka door Sangband tiɲan

17.3 Sangband nn bantɲ wii. Nyaan Tumtba nɲɛɛgt wadgankenana, 2.31.

bee nn da sɔɡaa Yuudaa tiiba *kpoglb disakun. H̄a da keda bantn goor wo goor ka ta sɔɡaa fan da tanjaa n kan bee. ¹⁸ H̄efikuura kpaturu tiiba biiba n Sitoyiikmba kpaturu tiiba biiba^z t bafn n ka gwɛɛla n wun. Volba bɔhɔɔ na:

« ɔ Gogwɛɛltgunkuna bɔhɔɔ na bee? »

Volba bɔhɔɔ na:

« H̄a bɔhɔɔ tigr diir tiini gwɛɛt. »

Bà da bɔhɔɔ welee kɔtɔd na Fɔɔla da faa kpiirma himtgm n nan Yeesu l' gwɛɛt. ¹⁹ Bá jobl-wu na h̄a san bà kaa duuga kiiga h̄en bà hoh-ka na H̄aarsa duuga, bá yaagu tand nnii. Ban taai lee, bà bɔhɔɔ-wu na:

« ɔ Ba v' bee v' biir-t weriikwɛɛlb vn weraa bii gwɛɛt? ²⁰ Bɔhɔɔ-t gosaant tiit, t' ka bo na t' miig t' kɔtɔd. »

²¹ –Biilm, H̄atɛɛn tiiba n saanba bá ba kan kɔrguun bee da kada ka sɔɡaa diilkwɛɛla gwɛɛt ka kpa h̄ena bii n mɔɔ. – ²² Fɔɔla t jefnt H̄aarsa duuga jugun, yaani yaadba nongan, n bɔhɔɔ na:

« H̄atɛɛn tiiba nen! Mà nyana n mà nɔmb na l' mɛnguun na nen nnii seɛntbiilba biiba. ²³ Biilm, má nn gilm n' kɔrgun ka hilwa n' boga nn vid hee lee, n yum dukɔka kiiga bá h̄ɔr ká h̄en na « Tiib hii nn kpa mi bii ». Biilm, bii n' reb door tinjan ka kpa mi bii, bii nnii man daan na mà saa na n' miig-b. ²⁴ Sangband ree tant n bii b' ba t' jugun bii membii. Dii nnii sangbambiiim n tant Saberma. D' kpa go disagt nidba nn mɛhr-d tiin. ²⁵ L' ta kpa gbaama na nidba yaagr n d' wee na bà sahm-d baabena. Dii sahl nidba memba neerm n vohoom n want mɛnt. ²⁶ D' ree nid hayen, tiga mɛna t rorm h̄a jiimn, d' kalgr h̄a tiibee tantii mɛntii h̄en. D' h̄em-ba kwɛɛr n yobr, n lo tiga ban go hee huuga faant. ²⁷ D' hera welee na bá bagm-d, ka jaarŋa bayen na ka tiit bà nyaan-d. Biilm, d' kpa ba vɔku n t' ni hii. ²⁸ *Dii h̄ena t' neer, ka dama tyen, ka bee.* Ta welee nnii n' yumyuumtba biiba nn da bed ka higaa na: *Ten nnii ta d' bii.* ²⁹ Ln ba na ten nnii d' bii lee, l' kpa na t' diilgm na Sangband tona wo bogr ban kud n sika dii laa, n kudnanu kuugu, laa bogr ban tig tandn dii. Nida diilg diiluf n kudm welee wantii. ³⁰ Ln la ba welee lee, Sangband lo na

17.18 *H̄efikuura kpaturu tiiba* da weraa na nyaagb nnii neermn bii b' ba hom kpaalaa. *Sitoyiikmba kpaturu tiiba* da weraa na kunyɔŋu laa lameɛgu kpa na gemnt tiit nyaagb h̄en, lee na l' ba na bá bagm bii b' ba hom bii, bá daa bagm nyaagb.

d' kpa d' deer bii nida nn da h̄ena weem ka ba nyeetn bii h̄en. Lee, gwɛh̄a, d' hohf nidba memba baatee na bá lagii neerm. ³¹ Biilm, d' lo goor n bant nid hayen na h̄a da h̄a yaa nidba n yaagu ka tagd gobiint huru. D' himii-wu kuumn na d' werii nidba memba na h̄a gwɛɛtii ba gobiint. »

³² Ban homr Fɔɔla bɔhɔɔ kuumn himtgm gwɛɛt lee, volba t ka lah-wu, volba bɔhɔɔ na:

« T' kee t' kewlg v' gwɛɛtii gojeend. »

³³ Welee nnii Fɔɔla nn da nyab bà man. ³⁴ Balanba t la tii Yeesua gwɛɛt n hewl h̄a h̄en. Bá da tii gwɛɛtii h̄en bee nnii yaani yaadba kpaturun tii ban hoh na Denii wii, n fɔghii bà hoh-wu na Daamarisa, n nan ta volba.

Tumtba faa Gohomt Kɔrɛnt kɔrgun n ɲmɛt H̄antiyɔɔs Siirii tantn

18 ¹ Lee n l' kaan, Fɔɔla t nyab H̄atɛɛn n san Kɔrɛnt kɔrgun. ² Reekan, h̄a tan n Yuudaa tiihii bà hoh-wu na H̄akiila, bà meed-wu Fɔont tantn. H̄a da taana taanu h̄ ka ren H̄itaalii tantn wú n h̄a fɔg Firsiila. Bà da nyab H̄itaalii, l' kɔtɔd na hurberm Kulooda da beda na *Yuudaa tiiba memba nyab *Roomaa kɔrgun. Fɔɔla t san n yum-ba. ³ Wo ban da h̄ena ɲmɛɛyenb lee, h̄a ka ba bá man bà h̄ena ɲmɛɛgb taa man. Bà da nonl gbant na bà film sugt. ⁴ *Saabaat goora mɛna, h̄a da keda Yuudaa tiiba *kpoglb disakun ka bɔhɔɔ Yuudaa tiiba n Grɛɛs tiiba gwɛɛt ka bag na bá tii.

⁵ Fɔɔla nn da ba Kɔrɛnt lee, Silaaswu n Timotee bá rorm Masedonii n daan. Lee wen, h̄a to hayen kpaalaa n ka faa gwɛɛt ka bɔhɔɔ Yuudaa tiiba na Sangband nn bantg wii^z nnii Yeesua. ⁶ H̄an da la bɔhɔɔ-ba welee lee, bà kir ka suu-wu. Lee, h̄a nit-ba n h̄a nifi^z n bɔhɔɔ-ba na:

« Ka n' bɔrii, n' ret nnii, lag mà retn. Gwɛh̄ma lee, maa mà san n bá kpa na Yuudaa tiiba bee ween. »

⁷ H̄a nan nyab ree n san daawhii man bà hoh-wu na Titiyuus Yuustuusa, h̄a da doora Sangband tinjan. H̄a haar da begra n

18.5 *Sangband nn bantg wii.* Nyaan Tumtba ɲmɛgt wadgankenana, 2.31.
18.6 *H̄a nit-ba n h̄a nifi.* Bee lamn bà bɔhɔɔ na *bà fɛɛr bà nakpai kɔrgu kwɛku.*

TU

Yuudaa tiiba kpoglb disaku. ⁸ Kpoglb disakuu berm Kiriisuusa t tii Berm Yeesua hɛn wú n hà haar mɛnd. Kɔrɛnt kɔrgu tiiba bá kewla Fɔɔlwu bee, bá kɔd t ta tii Yeesua hɛn, bá *huurm-ba nyaalm.

⁹ Nyingu kuugu, Fɔɔla t yum Berm Yeesuwu hà goomn há bɔhɔɔ-wu na:

«Daa solm fobɛhgu! Gwɛɛlm, daa kpat kpoh'! ¹⁰ Mà ba v`man. Hii kpaɛn hà bee hà mug-v hà hee-v bɛhgu. Kɔrgunkunan, nidba kɔd ba na mà reban.»

¹¹ Fɔɔla t hɛm Kɔrɛnt kɔrguun bind n gidgu ka weraa nidba Sangband gwɛɛt.

¹² Vuugu Galyoona nn da dir Roomaa kumandaant Hákayii tantn kuun, Yuudaa tiiba mɛmba t bɔm noor Fɔɔla hɛn n san-wu n yaani yaadba man ¹³ n ka bɔhɔɔ na:

«Nidwunwuna bagl na nidba tii bà seej̄m Sangband l`kpaɛn wo t`baɛnb nn gbaama lee.»

¹⁴ Fɔɔla t ka bo na hà yaɛdg hà noor na hà gwɛɛl, yelmaa Galyoona t bɔhɔɔ na:

«Ka ln bɛm na hà kura hii laa hà kohl bii bermb, man ba mà di kwɛɛwr mà kewlg Yuudaa tiiba nen nn bɔhɔɔ-ma tii wo ln gbaama lee. ¹⁵ Ln ba na gwɛɛt gwɛɛlb n hida hohb n ñyen n`baɛnb gwɛɛt lee, l`nyana nen, maa kpaɛn yaa welee yaanfii.»

¹⁶ Há bɔhɔɔ welee n voom-ba yaagu yaalaja. ¹⁷ Lee wen, bá mug Yuudaa tiiba kpoglb disaku berm Sosteen n ka gbuu-wu yaagu yaalaje noon, Galyoona tɔgr hayen.

¹⁸ Tii n t`kaann, Fɔɔla t hɛm goora halanɛa Kɔrɛnt kɔrgun, n dan n saa kan Krista tiiba n jib meel na hà san Siirii. Firsiiwu n Hákiiila bá ka heɛla-wu. Saɛn na há nyab, hà da koora hà jugu Kanɛree kɔrgun gwɛɛt hɛn da fɛd Sangband nɔngan tii kaa. ¹⁹ Bá taai Hɛfɛɛs kɔrgun, há san Yuudaa tiiba *kpoglb disakun wú n *Yuudaa tiiba bá ka gwɛɛla. Lee, há saa Firsiiwu n Hákiiila n ka bo na hà nyab. ²⁰ Gwentafɛ, Yuudaa tiibee t bɔhɔɔ-wu na há hiidg bà man, há kirm ²¹ n bɔhɔɔ-ba na ka Sangband t tɔrg hà nan nɛmɛtgn bà man. Há jib meel n nyab. ²² Hɛn jehnt Sesaree lee, n san n seerj̄ *Yerusalem kpaturu n vid ree n san Hantiyɔɔs. ²³ Há san n hɛm goora halanɛa n nɛmɛt ka nyaba, n ber n Galasii n ta Fiiɛgii tantn, ka hafɛla bá tii Yeesua hɛn bee gwɛɛt hɛn tiimn.

Háfɔloosa faa Gohɔmt Hɛfɛɛs kɔrgun n nyab

²⁴ Yuudaa tiifii da taai Hɛfɛɛs kɔrgun, bà hoh-wu na Háfɔloosa, bà da meedra-wu Háleksandrii. Baaben tia da sɔkla na hà kewlɛm há gwɛɛt. Hà da miil *Wadbuudgan gwɛɛt hɔm. ²⁵ Hà da kpɛɛɛ Berm Yeesua gwɛɛt, n ka faa, ka weraa-t l`jugun n nyaagb ka kpaɛn saa. Hɛn da la weraa hɔm welee lee, ka mi Yohanɛɛsa *nyaalm huurb gwɛɛt n jah'. ²⁶ Há bah n ka gwɛɛla Yuudaa tiiba *kpoglb disakun ka kpaɛn n fobɛhgu. Firsiiwu n Hákiiil ban homr hà gwɛɛla lee, bá lɔgm-wu bá man n mɔɔ-wu weriib na há miig Sangband huru hɔm kpaalaa. ²⁷ Lee n l`kaan, l`hɛm Háfɔlooswu loogu na há san Hákayii tantn. Krista tiiba t saɛm-wu nɛmɛm n hoorm kan kpaturu tiiba wadga na bá soɛdg-wu hɔm. Hɛn taai lee, Sangband hɔmgu t hɛm há tɔr bá da tii d`gwɛɛt hɛn bee hɔm. ²⁸ Biilm, hà da bɔhɔɔ gwɛɛt kpaalaa nidba nɔngan ka weraa *Yuudaa tiiba na bà kpaɛn hurhɔmu hɛn. Hà da tagaa n Wadbuudgan gwɛɛt ka weraa na bá miig hɔm na Sangband nn bantg wii^z nii Yeesua.

Fɔɔla faa Gohɔmt Hɛfɛɛs kɔrgun

19 ¹ Háfɔloosa nn da ba Kɔrɛnt kɔrgun lee, Fɔɔla t ber n dui kɔrgu, n taai Hɛfɛɛs kɔrguun. Há yum kan bá tii Yeesua hɛn bee ni biiba ² n gbaam-ba na:

«¿Nn da tii Yeesua hɛn lee, n soɛd *Vohoom Buudm?»

Bá leed-wu na:

«T`ba hom na Vohoom Buudm miim bee rii mɛh'!»

³ Há hel n gbaam-ba na:

«¿*Nyaalm huurteb nii nn soɛdgaa?»

Bá leed-wu na:

«Yohanɛɛsa rebii nii tn soɛdg.»

⁴ Há bɔhɔɔ-ba na:

«Yohanɛɛsa da huura bá da tia na bà lagii neerm bee ka bɔhɔɔ *Yisraheel tigr na bá tii há ba hà daan hà kaann wii hɛn. Wii nii Yeesua^z.»

⁵ Ban homr welee gwɛɛtii lee, bá huurm-ba nyaalm Berm Yeesua hidrn. ⁶ Fɔɔla t dee há nifi bá hɛn, Vohoom Buudm t daan bá hɛn,

18.28 Sangband nn bantg wii. Nyaan Tumtba nɛmɛgt wadgankenana, 2.31.

19.4 Nyaan Lukaasa 3.3,16. Ta nyaan Matewa 3.11, n nan Markuusa 1.4,7-8.

bá bah n ka gwεela lam jugu jugu ka ba kpεlɛ-m, ka ta bɔhɔɔ gwεet t rɛn Sangband man tii. ⁷ Nidbee da ba bà bɛm wo daba kwifr n bareh'.

⁸ Fɔɔla da hera kidii hitah ka ked Yuudaa tiiba *kpoglb disakun ka gwεela ka kpaɛ n fobɛɛɛɛ. H̄a da faa *Sangband huraant gwεet, ka h̄ena l' mɛnguu na bá kewla-wu bee tii gwεetii h̄en. ⁹ Bá biiba t h̄em germ n ka kpaɛ bag na bà tii, ka gwεela Gohomt gwεet bɛɛɛɛ bá kpogl taa bee nongan. Lee wen, Fɔɔla t logm bá da tii Yeesua h̄en bee, wú n ban l' nyab bá man. H̄á san n ka faa Tiirana sukurn gormɛna. ¹⁰ H̄á faa kan gwεet kakehnan bina hareh', lee wen bá da ba H̄asii tantn bee mɛmbee, *Yuudaa tiiba n *bá kpaɛ na Yuudaa tiiba bee t hom Sangband gwεet.

¹¹ Sangband da tagaa n Fɔɔla ka h̄ena hoolbermgɛ. ¹² Welee nnii ban da lag n ka ked n dukii Fɔɔla gbanu nn da tad n hii, laa há dimt ka tɔɔ bɛftiiba, bà bɛhii wenta-ba, kunidba bá da ba bà ni bee ror. ¹³ Yuudaa tiiba biiba da linta rena n rena ka vɔhd kunidba bɛftiiba ni. Bee t ta magii na bà vo kunidba ka ta hoh Yeesua hidr. Bà da bɔhɔɔ kunidba na:

«Mà bɔhɔɔ-n, riir-n, Yeesu Fɔɔla nn faa há gwεet wii hidrn!»

¹⁴ Bá da h̄ena welee bee, da Yuudaa tiiba *gotiberm Sikeeva kwεelban. Bà da ba balbleh'. ¹⁵ Ban bɔhɔɔ welee lee, kunidwii t leed-ba na:

«Mà miil Yeesua, ka ta mi Fɔɔla gwεet, nen le, ¿teba nnii nen?»

¹⁶ Lee, kunida nn da ba h̄a ni wii t yat bá mɛmbee kowr n gbum-ba bá rorm há haarn ka ba sɔt sɔt n not, n solm ka ba h̄engu. ¹⁷ H̄efɛɛs tiiba mɛmba, Yuudaa tiibee n bá kpaɛ na Yuudaa tiiba bee t hom gwεetii, fobɛɛɛɛ t mug-ba, l' vii Berm Yeesua hidr n faaga. ¹⁸ Nidba bá da tii Yeesua h̄en bee, bá kɔd t ka kena ka bɔhɔɔ bɛɛɛɛ ban da her kuu baawena nongan. ¹⁹ Bá da h̄ena kunidba h̄mɛɛgt bee, bá kɔd t daan n bà h̄mɛɛgb wadii n totr-hi boglam baawena nongan. Bá hiluu wadhii daht n yum na h̄i taara bà kɔrgu liǵbkpaɛm ruuni kwεhnu^z.

²⁰ Welee nnii Saberma gemmnt nn da h̄ena h̄a gwεet yadgaa, nidba kɔd tia t' h̄en.

19.19 Liǵbkpaɛm myen da ba na h̄mɛɛheeda gobilmr fat.

FɔɔLA H̄ENA DIILA NA H̄A BA H̄A SAN YERUSALEM N ROOMAA KɔRNIN

L' dama H̄efɛɛs kɔrgun, Fɔɔla t nyab kan

²¹ Welee gwεetii nn her lee, Fɔɔla t h̄em diila^z na h̄a ba h̄a ber n Masedonii n H̄akayii tantn h̄a san *Yerusalem kɔrgun. H̄a da bɔhɔɔ na:

«Man kee mà taai kan lee, l' ta bɛm na mà san *Roomaa kɔrgun.»

²² Fɔɔla t tom há h̄mɛɛgb tɔrgtba barehba Timoteewu n H̄eerast Masedonii tantn, n kpat n ka ba H̄asii tantn sah'.

²³ L' vuuguu, l' h̄em tulgu l' kpaɛ jah Yeesua huru kaa. ²⁴ L' da mir tobjilii kudthii bee, bà hoh-wu na Demɛtiryuusa. H̄a da kudl disaǵbii n sika bint h̄i tɔn tiniib ban hoh na H̄artemiis bii disaku l' kena n welee kudtbee n liǵbiir kɔd. ²⁵ H̄á kpogl-ba n bá ta tɔra-ba bee n bɔhɔɔ-ba na:

«Taa reba-n! N' miil na h̄mɛɛgbnbina ni nnii tn yu ka ju hom.

²⁶ N' yul ka ta hum Fɔɔlwii lah nn h̄ena bia, ¿laa laa? H̄a bɔhɔɔ na bii nida nn kud há mɔm bii kpaɛ b' bee b' bɛm na há Sangband. H̄a hera welee, nidba kɔd t tii, lag H̄efɛɛs nnaɛ n jah, h̄a ta hera welee H̄asii tantii mɛntiin. ²⁷ Ka t' ba he hom, welee ba l' kohl t' h̄mɛɛgb, l' saa b' kpaɛ b' tɔn bii H̄artemiis t' tibermb disakun. Tii lee, H̄artemiisa ta kpaɛ h̄a bɛm n valgm miim, l' ba na H̄asii n ta tantii mɛntii doora-wu tinjan.»

²⁸ Bá da kewla-wu bee nn homr welee lee, bá h̄em kwεεwweerga n ka biira ka toola na:

«H̄efɛɛs H̄artemiis nnii berma.»

²⁹ Biirbii t yadgii n kɔrguu. Bá mug Fɔɔla tuurm̄ba Gayuuswu n H̄ariistark n ka viid ka sol ka ked-ba n banun. Bà da ba na Masedonii tiiban, bá n Fɔɔl l' da keda huru. ³⁰ Fɔɔla t ka bo na h̄a san bà man. Bá tii Yeesua h̄en bee t kirm n wun. ³¹ H̄asii tant berm̄ba biiba t tom na há daa san bii. Da h̄a tuurmban. ³² Lee wen nnii, nidba nn bewlg n ka biira yoh'. Volba toola tinah', volba toola tinah', bá kɔd da kpaɛ mi na ¿bà kpogl taa na la? ³³ Nidfigmii huuga Yuudaa tiihii da bee bà hoh-wu na H̄aleksandra. *Yuudaa tiiba t lo-wu nongan na há gwεel. Biiba t kεεml-wu gwεetii. H̄á vii há nufu na nidfigmii kpat kpoh', n ka bag na h̄a biir gwεet ka taaw bà kaa. ³⁴ Ban miig

19.21 Fɔɔla t h̄em diila na..., laa *Voohom Buudm t h̄em Fɔɔla t diil na...

TU

na ta Yuudaa tiin lee, bá baf n ka biira ka toola goyent kakefnan wo waari hirifh na:

«Hefees Hartemiis nii berma.»

³⁵ Kõrgu wadii hoorta t dan n kwiinj-ba n bofhoõ na:

«Hefees tiiba-n! ¿ Wen kpa mi na t' kõrgu kiiga berm Hartemiisa disaku n hà tand d' tefhdgn n sangbambiimn dii heni? ³⁶ Hii kpa h à bee h à kii. Tii lee, kwiinj-n ñyen, daa kpiduum-n! ³⁷ N` daan n nidbambena nnafh', bà ba kofl bii t' tiib disakun, bà ta ba gwæel b` gwæet befgu. ³⁸ Ka Demæetiryuuswu n hà ñmætuurmba t nyaan na hii kofl-ba n gwæet, goora bee ban yaa yaagu, huraamba ta bee, ree nii ban ba bà san bà sam. ³⁹ Ka n` ta ba n tiit na n` gbaamaa, n` gbaam-t yaagu yaalant. ⁴⁰ Jana b` getg bii, ka t` ba fe hom, bà kee bà biir na ten hera welee, l' ba na t' kpa h n tiit na t' biir tn kpogl taa b` kaa bii.»

Han bed welee lee, n voom-ba bá nyab.

Fõla keda Masedonii n Græes tantn

20 ¹ Ln dan n kwiim kõrgun lee, Fõla t kpogl Krista tiiba n hafh bá kwæwa n seenj-ba n nyab ka ked Masedonii tantn. ² Hà ber n ree n hafh kan teelba kwæwa ka bofhoõ-ba gwæet kõd, n rorm ree n san Græes tantn ³ n hem ree kidii hitah'. Han dan n ka bo na hà jib meel ka ked Siirii tantn lee, n hom na *Yuudaa tiiba kool há hen kpaab. Hà hem diila na hà ñmetg n Masedonii tantn, lee n loom huru. ⁴ Beeree kõrgu tii Soofatera da hehla-wu, wú n Tesaloniik kõrgu tiiba Hariistarkwu n Sekunduusa, n Deerb kõrgu tii Gayuusa, n Hasi tantn tiiba Timoteewu n Tisiikwu n Tõorfima. Soofaterwii da ba na Fiiruusa kwæln. ⁵ Bee t dæhd nõngan n san n ka hõd-t Torwaas kõrgun. ⁶ Ten lee, *Kpooni kasant deb kaann, t' jib meel Filiifi kõrgun. Goora hanu n hà kaan, t' tagii bá kaa Torwaas, t' n ban t' hem kan laabilmr.

Fõla san Torwaas kõrgun

⁷ Laabuga goor jabr, t' da kpogl taa na t' sohdg sangbandiit, lee, Fõla t ka bofhoõ nidba gwæet. Ln da ba na toju veta hà nyab lee, há ka gwæla kakefnan tunkofgu. ⁸ Kana da ba disagfaagrgu tn da kpogl taa kù ni kuun kõd. ⁹ Kuliiga kiiga da kada tõl gbiir hen bà hofh-ka na Heetika. Fõla nn da gwæla l' hiida lee, kwæelgee t hõj

n gor kpih', n begd disagfaagrguun n tefhd tijan. Bá san n vii-ka n mid ka kpi. ¹⁰ Fõla t hofhtn kpid kpid n hog-ka n bofhoõ na:

«L` daa si-n fobefgu! Kà ba kpi, kà neeran.»

¹¹ Han bed welee lee, n ñmet ka juula. Bá sohd sangbandiit n ta jum diit. Hà gwæel kakefnan tonragdgm n nyab. ¹² Bá kulii n kuliigee kà neer, baawena kwæwr t kpen.

Fõla vida Torwaas kõrgun ka ked Milæet kõrgun

¹³ Tii t vid ree n dæhd Fõla nõngan n jib meel na t' san Hæsoõs kõrgun, ree nii tn da ba t' loõg-wu. Wii mõma nn da bed nii, l' kõtõd na hà da bo na hà san nakpai. ¹⁴ Han da gitg-t Hæsoõs kõrgun lee, t' loõgm-wu n san Mitilæen tantn. ¹⁵ T' rorm ree n nyufh Kiiyo tant toju vetr. Toju t ta vet t' taai Saamõs tantn, l' vet t' taai Milæet kõrgun. ¹⁶ Biilm, ka bo na hà daa bõrii gaama Hasi tant nii, Fõla da beda na hà ba hà getg n Hefees kõrgu hen, ka ba jefht kan. Hà da bagl weem na ka l' tõrg hà taai *Yerusalem kõrgun hà di *Dikafnooga kasant.

Fõla gwæla n Hefees kpaturu bermba

¹⁷ Fõla nn da taai Milæet kõrgun lee, n tom Hefees kõrgun na bá hofh kpaturu bermba na bá daan. ¹⁸ Ban taan há man lee, há bofhoõ-ba na:

«Lõg gonoogrd man niw mà nakpaña Hasi tantn, vuugu man da kad n` man kuu mænguu nii, n` miil neerm man da neer n nn mii. ¹⁹ Mà da hera Saberma ñmæëgb n nyanyaam, ka hofhla mayen n tijan. *Yuudaa tiiba ko kpaab mà jugun ka loõ-ma figm. ²⁰ N` miil na mà da ba fofht-n bii b` da ba b` tõrg-n bii. Mà da faa-n n werii-n t' mentii nidba huuga, n ta n` hayan. ²¹ Mà da hofh Yuudaa tiiba n *bá kpa h na Yuudaa tiiba bee na bá bidg bayen n Sangband weenn bà tii t' Berm Yeesua hen, l' werii na bà lagii neerm.

²² «Gwefma lee, mà keda *Yerusalem wo *Voõoom Buudm nn hefr-ma na mà fe lee, ka kpa mi b` kee b` lor kan mà hen bii. ²³ Man mi bii nii na kõrgu kunah wo kunahn na Voõoom Buudm bofhoõ-ma na sarga n kunyõõju l' hõda-ma kan. ²⁴ Mà neerm ta kpa h daft mà nõngan, mà kpa lu m` wee. B` bee bii nii na mà bee mà fe ñmæëgb t' Berm Yeesua nn to-ma bii kakefnan b` tolgm. Bii nii na mà faam Sangband hõmgõ Gohõmt.

TU

²⁵ «Mà gilm n` membee n` huuga ka faa *Sangband huraant gwæet, lee gwæhŋa, mà miil na n` ni hii nan ta kpaŋ hã nyaan-ma felah'. ²⁶ Tii kaa nnii, man rea ka bõhõõ-n jana na, ka n` ni hii t bõrii hayenii, lag mà gwæetn. ²⁷ Mà werii-n Sangband diila mena ka kpa kpehdra-n bii. ²⁸ Tii lee, kiigm-n nyen n` hẽn! Kiigm-n kodiir Vohoom Buudm nn to-n na n` sugm d` hẽn dii ka ta kiima-d! Dii nnii kpaturu Sangband nn daŋr n d` mòm̄r Budaaga jiiim huu^z. ²⁹ Mà miil na, mà kuliib kaannaa, biiba nan jiba n` huuga, ka boo diidt, bà kohl kodiirii. ³⁰ L` kee l` lag n n` huuga volba, bee ta bõhõõm gokaat na l` daruum Krista tiiba ka hewla bà hẽn. ³¹ Bẽm-n saw ka deer na mà da fiera n` man bina hatah ka ba vohoo ka bahla-n hayen hayen n nyanyaam nyingu n muunun.

³² «Gwæhŋa lee, mà taagaa-n Sangband nufun, l` saa d` hõmgun gwæet kiigm n` hẽn! D` ba n gemmnt na d` hafhgm-n na d` to-n wanhõmt dn kpehdr na d` nan to d` rebat tii. ³³ Man da ba n` man lee, mà nõmb da ba m̄õ n hii ligbiir, laa há sika, laa há dima. ³⁴ Mà da fiera hẽmẽḡb n mà nifinhina na man n mà tuurmba t` yuurj̄m bii t` reb halwa bii, wo n` m̄õmba nn ta mi lee. ³⁵ Mà da fiera welee ka bo na mà werii-n na l` m̄ẽnguun l` ba na nida hẽ hẽmẽḡb na hã bee hã t̄rg kunyõntiiba, ka deer gwæet t` Berm Yeesua m̄õma nn da bed tii. Hã da beda na: *Hã sah wii ba lamẽegun l` yata há sohda wii.*»

³⁶ Fõõla nn bed welee lee, wú n ban bá gbafnt dina, há seenj. ³⁷ Bá hilgr nyanyaam ka fogaa-wu bà membee ka seenja-wu. ³⁸ Bà da ba n himafr, blaŋb kaa, hã da beda-ba na bà nan ta kpa yuu-wu. Tii n t` kaannaa, bá hefl-wu kakefnan meel man.

Fõõla vida Milæet k̄rgun ka ked Yerusalem k̄rgun

21 ¹ Tn da sudg n bá da hefla-t bee lee, n jib meel n san tuuu Koos tantn. Tonju t vet t` taai Rõõd k̄rgun n rorm ree n san Faatara. ² Tn taai Faatara lee, n yum kan meel d` ked Feniisii tantn, t` jib d` ni n nyab. ³ T` san n nyuh Siifr tant, n saa-t t` galu hẽn n san Siirii tantn *Tiir k̄rgun. Ree nnii meelii nn da ba d` ree d` want. ⁴ T` da bagra n yum kan k̄rguun Krista tiiba n hẽm bá man laabilmr. *Vohoom Buudm t bõhõõ-ba gwæet, bá bõhõõ Fõõl na há daa san *Yerusalem k̄rgun. ⁵ Laadii nn dan n togl lee, t` la nyab ka bahraa

20.28 *Dii nnii kpaturu Sangband nn daŋr n d` mòm̄r Budaaga jiiim huu. Wadvoliin ba na Dii nnii kpaturu t` Berm Yeesua nn daŋr n hã m̄õma jiiim huu.*

t` huru. Bá hefl-t bá membee, bá n bà fõḡba n bà bii kakefnan k̄rguu kaann. T` gbafnt dina nyaam kpamga n seenj. ⁶ Lee n l` kaan t` seenj taa, tii t` jib meeln, bee t h̄m̄et bá hai. ⁷ Welee nnii tn da felgii t` nyaam hẽn huru n taai Fitolemaysii k̄rgun, n seenj kan Krista tiiba n hẽm bá man goor dyen. ⁸ L` tonju vetr, t` bah huru n taai Sesaree k̄rgun. Reekanii, t` jib Yeesua gwæet faat Filfa haarn n goom. Filwii nnii nidba balblehba^z ban da roodg *Yerusalem k̄rgun bee huuga bilma. ⁹ Hã da ba n bæerba banaa bà ba yal. Bà da bõhõõ gwæet Sangband nn da rea ka weraa-ba tii. ¹⁰ T` da ba kan ka fetg goora hẽb, lee wen, *gwæet bõhõõthii t ren *Yuudee tantn n daan, bà hõf-wu na Hãgabuusa. ¹¹ Hã jibn t` hẽn n lõgm Fõõla damr, n bõm hayen hã nakpai n hã nihi n bõhõõ na:

«Kpay-n *Vohoom Buudm nn rea ka bõhõõ! Nid há hef damrdina wii, *Yuudaa tiiba kee bà boow-wu wennah' *Yerusalem, bà taag-wu *bá kpaŋ na Yuudaa tiiba bee nufun.»

¹² Tn hõmr gwæetii lee, t` n Sesaree tiiba t` ka jobla Fõõl na há daa san Yerusalem. ¹³ Hã leed-t na:

«¿N` kuum na lan ka sah-ma fobẽhguu? Mà maantr mayen n ka hõd, lag na bá boow-ma n jah, na bá ta kuu-ma Yerusalem k̄rgun Berm Yeesua kaa.»

¹⁴ Wo tn gir hã kpa tia lee, t` saa-wu joblb, n bõhõõ na l` hẽ wo Saberma nn sokla lee.

¹⁵ Goora halanfa n hã kaann, t` maantr tyen n vid ka ked *Yerusalem.

¹⁶ Sesaree Krista tiiba biiba t hefl-t, n san-t n Mnasonaa na t` goom kan. Hã da ba na Siifr tiin, ka tii Yeesua hẽn weem.

Fõõla gwæela n Yerusalem Krista kpaturu bermba

¹⁷ Tn taai *Yerusalem lee, kan Krista tiiba t sohd-t n nyaaḡb. ¹⁸ Tonju t vet t` n Fõõl t` san Yakoobaa. Kan kpaturu bermba m̄õmba t k̄pogl taa haariin. ¹⁹ Fõõla t seenj-ba, n k̄ẽml-ba kuyen kuyen Sangband nn da her há hẽm bá kpaŋ na *Yuudaa tiiba bee huuga bii m̄õmbii. ²⁰ Ban kewlg-wu lee, n nyõk Sangband, n bõhõõ Fõõl na:

«Teela! Nyana lan nnii Yuudaa tiiba hiinu nn tii Yeesua gwæet hẽn n ka mad bà membee Mohiisa *bahlb hõm. ²¹ Bà beda-ba na weraa Yuudaa tiiba bá ba tigsanaan bee membee na bá daa tagd

21.8 *Nidba balblehba.* Nyaan Tumtba h̄m̄ẽgt wadgankenana, 6.5 n 8.5.

TU

bahlbii. Na bá daa *bɔdm bá bii, na bá daa tagd Yuudaa tiiba ten t`kowitz. ²² ¿ Lan nnii tn ba t`hea? Baa bà miig na taann. ²³ Tii lee, he tn ba t`biir na v`he bii! Nidba banaaba ba t`kpaturun ka feer Sangband nɔngan na baa bà he bii. ²⁴ Lɔg-ba, v`n ban n`san n`he *nakakeet hiġb kowitz, v`faad bá hɛn na bá bee bà ko bá juuni. Ka v`he welee, baawena miig na gwɛet ban bed v`jugun tii mentii kpañ gobiint. Bà miig na ta mada Mohiisa bahlb hom. ²⁵ Bá tii Yeesua hɛn ka kpañ na Yuudaa tiiba bee lee, t`hɔda-ba wadga ka bɔhɔɔ-ba tn mug bii. T`beda-ba na bá daa jum vidnamt, bá daa jum jiiim, bá daa jum dɔm ban ba gitg m`lakwɛen mii namt, na bá daa ta hɛm yaruub^z, ¿ laa laa?»

²⁶ Toŋu t vet, Fɔɔla t san n nidba banaabee, wú n ban bá hɛm nakakeet hiġb kowitz. Há dan n san *Sangband haarn na hã biir goor nakakeet hiġb nn togaa dii, l`kɔtɔd na goorii nnii ln ba na bá he banaarbee *vit ln gbaama na bá hee-ba tii.

Bà mug Fɔɔluw Sangband haarn

²⁷ *Nakakeet hiġb kowitz goora halblehee nn da bo na hã toglg lee, Hãsii tantn *Yuudaa tiiba biiba t yum Fɔɔluw *Sangband haarn. Bá mug-wu n vii nidba hiinu ²⁸ ka toola na:

«*Yisraheel tiiba-n, tɔrg-n-t! Kpay-n nidwunwuna! Wii faa nidba mɛmba baatee ka bɔhɔɔ t`tigr n Mohiisa *bahlb n Sangband haarndina gwɛet beñgu. Gwehma lee, hã lag n jiblg bá kpañ na Yuudaa tiiba bee d`ni, l`hawl t`kaalanbuudga.»

²⁹ Bà da bɔhɔɔ welee blaħb kaa na bà da nyana wú n Hefɛɛs tii Tɔɔrfimwu kɔrgun, bá ka diila na Fɔɔla ta jiblg-wu Sangband haarn. ³⁰ Kɔrgu mengu t vid kú nakpai hɛn, nidba t ka sana rena n rena. Bá mug Fɔɔl n ree-wu Sangband haarn n rɔm huturi yelmaa. ³¹ Bà da gbul-wu na bà ku. Biiba t san n bɔhɔɔ *Roomaa tawdba berm na Yerusalemhii menhii nyaġwan. ³² Há lɔgm yelmaa há tawdbermba n tawdba n solii nidhiinhuu jugun. Bá wen nyan tawdba bermwu n tawdba, bá saa Fɔɔluw gbuut. ³³ Lee wen, tawdba berma t nyuh há man n bɔhɔɔ na bá mug-wu bà boow-wu n kona hãreh', n nan hel n ka gbaama na hã miig-wu, hã ta miig há reb kofl. ³⁴ Nidfigmii t ka biira, volba biira tinaħ', volba biira tinaħ'.

^{21.24} Nyaan Tumtba ġmɛɛgt wadgankenana, 18.18.

^{21.25} Nyaan Tumtba ġmɛɛgt wadgankenana, 15.29.

Ban da biira yem yɔħ lee, tawdba berma t ka kpañ bea na hã hom tiit homt. Há saa n bɔhɔɔ na bá san Fɔɔluw n barsin. ³⁵ Ban da nyuh na bà taf bantħa hɛn na bà jib lee, tawdba t saa n hɔgd Fɔɔluw hɔgduh nidfigm talmt kaa, ³⁶ kɔtɔd na bà da tagda-wu ka toola na l`ba na bá kuu-wu.

Fɔɔla taawa hayen hã hoodr nidba nɔngan

TU

³⁷ Ln dan n ka ba na bá jiblg Fɔɔluw barsin lee, há bɔhɔɔ tawdba berm na:

«¿ Maa mà bee wo mà biir-v gwɛet?»

Hã bɔhɔɔ na:

«¿ Miil ġrɛɛkmn? ³⁸ ¿ Lag ven nnii *Hɛjift tii há da her kɔrgun t hɛm tulgu l`goorheen wiin? ¿ Lag ven da lɔgra nidkuudba ruuni hinaa bá da dam kɔrgu bee n san n kpañloŋu nii?»

³⁹ Há leed-wu na:

«Man nnii *Yuudaa tia, bá meed-ma Taarsi kɔrgun, Silisii tantn. Kɔrbermg u tii nnii man mi. Mà ligdg-v kuku, si-ma huru na mà gwɛɛl n tigr.»

⁴⁰ Tawdba berma t saħm-wu huru na há gwɛɛl. Há jehnt bantr hɛn n hɛm-ba nuħu na bá kpat kpoħ'. Ban kpat kpoħ lee, há gwɛɛl-ba n hebrmn ka bɔhɔɔ-ba na:

22 ¹ «Taa maaba-n n mà teelba-n, kewlg-n man ba n na mà biir-n mà hoodr hɛn tii!»

² Ban homr na hã gwɛɛla-ba n hebrmn lee, bá kpat bel bel bel. Fɔɔla t ree n bɔhɔɔ na:

³ «Man nnii *Yuudaa tia, bá meed-ma Taarsi kɔrgun, Silisii tantn. Gwentahaa, *Yerusalem nnaħ nnii ban doowr-ma. Mà berm nnii Gamalifeela, wii da werii-ma sukur n hɛm má miig t`yandaba *bahlb hom. Mà da kpañ heee Sangband kaa wo nn ta ba n`mɛmbee goona lee. ⁴ Mà da hɛna bá tagd Yeesua huru bee dad dad ka kuu-ba. Mà da mooga daba n fɔġba ka roow sarga. ⁵ *Gotibermwu n kɔrgun *kpalmba miil na mà bɔhɔɔ gobiint. Mà da soħdg bà do wadii na mà san mà to t`teelba bà ba Damaas bee, na mà mɔg bá tagd hurħuu bee mà kpen-ba n *Yerusalem kɔrgun bà dar bà tobr^z. ⁶ Mà da lɔgra huru n ka ked n san n ka nyufaa, Damaas myenm

^{22.4-5} Nyaan Tumtba ġmɛɛgt wadgankenana, 8.3 n 9.1-2.

hɛn, muunsɔbr, wiinga kiiga t rɛn sangbambiimn n fiid-ma⁷. ⁷ Má luurm tiŋan n hom noor diir bɔhɔɔ-ma na: "Sool! Sool! ɔ Ben kaa nnii vn hɛna-ma dad dad?" ⁸ Má gbaam na: "Berma! ɔ Ven nnii wenii?" Há leed na wii nnii Yeesu Nasarɛt tia, na wii nnii man hɛna dad dad. ⁹ Bá da ba mà man bee t yum wiingee, bà ba hom há da gwɛɛla-ma n wii noor. ¹⁰ Má nan gbaam na: "Berma! ɔ L`ba na mà he la?" Há leed-ma na mà vidg mà san Damaas kɔrgun, na ree nnii ban kee bà biir-ma Sangband nn bag na mà he bii. ¹¹ Wiingee nn da her welee n jɔml-ma lee, má n bà t`da ked bee t dar-ma n san n Damaas kɔrgun.

¹² «Daawhii da ba kan kɔrguun bà hoh-wu na Hanañyaasa, hà tagd Sangband gwɛɛt kaa hom, ka vala t`*bafɪb, *Yuudaa tiiba bá da ba kan bee mɛmbee nyɔka-wu. ¹³ Há daan n yum-ma n jehnt mà man n hoh mà hidr n bɔhɔɔ-ma na mà niini yum. Yelmaa mà niini t muud má yum-wu. ¹⁴ Há ta lilm bɔhɔɔb na t`yandaba Sangband roodg-ma weem na mà miig dn bag na mà he bii, na mà nyaan gobiint tii hayen mà hom há mɔma noor. ¹⁵ Na man beel mà biir há gwɛɛt baawena nɔngan, man nyan n man homr bii. ¹⁶ Na gwɛfma lee, mà daa hɔd! Na mà vidg yelmaa bà *hor-ma nyaalm ka hoh há hidr l`hig mà fubɛhii.

¹⁷ «Má ηmetgii *Yerusalem. Man dan n ka seenja *Sangband haarn lee, l`hɛm-ma wo jaamiit, ¹⁸ má yum-wu há bɔhɔɔ-ma na mà nyab weem weem Yerusalem kɔrgun, na kɔrgun tiibee kpah bà tii hà jugun gwɛɛt man bɔhɔɔ tii. ¹⁹ Má leed na: "Berma! Mà da jiba Yuudaa tiiba *kpogɪb disagtn ka moog bá da tia v`gwɛɛt hɛn bee ka roow, ka gbuu-ba tangbanii, ɔ bà kpaa mi welee? ²⁰ Ban da kuu v`ηmɛɛheed Hetyɛn lee, mà ta ba kan, ka sug bá kuu-wu bee dimt hɛn ka bɔhɔɔ na tii nnii." ²¹ Há nan bɔhɔɔ-ma na mà ked, na hà bo na hà tom-ma vɔkun bá kpah na Yuudaa tiiba bee ween.»

²² Yuudaa tiiba bá da kewla-wu bee nn homr gokaawrtntina lee, bá bah yelmaa n ka toora na:

«L`kpah na welee nidwunwuna ta neer tant hɛn. L`ba na bá kuu-wu.»

²³ Bá ka biira ka fug bá dimt ka mɛɛ tanjoom n faaga. ²⁴ Tawdba berma t bɔhɔɔ na bá jiblg-wu barsin bà gbuu-wu tangbanii hà biir

22.6-16 Ta nyaan Tumtba ηmɛɛgt wadgankenana, 9.1-16 n 26.12-18.

nidba nn biira n wun tii. ²⁵ Ban boowr-wu na bà gbuu-wu lee, há bɔhɔɔ tawdberm hà da ba hà man wii na:

«ɔ L`sira huru welee na bá gbu *Roomaa tiiwu tangbanii ka ban yaa-wu n yaagu²?»

²⁶ Tawdwii nn homr welee lee, n san há berma man n bɔhɔɔ-wu na:

«ɔ Lan nnii vn ba v`hea? Daawwii ba na Roomaa tiin.»

²⁷ Tawdba berma t san Fɔɔla man n gbaam-wu na:

«ɔ Ven nnii Roomaa tiiwu biilm?»

Fɔɔla t leed na fiin. ²⁸ Tawdba berma t nan bɔhɔɔ-wu na:

«Maa da faadra ligbhaku safn na mà kitg Roomaa tia.»

Fɔɔla t leed-wu na:

«Man lee, bà meedra-ma mà ba na Roomaa tia.»

²⁹ Hɛn bed welee lee, bá da bo na bà gbuu-wu na há biir gobiint bee t nyab há man yelmaa. Tawdba berma nn miig na Roomaa tii nnii ban boowr kona lee, l`hɛm-wu fobɛhgu.

Fɔɔla taawa hayen hà hoodr yaani yaadbermba nɔngan

³⁰ Tawdba berma da bagl na hà miig *Yuudaa tiiba nn bɔhɔɔ na Fɔɔla kohl bii mɔmb. Tii kaa nnii, tonju nn da vetg há bɔhɔɔ bá kpahdr-wu kona n wed *gotibermba n *yaani yaadbermbee mɛmbee na bá kpogl taa. Ban kpogl taa lee, há san n Fɔɔl n jehɪ bá nɔngan.

23 ¹ Fɔɔla t geed *yaani yaadbermbee niinin n bɔhɔɔ na:

«Teelba-n! Man n mà kwɛɛwfeel nnii man neer Sangband nɔngan n jana.»

² *Gotiberm Hanañyaasa t bɔhɔɔ bá da ba Fɔɔla kpamga bee na bá gbudg hà noor hɛn. ³ Lee wen, Fɔɔla t bɔhɔɔ-wu na:

«V`gbanu faaga ba hom, v`ni ba jona! Sangband kee d`gbudg-v. Kad na v`yaa-ma n yaagu ka figr *bafɪb jugun, gwentañ, kohl-b ka bɔhɔɔ na bá gbudg-ma.»

⁴ Bá da ba Fɔɔla man bee t bɔhɔɔ-wu na:

«Sangband gotiberm nnii vn suuda!»

⁵ Há leed na:

«Teelba-n! Man kpaa n mi na gotibermn. Biilm, *Wadbuudga bɔhɔɔ na l`kpah na v`suudg v`tigr huraa.»

22.25 Ban boowr-wu na bà gbuu-wu lee, ..., laa Ban boowr-wu n ηmifi lee, ...Roomaa bafɪb da kpaa safn huru na bá gbum Roomaa tiiba tangbanii.

TU

⁶ Foola da miil hom na yaani yaadbee ba na *Sadusii tiiba n *Farisii tiiban. Tii kaa nii han da toolg bà nongan na:

«Teelba-n! Man nii Farisii tia, mà reba ta ba na Farisii tiiban. Man tia na kpiirma nan himta bà neer nii ban yaa-ma n yaagu.»

⁷ Han bed welee gwæetii lee, Farisii tiiba n Sadusii tiiba t bah taa kpala n rad taa saagu saagu. ⁸ –Biilm, Sadusii tiiba bõhõõ na kpiirma nan kpaab himta bà neer, na *sangbantumtba kpañ', na kpiimba ta kpañ', l' ba na Farisii tiiba tia na welee bee. Tii kaa nii ban kpal taa. – ⁹ Bá bah n ka toora kimm. *Bahlb weriitba biiba t vid n gwæel-ba n talmt. Bà da ba Farisii tiiba kpaturun. Bá bõhõõ-ba na:

«T' ba nyaan nidwunwuna beñgu kuugu. Sangbantumthii laa kpiimfii gwæelii n wun!» ¹⁰ Kpalhee t hod bogm, tawdba berma kwæwr t ka to na bá daa he bà toodr Foolwu fku fku. Tii kaa nii han da bed tawdba t hofnt na bà log-wu bà huuga bà ñmelgii-wu barsin.

¹¹ Nyingu t dan n nyin, Berm Yeesua t daan Foola man n bõhõõ-wu na:

«Di kwæwr! Wo vn bed mà gwæet *Yerusalem nnañ lee, l' ta ba na v' biir-t *Roomaa kõrgun.»

Bà kool kpaab na bà ku Foola, tawdba berma tuua-wu gomna man

¹² Toñu t vet, Yuudaa tiiba biiba t koom kpaab Foola hen n foorm Sangband nongan na bà kpañ bà di bii, na bà ta kpañ bà nyi bii kakeñnan ban ba bà kuu-wu. ¹³ Bá da koor kpaabii bee da ba nidba kwefnaa n faht. ¹⁴ Bá san n yum *gotibermba n kõrgun *kpalmba n bõhõõ-ba na:

«T' diñ n t' ni n foorm Sangband nongan na t' kpañ t' di bii, na t' ta kpañ t' nyi bii kakeñnan tn daa t' ku Foola. ¹⁵ Kpay-n ln ba na t' hea! Nen n *yaani yaadbermba, gbaam-n tawdba berm na há tuun-n Foola ka hogla na n' bo na n' nyaan há gwæetii kõtõd hom. Ten lee, tii t maantr tyen n ka hõd na, t' kuu-wu hà ban taan.»

¹⁶ Ban bed welee lee, Foola hẽema t fõm ban ko kpaabii lee, n san barsin n jib n bõhõõ-wu. ¹⁷ Lee wen, Foola t hof tawdbermhii n bõhõõ-wu na:

«San n kwælgankena n v' berma man! Kà ba n tiit na kà biir-wu.»

¹⁸ Tawdbermwii t logm kwælgæe n san n kan hà berma man n bõhõõ-wu na:

«Sarga tii Foola hof n bõhõõ-ma na mà daan-v n kwælgankena, na kà ba n tiit na kà biir-v.»

¹⁹ Tawdba berma t dar kwælgæe, bá san kpaamga hen bareñ', há gbaam-ka na:

«¿ Ba n tet na v' biir-ma? »

²⁰ Ká leed na:

«Yuudaa tiiba homra n taa na bà gbaam-v na v' tuun Foolwu su, ka hogla na yaani yaadbermba bo na bà hiluu hà gwæet hom bà nyaan t' kõtõd. ²¹ Daa tii! Nidba kwefnaa n faht kee bà fõhnt bà mug-wu bà ku. Bà feda na bà kpañ bà di bii, na bà ta kpañ bà nyi bii kakeñnan ban daa bà kuu-wu. Bà maantr bayen n ka hõd na v' leedgn-ba lii.»

²² Tawdba berma nn kewlg l' diñ lee, há bõhõõ-ka na ká daa biir hii man na kà beda-wu gwæetii, n bõhõõ-ka na ká nyabm.

²³ Lee n l' kaan, tawdba berma t hof há tawdbermba bareñ n bõhõõ-ba na:

«Kpogl-n tawdba lẽmi hirif', n deera tawdba kwæibleñ', n ta tawdba lẽmi hirif' bee ba na baanii madtba, n' maantr nyen nyingu waari hiweñ ka ked Sesaree kõrgun. ²⁴ Ta maantr-n deera na há da hà tu Foola, n' san-wu n kan gomn Feliksa man bii ba hee-wu.»

²⁵ Há hoorm wadga na bá san bà to-wu. Há da hõda na:

²⁶ «Man, Kulood Lisyasa, mà hoora ka seenj taa maar gomn Feliks ven.

²⁷ «Yuudaa tiiba da mug nidwunwuna n ka bo na bà kuu-wu. Má hom na *Roomaa tiin, man n mà tawdba t' soñd-wu. ²⁸ Má san-wu n bá *yaani yaadbermba man na mà hom han kohl bii. ²⁹ Má san n hom na bà kpal-wu bayen bà *bahlb kaa n jah', hà ba kohl bii na bá kuu-wu laa bá riw-wu sarga. ³⁰ Lee, man dan n ta hom na Yuudaa tiiba kool há hen kpaab lee, má yum na l' ba na mà tuun-wu v' man, bà daan bà biir há reb kohl bii v' nongan.

[«L' hera nii.»]

³¹ Tawdbee t hẽm han bed na bá he bii. Bá logm Foolwu nyinguu n san-wu n kakeñnan Hantifatriis kõrgun. ³² Toñu t vet, tawdba bá da ba nakpai bee t ñmẽt barsin n saa bá da ba deera hen bee n Fool bá

ka felgaa bà huru. ³³ Ban taai Sesaree lee, n to gomnwu wadgee, n ta to-wu Foola. ³⁴ Gomna t kaalm wadgee n gbaam Fool na tantetn heh-wu. Hān homr na Silisii tantn heh-wu lee, ³⁵ há bōhōo-wu na: «Bá samr-v bee nn kee bà taan lee, mà gbaam-v gwæst bà nōngan.»
Há safm wad na bá lo-wu *Hērooda haarn bà sugm-wu.

Foola taawa hayen hà hoodr gomn Feliksa nōngan

24 ¹ Goora hanu n hà kaann, *gotiberm Hānañyaasa t taan Sesaree kōrgun, wú n kōrgun *kpalmba balanba n nidhii hà taaw nidba kaa bà hōh-wu na Tērtuula. Ban taai lee, n san nan gomn Feliksa man na bà sam Foola. ² Bá hōhn Foola, Tērtuula t bah n ka bōhōo gomnwu Foola nn kōhl bii. Hā da bōhōo na:

«Berma, v`kaa nnii nigigu nn ba t`tigrn kpaalaa. Vn ta mad-ku hōm nnii want kōd nn lagii t`ka neer lamægun. ³ Tn sohdra welee gormēna baatee lee, t`ka seerjā-v ka lil na ven hera ηmæggb. ⁴ Lee, mà kpaā bo na mà jaarj-v kōd, tii nnii tn bo na v`he gemm v`kewlg-t jah'. ⁵ T`nyana na nidwunwuna ba na kuum miimn. Hā linta tant mēntn ka vuudra toora Yuudaa tiibee mēmbēe huuga. Wii nnii Nasarēt tiiba kpaturu berma, kpaturbēhun. ⁶ Hā da lag n ka bo na hà hawlg *Sangband haar, tii lee t`mug-wu. [T`da bo na t`yaa n wun wo t`*bahlb nn gbaama lee, ⁷ gwēntah' tawdba berm Lisyaasa t sohd-wu n kwēgdi t`nifin ⁸ n bōhōo bá mad-wu na hà kōhln bee na bá daan v`man.] Ka v`gbaam-wu v`mōma, v`miig na tn bōhōo há hēn tii ba gobiint.»

⁹ *Yuudaa tiiba t bōhōo goyentii n ta dīh bá ni na l`ba gobiint.

¹⁰ Gomna t safm Foolwu huru na há gwæel. Há bōhōo na:

«Mà miil na l`hera bina kōd nnii vn ba na kōrgunkuna yaani yaada. Tii nnii mà kwæwrn ba lamægu na mà yaa mà yaagu v`nōngan. ¹¹ Ba v`bee v`gbaam v`hom, l`ban yatg goora kwīhr n hārēh man san *Yerusalem na mà doot Sangband tījan. ¹² Bà ba nyaan man n hii t`gwēla *Sangband haarn, laa mà jaǵwa nidfigm kōrgun rii, laa t`*kpoḡlb disaku kuugun. ¹³ Lee, nidbambena kpaḡ bà bee bà biir ban samr-ma tii mōmt gwēhmalena. ¹⁴ V`nōnga nii, maan mi tii nnanah': Mà hēna Sangband ηmæggb ka tagd hurkwælu bee nn bōhōo na kpaturbēhu huu. Dii nnii t`yandaba nn da seerjā. Mà tia gwæst ln hōd *bahlb n *gwæst bōhōotba wadiin tii mēntii hēn.

¹⁵ Mà daaga Sangband hēn, ka mi hōm na hōmba n bēhba nan himta kuumn bà neer. Bee mōmba ta ba n welee daagbii. ¹⁶ Welee daagbii kaa nnii, man hēna gemm na bii man hēna bii mēmbiin, mà kwæwrn ta bēm yagah d`nōngan n nidba nōngan.

¹⁷ «Man da her bina kōd ka kpaḡ *Yerusalem lee, mà dan n ηmetgii na mà to mà tigr liǵbiir, na mà lag mà ta he Sangband *vit. ¹⁸ Man da hēna tii nnii, bá dan n yum-ma Sangband haarn. Mà da hera *nakakeet hiǵb kowt. Nidfigm da kpaḡ mà man, biiba da ta kpaā hēna yem yem. ¹⁹ Bá da nyan-ma bee da ba na Hāsii tantn *Yuudaa tiiba biiban. Ka bee nn bēmii, bee nn beel bà yaam n man ka bà ba n tiit na bà yaa n man. ²⁰ Laa, bá ba nnaḡ bee biir ban da nyan na mà kōhl bii ban da san-ma n *yaani yaadbermba nōngan lee. ²¹ Biilm, man da jefnt bà nōnga nii, mà da toolg na *mà tia na kpiirmba nan himta kuumn bà neer, na tii kaa nnii ban yaa-ma n yaagu*. ²² ¿Mii na yentii kaa nnii ban ta mad-ma gwēhma laa?»

²² Feliksa nn da mi Yeesua gwæst hōm lee, há tet yaagu goor n mōḡgii-d n nōngan ka bōhōo na:

«Tawdba berm Lisyaasa nn kee hà daan lee, mà gitg yaagu.»

²³ Há bōhōo tawdberm hà da kiig Foola hēn wii na há mad-wu sargan ka kpaā hēna-wu dad dad ka saf-wu huru na há tuurmba beem ka kena ka yuu-wu ka tōra-wu.

²⁴ Goora halanḡa n hà kaan, Felikswu n hà fōg bá daan. Bà da hōhl há fōgwii na Duursila, l`ba na Yuudaa tiin. Há tom bá hōhn Foola há kewl hān da bōhōo Yeesu Krista hēn tiim gwæst. ²⁵ Foola nn dan n bah n ka bōhōo lan nnii ln ba na bá neer hōm, n lan nnii ln ba na nida mad hayen, n Sangband yaagu kù kena kuu gwæst lee, Feliksa t hēm fobēhgu n bōhōo na:

«Gwēhḡa lee, ηmetg v`kaalāḡa safh! Ka má dan n yum huru, mà hōh-v.»

24.21 Gwæstii ba Tumtba ηmægt wadgankenān, 23.6.



Roomaa tawdberma

TU

²⁶ Hâ da ta daaga na Foola ba hà si-wu liğbiir, tii kaa nnii fhan da hoh-wu ka timla na wú n wun bá sɔgiim.

²⁷ Bina hareh t get. Fɔrkiyuus Fɛestuusa t lagii Felikswu jargan. Wo Feliksa nn da bag na l' fe *Yuudaa tiiba hom lee, há saa Foola t ka ba sargan.

Foola taawa hayen hà hoodr gomn Fɛestuusa nɔngan

25 ¹ Fɛestuusa nn taan n bah ɲmɛɛğb l' hɛm goora hatah lee, há vid Sesaree n san *Yerusalem. ² Reekan, *gotibermba n *Yuudaa tiiba bá da bee l' bee bee t sam Foolwu hà man. Bá jobl Fɛestuus na ³ há si huru bà daan Foolwu n *Yerusalem. Biilm, bà da kooro hà hɛn kpaab na bà da bà kuu-wu hurun. ⁴ Fɛestuusa t leed-ba na Foola ba sargan Sesaree kɔrgun, na wii mɔma ba hà ɲmetg kan didii lena. ⁵ Hâ ta lilm bɔhɔɔb na:

«N' huuga bá taar bayen bee, bá hehlg-ma Sesaree, bà san nan bà yaam n daawwii ka l' ba na hà kohf bii.»

⁶ Hâ hɛm bá man goora haniind laa kwifr n ɲmet Sesaree. Hân taai tonju t vet lee, há kad tand hɛn n tom na bá daan n Foola.

⁷ Hân taan lee, *Yuudaa tiiba bá da red *Yerusalem n san bee t kaad-wu n ka bɔhɔɔ na hà kohf gwɛɛt kɔd t' ba kakaku, gwentaħaa, ka kpaab bea na bà ree gwɛɛtii wiingan. ⁸ Foola t ka maaw hayen ka bɔhɔɔ na:

«Mà ba kohf Yuudaa tiiba *bafɪb, ka ta ba kohf *Sangband haar, laa *Roomaa hurbermwu n gwɛɛt.»

⁹ Fɛestuusa nn da bag na l' fe *Yuudaa tiiba hom lee, há gbaam-wu na:

«¿ Sokl na v' san *Yerusalem na bá yaa-v n yaagu mà nɔngan gwɛɛntina kaa? »

¹⁰ Hâ leed na:

«Mà jehra *Roomaa gomnaa yaagu duun. Reekan nnii ban ba bà yaa-ma n yaagu. *Yuudaa tiiba lee, mà ba kohf-ba n gwɛɛt tiit, wo v' mɔm vn ta mi hom lee. ¹¹ Ka má kohf gwɛɛt tiit l' ka ba na bá kuu-ma, mà kpaab sol kuum. Gwentaħ', ka l' ba na gwɛɛt ban bɔhɔɔ mà hɛn tii kpaħ gobiintii, hii kpaħ hà bee hà taag-ma bà nufun. Mà bagl na Roomaa hurberma yaa mà yaagu.»

¹² Fɛestuusa t gwɛɛl n hà sabaabmba l' dif, n leed na:

«Beda na hurberma ba hà yaa v' yaagu, ba v' san nan há man.»

Gomn Fɛestuusa bɔhɔɔ Foola gwɛɛt huraa Hɛrood Hagrifaa rehɔra

¹³ Goora halanfa n hà kaan, huraa Hagrifaawu² n hà nyabɛɛr Berniisa bá taan Sesaree na bà seen Fɛestuusa. ¹⁴ Wo ban da hɛna kan goora kɔd lee, Fɛestuusa t bɔhɔɔ huraawu Foola gwɛɛt. Hâ da beda-wu na:

«Nidhii ba nnaħ', Feliksa t saa-wu sargan. ¹⁵ Man da san *Yerusalem lee, *gotibermba n *Yuudaa tiiba *kpalmba t ka bɔhɔɔ na hà kohf, na mà dar hà tobr. ¹⁶ Má bɔhɔɔ-ba na *Roomaa tiiba kpaab tɔɔ nidwu welee ka bá samr-wu bee ban daan na wú n ban l' taħ, hà maaw hayen ban samr-wu tii kaa. ¹⁷ Bá daan mà kaa nnaħ', má ka ba hilg, tonju t vet má kad yaagu yaalaħa n tom na bá daan n nidwii. ¹⁸ Bá tula-wu hoogu bee t vid. Ban vidg lee, bà ba biir beħgu mà nn diilgm na hà hɛra kuu. ¹⁹ Bá n wun bà da kpala taa bayen bà kowt kaa, n nan Yeesufhii kaa, há kpi, Foola t ka difaa n hà ni na hà la neeran. ²⁰ Má ka kpaab mi ln ba na mà fe gwɛɛtii lee, tii kaa nnii man da gbaam-wu na ¿ hà ba hà san *Yerusalem na bá yaa welee gwɛɛtii laa? ²¹ Hâ kirm n bɔhɔɔ na hà bagl na hurberma da hà yaa hà yaagu. Má bɔhɔɔ na há bɛm kan sargan saħ', mà da mà tuui-wu hurberma.»

²² Hagrifaa t bɔhɔɔ Fɛestuus na:

«Mà ta bagl na mà hom daawwii noon mà mɔma.»

Hâ leed na:

«Su kee v' hom há noon.»

Foola taawa hayen hà hoodr huraa Hɛrood Hagrifaa nɔngan

²³ Tonju t vet nan, Hagrifaawu n Berniis bá daan ka weraa bayen kpaalaa. Bá jib yaagu yaalaħa bá n tawdbermba n kɔrgun bermba. Fɛestuusa t bɔhɔɔ bá daan n Foola. ²⁴ Hâ ree n bɔhɔɔ na:

«Taa maara, taa reba-n! ¿ N' yul nidwunwuna? *Yuudaa tiiba mɛmba daan n yum-ma há kaa *Yerusalem n ta nanaħ ka biira na l' kpaħ na há neer. ²⁵ Man lee, mà nyana na hà ba kohf bii na bá kuu-wu. Wo wii mɔma nn gbaam na hà bagl na hurberma yaa hà yaagu lee, maa mà tuui-wu-wu. ²⁶ Gwentaħ, mà kpaħ n tiit na mà hɔr mà biir hurberma. Tii kaa nnii man jehla-wu n' nɔngan, n taa

25.13 Hagrifaa. Wii nnii ban da ta hoh na *Hɛrood Hagrifaa rehɔra.

TU

maar vii móm v`nongan, na nn ba n`gbaam-wu gwæet lee, mà nyaan tiit mà hór. ²⁷ Ka lag welee, l`kpañ hóm na v`tuui sarga tia ka ba biir ban tula-wu hoogu b`kaa bii móm.»

26 ¹ Hãgrifaa t bõhõõ Fõõl na:
«Teew vyen v`hoodr!»

Fõõla t vii há nufu n ka taaw hà hoodr ka bõhõõ na:

² «Taa maara! *Yuudaa tiiba nn tula-ma hoogu b`kaa bii mèmbee, l`bee-ma lamægu na mà teew mà hoodr v`nongan. ³ Biilm, miil *Yuudaa tiiba kowt ment n gwæet t`ba bá huuga tii hóm. Hai, di kwæwr v`kewlg-ma!

⁴ «Yuudaa tiibee mèmbee miil lan nnii man da neer mà kaamn n jana. Bà miil lan nnii man da neer mà tigr huuga *Yerusalem lee. ⁵ Bà miil-ma weem. Ka bá sòkl, baa bà bee bà biir na mà da neera kpaturu hú ba deegu kpaalaa fuun, ka tagd t`kown kaa hóm. Húu nnii Farisii refu^z. ⁶ Gwefma lee, bà yaa-ma n yaagu na mà tia Sangband nn da bed na d`nan hena t`yandaba bii kaa. ⁷ T`hui kwifr n hirefhii hena d`hæægb nyingu n muunu ka kpaá vohaa ka daag na bà nyaan dn da bed na d`nan hena bii. Taa maara, welee daagbii kaa nnii *Yuudaa tiiba nn tula-ma hoogu. ⁸ *Yuudaa tiiba nen! ¿ Sangband kpañ d`bee d`himii nidwu kuumn hà neern? ¿ Ben kaa nnii nn bõhõõ na l`kpañ heb? ⁹ Mà móm mà da ta diila na mà nak mà ni mà kpil Yeesu Nasaræet tia hidr. ¹⁰ Man da her *Yerusalem bii nnii. *Gotibermba da sira-ma gemmnt má ka moog bá tii Yeesua hæn bee kòd ka lóõ sarga. Ka bà bo na bá kuu-baa, má ka higr l`hæn ka bõhõõ na tii nnii. ¹¹ Mà da hena bà daraa bà tobr Yuudaa tiiba ten t`*kpoqlb disagt mentn heruf', ka bag n móm na bá saa bà gwæet hæn tiim. Mà kwæwr da bida n ban, má ka ta dæer-ba kakehnan kórsaantn ka hena-ba dad dad^z.

¹² «Man da dæer-ba welee lee, n dan n san Damaas korgun. Gotibermba da sira-ma huru n gemmnt na mà moogm-ba^z. ¹³ Yuln, taa maara! Mà da mada huru ka ked, muunsòbr, wiinga kiiga t ren n sangbambiimn myenm hæn ka yatg muunu wiinga, n ka wiir mà kpama n má n bà t`da ked bee. ¹⁴ T`luurm t`mèmbee tinjan, má hom noor diir gwæla-ma n hebrmn na: *Sool! Sool!* ¿ Ben kaa nnii vn

26.5 Nyaan Tumtba hæggt wadgankenán, 23.6, n ta Filiifi tiiba 3.5.

26.9-11 Nyaan Tumtba hæggt wadgankenán, 8.3 n 9.1-2 n 22.4-5.

26.12-18 Ta nyaan Tumtba hæggt wadgankenán, 9.1-16 n 22.6-16.

hena-ma dad dad? Nida kohla hayen há wen kpaá bag na bá werii-wu huru, ¿ laa bee? ¹⁵ Mà gbaam na: *Berma!* ¿ Ven nnii wenii? Há leed na wii nnii Yeesua, na wii nnii man hena dad dad. ¹⁶ Na lee, mà vidg mà jehnt. Na hà bantg-ma na mà kitg hà hæggeeda, na tii kaa nnii hæn red mà hæn. Na man beel mà biir volbee man nyan bii, na mà ta biir-ba hæn kee hà ta he mà nyaan bii. ¹⁷ Na hà kee hà sohðg-ma Yuudaa tigr huuga n tigvola hæn tuum-ma hà ween hee huuga. ¹⁸ Na hà tuuma-ma na mà muudg tighee tiibee niini. Na mà ree-ba nyeetn mà lo-ba wiingan. Na mà sohðg-ba *Saatana nufun mà lo-ba Sangband refun. Na ka bá tii hà hænii, hà waa-ba bà fubehii, bà yuun kaalaja Sangband nn heh bee man.

¹⁹ «Taa maara! Tii kaa nnii man ba gwid b`ren sangbambiimn má yum bii kaawr ²⁰ Tii lee, mà faa Sangband gwæet Damaas tiiba, n *Yerusalem tiiba, n *Yuudee tant tiiba, n nan bá kpañ na *Yuudaa tiiba bee, na bá lagii neerm, bà bidg bayen n Sangband weenn, bà hæn l`weraa na bà lagii neerm biilm. ²¹ Tii kaa nnii *Yuudaa tiiba nn da mug-ma n ka bo na bà ku, l`mir man bæm *Sangband haarn. ²² Lee, Sangband t kiigm mà jugun kakehnan jana. Mà la bee n jana na mà biir bermbee n kaabee mæh bii man nyan bii. Mà kpaá bõhõõ tiit ka hewla *gwæet bõhõõta n *Mohiis ban da bed na b`kee b`getg bii hæn. ²³ Bii nnii na Sangband nn bantg wii^z kee hà di kunyõõ, na wii nnii noogra há kee hà himtg kuumn hà neer. Na há kee hà werii t`tigr n tigvolfee wiinga.»

²⁴ Fõõla nn da taaw há hoodr n bõhõõ welee lee, Fæestuusa t móm n wun na:

«Fõõl! ¿ Tilnn? ¿ Kpeln kod l`tilgr-vn?»

²⁵ Há leed-wu na:

«Berma! Mà ba til. Gwæet man bõhõõ tii ba gobiint ka ba n jugu.

²⁶ Huraa miil gwæetii, maa mà bee mà gwælm há nongan ka kpañ n fobehgu. Mà miil hóm na ba hõõ t`ni kuugu, l`da ba he fohmgan.

²⁷ Taa maara! ¿ Tia *gwæet bõhõõta nn da bed tii? Mà miil na tia-t.»

²⁸ Hãgrifaa t bõhõõ Fõõl na:

«¿ Bo na v`he mà kitg Krista tiwu myenm hæn?»

²⁹ Há leed na:

«Ka la myenm hæn laa, ka la jah jah, mà jobla Sangband na lag

26.23 Sangband nn bantg wii. Nyaan Tumtba hæggt wadgankenán, 2.31.

ven n jah, l' lag n bá kewlg-ma jana bee mɛmbee n`kitg wo man ba lee, ka kpaɸ konan wo man jehr lena.»

³⁰ H̄an bed welee lee, huraa t vid, wú n gomnwu n Berniiswu n bá da ba bà man bee ³¹ t rorm n ka bɔhɔɔ taa na:

«Nidwunwuna ba kohɸ bii na bá kuu-wu laa bá riw-wu sarga.»

³² H̄agrifaa t bɔhɔɔ Fɛestuus na:

«Ka nidwunwuna nn ba biir na h̄a bagl na hurberma yaa h̄a yaagu, ban ba bà saa-wu.»

**Bà tuaa Fɔɔlwu Roomaa kɔrgun,
hambermm t baɸ n ka fug, meel t luurm**

27 ¹ Ban da bed na t`jib meel t`san H̄itaalii tantn lee, bá lɔgm Fɔɔlwu n ta sarga tiiba biiba n to tawdba bermfii bà hoh-wu na Yuulyuusa. Wii da kiiga *Roomaa tiiba tawdhiinu ban hoh na "hurberma tawdhiinu" huu h̄en. ² T`jib meel diir n nyab. D`da ren H̄adramiit ka ked na d`jehnt H̄asii tant meela jehntlai. Masedonii tantn, Tesaloniik kɔrgu tii H̄ariistarka da ba t`man. ³ Tonju t vet, t`taai Sidoon kɔrgun. Yuulyuusa nn da h̄ena Fɔɔlwu hɔmgu lee, h̄a sahm-wu huru na h̄a san h̄a nyaan h̄a tuurmba bà tɔrg-wu. ⁴ T`vid ree n jib meelii. Wo ham nn da tuuga-t lee, t`ber n Siifr tant kɔpama na t`kewr-t. ⁵ T`da mɛwdg nyaam m`ba Silisii n ta Fanjiilii tant man mii n taai Miira, Liisii tantn. ⁶ Reekanii, tawdba bermwii t rorm n yum meel diir d`riir H̄aleksandrii ka ked H̄itaalii tantn, t`jib d`ni. ⁷ H̄am da fugln. Lee, t`h̄em goora kɔd ka ked heee, gemm n gemm nnii tn da nyuh Kiniid tant. H̄amii nn da fug l`kpaɸ na t`bee t`bahrii n ree lee, t`kagd n Salmoonee kɔrgu gbiir ween na Kɛrɛt tant leegr-t. ⁸ T`da keda n gemmnt ka kagr nyaam n san n taai riikan, meela kan jehnta ree, bà hoh kan na «Jehntlanhɔmga», Lasee kɔrgu man.

⁹ T`da bɔrii gaama kɔd, noora bɔb goor t getg, yobr t fetg yobm^z, l`ka ba gemm na meel la ked. Tii kaa nnii, Fɔɔla nn baɸl-ba na:

¹⁰ «Taa reba-n! M̄a yul na, ka t`la ked, t`hurhuu ba bɛɸgu n nɔngan. Meelii n dn tohd bii kpaɸ l`he hɔm. T`mɔmba, ka t`ba he hɔm, t`ta bɔrii t`neerm.»

27.9 Kɔrguun, lee wen nnii hambermm nn bahaa n ka fug. Bee yobr da bahaa kidwɛɸlɸa kakeɸnan binkwɛl kidtaɸrgan.

¹¹ H̄an da la bɔhɔɔ-ba welee lee, tawdba berma t to h̄a kwɛɛwr h̄a kiig meel h̄en wii n meel tia. H̄a da kɔpaa diila Fɔɔla nn da bɔhɔɔ tii h̄en lii. ¹² Meel jehntlanɛe da kpaɸ hɔm na bá jehnt kan yobr. Tii kaa nnii, t`huuga kɔd nn da bag na t`nyab. Bà da bagl na, ka l`he hɔm, t`taai Feeniksi kɔrgun, Kɛrɛt tantn meela jehntlanɛa kiigan ká jiblanɛa ba n tonju faaga. Na ree nnii tn da ba t`jehnt yobr.

¹³ Tonju faaga hawernyiiga kiiga t baɸ n ka fug ka manna n Liibii tantn, bá ka diila na baa bà bee bà he wo bá nn diilgm lee. Bá vii kɔrgu kù h̄ena n ka tɔgr meel jehr yenlanɛa kuu, n ka ked ka bɛgr n Kɛrɛt gbiir. ¹⁴ Yelmaa, hambermm miim t ren n tonju kwɛɛn ka mana n kɔrguun. Bà hoh-m na «H̄erhakiloon». ¹⁵ Meel t ka dɛnwa, l`kpaɸ na t`bee t`ked ka tuuga ham n saaga. T`saa n saa, l`ka dɛnwaa n tn. ¹⁶ T`ber n kɔrhiiga kiiga ka ba nyaam huuga, bà hoh-ka na Kooda, kee t leeg-t jah'. T`h̄em gemm n kol kpiirgu kú mugaa n ka sohda nidba kuu. ¹⁷ Tn kolg-ku lee, meeln ɸmɛɛheedba t bɔm ɸmifi ka kaada meel. Ban da kuum na l`daa l`viil-t Liibii hawtn lee, bá hohɸ meel dimbermggu, n saa l`ka dɛnwa n tn. ¹⁸ Tonju t vet, hamii t ka la fug kimm ka ba daat, bá baɸ n ka rea meeliin want ka kɔɸ nyaamn na d`he vɛliigu. ¹⁹ Govolii, bá lɔgm bá mɔmba meeln ɸmɛɛḡb want n ta kɔhm nyaamn. ²⁰ T`h̄em goora kɔd ka kɔpaa yu muunu, ka kɔpaa yu ɸmedii, hamii la fug kimm. T`ka ta kɔpaa daag na t`ba t`neer. ²¹ T`da h̄era meeliin goora kɔd ka ba di bii. Lee, Fɔɔla t vid n jehnt nidba nɔngan n bɔhɔɔ-ba na:

«Taa reba-n! Nn ba n`kewlg n man, tn kpat t`bɛm Kɛrɛt. Tn kpaɸ t`bɔrii tn bɔrii bii. ²² Gwɛɸma lee, daa bɔrii-n ɸmeenm! N`ni hii kpaɸ h̄a bɔrii h̄a neerm. Meel n jah' nnii tn ba t`bɔrii. ²³ Sangband heɸl n man, má ka h̄ena d`ɸmɛɛḡb. Jana nyingu, d`tumtɸii daan mà man ²⁴ n hoh-ma n bɔhɔɔ na fobɛɸgu daa mad-ma, na l`ba na mà san hurberma man. Na Sangband h̄era hɔmgu na má n bà t`ked bee ni hii daa kpi. ²⁵ Tii kaa nnii, taa reba-n, daa bɔrii-n ɸmeenm! M̄a ba n daaḡb n Sangband. L`ba l`he wo tumtwii nn bed-ma lee. ²⁶ L`kee l`vaa-t kɔrgu kuugu gbiir h̄en, kù ba nyaam huuga.»

²⁷ Laara h̄areɸ nnii tn da h̄er, hamii la h̄ɛhraa-t n Mediteranee nyaamii h̄en. Turkoɸgu, meeln ɸmɛɛheedba t yum na, ka l`ba he hɔm, t`nyɔɸr n tant. ²⁸ Bá lɔɔl muɸu huuɸu, ka togdg h̄u noon bii jeegu, na bà nyaan nyaalm kilmgu jah'. Bá kɛɛml n yum na m`kilmgu boo meetaai kwɛɛtaɸ n hilbleɸ'. Bá mɔɔgii jah' n ta lilm kɔɸdgm n

TU

yum na kilmgu boo meetaai kwæereh n hiniind. ²⁹ Bà da sol na t' meelii daa gbufhdg fii rii, tii kaa nnii ban da loolg konjeet tnaat n kaann n ka welaa na tonju ragdg weem. ³⁰ Meeln ñmæeheedbee da bo na bà riir d' ni. Bà hofl kpiirgu ban da kolg kuu ka hogla na bà bo na bà sanii nongan bà loolg konvont. ³¹ Foola t bõhoo tawdba bermwii n tawdvolbee na:

«Ka nidbambena ba kpat meel nii, n`kpañ n`sohdg ñyen.»

³² Lee wen, tawdba t git ñmifihi hin mad kpiirgu hii n saa-ku.

³³ Safi na tonju ragdgaa, Foola t wed t' mēmbēe na t' di diit ka bõhoo-t na:

«Jana nnii goora kwifir n fanaa nn hõd, ka ban di bii. ³⁴ Mā miil na n`ni hii kpañ hā bõrii hā jugun jiiga kayenga mōmga. Tii lee, dii-n diit l' torg-n, n`sohdg ñyen.»

³⁵ Hān bed welee lee, n loigm kpoonu, n seerj Sangband na dii herā ñmæēgb t' mēmbēe nongan n gbefm-fu gbefā gbefā n bah n ka ju.

³⁶ T' kwæswa t kpen, t' ta jum. ³⁷ T' da ba meeliin nidba lēmi hirih n kwæelbleh n baroond. ³⁸ Tn dir l' togm-t lee, bà loigm diit t' da ba meeln tii n vaa nyaamn na d' he vliigu.

³⁹ Tonju nn dan n ragd lee, meeln ñmæeheedba t yum korguu n ka ba miig-ku. Bà bagm n yum riikan nyaam t lug tant, gwifiigbēfā ba kan, n ka mi na baa bà bee bà jēhlg kan meel. ⁴⁰ Bà gbentr kontii n saa-t nyaamn, n ta gbentr dabia ban joow meel n hee ñmifihi. Bà bah meel dimkaagu n nongan na ham hēfr-d. Bà ka kedaa n gbiirii ween. ⁴¹ Bà san n tarj n gwifiifoñr diir d' ba nyaam kwæen meel t kpat ka vël.

Meelii nongan t viil gwifiimn n ka kpaa bea ka dama, nyaalm wada t hēm d' kaann t waagm. ⁴² Tawdba t ka bag na bà ku sarga tiiba na bà ni hii daa gbu habara hā



Meel weegrān

fetg. ⁴³ Bà berma nn da bag na hā sohdg Fool lee, hā kirm n ban na bà daa he welee. Hā safm huru na bà mi habara bee bà loo nyaalmn nooga safi bà mēwdg, ⁴⁴ bà kpaa mi habara bee doot dabia hēn laa meel dagwēgt hēn bà ta mēwdg. Welee nnii ban da her bà mēmbēe t mēwd bii ba hee-ba.

Foola ba Maalta korgun

TU

28 ¹ Tn red kuumn lee, t' hom na bà hofl korguu na Maalta. ² Kan tiiba t sohd-t hom kpaalaa. Tonju nn da bah n ka ni hawet bee lee, bà sal-t bogm t' ka huura t' mēmbēe. ³ Foola t vaad dabit na hā lo bogmn, tulgu t hēm waabēfgu t rorm dabitii n nyahd hā nufu. ⁴ Korguun tiiba nn nyan waagbii jil n hā nufu lee, bà ka bõhoo taa na:

«Nidwunwuna ba na nidbēfn. Hān la fetg nyaamn lee, t' tiib ba sokl na hā neer.»

⁵ Lee, Foola t kofr waagbii bogmn, bii bēfgu t ka ba hee-wu. ⁶ Bà da mi na hā ba hā bah hā mōdm laa hā ba hā lor hā kpi myenm hēn. Ban hōdg l' hiid bii kpaa hēna-wu lee, bà lagii diila n ka bõhoo na:

«T' tiib biib kitg nida.»

⁷ T' kan da ba ree kpamga, korguu berma koot da ba kan. Bà da hofl-wu na Fuubliyuusa, hā ta sohd-t hom n gool-t baa goora hataf'. ⁸ Hā sa da doora n tulgu bēhii n nēnēfga mad-wu. Foola t san n yum-wu, n jow Sangband, n dee hā nifi hā hēn n gbaad-wu. ⁹ Lee n l' kaan, kan korguu bēftiiba t ta daan, l' gbaad-ba. ¹⁰ Bà da vala-t ka saf-t want kōd. Tn dan n ka nyaba, bà safm-t bii b' ba na t' mad n huru bii mēmbii.

Foola reda Maalta n taai Roomaa korgun

¹¹ T' hēm kan kidii hitaf', n dan n jib meel d' rēn Hāleksandrii, bà hōh-d na "Dumbtiib". D' da kpat yobr n ka ba korguun. ¹² T' taai Sirakuusa korgun n hēm kan goora hataf'. ¹³ T' rorm ree n beg n nyaam gbiir n taai Reejo korgun. Tonju t vet, tonju faaga ham t bah n ka fug, t' hēm goora hareh n taai Fusool korgun. ¹⁴ T' yum kan korguun Krista tiiba, bà jobl-t na t' he bà man laabilmr. Welee nnii tn da her n nyab ka ked *Roomaa. ¹⁵ Kan Krista tiiba da homra na t' kenan, bà tuugn-t kakefnan Hāfiyuusa yakun n bà kan hōh na "Daam faara hataf'" ree. Foola wen nyan-ba, hā seerj Sangband na

dii herá ημεεḡb, há kwεεwr t kpen. ¹⁶ Tn taai Roomaa lee, bá safm Fɔɔlwu huru na há goom n hayen, tawdfhii kiig há hɛn.

Fɔɔla ba Roomaa kɔrgun

¹⁷ Goora fatah n há kaann, Fɔɔla t hoh *Yuudaa tiiba bermba haa. Ban daan lee, há bɔhɔɔ-ba na:

«Teelba-n! Man la ba he t`tigr bɛhgu laa t`yandaba kowt tiit bɛhgu lee, bá mug-ma *Yerusalɛm n to *Roomaa tiiba bá mad t`kɔrgu bee.

¹⁸ Bee t gbaam-ma gwεεt n ka bo na bà saa-ma, kɔtɔd na bà da nyana na mà ba kohɩ bii l`ka ba na bá kuu-ma. ¹⁹ Ln da ba na bá saa-ma lee, *Yuudaa tiiba t kirm, lee má saa n bɔhɔɔ na hurberma beel hà yaa mà yaagu. Lag na mà daan na mà sam mà tigr^z. ²⁰ Tii kaa nnii man gbaam na mà nyaan-n mà gwεεl n nn. Biilm, mà ba konhanhenan *Yisraheel tigr nn daag b`hɛn bii kaa^z.»

²¹ Bá bɔhɔɔ-wu na:

«Tii ba sohdg wadga kiiga v`hidrn ká rɛn *Yuudee tantn, laa t`teelfhii ba rɛn kan n daan n bɔhɔɔ-t na herá bii bɛhgu. ²² Gwentahaa, t`bagl na v`biir-t v`mɔm b`ba v`diilan bii. Biilm, t`miil na baatea, nidba kɔd kpaá sɔkla kpaturu vn tagd huu.»

²³ Bá n Fɔɔl bá bah goor n dan n daan goorii ka ta ba kɔd ka yata nooga daa, n yum-wu há kan da go ree. Há bah hateekwεen kakehnan jabr, n ka rea gwεεt ka bɔhɔɔ-ba, ka faa-ba *Sangband huraant gwεεt, ka figr Mohiisa *bahlb n *gwεεt bɔhɔɔtba wadiin gwεεt hɛn, na bá tii Yeesua ret hɛn. ²⁴ Volba t tii fan da bɔhɔɔ tii, volba t ka ba tii. ²⁵ Ban da nyaba ka kpaá bea na bà hom n taa bà hɛnba lee, Fɔɔla t bɔhɔɔ-ba kuyengu na:

«*Vofoom Buudm da ba n gobiint mn da gwεεla n `yandaba ka tagaa n gwεεt bɔhɔɔt Yesaaya noor na

²⁶ *Há san hà biir tigrndina tiiba na*

bà nan ba bà kewlgm hɔm gwentah, ka kpaá hum.

Bà nan ba bà geem hɔm gwentah, ka kpaá yu.

²⁷ *Kɔtɔd na, tigrndina tiiba ba tangerm.*

28.19 Nyaan Tumtba ημεεgt wadgankenana, 25.11.

28.20 *Yisraheel tigr nn daag b`hɛn bii*, biilafh nnii kpiirmba himtgm, wo Yeesua nn da himtg lee. Baa bà bee bà ta ree na *Yisraheel tigr nn daag hà hɛn wii*, wiilafh nnii Sangband nn bantg na há daan hà daf nidba juuni wii, wii nnii Yeesua.

*Bà nyadra bà tobha
n muur bá niini kimm,
ka bo na bá niini daa yum,
na bá tobha daa hom,
na bá rarm haaw,
na bá daa bidg bayen n mà ween
na mà gbaad-ba.*

Saberma noon gwεεt nnii.

²⁸ Fɔɔla t lilm bɔhɔɔb na:

«Miig-n hɔm na bà tuun Sangband jugu dahb gwεεt bá kpaá na Yuudaa tiiba bee. Bee lee, bee ba bà kewlg gwεεtii.» [²⁹ Hɛn bed welee lee, *Yuudaa tiiba t ka nyaba ka kpal taa tulgu tulgu.]

³⁰ Fɔɔla t sohd disaku n hɛm bina hareh dee dee ka go kú ni ka faad. Reekan nnii fan da sohdá bá da kena ka yuu-wu bee. ³¹ Há da faa *Sangband huraant gwεεt ka weráa Berm Yeesu Krista gwεεt n há kwεεwr ka ba há sɔklbn.

TU

Foola wadga fan da hɔɔ

ROOMAA TIIBA

kee

————— B' ba wadgankenan bii —————

Foola hɔɔda wadgankena Roomaa Krista tiiba. Roomaa da ba na leedaa kɔrbermgungu mɔmgun. Krista tiiba kpaturu da ba kan. Foola ban san kan. Hɔɔ da fɛlgaa hɔɔ huru kɛna tɛhɛm lee, n lo na hɔɔ san kan ka kedaa vɔkun tonu faagan kakehnan Hɛsfaany na hɔɔ faa kan Gohɔmt. Lee, hɔɔ ka hoor wadgee na kɔ maantr hɔɔ daanm ka ta bɔhɔɔ kan Krista tiiba fan weraa bii. Roomaa tiiba wadgee weraa kpaalaa gwɛɛt Foola nn faa tii. Hɔɔ kpelaa hɔɔ wadgee ka bɔhɔɔ na Sangband tagaa n Yeesu Krista Gohɔmt ka dah bɔɔ tia t' hɛn bee juuni, mig Yuudaa tii laa hɔɔ kpaɛ na Yuudaa tia (1.16). Wadgee ta weraa lan nii In ba na Yuudaa Krista tiiba n Krista tivɔlbee nn ba bɔ neer kpaturun lee.

- *Hubi1^{ga} kakehnan hubi8^{gan}, Foola bɔhɔɔ kowt bahɛb valgm n Sangband hɛn tiim Yeesu Krista nn sah huru bii gwɛɛt. Foola bɔhɔɔ na nidbee mɛmbee ba na fubɛhtiiban, mig Yuudaa tii laa hɔɔ kpaɛ na Yuudaa tia.*
- *Hubi9^{ga} kakehnan hubi11^{gan}, Foola gwɛɛla l' hɛl tuurnt t' ba *Yisraheel, tigr Sangband nn bantg dii, n Krista tiiba l' huuga tii. Yisraheel tiibee mɛmbee kpaɛ na Krista tiiban. Gwentah, Sangband ba kɔhɔɔ d' tigr. Goor diir, d' n tigvolhee bɔɔ nan miigaa Sangband hɔmgungu dn werii ka tagaa n Yeesu Kristwu kuu.*
- *Hubi12^{ga} kakehnan hubi15^{gan}, Foola bɔhɔɔ In ba na Krista tiiba neer kpaturun n kɔrgun lee. Hɔɔ ta gbaama na bɔɔ hom n taa ka kpaɛ yaa taa n yaagu.*
- *Hubi16^{gan}, Foola togla hɔɔ wadga ka seenja nidba kɔɔ hayen hayen.*

Seenja

1 ¹ Man nii Foola, Yeesu Krista hɛmɛheeda. Man hoora-n wadgankena. Sangband hoh-ma na mɔɔ bɛm Yeesu Krista *tumta n bant-ma na mɔɔ faam d' Gohɔmt. ² Welee Gohɔmtii nii Sangband nn da bed weem n dool ka tagaa n *gwɛɛt bɔhɔɔtba. Tii nii t' ta ba *Wadbuudgan. ³⁻⁴ Welee gwɛɛtii hɛla d' Budaaga. Kee nii t' Berm Yeesu Krista. Hɔɔ da ba na nidn ka rɛn *Daviida buudmn. Sangband *Vofoom da ba hɔɔ ni. L' ree n bɔhɔɔ wiingan kpaalaa na wii nii d' Budaaga d' wen da himii-wu kpiirma huuga lee wen. ⁵ Wii kaa nii Sangband nn her-ma hɔmgungu na mɔɔ bɛm na tumta, ka bo na mɔɔ he na bɔ kpaɛ na Yuudaa tiiba bee mɛmbee tiim hɔɔ hɛn ka vala-wu. ⁶ N' ta ba welee tiibee huuga, nen, nen hak Sangband hoft n ka ba na Yeesu Krista reba nen. ⁷ Mɔɔ hoora wadgee nen, nen ba *Roomaa n' mɛmbee nen. Sangband sɔkl-n n hoh-n na n' bɛm d' reba.

T' Sa Sangband n Berm Yeesu Krista si-n bɔɔ hɔmgungu n bɔɔ nigigu!

Foola bagɛ na hɔɔ san hɔɔ nyaan Roomaa Krista tiiba

⁸ Nooga sah, mɔɔ seenja Sangband n' mɛmbee n' hɛn na dii herɔ hɛmɛɛgbɔ ka tagaa n Yeesu Krista, l' kɔtɔɔ na mɔɔ fuma bɔɔ gwɛɛla n' gwɛɛt hɛn tiim gwɛɛt tant mentn. ⁹ Mɔɔ seenja, mɔɔ deeda n' hɛn heruf'. Sangband mɔmɔr miil na man bɔhɔɔ tii ba gobiint. Mɔɔ hɛna d' hɛmɛɛgbɔ n mɔɔ kwɛɛwr mɛnd ka faa Gohɔmt t' hɛl d' Budaaga tii. ¹⁰ Mɔɔ ta gbaama heruf' na d' si-ma huru na ka mɔɔ daan n' man l' he hɔm, ¹¹ l' kɔtɔɔ na l' hɛna-ma loogu wo mɔɔ nyaan-n, mɔɔ si-n *Vofoom Buudm kegɛt tiit na l' hafɛlg n' gwɛɛt hɛn tiim, ¹² hia! na mɔɔ n' nn t' laglg t' doolgm taa kwɛɛwa ka tagaa n' t' gwɛɛt hɛn tiim tn ba n' miil.

¹³ Teelba-n, man kpaɛ n' bag na n' lifr ka kpaɛ mi na mɔɔ hɛna diila heruf' na mɔɔ daan n' man, ka bo na mɔɔ hɛmɛɛgbɔ roon roona wo bn rɔn tigvolheen lee, gwɛntah, hal n' jana l' lakla-ma. ¹⁴ Mɔɔ hɛmɛɛgbɔ hɛla nidbee mɛmbee, bɔɔ nɔnii wentg n' bɔɔ nɔnii ba wentg bee, n' nan wadmiidba n' bɔɔ kpaɛ mi wadii bee. ¹⁵ Tii kaa nii In bee-ma loogu kpaalaa na mɔɔ ta faa-n Gohɔmtii nen, nen ba Roomaa nen.

Gohɔmt gemnt

¹⁶ Tii nii man fan Gohɔmt ka kpaɛ n' jiwfi. Tii nii Sangband gemnt t' dah bɔɔ tia bee mɛmbee juuni tii, ka laraa n' Yuudaa tiiba ka tagla n' bɔɔ kpaɛ na Yuudaa tiiba bee. ¹⁷ Gohɔmtii rea ka weraa lan

Ro

nnii Sangband nn hɛna nida t kit hɔmwu d`nɔngan lee. B`hɛna nida t kit hɔmwu Sangband nɔngan bii nnii gwɛɛt hɛn tiim, mii n jaɸ'. Biilm, l`hɔda *Wadbuudgan na hɔma nan ba hɔ neer n gwɛɛt hɛn tiim².

NIDBEE MɛMBEE KOHL SAJGBAND NɔNGAN

Bá kpaɸ na Yuudaa tiiba bee kohɸ Sangband nɔngan

¹⁸ Sangband ba saɸgbambiimn. D`kwɛɛwweerga hohnta biiba bá kpaɸ jeerɸa-d ka ta kpaɸ vala d`sɔkɸb bee hɛn. Welee tiibee neerɛɸm nyɔdl gobiint gwɛɛt. ¹⁹ Biilm, Sangband daraa welee tiibee tobɸa l`baɸr n na b`ba na bá miim d`hidrn bii ba wiinga bá nɔngan. Dii mɔmr werii-ba-b. ²⁰ Tant reem daa n jana, Sangband nn maantr b`kpaɸ nyaanb bii, d`gemmnt t`kpaɸ n faarɸu n d`mɔmr beebii membii yul d`ɸmɛɛgtn ka nida t diilg. Welee kaa nnii hii nn kpaɸ kee hɔ man n tiit na hɔ biir na hɔ fetg Sangband nufun. ²¹ Biilm, ban la mi Sangband lee, n ka kpaɸ nyɔka-d ka ta kpaɸ tia na bà seeɸm-d na dii hɛra ɸmɛɛgb wo ln gbaama lee. L`ba na bii l`nn bɛm na bà hɛm-d bii nnii. Bá diilyemreɸa bɔrii-ba, l`saa bá rarm t haaw kpirah'. ²² Bà kɔkma na bà ba n rarbiilm, l`ba na bà tiin. ²³ L`nn bɛm na bá door Sangband tiɸan na dii heɸl n nyɔkb ka ta kpaɸ ku lee, bá hel n ka door boga ban kudr ka tɔnaa n nid hee kwɛɛn, l`ba na wii kuuln. Bà ta kudra boghee ka tɔnaa-ha n ɸmɛni, n nakpai hinaahi dɔm n waagi. ²⁴ Welee kaa nnii Sangband nn saa bá jufot t haaw, bá ka lɔg bá gbani ka hɛtra wo ban hɛna lee. Welee hɛna bà tigla bayenwu jiwɸi vol wo vola. ²⁵ Bee lagii gobiint gwɛɛt t`hɛl Sangband tii n gokaat ret. Bà hel n ka door want tiit Sangband nn ree tii tiɸa ka hɛna t`ɸmɛɛgb, l`ba na Sangband tiɸa nnii ln ba na bá door. Dii nnii want mɛnt reeta. Bá nyɔkm Sangband bina mɛna kakeɸnan! L`bɛm welee!

²⁶ Tii nnii Sangband nn saa bá nakakeet neerm t ka tigla-ba jiwɸi. Welee tiibee foɸba saa l`nn bɛm na bá n daba l`goom n taa lee, n hel n ka go n taa bayen, l`ba na welee hɛbii kpaɸ magr. ²⁷ Ta welee nnii daba nn ta kpaɸ bag na bà goom n foɸba bà diila kulaa

1.17 *Hɔma ba hɔ neer n gwɛɛt hɛn tiim.* Baa bà bee bà ta hom na hɔ gwɛɛt hɛn tiim ba sɔbb wii nan ba hɔ neer.

taa hɛn. Bà gool n taa bà hɛnba l`saɸ jiwɸi. Tii nnii ban soɸda fat t`magr n bà ɸmɛɛɛɸt tii. ²⁸ Wo ban ba tii na bà miig Sangband hɔm lee, d`saa bá jufot t haaw bá ka hɛna bii b`kpaɸ magr na bà hɛm bii. ²⁹ Bá kwɛɛwa hugl n baarɸb, n dadrb, n nɔmvuurɸu, n talmt n nɔmmooga. Bà hugl n nidkuuɸa, n kpala, n rarɛɸm, ka neer yɔɸ', ka ba hidkɔɸɸb. ³⁰ Bà gbafra taa ka kpaɸ sɔkla Sangband, ka su nidba, ka jahra bayen, ka ta weraa bayen. Bà biira bɛɸgu hɛbn, ka kpaɸ vala bá reba, ³¹ ka ba joojoont, ka kpaɸ hɛna bà gwɛɛt hɛn. Bà kpaɸ n kwɛɛwr, ka kpaɸ yu hii figm. ³² Bá miil hɔm na Sangband mug na bà neer welee bee mag kuum. Ban la mi welee lee, n ka la neer welee, ka fɛla ka ba baagr bà ta neer welee bee hɛn.

Há yaa volba n yaagu wii daraa hayen hɔ tobr

2 ¹ Nid ven yaa n volba ven, nan kpaɸ v`bɛm n tiit na v`biir na v`fetg ka v`la ba na ven nnii wena. V`wen yaa volba n yaagu ka ta neer wo ban neer lee, ¿ kpaɸ tula vyenwu hoogu nnii? ² T`miil na Sangband yaa n biiba bà neer welee bee ka tagd gobiint. ³ ¿ Diila na ven, ven yaa n bá neer welee bee n yaagu ka ta neer bà dela ven, nan feta n Sangband yaagun? ⁴ ¿ Laa nima Sangband hɔmgu n d`kwɛɛwdeb le? ¿ Kpaɸ mi na d`hɔmguu ba l`he na v`lagii neermn? ⁵ V`jugun hafra, v`kpaɸ tia na v`lagii. Tii kaa nnii vn fakaa v`hɛn Sangband kwɛɛwweerga goor dn nan yaa n nidbee mɛmbɛe dii. Goorii, Sangband daa d`werii na d`yaagu ba sɔbb. ⁶ L`goorii, *Sangband kee d`to baawenwu hɔ fat l`magr n ɸmɛɛgt han her tii².* ⁷ Bá hɛna hɔmgu ka ked n nɔngan ka bag Sangband nyɔkb, n jeerɸb, n neerm m`kpaɸ difaa mii bee lee, Sangband kee d`saa na bá neer d`man kakeɸnan. ⁸ Gwentah, bá kir gobiint ka vida Sangband hɛn ka hɛna bii bɛɸb bee lee, Sangband daat n d`kwɛɛwweerga kee l`lor bá hɛn. ⁹ Higm n himaɸr hɔda baaben tii hɔ hɛna bɛɸgu wii ka foogaa n Yuudaa tia ka fɛla n há kpaɸ na Yuudaa tii wii. ¹⁰ Baaben tii hɔ hɛna hɔmgu wii lee, Sangband kee d`si-wu nyɔkb, n jeerɸb, n nigiiigu ka ta foogaa n Yuudaa tiwu saɸ', ka fɛla n há kpaɸ na Yuudaa tii wii. ¹¹ Biilm, Sangband kpaɸ lɔɔ raarb nidba huuga.

¹² Tii kaa nnii bá her fubɛɸga ka ba miig Mohiisa *baɸɸb bee nn kee bà kpi l`ba yaa n ban ka tagd baɸɸbii. Gwentah lee, bá her

2.6 Gwɛɛtii ba Yum62^{gan}.13.

Ro

fubefhga ka mi Mohiisa bafhlb bee lee, bà kee bà yaa n ban ka figr bafhbii jugun. ¹³ ¿ Bá kewla bafhbii kewluh bee beel homba Sangband nongann? Háai! Bá hena b' jugun bee kee bà bém homba d' nongan.

¹⁴ Bá kpañ na Yuudaa tiiba ka kpa mi Mohiisa bafhlb, ka la hena bà soklbn bii bn gbaama bii bee, l' weraa na bà mada bafhbii ka la kpa mii-b. ¹⁵ Bá beeb weraa na bafhlb nn gbaama bii ba bà kwεwan. Bá rarmn weraa welee, l' saa ban bea na bà tulgm taa hoogu laa, bà jowiim taa vol wo vol lee^z, ta weraa welee. ¹⁶ L' menguu kee l' riir wiingan goor Sangband nn kee d' tag n Yeesu Krist d' yaa yaagu n bii nidba nn kpehdra bà kwεwan bii. Gohomt man fan tii nn bohoon nni.

Yuudaa tiiba kofl Sangband nongan

¹⁷ Ven, ven hof vyen na Yuudaa tii ven, neera ka figr *bafhlb hén, ka nyoka vyen na daaga Sangband hén, ¹⁸ ka mi d' soklb, bafhlb t werii-v lan nni vn ba v' bee v' miig bii b' ba hom bii lee. ¹⁹ Ta logl vyen na ven dada joomba, ka diila na ven nni biiba bà gbuñ nyeetn bee wiinga. ²⁰ Ta diila na ven sahl joojoomba rarm, ka log vyen na bii weriita, blaflb kaa na dihaa n v' ni na bafhbii membii nni miib n gobiint. ²¹ Héee waa! Ven, ven weraa volba ven, ¿ ben kaa nni vn kpa weraa vyen? Bafhla volba na bà daa bam, ¿ l' hem lan na vii bama? ²² ¿ Lag ven bohoon na bà daa yaruuma? ¿ L' hem lan vii t ka yarwa? Kpa tiina n boga, ¿ l' hem lan v' ka ta baaw bugnóniin want? ²³ Nyoka vyen na nen hefl n bafhlb, l' ba na hena bii b' rota n bn. ¿ Welee kpa weraa na kpa jeenla Sangband? ²⁴ ¿ *Wadbuudga kpa bohoon na: *Nii kaa nni bá kpañ na Yuudaa tiiba bee nn su Sangband?*

²⁵ L' ba welee biilm na, ka v' hena bafhlb jugun, *botgm t ka ba daft. Gwentah, ka v' rota n bafhlb bá la botg vii, l' ηmetg wo bà ba botg-v. ²⁶ Tn biir na hii bee bà ba botg-wu, hà tagd bafhlb sent, ¿ Sangband kpañ d' log-wu wo hii ban botg wii? ²⁷ Welee tii ban ba botg hà tagd bafhlb wii kee hà yaa-v n yaagu ven ban botg v' ka rota n bafhlb ka mad b' wadii ven.

2.15 ...ban bea na bà tulgm taa hoogu laa bà jowiim taa vol wo vol lee... Baa bà bee bà ta hom na ...ban bea ka miigaa na bà kohln laa bà hera hom lee...

²⁸ Há ba na Yuudaa tii biilm wii kpa bee-t hà gbanu hén, laa lag gbanu jugun lamba weraa na bà botg hii. ²⁹ Yuudaa tia mom nni há bee-t há kwεwrn wii. L' saa botgm momm nni m' rēna kwεwrn mii. Mii nni Sangband *Vohoom rem, lag bafhlb wadiin rem. Há ba na Yuudaa tii biilm wii sohda hà jeenlb Sangband man, lag nidba man.

Nidbee membee kofl Sangband nongan

3 ¹ Héee waa! ¿ Yuudaa tiiba waym nni tem? ¿ *Botgm daft nni tet? ² Biilm, waybermm bee l' menguun, blaflb kaa Sangband da to d' gwεt Yuudaa tiiba sahl'. ³ ¿ T' ba t' biir nan na laa? ¿ Na ka bà ni biiba ba tii gwεtii hén l' bém na Sangband kpañ d' mad d' gwεt na bee nn ba mug-t laa? ⁴ Háai! Lag welee. L' ba na t' miim na Sangband ba gobiint, ka nidbee membee la ba na gokaat tiiban. L' hoda *Wadbuudgan na:

*Sangband gwεlb kee l' werii na d' ba sobb,
l' saa d' yaamn d' di jugun^z.*

⁵ Man gwεl wo nida nn gwεla lee. Ka l' boo tii nn kpañ sobb lee weraa na Sangband ba sobb, ¿ t' biir na laa? ¿ Na d' kwεwweerga nn luur t' hén lee weraa na d' baanja-t nni laa? ⁶ Háai! Ka l' ba welee de, ¿ Sangband kee d' he lan d' yaa tant ment n yaagu? ⁷ Laa, ka l' boo mà gokaat man hena tii rea Sangband gobiint wiingan, l' helaa ka jeenla-d, ¿ ben kaa nni ban kee bà dar mà tobr wo fubefhtia? ⁸ ¿ Ben kaa nni tn kpañ t' biir na: « Tn hem-n befhu ka bo na homgu daan » wo bà gbafh-t bee nn tegda na tn bohoon nni? ¿ Welee tiibee tobr darm kpañ tii nni?

⁹ ¿ Momgu l' ba nan na t' mug na bee? ¿ Na Yuudaa tiiba ten t' yata volbee laa? Háai! Mà kpa diila. Mà fetg-n reem n werii na Yuudaa tiiba n bá kpañ na Yuudaa tiiba bee vefra fubefhgan.

¹⁰ Wadbuudga bohoon na:

« Homa kpañ rii, hayenha moma kpañ'

¹¹ *Rarm tii hii kpañ',
hii kpañ ka bag Sangband.*

¹² *Bá membee, bà fiwdgn.
Bà laglg n boorm,
hii kpa hena bii hom*

3.4 Gwεtii ba Yum51^{9an}.6.

Ro

hayenħa mɔma kpaħ'Z.

13 *Bá lakpana yahra wo bilu noor,
bà gelmii lɛlwa golamei.*

Bá gwia ħen ba jukpata rahm.

14 *Bà gwɛɛla nobeħa, ka mool gwɛɛt'Z.*

15 *Bà ba kelliigu nidkuunjan.*

16 *Bà kohla l' biħ bá huri jugun ka loɔ kunyɔŋu.*

17 *Bà ba miig nigiiigu huru.*

18 *Bà kpaɛ geewa n kan na l' ba na bá solm Sangband'Z.*

19 L' ba na t' miil hom wadii nn boħɔɔ l' hel *bahlb tii. Gwɛɛtii hela biiba bà neer bahlb kwɛɛn bee. L' ħera welee na hii daa bɛm n tiit na ħà kɔɔ, l' saa bà miig na baaben tia kohl Sangband nɔngan. 20 Tii kaa nnii ln kpaɛ kee l' hoh hii na hɔma Sangband nɔngan l' bahr n na ħà ħera bii bahlb nn gbaama bii. Biilm, bahlb tɔra n jah na nida miig na ħà ħera fubɛħga.

GWɛɛT ĤEN TIIM SAA SAŊGBAND T LɔGM ĤII NA ĤOMA

**Gwɛɛt ħen tiim saa nida t kit hɔmwu
Sangband nɔngan, lag bahlb**

21 Gwelŋa lee, Sangband werii lan nnii dn ħena t' kit hɔmba ka ba tag n *bahlb wo b' wadii n *gwɛɛt boħɔɔtba nn da bed lee. 22 Sangband saa nidba kita hɔmba d' nɔngan ka tagaa n gwɛɛt ħen tiim ban ba n Yeesu Krista ħen mii. D' ħena welee bá tia Yeesu Krista ħen bee mɛmbee, blaħb kaa d' kpaɛ loɔ raarb nidba huuga. 23 Biilm, bá mɛmbee ħera fubɛħga n ka ba vɔku n Sangband nyɔkb. 24 Gwentah, Sangband hɔmgu kaa nnii dn loɔ-ba yem na hɔmba d' nɔngan ka tagaa n Yeesu Krista. Wii rea-ba fubɛħgan. 25-26 Wii nnii Sangband nn loɔr n vidm ka bo na l' waa bá tia *vitii ħen bee fubɛħii. Welee nnii Sangband nn ħer na d' werii na d' ba sobb. D' manna ka ba welee d' wen da ju kwɛɛwr ka kpaɛ daraa nidba tobħa bá fubɛħii kaa. Hal n jana d' la ba welee ka bag na d' ħe na bá tia Yeesua ħen bee kitg hɔmba.

3.10-12 Gwɛɛtii ba Yum14^{gan}.1-3.

3.13-14 Gwɛɛtii ba Yum5^{gan}.10, n Yum140^{gan}.4, n Yum10^{gan}.7.

3.18 Gwɛɛtii ba Yum36^{gan}.2.

27 Lee de, ĭ tiit ta bee na hii jahrm ħayen? Ĥaai! Tiit kpaħ. ĭ Ben kaa? Na lag bahlb valgm beel daft, na gwɛɛt ħen tiim beel daft.

28 Tn mug-n nan na gwɛɛt ħen tiim n jah ħena nida t kit hɔma, lag bahlb valgm! 29 ĭ Laa Sangband ba na Yuudaa tiiba n jah redn le? ĭ Lag bá kpaħ na Yuudaa tiiba bee ta redn? Biilm, d' ta ba na bá kpaħ na Yuudaa tiiba bee redn. 30 D' ba dyen n jah'. Dii ħena Yuudaa tiiba kita hɔmba bá gwɛɛt ħen tiim kaa wo dn ta ħena bá kpaħ na Yuudaa tiiba bee ta kita hɔmba ta bà gwɛɛt ħen tiim kaa lee. 31 Ka welee, ĭ gwɛɛt ħen tiimii kpia bahlbn? Ĥaai! Yanta gwɛɛt ħen tiim saħl-b b' jeegu mɛnguu.

Ro

Ĥabrahaamwu n Daviid bà gwɛɛt

4 1 Tn loɔ-n tɔniiga n t' yandaa *Ĥabrahaama! ĭ Tet nnii tn ba t' biir ħà hidr nii? ĭ Ĥà da nyan ben t getg ħà neerm nii? 2 Ka l' loɔ-wu na hɔma ħmɛɛgt ħan da ħer tii kaa, ħan ba ħà bee ħá jahrm ħayen. Gwentah, l' kpaħ welee Sangband nɔngan. 3 ĭ *Wadbuudga kpaɛ boħɔɔ na: *Ĥabrahaama da tii Sangband ħen le d' loɔm-wu na hɔma l' bahr n ħà gwɛɛt ħen tiim?*

4 Ĥmɛɛħeeda soħda ħà fat. ĭ Laa bee? Fat ħan soħda tii kpaħ na hɔmgu kuugu nnii ban ħer-wu. Fɔmrn le. 5 Ka hii kpaɛ loɔ ħà daağb ħá ħmɛɛgt ħen, gwentah, ka loɔ-b Sangband ħen na dii yaa fubɛħtiiba n yaagu, d' ba d' ħig ħà gwɛɛt ħen tiim ħen d' hoh-wu na hɔma. 6 Ta welee nnii *Daviida nn boħɔɔ na lamɛɛgu tii nnii hii Sangband nn loɔr na hɔma l' kpaħ na ħá ħmɛɛgt kaa wii.

7 *Lamɛɛgu tiiba nnii*

*biiba ln kpil bá ħɛbbɛħb
n waa-ba bá bɛħgu bee.*

8 *Lamɛɛgu tii nnii*

*nid Saberma nn kpaɛ loɔ na
ħà kohl bii wii'Z.*

9 Ka welee, ĭ lamɛɛguu ba nan na ban *boɔr bee n jah rekun laa kù ta ba na ban ba boɔr bee reku le? T' boħɔɔ na Sangband da loɔra Ĥabrahaam na hɔma ħá gwɛɛt ħen tiim kaa. 10 ĭ Laa wen nnii dn da miig-wu na ħà ba sobbii? ĭ Bá *boɔg-wu laa bà ban boɔg-wu le? Ĥaai! Bà ban boɔg-wu. 11 Sangband da loɔra Ĥabrahaam na hɔma

4.8 Gwɛɛtii ba Yum32^{gan}.1-2.

sah bà ban botg-wu, há gwæet hæn tiim kaa. Sangband t sokl na há yuur botgm lamba l'weraa na hà ba na hõma. Welee nii hæn kitg ban ba bod bà tia bee mæmbee sa, ka bo na l'ta log-ba na hõmba, ta bà gwæet hæn tiim kaa. ¹² Hà ba na ban bodr bee san, lag nan na bá nyoka bayen na bà bodran bee, bá tagd t' sa Håbrahaama nakpaŋa bee. Hà da ba n gwæet hæn tiim sah le bà bõta-wu.

¹³ ¿ Sangband da ba biir Håbrahaam n dool na wú n hà buudm bá nan kee bà hehm n tant ment? D' da ba feer welee na hæn vala *bahlb l' kaa, gwentaŋ Sangband logra-wu na hõma há gwæet hæn tiim kaa. ¹⁴ Ka ln bẽm na bá vala bahlb bee n jaŋ hehm n kegt Sangband nn sah tii, gwæet hæn tiim nn ba m' bẽm yem, bii Sangband nn bed n foorm bii ta kpaŋ', ¹⁵ l' kotod na bahlb kena n Sangband kwæwweerga, l' saa bahlb kan kpaŋ ree, b' kohlb ta kpaŋ kan. ¹⁶ Tii kaa nii Sangband nn bed n foorm tii nn bahr n gwæet hæn tiim, ka bo na l' bẽm na hõmgu kuugu nii dn her yem na l' ta toŋ Håbrahaama buudmii menmii. Kù kpaŋ toŋa bá vala bahlb bee n jaŋaa, kù ta toŋa bá tia wo Håbrahaama nn da tii lee bee. Wii nii t' mæmbee t' sa ¹⁷ wo Wadbuudga nn bõhõõ na: *Mà hera v' kit tiga kod yandaa*. Sangband nõngan, wii nii t' sa. Dii hæn nii hæn tii. Dii himaa kpiirma ka saa na b' kpaŋ bii bẽm.

¹⁸ Daaŋb nn da kpaŋ lee, ¿ Håbrahaama t ka la ba daag n tii Sangband hæn? Welee kaa nii *hæn kitg tiga kod yandaa wo Sangband nn da bed-wu lee na «v' yakii kee hi bẽm kodgu kpaalaa»*. ¹⁹ Há bina da nyõhra læmu, hà hedgaa kuum, hà fõg *Saraa kpaŋ hà bee hà meed. Ln da la ba welee lee, há gwæet hæn tiim ba gwihdg felah'. ²⁰ Biilm, hà ta ba nigii n bii Sangband nn da bed n foorm bii. Há gwæet hæn tiim t hel n hafil-wu, há yuum ka jeenla Sangband. ²¹ Hà da miil hõm na bii Sangband nn bed n foorm bii, d' ba n gemmnt na d' he l' jugun. ²² Tii kaa nii *Sangband nn logr-wu na hõma hà gwæet hæn tiim kaa*. ²³ Ln hõd Wadbuudgan na *Sangband logra-wu na hõm* lee kpaŋ hel Håbrahaamwu n jaŋ'. ²⁴ Gwæetii ta hela ten, ten tii Sangband hæn d' logm-t na hõmba ten². Dii himii t' Berm Yeesuwu kuumn. ²⁵ L' vidra-wu t' fubehii kaa, Sangband t' himii-wu kuumn na l' bee l' he na t' kitg hõmba d' nõngan.

4.24 Gwæetii ta hela ten, ten tii Sangband hæn d' logm-t na hõmba ten. Baa bà bee bà ta hõm na: *Gwæetii ta hela ten, ln logr na hõmba ka tia Sangband hæn ten*.

Jugu dahb Yeesu Krista nn daan-t n bii

5 ¹ Sangband hõh-t na hõmba l' bahr n t' gwæet hæn tiim. Gwæhŋa lee, t' neera nigiiugun t' n Sangband ka tagaa n t' Berm Yeesu Krista. ² L' tag n Yeesu le, t' gwæet hæn tiim t saa na t' yuur Sangband hõmgu. Kuu ni nii tn bee gwæhŋa, t' ka nyoka tyen na t' daaga na t' nan soŋda Sangband nyokb. ³ B' ba hõm ka yata bii nii na tyen nyokbii bahra n t' kunyõŋu deb, l' kotod na kunyõŋu saa na t' hafir. ⁴ T' hafirmii saa na t' di tarmga jugun. Tarmga jugun debii t daan n daaŋb. ⁵ Welee daaŋbii kpaŋ hogla. Biilm, Sangband hugl t' kwæewa n d' soklb ka tagaa n *Vohoom Buudm dn sir-t mii.

⁶ Biilm, tn da kpaŋ n gemmnt lee, Krista t kuum fubehii kaa l' magr n vuugu Sangband nn da lo kuu. ⁷ L' ba gemm na hii tii hà kpi nidhõma kaa. Ka tiit, hii ba há bee hà tii hà kpi hõmgu tiifii kaa. ⁸ Kpaŋ-n Sangband nn werii na d' sokla-t lee! T' wen da ba na fubehii lee wen, Krista t kuum t' kaa.

⁹ Gwelŋa lee, ka l' tag n hà jiiim Sangband t saa na t' kit hõmbaa, ¿ lan nii hà neerm nn kpaŋ kee m' saa na t' fetg Sangband kwæwweerga nuhu ni? ¹⁰ Ka t' wen da ba na Sangband rafeedba lee wen, d' kuum gwæet t' n dn t' huuga ka tagaa n d' Budaaga kuum, wo t' n dn tn kur taa n gwæet lee, ¿ lan nii ln kpaŋ kee l' dah t' juuni ka tagaa n d' Budaaga neerm? ¹¹ Lag tii n jaŋ, t' ta nyoka tyen Sangband nõngan t' Berm Yeesu Krista kaa na wii kura gwæet t' n Sangband t' huuga.

L' yaa-t n yaagu Hådama kaa, ka log-t na hõmba Krista kaa

¹² Nidbilma kaa nii fubehga nn daan tant jugun. Wii nii *Hådama. Fubehga t daan n kuum, kuum t luurm nidbee mæmbee hæn na bá mæmbee hera fubehga.

¹³ Sah na Sangband to *Mohiiswu *bahlb, fubehga da manna tant hæn. Gwentaŋaa, wo bahlb nn da kpaŋ lee, Sangband t ka kpaŋ tula nidba bá fubehii. ¹⁴ Ln da la ba welee lee, log Hådama kakehnan Mohiisa, kuum da la bee ka kuu nidba. M' da kua ka lagaa n bá fubehii da ba ta Hådama rekee bee meh'. Wii da ba valg Sangband noor. Hådama toŋa hii há da ba hà daan wii.

¹⁵ Gwentaŋ lee, Sangband hõmgu dn sah yem kuu n Hådama beŋgu kpaŋ kæmlb. Ka nidbilma beŋgu saa nidba kod kpiidra, ¿ lan nii hõmgu Sangband nn sah nidfigm yem ka tagaa n nidyena kuu nn kpaŋ kù bẽm daft l' yata? Nidwii nii Yeesu Krista.

Ro

¹⁶ Sangband hõmguu nn kena n bii ba n byen n fubefga nidyena nn her kee. Befgu nidyena nn her kuu kena n yaagu, kuu t daan n tobr darm. L`ba na hõmgu dn sir nidfigm m`befgu kòd kaann yem kuu fena Sangband log nid na hõma. ¹⁷ Ka l`ba na nidbilma befgu kaa nii kuum nn bee ka kuu nidba, ¿lan nii tn kpañ t` way l`yatg ta nidbilm Yeesu Krista nn her bii kaa? Biilm, bá soñda Sangband hõmbermgu d`ta saa na bá kitg hõmba bee, bee kee bà neer ka ju huraant Yeesu Krista yen kaa. Wii n jañ fena welee.

¹⁸ Welee lee, nidbilma befgu kaa, l`saa na l`dar nidbee mèmbee tobha. Ta welee nii hõmgu nidbilma nn her kuu nn rea nidbee mèmbee yaagu nufun ka sah-ba neerm. ¹⁹ Nidbilma da ba valg Sangband le nidfigm t kit fubefhtiiba. Ta welee nii nidbilma nn da valg Sangband le, l`ka kee l`log nidfigm na hõmban. ²⁰ *Bañlb daan na befgu fodg. Gwentaf', fubefga kan fodg ree, Sangband hõmgu t ta tór kan kpaalaa. ²¹ Ka welee, fubefga daan n kuum, ta welee nii Sangband hõmguu nn fena na nidba kitg hõmba, ka bo na l`san n tn neerm m`bee kakeñnan miin ka tagaa n t` Berm Yeesu Krista.

FOOLA LEEDA GWÆST JUGUN

¿ Sangband hõmguu sañl-t huru na t` fẽm befgu ?

6 ¹ ¿T`ba t`biir nan na la? ¿Na t`kpat t`neer fubefgan ka sug na Sangband hõmguu tór laa? ² Hãai! Bii b`hel fubefga jugun bii lee, t`kpiiran. ¿Lan nii tn ta ba t`kpat t`neer ká ni? ³ ¿N`hõjaa na ban hod Sangband nyaalm ten t`mèmbee, na t`n Yeesu Krist t`laglgnn? Hã kuumn nii ban hod-t. ⁴ Bà hoda-t há kuumn, l`kòtòd nii na bà da kuur t`n wun, ka bo na tii ta neer neerkwælm wo Krista nn da himtg kpiirma huuga n hà Sa gemmbermt lee. ⁵ Biilm, ka t`kitg nidyena t`n Krista, l`weraa na t`n wun t`kpiira hà kuum. Ta welee nii t`n wun t`himtgm nn kee m`bẽm yenm. ⁶ L`ba na t`miim na l`kpañra Kristwu n t`weem neerm *dabragr fẽn, n kpii t`weem beebii membii, ka bo na t`daa ta bẽm na fubefga yuummba. ⁷ Biilm, hii há kpiir wii ta kpañ fubefga gemmnt kwæen felaf'. ⁸ Ka t`n Krist t`kpii, t`tia na t`n wun t`kee t`ta neer. ⁹ T`miil na Krista himtg kpiirma huuga, lee, n ka ta kpañ kuum. Kuum ta kpañ n gemmnt tiit n hà fẽn. ¹⁰ Hã kpii lee, hà kpiira t`fubefhii kaa myenm welee. Gwelja

lee, hà neera Sangband hidrn. ¹¹ Ta welee nii In ba na n`logm ñyen na bii b`hel fubefga jugun bii lee, n`kpiiran, n ka neer Sangband hidrn n`n Yeesu Krist n`laglgnn.

¹² Tii lee, fubefga daa ta kad n`jugun felaf'! Daa ta valgm-n bii n`gbani nn hẽfr-n na n`fẽm bii! ¹³ Daa ta logm-n n`gbani hulii na n`fẽm fubefga wo want ban fena n befgu tii! Yanta l`ba na n`to ñyen n`fẽm Sangband ñmæẽgb wo nidba In himii kuumn n sahm neerm bee. Logm-n n`gbani ka fena-hi n hõmguu wo want ban log na bá fẽ n bii b`ba na gobiint reb bii! ¹⁴ Tii lee, fubefga ta kpañ ká bẽm n gemmnt tiit n`fẽn l`bañr n na n`ta kpañ *bañlb kwæen. Sangband hõmguu kwæen nii nn bee.

¹⁵ ¿T`ba t`biir nan na la? ¿Na t`kpat t`fẽm fubefga na tn kpañ bañlb kwæen ka ba hõmguu kwæen laa? Hãai! Lag welee. ¹⁶ ¿N`kpa mi na ka v`log vyen n tig hii kwæen n ka vala-wu, v`kit há yuumn? Ka v`vala fubefga, v`kit ká yuuma, l`ba na fubefga keda nidwu n kuumn. Ka v`vala Sangband, d`saa na v`kitg hõma. ¹⁷ Tn seeñm-n Sangband d`hõmguu kaa na dii hera ñmæẽgb! Biilm, n`da vala fubefga ka ba na ká yuummba, lee gwelja, n`valg n`kwæwr mẽnd bii nn mug l`hel veriib nn soñdg biin. ¹⁸ L`ree-n fubefgan n`kit gobiint yuummba. ¹⁹ Man gwæel wo nida nn gwæela lee na n`hom, l`kòtòd na l`ba gemm n nid na há hom. Wo nn da logr n`gbani n ka fetra nakakeet n befgu fẽb l`saa na n`vidg Sangband fẽn lee, welee lee, gwelja, ta log-n nan ñyen n`lo bii b`ba gobiint bii kwæen, ka bo na n`kitg Sangband reba!

²⁰ N`wen da ba na fubefga yuummba lee wen, n`da kpañ b`ba gobiint bii kwæen. ²¹ ¿N`da way nan bẽ? ¿N`ret deeda gwelja l`sah-n jiwñi tii laa? ¿Welee da kpa mi na ked-n n kuum ni? ²² Lee, gwelja n`fetg fubefga nufun n ka fena Sangband ñmæẽgb. Nn wayaa nan bii nii na n`yuuñ neerbuudm m`ked-n n neerm m`bee kakeñnan miin. ²³ Biilm, fubefga fat nii kuum. Gwentaf, Sangband hõmguu dn sah yem ka tagaa n t`n t` Berm Yeesu Krist t`laglgnn kuu nii neerm m`bee kakeñnan mii.

Bañlb kpañ bii hõmguu nõngan

7 ¹ Man bo na mà biir-n tii, mà bõfõõ-t biiba bà mi Mohiisa *bañlb bee. Teelba-n, ¿n`kpa mi na bañlb mada nidwu hà wen neer lee wen n jañn? Tn log-n tõiibnbina! ² Fõg hà yal wii, bañlb nawla-

Ro

wu n há sida, há sida wen neer lee wen. Gwentafn lee, ka sidwii t kpi, bafnlb t ka ta kpaá mad-wu. ³ Ka l' boo fəǵwii yala há sida nyi neer, bá bəfəɔ na hà hera yaruub. Gwentafn, ka hà sida t kpi, bafnlbii ta kpaá mad-wu. Lee wen, hà ba hà bee hà yal l' kpañ na yaruubn.

⁴ L' ta ba yenmii n mà teelba nen. Mohiisa bafnlb ta kpaá mad-n. N' ba na nidjeena hefl n nn. Wii nnii Krista. N' n wun n' kpiiran, há himt kuumn ka bo na n' neerm rən roona hà magr n Sangband^z.

⁵ Biilm, t' wen da neer t' sɔklbn, bafnlb da bee l' hɛna na t' diilbɛfa hɛfr-t, t' neerm roon roona hà ked-t n kuumn. ⁶ Gwelŋa lee, Sangband ree-t bafnlb kwɛɛn t' ka ta kpañ b' da mad-t sargan bii nufun. Welee lee, t' ba t' bee t' hɛm Sangband ŋmɛɛǵb n beeb kwɛɛlb *Vofoom Buudm gemmntn, lag nan n wadiin bafnlb wo ln da ba weem lee.

⁷ ¿ T' ba t' biir nan na la? ¿ Na *bafnlb nnii fubɛfɛga laa? Háai! Lag welee. Gwentafnaa, bafnlb kaa nnii man miig fubɛfɛga. Ka lag welee, mà da kpañ mà miig na nɔmmooga bee ka bafnlb da ba biir na: *V' niini daa moom n hii bii*. ⁸ Fubɛfɛga way n bafnlb sent le n saa na mà he nɔmmooga, blaɛb kaa na ka bafnlb kpañ, fubɛfɛga ta kpañ n gemmnt. ⁹ Weem man da kpaá mi bafnlb lee, ka neer. Gwelŋa man miig bafnlb sent lee, fubɛfɛga t' himt mà ni, ¹⁰ maa t' hel n kuum. Tii lee, bafnlb sent t' da ba t' saa na mà neer tii t' hel n jibl-ma kuumn. ¹¹ Biilm, fubɛfɛga way n welee n hogl-ma ka tagaa n bafnlb sent. Ta welee nnii kan ta tag n bn n saa má kuum. ¹² B' ba bii nnii na bafnlb mɔmb ba buudb, b' sent ba hɔm, ka ba sɔbb ka ba buudt.

¹³ ¿ Bii b' ba hɔm bii ba b' bee b' he na mà kpia? Háai! Mà kuum bafra n fubɛfɛga. Fubɛfɛga tag n bii b' ba hɔm bii le n loɔl-ma kuumn, ka bo na kà werii kà beeb n kà gemmntii məntii ka tagaa n bafnlb sent.

¹⁴ T' miil hɔm na *bafnlb rɛn Sangband man. Man lee, mà ba gigdm ka kitg fubɛfɛga yuuma. ¹⁵ Biilm, mà kpaá hum man hɛna bii kɔtɔd. Má bəfəɔ welee l' bafn n na mà kpaá hɛna bii man bag bii, ka helaa ka hɛna bii man kpaá bag bii. ¹⁶ Gwentafn lee, ka mà hɛna bii man kpaá bag bii mɔmbii, má ka yu na bafnlb ba hɔm. ¹⁷ Tii lee, lag man hɛna welee, fubɛfɛga ká ba mà ni kee hɛnan. ¹⁸ Mà miil na hɔmgɛ hɛb kpañ mà ni, mà bəfəɔ mà beebn. Hɔmgɛ hɛb ba mà diilan, gwentafnaa, na mà hɛe-ku, l' ba gemm. ¹⁹ Hɔmgɛ man bag

7.4 Wo sida nn ku l' ka safn fəǵwu huru na hà mɔɔg yaala lee, ta welee nnii Krista kuum nn safn nidwu huru na há nawlg hayen n Sangband.

kuu, mà kpaá hɛna-ku, ka helaa ka hɛna bɛfɛgu man kpaá bag kuu. ²⁰ Welee lee, ka l' ba na mà hɛna bii man kpaá bag bii, lag nan man hɛna-b. Bɛfɛgu kù ba mà ni kuu hɛna blaɛb.

²¹ Tii lee, má yum na ka mà lo na mà he hɔmgɛ, bɛfɛgu n jafn nnii man bea ka hɛna. ²² Mà diilan, Sangband bafnlb bee-ma loogu biilm, ²³ mà helaa ka yu mà namtn bafnljeenb biib b' taaw hoodr n bafnlb b' ba mà diilan bii. Welee bafnljeenbii mada-ma bɛfɛgu kù ba mà ni kuu sargan. ²⁴ Hoo, mà kunyɔŋunkuna! ¿ Wen nan rea-ma gbanu hù ked-ma n kuumn huu ni? ²⁵ Mà seena Sangband na dii hera ŋmɛɛǵb na dii kee d' dañ mà jugu ka tagaa n t' Berm Yeesu Krista. Mà hɛna Sangband bafnlb mà diilan, gwentafn lee, mà hɛbn mà tagda fubɛfɛga bafnlb.

Ro

SAŊGBAND VOHOOM SAHL-T HURU NA T' BEM TYEN T' BOLMRN

Sangband Vofoom sahl neerm

8 ¹ Gwelŋa lee, tobr darm miim ta kpaá hɔd bá neer ka laglg n Yeesu Krist bee. ² Biilm, *Vofoom Buudm *bafnlb sahl neerm ka tagaa n t' n Yeesu Krist t' laglgm. Welee bafnlbii ree-v fubɛfɛga bafnlb n kuumn^z. ³ Sangband hera bii Mohiisa *bafnlb nn da kpañ b' bee b' he bii. D' kpil fubɛfɛga. Mohiisa bafnlb da kpañ n welee gemmntii nida gigdm kaa. ¿ Lan nnii Sangband nn kpil fubɛfɛga? D' tamn dyen d' budaaga ká kit nida, n loɔm kà gbanu n vidm, na l' kpil fubɛfɛga gemmnt. ⁴ Sangband hera welee ka bo na bafnlb nn gbaama bii məmbii he b' jugun t' ni. Tii lee, t' ta kpaá neer wo nid há neer hayen hà sɔklbn wii. T' neera ka tagd Vofoom Buudm nn bag bii.

⁵ Biilm, bá neer bayen bà sɔklbn bee yaagra n bà gbani nn sɔkla bii weenn. L' saa, bá neer ka tagd Vofoom Buudm bee yaagr n bii Vofoom Buudm nn bag bii weenn. ⁶ Ka hii yaagr n hà gbanu nn sɔkla bii weenn, welee t' ka ked-wu n kuumn. L' ba na ka hii yaagr n Vofoom Buudm nn bag bii weenn, l' ka ked-wu n neermn, l' saa hà yuun nigiigu. ⁷ Biilm, há yaagr n bii há gbanu nn sɔkla bii weenn wii ba na Sangband rafeedn, blaɛb kaa na hà kpaá hofla hayen *Sangband bafnlb kwɛɛn, hà ta kpañ hà bee hà he welee

8.2 Welee bafnlbii ree-v fubɛfɛga bafnlb n kuumn. Wadvoliin ba na Welee bafnlbii ree-t fubɛfɛga bafnlb n kuumn.

mefi'. ⁸ Biiba bá vala bá gbani nn sokla bii bee kpañ bà bee bà magr n Sangband. ⁹ Ka hii kpañ n Krista Vofoom hà ni, lag Krista hefi n wun. Nen lee, Sangband Vofoom ba n`ni, n`kpaá neer wo n`gbani nn sokla lee, l`kotod na d`Vofoom kpañaa-n. ¹⁰ Ka welee, ka Krista Vofoom ba n`ni, n`ba n`kpi fubefga kaa, l`saa Vofoom si-n neerm na l`logra-n Sangband nongan na homba. ¹¹ Sangband Vofoom himii Yeesuwu kuumn. Ka l`ba biilm na welee Vofoomii bee n`nii, ta welee nii mn ta kee m`himii n`gbani hi ku hii wo mn da himii Yeesu Krist lee. ¹²⁻¹³ Ka welee, teelba-n, t`ba n fomr, gwentah lee, fomrii kpaá hel bii gbanu nn sokla bii, l`kotod na ka n`neer ka tagd n`gbani nn sokla bii, n`ba n`kpi. L`ba na ka n`tag Vofoom Buudm n kuum hëbbefhii, n`ba n`neer. ¹⁴ Biiba bá tia na Sangband Vofoom kpañaa-ba bee membee ba na Sangband biin. ¹⁵ Biilm, vofoom nn sohdg mii kpaá hëna na n`ta bëm na yuummba ka ñmeta fobefgun. Yanta Vofoom Buudmii hera n`kit Sangband bii. Mii hëna t`kaag na «hãba», l`kotod nii na «baaba!». ¹⁶ Vofoom Buudm mom rea ka bõhõ-t na ten nii Sangband bii. ¹⁷ Wo tn ba na Sangband bii lee, ten kee t`hefm n kegt Sangband nn bed n dool na d`nan sahl d`tigr tii. T`n Krist t`nan sohda-t. Ka t`n wun t`rada taa há kunyõñu, ta welee nii t`n wun tn kee t`radg taa hà nyokb.

Daagm-n la kunyõñun!

¹⁸ Mà miil na vuugunkuna kunyõñu kpañ këmlb n nyokb Sangband nn kee d`ree d`werii-t n nongann bii. ¹⁹⁻²⁰ Tant ment ba gemmnt t`kpaá tãra bii tii kwëen ka hõd hõduf vuugu Sangband nn kee d`ree d`bii d`werii kuu. Lag tyen t`soklbn nii tn ba gemmntii kwëen. Sangband momr lo-t kan. Ln la ba welee lee, tant t`ka ba n daagb. ²¹ Biilm, goor diir, tant kee t`riir b`booda ka mad-t yuumntn bii gemmnt kwëen. Tantii momt kee t`bëm tyen t`bolm, l`saa t`yuun t`kaalanã Sangband bii nyokbn. ²² T`miil hom na hal n jana, tant ment buusã ka ju kunyõñu wo fõg hà heewr n maadb wii. ²³ Lag tant n jah buusã. Ten, ten fetg *Vofoom Buudm sohdgm na Sangband kegnooqrt nii ten, t`ta buusã n t`ni ka hõd na Sangband he t`kitg d`bii, d`rea-t t`gbani hi ku hii kuumn kpaalaa. ²⁴ Biilm, t`daagb kaa n jah nii ln dafr t`juuni². Ka v`yu bii vn daag b`hën bii, lag daagb

8.24 T`daagb kaa n jah nii ln dafr t`juuni. Baa bà bee bà ta hom na l`dahra t`juuni gwentah, daagb jugun n jah'.

nii. ¿Wen ba hà haar hà daagm bii fan yu bii hëni? ²⁵ Ka t`daag bii tn kpaá yu bii hëni, t`ka la ked n nongan ka hõd. ²⁶ Vofoom Buudm kena na m`tõrg-t na t`ba gigdm. T`kpaá tõf seenb wo ln gbaama lee, Vofoom Buudm momm t`ka jobla Sangband t`hidrn ka hiira l`kpañ këmlb. ²⁷ Sangband lee, dii yul nida kwëwrn. Welee hëna d`miig Vofoom Buudm diila, l`kotod na m`jobla d`reba jugun wo dn bag lee. ²⁸ T`miil hom na Sangband hëna ñmëëgb n bii b`geta bá sokla-d bee neermn bii membii na l`hëe-ba n hom. Bee nii dn hõh l`magr n d`jugu dafr diila. ²⁹ Biilm, biiba Sangband nn miina ka ban koolg tant bee, d`da ta hera-ba na bá tõn d`Budaaga ka bo na kee kitg nidfigm maara. ³⁰ Dn miina bee, d`ta hõh-ba. Dn hõh bee, d`ta saa na bà kitg hõmba d`nongan. Dn saa na bá kitg hõmba bee, d`ta saa na bá bëm d`nyokbn.

Daagb b`ba b`jugun bii nii Sangband soklb

³¹ ¿T`ba t`biir nan na laa? Ka l`ba na Sangband ba t`hën baagr, ¿wen nan ba hà vidg t`jugunii? ³² Sangband dii ba saa d`Budaaga momga n vidm-ka t`membee t`kaa, ¿lan nii dn kpañ d`si-t l`menguu t`n kana? ³³ ¿Wen nan tula Sangband nn bantg bee hoogu? Hii kpañ! Sangband momr logra-ba na hõmba d`nongan. ³⁴ ¿Wen nan daraa bà tobr? Hii kpañ! Yeesu Krista kpiiran, b`ba hom ka yata bii nii na hà himtg kuumn, n ka kad Sangband najuudu hën ka jobla-d t`hën. ³⁵ ¿Ben nii b`ba b`bee b`radg-t n Krista soklbii? ¿Kunyõñu laa, himafr laa, dadrb laa, kom laa, katëdga laa, bëfgu laa, hoodjuuga le? ³⁶ L`hõda *Wadbuudgan na:

*Berma, vii kaa nii ban kuu-t goora mēna,
ka log-t wo dom ban kuu mii².*

³⁷ Gwentah l`menguu huuga, t`jul jugun l`yata, há sokl-t wii kaa. ³⁸⁻³⁹ Biilm, mà miil hom na bii kpañ ka ba b`bee b`radg-t n Sangband soklb dn ree n werii-t t`Berm Yeesu Krista ni bii. ¿Mig kuum laa neerm le, *sangbantumtba laa sangbambiimn bermba le, vuugunkuna laa vuugu kù kena n nongan kuu le, faagan gemmnt laa tinã gemnjeent tiit le, laa bii jeenb Sangband nn ree bii le? Hãai! Bii kpañ ka ba b`bee b`radg-t n soklb Sangband nn ree n werii-t t`Berm Yeesu Krista ni bii.

8.36 Gwëstii ba Yum44^{9an}.23.

Ro

YISRAHEEL BEEB JUGU DAĤB GWÆTN

Fɔɔla beeb Yisraheel tiiba nɔngan

9 ¹ Má n Krist t`laglgn. Man bo na mà biir tii ba gobiint. Mà kpaá hogla. Mà diilan, mà miil na man bɔhɔɔ tii ba gobiint ka tagaa n *Voohoom Buudm m`ba mà ni mii. ² Higm kua-ma mà hum wiiru mà kwæwrn heruf'. ³ L`ka boo mà gbaam Sangband na d`gwæel mà móm mà kaa nobefr, l`radg-ma n Krista, ka bo na l`he mà teelba n hóm. Mà bɔhɔɔ mà teelba má n bà t`ba tigyend bee. ⁴ Bee nnii *Yisraheel tiiba. Sangband logra-ba n hém d`bii, n ree n werii-ba d`nyokbii mɛmbii. D`lo *tuurnt tomb mliim d`n ban l`huuga, n to-ba *bahlb, n werii-ba lan nnii ln ba na bá seej̄m-d lee. D`ta beda n dool dn nan sah-ba bii. ⁵ Bee nnii yandabermba buudm, l`saa Krista t kit nidwu bá tigrn. Wii beel l`menguu jugu faaga, wii nnii Sangband. Bá nyokm-wu kakefnan! L`bɛm welee!

Yisraheel Sangband nn bantg hii mómfi

⁶ ¿ Welee bo na l`biir na Sangband gwæet ba he t`jugun nnii laa? Haa! Mà kpaá diila. Biilm, lag Yisraheela buudmii mɛnmii beel na Yisraheel tigr tiiban. ⁷ Lag ta *Ĥabrahaama buudmii mɛnmii beel na há bii mómiin. Biilm, Sangband da beda-wu na d`kee d`tag n *Yishaak le há yuuj̄ yakii wo dn da bed-wu n dool lee. ⁸ Gwæetii kɔtɔd nnii na lag Ĥabrahaama biihii mɛnhii nnii ban log na Sangband bii. Sangband bii nnii han meedr l`magr wo Sangband nn da bed-wu ka foor lee na, ⁹ kakefnan daana vuugunkuna, d`kee d`ηmetgn d`mid *Saraa mad budaaga.

¹⁰ Lag l`bif̄ nnii. Tn log-n Rebekaa ret! Hã da ba n dumbii hiref̄, l`ba na hí sa nnii t`yandaa Yishaaka. ¹¹⁻¹² Sah na Rebekaa meed biihii, h̄i ban miig hómgu n bɛhgu, Sangband t bɔhɔɔ-wu na maara kee há hohlgm hayenwu nyakwæla kwæen.» ¿ Welee kpaá weraa na Sangband miil dn hɛna ka ro nidba lee? ¿ Roobii bahra n nidba ηmægt laa n Sangband sɔklb na dii hohln le? D`hera welee na d`werii na d`hɛna d`diila jugun. ¹³ Tii kaa nnii ln hɔd *Wadbuudgan na Sangband sɔkl *Yakooba n voom *Ĥesaawa.

Sangband nnii huraa. D`ba sɔbb.

¹⁴ ¿ T`ba t`biir nan na laa? ¿ Na Sangband kpaá ba sɔbb nnii laa? Haa! Mà kpaá diila. ¹⁵ Biilm, Sangband da beda *Mohiis na d`nan yul hii dn sɔkla na d`nyaan há higm wii higm, l`saa, d`he hómgu hii dn sɔkla na d`he hómgu wii.

¹⁶ Welee kpaá bahr n nida nn sɔkla bii laa bii han naka há ni ka hɛna bii, l`bahra n Sangband higm nyaanb kaa n jah'. ¹⁷ Sangband beda *Wadbuudgan *Ĥejift huraa na d`lo-wu huraant ka bo na d`tag n wun d`werii d`gemma, l`saa tant ment miig d`hidr. ¹⁸ Tii lee, ka Sangband sɔkla na d`nyaan hii higmii, d`yum-m. L`saa, ka d`sɔkla na d`he hii bɛm tangerm, d`ta hɛm welee.

¹⁹ Lee wen, ¿ ba v`biir-ma nan na ben kaa nnii Sangband nn la kpal-t laa? Biilm, ¿ wen ba há bee há biir tiit t`rɔta n bii Sangband nn mug bii? ²⁰ Nid ven, ¿ ven nnii wen na v`toogm Sangband noon ka kir d`gwæetii? Tant daforgu ba kù bee kù gbaam kù mɔhd na: « ¿ Ben kaa nnii vn mɛhr-ma wena? » ²¹ Daformɔhda beel n gemmna há log butaŋyent há mɛh dafot, tiit ba daft, tiit kpañ daft. ²² Ka Sangband t sɔkl na d`werii d`kwæwweerga bà miig d`gemma, ¿ vii ba n tet na v`biira? ¿ D`ba he gemm n jum kwæwr n biiba d`kwæwweergee nn da ba kà lor bà jugun bà kpiidr bee? ²³ Biilm, ¿ ba n tet na v`biira? Sangband herá welee ka bo na d`werii d`nyokb kɛgtii mentii na l`tɔrg biiba dn nyan bà higm bee. Bee nnii dn maantr weem n dool na bá jib d`nyokbn.

Yuudaa tiiba n bá kpañ na Yuudaa tiiba bee

²⁴ Ten, Sangband nn hoh ten, t`ba welee tiibee huuga. D`hoh-t Yuudaa tiiba n bá kpañ na Yuudaa tiiba bee huuga. ²⁵ Tii nnii ln hɔd *gwæet bɔhɔɔt Hosea wadgan na:

Sangband bɔhɔɔ na
« Tigr d`da kpañ na mà red dii,
mà kee mà hoh-d na mà tigr.
Tigr man da kpaá sɔkla dii,
mà kee mà hoh-d na tigr man sɔkla dii.

²⁶ Bá kan da bed na "n`kpañ na Sangband tigr" ree,
ree mómgu nnii ban kee bà hoh-n na "Sangband bii, na dii neeran."»

²⁷ L`saa, Yesaaywii toola l`hɛl *Yisraheel tigr na,

Ro

*ka la Yisraheel yakii la ba kɔdgu wo nyaam maaru gwiihiim,
kaalkahii juuni n jah nnii In kee l' dah.*

²⁸ *Biilm, Saberma nn bed tii,*

hà kee hà he l' mɛngu tant jugun kpiddaa ka ba saa bii.

²⁹ *Yesaayenwii da hefdg n fanm na,*

ka tant mɛnt Saberma da ba saa-t yakii hilanhii,

*nyim t' boo *Sodoom kɔrgu tiiba,*

ka ta tɔn Gomoor tiiba.

Tag-n n gwɛɛt hɛn tiim n`kitg hɔmba, lag n baɬlb!

³⁰ ¿ T` ba t' biir nan na laa? Tet boɬɔɔ nanah!. Bá da kpaɬ na Yuudaa tiiba bee, bee da kpaɬ bag na bà kitg hɔmba Sangband nɔngan. Ln da la ba welee lee, l' logm-ba na hɔmba Sangband nɔngan bá gwɛɛt hɛn tiim kaa. ³¹ Yisraheel tiiba lee, bee da bagl na bà kitg hɔmba Sangband nɔngan ka tagaa n *baɬlb. ³² Gwentafɬ lee, bà ba bee na bà he baɬlb nn gbaama bii. ¿ Ben kaa? L` kɔtɔd na ln da ba na bá tag n gwɛɛt hɛn tiim bà kitg hɔmba lee, bá hel n ka bag na bà tag n bà nɛmɛgt. Ln her nnii le bà gbuɬda tand d' hɛna bà famtra dii. ³³ Biilm, l' hɔda *Wadbuudgan na:

*Sangband viil *Siyoon kɔrgun tand*

d' hɛna nidba famtra dii.

Dii nnii fiigu kù hɛna nidba lotra kuu.

Gwentafɬ lee, hii hà tia tandii hɛn wii,

jiwɬi nan kpaɬ kpaa kpaa-wu.

10 ¹ Teelba-n, bii man bag n mà kwɛɛwr mɛnd ka gbaama Sangband bii nnii na d' dah mà teelba Yuudaa tiiba juuni.

² Biilm, mà boɬɔɔ bá hidrn na bà kpaɬ heee Sangband nɛmɛgt. Gwentafɬ, bá welee beebii kpaɬ figr Sangband miib mɔmb jugun.

³ Bà ba miig ln ba na nida he na Sangband log-wu na hɔmwu d`nɔngan lee, ka helaa ka bag n bayen bà gemmɛnt na bà kitg hɔmba d`nɔngan. Tii lee, bà ba tii na bà tag huru Sangband nn hɛna ka log nidba na hɔmba fuu, ⁴ l' ba na Krista fɛlg Mohiisa *baɬlbii membii ka bo na l' log bá tia há hɛn bee na hɔmba Sangband nɔngan.

⁵ Kpaɬ-n nan Mohiisa nn hɔd l' hel lan nnii nida nn ba hà kitg hɔmba ka tag n baɬlb lee! *Hii hà hɛna bii baɬlb nn gbaama bii wii, ba hà neer n bn.* ⁶ Gwentafɬ, há bag na hà kitg hɔmwu ka tag n gwɛɛt hɛn tiim wii daa biir n hà ni na ¿ wen nan kota sangbambii ni? ¿ Krista

ba hofntn kann? ⁷ Há daa ta biir na ¿ wen nan hofnta tɪrba man? ¿ Krista ba himtg kpiirmba huuga? ⁸ ¿ *Wadbuudga kpaɬ boɬɔɔ na: *Sangband gwɛɛt ba v`man, ka ba v`noon, ka ta ba v`kwɛɛwr ni?* Welee Gohomtii nnii tn fan. Tii mɔmt nnii. T` boɬɔɔ na l' ba na n`bem n gwɛɛt hɛn tiim. ⁹ Ka v`rea ka boɬɔɔ n v`noor na Yeosu nnii berma, ka v`tia l`rɛna v`kwɛɛwrn na Sangband himii-wu kuumn, d' nan dah v`jugu. ¹⁰ Biilm, ka v`tia n v`kwɛɛwr mɛnd, Sangband t logm-v na hɔmba. Ka v`rea ka boɬɔɔ n v`noor, d' dahm v`jugu. ¹¹ Wadbuudga boɬɔɔ na: *hii há tia Krista hɛn wii, jiwɬi nan kpaɬ kpaa-wu.* ¹² Tii lee, radgm kpaɬ há ba na Yuudaa tii wii n há kpaɬ na Yuudaa tii wii bà huuga. Biilm, bà mɛmbee ba n Berm hayen. Wii saɬl hà kɛgt n kwɛɛwhɔmr biiba bá hoh há hidr bee. ¹³ Biilm, Wadbuudga boɬɔɔ na: *Berma kee hà dah hii hà nan kee hà hoh hà hidr wii jugu.*

Yuudaa tiiba ba yuug gwɛɛt hɛn tiim

¹⁴ Ka l' ba welee de, ¿ lan nnii ban kee bà hoh hii ban ba tii hà jugun wii hidr? ¿ L`kee l' he lan na bá tii hii ban ba hom bà boɬɔɔ hà ret wii hɛnii? ¿ Lan nnii ban ba bà hom bà boɬɔɔ ka hii kpaɬ fanii? ¹⁵ ¿ L`kee l' he lan na gwɛɛt fantba bem, ka Sangband ba tamn hii? Biilm, l' hɔda *Wadbuudgan na, *kpaɬ-n ln ba loogu na bá fan nigigu Gohomt bee taan t' man!* ¹⁶ Gwentafɬ lee, lag bà mɛmbee loɔ nɔmb Gohomtii jugun. Yesaaya mɔma da beda na, *Saberma, ¿ wen tii gwɛɛt tn fan tii jugunii?* ¹⁷ Gohomt kewlgrm kena n gwɛɛt hɛn tiim. Gohomtii nnii Krista gwɛɛt. ¹⁸ Gwelɲa lee, má nan ka gbaama na ¿ l' ba na bà ba hom lii nnii laa? Hɪɲ! bà homrana. Biilm, l' hɔda Wadbuudgan na,

bá noora taai tantii mentiin,

l' saa bá gwɛɛt t kag tant faantii mentii.

¹⁹ Má saa n ka ta gbaama na ¿ hee waa, l' ba na *Yisraheel tiiba ba hom nnii? Mohiis nnii nidnoogr na hà biir Sangband hidrn na *d' kee d' he bà lo nɔmmɔlb n tigr d' kpaɬ tɔn bii dii,* *na d' kee d' ta he bà lo kwɛɛwweerga n tigr d' ba joojoont dii.*

²⁰ Yesaaywii t gwɛd n kwɛɛn ka boɬɔɔ na,

Sangband saa bá da kpaɬ bag-d bee t yum-d,

d' ree dyen n werii bá da kpaɬ diila d' ret bee.

²¹ L' hel Yisraheel tigr lee, Yesaaya ta beda na,

Sangband giida ka hoh-d na bá ku taa n gwɛɛt,

dii vida Sangband hɛn ka kpaɬ vala-d.

Ro

Yisraheelvolhii

11 ¹ ¿ Mà bo na mà biir nan na laa? ¿ Na Sangband kofhdg d' tigr nii laa? Haa! Mà kpaá diila. Man mà mómáa, mà ba na *Yisraheel tiin man mi, *Habrahaama yakiiga, Bënyamiina buudmn. ² Sangband ba kofhdg d' tigr dn kotg weem dii. ¿ N' kpaá mi *Wadbuudga nn bôhóó l' hêl *Hêlia nn da jobla n hayen Sangband nongan l' bahr n Yisraheel tigr tiin? Hâ da bôhóó na: ³ « *Saberma, bà kura v' *gwêet bôhóótba, n gbuhm v' *vit dahii. L' têla man n jah', bá ka la tagd na bà fêlg-ma.* » ⁴ Sangband t leed-wu na d' têla dyenwu nidba ruuni hilbleh bà ba gbahnt *Bahaala tiib dind felah'. ⁵ L' ta ba yenmii goona, Sangband kotg nidba kaalkahba d' hómgu kaa. ⁶ Ka Sangband t he welee, d' hera welee d' hómgu kaa, lag hmêegt nidba nn her tii kaa. Ka lag welee, Sangband hómgu nn kpaáh kù bêm na hómgu kuugun.

⁷ ¿ T' mugaa nan na bê? Yisraheel tiiba nn da bag Sangband man bii, bà ba yuuj-b. Biiba Sangband nn bantg bee t hel n yuuj Yisraheel tiiba nn da bag bii. Volbee lee, bee ba bee na bà hom.

⁸ Biilm, l' hoda Wadbuudgan na,

*Sangband lihlg bà rarm,
bá ka geewa ka kpaá yu,
ka kewla ka kpaá hum.
Ln la ba nii n jana.*

⁹ *Daviida da beda na,

*l' ba na bá kasant kitg kutukra, laa bédb,
l' saa bà lotr l' dar bà tobha.*

¹⁰ L' ba na bá niini haaw bà joom.

L' fôdm bá kaawa!

Yisraheel ba lor kpaalaa

¹¹ ¿ Mà bo na mà biir nan na laa? Na *Yisraheel tiiba nn lod lee, ¿ na bà nan ta kpaá vida nii laa? Haa! Mà kpaá diila. Biilm, bà bêhgu hera na bá kpaáh na Yisraheel tiiba bee yuuj juuni dahb, l' saa Yisraheel tiiba t ka bee-ba n nómmbôlb. ¹² Ka l' ba na Yisraheel tiiba bêhgu kaa nii tant ment nn yuuj kegt, laa bá gigdm kaa nii bá kpaáh na Yisraheel tiiba bee nn ta yuuj Sangband kegt, ¿ lan nii Sangband hómgu nn kee kù bêm bermgu bá wen kee bà hmêtg hurhomu jugun kpaalaa?

¹³ Gwelja lee, mà gwêela n nen, nen kpaáh na Yisraheel tiiba nen. Sangband tomra-ma na mà bêm na bá kpaáh na Yisraheel tiiba bee *tumta. Má ka ba nyaağbn na Sangband to-ma hmêğbii. ¹⁴ Mà diila na welee beel l' saa na mà teelba Yuudaa tiiba niini moom n man l' dah bá ni biiba juuni.

¹⁵ Biilm, ka l' da lo-ba kpaamga l' hêm na bá kpaáh na Yisraheel tiiba bee n Sangband l' ku taa n gwêet, ¿ l' kee l' bêm lan n jah ka l' hmêtg n dar-ba? Ln kee l' bêm lee kpaá kee l' bêm n lyen n kuumn himtgm. ¹⁶ Ka bà to Sangband dikahnooga, dikahbii membii t ka ba na d' rebn. L' saa, ka tiib rugi ba na Sangband rehin, b' huliitii mên t ka ba na d' retn.

¹⁷ Yisraheel tigr boo *kpaam tiib ban hoowr n jawl b' huliit bii. Ven, ven kpaáh na Yisraheel tii ven, boo kpaam kpaam tiib huliigu ban toglg huliit ban jawl tii tagrn, v' ka wayaa n tiib ban hoowr bii salm. ¹⁸ Tii lee, l' kpaáh nan na v' nim huliit ban jawl tii. Ka l' hogl-v na v' jahrm vyen, deer na lag ven mada rugi! Hii mada-v. ¹⁹ ¿ Ba v' biir-ma nan na bà jawl huliitii ka bo na bà log ven bà toglg t' tagrn laa? ²⁰ L' ba biilm, bà jawl huliitii l' bahr n na t' kpaáh n gwêet hên tiim. Ven, v' gwêet hên tiim kaa nii vn la togr t' tagrn. Daa la jahrm nan vyen! Miim vyenwu madm! ²¹ Ka Sangband ba saa tiib huliit mómmt, d' kpaá kee d' saa ven ban toglg togluh ven. ²² Lo nan nómmb Sangband hómgu n d' talmt jugun! D' hêna talmt n biiba bà hêna bêhgu bee, ka hêna venwu hómgu ka v' kpat n ka ba d' hómguun. Ka lag welee, d' kee d' ta fêeg-v. ²³ Yisraheel tiiba lee, ka bá saa bà juhahrm, l' hmêlg l' toglg-ba bá kan da ba ree, na Sangband ba n gemmnt na d' hmêlg d' toglg-ba. ²⁴ Ka l' ba na ven kpaáh na Yisraheel tii ven, bá jawdg-v kpaam kpaam tiib jugun n daan n toggl-v kpaam tiib ban hoowr bii jugun l' ba na lag v' kaalaja nii, ¿ lan nii Sangband nn kpaá kee d' hmêlg d' toglg Yisraheel tiiba tiib dn da jawl-ba b' jugun bii? ¿ Lag bee nii kpaam tiib mómmb?

L' nan dah! Yisraheel tiibee membee juuni

²⁵ Teelba-n, man kpaá n bag na n' lihr ka kpaá mi Sangband kpehkpêhgan gwêet, ka bo na n' daa logm nyen na nen nii rabiilm tiiba. *Yisraheel tiiba gidgu ba bà kpat n bá juhahrm kakefnan tigvolfee menhee nn nan yuuj jugu dahb, ²⁶ lee, l' bee l' dah Yisraheel tigrii mendii jugu. *Wadbuudga bôhóó na,

Ro

*Jugu dahda kee hà ren *Siyoon kɔrgun,
hà daan hà kp̄ii *Yakooba buudmii m̄nm̄ii b̄h̄gu.*

²⁷ **Tuurnt Sangband nn kee d' lo bá n dn l' huuga tii nnii
d' wen kee d' higdg bá fub̄h̄ii lee wen.*

²⁸ Yisraheel tiiba kida Gohomt n kit Sangband rafeedba na nii way. Gwentah, Sangband bantg-ba n ka sɔkla-ba bá yandaba kaa.

²⁹ Biilm, ka Sangband t hoh̄ h̄ii, d' hoh̄-wu. Ka d' he h̄iiwu h̄om̄guu, d' herawu. ³⁰ Weem n' m̄m̄ba n' da ba valg Sangband. Gwentah lee, Sangband nyana n' h̄igm l' bah̄r n na Yisraheel tiiba da ba valg-d.

³¹ L' ta ba yenm̄ii gwel̄h̄a. Ka l' ba na ban ba valg-d lee saa na d' nyaan n' h̄igm, l' heraweele na d' ta nyaan bá rem. ³² Biilm, nidba m̄m̄ba da kpaa vala Sangband, d' kpat ka fiidr-ba welee beebiin na d' nan nyaan bá m̄m̄bee h̄igm. ³³ Kpay-n Sangband rarm n d' k̄egt n d' rarbiilm nn ba kilm̄gu lea! H̄ii kpāh̄ hà miig dn yaa n mug bii.

³⁴ *¿ Wen bee n miig Saberma diila?*

¿ Wen bee n sahm-wu rarm?

³⁵ *¿ Wen nnii noogr na hà si-wu bii na
l' b̄em na hà bee-wu n f̄om̄r?*

³⁶ Biilm, want m̄ent ren wii man,
wii ree-t, t' ka ba na há retn.
Bá nyokm-wu kakehnan!
L' b̄em welee!

KRISTA TIA NEERM

Neerkw̄ēlm m' ba n Krist mii

12 ¹ Ka welee mà teelba-n, Sangband nyana n' h̄igm kpaalaa. Tii nnii man hafla n' kw̄ēwa ka gbaama-n na n' door-d tin̄an biilm, ka l̄og n' neerm ka vid-d ka h̄ena d' h̄m̄ēgt. Welee *vitii magra n dn. ² Daa tagd-n tantntina h̄en neerm kaa! Saa-n Sangband lagii n' diila, d' si-n rarm ka bo na n' beem ka miigaa bii dn sɔkla bii, b' bee-d h̄om̄ bii, b' magr n dn ka bee-d dee dee bii.

³ H̄om̄gu Sangband nn her-ma kuu kaa, má gbaama-n nan na n' ni h̄ii daa l̄ogm hayen wo hà yata h̄iiwu bii. Yanta l' ba na baaben tia jahuum hayen l' magr n gw̄ēt h̄en tiim Sangband nn sir-wu mii.

⁴ Tn l̄og-n t̄oniib n gbanu! H̄ù ba n h̄ulii k̄od, h̄i h̄m̄ēgt ba jugu jugu. ⁵ Ta welee nnii t' m̄m̄bee tn h̄ena gbanu h̄uyenfu ka lagl̄

t' n Krista. T' ka ba t' m̄m̄bee na h̄uliin ka lagl̄ n taa wo gbanu nn ba lee. ⁶ Sangband sira t' m̄m̄bee h̄om̄gu jugu jugu. H̄ii dn sir na há b̄em na *gw̄ēt b̄oh̄ɔɔt wii, há b̄oh̄ɔɔm wo gw̄ēt h̄en tiim nn b̄oh̄ɔɔ lee! ⁷ H̄ii dn sir na há t̄orgm volba wii, há t̄orgm! H̄ii dn sir na há weriim wii, há weriim! ⁸ H̄ii dn sir na há doolgm nidba kw̄ēwa wii, há doolgm bá kw̄ēwa! H̄ii há sahm wii, há sahm n kw̄ēwh̄om̄r! H̄ii há kpāhaa kpaturun wii, há b̄em k̄eliigu ka kpāhaa! H̄ii há tora kunȳon̄tiiba wii, há t̄orgm ka ba nyaaḡbn!

⁹ Sɔklm-n taa n gobiint sɔklb! Daa tiim-n n b̄h̄gu h̄eb! Nawlgm-n ñyen n h̄om̄gu h̄eb! ¹⁰ Sɔklm-n taa vol wo vola n n' kw̄ēwr m̄end wo teelba! B̄em-n noogrba na n' valgm taa vol wo vola! ¹¹ B̄em-n baw ka kpaa ba waamt! H̄em-n Berma h̄m̄ēḡb n n' kw̄ēwr m̄end! ¹² B̄em-n nyaaḡbn n' daaḡb kaa! Hafr-n tarmgan! Seeñm-n ka kpaa saa! ¹³ T̄orgm-n Krista tiiba bá ba haluugan bee! Sofdgm-n saanba h̄om̄!

¹⁴ Gw̄ēlm-n noh̄om̄r bá dadra-n bee kaa! Gw̄ēlm-n bá kaa noh̄om̄r, daa gw̄ēlm-n bá kaa nob̄ehr! ¹⁵ Nyaagm-n n' n' bà nyaaga bee! Kom-n n' n' bà kuum bee! ¹⁶ B̄em-n n diilh̄oma n taa jugun! Daa tagd-n bii b' yata-n bii kaa! Saa-n na n' diila kuliim bii b' ba bulaa bii jugun! *Daa l̄ogm-n ñyen na rarbiilm tiiba!*

Ln ba na Krista tia b̄em h̄om̄ nidba n̄ongan lee

¹⁷ H̄ii daa h̄m̄elgm há tuurwu hà b̄h̄gu! Bagm-n bii b' ba h̄om̄ nidba m̄m̄ba n̄ongan bii! ¹⁸ Ka l' ba l' he, b̄em-n niḡiigun n nidba m̄m̄ba ka l' felg n ka ba na l'ror nii man. ¹⁹ Teelh̄omba-n, daa tam-n ñyen n' hoodr! Gwentah lee, saam-n Sangband kw̄ēwweerga h̄ena ká h̄m̄ēḡb! Biilm, Saberma b̄oh̄ɔɔ *Wadbuudgan na

wii taawa n' hoodr,

na wii faada baawena l' magr n bii han her bii.

²⁰ Hà ta b̄oh̄ɔɔ na,

ka kom t ku v' rafeeda, v' si-wu diit hà di.

Ka nyunyudu t kuu-wu, v' si-wu nyaalm hà nyi,

*na v' wen h̄ena welee boo kolma bogm salea ka foh̄la há
jut̄an̄tan̄an².*

12.20 *Kolma bogm salea ka foh̄la há jut̄an̄tan̄an.* Volba huma na bà gw̄ēla l' hel yaagu yaam, volba hum na rafeedwii kuuma hayen, l' bah̄r n na hà miig hà b̄h̄gu Krista tia neerh̄omm kaa.

Ro

²¹ Daa saa na beŋgu di v` jugun! Gwentafn lee, l` ba na v` di beŋgu jugun ka tagaa n homgu hɛb.

13 ¹ L` ba na baawena hoflɔgm hayenwu kɔrgu bermba kwɛɛn. Biilm, bermtii mentii rɛn Saŋgband man, t` bee tii ba na dii lo-t. ² Tii lee, hii hã vida kɔrgu berma jugun wii miim na hã vida Saŋgband nn bag bii jugun. L` kee l` dar bá kir na bã kpaŋ bã valgm bermba bee tobfa. ³ Biilm, lag há hɛna ɔmɛɛhɔmt wii sol bermba. Hii hã hɛna ɔmɛɛbeft wii beel hã solm-ba. Ka v` kpaabag na v` solm kɔrgu berma, v` hɛm nan ɔmɛɛhɔmt ka bo na há bakm-v. ⁴ Biilm, huraa hɛna Saŋgband ɔmɛɛɔb ka bo na l` hee-v n hom. Gwentafn ka v` hɛna beŋgu, v` ka sol hurawu fobefgu, l` kɔtɔd na huraa ba n gemmnt na hã daruum nidba tobfa². Welee kpaŋ yem. Hã hɛna Saŋgband ɔmɛɛɔb na hã werii hii há hɛna beŋgu wii Saŋgband kwɛɛwweerga. ⁵ Tii kaa nnii ln ba daft na n` hoflɔgm nyen, lag na Saŋgband kwɛɛwweerga kaa n jaŋ, n ta nyen n` diila kaa.

⁶ Ta welee kaa nnii nn faad lambhu. Lambhu sohdgtba hɛna Saŋgband ɔmɛɛɔb wo ln gbaama lee. ⁷ Tii lee, baawena faadm há fɔmr hii han bee-d n wii! Ka l` ba na lambhu, n` faad. Ka l` ba na tikee, n` ta faad. Ka l` gbaama na n` valɔ hii, n` valɔ-wu. Ka l` gbaama na n` jeenl hii, n` jeenl-wu.

Baflb kpeliib

⁸ Daa bɛm-n hiiwu n fɔmr ka l` kpaŋ na taa soklb! Biilm, há sokla hã nidtuur wii hera *baflb nn gbaama bii mɛmbii. ⁹ Baflb sent bɔhɔɔ na *daa yaruum, daa ku nida, daa bam, v` niini daa moom n hii bii*, n nan sent vontii mentii ɔmɛta gwɛɛgu kuyengunkuna jugun. Kuu nnii na *soklm v` nidtuur wo vn sokla vyen v` mɔm lee!* ¹⁰ Biilm, hii hã sokla wii kpaabag há nidtuura beŋgu. Soklb ba nan na baflbii mɛmbii nnii.

Goor ba nyɔŋ'

¹¹ Log-n nan gwɛɛtii n` hee-t n ɔmɛɛɔb hom, l` kɔtɔd na n` miil vuugu tn ba kuun. L` taara na n` himtg goomn. Biilm, gwelɔa jugu

13.4 *Huraa ba n gemmnt na hã daruum nidba tobfa.* Grɛskmn ba na *Huraa mada hoodjuuga.*

dafnb nyɔŋra n tn l` yata t` wen da tii Krist hɛn lee wen. ¹² Nyingu biiran, tonju t` nyuh ragdgm. Tn gwid-n kaawr ɔmɛɛbeft ban hɛna nyeetn tii! Tn jad-n wiinga hoodwant! ¹³ Tii nnii na t` neer neerhɔmm, ka kpaabag ba dewt, ka dodg tyen n dakuunja n yaruub n kpala n nɔmmɔlb, ka kpaabag neer yɔŋ'. ¹⁴ Neer-n ka tagd Berm Yeesu Krista nakpaŋa! Daa yaagr-n n n` beeb befb b` hefr-n ka ked-n n beŋgun bii wee.

Valgm-n n` teelba bã ba n gwɛɛt hɛn tiim bee!

14 ¹ Sohdgm-n hom hii hã gwɛɛt hɛn tiim kpaabag hafn wii ka kpaabag bɔhɔɔ tiit beŋgu hã diila jugun. ² Tn log-n toniibnbina! Hii bee ka mi hom na hã ba hã bee hã jum l` mɛnguu. Vola bee hã gwɛɛt hɛn tiim kpaabag hafn, wii ju jivaat n jaŋ'. ³ L` kpaŋ na há ju l` mɛnguu wii nim há hɔgaa wii, l` saa há hɔgaa wii daa yaam n há ju l` mɛnguu wii, blaflb kaa na Saŋgband sohdg-wu. ⁴ ¿ Ven, ven nnii wen na v` yaam n vola ɔmɛɛheeda? Mig hã ba hom laa hã kpaŋ hom, há berma gwɛɛtn. Gwentafn lee, hã kee hã bɛm hom na Berma ba n gemmnt na hã haflg-wu.

⁵ Tn ta log-n toniibnbina! Hii diila na goora hiiha ba daft ka yata govola, vola diila na goorhee mɛnhee ba yenm. B` ba daft bii nnii na baawena higr hom han diila tii hɛn. ⁶ Há loɔ raarb goora huuga wii hɛna welee Saberma kaa. Há ju l` mɛngu wii, hã jul Saberma kaa ka seenja-wu na wii hera ɔmɛɛɔb. Há hɔgaa wii, hã hɔgaa Saberma kaa ka seenja-wu na wii hera ɔmɛɛɔb. ⁷ Lee, t` ni hii kpaabag neer hayen hã jugun, t` ni hii ta kpaabag ku hayen hã jugun. ⁸ Ka t` neer, t` neera Berma kaa, ka t` kpi, t` kpiira Berma kaa. Lee wen lee, mig t` neeran laa t` kpiiran, t` ba na Berma hefl n tn. ⁹ Biilm, Krista kpiira n himt ka bo na hã bɛm na neermba n kpiirma Berma. ¹⁰ ¿ Ven, ben kaa nnii vn yaa n v` teela? ¿ Ven de, ben kaa nnii vn nima v` teela? ¿ Laa kpaabag mina t` mɛmbee t` kee t` jefnt Saŋgband yaagu tand nɔngan le? ¹¹ Biilm, l` hɔda *Wadbuudgan na,

Saberma neeran.

Hã foora ka bɔhɔɔ na

nidbee mɛmbee kee bã gbafnt dind hã nɔngan,

l` saa baaben tia yaŋdg hã noor

hã biir na Saberm nnii Saŋgband.

¹² Lee wen lee, baaben tia ree han her bii mɛmbii hã doolg-d.

Ro

Kom-n n`teelba bà ba n gwæet hæn tiim bee!

¹³ Tn daa yaam-n nan n taa! Yanta ln ba na n`mug bii nnii na n`daa hêm bii b`ba b` saa na n`teelba famtrm ka lotra bii. ¹⁴ Má n Berm Yeesu tn laglg lee, má ka mi hóm na diit tiit kpañ rii ka hawla há juu-t wii. Gwentaf, ka hii diila na diit han ju tii hawla-wu, t`kit beht há nongan. ¹⁵ Ka v`he v`teelwu beñgu l`bañr n diit vn ju tii, l`weraa na soklb kpañ v`ni. ¿Diit vn ju tii kaa nnii vn ba v`saa na v`teel Krista nn kpiir há kaa wii bora? ¹⁶ B`ba nenwu hóm bii daa saa na nidba boñoom n`gwæet beñgu^z. ¹⁷ *Sangband huraant kpañ na deb n nyab gwæetn. T`ba na nigiiigu n nyaagb n bii b`ba gobiint bii l`gwæetn. *Vofoom Buudm sahl welee. ¹⁸ Hii há hena Krista ñmæëgb welee wii neerm magra n Sangband, l`saa nidba baka-wu.

¹⁹ Tn bagm-n nan bii b`kena n nigiiigu l`tora t`membee na t`ked n nongan t`gwæet hæn tiimn bii! ²⁰ Daa kohl Sangband ñmæëgb l`bañr n diit tiit! B`ba gobiint bii nnii na diit tiit kpañ hawla nida. B`kpañ hóm bii nnii na nida di bii l`saa na há teela famtg há lor. ²¹ Ka welee, b`ba hóm bii nnii na hii daa hêm bii b`ba b`saa na l`loolg há teelwu beñgun bii wo namdeb laa danyab. ²² Gwæet hæn tiim vn ba n mii, kpat v`mad-m v`n Sangband n`huuga n jah! Lamæegu tii nnii hii há mugaa tiit n ka kpañ nigaa t`jugun wii. ²³ Hii há ju diit tiit ka nigaa wii fetg hayenwu hoogu tulgm, blañb kaa na há kpañ tia han hena bii hæn. Bii ban hena n nigiiiga bii ba na fubefgan.

Togr-n n`teelba bà ba n gwæet hæn tiim bee!

15 ¹ Ten, ten hafr gwæet hæn tiimn ten, l`ba na t`togr bá gwæet hæn tiim kpañ hafr bee ka kpañ bag tyen t`hómgu. ² L`ba na t`ni baaben tia bagm há nidtuura hómgu ka sug na l`togr-wu na há ked n nongan gwæet hæn tiimn. ³ Krista moma ba bag hayen há hómgu. L`boñoo há ret *Wadbuudgan na, *suut ban da suur-v tii loda há jugun*^z. ⁴ L`ba na ln da hód weem Wadbuudgan tii mentii, l`da hoda-t na l`si-t rarm, ka bo na t`bem n daagb ka tagaa n kwæwdoolgm n nongan kena. Wadbuudga sahl-t welee. ⁵ Kwæwdoolgm n nongan kena rena Sangband man. D`togr-n na n`neer ka hum n taa ka tagd Yeesu Krista nakpañ! ⁶ Lee wen lee, n`bewlg n`he noor dyen n`nyokm Sangband, t`Berm Yeesu Krista Sa.

14.16 *N`gwæet beñgu.* Wadvoliin ba na t`gwæet beñgu.

15.3 Gwæetii ba Yum69^{an}.10.

Krista daan Yuudaa tiiba n bá kpañ na Yuudaa tiiba bee kaa

⁷ Sofdgm-n nan taa vol wo vola, wo Krista nn sofdg-n lee, na l`si Sangband nyokb! ⁸ Mà boñoo-n gobiint na Krista da ba na Yuudaa tiiba ñmæeheedn. Há da hera bii Sangband nn da bed ka foor bá yandaba bii jugun, na l`werii na Sangband mada d`gwæet. ⁹ Bá kpañ na Yuudaa tiiba bee lee, bee nyoka Sangband l`bañr n d`figm nyaanb. Biilm, l`hoda *Wadbuudgan na,

*tii kaa nnii man kee mà nyokm Sangband tiga mena huuga,
ka yuuma ka jeñla d`hidr^z.*

¹⁰ L`ta hoda na,
*nen kpañ na Yuudaa tiiba nen,
laglg-n n Sangband tigr n`nyaagm!*

¹¹ L`ta moo na,
*nen kpañ na Yuudaa tiiba nen
n`membee, nyokm-n Saberma!
Tiga mena tiiba-n, bakm-n-wu^z!*

¹² Yesaaywii t ta boñoo na,
*hii kee há ren Yisaaya buudmn
há kpañhaam tighee menhee,
l`saa tighee tiiba daagm há jugun.*

¹³ Sangband saa na n`daagm d`hæn na n`tia d`jugun! D`he na n`bem lameegun kpañlaa ka neer nigiiigun! Welee lee, *Vofoom Buudm gemmnt si-n daagb momb.

Ln ba na Foola he bii

¹⁴ Teelba-n, mà miil hóm na n`hugl n diilhoma n miibii membii ka ba ka bee n`haflgm taa. ¹⁵ Gwentaf lee, mà hera ñmeenm n foorm-n wadgankena riikan gwæet tiit na l`himii n`diila. Mà hoda welee l`bañr n na Sangband hera-ma hómgu ¹⁶ na mà bem na Yeesu Krista ñmæeheeda bá kpañ na Yuudaa tiiba bee kaa. Mà hena gotiit ñmæëgb ka fan-ba Sangband Gohomt, ka bo na bá bem wo bii ban too Sangband b`magr n dn bii. *Vofoom Buudm bantg-b na d`rebn. ¹⁷ Má n Yeesu Krist tn laglg nnii man nyoka mayen l`bañr n Sangband ñmæëgb man hena bii. ¹⁸ Ka má hal n ka boñoo tiit, mà boñoo l`bañr n Krista nn her-ma bii n jah! Há tag n mà gwæelb

15.9 Gwæetii ba Yum18^{an}.50.

15.11 Gwæetii ba Yum117^{an}.1.

Ro

n nan mà hɛb le n saa na bá kpaɲ na Yuudaa tiiba bee valgm Sangband. ¹⁹ L' saa Sangband Vohoom gemmnt t hɛm hoolgu n ηmɛɛgt t' weraa d' gemmnt tii. Welee nnii man kag n fanm Krista Gohɔmt l' lɔg Yerusalem kakefnan H̄ilirii kpadn. ²⁰ Gwentah', má val mayen n ka faa Gohɔmt kaalai bá kan da ba hom bà gwɛla Krista gwɛɛt hiin n jah', ka bo na l' daa bɛm na mà mɔhl hii bobogr jugun.

²¹ Mà herá welee l' magr wo In hɔd *Wadbuudgan na,

biiba ban da ba biir há gwɛɛt bee nan yul-wu,

bá da ba hom há ret bee nan human.

²² B' da lakla-ma na mà daa daan n' man bii nnii. ²³ Gwelɲa mà dif mà ηmɛɛgb kparheen. L' herá bina haliifa nnii In hɛna-ma loogu na mà daan n' man. ²⁴ Má ka diila na man kee mà ked H̄ɛsfaany tantn lee, mà way mà keedgn n' man na mà nyaan-n ka bo na l' si-ma nyaagb, n' ta lag n' tɔrg-ma na mà taai tantiin.

²⁵ Gwelɲa lee, mà kedaa Yerusalem na mà tɔrg biiba bà ba na Sangband reba bee. ²⁶ Biilm, Masedonii kpaturu tiiba homra n taa n hewl bii jah jah'. H̄akayii kpaturu tiiba t ta hɛm welee na l' tɔrg Yerusalem kpaturun kunyɔɲtiiba. ²⁷ Bee mɔmba sokl welee, biilm, l' ba na l' da ta gbaama na bá he welee. Ka l' ba na bá kpaɲ na Yuudaa tiiba bee way n Sangband gwɛɛt t' ba na Yuudaa tiiba ret tii, l' ba na bee ta tɔrgm-ba. ²⁸ Mà wen kee mà toglg welee ηmɛɛgbii ka to-ba bii ban to na mà to-ba bii lee, mà lɔɔ nan huru ka kedaa H̄ɛsfaany. Lee wen lee, mà tag n n' wee, ²⁹ l' hugl-n n Krista kaawlbii mɛmbii.

³⁰ Teelba-n, mà gbaama-n ka tagaa n t' Berm Yeesu Krist n soklb Vohoom Buudm nn sah-t bii na n' laglg mà hɛn t' tam hoodr, n' seenja Sangband mà jugun. ³¹ Seeɲm-n na mà daa lɔɔ Yuudee tiiba bá kpaɲ vala Sangband bee nuhun ka bo na man ked n Yerusalem sangbantiiba bii, bá sohdg-b hom. ³² Welee lee, ka Sangband t sokl, mà taan n' man ka hugl n nyaagb, mà way mà vohoo. ³³ Sangband bɛm n' mɛmbee n' man! Dii sahl nigii. L' bɛm welee!

Seeɲb

16 ¹ Mà tuuna-n t' teelfɔg Feebea. H̄à ba na Kan̄kree Sangband kpaturu tɔrgtn. ² Sofhdg-n-wu t' Berma hidrn wo sangbantiiba nn sohdá taa lee! B' ba b' fadm-wu bii mɛmbii, n' tɔrgm-wu, na há mɔma tɔrg nidba kod n ta tɔr-ma.

³ Seeɲ-n Firsiiwu n H̄akiila! Má n ban t' hɛna Yeesu Krista ηmɛɛgb. ⁴ Bà lo bayenwu kuum noon ka bo na bà dah mà jugu. Lag man n jah mà seenja-ba na bà herá ηmɛɛgb, bá kpaɲ na Yuudaa tiiba bee kpaturhii mɛnhii ta seenja-ba. ⁵ Ta seenja-n kpaturu h̄u kpogla taa baa huu!

Seeɲ-n mà tuurbuud H̄ɛfɛneta! Wii nnii noogr na h̄à tii Krista hɛn H̄asii tantn. ⁶ Seeɲ-n Maarii na h̄à herá ηmɛɛgb kod! ⁷ Seeɲ-n mà teelba Yuudaa tiiba H̄andɔɔnikwu n Yuɲyaasa! Má n ban t' da beel sargan. Bà vala-ba *tumtba huuga l' kpaɲ jah'. Bà miig Kristwu mà nongan. ⁸ Seeɲ-n H̄amfilyaatusa! H̄à bee-ma daht Berma hidrn. ⁹ Seeɲ-n H̄urbɛɛ! T' n wun t' hɛna Krista ηmɛɛgb. Ta seenja-n mà tuurbuud Sitaakisa! ¹⁰ Seeɲ-n H̄afelɛɛsa! H̄à werii na h̄à nawra n Krista. Ta seenja-n H̄aristɔɔbulaa reba ¹¹ n nan mà teel Yuudaa tii H̄eroodyoona! Seeɲ-n Naarsisa reba bá ba na Berma reba bee! ¹² Seeɲ-n Tirfɛɛnwu n Tirfoosa! Fɔgbɛɛ rehɔrbee to bayen Berma ηmɛɛgbn. Ta seenja-n t' teelbuud Fɛrsiida! H̄à ta to hayen Berma ηmɛɛgbn. ¹³ Seeɲ-n Berma ηmɛɛheedbii Ruufuuswu n h̄à nya! H̄à nyawii ta ba na mà nyan.

¹⁴ Seeɲ-n H̄asinkirtwu n Felgoonwu n Hermɛɛswu n Faatorbaaswu n Hermaasa, n nan teelba bá ba bá man bee mɛmbee! ¹⁵ Seeɲ-n Filɔɔlɔgwu n Yulia, Neereewu n há teelfɔga, H̄ɔlimfaaswu n sangbantiiba bá ba bá man bee mɛmbee! ¹⁶ Seeɲ-n taa vol wo vol ka hogaa taa wo teelba!

Krista kpaturhii mɛnhii seenja-n.

¹⁷ Teelba-n, mà hagla-n na n' mug nyen n biiba bà rɔta n weriib nn sohdg bii bee. Bà lɔɔ raarb nidba huuga ka haam bà gwɛɛt hɛn tiim. Dodg nyen n welee tiibe! ¹⁸ Biilm, bà kpaɲ hɛna t' Berm Krista ηmɛɛgb. Bà bagl na bà doow bá raawt n jah'. Bà rogdra golamɛi ka hogla bá rarm ba bi bee. ¹⁹ Nidbee mɛmbee hohf n' hidr l' bafir n na n' vala Sangband. Má nan ka nyaaga n' kaa. Man bag bii nnii na n' bɛm rarbiilm tiiba ka hɛna homgu, ka ta ba *kel kel ka kpɛɛ bɛfɔgu. ²⁰ Sangband nnii nigii bilga. D' kpaɲ kee d' hilg na d' wadr *Saatanwu n' nakpai kwɛɛn.

T' Berm Yeesu Krista la sahm-n há homgu.!

²¹ Mà ηmɛɛheedtuur Timoteewu n mà teelba Luusyuuswu n Yaasonwu n Sosiifatɛɛr bà seenja-n. ²² Man, Tertuusa^z, mà ta

16.22 Tertuusa ta ba na Fɔɔla wadii hoortn.

Ro

seenja-n t' Berma hidrn, man hoda wadgankena. ²³ Ta hewl na mà haar tii Gayuuswu n bá kpogla taa haa bee seenja-n. Korgu karfoka tii Heerastwu n nan t' teel Kwartuus bà seenja-n. [²⁴ T' Berm Yeesu Krista hõmgu bẽm n`mẽmbee n`man! L` bẽm welee!]

²⁵ Tn nyokm-n Sangband! D` ba n gemmnt na d` haflg n` gwẽet hẽn tiim l` magr n Gohõmt dn ree n werii má ka fan tii. Tii nnii Yeesu Krista Gohõmt. T` magra n fohmngan gwẽet ln da kpehnr binan tii. ²⁶ Gwelŋa Sangband sira huru l` ree-t n werii ka tagaa n *gwẽet bõhõotba wadii. Dii bee kakehnan. D` hera welee ka bo na tiga mẽna miig d` gwẽet, hà tiim d` hẽn ka vala-d. ²⁷ Dii n jah beel n rarbiiim. Dii hehl n nyokb ka tagaa n Yeesu Krista, bina mẽna kakehnan. L` bẽm welee!

Foola wadnoogrga fan da hõd

KORƐƐNT TIIBA

kee

————— B` ba wadgankenan bii —————

*Foola hõda wadgankena KorƐƐnt Krista tiiba. KorƐƐnt korgu ba Grẽẽ tant huuga. Da korbermgũ kuugun. Foola da koolg kan kpaturu (nyaan Tumtba ŋmẽegt 18. 1-18). *Yuudaa tiiba balanba t lagii neerm. Lee, Foola t bid hayenwu *bá kpaŋ na Yuudaa tiiba bee wee. Bee kod t kit Krista tiiba. Foola hera bá man bind n gidgu n nyab. Korbermgũ neerbehm t tɔl Krista tiiba. Lee, Foola t ka bag na hà demii hà ŋmẽlgm-ba hurhõmu jugun. Kan kpaturu da beel bermu ŋmẽẽgb fan her bii mẽmbiin. Hà hõda wadgee ka higaa diila hareha jugun.*

Nooga sah bà beda-wu na bii gẽta kpaturun beŋgu. Bii nnii kpala n neerbehm. Vont nnii na bà hõda-wu wadga ka gbaama-wu gwẽet jugu. Lee, Foola t nan hoorm wadgankena ka leeda-ba. Lee, wadgee t ka ba n gbẽha hareh'.

- Hubi^{19a} kakehnan hubi^{6ŋan}, Foola tɔɔ hà diila ban da bed-wu tii jugun.
- L` loɔg hubi^{19a} kakehnan hubi^{4gan}, hà bõhõɔ kpaturun raarb gwẽet.
- Hubi^{59a} n hubi^{6ŋan}, hà bõhõɔ kpaturun neerbehm gwẽet.
- Hubi^{79a} kakehnan hubi^{15gan}, Foola leeda ban da hõd ka gbaama tii jugun.
- Hubi^{7ŋan}, hà leeda-ba yaala n dahentiit l` gwẽet jugun.
- Hubi^{89a} kakehnan hubi^{119a} vug^{1un}, hà leeda-ba vidnamt gwẽet jugun.
- Hubi^{119a} vug^{2u} kakehnan vug^{34un}, hà leeda-ba kpaturun beeb gwẽet jugun.
- Hubi^{129a} kakehnan hubi^{14gan}, hà leeda-ba Voħoom Buudm hõmgu gwẽet jugun.
- Hubi^{159a}, hà leeda-ba kpiirma himtgm gwẽet jugun.
- Hubi^{16ŋan}, Foola fela hà wadga ka bõhõɔ-ba liğbiir jɔɔŋb gwẽet n govont jugu jugu ka ta seenja-ba.

Seenɔ̀b

1 ¹⁻² Man nnii Fɔ̀ola, Yeesu Krista *tumta. Sa Sangband mɔ̀mɔ̀r sɔ̀kl n fɛ̀m na mà kitg welee. Má n t` teel Sosteena t` fooro wadgankena Krista kpaturu tiiba nen, nen ba Kɔ̀rɛɛnt nen, n nan biiba bá la ba baatee ka hoh Yeesu Krist na bá berma wo t` dela bee. N` n Yeesu Krist n` laglɔ̀n, n` kit hɔ̀mba Sangband nɔ̀ngan, d` logm-n na d` reba. ³ Sa Sangband n t` Berm Yeesu Krist bá hɔ̀mgu n bà nigiigu bɛ̀m n` man!

⁴ Mà seenɔ̀ba mà Sa Sangband heruf na wii hera n̄mɛ̀ɛ̀gɔ̀b n saa na n` sohdg hà hɔ̀mgu, na n` n Yeesu Krist n` laglg. ⁵ Biilm, l` tag n Krista hɛ̀n n hugl-n n hɔ̀mbermgɔ̀ jugu jugu. Gwɛ̀ɛ̀t faatba n miidba kpaɦ jaɦ n` huuga. ⁶ Krista Gohɔ̀mt bahra rugi n` ni. ⁷ Lee, bii ta kpaɦ fad-n Sangband hɔ̀mgun na n` neer ka kpowr n Yeesu Krista, ka hɔ̀d hà daanm goor. Wii nnii t` berma. ⁸ Wii ba hà hafɔ̀lɔ̀m-n kakefnan hà daanm goorii² na hii daa nan nyaan tiit na hà biir n` hɛ̀n. ⁹ Sangband hoh-n na n` n d` Budaaga t` Berm Yeesu Krist n` laglg. D` bɔ̀hɔ̀ɔ̀ d` gwɛ̀ɛ̀t n ka mad-t.

RAARB JIB KPATURUN

Raarb jib Kɔ̀rɛɛnt kpaturun

¹⁰ Mà teelba-n, mà bahla-n ka jowaa-n t` Berm Yeesu Krista hidrn na n` bɛ̀m noyend, na n` daa saam raarb jiba n` huuga, n` laglg n` bɛ̀m yenm ka fɛ̀m n taa n` vohoom jiba taa. ¹¹ Gwentahaa, Kɔ̀lwea reba beda-ma n` gwɛ̀ɛ̀t. Má filuu n yum na raarb jib n` huuga. ¹² Mà teelba-n, man bo na mà biir-n tii kɔ̀tɔ̀d nnii na, hii bɔ̀hɔ̀ɔ̀ na hà tagda Fɔ̀ola, vol na Háfɔ̀loosa, vol na Fetra, ta vol na Krista.

¹³ Hɛ̀e waa, ¿ Krista ba tɔ̀mb mliimn? ¿ Fɔ̀ol nnii ban kpaɦr *dabragr hɛ̀n n` kaa? ¿ Laa bà da *hoda-n Sangband nyaalm Fɔ̀ola hidrn le? ¹⁴ L` hera hɔ̀m na mà ba hor n` ni hii ka l` kpaɦ ba Kiriisfuuswu n Gayuusa. ¹⁵ Lee, hii kpaɦ hà bee hà biir na maa hidrn nnii ban hod-wu. ¹⁶ Hɛ̀ee, mà da ta hoda Sitefanaaswu n haa reba. Mà ta kpaɦ diila na mà da hoda hiiwu bee kaann.

1.8. Hà daanm goor. Goorii ba na Saberma goor In bɔ̀hɔ̀ɔ̀ Tuurnkpeemt wadgan dii. L` goorii, hà nan rea hayen hà werii nidba mɛ̀mba, hà yaa-ba n yaagu.

¹⁷ Biilm, Krista ba tamn-ma na mà huurm nidba. Hà tamn-ma na mà faam hà Gohɔ̀mt. Man faa-t lee, mà kpaɦ faa-t n nida rarm, ka bo na Krista dabragr hɛ̀n kuum daa bɛ̀m yem.

Yeesu Krist nnii Sangband rarm n d` gemmnt

¹⁸ Bii b` hɛ̀l Krista *dabragr hɛ̀n kuumii gwɛ̀ɛ̀t, bá bɔ̀d bee logl-t na tilɔ̀n. L` ba na ten In dafɔ̀r t` juuni tenii, tii yul na Sangband gemmnt mɔ̀mt nnii. ¹⁹ ¿ L` ba hor *Wadbuudgan na:

*Sangband kee d` kpil rarm tiiba rarm,
l` saa d` tɛ̀gdg wadmiidba rem?*

Krl

²⁰ ¿ Rarm tiiba ba tee? ¿ *Bahɔ̀lɔ̀b weriitba ba tee? ¿ Goona rogdrtba ba tee? ¿ Sangband ba hɛ̀ nidba rarm t kit tilɔ̀n? ²¹ Biilm, Sangband rarm kan werii myen ree, nidba ba bee n miig-m ka tagaa n bayen bà rem. Tii kaa nnii Sangband nn nyan na l` ba hɔ̀m na d` dah bá tia d` hɛ̀n bee juuni ka tagaa n Gohɔ̀mt tn faa nidba log na tilɔ̀n tii. ²² Biilm, sah na bá tia, *Yuudaa tiiba bee bagl hoolgu hɛ̀b. L` saa Grɛ̀s tiiba bee bag rarm. ²³ Ten ba na Krista tiiba ten, tii faa Krista dabragr hɛ̀n kuum gwɛ̀ɛ̀t. Yuudaa tiiba bee yul na gwɛ̀ɛ̀tii kpaɦ tiim, *bá kpaɦ na Yuudaa tiiba bee yu na gwɛ̀ɛ̀tii ba na tilɔ̀n mɔ̀mgan. ²⁴ Sangband nn hoh bee lee, mig Yuudaa tii laa Grɛ̀s tia, bee yul na Krist nnii há weraa Sangband gemmnt. Wii ta weraa d` rarm. ²⁵ Sangband tilɔ̀nee ba rarm ka yata tant hɛ̀n rem. Sangband gigdm ba n gemmnt ka yata nidba ret.

²⁶ Mà teelba-n, nen Sangband nn hoh nen, ¿ nen nnii teba? Geedg-n n` nyaan n` huuga! ¿ Ban hoh na rarm tiiba bee ba balaa? ¿ Bermba ba balaa? ¿ Hɔ̀mba ba balaa? ²⁷ Yanta, Sangband bantg ban log na tilantiiba bee na jiwɔ̀hi kpal rarm tiiba. D` bantg ban log na gigdm tiiba bee na jiwɔ̀hi kpal bá ba n gemmnt bee. ²⁸ D` bantg bá ba yem ka kpaɦ tɔ̀n bá kpaɦ log-ba na bii bee na jiwɔ̀hi kpal hɔ̀mba.

²⁹ D` hera welee na hii daa nyɔ̀km hayen Sangband nɔ̀ngan. ³⁰ Sangband laglg-n n Yeesu Krista. Wii ni nnii t` rarm nn bee. Sangband mɔ̀mɔ̀r sira-t-m. Mii nnii Krista. Wii hera t` kit hɔ̀mba. Wii faadra t` hidrn. Wii hera t` kit Sangband reba. ³¹ D` hera welee ka bo na *Wadbuudgan gwɛ̀ɛ̀ntina hɛ̀ t` jugun na:

*há bag na hà nyɔ̀km hayen wii,
há nyɔ̀km hayen Saberma nn her-wu bii kaa.*

Fɔɔla faa Krista gwɛɛt

2 ¹ M̀a teelba-n, m̀a daan n`man na m̀a werii-n Sangband kpeɲkpeɲgan gwɛɛt. Lee, m̀a daanmii, maa ba daan n ka rogdra rarm gwɛɛt na l` saa n`tii man bo na m̀a biir-n tii. ² M̀a daan ka figr bii byenb jugun. Bii nnii Yeesu Kristwu n h̀a *dabragr hɛn kuum gwɛɛt. ³ Man daan lee, ka ba gigdm, fobɛɲgu mad-ma, m̀a ka gwɛɛla ka dehra kpaɲ kpaɲ. ⁴ M̀a gwɛɛt faam da kpaɲ figr nida rarm jugun na n`tii. Wo nn tii lee, l` werii na Sangband *Vofoom gemmnt hera t`ɲmɛɛɓb. ⁵ M̀a hera welee na n`tii ka figr Sangband gemmnt jugun, lag nida rarm jugun.

Sangband rarm

⁶ Rarm tn weraa mii, t` weraa-m biiba b́a tii Yeesua hɛn, b́a gwɛɛt hɛn tiim t haf bee. Rarm tn faa mii kpaɲ ba na tantntina hɛn remn, lag ta tantntina hɛn bermba remn, l`nan tɛgda bee kpaalaa. ⁷ Welee rarmii manna Sangband ban ree tant. Gwentahaa, m`da ba fohmgan, Sangband t lo-m ka hɔd t`jeɲɲb. ⁸ Ka tantntina hɛn bermba t da miig-m, b́a da kpaɲ b́a kpaɲ Berma mɔmwu *dabragr hɛn. ⁹ Tii nnii *Wadbuudga nn bɔɲɔɔ na:

*bii hii nn ba nyaan n h̀a nɔmb bii,
hii nn ba hom n h̀a tobr bii,
hii nn ba diilg h̀a jugun tii,
Sangband maantr l`mɛnguu
ka hɔd biiba b́a sɔkla-d bee.*

¹⁰ Ten lee, Sangband ree welee n werii-t ka tagaa n d` *Vofoom Buudm. Sangband Vofoom nyigaa ka miigaa l`mɛmɛnguu ka lagaa n d` diila h́a ba kilmgun hee mɛh'.

¹¹ ¿ Hii ba h̀a bee h̀a miig bii b`ba h̀a nidtuura kwɛɛwrn biin? Nida miil bii b`ba hayen h̀a kwɛɛwrn bii. Ta welee nnii hii nn kpaɲ h̀a bee h̀a miig Sangband diila ka l`kpaɲ ba na Sangband Vofoom. ¹² Ten lee, vofoom tn sohdg mii rɛnn Sangband man, lag tantntina hɛn. T`sohdg-m na t`miig hɔmgu dn sah-t kuu mɛnguu. Lee, gwɛɛt tn faa tii, t`faa-t wo lan nnii Sangband Vofoom nn weraa-t lee. ¹³ T`kpaɲ faa-t ka rogdra rarm gwɛɛt wo nidba nn weraa lee. Bii b`hel Sangband Vofoom bii, t`weraa ka tagaa n gwɛɛt vofoomii nn tɔɔ-t tii. ¹⁴ Wo tn weraa welee lee, l`ka kpaɲ sah huru na nida bee h̀a kewii t`kɔtɔd. Wii t ka log welee na tilɲan. Biilm, ka sug na

hii jahuu-t, l`ba na h̀a bɛm n Sangband Vofoom. ¹⁵ L`saa h́a ba n Vofoom Buudm wii jahwa l`mɛnguu. Hii kpaɲ h̀a bee h̀a jahuu-wu. ¹⁶ Welee jugun nnii ln hɔd Wadbuudgan na: ¿ *wen nnii h̀a ba h̀a bee h̀a miig Saberma diila?* ¿ *Wen ba h̀a bee h̀a hewl-wu rarm?* Ten lee, tii ba n Krista diila.

Krista tiiba tagda Kristwu n jah'

3 ¹ Biilm, teelba-n, m̀a ba bee n gwɛɛl n nn wo b́a ba n *Vofoom Buudm bee. M̀a gwɛɛl n nn wo b́a ba n tantntina hɛn neerm bee. N`boo buluumii Krista huru jugun. ² Lee, beheem nnii man da to-n. L`weraa na ka m̀a da to-n diit mɔmt, n`da kpaɲ n`bee n`sohdg-t. Hn la jana, n`kpaɲ n`bee. ³ ¿ Na la? Nɔmmooga ba n`huuga, kpala ta bee. ¿ Welee kpaɲ weraa na n`neera tantntina hɛn neerm? ⁴ Lee, wunaf na h̀a tagda Fɔɔla, vol na H́afɔloosa. ¿ Welee kpaɲ weraa na n`neera tantntina hɛn neerm?

Fɔɔla rea gwɛɛt fantba ɲmɛɛɓb kɔtɔd

⁵ ¿ Wen mɔm nnii Fɔɔla? ¿ Wen mɔm nnii H́afɔloosa? T`ba na Sangband ɲmɛɛheedba n jah'. D`tag n t`hɛn n`ka ba n gwɛɛt hɛn tiim. T`hera ɲmɛɛɓb Sangband nn to-t bii. ⁶ Maa hoowran, H́afɔlooswii t yagii, Sangband dii t hɛm l`berɲ. ⁷ Maa nn hoow n H́afɔloosa nn yagaa lee kpaɲ bii. Sangband nn hɛna l`berɲ lee beel daft. ⁸ H́a hoow wii n h́a yagaa wii, b́a ba yenm. B́a kee b́a sohdg b́a ɲmɛɛɓb giidm fat. ⁹ Ten lee, t`n Sangband t`hɛna ɲmɛɛɓb, nii ba na Sangband kpamb, ta nen nnii haar dn mɔh dii.

¹⁰ Wo Sangband nn sir-ma lee, maa koolg bobogr, hii jeena t ka mɔh d`jugun. M̀a hera welee n rarm wo mɔhɔba bermhii. Gwentahaa, l`ba na baaben tia he hɔm n fan mɔh lee. ¹¹ Hii kpaɲ h̀a bee h̀a koolg bobogjeend diir d`bee dii kpamga. Dii nnii Yeesu Krista. ¹² Hii ba h̀a bee h̀a mɛh bobogrii jugun n sika, vola mɛh n liǵbiir kudnaɲu, vola mɛh n tanhɔma, vola mɛh n dabia, vola ta mɛh n moot. ¹³ Gwentahaa, yaagu yaam goor nnii baawena ɲmɛɛɓb nn kee b`riir wiingan. Bogm kee m`jahuu-b b́a nyaan b`daft. ¹⁴ Ka bogm ba bee n jum hii ɲmɛɛɓb fan her bii, h̀a yuɲ h̀a fat. ¹⁵ Ka bogm t di hii ɲmɛɛɓbii, h̀a giidm kul n kol. Wii mɔm lee, l`dah h̀a jugu gwentah, wo hii nn feta bogm noon lee.

¹⁶ Nen nnii *Sangband haar. Sangband *Vofoom kan ba nnii.

Krl

¿ N' kpaá mi weleen? ¹⁷ Ka hii t' gbuɸ Sangband haar, Sangband ta kofl-wu. Haarii ba na habuudrn. Nii nn ta ba nii.

Hii daa weriim hayenwu hii kaa!

¹⁸ Hii daa la hoglm hayenwu yem! Ka n` ni hii tagd nida rarm ka log hayen na wii nnii rarmiida, l` saa hã til ka bo na hã miig rarm móm. ¹⁹ Biilm, Sangband logl tantntina hen rarm na tiljan. L` hoda na *Sangband mooga rarm tiiba bà momba bà toriin*. ²⁰ L` ta lilm na *Saberma miil rarm tiiba diila ka mi hom na hamn*. ²¹ Tii lee, hii daa nyokm hayenwu hii kaa! L` menguu, nen hefln. ²² Mig, Fɔɔl laa, Hãfɔloos laa, Fetra, mig tant tn ba t` hen tii, mig neerm laa kuum, mig jana laa su, l` menguu, nen hefln. ²³ Nen lee, nii ba na Krista hefl n nn. L` saa Krist wii ba na Sangband hefl n wun.

4 ¹ Tii lee, bii b` hel ten bii lee, l` ba na bá logm-t na Krista kwɛɛn tiiba, na Sangband gwɛɛt ln ree n werii tii sagdba. ² ¿ Ben nnii ban hod n hii há sug want hen wii? ¿ Lag na hã mad hã ηmɛɛgb hóm? ³ Welee kaa nnii, ka bá sam-ma, nen laa, biiba t ka yaa-ma n yaagu, l` kpaá bɔhɔɔ manwu lii. Mà mɔma, mà ta kpaá bag na mà biir tiit mayen mà jugun. ⁴ Mà kpaá yu tiit t` ba bɛhgu mà ni tii. Gwentahaa, lag tii kaa nnii man ba hómwu Sangband nɔngan. Mà miil na Berm n jah yaa-ma n yaagu. ⁵ Tii kaa nnii man bɔhɔɔ-n na n` kpidwa ka yaa yaagu goor ban taan. Goorii, hã kee hã ree l` menguu wiingan, bii b` ba fohmgan bii n nidba jugun diila mɛh'. Lee, Sangband bakr baawena l` magr n ηmɛɛgb han her bii.

⁶ Teelba-n, mà to-n welee tɔniib jugu jugu má n Hãfɔloos t` jugun na n` bee n` mug gwɛɛntina na hii daa hewl bii ban hod *Wadbuudgan bii jugun. Lee, na n` ni hii daa weriim hayen ka bɔhɔɔ na wii nnii hii kaa tagdta ka taaw volwii n hoodr. ⁷ ¿ Lɔg vyen na wenii? ¿ Ba n ben ka ba sohdg-b? Ka l` ba na l` sira-v l` menguu de, ¿ ben kaa nnii vn nyoka vyen wo l` biir na v` móm v` giidm bii?

⁸ Nii fetg togb. N` tur n kit huraamba. Nii bah huraant deb ka saa-t.

¿ N` wena huraant móm? Ka ln bɛm na huraant móm, ¿ tii t ka ba kpaamga de? ⁹ Yanta l` hɛna-ma wo Sangband lɔgra *tumtba ten n kɔhd kaalanɔkaawrgan. D` diin-t wo biiba ban lo na bà da bà ku bee. D` diin-t welee kɔrguu menguu nɔngan, nidba n *sangbantumtba t ka yuu-t. ¹⁰ Krista kaa, tii ba na tilantiiba, nii ba na rarm tiiba. T` ba gigdm, nii ba n gemmnt. Bà nima-t, ka jeenjla nen. ¹¹ Hn la jana, kóm

n nyunyuudu kua-t. Dimgu mómgu kpaɸ-t, bà gbuu-t t` yɔhwa yem. ¹² T` giida giidm ka hɛna ηmɛɛgb n t` nifi. Bà suul-t, tii gwɛɛla nohóm bá kaa. Bà hɛna-t dad dad, t` ju kwɛɛwr. ¹³ Bà gbafra-t, t` doola bà kwɛɛwa. Hn la jana bà logl-t wo vaant, t` kit bint nidba nɔngan.

¹⁴ Ka mà hoor-n gwɛɛntina, mà kpaá hoor-n-t na mà tiglg-n jiwɸi. Mà hoora-t wo sahii nn hafla hã buhómii lee. ¹⁵ Lee, Krista huru jugun, ka n` la ba n bermba ruugu n faht, hayenɸa n jah beel na n` sa. Biilm, mà da faa-n Yeesu Krista Gohóm t` tii t` hen n kit mà bii. ¹⁶ Tii lee, mà reba-n, mad-n mà beeb! ¹⁷ Tii kaa nnii man tuuna-n Timotea. Man da ta faa-wu Gohóm há tii t` hen n kit mà buhómga. Hã mada Saberma gwɛɛt l` bu. Wii ba hã deedg-n man da werii-n bii mɛmbii. Hã ba hã werii-n Krista huru mà móm man weraa huu. Mà weraa-hu kpaturin baatea. ¹⁸ N` huuga biiba weraa bayen ka diila na mà nan ta kpaá ηmetgna. ¹⁹ Lee, ka Saberma t sokl, maan ηmetgn n` man. Lee wen lee, mà miig bá weraa bayen bee gemmnt jah', lag bá noon gwɛɛlb yen. ²⁰ Biilm, *Sangband huraant kpaá ba na noon gwɛɛtn. T` ba na gemmntn. ²¹ ¿ Ben móm nnii nn bagi? ¿ N` bagl na mà daan ka mad dabiir laa, mà daan ka gwɛɛla hóm ka ba lamɛɛtn le?

Krl

KɔRGUN NEERM GWɛɛT JIB KPATURUN

Kɔrɛnt tiiba kpaá neer hóm

5 ¹ Mà fuma bà nuura nuu nuu na neerbɛfm miim jib n` huuga. Welee neerbɛfmii ta la diira jugun n yat kpaalaa ka ba na bà kpaɸ bà bee bà nyaan-m bá kpaá door Sangband tijan bee man. Na n` huuga, hii gool n hã nya rehɸra. ² N` ka fuura nyen. Ln bɛm na n` kad n diila n` ree welee nidwii n` huuga. ³ Man lee, maa fetg welee nidwii n yaagu yaam wo l` biir na mà ba n` man. Mà la kpaá ba n` man, gwentah, mà diila ba n` man. ⁴ N` daa ba n` tan t` Berm Yeesua hidrn, maa diila n jah ba n` manii, t` laglg t` mɛmɛmbee n t` Berm Yeesua gemmntn ⁵ t` log welee nidwii t` taag *Saatana natadn na l` kpil bɛhgu kú ba hã ni kuu ka bo na hã nan yuuj jugu dahb Berma ηmetgnm goor².

5.5. T` taag *Saatana natadn na l` kpil bɛhgu kú ba hã ni kuu ka bo na hã nan yuuj jugu dahb. Gwɛɛtii kotod ba nigiiib. Ka bá log gwɛɛgu gwɛɛgu l` ka hum na ... na l` ku há gbanu, na há liliigu nan yuuj jugu dahb.

⁶ ǀ N` mɔmba n` weraa nyen na laa? ǀ N` kpaam mi na kpooni ragr tutugmbiim hɛna tɛɛgt mɛnt t fuurn? ⁷ Tii lee, neer-n neerhɔmm n` ree kpooni ragkpeemr, n` kitg tɛɛgkwɛɛnt ragr kpaɸ t` ni! Biilm, nn ba nii, l` kɔtɔd na bɔ fɛtg t` *Getgm kasant fɛɛbuga vidb. Kee nii Krista. ⁸ Tn jum-n kasant! ǀ Bɔ jul-t n kpooni hɪ ni ba ragrn? ǀ Lag bɔ jul-t n kpooni hɪ ni kpaɸ ragr? Tii lee, kɔhɔdg-n bɛɸgu n hɛbbɛɸb n` neer neerhɔmm, nakakeet n gokaat kpaɸ m` ni!

⁹ Lee, mɔ wadkaawrgan, mɔ da hɔda ka bɔhɔɔ-n na n` saag nyen n nidba bɔ neer neerɛɸm bee. ¹⁰ Ka mɔ da biir welee, mɔ ba biir na n` radg nyen n nidba bɔ neer neerɛɸm bee mɛmbee laa, nɔmvuurɸu tiiba laa, bawdba laa, bɔ door boga tiɸan bee mɛmbee. Ka ln bɛm welee, n` ta kpaɸ n` neer tantntina hɛn. ¹¹ Mɔ bɔhɔɔ-n na biiba bɔ hɔf bayen na t` teelba ka neer neerɛɸm bee laa, ka ba nɔmvuurɸu laa, ka door boga tiɸan laa, ka su nidba laa, ka nyi daam ka kuu laa, ka baaw bee, bee nii ln kpaɸ na n` nyɔɸr n. Ln ta kpaɸ n magr fel fel na n` ban n` jum diit taa man. ¹² ǀ Mɔ gwɛɛt nii na mɔ yaam n bɔ kpaɸ Sangband kpaturun been? ǀ Lag nen beel n` yaam n n` kpaturun tiiba? ¹³ Bɔ kpaɸ kpaturun bee, Sangband nan yaa bee n yaagu. Lee, voo-n hɛbbɛɸb tiwu n` huuga!

Krista tiiba taa sama gwɛɛt

6 ¹ ǀ L` hɛna lan na ka gwɛɛt ba n` huuga, n` saa bɔ kpaam tia Sangband hɛn bee na bɔ yaa-n n yaagu? ǀ N` kpaturun tiiba kpaɸn? ² Ka l` ba na Sangband reba kee bɔ yaa tant n yaagu de, ǀ n` kpaɸ n` bee n` yaa gotaktaklii? ³ Ten kee t` yaa *sangbambiim tiiba n yaagu. ǀ N` kpaam mi weleen? Welee de, ǀ t` ka kpaɸ t` bee t` yaa tantntina jugun gwɛɛt? ⁴ Gwentafaa, n` wen ba n welee yaanhii laa benii, n` bagm nidba bɔ kpaɸ kpaturun bee mɔmba. ⁵ ǀ Jiwɸi kpaɸ-n? ǀ Rarm tiihii ta la kpaɸ n` huuga nii na hɔ bee hɔ radgm gwɛɛt? ⁶ ǀ L` gbaama welee na Krista tia sam hɔ teela? Nii lag nii n ka sam taa bɔ kpaam tia Sangband hɛn bee man.

⁷ Wo gwɛɛt nn ba n` huuga lee, l` weraa na n` loda kpaalaa. ǀ Ben kaa nii ban hɛna-n bɛɸgu n` kpaam ju kwɛɛwr? ǀ Ben kaa nii nn kpaam saa na bɔ bam-n? ⁸ Nen felg n ka baaw ka hɛna bɛɸgu volba. L` ba na n` kpaturun tiiba mɔmba nii nn hɛna welee. ⁹⁻¹⁰ Biiba bɔ hɛna bɛɸgu bee nan kpaam soɸda bɔ kaalant *Sangband huraantn. ǀ N` kpaam mi weleen? Hɛe-n nɛɛwa! Mug-n tintina hɔm! Bɔ neer

neerɛɸm bee, bɔ door boga tiɸan bee, bɔ yarwa bee, daba bɔ go n taa bee, bɔ ba nabii bee, bɔ ba nɔmvuurɸu bee, bɔ nyi daam ka kuu bee, bɔ su nidba bee, bɔ baaw bee, welee tiibee mɛmbee nan kpaam soɸda bɔ kaalant Sangband huraantn. ¹¹ N` gidgu nn da ba nii. Gwentafaa, n t` Berm Yeesu Krista hidrn, l` higr n` fubɛhii, Sangband t bant-n na d` reba, n` kit hɔmba ka tagaa n d` *Vohoom.

Lɔgm v` gbanu ka nyɔka Sangband!

¹² N` bɔhɔɔ nyen na l` sira huru na n` hɛm n` reb fir. L` ba welee biilm, gwentafaa, l` mɛngu kpaam tɔra. L` sira huru na mɔ hɛm bii man fir bii. Gwentafaa, mɔ kpaɸ mɔ saa mayen na bii mad-ma. ¹³ N` ta bɔhɔɔ na l` ree diit raawt kaa, n ta ree raawt diit kaa. L` ba welee biilm, diit laa raawt, Sangband nan kpia l` mɛngu. Nida gbanu lee, l` ba ree-fu na hɔ hɛm-fu n neerɛɸm. L` ree-fu na hɔ hɛm-fu n Berma nɛɛɛgb, Berma heɸ-fu. ¹⁴ ǀ N` kpaam mi na Sangband da himii Bermwu kuumnn? Ta welee nii dn nan ta himaa-t kuumn ka tagaa n d` gemnt.

¹⁵ N` ba na Krista gbanu huli, ǀ n` kpaam mi weleen? ǀ N` ni hii ba hɔ bee hɔ badg hayen hɔ kitg yaruuta huliiga kiiga? Hɔai, felah! ¹⁶ Ka v` n yaruut n` laglg, ǀ l` kpaam weraa na n` hera nidyena? Wo ln hɔd *Wadbuudgan ka bɔhɔɔ na ka nidba bareɸba t laglg, *bareɸdrbee bewlg nid hayen*. ¹⁷ Lee, hɔ laglg n Berm n hɔ kwɛɛwr wii ta hɛna nidyena wu n wun. ¹⁸ Tii lee, kir-n yaruub kpaalaa! Yaruub hawla nida gbanu. Fubɛɸvolii han hɛna hii menhii kpaam tarwa hɔ gbanu. ¹⁹ N` gbani ba na *Vohoom Buudm haarn. Sangband lo welee Vohoomii n` ni. Gwɛgweɸmina, n` mɔmba n` ta kpaam heɸ nyen, ǀ laa n` kpaam mi welee le? ²⁰ Biilm, l` faadra n` hɛn n dafm n` juuni. Tii lee, lɔg-n n` gbani n` nyɔkm Sangband!

FɔɔLA LEEDA KɔRɛɛNT TIIBA GWɛɛT JUGU JUGU BAN DA GBAAM-WU TII JUGUN

Yaala gwɛɛt

7 ¹ Gweɸma, mɔ nɛɛtgn wadga nn da hoorn-ma kee gwɛɛt jugun. N` bɔhɔɔ na l` ba hɔm na daawa daa tarm fɔga. ² L` ba welee biilm. Gwentafaa, wo neerɛɸm nn fodg lee, l` ba hɔm na

Krl

daaw baaben tia bɛm n há fɔga, fɔg baaben tia ba n hà sida. ³ Lee, l' kpaɸ na daawa mantg há fɔgwu hà gbanu, l' ta kpaɸ na fɔga mantg há sidwu hà gbanu. ⁴ Fɔga gbanu nn ba lee, lag wii hefl n hun, há sida refun. Daawa gbanu nn ta ba lee, lag wii hefl n hun, hà fɔga refun. ⁵ Ka welee, bá daa kirm taa n bá gbani ka l' kpaɸ ba na bà fomra n taa na bà seen goora halanfa l' bu. Lee, seenj b n b' kaan, bá nmetg taa man, ka bo na *Saatana daa way n welee hà taruu-ba. ⁶ Lee, mà sahl-n diilanhena, mà kpaɸ mad hiiwu n kwɛgdi.

⁷ Man bagm na n' mɛmbee n' bɛm wo man ba lee, gwɛntaɸaa, baawena sohdg Sangband man há hɔmgɔ. Volwu kunaɸ', volwu kunaɸ'. ⁸ Dahɛntiiba n kunfɔgɔba lee, mà bɔɸɔɔ na l' ba hɔm na bá bɛm bayen wo man ba lee. ⁹ Gwɛntaɸaa, ka l' ba na hii kpaɸ hà bee hà mad hayenii, l' ba hɔm na hà yal laa hà lɔg fɔga n fan ba hà kad l' kpaɸ lelɛa-wu lee.

¹⁰ Gwelɸa, nen, nen yal taa nen, mà sahl-n wadndina, Berma redn. Dii nnii na l' kpaɸ na fɔga vidg hà sida. ¹¹ Ka fɔga t vidg hà sida, l' ba na hà kpat hà bɛm hayen laa hà nmetg hà sida man bà ku taa n gwɛɛt. L' saa daaw lee, l' kpaɸ na há vo há fɔga.

¹² Volbee ret lee, lag Berma wadn. Man bɔɸɔɔ na ka l' ba na Krista tiihii ba n fɔg há kpaɸ na Krista tia, fɔgwii t sɔkl na bá bɛm taa manii, há daa voo-wu! ¹³ Ka l' ba na Krista tiihii yala há sida kpaɸ na Krista tia, daawwii t sɔkl na bá bɛm taa manii, há daa vidg-wu! ¹⁴ L' kɔtɔd na daaw há kpaɸ na Krista tiiwii kita Sangband refa há fɔga kaa, l' saa fɔg há kpaɸ na Krista tiiwii kita Sangband refa há sida kaa. Ka ln kpaɸm welee, bá bii nn ba na Sangband rei lee, hin ba hi bɛm yem rei. ¹⁵ Ka l' dan n hɛm na há kpaɸ na Krista tiiwii saag n hayen, l' ba na Krista tiiwii saa hà ked. Tiit ta kpaɸ bà huuga. Sangband hoh-n na n' neer nigiiɔun. ¹⁶ Fɔg ven ba na Krista tii ven, diila na ba v' dah v' sida jugu. Gwɛntaɸ, ¿ l' ba l' bee l' hea? Daaw ven ba na Krista tii ven, diila na ba v' dah v' fɔga jugu. Gwɛntaɸ, ¿ l' ba l' bee l' hea?

Baaben tia kpat hà bɛm beeb Sangband nn da hoh-wu hà ba b' ni biin

¹⁷ Ln la ba welee lee, mà bɔɸɔɔ-n na baaben tia kpat hà mam beeb biib Sangband nn da hoh-wu na há kitg d' buga hà ba b' ni biin. Welee bafilbii nnii man lintgaa kpaturhii mɛmɛnhiin ka faa.

¹⁸ Ka Sangband t hoh hii bá *bɔtg wii, há daa la fohm hayen! Mina d' hoh hii bá ba bɔtg wii, há daa la saa bà bɔtg-wu! ¹⁹ Mig bà bɔtg-v laa bà ba bɔtg-v, lag bii nnii. B' ba daft bii nnii Sangband gwɛɛt valgm. ²⁰ Lee, baaben tia kpat hà mam beeb ln da hoh-wu hà ba b' ni biin! ²¹ Ka l' da hoh-v v' ba na yuuma, daa la diilgm tiit! Gwɛntaɸaa, ka l' si-v huru na v' kitg hii há ba hayen hà bolmɛn wii, way n welee! ²² ¿ Yuum Berm Yeesua nn hoh wii kpaɸ ba hayen hà bolmɛn há kaa? ¿ L' saa há ba hayen hà bolmɛn wii kpaɸ ba na Krista yuunm? ²³ Mig, l' hoh-v v' ba yuum laa, l' hoh-v v' ba vyen v' bolmɛn, l' faadra n' mɛmɛmbee n' hɛn n dahm n' juuni. Lee, daa kitg-n nidba yuummba! ²⁴ Teelba-n, kpat-n nan n' mam Sangband nɔngan wo dn hoh-n n' ba lee!

Bá ba he yaala bee gwɛɛt

²⁵ Gwɛɸɸa, bii b' hɛl biirii hí ban miig daaw laa kulii hí ban ta miig fɔg hii lee, mà ba sohdg wad diir Berma do. Maa tɔɔ-n mà diila na n' sohdg-fa wo l' biir na Berma nn hɛna hiiwu hɔmgɔ há ka bɔɸɔɔ gwɛɛt bà tia t' hɛn lee. ²⁶ Man bagm na baaben tia kpat hà mam wo fan ba lee l' baɸr n goona kunyɔɸu kaa. ²⁷ Ka l' mir bá bag-v bɛɛra, daa kir-wu! Ka bà ban bag, daa haar! ²⁸ Gwɛntaɸaa, ka v' lɔg fɔga, lag fubɛɸgan. Ka v' ta yal, lag ta fubɛɸgan. Goona yaala tiiba nn ba lee, baa bà di kunyɔɸu bá neermn. Mà bɔɸɔɔ-n welee gwɛɛtii ka sug na n' daa ta lɔɔ welee kunyɔɸuun.

²⁹ Teelba-n, goora ba jah! Mà bɔɸɔɔ-n na há ba n fɔg wii bɛm wo hà kpaɸ n hii. ³⁰ Hii há mɔɔ wii bɛm wo hà kpaɸ mɔɔ. Lee, hii há nyaaga wii bɛm wo hà kpaɸ nyaaga. Hii há dah wii bɛm wo hà kpaɸ n bii. ³¹ L' saa, há wayaa n tantntina hɛn want wii ta bɛm wo hà kpaɸ wayaa-t n bii. Tantntina mɔmt wo tn ba lee, t' kedaa dihm. ³²⁻³⁴ Tii nnii man bɔɸɔɔ-n na hii daa diilgm bii jugun! Lee, mà yul na hii há ba n fɔg wii neera ka diila tantntina hɛn want jugun ka bag na hà bɛm hà fɔgwu loogu. L' ka dud-wu rena n rena. L' ba na hii há kpaɸ n fɔg wii neera ka diila Berma nmetg jugun ka bag na hà bɛm Bermwu loogu. Ta welee nnii biiriiga ká ban miig daaw laa fɔg há kpaɸ n sid wii nn neer ka diila Berma nmetg jugun ka bag na há hɛb n hà diila weriim na wii nnii Berma refa. Lee, hii há yal wii neera ka diila tantntina hɛn want jugun ka bag na hà bɛm há sidwu loogu.

Krl

³⁵ M̀a bɔhɔɔ-n welee na l' bɛm-n n hɔm, lag kutukɔa nnii man foor-n. M̀a bagl na n` neer neerhɔmm ka nawla nyenwu n Berma, wii n jaf'.

Yaala jugun govont

³⁶ Ka l' ba na sahii nyana na l' fadra h̀a man h́a ka ba he h́a n̄mɛɛgb wo ln gbaama lee, h́a bɛera t berr̄ n yat laa ben, l' ba na h̀a he bii b` magr bii. Lee, ka h́a yalgr h́a bɛera, h̀a ba kohl kan bii. B́a log taa!

³⁷ Ka hii t ta hiluu n yum na h́a bɛera kpat h̀a man, l' ba na l` ren h̀a mɔma h́a ni hii kpa a hɛfr-wu n kwɛgdi na h̀a he welee, l' ba hɔm. ³⁸ Lee, h́a yalgra h́a bɛer wii hɛna hɔm. Gwentahaa, h́a ba yalgr h̀a reh̄a wii hera hɔm n yat^Z.

Kunfɔgb̄a gwɛɛt

³⁹ Lee, m̀a gokaawrgu nnii na fɔga nn yɔl lee, n ka nawr n h́a sid h́a neermii m̄nm̄ii. Ka l' dan n h̄em na h́a sida bɔdan, kunfɔgw̄ii ba h̀a bee h̀a yal faaa. Gwentahaa, l' ba na l' b̄em na Krista tia. ⁴⁰ Lee, ka kunfɔgw̄ii t kpat n ka ba hayen wo man diila lee, han b̄em hɔm. M̀a hiluu n yum na m̀a ta ba n Sangband *Vofoom.

Fɔla leeda vidnamt gwɛɛt jugun

8 ¹ Tn tɔtg-n nan gwelɔa vidnamt gwɛɛt jugun! T` miil hɔm na t` m̄m̄bee t` ba n rarm. Rarm lee, mii h̄ena nida t ka fuuraa hayen, l' ba na soklb bii m̄ohl kpaturu. ² Ka hii bɔhɔɔ na h̀a miil bii, l' weraa na h̀a ban miig wo ln gbaama lee. ³ Lee, h́a sokla Sangband wii, Sangband t ka ta mii-wu. ⁴ Bii b' h̄el vidnamt gwɛɛt, n` gbaam na ɔ l' ba hɔm na Krista tiiba jum-t laa? Lee, t` miil na boga kpa h̄ rii, na Sangband dyend n jaf̄ beeln. ⁵ Biilm, nidba logl want kɔd sangbambiim̄n laa tant jugun ka hoh̄ na b́a Sangband, l' geewa wo berm̄ba ba baliiba. ⁶ L' ba na Krista tiiba ten, Sangband dyend beeln. Dii nnii Sa. Wii ree want m̄ent. Wii jugun nnii tn neer. Berm̄ hayen̄ha ta beeln. Wii nnii Yeesu Krista. L' tag n wii h̄en n ree want m̄ent. Wii kaa nnii tn neer.

7.36-38. Biiba huma na l' kpa a h̄el sawu n h̀a bɛera, na l' h̄ela kwɛɛlh̄iiwu n h̀a tuurɔa.

⁷ Welee rarmii, hn la jana, biiba la ba miig-m. B́a gidgu kpat n ka diila na ban ju vidnamt lee, na b́a la doora tiini n boga l' kwɛen. Wo ban kpa a mi bii b' ba hɔm n b' kpa h̄ hɔm bii lee, b́a ka yu na l' hawla-ba. ⁸ L' ba na diit tiit nnii t' kpa a nyɔhla-t n Sangband. Mig diira vidnamt laa, ba dii-tii, l' kpa a hewla-v bii, l' ta kpa a gwif̄da-v kan bii. ⁹ H̄ee-n nan hɔm na nyen n` bolmr̄n beeb daa saa na b́a gwɛɛt h̄en tiim kpa a haf̄r bee lor! ¹⁰ Lee, ka l' ba na ven, ven bɔhɔɔ na ba n rarm ven, hadgm̄ tiif̄hii t nyaan v` kad bugnɔnga noon ka heewr n namt n soorb ɔ welee tiiwii, l' kpa h̄ l' ta he na h̀a di vidnamt? ¹¹ Welee de ɔ h́a ba lor nnii l' bah̄r n v` miib kaa? ɔ Lag v` teeln? ɔ Krista ta ba kpi h́a kaa? ¹² Ka l' ba na ven, ven kɔkma na ba rarm ven, v` h̄ena v` teel h́a ba miig bii b' ba hɔm n b' kpa h̄ hɔm bii wii lotra, miim na hera Kristwu n fubɛh̄ga! ¹³ Tii lee, ka l' ba na diit beel t' he na m̀a teela lor, ka welee, m̀a nan kpa h̄ m̀a di namgu felah'.

ɔ Fɔla faa lan Goh̄mtii?

9 ¹ ɔ M̀a kpa a ba mayen m̀a bolmr̄n? ɔ Lag man nnii *tumtn? ɔ M̀a ba nyaan t' Berm̄ Yeesuwu n m̀a nɔmbn? Laa ɔ lag nen nnii Saberma n̄m̄ɛɛgb man her bii roona? ² Ka nidjeenba kpa a log-ma na tumta, ɔ l' ta lagiim n nii meh? Wo nn tii Berma h̄en lee, ɔ l' kpa a weraa na man nnii h́a tumta? ³ Maa m̀a teew mayen m̀a hoodr n b́a tula-ma hoogu bee. ⁴ Tumtba ten, ɔ l' ba si huru na t' jum ka nyi t' n̄m̄ɛɛgb kaa? ⁵ Ka t' ked huru, ɔ l' ba si huru na t' ked n t' fɔgb̄a? ɔ Tumtvolba kpa a h̄ena weleen?, wo Berma teelba n ta Fetra. ⁶ ɔ L' ba na m̀a n Barnabaas n jaf̄ t' ba t' giid ka bag t' noon diit?

⁷ Biir-n-ma! ɔ Tawdwen ba riikan ka h̄ena h́a n̄m̄ɛɛgb b́a kpa a kiig h́a juguni? ɔ Wen hoow *daam tibit ka kpa h̄ h̀a l̄em kan bii? ɔ Wen kiima naagi kodiir ka kpa a wayaa n h́i beheemii? ⁸ M̀a gwɛɛlb man gwɛɛl bii, lag nidba neerm̄n gwɛɛt n jaf̄n man log ka h̄ena n n̄m̄ɛɛgb. ɔ *Bah̄lb m̄omb ta kpa a bɔhɔɔ weleen? ⁹ Biilm, Mohiisa bah̄lb bɔhɔɔ na: *Daa fiid naagb̄ noor b' wen tɔra-v kpa m̄ n̄m̄ɛgt!* Ka l' biir welee de, ɔ l' weraa na Sangband kuuma n naagin? ¹⁰ D` bɔhɔɔ welee, ɔ l' ta kpa a h̄el tenn? M̀a mi na nidba ten nnii dn gwɛɛla ka h̄el, ɔ laa bee? Kpamb kpaada nn ba lee, h̀a kool n ka daag. H́a gbu dikah̄b wii gbul ka daag na h̀a ba h̀a way kan bii.

¹¹ Lee, tii bodra n` ni want *Vofoom Buudm̄ nn tag n m̀a h̄en n safm̄-n tii. Ka t' gbaama-n na n` tɔrg-t n n` want na t' neer, ɔ gwɛɛt

Krl

nii? ¹² Ka biiba weraa-n bá gemmnt ka wayaa n nn, ɔ̄ tiin kpaɸ t` wayiim n nn l`yata? L`sira-t huru na t`wayiim. Gwentafaa, ten kirn. Tii kaa nii tn kiig t` mɔmba t`jugun na t` daa lakl Krista Gohɔmt tn faa tii.

¹³ ɔ̄ N`kpaɸ mi na bá hɛna ɸmɛɛɔ̄b *Sangband haarn bee wayaa n want ban saɸ tii? L` saa, ɔ̄ juuga tia ta kpaɸ wayaa n há juuga namgu? ¹⁴ Ta welee nii Berma nn ta bed na há faa Gohɔmt wii ba há ta neer n há ɸmɛɛɔ̄bii^z. ¹⁵ Man lee, maa ba way kan bii felaf!. Lee, gwɛɛt man hoor-n tii, lag na mà hɛɛɸa kan fat tiit. Má ka diila wo l` ba hɔm na mà kpi n hii nn ba há ree-ma welee lamɛɛguu lee. ¹⁶ Lee, l`kpaɸ saɸ-ma huru na mà nyɔkm mayen Krista Gohɔmt faam kaa. Bii nii ln nyaglg-ma nyagluh!. Lee, ka mà kpat n ka kpaɸ faa Gohɔmtii, bɛɸgu lor nan mà hɛn. ¹⁷ Ka man kad n hɛm diila na mà hɛm welee ɸmɛɛɔ̄bii, man ba mà bee mà gbaam na bà faadm-ma. Ka l` ba na l`nyaglg-ma-b nyagluh má ka hɛna bii ln gbaama na mà he bii, ¹⁸ lee wen ɔ̄ mà fat nii bɛ? Tii nii na mà faam nidba Gohɔmt yem. Mà faa-t ka kpaɸ gbaama bii ln ba na bà faam-t ka soɸda bii.

¹⁹ Man ba lee, mà ba mayen mà bolmrn. Gwentafaa, mà kita baaben tia yuuma ka sug na mà daruu nidba wo man ba mà bee lee. ²⁰ Mà wen ba *Yuudaa tiiba man, má logm mayen wo Yuudaa tii na mà daruu Yuudaa tiiba n Krista weenn. Bà neera Mohiisa *baɸlb gemmnt kwɛɛn, má ka ta neer bà dela ka sug na mà dar-ba. Gwentafaa, mà kpaɸ ba baɸlbii gemmnt kwɛɛn. ²¹ Ta welee nii ka mà ta ba bá kpaɸ baɸlb kwɛɛn bee man, má ka ta neer wo bá ni hii, ka sug na mà daruu-ba. Ka mà hɛna welee, l`kpaɸ weraa na mà kpaɸ Sangband baɸlb kwɛɛn, yanta mà neera Krista baɸlb kwɛɛn. ²² Ka mà ba bá ba hadgm gwɛɛt hɛn tiimn bee man, má kit wo bá ni hii, ka sug na mà daruu-ba. Mà to mayenwu nidbee mɛmɛmbɛe n ka neer wo ban ba lee na mà daɸ bá ni biiba juuni. ²³ Mà hɛna welee mɛngu na Krista Gohɔmt yadg ka sug na maa ta yuunɸ mà kaalɸa kegt Gohɔmtii nn saɸ tiin.

²⁴ Kili tiiba nn sol banun lee, bà sol bá mɛmbɛe l`ba na hayenɸa n jaɸ beel há di jugun. ɔ̄ N`kpaɸ mi weleen? Ta solm-n welee na n` di jugun! ²⁵ Bá mɛmbɛe, bà hɔgaa want kɔd na bà bee bà soɸdg jugun deb degrga. L`ba na jugun deb degrga ban soɸda kee kpaɸ hila kɔɸlb. Ten lee, tii baɸl degrga ká nan kpaɸ kɔɸla felaf kee.

9.14 Nyaan Matewa 10.10, n ta Lukaasa 10.7.

²⁶ Tii nii, ka mà sol, mà kpaɸ sol joomr. Ka mà tooda kutafɔɸu, mà kpaɸ tooda hamn. ²⁷ Man lee, mà mada mayen hɔm ka kpaɸ saa na mà hɛm mà gbanu nn sokla bii ka sug na man, man faa gohɔmt man, l` daa he l`bɛm na mà kpaɸ tɔn.

Fɔɔla tɔɔ tɔniib n Yisraheel tiiba nn da ba kpaɸkpaɸgun lee

10 ¹ Teelba-n, deedg-n b`da getg t`yandaba jugun ban da ror *Hɛjift tantn bii hɛn! Bá mɛmbɛe nn da ror lee, wadr diir da leegra bà jugun ka heɸla-ba. Bá mɛmbɛe da mɛwdg nyaam. ² Wadrɸ ɸmɛɛɔ̄bii n nyaam mɛwdgmii bidg wo bà hoda-ba l` hɛw! bá mɛmbɛe *Mohiisa hɛn. ³ L` hɛm hoolgu bá mɛmbɛe t jum diyent. ⁴ L` ta hɛm hoolgu bá mɛmbɛe t nyim nyaalyenm. Nyaalm ban da nyir mii da rɛna fiigun. L`ba na fiiguu da ta heɸla-ba. Kuu nii Krista mɔma. ⁵ Ban da la dir n nyim bá mɛmbɛe lee, bá ni kɔdgu mɔmgu t ka ba he Sangband loogu. Tii kaa nii ban da kpiɸ kpaɸkpaɸgun.

⁶ Welee hera na l`to-t tɔniib ka sug na t` diila daa kuliim hɛbbɛɸb jugun wo t`yandabee nn da her lee. ⁷ Lee, daa door-n boga tiɸan wo bá ni biiba nn da her lee! *Wadbuudga kɛɛma welee na *tigr kad na d`di d`nyi*. Lee n kaann, nidba t vid n jib bina hamt. ⁸ Tn daa neer-n neerɛɸm wo bá ni biiba nn da neer lee! Ban da her nii nidba ruuni kwɛɛɸɸ n hitaɸi t kuum goyend. ⁹ Tn daa bagm-n Kristwu n gwɛɛt wo bá ni biiba nn da her lee! Ban da her nii waagi t nyaɸm-ba bá kpiidr. ¹⁰ Daa nyeerm-n wo bá ni biiba nn da her lee! Ban da her nii Sangband t tamn d`*tumta t kuum-ba. ¹¹ Welee gwɛɛtii mentii da getg t`yandaba jugun na l`to-t tɔniib. Bà hɔda-t ten, ten ba tant diɸm vuugun ten, na l`werii-t rarm. ¹² Tii kaa nii hii há diila na há jɸra faaga wii he hɔm na há daa lor. ¹³ Tarmb daan n`jugun wo ln mana ka tarma nidba mɛmba lee. Gwentafaa, Sangband bɔɸɔɔ d`gwɛɛt n ka mad-t. D`kpaɸ kee d`saa na l`tarm-n l`yalg. Ln kee l`tarm-n lee, Sangband werii-n huru na n`riir tarmbii noon. Welee lee, l`si-n kwɛɛwdeb.

L`kpaɸ na Kɔrɛɛnt tiiba ked boga kowt man

¹⁴ Mà teelhɔmba-n, man bo na mà fɛlg boga gwɛɛtii ka bɔɸɔɔ na n`kir há tiɸa doorm kpaalaa. ¹⁵ Mà gwɛɛla n nn wo l`gwɛɛla n nidmɔmba. N`mɔmba, gwɛɛt man bɔɸɔɔ-n tii, jahuu-n-t n`hiluu! ¹⁶ Kpowdga tn log n seerɸ Sangband na d`hera ɸmɛɛɔ̄b n nyim kee,

KrI

ɔ̀ kà kpaaweraa na t`n Krist t`laglg n jiiim han sool t`kaa mii kaa? Kroonu tn log n gbehm taa fuu, ɔ̀ hù ta kpaaweraa na t`n Krist t`laglg n há gbanu han vidr t`kaa fuu kaa?¹⁷ Kpoonhuu ba huyen. Wo tn la ba nidba kod ka juu-fuu lee, l`weraa na t`mẽmbee t`hera nidbilma. ¹⁸ Geedg-n n`nyaan *Yisraheel tiiba! Bá ju *Sangband haarn *vit dahŋa namt bee, ɔ̀ l`kpaaweraa na bá n Sangband l`laglg? ¹⁹ Ka mà bõhõõ welee de, ɔ̀ mà bo na mà biir na vidnamt ba daht tiitn? laa ɔ̀ boga ba ta daht tiitn? Haa! Lag welee. ²⁰ Mà bo na mà biir na bá kpaaweraa seenja Sangband n ka hena vit bee, *bà kpaaweraa-t Sangband. Kunidba nnii ban hena*. Welee kaa, mà ka kpaaweraa na n`n kunidba n`laglgm. ²¹ L`kpaaweraa na n`nyim Berma kpowdgan ka ta nyi kunidba rekan. L`ta kpaaweraa na n`jum Berma diit ka ta ju kunidba ret. ²² ɔ̀ Laa n`bo na t`vii Berma fuula lee? ɔ̀ T`ba n gemmnt ka yata-wun?

Hem-n l`mɛnguu na l`jeenlm Sangband!

²³ N`bõhõõ nyen na l`sira huru na n`hem n`reb fir. L`ba welee biilm gwentaŋaa, l`mɛmɛnguu kpaaweraa tɔra. L`sira huru na n`hem n`reb fir. Gwentaŋaa l`mɛmɛnguu kpaaweraa mõh kpaturu. ²⁴ Lee, hii daa bagm hayen há hõmgun jah! Há ta bagm volba reku! ²⁵ N`ba n`bee n`dahm namt yakun ka kpaaweraa gbaama tiit ka ju n`sõklbn. ²⁶ Biilm, l`hõda na *Saberma hehl n tant n bii b`ba t`jugun bii membii*. ²⁷ Ka hii há kpaaweraa seenja Sangband wii t`hõh-v haa, ka v`ba v`san v`san. Ka hà jehlg-v diit v`dii-t v`sõklbn ka kpaaweraa gbaama tiit. ²⁸ Ka l`he wo hii biir-v na namtii ba na vidnamtn, v`kir-t há bed welee wii kaa ka sug na l`daa hamtr hii rarm. ²⁹ Mà kpaaweraa bõhõõ na vii rarm, mà bõhõõ há bed-v welee wii rem. Lee, mà ba mayen mà bolmrn. ɔ̀ Ben kaa nnii man ba mà saa na mayen mà bolmrn beeb hamtr hii rarm? ³⁰ Ka mà ju diit, mà seenja Sangband na dii herá h̄mɛɛgb. ɔ̀ Ben kaa nnii hii nn ba hà yaa-ma n yaagu bii man seenj b`hen bii kaa? ³¹ Tii lee, mig n`juln laa n`nyiln laa bii jeenb nn hena bii mɛmbii, hem-n l`mɛnguu na l`jeenlm Sangband! ³² N`beeb daa saa na *Yuudaa tii laa *há kpaaweraa na Yuudaa tii laa Sangband kpaturun tiifii lor! ³³ Lee, togiim-n n man! Maa hena l`mɛmɛnguu ka bag na

^{10.16} Nyaan Matewa 26.26-28, n Markuusa 14.22-24, n ta Lukaasa 22.19-20.

^{10.26} Gwɛɛtii ba Yum24^{an}.1.

mà beeb magr n nidba mɛmba. Mà kpaaweraa bag mayen mà hõmgun. Nidba kod reku nnii man bag ka sug na l`dah bá juuni.

11 ¹ Wo man toɔgaa Krist lee, ta togiim-n n man!

KPATURUN NEERM

Nida beeb Berma nongan

² Mà jahra-n na n`la deera mà hen kutuuu ka mad kowt man da sohdg n to-n tii. ³ Gwentaŋaa, man bo na mà saa na n`miig tintina na daawa berm nnii Krista, fõga berm nnii daawa, l`saa Kristwii berm nnii Sangband. ⁴ Ka daawhii seenja laa hà bõhõõ Sangband noon gwɛɛt ka ligr bii hà jugun, hà hõhla hà bermwu n tiŋa. ⁵ Ta welee nnii ka fõghii seenja laa hà bõhõõ Sangband noon gwɛɛt ka kpaaweraa gbenr hà jugu, hà hõhla hà bermwu n tiŋa. Lee wen há ka boo hà ba jukoor. ⁶ L`ba na ka hà kpaaweraa bag na hà gbenr há jugu, há saa hà koo-ku. Ka hà yu na hà ba hà wad hà jii laa ka hà koo há jugu kpaalaa l`bem jiwfi, há gbenr-ku nan. ⁷ Daawa nn ba lee, l`kpaaweraa hõm na hà gbenr há jugu há wen seenja laa há wen bõhõõ Sangband noon gwɛɛt, l`kõdõd na wii tona Sangband. Wii ta rea d`beeb ka weraa. Fõg lee, wii rea daawa beeb ka weraa. ⁸ Biilm, l`ba mɛh daawwu fõga ni. Fõg nnii ln mɛhr daawa ni. ⁹ Lag daaw nnii ln mɛhr fõga kaa, fõg nnii ln mɛhr daawa kaa. ¹⁰ Tii kaa nnii ln ba na fõga lõõm há jugun waaru huufu hù weraa bermt han ba t`kwɛɛn tii. Há ta hem welee *sangbantumtba kaa. ¹¹ Berma nongan ka daawa kpaaweraa, fõga ta kpaaweraa. Ka fõga kpaaweraa, daawa ta kpaaweraa. ¹² Biilm, l`ree fõgwu daawa ni, gwentaŋaa, fõga maada daawa. L`saa l`mɛnguu rɛna Sangband man.

¹³ N`mõmba jahuu-n gwɛɛtii n`nyaan! ɔ̀ L`ba hõm welee na fõga seeh̄m Sangband ka kpaaweraa gbenr hà jugu? ¹⁴ H̄iluu-n n`nyaan ln mɛhr-t lea! ɔ̀ L`kpaaweraa jiwfi na daawa bem n jivõgii? ¹⁵ Fõg lee, ɔ̀ jivõgii kpaaweraa jeenla-wu? L`sira-wu welee kateegna tagrn. ¹⁶ Ka hii bag na hà biir tiit t`rota n tyen n tn bed tii, há miim na Sangband kpaturi kowt nnii. Tii nnii tn mad.

^{11.5} Korɛnt, bà da kool fõga jugu na bà tigl-wu jiwfi.

KrI

Berma diit

¹⁷ Gwelɲa, bii b`hel tinaf lee, mà kpaɲ mà jafr-n felaɲ! Biilm, n`wen kpogla taa, n`kpaɲ hɛna bii na l`torg-n. N`helaa ka gwɛda n kwɛɛn. ¹⁸ Nooga saɲ, n`wen kpogla taa, raarb t jib n`huuga. Bà beda-ma welee má ka diila na t`gidgu ba gobiint. ¹⁹ Biilm, ka raarb kpaɲ n`huuga, ɔ̀ bà he lan bà nyaan nan bá mad Sangband gwɛɛt l`bu bee? ²⁰ N`wen kpogla taa na n`di Berma diit, lag tii nnii nn ju. ²¹ Baawena kpidwa ka ju hayen hà diit. Vola kad n kɔm, vola t nyi n kuum. ɔ̀ Ban juu-t nnii? ²² ɔ̀ N`kpaɲ n haya na n`jum ka nyin? ɔ̀ N`kpaɲ nima Sangband kpaturi nnii? ɔ̀ N`bagl na n`tiglg kunyɔɲtiiba jiwɲin? ɔ̀ N`bo na mà biir-n tet? Tintii kaa, ɔ̀ mà jafr-n laa? Haa! Mà kpaɲ mà jafr-n felaɲ!

²³ Mà bɔɲɔɲ na waa, kowt man da soɲdg Berma man n to-n tii waa, ɔ̀ bà da hɛna-t laa? Nyingu ban da rɛɛr Berm Yeesuwu kuu, hà da logra kpoonu ²⁴ n seɲ Sangband na dii hera ɲmɛɛgɔ̀b n gbɛhm-fu n bɔɲɔɲ na *binbii nnii há gbanu In tɔɔ-t huu na t`hem welee ka deer hà hɛn*. ²⁵ Diit deb kaann, há ta logm kpowdga n daam n ta hem yenmii n bɔɲɔɲ na *kpowdgankena ba na Sangband *tuurnkwɛɛntn. D`tag n hà jiim n lo-t. Na t`wen ba t`nyim-ka, t`hem welee ka deeda hà hɛn*². ²⁶ Tii lee, n`wen ju kpoonhuu ka nyi kpowdgee, Berma kuum nnii nn faa kakeɲnan hà ɲmetgɲm.

²⁷ Tii kaa nnii, hii hà ju Berma kpoonu ka nyi há kpowdga ka ba mag wii, hà tula hayen hoogu Berma gbanu n hà jiim l`kaa. ²⁸ Welee kaa, ka hii bag na há di kpoonhuu, hà nyi kpowdgee, há nyilg hayen hɔm saɲ, ka bo na hà bee hà di hà nyi. ²⁹ Há ju ka kpaɲ mi na Kristn wii, hà diira hà nihi n fi kaann. ³⁰ Welee kaa nnii bɛɲtiiba, n hajamma kɔd nn ba n`huuga. L`saa volba t kpiidr. ³¹ Ka t`nyila tyen hɔm saɲ, yaagu nan kpaɲ luur t`jugun. ³² Berm lee, wii yaa-t n yaagu na l`maantr-t, ka bo na l`daa nan dar t`toɲr t`n bá kpaɲ door-wu tiɲan bee.

³³ Lee, mà teelba-n, mà bo na mà biir-n na ka n`kpogl taa na n`di Berma diit, hɔdg-n taa! ³⁴ Ka kɔm mad hii, há di haa ka bo na n`wen kpogla taa, Sangband yaagu daa lor n`jugun. Govontii lee, mà daa nan ɲmetgna, mà nyaan t`ret.

11.24-25 Gwɛɛtɲi ba Matewa 26.26-29, n Markuusa 14.22-25, n ta Lukaasa 22.15-20.

Voɲoom Buudm hɔmgu mn saɲ kuu n kù ɲmɛɛgt

12 ¹ Gwelɲa, teelba-n, bii b`hel *Voɲoom Buudm hɔmgu jugun bii, man kpaɲ n bag na n`bɛm nyeetn. ² N`wen da kpaɲ seeɲa Sangband lee, l`ka hɛfr-n n boga wee, hà mad-n hà gemmɲt kwɛɛn, l`ba na hà kpaɲ hà bee hà gwɛɛl. ³ Gwelɲa, mà bagl na n`miim bii byenb. Ka hii gwɛɛla n Sangband Voɲoom Buudm, hà kpaɲ hà bee hà gwɛɛl Yeesua kaa nobɛfr. Hii ta kpaɲ hà bee hà biir na «Yeesu nnii Berma» ka Voɲoom Buudm kpaɲ kpaɲaa-wu.

⁴ Biilm, Voɲoom hɔmgu ba jugu jugu, l`ba na Voɲooyenmii saɲln. ⁵ ɲmɛɛgi ba jugu jugu, l`ba na Bermyenwii ɲmɛɛgɔ̀bn. ⁶ ɲmɛɛhɛb ba jugu jugu, l`ba na Sangband dyend hɛna welee baawena ni. ⁷ Voɲoom saɲl baaben tiiwu hɔmgu na há tɔrgm baawena. ⁸⁻¹¹ M`saɲl vol na hà gwɛɛlm rarm gwɛɛt, vol na há bɛm n miib. Voɲoomii ba yenm ka weraa vol na há ɲmɛɛhɛb weriim na hà gwɛɛt hɛn tiim hafrn, vol na hà taadm bɛɲtiiba, vol na há hɛm hoolgu hɛb, vol na hà bɔɲɔɲm Sangband noon gwɛɛt, vol na hà miigim bii b`rɛn Voɲoom Buudm bii, vol na há gwɛɛlm lamsaanm, vol na há reem lamsaanm kɔtɔd. Voɲooyenmii hɛna welee mɛnguu baaben tia ni. Mii raara nidba m`hɔmgu jugu jugu wo mn sɔkla lee. M`ba myenm welee.

¹² Tn log-n tɔniibnbina! Gbanu ba huyen ka ba n hulii kɔd. Hulii nn la ba kɔd lee, ka hɛna hi menhii gbanbilmu. L`ba yenmii n Krista. ¹³ Krista tiibee mɛmbee, mig *Yuudaa tii laa, há kpaɲ na Yuudaa tia, mig yuum laa há ba hayen hà bolmɲn wii, bà hoda-t n Voɲoom Buudyenm na t`he gbanbilmu. T`nyira t`mɛmbee Voɲoomii bilgan. M`ba myenm welee. ¹⁴ Biilm, gbanu kpaɲ ba na hulibilmgan. Hulii kɔd hɛna gbanbilmu. ¹⁵ Nakpaɲa kpaɲ kà bee kà biir na wo kan kpaɲ na nufu lee, ka welee lag gbanu heɲl n kan. Ka ká la biir welee, ɔ̀ lag gbanu heɲl n kann? ¹⁶ Toɲr kpaɲ d`bee d`biir na dn kpaɲ na nɔmb lee, ka welee, lag gbanu heɲl n dn. Ka d`la biir welee, ɔ̀ lag gbanu heɲl n dnn? ¹⁷ Ka gbanu nn bɛm na nɔmb n jaɲ de, ɔ̀ hù he lan hù homa? Ka hun bɛm na toɲr de, ɔ̀ hù he lan hù hom want rufu? ¹⁸ Sangband mɛɲra gbanu n lo hulii hi tagan wo dn sɔkl lee. ¹⁹ Ka l`mɛnguu nn bɛm hulibilmga, ɔ̀ gbanu nn ba hù bɛma? ²⁰ Lee, hulii ba kɔd, gbanu ba huyen. ²¹ Nɔmb kpaɲ b`bee b`biir nufu na b`kpaɲ hɛna-fu n bii. Jugu ta kpaɲ kù bee kù biir nakpai na kù kpaɲ hɛna-hi n bii. ²² Yanta, gbanu hulii hí kpaɲ

Krl

hافر hii beel daft l' yata. ²³ Hulii ban kpa'a fohma hii, hii nnii ban maantra. Hulii h' kpa'h na ba' nyaan n nɔmb ba' geedg ba' lil hii, hii nnii tn kɔkma. Hulii ban yu n niini hii, ²⁴ hii kpa'a haaraa na h'a kɔkm-hi. Sangband hera gbanu na l' jeenjlm hulii h' kpa'a tɔn hii. ²⁵ D' hera welee na raarb daa bɛm gbanun. Yanta, hulihi kiiga taa jugun. ²⁶ Ka huliiga kiiga ju kunyɔŋu, volhii mɛnhii t ka ta hum wiiru. Ka l' jeenjl kiiga, volhii mɛnhii t ka ba nyaagbn.

²⁷ Nen lee, nen nnii Krista gbanu. N' ni baaben tia ba na gbanhuu huliiga kiigan. ²⁸ Ln ta ba nnii n kpaturu. Sangband lo *tumtba kaalanooorgan, rehdmii, *gwɛɛt bɔhɔɔtba, tahrn, Sangband gwɛɛt weriitba. Bee n ba' kaan, d' ta lo ba' hɛna hoolgu hɛb bee, n Sangband nn sir na ba' gbaadiim bee, n ba' tɔra bee, n ba' mad kpaturu nmɛɛgt bee, n ba' gwɛɛla lamsaanm bee. ²⁹ ǂ Ba' mɛmbee nnii tumtban? ǂ Ba' mɛmbee nnii gwɛɛt bɔhɔɔtban? ǂ Ba' mɛmbee nnii Sangband gwɛɛt weriitban? ǂ Ba' mɛmbee hɛna hoolgu hɛbn? ³⁰ ǂ Ba' mɛmbee gbaadaan? ǂ Ba' mɛmbee gwɛɛla lamsaanmn? ǂ Ba' mɛmbee rea lamii kɔtɔdn? Haa! L' kpa'h welee. ³¹ Tii lee, bagm-n n mɔlm hɔmgɔ nmɛɛgt t' yatg bermt tii!

Lee, maa ba ma' werii-n huru h'u yatg hɔm huu.

Hɔmgɔ k'u yatg hɔm kuu. Kuu nnii sɔklb.

13 ¹ Tn lɔg-n na ma' gwɛɛla lamii mɛnmii, nidba rem ka lagaa n *sangbantumtba remii mɛh'. Gwentahaa, ka ma' kpa'a sɔkla ma' nidtaaba^z, ma' boo gɔŋgɔŋu laa sansangbɛft ban gbu tii, kpaalaa nnii. ² Ka ma' ta sohda Sangband noon gwɛɛt ka bɔhɔɔ, ka mi d' kpeŋkpehgan gwɛɛtii mɛntii, ka ba n miibii mɛmbii, ka ta ba n gwɛɛt hɛn tiim m' hافر ka la ba na maan bee ma' hɛ na duura tedm kaalai, gwentahaa, ka ma' kpa'a sɔkla ma' nidtaaba, ma' kpa'a ba bii felah'. ³ Ta welee nnii, ka ma' ta lɔg ma' kwɛgdmi mɛnmii n raarm kunyɔŋtiiba, laa n lɔgm ma' gbanu n vidm na bogm dii-hu, ka ma' kpa'a sɔkla ma' nidtaaba, l' kpa'a tɔra-ma bii felah'.

⁴ Sɔklb nn ba lee, b' jul kwɛɛwr ka hugl n hɔmgɔ. Bn ba lee, b' kpa'h nɔmmooga, b' kpa'a weraa byen, b' kpa'a fuuraa byen, ⁵ b' kpa'a hɛna bii b' tigla jiwfi, b' kpa'a bag byen b' hɔmgɔ, b' kpa'a ba kwɛɛwkpkpidŋa, b' kpa'a mad hiiwu b' ni. ⁶ Bn ta ba lee, l' ta kpa'a saf-h

13.1-13. Hubiigankenan, ka ba lo na *ma' sɔkla ma' nidtaaba*, Sangband sɔklb ta ba kan. Nyaan Matewa 22.37-39.

nyaagbn n bii b' kpa'h hɔm bii. Gobiint saf-h-b nyaagbn. ⁷ L' mɛnguun, b' waa ka tia, ka daag ka ju kwɛɛwr, ka sohda l' bifi'.

⁸ Sɔklb nan kpa'a difaa felah'. Didi, Sangband noon gwɛɛt bɔhɔɔb nan booran, lamsaanm gwɛɛlb jɛfnt, l' saa hɔmgɔ Sangband nn sir na t' miim kuu ta jɛfnt. ⁹ Biilm, t' miib ba soh, Sangband noon gwɛɛt tn bɔhɔɔ tii ba gidgu. ¹⁰ L' mɛnguu daa sohaa, bii b' ba soh bii bɔr. ¹¹ Ma' wen da ba buga, ma' da gwɛɛla ka diila ka hum buluumga dela. Man her nidmɔm lee, ma' buluumga beeb t boorm. ¹² Gwelŋa, t' yul want fur fur wo t' geewa-t diigun^z. Goor daa nan taana, t' nyaan-t kpanyah'. Gwelŋa, ma' miib ba soh. Goor daa taana, ma' miim wo Sangband nn mii-ma lee. ¹³ Lee, ma' bɔhɔɔ na want ttaft n jaf beeln. Tii nnii gwɛɛt hɛn tiim n daagbn n sɔklb. Gwentahaa, t' tahrbee huuga, bii b' yatg bii nnii sɔklb.

Lamsaanm gwɛɛlb n Sangband noon gwɛɛt bɔhɔɔb

14 ¹ Welee lee, sɔklm-n n' nidtaaba l' yata! Ta bagm-n n mɔlm hɔmgɔ nmɛɛgt *Vohoom nn saf tii! Gwentahaa, bagm-n Sangband noon gwɛɛt bɔhɔɔb l' yata! ² Ka l' ba na hii gwɛɛla lamsaanmn, lag nidba n nnii han gwɛɛla n, ha' gwɛɛla n Sangband. *Vohoom tɔra-wu ha' bɔhɔɔ Sangband kpeŋkpehgan gwɛɛt, gwentahaa, hii kpa'a hum kan tiit. ³ Yanta, ka hii bɔhɔɔ nidba Sangband noon gwɛɛt, ha' bahla-ba ka hahla-ba, ka mɔh kpaturu. ⁴ H'a gwɛɛla lamsaanm wii, wii yen n jaf nnii ln tɔra. L' ba na ha' bɔhɔɔ Sangband noon gwɛɛt wii lee, wii tɔra kpaturhuu mɛnhuu. ⁵ Lee, n' ba n' bee n' gwɛɛlm lamsaanm n' mɛmbee. Ma' kpa'a kir. Gwentahaa, man bag bii nnii na n' bɔhɔɔm Sangband noon gwɛɛt. Wo ln ba l' tɔrg kpaturu lee, ha' bɔhɔɔ Sangband noon gwɛɛt wii, ha' ba berm ka yata ha' gwɛɛla lamsaanm wii, ka hahla kpa'a bea na ha' ree m' kɔtɔd.

⁶ Teelba-n, l' hel lamsaanm gwɛɛlb, ka ma' jibn n' hɛn n daan n ka gwɛɛla n nn lam miim n' kpa'a kewaa man bɔhɔɔ tii, n' kpa'a hum Sangband fohmgan gwɛɛt man bɔhɔɔ-n tii, n' kpa'a sohda miib biib, n' kpa'a hum Sangband noon gwɛɛt tiit, n' kpa'a sohda weriib biib, lee wen de, ǂ l' tɔrg-n nan kan ben nnii? ⁷ Tn ta lɔg kɛɛmb n bina want! Ka l' ba na ba' gbul bina ha' kpa'a ror hɔm, ǂ v' hɛ lan v' miig na binanhenan ban gbu?, laa ka ba' hoh werga ka kpa'a ror hɔm, ǂ v' hɛ

13.12. Diigu. Lee daa diini da yul l' ba fur fur.

Krl

lan v` miig na wergankenana ban hoh? ⁸ Ka b`a ta hoh *tawdmuulŋa ka kpa`a ror h`om, ɔ v` he lan v` maantr vyen v` loo hoodr huru? ⁹ Nen lee, l` ta bee-n n yenmii, ka gwɛet t` ror n` noon tii kpa`h fumb, ɔ b`a he lan b`a miig nn bo`hoo tii? ɔ L` kpa`h yem nnii?

¹⁰ Tant h`en lam ba jugu jugu. ɔ Miim bee b`a gwɛela ka kpa`a hum m` kotodn? ¹¹ Ka hii gwɛela n man m`a kpa`a hum h`a lam, ɔ m`a ba kitg saanwu h`a nonga nii? ɔ Wii ta kpa`a ba saanwu m`a nonga nii? ¹² Lee, wo nii nn bag n m`olm h`omgu ŋmɛɛgt Vo`hoom nn saf tii lee, bagm-n nan t` t`ora kpaturu tii! Bagm-n-t welee h`om!

¹³ Tii kaa nnii h`a gwɛela lamsaanm wii, h`a seeŋm ka gbaama na l` si-wu h`omgu na h`a reem m` kotod. ¹⁴ Ka Vo`hoom t tag n m`a h`en m`a ka seeŋa n lamsaanmn, m`a seeŋa Sangband h`om gwenta`h, m`a kpa`a hum kan tiit. ¹⁵ Welee kaa, ka l` h`efr-ma na m`a seeŋ welee, l` ba h`om, gwenta`haa, l` ta ba na m`a seeŋm n m`a rarm. Ka l` ta h`efr-ma na m`a yuum welee, l` ba h`om, gwenta`haa, l` ta ba na m`a ta yuum n m`a rarm. ¹⁶ Biilm, ka v` seeŋa Sangband welee na dii hera ŋmɛɛgb, nidkwɛelba kpa`a kewaa vn bo`hoo tii. Ka l` dan n taam na b`a biir na «l` b`em welee» de ɔ baa b`a he lan b`a biir welee? ¹⁷ Ka v` seeŋb la ba h`om wo benaa, l` kpa`a t`ora hii.

¹⁸ Man lee, m`a seeŋa Sangband na d` hera ŋmɛɛgb n saa na m`a gwɛelm lamsaanm ka yata n` membee. ¹⁹ Gwenta`haa, m`a wen ba kpaturun, m`a sokla na m`a biir gwɛet tnut n rarm na l` si b`a ba kan bee rarm n man ba m`a gwɛel gwɛet ruugu n faht n lamsaanmn lee. ²⁰ Teelba-n, daa b`em-n wo buluumii l` wen ba na n` jahuu tiit! B`em-n wo buluumii h`ebbe`hb nongan! Lee, jahuum-n wo nidm`omba! ²¹ L` h`oda *Wadbuudgan na:

Saberma beda na

h`a ba h`a gwɛel n tigrndina lamsaanmn

ka tagaa n saanba noora.

Gwenta`haa, b`a ta kpa`h b`a kewlg kan tiit.

Sangband noon gwɛet nnii.

²² Tii lee, lamsaanm gwɛelb ba na waaru huufu nnii h`u hel b`a kir na b`a kpa`h b`a tii bee. H`u kpa`a hel b`a tia bee. Sangband noon gwɛet bo`hoo lee, bii hela b`a tia bee. B` kpa`a hel b`a kir na b`a kpa`h b`a tii bee. ²³ Tn biir na n` ba n` membee kpoglb disakun ka kodra n` membee lamsaanm. Lee, nidkwɛelba biiba laa b`a kpa`a tia bee ni biiba t jibn n` h`en n kewii n` gwɛela lamsaanmii. Welee, ɔ b`a kpa`h b`a

biir na n` tiln? ²⁴ Gwenta`haa, ka l` ta ba na n` ba n` kpoglb disakun nidkwɛelhii laa hii h`a kpa`a tia wii t jibn n hom n` membee nn gwɛela ka bo`hoo Sangband noon gwɛet tii, ɔ h`a kpa`h h`a tii na wii nnii fube`htia? ɔ H`a kpa`h h`a miig na l` yaa-wu n yaagu? ²⁵ ɔ H`a kpa`h h`a biir na n` ree h`a ni gwɛet n dool feelganii? Lee wen lee, h`a gbafnt, h`a door Sangband tinan ka bo`hoo na, biilm, Sangband ba n` man.

Kpaturun beeb

²⁶ Teelba-n, ɔ ben nnii ln ba na t` hea? N` wen kpogla taa, hii ba h`a bee h`a yuum, l` saa vola weraa, vol lee, wii sohdg Sangband fohmgan gwɛet wo vola nn ta ba h`a gwɛel lamsaanm lee. L` ta saa vola ree lamsaanmii kotod. Lee, l` m`enguu ba na l` m`ef kpaturu. ²⁷ Bii b` hel lamsaanm gwɛelb lee, l` ba na bare`hba gwɛelm ka so`hda taa, l` daa yatg bata`h, l` saa hii ree ban bed tii kotod. ²⁸ Ka l` ba na hii kpa`h na h`a ree ban bo na b`a biir tii kotod, h`a bo na h`a gwɛel wii kpat kpo`h. H`a diilgm l` kpa`ta w`u n Sangband l` huuga. ²⁹ L` saa Sangband noon gwɛet bo`hoo jugunii, bare`h laa bata`hba ba b`a bee b`a log gwɛelb, l` saa volbee nyigaa ka jahwa ban bo`hoo tii. ³⁰ Ka l` he wo hii ta ba kan n sohd Sangband fohmgan gwɛet tiit na h`a biir, l` ba na han gwɛelm wii kpat kpo`h. ³¹ Lee, n` membee n` ba n` bee n` gwɛelm welee ka so`hda taa ka sug na baawena sohdg weriib l` haflg-wu. ³² H`a bo`hoo Sangband noon gwɛet wii ba h`a bee h`a mug hayen. ³³⁻³⁴ Sangband nn ba lee, d` kpa`a bag na l` b`em rok rok. D` bagl na l` m`enguu getgm nigigun.

Bii b` hel fo`gba bii lee, l` ba na b`a b`em belaf kpaturun wo ln ba Krista tiiba kpaturi menin lee. B`a kpa`h n noor na b`a biir tiit kpoglb. L` ba na b`a hoflgm bayen wo Mohiisa *bahlb nn bo`hoo lee. ³⁵ H`a ba n tiit na h`a gbaam h`a hom l` kotod wii, h`a gbaam h`a sidwu haaga. Biilm, n` m`omba n` miil na l` kpa`a magr n fog na h`a biir tiit kpoglb.

³⁶ ɔ N` diila na laa? ɔ N` mi na Sangband gwɛet ren n` mann? ɔ Nen n jah n` sohdg-tn? ³⁷ Ka l` ba na n` ni hii logl hayen na wii nnii Sangband noon *gwɛet bo`hoo laa na Sangband *Vo`hoom kpa`haa-wu, h`a ba h`a miim na man hoor-n tii ba na Berma wadn. ³⁸ Ka h`a kpa`a mi welee, l` weraa na Sangband ta kpa`a mii-wu. ³⁹ Tii lee, m`a teelba-n, bagm-n n m`olm na n` bo`hoom Sangband noon gwɛet ka kpa`a kir lamsaanm gwɛelb! ⁴⁰ Lee, h`em-n l` m`enguu welee na l` magr ka ba se jugun!

Krl

KUUMN HIMTGM JUGUN

Kpiirmba himtgm

15 ¹ M̀a teelba-n, m̀a deeda-n Gohɔmt man da faa-n tii. N`da sohdg-t n ka nawr n tn. ² Gohɔmtii kaa nii In dahr n`juuni, ka n`kpat n ka mad-t wo man da faa-n-t lee. Ka lag welee n`tiimii ba yem.

³ M̀a da to-n man da sohdg bii. Bii beel daft. Bii nii na Krista kpiira t`fubɛhii kaa wo In da bed *Wadbuudgan lee. ⁴ B́a kuur-wu, h́a himt gotahrd goor wo In da ta bed Wadbuudgan lee. ⁵ H́a himtgm n m`kaann, h́a ree hayen n werii Fetra, n ta werii hayenwu h́a *tumtba kwihr barehbee. ⁶ Bee n b́a kaann, h́a ree hayen n werii teelba lɛmi hinu n faht myenm hɛn. B́a la neera n jana. Kaalkahba n jah kpiidrn. ⁷ Bee n b́a kaann, h́a ta ree hayen n werii Yakooba n nan tumtbee mɛmbee. ⁸ Bee mɛmbee n b́a kaann nii han ta ree hayen n werii man, man kpa a tɔn bii man. ⁹ Man nii tumtba kaawra. Ka ba na t`biir gobiint, m̀a kpa a tɔn na b́a hoh-ma na tumta, blaɦb kaa, m̀a hera Sangband kpaturu dad dad. ¹⁰ Gwentahaa, Sangband hɔmgu kaa nii man ba bii man ba gwelɥa bii. Hɔmgu dn hier-ma kuu ba kpat yem. Yanta, m̀a hera ɦmɛɛg̃b n yat tumtbee mɛmbee. Biilm, lag man heran. Sangband hɔmgu dn sir-ma kuu heran. ¹¹ Tii lee, mig gwɛetii reda maa man laa, t`reda bee man, tn faa tii nii. Ta tii jugun nii nn tii.

Krista himtg kuumn biilm

¹² Wo tn faa na Krista himtg kuumn, ɔ l`ta mana n tee na n`ni biiba bɔɦɔɔm na kpiirmba nan kpa a himta? ¹³ Ka l`ba gobiint na kpiirmba nan kpa a himta, l`weraa na Krista ta ba himtg kuumn. ¹⁴ Lee, ka l`ba welee, l`weraa na gwɛet tn faa tii ba yem, n`gwɛet hɛn tiim ta ba yem. ¹⁵ Ka l`ba gobiint na kpiirmba nan kpa a himta kuumn, l`weraa na Sangband da ta ba himii Kristwu kuumn. Wo tn bɔɦɔɔ na d`da himii-wu kuumn lee, ta biir-n nan na ten nii gokaat tiiba, l`kɔtɔd na t`beda gokaat d`hidrn. ¹⁶ Biilm, ka l`ba na gobiint na kpiirmba nan kpa a himta, l`weraa na Krista da ta ba himtg kuumn. ¹⁷ Ka l`ba biilm na Krista ba himtg kuumn, n`gwɛet hɛn tiim ba yem, n`nyi vɛhra n`fubɛhiin, ¹⁸ l`saa b́a kpiir ka nawr n Krist bee

bɔda kpaalaa. ¹⁹ Ka l`ba na tantntina jugun n jah nii tn daag Krista hɛni, l`mag na b́a kom-t t`neer.

²⁰ Lee, Krista himtg kuumn biilm. Wii nii noogra b́a ba b́a himtg bee mɛmbee huuga, wo dikafnooga nn weraa na dikafb biiran lee. ²¹ Wo In da tag n nidbilma hɛn kuum t daan tant hɛn lee, ta welee nii In ta tag n nidbilma hɛn kuumn himtgm t ta daan. ²² Wo nidbee mɛmbee nn kpiidra na bee nii *H́adama yakii lee, ta welee nii ban nan ba b́a neer na b́a n Krist l`laglgn. ²³ Gwentahaa, kuumn himtgmii kpa a ba yɔɦ. Nooga sah, Krista. Wii kaann, h́a reba ta himtg h́a daa ɦmɛtɥna. ²⁴ Bee kaann, h́a kpii huraant mɛnt n bermt mɛnt, n gemmt mɛnt, l`saa h́a lɔg h́a huraant h́a to Sa Sangband. Lee, l`dih nii. ²⁵ Biilm, l`ba na h́a di huraant kakefnan dn kee d`he h́a rafeedba bɛm h́a kwɛɛn h́a nawdra-ba^z. ²⁶ Rafeedkaawr han nan ba h́a kpii wii nii kuum. ²⁷ Biilm, l`hɔda na: *Sangband lo l`bih h́a kwɛɛn^z*. Ln bɔɦɔɔ na l`lo l`bih h́a kwɛɛn lee, l`kpa a lagaa n h́a lo l`bih h́a kwɛɛn wii. ²⁸ Lee, goor daa taana na l`bih bɛm h́a kwɛɛnii, wii mɔma lo hayenwu Sangband kwɛɛn, na wii nii d`Budaaga, ka sug na Sangband bɛm bermt l`mɛnguu jugun want mɛntn.

²⁹ Lee, m̀a ɦmɛtɥna kpiirmba himtgm gwɛet jugun. Ka l`ba gobiint na kpiirmba nan kpa a himta, ɔ ben kaa nii ban *huur biiba Sangband nyaalm l`ba na l`keda-ba n kuum nii? ɔ Ben kaa nii ban lɔɔ bayenwu kuum noonii? ³⁰ L`saa ten de, ɔ ben kaa nii tn neer neerm miim m`ked n tn kuumn kutuuu? ³¹ Man ba lee, m̀a ba kuum noon goorhee mɛnhee. Gwɛetii ba gobiint wo man ta bɔɦɔɔ na m̀a nyɔka mayen n`kaa lee. Biilm, m̀a nyɔka mayen ɦmɛɛg̃b t`Berm Yeesu Krista nn hier n`huuga bii kaa. ³² Tn la ba H́efɛs kɔrgun lee, ɔ t`kpa a ba kuum noonii? ɔ T`ba fam kan wo l`biir na t`fam l`diid? Ka l`ba na t`da hɛna welee n nida diila, ɔ maa wayaa kan ben nii? Ka l`ba gobiint na kpiirmba nan kpa a himta, ka welee, *tn jum-n ka nyi na su t`ba t`kpi!* ³³ H́ee-n hɔm! Tuurnbɛht kohla nida neerm. ³⁴ Saa-n n`rarm kpen! Daa ta h́ee-n fubɛhga! Biilm, n`ni biiba kpa a mi Sangband. ɔ Jiwhi kpa a mad-n?

^{15.25} Gwɛetii ba Yum110^{an}.1.

^{15.27} Gwɛetii ba Yum8^{an}.7.

Krl

¿ Kpiirma nan himta laa?

³⁵ Lee, hii ba hà bee hà gbaam na ¿lan nii kpiirma nn nan himta kuum bà neera? ¿ Bà kee bà bɛm n gbantefu? ³⁶ Joojooju ven! V' wen buud biir diir, ¿ biirii ba d' bee d' riir d' kitg bii ka ba boodga? ³⁷ Vn buud tantn bii ba na ¿ jɔŋu laa jowr le? L' ba yenmii n dikafbuudfee mɛnfee. ³⁸ Ban buud lee, Sangband t sahm blaɸb gbanu wo dn sɔkl lee. Biir dinaɸ t ka ba n d' gbanu, dinaɸ ta ba n d' gbanu.

³⁹ L' ta ba yenmii n namt. Namtii mɛntii kpaɸ yenm. Nida namt ba n tyen, dɔm ret ba n tyen, ŋmɛnii ret ba n tyen, l' saa hɔlii ret ta ba n tyen. ⁴⁰ Ta welee nii tant hɛn want nn bee, sangbambiimn ret ta bee. Tant hɛn want beeb ba n byen n sangbambiimn ret beeb. ⁴¹ Welee nii muunu wiinga nn ba n kayen, kidga reka ba n kayen, l' saa ŋmɛdii wiinga ta ba n kayen. ŋmɛdii mɔmii ta kpaɸ wiir yenm.

⁴² Welee nii ln ta kee l' bɛm kpiirma nn nan himta kuumn lee wen. Ban kuuraa gbanu lee, hù ba na hù ba hù boodg. Hù kee hù himtg lee, hù nan ta kpaɸ booda. ⁴³ Ban kuuraa-hu lee, hù ba na hù kpaɸ tɔn. Hù kee hù himtg lee, ka ba hɔm kpaalaa. Ban kuuraa-hu lee, hù ba na hù ba gigdm. Hù kee hù himtg lee, ka ba n gemmnt. ⁴⁴ Ban kuuraa-hu lee, hù ba na gbanu mɔmun. Hù kee hù himtg lee, ka ba na *Vohoom Buudm hefl n huun. Gbanu mɔmu bee. Ta welee nii gbanu Vohoom nn sah huu nn ta kee hù bɛm. ⁴⁵ Biilm, *Wadbuudga bɔhɔɔ na: «*nidnoogr Hádama da kity nidneera*». Hádama kaawr lee, wii nii Krista. Vohoom ba hà ni, há ka sah neerm. ⁴⁶ Lag gbanu Vohoom nn sah huu kena nɔngan, gbanu mɔmu kena nɔngan. Lee, gbanu Vohoom nn sah huu t daan n kaann. ⁴⁷ L' da mɛfra nidnoogr wu n tant. Hádama volwii lee, wii rɛn sangbambiimn. ⁴⁸ Wo ln da lɔgr tant n mɔhm nidnoogr lee, ta welee nii tn ta ba. Biiba bá ba na sangbambiimn hefl n ban bee, bee kee bà ta tɔn há rɛn sangbambiimn wii. ⁴⁹ Wo tn tɔn hii ln mɛfr n tant wii lee, ta welee nii tn ta kee t' tɔn hii há rɛn sangbambiimn wii. ⁵⁰ Lee, mà teelba-n, mà bɔhɔɔ na waa, t' gbani hí ba namt n jiiim hii kpaɸ hì bee hì yuun kaalaja *Sangband huraantn. Bii b' booda bii kpaɸ b' bee b' laglg n bii b' kpaɸ booda bii.

⁵¹ Lee, maa mà ree hoolgu gwɛɛtntina mà biir-n. T' nan kpaɸ ku t' mɛmbee, gwɛntaɸaa, t' mɛmbee t' nan lagaa gbani. ⁵² Welee kee l' he myenm jugun wo nɔmb samtgm ln nan hɔɸaa muulkaawrga

lee wen. Muulɸee nn kee kà hɔh lee, bá da kpiir bee himtg. Bá gbani nan ta kpaɸ booda. L' saa l' lagii ten. ⁵³⁻⁵⁴ Gbani hí ku ka booda hii nn kee hì lagii hì bɛm kakeɸnan ka kpaɸ booda lee, lee wen Wadbuudgan gwɛɛtntina he t' noor jugun na:

l' diira kuum jugun kpaalaa.

⁵⁵ *Yooo! Kuum ven, ¿ v' jugun deb ba tee?*

Yooo! Kuum ven, ¿ v' tuudm ba tee?

⁵⁶ Kuum tuudm nii fubɛɸga, l' ba na fubɛɸga gemmnt ror *baɸlbn.

⁵⁷ Bá nyɔkm Sangband na dii sahl-t jugun deb ka tagaa n t' Berm Yeesu Krista!

⁵⁸ Tii lee, mà teelhɔmba-n, daa nigiiim-n! Bɛm-n saw! Hɛm-n Berma ŋmɛɛgb ka kpaɸ saa, ka mi hɔm na wii man hii giidm kpaɸ kpata yem.

GWɛɛT JUGU JUGU HɛN LEEDGM

Bà kpogla liǵbiir na bà tuui Yerusalem kpaturu

16 ¹ Gwelɸa, bii b' hɛl liǵbiir d' ba na bá tuui *Yerusalem Krista tiiba dii gwɛɛt jugun, mà da werii Galasii kpaturi tiiba ln ba na bá hɛm lee. Lee, ta hɛm-n wo man da bed-ba lee! ² Tii nii na, laad wo laad, n' ni baaben tia doolgm kpamga bii han yuun bii gidgu ka bo na ka mà dan n daan, l' daa bɛm na bá baɸ bà liim. ³ Lee wen lee, mà sohdg n' liǵbiir mà to biiba nn bantg bee bà san n Yerusalem ka mad bà wadii man ba mà hɔr hii. ⁴ Ka l' gbaama na mà mɔm mà san, mà n ban t' san.

Fɔɔla diila

⁵ Lee, mà hilwa na mà daan n' man ka tag n Masedonii. L' ba na mà san welee tantiin. ⁶ Ka l' ba he hɔm, mà daan n' man mà he goora halanɸa laa mà kad n' man hawet vuuguu mɛmɛnguu. Lee, n' bee n' tɔrg-ma mà fɛlgm mà huru kena. ⁷ Biilm, mà kpaɸ bag na mà jɛhnt n' man jɛhntuɸ'. Mà bagl na ka Berma t sɔkl, mà kad n' man. ⁸ Gwelɸa lee, maa mà kpat mà bɛm Hɛfɛɛs kɔrgun kakeɸnan *Dikafnooga kasant goor. ⁹ Biilm, l' sira-ma huru nnaɸreen na mà he ŋmɛɛgb b' san n nɔngan, l' ta ba na bá kir Gohɔmt ka taaw-t hoodr bee kɔd ta bee.

Krl

¹⁰ Ka Timotea t daan n`man, sohdg-n-wu hɔm ka bo na h́a daa jal jaluh! N`miil hɔm na h́a ta h́ena Berma ηmɛɛgb mà dela. ¹¹ Tii lee, n`ni hii daa nim-wu! Lee, má ka gbaama-n na, h́a wen daa h́a ηmɛtgn lee wen, n`torg-wu wú n teelba bà hefla-wu bá huru kenan bee na bá ηmɛtgn mà man nigiiḡun. Mà h́oda-ba.

¹² Bii b`hel t`teel H́afɔlooswu bii lee, mà gira ka sah-wu ηmeenm na h́a laglg wú n t`teelba bá kena n`man bee, bà daan. Gwentahaa, h́a ka ba tii na vuugu ba mag n wun. Lee, n bɔhɔɔ na h́a ba h́a ηmɛtgn l`wen ba l`si-wu huru lee wen.

Bahkaawrb

¹³ Lee, má ka gbaama-n na n`bem saw ka mad n`gwɛɛt h́en tiim l`bu. Bem-n nidmɔmba ka hafɔr dandaba dela! ¹⁴ Saam-n na sɔklb krahaam n`hɛbii mɛmbii!

¹⁵ Teelba-n, mà deeda-n Sitefanaaswu n faa reba l`jugun. N`mɔmba n`miil hɔm na bee nii nidnoogrba na bà to bayen Sangband H́akayii tantii mɛntiin. ¿Bà ba to bayen n ka h́ena Berma ηmɛɛgb na l`tɔrg Krista tiibee mɛmbee? ¹⁶ Tii lee, mà gbaama-n na n`hoflḡm nyen bá kwɛɛn ka ta lagaa n bà teelba bá kuu bayen ηmɛɛgbii kaa bee.

¹⁷ L`h́ena-ma lamɛɛgu kpaalaa l`bahr n Sitefanaaswu n Fortunaatwu n H́akayiiika ban daan n luud-ma lee. ¹⁸ Bá daanm, bà da doolg mà kwɛɛwr wo ban daa ka ta h́ena-n lee. Lee, valḡm-n welee nidbee!

Seenb

¹⁹ H́asii Sangband kpaturi seenja-n. H́akiilwu n Firsiiil n nan bá kpogla taa baa bee ta seenj-n hɔm hɔm Berma hidrn. ²⁰ Teelba-n, bá ba mà man bee mɛmbee ta seenja-n. Seejḡm-n taa vol wo vola ka hogaa taa sɔklbn!

²¹ L`saa Fɔɔl man, mà h́oora tinah mà mɔm na mà seenj-n. ²² Lee, ka hii kpaa sɔkla Berma, l`gwɛɛl h́a kaa nobɛhr! *Marana taa!* Berma, kenm!

²³ Berm Yeesua hɔmḡu bɛm n`man! ²⁴ Yeesu Krista kaa, mà sɔkla n`mɛmbee.

Fɔɔla wadrehdrḡa h́an da h́od

KORɛɛNT TIIBA

kee

————— B`ba wadgankenana bii —————

Fɔɔla h́oda wadgankena Korɛɛnt Krista tiiba. H́a wadnoogrḡa h́an da h́od-ba kee kaann, l`kohl wú n kan kpaturhuu l`huuga. Sah na h́a ηmɛtḡ kan, h́a hoorm-ba wadgankena na l`lagii b`ba bà huuga bii.

- *L`log hubi^{19a} kakehnan 7^{an}, Fɔɔla taawa h́a tumtt ηmɛɛgb kaa. H́a logl welee na ηmɛɛgbn. H́an hel bii ba byen. Bii nii na nidba miig Sa Sangband n Yeesu Krist baateekana. Laklb ba ηmɛɛgbiin kɔd. Bii nii kunyɔḡu n kuum. H́a sohda welee mɛnguu ka ju kwɛɛwr. H́a bɔhɔɔ h́an ba bii mɛmbii na Korɛɛnt tiiba daa kɔhdḡ-wu bà kir gwɛɛt h́an faa-ba tii.*
- *Hubi 8^{na} n 9^{an}, h́a weraa-ba lan nii myenm h́eb nn ba hɔm lee. Fɔɔla nn da h́oor wadgee lee, Korɛɛnt kɔrguu ba kwegdm, bà h́ena kan yaku hɔm, liḡbiir ba daht nida neermn. Hubihii h́ena na nida diilḡ taa tɔrgm jugun. Fɔɔla gbaama Korɛɛnt Krista tiiba na bá si want n liḡbiir hɔm l`tɔrg Yerusalem reba na kunyɔḡtiiban.*
- *L`log hubi^{10na} kakehnan 13^{gan}, Fɔɔla vida bá bɔhɔɔ na lag wii nii gobiint tumt bee jugun. Nidba biiba da jib Korɛɛnt kpaturhuun n ka faa gwɛɛt tiit t`ba n tyen n Fɔɔla nn da faa-ba tii, l`ka haam bá tia bee rarm. Biilm, nidbee logl bayen na tumtbermba, l`ba na bá beeb n bà gwɛɛlb magra n Korɛɛnt tiiba neerm. Lee, Fɔɔla t ka saa na bá miig na Yeesu Krista tumta hofla hayen n tiḡa na volbee berijm. H́a ka deeda-ba na wii da faa-ba Gohɔmt yem ka ba gbaam liḡbiir.*

Seenb

1 ¹ Man nnii Fɔɔla, Yeesu Krista *tumta. Sangband sɔkl n hɛm na m̀a kitg welee. M̀a n t`teel Timotee t`hoora-n wadgankena. T`hoora-ka nen, Krista kpaturu tiiba nen ba Kɔrɛɛnt kɔrgun nen, n nan Krista tiiba mɛmba b̀a ba H̀akayii kpadii mɛndiin bee. ² T` Sa Sangband n Berm Yeesu Krist b̀a si-n b̀a hɔmgun n b̀a nigiigu!

Fɔɔla seena Sangband na dii hera ηmɛɛgb

³ Tn nyɔkm-n Sangband! Dii nnii t` Berm Yeesu Krista Sa. Dii yul t` figm, dii ta tɔra nidba b̀a kunyɔɔn. ⁴ D` doola t` kwɛɛwa t` kunyɔɔn mɛngun, ka bo na t` ta doolgm b̀a tagaa n kunyɔɔn jugu jugu bee kwɛɛwa, ka ta sah-ba ηmɛɛnm Sangband nn sir-t mii. ⁵ Biilm, wo tn ju kunyɔɔn kɔd Krista kaa lee, ta welee nnii h̄an ta doola t` kwɛɛwa. ⁶ T` wen ju kunyɔɔn, l` tɔra na l` doolg n` kwɛɛwa l` dah n` juuni. L` wen doola t` kwɛɛwa, l` h̄ena welee na l` ta doolg n` reha, ka bo na n` beem ka sohda kunyɔɔnyengu tn ju ka tagaa n t` kwɛɛwdeb kuu. ⁷ T` miil hɔm na wo tn ju kunyɔɔnyenguu lee, ta welee nnii Sangband nn kee d` ta si-n kwɛɛwdoolgm.

⁸ Teelba-n, tn kpaan bag na n` lifr ka kpaan mi tintii. ζ Kunyɔɔnteku nnii tn ba di H̄asii tant ni? L` da yatg-t waaga t` ka mi na t` kpiiran. ⁹ T` miig yelmaa na b̀a mug na baa b̀a kuu-t. Sangband hera welee na t` daa daagm tyen t` jugun, na t` daagm dii jugun na dii himaa kpiirmba. ¹⁰ Dii ree-t welee kuumiin, d` kee d` ta mɔɔg-t m` ni reem. Dii h̄en nnii tn lo t` daagb. Biilm, d` ba d` mɔɔgm-t welee kuumiin reem. ¹¹ N` seenb beel b̀a ta torg na l` ree-t m` ni. Tii lee, b̀a tia Sangband h̄en bee ba b̀a seej̄m t` h̄en, Sangband sohdg b̀a seenb ka kaawla t` jugun, l` saa nidfigm seej̄m-d na d` hera ηmɛɛgb.

GWɛɛT BA FɔɔLWU N KɔRɛɛNT TIIBA L` HUUGA.

Fɔɔla deega h̀a diila lagiib kɔtɔd

¹² Kpay-n tn nyɔka tyen l` bafn n bii! T` rarmn ta rea ka bɔhɔ welee. T` da neera nidba huuga ka ba bulaa ka ba *kel kel, l` ba na welee beebii rɛn Sangband man. T` da ba n welee beebii n` weenn l` yata. Gwentah̄ tn da h̄ena bii da kpaan rɛna nida diilan, da Sangband hɔmgun. ¹³⁻¹⁴ Nn kaal t` wadii ka hum tii, tii nnii. Daa ta

hɔm-n tiit jeent n t` kaann! Gwelja lee, tiit bee n` kpaan hum t` mɛnt, m̀a ka daag na n` kee n` fɛlg-t humb hɔm. Lee wen lee, n` nyɔkm ηyɛn t` kaa wo tn ta kee t` nyɔkm tyen n` kaa Berm Yeesua daanm goor lee.

¹⁵ M̀a da miil hɔm na n` ba nyaaɔbn t` kaa. Tii nnii man da lo na m̀a tag n` wee sah', ka bo na Sangband kaawl n` h̄en mrehi'. ¹⁶ M̀a da lo na man kee m̀a ked Masedonii lee, m̀a keedgn n` man. Man kee m̀a kpenm lee, m̀a ta keedgn n` man, ka bo na n` tɔrg-ma na m̀a fɛlgii m̀a huru ka kedaa Yuudee tantn. ¹⁷ Man da h̄ena diilhee lee, ζ ka ba mug tiit m̀a jugunn? ζ Laa man mugaa tii ba na t` rɛnn nida diilann? ζ M̀a ba m̀a bee m̀a biir na hiin ka ta bɔhɔɔ na h̄aaihi? ¹⁸ Sangband mɔmr miil na tn bɔhɔɔ-n tii kpaan t` bee t` bɛm biint ka ta ba gokaat. ¹⁹ Biilm, Yeesu Krist nnii Sangband Budaaga. Wii gwɛɛt nnii m̀a n Silaaswu n Timotee tn da faa n` huuga. H̀a da kpaan bɔhɔɔ gobiint ka ta bɔhɔɔ gokaat. Gobiint n jah manna ka ror h̀a noon. ²⁰ Wii hera Sangband nn da bed n dool bii mɛmbii jugun. Tii kaa nnii tn tagaa n wii le n bɔhɔɔ na hiin, l` kɔtɔd na l` bɛm welee, ka bo na l` si Sangband nyɔkb. ²¹ Sangband h̄afla t` n nn, t` n Krist t` laglgmn. Ta yendii mɔmr bantg-t ²² n ta fig t` h̄en d` lamba n ta lo t` kwɛɛwan d` *VoROOM, VoROOMii nnii kɛgnoogrt Sangband nn lo na d` nan sahl-t tii.

²³ M̀a logl Sangband na d` jehnt m̀a kaa. Ka m̀a hogla, d` kuu-ma. Man da kpaan bag na l` jaarj-n nnii man ba daan n` man Kɔrɛɛnt. ²⁴ Lag t` ηmɛɛgb nnii na t` kpaasj̄m n` gwɛɛt h̄en tiim. Bii nnii na t` n nn t` h̄e na n` bɛm nyaaɔbn, l` kɔtɔd na n` tii n ka mad n` gwɛɛt h̄en tiim.

2 ¹ Man mug bii nnii na m̀a kpaan bag na m̀a ηmɛtgn n` man m̀a lo-n diilan. ² Ka maa t lo-n diilan, ζ wen ba h̀a si-ma nan nyaaɔb? ζ Lag man lo diilan wii? ³ Tii kaa nnii man hɔd-n wadgee wo man her lee. Man kpaan bag na m̀a taan n` man, l` bɛm na nidba ban ba b̀a sahm-ma nyaaɔb bee hel b̀a loom-ma diilan. M̀a miil hɔm na bii b` sah-ma nyaaɔb bii ta sahl n` mɛmbɛɛ nyaaɔb. ⁴ Biilm, m̀a hɔda-n wadgee m̀a fuut buda m̀a ni, himafr mad-ma, m̀a hilgra nyanyaam. Gwentah̄, m̀a ba h̄ɔr-n welee na m̀a lo-n diilan, m̀a hera welee na m̀a werii-n lan nnii man sokla-n l` kpaan jah lee.

Waa-n h̀a kohl gwɛɛt wii!

⁵ Ka n` ni hii loɔ nidba diila nii, lag nan man. N` mɛmbɛɛ nnii h̄an loɔ diilan. Ka l` kpaan n` mɛmbɛɛ, n` ni biiba, m̀a kpaan dewla.

KriI

⁶ Nidba taargu nn venii-wu nabiir lee mag welee. ⁷ Lɔg-n nan n` waa-wu, n` doolg h̄a kwɛɛwr ka bo na diila daa kuu-wu h̄a bɔrii daagb! ⁸ Tii nii man gbaama-n na n` werii-wu na n` sɔkla-wu. ⁹ M̄a hɔda-n gwɛɛntina ka bo na m̄a magii-n m̄a nyaan na mina n` vala l` m̄enguu laa. ¹⁰ H̄ii nn waa h̄a bɛhgu wii, m̄a ta waa-wu. Ka l` ba na m̄a waa h̄iiwu h̄a bɛhgu, m̄a waa-wu-ku n` kaa Krista nɔngan, ¹¹ ka bo na *Saatana daa hogl-t. Biilm, t` miil h̄a diila h̄om.

¹² Man da taa Torwaas kɔrgun na m̄a fan Krista Gohɔmt lee, n mid na Saberma sira-ma huru kan na m̄a he ηmɛɛgb. ¹³ Gwɛntah, man taai lee, n ka ba nyaan kan m̄a teel Tiita, l` hamt m̄a rarm. Tii kaa nii man da red b̄a man n get ka kedaa Masedonii tantn.

Krista saa t` ju jugun

¹⁴ Tn seej̄m-n Sangband na dii hera ηmɛɛgb! D` keda-t n Krista jugun deb huru h̄en. D` tagaa n t` h̄en ka rea Krist ka weraa baatea. L` boo tlaar kpaam m` ruhu kunwa baatee mii. ¹⁵ Biilm, t` boo tlaar kprakunuukahm Krista nn to Sangband mii. T` ba welee b̄a ba jugu dahb huru h̄en n b̄a boor bee nɔngan. ¹⁶ Welee kpaamii fɔmta b̄a bɔd bee man ka ked-ba n kuumn. Ln dah̄r b̄a juuni bee lee, m` kunwa bee man h̄om ka ked-ba n neermn. ζ Wen mag na h̄a b̄em na welee kpaamii? ¹⁷ Tii ba n tyen n biiba b̄a lɔg Sangband gwɛɛt ka h̄ena yaku bee. Yanta Sangband m̄omr tamn-t, t` ka bɔhɔɔ ka difaa n t` ni. Dii hidrn nii tn gwɛɛla ka ba d` nɔngan ka laglg n Krista.

Tuurnkwɛɛnt ηmɛɛheedba

3 ¹ ζ L` ba na t` hel t` m̄ɔɔg-n tyenwu weriibn? ζ Laa l` ba na t` werii-n wadga kiiga k̄a weraa na ten nii tumtba le? ζ Laa t` gbaam-n kiiga wo volba nn h̄ena lee le? ² Nen n` m̄omba nii t` wadgee. L` hɔda-ka t` kwɛɛwan. Nidbee m̄embee ba b̄a bee b̄a kaal b̄a miig-ka. ³ Biilm, n` ta ba na wadga Krista nn hɔd ka tag n t` ηmɛɛgb kee. H̄a ba h̄ɔr wadgee n tolm, h̄a hɔda-ka n Sangband *Vohoom. Dii neeran. Lag tana jugun nii ln hɔd wadgee, h̄a hɔda-ka nidba kwɛɛwan.

⁴ T` gwɛɛla welee l` baf̄r n na t` tagaa n Krist le ka lɔɔ t` daagb Sangband h̄en. ⁵ Biilm, Sangband sahl-t gemmnt na t` h̄em welee ηmɛɛgbii, lag n tyen t` gemmnt nii tn h̄ena-b. ⁶ Sangband m̄omr

sira-t gemmnt na t` b̄em na *tuurnkwɛɛnt ηmɛɛheedba. Tuurntii kpaahigr *baf̄lb ln hɔd bii h̄en gwɛntah, t` h̄igra Vohoom Buudm jugun. Baf̄lb ln hɔd bii keda nidwu n kuumn, l` ba na Vohoom Buudm mii keda nidwu n neermn.

⁷ L` da hɔda baf̄lb tana jugun, lee wen, l` ree Sangband nyɔkb n werii. *Yisraheel tiiba t ka kpaah̄a bea na b̄a geedg *Mohiisa nɔnga k̄a ηmɛdwa ηmɛd ηmɛd, l` ba na k̄a ηmɛduubii da kpaah̄ b` hiidg. Ka l` ba na baf̄lb b` ked nidwu n kuumn bii reda ka ba n nyɔkbn̄bina de, ⁸ ζ Vohoom Buudm nn h̄ena bii nyɔkb kee b` b̄em lan n jah? ⁹ Ka ηmɛɛgb b` da tula nidba hoogu Sangband nɔngan bii da ba n nyɔkb de, ζ lan nii ηmɛɛgb b` saa nidba kita h̄omba d` nɔngan bii nn kpaah̄ kee b` b̄em n nyɔkb l` yata? ¹⁰ Biilm, baa b̄a bee b̄a biir na weem nyɔkb kpaah̄ tɔn bii fel fel n gwel̄ɔ nyɔkb b` kpaah̄ kɛml̄b bii. ¹¹ Ka l` ba na b` kpaah̄ hiida bii da ba n nyɔkb de, ζ lan nii b` bee kakefn̄an bii nyɔkb nn kpaah̄ kee b` b̄em bermb l` yata?

¹² Tn ba n welee daagbii nii tn faa Sangband gwɛɛt ka ba tyen t` bolmr̄n kpaalaa. ¹³ Tii kpaah̄ h̄ena wo Mohiisa nn da h̄ena lee. H̄a da *leegaa h̄a nɔnga h̄en dimgu* ka bo na Yisraheel tiiba daa tɔhr̄ bii b` da kpaah̄ b` hiidg bii toglgm. ¹⁴ Gwɛntah, b̄a da kpaah̄ bea na b̄a h̄om m̄eh'. Dimyenguu la beel n jana Yisraheel tiiba wen kaal tuurnkpeemt wadga lee wen. K̄u kpaah̄ tɛh̄da felah', l` kɔtɔd na t` n Krist t` laglgm̄n nii kun boor. ¹⁵ N la jana, b̄a wen kaal Mohiisa wadii lee wen, dimgu kuugu t ka fiidr̄ b̄a rarm. ¹⁶ Gwɛntah, *Wadbuudga bɔhɔɔ na *v` wen bida v` nɔnga n Berma wee nii dimguu nn hegda*. ¹⁷ L` ba na Berm̄n nii Vohoom. Biilm, Berma Vohoom kan ba ree nii nida nn ba hayen h̄a bolmr̄n. ¹⁸ Ln hegdḡ dimguu t` m̄embee t` n̄onii h̄en lee, Berma nyɔkb t ka ηmɛdwa t` jugun wo diigu. Berma Vohoom lagaa-t na t` tɔn-wu nyɔkb b` ηmɛdwa ka ber̄ɔa goor wo goor biin. H̄an h̄ena h̄a ηmɛɛgb̄n̄nii. Wii nii Vohoom.

Vohoom kɛgt ba tant sumiin

4 ¹ Tii lee, Sangband nn nyan t` h̄igm̄n̄nii dn to-t ηmɛɛgb̄n̄bina. Tii kaa nii tn kpaah̄ bɔraa ηmeenm̄ felah'. ² Bii b` h̄el tenwu bii, t` kida ban h̄ena foh̄mgan b` sahn̄ jiw̄hi bii. T` kpaah̄ h̄ena ηmɛɛgb̄n̄n̄ rar̄b̄ɛhm̄, ka ta kpaah̄ gɔntra Sangband gwɛɛt. Yanta t` rea Sangband gobiint gwɛɛt ka lɔɔ-t wiingan, l` saa nidba m̄emba miigaa na t` kpaah̄ hogla. Sangband nɔngan nii tn h̄ena welee. ³ Ka Gohɔmt tn fan tii

KrII

la ba nyeetii, t' ba welee n bá boor ⁴ ka kpañ n gwɛɛt hɛn tiim bee. *Saatana kpaasɲa tantntina. Wii hawlg bá rarm ka bo na bá daa yum lan nnii Gohɔmt nn ɲmɛdwa lee. Gohɔmtii weraa Krista nyɔkb. Wii tɔna Sangband.

⁵ Lag tyen t' gwɛɛt nnii tn fan, Berm Yeesu Krista ret nnii tn fan. Ten lee, t' ba na nii yuummba Yeesua kaa. ⁶ Sangband da beda na *wiinga wiidg nyeetn, ká wiid*. Dii ta hera wiinga t wiid t' kwɛɛwan, ka bo na t' miig b' ba na d' nyɔkb bii. Bii nnii wiinga ká wiir Krista nɔnga hɛn kee.

⁷ Ten, ten boo tant dafot ten, t' ba n welee kegtii t' ni. Welee weraa na Sangband gemmbermt mɔmt nnii, na lag tyen t' retn. ⁸ Biilm, t' jul kunyɔɲu jugu jugu l' kpañ jah', gwɛntaɲ l' kpaɛ tɛgda-t. Tn la ba diilan lee, ka kpaɛ bɔraa daagb. ⁹ Ban la dadra-t lee, Sangband dii kpaɛ gwidaa-t kaawr. Ban la wiid-t tirjan lee, t' kpaɛ ku. ¹⁰ T' yul Yeesua kuum t' gbanin hɛrɲh baatea ka bo na há neerm ta ree myen m' werii t' gbanin. ¹¹ L' weraa na ten neer ten, t' ba kuum noon goorhee mɛnhee Yeesua kaa, ka bo na l' ta ree há neerm l' werii t' gbani hí ku hiin. ¹² Tii nnii kuum nn hɛna m' ɲmɛɛgb t' ni ka bo na neerm hɛm m' ɲmɛɛgb n' ni.

¹³ *Wadbuudga bɔhɔɔ na: *má tiin, tii kaa nnii man gwɛɛla*². Wo gwɛɛt hɛn tiim yenmii nn ta ba t' ni lee, t' ka tia, tii kaa nnii tn ta gwɛɛla. ¹⁴ T' miil na Sangband himii Berm Yeesua. D' kee d' ta himii t' n wun, d' ree-t d' nɔngan t' n nn. ¹⁵ Tii lee, b' geta bii hɛna na l' bɛm-n n hɔm ka bo na Sangband hɔmgu nn ba kù yadgm lee, nidba kɔd hewlm ka seenja-d na dii hera ɲmɛɛgb l' jeenja-d.

Neer-n n gwɛɛt hɛn tiim!

¹⁶ Tii kaa nnii tn kpaɛ bɔraa ɲmeenm felah'. Ka l' ba na t' gbani tɛdgaa jah jah, t' liliit tii berɲa goor wo goor. ¹⁷ Biilm, kunyɔɲu tn ju gwelɲa kuu kpañ bii, ka ta kpañ kù hiidg. Kù kpaɛ wayaa n bii n nyɔkbermb kun maantra b' kpañ dihm bii. ¹⁸ Lee, tii kpaɛ lɔɔ nɔmb want ban yu n niini tii jugun. Gwɛntaɲ, t' niini kulaa ban kpaɛ yu bii hɛn. Ban yu n nɔmb bii kpaɛ hiida, l' ba na ban kpaɛ yu bii, bii bee kakefnan.

4.13 Gwɛɛtii ba Yum116^{ɲan}.10.

5 ¹ Tn neer tantntina jugun lee, t' gbani boo sugt, hì nan ta kofla didii. Gwɛntaɲ, Sangband mɛhra-t haya sangbambiimn há kpañ na nida mɛhra-ha. Hɛe bee kakefnan. ² T' buusɲa t' sugtiin l' bafn n na t' bagl na l' fiid t' ni baaben tiuwun n há sangbambiimn haar. ³ Ka l' ba na haarii fiidr-t, l' weraa na t' kpañ kpañm. ⁴ T' wen ba tantntina hɛn gbanin, t' ka buusɲa wo bà tulg-t wanjeet. Lag na t' bagl na t' fintg t' sugtii, t' bagl na t' tal t' hɛn n sangbambiimn haar d' sah neerm dii, ka bo na d' kpil t' gbani hí ku hii. ⁵ Sangband mɔmr nn lo na t' nan sohdg bii nnii. Dii ta sira-t d' *Vohoom. Mii nnii kegnooɲt dn nan sah-t tii.

⁶ Tii nnii tn ba nan n ɲmeenm kutuuu, ka mi hɔm na t' wen ba tantntina hɛn gbanin, t' ka ba na saanba ka ba vɔku n Berma. ⁷ Tii lee, t' kpaɛ yu n t' niini ka ked, t' keda n gwɛɛt hɛn tiim. ⁸ Biilm, t' hugl n ɲmeenm kpaalaa n ka yu l' bee-t hɔm na t' riir t' gbanhɛninan t' san t' bɛm Berma man. ⁹ Tii kaa nnii tn vala tyen na t' bɛm-wu loogu, mig t' ba gbanhiin laa t' reda hì ni. ¹⁰ Biilm, l' ba na t' jefnt t' mɛmbee Krista yaagu tand nɔngan na há yaa-t n yaagu, ka bo na baawena sohdg há fat l' magr n bɛhgu laa hɔmgu han fier ka nyi neer tantntina hɛn kuu.

Krista kura gwɛɛt t' n Sangband t' huuga

¹¹ T' miil nan hɔm ln ba na bá solm Bermwu lee kɔtɔd. Tii nnii tn bag na t' saa na nidba mɛmba miig welee. Sangband miil-t hɔm, má ka diila na nii ta miil hɔm tn ba bii. ¹² T' ta kpaɛ haaraa na t' mɔɔg tyenwu weriib. Yanta t' bagl na n' way n welee n' nyɔkm ɲyenwu t' kaa. Welee lee, n' beem ka le bá nyɔka bayen bee. Bà nyɔka bayen n bii ban yu n nɔmb bii, lag n bii b' ba bá kwɛɛwan bii. ¹³ Welee tiibee bɔhɔɔ na t' ba joojoont. Ka l' ba welee, t' n Sangband t' gwɛɛtn. Ka t' he rarm ɲmɛɛgb, t' hera welee nii kaa. ¹⁴ Krista sɔklb kpeewra-t kpaalaa. Tii kaa nnii tn mi hɔm na nidbilma kpiira nidba mɛmba kaa. Tii lee, nidbee mɛmbee kpiidr há ni. ¹⁵ Há kpiira nidba mɛmba kaa ka bo na bá neer bee daa ta neer bayen bà jugun, na bá neer há jugun na wii kpiira n himt bá kaa.

¹⁶ Welee kaa nnii gwelɲa tn kpaɛ jahwa hiiwu wo nidba nn hɛna lee. Ka weem t' da jahwa Kristwu nidba dela, gwelɲa t' ta kpaɛ hɛna welee. ¹⁷ Biilm, hii wen lagla n Krista, n kit nidkwɛɛla. Bii b' da ba kpeemb bii t boorm, l' saa wantii mentii t kit kwɛkwɛnt. ¹⁸ Sangband

KrII

hɛna welee ka tagaa n Krist na d`ku gwɛɛt t`n dn t`huuga. Lee, d`to-t welee ɣmɛɛɣbii na t`saa nidba tii na b`a n dn b`a kuu taa n gwɛɛt. ¹⁹ Welee bo na l`biir na Sangband tag n Krist le ka kuu gwɛɛt d`n tant l`huuga, ka kpa a lɔɔ nɔmb nidba bɛfɣu jugun. Gokuuɣa gwɛɛt dn to-t na t`fanm tii nnii.

²⁰ Welee nnii Krista nn tamn-t na t`gwɛɛlm h`a hidrn. L`booo Sangband tagaa n ten le ka hoh-n. T`nan ka jowaa-n Krista hidrn na n`tii Sangband ku gwɛɛt n`n dn n`huuga. ²¹ Krista da ba n h`a nyɔnyɔgm, Sangband dar h`a tobr t`tagrn wo fubɛftia ka bo na t`kitg hɔmba d`nɔngan t`n wun t`laglɣmn.

6 ¹ Lee, ten ten lagla n Sangband ka hɛna welee ɣmɛɛɣbii ten, t`gbaama-n na n`daa gwidiim Sangband hɔmɣu nn sohdg kuu kaawr. ² Biilm, Sangband bɔfɔɔ *Wadbuudgan na:

*vuhɔmɣu jugun, d`tɔgdg v`hoft,
jugu dafb goor, d`daan v`tɔrgm.*

ɿ Welee bo na l`biir na laa? Kpay-n, gwelɣa nnii *vuhɔmɣu* mɔmɣu, jana nnii *jugu dafb goor*. ³ T`kpa a bag na t`hɛb saa na hii bɔr, ka bo na b`a gwɛɛlm t`ɣmɛɛɣb gwɛɛt bɛfɣu. ⁴ Yanta t`tagda hurhii mɛnfii ka bag na l`weriim biilm na ten nnii Sangband ɣmɛɛfɛedba. T`tia ka ju kwɛɛwr ka hɔɣaa bɛfɣu, n kunyɔɣu n nan himafr. ⁵ B`a gbura-t n lo-t sargan, n vii kɔrgu t`jugun. T`hera ɣmɛɛɣb vofoor kpa h', kɔm kuu-t t`kpa a goraa. ⁶ T`weraa tyen biilm na ten nnii Sangband ɣmɛɛfɛedba ka tagaa n t`neerhɔmm, n t`miib, n t`kwɛɛwdeb n hɔmɣu, n nan *Vohoom Buudm gemmntn. T`hera welee ka tagaa n gobiint sɔklb ⁷ n nan gobiint gwɛɛt tn fan tii. Welee mɛnguu ba na Sangband gemmntn. Hoodwant tn taaw n tii nnii na t`hem b`ba sɔbb Sangband nɔngan bii^z. ⁸ Biiba jeɛɣla-t, volba nima-t. Biiba suul-t, volba jafra-t. B`a logl-t wo gokaat tiiba, l`ba na t`bɔfɔɔ gobiint gwɛɛt, ⁹ ka log-t wo saanba, l`ba na b`a miil-t hɔm. B`a logl-t wo nidkpiirmba, l`ba na t`neeran. B`a darwa t`tohra, gwenta h' ka kpa a kuu-t. ¹⁰ B`a lɔɔ-t higmn, l`ba na t`ba nyaagb n kutuuu. B`a logl-t wo katɛdtiiba, l`ba na ten hɛna nidba kɔd yuunɣa Sangband kɛgt. L`geewa wo l`fɛɛr t`nifin kpaalaa, l`ba na gobiint, ten beel n l`mɛnguu.

¹¹ Teelba Korɛent tiiba-n, t`yafdg t`noora na t`gwɛɛl n nn. T`sɔkla-n n t`kwɛɛwr mɛnd. ¹² T`werii-n na t`sɔkla-n kpaalaa, nii t`hafl

6.7 Hoodwant tn taaw n tii nnii na t`hem b`ba sɔbb Sangband nɔngan bii. Baa b`a bee b`a ta hom na T`logl b`ba sɔbb Sangband nɔngan bii na t`hoodwant.

n`kwɛɛwa n tn. ¹³ Gwelɣa, m`a gwɛɛla n nn wo sa nn gwɛɛla n h`a bii lee. Ta sɔklm-n-t wo tn sɔkla-n lee ka tɔɔ-t nyen!

Daa laglɣm-n n b`a kpa a vala Sangband bee!

¹⁴ Daa bafr-n kpaturu n b`a kpa h' na Krista tiiba bee! Biilm, ɿ tet bee hɔmɣu n bɛfɣu l`huuga? ɿ Wiinga n nyeet l`ba tiitn? ¹⁵ ɿ Tet bee Kristwu n *Saatan^z b`a huuga? ɿ Kpaturu tiiwu n h`a kpa h' kpaturun wii b`a ba b`a bee b`a radg taa biin? ¹⁶ ɿ Tet bee *Sangband haar n boga l`huuga? Biilm, t`ba na Sangband haarn. Sangband lee, dii neeran. Dii mɔmr beda na
*d`kee d`neer ka ked b`a huuga,
d`kee d`bɛm na b`a Sangband,
bee ba na d`tigr.*

Kr II

¹⁷ Tii nnii ln ba na n`riir b`a huuga, n`radg nyen n ban.
*Daa tadiim-n n bii b`ba nakakeet bii!
Lee, m`a nan sohdg-n,*

¹⁸ m`a bɛm na n`sa,
*nii ba na m`a kwɛɛlba n m`a bɛɛrba.
Saberm Gemm Mɛnm tia nn bɔfɔɔ nnii.*

7 ¹ Tii lee, m`a tuurnhɔmba-n, bii Sangband nn da bed na d`nan sahl bii mɛmbii ba na t`rebn. Ln ba welee lee, tn riir-n bii b` hawla gbanu n liliigu bii hoogun! Tn nakm-n t`ni ka ba na Sangband reba biilm ka sol-d!

Korɛent kpaturu sahl Fɔɔlɣu nyaagb

² Sɔklm-n-t! T`ba kohl n`ni hiiwu n tiit. T`ba nyifhii n`ni hii. T`ba way hiiwu n bii. ³ M`a kpa a bɔfɔɔ welee na m`a tulɣ-n hoogu. ɿ M`a ba fetɣ-n bɔfɔɔb na t`sɔkla-n kpaalaa ka l`la ba kuumn laa neerm ni? ⁴ Ka m`a bɔfɔɔ n`gwɛɛt, m`a ka gwɛɛla ka mi hɔm na n`sɔkla-ma. M`a nyɔka mayen kpaalaa n`kaa. Tn da la ba kunyɔɣun lee, l`sah-ma ɣmeenm n nyaagb l`kpa h' jafh'.

⁵ Biilm, tn taan Masedonii n jana, t`ba yuunɣ vofoor felah'. T`diira kunyɔɣu rena n rena, b`a kpal-t, t`kad n kwɛɛwtaaga. ⁶ Gwenta h', wo Sangband nn doola ln tɛdg n bee kwɛɛwa lee, d`ta dool t`kwɛɛwa n

6.15 Saatana. Nna h' kan Fɔɔla hoh-wu na Blihaala.

Tiita daanm. ⁷ Lag há daanm n jah doolg t`kwɛɛwa, hà da beda-t lan nnii nn doolg há mòm há kwɛɛwr lee. Hà kɛɛm-t lan nnii nn kuum nn her bii kaa ka ta ba keliigu mà kaa ka bag na n`mɔɔg-ma nyaanb lee. Welee mɛnguu t safm-ma nyaagb l`kpaɸ jah'.

⁸ Má wen miig na mà wadga man hɔd-n kee lo-n diilan, má kom mayen n man da hɔd-n-ka lee. Gwentaf l`ba hiidg. Gwelɸa lee, mà ta kpaɸ kuum mayen. ⁹ Yanta mà nyaagan. Mà kpaɸ nyaaga na mà lo-n diila ni, mà nyaaga na n`higm hera n`lagii neerm, l`kɔtɔd na n`higmii magra n Sangband. Tii nnii tn kpaɸ yu na t`kohl-n n tiit. ¹⁰ Biilm, higm m`magr n Sangband mii tɔra nid na há lagii neerm, l`saa hà yuɸ jugu dahb. Bà kpaɸ kuum welee higmii hɛn. L`ba na higm tantntina hɛn neerm nn kena n mii keda nidwu n kuumn. ¹¹ Kpay-n higm m`magr n Sangband mii nn roon n`ni bii! ¿Ndee n`ba baw ka mi jowm? ¿B`gɛtg bii ba weer-n? ¿Ndee n`ta sol bɛɸgu hɛb ka feba na n`mɔɔg-ma nyaanb, ka ba keliigu ka bag na n`dar há kohl wii tobrn? N`werii l`mɛngun na n`ba n`nyɔnyɔgm.

¹² Ka mà hoor-n wadgee, mà kpaɸ hoor-n nan l`hɛl hii hà kohl wii laa hii ban kohl n gwɛɛt wii. Mà hɛna welee na n`mɔmba n`miig na n`da kpaɸ hee t`kaa Sangband nɔngan. ¹³ Tii nnii nn her bii nn doolg t`kwɛɛwa. T`kwɛɛwdoolgmii kaann, l`safm-t nyaagbermb. Nyaagbii bahra n lan nnii tn nyan Tiita ba nyaagbn na n`doolg há kwɛɛwr kpaalaa lee. ¹⁴ Tii lee, mà beda-wu n`gwɛɛt ka ba lamɛɛgun. Wo tn manna ka bɔhɔɔ-n gobiint lee, tn nyɔka tyen Tiita nɔngan n`kaa tii t hel n ka ba gobiint. Lee, jiwɸi t ka ba kpal-ma. ¹⁵ Welee lee, há wen deeda lan nnii n`mɛmbee nn valg-wu, n lan nnii nn sohdg-wu ka defra n fɔbɛɸgu lee, há ka sɔkla-n l`kpaɸ jah'. ¹⁶ L`safm-ma nyaagb l`bahf n na maa mà bee mà daagm n`hɛn l`mɛngun.

BÀ KPOGLA LIĞBIIR NA BÀ TUUI YERUSALɛM KRISTA TIIBA

Fɔɔla tɔɔ tɔniib n Masedonii kpaturi nn her bii

8 ¹ Teelba-n, t`bo na t`saa n`miig hɔmgu Sangband nn her Masedonii kpaturi kuu. ² Kunyɔɸbermgugu jugu jugu tarm-fi. Ln la ba welee lee, Krista tiiba neer nyaagbn kpaalaa ka hɛna hɔmgu l`kpaɸ jah'. Hɛn da la ba katɛdbiilgan lee, ka ba n welee beebii. ³ Mà nyana n mà nɔmb na bà sira bà sɔklbn wo ban ba bà bee lee. Hàai!

Bà sira l`yat ban ba n bii. ⁴ Bá mɔmba da gbaam ka figr na t`saa bà to bii l`tɔrg Sangband reba bá ba Yerusalem bee. ⁵ Ban da to bii t hel n yat tn da diila bii jugun. ¿Ben kaa nnii ban da her welee? Bà hera welee l`bahf n na bà lar n to bayenwu Berma, saf le n to-t bayen l`magr wo Sangband nn sɔkla lee.

⁶ Tii kaa nnii tn da haflg Tiit na há felgm liğbiir nn saf n n`kwɛɛwr mɛnd dii kpoglb. Wii da bahdg hɛmɛɛgbii n`man. ⁷ L`hugl-n n hɔmbermgugu jugu jugu. N`ba n gwɛɛt hɛn tiim, ka mi gwɛɛlb. N`miil Sangband gwɛɛt ka ba keliigu hɛmɛɛgtii mɛntiin. N`ta hugl n sɔklb tn himii n`ni bii. Tii lee, t`ta bagl na n`bɛm keliigu hɔmgu hɛb hɛmɛɛgbii.

⁸ Hɔm-n hɔm! Mà kpaɸ tɔɔ-n wad. Mà tɔɔ-n tɔniib n keliigu kpaturvolhii nn werii kuu, ka bo na n`ta werii na n`sɔklb rɛnna n`ni. ⁹ N`miil hɔm lan nnii t`Berm Yeesu Krista nn werii-t há hɔmgu lee. Hà da ba kwɛɛgdm gwentaf, há tii na hà kitg katɛdtiiwu n`kaa ka bo na nii kitg kwɛɛgdm tiiba ka tagaa n hà katɛdgee. ¹⁰ Gwɛɛtii huuga, mà diila n jah nnii man tɔɔ-n na l`tɔrg-n. Giir, ¿lag nen da hera diilhee? ¿Lag nen nnii noogrba na n`he há jugu ni? ¹¹ Gwelɸa lee, felgm-n nan hɛmɛɛgbii nn da bahdg bii! Bɛm-n baw na n`felg-b wo nn da bahdg-b ka ba lee! Hɛm-n welee l`magr n nn ba n bii! ¹² Ka nida ba n diilhɔma, ¿Sangband t ka ba sohdg-wu hɔm n hɛn ba n bii? ¿D`lɔɔ nɔmb hɛn kpaɸ n bii jugunn? ¹³ L`saa l`kpaɸ na n`jib haluugan na l`tɔrg volba. L`ba na l`bɛm gbaraf'. ¹⁴ Gwelɸa lee, l`mɛnguu tɔr n nn. Tii lee, l`ba na n`tɔrgm biiba bá ba haluugan bee, ka bo na ka goor diir nii ba haluugan, bee ta tɔrg-n n bii b`tɔr n ban bii. Welee lee, n`n ban n`bɛm gbaraf'. ¹⁵ L`hɔda *Wadbuudgan na: *Hii há tigii kɔdgu wii da kpaɸ n bii l`yata. L`saa há tigii jah wii, bii da kpaɸ fad-wu.*

Ban roodg na bá kpogl liğbiir bee

¹⁶ Tn seeɸm Sangband na dii hera hɛmɛɛgbii, na dii sira Tiit na há bɛm baw n`kaa wo tn ba lee. ¹⁷ T`wen da bed-wu na há daan n`man, há tii yelmaa n ka ba hilg l`bahf n na há mɔma da lo na hà daan. ¹⁸ T`tamna-wu n teelnwunaf'. Teelwii kpaɸ hee Gohɔmt fanbn. Kpaturi nyɔka-wu há keliigu kaa. ¹⁹ Lag welee n jah, b`yata bii nnii na kpaturi lɔɔlg n kɔt-wu na há hehlg-t t`san n bii ban kpogl bii. T`hera welee hɛmɛɛgbii ka bo na l`jeerɸ Berma mɔma, lee, l`werii na t`bagl na t`ta tɔrg volba. ²⁰ T`hera welee ka bo na hii daa nyeerm

Krl

tiit l' bafɔr n lan nnii tn hɛna liɔbkwɛgdrii n ηmɛɛɔɔb lee. ²¹ T' yaagra ka hɛna b' ba hɔm bii, lag Saberma nɔngan n jafɔ, t' ta hɛna welee nidba nɔngan.

²² B́a n t' teelfhii b́a kenan. Teelwii, t' jafuu-wu kɔd, h́a werii hɛruɔh na h́a ba keliigu. Gwelɔɔa, h́a ba keliigu l' kpaɔh jafɔ ka ta ba baagr n' hɛn kpaalaa. ²³ Tiitwii ba na m̀a tuurn ka ta ba na m̀a ηmɛɛheedtuurn n' huuga. Teelvolbee lee, kpaturi tamna-ba. B́a ka hɛna ηmɛɛɔɔb na l' jeɛɔl Krista. ²⁴ Werii-n-ba na n' sɔkla-ba! Lee wen lee, kpaturi miig na t' ba n gobiint na t' nyɔkm tyen n' kaa.

¿ Hurtefu noon nnii Sangband reba nn tɔrga ?

9 ¹ Tɔrgm m' hel Sangband reba mii lee, m̀a kpaɔa haaraa na m̀a mɔɔɔg-n tiit hoorb. ² M̀a miil na n' ba n sɔklhɔmb na n' tɔrg. M̀a da fɛtɔg t' teelba Masedonii tiiba bɔɔhɔɔb lan nnii man nyɔka mayen n' kaa lee. M̀a beda-ba na l' hera bind nnii teelba H́akayii tiiba nen, nn maantr nyen n ka hɔd na n' he hɔmgu. N' keliiguu t ta dam b́a ni hagr. ³ Tii nnii man tamna teelba baliiba ka bo na jafɔrɔb tn jahra-n bii daa bɛm yem. Man bagm nan na n' maantr nyen n' hɔd wo man da bed lee. ⁴ Ka l' ba na m̀a n Masedonii tiiba biiba t daann, m̀a kpaɔa bag na m̀a nyaan na n' ban maantr nyen. Ka l' he welee, jiwɔhi ba h́i kuu-ma l' bafɔr n na m̀a da daagra n' hɛn hali. M̀a ta kpaɔa haaraa na m̀a biir jiwɔhi h́i ba h́i kpal nenwu hii. ⁵ Tii nnii man diila na l' ba hɔm na m̀a teelbee gɛtɔg m̀a riiga. Ka b́a taan, n' bewlg n' maantrm ka kolma bii nn da bed n dool na n' ba n' si bii. Kakefnan m̀a taanm lee, n' maantr-b n lo. Lee, b́a nyaan na n' safɔl n kwɛɛwhɔmr, na n' kpaɔa safɔ n' ni weera.

⁶ Miim-n hɔm na *hii h́a buud jafɔ wii kee h́a lɔg jafɔ', l' saa hii h́a buud kɔd wii kee h́a lɔg kɔd*. ⁷ Welee kaa, l' ba daft na baawena safɔm l' magr wo fan mug h́a diilan na h́a si lee, ka kpaɔa kuum hayen laa, hii kpaɔa hɛɔr-wu n kwɛgdi, *l' kɔtɔd na Sangband sɔkla h́a safɔ n nyaagb wii*. ⁸ D' ba n gemmnt na d' hugl-n n hɔmgu jugu jugu ka bo na n' bɛm kutuuu n bii ln gbaama-n bii, na n' ta bɛm n kɔd ka lɔɔ nufu ηmɛɛhɔmtii mentiin. ⁹ L' hɔda *Wadbuudgan na:

H́a safɔl b́a halwa bii bee hɔm.

H́an hɛna bii ba tii nnii, b' kpaɔa lagaa felaf'.

9.9 Gwɛɛtii ba Yum112^{9an}.9.

¹⁰ Sangband *safɔl h́a buud wiiwu wanbuudr. Dii ta safɔl-wu diit*. Biilm, dii kee d' ta si-n wanbuudr ln gbaama-n dii mɛndii, d' ta he na wanbuudrii yadg. Lee wen lee, n' hɔmgu hɛb roonm roona kpaalaa. ¹¹ D' hɛna welee na n' bɛm kwɛgdm l' mɛngun, ka bo na n' lɔɔm nufu b' ba b' fadm bii mɛmbiin. L' saa, tn kee t' to-ba hɔmgu nn her ka tagaa n tn kuu lee, nidba kɔd seeɔm Sangband na dii hera ηmɛɛɔɔb. ¹² N' hɔmgu hɛbii tɔra Sangband reba b́a ba haluugan bee biilm. K̀u kpaɔa tɔra-ba n jafɔ, k̀u ta hɛna na nidba kɔd seeɔm Sangband na dii hera ηmɛɛɔɔb. ¹³ Ban kee b́a jafuu n' ηmɛɛɔɔbii b́a nyaan b' daft lee, b́a sɔhda-b bee nyɔkm Sangband l' bafɔr n na n' vala Krista Gohɔmt nn weraa bii mɛmbii. B́a kee b́a ta miig na n' hɔmgu hɛbii weraa na n' n ban n volbee mɛmbee n' laglg n hɛm yena. ¹⁴ Lee, b́a seeɔm Sangband n' hɛn ka rea b́a sɔklb ka weraa-n l' bafɔr n hɔmbermgɔ dn her-n kuu. ¹⁵ Tn seeɔm-n Sangband na dii hera ηmɛɛɔɔb d' hɔmgu k̀u kpaɔh kɛɛmlb kuu kaa!

FɔɔLA TAAWA H́AYEN H́A HOODR L' BAHR N H́A ηMɛɛɔɔB

Tumta bermt

10 ¹ Man Fɔɔla, man m̀a mɔm man gbaama-n tintii. M̀a gbaama-n welee Krista hidrn. H́a ba hɔm ka ba heee. M̀a huma b́a bɔhɔɔ na m̀a wen ba n' man m̀a ka ba neneer, gwɛntaf na ka m̀a kpaɔa nyɔɔr, m̀a ka ba daat. ² M̀a jowaa-n na, man kee m̀a daan n' man lee, daa hee-n na m̀a he daat! Tii lee, m̀a diila na m̀a kee m̀a he daat n biiba b́a hilwa na t' hɛna wo nidba nn hɛna lee bee. ³ L' ba biilm na nidban tn mi, gwɛntaf t' kpaɔa taaw hoodr nidba dela. ⁴ H́aai! Na m̀a biir biint, hoodwant tn taaw n tii kpaɔa rɛnna nidba man. T' gemmnt rɛn Sangband man. Gemmntii ηmɛɛɔɔb nnii na t' bugdrn rafeeda gemmnt. T' bugdra nidba b́a weraa bayen bee gwɛɛlb, ⁵ ka kohla b́a fuuraa bayen ka vida Sangband miib jugun bee gwɛɛlb, ka tinta nidba diila mɛna l' saa na b́a valgm Krista. ⁶ N' wen kee n' mag na n' valgm Kristwu kpaalaa lee, t' dar hii h́a kpaɔa vala wii tobr. T' hɔda hɔduɔh na t' he welee.

⁷ Lɔgm-n want wo nn yuu-t n' niinin lee! Ka hii diila na Krista hefl n wun, h́a miim hɔm tintii! Tii ta ba na Krista hefl n tn wo fan ta ba lee. ⁸ Tii lee, ka m̀a la he dewt ka jahra mayen bermt Berma nn lo-t tii kaa, bii ba si-ma jiwɔhi felaf', l' kɔtɔd na gemmntii tɔra

Kr II

na n`kpaturu san n`nongan lag na l`kofla-fu. ⁹ M̀a kpaabag na wadii man foor-n hii si-n fobefgu. ¹⁰ M̀a gwɛɛla welee l`bafir n na biiba bɔfɔɔ na «Fɔɔla gwɛɛt fan bɔfɔɔ h̀a wadiin tii ba gemm, h̀a gwɛɛla n talmt. Na h̀a m̀oma wen ba t`huuga, n ka ba neneer ka tomra.» ¹¹ H̀a bɔfɔɔ welee wii miim tintii! Tn kee t`bɛm n`huuga ka h̀ena bii kpaabag kee b`bɛm n byen n tn foor-n tii.

¹² L`ba biilm na t`kpaabag nmiinaa na t`kɛɛm tyen laa t`jehlg tyen n biiba b̀a weraa bayen bee. B̀a ba joojoo. B̀a jahwa ka kɛɛma bayen n b̀a m̀omba. ¹³ Ten lee, t`kpaaf t`jahf tyen l`san l`yatg, gwentaf t`ba t`he welee l`magr n nɛɛɛgb Sangband nn to-t bii. Ta t`nɛɛɛgb nnii na t`taan n`man. ¹⁴ Tn daan n`man lee, ɔ t`ba valg faant Sangband nn da lo tii? ɔ Lag ten nnii noogrba na t`faa-n Krista Gohɔmt? ɔ Ka tn ba daan n`man, tn ba t`valg d`faantii? ¹⁵ Tii nnii tn kpaabag jahra tyen l`yata. ɔ T`ba t`bee t`jahf tyen volba nɛɛɛgb kaa? Yanta t`diila na t`kpat faant Sangband nn da lo-t tiin, ka bo na t`bee t`he n`huuga nɛɛɛɛɛɛɛɛɛ t`ba daft tii ka n`gwɛɛt hən tiim ked n nongan. ¹⁶ Lee n l`kaann, t`bee t`fan Gohɔmt kpara h̀a dodg-n n hən, ka kpaabag jahra tyen l`bafir n volba nɛɛɛgb roona faant Sangband nn da ta lo-ba tiin. ¹⁷ L`hɔda *Wadbuudgan na:

h̀a bag na h̀a jahf hayen wii,

h̀a jahf hayen Saberma nn her-wu bii kaa².

¹⁸ Biilm, lag hii h̀a jahra hayen wii beel daft, Berma nn baka wii beel daft.

Fɔɔlwu n gokaat tumtba

11 ¹ H̀iin! M̀a bagl na n`log-ma wo tilantia. H̀aai! sohdg-n-ma welee! ² M̀a ba nɔmmɔlb n`kaa. Nɔmmɔlbii rɛna Sangband man. M̀a bagra-n sid hayen. Wii nnii Krista. Lee, m̀a ka bag na n`jehnt h̀a nongan wo biiriiga k̀a ba *kel kel kee. ³ M̀a sol na n`daa tag *H̀ɛɛva nakpaɔa. ɔ H̀a da ba saa waaɔb t hogl-wu? Tii nnii man sol na n`rarm daa haam n`diila lagii n`daa nawr n Krista. L`ba na n`Krist n`nawrmii bɛm kel kel. ⁴ ɔ T`ba biir-n h̀a gwɛɛtn? M̀a yul na n`kewla b̀a kena ka faa-n Yeesejeenhii gwɛɛt bee. Lag tn faa-n wii nnii. M̀a yul na n`sohda vohoojeenm hɔm. ɔ N`ba sohdg *vohoom mɔmm? M̀a yul na n`sohda gojeent. ɔ N`ba sohdg Gohɔmt mɔmt? ɔ Ndee n`sohda l`menguun? Sohdgm-n!

10.17 Ta nyaan Korɛnt tiiba wad^{19an} 1.31.

⁵ ɔ B̀a kɔkma na bee nnii *tumtbermba bee yata-ma biin? ⁶ M̀a kpaabag tɔf gwɛɛlb, l`ba l`bee l`bɛm welee. Sangband miib man lee, m̀a n hii t`kpaaf t`kɛɛm taa. Biilm, t`rea welee ka weraa-n t`nɛɛɛgtii mɛntiin. ⁷ Man da fan n`man Sangband Gohɔmt lee, n ka ba sohdg fat tiit. M̀a hohf mayen n tija ka bo na l`vii-n n faaga. Man da her welee lee, ɔ m̀a kohl gwɛɛtn? ⁸ M̀a fɛɛr kpaturlvohii nihin ka tia na h̀i faadm-ma m̀a neer h̀i jugun, na m̀a hɛm n`nɛɛɛgb. ⁹ Man da la ba n`man ka ba haluugan lee, ɔ ka neer n`ni hii jugunn? ɔ Lag teelba b̀a rɛnn Masedonii tantn bee da daan ka mad bii ln gbaama-ma bii mɛmbii? M̀a ka mad mayen ka kpaabag na m̀a neer n`ni hii jugun ka la ben mana. Maa m̀a ked n nongan ka mad mayen hɔm. ¹⁰ M̀a nyɔka mayen welee kaa. Krista gobiint t`ba m̀a ni tii kaa, m̀a rea ka bɔfɔɔ na H̀akayii kpadii mendiin, hii kpaaf felaf ka ba h̀a he na m̀a daa nyɔkm mayen. ¹¹ ɔ Ben kaa nnii man bɔfɔɔ welee? ɔ M̀a bɔfɔɔ welee na man kpaabag sokla-n laa? Sangband miil hɔm na m̀a sokla-n. ¹² Bii man h̀ena bii, maa m̀a ked n nongan ka h̀ena-b wo man h̀ena gwelja lee, ka bo na l`daa si hiiwu huru na h̀a beg n tiit h̀a nyɔkm hayen ka kɛɛmla hayen n tn.

¹³ Welee nidbee ba na gokaat tumtban. B̀a ba na nɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛ. B̀a tɔgaa ka log bayen na bee nnii Krista tumtba. ¹⁴ Tii lee, bii kpaabag h̀ena-ma yɔlaa. Biilm, *Saatana m̀oma lagaa hayen wiingan *sangbantumta dela. ¹⁵ Lag bii nnii b`tuda-ma. H̀a nɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛ ta lagaa bayen wo biiba b̀a h̀ena b`ba sɔbb bii nɛɛɛɛgb bee. Welee tiibee, ln nan togla-ba n bii nnii na b̀a nan sohda b̀a fat l`magr n ban her bii.

Tumt Fɔɔla wiiru

¹⁶ M̀a lil-t bɔfɔɔɔ. H̀ii daa logm-ma wo m̀a tiln! Ka l`kpaaf welee, sohdg-n-ma wo tilantia, ka bo na maa ta nyɔk mayenwu jah'. ¹⁷ Man bo na m̀a gwɛɛl gwelja l`bafir n man nyɔka mayenwu tii, lag Saberma hera na m̀a gwɛɛl welee, gwentaf maa m̀a gwɛɛl wo m̀a tiln, ¹⁸ l`kɔtɔd na wo volba nn nyɔka bayen l`bafir n ban ba bii kaa lee, maa m̀a ta nyɔkm mayen. ¹⁹ H̀ii! N`kwelwa ka sohda tilantiiba hɔm yoo. N`rarmnmina! ²⁰ N`tia b̀a loɔ-n yuumntn, ka tia b̀a nyihaa-n ka fɛɛra n`nihin. B̀a nima-n ka mool-n gwɛɛt. ²¹ Ka l`ba na welee nnii ban hohf na tumta, m̀a saa m̀a biir na jiwfi kuu-ma. L`weraa na tii da ba gigdm kpaalaa n`weenn.

Kr II

Biilm, maa mà mɔɔgm gwɛɛlb wo tilantia. Ka hii reb la figr b` hɛn ka ɲmiinaa na hà jafrm hayen b` jugun bii, man tɛtɛ maan ba mà bee mà ta jafrm mayen. ²² ¿Ndee bà ba na *Hebrmban? Mà ta ba na Hebrn. ¿Ndee bà ba na *Yisrafeel tiiban? Mà ta ba na Yisrafeel tiin. ¿Ndee *Habrahaama buudmn tiiban? Mà ta ba na Habrahaama buudmn tiin. ²³ ¿Ndee bà ba na Krista ɲmɛɛheedban? Mà ta ba na Krista ɲmɛɛheed ka yata-ba. Biilm, mà gwɛɛla wo mà rarmn kofln. L` homra-ma n yat-ba. Bà reewra-ma sargan kɔd n yat-ba. L` lo-ma kuum noon tɔmb kɔd n yat-ba. Bà gbura-ma kɔd l` yat-ba. ²⁴ *Yuudaa tiiba gbura-ma tangbanii kwɛɛtaf n mwɛf tɔmb mnu. ²⁵ Roomaa tiiba t` gbum-ma dabia tɔmb mtafm. Bà lodra-ma tana tɔmb myen na bà kuu-ma. Meel t` lig n man nyaamn tɔmb mtaf`. Mà hɛra gobilmr n nyinbilmgu ka ba nyaam huuga. ²⁶ Mà san huri kɔd nakpai. Mà hurfiin, l` lɔɔ-ma kuum noon. Kola da hugl n ka kulaa, nidbɛfba gewla-ma huru jugun. Mà teelba Yuudaa tiiba t` lo-ma kuumn. *Bá kpaɲ na Yuudaa tiiba bee t` ta lo-ma kuumn. L` lo-ma kuum noon kɔrnin n kpamloɲun, n ta lo-ma kuum noon nyaamn n ta gokaat teelba nifiin. ²⁷ Mà hɛra ɲmɛɛgemmnt kɔd, tarmga t` hom-ma hom. Hɛruhuu, mà da kpaɲ gooraa. Kɔm n nyunyuudu da kua-ma, bii kpaɲ na mà lem. H`awet da kua-ma, dimgu kpaɲ`. ²⁸ Mà kpaɲ haaraa mà dad. Kpaturhii menhii ɲmɛɛgt diila da ta kua-ma goor wo goor. ²⁹ Ka hii ba gigdm, l` ka lɔɔ-ma diilan. Ka hii t` bɔrii hà gwɛɛt hɛn tiim, l` ka weera-ma kpaalaa.

³⁰ Ka l` ba na mà jafr mayen, mà gigdm kaa nnii man ba mà bee mà jafr mayen. ³¹ Mà kpaɲ hogla. Sangband miil welee. Dii nnii Berm Yeesua Sa. Bá nyɔkm-d kakefnan! ³² Man da san Damaas lee, gomn há da ba hurberm Hareetaasa tagrn wii t` lo tawdba, bá ka jɛfr kɔrgu fiid noora ka kiig na bà mug-ma. ³³ Gwentaf, bá lo-ma futɛtɛfɲun n ree-ma n tɔl n hoɦlgii-ma n kɔrgu dabid kaann. Ln da her nnii mà feta há nufun.

Ln ree n werii Fɔɔlwu bii

12 ¹ ¿L` ba na mà nyɔkm mayen nnii laa? H`aai! L` ba yem. Maa mà la gwɛɛl gwelɲa l` hɛl bii man nyan wo jaamiitn bii, n nan ln rea ka weraa-ma bii. Berma sira-ma welee. ² Mà miil nidfii há laglg n Krista. Bina kwifr n hanaafa nanaf ln da loɲra-wu n kol-wu n faaga kakefnan sangbambiimn. Mig l` da loɲra-wu n hà

gbanu mɛf laa l` da ba loɲ huu, mà kpaɲ mi. Sangband n jafr miiln. ³⁻⁴ Mà miil hom na welee nidwii, l` da kolg-wu n faaga *Sangband huraantn. Ree nnii nidwii nn da homr gwɛɛt t` kpaɲ kɛmb, l` ba na l` kpaɲ saf hiiwu huru na há tɔgii-t. Mig l` da loɲra-wu n hà gbanu mɛf laa l` da ba loɲ huu, mà kpaɲ mi. Sangband n jafr miil tii. ⁵ Mà ba mà nyɔkm mayen welee nidwii kaa. Gwentaf man lee, mà kpaɲ mà nyɔkm mayen tiit jugun, ka l` kpaɲ welee, mà nyɔkm mayen mà gigdm kaa. ⁶ Ka man bagm na mà nyɔkm mayen, ln kpaɲ l` bɛm na mà tiln, man ba mà bɔhɔɔm gobiint n jafr. Gwentaf, mà mada mayen ka sol na hii daa si-ma hidr diir d` yagla n bii man hɛna bii laa, ban hum mà bɔhɔɔ tii. ⁷ Mà ta kpaɲ mà bee mà nyɔkm mayen. Biilm, mà huma wiiru mà gbanun l` bafr n bii man nyan wo jaamiitn bii n bii kwɛgdb ln ree n werii-ma bii. *Saatana tumtfii gbura-ma na mà daa nyɔkm mayen. ⁸ Má seen tɔmb mtaf ka gbaama Berm na há ree-ma welee wiirhuun. ⁹ Há leed na há homgu n jafr taara-ma welee, na há gemmnt hɛna t` ɲmɛɛgb gigdmn. Mà sɔkl nan na mà nyɔkm mayen mà gigdm kaa na Krista gemmnt fiidr-ma.

¹⁰ Tii kaa nnii gigdm n suut, bɛfɲu n dadrb n nan himafr man soɦda Krista kaa bii membii nn saf-ma nyaagb. Biilm, má wen ba gigdm, má ka mi hom na mà ba n gemmnt.

Fɔɔla kuuma Korɛnt tiiba hɛn

¹¹ Mà gwɛɛl wo mà tiln. Nen hɛra má gwɛɛl welee. Nenn ba n` teew mà kaa. Ka mà la kpaɲ tɔn bii, bá kɔkma na bee nnii *tumtbermba bee kpaɲ yata-ma bii felaf`. ¹² Bii b` weraa na man nnii tumt bii getg n` man n` yum. ¿N` ba nyaan man la kpat ka mad hom leen? ¿N` ba nyaan ɲmɛɛgt t` weraa Sangband gemmnt tii n hoolgu hɛbn? ¹³ N` n kpaturvolhii waa, ¿ben man nnii man muulɲ neni? H`ia! Mà da kpaɲ neer n` ni hii jugun. Mà kan muulɲ-n nnii. Waa-n-ma welee bɛfɲuu!

¹⁴ Mà maantr nan mayen na mà ɲmɛtgn n` man tafm nnii. Minmnmna, mà ta kpaɲ mà neer n` ni hii jugun. Lag n` liɲbiir nnii man bag, nen n` mɔmba nnii man bag. Mà gbaama nan na ¿Buga beel kà doolgm liɲbiir na ká reba way laa, bee beel bà doolgm na kee way lee? ¹⁵ Man mà mɔma, mà lo sɔklb na mà guuɲ man ba n bii membii n` jugun. Mà ba mà vid mayen n` kaa. Ka maa sɔkla-n l` kpaɲ jafr de, ¿nii ta kpaɲ n` sɔklm-ma l` taa n` ni?

KrII

¹⁶ ɔ N`tia welee na mà da kpaá neer n`ni hii juguna? N`ni biiba t`ka la bɔhɔɔ na mà hera rarm n`hogl-n. ¹⁷ ɔ Mà tag n`man tamn n`huuga bee ni hii n`nyihii n`ni hiin? ¹⁸ Mà jow Tiit n`tamn-wu n`man wú n`teel nn mi hɔm wii. ɔ Tiita nyihii n`ni hiin? ɔ Má n`wun t`da kpaá ba n`diilyena? ɔ T`da kpaá tagd huryenu?

¹⁹ ɔ Lag n`hefdg n`ka diila na t`bo na t`biir n`nongan na t`ba n`gobiint? Háai! T`wen gwɛɛla, t`gwɛɛla Sangband nongan ka ta lagl n`Krista. Mà teelhɔmba-n, t`bɔhɔɔ welee mɛnguú na t`hahlg-n. ²⁰ Biilm, mà sol na man kee mà ɛmetgn n`man lee, mà daa mir n`beeb kpaá magr n`man laa mà beeb kpaá magr n`nn. Mà sol na boga tinjan doorm n`nagmt n`taa nyahaab n`toora vuudrb n`nɔmvuurhu n`kwɛɛwkpikpidɔa n`taa heluub n`taa raarb daa jib n`huuga. ²¹ Mà ta sol na man kee mà ɛmetgn lee, na Sangband daa hohlg-ma n`tinja n`nongan, l`he na mà kom nidba kɔd jugun, l`bahr n`na bà keda n`nongan ka hɛna fubɛhii wo ban da hɛna weem lee. Bà neera yɔh', ka hɛna yerm, ka yarwa, ka ba meer.

Bahlkaawrb n`seenɔb

13 ¹ Tɔmtahrm nanah man bo na mà ɛmetgn n`man. L`hɔda na, *ka bo na bà ku gwɛɛt tiit, bà kua-t nidba bareh laa batahba t`hig t`hɛn.* ² Man da daan n`man rehdm lee, ɔ n`ka ba bahl-n na man kee mà ɛmetgn lee, mà dar bá la hɛna bɛhgu bee tobr? Mà da bahl bá la hɛna fubɛhii n`nan volbee mɛmbɛɛ na man kee mà ɛmetgn lee, mà kpaá kee mà doolg hiiwu fiigu felah'. Gwelɔa, man ta kpaah n`man lee, mà lil-n-t bɔhɔɔb. ³ ɔ Ndee n`bagl na n`nyaan na Krista gwɛɛla ka tagaa n`mann? N`ba n`nyaan na Krista kpaah gigdm, gwentaɔ há gemmnt hɛna ɛmɛɛɔb n`huuga. ⁴ Biilm, bá wen da kpaahr-wu *dabragr hɛn lee wen, giilb kpaah há gbanun. Gwentaɔ gwelɔa lee, hà neera ka tagaa n`Sangband gemmnt. T`n`wun tn lagl lee, t`ka ta ba gigdm, gwentaɔ t`kee t`werii-n welee na t`n`wun t`neera ka tagaa n`Sangband gemmnt.

⁵ Jahuu-n ka nyigaa nyen n`nyaan na ɔ mina n`neera gwɛɛt hɛn tiim jugun laa? Yeesu Krista ba n`huuga, ɔ laa bee? Ka lag welee n`lodan. ⁶ Gwentaɔ, mà diila na n`kee n`miig na tii ba lor. ⁷ T`jobla Sangband na d`daa saa n`he bɛhgu felah'. Yanta tn bag bii mɔmb nni na t`nyaan n`hɛna hɔmgu. Ka l`la boo ten nni kpɛlɔtba, l`ba kohl, tii kpaá bag na t`werii tyen na ten nni bermba. ⁸ Biilm, t`kpaah

t`bee t`he bii b`rɔta n`Sangband gobiint. Gobiintii jugun nni tn hɛna ɛmɛɛɔb. ⁹ T`nyaaga t`wen ba gigdm nii ba n`gemmnt lee wen. Tn ta gbaama t`seenɔb nii nni na l`ɛmɛlgn-n hurhɔmu jugun. ¹⁰ Tii nni man hoor-n ka ba vɔkun. Mà kpaá bag na má wen kee mà bɛm n`man, mà way n`bermt Berma nn lo-ma tii mà naasɔm-n. Bermtii ɛmɛɛɔb nni na t`tɔrgm n`kpaturu ked n`nongan, lag na t`kohlm-hu.^z

¹¹ Mà teelba-n, bɛm-n nyaagɔbn! Ked-n n`nongan ka kita hɔmba kpaalaa! Sahm-n taa ɛmeenm vol wo vola! Hɔm-n n`taa! Neer-n nigiiugun, lee wen lee, Sangband bɛm n`man. D`hugl n`sɔklb n`nigiigu. ¹² Seen-n taa vol wo vola ka hogaa taa wo teelba! Sangbantiiɛɛ mɛmbɛɛ seen-n.

¹³ Berm Yeesu Krista hɔmgu, n`Sangband sɔklb n`*Vohoom Buudm m`lagla-t n`taa mii bɛm n`mɛmbɛɛ n`man!

Kr II

13.10 *Bermtii ɛmɛɛɔb nni na t`tɔrgm n`kpaturu ked n`nongan, lag na t`kohlm-hu. Ka bá lɔg gwɛɛgu gwɛɛgu l`ka hum na bermtii ɛmɛɛɔb nni na t`mɔhm kpaturu, lag na t`waagm-hu. Ta nyaan 10.8.*

Foola wadga han da hɔd

GALASII TIIBA

kee

— B' ba wadgankenan bii —

*Foola hɔda wadgankena Galasii Krista tiiba. Galasii da ba goona Tirkii tantn. H̄a da koolg kan kpaturi h̄iifi (Tumtba ηm̄εεgt 16.6 n 18.23). Gwɛntaɸ, wii kaann nidba biiba t san kan n faa gojeent. Wo kpaturvolh̄ii nn ba lee, Galasii kpaturin ba Yuudaa Krista tiiba n kowvont tiiba. *Yuudaa tiiba manna ka vala Mohiisa *bahlb sent. Bahlbii kir na bá n nidjeenba bá daa jum diit taa man, ka ta gbaama na bá bɔdm daba. Foola rafeedba t ka diila na l' ba na bá tia Yeesu Krista h̄en bee m̄embee la valgm bahlbii. Gw̄ε̄etii ba n tyen n Yeesu Krista Goh̄omt nn bɔh̄ɔɔ tii. Lee, Foola t ka hoor Galasii tiiba welee gw̄ε̄etii jugun. H̄a bo na bá hom na Yeesu Krista h̄en tiim n jah̄ h̄ena nida t kit h̄oma Sangband nongan.*

– Hubi^{1ga} n hubi^{2ga}, Foola k̄ε̄ema hayen h̄á jugun gw̄ε̄et. H̄a ba na Yuudaa tiin, Sangband t tom-wu bá kpaɸ na Yuudaa tiiba bee man. Yerusalem kpaturu bermba da miig welee, n hom n wun na l' kpaɸ na Krista tiiba bá kpaɸ na Yuudaa tiiba bee valgm Yuudaa tiiba kowt bahlb. H̄a bɔh̄ɔɔ ka higr na Sangband soh̄da nidba na ban tia Yeesu Krista h̄en lag ban vala kowt tiit l' kaa.

– Hubi^{3ga} n hubi^{4ga}, Foola h̄igaa tuurnkpeemt wadga jugun ka rea ka weraa na h̄ii kpaɸ yuun̄a jugu dah̄b ka vala Yuudaa tiiba bahlb, na h̄a yuun̄a-b ka tia Yeesu Krista h̄en n jah'. Welee h̄ela Krista tiibee m̄embee, mina Yuudaa tii laa h̄á kpaɸ na Yuudaa tii wii.

– Hubi^{5ga} n hubi^{6ga}, Foola rea ka weraa na Yeesu Krista hera Krista tiiba t ka neer bayen bá bolm̄n. H̄á ka bahlb-ba ka h̄igaa na l' ba na bá neer welee neermii Vohoom Buudm kpaɸaa-ba. Biilm, Vohoom Buudm sahl̄ nidwu neerkw̄ε̄lm n beeb kw̄ε̄lb. Krista tia neerm n beeb han ba n bii r̄ena s̄oklbn ka higr Yeesu Krista h̄en tiim jugun.

Seen̄b

1 ¹⁻² Man nnii Foola, man h̄oora Galasii Krista kpaturu tiiba nen wadgankena. Man nnii Yeesu Krista *tumta. Lag nidba laa nidh̄ii kotg-ma, Yeesu Krista kotg-ma, Sa Sangband t ta k̄ɔt-ma. Wii da himii Yeesuwu kuumn. Má n t' teelba bá ba mà man bee t' seen̄a-n na ³ Sa Sangband n Berm Yeesu Krist bá h̄omgu n bá nigigu b̄em n' man! ⁴ Kristwii vidra hayen t' fub̄eh̄ii kaa na l' ree-t tantntina b̄efgun t' Sa Sangband s̄oklbn. ⁵ Dii hehl̄ n nyokb bina m̄ena kakeh̄nan. L' b̄em welee!

¿ Goh̄omt ba t̄omb mrefn?

⁶ Sangband tag n Krista h̄omgu n hoh̄-n yem. ¿ L' h̄em lan na n' tur n' gwid d' n d' Goh̄omt kaawr n' tagd jeent? ⁷ ¿ Jeent tiit ta been? Nidba biiba jibn n ka haam n' fuut ka bag na bá gontg Krista Goh̄omt. ⁸ Lee, ka h̄ii t daan n ka bɔh̄ɔɔ-n gojeent tiit n t' retii, ka la tii m̄omba laa *sangbantumth̄ii, l' gw̄ε̄l h̄a kaa nob̄ε̄hr. ⁹ Mà beda-n-t, mà lil-n-t na ka h̄ii t daan n ka faa-n gojeent tiit t' r̄ota n Goh̄omt nn soh̄dg t' man tii, l' gw̄ε̄l h̄á kaa nob̄ε̄hr.

¹⁰ ¿ N' diila na lan gwel̄jalena? ¿ Mà bagl na mà b̄em Sangband loogu laa nidba le? ¿ Mà bagl na mà b̄em nidba loogun? Ka man bagm na mà b̄em nidba loogu, l' ba h̄om na mà daa ta h̄em Krista ηm̄ε̄ɔ̄b.

Foola rea ka weraa lan nnii Sangband nn bantg-wu na tumt lee

¹¹ Mà teelba-n, man bagm na n' miig tintii. Goh̄omt man faa-n tii kpaɸ na nida retn. ¹² Mà ba soh̄dg-t laa, mà ba kp̄ε̄l̄-t nidh̄ii man. Yeesu Krista m̄oma ree-t n werii-ma.

¹³ N' kewii lan nnii man da neer mà wen da ba *Yuudaa tiiba kpaturun lee. Mà da h̄ena Sangband kpaturu dad dad ka bag na mà kp̄ii-hu. ¹⁴ Mà da ba keliigu ka yag mà daawmba bá da ta ba na Yuudaa tiiba bee. Mà da kpaɸ heee mà yandaba kowt kaa. ¹⁵ L' ba na Sangband da bantg-ma mà nya raawtn n hoh̄-ma d' h̄omgu h̄ebn. ¹⁶ Ln da mag n dn lee, d' werii-ma d' Budaaga na mà faam kà gw̄ε̄t *bá kpaɸ na Yuudaa tiiba bee. Ln her welee lee, mà ba san n gbaam h̄iiwu rarm^z. ¹⁷ Mà ta ba kotg *Yerusalem m̄ε̄h

1.16. Nyaan Tumtba ηm̄ε̄gt 9.3-6; 22.6-10; 26.13-18.

na mà gbaam biiba bá da mana kan weem ka ba na *tumtba bee. Má nyab yelmaa ka kedaa H̄arabii tantn n dan n ηmetgn Damaas k̄orgun. ¹⁸ Lee kaann, l' h̄em bina h̄atah má san Yerusalem na mà miig Fetra, n h̄em há man goora kwifr n fanu. ¹⁹ Mà ta ba nyaan kan Yeesua tumtvolfhii ka l' kpañ Berma nyakw̄eɛl Yakooba. ²⁰ Gw̄eɛt man foor-n tii, mà b̄oh̄oɔ Sangband n̄ongan na gobiintn. Mà kpaɔ hogla.

²¹ Lee n l' kaan, má san Siirii n Silisii kparan. ²² L' ba na *Yuudee Krista kpaturin tiiba da kpaɔ mii-ma. ²³ Bà da homra bà b̄oh̄oɔ n jañ na: «H̄ii há da h̄ena-t dad dad wii, gwel̄ɔ h̄a faa gw̄eɛt h̄en tiim gw̄eɛt h̄an da bo na h̄a kp̄ii tii.» ²⁴ Tii lee, bá ka nyoka Sangband l' bahr n man.

Tumtba tañ n taa Yerusalem

2 ¹⁻² Bina kwifr n h̄anaafa n h̄a kaann, má ηmetgii *Yerusalem. Mà da ηmetgii kan wo Sangband nn da ree n werii-ma lee, mà n Barnabaaswu n Tiita. Mà da ta doolg kan Goh̄omt man faa *bá kpañ na Yuudaa tiiba bee tii dee dee. Mà da doolg-t kan kpaturu bermba n̄ongan ḡoh̄lgan ka sol na jana n su mà ηm̄eɛḡbii daa koh̄l. ³ Tiita nn da ba t' man ka kpañ na Yuudaa tiin lee, bá ka ba mug-wu n kw̄egdi na h̄a he *b̄otgm kowt. ⁴ Gwentahaa, teelb̄eɛh̄ba biiba t jibn sabah na bà hamtr-t na t' daa b̄em tyen t' bolmrn wo Yeesu Krista Goh̄omt nn sañ-t lee. ⁵ Tii t ka ba si-ba huru fel fel. T' kpat ka mad Goh̄omtii kpaalaa na t' daa b̄or n nn.

⁶ Tn da log na kpaturu bermba bee lee, bee m̄omba da ba hewl-ma tiit wo na bá botg Tiit laa na bà h̄em bnañ n bnañ'. Ban ba bii kpaɔ b̄oh̄oɔ-ma lii. Sangband dii kpaɔ r̄o d' niinin tiiba. ⁷ Yanta, bà da nyana na Sangband to-ma Goh̄omt na mà faam-t bá kpañ na Yuudaa tiiba bee wo dn ta to Fetr na há faam-t *Yuudaa tiiba lee, ⁸ na yendii tomra trefdrbee na t' h̄em welee ηm̄eɛḡbii. ⁹ Yakoobwu n Fetruw n Yohan̄eɛs da beel na kpaturu bermba. Tii lee, bee m̄omba t seen̄ má n Barnabaas l' weraa na bà fig gw̄eɛtii jugun. Lee, t' hom n taa na tii ba t' ked n bá kpañ na Yuudaa tiiba bee wee, bee ked n Yuudaa tiiba wee. ¹⁰ Kuyengu n jañ ban da gbaam-t kuu nnii na t' deer bá kpaturun kunȳoñtiiba jugun. Man da her bii nnii n mà kw̄eɛwr m̄end.

F̄oɔla kpal Fetruw H̄antiyoɔs

¹¹ Ln ba welee lee, Fetra nn da taan H̄antiyoɔs Siirii tantn lee, má kpal-m-wu, blaḥb kaa h̄a da koh̄l gw̄eɛt. ¹² Sañ na Yakooba kpama tiiba taana, wú n *bá kpañ na Yuudaa tiiba bee, bà da jul diit taa man. Ban taan lee, bee kaa, há lagii beeb n ka ta kpaɔ ju wú n ban. ¹³ H̄á beebii t h̄em Krista tiiba bá da ba na *Yuudaa tiiba bee t togii-wu. Lee, l' lag n Barnabaasa m̄eñ'. ¹⁴ Man da nyan na h̄a kpaɔ neer wo Goh̄omt nn gbaama lee lee, má kpal-m-wu nidba n̄ongan ka b̄oh̄oɔ na: «Ven, ven ba na Yuudaa tii ven, kpaɔ neer wo Yuudaa tia. ¿V' h̄em lan n ka h̄eñr bá kpañ na Yuudaa tiiba bee na bà neer wo Yuudaa tiiba?»

Gw̄eɛt h̄en tiim dahl Yuudaa tiiba n bá kpañ na Yuudaa tiiba bee juuni

Ga

¹⁵ Ten lee, bà meedra-t t' ba na *Yuudaa tiiba. T' kpañ na fub̄eñtiiba wo *bá kpañ na Yuudaa tiiba bee. ¿Laa bee? ¹⁶ T' miil hom welee na Sangband kpaɔ log hii na homa h̄an h̄ena *baḥb nn gbaama bii l' kaa. D' logl nid na homa h̄an tia Krista h̄en. Tii kaa nnii tii nn ta tia Yeesu Krista h̄en na Sangband log-t na homba, lag na tn h̄ena baḥb nn gbaama bii l' kaa. Biilm, l' h̄oda *Wadbuudgan na: *Sangband nan kpaɔ log hii na homa*² h̄an h̄ena baḥb nn gbaama bii, d' logl-wu na homa h̄an tia Krista h̄en l' kaa.

¹⁷ Ka l' ba na Yuudaa tiiba ten, tii ta laglg n Krist na Sangband log-t na homba, l' weraa na ta ten nnii fub̄eñtiiba wo bá kpañ na Yuudaa tiiba bee. Ka welee, ¿l' weraa na Krista h̄ena fub̄eñga ηm̄eɛḡb nnii laa? H̄aai! Lag welee. ¹⁸ H̄á koh̄da baḥb n dan n ηmet b' jugun wii de, ¿h̄alah ba koh̄l-b nnii? ¹⁹ Man lee, l' tag n baḥb h̄en má n Krist t' kuum *dabragr h̄en na mà neer Sangband kaa. Baḥb ta kpañ n gemm̄nt mà jugun. ²⁰ Ka mà neer, mà kpaɔ neer n mayen mà gemm̄nt, Krista neera mà ni. Gwel̄ɔ neerm man neer mii, mà neera h̄a gw̄eɛt h̄en tiim jugun. Wii nnii Sangband Budaaga. Kee sokl-ma n kuum mà kaa. ²¹ Lee, mà ta kpañ mà koh̄dg Sangband homgu dn her-ma kuu mà ηm̄eɛgt mà valgm baḥb. Ka baḥb valgm h̄ena nida t kit homa, l' weraa na Krista dabragr h̄en kuumii ba yem.

2.16 Gw̄eɛtii ba Yum143^{ga}.2.

WADBUUDGA NN BŌHŌO TII

Baḥlb n gwɛɛt hɛn tiim

3¹⁻² Joojoont nen, ¿ wen hogl-n welee? H̄ee waa! ¿ B̄a da ba kɛɛm-n Yeesu Krista *dabragr hɛn kuum gwɛɛt? ¿ L̄ da kpāa boo n`nyana welee n n`niini? Galasii tiiba-n, leedg-n-ma gwɛɛgu kuyengunkuna jugun mà nyaana! Nn da sohdg *Voḥoom Buudm lee, ¿ n`da sohdg-m na nn vala *baḥlb l`kaa laa, nn kewlg Gohomt n tii t`hɛn l`kaa le? ³ ¿ N`ba joojoont weleen? ¿ N`da ba baḥ h̄om n Voḥoom Buudm? ¿ L`her lan gwelḥa n`ka bo na n`toglg n n̄yen n`kwɛgdi? ⁴ ¿ Voḥoom Buudm hera n`huuga ḡmɛɛgb̄ yemn? ¿ N`diila na nn nyan bii ba yem biilm? ⁵ ¿ Lag Sangband sira-n Voḥoom Buudm n h̄em hoolgu h̄ɛb n`huuga? ¿ D`da hera welee na nn vala *baḥlb l`kaa laa, nn kewlg Gohomt n tii t`hɛn l`kaa le?

⁶⁻⁷ Wo *Ḥabrahaama nn da tii Sangband hɛn lee, d`logm-wu na h̄oma. Ta welee nnii biiba bá tia d`hɛn bee nn ba na Ḥabrahaama yakii. ⁸ Sangband da beda goh̄omtntina *Wadbuudgan n dool^z na d`kee d`he biiba *bá kpaḥ na Yuudaa tiiba bee kitg h̄omba ka tagaa n gwɛɛt hɛn tiim. L`h̄oda biilm na: Sangband da beda Ḥabrahaam na *wii kaa nnii dn kee d`kaawl tant jugun tiga m̄ena h̄ɛn*. ⁹ Welee lee, biiba bá tia d`hɛn Ḥabrahaama dela bee, l`gwɛɛla noh̄omr bá kaa.

¹⁰ Lee, biiba bá higr *baḥlb valgm jugun bee, l`gwɛɛl bà kaa nobɛḥr. Biilm, l`h̄oda Wadbuudgan na *hii há kpāa h̄ɛna baḥlb nn gbaama bii m̄embii wii, l`gwɛɛla há kaa nobɛḥr*. ¹¹ L`ba biilm na Sangband kpāa log hii na h̄oma hà baḥlb valgm kaa. L`b̄oh̄oo ka figaa Wadbuudgan na *h̄oma nan ba hà neer n gwɛɛt hɛn tiim*^z. ¹² L`ba na baḥlb n gwɛɛt hɛn tiim l`kpāa lagla. Baḥlb b̄oh̄oo na, *hii há h̄ɛna bii baḥlb nn gbaama bii wii ba hà neer n bn*.

¹³ Welee lee, Krista kpiira dabragr hɛn na hà log há hɛn bɛḥgu baḥlb nn da kena n t`hɛn kuu. H̄à kitg bɛḥa. Biilm, l`h̄oda na l`gwɛɛl nobɛḥr *hii ban lilg n dabiir wii kaa*. ¹⁴ Yeesu Krista hera welee na

3.8. Sangband da beda goh̄omtntina Wadbuudgan n dool. Grɛɛkmn b̄oh̄oo na Wadbuudga da beda goh̄omtntina n dool.

3.11 H̄oma ba hà neer n gwɛɛt hɛn tiim. Baa bà bee bà ta hom na há gwɛɛt hɛn tiim ba s̄obb wii nan ba hà neer.

biiba bá kpaḥ na Yuudaa tiiba bee tag n wii hɛn l`gwɛɛl bá kaa noh̄omr Sangband nn da bed na d`nan gwɛɛla Ḥabrahaama kaa dii. Tii kaa nnii ln ba na t`tag n gwɛɛt hɛn tiim t`sohdg Voḥoom Buudm wo Sangband nn da bed ka foor na d`nan saḥl-t-m lee.

¹⁵ Mà teelba-n, tn log-n neermn gwɛɛtntina t`kɛɛm! Ka l`ba na nidhii beda ln ba na l`da l`b̄em há kuum n m`kaan lee n dool, hii kpaḥ n gemmnt na hà hewl laa hà gwifhdg gwɛɛgu kuugu. ¹⁶ L`ba na Sangband da beda n foorm na d`nan saḥl Ḥabrahaamwu bii wú n hà yakiiiga. L`ba biir na «wú n hà yakii» wo l`biir na l`hela yakii k̄od. Wadbuudga b̄oh̄oo na *wú n hà yakiiiga*. Kee nnii Krista. ¹⁷ Mà b̄oh̄oo na waa: Sangband da lo *tuurnt n Ḥabrahaam ka b̄oh̄oo na d`nan saḥl-wu bii. *Baḥlb bii lee, bii daan bina l̄emi h̄inaa n kwɛɛtaḥ (430) n l`kaann. Bii kpaḥ b`bee b`kp̄ii bii ln da bed weem n dool bii laa b`biir na b`kpaḥ daft. ¹⁸ Ka l`ba na h̄omgu Sangband nn da bed n foorm na d`nan h̄ɛna kuu figra baḥlb jugu ni, l`weraa na bii Sangband nn da bed na d`nan h̄ɛna bii ba yem. Ḥabrahaamwii lee, wii da sohdg h̄omguu ka tagaa n Sangband nn da bed na d`nan h̄ɛna-wu bii.

¿ Baḥlb ret nnii na laa?

¹⁹ Lee gwelḥa, ¿ *baḥlb ret nnii na laa? Baḥlb bii hewl hewluḥ l`baḥr n na bii nnii b`beel b`werii lan nnii nida nn kohla lee ka h̄od *Ḥabrahaama yakiiiga taanm. Sangband da tag n *sangbantumtba n to baḥlb. Bee t`tag n *Mohiis na wii to-b d`tigr. ²⁰ L`ba na d`da ba tag n hii hɛn le n to dn da bed na d`nan saḥl bii. Ka gwɛɛt ba nidba huuga, bá tag n hii hɛn n maantr-t. Sangband nn da bed na d`nan saḥl bii lee, l`kpāa gbaama na d`tag n hii hɛn, l`k̄otod na l`hela dii yen n jaḥ'.

²¹ Ka welee de, ¿ l`weraa na *baḥlb taawa hoodr n Sangband nn da lo na d`nan saḥl biin? H̄aai! Lag welee. Ka baḥlb biib da bee ka ba b`t̄org nid na há neer h̄om, nida da ba hà tag n bii ween hà b̄em h̄oma Sangband nongan. ²² Gwentahaa, *Wadbuudgan rea ka b̄oh̄oo na nidbee m̄embee v̄ḥra fubɛḥgan. D`da hera welee na bá tia Yeesu Krista hɛn bee sohdg dn da bed n foorm na d`nan saḥl bii ka tagaa n bá gwɛɛt hɛn tiim.

²³ Saḥ na gwɛɛt hɛn tiimii taana, t`da neera *baḥlb gemmntn. Baḥlbii kiig-t ka mad-t wo sarga tiiba ka h̄od na Sangband ree

Ga

gwæet hæn tiim d`werii-t. ²⁴ Tii lee, bahlb bii da kiiga t`jugun ka hõd Krista daanm, ka bo na t`kitg hõmba Sangband nõngan ka tagaa n`hà hæn tiim. ²⁵ Wo gwæet hæn tiim vuugu nn taan lee, bahlb b`ba na kimt wii ret ta kpafl'.

²⁶ Gwelŋa lee, n`n Yeesu Krista n`laglgn. N`kitg biilm n`mẽmbee Sangband bii ka tagaa n`gwæet hæn tiim. ²⁷ Bà hoda n`mẽmbee Sangband nyaalm. L`weraa na n`mẽmbee, n`n Krist n`laglgn, n`kitg Krista tõiitba. ²⁸ Lee, wo n`n wun nn laglg lee, radgm miim ta kpafl n`huuga, mig *Yuudaa tii laa *há kpafl na Yuudaa tia, mig yuum laa há ba hayen hà bolmrn wii, mig daaw laa fõga, n`mẽmbee n`hera yena. ²⁹ Wo nn ba na Krista hefl n`nn lee, nen nii Hãbrahaama buudmn tiiba. Lee, nen ta hefl n`kẽgt Sangband nn da bed ka foor na d`nan safl tii.

4 ¹ Mà bo na mà biir na waa, ka hii há hefl kẽgt wii ba buga, há beeb t`ka kpafl n`byen n`yuuma reb. Ln la ba na wii hefl n`kẽgtii lee, ² há ka neer ka hõfla hayen bá kiig hà hæn n`bá sug hà kẽgtii hæn bee kwæen kakefnan vuugu há sa nn da lo kuu. ³ L`ta ba yemii n`ten. T`wen da ba bii, ka neer ka hõfla tyen tantntina hæn gemmnt kwæen wo yuummba. ⁴ Vuugu nn dan n`taana, Sangband t`tamn d`budaaga. L`da tag n`fõga ween le, hà maad-ka. Ká ka ta neer Mohiisa *bahlb kwæen. ⁵ Kà da hera welee na kà ree ten ba bahlbii kwæen ten t`yuumntn. Welee lee, t`kitg Sangband bii.

⁶ Ka bo na l`werii na ten nii Sangband bii, d`tamn d`budaaga *Vofoom Buudm t`ni. Mii hena t`hõh-d na «*haba*», l`kõtõd nii na «*baaba*». ⁷ Ka welee, ta kpafl na yuuma. Ven nii Sangband buga. Ven hefl n`kẽgt dn da bed na d`nan safl tii. Dii hera welee mænguu. ⁸ Lee, weem nn da kpafl mi Sangband lee, ¿ n`da kpafl door tiini kwæeni? ¿ N`da kpafl lõg-fi wo n`Sangband ka kita hí yuummba, l`ba na hì ba yemii? ⁹ Gwelŋa de, ¿ n`ba miig Sangband? ¿ Dii mòm r ta kpafl mii-n? ¿ L`her lan gwelŋalena na n`hiw n`nẽmteg n`lo ñyenwu tantntina hæn gemmnt kwæeni? ¿ Tlaft ba n`gemmnt tiit meh? ¿ T`ba n`daft tiitn? ¿ N`bagl na n`nẽmteg n`kitg gemmntii yuummban? ¹⁰ Welee nii nn lõg nõmb ka nẽmeta ka vala goora hiiha n`kidkwæelga n`vuugu kuugu n`bina hiiha. ¹¹ N`gwæetii hena-ma lli. ¿ Mà gira mà giidmii yem len?

KRISTA BOLMRN BEEB N NEERM KA TAGAA N VOFOOM

Fõla bõhõõ na bá tõiim-wu

¹² Hai fo! Mà teelba-n, ta la tõiim-n n`man wo man da ta tõiim n`nn lee! N`ba kõfl-ma n`gwæet tiit. ¹³ Deedg-n ln da her mà faa-n Gohõmt noogrm lee! ¿ Lag mà bẽhii kaa? ¹⁴ ¿ L`da kpafl boo tarbmn? Gwentaf, n`ba nyahaa-ma laa, n`ba kõfdg mà gwæet. N`sohdg-ma wo *sangbantumfhii laa wo Yeesu Krista mõma. ¹⁵ Mà bõhõõ gobiint na waa, ka n`da ba n`bee, n`da ba n`ree n`niini n`lo-ma. ¿ N`lamæstii tuur n`tee? ¹⁶ ¿ Mà kitg n`rafeed na man bed-n gobiint l`kaa?

¹⁷ Bá jib n`huuga bee, bà nawla bayen n`nn gwentaf, bá diila kpafl hõm. Bà hena welee na bà radg-ma n`nn ka bag na n`nawlgm ñyen n`ban.

¹⁸ L`ba hõm na v`nawr n`hii ka bag há hõmgu. L`kpafl na n`hẽm welee mà wen ba n`man n`jah, l`ba na n`ta hẽm welee ka mà la kpafl n`huuga. ¹⁹ Mà bii-n, mà nẽmeta ka hum wiiru n`kaa wo fõga huma wiiru na hà meed. Maa mà hõm-fu welee kakefnan Krista daa kadaa n`ni. ²⁰ Ka man mam n`manii, man ba mà lagii noor mà gwæel n`nn. Gwelŋa lee, ¿ maa mà he nan lan nii lee?

Hagaarwu n`Saraa bà gwæet

²¹ Nen, nen bag na n`bẽm *bahlb kwæen nen waa, biir-n-ma! ¿ N`ba hõm bahlb wadii nn bõhõõ leen? ²² Hì bõhõõ na *Hãbrahaama da yuun bii hirefl. Bilmga ba na yuuma rekan, volgee ba na há ba hayen hà bolmrn wii reka nii. ²³ Yuuma rekee, bà meedra-ka nida sõklbn, volgee lee, bà meedra kee l`higr bii Sangband nn da bed ka foor na d`nan safl Hãbrahaamwu bii jugun. ²⁴ Tn tõiin gwæetii n`tintii! Fõgba barehbee boo *tuurnt treftntina. Noogrtii, l`da lo-t *Sinaayi duur jugun. Tii kena n`buyuumii. Tii nii Hagaara. ²⁵ Wii nii Sinaayi duur. Dn la ba Hãrabii tantn lee, dii beel wo goona *Yerusalem. L`ba na Yerusalemhii n`hì bii l`neera yuumntn. ²⁶ Sangbambiimn Yerusalem lee, hii ba hiiyen hì bolmrn. Hii nii t`nya. ²⁷ Wo ln hõd *Wadbuudgan na:

*jaant ven, ven la ba he fuuga n`yum ven,
bẽm nyaagbn!*

Ga

Ven, ven ba hom maadb wiiru ven,
bubm bubii!

Biilm, fɔg ban hɔŋ há ret wii,
há bii kee hi bɛm kɔd ka yata
fɔg há yal n ka ba há sida man wii rei.

²⁸ Tii lee, mà teelba-n, n`ta boo *Yishaaka, buga Sangband nn da bed n foorm na d`nan sahl Hãbrahaamwu kee. ²⁹ Weem buga ban da meedr nida sɔklbn kee da hɛna buga ban meedr *Vofoomn kee dad dad. L`ba yenmii gwelɔa. ³⁰ L`ba na Wadbuudga bɔhɔɔ na: *Vo yuumwu n há buga! L`kpañ na fɔgyuumɔu buga n fɔg há ba hayen há bolmɾn wii reka nan radg taa hi sa kegt felah`.* ³¹ Tii lee, mà teelba-n, t`kpañ na yuuma biin, t`ba na fɔg há ba hayen há bolmɾn wii biin.

5 ¹ Biilm, Krista ree-t na t`bɛm tyen t`bolmɾn kpaalaa. Tii lee, mad-n nyen na n`daa ta ɲmetg yuumnt kpan!

Hãlg-n nyen n bá haam n`fuut bee!

² Fɔɔl man, mà bɔhɔɔ-n na waa, ka n`tii bá *bɔdm-n, miim-n na n`n Krist n`ta kpañ tiit! ³ Mà bɔhɔɔ-n ka lil na nid baaben tii ban bɔta wii, l`mada-wu na há valgm Mohiisa *bahlbii mɛmɛmbii. ⁴ Nen bag na n`kitg hɔmba ka tagd bahlb nen, n`sadg n Krista. Lee, n`bɔrii Sangband hɔmgu. ⁵ Ten tia ten lee, t`daaga na t`kee t`kitg hɔmba ka tagaa n gwɛɛt hɛn tiim. *Vofoom Buudm hɛna t`daag welee.

⁶ Ka n`n Yeesu Krist n`laglga, mig na bà bɔtg-n laa bà ba bɔtg-n, lag tii beel daft. B`ba daft bii nnii na n`ba n gwɛɛt hɛn tiim. N`ɲmɛɛgt nn hɛna n sɔklb tii weraa na n`ba n gwɛɛt hɛn tiim. ⁷ N`da tagda hurhɔmu waa, ɔ wen kew-n huru na n`daa ta valgm gobiintii? ⁸ B`kewr-n bii ba ren há hɔh-n wii man. ⁹ ɔ N`kpa mi na «kpooni ragr tutugmbiim hɛna tɛɛgt mɛnt t fuurn»? ¹⁰ Man lee, Berma hɛna mà daag bii b`hɛl-n bii jugun. Mà miil na n`kpañ n`diilg tiit jeent t`rɔta n maa nn diila tii. Bá haam n`fuut bee, ka hãlah la ba lana, tobr darm hɔda-wu. ¹¹ Teelba-n, ka maan ta faam bɔtgm gwɛɛt, ɔ In ta ba l`bɛm lan na bà ta hɛm-ma dad dad? Ka welee de, ɔ Krista *dabrãgr hɛn kuumii nn laklm hii?

¹² Biiba bá haam n`fuut bee, ban fɛlg bà ree bà rooda.

Saa-n Vofoom Buudm kpañam-n!

¹³ Mà teelba-n, l`hɔh-n biilm na n`bɛm nyen n`bolmɾn. L`ka kpañ na n`way n welee n`neer wo n`gbani nn sɔkla lee. L`ba na n`taa sɔklb hɛm na n`hɔhlgm nyen taa kwɛɛn ka tɔra taa vol wo vola. ¹⁴ Biilm, *bahlbii mɛmbii sohaa gwɛɛgu kuyengunkunan na: «*Sɔkl v`nidtuur wo vn sɔkla v`mɔm vyen lee*». ¹⁵ Ka n`neer ka nyah taa nyina, ka sadra taa, lee, miim-n na n`ba n`ku taa n`diñ!

¹⁶ Tii kaa nnii man bɔhɔɔ-n na, saa-n *Vofoom Buudm kpañam-n! Lee, n`kpañ n`hɛm n`gbani nn sɔkla bii. ¹⁷ Biilm, nida gbanu nn sɔkla bii kpa magr n Vofoom Buudm nn sɔkla bii, l`saa Vofoom Buudm nn sɔkla bii ta kpa magr n gbanu nn sɔkla bii. Welee beebii rehɔrbee kpa lagla. Tii kaa nnii In kpa sahn huru na n`ta hɛm nn sɔkla bii. ¹⁸ Gwɛntãh, ka Vofoom Buudm kpañam-n, n`ta kpañ bahlb kwɛɛn. ¹⁹ Nida nn sɔkla na há hɛm bii lee, ɔ bà kpa yuu-bn? Bii nnii na há ka yarwa, ka hɛna yerm, ka ba meer, ²⁰ ka door boga tiñan, ka ba nagmt, ka nyahaa nidba, ka vuudra toora, ka ba nɔmvuurhu, ka ba kwɛɛwkɔpikɔdɔ, ka hɛlwa taa, ka raar taa gbɛhr gbɛhr, ²¹ ka ba nɔmmooga, ka nyi ka kuu, ka ba dewt, ka ta hɛna wanvont t`tɔn welee. Bá neer welee bee nan kpañ bà bee bà jib *Sangband huraan. Mà deeda-n-t wo man da bed-n-t lee.

²² L`ba na Vofoom Buudm mii roona nida ni sɔklb n nyaagb n nigigu n kwɛɛwdeb n hɔmgu n hɔmgu hɛb n taa hɛn daagb ²³ n bulaa beeb n vyen madm. Bahlb biib kpa kir welee beebii. ²⁴ Bá n Yeesu Krist l`lagl bee ta kpañra bà fubɛhga neerm *dabrãgr hɛn, mn sɔkla bii n mn hɛhr na bà hɛm bii mɛh'. ²⁵ Wo Vofoom Buudm nn ba t`ni lee, tn saa-n m`kpañam t`neerm! ²⁶ Tn daa fuurim tyen! Tn daa bagm-n taa n gwɛɛt! T`niini daa ta moom n taa!

6 ¹ Mà teelba-n, ka v`nyaan n`ni hii há heewr n bɛhgu kuugu n hɛb, nen, *Vofoom Buudm nn kpañam nen, l`ba na n`ɲmɛlg-n wu hee hurhɔmu jugun. Ven ɲmɛlgna hiiwu hurhɔmu jugun ven, l`ba na v`he hɔm na v`mɔm v`daa ta lɔɔ hoglgan. ² Tɔrgm-n taa ka tohd taa jeegu! Welee lee, l`weraa na n`hɛna Krista bahlb nn gbaama bii. ³ Ka hii lɔg hayen na hii, há hogla hayen, há kpa ba bii. ⁴ L`ba na baaben tia nyilg hayen. Ka l`boo há nyana há ɲmɛɛgt n bii magr n wun, há nyaagm! Gwɛntãh, há daa kɛm hayen n volba! Há nyaagm l`kpata há ni! ⁵ Biilm, baaben tia tohda há wakɔa.

Ga

⁶ Lee, ka nida weraa-n Sangband gwæet, bii vn ba n bii, v` radg-wu-b.

⁷ Teelba-n! Daa hoglm-n nyen! Bà kpaá nyinaa Sangband meer. Nida nn buud bii, bii nnii han lög. ⁸ Ka nida t bod fubefga, hà ba hà ta lög fubefga nn roon bii. Bii nnii kuum. Ka há bod Vohoom Buudm nn sokla bii, hà ba hà ta lög Vohoom Buudm nn roon bii. Bii nnii neerm m` bee kakehnan mii. ⁹ Tii lee, tn hém-n hómgu l` kpaá giid-t ka mi hóm na goor daa taanaa, t` sohgdg t` hómgu hëbii fat. ¹⁰ Wo In sah-t huru na t` hém hómgu lee, tn hém-n-ku baaben tia, l` gwæda n kwæen n t` teelba Krista tiiba!

Bahikaawrb n nan seenj

¹¹ N`yul gwæetntina waarhii nn ba bibiht lee. Man mà mómá, man hoda-t^z. ¹² Bá nyagla-n *bodb gwæet bee bagl na bà weriim bayen nidba nongan. Bà hëna welee na bà kpaá bag na bà di kunyõru Krista *dabragr kaa, ¹³ l` ba na bee mómá nn ba lee, bà kpaá tagd *bahlbii. Bà bagl na bà jahrm bayen na bà lo welee lambhee n` gbani hën. ¹⁴ Man lee, mà bagl na mà jahrm mayen l` bahr n t` Berm Yeesu Krista dabragr. Há dabragr hën kuum kaa, tant hën wanbëht t ka boo t` kpiira mà kaa. Maa mómá, mà ta boo mà kpiira wanbëhtii nongan. ¹⁵ Mina bà *botg-v laa, bà ba botg-v, lag tii beel daft. B` ba daft bii nnii na Sangband saa v` kit nidkwëkwelwu d` nongan. ¹⁶ Welee kaa, nen nen tia gwæet man bõhõ tii nen, Sangband nigiiigu n d` hómgu bëm n` man ka ta ba Sangband tigrü mendii jugun^z!

¹⁷ L` lög jana l` san n nongan, mà ta kpaá bag na hii safm-ma jaarj. Man ba nnafreem lee, nõddëra ba mà hën l` bahr n na man nnii Krista ñmëfheeda.

¹⁸ Mà teelba-n, t` Berm Yeesu Krista hómgu n hà nigiiigu bëm n` man! L` bëm welee!

6.11. Fõla da ba n hà wadii hoorta. Nnafreem wii hoda hà mómá.

6.16. Sangband tigrü mendii. Ka bá lög gwëegu gwëegu l` ka fum na Sangband *Yisraheel.

Fõla wadga han da hõd

HËFËËS TIIBA

kee

————— B` ba wadgankenan bii —————

Hëfëës da ba na Häsii kpadn kõrbermgun. D` ba goona Tirkii tantn. Fõla hõda wadgankena ka hël Häsii Krista tiiba mëmba. Kà da kpaá hël Hëfëës Krista tiiba n jah'. Hà hõda-ka ka ba sargan Roomaa kõrgun (3.1 n 4.1).

Kà kpogla ka kpelaa weriikaawrb Fõla nn tõõ kpaturi han sowlg hii bii. B` yatg kan daft bii nnii Sangband diila dn mad hee. Da hoolgu gwæet tiit nnii t` da ba fohmgan, Yeesua t hëm t` miig-t. Diilhee da mannan. Hà tag n Yeesu Krist n hëm há jugun. Welee diilheen, kpaturu mada kaalanõoogrga. Fõla gwëela n kpaturu ka tõnaa-hu n want kõd. Hù boo Krista gbanu. Gbanhuu berja ka kpaá saa. Hù ta boo haar Sangband nn mõh Krista jugun dii. Hù nawra n Krist wo fõga nn nawr n hà sid lee.

– *Hubi1^{ga} kakehnan hubi3^{ga}, Fõla higrá myenm hëb jugun, l` kõtõd na Yeesua vidra hà neerm dabragr jugun. Krista tiiba bá kpaá hëna Yuudaa tiiba kowt bee hëna tigyend n Yuudaa tiiba mómá, ka sohda hõmyengu Sangband nuhun. Krista gbuhra ninyahb dabid n nyuhl bá da saag bee. Hà kena bà mëmbee n nigiiigu.*

– *L` lög hubi4^{ga} kakehnan hubi6^{ga}, Fõla hõhl Krista tiiba na bá mad gwæet hën tiim, ka laglg n hëm hayen nigiiigu Sangband nn sah-ba kuun. L` hahla-ba na bá neer neerkwëelm. Hà sahl-ba rarm ln ba na bá neer haarn lee jugun (5.21-6.9). Wadgee toglá n hoodwant ln ba na Krista tia hëm n ñmëëgb ka taaw hoodr n vohoomn wanbëht lee.*

Seeŋb

1 ¹ Man nnii Fɔɔla, Yeesu Krista *tumta. Sangband sɔkl n hɛm na mà kitg welee. Mà fooro ka seenja Sangband reba bá [ba Ĥefɛɛs ka] laglg n Yeesu Krista n ka nawr n wun bee. ² T' Sa Sangband n Berm Yeesu Krist bá si-n hɔmgu n nigiigu!

JUGU DAĤB B' BAĤR N KRIST BII

Wanhɔmt Sangband nn tag n Krista hɛn n sahm-t tii

- ³ Bá nyɔkm Sangband!
Dii nnii t' Berm Yeesu Krista Sangband,
ta dii nnii há Sa.
Ĥà tag n Yeesu Krist
n hugl t' neerm
n sangbambiimn kaawlb
*Vofoom Buudm nn sah bii mɛmbii.
- ⁴ Wii ni nnii
Sangband nn da kɔtg-t sah
ka ban koolg tant
na t' bɛm na d' reba,
tiit kpañ na bà biir t' jugun d' nɔngan.
Sangband fetg-t sɔklb weem
- ⁵ n lo na t' kitg d' bii
ka tagaa n Yeesu Krista.
Dyen d' sɔklbn nnii dn her welee.
- ⁶ Lee, tn jeenlm-n Sangband
d' nyokb dn sir-t bii kaa
ka tagaa n d' Budaaga dn sɔkla kpaalaa kee!
- ⁷ Krista ni nnii ln dahr t' juuni
n waa-t t' fubɛhii
ka tagaa n han lɔgr hayen
n vidm lee.
Welee nnii
Sangband nn ree d' hɔmgu kwɛgdm mɛnm n werii,
- ⁸ n foñl-ku t' hɛn

- ka sah-t rarm mɛnm n rarbiilm mɔmm.
- ⁹⁻¹⁰ D' hera welee na
t' miig d' kɛŋkɛŋgan diila.
Diilhee, d' da mug-fa weem dyen d' sɔklbn,
ka bo na há nan he há jugun Yeesu Krista ni,
l' saa l' mɛnguu soh.
Dn kee d' ree diilhee d' werii lee,
d' kpogl tant hɛn want n
sangbambiimn ret huryena kwɛɛn.
Wii nnii Krista.
- ¹¹ Ta wii ni nnii ln da roodg-t weem
n lo na
t' nan yuun t' kaalaja
l' magr n hii hà hɛna want mɛnt n ŋmɛɛgb
wo han sɔkla lee wii.
- ¹² Tii lee, tn nyɔkm-n Sangband d' bermt kaa
ten, ten ba na noogrba
ka lo t' daaɔgb Krista hɛn ten!
- ¹³ Ta Krista ni nnii
nii nn ta homr gobiint gwɛɛt,
Gohɔmt t' dah n' juuni tii.
Ta wii hɛn nnii nn tii,
Sangband t lo n' hɛn d' lamba.
Lambhee nnii Vofoom Buudm
dn lo na d' nan safl mii.
- ¹⁴ Vofoom Buudmii nnii
kɛgnoogrt Sangband nn sah ka figaa kugr tii,
ka hɔd na t' nan sohdg kɛgt mɛnt
l' daa rea-t bɛŋgun kpaalaa lee wen.
Tn nyɔkm-n nan Sangband d' bermt kaa!

Ĥef

Fɔɔla seenja Ĥasii Krista tiiba hɛn

¹⁵ Biilm, mà homra na n' tia Berm Yeesua hɛn ka sɔkla biiba bá ba na Sangband reba bee mɛmbee. ¹⁶ Tii kaa nnii man seenja Sangband ka kpaá saa na dii hera ŋmɛɛgb, ka ta deeda n' jugun mà seenbn.

17 Mà seenja Sangband, dii nii t` Berm Yeesu Krista Sangband. Ta dii nii nyokb memb Sa. Mà gbaama-d na d` si-n rabiilm ka tagaa n d` *Vohoom Buudm, d` ree dyen d` werii-n ka bo na n` miig-d kpaalaa. 18 Mà ta gbaama-d na d` wentg n` rarm n` miig daagb In hoh-n b` kaa bii, n` ta miig keggt dn sah d` reba tii. T` ba bermt ka ta ba kwælm kpaalaa. 19 L` ta saa n` miig gemmbermt Sangband nn ree na ten tia d` jugun ten t` wayiim n` tii! Biilm, d` gemmtii, d` ree t` kwægdhii menhii n` werii 20 ka himaa Kristwu kuumn, *n kalgr-wu d` najuudu hen sangbambiimn*^z. 21 Ree kan nii Krista nn ba gemmt ment n` huraant ment n` bermt ment n` nan jeerlb hida há bee hee menhee jugu tia, mig goona vuugunkunan laa vuugu kú kena kuun. 22 Biilm, *Sangband lo l` memenguu Krista nakpai kwæen*^z. Há kada l` menguu jugun. D` ta lo-wu na há bém na kpaturu jugu tia. 23 Kpaturhuu nii há gbanu. Krista ni nii dn hugl kpaalaa^z, wii hugla baaben tiwu n` l` menguu.

Sangband dahf bá tia d` hen bee juuni na dn sokla-ba

2 1 Weem n` da kpiidr n` hebbehb n` fubehii kaa. 2 N` da neera fubehgan ka tagd tantntina hen neerm kaa. Welee weraa na n` da tagda hamn gemmbeht huraa. Tii beel gwelha bá vida Sangband hen bee ni.

3 T` membee, t` da ta ba welee tiibee huuga, ka neer wo tn bag lee, ka hena t` gbani n` t` diila nn hêfr-t na t` hém bii. T` welee beebii da magra na Sangband kwæwweerga lor t` hen wo nidvolbee.

4 Gwentah, Sangband hugl n` higm nyaanb, n` ka sokla-t l` kpañ jah'. 5 Wo tn da kpiidr t` fubehii kaa lee, d` himii-t t` n` Krista. –Biilm, Sangband hómgu kaa nii In dahf n` juuni.– 6 L` tag t` n` Yeesu Krist t` laglgn le d` himii-t kuumn n` kalgr t` n` wun sangbambiimn. 7 Hómgu dn hier-t ka tagaa n` Yeesu Krista hen kuu rea ka weraa wai hí kena n` nongan hii menhii lan nii d` hómgu nn ba bermgu lee.

8 D` hómguu kaa nii In dahf n` juuni ka tagaa n` gwæet hen tiim. Welee ba ren n` man. Sangband hómgun. 9 Lag n` hmægt fatn. Lee, hii daa jahrm hayenwu yem! 10 Sangband ree-t wo tn ba lee.

1.20 Gwæetii ba Yum110^{an}.1.

1.22 Gwæetii ba Yum8^{an}.7.

1.23. *Krista ni nii dn hugl kpaalaa.* Baa bà bee bà ta hom na *Huu ni nii han ba kpaalaa.*

D` mēfra-t Yeesu Krista ni na t` neer ka hena hmæhómt dn da maantr n` lo na t` hém tii.

Sangband tagaa n` Krista hen ka lagla Yuudaa tiiba n` bá kpañ na Yuudaa tiiba bee

11 Nen, nen *kpañ na Yuudaa tiiba nen, *Yuudaa tiiba hoh-n na ban ba *bód bee l` bahr n` kowt tiit nidba nn hier bà gbani hen tii. Deedg-n hóm weem beeb nn da ba n` bii! 12 N` da ba voku n` Krista ka kpañ na *Yisraheel^z tiiban, ka ta kpañ *tuurnt Sangband nn lo tómb mliim d` n` nidba l` huuga tiin. N` da neera tant hen ka kpañ n` Sangband, ka ta kpañ n` daagb biib felah'.

13 Nen da ba weem voku n` Yeesu Krist nen, n` n` wun n` laglgn saa n` *nyuh-wu*^z gwelha ka tagaa n` han loqr hayen n` vidm lee.

14 Biilm, *wii sahl-t nigligu.* Há laglg Yuudaa tiiba ten n` bá kpañ na Yuudaa tiiba bee, t` kit tigr dyen. Há gbuhra lodga kà da rada-ba kee, há kuum t` kpii bii b` da loo rafeedt bà huuga bii membii.

15 Bii nii Mohiisa *bahlb n` b` sentii mentii. Há kpii l` menguu, ka bo na Yuudaa tiiba n` bá kpañ na Yuudaa tiiba bee kitg tigkwæel dyen d` nawr n` wun. Han hier nii n` daan n` nigligu. 16 Há kpiira *dabragr hen ka bo na bá membee he nid hayen, há ku gwæet bá n` Sangband l` huuga. Welee nii han hier n` kpii rafeedt.

17 Tii lee, *há daan n` faa nen, nen da ba vokun nen n` biiba bà da nyohr bee nigligu Gohómt.* 18 Biilm, wii kaa nii ten, mig Yuudaa tii laa lag Yuudaa tia, tn ba t` bee t` jehnt Sa Sangband nongan ka tagaa n` *Vohoom Buudyenm.

19 Tii lee, n` ta kpañ na saanba laa biiba bá manna n` rii bee. N` ta ba na Sangband tigr tiiban, ka ta ba na Sangband haar tiiban nn mi. 20 Sangband hewl-n haar dn móh dii jugun. Haarii boboga nii *tumtba n` *gwæet bóhóotba. L` saa Yeesu Krist nii bobogrii tanbermr mómr.

21 Wii ni nii haarii dabira nn kota, d` saari mad taa hóm ka bo na d` kitg Saberma habuudr. 22 N` n` Krist nn laglg nii In jiblg-n haar móhbn na n` bewlg n` he haar Sangband nn go d` ni ka tagaa n` d` Vohoom dii.

2.12 *Yisraheel* da ba na tigr Sangband nn da kotg na d` red dii.

2.13. Nyaan vug17^u.

Hef

Sangband tomra Fɔɔl na há faam d' kpeɲkpeɲgan gwɛɛt bá kpaɲ na Yuudaa tiiba bee

3 ¹ Tii kaa nnii Fɔɔl man, man ba sargan Yeesu Krista kaa. Mà ba welee nen, nen *kpaɲ na Yuudaa tiiba nen n`kaa, ...² ² ¿N`ba hom bà bɔhɔɔ ɲmɛɛɔɔb Sangband nn to-ma d' homgu n`kaa bii gwɛɛt? ³ Sangband ree d' kpeɲkpeɲgan gwɛɛt n werii-ma. Tii nnii gokaalkaɲt man hɔd-n tii. ⁴ Ka n`kaal mà wadgee, n`ba n`bee n`miig lan nnii man mi Sangband kpeɲkpeɲgan gwɛɛt t`hɛl Kristwu tii lee. ⁵ Biilm, Sangband da ba ree welee gwɛɛtii n werii weem daa tiifii. Gwelɲa lee, d`tag n d`*Vofoom n ree-t n werii d`*tumtbuudba n d`*gwɛɛt bɔhɔɔtbuudba dn lo na bá hɛm d`ɲmɛɛɔɔb bee. ⁶ Welee gwɛɛtii nnii na bá kpaɲ na Yuudaa tiiba bee lagla n Yeesu Krist ka tagaa n Gohɔmt. Bà sohda kegyent, ka ta ba na gbaɲyenu huliin, ka ta sohda Sangband nn lo na d`nan saɲl bii wo bá ba na *Yuudaa tiiba bee. ⁷ Mà kitg Gohɔmtii ɲmɛɛfeeda. Sangband hera-ma welee homguu ka tagaa n d`gemma. ⁸ Man la ba na Krista tiiba kaawr lee, d`hɛm-ma homguu na mà bee mà faam bá kpaɲ na Yuudaa tiiba bee Krista keɔbermt gwɛɛt t`kpaɲ keɛmlb tii. ⁹ D`ta sira-ma na mà ree wiingan lan nnii dn hɛna ɲmɛɛɔɔb n d`kpeɲkpeɲgan gwɛɛt lee. Weem d`da kpeɲdra gwɛɛtii d`ni. Dii nnii want ment reeta. ¹⁰ D`lo kpeɲkpeɲgan gwɛɛtii wiingan, ka bo na gemmnt n bermt t`ba sangbambiimn tii tag n kpaturu t`bee t`miig Sangband rarbiilmn beebii mempii.

¹¹ Welee hera l`jugun l`magr wo dn manna ka lo na d`ba d`he lee. T`Berm Yeesu Krist n nnii dn her welee. ¹² Wo tn tia Krista hɛn t`n wun t`lagl lee, l`sira-t nan huru na t`bee t`nyuf Sangband ka kpaɲ nigaa. ¹³ Má ka gbaama-n nan na n`daa bɔriim ɲmeenm kunyɔɲu man ju n`kaa kuu kaa. Kuu saɲl-n hidr.

Fɔɔla lil Sangband jowm Hásii Krista tiiba hɛn

¹⁴ Tii kaa nnii man gbaɲnta dind Sa Sangband nɔngan, ¹⁵ na dii beel na sangbambiimn n tant hɛn dahii menii Sa. ¹⁶ Mà jowaa-d na wo dn hugl n nyɔkbermb gemmnt lee, d`saa d`*Vofoom haɲlg n`kwɛɛwa geraɲ', ¹⁷ na Krista bɛm n`ni gwɛɛt hɛn tiimn ka bo na n`baɲ rugi, n`bi sɔkln. ¹⁸ Lee wen lee, n`n sangbantiibee membee,

3.1 Fɔɔla gitg hà diila n san n fɛl-ha vug14^{un}.

n`bee n`miig lan nnii Krista sɔkln nn ba bermb, ka vok n yad n kilnt lee. ¹⁹ Ln la ba na b`yata bii nida nn ba hà bee hà miig bii lee, n`ba n`miig-b biilm, n`hugl n Sangband beeb kpaalaa.

²⁰ Sangband ba n gemmnt na d`he l`yatg kpaalaa bii tn gbaama laa tn diila bii. D`hɛna welee ka tagaa n gemmnt t`hɛna ɲmɛɛɔɔb t`ni tii. ²¹ Dii heɲl n nyɔkb kpaturun n Yeesu Krista ni, wai menii kakeɲnaan. L`bɛm welee!

KPATURKWɛɛLU NEERM

Krista tiiba hɛna yena Krista ni

4 ¹ Man, man ba sargan Berma kaa man, mà hagla-n nan na n`neer l`magr wo Sangband nn hoh-n lee. ² Bɛm-n bulaa, ka ba heee, ka ju kwɛɛwr, ka ta log taa beɲgu ka saɲ taa! Hɛm-n welee n sɔkln! ³ Nakm-n n`ni ka nawr n taa ka tagaa n *Vofoom Buudm! Mii nawla-n n taa ka loɔ nigiiigu n`huuga. ⁴ T`membee, t`lagla n hɛm gbanu huyen. Vofoom myenm ta beeln. Ta welee nnii daaɔb Sangband nn hoh-n b`kaa bii nn ta ba byenb.

⁵ Berm hayenɲa beeln. Gwɛɛt hɛn tiim ba myen. Sangband *nyaalm huurb ba byen. ⁶ Sangband dyend beeln, dii nnii nidba memba Sa. D`mada bá membee d`kwɛɛn ka hɛna ɲmɛɛɔɔb ka tagaa n ban, ka ta neer bà ni.

⁷ Gwentaf, t`ni baaben tia soɲdg homgu kuugu kù magr wo Krista nn sir-wu lee.

⁸ Biilm, Sangband *Wadbuudga bɔhɔɔ na,
*hà kotg n faaga lig lig,
 wú n han da moɔr bee,
 n hɛm nidba homgu^z.*

⁹ ¿Hà kotg n faaga lig lig kɔtɔd nnii na laa? L`weraa na hà da hohntn kakeɲnan tant hɛn^z. ¹⁰ Há hohntn wii, yenwii nnii há kotg sangbambiimn na hà fiid want ment.

¹¹ Wii *hera nidba homgu*, n saa na biiba bɛm na *tumtba, volba ba na *gwɛɛt bɔhɔɔtba, biiba ba na Gohɔmt fantba, volba ba na

4.8. Gwɛɛtii ba Yum68^{ɲan}.19.

4.9 Hã da hohntn kakeɲnan tant hɛn. Baa bà bee bà ta hom na Hã da hohnt kakeɲnan tant kwɛɛn kwɛɛn.

Hef

kpaturu kpaahaatba, biiba ta ba na weriitba. ¹² Hã herã welee ka bo na l' hahlg sangbantibee membee, bã bẽm keliigu ka hẽna d' hmeẽgb l' moh Krista gbanu.

¹³ Welee lee, t' laglg t' membee t' bẽm n gwẽet hẽn tiim yenm, ka ta mi Sangband Budaaga yenm. Lee, t' kitg nidmomba, t' berj t' voh Krista beeb kpaalaa. ¹⁴ Lee wen lee, t' ta kpañ t' bẽm wo buluumii ban hogla hi ligwa wo ham nn tohd nyaam wada hã ligwa n kpiirgu lee. T' ta kpaã kee t' tagd gokaat weriitba. Bã hogla nidba ka loola-ba titmgan.

¹⁵ Yanta ka t' bohoo gobiint n soklbii, t' berjẽm kaalai meniin ka vohda hã ba na jugu wii. Wii nii Krista.

¹⁶ Wii kaa nii gbanu huliihii menhii nn togr n taa hom, hu toghee menhee hahr ka bo na hu huliihii menhii hẽm hi hmeẽgb hom, gbanhuu berja ka ked n nongan soklbn.

L' ba na t' lagii beeb

¹⁷ Kpay-n nan gwẽet man gbaama-n ka figr Berma hidrn tii! Daa ta neer-n wo bã kpaã seenja Sangband bee! Bã neera ka tagd bã diila hã kpaã toã bii. ¹⁸ Bã rarm haawn. Bã kpañ n neerkwẽelm Sangband nn sah d' tigr mii. Bã juhahrm kaa nii ban kpaã mi Sangband nn gbaama na bã neer lee. ¹⁹ Jiwfi kpañ-ba felah'. Bã log bayen ka loola nakakeet hmeẽgt ment hẽbn.

²⁰ Nen lee, lag Krista gwẽet nn sohdg tii nii. ²¹ ¿ Ndee n' kewlg Krista gwẽetn? ¿ Lag hã gwẽet nii ban werii-n? ¿ T' kpaã ba na gobiint gwẽet t' hẽl Yeesuwu tii nii? ²² ¿ N' weem neerm da kpaã hogla ka kohla-n? Ln ba welee lee, gwid-n-m nan kaawr, ²³ n' lagii n' kwẽewa n' diila kpaalaa! ²⁴ Neer-n ka boo nidkwẽelba Sangband nn mẽhr bee! Lee wen lee, n' neerm bẽm sobb ka ba buudm. Gobiint roona nii.

²⁵ Tii nii man gbaama nan na t' gwid gokaat kaawr, l' saa t' bohoo taa gobiint gwẽet. T' membee, ¿ t' ba laglg n hẽm gbanu huyenhu hulii?

²⁶ Ka hii t he kwẽewweerga, hã daa loo fubehgan! L' daa saa na muunu loo kwẽewweergee nyi ba hã ni, ²⁷ ka bo na Kunida daa yuuh kaalaja hã kwẽewrn!

4.26. Gwẽetii ba Yum4^{9a}.5.

²⁸ Hã baaw wii saa bab! Hã hẽm hmeẽgb n hayen n hã gemmnt na hã bee hã yuuh b' gbaama-wu bii, hã ta bee hã togr hii hã ba haluugan wii!

²⁹ Gobeht tiit daa rom n' noon! Bohoom-n gohomt n jah na l' bee l' togr volba na bã berjẽm, l' ta saa biiba bã kewla-n bee way!

³⁰ Daa loom-n *Vohoom Buudm figmn, l' kotod na mii nii lamba Sangband nn her n' jugun fee! Biilm, Vohoom Buudm weraa na goor diir Sangband nan rea-n bẽhgun kpaalaa.

³¹ Daa la deer-n bẽhgu ban her-n kuu! Daa hẽm-n kwẽewweerga! N' ni daa bidgm! Daa kodrm-n! Daa ta suum-n taa! Mad-n nyen n bẽhgu mengu heb! ³² Lee, bẽm-n hom ka yu taa figm, ka waa taa wo Sangband nn tag n Krist n waa-n lee!

Neerm m' magr n Kristwu mii

Hef

5 ¹ Wo nn ba na Sangband bii d' sokla-n lee, tagd-n nan n' Sa nakpaña! ² Neer-n ka hugl n soklb wo Krista, l' kotod na hã sokl-t le n logm hayen n to n hmet n ta vidm hayen t' kaa! Hã *vitii ruhu magra n Sangband.

³ Wo nn ba na Sangband reba lee, l' kpañ na yaruub neerm n nakakeet neerm miim, n nomvuurhu bẽm n' huuga! Ln ta kpañ na n' sogiim welee gwẽetii felah'. ⁴ L' ta kpañ hom na laalaagwẽet n joojoogwẽet n nakakeet gwẽet rom n' noon. Yanta l' ba na n' seejẽm Sangband na dii herã hmeẽgb. ⁵ Miim-n hom tintntina! Hii hã yarwa laa, hã hẽna nakakeet hmeẽgb laa, hã ba butoogu wii nan kpaã yuuhã keggt tiit Kristwu n Sangband bã huraantn. Butoogu nii boga tinjan doorm.

⁶ Hii daa la hogl-n n goyemret tiit! Tii saa Sangband kwẽewweerga luur bã kpaã vala-d bee hẽn. ⁷ Daa laglgm-n welee nidbee hẽn! ⁸ Weem, n' da neera ka ba nyeetn. Gwelja lee, n' kitg wiingan reba n' n Berm n' laglgm kaa. Tii lee, neer-n nan wo wiingan bii! ⁹ Biilm, wiinga nn roon bii ba hom, ka ba sobb, ka ba gobiint. ¹⁰ Wo nn ba na wiingan bii lee, nakm-n n' ni na n' miigiim Berma nn sokla bii!

¹¹ Nida nn hẽna nyeetn bii kpaã too bii. Daa la nyohr-n welee hmeẽgtii! Yanta l' ba na n' room-t. ¹² Bã reb hẽna nyeetn bii ba jiwfi, b' gwẽet bohoo momb ta sah jiwfi. ¹³ Ka l' ree welee hmeẽgtii mentii wiingan, bã hel n miig-t kpelah'. ¹⁴ Biilm, bii b' ror wiingan bii ba wiinga. Tii kaa nii ban bohoo na:

*Ven, ven go ven,
himtg!
Vidg kpiirmba huuga!
L` saa Krista wiidg-v hã wiinga.*

¹⁵ Loom-n nomb hom n` neerm jugun! Daa neer-n joojoont dela! Neer-n wo rarm tiiba! ¹⁶ Neer-n ka wayaa n huru Sangband nn sah-n huu na t` ba gobefan!

¹⁷ Tii kaa nnii ln kpañ na n` neer wo biiba bà kpa mi bii bee. Yanta l` ba na n` neer ka bag na n` miig bii Berma nn bag bii.

¹⁸ Daa la kuum-n daam na dakuuŋa hena nida neer yofh! Lee, bagm-n na *Vohoom Buudm huglm-n! ¹⁹ Lee wen lee, n` bee n` doolgm taa kwεwa ka yuuma *Wadbuudgan yumii n nyokb yumii n nan ta yumbuudii Vohoom Buudm nn lɔɔ n` noon hii. Yuum-n yumii ka jeerla Bermwu n n` kwεwa mena! ²⁰ Seeijm-n Sa Sangband baa laawen na wii hera ηmεεgb, want ment kaa, t` Berm Yeesu Krista hidrn!

Fɔla sahl yaala tiiba rarm

²¹ Valgm-n taa vol wo vola l` bahr n valgm nn ba n Krist mii!

²² Fɔgb-n, hohlgm-n nyen n` sidba kwεen wo nn hohla nyenwu Berma kwεen lee! ²³ Biilm, sida ba na hã fɔga berm wo Krista nn ba na kpaturu berm lee. Krist nnii kpaturu jugu tia, huu nnii hã gbanu. Wii dahl hũ jugu. ²⁴ Wo kpaturu nn hohla huyen Krista kwεen lee, ta welee nnii ln ba na fɔga hohlgm hayenwu hã sida kwεen l` mengun.

²⁵ Sidba nen lee, soklm-n n` fɔgba wo Krista nn sokla kpaturu lee! Hã sokl-hu le n logm hã neerm n vidm hũ kaa, ²⁶ ka bo na hũ bεm buudu, ka ta ba *kel kel ka tag n nyaalm n hã gwεt. ²⁷ Hã hera welee na kpaturhuu bεm yagah hã nongan, ka kpañ nakakeet, ka ba bεerm, ka ba buudu, tiit kpañ na bá biir hũ hen. ²⁸ Ta welee nnii ln ba na sidba nen, n` logm n` fɔgba wo nyen n` momba. Hii hã sokla hã fɔg wii sokla hayen hã mɔma. ²⁹ Biilm, hii kpañ rii ka kpa sokla hayen hã gbanu. Yanta hã doowa ka manyaa-hu wo Krista nn hena hã kpaturu lee. ³⁰ ¿Lag t` membee nnii Krista gbanu hulii? ³¹ *Wadbuudga bɔfɔɔ na: *Tii kaa nnii ln ba na daawa riir n hayen, hã saa hã sawu n hã nya, wú n hã fɔg bá neer taa man, bà rehdrbee bewlg nid hayen.* ³² Welee gwεetii

ba gobiint, ka ta ba kilmgu. Mà rea ka bɔfɔɔ na t` hela Kristwu n kpaturu. ³³ T` ta hela nen n` momba. Tii kaa nnii ln ba na sid baaben tia soklm hayen hã fɔg wo fan sokla hayen hã mɔm lee. L` saa, fɔga ta valgm hã sida.

Fɔla sahl bii n hí reba rarm

6 ¹ Kaaba-n, valgm-n n` reba wo Berma nn bag lee! B` mag na n` hem bii nnii. ²⁻³ *Valg v` sawu n v` nya!* Bahlnoogrb Saberma nn to b` ba n b` fat bii nnii. Fatii nnii *na v` bεm hom, v` neerm hiidg tant hen!*

⁴ Samba nen lee, daa hem-n n` bii ni bida n nn ka bo na n` neerm daa riir-hi loogu! Gwentah lee, weriim-n-hi rarm ka manyaa ka lɔɔ-hi hurhomu jugun wo Saberma nn bag lee!

Fɔla sahl yuummba n bà bermba rarm

Hef

⁵ Yuummba nen lee, buurjm-n ka ta sol n` bermba bá ba tantntina hen bee n n` kwεwr mend wo l` biir na Krist nnii nn vala! Defirm-n bá nongan! ⁶ Daa buurjm-n-ba bá wen jehr n` jugun n jah na l` hem nidba hom! Hem-n l` menguu n kwεwhoma ka mi na n` ba na Krista yuummban! Sangband nn bag bii nnii. ⁷ ηmεεgt n` ret hena tii, hem-n-t n soklb wo l` biir na n` hena-t Berma, lag na nidba! ⁸ N` miil hom na yuum laa nid hã ba hayen hã bolmrn wii nan sohda fat Saberma man l` magr n ηmεεgb fan her bii!

⁹ Yuummba bermba nen lee, mad-n n` yuummba hom ka kpa hena-ba talmt! Deer-n na n` ba na Berm hayenha hehl-n! Wii beel sangbambiimn. Hã kpa lɔɔ raarb nidba huuga.

Fɔla weraa Krista tiiba ln ba na bà tam Saatanwu hoodr lee

¹⁰ Mà gokaawrt nnii na n` hahlgm nyen Berma man n hã gemnbermt. ¹¹ Jad-n Sangband hoodwant dn sah-n tii mentii ka bo na n` hahlg nyen n` *Kunida rarmii menmii, ¹² l` kɔtɔd na t` kpa taaw hoodr n nidba. Gwentah lee, t` taawa hoodr n gemmnt n huraant n bermt t` ba nyeetn tantntina jugun tii, n nan t` ba sangbambiimn tii.

¹³ Tii kaa nnii man gbaama-n na n` jad Sangband hoodwant ment, ka bo na n` da n` bee n` hafr gobefan ka di l` menguu jugun.

¹⁴ Tii lee, hafr-n nan hom ka log gobiint wo damr nn boow n`

sariin dii! Bɛm-n sɔbb Sangband nɔngan! Welee beebii bɛm na n` hooddimgu nnii! ¹⁵ Bɛm-n keliigu na n` fanm nigiiigu Gohɔmt! Welee boo nagagt nn fidr n` nakpain tii. ¹⁶ Lɔg-n gwɛet hɛn tiim wo bii b` ba b` tɔrg-n na n` tɔgdrn Kunida rahm fiimi bii! ¹⁷ Ta lɔg-n n` jugu dahb wo hoodheer! N` lɔg Sangband gwɛet wo hoodjuuga *Vohoom Buudm nn sah kee.

¹⁸ Seejɛm-n ka gbaama Sangband bii nn halwa bii mɛmbii ka tagaa n Vohoom Buudm! Hɛm-n welee ka kpaa saa, ka ba saw ka ked n nɔngan, ka ta seena sangbantiiba mɛmba jugun!

¹⁹ Ta seejɛm-n mɔ jugun na mɔ wen ba mɔ yahdgm mɔ noor, Sangband lɔom mɔ noon gwɛet ln ba na mɔ biir tii, ka bo na mɔ reem kɛɛkɛhgan gwɛet t` hɛl Gohɔmt tii ka kpaɛ fobɛhgu. ²⁰ Krista tomra-ma na mɔ bɔhɔom Gohɔmt. Tii kaa nnii man ba sargan. Seejɛm-n na mɔ bɔhɔom-t wo ln gbaama lee ka ba mɔ sɔklbn!

Seejkaawrb

²¹ Mɔ bagl na nii ta miig man hɛna bii n nan man ba b` ni bii. T` teelhɔm Tisiika ba hɔ biir-n l` menguu. Hɔ ba na Berma ηmɛɛheedhɔmn. ²² Mɔ ta tamna-wu n` man na hɔ biir-n t` gwɛet, hɔ haflg n` kwɛɛwa.

²³ Sa Sangband n Berm Yeesu Krist bɔ si t` teelbee mɛmbɛe nigiiigu n sɔklb n gwɛet hɛn tiim! ²⁴ Biiba bɔ sɔkla t` Berm Yeesu Krist n sɔklb b` kpaa dihaa bii bee mɛmbɛe, Sangband hɔmgu bɛm bɔ man!



Tawdwu n hɔ hoodwant

Fɔla wadga han da hɔd
FILIIFI TIIBA
kee

————— B` ba wadgankenan bii —————

Fɔla hɔda wadgankena Filiifi Krista tiiba. Filiifi nnii Hɛrɔɔf kɔnoogrgu Fɔla kan da faa Gohɔmt. Ree nnii han da koolg kpaturu (Tumtba ηmɛɛgt 16. 12-40). Kɔrguu da ba Masedonii kpadrn, goona Grɛɛs tantn. Bina halanfa n hɔ kaan, hɔ hoorm Filiifi tiiba sɔklb wadgankena ka ba sargan. Hɔ da hɔda-ka ka seena-ba want ban sir-wu tii kaa. Lee wen, hɔ da ba kunyɔɔnun kpaalaa. Hɔ da ta bagl na hɔ si-ba ηmɛenm na bɔ nawr n Krist ka kpaa saa na gokaat tiit jib bɔ kpaturun.

- Hubi^{19a}, vug^{1u} kakehnan vug^{11un}, Fɔla weraa Filiifi kpaturu tiiba na hɔ ba nyaaɔbn hɔ wen diila bɔ ret.
- Hubi^{19a}, vug^{12u} kakehnan vug^{26un}, hɔ bɔhɔɔ-ba han ba lee. Han kpaa mi b` ba b` getg hɔ jugun bii n nɔngan lee, wu n Krist bɔ laglgm t` ka sah-wu daaɔb kpaalaa.
- Hubi^{19a}, vug^{27u} kakehnan hubi^{29a} vug^{18un}, hɔ gbaama Filiifi tiibee na bɔ mad gwɛet hɛn tiim l` bu, ka bag na humb bɛm bɔ huuga, bɔ hohla bayen taa kwɛɛn, ka tora taa n Vohoom m` rɛna Yeesu Krista ni mii.
- Hubi^{29a}, vug^{19u} kakehnan vug^{30un}, hɔ tuuma Hɛfafɔɔditwu n hɔ ηmɛɛheedtuur Timoteewu Filiifi tiiba man, na bɔ kpat bɔ mad tuurnt t` ba wu n ban bɔ huuga tii ka daag na hɔ nan mɔɔɔg-ba nyaanb.
- Hubi^{39a}, vug^{1u} kakehnan hubi^{49a} vug^{1un}, hɔ venaa Filiifi tiiba nabiir na bɔ mug bayen n biiba bɔ gɔntra Gohɔmt mɔmt bee, ka gbaama-ba na bɔ tagd hɔ nakpaɛa ka bag Krista tiit neerm nn togla n bii. Bii nnii na v` bɛm wo Yeesu Krista.
- Hubi^{49a}, vug^{2u} kakehnan vug^{23un}, hɔ togla n ηmɛenm sahɔ jugu jugu n seenɔ. Hɔ ta seena-ba na bɔ hera ηmɛɛɔb n sahɔ-wu want.

Seenj

1 ¹ Yeesu Krista ημεεheedba ten, man Foola, n Timotee t' hoora-n wadgankena. T' hoora-ka nen, nen ba Filiifi ka laglg n Yeesu Krist n kit Sangband reba nen, n n' kpaturu bermba n ba togtba.

² T' Sa Sangband n t' Berm Yeesu Krist bá si-n homgu n nigigu!

Foola seenja Sangband

³ Mà seenja Sangband herufi na dii hera ημεεg̃b mà wen diila n' mēmbēe n' hēn. ⁴ L' wen safi-ma na mà seenj Sangband n' mēmbēe n' hēn, má ka seenja n nyaag̃b. ⁵ Mà seenja-d welee l' bahr n na n' da torg-ma, log gonoogrd goor kakefnan jana, na Yeesu Krista Gohomt yadg. ⁶ Sangband koolg welee ημεεhombii n' huuga. Má ka mi hom na d' ba d' felgm-b hēb kakefnan Yeesu Krista daanm goor. ⁷ L' ba hom na mà bēn n welee diilfee n' mēmbēe n' hēn. Mà sokla-n kpaalaa. Ka mà ba sargan laa ka mà taaw hoodr Yeesu Krista Gohomt kaa, n' yuuj homgu Sangband nn ta her-ma kuu. ⁸ Mà bōhōō ka difaa n mà ni na mà sokla n' mēmbēe kpaalaa n Yeesu Krista soklb. Sangband miil welee na mà kpaahogla.

⁹ Mà gbaama-d n' jugun na n' taa soklb berijm goor wo goor, n' miig dn bag bii ¹⁰ n' nyigii, n' bantg bii b' ba hom bii n' bēn *kel kel, bà kpaah yu tiit na bà biir n' hēn Krista daanm goor. ¹¹ Goorii, Yeesu Krista ημεεhōmt kee t' bēn n' ni kpaalaa, l' nyokm ka jahra Sangband.

Foola ba sargan, Yeesua Gohomt t ka la yada

¹² Teelba-n, mà bo na n' miig na bii b' daan mà jugun bii hel n tor na Gohomt san n nongan. ¹³ Tii nii, bá kiig hurberma haar hēn bee mēmbēe n nidvolbee mēmbēe nn mi na Krista ημεεg̃b kaa nii man ba sargan. ¹⁴ Ban yuu-ma sargan lee, Krista tiiba kod t lo daag̃b n Berm l' yat, n ka kpaah n fobefgu na bà faam nidba Sangband gwēet. ¹⁵ L' ba gobiint na bá ni biiba bōhōō Krista gwēet ka weraa bayen ka ba nōmmōlb n man, gwentah, volba faa-t n kwēewhōmr. ¹⁶ Bee hēna welee na ban sokla-ma. Bà miil hom na Sangband lo-ma na mà teew Gohomt kaa. ¹⁷ Volbee faa Krista gwēet ka weraa bayen ka diila na bà hewl-ma kunyōŋu sargan. Bá diilfee kpaah hom.

¹⁸ Hāhah! Lag bii nii! Ka bà la gwēela n kwēewbēfr laa n kwēewhōmrii, Krista hidr keda n nongan. Welee safi-ma nyaag̃b.

Biilm, maa mà nyaagm n welee l' ked n nongan. ¹⁹ Mà miil na welee kee l' dafi mà jugu ka tagaa n n' seenj n torgm Yeesu Krista *Vohoom nn kena n man mii.

²⁰ Biilm, bii man hod ka daag b' jugun bii nii na l' si-ma ηmeenm na jiwfi daa kpal-ma felaf'. L' saa, mina mà neeran laa mà kpiirani, mà bagl na l' jeenjlm Kristwu nidba nongan wo ln manna lee. ²¹ Ka mà neerii, mà neera Krista kaa. Ka má kp̃ii, fatn. ²² Ka tantntina hēn neerm ba m' saa na mà he ημεεhomb, lee wen, mà kpaah mi man ba mà ta kotg bii. ²³ L' dada-ma rena n rena. Mà bagl wo mà nyab tantntina hēn, má n Krist t' bēn, tii ba t' bēn hom l' yatg, ²⁴ gwentah, l' ta ba hom n yat na mà neer nii kaa. ²⁵ Mà hilwa na ln ba nii, na mà ba mà neer, má n nn t' bēn taa man ka bo na n' gwēet hēn tiim berj na n' ta nyaagm m' kaa. ²⁶ Tii lee, man kee mà ηmetgn n' man lee, maa kaa, n' nyokm nyen Yeesu Krista kaa.

Foola weraa Krista tiiba neerm

Ff

²⁷ Gwelja, bii b' ba veveer bii nii na nii tagd huru hū magr n Krista Gohomt fuu ka bo na ka má daan n yum-n laa mà ba daanaa, mà hom na Gohomtii kaa nii nn ba n diilyena ka taaw hoodr n kwēewyend na t' hēn tiim ked n nongan. ²⁸ Daa solm-n n' rafeedba! Welee ba l' werii-ba na l' nan daraa bà tobr, na nen lee, l' dahra n' juuni. Sangband hera welee. ²⁹ Biilm, d' tag n Krista hēn n hēm-n homgu na n' daa tiim há hēn n jahaa, na n' ta di kunyōŋu há kaa, ³⁰ ka taaw hoodyend nn da nyan mà taaw nooga dii. Wo nn hum bà bōhōō lee, dii nii man la taaw.

2 ¹ ¿ Lag Krista hafila n' kwēewa? ¿ Lag há soklb safi-n ηmeenm? ¿ Lag n' n' *Vohoom Buudm n' laglg n hēm yenm? ¿ Lag n' sokla taa ka hēna taa homgu? ² Ln ba welee lee, mà gbaama-n na n' hom n taa ka ba n soklyenb n kwēewyend n diilyena, lee wen n' he na mà nyaag̃b sof. ³ Daa hēm-n bii ka diila na n' weriim nyen laa ka sokla na bá nyokm-n yem! Lee, hohlgm-n nyen n' tuurmba kwēen vol wo vola! Baaben tia logm hayen na há tuura yata-wu! ⁴ Hii daa bagm hayen há homgu n jah'! Lee, ta diilgm-n vol wo vola n' tuurmba homgu hēn! ⁵ L' ba na n' bēn taa n beeb Yeesu Krista nn da ba n bii tuurmb.

2.1 ¿ Lag n' n' Vohoom Buudm n' laglg n hēm yenm? Baa bà bee bà ta hom na ¿ Lag Vohoom Buudm saa n' hēna yena?

6 Hâ manna ka ba na wii nnii Sangband, gwentafaa, hà ba bag na hà kεεml hayen n Sa Sangband^z,
 7 n gwid fan da ba n bii mεmbii kaawr, n hofl hayen, n kit tumta. Hâ kit nida n logm nida beeb.
 8 Hâ tii na hà neer ka hofla hayen n tiŋa ka buuŋa kakehnan hà kuum, kubefm fan da kpiir *dabragr hen mii.
 9 Tii kaa nnii Sangband nn da kolg-wu n faaga n lo-wu kaalanbermgan, n bahd-wu hidbermr d`yata hida mēna.
 10 D`da hera welee na bá valgm Yeesua hidrii, na bii b`neer sangbambiim n tant hen n tant kwēen bii mεmbii gbahntm-wu dind
 11 ka rea ka faa na Yeesu Krist nnii Berma, lee, l`jeenl Sa Sangband.
 12 Mâ teelhōmba-n, man da ba n`man lee, n`vala mà gwεet kakehnan. Gwεhŋa, man la kpaŋ n`man lee, l`ba na n`valgm-t l`yata. Hεm-n juuni dahb nn sohdg bii ηmεεgt, ka vala Sangband, ka sol-d, ¹³ ka mi na, dii hēna n`hēna ηmεεgtii ka safh-n gemmnt na n`soklm-t. Bii b`magr n dn bii nnii.
 14 Hεm-n want mēnt ka kpaā nyeera, ka kpaā kpal! ¹⁵ Lee wen, nn la neer goona nidba huuga l`ba na gokaat tiiba n nidbēhban lee, n`ba n`bεm n n`nyonyogm n n`kwεεwfeela. N`ta bεm na Sangband bii ka kpaŋ n hεbbēhba biib, ka wiir bà huuga wiinga wo ηmedii nn wiir lee, ¹⁶ ka weraa-ba neerm gwεet. Ka n`hēna welee, l`nan si-ma hidr Krista daanm goor. Goorii, l`nan werii biilm na mà ηmεεgt man da hēna tii, n giidm man da loo mayenwu mii, l`ba kpat yem.
 17 N`gwεet hen tiim boo *vit tiit nn vidr Sangband tii. Ka tiit, baa bà kuu-ma bà loo mà jiiim bà kpih l`hewl n`vitii hen. Ka l`ba welee, mà bεm lamεεgun, má n n`mεmbee t`nyaagm. ¹⁸ Ta yenmii, l`ba na n`ta bεm lamεεgun, mà bewlg n`hen t`nyaagm.

2.6 Hâ ba bag na hà kεεml hayen n Sa Sangband. Baa bà bee bà ta hom na hà ba bag na hà lo hayenwu Sa Sangband tagr.

Fɔɔla bo na hà tom há tuurmba barehba Filiifi kɔrgun

¹⁹ Mâ hilwa na ka t`Berm Yeesua sokla, maa mà tamn Timoteewu n`man, ka bo na ka há dan n kpen, n`gwεet man ba mà hom há noon tii si-ma ηmeenm.
²⁰ Mâ ta kpaŋ n hii n wii kaan hà diila wo man diila lee, ka ta diila n`ret n hà kwεεwr mēnd. ²¹ Volbee mεmbee diila bayen bà ret hen, bà kpaā diila Yeesu Krista ret hen. ²² N`mōmba n`nyana Timotea beeb. Má n wun t`hera ηmεεgb wo sawu n hà buga na Gohōmt san n nongan. ²³ Man nan miigaa mà gwεet nn ba t`toglg n bii lee, mà tamn-wu yelmaa n`man.
²⁴ Ka Saberma t sokl, mà la miil hōm na mà mōm mà ta ba mà daan n`man. ²⁵ Lee, mà nyana na l`ba hōm na mà ηmelgn-n t`teel mà ηmεεheedtuur Hεfafrooditwu safh'. Má n wun t`taawa hoodr Gohōmt kaa. Wii nnii nn da tamn n bii b`da fad-ma bii, ɔ laa laa?
²⁶ Hâ bagl n mōlm na hà nyaan n`mεmbee. Hān da miig na n`homra na hà doot bēhii lee, há rarm t ham. ²⁷ Hâ hera bēhii biilm n tohm nyarii, lee, Sangband t yum há kunyōŋu. D`ba nyaan wii kunyōŋu n jah', d`ta nyana mà reku na l`daa ta hewl-ma kuugu na mà daa kpi n diila.
²⁸ Lee, mà tuuna-wu weem ka bo na n`nyaan-wu n`ta nyaagm wo n`n wun nn da nyaaga lee, l`saa mà diila yadr. ²⁹ Wo n`n wun nn ba na Krista tiiba lee, sohdg-n-wu n nyaagb Saberma hidrn. Welee nidbee nnii ln ba na n`valgm. ³⁰ Biilm, hà goda jah na hà kpi Krista ηmεεgb kaa. Gbēfm n joom na há kpi ka tōra-ma n`loo^z.

Juuni dahb huru mōmu

3 ¹ Teelba-n, gwεhŋa nyaagm-n na n`n Saberm n`laglgn! L`kpaā giid-ma na mà lilm bōhōob man fetg hoorb bii, welee ba l`torg na bii daa hee-n.
² Mad-n nyen n ηmεεheedbēhba, gwεin, kpağbotah tiiban!
³ Ten nnii ban *bōdr biilm, lag bee, ten, ten seenja Sangband n d`*Vofoom gemmnt, ka nyōka tyen Yeesu Krista kaa ten. T`kpaā figr tyen t`hen. ⁴ Gwentaf, man ta ba mà bee mà figr mayen mà hen. Ka hii diila na hà ba hà bee hà figr hayen hà hen, maa nn

2.30 Ka tōra-ma n`loo, laa ka tōra-ma n`hidrn.

ba mà bee mà higr mà fien l` yata wiilah^z. ⁵ Bà da *botg-ma mà maadb goniindr goor, man nnii *Yisrafeel tia mōma, Beñyamiina buudmn, man nnii Hebra mōma kpaalaa. Bii b`hel Mohiisa *bafilb jugun bii, mà da valg-b ka tagd *Farisii tiiba kpaturu. ⁶ Mà da kpañ heee, ka loo Krista kpaturu tiiba kunyoŋu. L` saa, bii b`hel neerhōmm ban vala bafilb n sohd mii lee, hii da kpañ hà bee hà biir mà fien lii.

⁷ Welee beeb hōmb man da loŋ wo mà fat bii, Krista hera má ka yuu-b b`kpaá tōn bii. ⁸ Mà hiluu n yum na lag mà beeb n jañ nnii man geewa l`kpaá tōn, bii bii ta kpaá tōn. Biilm, Yeesu Krista miigm yatg l`menguu. Wii kaa nnii man tii na mà bōrii l`menguu n ka geewa l`menguu wo bint ka bo na mà vōhdg Krist ⁹ mà nawr n wun kpaalaa. Lag man vala bafilb l`kaa nnii man ba na hōma. Krista fien tiim kaa nnii man kitg hōma. Biilm, Sangband saa na nida kitg hōma, ka hà ba n gwēet fien tiim.

¹⁰ Bii b`bee bii nnii na mà miig Krista, n hà kuumn himtgm gemmnt, n hà kunyoŋu deb, na jañ jañ mà bee mà tōn-wu hà kuumn, ¹¹ ka daag na mà nan ta himta kuumn mà neer.

¹² Mà kpaá diila na mà taara l`kaalaŋa, laa mina mà kitg hōmwu kpaalaa. Gwentaf, mà bahra ka ked n nōngan, ka hēna gemm na mà vōhdg fat, blaħb kaa, Yeesu Krista fetg-ma vōhdgm.

¹³ Mà teelba-n, mà kpaá diila na mà fetg fatii vōhdgm, gwentaf, mà loo nōmb bii byenb fien. Bii nnii na mà hōŋaa bii b`ba mà kaa bii, ka nagda mà ni na mà vōhdg bii b`ba mà nōngan bii. ¹⁴ Mà bahra mà noor ka sol kili na mà taai l`kaalaŋa, ka bo na mà yuuj fat Sangband nn tag n Yeesu Krista fien n ka hōf-t na t`sohdg sangbambiimn tii^z.

¹⁵ Ten, ten biir gwēet fien tiimn ten, l`ba na t`bēm n welee diilfee. Ka n`ni hii diila n hayen, Sangband ba d`werii-wu ln ba na l`bēm lee. ¹⁶ Ka l`la ba lan, tn tagd-n huru tn manna ka tagd huu!

3.3-4 *Gwentaf, man ta ba mà bee mà higr mayen mà fien. Ka hii diila na hà ba hà bee hà higr hayen hà fien, maa nn ba mà bee mà higr mà fien l`yata wiilah. Baa bà bee bà ta hom na Gwentaf, man ta ba mà bee mà daagm nidba kowt fien. Ka hii diila na wii tag nidba kowt kaa hōm n ka daag t`henii, maa nn ba mà bee mà daagm t`fien l`yata wiilah.*

3.14 *Ka bo na mà yuuj fat Sangband nn tag n Yeesu Krista fien n ka hōf-t na t`sohdg sangbambiimn tii. Baa bà bee bà ta hom na ka bo na mà yuuj fat Sangband nn ba n faaga ka hōf-t na t`tag n Yeesu Krist t`sohdg tii.*

¹⁷ Teelba-n, togiim-n-ma n`mēmbēe! T`werii-n huru n`yum. Lee, lo-n nōmb biiba bà neer ka tagd hurfuu bee fien!

¹⁸ Mà bam ka bōhōo-n na nidba kōd neerm weraa na bee nnii Krista rafeedba l`bafn n bii fan her *dabragr fien bii. Gwēhŋa, mà lil-n-t bōhōob ka kuum. ¹⁹ L`nan togaa-ba n yem. Bá Sangband nnii bá raawt. Bà nyōka bayen n bii b`tigla-ba jiwfi bii, ka diila tantntina jugun want fien n jañ!

²⁰ Ten lee, ten nnii sangbambiimn tiiba. T`hōda n t`kwēewr mēnd na t`juuni dahda rēn kan hà daan. Wii nnii t`Berm Yeesu Krista. ²¹ Há gemmnt sira-wu huru na há di bermt want mēnt fien. Há kee hà loŋ gemmntii, hà lagii t`tantntina fien figm gbani, hì tōn há gbanu ka nyinwa.

4 ¹ Tii lee, mà teelhōmba-n, nen man bag na mà nan mōoŋ nyaanb nen, nen ba na mà nyaagb n mà fat nen, mà tuurmba-n, hafilgm-n nyenwu welee neerm n`n Saberm nn neer miin!

Foola bahla ka seenja Filiifi Krista tiiba

² Mà jobla Hēvodiiwu n Sintis na, hai, bá bēm n diilyena ka mi na Saberma hefi n ban.

³ L`saa, Sisiig ven, ln ba na ven nnii mà ημεεheedtuur wo v`hidr nn bōhōo lee^z, tōrg fōgbee! Biilm, bà da teewra hoodr na Gohōmt ημεεgb san n nōngan. Má n ban n Kelmaa n mà ημεεheedtuurvolba bá hida ta ba neerm wadgan bee mēmbēe, t`da hera welee ημεεgbii.

⁴ Nyaagm-n heruf na n`n Berm n`laglgn! Mà lil-n-t bōhōob, nyaagm-n! ⁵ Bēm-n hōm n nidba mēmba ka deer na Berma daanm ba nyōh! ⁶ Daa kuum nyenwu n diila bii fien! Lee, ka l`la ba lan, seejŋm-n Sangband ka gbaama-d nn halwa bii, ka seenja-d na d`hera ημεεgb!

⁷ L`saa, Sangband si-n d`nigiigu, kuu yata rarm mēnm, kù ba kù nawlgm n`kwēewa n`diila n Yeesu Krista!

⁸ Mà teelba-n, mà gokaawrt nnii na: Loom-n nōmb bii b`ba hōm ka tōn na bá nyōkm bii fien! Bii nnii bii b`ba gobiint, n bii b`ba na bá valgm, n bii b`ba sobb, n nan bii b`mag na bá sōklm ka bōhōo b`gwēet bii. Diilgm-n bii fien!

4.3 *L`saa, Sisiig ven, ln ba na ven nnii mà ημεεheedtuur wo v`hidr nn bōhōo lee, ... Baa bà bee bà ta hom na L`saa, mà ημεεheedtuurbuud ven, ...*

⁹ Bii nn kpɛɔɔ n sohd mà man bii, nn homr mà noon n yum mà hɛna bii, hɛm-n-b!² Lee wen, Sangband si-n nigligu d`bem n`man.

¹⁰ T` Berm Yeesua sira-ma nyaagb biii, blahb kaa, n` bee n werii na n` la deera mà jugun. Biilm, n` deera mà jugun hom, gwɛntafn, n` da ba nyaan huru na n` werii-ma welee.

¹¹ Mà gwɛɛla welee, lag na man halwa l`kaa. Baa l`la ba lan, maa mà neer. Mà kpɛɔɔ l`mɛnguu. ¹² Mà miil man neer bii wen kpaɔɔ lee wen, ka ta mi man neer l`wen tor lee. Mina bii bee na mà di laa kom kua-ma, mina mà ba kwɛgdm laa katɛdga, mà kpɛɔɔ l`mɛnguu neerm. ¹³ Mà bea l`mɛnguu n hii hà hafila-ma wii, wii nnii Krista.

¹⁴ Ln la ba welee lee, n` hɛm hom n tor-ma mà kunyɔɔɔ deb. ¹⁵ Filiifi tiiba-n, n` miil hom na man da bah Masedonii n ka faa Gohomt n dan n nyab n`man lee, n` kpaturhuu n jah da tora-ma. Má n nn t` da lagaa taa ka sohdan tn halwa bii.

¹⁶ Man da taai Tesaloniik yelmaa lee, n` bah ree n tuun-ma tɔmb mrehm² man da halwa bii.

¹⁷ Mà kpaa fɛba ka bag na bá sah-ma want. Man bag bii nnii na Sangband hewl bii nn sohdan bii hɛn, l`yadg n nn n`sahb kaa.

¹⁸ Mà sohdg nn tuun bii membii. L`yatg man da halwa bii. Man sohdg Hɛfafɔɔdita nuhun nn tuun bii lee, bii ta kpaa fad-ma. N`wantii boo *vit Sangband nn sohdan na t`ruhu bee-d loogu tii.

¹⁹ Mà Sa Sangband ba n kɛgt biii. D`kee d`tag n Yeesu Krist d`si-n bii b`fad-n bii membii. ²⁰ Bá nyɔkm t`Sa Sangband kakefnan! L`bem welee!

²¹ Seen-n sangbantiibee mɛmbɛɛ hayen hayen! Bá n Yeesu Krist l`laglg yena.

T`teelba bá ba mà man bee seenja-n. ²² Sangbantiiba bá ba nnaɔɔ bee mɛmbɛɛ ta seenja-n, hurbermaa rebee mɔmba.

²³ T` Berm Yeesu Krista homgu bem n`man!

4.9 *Bii nn kpɛɔɔ n sohd mà man bii, nn homr mà noon n yum mà hɛna bii, hɛm-n-b!* Baa bà bee bà ta hom na *Bii nn kpɛɔɔ n sohd mà man bii, nn homr mà noon n yum mà hɛna bii nnii. Hɛm-n-b!*

4.16 *Tɔmb mrehm.* Baa bà bee bà ta hom na *tɔmb mliim.*

Fɔɔla wadga han da hɔd

KOLɔɔS TIIBA

kee

— B`ba wadgankenan bii —

Fɔɔla hɔda wadgankena Kolɔɔs Krista tiiba. Kɔrguu da ba Hasi kpadn, goona Tirkii tantn. L`boo Fɔɔla ban san kan n yum. Wo hà n̄mɛɛheeduur Hɛfafraaswii mɔma nn ba na Kolɔɔs tiin lee, wii da san kan n Gohomt noogrm, lee, n kool kan kpaturhuu.

Fɔɔla da ba sargan Roomaa kɔrgun, Hɛfafraasa t san n bɔhɔɔ-wu na biiba haama Kolɔɔs Krista tiiba rarm n gokwɛɛnt tiit. Bee lahba bɔhɔɔ na sah na Krista tia miig Sangband hom hà sohdg jugu dahb, l`ba na hà door vohoomn gemmnt tiit kwɛɛn, l`saa bà hee-wu kowt tiit wo bɔtgm, hà valgm diit n daam sent dee dee. Ban bed-wu welee lee, Fɔɔla t hoorm-ba wadgankena ka deeda-ba na jugu dahb Sangband nn sir ka tagaa n Yeesu Krist bii taara welee.

– *Hubi1^{ga} kakefnan hubi2^{ga}, vug19^{un}, Fɔɔla ree Krista huraant gwɛɛt n bɔhɔɔ na bá miim na hà ba n gemmnt ka yata l`mɛnguu, na wii nnii kpaturu jugu tia.*

– *Hubi2^{ga}, vug20^u kakefnan hubi4^{gan}, Fɔɔla deeda-ba neerkwɛɛlm ban neer ka laglg n Krist mii beeb, n ln ba na bá neer-m kpaturun n hayan n nan kɔrgun lee. Hà toglg ka bɔhɔɔ-ba hayen hà jugun gwɛɛt jugu jugu ka ta seenja-ba.*

Seenb

1 ¹ Man nnii Fɔɔla, Yeesu Krista *tumta. Sangband sɔkl n hɛm na mà kitg welee. Má n t`teel Timotee t`hoora wadgankena ² ka seenja t`teelba Sangband reba nen, nen ba Kolɔɔs kɔrgun ka lagl n Krist n ka nawr n wun nen. T`Sa Sangband homgu n hà nigligu bem n`man!

Fóola seenja Sangband na d' herá ηmεεǵb

³ T`wen seenja n`hen, t`ka bohóo Sangband t`Berm Yeesu Krista Sa kutuuu na wii herá ηmεεǵb. ⁴ Biilm, t`kewii na n`tia Yeesu Krista hen, ka sókla Sangband rebee membee. ⁵ N`gwεet hen tiim n`sóklibii bahra n`daǵb nn ba n`b`hóo-n sangbambiiimn bii jugun. N`ba n`welee daǵbii l`bahr n`na n`fεtg gobiint gwεet humb, tii nnii Gohómt. ⁶ T`yadгаа n`tighee menhee ka roon roonhóma wo tn taan n`man n`ka ta hena lee, l`log goor nn homr n`sohd gobiint gwεet l`hel Sangband hómgu dii. ⁷ T`teel Hefafraasa werii-n-t. Hã ba na t`ηmεεheedtuurn. T`sókla-wu hóm. Hã ta ba na Krista ηmεεheedhóm há lagaa-t n`man wii. ⁸ Wii keem-t na Sangband *Vohoom hena ηmεεǵb n`huuga n`sókla Sangband reba.

L`MENGUUBA KRISTA NI KPAALAA**Fóola yuuma yumga ka seenja Yeesu Krista**

⁹ Lee, l`log gonoogrd tn homr n`ret dii, t`ka seenja Sangband kutuuu ka gbaama-d na d`Vohoom si-n rarm n`rabiilm, l`saa n`miig d`sóklib hóm, ¹⁰ ka sug na n`neer l`magr n`t`Berma, ka hena ηmεεhómt ment, ka berja Sangband miibn, l`jeenja-wu. ¹¹⁻¹² T`ta gbaama-d na d`hahlg-n kpaalaa n`dyeen d`nyókbermb gemmnt na n`mad hóm ka ju kwεεwr l`menguun.

Seeijm-n Sa Sangband ka ba nyaaǵbn na wii herá ηmεεǵb! Wii herá na n`yuun n`kaalaja kegt t`hóo d`reba gobiint wiinga kan ba ree.

¹³ Biilm, d`ree-t nyeet gemmntn
n lo-t d`Budahómga huraantn.

¹⁴ L`tag n`kee n`dahm t`juuni,
l`waa t`fubεhii.

¹⁵ Hii kpaá yu Sangband.
Krist lee, wii rea d`beeb ka weráa nidba.
Wii nnii dn ree bii membii jugu tia,

¹⁶ l`kótóo na d`tag n`wii le n`ree l`menguu,
b`ba sangbambiiimn bii laa tant hen bii,
t`reb yu bii laa t`reb kpaá yu bii,
mig na huraant laa, bermt laa, gemmnt tiit,
Sangband tag n`wii le n`ree l`menguu.

Wii ta hefl n`l`menguu.

¹⁷ Hã manna l`menguu nongan.

Wii hena na want ment bém t`kaalant.

¹⁸ Wii nnii jugu,

há gbanu nnii Sangband kpaturu.

Wii nnii neerm koolgm.

Biilm, wii nnii noogr Sangband nn himii kpiirma huuga na há bém na wii nnii berma dn ree biin.

¹⁹ D`sókli welee na

d`Budaaga mad d`beebii membii.

²⁰ D`herá welee na

d`ku gwεet d`n`b`ba tant hen laa sangbambiiimn bii l`huuga,
d`daan n`nigiigu.

D`herá welee ka vid d`Budaaga *dabragr hen.

²¹ Nen lee, weem n`da ba vóku n`Sangband ka ba na d`rafeedban l`bahr n`na n`da ba n`diilbeha há hefr-n`hena hebbehb. ²² Gwelja Sangband kura gwεet d`n`nn`huuga ka tagaa n`d`Budaaga. Ká gbanu ba na nida gbanu mómun, ká kuum ka sug na n`bee n`bém kpelah', tiit kpaá na bá biir n`hen, ka ba sóbb d`nongan. ²³ Kpat-n nan ka mad n`gwεet hen tiim l`bu ka kpaá bóraa n`daǵb nn ba n`bii, l`log goor nn sohdg Gohómt dii! Gohómtii yadгаа n`tighee menhee. Fóol man, mà ηmεεǵb nnii na mà faam gwεetii.

Fóola jul kunyóju kpaturu ηmεεǵbn

²⁴ Gwelja lee, mà jul kunyóju n`kaa ka la ba nyaaǵbn. Krista wiiru han da homr huu, huu nnii man fela humb há kpaturu hú ba na hayen há gbanu huu kaa. ²⁵ Kpaturu kaa nnii Sangband nn kótg-ma na mà fanm d`gwεet. Dn gbaama-ma bii nnii na mà faam-n-t kpaalaa. ²⁶ Tii nnii fohmgan gwεet dn kpehdr wai memenhii tii n`ka rea-t gwelja ka weráa d`reba. ²⁷ Sangband herá welee ka bag na d`reba miig na d`sókli na *bá kpaá na Yuudaa tiiba bee miig d`fohmgan gwεetii nyókbn t`kegt. Tii nnii na Krista ba n`ni. Wii saa na n`bém n`daǵb n`nyókbn b`hóo-n sangbambiiimn bii hen. ²⁸ Krist nnii tn fan, ka bahla, ka weráa baaben tiwu n`rabiilm móm. T`hena welee ka bo na baaben tia bi wú n`Krist bá laglgmn. ²⁹ Tii kaa nnii man jaarja mayen ka taaw hoodr mà ηmεεǵt hεbn n`Krista gemmnt t`hena ηmεεǵb mà ni tii.

KI

2 ¹ Mà bo na n`nyaan lan nnii hoodr man taaw n`kaa dii nn ba gemm lee. Mà ta taawa-d Lawodisee tiiba kaa n nan biiba bá ban nyaan-ma n yum bee mēfba kaa. ² Mà taawa welee hoodrii na n`mēmbēe n`bēm n`n̄meenm ka mad taa soklbn ka sug na n`bēm n`rariilm mōmm, m`saa na n`miig Sangband fohmgan gwēet. Fohmgan gwētii nnii Krista. ³ Wii ni nnii rariilm kēgt n`Sangband miib kēgt mēnt nn bee. ⁴ Mà bōfōō-n welee ka sug na hii daa hogl-n ka lēlaa gokaat gwēet. ⁵ Man la kpaā nyōhr n`nn lee, mà diila n`jugun. Mà hugl n`nyaağb na n`neera wo ln gbaama lee n`nan n`Krista hēn tiim nn hafr lee.

Krist nnii rariilm mōmm

⁶ Wo nn tii na Yeesu Krist nnii n`Berm lee, neer-n ka nawr n`wun, ⁷ ka bah rugi há ni, ka mōh n`neerm hà hēn, ka hafr n`gwēet hēn tiimn wo ban da werii-n lee. Hēm-n welee mēnguu ka seenja Sangband na dii hēra n̄mēēğb!

⁸ Bēm-n baw ka sug na hii daa hogl-n tiit l`bahf n`nidba nn diila tii, l`kōtd na t`kpaā n`jugu. Welee weriibii hēla kowt nn kudr tii n`nan tantntina hēn gemmnt, ka kpaā bēd n`Krista neerm, ⁹ l`ba na Krista gbanu mōmu ni nnii Sangband nn ba kpaalaa. ¹⁰ Nii ta ba hà ni ka hugl n`l`mēngu. Wii nnii bermt mēnt n`huraant mēnt huraa. ¹¹ N`n`Krista n`lagl̄m weraa na n`ta`*bōtg nnii. Gwentafaa, lag bōtgm nidba nn hēna mii, Krista bōtgm̄n. Mii rea bēhgu nida ni. ¹² Welee lee, Sangband`nyaaalm huurbn, n`kpiira bá kuur-n n`n`Krista, n`ta`himt kuumn n`n`wun l`bahf n`na n`tii na Sangband himii-wu kuumn n`d`gēmmnt.

¹³ Nen, nen da kpiir n`bēhgu n`nan ban da ba bōtg-n l`kaa nen, Sangband n̄mēlg-n neermn ka tagaa n`Krista.

D`logra t`bēhguu mēnguu n`safm-t

¹⁴ ka kpia gwēet t`da tula-t hoogu yaagu wadgan tii, ka kpaā yaagu wadgee`*dabragr hēn.

¹⁵ Welee nnii Sangband nn her n`hofl huraant n`bermt mēnt tija. D`ree-t n`diin kōrfand huuga sarga tiiba dela ka hēfr-t nidfigm m`hirwa d`Budaaga kaa miin. Kee diira jugun.

¹⁶ Tii lee, daa saa-n na hii yaa-n n`yaagu n`bii n`reb ju laa n`reb

nyi laa kasant tiit laa kidkwēelga laa`*Saabaat goor kaa! ¹⁷ Welee wantii ba na bii b`kena n`nongan bii tōgiitn. B`bee bii mōmb nnii Krista. ¹⁸ Daa saa-n nan na biiba di n`jugun! Bà kōkma na bà hōfla bayen n`tija, ka door`*sangbantumtba kwēen. Bà lōō nōmb kōd bá jaamiit jugun, bayen bà diila hēfr-ba bà jahra bayenwu yem. ¹⁹ Bá welee hēbii mēmbii hēna bà kpaā nawla bayen n`Krista, l`ba na wii nnii jugu. Wii safh t`gbanu gemmnt. Wii hēna na gbanhuu mēnhuu togr n`taa ka tagaa n`hù toga n`hù geela. Sangband mōmr hēna na gbanhuu berj̄m.

NEERM M`BA KRISTA NI MII

Há lagl̄ n`Kristwii ba hayen hà bolmr̄n

²⁰ Ka n`n`Krist n`kpiā, l`ree-n tantntina hēn gemmnt kwēen. ¿ Ben kaa nnii nn ta hēna wo n`neerm ba tantntina hēn gemmnt kwēen ka tia na bá nyagl̄m-n sent tiit? ²¹ Na daa lōg binahf, na daa ta lēm binahf! Lee na daa ta taruu binbii! ²² Welee sentii mēntii, ¿ bà kpaā hēna-t n`n̄mēēğb t`kōhla? ¿ T`kpaā ba na bahlb n`weriib nida nn kudr bii nnii? ²³ Biilm, welee sentii tōna rariilm ret, l`bahf n`na bá mad-t bee sokla na bà door want tiit tija, ka hōfla bayen n`tija, ka dadra bà gbani, l`ba na l`mēnguu ba yem ka kpaā l`bee l`tōrg nid na há mad hayen.

3 ¹ Ka l`ba biilm na n`n`Krist n`himtg kuumn n`ka neer, bagm-n nan bii b`ba sangbambiimn bii! Ree nnii Krista nn kad Sangband najuudu hēn. ² Yaagr-n n`bii b`ba sangbambiimn bii wee l`yata tant hēn reb! ³ Biilm, n`n`Krist nn lagl̄ lee, n`kpiira n`neerm t`ka ba fohmgan Sangband man. ⁴ Krist nnii n`neerm. Goor há daa rea hayen na bá nyaan-wii, goorii, n`n`wun n`bewlg n`riir n`radg taa hà nyokb.

Neerkwēelm

⁵ Kpii-n tantntina hēn neerm m`ba n`ni mii! Mii nnii neerbēhm laa, nakakeet laa, diilbēha laa, nōmvuurhu, laa butoogu. Butooguu ta ba yenmii wo vn ta ba v`door boga tija lee. ⁶ Welee hēbbēhbii mēmbii via Sangband kwēeweerga n`biiba bà kpaā vala-d bee jugun. ⁷ ¿ Lag nn da ta neer nnii n`wen da vēfr welee fubēhii ni?

KI

⁸ Gwelŋa lee, gwid-n tintii kaawr! Tii nnii kwεεwweerga, kwεεwkpiqidŋa, talmt, suut, n gobεft bōhōob. ⁹ Daa hoglm-n taa! L`kōtōd na n` saa n` neerkpeemm ¹⁰ n ka neer neerkwεεlm. Sangband mōmr lagaa-n, ka tōnaa-n n dyen, ka manyaa n` neerm ka sug na n` bee n` miigiim-d hōm. ¹¹ Gwelŋa lee, raarb biib ta kpaŋ n` huuga. Mig *Yuudaa tii laa *há kpaŋ na Yuudaa tia, mig bà reŋa *bōtg laa bà reŋa ba bōtg, mig há nōnga ba wentg wii laa há neer wo kram dōm wii, mig yuum laa há ba hayen hà bolmŋn wii, lag tii nnii bii. B` ba daft bii nnii Krista. Hà ba n` ni baaben tia ni, ka ba na l`mēnguū nnii.

¹² N` ba na Sangband reban. D` kōtg-n n ka sōkla-n. Welee kaa, bεm-n n beeb hōmb ka hēna hōmgu ka hōhla ŋyenwu n tiŋa ka ba heee ka ju kwεεwr! ¹³ Jum-n taa n kwεεwr vol wo vola! Ka n` ni hii t kōhl hà tuurwu n gwεεt, wulafh lōg hà si-wu. Waam-n taa bεhgu vol wo vol wo Berma nn ta waa-n n` fubεhii lee! ¹⁴ L`mēnguū huuga, lōm-n sōklb nōngan, bii lagla-n n taa kpaalaa. ¹⁵ Krista nigiiigu hugl n` kwεεwa! Kuu tōra na n` lagl n` he nidyena. Seeŋm-n Sangband na dii herā ηmεεgb!

¹⁶ Saam-n Krista gwεεt neer n` ni t`n t` kεgtii mēntii! Weriim-n taa ka ta hagla taa n rabiilm mōmm! Yuum-n ka seenja Sangband n` kwεεwr mēnd na dii herā ηmεεgb n` *Wadbuudgan yumii n ta nyōkb yumii n nan yumii *Vohōom Buudm nn ba m` lōm n` ni hii. ¹⁷ Bii n` reb ba n` hēm bii laa tiit n` ret ba n` bōhōōm tii, hēm-n l` mēnguū Berm Yeesua hidrn ka tagaa n wun ka seenja Sa Sangband na dii herā ηmεεgb.

Krista tiiba haar

¹⁸ Fōgba-n, hōhlgm-n ŋyen n` sidba kwεεn! Welee magra n fōgba bá lagl n Berm bee. ¹⁹ Sidba-n, sōklm-n n` fōgba ka kpaalaa tohd-ba n n` noora! ²⁰ Bii-n, buuŋm-n n` reba kpaalaa! Berm n` n` hà n` lagl wii nn nyaaga n bii nnii. ²¹ Samba-n, daa hēm-n n` bii ni bida n nn ka bo na n` neerm daa riir-hi loogu!

Bermba n bà yuummba huuga neerm

²² Yuummba-n, buuŋm-n n` bermba bá mad-n tantntina hēn bee kpaalaa! Daa buuŋm-n-ba bá wen jehr n` jugun n jafh ka bo na l` hēm-ba hōm! Gwentafh, hēm-n welee n kwεεwhōmr l` bafh n na

n` sol Berm Krista! ²³ ŋmεεgt n` ret hēna-ba tii mēntii, hēm-n-t n` kwεεwr mēnd wo l` biir na n` hēna-t n` Berma mōma, lag na nidba! ²⁴ Há man nnii nn nan sōhda n` fat. Tii nnii kεgt t` hōd hà reba tii. Krist nnii Berm nn hēna hà ηmεεgb wii. ²⁵ Lee, miim-n na há hēna bεhgu wii nan sōhda hà bεhgu fat! Deer-n hōm na Sangband kpaalōo raarb nidba huuga!

4 ¹ Yuummba bermba nen, mad-n n` yuummba hōm wo In gbaama lee, ka ta mi welee na n` mōmba n` ta ba n` Berma. Hà ba sangbambiimn.

Bafhkaawrb

² Seeŋm-n ka kpaalaa saa! Bεm-n keliigu welee hurhuu noon ka seenja Sangband na dii herā ηmεεgb! ³ Ta seeŋm-n t` hēn na Sangband si-t huru na t` bee t` faam d` gwεεt, na l` tōrg-t na t` bee t` ree fōhmgan gwεεt t` hēl Kristwu tii t` werii. Biilm, tii kaa nnii man ba sargan. ⁴ Ta seeŋm-n na d` si-ma gemmnt na mà bee mà faam fōhmgan gwεεtii hōm wo In gbaama lee!

⁵ Bεm-n n rabiilm beeb n biiba bà kpaalaa seenja Sangband bee wee, ka wayaa n huru In sah-n huu ka bōhōō-ba Sangband gwεεt. ⁶ Gwεεt t` ba t` rorm n` noon tii bεm loogu na bá kewlgm t` jiba nida kwεεwrn, n` ta miigaa lan nnii nn ba n` leedgm gwεεt lee.

Seenjb

⁷ Mà tamna Tisiikwu n` man. Mà teelhōmn. Berma ηmεεheedbuudn, ta mà ηmεεheedtuurn. Hà ba hà biir-n mat. ⁸ Mà ret tamna-wu tii mōmt nnii na há biir-n bii b` gēta t` jugun bii hà lagl hà doolg n` kwεεwa. ⁹ Mà tamna wú n` Hōnεεsima. Há ba na nidbuudn, mà teelhōmn, ŋyen n` teeln. Bee beel bà biir-n b` gēta t` man bii.

¹⁰ Hāriiŋstarka seenja-n. Hà ta ba sargan mà man. Barnabaasa hēεtuur^z Markuusa ta seenja-n. Bà fεtg-n hà ret bōhōōb. Ka l` boo hà daan n` man laa benii, sōhdg-n-wu hōm! ¹¹ Yeesu bà reŋa daarŋa na Yuustuus wii ta seenja-n. Batahrbee n jafh nnii *Yuudaa tiiba má n` bà t` hēna *Sangband huraant ηmεεgb. Bee doolg mà kwεεwr.

^{4.10} Hēεtuura. Grεεkmn gwεεgu humb ba tōmb mliim. Baa bà bee bà ta ree na hēεma.

¹² N̄yen n` teel H̄efafraasa ta seen̄a-n. H̄à ba na Yeesu Krista η̄m̄ēēhedn. Wo han ba na Krista η̄m̄ēēhedn lee, h̄á ka kpaá saa n` h̄en seen̄b. H̄á seen̄bn, h̄à gbaama Sangband na n` mad l` bu, n` b̄em h̄omba kpaalaa ka hof̄ilg n̄yen kpaalaa Sangband nn bag bii kw̄ēn. ¹³ M̄à kpēh̄da-n na h̄à jaar̄ḡa hayen kod n` kaa n nan Lawodisee n Heraafolis tiiba mēh̄ba kaa.

¹⁴ T` tuur d̄ogd Lukaaswu n D̄emaas bà ta seen̄a-n. ¹⁵ Seen̄-n Lawodisee teelbee m̄embee n nan Nimfaawu n kpaturu h̄ú kpogla taa h̄aa h̄uu.

¹⁶ Ban kee bà kaal-n wadgankena lee, h̄ee-n na bá ta kaal-ka Lawodisee kpaturun! L` saa, nii m̄omba n` ta kaal bee nn ba bà ta to-n kee.

¹⁷ Biiir-n-ma H̄aarkif na h̄á l̄ōm̄ n̄omb η̄m̄ēēgb Saberma nn lo-wu bii h̄en ka bo na h̄á h̄em-b h̄om!

¹⁸ Man F̄ōla, man seen̄a-n ka foor seen̄bii n mà nufu. Deer-n na mà ba sargan!

Sangband h̄om̄gu b̄em n` man!

F̄ōla wadnoogrga han da h̄od

TESALONIIK TIIBA

kee

————— B` ba wadgankenan bii —————

*F̄ōla h̄oda wadgankena Tesaloniik Krista tiiba. Wii da kolg kan kpaturh̄uu (Tumtba η̄m̄ēegt 17.1-4). K̄orguu da ba Masedonii kpadn, goona Gr̄ees tantn. Kpadii k̄orbermḡu nnii. Yagtiiba k̄orgun. Saanba da ta ba kan, bá kod ba na *Yuudaa tiiban. F̄ōla weriib da ba mag n Yuudaa tiiba biiba, bá voom-wu. H̄à wadgankena, h̄à h̄oda-ka bá tii gw̄ēt h̄en kw̄ekw̄elm bee. Lee, h̄á ka m̄ōo-ba weriib.*

– *Hubi1^{ga} kakeh̄nan hubi3^{gan} weraa-t F̄ōl̄wu n Tesaloniik tiiba tuurnt. F̄ōla homra kpaturh̄uu h̄en gw̄ēt t` ba h̄om, h̄à ka deeda-ba η̄m̄ēēgb wii m̄oma nn da her bà man bii. H̄à b̄oh̄ōo-ba lan nnii han bag na h̄à m̄ōo-ba nyaanb lee.*

– *Hubi4^{ga} n hubi5^{gan}, F̄ōla sahl-ba η̄m̄eenm na bá ked n n̄ongan Krista tiit neermn. H̄à ta leeda-ba bii b` haam bà kpaturu bii jugun. Krista tinoogrba da h̄oda ka bag na Yeesu Krista η̄m̄etgn yelmaa. Ngu, l` ba na kpaturu tiiba kpiidra Yeesu Krista la ba η̄m̄etgn.*

Seen̄b

1 ¹ Man F̄ōla, má n Silaaswu n Timotee t` foor wadgankena ka seen̄a Tesaloniik kpaturu h̄ú ba na Sa Sangband n Berm Yeesu Krist bà refu h̄uu. Sangband h̄om̄gu n d` n̄igiigu b̄em n` man!

F̄ōla seen̄a Sangband Tesaloniik tiiba kaa na dii hera η̄m̄ēēgb

² T` seen̄a Sangband n` m̄embee n` jugun ka kpaá saa na dii hera η̄m̄ēēgb. ³ T` wen seen̄a, t` ka deeda h̄eruf̄ t` Sa Sangband n̄ongan n` gw̄ēt h̄en tiim nn h̄ena η̄m̄ēēgb lee, n n` η̄m̄ēegt nn weraa na n`

soklan lee, n lan nnii n`daagb nn la ba b`jugun n t` Berm Yeesu Krist lee.

⁴ Teelba-n, t`ta miil na Sangband sokl-n n bant-n. ⁵ Biilm, Gohomt tn faa-n tii, t`ba faa-n-t noon n jahaa, t`faa-n-t n gemmnt *Vohoom Buudm nn sah tii ka mi hom na tn faa-n tii ba gobiint. L` saa, n`miil hom tn da neer n`huuga ka bag n`homgu lee. ⁶ Nen lee, nii t tag t`n Berm t`nakpaŋa ka soŋda Gohomt kunyongbermgun n nyaagb Vohoom Buudm nn sah biin. ⁷ Welee lee, nii t hel n kit biiba ba tia Masedonii n H`akayii tantn bee nn togaa bee. ⁸ Lag na Saberma gwæt reda nii man n taan Masedonii n H`akayii n jahaa, ba ta bohoɔ baatee n`Sangband hen tiim gwæt. T`ka ta kpa a haaraa na t`bohoɔm lii n`jugun. ⁹ Ba keema baatee n`sohdgm nn sohdg-t mii gwæt ka bohoɔ lan nnii nn gwid boga kaawr na n`to nyenwu gobiint Sangband na n`hem d` gmeegb lee. Dii neeran. ¹⁰ N`hena Sangband gmeegb ka hod na d`Budaaga ren sangbambiimn ka daan. Kee nnii Yeesua. Sangband himii-wu kuumn kpiirma huuga. Wii rea-t kwεwweerga ka kena kee nufun.

FɔɔLWU N TESALONIİK KRISTA TIIBA

Fɔɔla deeda han da faa Tesaloniik tiiba Gohomt lee

2 ¹ Teelba-n, n`ta miil n`momba na sohdgm nn sohdg-t mii, m`ba kpat yem. ² L`ba hiidg ban suur-t Filiifi korgun n hem-t kan dad dad wo nn mi lee. Gwentah', Sangband t safim-t gmeem na t`faa-n Gohomt t`ren d`man tii kunyongbermgun. ³ Lee, ka t`hofi nidba na ba tia, lag na t`titman, laa t`bagl na t`hogl hii, laa t`ba n diilbeha n hii jugun. ⁴ Haai, yanta Sangband nyigii n yum na t`magn le n to-t Gohomt. Tn faa gwætii lee, t`kpa a bag na t`bem nidba loogu. T`bagl na t`bem Sangband loogu, dii yul nidba kwεwa.

⁵ Lee, tn faa gwætii lee, n`miil hom na t`ba teegm hii n golamei felah'. T`ba sokl na t`way bii hii man felah'. Sangband momr ba d`bee d`teew t`kaa. ⁶ T`ba sokl felah na nidba bakrm-t, mina nen laa jeenba biiba. ⁷ L`ba na wo tn ba na Krista *tumtba lee, t`da ba t`bee t`werii-n t`gemmnt. Yanta, t`da ba n`man ka hu n kɔkmb kpaalaa. Wo nya nn sokla ha buga ka kɔkma-ka lee, ⁸ t`da sokl-n

l`yat l`ka boo ln kpaŋm na t`to-n Sangband Gohomtii n jahaa, na ln bem na t`to-n n t`neermii meh'. N`da bee-t daft kpaalaa.

⁹ Teelba-n, g n`hɔŋ lan nnii tn da her gmeegb n`huuga, n giidm tn da ba n miin? g N`ta kpa a deer na t`da hera gmeegb n t`nifi nyingu n muunu na n`ni hii daa gi bii t`juguni? T`da hena welee ka faa-n Sangband Gohomt. ¹⁰ N`ba n`bee n`teew t`kaa, Sangband momr meh'. N`miil na t`da neera n`huuga t`neerm ba *kel kel, ka ba sobb, nen nen tia nen n`nongan, hii kpaŋ ha bee ha nyaan tiit na ha biir t`jugun. ¹¹ N`miil tn da neer n`man n`ni baaben tii lee. T`da neera wo sa nn neer haarn ha bii huuga lee. ¹² T`da sahl-n rarm, ka hafila-n, ka gbaama-n ka tidr na n`neer wo Sangband nn bag lee. Dii hofl-n na n`jib d`huraantn na n`n dn n`radg taa d`nyokb.

Fɔɔla moɔ Sangband seenb Tesaloniik tiiba kaa na dii hera gmeegb

¹³ T`ta seena Sangband kutuuu n`jugun na dii hera gmeegb l`kpa a giid-t jeent tiit kaa. N`sohdg biilm gwæt tn faa-n tii wo lag nida noon gwættn. N`sohdg-t wo tii momt nn ba bii biilm. T`ba na Sangband gwættn ka hena gmeegb nen nen tia nen n`ni.

¹⁴ Teelba-n, n`werii welee ka togaa Sangband kpaturi hi ba *Yuudee tantn ka nawr n Yeesu Krist hii. Biilm, n`tii n jum kunyongu n`teelba momba nihin wo bee nn da ta diir kunyongu *Yuudaa tiiba nihin lee. ¹⁵ Bee da kura *gwæt bohoɔtba, n kuum t`Berm Yeesua, n hem tii t jum kunyongu. Ba neerm kpa a ba Sangband loogu, ba ka log bayen na nidba memba rafeedba, ¹⁶ ka kewr na t`daa faa *ba kpaŋ na Yuudaa tiiba bee gwæt t`ba t`dah ba juuni tii. Welee nnii ban her le *ka togla kpaalaa ba fubehii ban mana ka heena hii heb*. Tii lee, Sangband kwεwweerga t saa n luurm ba jugun.

Fɔɔla tuuma Timotea

¹⁷ Teelba-n, bii b`hel ten bii lee, l`radg t`n nn goora halanfa, t`gbani t ka ba voku n nn, gwentah' ka nyohr n nn t`kwεwan. T`naka t`ni ka bag n molm na t`moɔg-n nyaanb. ¹⁸ Tii kaa nnii tn da bag na t`daan n`man. Fɔɔl man ma mɔma, ma gira welee tomb mliim gwentah', *Saatana kewr-t. ¹⁹ g Lag ta nii kaa nnii tn ba t`kad n daagb? g Lag nii kaa nnii tn ba nyaagb ni? g Lag ta nii kaa nnii tn

Te I

ba t`sohdg jugun deb fat? ¿Lag welee jugun nnii tn kee t`nyokm tyen t`Berm Yeesua daanm goor? ²⁰ Biilm, nii kaa nnii ban bakra-t. Nii kaa nnii tn ba nyaagbn.

3 ¹ Tii kaa nnii, wo tn da kpañ t`bee t`hcd lee, t`mug na tii ba t`kpat t`bem tyen Hataen. ² Lee, t`tamn t`teel Timotea. T`n wun t`hena Sangband hmeggb ka faa Krista Gohomt. T`da tamn-wu na ha si-n hmeeenm, ha ta haflg n`gwæt hen tiim. ³ T`hera welee ka bo na kunyõõu daa yatg hii ha lor. Nii momba n`miil na welee kunyõõu ba kù bem t`neermn. ⁴ Tn da ba n`man lee, t`da beda-n n dool na kunyõõu ba kù kenm t`neermn. Bii nnii b`ta daan n`jugun wo nn mi lee. ⁵ Wo man da kpañ mà bee mà hcd lee, mà tamn Timotee na t`hom lii n`gwæt hen tiim jugun. Man da sol bii nnii na hmegiita daa hmegii n nn t`hmeggb kpat yem. ⁶ Ngu gwelha, Timotea ren n`man n kpen nnii. Hà beda-t gohomt n`gwæt hen tiim n`soklb jugun. Hà ta beda-t na`la ba n diilhoma t`jugun, na n`bagl na n`mõõg-t nyaanb wo tii momba tn ta bag na t`mõõg-n nyaanb lee.

⁷ Welee lee, teelba-n, wo t`nn kad n diila ka ba kunyõõun lee, n`gwæt hen tiimii hel n hafli-t. ⁸ Gwelha, wo nn kpat n ka nawr n Sabermwu kpaalaa lee, l`hmet n himii-t.

Fõõla seena ka gbaama Sangband na d`saa ha mõõg Tesaloniik tiiba nyaanb

⁹ Welee lee, t`ka kpaã miigaa lan nnii ln ba na t`seenj Sangband hom n`jugun na d`hera hmeggb lee. Biilm, nyaagb nn saf-t Sangband nõngan bii kpañ jah'. ¹⁰ Tii kaa nnii tn jobla Sangband nyingu n muunu na d`si-t huru na t`mõõg-n nyaanb, t`hewl-n bii b`fad n`gwæt hen tiim jugun bii.

¹¹ T`Sa Sangband mõmr n t`Berm Yeesu bá maantr t`huru, bà kpañaa-t bà san n n`man! ¹² Saberma hem na n`taa soklb berijm! Hà ta he na b`yadgm nidba memba jugun wo tn sokla-n lee! ¹³ D`haflg n`kwæwa! Welee lee, n`bem buudba hii kpaã yu tiit na ha biir n`jugun t`Sa Sangband nõngan, goor t`Berm Yeesu Krista daa hmetgna wú n ha reba memba^z.

3.13 Hà reba gwæguu humb ba tomb mreñ'. Baa bà bee bà ta hom na há tumtba.

Fõõla WERAA LN BA NA BÁ HEM GWÆT HEN TIIM N HMEGGB LEE

Neer-n wo Sangband nn gbaama lee!

4 ¹ Teelba-n, tn bo na t`felg gwælb ka bõhõõ-n na t`werii-n lan nnii ln ba na n`neer l`ba Sangband loogu lee. Ta welee nnii nn ta neer. T`gbaama-n ka hafila-n na n`hem welee l`ked n nõngan. T`gbaama-n welee ka tagaa n Berm Yeesua hidrn.

² N`miil hom bahlb tn da to-n Berm Yeesua hidrn bii. ³ Bii nnii na, Sangband bagl na n`bem buudba, na n`mad nyen n neerbefm. ⁴ L`ba na baaben tia miig hayenwu madm na há neerm safm valgm ka ba buudm^z. ⁵ Lag na há diila kuliim nakakeet hmeggt jugun wo bá kpaã seenja Sangband bee nn hena lee. ⁶ Welee lee, l`kpañ na hii kohf ha teelwu n gwæt laa ha hogl-wu. ¿Berma kpaã gbaama fomr welee befhuu kaa? T`da fetg-n-t bõhõõb ka bahla-n. ⁷ Sangband ba hoh-t na t`neer nakakeet neerm. D`hoh-t na t`neerm bem buudm. ⁸ Tii kaa nnii hii há kõhda welee bahlbii wii, lag nid nnii han kõhda, Sangband nnii han kõhdg. Dii safli-n d`*Voohoom Buudm.

⁹ Bii b`hel taa soklb jugun bii lee, mà ta kpaã haaraa na mà hõr-n tiit l`bahr n tn. Sangband mõmr werii-n ln ba na n`soklm taa lee. ¹⁰ Ta welee nnii nn ta neer. N`werii welee n sokl n`teelba memba bá ba Masedonii tantii mentiin bee. Teelba-n, tii nn bahla-n bii nnii na n`hem welee l`ked n nõngan. ¹¹ Tii lee, hem-n gemm na n`neer nigiiun! Geem-n n`ret! Bagm-n na baaben tia tæguum bii ha nabia noon na ha bee ha yuõõ ha neerm! Tn da fetg-n weriib bii nnii. ¹² Welee lee, bá kpaã ba kpaturun bee valgm-n, lee, n`ta kpañ n`fegr hii baku kwæen.

Bá kpiir ka tia Krista hen bee gwæt

¹³ Teelba-n, tn kpaã n bag na n`bem nyeetn n bii b`hel kpiirma jugun bii, ka bo na n`daa bem gbegbelr wo nidvolba bá kpañ n daagb bee. ¹⁴ T`tia biilm na Yeesua kpiira n himt. Ta welee nnii tn ta tia na Sangband nan tagaa n Yeesu d`himii biiba bá kpiir bee na bá n wun bà bem taa man.

4.4 L`ba na baaben tia miig hayenwu madm na há neerm safm valgm ka ba buudm. Baa bà bee bà ta hom na L`ba na baaben tia roodg ha fõõga, na wú n wun bà neer l`saf valgm ka magr n Sangband.

Te I

¹⁵ Lee, kpay-n tn bo na t`biir-n ka figaa Saberma gwæet tiit jugun tiit! Ten, ten kee t`neer Berma ηmetgnm goor ten, t`kpaas kee t`dæfdg bá kpiir bee nõngan. ¹⁶ Sangband kee d`to wad, t`hom *sangbantumtberma noor, t`ta hom Sangband muulja, Berma hofntn sangbambiiimn. Bá kpiir ka tia Krista jugun bee himtg nooga. ¹⁷ L`saa ten kee t`neer ten, l`laglg t`n ban, l`vii-t watn na t`tuug t`Bermwu n faaga, t`n wun t`bem taa man kakefnan. ¹⁸ Haflgm-n taa kwæewa n welee gwæetii!

Krista ηmetgnm jugun gwæet

5 ¹ Teelba-n, Krista ηmetgnm vuugu n m`waaru jugunii, l`ta kpaas gbaama na t`mõõg-n tiit foorb. ² N`miil hom na Berma goor nan tudaas wo bawda nn kena nyingu na hà baaw lee^z. ³ Nidba nn kee bà bõhõõm na nigigu bee, hii kpaas dama hà tuurwu lee wen, yelmaa, bæfhu tifdg bà jugun wo wiiru nn tudaas futii lee, lee, hii kpaas hà bee hà fetg.

⁴ Mà teelba nen lee, lag nyeetn hefl-n na goorii nan tud-n, ⁵ n`mæmbee wiinga n muunun bii nn mi. T`kpaas na nyingu n nyeetn hefl-t. ⁶ Tii lee, tn daas goom-n goom wo volbee! Tn neer-n ka ba saw ka kpaas ba dewt! ⁷ Bá go bee, nyingu nnii ban go. Bá kuu daam bee, nyingu nnii ban nyi ka kuu. ⁸ Ten ba na muunun bii ten, tn daas bem-n dewt! Tn jad-n t`hoodwant! T`log sòklb n gwæet hen tiim wo hooddimgu. L`saa t`log t`jugu *dahb* daaǰb wo *heer*. ⁹ Biilm, Sangband ba hof-t na d`kwæeweerga nan lor t`jugun. D`hof-t na t`nan yuuj jugu dahb ka tagaa n t`Berm Yeesu Krista. ¹⁰ Wii kpiira t`kaas ka bo na há ηmetgnm goor, mina t`neeran laa t`kpiirani, na t`n wun t`nan jib neermn. ¹¹ Tii lee, haflgm-n taa kwæewa ka tãra taa na n`berj̄m gwæet hen tiimn wo nn hena lee!

Bahkaawrb n seenj̄b

¹² Teelba-n, t`gbaama-n na n`jahrm bá hena gemm ka kpaasaa-n ka hagla-n bee. Bà hena ηmæǰb Saberma hidrn. ¹³ Weriim-n-ba na n`sòkla-ba! Nyõkm-n-ba ka weraa-ba na n`sòkla-ba kpaalaa ηmæǰb ban hena n`huuga bii kaa! N`n ban, neer-n n`mæmbee taa man nigigun!

5.2 Nyaan Matewa 24.43, n ta Lukaasa 12.39.

¹⁴ Teelba-n, t`bahla-n na n`veniim bá neerm kpaas hom bee nabiiir, ka doola bá bõrii ηmeenm bee kwæewa, ka tãgr bá hadg bee. Jum-n kwæwr n bà mæmbee! ¹⁵ Sugm-n na hii daas ηmælgm hà tuurwu hà bæfhu! Lee, bagm-n kutuuu taa homgu, ka ta bag nidba mæmbea reku!

¹⁶ Bæm-n nyaaǰbn kutuuu! ¹⁷ Seej̄m-n Sangband ka kpaas saa! ¹⁸ Seej̄m-n-d baas laawen na dii hera ηmæǰb! Nen, n`n Yeesu Krista nen laglg nen, Sangband nn bag na n`hem bii nnii. ¹⁹ Daas kewr-n *Vohoom Buudm na m`daas hem ηmæǰb! ²⁰ Daas nim-n bá bõhõõ Sangband noon gwæet bee gwæet! ²¹ Lee, nyilgm-n l`menguu ka banta b`ba hom bii ²² ka mad nyen n baas bæhteku menguu!

²³ Sangband móm̄r sahl nigigu. D`he n`bem buudba n`bilmrii kpaalaa, n`gbani n n`vohoom n n`liliit, ka bo na t`Berm Yeesu Krista ηmetgnm goor, hii daas he hà nyaan tiit na hà biir n`jugun. ²⁴ Hii há hof-n wii bõhõõ hà gwæet n ka mad-t. Wii beel hà he l`menguu.

²⁵ Teelba-n, t`gbaama-n na n`ta joblm Sangband t`hen. ²⁶ Seenj̄-n teelbee mæmbee ka hogaa-ba! ²⁷ Mà gbaama-n t`Berma hidrn na n`kaal wadgee teelbee mæmbee.

²⁸ T`Berm Yeesu Krista homgu bem n`man!

Foola wadrefhdrga han da hɔd

TESALONIİK TIIBA

kee

————— B' ba wadgankenan bii —————

Foola hɔda wadgankena Tesaloniik Krista tiiba. Noogree kaann yelmaa nnii han da hɔd-ka wú n Silaaswu n Timotee bà ba Kɔrɛent kɔrgun. Hã lil hã wadnoogreen gwɛɛt t' hɛl Berm Yeesu Krista ηmetgnm goor tii. Biilm, gwɛɛtii da la keda n nɔngan ka haam kan Krista tiiba. Bá ni biiba da bɔhɔɔ na goorii fetg getgm, na tant difm taann, volba t lag n ka kir ηmɛɛgt hɛb. Lee, Foola t nan hoorm-ba wadgankena na hã maantr welee diilbɛhɛe.

- *Hubi1^{gan}, Foola keda n nɔngan ka jahra Tesaloniik Krista tiiba bà gwɛɛt hɛn tiim kaa, n ban kpat n ka mad-m bà la dadra-ba lee.*
- *Hubi2^{gan}, Foola keda n nɔngan ka hɔgaa Krista ηmetgnm goorii jugun. Lee, hã ka bɔhɔɔ-ba na ka bo na goorii taanaa, l' ba na hii hã vida Sangband jugun wii ree hayen hã werii.*
- *Hubi3^{gan}, Foola gbaama-ba na bá seejɔm hã hɛn. Hã ta gbaama-ba na bá dodgm bayen n biiba bà kpaa bag na bà hɛm bii ka diila na l' mɛnguu difm ba nyɔh bee.*

Seenb

1 ¹ Man Foola, n nan Silaaswu n Timotee t' hoora ka seenja Tesaloniik kpaturu hũ ba na t' Sa Sangband n Berm Yeesu Krist rehu huu. ² T' Sa Sangband n Berm Yeesu Krist bà hɔmgu n bà nigiiigu bɛm n`man!

Saberma nan kena na hã yaa tant n yaagu

³ Teelba-n, l' ba na t' seejɔm Sangband hɛrufh n`kaa na dii fiɛra ηmɛɛgb. L`magra na t' hɛm welee l' bahr n na n`gwɛɛt hɛn tiim keda n nɔngan, sɔkɩb nn ba n taa bii berɔa goor wo goor.

⁴ Lee, t' ka jahra tyen n`kaa Sangband kpaturi volhiin l' bahr n na n`la mada n`gwɛɛt hɛn tiim bà wen la dadra-n ka lɔɔ-n kunyɔɔju lee wen. ⁵ Welee weraa na Sangband ba sɔbb d`yaagun. D`hɛna welee na n`magr na n`nan jib d`huraantn. Tii kaa nnii nn ju kunyɔɔju. ⁶ Biilm, Sangband ba sɔbb d`yaagun. D`kee d`hɛ na bɛhgu lor bà lɔɔ-n kunyɔɔju bee hɛn, ⁷ l' saa d`si t`n nn vofoor, nen nen ju kunyɔɔju nen. L`mɛnguu nan geta goor Berm Yeesua nn nan rea hayen hã werii dii. Hã nan rɛna n sangbambiimn wú n hã *tumtba bà ba n gemmnt ⁸ ka ba boglawiilmn, hã dar bà kpaa bag na bà miig Sangband ka ta kpaa vala t' Berm Yeesua Gohɔmt bee tobr. ⁹ Hã nan daraa bà tobr, bà hom wiiru l' kpaa dihaa, ka ba vɔku n Berma n nan hã gemmnt nyɔkb ¹⁰ goor han nan kena na hã reba jeenjɩm-wu, na bá tia hã hɛn bee mɛmbɛɛ tɔfr-wu. N`daa n`ta bɛm bà huuga l' bahr n na n`tii gwɛɛt tn werii-n tii jugun.

¹¹ Tii kaa nnii tn seenja hɛrufh n`jugun na Sangband saa na n`magr, na n`neer neerm dn hɔh-n miin! T`ta seenja na d`gemmnt tɔrg-n na n`hɛm hɔmgu n`gwɛɛt hɛn tiim nn hɛfr-n na n`hɛm kuu!

¹² Lee wen lee, t' Berm Yeesua sɔhdg jeenjɩb n`kaa, l' saa wii ta jeenjɩ-n. T' Sa Sangband n Berm Yeesu Krist bà hɔmgu nnii.

B' nan kena Saberma daanm nɔngan bii

Te II

2 ¹ Teelba-n, bii b' hɛl t' Berm Yeesu Krista daanm goor n nan tn ba t' kpogl taa hã man bii lee, t' jobla-n na ² n`daa saa nyen kpɩdlaa na hii hamtr n`diila, laa hii toodg n`kwɛɛwr n fohmgan gwɛɛt tiit, laa n govont tiit, laa n wadga kiiga ka bɔhɔɔ na ten hɔda-ka l' weraa na goorii fetg taanm. ³ Hii daa hogl-n felah'! Goorii nan kpaɩ d`taan nidba kɔd ban gwɩd Sangband kaawr, nidbɛhgu Sangband nn nan kuu kpaalaa kuu ban ree kuyen n werii. ⁴ Nidbɛhguu kee kù vidg Sangband jugun, kù kolg kuyen bii nidba nn lɔg na Sangband ka door b`tiɔa bii mɛmbii jugu faaga, kù san kù kad *Sangband haarn kù bɔhɔɔm na kuu nnii Sangband. ⁵ Mà da fetg-n-t bɔhɔɔb mà wen da ba n`man. ¿ N`kpaa deer welee?

⁶ ¿ Ndee n`miil bii b' mad-ku na kù daa ree kuyen kù werii kù goor ban taan biin? ⁷ Kun la ban taan lee, kù gemmnɛɛft hɛwra n ηmɛɛgt hɛb fohmgan. Bii b' mad-ku bii nn kee b`bɔr lee, ⁸ kù ree kuyen kù werii. Lee wen lee, Berm Yeesua gwɛɛl gwɛɛlufh', hã kuu-

ku, hà ree hà gemmnt ka tagaa n hà daanm wiinga. ⁹ Nidbehguu kee kù daan ka ba n *Saatana gemmnt, kù hèm ημερημεgt n hoolgu n nan hεb biib b`hogla nidba^z. ¹⁰ Kù kee kù tag n hurhii menhii kù hogl biiba bà heewr n boorb l` bafir n na bà ba sòkl n tii gobiint gwεεt t` ba t` dah bà juuni tii. ¹¹ Tii kaa nnii Sangband nn ta fεla ka saa d` gemmnt fiwla-ba na bá tiim gokaat jugun, ¹² ka bo na d` nan dar bà tobha l` bafir n na bà mεmbee kida gobiint n ka sòkla behgu hεb.

Hafir-n gwεεt hεn tiimn!

¹³ Ten lee, teelba-n, t` ba t` seeηjm Sangband herufh na dii heru ημεεgb, nen Berma nn sòkla nen n` kaa. Biilm, Sangband kotg n hoh-n na n` bεm noogrba ln dahr bà juuni bee. D` heru welee na n` bεm d` reba ka tagaa n *Vofoom Buudm n nan n` gobiint gwεεt hεn tiim nn ba n mii. ¹⁴ D` hoh-n na n` bεm welee ka tagaa n Gohomt tn fan-n tii ka bo na n` yuunη n` kaalaηa t` Berm Yeesu Krista nyokbn. ¹⁵ Lee, teelba-n, kpat-n ka mad kimm weriib tn to-n bii, mi na nn homr t` noon tii laa nn kal t` wadiin tii.

¹⁶ T` Sa Sangband sòkl-t n safm-t kwεεwdoolgm m` bee kakefnan mii yem n daaghomb. T` gbaama wú n t` Berm Yeesu Krista móm na, ¹⁷ bá hugl n` kwεεwa n ηmeenm, bà si-n gemmnt ka bo na n` hèm hómgu n` ημεεgt mentn n nn ba n` bohoom tii mentiin!

Joblm-n Sangband t` jugun!

3 ¹ Teelba-n, gwelηa lee, t` guur tii nnii na n` seeηjm Sangband t` jugun na Berma gwεεt yadgm weem weem tigvolheen bà vala-t wo ln ta gεtg n` man lee. ² Ta seeηjm-n t` jugun na Sangband ree-t nidbehba n niddalmba nihin, l` kotod na lag baaben tia beel n gwεεt hεn tiim. ³ Bermwii bohoo gwεεt n hèm t` jugun. Hà kee hà haflg-n, hà kaagm n` hεn na Kunida daa tarm n` hεn. ⁴ Berma hεna t` daag n` jugun. Wii beel hà saa na n` hèm bii tn gbaama-n na n` hèm bii, na n` ta ba n` hèm-b kakefnan. ⁵ Berma saa n` miig na Sangband sòkla-n, na n` la bεm n kwεεwdeb fan safh bii!

2.9 Nyaan Matewa 24.24.

Hèm-n ημεεgb t` dela!

⁶ Teelba-n, gwelηa t` gbaama-n Berm Yeesu Krista hidrn na n` dar riyen n teel hà kpaa bag na hà hèm bii ka neer l` kpaa magr wo tn da werii-n lee wii. ⁷ N` momba n` miil lan nnii ln ba na n` neer na n` kotg t` nakpaηa lee. T` wen da ba n` man, t` da kpaa waama, ⁸ hii da kpaa dow-t yem. Yanta, t` da jaarηa tyen ka hεna ημεεgb nyingu n muunu l` giid-t, ka bo na t` daa neer n` ni hii jugun. ⁹ Lag na l` da ba si huru na n` dom-t, gwεntah, t` da neera welee ka bo na n` kotg t` nakpaηa. ¹⁰ T` wen da ba n` man, t` da bahl-n na hii há kpaa bag na hà hèm bii wii daa ta jum bii! ¹¹ Ngu t` kewii na n` ni biiba kpaa bag na bà hèm bii. Bà reb hεna n jah bii nnii na bà jibm volba gwεεtn. ¹² Berm Yeesu Krista hidrn, t` gbaama welee tiibee ka tɔɔ-ba wadndina na bà hèm ημεεgb bá sòklbn ka bo na bà jum bayen bà diit.

¹³ Teelba nen lee, hèm-n hómgu l` kpaa giid-n! ¹⁴ Ka n` ni hii kpaa vala gwεεt tn hod wadgankenat tii, n` miig-wu, n` riir hà hoogun ka bo na jiwfi kpal-wu. ¹⁵ Daa la log-n-wu wo n` rafeeda, kpal-n-wu kpaluh' na n` teeln!

Seenkaawrb

Tell

¹⁶ Berma safh nigigu, wii moma safm-n nigigu ka l` la ba lanah'! Berma bεm n` man!

¹⁷ Man Foola, man hoora ka seeηa-n. Welee nnii man figaa mà nufu mà wadhii menhiin. Mà hoorb nnii.

¹⁸ T` Berm Yeesu Krista hómgu bεm n` mεmbee n` man!

Fɔɔla wadnoogrga han da hɔɔd

TIMOTEEWU

kee

————— B´ba wadgankenan bii —————

Fɔɔla hɔɔda wadgankena hã ηmεεheeduur Timotea. Timotea sa da ba na Grεεs tiin, hã nya ba na Yuudaa Krista tiin. Timotea da hefɩa Fɔɔlwu hã huru kenan. Hã kit wo hã kwεεla, Fɔɔla t ka tuum-wu kaalant l´kan ba gemm ree, wo Kɔrεent n Tesaloniik. Hã ka ba Hεfεεs kpaturu berma. Fɔɔla t hoorm-wu wadii hireh ka gbaama-wu na hã kpat hã bεm Yeesu Krista ηmεεheeda.

Wadnoogrgankenan, Fɔɔla sahl Timoteewu rarm, ka bahla-wu na Krista tiiba biiba weraa gokaat, ka ta weraa-wu ln ba na hã mad hã kpaturun tiiba lee, n han ba hã weriim lee, n ln ba na hã gbaam na bã hεm bii.

- *Hubi1^{gan}, Fɔɔla bahla na bã mad bayen n gokaat gwεεt weriitba.*
- *Hubi2^{ga} kakefnan hubi4^{gan}, Fɔɔla weraa ln ba na bã neer Krista tiiba kpaturun lee.*
- *Hubi5^{ga} n hubi6^{gan}, Fɔɔla hagla kunfɔgɔba, n kpaturun bermba, n yuummba n bã bermba, n nan kwεgdm tiiba.*

Seenb

1 ¹ Man nnii Fɔɔla, Yeesu Krista *tumta. Wú n t´juuni dahd Sangband bã herã na mà bεm welee. Yeesu Kristwii hεn nnii tn daag. ² Mà hoora wadgankena mà buhɔmga Timotee ven, ven nnii mà gwεεt hεn tiim buga mɔmga. Sa Sangband n t´Berm Yeesu Krist bã kaawl v`hεn bã si-v hɔmgu n sɔklb n nigigu!

Bii b´weraa na gokaat weriitba bo na bã he bεhgu bii

³ ¿Kpaa deer na man da ked Masedonii lee, n jow-v na v`kpat v` bεm Hεfεεs kɔrgu nii? Biiba ba kan ka weraa gokaat gwεεt.

Lee, mà gbaam-v na v`kir n ban na bã saa gokaat gwεεt weriibii ⁴ n gokudkahtii n yandaba hida hoftii, na welee kena n kpala, l`kpaa tora na Sangband diila he hã jugun. Biilm, diilhee hεna ηmεεgb ka tagaa n gwεεt hεn tiim. ⁵ Mà sahl-v welee wadii na sɔklb b`rena kwεεwhɔmrn n rarhɔmmn gwεεt hεn tiim mɔmmn bii berjɔm. ⁶ Biiba gwid welee gwεεtii kaawr n boorm n ka weraa joojoogwεεt. ⁷ Bã herã welee ka bag na bã bεm Mohiisa *bahlb weriitba, l`ba na bã kpaa mi bã t weraa tii ka ta kpaa mi bã ret bɔhɔɔ ka dihaa bã ni tii kɔtɔd mεh'.

⁸ T`ta miil na bahlb ba hɔm ka v`hεna-b n ηmεεgb wo ln gbaama lee. ⁹ T`ta miil welee na l`ba ree bahlb hɔma kaa. L`ree-b nidbεhba jugun wo bã kpaa vala bee, bã vida nidba hεn bee, bã nima Sangband bee n fubεhtiiba. B`ta hεla bã kohla kowt bee, bã kuu bã nyamba laa bã samba bee n nidkuudvolbee, ¹⁰ n yaruutba, n daba bã go n taa bee, bã gweedma yuummba bee, gokaat tiiba, n bã foor gokaat hidrn bee, n biiba bã neerm rɔta n gobiint gwεεt vn sohdg t`man tii bee. ¹¹ Gobiint gwεεt weriibii magra n Gohɔmt Sangband nn to-ma tii. Biilm, welee weraa na Sangband bagl t`hɔmgu.

Hɔmgu Sangband nn her Fɔɔlwu kuu

¹² Mà seenja t`Berm Yeesu Krista, na wii herã ηmεεgb n sahm-ma gemmnt na mà bee mà hεm ηmεεgbnbina. Biilm, wii nyana na mà magn le n rood-ma na mà hεm hã ηmεεgb. ¹³ L`ba na man, liila daa, mà da nima-wu ka dadra-wu, ka suu-wu l`bahr n na mà da kpaa mi mà reb hεna bii, ka ta kpaɩ n gwεεt hεn tiim. Gwentah lee, hã yum mà figm, ¹⁴ Saberma t hugl-ma n hã hɔmgu n sahm-ma gwεεt hεn tiim n sɔklb. T`sohda welee t`n Yeesu Krist t`laglgmn. ¹⁵ Gwεεtntina ba gobiint ka mag na baaben tia sohdg-t. Tii nnii na: «Yeesu Krista daan tant hεn na hã dah fubεhtiiba juuni.» Man nnii bã noogra. ¹⁶ Lee, Sangband t yum mà figm n sɔkl na Yeesu Krista tag n maa hεn, man, man ba na fubεhtiiba huraanɔ man, na hã werii hã kwεεwdeb kpaalaa, ka lɔg-ma wo hii nnii biiba bã nan tia hã jugun na bã nan sohdg neerm m`bee kakefnan mii bee nn ba bã tɔn.

¹⁷ Tn jeerlm ka nyoka Sangband kakefnan!

Dii n jah beeln.

Dii nnii huraa, hã bee kakefnan.

Dii neera kakefnan.

Tm I

Dii nnii hii nn kpaá yu.
L' bəm welee!

¹⁸ Mǎ buga Timotee, mǎ tɔɔ-v haglanhena l' hel *gwɛɛt bɔfɔɔtba noon gwɛɛt Sangband nn da ree n bɔfɔɔ v' jugun tii. Higr gwɛɛtii hɛn ka bo na v' teew hoodr hɔm ¹⁹ ka mad gwɛɛt hɛn tiim v' rarmn ba hɔm! Biiba dodg bayen n gwɛɛtii n bɔrii gwɛɛt hɛn tiim. ²⁰ Bá ni nnii Himeenewu n Háleksandra. Mǎ taag-ba *Saatana nuhun na l' dar bà tobr bà miig na l' kpañ hɔm na bá suum Sangband.

L' ba na bá seej̄m baaben tia jugun

2 ¹ Tii lee, má ka gbaama nooga saf̄ na t' seenbn, t' gbaam Sangband ka jobla-d ka seena-d na dii hɛra ηmɛɛḡb nidbee mɛmbee jugun. ² L' ba na t' ta seej̄m tant bermba jugun n nan ta bermvolbee mɛmbee jugun, ka bo na t' bee t' neer nigiiḡun, bɛf̄gu kuugu kpañ'. Lee wen lee, t' bee t' neer l' weraa na t' nawla tyen n Sangband hɔm ka hɛna b' magr n dn bii. ³ Bii nnii b' magr n t' juuni dah̄d Sangband ka ba hɔm na t' hɛm. ⁴ Biilm, Sangband bagl na d' dah̄ nidbee mɛmbee juuni ka bo na baaben tia miig gobiint. ⁵ Sangband dyend n jah̄ beeln. Nid hayenha n jah̄ ta beel Sangband n nidba l' huuga. Wii nnii Yeesu Krista. ⁶ Wii lɔgra hǎ neerm n faadm na hǎ dah̄ nidba mɛmba juuni. Welee weraa na vuugu Sangband nn bag na d' dah̄ nidba mɛmba juuni kuu taann. ⁷ Tii nnii Sangband nn kotg-ma na *tumta na mǎ ked n Gohɔmt ka fan-t *bá kpañ na Yuudaa tiiba bee, ka weraa gwɛɛt hɛn tiim n gobiint gwɛɛt. Man bɔfɔɔ tii ba gobiint. Mǎ kpaá hogla.

Daba n fɔḡba beeb kpaturun

⁸ Tii lee, mǎ bagl na ka la baateekana, daba seej̄m ka via bá nifi n faaga^z, tiit kpañ na bá biir bá hɛn, ka kpañ n kwɛɛwweerga, bà ni kpañ kpala gwɛɛt.

⁹ Fɔḡba lee, mǎ bagl na bá yofm bà dimt hɔm wo ln gbaama lee. Bá daa lɔɔm bá diila bá jii maantrb jugun laa, sika laalm n sika tobjilii lom laa, dimkparma yofb jugun n jahaa, ¹⁰ bá weriim bá bɛɛrm bá ηmɛɛhɔmt hɛbn. Welee beebii magra n fɔḡba bà

2.8 *Ka via mǎ nifi n faaga.* Da Yuudaa tiiba seenb hɛb nnii. Nyaan Yum²⁸an.2, n 63^{an}.5, n 77^{an}.3, n 88^{an}.10, n 119^{an}.48, n 134^{an}.2, n 141^{an}.2, n 143^{an}.6.

bɔfɔɔ na bà vala Sangband bee. ¹¹ L' ba hɔm na bá wen weraa lee wen, fɔḡba kewlgm kewluh̄ ka ba belah'. ¹² Mǎ kpaá saf̄ fɔḡwu huru na há weriim laa há vidgm daawa jugun. L' ba na há bəm suuu. ¹³ Biilm, Sangband da ree *Hadamwu saf̄ le n ree *Hɛeva. ¹⁴ ¿ HAdam nnii ln da hogln? ¿ Lag há fɔḡ nnii ln da hogl le há ka ba valg Sangband? ¹⁵ Gwentah̄ fɔga daa hǎ yuun̄ jugu dah̄b há maadb kaa. Hǎ daa hǎ ta yuun̄ jugu dah̄b ka hǎ hoñla hayenwu n tiña ka ba n gwɛɛt hɛn tiim n sɔklb, hǎ neerm ba buudm.

Kpaturun bermba n bà tɔrḡtba

3 ¹ Kpaya! Gwɛɛntina ba gobiint. Hii há bag kpaturu bermt wii miim na ηmɛɛhɔmb nnii han sɔkla. ² L' ba na kpaturu bermba bəm na nidhii nnii tiit nn kpañ na bá biir há hɛn. L' ba na há bəm n fɔḡ hayen, ka mad hayen hɔm, ka mi gwɛɛlb. L' ba na há neerm bəm hɔm, hǎ soñda saanba hɔm, ka mi weriib, ³ ka kpaá kuu daam, ka kpañ gobaḡb, ka ba bulaa, ka ba heee. L' kpañ na há vuur há niini liḡbiir kaa. ⁴ L' ba na há lɔɔm nɔmb hǎ haar jugun, hǎ bii hoñla hiyen n tiña ka vala. ⁵ Ka hii kpaá mad hayen hǎ haar hɔm, ¿ lan nnii han ba hǎ bee hǎ mug Sangband kpaturu? ⁶ L' ta kpañ na l' bəm na hii nnii há to hayenwu Sangband l' ban hiidg. Ka lag welee, l' ba l' bee l' he na hǎ weriim hayen, l' da l' he na hǎ lor, l' yaa-wu n yaagu wo Kunida. ⁷ L' ba na bá kpañ na Krista tiiba bee bakm-wu hɔm ka bo na jiwfi daa kpal-wu hǎ lɔɔ Kunida kpaan.

⁸ Tɔrḡtba lee, l' ba na bá neerm saf̄m-ba valgm, bà kpañ noora h̄areh'. L' kpañ na bá nyim daam n dewt, ka ta kpañ hɔm na bá dɛɛr liḡbiir kaa. ⁹ L' ba na bá mad kpeñkpeñgan diila Sangband nn da ree n werii bá ka tia há hɛn hee n kwɛɛwhɔmr, na gobiint refan. ¹⁰ Ka l' boo hii bagl welee ηmɛɛḡbii, l' ba na bá jahuu-wu saf̄'. Ka tiit kpañ na bá biir há hɛn, bà to-wu-b.

¹¹ Fɔḡba bá ta bag welee ηmɛɛḡbii bee, l' ba na bá neerm saf̄m-ba valgm, bà kpaá gbaf̄r nidba, ka mad bayen hɔm, ka magr na bá daagm bá jugun l' mɛngun.

¹² L' ba na tɔrḡtba bəm n fɔḡba hayen hayen ka ba na biiba nnii bá mad bà bii hɔm ka lɔɔ nɔmb hɔm bá haya jugun. ¹³ Biilm, biiba bá hɛna welee ηmɛɛḡbii bee soñda jeenlb. L' ka saf̄-ba huru na bá bee bà bɔfɔɔm Yeesu Krista gwɛɛt ka kpañ n fɔbɛf̄gu na ban tia há hɛn.

Tm I

Miib gwæet hæn tiim nn sah-t bii

¹⁴ Mâ foora-v wadgankena ka daag na maan daan v` man goorhanhenan. ¹⁵ Gwentaf ka l`boo l`hiida mà kpaas kena, wadgee ba kâ werii-v lan nnii ln ba na v`mad vyen Sangband kpaturun lee. Dii neeran. D`haar nnii kpaturu, hù ba na bibidr ka togr gobiint. ¹⁶ Biilm, Sangband kpeŋkpeŋgan diila há hel t`gwæet hæn tiim hee ba berma. Hæe nnii na,

Krista ree hayen n werii ka kitg nida.

*Vohoom Buudm t ree-wu n werii na há ba hõma,

l`saa *sangbantumtba t yum-wu,

bá faa há gwæet *bá kpaŋ na Yuudaa tiiba bee huuga,

tiga menan nidba t tii há hæn,

l`kol-wu n faaga sangbambiimn na há sohdg nyokb.

Gokaat weriib b`nan kena gokaawran bii

4 ¹ *Vohoom Buudm bõhõõ wiingan na gokaawran, nidba kod kee bà kir gwæet hæn tiim. Bà kee bà tagd biiba bá hogla ka weraa gokaat gwæet bee kaa. L`ba na welee gwæetii rena kunidba man. ² Rarbehm tiiba kee bà hoglm-ba, ka fiwla-ba. Rarbehm tiibee rarm kpiira l`bahr n na kunida lamba ba bà jugun. ³ Welee tiibee kee bà kirm yaala, ka ta kir na bá daa jum diit tiit. L`ba na Sangband ree l`mengu. D`hera welee na nid há mad d`gwæet hõm ka mi gobiint wii sohdgm l`mengu ka seenja-d na dii hera hmeëgb. ⁴ Biilm, bii Sangband nn ree bii membii ba hõm, bii kpaŋ kan na bà kirm. Gwentaf, l`ba na bá sohdgm l`mengu ka seenja-d na dii hera hmeëgb. ⁵ Sangband gwæet n seenj hena l`mengu t kit hõm d`nongan.

⁶ Ka v`doola gwæetntina v`teelba, v`bem na Yeesu Krista hmeëheedhõma, ka teg n gwæet hæn tiim gwæet n nan weriihõmb vn sohdg bii. ⁷ Dodg vyen n gokudkaft n nan goyemret! Nakm v`ni na v`nawr n Sangband!

Fõõla sahl Timoteewu hmeenm

⁸ Gbanu saklb ba hõm. Gwentaf, bn tora bii kpaŋ bii. L`ba na v`n Sangband n`nawrm beel daft. Welee hena t`daag jana n su neerm jugun. ⁹ Gobiint gwæetn, t`magra na bá sohdgm-t ka kpaas nigaa. ¹⁰ T`faml ka hena hmeëgb l`bahr n na t`ba n daagb n Sangband

jugun. Dii neeran. Dii nnii nidba memba juuni dafta. Bá tii d`hæn bee mõmba. ¹¹ Bõhõõm gwæetii ka weraa-t! ¹² Daa saa na Krista tiiba nim-v l`bahr n na fadran! Gwentaf, v`gwæelb, n v`beeb, n v`sõklb, n v`gwæet hæn tiim, n v`neerhõmm sahm tõiib! ¹³ Sah na mà taan, nawlgm vyen n *Wadbuudgan gwæet kaalb, ka hagla nidba ka weraa-ba! ¹⁴ Daa nim bii ln sir-v ka tagaa n *Vohoom Buudm bii! *Gwæet bõhõõtba da ree welee gwæetii n bõhõõ v`hæn, bermba t seenj ka deaa bá nifi v`jugun. ¹⁵ Hæm welee hõm ka sug na bá membee yum lan nnii vn ked n nongan lee! ¹⁶ Miim ln ba na v`neer lee, ka ta mi lan nnii ln ba na v`weriim lee! Hæim welee ka bo na l`nan dah v`jugu n nan bá kewla-v bee juuni!

Fõõla gbaama Timotee na há sahm Krista tiiba rarm

5 ¹ Daa nyagdgm dakpalmwu kakaku! Doolgm há kwæewr wo vyen v`sa, ka doola kwæelba kwæewa wo vyen v`teeldaba! ² Ta doolgm fõgkpalmba kwæewa wo vyen v`nyamba, ka doola fõgkaaba kwæewa wo vyen v`teelfõgba! Hæm welee n kwæewhõmr!

³ Lõõm kunfõgba jugun nõmb hõm! Bá neer bayen bee mõmba. ⁴ Ka kunfõghii ba n bii laa yakii, l`ba na hí kiigm há jugun! Welee weraa na hi hmeela hi reba bii ban her-hi bii. Welee beel Sangband loogu.

⁵ Kunfõga mõm nnii há kpaŋ n hii na há kiigm há hæn wii. Há lõõ há daagb Sangband hæn ka seenja nyingu n muunu ka gbaama na d`tõrgm-wu. ⁶ Kunfõg há neer ka hena hæn sõkla bii wii lee, l`ba na bá kom-wu há neer. ⁷ Ln ba na v`deedgm-ba tii nnii ka bo na hii daa yum tiit na há biir bá jugun. ⁸ Ka hii kpaas kiig há haar jugun, hayen há dahja mõmga jugun, há miim na há gwid gwæet hæn tiim kaawr. Há gwædg n kwæen n hii há kpaŋ na Krista tii wii jugun.

⁹ Há ba na bá hewl kunfõgba jugun wii ba na há ta bina kwefroond, ka yal myen. ¹⁰ L`ba na bá miim-wu há hmeëhõmb kaa, ka dow há bii hõm, ka sohdg saanba há neermn hõm, ka hig sangbantiiba nakpai, ka tõrg kunyõtiiba, ka ta nak há ni n hæn hmeëhõmt. ¹¹ Daa la hewl kan kunfõgkaaba, l`kõtõd na l`wen vida n ban bá ka bag na bà mõõg yaala, welee beebii t ka hena bà doda bayen n Krista ¹² ka lõõla bayenwu yaagun na bà gwid ban da foog n foorm há hidrn wii kaawr. ¹³ Ban la bag na bà mõõg yaala lee, ka kpaas bag

Tm I

na bà hɛm bii, ka yɔhwa n haya ka loola bá noora t' kpaɛ na bá ret tiin, ka gwɛɛla yɔh', ka vuudra toora n haya.

¹⁴ Tii kaa nnii mà nn bagm na bà mɔɔg yaala hɛb, bà meed bii, bà kiigm bá haya hɛn, ka bo na rafeedba daa way n welee bà tulg-t hoogu. ¹⁵ Bá ni biiba fetg Kristwu kaawr gwidm n ka tagd *Saataana.

¹⁶ Ka Krista tii fɔghii ba n kunfɔgɔba haa, l' ba na há kiigm bá jugun ka bo na l' daa hewl kpaturu jeegu. Lee wen lee, kpaturu bee hù loom nɔmb kunfɔgɔba bá ba bayen bee jugun.

Kpaturun bermba jugun gwɛɛt

¹⁷ Bermba bá kpaɛaa kpaturu hɔm bee mag na bà sohdg jeerɔb tɔmb mref', bá kuu bayen ka ta faa Sangband gwɛɛt bee mɔmba.

¹⁸ Biilm, l' hɔda *Wadbuudgan na: «*Daa fiid naagɔb noor b' wen tɔra-v kpam ηmɛɛgt!*» L' ta hɔda na, *há hɛna ηmɛɛgɔb wii, l' ba na hà sohdg hà fat.*

¹⁹ Daa tii na hii tulg kpaturu bermhiiwu hoogu ka nidba bareh laa bataɛba kpaɛ jɛhr halafa kaa! ²⁰ Nyagdgm bá hɛna fubɛhii bee nidba nɔngan ka sug na volbee he fobɛhgu bà daa tag welee hurhoo!

²¹ Mà baɛla-v tintii Sangband n Yeesu Krist n *sangbantumtba nɔngan. L' ba na v' valgm l' mɛnguu ka kpaɛ ηmeta hii hɛn laa ka kpaɛ baal v' niinin tiiba.

²² Daa kpidoov v' dee v' nifi hii hɛn ka bo na há fubɛhga daa kpen v' jugun! Ven v' mɔma, kpat v' bɛm *kel kel.

²³ Wo vn ba n bɛhii hɛruv v' raawt jaarɔa-v lee, daa nyim nyaalm n jah, ta bowiim daam jah'!

²⁴ Biiba fubɛhii ba wiingan l' kpaɛ gemm na bà jahuu-ba, volba rei ba fohmɔgan. ²⁵ Ta welee nnii ban miigaa ηmɛɛhɔmt, t' la ba fohmɔgan tii, l' nan rea-t.

Yuumba n bà bermba gwɛɛt

6 ¹ Bá ba na yuumba bee valgm bá bermba ka bo na hii daa gwɛɛl bɛhgu Sangband n Gohɔmt l' jugun! ² L' kpaɛ na yuumba bá bermba ba na Krista tiiba bee nim-ba ka diila na bá bermbee ba na bá teelban. L' ba na bá hɛm bá ηmɛɛgɔbii hɔm l' yata, l' kɔtɔd na bá wayaa n bà ηmɛɛgt bee ba na Sangband bii dn sɔkla hii nnii.

Gokaat n gobiint Sangband gwɛɛt weriitba

Ln ba na v' weriim ka gbaama na bà hɛm bii nanaf'. ³ Ka biiba bee ka weraa gobɛft ka kpaɛ tagd t' Berm Yeesu Krista gwɛɛt, ka ta weraa gwɛɛt t' rota n gwɛɛt hɛn tiim ret, ⁴ bà weraa bayen l' baɛr n na l' jɔmlg-ba. Bà kpaɛ mi bii, gobeedyemrem n gowiib bɛhii mada-ba. Welee kena n nɔmmɔlb, n kpala, n suut, n diilbɛha nidba jugun. ⁵ Welee ta kena n gobeedyemrem bá geewa ka kpaɛ yu gobiint bee huuga. Bà diila na gwɛɛt hɛn tiim ba na huru huufu nnii ban tagaan na bà yuuj kwɛgdm.

⁶ L' ba welee biilm na gwɛɛt hɛn tiim ba na kwɛgdberrmm miimn ka nida yu na hɛn ba n bii magra n wun. ⁷ ¿ T' daan tantntina hɛn ka mad biin? Ta welee nnii tn nan kulaa ka kpaɛ mad bii. ⁸ Tii lee, ka t' gbe n ka ba n diit n dimgu, l' taara welee. ⁹ Gwentafaa, biiba diila t ka kulaa kɛgt jugun, l' saa na bá loo tarmɔgan. Welee tiibee loo torgan l' baɛr n diilbɛha hà hɛhr-ba na bá hɛm b' kpaɛ hɔm bii. Bá diilhee loola nidba kuumn ka saa bà boor. ¹⁰ L' ba na liɔbiir kaa dɛrm ba na bɛhgu mɛngu bilga nnii. Biiba hera welee l' fiwl-ba n gwɛɛt hɛn tiim huru bá ka ju kunyɔɔu kɔd, l' ba na l' reda bà mɔmba bà man.

Gwɛɛt hɛn tiim hoodr tab

¹¹ Ven, ven ba na sangbantii ven, kirm welee mɛnguu! Bɛm sɔbb ka nawla vyen n Sangband, ka ba n gwɛɛt hɛn tiim, ka hugl n sɔklb, ka la haɛr, ka ta ba bulaa! ¹² Tam hoodr d' ba na gwɛɛt hɛn tiim red dii! Sohdg neerm m' bee kakeɛnan mii nifi hirih'! Welee neermii kaa nnii Sangband nn roodg-v. Da yahdg v' noor n bɔhɔɔ nidba kɔd nɔngan na tia Krista hɛn. ¹³ Sangband saɛl want mɛnt neerm. Yeesu Krista da yahdg hà noor n bɔhɔɔ gobiint Fɔɔns *Filaata nɔngan. Sangband n Yeesu Krist bà nɔngan nnii man haɛla-v ¹⁴⁻¹⁵ na v' mad baɛlbii hɔm ka ba yagah', ka kpaɛ n tiit na bà biir v' hɛn kakeɛnan goor Sangband nn nan rea t' Berm Yeesu Krist d' werii dii.

Biilm, Sangband ba dyen.

Dii nnii hɔmgu bilga,
huraamba Huraa,
bermba Berma.

¹⁶ D' kpaɛ ku,
d' gool wiinga kiiga
hii nn kpaɛ hà bee hà geedg kee ni.

Tm I

Hii kpaɔ yuu-d,
 hii kpaɔ hɔ bee hɔ nyaan-d.
 Dii hefi n jeɔɔb n gemmɔt kakehnan.
 L' bɛm welee!

Fɔɔla gbaama Timotee na hɔ safɔm kwɛgdm tiiba rarm

¹⁷ Bahɔm waagankena kwɛgdm tiiba na bɔ mug bayen! Bɔ daa jahrm bayen, bɔ daa lɔɔm bɔ daagb kɛgt t' kpaɔ hiida tii hɛn! Bɔ daagm Saɔgband jugun! Dii safi-t kɛgtii mentii kpaalaa na t' bɛm nyaagbn. ¹⁸ Ta bahɔm-ba na bɔ hɛm hɔmgu, na bɔ hɛm ɔmɛɛhɔmt kɔd, ka safi n kwɛɛwhɔmr, ka raar ban ba n bii! ¹⁹ Ka bɔ hɛna welee, bɔ kolma su kaa kɛghɔmt mɔmt ka sug na bɔ nan yuunɔ neerm mɔmm.

Bahɔmkaawrb n seenɔb

²⁰ Hai Timotee! Mad hɔm bii Saɔgband nn sir-v bii! Daa lɔɔm nɔmb gwɛɛlyemreb b' rɔta n gwɛɛt hɛn tiim reb bii jugun! Daa lɔɔm nɔmb gwɛɛlb b' higr nidba nn kɔkma na miib bii jugun! ²¹ Biiba lɔgra welee na bɔ ɔmɛɛgb nnii n bɔrii bɔ gwɛɛt hɛn tiim.

Saɔgband hɔmgu bɛm n`man!

Fɔɔla wadrehɔrga hɔn da hɔd

TIMOTEEWU

kee

————— B' ba wadgankenan bii —————

Fɔɔla hɔda wadgankena hɔ ɔmɛɛheeduur Timotea. Hɔ bahɔmkaawrb beel kɔ ni. Fɔɔla ba sargan, hɔ tuurmba kɔd t nyab hɔ man. Hɔ miil na hɔ kuum ba nyɔh', hɔ ka bɔhɔɔ Timotee na l' hera nnii.

- *Hubi1^{ga} kakehnan hubi2^{ga} vug13^{un}, Fɔɔla seenɔ hɔ gwɛɛt sohdgtwii hɔm ka gbaama-wu na hɔ hɛm hɔ ɔmɛɛgbii hɔm. Hɔ safi-wu ɔmeenm ka deeda-wu hɔn werii-wu bii. Hɔ ta gwɛɛla n wun l' hel hɔ kpaɔ tiiba neerm, ka ta wayaa ka bɔhɔɔ-wu hoodr hɔn ba hɔ tam dii n kunyɔɔɔ hɔn ba hɔ di hɔ ɔmɛɛgbiiin kuu.*
- *Hubi2^{ga} vug14^u kakehnan hubi4^{ga} vug5^{un}, Fɔɔla weraa-wu ln ba na hɔ mad kpaturu lee, n ln ba na hɔ mad hayen n bɔ gɔntra gobiint gwɛɛt bee lee. Hɔ ta bahɔmka-wu na hɔ miim na biiba ba bɔ vidg kpaturu jugun. Lee, hɔ ka safi-wu ɔmeenm ka deeda-wu bii b' da gɛtg hɔ mɔma jugun Timotea nɔmbn bii. Hɔ ta bɔhɔɔ-wu na hɔ miim na bii b' hɔd bɔ tia Krista hɛn bee bii nnii. L' gbaama nan na Timotea kpat hɔ mad ɔmɛɛgb ln taag hɔ nuhun bii hɔm.*
- *Hubi4^{ga} vug6^u kakehnan vug22^{un}, Fɔɔla fɛla wadgee ka bɔhɔɔ-wu ban ba bɔ kuu-wu lee, ka hɔh-wu na hɔ kenm weem Roomaa kɔrgun ka ta bɔhɔɔ-wu hayen hɔ diila jugu jugu gwɛɛt.*

Seenɔb

1 ¹ Man nnii Fɔɔla, Yeesu Krista *tumta. Saɔgband sɔkl n hɛm na mɔ kitg welee. Man fanl neerm ln bed na l' nan safi-t t' n Yeesu Krist t' laglgn mii gwɛɛt. ² Mɔ hɔora wadgankena mɔ buhɔmga Timotee ven. Sa Saɔgband n t' Berm Yeesu Krist bɔ si-v hɔmgu n sɔklb n nigigu!

Foola seenja Sangband Timotea kaa

³ Mà seenja Sangband na dii herà h̄m̄εε̄gb̄. D' kowt nnii man h̄ena mà rarmn ba h̄om wo mà yandaba rem dela. Mà ta seenja Sangband na dii herà h̄m̄εε̄gb̄ ka deeda v' h̄en mà seenbn, mig nyingu laa muunun. ⁴ Ka má deedg v' kuumb h̄en, l' ka boo mà m̄oog-v nyaanb, lee, l' hugl-ma n nyaaḡb. ⁵ Mà la deera na v' gw̄ε̄t h̄en tiim ba m' jugun. Gw̄ε̄t h̄en tiimii nnii v' yog Lowiiswu n v' nya H̄eniis nn manna ka ban. Mà tia na mii ta beel v' ni.

Mad h̄om k̄εgt In taag v' nufun tii!

⁶ Tii kaa nnii man deeda-v tintii. Nakm v' ni ka himaa h̄omgu Sangband nn sir-v kuu mà wen da dee mà nifi v' jugun lee wen! ⁷ ¿ *Vohoom Sangband nn sir-t mii sahl huru na fobef̄gu mad-tn? Yanta m' sahl-t gemmnt n soklb, ka ta sahl-t na t' bee t' mad tyen.

⁸ Jiw̄hi daa kpalm-v felah l' bahr n Goh̄omt vn ba v' reem ka b̄oh̄o l' h̄el t' Berma jugun tii! Daa ta b̄em n jiw̄hi n man, man, man ba sargan Berma kaa man! Sangband sira-t gemmnt. Hewl nan mà jugun t' jum kunȳoju Goh̄omt kaa! ⁹ Dii dahra t' juuni n h̄oh-t na t' b̄em d' reba. D' ba h̄e welee l' bahr n t' h̄m̄ε̄h̄omt kaa. D' herà welee wo dn da lo na l' da l' b̄em lee, n d' h̄omgu ka tagaa n Yeesu Krist tant ban koolg. ¹⁰ Gwel̄h̄a lee, d' ree n saa na t' nyaan-ku ka tagaa n Yeesu Krista daanm. Wii nnii t' juuni dahda, wii diira kuum jugun. H̄à tag n Goh̄omt n saa na t' miig neerm m' kpaá difaa mii. ¹¹ Goh̄omtii kaa nnii Sangband nn lo-ma na d' gw̄ε̄t fanta n d' *tumta n d' gw̄ε̄t weriita. ¹² Tii kaa nnii man la ju kunȳoju ka ta kpañ n jiw̄hi m̄fh'. Mà miil hii man daag h̄à jugun wii. Mà tia na Sangband ba n gemmnt na d' kiigm dn sir-ma bii jugun kakefnan yaagu yaam goor m̄fh'. ¹³ Log nan rarm gw̄ε̄t man sir-v tii v' kpat v' mad-t ka tia Yeesu Krista h̄en ka sokla nidba! Neer t' jugun mà dela! ¹⁴ Lee, kpat v' mad Sangband nn sir-v bii ka tagaa n Vohoom Buudm m' ba t' ni ka t̄ra-t mii!

H̄on̄esif̄oora h̄meenm

¹⁵ V' m̄om miil h̄om na H̄asii tiibee m̄embee gw̄id-ma kaawr. Bà ni nnii Fiḡeelwu n Herm̄ogeena. ¹⁶ H̄on̄esif̄oor lee, Berma ree h̄à h̄omgu h̄à werii h̄à haarii mendii l' bahr n na wii da doola mà kw̄ε̄wr

heruf'. Man la ba sargan lee, jiw̄hi ba kpal-wu mà kaa. ¹⁷ Yanta, h̄an da taan *Roomaa lee, n filuu ka bag-ma kakefnan n dan n yum-ma. ¹⁸ Berma si-wu Sangband h̄omgu yaagu yaam goor! Ta miil h̄m̄ε̄gt h̄an her-ma H̄ef̄ees tii mentii.

B̄em Krista tawdh̄oma!

2 ¹ Mà buga, ven lee, haf̄l̄gm vyen n h̄omgu Yeesu Krista nn her-t kuu! ² Werii vn sohdg mà man nidba k̄odgu n̄ongan bii, l' ba na v' ta to-b biiba vn yu na bà mag na bá tiim bá jugun ka ba ka bee bà ta werii-b volba bee. ³ Tii v' sohdg v' kunȳoju v' jum-ku wo Yeesu Krista tawdh̄oma! ⁴ Tawda nn ba lee, ka h̄à bag na h̄à h̄e h̄m̄ε̄gb̄ h̄om na l' magr n h̄à da sohdg-wu wii, l' kpañ na h̄à yaagr n jeent wee. ¿ Laa bee? ⁵ H̄ii h̄à sol ka bag na h̄à di jugun wii, l' ba na h̄à valgm kilh̄ii bah̄lb. ¿ Laa bee? ⁶ Kpamb kpaad h̄à gir h̄à giidm wii, ¿ lag wii beel h̄à b̄em noogr na h̄à lem h̄à dikah̄b? ⁷ Diilgm h̄om man b̄oh̄o-v tii jugun! Saberma ba h̄à t̄org-v na v' hom l' m̄enguu.

Deer Yeesu Krista jugun!

⁸ Deedg Yeesu Krista jugun! H̄à da ba na *Daviida yakiigan n kuum n himt kpiimba huuga wo Goh̄omt man faa tii nn b̄oh̄o lee. ⁹ Welee Goh̄omtii kaa nnii man ju kunȳoju ka ba konan wo nidb̄efa. Gwentah̄aa, Sangband gw̄ε̄t lee, tii kpaá ba konan. ¹⁰ Tii kaa nnii man tia ka sohd̄a l' m̄enguu biiba Sangband nn bantg bee kaa, ka bo na l' dah̄ bá juuni ka tagaa n Yeesu Krista, na bá da bà yuun̄ nyokb b' bee kakefnan bii. ¹¹ Gw̄ε̄tntina ba gobiint:

Ka t' n wun t' kp̄ii,
t' n wun t' nan ba t' neer.

¹² Ka t' kpat ka nawr n wunaa,
t' n wun t' nan jum huraant.
Ka t' kii na t' kpaá mii-wu,
h̄à nan ta kii na h̄à kpaá mii-t.

¹³ Ka t' kpaá mad t' gw̄ε̄t,
wii mada h̄à gw̄ε̄t.
H̄à kpañ h̄à bee h̄à kii
há m̄om h̄an bed tii.

Tm II

Faam gobiint gwæet hóm!

¹⁴ Deedgm ka bafla bá mæmbee Sangband nongan na bá saa gobeedyemrem! Welee hæbii kpaá tóó bii ka l' kpafl na l' kofla bá kewla bee. ¹⁵ Nak v` ni v` bæm na nid há magr Sangband nongan wii, ημεεheed jiwfi nn kpaá kpal hà ημεεγb kaa wii, há faa gobiint gwæet hóm wii! ¹⁶ Gwid tataggwæet kaawr! T` kofla nida gwæet hæn tiim. Biilm, biiba bá tóó bayenwu welee beebii bee boora n gwæet hæn tiim. ¹⁷ Gwæet t`ror bá ni tii tona nódgu kú ju nida gbanu menu kuu. Bá ni nnii Himeenewu n Filæta. ¹⁸ Bà dodg bayen n gobiint gwæet n ka bóhóó na kpiirma fetg himtgm. Ban hena welee lee, ka kofla nidba gwæet hæn tiim.

¹⁹ Gwentafl lee, boboga Sangband nn koolg free hafra gerafl. Há lamba nnii na: *Saberma miil hà reba*. Ta volha nnii na: *Há hoh Saberma hidr wii, l' ba na há gwid bæhgu kaawr!*

²⁰ Habermrn nn ba lee, ¿ sika n ligbiir sumii n jaf beelnn? Sumtei n wombii ta bea! Sika n ligbiir rei nnii ban mad kasant gooran. L`saa volhii lee, bà mad-hi goyemrefhan. ²¹ Tii nnii há kir weriibefb man bed bii membii wii nn ba hà bæm na sumga ban kee bà mad kasant goora kee nnii, l' kótóó na Saberma hefl-wu. Há ba daft hà berma nongan. Há mag na hà hém ημεεhómt.

²² Kirm kuliitn neerbefm ka bag na v` bæm sóbb, ka ba n gwæet hæn tiim, ka hugl n sóknb, ka ba nigiiigu n biiba bá hoh Saberma hidr n bà kwæwfeel bee! ²³ Gwentafl lee, dodg vyen n joojoogwæet n gwæet t` kpafl n jugu tii! Welee gwæetii kena n kpala. ²⁴ L`ba na l' kpafl na Saberma ημεεheedwu n nidba bá kpalm taa! L`ba na há sohdgm baawenwu hóm, ka weraa ka sohda bá kia-wu bee, ka mi bá róta há gwæet bee leedgm. ²⁵⁻²⁶ ¿ Wen ba há miig na Sangband ba d` werii-ba gobiint bà rarm kpena? Lee wen bà lagii neerm, bà riir Kunida torga ká mad-ba sargan kee ni, bà kir hà ημεεγb.

Gokaawran bæhgu gwæet

3 ¹ Miim hóm na gokaawran, neerm kee m` bæm gemm! ² Nidba kee bà bæm butoogu, ka fæba ligbiir kaa, ka jafra bayen, ka weraa bayen. Bà kee bà suum Sangband, ka kpaá vala bá reba, ka kpaá mi ban seerja na ven hëra ημεεγb lee, ka kpaá vala bii b`ba na Sangband reb bii. ³ Bà kpaá kee bà sóklm bá nidtaaba, ka mad-ba bà kwæwan, ka vuudra toora. Bà ta kpaá kee bà miim

bayenwu madm, ka neer kpaam dóm dela. Welee tiibee kpaá kee bà bagm hómgu felaf!. ⁴ Bà kee bà róom nidba, ka kpaá hiwla bayen. Bayen weriib jómpla-ba, bá ka tagd neerm kaa ka saa Sangband. ⁵ Bà kee bà yum-ba l' boo bà sókla Sangband, l' ba na tulgu mómgu kpafl bà ni. Ven lee, dodg vyen n welee tiibee!

⁶ Bá ni biiba yóhwa n haya ka hogla fógf t` hugl n fubehii ka tagd neerm kaa tii. ⁷ Fógfii laft nyaaga na t` kpeljan, ka ta kpaá bea na t` miig gobiint mefl. ⁸ Wo Yaanæswu n Yambæes^z ban da róta *Mohiisa gwæet lee, ta welee nnii welee tiibee nn ta róta gobiint. L` haamra bà rarm kpaalaa, bà gwæet hæn tiim t ka kpaá tón, l' kóhd-ba. ⁹ Welee tiibee kpafl bà bee bà san n nongan l' bafir n na l`ree bá tilanneerm n werii nidba mæmbea nongan wo ln da fier liila daa Yaanæswu n Yambæes lee.

Kpat v` nawr n vn kpelj bii!

¹⁰ Ven lee, vii tag-ma l' mænguun. Hómra mà weriib n tógii mà beeb. Miil mà diila n mà gwæet hæn tiim n mà kwæwdeb n mà sóknb n nan mà nongan kena! ¹¹ Ta miil lan nnii ban dadr-ma mà jum kunyóru Hantiyóos Fisidii tantn n Híkóónyóm n nan Liistr kórnin lee. ¿ Dadrteb nnii ban ba dadr-ma? Gwentaflaa, Berma rea-ma l' mænguun.

¹² Ta welee nnii ban kee bà dadrm biiba bà bag na bà neer ka nawr n Yeesu Krist bee. ¹³ Nidbëft n gokaat tiit lee, t` kee t` ημεεhém tyenwu bæhgun kpaalaa. T` kee t` hoglm nidba, bà ta hogla-t.

¹⁴ Ven lee, mad hóm bii vn kpelj n sohda n v` kwæwr mënd bii! Miil biiba bà kpelj-v welee bee. ¹⁵ Biilm, v` bugan n jana, miil *Wadbuudgan gwæet. T` ba t` bee t` si-v rarbiilm. Mii safl nidwu jugu dafb ka hà tia Yeesu Krista hæn. ¹⁶ Sangband sira nidba diila le bà hoor Wadbuudgan gwæetii mentii. T` ba daft na t` weriim gobiint, ka kir b` kpafl hóm bii membii, ka maantra b`ba bæhgu nida neermn bii, ka ta weraa neerm m`ba sóbb mii. ¹⁷ T` hëna welee ka bo na l`maantrm ka demaa nid há nawr n Sangband wii na há beem ka hëna ημεεhómt.

3.8 Yaanæswu n Yambæesa ba na hida *Yuudaa tiiba nn da bafir *Hëjift taadba bá da róta Mohiisa gwæet bee nnii.

Faam Sangband gwæet!

4 ¹ Mâ gbaama-v tintii n kwægdi Sangband n Yeesu Krist bà nongan. Yeesu Krista kee hà yaa neermba n kpiirmba n yaagu. Hà daanm n há huraant hidrn, mà gbaama-v na ² v`faam Sangband gwæet. Tagd ka faa ka l`la ba lanah`! Veniim nabiir ka nyagda, ka bahla! L`ba na v`weriim ka ju kwæwr!

³ Biilm, vuugu kena nidba nn kpaá kee bà bagm na bà kewlgm gobiint gwæet ka tagd bayen bà gbani nn sokla bii. Bà kee bà kproglm weriitba bà kpama na bá bõhõom-ba bee nn sokla na bà hom tii. ⁴ Bà kee bà nyõdm bà tobha na bà kpaá bag na bà kewlgm gobiint gwæet ka kewla gokudkaft. ⁵ Ven lee, mad vyen hõm! La tii v`jum kunyõõu welee! Faam Gohõmt hõm! Bẽm na Sangband ñmẽẽheedhõma mõma!

Fõõla bahla Timotee na hà goora keda difm

⁶ Man lee, vuugu fetg taanm na bà log-ma bà vid. Mà kuum ba nyõh`. ⁷ Mà teewra hoodhõmr. Mà sela n dif. Mà kpat ka mad mà gwæet hen tiim. ⁸ Gwelõõa, jugun deb fat hõda-ma. Tii nii jugu dahb degrga. Berma ba na yaagu yaadhõmn. Wii kee hà to-ma-ka yaagu yaam goor. Lag mayen n jah nii han kee hà to welee deegree. Hà kee hà ta to-ka biiba bà hõd n soklb hà daanm goor bee.

Fõõla bõhõõ Timoteewu hà gokaawrt

⁹ He gemm v`daan weem! ¹⁰ Demaasa nyab n saa-ma. Hà sokl tantntina hen neerm kaa tagdm le n san Tesaloniik kõrgun. Kẽẽrẽẽswii t san Galasii tantn. Tiita t san Dalmasii tantn. ¹¹ Lukaas n jah kpat mà man. Ka v`kena, v`n Markuus n`daan na hà bee-ma dahft kõd Sangband ñmẽẽõbn. ¹² Tisiik lee, mà tomra-wu Hẽfẽẽs kõrgun.

¹³ Vn kee v`kenm lee, v`log-ma mà tuõbermgõu Kaarfõsaa, Torwaas kõrgun! Lag v`ta log-ma wadii, gbant rehii mõmhii!

¹⁴ Kudt Hãleksandra hera-ma bẽhgu l`kpaah jah'. *Berma nan faada-wu l`mẽnguu*^z. ¹⁵ Mug-wu n vyen! Hà vidg t`jugun n kirm t`weriib.

¹⁶ Bá wen da kalg-ma yaagu tand jugun noogrm, hii da ba jefnt mà kaa. Baawena da sela n saa-ma. Sangband waa-ba bà bẽhguu.

4.14 Gwæetii ba Yum62^{gan}.13.

¹⁷ Berma n jah da jefnt mà kaa. Wii da sira-ma kwægdi na mà bee mà faam Gohõmtii mẽntii. Bá da ba kan ka *kpaah na Yuudaa tiiba bee mẽmbee da homra-t. Wii da ta ree-ma diidgu noon.

¹⁸ Berma ba hà reem-ma bẽhgu mẽngun l`nan dah mà jugu ka ked n man sangbambiimn hà huraantn. Bá nyõkm Berma kakefnan! L`bẽm welee!

Seenb

¹⁹ Seenj Firsiiwu n Hãkiila, n nan Hõnesifõõra haarii mẽndii! ²⁰ Hẽerasta kpat Kõrẽent kõrgun. Mà saa Tõõrfimwu Milẽet kõrgun na hà namtn kpaah hõm.

²¹ He gemm v`daan hawet vuugu ban taan! Hẽebulwu n Fudẽẽswu n Liinwu n Kulodiiwu n nan teelbee mẽmbee seenja-v.

²² Saberma bẽm v`man, hà hõmgõu ta ba n`man!

Fɔɔla wadga fan da hɔɔ

TIITWU

kee

————— B´ba wadgankenan bii —————

*Fɔɔla hɔɔda wadgankena h̄a ηmεεheeduur Tiita. H̄a da hɔɔda-wu wadgee h̄a ba nyaam huuga tant ban hoh na Kerεεt tiin. Tiita da *kpaɥ na Yuudaa tiin. H̄a hera ηmεεgb̄ hɔm l´wen da ba gemm n Fɔɔlwu Kεrεεnt kpaturun lee wen. Fɔɔla da lo-wu kan na h̄a tɔrg kan kpaturu na h̄u maantr huyen.*

- *Hubi^{19an}, Fɔɔla seenja Tiit ka deeda-wu beeb homb In ba na kpaturu bermba bεm n bii.*
- *Hubi^{29an}, h̄a saɥl-wu rarm l´hεl Krista tiiba jugu jugu, wo kpalmmba n kaaba n yuummba.*
- *Hubi^{39an}, h̄a bɔhɔɔ-wu na h̄a deedgm Krista tiiba b̄a ηmεεgt, n In ba na b̄a neer nigiiḡun ka kpaɥ raar taa. H̄a togla wadgee ka saɥ Tiitwu hagla jugu jugu.*

Seenb

1 Man nnii Fɔɔla, Sangband ηmεεheeda, Yeesu Krista *tumta. Lee, m̄a ka weraa biiba Sangband nn kɔtg bee ka bo na b̄a tii d´hɛn b̄a miig gobiint b̄a neer l´magr n dn. ² Lee, b̄a daagm neerm m´bee kakeɥnan mii hɛn! Neermii, Sangband da beda na d´nan saɥl-t-m tant ban koolg. Dii kpaɥ hogla. ³ Ln dan n mag n dn lee, d´ree welee n werii, t´juuni daɥd Sangband t lo-ma na m̄a faam gwεεtii.

⁴ Tiit, ven nnii man floor wadgankena. Ven nnii m̄a buhɔmgma mɔmgma t´gwεεt hɛn tiim laglgmn. Sa Sangband n t´juuni daɥd Yeesu Krist b̄a si-v b̄a hɔmg n b̄a nigiiḡu!

Kpaturu bermba kalgrb

⁵ M̄a saa-v Kerεεt tantn na v´fεlg maantrb bii b´da god kan bii, na v´kalgr kpaturi bermba kɔrnhiin menhiin ka tagd wo man da baɥl-v lee. ⁶ Kpaturu berma nn ba lee, l´kpaɥ na tiit bεm na b̄a biir n h̄a jugun. L´ba na h̄a bεm n fɔg hayen, h̄a bii tia Sangband hɛn, b̄a kpaɥ tula-hi hoogu kuugu, hi vala hɔm. ⁷ Biilm, l´ba na kpaturu berma hεm h̄a ηmεεgb̄ hɔm Sangband haarn. L´ba na h̄a hεm-b tiit kpaɥ na b̄a biir n h̄a jugun. L´kpaɥ na h̄a bεm na wii beel l´bee, ka loɔ kwεεwweerga, ka kuu daam, ka ba gobaḡb. L´ta kpaɥ na h̄a dεr liḡbiir kaa. ⁸ Gwentah lee, l´ba na h̄a soɥdgm saanba hɔm, ka sɔkla hɔmg n h̄eb, ka miigaa gwεεlb, ka ba sɔbb, ka ba buuda, ka ta mad hayen hɔm. ⁹ Kpaturu berma ba na h̄a nawr n gobiint gwεεt fan soɥdg t´man tii ka bo na h̄a bee h̄a haglm nidba gobiint weriibn. L´saa, b̄a rota h̄a gwεεt bee, h̄a ta werii-ba b̄a ret kɔɥla tii.

Fɔɔla taawa hoodr n gokaat weriitba

¹⁰ Biilm, nidba kɔdgu kpaɥ sɔkla na b̄a valgm gobiint gwεεt. B̄a weraa goyemret, ka hogla nidba. B̄a kɔdgu ba na *Yuudaa tiiban. ¹¹ Kir n ban na b̄a daa hεm welee! L´kɔtɔd na b̄a hamtra nidba kɔdgu dahii, ka weraa bii b´kpaɥ magr bii na b̄a yuuij m̄ liḡbiir. ¹² Kerεεt tiiba ba na gokaat tiitn, kpam dɔm mɔmmn. B̄a ba waamt, ka bag na b̄a jum juuɥu. ǀ Lag bayen b̄a *gwεεt bɔhɔɔthii da beda welee? ¹³ ǀ H̄an da bed tii kpaɥ ba gobiint? Tii kaa nnii man gbaama-v na v´nyagdgm-ba kakaku, lee wen, b̄a bee b̄a yuuij gwεεt hɛn tiim mɔmm, ¹⁴ b̄a daa tagd Yuudaa tiiba gokudkaɥt kaa, ka ta kpaɥ vala nidba baɥlb. B̄a gwid gobiint gwεεt kaawr. ¹⁵ Wantii mentii ba kelaɥ hii h̄a ba *kel kel wii nɔngan. B̄a hawlg bayen n ka kpaɥ tia Sangband hɛn bee lee, l´mεnguu ba na kirbn. Welee tiibee rarm n b̄a diila haaw kpirah'. ¹⁶ B̄a jahra bayen na bee miil Sangband, l´ba na ban hɛna bii mεmbii weraa na b̄a kpaɥ mii-d mεɥ'. Lag bii nidban. B̄a kpaɥ vala-d ka ta kpaɥ magr na b̄a hε hɔmg n kuugu felah'.

Fɔɔla saɥl Tiitwu rarm l´hεl kpaturun tiiba jugu jugu

2 ¹ Ven lee, l´ba na v´weriim gwεεt t´magr n vn soɥdg t´man tii! ² Bɔhɔɔm kpalmmba na b̄a mad bayen hɔm, b̄a neerm saɥ valgm, b̄a miigaa gwεεlb! Na b̄a gwεεt hɛn tiim haɥr, b̄a hugl n sɔklb, ka la mad hɔm. ³ Ta bɔhɔɔm fɔgkpalmmba na b̄a neerm magr

Tt

wo fɔ̃gba bá to bayen Sangband bee! Bá daa gbafɔ̃ nidba, ka kpaá nyi daam n dewt! L`ba na bá weriim weriíhɔ̃mb, ⁴ ka safɔ̃ fɔ̃gkaaba rarm na bà bee bà sɔ̃klm bá sidba n bà bii. ⁵ Na bá miigiim gwɛɛlb ka kpaá fɛna yem yem, ka lɔ̃ɔ̃ nɔ̃mb bá haya jugun hɔ̃m, ka hugl n sɔ̃klb, ka vala bá sidba ka bo na hii daa bee hà gwɛɛl Sangband gwɛɛt jugun bɛhgu.

⁶ Kwɛɛlba lee, joblm-ba na bà neerm bɛm hɔ̃m! ⁷ Ven v` mɔ̃ma, fɛm ɔ̃mɛɛhɔ̃mt na bà tɔ̃giim-v! Weriiim hɔ̃m l` safɔ̃ valgm! ⁸ V` weriib bɛm sɔ̃bb, ka sug na hii daa bee hà rɔ̃tg kan tiit. Lee wen, t` rafɛdba kpaɔ̃h bà yuɔ̃r tiit na bà biir t` jugun, lee, jiwɛhi kuu-ba.

⁹ Yuumba lee, bɔ̃hɔ̃ɔ̃m-ba na bá valgm bà bermba hɔ̃m, na bà neerm magr n ban! L` kpaɔ̃h na bá kirm bá gwɛɛt! ¹⁰ Bá daa ta bam bii fɛlafɔ̃, ka bo na bá neerm magr na bá daagm bà fɛn! Lee, ban fɛna bii mɛmbii jeɛrɔ̃l t` juuni daɔ̃d Sangband weriib.

Hɔ̃mgu nnii jugu daɔ̃b bilga

¹¹ Biilm, Sangband ree d` hɔ̃mgu n werii nidba mɛmba. Kuu daɔ̃l t` juuni. ¹² Hɔ̃mguu weraa-t rarm ka safɔ̃-t na t` bee t` kirm bɛhgu ka kpaá tagd tantntina fɛn neerm kaa. Gwɛntafɔ̃, na t` neer ka kpaá dewla, ka ba sɔ̃bb, ka nawr n Sangband. ¹³ Tii nnii tn hɔ̃d n nyaãgb gobermr d` kena n nɔ̃ngan dii. Goorii, Yeesu Krista daa hà ree hayen hà werii ka ba há jeegun. Wii nnii Sangband, d` ba bermr. Ta wii nnii t` juuni daɔ̃da. ¹⁴ Há lɔ̃gra hayen n vidm na l`ree-t bɛhgu mɛngun, na t` bɛm na hayen hà tigr, ka ba *kel kel, ka ba kɛliigu na t` fɛm wanhɔ̃mt.

¹⁵ Tii kaa nnii man gbaama-v na v` weriim welee, ka hagla, ka venaa nabiir, ka kpaá sol hii. Daa la saa na hii nim-v fɛlafɔ̃!

Gohɔ̃mt n tn kena n nidba neermn bii

3 ¹ Deedg bá mɛmbɛɛ na l` ba na bá hɔ̃fɔ̃lgm bayen kɔ̃rgun bermba n huraamba kwɛɛn! L`ba na bá valgm-ba ka ba kɛliigu na bà fɛm ɔ̃mɛɛhɔ̃mt. ² L` kpaɔ̃h na bá suum hii, l` ta kpaɔ̃h na bá sɔ̃klm kpala. L`ba na bá bɛm bulaa ka ba hee n baawena. ³ Ten t` mɔ̃mba, weem ɔ̃ t` da kpaá neer joojooneerm? Mà miil na t` da kpaá vala, ka bɔ̃r, ka kpaá lelɛa na t` diilgm diilbɛfa ka fɛna há jugun. T` da ba talmt, t` niini mo n taa, ka kpaɔ̃h na bii nidban, t` ni nyaf n taa. ⁴ Gwɛntafɔ̃ lee, t` juuni daɔ̃d Sangband t` ree d`

hɔ̃mgu n d` sɔ̃klb n werii nidba mɛmba ⁵ n daɔ̃m t` juuni. D`ba daɔ̃l t` juuni l` bafɔ̃ n t` ɔ̃mɛɛhɔ̃mt kaa, d` nyana t` fɔ̃gm le n daɔ̃m t` juuni. Sangband daɔ̃ra t` juuni ka tagaa n *Vɔ̃foom Buudm. Mii higr-t n safɔ̃m-t neerkwɛɛlm t` kit nidkwɛɛlba. ⁶ Welee Vɔ̃foomii, Sangband da hɔ̃fɔ̃lgm-t t` jugun kpaalaa ka tagaa n t` juuni daɔ̃d Yeesu Krista. ⁷ D` da fɛra welee ka tagaa n d` hɔ̃mgu na l` hɔ̃f-t na hɔ̃mba na t` nan heɔ̃m d` kɛgt n neerm m` bee kakeɔ̃nan mii. Mii fɛn nnii tn lɔ̃ɔ̃ t` daãgb. ⁸ Gwɛɛt man bɔ̃hɔ̃ɔ̃-v tii ba gobiint. L`ba na v` bɔ̃hɔ̃ɔ̃m-t ka higr t` fɛn kimm, ka bo na bá tia Sangband fɛn bee nakm bá ni ka fɛna ɔ̃mɛɛhɔ̃mt. B`ba hɔ̃m ka ba daɔ̃t na nidba fɛm bii nnii.

Beeb In ba na bá bɛm n biiba bà vuudra toora nidba huuga bii

⁹ Ven lee, dodg vyen n goyemret, v` saa v` yandaba hida beedm n godadm n nan Mohiisa *bafɔ̃lɔ̃ jugun kpala, l` kɔ̃tɔ̃d na welee ba yem ka kpaá tɔ̃ra bii!

¹⁰ Ka hii lɔ̃ɔ̃ raarb kpaturu tiiba huuga, venii-wu nabiir noogrm, rehɔ̃rm safɔ̃ le v` voo-wu! ¹¹ L` kɔ̃tɔ̃d na miil hɔ̃m na hà bɔ̃da n hurhɔ̃mu. Welee nidwii fɛra fubɛhga n tul hayenwu hoogu.

Bafɔ̃lkaawrb

¹² Man kee mà tamn H̃artemaas laa Tisiik lee wen, v` he gemm v` gewdg-ma Nikɔ̃ɔ̃fɔ̃liis kɔ̃rgun. Ree nnii man ba mà bɛm fɛawet vuugunkuna. ¹³ Kiig hɔ̃m yaani yaad Sɛnaaswu n H̃afɔ̃loos bà huru kena fɛn ka bo na bii daa fad-ba! ¹⁴ L`ba na t` rebɔ̃ kpeɔ̃r ɔ̃mɛɛhɔ̃mt fɛb ka bo na bii daa fadm l`wen hɛɛrja bii l`ba daɔ̃t lee wen. Welee weraa na bá neerm roona roonhɔ̃ma.

Seenb

¹⁵ T` teelba bà ba mà man bee mɛmbɛɛ seenja-v. Ta seen t` tuurmba t`n bá t` lagla gwɛɛt fɛn tiimn bee!

Sangband hɔ̃mgu bɛm n` mɛmbɛɛ n` man!

Tt

Fɔɔla wadga fan da hɔɔd

FILEMOONWU

kee

————— B`ba wadgankenan bii —————

Fɔɔla hɔɔda wadgankena h̄a tuur Filemoona. H̄a da faa-wu Sangband gwɛɛt, h̄a kit Krista tia. Da kwɛgdm tiin, h̄a ba n yuummba. H̄onɛɛsima da ba na h̄a yuumhiin. H̄a fet n solm. Fɔɔla da tarj n wun ka ba sargan, l`hem h̄a kit Krista tia. Lee, Fɔɔla t ka ηmɛlgaa-wu h̄a bermwu n wadgankena, ka bɔhɔɔ-wu k̄a ni ln ba na h̄a sohdg-wu lee. Wadgee ta hela kpaturu h̄u kpogla taa h̄aa h̄uu.

L`vuuguu, kɔrgu kwɛgdm da h̄igra yuummba gweedmb jugun. Kɔrguun nidba kɔd da ba na yuummban. B̄a da h̄ena ηmɛɛgi kɔd l`magr n b̄a bermba nn gbaama bii. Yuum h̄a sel b̄a mug-wu wii, b̄a da daraa h̄a tobr biii. B̄a da kua b̄a kɔd. Tii nnii Fɔɔla nn gbaama Filemoon na h̄a sohdg-wu wo h̄a teelhɔma, na mig yuum laa h̄a ba hayen h̄a bolmrn wii, b̄a m̄embee ba na teelban Krista ni. Wadgankenan, Fɔɔla kpa a tɔɔ Filemoonwu wad, haai, h̄a gbaama na wii nyaan ln ba na h̄a he h̄a sɔklbn lee.

Krista tiiba da kpa h̄ n gemm̄nt na b̄a lagii b̄a kɔrgun neerm, gwenta h̄aa, b̄a neerm ba m`bee m`bem n myen n kɔrgun tiiba rem. Sɔklb gwɛɛt ba n gemm̄nt nida neerm̄n n nidba huuga neerm̄n.

Seeŋb

¹ Man Fɔɔla, m̄a ba sargan Yeesu Krista kaa. M̄a n t`teel Timotee t`hoora ka seeŋa t`ηmɛɛheedtuurbuud Filemoon ven. ² T`ta seeŋa t`teel H̄afiwu n t`hoodtawdtuur H̄aarkifwu n nan Krista kpaturu tiiba b̄a kpogla taa naa bee m̄eh'. ³ T`Sa Sangband n t`Berm Yeesu Krist b̄a h̄omgu n b̄a nigigu b̄em n`man!

Fɔɔla seeŋa Sangband Filemoona gwɛɛt h̄en tiim n h̄a sɔklb kaa na d`hera ηmɛɛgb

⁴ M̄a wen seeŋa Sangband, m̄a ka deeda v`jugun ka bɔhɔɔ-d na dii her a ηmɛɛgb ⁵ l`bahr n man homr v`gwɛɛt h̄en tiim vn ba n t`Berm Yeesu h̄en mii, n sɔklb vn ba n Sangband reba h̄en bii. ⁶⁻⁷ M̄a teela, sɔklb vn ba n Krista tiiba bii hahlg b̄a kwɛɛwa, l`ka sa h̄-ma nyaagb n ηmeenm l`kpa h̄ jah'. M̄a ta jobla Sangband na gwɛɛt h̄en tiim vn ba n m`lagla-t n taa mii rorm v`h̄ɛbn, l`saa na b̄a yum h̄omgu tn ba t`bee t`he Krista kaa kuu.

Fɔɔla nn gbaama Filemoonwu bii

⁸ Lee, m̄a ba n gwɛɛt tiit na m̄a doolg-v. Krista hidrn, man ba m̄a bee m̄a biir-v bii ln ba na v`he bii. ⁹ Gwenta h̄, sɔklb kaa nnii man doola-v-t. Man Fɔɔla, gwelŋa m̄a kpalmn, ka ta ba sargan Yeesu Krista kaa, ¹⁰ m̄a doola-v tintii l`bahr n m̄a kwɛɛla. M̄a kitg h̄a sawu sargan. M̄a bɔhɔɔ l`hel H̄onɛɛsima^z. ¹¹ Da kpa a wayaa-wu n bii. Gwelŋa lee, t`wayaa n wun t`rehdrbee.

¹² M̄a ηmɛlgna-v-wu. H̄a ta ba na m̄a m̄om nnii. ¹³ Man filuum na m̄a kpalg-wu m̄a man nna h̄ sargan m̄a kan ba Gohɔmt kaa na h̄a tɔrgm-ma v`tagrn. ¹⁴ Gwenta h̄, m̄a ba sɔkl na m̄a he bii ka ba hom v`noon tiit. M̄a kpa a bag na m̄a he h̄-v n kwɛgdi na v`he h̄omgu. M̄a bagl na v`hee-ku l`r̄ena v`m̄om v`kwɛɛwrn. ¹⁵ ¿ Wen ba h̄a miig na l`da lo na h̄a dodg hayen n vn jah na h̄a nan ηmetgn h̄a b̄em v`man kakehnana? ¹⁶ Gwelŋa, m̄a ηmɛlgna-v-wu. H̄a ta kpa h̄ na yuuma, h̄a yata yuuma. T`teelbuudn. H̄a bee-ma daht. ¿ H̄a ta ba h̄a b̄em venwu daht lan n jah? V`nidtuurn, ta v`teeln Berma kaa. ¹⁷ Ka v`log-ma na v`tuura, sohdg-wu wo v`nn ta ba v`sohdg-ma lee. ¹⁸ Ka h̄a da kohl-v n tiit laa h̄a da diira-v f̄omr, log l`m̄enguu v`tulg-ma.

1.10 H̄onɛɛsima. Gr̄ekmn, hidrii kotod nnii na Mawaya.

Fm

¹⁹ Man Foola, mà mōma man foorā tintii, na: «maa mà ηmεlg-v». ζ Mà ta haar mà deedg-v na v`neermii ba na fōmr diir nii vn bee n mana? ²⁰ Hai, teela! T`Berm Krista kaa, hee-ma man gbaam-v bii ka bo na l`doolg mà kwεεwr.

²¹ Mà foorā-v wadgankena ka ba n daaǰb na ba v`he bii man gbaam-v bii. Mà miil hōm na ba v`he welee l`yatg. ²² Ta lag v`bag-ma kan gbalan̄a. Biilm, mà daaga na n`seen̄b ba b`torg bà ree-ma sargan mà ηmetgn n`man.

Seenkaawrb

²³ Hefafraasa seen̄a-v. H̄à ta ba mà man sargan Yeesu Krista kaa. ²⁴ Mà ηmεεheedtuurmba Markuuswu n H̄ariistarkwu n Dεmaaswu n Lukaas bà ta seen̄a-v.

²⁵ Berm Yeesu Krista hōmgu bεm n`man!

HEBRMBA

wadga ban da hōd-ba kee

————— B`ba wadgankenan bii —————

H̄ii kpaa mi h̄à hōd wadgankena wii hidr. H̄à hōd-ka wii miil Grεεs tiiba kowt ka ta mi Tuurnkpeemtn wadiin gwεεt hōm. H̄à hōda-ka Yuudaa Krista tiiba biiba, h̄ii kpaa mi na teba mōmba. Welee tiibee bōrii ηmeenm. Lee, bá ni biiba t ka bo na bà bōrii bà gwεεt h̄en tiim. Tii nii wadgee tia nn bo na h̄à hewl-ba weriib, h̄à lag h̄à si-ba ηmeenm. Biilm, h̄à bōhōō na Sangband da to Yeesu Kristwu bermt sangbantumtba n Tuurnkpeemtn gwεεt bōhōōtba n gotibermba jugun, n lo-wu gotibermt na h̄à lo tuurnkwεεnt d`n nidba l`huuga. Tii sahl-ba huru na bá yuun̄ jugu dah̄b.

- *Hubi1^{ga} kakehnan hubi4^{ga} vug13^{un}, h̄à hōd wadgee wii weraa na Yeesu Krist nii Sangband Budaaga. Na h̄à ba n gemmnt ka yata l`mεnguu.*
- *Hubi4^{ga} vug14^u kakehnan hubi10^{na} vug18^{un}, h̄à hōd wadgee wii weraa na Yeesu Krist nii tuurnkwεεntn gotiberma. Wii ba hayen welee. H̄à gotiit kpaa tagd nidba sent. H̄à logra h̄à neerm n vidm myenm welee kpaalaa. Tuurnkpeemtn gotiiba lee, bee da h̄ena vit ka lil. Bà da lagaa taa na kuum da kpaa saa na bá neer kakehnan. Yeesu Krist lee, wii neera kakehnan.*
- *Hubi10^{na} vug19^u kakehnan hubi13^{gan}, h̄à hōd wadgee wii sahl Krista tiibee ηmeenm na bá kpat bà mad bá gwεεt h̄en tiim. H̄à logl bá yandaba gwεεt h̄en tiim ka tōō-ba tōniiga na bá jum laklb n tarmga jugun.*

NIDA BUDAAGA

Sangband rea dyen ka weraa ka tagaa n d` Budaaga

1 ¹ Weem Sangband da tag n *gwæst bɔfɔɔtba n gwæɛl n t` yandaba tɔmb kɔd n beeb jugu jugu. ² Gokaawranhenan d` gwæɛl n tn ka tagaa n d` Budaaga. Sangband lo-ka na ká nan hefm want ment, d` ta tag n kee le n ree tant. ³ Ká beeb weraa Sangband nyɔkb. Kee nnii Sangband taangu mɔmgu. Ká gwæst ba n gemmnt ka mad tant. Ká higdg nidba fubehii safn n san n kal kayen Sangband najuudu hen sangbambiimn. Dii nnii gemmbermt tia.

⁴ Welee nnii Budaagee nn yatg *sangbantumtbee membee, lee, Sangband t safm-ka hidhɔmr mɔmr d` yata bá refa.

Sangband Budaaga ba berm ka yata sangbantumtba

⁵ Biilm, ¿ sangbantumt wen nnii Sangband nyin bed na:

« Ven nnii mà budaaga,
l`log jana l`san n nɔngan
man nnii v`sa^Z»?

Laa, ¿ «mà kee mà bɛm na há sa
wii ba na mà budaaga?»?

⁶ Ln da la ba na Sangband tamn d` Budaaga ln foog n maadm tant hen kee lee, d` bɔfɔɔ na:

Sangbantumtbee membee ba bà gbafntm dind ká nɔngan^Z.

⁷ L`hel *sangbantumtba lee, Sangband t bɔfɔɔ na:

*d`hɛna d`tumtba kita ham,
ka hɛna d`ɲmɛhɛedba kita bogm^Z.*

⁸ L`hel d` Budaaga lee, d` bɔfɔɔ-ka na:

«*Hoo, Sangband!*
v`huraant jarga ba kà bɛm kakehnan.
V`huraant dabiir ba d`ta bɛm kakehnan.
V`huraant ba na gobiint retrn.

⁹ *Sokla bii b`ba hɔm bii*
ka nyahaa bii b`kpañ hɔm bii.
Wo ln ba welee lee,
ven, ven boo Sangband ven,

1.5 Gwæetii ba Yum2^{gan}.7. **1.6** Gwæetii ba Yum97^{an}.7.

1.7 Gwæetii ba Yum104^{gan}.4.

*miim na Sangband mɔmr vu v`jugun tlaara kpaam,
lee, n bant-v v`hurtaaba huuga^Z!»*

¹⁰ D`ta beda na

«*Tant nn ba lee,*
Saberma,
ven da sowlg-t, n sangbambiimii meh'.
Vn da her bii nnii weem kɔɔdn.

¹¹ *L`mɛnguu ba l`bɔr.*

Ven lee, vii bee wai meniin.
L`mɛnguu boo dimr,
d`budan,

¹² *v`lagaa l`mɛnguu*

wo ban lagaa dimt
ka kɔñ kpeemt lee.
Ven lee, vii ba yenmii.
Vii neerm kpa d'haa^Z.»

¹³ ¿ Sangbantumt wen nnii Sangband nyin bed na:

«*Daan v`kad mà najuudu hen,*
maa mà he v`rafeedba bɛm v`nakpai kwɛɛn,
lee, v`nawdrm-ba^Z»?

¹⁴ Sangbantumtbee membee ba na vofoom m` hɛna Sangband ɲmɛɛgb mii nnii. D`tuuna-ba bà tɔra biiba bá ba bà yuun jugu dahb bee.

Lɔɔm-n nɔmb jugu dahb Budaaga nn daan n bii hen!

2 ¹ Tii nnii ln ba na t`lɔɔm nɔmb hɔm bii tn kewii bii jugun, ka bo na l`daa saa na t`bɔr.

² Ka l`ba biilm na l`ba na gwæst *sangbantumtba nn da fan tii hɛna t`jugun, ka ta ba biilm na bá hɛna bɛhgu mɛngu ka kpa vala Sangband bee sohdg fat l`magr n bà bɛhgu tii de, ³ ¿ lan nnii tn kee t`bee t`fetg Sangband nuhun ka t`nim jugu dahb mɔmb? Berm nnii noogr na hà fan jugu dahb gwæetii. Bá homr Berma noon bee da ta beda-t ka higr t`jugun. ⁴ L`saa, Sangband t ta fig t`jugun ka tagaa n ɲmɛɛgt t`weraa d`gemmnt tii n hoolgu jugu jugu n nan *Vohoom Buudm dn raar d`sɔklbn mii.

1.8-9 Gwæetii ba Yum45^{gan}.7-8.

1.10-12 Gwæetii ba Yum102^{gan}.26-28.

1.13 Gwæetii ba Yum110^{an}.1.

He

Sangband lo want mɛnt d' Budaaga kwɛɛn

⁵ Biilm, Sangband ba lo tant t' kena n nɔngan tii *sangbantumtba gemmnt kwɛɛn. Welee tantii gwɛɛt nii tn gwɛɛla. ⁶ Yanta hii bɔfɔɔ *Wadbuudga riikan na:

«*Hoo, Sangband!*

¿Wen nnii nid na v' geem n hà wee?

na ¿Wen mɔm nnii nid na v' luum n hà wee?

⁷ *Gwentah, v' hohf-wu sangbantumtba kwɛɛn, l' ka ba hiidg, v' sah-m-wu hidbermr n hɛm há ka ba bermwu kpaalaa.*

⁸ *Lo-wu want vn her tii mentii jugu tia^Z.*»

Ka Sangband t lo wantii mentii nida kwɛɛn, welee bo na l' biir na bii kpañ rii felañ ka kpañ há kwɛɛn. Ngu hal n jana, t' yul na wantii mentii la kpañ hà kwɛɛn. ⁹ Gwentah, tn yu bii nnii na Sangband hohfg Yeesuwu sah sangbantumtba kwɛɛn, l' ka ba hiidg. Biilm, d' hera welee ka bo na há di kunyɔɔn hà kpi baawena kaa. Sangband hɔmgu dn her-t kuu nnii. T' yul-wu gwelɔa há hugl n nyɔkb n jeenlb kuum han kpiir mii kaa.

Sangband Budaaga nnii nidba teela

¹⁰ Sangband rea want mɛnt ka mad tant d' kwɛɛn, l' ba na l' da magra n dn na d' vii Yeesua, hà kitg hɔmwu kpaalaa ka tagaa n kunyɔɔn. D' da hɛna welee na d' kpañaa d' bii d' jiblg d' nyɔkbn. Yeesua rawda-hi jugu dahb huru. ¹¹ Biilm, há higda nidba bɛfɔɔ n ln higdg bá bɛfɔɔ bee, bá mɛmbee rɛn sa yena man. Tii kaa nnii han kpañ n jiwfi na hà hohm-ba na há teelba ¹² há wen da bed Sangband na:

Hà kee hà bɔfɔɔm há teelba d' gwɛɛt,

na hà kee hà nyɔkm-d bá door-d tinjan bee kpaturun^Z.

¹³ Há ta bɔfɔɔ na:

Wii lee, hà kee hà lɔɔm há daagbii mɛmbii d' jugun

n ta bɔfɔɔ na:

«*Kpay-n má n bii Sangband nn to-ma hii!*»

^{2.6-8} Gwɛɛtii ba Yum8^{9an}.5-7.

^{2.12} Gwɛɛtii ba Yum22^{9an}.23.

¹⁴ Wo *biihii* nn ba na nidban lee, Yeesua t ta kit nida. Há kit nid na hà kpi ka bo na hà wadr há mad kuum gemmnt wii. Wii nnii Kunida. ¹⁵ Há hera welee na hà ree bá da sol kuum n kpat n ka ba yuumntn bá neermii mɛnmii bee.

¹⁶ Lag *sangbantumtba nnii Yeesua nn kena na hà tɔrg, hà kena na hà tɔrg *Habrahaama buudm. ¹⁷ Tii kaa nnii ln da ba na há lɔg há *teelba* beebii mɛmbii. Welee nnii han da ba hà bee hà kitg bá *gotiberma ka yu nidba higm ka nawr n Sangband ηmɛɛgb, ka bo na hà kpii há tigr fubɛhii. ¹⁸ L' lo hà mɔmwu tarmgan kɔd, há jum kunyɔɔn jugu jugu. Welee kaa nnii han ba hà bee hà sohdgm bá ba tarmgan bee.

Yeesua ba berm ka yata Mohiisa

3 ¹ Teelba-n, n' ba na Sangband reban. Dii hoh-n. Tii lee, tɔfr-n n Yeesua wee! Wii nnii tumta, wii nnii *gotiberma nn tia hà hɛn wii. Welee tiimii nnii nn rea ka bɔfɔɔ na m' ba gobiint. ² Biilm, Sangband da lo-wu welee ηmɛɛgbii. Yeesua *kpat ka nawr n Sangband* wo *Mohiisa nn da ta nawr n *Sangband haar ηmɛɛgb* lee. ³ Sangband t yum na Yeesua mag na hà sohdg jeenlb kɔd l' yatg Mohiisa. Biilm, hii há mɔñ haar wii nnii ban jeenla l' yata haarii mɔmr. ⁴ Haar ba n d' mɔñda. L' ba na há ree l' mɛngu wii nnii Sangband.

⁵ Sangband lo d' daagb Mohiisa hɛn na *hà da nawra n d' haarii mendii ηmɛɛgb*. Da hà ηmɛɛgb nnii na há bɔfɔɔm tigr bii Sangband nn da rea ka bɔfɔɔ-wu l' hel b' kena n nɔngan n bii. ⁶ Krist lee, d' lo d' daagb hà jugun na wii nnii d' Budaaga. Dii lo-wu na haarii jugu tia. Welee haarii ba na Sangband redn. Ten lee, t' ba na haarii mɔmrn ka t' kpat n ka ba n daagb Sangband hɛn ka kpaal ligwa, ka nyɔka tyen tn daag b' jugun bii kaa.

He

Bá tia Sangband hɛn bee nan jiba d' vohoorn

⁷ Tii kaa nnii *Vohoom Buudm nn bɔfɔɔ na

Jana, ka n' hom Sangband noor,

⁸ *daa ta haflg-n n' juuni*

wo n' yandaba nn da her kparamkparmgun lee!

⁹ *Sangband bɔfɔɔ na:*

«*L' goorii, bà da tarm-ma*

n bagm-ma n gwɛɛt,

ka la nyaan bii man her-ba

¹⁰ *kakehnan bina kwefnaa bii.*

Welee lee, waagee t ror-ma loogu.

Má boħoo na tigrndina tiln,

nidbambena ba miig man bag bá man bii.

¹¹ *Tii kaa nnii man da fed n kwεεwweerga na*

bà nan kpaá jiba vohoolanja mà nn bagm-ba keen felah'z.»

¹² Mà teelba-n, mug-n nyen hom! N`ni hii daa neer ka ba n kwεεwwehɾ hà jugun hafr kakehnan na l`san l` saa hà gwid Sangband kaawr! Dii neeran. ¹³ Sahm-n taa nmeenm goor wo goor kakehnan goor ln hoh *Wadbuudgan na "jana" dii! Hém-n welee ka bo na fubefga daa bém n gemmnt na kà hogl kà haflg n`ni hii jugu! ¹⁴ T` kitg Krista tuurmba ka l` la ba na t` kpat n ka figr kakehnan daagb tn da foog n sohd weem bii jugun.

¹⁵ « *Jana, ka n`hom Sangband noor,*

daa ta haflg-n n`juuni

wo bá da vidg d`jugun bee'z!»

¿ Lag Vohoom Buudm nn da bed nnii?

¹⁶ ¿ Teba nnii bá homr Sangband noor n vid d`juguni? ¿ Lag Mohiisa nn ree *Hejift tantn bee membee? ¹⁷ ¿ Teba da red Sangband loogu kakehnan bina kwefnaa? ¿ Lag bá da her fubefga n kpiidr n ka door kparamparmgun bee? ¹⁸ ¿ Sangband da ba gbu n foorm na bà nan kpaá jiba korgu dn maantr na bá vohoo kuu ni? ¿ Lag bá da ba valg bee nnii dn da bed?

¹⁹ Tn yu bii nnii na bà da ba bee na bà jib vohoor korguun na bà da haflg bà juuni.

4 ¹ Sangband da beda d`reba n dool na bà kee bà bee bà jib vohoolanja dn maantr n dool-ba keen. Welee gwεεtii la ba t` jugun n jana. Tn mug-n nan tyen hom ka bo na t`ni hii daa kpat kaa! ² Biilm, bà fana-t welee gohómtii wo ban da ta fan-t *Yisraheel tiiba lee. Gwentah, bee nn da homr tii t ka ba torg-ba l`bahr n na bà homra-t n ka ba tii t`hen. ³ Ten tia Sangband hen ten, t`nan jiba Sangband vohoor dn gwεel l`hel diin. Biilm, d`beda na:

« *Tii kaa nnii man da fed n kwεεwweerga na*

bà nan kpaá jiba vohoolanja mà nn bagm-ba keen'z.»

3.7-11 Gwεεtii ba Yum95^{9an}.7-11. **3.15** Nyaan vugi 7-8. Gwεεtii ba Yum95^{9an}.7-8.

4.3 Gwεεtii ba Yum95^{9an}.11.

Welee gwεεtii nnii Sangband nn da bed d`wen da toglg tant reem. ⁴ Biilm, l`hoda *Wadbuudgan na: *Dn da felg d`nmeεgb memb hεb lee, n vohoo goleblr goor.* ⁵ L`ta lila boħoo na: « *Bà nan kpaá jiba vohoolanja mà nn bagm-ba keen.*»

⁶ Noogrba nn da sohdg gohómtii n ka ba jib vohoolanjeen na bà da ba valg lee, l`sahl nan volba huru na bá jib kan. ⁷ Tii nnii Sangband nn lil gojeend bahm. D`hohl goorii na « *jana* ». Kaa n kaan nnii dn tag n *Daviid n boħoo na:

« *Jana, ka n`hom Sangband noor,*

daa ta haflg-n n`juuni'z!»

⁸ Biilm, ka Yoosua t da jiblg-ba vohoolanjeen, d`da kpafr d`hel d`ta gwεelm gojeend diir gwεet n kaann. ⁹ Tii nnii ln la tol nan Sangband tigr vohoor diir d`ton *Saabaat goor. ¹⁰ Biilm, hii hà jib Sangband vohoor wii ta vohaa hà nmeεgb kaa wo Sangband nn vohaa d`reb kaa lee.

¹¹ Tn nakm-n nan t`ni na t`jib vohoolanjeen ka hena hom na t`ni hii daa kir na hà valg, l`saa na hà lor wo Yisraheel tiiba nn da her lee. ¹² Sangband gwεet neera ka ba n gemmnt. T`ba deem ka yata hoodjuuga ká ba noora hareh kee. T`jiba ka rada liliigu n vohoom l`huuga, ka sada toga n giilm l`huuga. T`jahwa nida kwεewr n hà jugun diila. ¹³ Há ba na gwεet wii nn ree bii membii ba wiingan há nongan, bii kpafr-wu fohmgan felah'. Há nongan, l`menguu ba feelgan. Wii nan gbaama-t gwεet bii tn her bii membii hen.

Yeesu nnii t`gotiberma, t`tagaa n wii ka nyohla tyen n Sangband

¹⁴ Tn mad-n gwεet hen tiim t`rem faa-n mii nifi hirih', l`kótod na t`ba n *gotiberma há wak l`menguu n taa Sangband nongan. Wii nnii Yeesua, Sangband Budaaga. ¹⁵ T`gotibermwii ba n beer na hà nyaan t`figm t`gigdmn. L`nmeεgii n wun baaben ni wo ln nmeεgaa n tn lee, gwentah, wii ba he fubefga felah'.

¹⁶ Tii kaa nnii tn ba t`bee t`nyohlgm tyen n Sangband huraant jarga ka ba n daagb. Dii hena-t homgu. Dii yul t`figm. D`ba d`torg-t vuugu kú mag kuun.

4.7 Ta nyaan 3.7-8 n 3.15. Gwεεtii ba Yum95^{9an}.7-8.

He

KRISTA GOTIIT

Krist nii gotiberma, wii dahl há reba juuni

5 ¹ Bà rooda *gotiberma baaben tiwu nidba huuga, há ka hena Sangband ηmεεγb bá n dn l`huuga neermn. Wii tɔɔ Sangband want ka hena *vit fubehii kaa. ² Wo wii mɔma nn ta ba gigdm lee, há ka bea ka hum n bá fiwdg n ka hena fubehii ka kpaá mi bee. ³ H̄an ba gigdm lee, hà kpaá hena vit tigr fubehii kaa n jah, hà ta hena welee há mɔm há fubehii kaa.

⁴ H̄ii kpaá loɔ hayenwu gotiit. Bà sohda-t Sangband nufun wo *H̄arooná nn da sohgd-t lee. ⁵ Krista mɔma ba lo hayenwu gotibermt, Sangband lo-wu-t. Dii da beda-wu na:

« Ven nii mà Budaaga.

Na goorii n jahaa,

man nii v`sa^z.»

⁶ L`ta bohɔɔ há ret *Wadbuudgan riikan na:

« Ba v`bem gotiiwu kakefnan

*Malkisεεdeka dela^z! »

⁷ Yeesua nn da ba tant h̄en lee, n h̄em seenb ka jobla Sangband ka mɔɔ kimm ka kuum nyanyaam. Biilm, hà da miil na d` ba n gemmnt na d` ree-wu kuumiin ka hà la kpi^z. D` sohđ há seenb l` bah̄r n na hà da hohlg hayen d` kwεen. ⁸ H̄an da la ba na Sangband Budaaga lee, há kpɛlɛ valgm ka tagaa n hà kunyɔɔɔ deb. ⁹ Welee nii Sangband nn da her há kit h̄omwu kpaalaa. H̄á kit bá vala-wu bee membee jugu dah̄b tia. Jugu dah̄bii bee kakefnan. ¹⁰ Sangband t hoh-wu na gotiberma, *Malkisεεdeka dela*.

Sohđg-n nidmɔmba diit!

¹¹ T`ba n gwεet kɔd na t`biir l`h̄el welee gwεetii. Gwentah̄, l`bee-t gemm na t`werii-n t`kɔtɔd na n`kewiib hera gemm.

¹² Nyimlena n`ba na bermba, n`ka la h̄εɛɔa h̄ii na há weriim-n Sangband gwεet ban foogaa n kpɛlɛ tii. N`la h̄εɛɔa beheem, l`ba na nn ba n`h̄εɛɔm diit mɔmt. ¹³ ∫ H̄á h̄εɛma beheem n jah wii kpaɛ na kunidbugan? Welee nidwii kpaɛ hà bee hà sohđg weriib b`h̄el

5.5 Gwεetii ba Yum2^{gan}.7.

5.6 Gwεetii ba Yum110^{gan}.4.

5.7 Nyaan Matewa 26.36-46.

neerm m`ba sobb mii gwεet. ¹⁴ H̄á ju dihafirkaft wii lee, wii ba na nidmɔm nii. Wo welee tiwii nn la sakla hayen ka h̄ena l`jugun lee, l`ka sakla hà diila hà miigaa b`ba h̄om n b`kpaɛ h̄om bii.

6 ¹ Tii nii In ba na t`yaagr n nidmɔmba weriib weenn ka kpaá ta hila tyen Krista gwεet ban foogaa n kpɛlɛ tii jugun. Tii nii weriib b`h̄el neerm lagiib, n weriib b`h̄el h̄eb b`ked nidwu n kuumn bii, n Sangband h̄en tiim weriib, ² n weriib b`h̄el *nyaalm huurb jugu jugu n nifi deem, n kpiirma himtgm n yakaawrgu gwεet weriib. ³ Biilm, ka Sangband t si-t huru, nidmɔmba weriib jugun nii tn ba t`lo nɔmb.

⁴⁻⁶ ∫ Ben nii b`h̄od bá ηmeta bá neerkpeemmn bee? Welee nidbee ta kpaɛ bà bee bà lagii bà neerm felah̄. Bà sohđg Sangband wiinga, n l̄em sangbambiimn h̄omgu, n yuuy *Vohoom Buudm. Bà miig na Sangband gwεet ba lamεεgu l`kpaɛ jah̄. Bà magii n yum tant t`kena n nɔngan tii gemmnt. Welee nidbee nn ηmeta bá neerkpeemmn lee weraa na bà ηmeta ka kpaɛ Sangband Budaaga *dabragr h̄en bayen bà kaa, ka diinaa-ka na bá suum-ka.

⁷ Ka kpamb toɔɔ nn ni b`jugun heruh̄ bii roon b`tiwu dikah̄h̄omt, Sangband t kaawl b`h̄en. ⁸ Gwentah̄, ka b`roon hint n mobeht, d`kɔhd-b. L`nyuh̄ na bá gwεel nobeh̄r b`jugun, In kee l`toglg-b n bii nii bogm todm.

⁹ Teelh̄omba-n, ka t`la gwεela-n n welee, t`miil h̄om na n`ba jugu dah̄b huru jugu. ¹⁰ Sangband ba sobb, d`kpaɛ d`h̄ɔɔ n`ηmεεγb nn h̄ena bii, n soklb nn ba n d`hidrn bii. Welee weraa na n`tɔɔg bá ba na d`reba bee, n ka ked n nɔngan ka h̄ena welee. ¹¹ Tn bag bii nii na n`ni baawena werii na hà ba keliigu kakefnan l`mengu dihm, ka bo na nn daag b`h̄en bii membii he b`jugun. ¹² Tii lee, daa la kitg-n waamba! Tagd-n bá ju kwεewr ka haf̄r gwεet h̄en tiimn bee nakpaɔa! Welee tiibee sohda bii Sangband nn da bed n dool na d`nan sahl bii.

He

Daağb b`ba b`jugun bii gwεet

¹³ Sangband nn da bed n dool na d`nan sahl *H̄abrahaamwu bii lee, n foorm n dyen d`hidrn na h̄ii da kpaɛ ka yatg-d na d`feer n hà hidrn. ¹⁴ D`bohɔɔ na: « Maa mà gwεel noh̄omr v`kaa, mà he na v`yakii nan bem kɔd. » ¹⁵ H̄abrahaama t jum kwεewr n h̄od, welee nii h̄an sohđg bii Sangband nn da bed ka foor na d`nan sahl-wu bii.

¹⁶ Nida nn foor lee, n ka foor n h̄ii hà yata-wu wii hidrn. Foorbii weraa na nida nn bohɔɔ tii ba gobiint, bii rada gwεet nidba huuga.

¹⁷ Foorb n nii Sangband nn sokl na d`werii bá nan sohda d`kegt bee na d`nan ta kpaá ñmëta dn mug bii jugun. Tii kaa nii dn hewl foorb bii dn da bed n dool na d`nan safl bii jugun. ¹⁸ D`hera welee l`kótöd na foorbii n bii dn da bed n dool bii kpañ lagiib. L`saa Sangband kpaá hogla felah'. Welee lee, ten fohnt d`man ten, l`sira-t ñmeenm kpaalaa na t`bee t`sohdg daagb dn nan sañ-t bii niñi hirif'.

¹⁹ Welee daagbii ba t`neermn wo koñu kú hëna na meel daa liguum nyaamn kuu. B`hahra ka ba b`jugun. B`jiba ka vonta dimgu ka taaa kaalanbuudga mómgan. ²⁰ Ree nii Yeesua nn jib t`nongan ka kitg *gotibermwu *Malkisëdëka dela. Yeesu wii t ka ba t`gotibermwu *kakeñnan*.

Malkisëdëka gotiit yata Hãroona ret

7 ¹ *Malkisëdëka da ba na *Saleem korgu huraa* ka ta ba na *Sangband móm* *gotiin. Wii da tañ n *Hãbrahaam n kaawl há hën há wen da kpena ka di huraamba jugun. ² Wii nii Hãbrahaama nn da radg hãn da diir huraamba jugun n sohda bii tómb kwifr n to-wu myen.

Nooga sañ, Malkisëdëka hidrii kótöd nii na huraa há ba sobb wii. Há ta ba na *Saleem huraa*, l`kótöd nii na nigiigu huraa. ³ Hii kpaá mi há jugun tiit, hii kpaá mi há sawu n há nya, hii ta kpaá mi há yandaa. Hii kpaá mi há neerm bahm, hii ta kpaá mi m`dihm. Hãn tön Sangband Budaaga lee, há kpat n ka ba na gotiiwu kakeñnan.

⁴ Lo-n nõmb n`nyaan nidwii bermta! Hãbrahaama nn da la ba na t`yandaberm lee, há rad want hãn da ba n tii mëntii tómb kwifr n to-wu myen. ⁵ L`ba na bá ba gotiiba *Levia buudmn bee nii ban rada want tómb kwifr n to-ba myen *Yisraheel tigrii mëndii huuga. Bá teelba momba do nii ban sohda. L`ba na bá momba ta rënn Hãbrahaama buudmn. Bà hëna welee l`magr n *bahlb serju kuugu. ⁶ Malkisëdëk wii lee, wii kpaá ba bá buudmiin, gwëntah, Hãbrahaama da radg want tómb kwifr n to-wu myen. Há ñmet n kaawl Hãbrahaama jugun. L`ba na Hãbrahaam nii Sangband nn da bed n foorm na d`nan hëna bii wii. ⁷ L`ta ba biilm na berma kaawla kaa hën. Ln ba nii.

⁸ Levia yakii ba na nidban. Yisraheel tiiba t ka rada bá want tómb kwifr ka tó-ba myen, l`ba na bà nan kuuln. Malkisëdëk lee, wii neera wo *Wadbuudgan nn rea ka bõhõõ lee.

⁹⁻¹⁰ Na t`fëlg nan l`mënguü bõhõõb, t`ba t`bee t`biir na Levia mómna da radg want tómb kwifr n to myen ka tagaa n há yandaa Hãbrahaama, l`ba na há buudmn tiiba sohda welee. ¿Lag há yandaa da radg há want tómb kwifr n to Malkisëdëkwu myen? ¿Bá refdrbee nn da tañ n taa lee, bá nyin meed-wu?

Krista ba gotiiwu Malkisëdëka dela

¹¹ Sangband to *Yisraheel tiiba Mohiisa *bahlb. Bahlbii figra *Levia buudm gotiit hën. Ka Levia buudmn *gotiibee ñmëëgb t da he hóm kpaalaa, ¿Ln ta ba l`gbaam gotijeenhii *Malkisëdëka dela l`kpañ *Hãroona *buudm ni*?

¹² L`ba na ban lagaa gotiit lee, l`ka ta ba na bá lagii bahlb. ¹³ Hii tn bõhõõ há gwëet wii rën hujeenga kiigan, l`ba na huugeen tiihii ban he *vit vit dahña jugun felah'. ¹⁴ Wo tn mi hóm lee, t`Berma rën Yuudaa huugan. Mohiisa mómna ba gwëel gotiit gwëet felah l`hël welee huugee.

¹⁵ Kpay-n nan gwelña ln red wiingan ka t`log na l`lo gotijeenhii l`magr wo ln da ta lo Malkisëdëk lea! ¹⁶ L`ba lo-wu gotiit ka figr bahlb b`bõhõõ na bá room *gotiiba buudm miimn bii jugun. L`lo-wu-t ka figr neerm m`kpaá dihaa mii gemmnt jugun. ¹⁷ Biilm, l`bõhõõ há hidrn na:

«Ba v`bem gotiiwu kakeñnan

Malkisëdëka dela^Z!»

¹⁸ Tii lee, l`kpaii weem bahlb serju l`bahr n na b`da kpañ n gemmnt ka ba yem. ¹⁹ Bahlb ba bee na b`san n nidba bii b`ba hóm kpaalaa biin. Sangband t sahm-t daaghõmb. Welee daagbii kaa nii tn bea ka nyõfla tyen n dn.

Krist nii gotibermwu kakeñnan

²⁰ L`saa Sangband t foorm ka hewla l`mënguü jugun. Gotivolbee mëmbee da sohda bii gotiit, foorb kpañ kan. ²¹ Gwëntah Yeesu lee, wii sohda há ret l`magr n Sangband nn da fëd d`wen da bed-wu na:

«Ba v`bem gotiiwu kakeñnan!

Man nii Saberma, mà fëdan.

Mà nan ta kpaá ñmetgna t`jugun^Z.»

^{7.17} Gwëetii ba Yum110^{an.4}.

^{7.21} Gwëetii ba Yum110^{an.4}.

²² Welee saa na Yeesua bɛm na *tuurnhɔmt mɔmt tia.

²³ Radgvolm ta bee. *Gotiiba da bee kɔd, blaɦb kaa na kuum da kpa a saf-ba huru na bá ɦem bá gotiit ɦmɛɛgb kakefnan. ²⁴ Yeesu lee, wii neera kakefnan. ɦá gotiit kpaɦ lagiib. ²⁵ Tii nii ɦan bea ka daɦ bá tagaa n wun ka nyɔɦla bayen n Saŋgband bee juuni kpaalaa. Biilm, wii neera kakefnan ka jobla Saŋgband bá ɦen.

²⁶ Gotiberm In da gbaama-t wii mɔm nii. ɦà ba buuda, ka ba n ɦà nyɔnyɔgm, nakakeet kpaɦ ɦá ɦen, ka dodg n fubɛɦtiiba, l' vii-wu n faaga ɦá ka ba saŋgbambiim biimn. ²⁷ Wii da kpa a boo gotibermvolvee. Bee lee, bee ɦena *vit goorɦee mɛnɦee, nooga saf bá fubɛɦii kaa n nan tigr rei kaa. L' ba na wii ɦera vit ka vid ɦá mɔmwu myenm welee n jaɦ'.

²⁸ ¿ *Baɦlb bii ɦena laa? Bii loo nidba gotibermt ɦmɛɛgbn, bà ba gigdm. ¿ Saŋgband dii t ɦem laa? Baɦlb kaann nii dii nn fɛd ka loo dyen d' budaaga gotibermt ɦmɛɛgbn. Kee ba ɦmwu kpaalaa.

Krista ba na tuurnhɔmt mɔmt gotia

8 ¹ Kpaɦ-n nan gwɛt t' ba daɦt na t' biir-n tii! *Gotiberma mɔm tn ba n wii nii. ɦà ba saŋgbambiimn ka kad huraant jargan Saŋgband najuudu ɦen. Saŋgband nii hurberma. ² Yeesua ɦena kan ɦmɛɛgt *Saŋgband haarn. Kaalaŋee nii suku mɔmgu Saberma nn fil kuu. Lag nida mɛɦra-ku.

³ ¿ Lag gotiberm baaben tia ɦmɛɛgb nii na ɦá tɔɔm want ban saf Saŋgband tii ka ɦena *vit? L' ba nan daɦt na t' gotiberma ta bɛm n bii na ɦà to Saŋgband. ⁴ Biilm, ka Krista t da kpat tant ɦen, ɦà da ta kpaɦ ɦà bɛm na gotia mɛɦ', l' kɔtɔd na biiba fɛtg kaalaŋee logb n ka tɔɔ want Saŋgband l' magr wo *baɦlb nn bɔɦɔ lee. ⁵ Welee gotiibee ɦmɛɛgb ba na bà tɔgaa-b tɔgiɦu, b' ba na saŋgbambiimn gobiint want liliitn. L' boo *Mohiisa. ɦá wen da bo na ɦà fil *Saŋgband suku lee wen, d' baɦl-wu ka bɔɦɔ na: «*ɦe gemm na v' ɦe l' mɛnguu ɦɔm l' magr n bii man da werii-v ka ba duur ɦen bii!*»

⁶ Gwelŋa nan lee, Saŋgband to Yeesuwu ɦmɛɛbermb b' yata Mohiisa reb. L' tag n wii le n lo *tuurnhɔmt t' yata noogrtii. Tuurntii ɦigra wanɦomt t' yata noogrt Saŋgband nn da lo na d' nan saf l' tii ɦen.

Tuurnkpeemt n kwɛkwɛnt

⁷ Ka tuurnnoogrt da kpaɦ n bɛɦgu kuugu, l' da ta kpaɦ l' bɛm daɦt na bá lagii-t n tuurnrefɦrt.

⁸ Saberma venaa ɦà tigr nabiir ka bɔɦɔ na:

«*Kpaɦ-n! Goora kenan.*

Mà kee mà lo tuurnkwɛɛnt

*má n *Yisraɦeel haar n Yuudaa haar l' huuga.*

⁹ Welee tuurntii kpa a kee t' bɛm

wo man da lo má n bà yandaba l' huuga tii,

*goor man da soɦdg-ba *ɦejift tiiba nuɦun dii.*

Wo ban da ba san n nɔngan ka haɦr tuurntiin lee,

maa t ka kpa a geewa n bà wee.»

Saberma nn bɔɦɔ nii.

¹⁰ «*Welee goorɦee kaann,*

kpaɦ-n tuurnt man kee mà lo má n Yisraɦeel haar l' huuga tii!

Mà kee mà lo mà baɦlb bà diilan,

mà ɦɔr-b bá kwɛɛwan.

Mà kee mà bɛm na bá Saŋgband,

bee ba na mà tigr.»

Saberma nn bɔɦɔ nii.

¹¹ L' kpa a kee l' ta gbaam na

bá ni ɦii weriim ka bɔɦɔ ɦá teel laa ɦá tuur na

l' ba na ɦá miig Saberma.

Bá mɛmbee kee bà miim-wu,

l' loɔ kaa kakefnan berma.

¹² «*Mà kee mà yum bá ɦigm.*

Mà kpa a kee mà ta deer bá fubɛɦii gwɛt.»

¹³ Saŋgband nn bɔɦɔ *tuurnkwɛɛnt* gwɛt lee, l' bo na l' biir na d' ɦera tuurnnoogrtii t kit kpeemt. L' ba na bii b' kpeema ka koɦla bii ta kpaɦ na bá da bà ta ɦee-b n bii.

Tuurnnoogrt kowt kpeem

9 ¹ *Tuurnnoogrt lee, t' da ba n baɦlb sent l' ɦel kowt n tant ɦen kaalaŋa bá kan seenŋa Saŋgband ree. ² Suku da ba kaalaŋeen, bá radg-ku mreɦ n dimgu. Sika kana n kpel beel sukuu kaalaŋnoogrgreen. Kpooni ban saf Saŋgband ɦii dɛɛr kpelii ɦen. Ree nii ban hoɦ na kaalaŋbuudga. ³ Kú kaalaŋrefɦdrga da ba n

He

dimguu kaann, bà hofi ree na kaalanbuudga mómga. ⁴ Ree nii sika dahŋa nn da bee, bà totra kà ni nyab nyanyaam. *Tuurnt kadakŋa da ta ba kan l' fiid-ka n sika. Kadakŋeen, sika sumga da ba kan ká ni ba diit t' ren n sangbambiimn tii. *Haroona dabiir d' da toowr fiit dii da ta ba kan. Tanlalaga ln da hód tuurntii gwæet há jugun fee da ta ba kadakŋeen.

⁵ *Sangbantawdbermba da ba kadakŋee faaga bà bagt t' fiid kà laku. Lakuu hen nii ban da kpih vit jiim na l' waa fubehii. Welee weraa na Sangband ba kan. Gwentafn lee, lag gwelŋa nii tn ba t' biir-n b' ba kan bii membii kotod. ⁶ L' menguu nn da ba welee lee, *gotiiba jiba goor wo goor sukuu kaalanŋoogrgreen ka hena bá ηmæεgb. ⁷ Gotiberma n jah jiba kaalanŋrefhrgreen bindn myen. Há jiba kan ka mad *vit jiim na hà si Sangband ka bo na l' waa fubehii ban her ka kpaam hii, há mōma rei n ta tigr rei.

⁸ *Vohoom Buudm weraa nan na kaalanbuudga mōmgan dimgu ban wiig na nida bee hà jib kan ka sugnoogrguu nyi bee. ⁹ Welee ba na tōniib b' saa na t' hom b' geta goona bii nii. L' bo na l' biir-t na want gotiiba nn saf Sangband tii n vit ban hena-d tii kpaŋ n gemmnt na t' he na há hena-t wii n biiba han hena-t bá kaa bee kitg hōmba kpaalaa.

¹⁰ Biilm, welee hēbii hela diit n daam n nan kowt jugu jugu t' higda nidwu tii. Welee kowtii hela tantntina hen want n jah'. Kowtii da ba t' bēm kakefnan Sangband nn da mug na d' da d' lagii l' bih lee wen n jah'.

Krist nii hōmgu han daan-t n kuu gotia

¹¹ Krista daann. Wii nii *gotiberma há saf-t hōmgu tn da ba t' sohdg kuu. Há jib *Sangband suku mōmgun. Sukuu ba daft ka ba hom kpaalaa l' yata tant hen reku. Lag nida hera sukuu, l' kotod nii na kù kpaŋ na tant ln ree tii rekun. ¹² Krista jib kaalanbuudga mōmgan myenm ligah'. Lag butajunta n naabia jiim nii han da sir Sangband. Hayen há mōma jiim nii han da sir-d. Welee nii han daft t' juuni ka rea-t t' fubehii meniin myenm welee. ¹³ ǀ Naadaara n butajunta jiim n nan naabniira toom kpaam higda nidba gbani hen nakakeet? ¹⁴ Ka l' ba welee de, ǀ lan nii Krista jiim nn kpaŋ m' bēm daft l' yata na m' higdg t' diila n t' hēbbēhb? L' hena welee na t' bee t' hēm Sangband ηmæεgb. Dii neeran. Biilm, Krista vidra hayen hà mōmwu Sangband. Há vitii kpaŋ nakakeet tiit felah'. *Vohoom

Buudm da kpaŋaa-wu há wen da hēna welee ηmæεgbii lee wen. Mii bee kakefnan.

Krista vit kalgr tuurnkwæent

¹⁵ Tii kaa nii Krista nn lo *tuurnkwæent n ka kuu gwæet nidba n Sangband l' huuga. Há kpiira na hà daft nidba bá da gwid baŋlb kaawr ka ba tuurnnoogrt n bee juuni. Tii lee, biiba Sangband nn hofi bee beel bà sohdg keg t' ba t' bēm kakefnan Sangband t lo na d' nan sahl tii.

¹⁶ Nida ba hà bee hà for han bag na l' da l' bēm há kuum kaann lee wadga hà doolg. Ka l' ba na bá he wadgee n ηmæεgb, há kuum kaann n jah' nii ban ba bà bee bà fee-ka n ηmæεgb. ¹⁷ Wadgee ba daft há hód-ka wii kuum kaann n jah'. Kà kpaŋ n gemmnt tiit há hód-ka wii nyi neer. ¹⁸ Tii kaa nii tuurnnoogrt nn da kpaŋ t' bee t' bēm daft ka jiim da ba tēhdg. ¹⁹ Biilm, *Mohiisa da kaala ka toola *baŋlb sentii mentii tigrii mendii nongan. Lee n l' kaan, há logm naabia n butajunta jiim n nyaalm n logm tōmōlm n ruruuga kiiga vaat n vefēe jiiim n mēem wadgee hen saf le n ta mēem tigrii mendii hen ²⁰ ka bōhō na: «*Binbii nii jiim m' hahla tuurnt Sangband nn gbaama na n' valgm tii.*»

²¹ Há ta mēem jiiim Sangband suku hen n kowt wantii mentii hen. ²² Baŋlb bii bōhō na, want jiim nn kpaam higda tii kpaŋ tliit, l' saa, ka jiim ta ba tēhdg l' ta kpaam waa fubehii. ²³ Ka l' ba nan na bá higm want ban tōgaa n gobiint want t' ba sangbambiimn tii, l' ta ba daft na bá higm sangbambiimn gobiint want mōmt ka tagaa n vidhōmt t' yata vontii.

Myenm welee

²⁴ Biilm, Krista ba jib *Sangband haar nidba nn mēfr diin, l' kotod na haarii ba na Sangband haar mōmr tōgiikahrn, kpaalaa nii. Krista jib sangbambiim mōmmn. Ree nii han bee ka rea hayen Sangband nongan t' kaa.

²⁵ Bind wo bind, *gotiberma jiba kaalanbuudga mōmgan n dom vit jiim. L' ba na Krist lee, wii ba lo-ku hayen na hà hēm vit ka lil. Há logra hayen n vidm myenm welee. ²⁶ Ka ln kpaŋm welee, l' da ba l' bēm na há hēhdg kunyōŋu deb tant reem daa. Gwentafn, na t' biir biint, hà daan myenm ligah' na hà kpii fubehii ka tagaa hà mōm hà vit gwelŋa, gokaawranhenan.

He

²⁷ Biilm, nid baaben tia ba hà kpi myenm n jafh'. Tii kaann hà jehnt Sangband nongan na d' yaa n wun. ²⁸ Ta welee nii Krista nn vidr hayen myenm na hà kpil nidfigm fubehii. Tii kaann hà nan ree hayen rehdm na hà to bá hod hà daanm bee jugu dahb, lag na hà ta waa nidba fubehii.

Bahlb gigdm n Krista vit gemmnt

10 ¹ Mohiisa *bahlb da ba na keg t' kena n nongan tii liliit n jahn. B' da kpaá tón bii n b' bee bii móm. B' ta kpaá b' bee b' he na hii hà nyohla hayen n Sangband wii kitg homwu kpaalaa ka tagaa n vidyent ban hena bind wo bind ka kpaá saa tii. ² Ka welee da ba gobiint, nyimlana bá da hena *vit bee t da saa-t hēb. Ln ba l' bēm na l' higrá bá fubehii myenm ligah', l' kotod na ln ta kpaá l' bēm na bá kohln.

³ Biilm, vitii tora nidba na bá deedgm bá fubehii hēn bind wo bind, ⁴ l' ba na naadaara n butajunta jiim kpaá n gemmnt tiit na m' kpil fubehga. ⁵ Tii kaa nii Krista nn da kena tant hēn n bóhoo na:

*« Vit ban hēna-v laa dikaht ban sah-v tii,
lag bii nii.*

Gwentah lee, v' mōhm-ma.

⁶ *Dóm ban kuu ka totra bogm laa,
vit ban hēna na l' waa fubehii tii,
lag tii nii vn bag.*

⁷ *Lee, má bóhoo na: "man nanah'.
Mà yul bahlb wadgan man ba mà hēm bii.
Mà kena v' man, mà Saberma.*

Bii b' bee-ma loogu bii nii na mà hēm v' soklb^z».

⁸ Hà bóhoo sah na: « *Vit ban hēna-v laa dikaht ban sah-v tii, lag bii nii. Dóm ban kuu ka totra bogm laa, vit ban hēna na l' waa fubehii tii, lag tii nii vn bag.* » L' ba na bá hēna welee vitii wo bahlb nn gbaama lee. ⁹ Tii kaann, há ta lilm bóhoo na: « *Man nanah', mà kena na mà he v' soklb.* » Welee werá na hà kpil nan vidnoogrt n nan kalgr há móm há ret.

¹⁰ Tii lee, Yeesu Krista hera Sangband soklb ka vid hayen. Hà logra hà gbanu n to myenm welee ka higda t' fubehii. ¹¹ Goorhee mēhēe

10.5-7 Gwēstii ba Yum40^{9an}.7-9.

nii gotibaaben tia nn jefr hà nakpaá jugun ka hēna há hēēēgb. Vidyentii nii han tōo hēruh', l' ba na t' kpaá t' bee t' kpil fubehii felah'. ¹² Krist lee, wii hera *vit myenm n jafh fubehii kaa, n san n kad Sangband najuudu hēn. Ree nii han bee kakefnan. ¹³ Gwelja, hà hōda na Sangband lo hà rafeedba hà nakpai kwēēn na hà nawdr-ba^z. ¹⁴ Hān logr hayen n vidm myenm ligah' lee, n hēm na biiba han higda bá fubehii bee kitg hōmba kpaalaa kakefnan. ¹⁵ *Vohoom Buudm ta bóhoo ka higaa-t welee. M' bóhoo nooga sah na:

¹⁶ *« Welee goorhee kaann,
kpay-n *tuurnt
man kee mà lo má n *Yisraheel haar l' huuga tii!
Mà kee mà lo mà bahlb bá diilan,
mà hōr-b bá kwēēwan.»
Saberma nn bóhoo nii.*

¹⁷ L' saa m' ta lilm bóhoo na:

*« Mà kee mà yum bá higm,
mà kpaá kee mà deer bá bēhgu n bá fubehii l' gwēst.»*

¹⁸ Ka l' waa fubehga kiiga, ¿ l' ta gbaama na bá to bii fubehgee kaann?

GWĒST HĒN TIIM N M' NONGAN KĒNA

Daa gwid-n n' daagb kaawr!

¹⁹ Teelba-n, welee lee, t' miil hōm na Yeesua vit jiim sahl-t huru na t' jib kaalanbuudga mōmgan l' kpaá gemm. ²⁰ Wii rawda-t huru, hū keda ka vonta dimguu. Hurhuu ba kwēēlu, hū neeran. Hūu nii há gbanu. ²¹ Welee nii ln her t' ka ba n *gotibermwu Sangband haar mōmrn.

²² Tii lee, tn nyohlgm-n nan tyen n Sangband ka ba n kwēēwhōmr, t' gwēst hēn tiim ba kpaalaa, l' hig t' ni bii b' da kohla-t bii membii, ka ta hig t' gbani n nyaalm m' ba *kel kel mii. ²³ ¿ Sangband kpaá hēna d' gwēst jugu ni? Tn kpat t' mad-n nan gerah daagb tn rea ka bóhoo b' ret bii! ²⁴ Tn loom-n taa hēn nōmb ka sah taa hēmenm na baawena soklm há tuura ka ta bea ka hēna hēēēhōmt!

10.12-13 Gwēstii ba Yum110^{9an}.1.

He

²⁵ Tn daa jɔhm-n t' kpaturi wo ln miil n biiba bá ka hɛna lee!
 ¿N' kpaá yu na Saberma goor nyuhmann? Tn sahm-n taa nmeenm!

²⁶ Ka t' tii na Gohomt nn bɔhɔɔ tii ba gobiint n nmet n ka hɛna fubɛfɛga ka mi, vit tiit ta kpaɛ welee fubɛfɛgee kaa. ²⁷ B' tɔl-t bii nnii na t' hɔd yakwɛgdgu n boglaberrm m' kee m' bugdr bá vida Sangband hɛn bee mii.

²⁸ Ka hii ba valg Mohiisa *bahlb, *nidba bareh laa batah t hig na hà kohln, bá kuum-wu* ka kpaá yu há figm. ²⁹ Ka l' ba welee de, hii hà nim Sangband Budaaga n kohl *tuurnt kan tag n kà jiiim n lo tii wii, ¿n' diila na wii tobr darm kpaá kee l' bɛm fobɛfɛgu l' yata? ¿Lag jiiimii da higdg-wu? ¿Hà ba suudg *Vohoom Buudm nnii? ¿Lag mii hɛna-t hɔmgu? ³⁰ ¿T' kpaá mi Sangbandn? ¿Lag dii beda na: *D' kee d' teew n' hoodr, l' saa d' to baaben tiiwu hà fat?* ¿D' ta ba biir na *dii nnii Saberm na d' kee d' yaa d' tigr n yaagu?* ³¹ Biilm, dii neeran. L' ba fobɛfɛgu na d' yaagu lor nida jugun.

³² Deedg-n b' da getg n nn weem bii! ¿N' da ba sohdg Sangband wiinga goorheen n jum kunyɔɔ kɔd? N' da bee n mug hɔm n tam hoodr. ³³ Liilawen bà da suul n' ni biiba ka hɛna-ba dad dad kɔrgu nɔngan. Liilawen n' ni biiba ta ba kɛlligu ka tɔra ban da hɛna welee bee. ³⁴ N' nyana sarga tiiba kunyɔɔ. Ban da fɛɛr n' nihin lee, n' tii ka ba nyaaǵbn na n' bɔrii n' kwɛgdm ka mi hɔm na n' kee n' yuug kwɛgdm m' ba hɔm ka yata ka ba ka bɛm kakefnan.

³⁵ Daa la bɔrii-n nan daaǵb nn ba n bii, l' kɔtɔd na fadbermt hɔda-n. ³⁶ L' gbaama-n nan na n' hafr ka hɛna Sangband soklb le n' sohdg Sangband nn lo na d' nan hɛna-n bii. ³⁷ Biilm, l' hɔda na:

L' goda jah', jah yem na

há ba hà daan wii daan.

Hà kpaɛ hà hilg daanm.

³⁸ Sangband bɔhɔɔ na:

«Homa nan ba hà neer n gwɛɛt hɛn tiim.

Gwentah, ka há nmetg kaawr,

há loogu riir-ma kpaalaa^Z.»

³⁹ Ten lee, tii kpaá ba na ten nnii *bá nmetá kaawr* ka helaa ka boor bee. T' ba na *gwɛɛt hɛn tiim tiiba* ka ba jugu dafb huru jugun.

10.38 *Homa ba hà neer n gwɛɛt hɛn tiim.* Baa bà bee bà ta hom na *há gwɛɛt hɛn tiim ba sobb wii nan ba hà neer.*

Tuurnkpeemtn tiiba gwɛɛt hɛn tiim

11 ¹ Gwɛɛt hɛn tiim nnii na v' tiim na vn daag b' hɛn bii bee. Ta mii nnii gobiint ban tia t' hɛn ka kpaá yu tii. ² Weem daa nidba gwɛɛt hɛn tiim kaa nnii Sangband nn da sohdg bà diila.

³ Gwɛɛt hɛn tiim kaa nnii tn miigaa na Sangband gwɛɛt lo want hɔm t' tagan. Welee nnii ln ree ban yu bii ka tag n ban kpaá yu bii.

⁴ Gwɛɛt hɛn tiim kaa nnii Hábɛɛla nn da her *vit Sangband t' ba hɔm kpaalaa ka yata *Kayiina ret. Sangband nn da sohdg han da sir-d bii lee, n ree n bɔhɔɔ na wii nnii hɔma, hà gwɛɛt hɛn tiim kaa. Ln la ba na hà kpiiran lee, há gwɛɛt hɛn tiim kaa nnii han la gwɛɛla n jana.

⁵ Gwɛɛt hɛn tiim kaa nnii ln loqr Henook n kol n faaga na há daa kpi. *Hii da ba nyaan-wu felah', l' kɔtɔd na Sangband da kolg-wu kakefnan d' man.* Há kolgm gwɛɛt, *Wadbuudga rea ka bɔhɔɔ-t na: *Hà da ba Sangband loogu.* ⁶ L' ba na ka hii kpaɛ n gwɛɛt hɛn tiim, hà kpaɛ hà bee hà bɛm Sangband loogu felah'. Biilm, ka sug na nida nyɔhlg hayen n Sangband, l' ba daft na há tiim na d' bee, ka ta tia na d' faada bá bag-d bee.

⁷ Sangband da bahl *Nowee l' hel b' da ba b' getg bii, n bii hii nn ta kpaá yu sah bii. Há gwɛɛt hɛn tiim kaa nnii han da tii na Sangband nn bɔhɔɔ tii ba gobiint n kpaɛm kadakru. Kuu ni nnii ln da dafr wú n hà haar l' jugu. Welee nnii han da werii na tant hɛn nidba kohln, Sangband t loqm-wu na hɔma hà gwɛɛt hɛn tiim kaa.

⁸ Gwɛɛt hɛn tiim kaa nnii Hábɛɛla nn da valg Sangband hoft n vid há kɔrgu ka ked kɔrgu Sangband nn da bed na d' nan sahl-wu kuun. Hà da nyab ka kpaá mi há kan ked ree. ⁹ Gwɛɛt hɛn tiim kaa nnii han da san n ka neer wo saana tant Sangband nn da lo na d' nan sahl-wu tii hɛn. Hà da gool sugtn wo *Yishaakwu n *Yakooba. Bà da ta ba bà sohdg tant dn da bed n foorm na d' nan sahl-wu tii.

¹⁰ Biilm, hà da hɔda kɔrgu kú boboga hafr kuu. Sangband maantr n mɔhm-ku. ¹¹ Gwɛɛt hɛn tiim kaa nnii Hábɛɛla nn bee n ka ba na san, l' ba na há bina getg welee. Há fɔg *Saraa mɔma da ta kpaá maad^Z. Hà da miil hɔm na Sangband ba d' mad dn da bed

11.11 *Gwɛɛt hɛn tiim kaa nnii Hábɛɛla nn bee n ka ba na san, l' ba na há bina getg welee. Há fɔg Saraa mɔma da ta kpaá maad.* Baa bà bee bà ta hom na *Gwɛɛt hɛn tiim kaa nnii Saraa nn bee n ka ba na nyan, l' ba na há bina getg welee. Há mɔma da ta kpaá maad.*

He

ka foor-wu tii. ¹² Tii kaa nnii ln tag n nidbilma wee há nyufh kuum, nidfigm t rorm há buudmn *ka kpañ kaalb wo sangbambiimn nmedii laa nyaam maaru gwihiiim*.

¹³ Bá mēmbēe da kpiidr ka ba n gwēet hēn tiim, gwēntafh ka ba sohdg want ln da lo na bá da ba sohdg tii. Bá yum-t ka ba vōkun n miig hōm na tii nnii, ka ta mi na bà ba na *saanban ka daan yaku tant hēn*. ¹⁴ Bà da gwēela welee l' weraa hōm na bà bagl kōrgu kuugu, l' kōtōd na bà tia na hii hà lo na hà nan hēna-ba bii wii mada hà gwēet. ¹⁵ Ka bá da kom bayen l' bafh n kōrgu ban da red kù ni kuu, nyimlena l' da si-ba huru na bá nmetg kù ni. ¿Laa bee? ¹⁶ Na t' biir biintii, bà da fēba ka bag kōrjeengu kù ba hōm ka yata, kuu nnii sangbambiimn reku. Tii kaa nnii Sangband nn kpañ n jiwfi na bá hōfm-d na bá Sangband. Biilm, d' manyii-ba kōrgu kuugu.

¹⁷ Gwēet hēn tiim kaa nnii Hābrahaama nn da loqr *Yishaak na hà vid, Sangband nn da tarm-wu lee wen. Hà da tii na hà to-d hà budaaga kayengee ln da la ba na d' lo na d' nan hēna-wu bii lee. ¹⁸ D' da beda-wu na l' kee l' tag n *Yishaak le hà buudm neer*. ¹⁹ Hābrahaama da miil hōm na Sangband ba n gemmnt na d' himiim kpiirmba. Tii kaa nnii dn da nmeig-wu hà bugee, welee t ka boo kuumn himtgm.

²⁰ Gwēet hēn tiim kaa nnii Yishaaka nn da kaawl *Yakoobwu n *Hesaaw bá hēn l' hēl bá su kaa neerm.

²¹ Gwēet hēn tiim kaa nnii Yakooba nn da ta kaawl *Yoosefa bii hēn kayen kayen. Hà da hera welee ka nyufh kuum. *Há hig há dabiir hēn n doot Sangband tījan*.

²² Gwēet hēn tiim kaa nnii Yoosefwii nn da faa *Yisraheel bii na hī kee hī riir *Hējift tantn, lee n to wad ka bōhōō ban kee bà hē hà kowa lee. Hà da hera welee ka nyufh kuum.

²³ Gwēet hēn tiim kaa nnii *Mohiisa reba nn da kpehdr-wu hà kaamn. Bà da meedra-wu n kpehdr-wu yelmaa kakehnan kidii hitaf', l' kōtōd na bugee da ba kwēelm l' kpañ jah'. Bà da ba siil huraa noor mēh'.

²⁴ Gwēet hēn tiim kaa nnii, Mohiisa nn da berj lee, n kirm na hà kpaā bag na bá hōfm-wu na *Farhoa bēera kwēela*. ²⁵ Há yum na l' ba hōm na bá dadrm-wu wú n Sangband tigr n ln ba l' bēn na há way bii b' kpañ b' hiidg ka neer fubēhgan lee. ²⁶ Hà da sōkl na bá nim-wu Krist Sangband nn bantg wii dela. Welee da bee-wu

daft l' yata Hējift tantn keg. Biilm, hà da lo hà nōmb fat t' kena n nongan tii hēn.

²⁷ Gwēet hēn tiim kaa nnii Mohiisa nn da nyab Hējift tantn. Hà da bafra hà noor tuuu, wo mina hà yul Sangband, l' ba na hii kpaā yuu-d. Tii nnii han da la ba siil huraa kwēeweerga mēh'. ²⁸ Gwēet hēn tiim kaa nnii han da bed bá jum *Gētgk kasant n mēem jiiim hayhēe mēnfēe fiid noora hēn na kuum *sangbantumta daa bee hà ku Yisraheel budanoogrii.

²⁹ Gwēet hēn tiim kaa nnii *Yisraheel tiiba nn da mēwdg nyaam ban hōh na *Nyamōlm mii wo tankparmt, l' ba na Hējift tiiba nn da tagdna-ba n magii na bà ta mēwdg lee, l' nmeheē-ba.

³⁰ Gwēet hēn tiim kaa nnii Yisraheel tigr nn da loqr goora halbleh ka bida n Yerikoo kōrgu, kú dābid t luurm.

³¹ Gwēet hēn tiim kaa nnii yaruut Rahaaba nn da sohdg bá da daan na bà wagii kōrgu hēn bee hōm. Tii kaa nnii han da ba kpi wú n bá da vidg Sangband hēn bee.

³² ¿Mà ba mà ta biir nan na la? Huru kpañ-ma nan na mà gwēel-n Gidhōonwu n Baraakwu n Samsōonwu n Yeftaawu n *Daviidwu n Samuheelwu n nan *gwēet bōhōōba gwēet. ³³ Bá gwēet hēn tiim kaa nnii ban da her want jugu jugu. Hii da diira tiga jugun, vola t hēm b' ba sōbb bii. Hii t sohd Sangband nn da bed na d' nan sahl bii, vola t mud diid noora. ³⁴ Biiba t kuum boglam gemmnt, volba t fet hoodjuuga noon. L' gbaad volba bēhii, volba ba na hoodwamtba n dee tigsāana tawdba. ³⁵ Gwēet hēn tiim kaa nnii fōgba nn da nyan bá kpiirmba t himtg n nmet bá man.

Volba lee, bá dadr-ba. Bà da kida na bà kpaā bag na bà fetg ka bo na bà bee bà sohdg bii b' ba hōm l' yata bii. Bii nnii kpiirmba himtgm.

³⁶ Bà da lahra volba ka gbuu-ba hufi, n kpañm-ba kona n lo-ba sargan. ³⁷ Bà da lodra biiba tana ka kuu-ba, n sōhm volba gidr gidr, n hēm volba dad dad, n kuum volba n hoodjui. Volba da yōhwa yōh yōh ka yōhr buri n fei gbant, ka ba haluugan kpaalaa. Bà da nima ka dadra-ba, ³⁸ l' ba na tant mōmt da kpaā magr na t' sohdg-ba t' hēn. Bà da yōhwa rena n rena tankparmt n duuran, ka go fiit huuga n vatn.

³⁹ Welee nidbee gwēet hēn tiim kaa nnii Sangband nn da sohdg bà diila. Gwēntafh, bá ni hii ba sohdg Sangband nn da bed na d' nan sahl-ba bii. ⁴⁰ Sangband da maantr t' mēmbēe bii hōmb l' yata, tii kaa nnii dn da ba sōkl na bá kitg hōmba kpaalaa t' kpañ kan.

Solm-n ka hafla ñyen n tarmga!

12 ¹ Ten lee, wo welee nidbee mēmbēe nn jēfr t` kaa ka kaadg-t rena n rena lee, tn kōfdg-n nan bii b`yata-t jeegu bii n nan fubēhga na t` kpaā hila ká ni lōōb! Tn solm-n gwēet hēn tiim huru jugun ka hafr na t` bee t` taai! ² Tn solm-n ka lo t` nōmb Yeesua hēn! Wii rawdg-t gwēet hēn tiim huru n ka hēna t` kita hōmba kpaalaa. Wii mōma tii n jum kunyōngu n kuum *dabragr hēn ka nima jiwfi hí da ba hì kpal-wu kuumii kaa hii, l`kōtōd na hā da hugl n nyaagb l` bahr n bii b` da hōd-wu bii. Gwelŋa lee, hā kada Sangband huraant jarga najuudu hēn.

³ Diilgm-n há hēn! Fubēhtiiba vidg hā hēn kpaalaa, há la tii n sohd welee. Lee, l` daa saa na l` hadg n`kpamiin n`bōrii ŋmeenm! ⁴ ¿ N`nyin teewra hoodr n fubēhga kakehnan na n`kpa? ⁵ ¿ N`hōng Sangband nn da bahl-n wo sa nn bahla hā bii leen? D` da beda na:

*«Mà buga, daa nim Saberm man mà nyagdgm!
Daa bōrii ŋmeenm mà wen daraa v`tohr lee wen!*

⁶ *Biilm, Saberm man,
mà nyagda hii man sokla wii,
ka ta daraa hii man log na mà buga wii tohr.»*

⁷ Tiim-n ka ju kunyōngu d`nyagdgm kaa! D` hēna-n welee na dn log-n na d` bii l` kaa. ¿ Buga kiiga ba rii ká sa kpaā nyagda-ka?

⁸ Biilm, ka Sangband kpaā nyagda-n wo dn hēna d` bii lee, n`kpa h na d` bii mōmiin, n`ba na buyuumntn.

⁹ Mà haaraa waa, ¿ t` reba da kpaā nyagda-t? Ban da hēna-t welee lee, ¿ t` kpaā vala-ba? Ka l` ba welee de, ¿ t` kpa h t` hōhlgm tyen t` Sa há ba Sangbambiimn wii tiŋa l` yata ka bo na t` yuug neerm? ¹⁰ T` reba bee da nyagda-t wo bee nn diila lee, l` ba na l` kpa h l` hiidg. Sangband lee, dii nyagda-t l` bahr n na d` bagl t` hōmgū, ka bo na t` neer ka ba buudba d` dela.

¹¹ Biilm, bá wen nyagda nid lee wen, l` kpaā sah-wu nyaagb, l` ka sah-wu wiiru. Gwenta h, kaann lee, nyagdgmii maantra hii hā sohda-m wii, l` saa na há yuug neerhōmm hā neer nigii gun.

¹² Tii kaa nnii ln bed na: *Vii-n n`nihi hí ba yem belah gemmtn kpa h hii! Hahlg-n n`dina hā ridwa hee!* ¹³ *Tagd-n huri hí ba tih hii ka bo na kparwa nakpanja daa han, lee, na l` hel l` gbaad-wu.*

Neer-n neerhōmm!

¹⁴ Hēm-n gemm na n`neer nigii gun n baawena! Ked-n n nōngan ka berŋa n` buudt neermn! Há kpa h welee wii nan kpaā yu Saberma nōnga. ¹⁵ Bēm-n baw na n`ni hii da ber n Sangband hōmgū! N` huuga hii daa kitg wo mobēhgu kú ror kù rafm kōhla ka kuu nidba kōd kuu!

¹⁶ Hii daa la neer joojooneerm ka nima wanbuudt wo *Hesaawa nn da her lee! Diit n ja h kaa nnii han da gweedm hā maat. ¹⁷ N`miil hōm na kaann, há sa da kida-wu há wen da bag na há kaawl hā hēn lee wen. Han da la kuum lee, hā ba bee na hā he na há sa lagii diila han da mug fee.

Huraant t` kpa h damb tii

¹⁸⁻²¹ *Yisraheel tiiba nyōhlg bayen n bii ban ba bà bee bà tarm bii. Bà nyōhlg bayen n *Sinaayi duur d` hulwa n bogm, n wadr d` da hōfntn n ka jil kpimm dii, n nyeet, n hamr, n muulŋa ká nyamra kee, n nan noor d` faa gwēet dii. L` dam biiba bá da hōmr welee noorii bee, bá jow ka bōhōō na hii daa mōōg-ba tiit bōhōōb, l`kōtōd na bà kpa h bà bee bà sohdg wadii. Noorii da bōhōō na: *Hii há kee hā tarm duuri wii, bà lod-wu tana bà kuu-wu, ka la dōm mōmm.* B` da geta bii da ba fobēhgu l` kpa h ja h'. *Mohiisa mōma t ka toola na «*fobēhgu kura-ma má ka defra.*» Nen de, ¿ n`nyōhlg ñyen n welee wantii?

²² Hāai! N`nyōhlg ñyen n *Siyoon duur n nan Sangband kōrgu. Dii neeran. Kōrguu nnii sangbambiimn Yerusalēm, kú ni ba *sangbantumtba bà kpa h kaalb. ²³ N` ta nyōhlg ñyen n kpaturu hū kpogl taa n ka ju kasant huu, budanoogrii kpaturu ln hōd hì hida sangbambiimn hii. N`nyōhlg ñyen n Sangband. Dii yaa nidba mēmba n yaagu. N`nyōhlg ñyen n nidhōmba vohōom m`kitg buudm kpaalaa. He

²⁴ N`nyōhlg ñyen n Yeesua. Wii nnii t` gokuuda. Sangband tag n wii n lo *tuurnkwēent t` n dn t` huuga. Biilm, há jiiim ln mēer mii ba daht ka yata Hābēēla rem. ²⁵ Mug-n nan ñyen hōm! Daa la kir-n na n`kewlg há gwēēla-n n wii! Mohiisa nn da bahl Yisraheel tiiba tant hēn bá kirm lee, ¿ bà da fetg tobr darm nufu ni? Ka l` ba welee de, ¿ lan nnii tii nn kee t` fetg tobr darmii nufun ka t` gwidaa há gwēēla n tn ka ba sangbambiimn wii kaawr?

²⁶ Weem, há noorii da dam tant. L` saa gwelŋa há ka bōhōō na hā ba hā lil tant damb. *Lag tii n ja h, na sangbambiim mēh'.* ²⁷ Gwēet

han bɔhɔɔ na *hà kee hà lil* tii weraa na want ln ree tii kee t' dam t' bɔr, ka bo na b' kpañ b' bee b' dam bii n jañ bɛm. ²⁸ Wo tn kee t' sofdg huraant t' kpañ damb tii lee, tn mad-n nan welee hɔmguu hɔm! Tn hɛm-n nan Sangband ɲmɛɛɔb n valgm n fobɛhgu wo ln magr n dn lee! ²⁹ Biilm, t' Sangband ba na *boglabermm m' bugda l' mɛngu mii* nnii.

Hagla jugu jugu

13 ¹ Ked-n n nɔngan ka sɔkla taa vol wo vol teelba dela! ² Daa hɔɲiim-n na n' sofdgm saanba hɔm! Biilm, biiba da hɛra welee n sofdr *sangbantumtba ka kpaam mi.

³ Deer-n bá reewr sargan bee ret wo l' biir na n' n' ban n' reewran! Ta deer-n bá reba hɛna dad dad bee hɛn wo l' biir na nen nnii ban dadra!

⁴ Baawena valgm yaala! L' saa daawwu n há fɔg bá mad bayen hɔm! Biilm, Sangband kee d' dar yaruutba n bá neer yɔh bee tobha.

⁵ Daa la dɛɛr-n liɔbiir kaa! Gwentah lee, bii nn ba n gwelɲa bii sahm-n nyaagb! Biilm, Sangband mɔmr beda na: «*Mà kpaam kee mà saa-v, mà kpaam kee mà gwid-v kaawr felah'.*» ⁶ Tii kaa nnii tn ba t' bee t' bɔhɔɔm ka ba n daagb na:

Saberm nnii hii hà tora-ma.

Mà kpañ mà solm bii fobɛhgu.

¿ Bɛhɛteku nnii nida nn ba hà bee hà hee-ma^z ?

⁷ Deer-n n' bermkpeemba bá da faa-n Sangband gwɛɛt bee hɛn! Deedgm-n ban da neer kakefnan bà kuum lee! Tɔgiim-n bá gwɛɛt hɛn tiim!

⁸ Yeesu Krista nn da ba dindiin lee, welee nnii han ta ba jana, ka ta ba hà bɛm yenmii kakefnaan. ⁹ Daa la saam-n na weriib biib b' rɔta n gwɛɛt hɛn tiim bii fiwlgm-n! L' ba hɔm na l' tagiim n Sangband hɔmguu ka hafila-n, lag na diit tiit gwɛɛt kaa. Bá tagd welee gwɛɛtii kaa bee kpañ n waym miim felah'. ¹⁰ T' ba n *vit dahɲa. *Gotiiba lee, bee hɛna bà ɲmɛɛɔb suku kwɛɛn, l' kpaam sah-ba huru na bá way t' vit dahɲee hɛn bii, ¹¹ l' kɔtɔd na bà totra dɔm ban hɛr n vit mii *barsi kaann*. Dɔm ban lɔg n hɛm vit fubɛhii kaa mii jiim n jañ nnii gotiberma nn ked n kaalanɲuudga mɔmgan. ¹² Tii kaa nnii Yeesua

13.6 Gwɛɛtii ba Yum118^{ɲan}.6.

nn kpiir ta kɔrgu kaann, ka bo na hà higdg tigr fubɛhga ka tagaa n hayen hà jiim.

¹³ Tn ked-n nan n' hà weenn *ka ror kɔrgun* ka tia na bá nim-t há dela! ¹⁴ Biilm, t' kpañ n tant hɛn gbalanɲa ká bee kakefnan kee. Kɔrgu kú kena n nɔngan kuu nnii tn bag. ¹⁵ Tn *yuum-n nan Sangband yumii* hɛruh ka hoh d' hidr ka tagaa n Yeesua! Tii nnii *vit^z* t' magr na t' tɔɔm-d. ¹⁶ Daa hɔɲ-n na n' hɛm hɔmguu ka ta tora taa vol wo vola! Welee *vitii* beel Sangband loogu.

¹⁷ Valgm-n n' bermba ka hohla ɲyen bá kwɛɛn! Biilm, bà kiiga n' hɛn ka mi hɔm na Sangband nan yaa n ban ban hɛr bii jugun. Saam-n na bá hɛm bá ɲmɛɛɔb ka ba nyaagbn! Daa hee-n na bá hɛm-b ka nyeera! Welee kpañ l' tɔrg-n bii.

¹⁸ Seeɲm-n t' hɛn! T' miil hɔm na t' rarmn ba hɔm, l' kɔtɔd na t' bagl na t' neer hɔm l' mɛmɛnguun. ¹⁹ Mà gbaama-n nan ka figr na n' seeɲm mà hɛn, ka bo na Sangband saa na mà ɲmɛtgn n' man weem.

Seeɲb

²⁰ Sangband sahl nigiiigu. Dii himii t' Berm Yeesuwu kpiirmba huuga há kit d' *fɛɛbii kimtberma ka tagaa n hà *vit jiim. Mii hafila *tuurnt t' bee kakefnan tii. ²¹ Sangband sahm-n gemmnt na n' beem ka hɛna hɔmguu mɛngu ka bo na n' hɛm d' sɔklb. D' he t' ni b' bee-d hɔm bii ka tagaa n Yeesu Krista! Dii hehl n nyɔkb kakefnan. L' bɛm welee!

²² Teelba-n, mà fɛla-n ɲmeenm gonyiigankena hoorb nnii. Sofdg-n-ka n kwɛɛwdoolgm! Mà hɔora-n-ka ka hewla tintii. ²³ Miim-n na bà rawdg t' teel Timoteewu sargan! Ka há taan weem, má n wun t' kee t' daan mà nyaan-n.

²⁴ Seeɲ-n n' bermbee mɛmbee n biiba bà ba na Sangband reba bee mɛmbee! T' teelba bá ba Hitaalii bee seeɲa-n.

²⁵ Sangband hɔmguu bɛm n' mɛmbee n' man!

13.15 Gwɛɛtii ba Yum50^{ɲan}.14,23.

He

YAKOOBA

wadga han da hɔd kee

— B' ba wadgankenan bii —

Yakooba hɔda wadgankena l' hɛl Krista tiibee mɛmbee. H̄a hɔda-ka l' kpaa boo weriibn, h̄a gwɛɛla rarm tia gwɛɛlb. H̄a hɔda-ka ka rɔɔ Krista tiiba neerm, ban neer n taa lee, n ban ta neer n bá kpaɛn na Krista tiiba bee lee.

H̄a sɔgiigan, Yakooba bɔhɔɔ saɛ na rarbiilm rɛna Sangband man. L' ka ba na bá gbaam-m Sangband n gwɛɛt hɛn tiim (1.1-8).

Tii kaann, h̄a to hagla katɛdga n kwɛgdm jugun, n tarmga n ηmɛgiib jugun, n nan gobiint sangbantiit jugun. H̄a bɔhɔɔ na sangbantiit ba nida hɛbn (1.9-27).

Lee, h̄a ka kpalm raarb b' ba kpaturun bii (2.1-13), n nan hig h̄a diila mɔma jugun na gwɛɛt hɛn tiim rorm wiingan nida ηmɛgtn (2.14-26).

Lee n l' kaann, h̄a ree bɛhɔg gelmga nn hɛna kuu (3.1-12), n ηmɛtgn rarbiilm gwɛɛt jugun (3.13-18). H̄a ta kpalm bá kena n kpala nidba huuga bee (4.1-6). B̄a ba na tantntina hɛn tiiban, bá ka ηmɛta ka yaa n bá teelba (4.7-12).

Tii n t' kaann, h̄a bid kwɛgdm tiiba bá ηmɛhɛɛ bá ηmɛɛheedba bee jugun (4.13-5.6). Lee, n fɛl ka gbaama kwɛɛwdeb n seenɔb n Vohoom tɔrgm (5.7-20).

Seenɔb

1 Man nnii Sangband n Berm Yeesu Krist bá ηmɛɛheed Yakooba. Mà h̄oora ka seenɔa n' mɛmbee, nen, nen ba na sangbantiiba ka yadr taa kpeee n tant nen.

Sangbantia beeb kunyɔɔn

² Mà teelba-n, nyaagm-n kpaalaa kunyɔɔn baa la teku wen luur n' hɛn lee wen! ³ N' miil h̄om na n' gwɛɛt hɛn tiim tarmb hafila-n.

525

Yakooba 1

⁴ Gwentaf, l' ba na nida di tarmbii jugun kpaalaa, ka bo na h̄a bɛm h̄omwu kpaalaa, ka kpaɛn n bɛhɔg kuugu, bii kpaa fad-wu felaf'.

⁵ Ka rarm fad n' ni hii, h̄a gbaam Sangband! D' ba d' si-wu-m. Dii saɛl nidba mɛmba yem ka kpaa kpalm. ⁶ Lee, l' ba na h̄a gbaam ka ba n tiim ka kpaa nigaa. Biilm, hii h̄a nigaa wii boo nyaam wadr. H̄am via-d ka vuudra rena n rena. ⁷ Welee nidwii daa diilgm na h̄a ba h̄a bee h̄a sohdg bii Saberma nuhun. ⁸ H̄ii nnii h̄a ba mreɛf', h̄a ligwa yem h̄a ηmɛɛgt mɛntn.

⁹ L' ba na kunyɔɔtia nyɔkm hayen na Sangband via-wu n faaga. ¹⁰ L' saa kwɛgdm tii wii nyɔka hayen na d' hohla-wu n tija. Biilm, h̄a nan geta wo *kpam moogu fiigu*. ¹¹ Muunu rɛnn, h̄u wen biir, h̄u hohm mooguu kú kpaɛn, *kú fiigu t tɛhd, kú kwɛɛlm t boorm*². Ta welee nnii ln ba n kwɛgdm tia. Welee nnii han nan ku ka hɛna h̄a ηmɛɛgt.

Hahlgm-n ηyen n ηmɛgiib!

¹² Lamɛɛgu tii nnii nid h̄a ju kunyɔɔn jugun wii, l' kɔtɔd na ln tarma-wu lee, h̄a kee h̄a sohdg jugun deb degrga, kee nnii neerm Sangband nn saɛ wo fat mii. D' da beda na d' nan saɛl-m biiba bá sɔkla-d bee. ¹³ Ka l' ηmɛgii n hii, h̄a daa bɔhɔɔm na Sangband ηmɛgaa n wun. Bii kpaɛn b' bee b' hɔgl Sangband na d' he bii bɛhb. L' saa, dii mɔmr ta kpaa ηmɛgaa n hii. ¹⁴ Tyen t' nɔmvuurhu dada-t ka ηmɛgaa n tn ka hogla-t. ¹⁵ Hun kadaa nida hɛn lee, n kit fubɛhga. L' saa fubɛhgee t berɔn n daan n kuum. ¹⁶ Mà teelhɔmba-n, l' daa saa na n' fiwdg! ¹⁷ Wanhɔmtii mentii rɛnna Sangband man. D' saɛl want t' ba h̄om kpaalaa tii. Dii nnii sangbambiimn wiinga reeta. Dii kpaa dama. D' kpaa ked wo muunu huu nn saa-t nyeetn liilawen lee. ¹⁸ Dyen d' sɔklbn nnii dn her t' kit d' bii ka tagaa n d' gwɛɛt hɛn. Tii nnii gobiint gwɛɛt. D' hɛra welee na t' bɛm noogrba bii kwɛɛlb dn ree bii huuga.

Neer-n wo Sangband gwɛɛt nn gbaama lee!

¹⁹ Mà teelhɔmba-n, deer-n h̄om man bo na mà biir-n tii! L' ba na n' bɛm keliigu na n' kewlgm gwɛɛt ka kpaa laɔwa gwɛɛlb man, ka ta kpaa hɛna kwɛɛwweerga weem. ²⁰ Nid h̄a ba n kwɛɛwweerga wii kpaa hɛna bii h̄omb Sangband nɔngan. ²¹ Welee kaa, kɔhdg-n bii b'.

1.10-11 Nyaan Yum90^{gan}.5-6 n Yum102^{gan}.12 n ta Yum103^{gan}.15-16.

Ya

hawla bii membii n beŋgu kú ba n`ni kuu mēnguu! Lee, n`sofdg n kwēwhōmr Sangband gwēet In lo n`kwēwan tii, na t`ba n gemmt na t`dah n`juuni.

²² Daa bagm-n na n`kewlgm Sangband gwēet kewlufh'! Lee, hēm-n-t n`ηmēēgb, ka lag welee n`hogla ŋyen. ²³ Ka hii kewla gwēet kewlufh ka kpaā hēna-t n`ηmēēgb, hā tōna nid hā geewa hayenwu diigun ka yu hā nōnga, ²⁴ hā wen nyabla hayen n`diiguu n`tur n`hōj han ba lee. ²⁵ Tii lee, hii hā nyila *bahlbii ka nawr n`bn wii, ka hom n`ka deer b`hēn ka hēna wo bn gbaama lee, welee nidwii nan ba hā bēm lameēgun han hēna bii mēmbiin. Bahlbii beel hōm kpaalaa, bii rea nidwu sargan.

²⁶ Ka hii diila na wii nii sangbantia ka kpaā jahwa hā noon gwēet, hā hogla hayen, hā sangbantiit beebii ba yem. ²⁷ Sangbantiit beeb b`ba hōm Sa Sangband nōngan bii ba *kel kel ka kpaā n`taku, bii nii na bá kiigm kunyōjii n`kunfōgba jugun bá kunyōjun, ka mad bayen n`tantntina hēn neerm.

Hā tia Sangband hēn wii kpaā baal hā niinin tiiba

2 ¹ Mā teelba-n, wo nn tia t`Berm Yeesu Krista hēn na wii hefl n`bermt mēnt lee, daa room-n n`niinin tiiba! ² Tn kēeml-n gwēetntina! Ka nidba barehba t`daan n`jib n`kpoglb disakun, bilma fidr dimberma dimt ka lo sika nabtorga, volwii ba na katēdtia ka fidr dimsaat t`ba nakakeet, ³ n`niini t`kulii hā fidr dimberma dimt wii jugun, n`bōhōw-wu na: «Taa maara, hai! Daan v`kad nnaah jargan!» Lee, n`bōhōw hā fidr dimsaat wii na: «Vii jēnt nnaah', laa kad lahai tijaan!» ⁴ Ka n`hēna welee de, ¿n`kpaā baal n`niinin tiiba nii? ¿N`kpaā nima nidba nii?

⁵ Mā teelhōmba-n, kewlg-n! ¿N`kpaā mi na Sangband da bantg bá ba katēdga tantntina hēn bee na bá tii Yeesua hēn bā kitg gwēet hēn tiim kwēgdm tiiban? ¿N`ta kpaā mi na bee nan sohda *sangbambiimn huraantn²? Biilm, d`da beda na dii nan tōw huraantii bá sokla-d bee. ⁶ Ka l`ba welee waa, ¿ben kaa nii nn hōhla katēdtiiwu n`tiija? ¿Lag kwēgdm tiiba ηmēdra-n? ¿Lag bee saml-n huraamba man? ⁷ Ka bā hēna-n welee de, ¿bā kpaā kohla Sangband hidr nii? ¿Bā kpaā kohla Yeesua hidhōmr ban bahdg-n dii nii?

2.5 Nyaan Lukaasa 6.20.

⁸ Ka n`vala *Sangband bahlb wo In hōd bahlb wadgan na, *soklm v`nidtuur wo vn sokla v`mōm vyen lee*, n`hēna tii nii. ⁹ Gwēntafaa, ka n`ro n`niinin tiiba, n`hēna fubēhga. Sangband ba d`dar n`tobr na n`ba valg bahlb. ¹⁰ Ka hii vala Sangband bahlbii membii, n`dan n`titm n`byenbii, hā kohl b`membii Sangband nōngan. ¹¹ Biilm, hā bed na *daa yaruum* wii, ta yenwii ta beda na *daa ku nida*. Ka v`la ba hē yaruub, ka ku nida, miim na kohl bahlbii membii!

¹² Welee lee, nn ba n`bōhōw tii mēntii laa, nn ba n`hēm bii mēmbii, deer-n na Sangband nan yaa-n n`yaagu, ka tagd bahlb b`rea nidwu sargan bii. ¹³ Ka hii kpaā yu volba higm, Sangband nan ta kpaā yu hā higm yaagu yaam goor. Lee, ka v`yu vola higm, fobēhgu nan kpaā kuu-v yaagu yaada nōngan, l`kōtōd na higm nyaanb yata yaagu.

Nida ηmēegt werāa na hā ba n`gwēet hēn tiim

¹⁴ Mā teelba-n, ka hii bōhōw hā noon n`jah na hā tia Sangband hēn ka kpaā hēna ηmēegt t`werāa welee tii, ¿hā way kan bee? ¿Welee gwēet hēn tiimii bee m`dah hā jugu?

¹⁵ Tn kēeml-n gwēetntina! Ka n`teelhii ba kunyōjun ka kpaā n`dimgu, ka ta kpaā n`diit na hā di, ¹⁶ n`ni hii t`bōhōw-wu na: «L`hera nii! Heg dimr, v`di l`teg-v!» Ka hā biir welee n`jah n`ka ba si-wu bii han halwa bii, ¿kunyōjtiwii way kan bee? ¹⁷ L`ta ba yenmii n`gwēet hēn tiim, l`kōtōd na ka hii bōhōw na hā tia Sangband hēn ka kpaā hēna ηmēegt t`werāa welee tii, hāhā gwēet hēn tiimii ba yem.

¹⁸ Ka tiit, hii ba hā biir na hā ba n`gwēet hēn tiim, vola biir na hā ba n`ηmēhōmt. Lee, maa gbaam noogrui na: «Werii-ma lan nii vn tia Sangband hēn ka kpaā hēna ηmēegt t`werāa welee tii! Man lee, ηmēegt man hēna tii ba t`werii-v na mā tia Sangband hēn.»

¹⁹ Tia na Sangband dyend beeln, tii nii. Kunidba mōmba ta tia welee ka dehra n`fobēhgu. ²⁰ Joojōonju ven! ¿Bagl na bá werii-v na ka v`tia Sangband hēn ka kpaā hēna ηmēhōmt t`werāa welee tii, na v`tiimii ba yem? ²¹ T`yandaa *Habrahaam waa, ¿l`da her lan Sangband hōhā-wu na hōma? ¿Hā da ba lōg hā kwēel *Yisshaak na hā vidaa? ¿Lag ηmēēgb han da her bii kaa nii dn hōh-wu na hōma? ²² Miim welee na Habrahaama da tii Sangband hēn, l`tōr hā hēm ηmēegt l`werii welee. Hān da her welee lee, hā gwēet hēn tiim t`ka ba jeegu. ²³ Welee nii gwēet In hōd *Wadbuudgan tii nn da her

Ya

t`jugun. Tii nnii na *Habrahaama da tii Sangband hɛn, d` hoh-wu na hɔma*. Lee, d` hoh-wu na *d` tuura*. ²⁴ N` yul na Sangband logl nid na hɔmwu hà n̄mɛɛgt kaa, na lag há gwɛɛt hɛn tiim jugun n` jah'.

²⁵ Ta deedg-n yaruut Rahaaba gwɛɛt! L` da ta ba yenmii. ¿ Hâ da ba sohdg *Yisraheel tigr tumtba haa n` n̄mɛt n` werii-ba hurjeenu bá feta? ¿ Lag ta hà n̄mɛɛgb haa da her bii nnii Sangband t` logm-wu na hɔma? ²⁶ Biilm, vohoom nn ror gbanun lee, hú kuum. Ta welee nnii, ka nida tia Sangband hɛn ka kpaá hɛna n̄mɛɛgt t` weraa welee tii wii gwɛɛt hɛn tiim nn ta ba kpiir̄u.

Mad-n n` gelmii!

3 ¹ Mà teelba-n, l` kpañ hɔm na n` bɛm kɔd ka bag na n` weriim. N` miil na weriitba ten, t` yaagu kee kù hafr ka yata volbee reku. ² T` mɛmbee, t` titma kɔd. Hii há kpaá titma hà gwɛɛlbn wii ba na nidhɔma mɔm nnii. Hâ miil hayenwu madm kpaalaa.

³ ¿ T` hɛna lan n` ka mad deer?

¿ Lag t` lɔɔ kɔñbiir d` noon na d` valgm-t? Tn hɛna welee lee, ¿ d` ka kpaá tagd huru tn bag huu tututu? ⁴ Ta kpay-n meela gwɛɛt! Ka meel lafr la ba bermr wo ben, hãbermm hɛfr-d, bà joowa-d n` bii tutuḡa d` ked jowda kan sɔkla na d` san ree. ¿ Laa bee?

⁵ L` ta ba yenmii n` gelmga. Kan la ba na gbanu hulikaaga kiigan lee, kà yata kayenwu weriib.

¿ Lag boglakɛkerga todaa raagu ka kù la ba bermgu wo bena? ⁶ Gelmga ta boo boglakɛkerga. Kà ba t` gbanun. Kee nnii bɛhgu bilga ká kpaá nyiida kee. Kà kohl n` ka tɔla gbanhuu menhuu. Kà sala taabuugu bogm m` kohla nida neermii mɛnmii.

⁷ Nida bea ka mad baa la kpaam dɔmtema. Mina nakpai hinaahi rem laa, n̄mɛnii laa, dɔm m` balma mii laa, m` ba nyaamn mii.

⁸ Gelmga lee, hii kpañ hà bee hà mug-ka welee. Bii bɛhb biibn. Kà yatg lɛluub. Kà hugl n` nidkuuñgã rafm. ⁹ Kee n` nnii tn nyɔka t` Sa Sangband, ta yengee n` nnii tn gwɛɛla nobɛfr t` nidtaaba kaa,



Deer noon kɔñbiir

l` ba na *Sangband mɛfra-ba bà tɔn-d*. ¹⁰ T` nyɔka n` noyendii ka ta gwɛɛla nobɛfr n` noyendii. Mà teelba-n, l` kpañ na l` bɛm welee. ¹¹ ¿ N` nyin nyana nyaalm hawu mreñm gbuñ nyabilyend ni? ¹² Mà teelba-n, ¿ haadgu ba kù bee kù rɔn jaamaa kpifi? Laa ¿ *daam tibugu ba kù bee kù rɔn haada? Nyaalhɔmm n` nyaalyaargu kpañ l` bee l` rorm bilyengan.

Rarbiilm kena n` nigigu

¹³ ¿ N` ni hii bee ka ba n` rarbiilm ka ta mi bii? Hâ hɛm n̄mɛɛhɔmt ka ta hohla hayen! Welee neermii weraa na hà ba n` rarm biilm. ¹⁴ Lee, ka nɔmmɔlga kimra n` kwɛɛwan kim kim n` helwa taa ka ta diila nyen n` jugun n` jahaa, ka l` ba welee, daa haariim-n na n` jahrm nyenwu yem! Daa bɔhɔɔm-n gokaat ka kir gobiint!

¹⁵ Welee rarmii ba rɛn sangbambiiimn, tantntina hɛn nidba hefl-m. M` rɛn kunidba man. ¹⁶ Nidba kan ba ka ba nɔmmɔlb ka diila bayen bà jugun n` jah` ree, ta reekan nnii ln ba rɔk rɔk, hɛbbɛhb mɛmb ta ba kan. ¹⁷ Rarm m` rɛnna n` faaga mii lee, nooga sah, m` ba *kel kel, l` saa m` ta lɔɔ nigigu nidba huuga, ka ba heee, ka ba bulaa, m` yul nidba figm, m` hɛna n̄mɛɛhɔmt, m` kpaá n̄mɛta n` hii hɛn, m` kpañ noora hãrɛh'.

¹⁸ Bá sɔkla nigigu bee tɔra bà tuurmba na bá yuun̄ nigigu. Bii ban buud bii ba b` rɔn bii hɔmb Sangband nɔngan.

Rafeedt n` kpala kpaá magr n` sangbantiiba neerm

4 ¹ ¿ Rafeedt n` kpala mana tee n` huuga? ¿ Lag neerm nn neer mii kenna n` welee? ¿ Welee kpaá gidwa n` ni gid gid? ² N` kpaá yuun̄a nn sɔkla bii. Lee, l` ka ked-n nidkuuñgã weenn. N` niini kulaa want jugun, n` kpaá bea ka yuun̄a-t. Tii kaa nnii rafeedt n` kpala nn ba n` huuga. N` kpaá yuun̄a nn bag bii, l` kɔtɔd na n` kpaá gbaama-b Sangband. ³ N` kpaá sohdã bii nn gbaama-d bii, l` kɔtɔd na n` gbaama n` diilbɛha. Biilm, n` bagl na n` sohdg n` neer wo nn sɔkla lee.

⁴ Nen, nen sadg nyen n` Sangband nen, ¿ n` kpaá mi na tant hɛn want sɔklb n` Sangband sɔklb kpaá laglan? Tii lee, há sɔkla tantntina hɛn neerm wii kitg Sangband rafeeda. ⁵ Daa miim-n na yem nnii *Wadbuudga nn rea ka bɔhɔɔ na «Sangband bagl n` nɔmmɔlb *Vohoom dn lo t` ni mii!»! ⁶ Gwentahaa, d` hɔmgu yatg

Ya

bermgü. Biilm, Wadbuudga bõhõõ na *Sangband kir bá fuuraa bayen bee, ka hena bá hofla bayen n tiña bee hõmgü.* ⁷ Welee lee, hoflõgm-n ñyen n tiña Sangband nõngan! Hafõlõgm-n ñyen n Kunida! Lee, hà siil voku n nn. ⁸ Nyõhõlg-n ñyen n Sangband! Lee, d' ta nyõhõlg dyen n nn. Fubẽhtiiba-n, nit-n n' nifi! Mrehm kwẽewa tiiba-n, hig-n n' kwẽewa! ⁹ Lõõm-n diila n' beeb bẽhõ hẽn, n' kom ka jowdra! L' ba na n' lahm kitg kuumb, l' saa n' nyaagb ta kitg figm. ¹⁰ Hofõlg-n ñyen n tiña Saberma nõngan! Lee, hà vii-n n faaga.

¹¹ Teelba-n, daa gbahr-n taa! Hii há gbahr hà teel wii, laa há yaa n hà teel wii kohla *bahlb. Welee tiwii yaa bahlbii n yaagu. L' ba na há yaa bahlb n yaagu wii kpaa vala-b. Hà ba na yaani yaad nnii. ¹² Hayenfa lõõ bahlb, wii n jaf yaa yaagu, wii beel n gemmnt na hà dah nida jugu ka ta ba n gemmnt na hà bõrii-wu. Wii nnii Sangband. Ven de, ¿ ven nnii wen na v' yaam n v' nidtuura?

Yagtiiba n kwẽgdm tiiba bà gwẽet

¹³ L' saa, nen, nen bõhõõ na jana laa su n' ba n' san kõrgu kuugun n' he kan bind ka hena yaku le, n' yuunõ ligbiir nen, ¹⁴ ¿ n' miil su kaa neerm nn kee m' bẽm lee? ¿ N' neermii mõmm ba na bee? M' boo wiit, t' ror n boorm yelmaa. ¹⁵ Ln bẽm na n' bõhõõm na waa: «ka Saberma t sõkl, t' neer ka hena bnañ laa bnañ!» ¹⁶ Ln ba na l' bẽm welee lee, nii t ka weraa ñyen ka fuuraa ñyen l' bahr n nn diila lee. Welee kaawfuurmii kpañ hõm. ¹⁷ Lee, ka hii mi b' ba hõm na há he bii n ka kpaa hena-b waa, welee ba na fubẽhgan.

5 ¹ L' saa, nen, nen ba na kwẽgdm tiiba nen, kewlg-n n man! L' ba na n' kom ka fiira l' bahr n bẽhõgu kú ba kú daan n' jugun kuu. ² N' kẽgt boodgn, dindiit t jum n' dimt. ³ Jankpalañm mada n' sika n' ligbia. Welee jankpalañmii ba m' riir wiingan n' nyaan na n' kohln. Welee ba l' di n' gbani wo bogm. ¿ Gokaawranhena ni nnii nn nyan na n' deeg n' kwẽgdm? ⁴ Nyaan-n! N' hogl n' dikahõgdba. N' ba faad-ba ligbiir ln ba na bá sohdg dii. Kewlg-n nan ban mõõ ñmẽi! Bá ñmẽhii taan Sangband tobrn, dii nnii tant mẽnt Saberma. ⁵ N' neera kwẽgdm tiiba neerm ka sug n' lamẽet hẽn ka hena nn sõkla bii. N' kpaa mi bii b' hõd-n bii, n' ka ju hõm ka hena kpaara wo dõm ban gwifaa na bà ku bà di mii. ⁶ N' mõgra nidba bá ba n bà nyõnyõgm n yaa-ba n yaagu n kuum-ba, bà kpaa bag na bà fetg n nn.

Dii-n kwẽwr, Saberma kennan!

⁷ Mà teelba-n, jum-n nan kwẽwr kakeñnan Berm Yeesua ñmẽtgnm! Tn kẽeml-n kpamb kpaada gwẽet! Hà kool n ka ju kwẽwr ka hõd dikaft, tii beel-wu daft. Hà jul kwẽwr kakeñnan sanoogrii n ta sakaawrii. ⁸ Nen tẽtẽ, ta jum-n kwẽwr welee, ka ba n ñmeenm! Hafõlg-n n' kwẽewa na Saberma daanm ba nyõh'!

⁹ Mà teelba-n, daa nyeerm-n taa gwẽet, ka lag welee Sangband nan yaa-n n yaagu. Nyaan-n! Yaagu yaada jẽfra fiid noon. ¹⁰ Tn ta deedg-n weem daa *gwẽet bõhõõta gwẽet! Bee da bam ka gwẽela Saberma hidrn. Bà da diira kunyõõju biii n la jum kwẽwr. Tõgiim-n n ban!

¹¹ Kpay-n! L' bõhõõ na lamẽegü tiiba nnii bá la kpata n mug hõm bee. N' da ta homra lan nnii Hiiyooba nn da la kpat ka mad hõm hà kunyõõjun lee, n ta lan nnii kaann Saberma nn da faadr-wu bii. Biilm, Saberma yul nidba figm ka kõkma-ba.

¹² Mà teelba-n, man bo na mà biir-n tii ba jeegu. Ka n' bõhõõ tiit, daa ta foorm-n! Daa foorm-n n sangbambiim laa n tant! Daa foorm-n n bii jeenb biib! Bõhõõm-n kuyengu na fiin laa haai, kpaalaa nnii, ka bo na Sangband yaagu daa nan lor n' jugun.

¹³ Ka n' ni hii ba kunyõõjun, há seeñm Sangband na d' tõrg-wu! Ka hii ba lamẽegun, há yuum yumii ka nyõka-d! ¹⁴ Ka n' ni hii ba n bẽhii, há hõh kpaturu berbba, bà seenõ hà jugun, bà taadg hà jugun kpaam Saberma hidrn. ¹⁵ Ka bà seenõ ka gbaama Sangband ka ba n gwẽet hẽn tiim, l' ba l' dah bẽhtiiwii jugu. Saberma ba hà vii-wu, ka l' ba na hà ta hera fubẽhga, l' waa-wu-ka. ¹⁶ Tii lee, bõhõõm-n taa n' fubẽhii ka ta seenõ taa hẽn na l' taadm-n! Nid há ba hõm Sangband nõngan wii seenõ ba n gemmnt kõd.

¹⁷ Tn ta kẽeml-n gwẽet bõhõõ *Helia gwẽet! ¿ Hà da kpañ na nid wo tn ta ba leen? Hà da seenõ n hà kwẽwr mẽnd na tõõ daa ni, l' hẽm bina hatañ n gidgu tõõ kpaa tẽhda. ¹⁸ Hãn dan n seenõ na kú ni lee, kú niim, dikahb t hel n roonm.

¹⁹ Mà teelba-n, ka n' ni hii t bõrii gobiint huru, há tuura t ñmẽlgn-wu hù hẽn, ²⁰ há miig na nid há ñmẽlõna fubẽhtiiwu huru hẽn wii, hà dah! fubẽhtiiwii jugu, ka ta *hena na l' waa fubẽhii ka hi da la ba kõd wo bena.*

FETRA

wadnoogrga h̄an da h̄od kee

—B' ba wadgankenan bii—

Yeesu Krista Tumt Fetra da h̄oda wadgankena Krista tiiba memba bá da ba goona Tirkii kan ba ree bee. Bà da neera wo saanba na ban ba na Krista tiiba (1.1; 2.11). H̄ii da kpaá l̄og-ba na bii, bà nima-ba. Bà da tula-ba hoogu gokaat jugun ka h̄ena-ba dad dad. Lee, Fetra t hoorm-ba wadgankena na l' torg bá gw̄eet h̄en tiim n bà daaǵb. L' saa l' ta si-ba ηmeenm na bá neer wo tigr Sangband nn bantg dii.

- *Hubi1^{ga}, vug1^u kakehnan vug12^{un}, Fetra deeda bà ba bà kaal h̄a wadgankena bee lan nnii Sangband nn dafr bá juuni, n lan nnii dn sir-ba daaǵbiilb ka tagaa n Yeesu Krista kuum n h̄a himtgm lee.*
- *Hubi1^{ga} vug13^u kakehnan hubi2^{ga} vug10^{un}, Fetra sahl-ba ηmeenm na bá b̄em baw, bà neerm ba buudm, bá n Krist bá lagl̄gm̄n.*
- *Hubi2^{ga} vug11^u kakehnan hubi4^{ηan}, Fetra sahl-ba rarm ln ba na bá h̄em k̄orgun, n ln ta ba na bá neer kú ni lee, n nan ln ba na bá neer bá n bá kpañ na Krista tiiba bee lee. H̄à ta b̄oh̄o ln ba na ηm̄eēheedba n bà bermba bá neer lee, n ln ba na yaala tiiba valgm̄ taa lee.*
- *Hubi5^{gan}, Fetra f̄ela h̄a wadgee ka hagla kpaturu bermba n bá tia Krista h̄en bee membee na l' ba na bá mad bayen h̄om kunȳoŋun ka h̄igr Sangband nn da bed na d' nan h̄ena-ba bii jugun.*

Seen̄b

1 ¹ Man nnii Fetra, Yeesu Krista *tumta. Mà hoora ka seen̄a biiba Sangband nn bantg bá ka neer saantn ka yadr taa kpeee n F̄oont, n Galasii, n Kafad̄osii, n H̄asii n nan Bitinii tantn bee. ² Sa Sangband bantg-n wo dn da lo na l' da l' b̄em lee. D' tag n d' *Vohoom Buudm n' kit d' reba, na n' valgm̄ Yeesu Krista,

533

Fetra I 1

h̄à jiim hig-n n' b̄em *kel kel. Sangband si-n h̄omgu n nigiigu kpaalaa!

JUGU DAH̄B H̄EN DAAǴB

Daaghomb

³ Tn nyokm-n Sangband t' Berm Yeesu Krista Sa! H̄à s̄okl-t kpaalaa n sahm-t neerkw̄eelm ka tagaa n Yeesu Krista kpiirma huuga himtgm t' ka ba n daaǵbiilb. ⁴ Biilm, h̄à maantr-t keḡt t' kpaá koh̄la, ka kpaá haawaa ka ta kpaá b̄oraa t' daft tii. Welee keḡtii h̄oda-n sangbambiimn, ⁵ nen dn kiig n' jugun n d' gemm̄nt ka tagaa n n' gw̄eet h̄en tiim nen, na n' nan yuun̄ jugu daf̄b ln nan rea l' werii gokaawrd bii.

⁶ Tii kaa nnii nn ba nyaaḡbn ka l' la ba na goona tarm̄b jugu jugu saa n' ba figmn. Gwentaf̄, ¿ tarm̄bii ba b' hiidga? ⁷ ¿ Lag bii t̄ora na l' bee l' haf̄lg n' gw̄eet h̄en tiim? Sika nn ba lee, h̄à nan ba h̄à b̄or, gwentaf̄ lee, bà l̄o-ña bogmn na bà jahuu h̄a daft. L' ta ba yenmii n n' gw̄eet h̄en tiim, m' ba daft ka yata sika. Bà ta jahwa-m na bà nyaan m' daft, ka bo na n' nan sohdg jahrb n nyokb n nan jeen̄lb Sangband n̄ongan, Yeesu Krista daa rea hayen h̄a werii lee wen. ⁸ Yeesu Krista nn ba lee, n' ba nyaan-wu, gwentaf̄ n' s̄okla-wu. Nn la kpaá yuu-wu gwel̄ŋa lee, ka tia h̄á h̄en. Tii kaa nnii nn hugl n nyaaḡb, nyaaḡbermb biib h̄ii nn kpañ h̄a bee h̄a k̄eeml b' ret bii, ⁹ ka sohd̄a bii b' magr n n' gw̄eet h̄en tiim bii. Bii nnii jugu daf̄b.

Gw̄eet b̄oh̄oŋta gw̄eetii da hela ten

¹⁰ Bii b' h̄el jugu daf̄b gw̄eet bii, *gw̄eet b̄oh̄oŋta da bagra n wiim n ree n b̄oh̄oŋ h̄omgu Sangband nn da ba d' hee-n kuu gw̄eet. ¹¹ Krist Sangband nn bantg wii *Vohoom da ba bà h̄en. Lee, m' h̄eŋd n werii-ba h̄á kunȳoŋu n nan nyokb h̄an kee h̄a sohdg bii, bá ka wii ka bag na bà nyaan na vuteku n lan nnii welee nn kee l' ḡetga. ¹² Sangband t ree n werii-ba na gw̄eetii kpañ na bà retn, na t' da hela nen. Gw̄eetii nnii Goh̄omt fantba nn werii-n gwel̄ŋa ka tag n Vohoom Buudm, m' ren sangbambiimn. L' saa *sangbantumtba momba f̄eba ka bag na bà miig-t.

FeI

LN GBAAMA KRISTA TIA NEERMN BII

Daagb

¹³ Tii kaa nnii In ba na n`bem keliigu ka hena nmeegt. N`diila daa kuliim n`wanjeent weenn! Loom-n n`daagbii membii homgu kuugu In ba l`si-n Yeesu Krista daa rea hayen ha werii kuu jugun!

Bem-n buudba!

¹⁴ Neer-n ka vala Sangband wo bii hi vala hi reba hii! Daa saam-n na nn sokla na n`hem bii diila jum n`jugun wo nn da neer weem ka ban miig Krist lee! ¹⁵ Sangband ba buudr, dii hof-n. Ta bem-n buudba n`neerm weraa welee! ¹⁶ Biilm, Sangband bohoo *Wadbuudgan na, *ma ba buuda, lee, ta bem-n buudba!*

N`neermn, door-n Sangband tijan!

¹⁷ N`seenbn, z n`kpa hof Sangband na Sa? z Lag wii yaa nidba memba n`yaagu ban fier bii kaa ka kpa baal? Ln ba welee lee, neer-n ka vala Sangband goora In tel-n tantntina jugun heen! Biilm, t`daan yaku le. ¹⁸ N`miil In faadr n`hen na l`ree-n neerm m`kpa tora bii miin lee. N`da neera welee neermii weem ka sohgd-m n`yandaba man. L`ba faad n`hen n`want t`boraa t`daht tii wo ligbiir laa sika. ¹⁹ Krista *vit ree-n welee befguun. Ha jiim ba daht. L`logra-wu wo *fexbuga ka ba *kel kel ka kpa befgu ka rii kee. ²⁰ Sangband da bantg-wu ka ban koolg tant, l`ree-wu n`werii gokaawranhenan nii kaa. ²¹ N`tagaa n`wii le ka tia Sangband jugun. Dii ree-wu kuumn n`safm-wu nyokb. Tii kaa nnii n`gwet hen tiim n`daagb nn hel n`Sangband wee.

Soklb

²² N`valg gobiint n`kit *kel kel na n`soklm n`teelba kpaalaa. Lee, soklm-n taa hom vol wo vola n`kweewa mena! ²³ L`mooj-n maadb. L`meedra-n, lag n`biir d`ba na d`nan kuul dii. Haai, l`meedra-n n`biir d`nan kpa ku felah dii. L`lila-n maadb n`Sangband gwet. Tii bee kakefnan. ²⁴ *Wadbuudga bohoo na:

*Nida boo moogu nn ba lee.
Ha nyokb boo ku fiit.
Moogu kparjan,
ku fiit t`hit.*

²⁵ Sangband gwet lee, tii bee kakefnan.
Gwetii nnii Gohomt In ree n`werii-n tii.

Berijm-n ka doow nyen n`Sangband gwet!

2 ¹ Gwid-n nan befgu mengu kaawr wo gokaat n`rarefa m n`nammalb n`nan nidba gbahrm! ² Lee, soklm-n Sangband gwet wo kunidbuga nn sokla befeem momm n`jah lee! Lee wen lee, l`bee l`saa na n`berij n`yuun jugu dahb. ³ Biilm, z *Wadbuudga kpa bohoo na: *N`lem n`yum lan nnii Saberma nn ba hom lee?*

Bewlg-n n`he Sangband haar!

⁴ Nyohlgm-n nyen n`Berm Yeesua! Wii nnii *tand d`neer dii, nidba da kohdg-d*, Sangband t`rood-d na *d`ba daht d`nombn*. ⁵ Nyohlgm-n nyen n`wun ka boo tana ha neer fee! Lee, n`meh *Vohoom Buudm haar ka ba na *gotibuudba kpaturu, n`vidm *vit l`magr n`Sangband ka tagaa n`Yeesu Krista. ⁶ Tii kaa nnii Sangband nn bohoo *Wadbuudgan na:

*Ma roodg tand d`ba buudr
n lo-d *Siyoon korgun.
Dii nnii bobogr tand.
Ha tia d`jugun wii,
jiwhi nan kpa kpal-wu.*

⁷⁻⁸ Ka welee, nen tia d`jugun nen, nen hefl n`jeelj. Ba kpa tia tandii jugun bee famtra-d, na ba kpa tia Sangband gwet. Ln da lo na l`da l`bem n`ban lee nnii. Wadbuudga bohoo na:

*Tand mohdba nn da kohdg dii,
dii kitg bobogr tand morm².
Dii haama nidba rarm,
dii ta kitg fiigu ku dahaa nidba kuu.*

⁹ Nen, nen tia nen, nen nnii *buudm In bantg mii, nen nnii huraamba, ta nen nnii gotiiba buudm, nen nnii tigbuudr, ta Sangband tigr*. N`da ba nyeetn, Sangband t`hof-n n`lo-n d`wiinbermgan *na n`faam d`nmechomt gwet*. ¹⁰ Weem, n`da kpa na *Sangband tigrn, d`ta kpa yu n`figm*. Gwelja lee, n`ba na *Sangband tigrn, d`ta yu n`figm*.

^{2.3} Gwetii ba Yum34^{gan}.9.

^{2.7-8} Gwetii ba Yum118^{gan}.22.

LN BA NA N`NEER BÁ KPAH NA KRISTA
TIIBA BEE HUUGA LEE

Neer-n neerhomm bá kpañ na Krista tiiba bee huuga!

¹¹ Mà tuurnhomba-n, n` ba na saanban ka daan yaku tantntina jugun. Lee, má ka gbaama-n na n` mad ñyen n` gbani nn hefr-n na n` hem b` ba befigu bii, na b` taawa hoodr n` liliit. ¹² Neer-n neerhomm bá kpañ seenja Sangband bee huuga, na ka bà la bohoò n`ret befigu ka log-n wo nidbeñba, baa bà nyaan ñmesehomt nn hena tii, bà nyokm Sangband goor dn nan rea dyen d`werii-ba dii.

Hoflgm-n ñyen taa kwæen ñyen n` soklbn!

¹³ Berm Yeesua kaa, hoflgm-n ñyen korgu bermba kwæen! Hoflgm-n ñyen korgu hurberma kwæen na wii nnii bermba berma! ¹⁴ Ta hoflgm-n ñyen hà kwæen tiiba kwæen na wii tamn-ba na bá daruum bá hena befigu bee tofha, ka jahra bá hena homgu bee! ¹⁵ Biilm, Sangband nn bag bii nnii na n` hem homgu na n` mud joojoont noora hen. T`kpañ mi bii. ¹⁶ N`ba ñyen n`bolmnr. Wo nn ba ñyen n`bolmnr lee, daa wayiim-n n` welee beebii na l`waaliim befigu nn hena kuu hen! Neer-n wo Sangband ñmeseheedba! ¹⁷ Valgm-n nidba memba! Ta soklm-n n` teelba bà tia Sangband hen bee membee! Valgm-n korgu hurberma! Sangband lee, door-n-d tinjan!

Yuummba n bà bermba l` gwæet

¹⁸ Ñmeseheedba-n, hoflgm-n ñyen n` bermba kwæen ka vala-ba! Lag bá ba hom ka ba bulaa bee n` jah nnii ln ba na n` valgm, ta valgm-n biiba bà gwæet ba gemm bee! ¹⁹ Ka l` ba na nida tiim ka ju kunyõru n` há nyonyõgm Sangband kaa, welee beel hom. ²⁰ Gwentaf, ka ba dadra-v befigu vn her kuu kaa, ¿ hidted nnii ban ba bà hof-v? Ka n` tii n` ka ju kunyõru n` homgu kaa, welee beel hom Sangband nõngan. ²¹ Ln hof-n na n` hem bii nnii. Biilm, Krista ta diira kunyõru n` kaa. Hà diira-ku na hà to-n tõiib na n` tagd há nakpañ. ²² Wii lee, *há ba he fubefhga kiiga, há ba biir gokaat tiit.* ²³ Ban da la suu-wu lee, há kpañ leeda. Ban da la loo-wu kunyõru lee, há kpañ hena hiiwu talmt. Gwentaf, ka log há daagbii membii ka loo Sangband hen, ka mi na dii yaa yaagu kù ba sobb. ²⁴ Krista sohdg t` fubefhii hà gbanun n` tu-hi kakefnan *dabragr jugun, ka bo

na t` logm tyen na t` kpiira bii b` hel fubefhga heb biin n` ka neer t` neerm ba sobb. *Há not kaa nnii ln taadm-t.* ²⁵ Biilm, n` da boo *fæebii hi bõd n` ka yohwa hii. Gwelña lee, n` ñmetg n` hà weenn, na wii nnii n` kimta ka ba na wii sugl n` hen.

Fõgba n bà sidba l` gwæet

3 ¹ Fõgba nen lee, ta hoflgm-n ñyen n` sidba kwæen! Lee, ka n` ni hii sida kpañ tia Sangband henii, n` beeb saa na há bee há sohdg Sangband gwæet n` la ba biir-wu tiit. ² Hà ba hà bee hà sohdg-t l` bahr n` na hà yul lan nnii n` beeb nn ba *kel kel ka weraa na n` valan lee. ³ Daa bagm-n gbani hen bærm! Mig jivõgii ruugb laa, sika laalm lilgm laa, dimkparma yohb. ⁴ Gwentaf lee, n` bærm bæm n` ni ka weraa na n` ba n` kwæwhõma, ka ba bulaa. Welee bærmii kpañ kohla. Mii beel daft Sangband nõngan. ⁵ Weem fõgba bá da tia ka loo bà daagb Sangband hen bee da ba n` welee bærmii. Bà da hofla bayen bá sidba kwæen. ⁶ Welee nnii *Saraa nn da hof há sid *Habrahaam na *há berma* ka fum n` wun. Ka n` hena homgu n` kwæewa kpañ to, n` bæm na há yakii.

⁷ L`saa, sidba nen lee, neer-n ka mad n` fõgba hom na bá kwæewa kpañ hahr! Jeenlm-n-ba na n` n` ban n` kee n` lagl n` sohdg neerm Sangband nn daa d` si-n mii! Hém-n welee na bii daa laklm-n n` seenbn!

Homgu heb

⁸ Mà fela ka bohoò n` membee na, bæm-n n` diilyena ka yu taa kunyõru! Soklm-n taa l` magr wo teelm nn sokla taa lee! Hoflgm-n ñyen taa kwæen! ⁹ Daa leedgm-n hiiwu hà befigu laa há suut! Yanta l` ba na n` kaawlm há jugun, ka bo na nii ta sohdg kaawlb. Biilm, welee kaa nnii ln hof-n. ¹⁰ *Wadbuudga bohoò na:

*Hii há sokla neerm
ka bag na há neerm bæm hom wii,
l` ba na há miig hà gelmga madm,
há daa bohoòom gokaat,
¹¹ há gwid befigu kaawr há neermn,
há hem homgu n` jah'!
L` ba na há nakiim há ni na
há neer nigigun n` baaben tia.*

¹² *Biilm, Saberma lɔɔ nɔmb há reba jugun
ka haka bá wen hoh-wu lee wen.
Biiba bá ba bɛhgu bee lee,
Saberma gwidaa bee kaawr^z.*

Bɛm-n keliigu na n`teew n`Krista hɛn daaǰb hoodr!

¹³ Ka saa nan tii, ka n`naka n`ni ka hɛna hɔmgu, ɔ wen ba há hɛe-n bɛhgu? ¹⁴ Ka l`hɛ na n`jum kunyɔɔ hɔmgu nn hɛna kuu kaa, nen nii lamɛɛgu tiiba. *Daa solm-n nidba! Daa saam-n na l`haam-n!* ¹⁵ Lee, miim-n hɔm na Krista *ba buuda, na wii yen n jah nnii n`Berma!* Ka hii gbaama-n na ben kaa nii nn daag há hɛnii, bɛm-n keliigu na n`deeg-wu l`kɔtɔd! ¹⁶ Leedg-n wulafwu haalgu n valgm n`rarmn ba hɔm, lee, jiwfi kpal bá su ka tula-n hoogu n`Krista tiit neerm kaa bee! ¹⁷ L`ba hɔm na v`di kunyɔɔ ka hɛna hɔmgu, ka l`ba na Sangband nn bag bii nii, n vn ba v`di kunyɔɔ bɛhgu kaa lee.

Tɔniihɔmb mɔmb

¹⁸ Biilm, Krista kpiira myenm welee nidba fubɛhii kaa. Hii há da ba n há nyɔnyɔgm wii diira kunyɔɔ bá ret kohf bee kaa, ka bo na l`bee l`san n nn Sangband man. Bà kura-wu gwɛntaf, *Vofoom Buudm t himii-wu, ¹⁹ há san n fanm Gohɔmt kpiirma bá da ba sargan bee. ²⁰ Bà da ba sargan na bà da ba sokl na bà tii Sangband hɛn, d`ka la juu-ba n kwɛɛwr. Lee wen nii *Nowea nn da kpaɛa kadakɔ. Kadakɔuu, nidkaalkafba da jib kú ni lee n bee n yuun jugu daɛb ka fetg nyaalm noon. Baniind n jah!. ²¹ Nyaalmii tɔna goona Sangband *nyaalm huurb. Bii daɛl n`juuni. Bii kpaɛa hig gbanu jugun nakakeet, haai, nyaalm huurbii saa na n`hak Sangband hoft n`ni ba yagaf!. Yeesu Krista himtg kuumn, welee saa na nyaalm huurb daɛm n`juuni. ²² Há juul sangbambii mn n ka ba Sangband najuudu hɛn. Há mada *sangbantumba mɛmba, n bermt mɛnt, n gemmnt mɛnt há kwɛɛn.

4 ¹ Wo Krista nn diir kunyɔɔ há gbanun lee, ta welee nii ka Krista tia ju kunyɔɔ, l`rea ka weraa na há diira fubɛhga jugun. Welee diilfee bɛm na n`hoodwant nii ² ka bo na goora ln tɛl-n heen, n`daa neer ka tagd neerbɛhm kaa, n`neerm magr wo Sangband nn bag lee. ³ N`lɔgra gaama kɔd ka neer ka hɛna bii bá kpaɛa seɛna

3.10-12 Gwɛɛtii ba Yum34^{gan}.13-17.

Sangband bee nn hɛna bii wo yaruub, nɔmvuurfu, dakuunja, vuurm, dakɔǰb n boga vidb. Boga vidb mɔmb yatg gwei ɔ L`ba mag welee? ⁴ Gwɛnja lee, l`hɛna welee tiibee yɔlaa bà ni weera l`bahr n na n`dodg nyen n ban n kirm welee neerbɛhguu. Tii kaa nii ban suu-n. ⁵ Gwɛntaf lee, bà kee bà ree bá welee hɛbii bà doolg Sangband nɔngan. Dii hɔda hɔduf' na d`yaa neermba n kpiirma n yaagu. ⁶ Tii mɔmt kaa nii ln ree Gohɔmt n bɔhɔɔ kpiirma mɛh', ka bo na l`yaa-ba n yaagu wo ln yaa n nidba mɛmba lee. L`yaa n ban l`bahr n ban da her tant jugun bii, l`saa na *Vofoom Buudm si-ba na bá neer kakeɛnan wo Sangband.

KPATURUN NEERM

Tɔrgm-n taa!

⁷ Want mɛnt difm ba nyɔɔf!. Lee, bɛm-n n rarbiilm n`diila kpaɛa liǰwa, ka sug na n`bee n`seerjm Sangband hɔm! ⁸ Soklm-n taa vol wo vola n n`kwɛɛwr mɛnd, na *soklb waalaa fubɛhii kɔd!* ⁹ Sofɔdgm-n taa n`hayan vol wo vola ka kpaɛa nyeera! ¹⁰ Hɔmgu jugu jugu Sangband nn sir-n kuu, lɔgm-n-ku ka tɔra taa! Biiba bà mi bá hɛmɛǰb hɛb hɔm n hɔmgu Sangband nn sir-ba kuu bee nn hɛna nii. ¹¹ Hii ln sir na há gwɛɛl wii, há biir Sangband gwɛɛt n jah!. L`saa hii ln sir na há tɔrgm kpaturun wii lee, há hɛm há hɛmɛǰb n gemmnt Sangband nn sir-wu tii mentii, ka bo na l`jeerlm Sangband ka tagaa n Yeesu Krista. Wii heɛl n jeerlb n gemmnt kakeɛnan. L`bɛm welee!

Kunyɔɔ hii nn kpaɛa há fetg kú nuhun kuu

¹² Mà tuurnhɔmba-n, l`daa hɛm-n yɔlaa na n`jul kunyɔɔ wo n`ba boglawiilmn! L`kpaɛa kohla bii. M`tarwa n`gwɛɛt hɛn tiim, welee beel l`werii-n n`gwɛɛt hɛn tiim daft. ¹³ Ka l`ba welee biilm na n`n Krista n`laglg n ka ju kunyɔɔ, bɛm-n lamɛɛgun ka nyaaga! Lee, goor han kee há ree há nyɔkb há werii dii, l`ta hugl-n n nyaagbermb. ¹⁴ Ka l`boo bà suul n`ni hii l`bahr n na há laglg n Krista, há bɛm lamɛɛgun na Sangband *Vofoom ba há ni! Mii heɛl n nyɔkb. ¹⁵ Ka n`ni hii ju kunyɔɔ, l`daa bɛm na há jul-ku na há kura hii, laa há baawran, laa há hera bɛhgu kuugu, laa há lo hamtrb nidba huuga! ¹⁶ L`bɛm na há jul-ku l`bahr n na há ba na Krista tiin! Jiwfi daa kpal-m-wu welee

Fe I

kunyɔŋuu kaa! Yanta l'ba na há nyɔkm Sangband na dii nyana na hà mag na bá hoh-wu na Krista tia. ¹⁷ Welee weraa na Sangband yaagu yaam vuugu nyufnann nii. Yaaguu bahda n d' haar. Ka l'ba na yaagu bahdgm n ten de, ¿l'kee l'felg lan n bá kpaá tia Sangband Gohɔmt hɛn bee? ¹⁸ Biilm, *Wadbuudga bɔhɔɔ na: *ka l'ba gemm n hɔmba na bà nan yuun jugu dahb de ¿lan nnii ln nan ba l'bem n fubɛhtiiba n bá kpaá vala Sangband bee?* ¹⁹ Ka l'boo jul kunyɔŋu l' bahf n na hɛna bii Sangband nn bag bii, log vyen v' to-d, v' la hɛm hɔmgu! Dii nnii v'reeta. D' bɔhɔɔ d' gwɛɛt n ka mad-t.

Kpaturu bermba n Krista tiiba hagla

5 ¹ Gwelɔa lee, mà bo na mà gwɛɛl n kpaturu bermba bá ba n' huuga bee. Maa ta ba na kpaturu bermfiin. Mà nyana n mà niini Krista kunyɔŋu. Ta welee nnii má n wun tn ta kee t' radg taa nyɔkb ln kee l' ree l' werii bii. ² Mà gbaama-n nan na n' kpaɔaam Sangband kodiir dn to-n dii hɔm. Daa hɛm-n welee wo bà mada-n n kwɛgdí! Hɛm-n welee n ñyen n' sɔkɩb! Sangband nn bag bii nnii. Daa hɛm-n welee ka bag liɔbiir! Hɛm-n welee n sɔkɩb! ³ Daa kpaɔaam-n kodiirii ka weraa-d n' gemmnt! Bɛm-n na biiba nnii ln ba na bá togiiim bee! ⁴ Lee, goor kimtba berma nn kee hà ree hayen hà werii dii, n' yuun jugun deb degrga. Kee kpaá bɔraa ká kwɛɛlm felaɔ'.

⁵ Kaaba nen lee, l'ba na n' hohlgm ñyen kpaturu bermba kwɛɛn! L' saa nen n' mɛmbee lee, hohlgm-n ñyen n' kpaturun taaba kwɛɛn ka mi hɔm na Sangband *Wadbuudgan bɔhɔɔ na: *Sangband kir bá fuuraa bayen bee ka hɛna bá hohla bayen n tiɔa bee hɔmgu.* ⁶ Hohlgm-n nan ñyen Sangband gemmnt kwɛɛn, ka bo na ln nan magaa n dn lee, d' vii-n n faaga. ⁷ Hohlgm-n n' jeegu Sangband jugun! Dii doɔda-n.

Ŋmeenm sahb

⁸ Daa yaagr-n n jeent weenn! Bɛm-n saw! N' rafeed Kunida kaara kaa kaa wo diidgu ka bag hii na hà sadr. ⁹ Haflg-n ñyen n wun! Hɛm-n welee ka hafr gwɛɛt hɛn tiimn! N' mɔmba n' miil lan nnii n' teelba bá yadr taa kpeee n tant bee nn ta ju kunyɔŋyenguu lee. ¹⁰ ¿ Ben nan geta kunyɔŋu nn ju kuu kaannaa? ¿ Kù ba kù hiidgn? ¿ Sangband kpaɔ d' ŋmɛlg-n n' kaalaŋa d' si-n gemmnt? D' ba d' haflg-n, bii kpaɔ b' bee b' dam-n. ¿ Lag dii hehɩ n hɔmgu mɛngu?

¿ D' ba hoh-n na n' nan sohdg nyɔkb b' bee kakefnan bii ka tagaa n n' n Yeesu Krist n' laglgm ni? ¹¹ Dii hehɩ n gemmnt kakefnan. L' bɛm welee!

Seenb

¹² Mà foora-n gokaalkahtntina ka tagaa n t' teel Silaasa. Mà yul na hà nawra n man. Mà foora ka hagla-n ka saa na n' miig na Sangband hɔmgu mɔmgu nnii nn tagd kuu. Kpat-n n' nawr n kun ger ger!

¹³ Kpaturu hú ba *Babiloon kɔrgun huu seena-n. Sangband ta kɔtg-fu n' dela. Mà kwɛɛl Markuusa ta seena-n. ¹⁴ Seen-n ka hogaa taa vol wo vola!

Nen, nen laglg n Krist nen, nigiiigu bɛm n' mɛmbee n' man!

FETRA

wadrehdrgra fan da hod kee

— B'ba wadgankenana bii —

Yeesu Krista tumt Fetra hoda wadgankena Krista tiibee membee. Hã bõhõõ na hã kuum ba nyõh', hã ka hoor-ka na bá tia Sangband hèn bee deer hã weriib jugun, ka bo na l' torg bà gwæet hèn tiim. Biilm, Krista tiiba kpiidra Yeesua ban ñmetgn, l' ka haam nidba na ç ben kaa nnii In ñmetg kaa welee? Fetra t ka bõhõõ-ba na Sangband jul kwæwr ka hod na baaben tia bee hã lagii neerm.

- *Hubi1^{gan}, Fetra gbaama-ba na bá kpat ka mad beeb hõmb b' rena gwæet hèn tiimn bii, l' saa bà mad weriib ban sohdg bii.*
- *Hubi2^{gan}, hã taawa gokaat gwæet weriitba hoodr, l' kõtõd na bá weraa gokaat gwæet ka neer wo ban sokla lee bee.*
- *Hubi3^{gan}, hã fela ka gwæla-ba n Berm Yeesua ñmetgnm goor gwæet.*

Seenj

1 Man nnii Simoon Fetra. Mà ba na Yeesu Krista ñmæcheeda, ka ta ba na há *tumta. Mà hoora biiba t' juuni dahd Yeesu Krista nn sir gwæet hèn tiim bee. Wii nnii Sangband. Hã ba sobb, tii kaa nnii fan sir-n gwæet hèn tiim m' ba daft wo ta t' remii. **2** N' miil Sangband hõm, ka ta mi hõm na Yeesu Krist nnii t' Berma ç laa bee? Bá si-n bá hõmgu n bà nigigu kpaalaa!

Sangband hõf-n, neer-n wo dn bag lee!

3 Sangband tag n d' gemmnt n sahm-t bii In fad-t bii membii na t' bee t' neer ka nawr n dn kpaalaa. D' hera welee ka sug na t' miig hii hã hõf-t wii na t' n wun t' radg taa d' nyõkb n d' hõmgu. **4** Welee kaa nnii Sangband nn da bed na d' kee d' kaawl t' hèn. Kaawlbii ba jeegu ka ba daft. D' hera-n welee na n' bee n' kir n' diilbæha nn hëfr-n na n' hëm tantntina jugun bii. Lee, n' bæm wo dn ba lee. **5** Tii móm t kaa nnii man gbaama-n na n' he gemm na n' hewl n' gwæet hèn tiim jugun

neerhõmm. Na neerhõmmii jugunii, n' ta hewl Sangband miigm. **6** Na d' miigmii jugun, n' ta hewl ñyenwu madm. Na ñyen madmii jugun, n' ta hewl kwæwdeb. Na kwæwdebii jugun, n' ta hewl Sangband n nawrm. **7** Na Sangband n nawrmii jugun, n' ta hewl taa jugun nõmb lom. Na nõmb lomii jugun, n' ta hewl soklb. **8** Beeb In ba na n' bæm n bii nnii. Ka n' hëna na welee beebii berñm n' ni kpaalaa, l' ba l' torg-n na n' ked n nõngan t' Berm Yeesu Krista miigm. **9** L' saa hii hã kpañ n welee beebii wii tõna hii hã yu fur fur l' san n tog-l-wu n joomga wii. Welee tiiwii hõj na Sangband da higrã liila daa hã fubehii.

10 Mà teelba nen lee, ç ndee Sangband bantg-n n' hak d' hõftn? Kpat-n nan n' mad welee ka ked n nõngan! Ka n' hëna welee, l' kpañ l' saa na n' loõ befhgun felah'. **11** Welee nnii In kee l' si-n huru kpaalaa na n' jib Yeesu Krista huraant t' bee kakefnan tiin. Wii nnii t' Berma. Ta wii nnii t' juuni dahda.

Weriib b' magr n gobiint bii

12 Tii kaa nnii In kpaã lelaa-ma na mà deedgm-n gwæetii. Mà miil hõm na n' miil-t ka kpat n ka nawr n gobiint gwæet nn sohdg tii. **13** Wo man la tæl ka neer lee, mà bagl na mà himiim-n na n' deer-t, **14** l' kõtõd na l' goda jah mà kpañ mà ta bæm n' huuga. T' Berm Yeesu Krista ree welee n werii-ma. **15** Gwentah lee, maa mà he gemm na mà boorb n b' kaann n' deedgm gwæetii jugun baa la laawena.

16 Biilm, t' ba hig gokudkaft tiit jugun na t' werii-n lan nnii t' Berm Yeesu Krista nn kee hã daan ka ba n gemmnt lee. T' nyana t' momba hã bermt n t' niini. **17** Tn da nyan bii nnii na Sa Sangband gemmnt mënt tia da sira-wu jeenjlb n nyõkb gaamr fan da bed-wu na *wii nnii hã Budaaga. Na hã sokla-ka kpaalaa. Na hã nyaagbii membii kulaa kã jugun*. **18** T' momba, t' da homra welee noorii d' ren sangbambiimn t' n Yeesu Krist tn da ba dubuudr hèn lee wen.

19 Tii lee, *gwæet bõhõõta nn da ree n dool tii ba gobiint. L' ba na n' mad-t ka loõ nõmb t' jugun hõm, l' kõtõd na t' boo kand d' wiir nyeetn kakefnan torju ragdgm dii. T' ta boo hateekwæen ñmædga kã wiir n' kwæwan kee. **20** B' ba daft na n' miim bii nnii na hii kpañ hã bee hã deeg *Wadbuudgan gwæet n hayen n hã gemmnt felah'. **21** Sangband *Vohoom da torg nidba le bà rea d' gwæet ka bõhõõ.

1.17 Gwæetii ba Matewa 17.5, n ta Lukaasa 9.35. Ta nyaan Markuusa 9.7.

Fell

Gwæet bōhōotfii ba biir Sangband noon gwæet n hayen hā sōklb fel fel.

Sangband nan daraa gokaat gwæet weriitba tobha

2 ¹ L`ba biilm na gokaat *gwæet bōhōotba da jib *Yisraheel tigrn. Ta welee nnii gokaat gwæet weriitba nn ba bà ta jib n` huuga bà weriim ka sōd gokaat l`fiwla-n. Bà kee bà lag bà kir Berm hā dahr bà juuni wii. Wii nnii bá jugu tia. L`saa bēhgu lor bá jugun kpidlaa l`ba na bee mōmba bagra-ku. ² Nidba kōd kee bà tagd bá kaa ka neer bà neerbēhm. Bee kaa nnii volba nn kee bà ta suum Sangband ka gwidaa gobiint huru kaawr. ³ Welee nidbēhbee kee bà hoglm-n n bà gokudkaft na bà yuuŕm ligbiir. Welee tiibee, l`fetg-ba n weem yaam n dar bá tobha n dool. Bá yaagu yaad Sangband manna ka jehr hā nakpaŕa hēn na hā lōolg-ba bēhgun. ⁴ Biilm, *sangbantumtba bá da her bēhgu bee mōmba da ba fetg Sangband nuhun. D`da hef-ba n lōol taabuugu boglamn. D`mada-ba konan, nyeetn ka hōd yaagu yaam goor. ⁵ Weem daa tant lee, Sangband ta ba saa na t`fetg yem. Gwentaf, d`daan n sabiilga n nidbēhba hēn. *Nowea hēn nnii Sangband nn da kiigr na hā da faa d`gobiint gwæet. D`da ba kiig wii hēn n jah', d`da ta kiigra wú n nidvolba balblehba hēn.

⁶ Sangband da ta dar *Sodoom n Gomoor kōrni tobr ka totra-fi bogm. D`da hēra welee bá bēhgu kaa, lee, l`ka safn nidbēhba rarm. ⁷ D`da ree *Loot na hā da ba hōma. L`da haama-wu biii kōrnhiin tiiba nakakeet neerm kaa. ⁸ Biilm, wii da ba hōma. Hā da neera bà huuga ka yu, ka kewla bēhgu ban da hēna goor wo goor kuu l`weera-wu.

⁹ Welee weraa na Saberma ba hā bee hā ree hā nawr n wun ka ju kunyōŕu wii hā kunyōŕun, ka ta mi hān ba hā bee hā mug bà hēna bēhgu bee na hā nan dar bà tobr yaagu yaam goor lee. ¹⁰ Saberma nan daraa bá nima há hidr ka tagd bà diilbēha nn hēfr-ba na bá hēm bii bee mōmba tobha. Man gwēla l`hel bee jahra ka fuura bayen. Bà ta kpaasol fobēhgu na bà suum *sangbambiimn tiiba. L`ba na bee hefl n nyōkb. ¹¹ ¿ Bà ba n gemmnt n kwēgdil`ta sangbantumtba mēh? Sangbantumtba nn ba lee, bee mōmba ta kpaas su sangbambiimn tiibee Sangband nōngan. ¹² Nidbēhbee hēna bii bá diila nn hēfr-ba na bà hēm bii n jah'. Bà tōna kpaas dōm ka

kpaas n rarm miim, l`ree-ba kpaas dōmii dela na bá moogm ka kuu. Bá suul bii ban kpaas mi bii. Bà kee bà kpiidr wo dōmii l`bafn n bà welee neermii. ¹³ L`kee l`faad-ba ban her bii kaa. Bà sōkl na bà hēm nakakeet ŕmēgt la muunun. Bà ba joojoont, bà neerm ba gwei. Ban sōkla bii nnii na bà hoglm-n n`n ban n`wen ju kasant lee wen.

¹⁴ Bà sōkla na bà geem fōgba ka kpaas lelaa na bà hēm fubēhii, ka ta ba kēligu ligbbaŕbn. Welee saa na bá gwæet hēn tiim kpaas hafn bee lōom bá kpaas. Welee kaa, Sangband nobēfr ba d`lor bà jugun. ¹⁵ Bà saa hurhōmu, lee, n boorm. Bà tag gwæet bōhōot *Balhaama huru. Da Bhoora kwēln. Hā da sōkl ligbiir kpaalaa n ka ta tia na bà faadm-wu hā hēna bēhgu. ¹⁶ Sangband t`venii-wu nabiir na hā ba valg-d. Biilm, l`da tag n bōŕniiga ká kpaas gwēla, ká gwēla nida dela safn na hā jehlg há tilantiit diila.

¹⁷ Welee nidbee boo nyabil d`kpaas dii. Bà ta boo toŕu wada fambermm nn tofd hēe. Welee nidbee lee, bá fat nnii nyeet t`ba kpimmm tii. ¹⁸ Bà gwēla ka weraa bayen, l`ba na joojoogwæet nnii ban bōhōo. Bà tagaa n bà nakakeet neerm weenn le ka hēna na bá kitg Krista tiiba l`ban hiidg bee lōodrm bá toriin. ¹⁹ Bà hogla-ba na bà ba bà bēm bayen bà bolmrn, l`ba na bee mōmba nn ba lee, bà ba na yuummban. Bayen bà gbani nn hēfr-ba na bà hēm bii lōola-ba kuumn. Biilm, bii nida nn saa na b`jum há jugun bii hēna há kit blaŕb yuuma.

²⁰ Biiba bá miig na Yeesu Krist nnii t`Berm n t`juuni dahd bee, bà kida tantntina jugun nakakeet neerm n gwid-m kaawr. Ka bá hel n ŕmet welee nakakeetiin n saa t`jum bá jugu ni, bá miim na bà neerm ba m`gwēdg n kwēn n weem ban da ba lee. ²¹ Biilm, ln ba l`bēm hōm l`yatg na bà ba miig gobiint huru n l`nn ba l`bēm na bà da miig-fu n gwid Krista baŕlb ban sohdg bii kaawr lee. ²² ¿ Nawdlam miim kpaas bōhōo na: *gwēga ŕmetg n jum bii kan huudr bii, l`saa na bà hōda hafaanŕu kú ŕmet n ta jib hawtn yelmaa?* Ban hēna bii weraa na gwæetii ba gobiint.

Berma ba hā daan biilm

3 ¹ Mā teelhōmba-n, kpaas-n wadrefdrga man foor-n kee! Mig na noogrgan laa rehdrga ni, mā foor-n na mā himiim n`diila ka sug na há bēm hōm ² n`deer gwæet Sangband *gwæet bōhōotbuudba nn da hēfdg n bōhōo tii hēn, n nan baŕlb Berma nn da to-n bii. Wii

Fell

nnii t' juuni dahda. Hã da tag n hã *tumtba n to-n-b. ³ Nooga saf, l' ba na n` miim tintii. Gokaawra nii, nidba kee bà lafm-n. Bà kee bà neer ka tagd bà diilbêfa nn hêfr-ba na bá hêm bii. ⁴ Bà kee bà ta lafm-n ka bôhoo na ç Yeesua da ba biir n dool na hã ba hã ñmetgna? ç Hã ba nan tee lena? L`log tant reem kakefnan t`samba nn kpiidr n jana waa ç bii lagiin meh?

⁵ Bà bôhoo welee ka hõjaa fee na weem kôtdn Sangband da tag n d` gwêet le ka rea sangbambiiim n tant. D` tag n d` gwêet n logm nyaalm n ree tant n hêm na t` bêm n tyen na t` n nyaalmii bêm t` tagan. ⁶ D` da ta tag n nyaalm n saa na weem daa tant n b` da ba t` hên bii membii kul n kol. ⁷ Ta d` gwêetii kpat n ka mad gwelja sangbambiiim n tant na boglam nan di l` mêngu yaagu yaam goor ka sug na bá kpaá vala Sangband bee bugd.

⁸ Gwêet tiit bee ln kpañ na n` hõjiim. Teelhõmba-n, Saberm lee, goor dyen boo bina ruugu, *bina ruugu boo goor dyen*. ⁹ L` nyuhna na Saberma he bii fan da bed n dool bii. Biiba diila na hã ñmetg kaa, l' ba na hã jul-n n kwêwr ka kpaá bag na hii bõr felah', yanta hã bagl na baawena gwid hã bẽhgu kaawr. ¹⁰ Saberma daanm goor kee d` tud-t wo bawda nn tudaa lee. Goorii, sangbambiiim kee m` dam ka gbuura ka yadra. Boglam di ñmedii menii, hi neentr. L` saa tant n bii nidba nn her t` jugun bii membii riir wiingan na Sangband yaa d` yaagu. ¹¹⁻¹² Wo ln ba na welee wantii mentii ba t` bõr lee, l' ka ba na n` neer l` magr n Sangband ka ta nawr n dn. Neer-n welee ka hõd goor Sangband nn ba d` daan dii! Welee beel l` he na d` daan weem. Biilm, goorii, boglam kee m` bugd sangbambiiim, m` wiit he ñmedii menii neentr. ¹³ Ten lee, t` hõda sangbambiiim kwekwelm n nan tankwêent Sangband nn lo na d` kee d` ree tii. Tii jugun nnii neerhõmm nn kee m` bêm.

¹⁴ Mà teelhõmba-n, tii kaa nnii man gbaama-n na n` he gemm n` neerm bêm *kel kel tiit kpañ na bà biir n` hên ka ta neer nigiiigun n Sangband. Hêm-n nan welee ka hõd goorii taanm! ¹⁵ Lõom-n n` jugun na t` Saberma kwêwdeb sahl jugu dahb! Gwêet t` teelhõm Fõla nn da ta hõd-n tii nnii. Hã da hõora-t n rarbiilm Sangband nn sir-wu mii ¹⁶ há wadii menhiin há wen gwêla l` hêl welee gwêetii. Biilm, wadhii nii, gbêfa hiiha ba kan ka ba gemm na bá hom há

3.8 Gwêetii ba Yum90^{9a}n.4.

kôtd. Nit t` kpaá mi bii, t` gwêet hên tiim ta kpaá hafr tii t logm welee gbefee n gõntr-fa wo tn bag lee. Ta welee nnii tn hêna Wadbuudgan gbefvola. T` hêna welee ka jibla tyenwu kuumn.

Bahikaawrb

¹⁷ Teelhõmba nen lee, l' fetg-n bahlb. Mad-n nyen hõm ka kpaá saf huru na nidba bá kpaá vala Sangband bee hoglm-n n bà weriibêhb na n` liguum n` gwêet hên tiimn! ¹⁸ Mà gbaama Sangband na n` ked n nõngan ka berja hõmgû dn sir-n kuun ka miigaa Yeesu Krista! Wii nnii t` Berma, ta wii nnii t` juuni dahda. Wii hefl n nyõkb gwelja n bina mena kakefnan. [L` bêm welee!]

YOHANƆƆSA

wadnoogrga han da hɔd kee

— B' ba wadgankenana bii —

Wadgee ni kpaɛ hɔd-ka wii hidr. Gwentafɛ bɔ logl na tumt YohanƆƆ gwɛɛt sohdgt Yeesua nn da sɔkla wii hɔda-ka (YohanƆƆsa 21.20-24).

Wadgee ni ta kpaɛ ban hɔd-ka bee hidr. Ban kaal-ka n hom tii, baa ba bee bɔ diilg na kɔ hɛla Krista tiiba biiba gokaat gwɛɛt faatba nn haam bɔ fuut bee. Balahba kpaɛ tia na nid ban hoh na Yeesu wii nnii Krista, ka kpaɛ log na fubɛhga gwɛɛt ba kakaku. Bɔ kohla nidwu n Sangband bɔ huuga tuurnt, ka nima In gbaama na Krista tia neer lee.

YohanƆƆsa kpaɛ hoor ka higr bii byenb jugun. Hɔ sɔgaa ka gbaama bɔ kaal hɔ wadgee bee na bɔ kirm gokaat weriib ban jibla bɔ huuga bii. Hɔ hahla-ba na bɔ kpat bɔ mad weriib ban sohdg bii (2.24), ka ta deeda-ba ban mi bii.

Wadgee higr kɔd sɔklb jugun, na lag bahlkwɛɛlb biibn (2.7-11), na bii hɛna bɔ miigaa Krista tia (3.13-18), na Sangband sɔkl nida, l' ka ba na nida tɔgiim-d (4.7-21).

Wadgee vonlanan, YohanƆƆsa higr na l' ba na nida kir fubɛhga kpaalaa (1.5-2.6). Tantntina hɛn neerm ba na fubɛhgan (2.12-17). Kɔ kpaɛ magr n Krista tia neerm, (3.1-12), l' kɔtɔd na Sangband hefl n wun (5.13-21).

YohanƆƆsa ta tɔɔ bii b' hɛna bɔ miig hii hɔ ba na Krista tii wii. Hii nnii hɔ tia na Yeesu nnii Sangband Budaaga kɔ kitg nida (4.1-6; 5.1-12). Hɔ vala Sangband bahlb (2.1-6), sɔklb rebii mɔmb (3.13-18).

Wadgee kɔtɔd

- 1** ¹ Hii hɔ da manna weem kɔtɔdn wii, t' reha homr hɔ gwɛɛt wii, tn nyan n t' niini wii, tn nyilg n tarm n t' nifi wii, wii nnii hɔ ba na neerm wii, l' kɔtɔd na gwɛɛt t' saɛ neerm tii.
- ² Neermii da ree myen n werii, t' yum-m n ka bɔhɔɔ m' gwɛɛt. Tii kaa nnii tn faa-n m' ret. Mii bee kakefnan. M' da ba Sa man, n dan n ree myen n werii-t.
- ³ T' reha nyan n hom bɔ bɔhɔɔ hɔ gwɛɛt wii, wii ret nnii tn ta faa ta nen, ka bo na nii ta bewlg t' hɛn t' he yena. Lee, n' hewl nyen t' n Sawu n hɔ Budaaga Yeesu Krist t' hɛn, t' ta he yena.
- ⁴ Tii nnii tn hoor-n tintina mentii na t' nyaagb soɛ².

L' ba na bɔ sɔklm Sangband ka bɔhɔɔ na Yeesu nnii d' Budaaga kɔ kitg nida!

⁵ Kpaɛ-n gwɛɛt tn homr hɔ noon n ka faa-n tii! Tii nnii na: Sangband nnii wiinga, nyeet tiit kpaɛ d' ni felah'. ⁶ Ka t' bɔhɔɔ noon yem na t' n dn t' laglg yena n ka nmetɔ ka neer nyeet nii, gokaat nnii tn bɔhɔɔ ka kpaɛ hɛna gobiint nmetɔ. ⁷ Ka t' neer wiingan wo dii mɔmr nn ba wiingan lee, welee weraa na t' laglg n hɛm yena, l' saa d' Budaaga Yeesua jiim hig t' ni fubɛhii menii. ⁸ Ka t' bɔhɔɔ na lag ten nnii fubɛhtiiba, t' bɔraa tyen, gobiint kpaɛ t' ni. ⁹ Biilm, ka t' bɔhɔɔ Sangband t' fubɛhii, d' mada d' gwɛɛt ka ta ba sɔbb, d' nan waalaa-t t' fubɛhii d' hig t' ni beɛngu mɛngu. ¹⁰ Ka t' bɔhɔɔ na t' ba he fubɛhga kiiga, t' logl-d wo gokaat tia, d' gwɛɛt kpaɛ t' ni.

2 ¹ Mɔ bii-n, mɔ hoora-n gwɛɛtntina na n' daa hɛm fubɛhii. Ka l' ba na hii hera fubɛhga laa ben, hii ba Sa man ka taaw t' kaa, wii nnii hɔma, Yeesu Krista. ² Wii logra hayen n vidm na l' kwiinj

1.4 ...na t' nyaagb soɛ, wadvoliin ba na: ...na n' nyaagb soɛ.

Sangband kwεεweerga l` waaliim t` fubεhii, lag t` rei n jaf, nidba mememba fubεhii ban hεna hii. ³ ζ Lan nii tn mi na t` miil-wu? Ka t` vala h́a bafhbii, t` ka mi na t` miil-wu. ⁴ Ka hii t` dih n h́a ni n bɔhɔɔ na: «Mà miil-wu» ka kpaalaa h́a bafhbii laa ben, gokaat tiin fan mi, gobiint tiit kpaɔ h́a ni felaɔ'. ⁵ Lee, hii h́a mad h́a gwεεt wii sɔkla Sangband kpaalaa. ζ Ben weraa na t` n wun t` h́era yena? ⁶ L` ba na hii h́a bɔhɔɔ na wú n wun b́a h́era yen wii ta neer wo wii mɔma nn da neer lee.

⁷ Mà teelhɔmba-n, lag bafhkweεlb nii man hoor-n, bafhkpeembn. Bafhbii nn da foog n sohd weem bii nii. Welee bafhbii ba na Sangband gwεεt nn fεtg humb tii nii. ⁸ Gwentafaa, l` ta ba na bafhkweεlbn man hoor-n. Yeesua neerm werii na bafhkweεlbn gobiint. N` neerm ta weraa welee. Biilm, nyeet nyaban, gobiint wiinga t` fεtg wiidgm. ⁹ Hii h́a bɔhɔɔ ka figaa na h́a neera wiingan h́a ni nyaf n h́a teel wii nyi ba nyeetn. ¹⁰ Hii h́a sɔkla h́a teel wii neera wiingan, lee wen, bii t` ka kpaɔ h́a ni ka ba na b` ba b` bee b` lɔɔlg hiiwu fubεhgan. ¹¹ Gwentafaa, hii h́a ni nyaf n h́a teel wii ba nyeetn ka gbuɔ. Nyeetii jɔmlg-wu, h́a ka kpaalaa mi h́a kan ked.

¹² Mà hɔora bii nen, na l` waal n` fubεhii Yeesu Krista kaa. ¹³ Mà hɔora samba nen, na n` miil hii h́a manna weem kɔtɔdn wii. Mà hɔora kaaba nen, na nn diir Kunida² jugun l` kaa. ¹⁴ Mà hɔora bii nen, na n` miil Sa. Mà hɔora samba nen, na n` miil hii h́a manna weem kɔtɔdn wii. Mà hɔora kaaba nen, na n` hafran, ka mad Sangband gwεεt n` ni, ka ta di Kunida² jugun. ¹⁵ Daa sɔklm-n tantntina h́en neerm, laa mina want t` ba t` h́en tii! Ka hii sɔkla tantntina h́en neermii, Sa Sangband sɔklb kpaalaa ba h́a ni. ¹⁶ ζ Tantntina h́en neerm nii tem? Mii nii nida neerm fan sɔkla na h́a neer mii n want h́a niini nn yu tii mentii sɔklb, n bii b` h́ena na h́a fuuriim hayen bii. Welee wantii mentii ba ren Sangband man, t` ren tantntina h́en. ¹⁷ L` ba na tantntina h́en wantii mentii getan, n ta bii nida nn sɔkla t` h́en bii mεmbii. Lee, hii h́a h́ena Sangband nn sɔkla bii wii ba h́a neer kakehnan.

2.10 Bii t` ka kpaɔ h́a ni ka ba na b` ba b` bee b` lɔɔlg hiiwu fubεhgan. Baa b́a bee b́a ta hom na bii t` ka kpaɔ h́a ni ka ba na b` ba b` bee b` lɔɔlg-wu fubεhgan.

2.13 Kunida. Baa b́a bee b́a ta ree na bεhgu.

2.14 Kunida. Baa b́a bee b́a ta ree na bεhgu.

¹⁸ Mà bii-n, t` ba gokaawran. N` da homra b́a bɔhɔɔ na gokaawran Krista rafeeda ba h́a daan. Gwεεhmaa, h́a rafeedba ba kɔd. Welee t` ka weraa-t na t` ba gokaawran. ¹⁹ Welee nidbee da ba t` man, gwentaf ka kpaɔ na t` reban biilm, b́a dan n nyab. Biilm, ka l` da ba na t` reba laa ben, b́a da ba b́a kpat b́a bεm t` man. Lee, b́a nyab, l` ka weraa biilm na b́a ni hii da kpaɔ na t` rehan. ²⁰ Nen lee, h́a ba buud wii sira-n *Vohoom Buudm. Welee nii nn mi gobiint n` mεmbee. ²¹ Lee, ka mà hoor-n, lag na n` kpaalaa mi gobiint. H́aai! N` miil-t. N` ta miil hom na gobiint gwεεt tiit kpaɔ t` bee t` kitg gokaat felaɔ'. ²² ζ Wen nii gokaat tii lena? Gokaat tia mɔm nii h́a kia na lag Yeesu nii Krista, l` kɔtɔd na Sangband nn bantg wii. Welee nidwii ba na Krista rafeedn. H́a kir Sawu n h́a Budaaga Yeesua. ²³ Biilm, hii h́a kir Budaaga wii ta kpaɔ n Sawu n h́a man. Hii h́a tia Budaaga h́en wii ta ba n Sawu n h́a man. ²⁴ Tii kaa nii In ba na nii mad gwεεt nn da foog n sohd weem tii hom n` kwεεwan. Ka l` ba na bii nn da kewii nooga bii kpat n ka ba n` kwεεwa nii, ta welee nii nn ba n Budaaga n Sawu n n` man. ²⁵ Lee, ζ wo ḱa mɔmga da beda na ḱa nan tɔɔ-t bee? Ḱa da beda na ḱa nan tɔɔ-t neerm m` bee kakehnan mii. ²⁶ Mà hɔora-n gwεεtntina l` hel biiba b́a bag na b́a hoglm-n bee. ²⁷ Nen lee, Yeesua hɔhlg n h́a Vohoom n` jugun. Wo h́a Vohoom nn ba n` ni lee, l` ta kpaɔ na hii ta weriim-n rarm. Biilm, Vohoom weraa-n l` mεnguu, bii mn weraa-n bii ta ba gobiint, b` kpaɔ gokaat. Tii kaa nii In ba na n` nawr n Yeesu wo mn werii-n lee.

²⁸ Lee, mà bii-n, nawr-n n wun, ka bo na t` kwεεwa daa h́e h́a toom h́a ηmεtgnm goor, na jiwfi daa kpal-t h́a nɔngan. ²⁹ N` miil na wii nii hɔma, l` ka ba na n` miim na nid baaben tii h́a h́ena homgu wii ba na Sangband bugan.

Sangband bii neerm

3 ¹ Nyaan-n lan nii Sa Sangband nn sɔkl-t lea! H́a sɔkl-t biii, n fεl n ta hɔf-t na h́a bii. Ten nii h́a bii biilm. Lee, ζ ben kaa nii tantntina h́en nidba nn kpaalaa mii-t? B́a kpaalaa mii-t na b́a ba miig Sangband. ² Mà teelhɔmba-n, ten nii Sangband bii, gwentaf, tn nan ba t` bεm bii ban riir wiingan. Lee, t` miil na goor Yeesua nn nan

Yo I

2.20 Welee nii nn mi gobiint n` mεmbee. Wadvoliin ba na: Welee nii nn mi l` mεnguu.

rea hayen hà werii dii, t` nyaan-wu wo fan ba lee, lee, t` ton-wu. ³ Hii hà daag hà hen welee wii higl hayen na hà riir *kel kel wo wii mōma nn ba lee. ⁴ Hii hà hena fubefhga wii ta gwidaa *Sangband bafhb kaawr, l' ba na fubefhga nii bafhbii kaawr gwidm. ⁵ Yeesu Krista lee, n` miil na wii daan na hà nawdg tant hen fubefhii^z, l' ba na fubefhga kpañ hà ni. ⁶ Hii hà nawr n wun wii kpañ hena fubefhga. Hii hà hena fubefhga wii ba nyaan-wu, hà ta ba miig-wu.

⁷ Mà bii-n, hii daa hogl-n! Hã hena b' ba hom bii wii ba sobb wo wii mōma nn ta ba sobb lee. ⁸ Hã hena fubefhga wii ba na Kunida hehl-wu. Biilm, Kunida manna ka ba fubefhtia. Sangband Budaaga de, ¿ kee daan na la? Kà daan na kà kpil Kunida ημεεgt kpaalaa. ⁹ Hã ba na Sangband buga wii kpañ hena fubefhga. Neerm Sangband nn lo há ni mii ba hà kwεεwrn, welee lee, hà kpañ hena fubefhga, l' kotod na Sangband nii há Sa. ¹⁰ ¿ Ben weraa na wunafh nii Sangband buga laa Kunida reka? Ka hii hena bii b' kpañ hom bii ka ta kpañ sokla hà teelaa, lag Sangband hehl-wu. ¹¹ ¿ Gwεεt nn da foog n hom tii nii tet? Tii nii na: *Soklm-n taa vol wo vola^z!* ¹² L' kpañ na t' hem wo *Kayiina. Wii da ba na Kunida hehl-wu, há git há nyakwεεla mōma lakwεεn juuga. ¿ Ben da her hà hena welee? Hã hera welee na fan da hena bii membii da ba befhu, l' saa hà teela reb ba hom.

¹³ Mà teelba-n, ka tantntina hen nidba nyahaa-n, l' daa hem-n yōlaa. ¹⁴ T' n nn, tii miil na t' reda kuumn n jib neerm mōmmn. T' miil welee na tn sokla t' teelba l' kaa. Hii hà kpañ sokla hà teel wii la ba kuumn. ¹⁵ Nid baaben tii hà nyahaa há teel wii ba na nidkuudn. L' saa n' miil na nidkuudhii kpañ n neerm m' bee kakefnan mii. ¹⁶ Kpay-n bii b' saa t' miig soklb bii! Yeesu Krista vidra hayen t' kaa. Tii lee, l' ba na tii ta vid tyen t' teelba kaa. ¹⁷ Lee, ka kwεεgdm tiifhii t' nyaan hà teela halwa bii l' ka ba biir-wu lii, ¿ Sangband soklb ba hà ni nii? ¹⁸ Mà bii-n, l' kpañ na t' soklm noon n jah, laa t' bōhōom soklb gwεεt, l' ba na t' ημεεgt weriim na gobiint t' soklan.

¹⁹ Ka t' hena welee t' miim na ten nii gobiint tiiba. Lee, niggiu bεm t' man Sangband nongan. ²⁰ Biilm, ka t' kwεεwa yaa-t n yaagu, Sangband ba bermr ka yata-ha ¿ laa laa? Lee, dii miil l' mēnguu.

3.5 Wii daan na hà nawdg tant hen fubefhii. Wadvoliin ba na: wii daan na hà nawdg t' fubefhii.

3.11 Gwεεtii ba Yohanεεsa 13.34.

²¹ Tii lee, mà teelhōmba-n, ka t' kwεεwa kpañ yaa-t n yaagu, t' jefntm d' nongan ka kpañ n fobefhu, ²² ka sohda d' man tn gbaama-d bii membii na t' vala d' bafhb ka hena b' bee-d loogu bii. ²³ ¿ Bafhb dn to-t bii nii teb? Bii nii na t' tiim d' Budaaga Yeesu Krista hen ka ta sokla taa vol wo vola wo kan da bafhl-t lee^z. ²⁴ Hii hà vala d' bafhb wii ba d' man, d' ta ba hà man. ¿ Ben hena t' miigaa na d' ba t' man? *Vohoom Buudm dn sir-t mii hena t' miigaa welee.

4 ¹ Mà teelhōmba-n, daa luum-n n biiba bā bōhōo na bā ba n *Vohoom Buudm bee membēe weenn! Lee, tarm-n bá bōhōo welee bee n' nyaan na ¿ mig vohoom ban ba n mii ren Sangband man laa? Biilm, gokaat *gwεεt bōhōotba kōd fut kōrgun. ² Kpay-n bii b' ba b' werii-n na hii ba n Sangband Vohoom bii! Hii hà tia ka bōhōo na Sangband nn bantg wii kitg nidwu biilm n daan tant hen, na wii nii Yeesua^z, miim-n na vohoom halafh nn ba n mii ren Sangband man! ³ Hii hà kpañ miigaa Yeesu welee wii, vohoom fan ba n mii ba ren Sangband man. Mii ba na Krista rafeeda remn. N' da homra na hà ba hà daan, gwεεhja, hà fetg daanm n ka bee tant hen. ⁴ Nen lee, mà bii-n, Sangband hehl n nn, nii diira gokaat gwεεt bōhōotba jugun, blaħb kaa, Vohoom m' ba n' ni mii ba n gemmnt ka yata tant nn heh bee rem. ⁵ Bee ba na tant hehl n ban, tii kaa nii ban gwεεla wo tant hen nidba, tant hen nidba ta kewla n ban.

⁶ Ten lee, Sangband hehl n tn. Hii hà mii-d wii kewla n tn. Hii hà kpañ mii-d wii kpañ kewla n tn. Welee nii tn ba t' bee t' miig bii b' rada gobiint Vohoom n gokaat rem bii. Wo ln ba na Sangband nii soklb lee, tn ta soklm-n taa!

⁷ Mà teelhōmba-n, tn soklm-n taa vol wo vola, na soklb ren Sangband man. Hii há sokla wii ba na Sangband bugan, hà miil-d. ⁸ Hii há kpañ sokla wii, hà ba miig Sangband, l' kotod na Sangband nii soklb. ⁹ ¿ Ben weraa na Sangband sokla tii? Bii nii na d' tamn d' Budaaga kayenga ligah tant hen, ka bo na t' tag n kee hen t' bεm n neerm. ¹⁰ ¿ Soklbii kotod nii na laa? ¿ Wo b' kotod nii na ten lar n sokl Sangbandn? Hãai! Dii sokl-t n tamn d' Budaaga na ká jiiim kwiinj d' kwεεwweerga l' waaliim t' fubefhii.

3.23 Nyaan Yohanεεsa 13.34 n 15.12,17.

4.2 Sangband nn bantg wii, l' kotod na Krista.

¹¹ Mà teelhomba-n, wo Sangband nn sɔkl-t welee lee, l' ba na tii ta sɔklm taa vol wo vola! ¹² Sangband lee, hii ban nyaan-d felah'. Ka t' sɔkla taa vol wo vola, l' weraa na Sangband ba t' man, d' sɔklb ta ba t' ni kpaalaa^z. ¹³ ǂ Ben hεna t' miigaa na d' ba t' man, t' ta ba d' man? D' Vohoom dn sir-t mii hεna t' miigaa welee. ¹⁴ L' saa ten, tii t yum n' t' niini na Sa tamn hε Budaaga tant hεn na ká dah nidba juuni, lee, n ka faa welee. ¹⁵ Hii hε tia ka bɔhɔɔ na Yeesu nii Sangband Budaaga wii, Sangband ba hε man, hε ta ba d' man. ¹⁶ Ten lee, t' miil na Sangband sɔkla-t n ta tii welee. Dii nii sɔklb. Hii hε sɔkla wii ba n Sangband n hε man, d' ta ba hε man. ¹⁷ ǂ Ben weraa na sɔklb ba t' ni kpaalaa? Ka t' neer tantntina hεn wo Yeesua, lee wen l' weraa na sɔklb ba t' ni kpaalaa, l' saa na t' kwεεwa daa he hε toom yaagu yaam goor. ¹⁸ Biilm, fobεhgu kpaɔ sɔklbn. Gobiint sɔklb vɔhda fobεhgu. Tii lee, hii hε ba n fobεhgu wii, sɔklb kpaɔ hε ni kpaalaa. Fobεhgu weraa tobr darm. ¹⁹ Ten lee, tii sɔkla na Sangband sɔkl-t nooga. ²⁰ Ka hii bɔhɔɔ na hε sɔkla Sangband ka nyahaa hε teela, gokaat tiigun. Hii hε kpaasɔkla hε teel han yu wii, ǂ lan nii han ba hε sɔklm Sangband ka kpaasɔkla yuu-d? ²¹ Bahlb Yeesua nn to-t bii nii na hε sɔkla Sangband wii, l' ba na hε ta sɔklm hε teela^z.

5 ¹ Hε tia na Yeesu nii Sangband nn bantg wii ba na Sangband bugan. L' saa, hε sɔkla hε sa Sangband wii ta sɔkla hε sa buvolhii. ² ǂ Ben weraa na t' sɔkla Sangband bii? B' weraa welee bii nii na t' sɔkla-d ka ta vala d' bahlb. ³ Hεe waa! ǂ Wo Sangband sɔklb nii bee? Bii nii na t' mad d' bahlb. Bahlbii ta kpaasɔkla ba gemm mεh'. ⁴ Biilm, hε ba na Sangband buga wii jul bii b' ba tant hεn bii jugun. ǂ Ben saa t' ju bii b' ba tant hεn bii jugu nii? T' gwεεt hεn tiim saa t' ju b' jugu. ⁵ ǂ Wen ba hε bee hε di bii b' ba tant hεn bii jugu nii? Hε tia na Yeesu nii Sangband Budaaga wii n jaɔ jul b' jugu.

⁶ Yeesu Krist nii hii hε daan tant jugun. Hε daan n tag n nyaalm n jiim. Hε ba tag n nyaalm n jahaa, hε tag n nyaalm n ta jiim mεh'. L' saa *Vohoom Buudm mɔmm t ka bɔhɔɔ na welee ba gobiint, l' kɔtɔd na mii kpaasɔkla hogla. ⁷ Biilm, want ttaft beel ka weraa-t

^{4.12} D' sɔklb ba t' ni kpaalaa, laa d' sɔklb ba t' huuga kpaalaa.

^{4.21} Nyaan Matewa 22.36-40, n Markuusa 12.28-31, n ta Lukaasa 10.25-28.

welee. ⁸ Tii nii Vohoom Buudm n nyaalm n jiim. Wantii tafhbee bɔhɔɔ goyent. ⁹ T' sohda nidba noon gwεεt, l' ba na Sangband retii beel daft l' yata. Dii mɔmr beda d' Budaaga gwεεt. ¹⁰ Lee, hii hε tia Sangband Budaaga hεn wii miil gwεεtii. Hε kpaasɔkla Sangband hεn wii logl-d wo gokaat tia, blahb kaa na hε ba tii dn bed l' bahf n d' Budaaga hεn tii. ¹¹ ǂ Tii nii tet? Tii nii na Sangband sira-t neerm m' bee kakehnan mii ka tagaa n d' Budaaga jugun. ¹² Hii hε sohdg Sangband Budaaga wii ba n neermii, hε ba sohdg-ka wii kpaɔ n mn.

Sangband bii beel n neerm m' bee kakehnan mii

¹³ Mà foora-n gwεεtntina na n' miig na n' ba n neerm m' bee kakehnan mii, nen, nen tia Sangband Budaaga hεn nen. ¹⁴ ǂ Ben hεna t' kwεεwa kpaasɔkla to Sangband nɔnga nii? B' hεna hε kpaasɔkla to bii nii na t' wen gbaama-d baaben b' magr n d' sɔklb, d' hom n tn. ¹⁵ Wo tn mi na d' huma n tn t' wen gbaama-d bii lee, t' ka ta mi na t' sohdg bii tn gbaam-d bii.

¹⁶ Ka hii t nyaan hε teela hεna fubεhga kiiga kε kpaasɔkla ked-wu n kuumn, l' ba na hε joblm Sangband, lee, teelwii yuun neerm. Tintii hεla hii hε fubεhga kpaasɔkla ked-wu n kuumn wii. Fubεhga kiiga bee ka ked nidwu n kuumn, lag kee tiiba hεn nii man bɔhɔɔ na bε joblm. ¹⁷ Hεbbεhb mεmb ba na fubεhgan, gwεεtaf, lag fubεhii mēnhii keda nidba n kuumn. ¹⁸ T' miil na hε ba na Sangband buga wii kpaasɔkla fubεhga, d' Budaaga kiiga hε hεn, Kunida t ka kpaasɔkla hε bee hε tarm hε hεn. ¹⁹ T' miil na Sangband hefl n tn, l' saa tantii mēntii ba Kunida nufun. ²⁰ Lee, t' ta miil na Sangband Budaaga daan n sahm-t rarm na t' miig hε ba na gobiint wii. T' nawra n wun ka tagaa n hε Budaaga Yeesu Krista. Wii nii Sangband, wii nii gobiint, ta wii nii neerm m' bee kakehnan mii.

²¹ Mà bii-n, mad-n n̄yēn n bii nidba nn log wo Sangband bii!

YOHANƆƆSA

wadrehdr̄ga h̄an da h̄od kee

— B' ba wadgankenan bii —

Tumt YohanƆƆsa h̄oda wadgankena (nyaan ban h̄od l' bahr n bii wadnoogrgan). H̄a h̄oda-ka kpaturu huuhu, hii kpa mi na tehu.

H̄a kpelaa h̄an bed h̄a wadnoogrgan tii. Kenah̄ h̄igra s̄oklb bahlb jugun. H̄a bahla bá ba bà kaalm-ka bee na bá mad bayen n gokaat weriib (7-11).

S̄oklb daht n beh̄gu gokaat weriib nn kena n kuu

¹ Man, *kpalma, mà foor̄a venwu wadgankena, ven, f̄og Sangband nn bantg ven n v' bii^z. Mà s̄okla-n n gobiint s̄oklb. Lag mayen n jah̄ man s̄okla-n, biiba bà ta mi gobiint bee m̄embee ta s̄okla-n, ² blaib kaa na gobiint ba t' ni ka ba ka b̄em t' ni kakeh̄nan.

³ Sa Sangband n h̄a budaaga Yeesu Krist bá yum t' h̄igm ka sah̄-t h̄omgu n niḡigu, t' neer gobiintn n s̄oklbn!

⁴ L' sahl-ma nyaaḡb bii na mà nyaan v' bii h̄ihi, h̄i tagd gobiint wo t' Sa nn da to-t bahlb lee.

⁵ Man foor-v na mà gbaam-v bii, lag bahlkw̄eib biibn. Bahlkpeemb tn da foog n sohd̄ bii nnii. Bii nnii na t' s̄oklm̄ taa vol wo vola. ⁶ ¿ Ben nnii s̄oklbii? S̄oklb nnii na t' tagd Sangband bahlb. Bahlb tn da foog n f̄om bii nnii. Na t' tagd welee hurhuu.

⁷ Gokaat tiiba fut k̄orgun. Bà kpa t̄ia na Yeesu Krista da kitg nidwu biilm n daan tant h̄en. H̄ii h̄a h̄ena welee wii ba na gokaat tiin, Krista rafeeda m̄omn. ⁸ Tii lee, mug-n ñyen na t' ñm̄eġb giidm̄ daa kpat yem^z, lee, n' sohd̄g b' fat m̄ent.

⁹ Ka hii kpa tagd Krista hurhuu n ka hewla jeent, Sangband kpa h̄alaf̄ man. Lee, hii h̄a tagd hurhuu wii, Sawu n h̄a Budaaga bà ba

¹ *Kpalma* da ba na kpaturu berm̄n ka ta kpal̄m̄ kpaturun. Nyaan Tiita 1.5-9.

⁶ *¿* *Ɔgwu* n h̄a bii ba l' bee l' b̄em na kpaturu n h̄u tiiban.

⁸ *T' ñm̄eġb giidm̄*, wadvoliin ba na n' ñm̄eġb giidm̄.

557

YohanƆƆsa III

h̄a man. ¹⁰ Tii lee, ka hii t daan n' jugun ka kpa weraa na bà tagd hurhuu, daa sohd̄g-n-wu! Daa ta seen̄-n-wu! ¹¹ H̄a h̄ena h̄ebbefb. Lee, hii h̄a seen̄a-wu wii l̄o-wu nuhu.

¹² Man la ba n gw̄eet kod na mà biir-n lee, mà kpa h̄ mà h̄or-n-t wadgan. Mà bagl na mà daan n' man mà m̄oma má n nn t' biir, ka bo na t' nyaaḡb sofh.

¹³ V' teel Sangband nn ta bantg wii bii ta seen̄a-v^z.

¹³ *V' teel Sangband nn ta bantg wii bii* ba l' bee l' b̄em na kpaturu YohanƆƆsa nn ba h̄u ni huu tiiban.

YOHANƆƆSA

wadtaf̄rga h̄an da h̄od kee

— B' ba wadgankenan bii —

Tumt YohanƆƆsa h̄oda wadgankena (nyaan ban h̄od l' bahr n bii wadnoogrgan).

H̄a h̄oda ka b̄oh̄o na bá t̄orgm̄ bá linta n korni ka weraa Sangband gw̄eet bee.

H̄a h̄oda-ka Krista tii hii bà hoh-wu na Gayuusa (1-8). H̄a ta b̄oh̄o nidba barehba biiba gw̄eet Diyotreef (9-11) In kpa h̄ na Gayuusa t̄oḡim̄ wii, n nan Dem̄etiryuus In ba na h̄a t̄oḡim̄ wii.

L' ba daht na Krista tiiba sohd̄gm̄ taa h̄om

¹ Man, *kpalma^z, mà foor̄a wadgankena mà teelbuud Gayuus ven. Mà s̄okla-v kpaalaa n gobiint s̄oklb.

² Mà teelbuuda, mà bagl na want m̄ent b̄em-v n h̄om, v' gbanun ta ba lam̄eġgu wo vn ta ba h̄omwu Sangband n̄ongan lee.

¹ *Kpalma*, nyaan YohanƆƆsa wad^{29an} 1.

YoIII

³ L` safi-ma nyaagb bii teelba nn kena n ka bohoo-ma na neera ka nawr n gobiint wo vn manna ka tagd lee. ⁴ Bii ta kpa a saf-ma nyaagb l`yata na ma hom na ma bii neera ka tagd gobiint.

⁵ Ma teelbuuda, kiiga t` teelba hen ka lagaa n saanba mef', l` weraa na ba n gwεεt hen tiim. ⁶ Ba daan t` kpaturun n boho o soklb vn ba n v` nidtaaba bii gwεεt. Ta torgm-ba l` magr n Sangband na ba bee ba felgm ba huru! ⁷ Yeesua kaa nnii ban bah huru ka ba tii na ba sohdg ba kpa h na Krista tiiba bee nufun bii. ⁸ Ten lee, l` ba na tii togr welee tiibee, lee, t` lo-ba nufu l` torg gobiint gwεεt.

⁹ Ma hoda n` kpaturhuu gwεεt tlant. Diyotreefwii nn bag bermt n jah lee, ha ka kpa a bag na ha hom n tn. ¹⁰ Man kee ma daan lee, ma ree behgu han hena kuu n gobεft han futra tii n han kofla t` hidr lee ma biir. T` gwεda n kwεen tii nnii na ha kpa a bag na ha sohdgm t` reba ba kena n` man bee, ka fela ka ta kir n ba bag na ba sohdgm-ba bee, ka vohd-ba kpaturun.

¹¹ Teelbuuda, daa togiim b` ba behgu bii! Lee, togiim b` ba hom bii! Hii ha hena homgu wii ba na Sangband hefl n wun. Hii ha hena behgu wii ba miig Sangband.

¹² Demεetiryuus lee, nidba memba boho o ha jugun gohomt, l` saa ha neerm ta weraa na ha tagda gobiint kaa. Tii momba t` ta boho o ha jugun gohomt, vii mom v` ta mi na tn boho o tii ba gobiint.

¹³ Ma ba n gwεεt kod na ma biir-v gwentah, ma kpa a bag na ma hcr-v-t wadgan. ¹⁴ Ma bagl na ma daan v` man didii lena ma n vn t` biir.

¹⁵ Nigiigu bem v` man! T` tuumba seerj na-v. Ta seerj t` tuumba ba ba v` man bee hayen hayen!

YUUDA

wadga han da hod kee

————— B` ba wadganken an bii —————

Yuuda hoda wadgankena Krista tiibee membee. Gwεεt han boho o tii (6-13) nyohra n Fetra wadrehdrga hubirehrgan ret (2). Biilm, ha taawa hoodr ba weraa gokaat gwεεt ka neer neerbεfm bee.

Yuuda wadgankena ba gemm, ha ta gwεela n daat. Ha weraa lan nnii ba kir Sangband soklb gwεεt bee tobr darm nn ba behgu lee. Ha hera welee na l` kew behgu n kunyohu. Welee daatii kpa a bo na t` kohf nida, t` bagl na t` dah ha jugu.

- *Vug3^u kakehnan vug16^{un}, ha weraa lan nnii Sangband nn nan daraa ba kir d` soklb gwεεt bee tobha lee.*
- *Vug17^u kakehnan vug23^{un}, ha boho o na l` ta ba na ba nyaan welee tiibee figm, ba torg-ba na ba fetg Sangband kwεεwwεerga noon.*

Seerj b

¹ Man nnii Yuuda, Yeesu Krista ημεεcheeda, Yakooba teela. Ma hoo ra ka seerj a biiba Sa Sangband nn hoh n ka sokla ka kpehdr Yeesu Krista man bee. ² Sangband nyaan n` figm d` si-n d` nigiiigu n d` soklb kpaalaa!

Wadgee kotod

³ Ma tuurnhomba-n, ma da lo ma jugun na ma hcr-n wadga l` hel jugu dahb ma n nn tn ba n bii. Gwentah, ma filuu n yum l` ba daht na ma hcr-n wadgee na l` si-n ηmeenm na n` tam gwεεt hen tiim nn sohdg Sangband man mii hoodr. D` sira welee gwεεt hen tiimii biiba ba tia Gohomt hen bee myenm ligah!. ⁴ Biilm, nidbehba jib n` huuga n ka kpa h n valgm miim n Sangband felah!, ka haam homgu gwεεt Sangband nn sir-t tii na t` magr n ba neerbεfm. *Wadbuudga hehdg weem n boho o ba ret na tobr darm hoda-ba. Ba ta kir Yeesu Krista l` ba na wii nnii t` Berm hayen. Biilm, t` jugu tii nnii.

Yd

Gokaat weriitba n bii b' h'od-ba bii gwæet

⁵ N` miil h'om man b'oh'o'o-n tii. Deedg-n lan nnii Saberma nn da dahr h'a tigr jugu *Hejift tantn myenm lee! Kaann, ¿ h'a da ba he bá ni biiba bá da kpaá tia h'a h'en bee t kpiidra? ⁶ ¿ N` ta h'oj *sangbantumtba gwæetn? Bá ni biiba da saa b'a kaalaŋa n ka ba he b'a h'mæ'g'b wo In gbaama lee. Nyaan-n lan nnii Sangband nn mad-ba nyeet sargan ka h'od yaagu yaam gobermr lea! ⁷ Ta welee nnii *Sodoom n Gomoor k'orni n nan k'orni h'í da ny'ohr n h'in hii tiiba nn da fodg yaruub n lag n ka ta go n biiba b'a kpa'h na nidban. Gwelŋa lee, l' daraa b'a tobr boglam m` bee kakehnan miin. ¿ L` kpaá b'oh'o'o-n liin?

⁸ Ln la ba welee lee, nidb'eh'bee gokaat diila h'ehra-ba b'a ta hawla bayen ka nima Sangband hidr ka su *sangbambii'mn tiiba. ¿ Lag bee hehl n ny'okb? ⁹ L` ba na sangbantumtba berm Mikafeela m'oma da ba he welee wú n Kunid bá wen da kpal taa l' b'ahr n na wen ba h'a h'ehm n *Mohiisa gbanu lee wen. Bá kpal'hee nii, h'a da ba suudg kunida. H'a da beda-wu n ja'h' na *Saberma dar h'a tobr!*

¹⁰ Gwentah, nidb'eh'bee lee, bee suul ban kpaá mi bii. Ban mi bii lee, bá miil-b yem wo kpa'm d'om. Welee b'oraá-ba kpaalaa. ¹¹ Kuny'oh'u nan luura b'a h'en, l' k'ot'od na b'a tag *Kayiina nakpaŋa. B'a ta hera b'eh'gu na b'a yuuh lig'biir wo *Balhaam, lee, n boorm. Bá ta vid Sangband jugun *Koorá dela, l' saa na b'a kpiidr. ¹² B'a wen bo na n' n ban n' di Berma diit, l' ka haam-n na b'a jul ka nyi n dewt ka kpa'h n jiw'hi, ka kuum n bayen. B'a t'ona wada ham nn tohd saaga kpa'h h'a ni fee. B'a ta boo tiini h'i kpaá roon l' wen ba na h'i roon lee wen hii. Welee tiinhii kpiidr m'reh', l' k'ot'od na h'i vogdr n ka ta kpaá roon. ¹³ B'a yadra b'a nakakeet h'mæ'egt wo nyaam nn vida n ka yadra m` wanb'eh't kolg'biir jugun lee. B'a y'oh'wa yem wo toor nn wiida myenm n kuum lee. L` hera-ba welee na bá nan b'em nyeet t` bee kakehnan tiin!

¹⁴ Gwæet yandaa Henooka nn da bed n dool tii hela welee nidbee. *L` log *Hadam kakehnan Henooka, l' ba wai hilbleh'.* H'a da beda na *Berma ba h'a daan wú n h'a tumt'buudba ruuni ruuni* ¹⁵ *h'a yaa baawenwu n yaagu. H'a kee h'a dar fub'eh'tiibee membee tobr, ka tulg-ba hoogu l' b'ahr n b'a h'mæ'eb'eh't ban her tii n suut ban suur-wu tii.* ¹⁶ Welee nidbee nyeera Sangband gwæet. B'a belaa b'a n'ifi h'eruf ka kuum bayen n bii b'kena bá neermn bii. B'a h'ena b'a diila

nn h'ehr-ba na b'a h'em bii ka gwæla ka weraa bayen ka jahra nidba ban ba bá bee b'a way n bii bee.

Krista tiiba bahlb

¹⁷ M'a teelhomba-n, deer-n gwæet Berm Yeesu Krista *tumtba nn da bed-n weem tii! ¹⁸ B'a da beda na gokaawran, nidba kee b'a lahm-n l' b'ahr n na bá diilb'eh'a h'ehra-ba v'oku n Sangband. ¹⁹ Welee nidbee nnii bá loo raarb Krista tiiba huuga bee. B'a neera ka tagd b'a diila nn h'ehr-ba na bá h'em bii ka kpa'h n Sangband *Vohoom. ²⁰ Gwentah, teelhomba nen lee, ked-n n nongan ka m'oh n` neerm n` gwæet h'en tiim jugun na m` ren Sangband m'omr man! See'jm-n ka tagaa n Vohoom Buudm gemmntn! ²¹ Sangband s'okla-n. Kpat-n n` neer s'okl'biin ka h'od na t' Berm Yeesu Krista nan si-n neerm m` bee kakehnan mii ka tagaa n h'a figm nyaanb! ²² Yum-n bá gwæet h'en tiim lig'wa bee figm! ²³ Bá bo na b'a loo boglamn bee, t'orgm-n-ba ka rea ka dah bá juuni! Volbee lee, ta yum-n bá figm gwentah ka ta sol-ba! Lagiim-n n b'a dimtii m'eh ka kpaá tadaa n tn na b'a hawlg-t n b'a neerb'eh'm!

Sangband ny'okb

²⁴ Sangband hehl n ny'okb. D` ba n gemmnt na d` mad-t na t` daa famtg. Dn la ba d` jeegun lee, d` ba d` bee d` he na t` jehnt d` nongan ka ba nyaag'bn hii kpaá yu tiit na h'a biir t' jugun. ²⁵ Dii dyend n ja'h' beeln. Dii dah' t' juuni ka tagaa n t' Berm Yeesu Krista. Dii hehl n ny'okb, n huraant, n gemmnt, n bermt tant ban koolg, n gwelŋa n nan bina m'ena kakehnan. L` b'em welee!

Fohmngan gwæet

LN REE N WERII

tii wadga

————— B´ba wadgankenana bii —————

Yeesu Krista tumt Yohanæssa hɔda wadgankena ka kpalm. H̄a da ba nyaam huuga tant ban hoh na Fatmɔɔs tiin. H̄a hɔda-ka ka h̄el kpaturi hilblehi h̄i ba H̄asii kpadn goona Tirkii tantn hii. L´vuuguu, Roomaa hurberma da tagda na bá door-wu tinjan wo ban door Sangband tinjan lee. Krista tiiba t ka kir, lee, h̄a ka kpa h̄ena-ba hom. Tii nnii Yohanæssa nn hoor ka gbaama-ba na bá kpat bà mad kimm Krista h̄en tiim. Wadgee hugl n tuurnkpeemt gwæet bɔhɔɔba wadiin gwæet. Ká ni ta ba waari h̄iifi l´ba gemm na bá hom h̄i kɔtɔd. Mlblehm waaru beel daht wadgankenana. H̄uu weraa na Sangband ba hom kpaalaa. Ká ni ba gbefkwægda h̄albleh´, l´hewl hubiiga ká foogaa n ká togla kee.

- Hubii1^{gan}, Yohanæssa rea wadgankenana gwæet kɔtɔd n nan Yeesua nn da ree hayen n werii-wu lee.
- 1. Hubi2^{ga} n 3^{gan}, h̄a bɔhɔɔ kpaturi hilblehi wadii jugu jugu gwæet.
- 2. Hubi4^{ga} kakehnan 8^{na} vug6^{un}, h̄a bɔhɔɔ lamba h̄albleha gwæet.
- 3. Hubi8^{ga} vug7^u kakehnan hubi11^{gan}, h̄a bɔhɔɔ muulii hilblehii gwæet.
- 4. Hubi12^{ga} kakehnan 15^{gan}, h̄a bɔhɔɔ hoolgu jugu jugu tɔmb mlblehm gwæet.
- 5. Hubi16^{gan}, h̄a bɔhɔɔ Sangband kwæwwæerga kɔh̄kɔi hilblehii gwæet.
- 6. Hubi17^{na} kakehnan 19^{na} vug10^{un}, h̄a bɔhɔɔ Babiloon kɔrgu jugun gwæet tibleht gwæet.
- 7. Hubi19^{na} vug11^u kakehnan 21^{ga} vug8^{un}, h̄a bɔhɔɔ nyaanb jugu jugu tɔmb mlblehm gwæet.
- Hubi21^{ga} vug9^u kakehnan hubi22^{gan}, h̄a bɔhɔɔ Yerusalem kɔrkwæelgu n Fæbuga fɔga l´gwæet, n nan ta Yeesua ηmetgnm ret.

563

Ln ree n werii tii 1

Wadgankenana gwæet kɔtɔd

1 ¹ Wadgankenana, Yeesu Krista rea fohmngan gwæet ka weraa. Sangband da ree Yeesu Krista yen h̄a gwæet n bɔhɔɔ-wu na h̄a werii h̄a ηmæfheedba bii b´nan kena kpidlaa bii. Lee, h̄a tool gwæetii *sangbantumthii na h̄a biir-t h̄a ηmæfheed Yohanæssa. ² Wo Yohanæssa nn nyan welee lee, h̄a fig biilm na bii han homr bii ba na Sangband gwæetn, na gobiint gwæetn Yeesu Krista nn ree n werii-wu. ³ Gwæet Ln ree n bɔhɔɔ wadgankenana tii waa, h̄a kaal-t wii laa biiba bà kewla-t bee, ka bà mad-t ka h̄ena wo Ln h̄ɔd ká ni lee jugun, l´b̄em na bee nnii lamæegu tiiba, l´kɔtɔd na vuugu ba nyɔh´.

⁴ Man nnii Yohanæssa, mà hoora wadgankena H̄asii kpaturi hilblehi tiiba nen. Sangband bee, ka manna, ka ba d´daan. Dii n nan *Vohoom mlblehm m´jefr d´huraant jarga nɔngan mii si-n homgu n nigigu! ⁵ Yeesu Krista ba Sangband h̄en baagr kpaalaa. H̄a ta si-n welee! Wii da himtg nooga kpiirma huuga, *wii nnii tant h̄en huraamba berma*^z.

Mà seenja h̄a sokla-t wii, wii ree-t t´fubehiin ka tagaa n h̄a kuum. ⁶ Wii ta saa t´kit huraamba *gotiiba tigr na t´he h̄a Sa Sangband ηmæegb. Wii hehl n nyokb n gemmnt ment kakehnan. L´b̄em welee!

⁷ *Kpay-n! H̄a kenna nnii.*

H̄a ba wat huuga.

Baa nɔmteb nan yul-wu,

l´lag n bá da kɔɔr-wu baanii bee m̄eh´.

Tant h̄en tiga m̄ena nan kuuman.

Biilm, Ln kee l´he nnii.

L´b̄em welee!

⁸ Saberm Sangband Gemm M̄enm tia, h̄a bee ka manna ka ta ba h̄a daan wii, wii nnii Saberm Gemm M̄enm tia. H̄a rea ka bɔhɔɔ na:
«Man nnii noogra, ta man nnii kaawra.»

Yeesua rea hayen ka weraa Yohanæssa

⁹ Man nnii n`teel Yohanæssa, má n nn t´rada taa kunyɔɔn n *Sangband huraant, ka ta hafila tyen t´n Yeesu t´laglgnm. Mà da

Re

1.5 Gwæetii ba Yum89^{gan}.28.

ba nyaam huuga Fatmooos korgun Sangband gwæet kaa n nan bii Yeesua nn da ree n werii bii kaa. ¹⁰ Laad goor diir, *Vohoom Buudm t hofntn mà hæn, mà hom noor diir rena kimm n mà kaan wo muulha ¹¹ ka bõhoo na:

«Bii v` reb yu bii, hõr-b wadgan v` tuui kpaturi hilblehinhina! Hii nnii Hefees kpaturu n Simiirna kpaturu n Bærgama kpaturu n Tiyaatir kpaturu n Saard kpaturu n Filadelfii kpaturu n nan Lawodisee kpaturu.»

¹² Má bid mayen na mà nyaan noor d` da gwæla n man dii tia. Man bidg mayen lee, n yum sika kana halbleha wiir, ¹³ hii jehr kanhee huuga ka boo nida budaaga, ka fidr tugvoku, *ka togdg sika damr há hõbn.* ¹⁴ Há jugu n hà jii da ba wasah wo fættom, feelm was was wo yot. Hà niini kimra kim kim wo bogm. ¹⁵ Há nakpai da ηmedwa ηmed ηmed wo doot kudnanju ban reena bogmn na bà maantr kuu. Lee, *hà noor ror wo nyaam kpuuran.* ¹⁶ Hà da mada hà najuudun ηmedii hilbleh'. Hà noon ror hoodjuseseka kà ba deem rena n rena. Hà nonga ηmedwa wo muunu nn hõh hú wen bu lee^z.

¹⁷ Man nyan-wu lee, n begd n luurm há tiña n ka boo kpiira. Há dee mà hæn hà najuudu nuhu ka bõhoo na:

«Daa solm fobehgu! *Man nnii noogra, ta man nnii kaawra.* ¹⁸ Man nnii neera. Mà da kpiiran, lee, gwæhja, mà neera kakehnan. Mà mada kuum n kukurodgan gemmnt. ¹⁹ Hõr nan bii vn nyan bii, n bii b` bee bii, n nan b` nan kena n nongan bii! ²⁰ Hoolgu vn nyan kuu, ηmedii hilbleh vn nyan mà mad mà najuudun hii n nan sika kana halblehee waa, ηmedii hilblehii ba na kpaturi hilblehii *sangbantumtban. L` saa, sika kana halblehee ba na kpaturi hilblehii nnii.»

1.16 Nyaan Yum84^{gan}.12.



SANGBAND KPATURI HILBLEHII WADII

Hefees kpaturu wadga

2 ¹ Hõr Hefees kpaturu *sangbantumt na:

«Hom-n *há mad ηmedii hilblehii hà najuudun ka ked sika kana halbleha huuga wii^z* nn bõhoo bia!» Hà bõhoo na:

² «Mà miil v` ηmægt vn hena tii, ka yu wiiru vn hum huu, ka ta yu vn mad hom lee. Mà miil na kpa tiina n talmba, na magii bá bõhoo na bee nnii kpaturi *tumtba ka kpañ welee bee, lee, n yum na gokaat tiiban. ³ Mà miil na maawa vyen na v` san n nongan, ka ju kunyõju mà kaa l` kpa giid-v. ⁴ Gwentahaa, maa mà kpal-v tintina kaa. Tii nnii na bõrii sõklb vn da ba n nooga bii. ⁵ Lee gwæhma, miig welee na lodan. Lagii neerm v` hẽm ηmægt vn da hena weem tii! Ka lag welee, mà daan v` man mà weedg v` kand d` kaalaja. ⁶ Ln la ba welee lee, v` reb hena b` ba hom bii nnii na, nyaaha bá tagd Nikolaa kaa bee ηmægt. L` ba na mà mom mà kirb nnii.

⁷ «Hii há ba hà di jugun wii, mà nan sahl-wu huru na há di neerm tiib roond. B` ba Sangband dawrn.

«Hii hà ba n tobha wii, há hom na bii *Vohoom nn bõhoo kpaturi bii nnii.»

Simiirna kpaturu wadga

⁸ Hõr Simiirna kpaturu *sangbantumt na:

«Hom-n *há ba noogra, ka ta ba na kaawra, ka da kpi n dan n himt kuumn wii^z* nn bõhoo bia!» Hà bõhoo na:

⁹ «Mà miil v` kunyõju n v` katõdga. Gwentahaa, ba hom Sangband nongan. Mà ta miil bá kõkma na bee nnii *Yuudaa tiiba bee nn bõhoo v` gwæet bẽhgu lee. Bà ba na *Saatana kpaturu tiiban. ¹⁰ Daa solm fobehgu vn ba v` di kunyõju l` kaa! Kpay-n! Kunida nan ba hà magii-n ka loo n` ni biiba sargan. N` nan jul kunyõjbermgü goora kwifr. Mad mà gwæet kakehnan v` kuum, ka bo na mà nan lig-v neerm m` bee kakehnan mii degrega.

2.1 Nyaan 1.16 n 1.13.

2.8 Nyaan 1.17-18.

Re

¹¹ «Hii hà ba hà di jugun wii, hà nan kpaà ku kurehdm felah'.
«Hii hà ba n tobha wii, há hom na bii *Vofoom nn bóhóó
kpaturi bii nnii.»

Bεεrgama kpaturu wadga

¹² Hór Bεεrgama kpaturu *sangbantumt na:

«Hom-n há mad hoodjuuga kà ba seseka, ka ta ba deem rēna
n rēna wii^z nn bóhóó bia!» Hà bóhóó na:

¹³ «Mà miil v`kan go ree, ree nnii *Saatana nn kad hà
huraantn. Hantifaasa da ba mà hēn baagr kpaalaa. Bà da
kura-wu n`man, Saatana kan go ree. Ln la gētg welee lee, v`
ka la ba kir-ma, v`ka la nawr n man kakehnan. ¹⁴ Gwentahaa,
maa mà kpal-v tintina kaa. Tii nnii na, nidba ba v`man ka ba
baagr *Balhaama gwēet hēn. Hà da weraa Balaak na há feer
*Yisrafeel tiiba kutukja l`heh-ba bà di vidnamt, na bà ta hēm
yaruub. ¹⁵ Ta welee nnii vn ta ba v`man n nidba bá ta tagd
Nikolaa kaa ka vala hà weriib. ¹⁶ Ln ba welee lee, lagii nan
neerm! Ka lag welee, mà daan v`do gwēhmna mà teew-ba
hoodr n hoodjuuga kà ba mà noon kee.

¹⁷ «Hii há nan ju jugun wii, mà nan sahl-wu sangbambiimn
kpehkpēhgan diit. Mà nan ta sahl-wu tanfeel, ka hór d`jugun
hidkwēl. Hii kpaà mi hidrii felah'. Há sohdá tandii wii n jah ba
hà miig-d.

«Hii hà ba n tobha wii, há hom na bii *Vofoom nn bóhóó
kpaturi bii nnii.»

Tiyaatir kpaturu wadga

¹⁸ Hór Tiyaatir kpaturu *sangbantumt na:

«Hom-n Sangband Budaaga nn bóhóó bia! *Ká niini boo bogm,
kà nakpai nyinwa wo kudnanu kuugu^z.*» Kà bóhóó na:

¹⁹ «Mà miil v`gmēegt, ka mi v`soklb n gwēet hēn tiim vn ba n
mii, ka ta mi lan nnii vn tōra volba ka ta ba hēmenm na v`san
n nongan lee. Mà ta miil na v`gmēekaawrt ba kōd ka yata vn
da hēna nooga tii. ²⁰ Gwentahaa, maa mà kpal-v tintina kaa.

2.12 Nyaan 1.16. 2.18 Nyaan 1.14-15.

Tii nnii na, saa fōg ban hōh na Hīsabēel wii, há kōkma na wii
nnii *gwēet bóhóót wii, na há fiwlgm mà gmēēheedba na bá
hēm yaruub ka ju vidnamt. ²¹ Mà sira-wu goora na há lagii
neerm, lee há ka kpaà bag na hà lagii neerm hà saa yaruub.
²² Tii kaa nnii man ba mà kōhdg-wu bēhfiigu jugun. L`saa, há
yaruuttuurmba lee, mà saa kunyōhbermgū lor bá hēn. Ka bá
lagii neerm n ka kpaà hēna há dela, werah bà fetg. ²³ Mà nan
ta kua bà bii. Welee lee, katurhii mēnhii tiiba nan miig na man
nnii há mi nida diila n hian mad hà kwēwrn tii. Mà nan faad n`
ni baaben tii wo hian ta her gmēēgb lee^z. ²⁴ L`saa, nen, nen
tēl ka ta ba Tiyaatir kpaturu tiiba, ka kpaà tagd welee weriibii
kaa, ka ta ba bag na n`miig *Saatana kōtōd nen, kpay-n man
bóhóó-n bii! Bii nnii na, mà ta kpaà mà hēwl-n jeegu kuugu.
²⁵ Lee, mad-n bii nn ban n bii kimm kakehnan mà daa kena!
²⁶ «Hii hà ba hà di jugun ka ta mad mà bahlb kakehnan difhm
wii, mà nan sahl-wu gemmnt há kad huraantn tiga mēna
jugun, ²⁷ hà ba hà kpaàhaa-ha n kondabiir wo ban yōkla tant
dafod lee^z. ²⁸ Welee nnii man da sohdg gemmnt mà sa man.
Lee, mà nan sahl welee tiwii hateekwēen gmēdga.
²⁹ «Hii hà ba n tobha wii, há hom na bii *Vofoom nn bóhóó
kpaturi bii nnii.»

Saard kpaturu wadga

3 ¹ Hór Saard kpaturu *sangbantumt na:

«Hom-n há mad Sangband *Vofoom mlblehm n nan gmēdii
hilblehii^z wii nn bóhóó bia!» Hà bóhóó na:

«Mà miil v`gmēegt, ka mi na bà loql-v na neeran, l`ba na
kpiiran. ² Bēm saw! Himii b`tēl v`ni ka ban kpi bii! Biilm, mà ba
nyaan na v`gmēegt tiit sohd wo Sangband nn bag lee. ³ Deedg
lan nnii vn sohdg Sangband gwēet n hom-t lee! Mad-t, lee,
v`lagii neerm! Ka v`kpaà neer ka sug, mà nan kena bawda
dela v`kpaà mi vuugu, lee, mà tud-v. ⁴ Ln la ba welee lee, v`
reba biiba ba Saard kpaturuun ka ba hawlg bà dimt. Bee nan
hehla-ma. Má n ban t`ked bà fidr dimfeent, l`kōtōd na bà mag
na bà mam welee.

Re

2.23 Nyaan Yum62^{gan}.13. 2.27 Gwēetii ba Yum2^{gan}.9. 3.1 Nyaan 1.16.

⁵ «Hii há nan ju jugun wii, bà nan fidaa-wu dimfeelgu. Lee, mà nan kpaá kpia há hidr neerm wadgan felah'. Mà nan ba mà hofm há hidr mà sawu n hà *tumtba bá nongan.

⁶ «Hii hà ba n tobfa wii, há fom na bii *Vofoom nn bóhoo kpaturi bii nnii.»

Filadelfii kpaturu wadga

⁷ Hór Filadelfii kpaturu *sangbantumt na:

«Hom-n hii hà ba buud ka ta ba gobiint wii nn bóhoo bia!
*Hà mada *Daviida saabr, ka ba na ka há rawdg, hii nan kpaá riwaa felah', na ka há riw, hii nan ta kpaá rawda felah'.*»

Hà bóhoo na:

⁸ «Mà miil v` ηmæegt. Kpaya! Mà rawdg v` nongan huturu. Hii kpañ hà bee hà riw-fu felah'. Mà ta miil na v` gemmnt kpaá ba bii, v` ka ba kir-ma n ka mad mà gwæet. ⁹ Kpaya! Maa mà to-v *Saatana kpaturu tiiba. Bà kókma na bee nnii *Yuudaa tiiba, l` ba na gokaat tiiban. Mà nan hena bà daan bà gbahnt v` tiŋa bà miig na mà sòkl-v. ¹⁰ Mada mà bahlb man da to-v bii. B` bóhoo na v` kpat v` mad hóm. Wo vn hena welee lee, ta welee nnii man nan ta ba mà mad-v tarmb wen. Tarmbii nan kena na b` jahuu tant hen nidba. ¹¹ Mà kena gwægwehmna. Mad vn ban n bii kimm na hii daa sohdg v` degrga!

¹² «Hii hà ba hà di jugun wii nan kita wo mà Sa *Sangband haarn bibidr. Hà nan kpañ hà rom felah'. Mà nan ba mà hór hà hen mà Sa Sangband hidr. Mà ta hór hà hen mà Sa Sangband korgu hidr, *Yerusalem kórkwæelgu, kù rena sangbambiimn mà Sa Sangband man. Mà ta hór kan mà mom mà hidkwæel.

¹³ «Hii há ba n tobfa wii, há fom na bii *Vofoom nn bóhoo kpaturi bii nnii.»

Lawodisee kpaturu wadga

¹⁴ Hór Lawodisee kpaturu *sangbantumt na:

«Hom-n há da nyan Sangband n hà niini biilm ka ba na gobiint, *ka ta ba na Sangband da tag n hà hen n ree want ment wii* nn bóhoo bia!» Hà bóhoo na:

¹⁵ «Mà miil v` ηmæegt. Mà miil na kpañ nig nig na ta kpañ tulgu. Man bagm na v` mam nig nig laa tulgu. ¹⁶ Wo ln ba na ba bal bal ka kpañ nig nig laa tulgu lee, maa mà huudr-v. ¹⁷ Bóhoo na ba kwægdm, na hera kwægdm n ka kpaá halwa bii. Bóhoo welee ka kpaá mi na ba kunyɔŋun ka ta ba figmn, na ba katædga, na joomn, ka ta ba kpañm. ¹⁸ Tii kaa nnii man hagla-v na v` dah mà man sika ban higr bogmn fee, ka bo na v` kitg kwægdm tiwu biilm. Na v` dah mà man dimfeent v` fidr hii kpaá yu v` gbanu na jiwfi daa kpal-v. V` ta dah niinin ragr mà man v` taadm v` niini v` yum kpanyah'. ¹⁹ Manii, biiba man sòkla bee, mà kpal-ba n dar bá tobfa. Maaw nan vyen, lee, v` lagii neerm! ²⁰ Kpay-n! Mà jehra fiid noon ka kofaa. Ka hii t fom mà noor n rawd huturu, mà jib hà man, má n wun t` di diit taa man. ²¹ «Hii há nan ju jugun wii, mà nan sahl-wu gemmnt na há kad mà man mà huraant jargan. Ta welee nnii mà mom man da diir jugun n san n kad mà Sa man há huraant jargan. ²² «Hii há ban n tobfa wii, há fom na bii *Vofoom nn bóhoo kpaturi bii nnii.»

LAMBA HÁLBLEHA

Sangbambiimn huraant jarga

4 ¹ Tii n t` kaann, má yum bii. Yid huturu huufun. Hù yahr sangbambiimn. Lee, noor man da kewii nooga d` tón muulŋa dii t bóhoo-ma na:

«Kotgn nnañ! Lee, mà werii-v bii b` nan kena bii.»

² Yelmaa, *Vofoom Buudm t hofntn mà hen, má ta yum bii jeenb sangbambiimn. Yid huraant jarga kiigan, hii kad kà hen. ³ Há da kad kà hen wii da tona wo diigu tand, ka ηmédwa, ka ba siii. Wiinbermgá kiiga da kaadg huraant jargee ka ηmédwa ka ba vagwehæer. ⁴ Huraant jarii kwæereh n hinaahi da ta kaadg jargee. *Kpalimba kwæereh n banaaba kad hi hen. Bà da fidra dimfeent ka ligr sika huraant degrii. ⁵ Damb biib dama n huraant jargee weenn. L` da ta ηmediina ka ta gbufna n kan. Huraant jargee nonganii, boglamili fiiblefi da wiira kan, l` ba na Sangband Vofoom mlblefmn. ⁶ Huraant jargee nongan, má yum l` den wo nyaam, ka yu ka tonta wo diini.

Re

Jargee kpama n kà huuga, wanneernt tnaat jefr kan. T' ñonii n t' kaawa da fiidra n niini heni. ⁷ Noogrguu da tona diidgu, rehrguu tón naabiir. Tahrguu, kuu nonga da tona nida nonga. L' saa naarguu, kuu tón wo kɛb nn leema n faaga lee.

⁸ Wanneerntii naarbee da ba n bagt troond troond. Bagtii da ba n niini t' faaga n t' kwɛɛn. Muunun n nyingun, t' da kpaá saa liilawen ka kpaá bóhɔɔ na:

Buuda, buuda, buud nnii Saberma,

Sangband Gemm Menm tia,

há manna, há bee, ka nan ta kenna wii.

⁹ Hɛngu wanneernt tnaatii nn nyɔka ka jahra ka seenja há kad huraant jargeen ka neer kakefnan wii na há hɛra ηmɛɛgb lee, ¹⁰ kpalmmba kwɛɛrɛh n banaabee gbafnta há kad huraant jargee hɛn wii nongan. Bà doora há bee kakefnan wii tiɲa. Bà ligdra bà huraant degrii n dool há tiɲa ka bóhɔɔ na:

¹¹ «T' Saberm Sangband!

Ven mag na v' sohdg nyɔkb,

n jahrb, n nan gemmnt.

Biilm, ven ree want t' bee tii mentii.

Ven sɔkl na

b' bee tant ment hɛn bii membii bɛm le,

b' ka bee.»

Fɛɛbuga mag na kà gwɛhɔɔ wadgee lamba

5 ¹ Lee, má yum há mad huraant wii kpeewr wadga há najuudun. Bá hɔr gwɛɛt ká ni n kà kaawr. Bà da fowra-ka wo l' vil fiigu n gwɛhɔɔr ka figii ká hɛn lamba halbleh'.

² Má ta yum gemmnt *sangbantumthii toola kimm na:

«¿ Wen mag na há gwɛhɔɔr lambhee há wiig wadgee? »

³ Hii kpañ felah', mig sangbambiimn laa, tant hɛn laa, tant kwɛɛn ka ba há bee há wiig wadgee laa mi na há nyaan ká ni. ⁴ Má bah n ka mɔɔ kimm, l' kɔtɔd na bà da kpaá yu hii há mag na há wiig wadgee laa há nyaan b' ba ká ni wii. ⁵ Lee, *kpalmmba ni bilma t bóhɔɔ-ma na:

«Daa kom! Kpaya! *Yuudaa diidgu *Daviida yakiiga diira jugun na kà wiig wadgee l' kpaii lambhee.»

⁶ Lee, má ta yum *Fɛɛbuga jefr wanneernt tnaatii n kpalmmba

kwɛɛrɛh n banaaba huuga. Fɛɛbugee da boo bà da vidra-ka. Kà da ba n hiili hilbleh' n niini hilbleh'. Niinhii da ba na Sangband *Vofoom mlblehm ln tuui tantii mentii mii nnii.

⁷ Fɛɛbugee t san n sohd wadgee há da kad huraant jargeen wii najuudun. ⁸ Kan sohdg-ka lee, wanneernt tnaatii n kpalmmba kwɛɛrɛh n banaabee t gbafnt Fɛɛbugee tiɲa. Bà da mada bà membbee bilmwu *janjalu n sika kpowdga. Hi da hugl n nyabia nyanyaam. Mii ba na sangbantiiba seenb nnii. ⁹ Bá nan ka yuuma yumkwɛɛlga ka bóhɔɔ na:

«Ven n jah mag na

v' sohdg wadgee

v' gwɛhɔɔr kà hɛn lambhee.

Biilm, bà da kura-v,

v' tag n v' jiiim hɛn

n dahm tiga mena tiiba,

n lam menm tiiba,

n korni meni tiiba,

n tant ment tiiba juuni na

bá bɛm na bee nnii Sangband reba.

¹⁰ Hɛra bá kit huraamba n *gotiiba tigr

na bà hɛm Sangband ηmɛɛgb.

Bà nan kadaa huraantn tant hɛn.»

¹¹ Lee, má yum *sangbantumtba hiinu n hom bá noora. Bà da kpaá ba jah', bà da ba ruuni ruuni. Bá kaad huraant jargee n wanneerntii n nan kpalmmba. ¹² Bà da toola kimm na:

«Fɛɛbuga ban da kur kee

mag na kà sohdg gemmnt,

n kwɛgdm, n rarm,

n kwɛgdi, n jahrb,

n jeenlb n nan nyɔkb.»

¹³ Lee, Sangband nn ree bii membii, b' ba sangbambiimn bii, b' ba tant hɛn bii, b' ba tant kwɛɛn bii, b' ba nyaam hɛn n nyaamn bii, má hom l' mɛnguu toola na:

«Há kad huraant jargan wii

n nan Fɛɛbuga,

bá hefm n nyɔkb, n jahrb,

n jeenlb n nan gemmnt

bina mena kakefnan!»

¹⁴ L` saa wanneernt tnaatii togda na:

«L` bem welee!»

Lee, kpalmmbee, bee gbafnta dind ka door-ba tinjan.

Fεεbuge gwεhda lamba noogra haroondhee

6 ¹ Lee, má yum *Fεεbugee gwεhda lamba hialblehee huuga bilma. Má hom wanneernt tnaatii ni bilmgu bōhōo na:

«Daana!»

Kù da gwεεla kù noor ror wo toŋu gbuŋln. ² Má ta yum bii. Yid deefeeln. H́á da kad d` h́en wii da jadra tab. Bá sah̄m-wu yatgm degrga. H́á loom huru yatgm loob na h́à san h́à yatg h́à di jugun.

³ Fεεbugee wen gwεhdg lambrefh̄rhee, má hom wanneernrefh̄rguu bōhōo na:

«Daana!»

⁴ Deevol t rorm, d` da ba mól sii. H́á da kad d` h́en wii t sohd gemnt na h́à kpii nigiiu tant h́en, l` saa nidba kuum taa volba wo volba. Bá nan to-wu hoodjubermga.

⁵ Fεεbugee wen gwεhdg lambtafhr̄hee, má hom wanneerntafh̄rguu bōhōo na:

«Daana!»

Lee, má ta yum bii. Yid deehool diirn. H́á da kad d` h́en wii mad kilhu huufu h́à nufun. ⁶ Lee, má hom l` boo noor diir r̄ena wanneernt tnaatii huuga. Noorii da bōhōo na:

«Bá k̄em kpooni moot bia sumbilmga, h́à daht̄ bem na gobilmr̄ h̄m̄ε̄ḡb̄ liḡbiir, bà ta k̄em jofilbia sumii hitah́, hee daht̄ ta bem yenmii. Kpaam n daam lee, saa-n mii!»

⁷ Fεεbugee wen gwεhdg lambnaarhee, má hom wanneernnaarguu bōhōo na:

«Daana!»

⁸ Má yum bii. Yid ta deern. Dii ba gbεgb̄elr̄. H́á da kad d` h́en wii hidr̄ nnii na Kuuma. Kukurodgan tiiba bermba da tagda h́à kaa. Bà sira-ba gemnt na ka bá radg tant h́en nidba t̄omb mnaa, bà bem



Weem daa kilhu

bermt t̄omb myenm̄ h́en. H́à ba h́à si wad na reekan tiiba kpiidr̄ n hoodjuuga laa, n k̄om laa, n kunyaagu laa, n k̄pam d̄om.

⁹ Fεεbugee wen gwεhdg lambnuurhee, má yum *vit dah̄nee kw̄ε̄n nidba ban da kur l` baf̄r n ban mad Sangband gw̄ε̄t laa n ban da rea ka weraa na t` ba gobiilm lee bee, ¹⁰ bà toola kimm na:

«Berma, ven nnii buuda, ven nnii gobiint tia. ¿Kakefnan tedaa nnii vn ba v` h̄od na v` da v` yaa tant h́en nidba n yaagu v` gbaam-ba f̄omr̄ t` kuum juguni?»

¹¹ Lee wen, bá m̄embee t sohd bilmwu dimfeelgu, bilmwu dimfeelgu. Bá bōhōo-ba na bà doolgm̄ kw̄ε̄wr̄ jah́, ka h̄od na bà soh. Na l` ba na bá h̄m̄ε̄tuurmba, bá teelba ln ba na bá ku bà dela bee f̄elg sah́.

¹² Lee, má yum Fεεbugee gwεhda lambroondhee. Tant t dam kimm. Muunu t haaw dim dim. Kidga kee t moom ká m̄engee sii wo jii. ¹³ L` saa h̄m̄edii t t̄f̄hr̄n tant h́en wo taamkaat nn t̄f̄hra ka hambermm fug lee. ¹⁴ Sangbambiim t weed wo l` vil fiigu, l` saa duura t nyab h́a kaalai, nyaam huuga tant t ta nyab t` kaalant. ¹⁵ Tant h́en huraamba, n h̄omba, n tawdbermba, n kw̄ε̄gdm̄ tiiba, n gemnt tiiba, n yuummba, n bá ba bayen bà bolm̄rn bee m̄embee, bá bih́, bá san n foh̄nt duura f̄egtn n fiit vatn. ¹⁶ Bá ka bōhōo duurhee n fiitii na:

«Lotr-n t` jugun, n` k̄p̄eh̄dr-t v̄okun n hii h́à kad huraant jargan wii n̄omb, na t` bem̄ v̄oku n Fεεbuga kw̄ε̄w̄weerga. ¹⁷ Bá kw̄ε̄w̄weerga gobermr̄ taann. ¿Wen ba h́à bee h́à h̄miin h́à jeh̄nta?»

Bà hoora sangbantiiba ruuni l̄emu n kw̄ε̄h̄naa n h̄inaa (144000) lamba

7 ¹ Lee n l` kaan, má yum *sangbantumtba banaaba, bà jehr̄ tant sikhii naarhiin. Bà da kewra toŋu faaga ham n nan toŋu kw̄ε̄n rem. Bà da h́ena welee ka bo na ham miim daa fugm̄ tant h́en, laa nyaam h́en, laa tiib biib h́en. ² Má ta yum sangbantumtjeenh̄ii t r̄en n toŋu kw̄ε̄n. H́à da mada Sangband lamba. Dii neeran. H́à da toola kimm ka bōhōo sangbantumtba banaaba Sangband nn da sir gemnt na bá he tant n nyaam b̄ε̄h̄gu bee na:

³ «Daa hee-n tant b̄ε̄h̄gu! Daa hee-n nyaam b̄ε̄h̄gu! Daa ta hee-n tiib biib b̄ε̄h̄gu! Daa h̄em-n welee kakefnan t` wen foor t` Saberm Sangband h̄m̄ε̄f̄eedba diira noon lamba!»

⁴ Ban dif̄i lamba foorb lee, má hom bà bōhōo nidba ban da h̄od bà

Re

diira noon lambhee bee jugu. *Yisrafeel huhii menhiin, bà da bewlg n ka ba nidba ruuni læmu n kwefnaa n hinaa (144000).

- ⁵ *Yuuda huugan da ba nidba ruuni kwifr n hirih' (12000),
Rufuubeena rekan ta ba nidba ruuni kwifr n hirih' (12000),
Gaada rekan ta ba nidba ruuni kwifr n hirih' (12000),
⁶ Haaaseera rekan ta ba nidba ruuni kwifr n hirih' (12000),
Naftalia rekan ta ba nidba ruuni kwifr n hirih' (12000),
Manasea rekan ta ba nidba ruuni kwifr n hirih' (12000),
⁷ Simhoona rekan ta ba nidba ruuni kwifr n hirih' (12000),
*Levia rekan ta ba nidba ruuni kwifr n hirih' (12000),
Yisakaara rekan ta ba nidba ruuni kwifr n hirih' (12000),
⁸ Jibuloona rekan ta ba nidba ruuni kwifr n hirih' (12000),
*Yoosefa rekan ta ba nidba ruuni kwifr n hirih' (12000),
Beñyamiina rekan ta ba ta nidba ruuni kwifr n hirih' (12000).

Nidfigm doora Fεεbuga tiŋan

⁹ Lee n l' kaan, má yum bii. Yid nidfigmn, l' kpañ kaalb. L' da ba na tant ment n tiga mena n nan korni meni lam menm nidban. Bà da jefra huraant jarga n *Fεεbuga l' nongan ka fidr dimfeent, ka mad bambiñt. ¹⁰ Bà da toola na:

«Jugu dañb ren t' Saberm Sangband
n Fεεbuga l' man.

D' kada d' huraant jargan.»

¹¹ Lee, *sangbantumtbee membee da jefra ka kaadg huraant jargan *kpalmmbee n wanneernt tnaatii. Bà da gbafnta huraant jargee nongan, bà nonii tadaa tant. Bá ka door Sangband tiŋan welee ka boñoo na:

¹² «L' bεm welee!
Sangband hefl n nyokb,
n jahrb, n rarm,
n miigm, n hidr hoft,
n gemmnt, n kwegdi
kakefnaan.
L' bεm welee!»

¹³ Lee, kpalmmbee ni bilma t gwεel n gbaam-ma na:
«Nidba bá fidr tugvoŋfeent bena waa, ¿teba nii? ¿Bà mana n tee?»

¹⁴ Má leed-wu na:

«Mà berma, ven miiln.»

Há nan boñoo-ma na:

«Bee nii bá renn kunyoybermgun. Bà satr bà tugt Fεεbuga jimm t' feent.»

¹⁵ Tii kaa nii ban ba Sangband huraant jarga nongan, ka door-d tiŋan muunun n nyingun d' haarn. Lee, hii hà kad huraant jargan wii *nan ba hà hegr bá hen*. ¹⁶ Kom n nyunyuudu nan kpa kuu-ba felah'. *Muunu laa tulgu kuugu nan kpañ l' hoñm ka totra-ba felah'*. ¹⁷ Fεεbuga ká ba huraant jargee huuga kee nan ba ká kiigm bá jugun wo bá kimta. Kà nan ba ká kpaahaam-ba ka ked n neerm nyaalm nyabila weenn, l' saa *Sangband móm kεwdr bà niinin nyanyaam*.

Fεεbuga gwεhda lamblelha

8 ¹ *Fεεbugee nn gwεhdg lamblelhee lee, l' kpat kpoñ sangbambiiimn wo l' san waargidgu. ² Má yum *sangbantumtba balblehba, bee jefr Sangband nongan. Bá to-ba muulii hilbleh'. ³ Sangbantumtvola t daan n ka jefr *vit dahña man. Hà da mada sika dahña sumga ban totra ká ni nyab nyanyaam kee. Bá to-wu nyab nyanyaam kod, há bewl n sangbantiiba memba seenb n lo sika vit dahña ká ba huraant jarga nongan keen na hà si Sangband. ⁴ Nyab nyanyaamii t ka bugda m`nyii ror sangbantumtwii nufun ka bewla n sangbantiiba seenb ka kota Sangband nongan. ⁵ Sangbantumtwii t loŋm sumgee n hεm vit dahñeen salea n bogm n lo ká ni n kofhdgn tant hen. Lee, toŋu t gbuhd, damb biib t dam, toŋu t ηmēdii, tant t dam. ⁶ Lee wen, sangbantumtba balblehba bà da mad muulii hilblehii bee t maantr bayen na bà hoñ-hi.

MUULII HILBLEHII

Sangbantumtba hofl muulnoogrii hinaahii

⁷ Noogra t hoñ muulña, sahirma n bogm n jimm t sođm n taa n len tant hen. L' bugd tant gidgu^z. Tiini gidgu t ta bugd. L' saa mogwehεet ment t bugd.

Re

8.7, 8, 10, 12 *Gidguu* boo ka bá radg tant tōmb mtafm, kuu loŋ tōmb myenm.

⁸ Rehdra t hof muulŋa. Bii t len nyaamn ka boo dubibiŋgu kuugu ka ba bogm henm. Nyaamii gidgu t kit wo jiiim. ⁹ Nyaamiin want t da neer tii gidgu t kpiidr. L' yocl meela hā da ba kan hee gidgu.

¹⁰ Tafra t hof muulŋa. Ŋmedbermga kiiga kà hulwa wo boglamilu t ren n sangbambiimn n len kolberma gidgun n nan biliin. ¹¹ Ŋmedgee hidr nnii na «Rahm». Nyaalmii menmii gidgu t kit nyaaltotoogu wo rahm dela. Lee, nidba kod t nyim-m ka kpiidra, l' kotod na nyaalmii da ba totoogu.

¹² Naara t hof muulŋa. L' dam muunu gidgu n kidga gidgu n nan ŋmedii gidgu. Welee wantii mentii gidgu t haaw. Muunun wiinga n nan nyingu rekee gidgu t ta haaw.

¹³ Lee, má yum keb leema n faaga lig lig lig. Má hom b`toola na: «Wuui! Wuui! Wuui! Kunyŋu nan luura nidba jugun tant hen na *sangbantumtba batahba bà tel bee ba bà felg muulii hofm.»

Sangbantumtba hofl muulnuurga n roondŋa

9 ¹ Lee, *sangbantumtba t hof muulŋa. Má nan yum ŋmedga kiiga t ren n sangbambiimn n len tinan. Bá to-ka kunidba sargan logkilmgu noor saabr. ² Ŋmedgee t rawd lokuu noor, nyii hiihi t ren kan ka boo boglawiilm nyii. Nyii hí da rena logkilmguun hii t hawl muunu n ham m`da fug mii. ³ Tawri t ren nyiihiin n ka hurwa tant hen. Bá sah-m-hi gemmnt t`boo namii ret. ⁴ Bá bohoo-hi na hí daa he tant hen moot beŋgu, mogweheetii mentii n nan ta tiitii mentii, na hí daa he kuugu laa biib beŋgu felaf'. Gwentahaa, nidba bá kpaŋ n Sangband lamba bà diira noon bee n jah nnii ln ba na hí hem beŋgu. ⁵ L`da ba si-hi huru na hí kuum-ba. L`da ba na hí hem-ba dad dad kakefnan kidii hinu. Wiiru hin da sah-ba huu tona wo namga nn nyaŋda nida l'ka weera lee. ⁶ Welee goorheen, nidba nan ba bà bagm kuum, gwentahaa, ka kpaŋ yuu-m. Bà nan ba bà soklm na kuum kuu-ba, gwentahaa, kuum sol ka ked voku n ban.

⁷ Tawrhii tona deera ban maantra na há san hoodr hee. Tawrhii juuni da boo sika degrii, hi ncnii ton nidba ncnii. ⁸ Hí jii da tona saamfoga jii, hi nyina boo diidit nyina. ⁹ Hí foi da boo hooddimgu ban fidaa hōbn kù ba na kudnaŋun na kú kewr fiimi kuu. L' saa hi bagt dama wo hoodkekenju nn dama lee. Welee kekenju, deera kod dada-ku, kù tohd want ka ked n hoodrn. ¹⁰ Hí ba n kanjona n tuudm wo namii dela. Hí kanjona ween nnii hin ba n gemmnt na hi

hem nidba dad dad kakefnan kidii hinu. ¹¹ Hí da ba n huraafiiwu hi jugun. Da wii nnii logkilmgun sangbantumtba. Hí hidr nnii *Habadoona* n hebrmn. L' saa grækmn, bà hof-wu na *Hafoliyoona*, l' kotod na «Beŋgu tia».

¹² Kunyŋoogru getg nnii. Kpay-n, treft ta kenan!

¹³ *Sangbantumtroondwii t hof muulŋa. Má hom nan noor diir ror n sika *vit dahŋa kà ba Sangband nongan kee hiili hinaahiin ¹⁴ ka bohoo-wu na:

«Kpaŋdr *sangbantumtba banaaba ban bahr kona Hefraat kolbermr maaru bee!»

¹⁵ Bá kpaŋdr nan sangbantumtba banaabee. Bà da maantr bayen ka hōd bindii kidgee goorii hen waarhuu momhu jugun na bà ku tant hen nidba gidgu^z. ¹⁶ Má hom tawdba bá da kad deera hen bee jugu. Bà da ba rubermi bermi hirif'. ¹⁷ Welee nnii man da nyan wo l' yu jaamiitn deerfee n bà da kad hà hen bee, bà da yofra hooddimt t`ba na kudnantn, tiit ba sii wo bogm, vont ba hoolm wo tolhoolm, vont ba doot wo *kusawu. Deerfee juuni da boo diidit juut. L' saa hà nooran ror bogm n nyii n ta kusawu. ¹⁸ Wanbeft ttaft t`da ba hà noon tii, bogm n nyii n kusawu da saa tant hen nidba gidgu t kpiidr. ¹⁹ Biilm, deerfee gemmnt ba hà nooran n hà kanjonan. Hí kanjona tona waagi, hà ban juut t`tora-ha na há hem beŋgu. ²⁰ Gwentahaa, nidba bá da fetg welee beŋguu nufun bee, bà da ba kir funfua ban da meŋr hee. Bà da ba saa kunidba tinja doorm. Bà da ta ba saa boga ban kudr n sika, laa n kudnaŋfeelgu, laa n kudnaŋmōlgu, laa n tana, laa n dabugu hee tinja doorm. L`ba na hà kpaŋ n beer na hà nyaan, na hà hom, na hà ta dam. ²¹ Bà da la ba kir bá nidkuuŋa, n bà nagmt, n bà yaruub n nan bá bab.

Bà to Yohanæs swu wadkaaga

10 ¹ Tii n t`kaan, má ta yum *sangbantumtvola hà ba n kwegdi ka hohntna n sangbambiimn. Tonju wat da fiidra-wu, sakagu kagr hà jugu faaga. Hí nonga da ŋmedwa wo muunu, hà nakpai ton bogm bibida. ² Hí da mada hà nufun wadkaaga kiiga kà yaŋr. Hí jehl hà najuudu nakpaŋa nyaam hen n jehl galu reka tant hen. ³ Hí baŋ n ka mōc kimm wo diidgu ŋmæga. Hān mōc welee lee, tonju

Re

9.15 Nyaan 8.7 ban hōd kwæen tii.

t tɔgd tɔmb mlblef'. ⁴ Torju nn da tɔgdg lee, má ka bo na mà hɔr kun da tɔgdg n bɔhɔɔ tii. Lee, má hom noor diir n sangbambiimn, d' bɔhɔɔ-ma na:

«Kpehɔr gwɛɛt torju nn ree n bɔhɔɔ tii v`ni, daa hɔr-t!»

⁵ Lee, sangbantumt mà nn nyan wii, fian jehɔr hà nakpaɔvolga ba nyaam hɛn, volga ba tant hɛn wii, *há vii hà najuudu nuhu n faaga*, ⁶ *n foorm ka dihaa n hà ni n hà bee kakehnan wii hidrn*, há ree sangbambiim n bii b`ba m`ni bii membii wii, wii ta ree tant n bii b`ba t`hɛn bii membii, ta wii ta ree nyaam n bii b`ba m`ni bii membii n bɔhɔɔ na, bii ta kpaɔ na bá hɔd. ⁷ Lee, goor sangbantumtleblwii n nan hohaa muulɔa dii, Sangband kpeɔkpeɔhgan diilhee mɛnhɛe hɛ há jugun wo dn da bed d`ɔmɛɛhɛedba lee, bee nnii d`*gwɛɛt bɔhɔɔtba. ⁸ Noor mà nn homr d`ɛna n sangbambiimn dii t lilm-ma n gwɛɛlb ka bɔhɔɔ na:

«San v`sohdg wadkaaga sangbantumt hà yadg hayen n ka jehɔr nakpaɔbilmga nyaam hɛn, bilmga tant hɛn wii do! Hà jehɔra ka mad wadgee kà yafr.»

⁹ Má nyuh sangbantumtwii n jow-wu na há to-ma wadkaagee. Há bɔhɔɔ-ma na:

«Jaɔ, dii-ka! *Kà ba kà weerm v`raawt, ka ba v`noon lamɛɛgu wo hekpaam.*»

¹⁰ Má sohd-ka sangbantumtwii do n jum. Kà da ba mà noon lamɛɛgu wo hekpaam. Gwentafaa, mà wen diir-ka l`dihaa, mà raawt t ka weera. ¹¹ Lee, bá nan bɔhɔɔ-ma na:

«L`ba na v`ɔmetg v`ree Sangband noon gwɛɛt t`hel kɔrni kɔd n tiga kɔd n lam kɔd n nan huraamba tii v`biir.»

Kaa jehɔrta barehba gwɛɛt

11 ¹ Lee, má sohd nyakaka, l`ba na dabkɛɛmtgan. Bá sahm-ma wad na:

«Vidg! Kɛɛm *Sangband haar, v`ta kɛɛm d`*vit dahɔa, v`kaal bá ba kan ka door-d tinjan bee! ² Sangband haarii duur lee, saa dii! Daa kɛɛm-d! Bà saa dii n tiga há kpaɔ door Sangband tinjan hɛe. Hɛe nan ba hà hɛm kɔrɔbuudgun tiibee dad dad kakehnan kidii kwɛhnaa n hiref'. ³ Mà nan tɔɔ mà kaa jehɔrta barehbee mà gwɛɛt na bá faam kakehnan goora ruugu n lɛmi hirif n kwɛhroond (1260). Bà nan ba bà hɛm welee ka yofr kuɔfɔgdima. ⁴ Miil na *kpaam tiit

treft n nan kana hareh jehɔra tant mɛnt Saberma nɔngan. Welee wantii nnii kaa jehɔrta barehbee. ⁵ Ka hii bo na hà hɛe-ba bɛhɔg, há miim na bogm ror bá noon ka kuu bà rafeedba. Biilm, ka hii bo na hà hɛe-ba bɛhɔg, há miim na hà kpiiran.»

⁶ Bà rehɔrbee ba n gemmnt na bà jehɔg torju na kú daa niim goora ban faa Sangband gwɛɛt hɛen. Bà ta ba n gemmnt na bà lagii nyaalm, m`kitg jiim, na bà ta saam bɛhɔg baateku kena tant hɛn hɛruɔ wo ban sokla lee.

⁷ Ban kee bà biir gwɛɛt ban sohdg tii l`dih lee, dɔm m`gbuhda n kunidba sarga logkilmgun mii rɛn m`gbuhɔg-ba hoodr, m`di bá jugun, m`kuu-ba. ⁸ Bà gbani kpat hì door kɔrbermgɔ banun. Ree nnii bá ba n Sangband *Vofoom bee nn hoh na *Sodoom laa *Hɛjift. Ta ree nnii ban da kpaɔr bà bermwu *dabragr hɛn. ⁹ Kɔrni nidba, n dahii mɛnii nidba, n lam mɛnm nidba, n nan tiga mɛna nidba nan ba bà geem bá gbani kakehnan goora hataɔ n gidgu. Bà nan ba bà ta kirm na bá daa kuur-ba. ¹⁰ Tant hɛn nidba nan ba bà bɛm lamɛɛgun bá kuumii kaa. Bà nan ba bà nyaagm ka saɔ taa want, na *gwɛɛt bɔhɔɔtba barehbee da loɔ-ba kunyɔɔgu.

¹¹ Goora hataɔ n gidgu n l`kaann, neerm vofoom miim t rɛn Sangband man n daan n jib bá ni. Bá vid n jehnt bá nakpai hɛn. Fobɛhbermgɔ t hɔgd bá da geewa-ba bee. ¹² Má hom noor diir t rɛn n sangbambiimn ka tola ka bɔhɔɔ-ba na:

«Kotgn-n nanah!»

Gwɛɛt bɔhɔɔtbee rehɔrbee t kotgii sangbambiimn ka ba wat huuga, bà rafeedbee geewaa bà kaa. ¹³ Yelmaa, tant t dam kimm, kɔrgu gidgu² t lotr. L`saa nidba ruuni hiliblɛhi t kpiidr. Bá da fetg bee, fobɛhɔg t hɛm-ba biii, bá baɔ n ka nyɔka Sangband.

¹⁴ Kunyɔɔrehɔrgu diɔ nnii. Yid tafrgu ta kenan.

Sangbantumta hohi muulleblɔa

¹⁵ *Sangbantumtleblwii t hoh muulɔa. Noora hiiha t tool sangbambiimn kimm ka bɔhɔɔ na:

«Gwehmaa, l`to tant hɛn huraant t`Saberwu n fian vu kpaam wii, wii nnii Krista. Hà ba hà bɛm huraantn kakehnan.»

11.13 *Kɔrgu gidgu.* Gidguu da boo ka bá radg kɔrguu haya tɔmb kwifr, gidguu log tɔmb myen.

¹⁶ *Kpalmba kwεεɛf n banaabee, bá da kad Sangband nongan bá jarri hɛn bee t ka gbaŋta bà nɔnii taŋa tant ka door Sangband tiŋan ¹⁷ ka bɔfɔɔ na:

«Saberm Sangband!
ven nnii Gemm Mɛnm tia,
há bee ka ta manna.
T`seenja-v na ven hera ηmεεgb,
na tag n v`gemmnbermt hɛn
n kal v`huraant.

¹⁸ Tigtiiba da lo-v n kwεεwweerga,
lee vii reka taan nnii.

Vuugu taara na v`yaa kpiirma n yaagu.
L`saa, v`faad v`ηmεεheedba bá da bɔfɔɔ v`gwεet bee,
bá da ba na v`reba bee mɛmbee,
bá da vala-v bee mɛmbee,
bermba n kaabee mɛf'.
Ta vuyengunkunan nnii
vn ba v`ku
bá da ta kuu nidba tant hɛn bee.»

¹⁹ Lee, sangbambiimn, Sangband haar fiid t rawd. Bá yum kan Sangband *tuurnt kadakɔa. Yelmaa, toju t ka ηmεdaa, damb dama, toju gbuɛ, tant dama, kú vu sahirma sabibiɛgu.

HOO LGU JUGU JUGU TOMB MLBLEHM

ηmerwaŋu dεεra fɔghiiwu n hà buga

12 ¹ Lee, hoolbermg t ren n sangbambiimn. L`ba na fɔghii. Muunu da fiid-wu wo dimr. Kidga ba há nakpai kwεen, hà ligr degrga kà ba n ηmεdii kwifr n hiref'. ² Hà ba n fuuga ká bi na há meed. Wiiru t tood-wu há ka mɔɔ ηmεεga.

³ Hoolvolgu t ta ren n sangbambiimn. L`ba na ηmerwaŋbibifɛgun. Kuu ba mɔlgu sii ka ba n juuni hilblef n hiili kwifr. Juunhii ba n bilmgu n kú huraant degrga, bilmgu n kú huraant degrga. ⁴ Kú kanjond t kurii ηmεdii gidgu² n vaan tant hɛn. ηmerwaŋuu t nan

12.4 Gidguu boo ka bá radg ηmεdii tɔmb mtafm, kuu log tɔmb myenm.

jefnt fɔgwii nongan hà bo na hà meed. Kú da bo na ka há meed bugee, kú dii-ka yelmaa. ⁵ Lee, há maadm budaaga. Kee beel na kà nan *kpaŋhaam tiga mɛna n kudnaŋdabiir*². L`logm bugee n san n Sangband man d`huraant jarga man. ⁶ Fɔgwii lee, wii t ka sol na hà san kpamloŋun. Ree kan nnii Sangband nn da maantr-wu kaalaŋa na bá dɔm-wu kakefnan goora ruugu n lɛmi hirif n kwεhroond (1260).

⁷ Lee wen, hoodr t ta tood sangbambiimn. *Sangbantumt Mikaheelwu n hà tuurmba bá tam hoodr n ηmerwaŋuu, kuu ta taaw kú n kú tumtba. ⁸ Gwεntaŋa, kú ba bee n jum jugun. Tii kaa nnii, kú n kú rebee bá kaalaŋa nn kpaŋ sangbambiimn. ⁹ Bà hef-ku, ηmerwaŋbibifɛguu, weem kɔtɔdn waaɔbii, ban hof na Kunid bii, bii nnii *Saatana, bii hogla nidba tant mɛnt hɛn. Bà da hef-ku kú lɛn tant hɛn. Bà ta hef kú tumtba t lɛn kú kaa.

¹⁰ Lee wen, má hom noor diir bɔfɔɔ sangbambiimn kimm na:

«Gwεhmaa, jugu dahb vuugu taann.
Gwεhmaa, Sangband ree d`gemnt n werii,
lee, n kal d`huraant.

Gwεhmaa, d`reha vu kpaam wii mada huraant há nuhun.

Biilm, t`teelba rafeeda,
há tula-ba hoogu Sangband nongan muunun n nyingu wii,
bà hef n voom-wu sangbambiimn.

¹¹ Lee, bee diira hà jugun ka tagaa n *Fεεbuga jiiim hɛn n nan Sangband gwεet ban da rea ka bɔfɔɔ ká hɛn tii kaa. Biilm, bà ba sɔkl bayen bà neerm n yat na l`bem na bá siil kuum.

¹² Tii lee, l`ba na nyaagb bem sangbambiimn.

Lamεegu tiiba nnii nen,
nen ba sangbambiimn nen.
L`saa, tant n nyaam nen lee,
kunyɔɔɔ nan luura nii hɛn,
l`kɔtɔd na Kunida hohntn n`hɛn
ka ba daat hɛnt.

Hà miil welee na goora há tɔl-wu hɛe kpaŋ kɔd.»

12.5 Gwεetii ba Yum^{2gan}.9.

¹³ Ŋmerwanuu nn nyan bá heh-ku kú len tant hen lee, kú bah n ka dæe fəg hà meedr budaagee wii. ¹⁴ Bá to fəgwii kəbbermb bagt treft na há vidg n faaga hà san kpamlonun, kaalaja Sangband kan da maantr-wu ree. Ree nnii ban ba bà doow-wu bina fatah n gidgu hà ba voku n waaǵbii. ¹⁵ Fəgwii nn vidg n faaga lee, waaǵbii t huudr nyaalm m' ka dæn hà kaa wo kol na kolii kul n wun. ¹⁶ Tant t tər fəgwii, n yahd t' noor n voalm kol ŋmerwanuu n huudr dii. ¹⁷ Kú lo kwæwweerga n fəgwii n san n tood há bii hí da tɛl hii hoodr. Bii hí mad Sangband bahlb hii, n hí tia gobiint gwæet Yeesua nn rea ka weraa tii hii. ¹⁸ Lee, kú kpat n jehnt nyaam kpamga gwihiiim hen.

Ŋmerwanu kuugu gbuhdgna nyaamn

13 ¹ Lee, má yum dɔm miim gbuhdgna nyaamiin ka ba n juut tɛbleh n hiili kwifr. Huraamba degrii da ba hiilhi jugun. Bá hɔr t' hen hida, l' ka su Sangband. ² Dɔm man nyan mii tona tigæe, m' nakpai ba bibiht ka ba n nyakakpɛhrseseet. L' saa m' noor boo diidgu noor. Ŋmerwanuu t to-m kú gemmnt n kù huraant jarga n nan kú bermt. ³ Juutii huuga, kuugu da geewa wo bà gitg na bà vid. Gwentahaa, nɔdgu kú da bo na kù kuu-kuu t gbaad. Welee jugunii, l' hem kɔrgu mɛngu yɔlaa, kɔrguu nidba niini t kulii dɔmii hen. ⁴ Bá nan ka door ŋmerwanuu tiɲa, na kù to dɔmii kù bermt. Bá ka ta door dɔmii tiɲa ka bɔhɔɔ na:

«¿Wen boo dɔmii nn ba lee? ¿Wen ba hà bee hà teew-m n hoodrii?»

⁵ L' to dɔmii noor m' ka bɔhɔɔ gobɛht l' su Sangband. L' sahm-m wad na m' di bermt kidii kwɛhnaa n hireh'. ⁶ Dɔmii t yahd m' noor n ka su Sangband ka kohla d' hidr ka gwæla bɛhgu n suku Sangband nn go kuun n nan biiba bà go sangbambiimn bee. ⁷ L' lag n sahm-m huru na *m' teew hoodr n sangbantiiba*. L' sahm wad na m' bɛm bermt dahii mɛnii jugun n tiga mɛna jugun n lam mɛnm jugun n nan kɔrni mɛni jugun. ⁸ Tant hen nidbee mɛmbee ba bà door m' tiɲa, biiba ln da ba hɔr bá hida neerm wadgan weem kɔtɔdn bee. *Fɛɛbuga ban da kur kee hehl n wadga.

⁹ Hii hà ba n tobfa wii, há homa! ¹⁰ Ka ln lo na hii bɛm na sarga tia, hà ba hà bɛm na sarga tiwu biilm. Ln lo na bá ku n hoodjuuga

wii, bà nan ta kua-wu n hoodjuuga biilm. Tii kaa nnii ln ba na Krista tiiba hafr gwæet hen tiimn.

Dɔmjeenm gbuhdgna n tant kwæen

¹¹ Welee n l' kaan, má ta yum dɔmjeenm gbuhdgna n tant kwæen. M' da ba n hiili hirih hi tɔn fɛɛbuga hiili, gwɛntahaa, ka gwæla ŋmerwanu dela. ¹² Dɔmrehdmii t ka mad noogrmii bermtii mɛntii ka hɛna-t n ŋmɛbermt. M' hɛna welee mɛnguu noogrmii nɔngan. M' hɛna nidba n b' ba tant hen bii mɛmbii door dɔmnoogrmii tiɲan. Mii nnii m' da bo na m' kpi n nɔdgu mii. ¹³ M' hɛna hoolbermggu, m' lag n ka hɛna bogm rɛna sangbambiimn ka tɛfra nidba nɔngan tant hen. ¹⁴ M' fiwlg tant hen nidba n hoolgu ln sir-m na m' hem dɔmnoogrmii kuu. M' bɔhɔɔ-ba na bá tig dɔm hoodjuuga nn da heedg m' ka bo na m' kpi mii tand, m' nɔdgu gbaad m' ka neer mii. ¹⁵ L' ta sira-m gemmnt m' lo vohoom tandiin d' bah n ka gwæla. D' hɛna bá kir na bà kpaɲ bà door-d tiɲan bee kpiidra. ¹⁶ Dɔmrehdmii hɛfra nidbee mɛmbee n kwɛgdi, bermbee n kaabee, kwɛgdm tiibee n katɛdtiibee, yuummbee n bá ba bayen bà bolmrn bee, na bá hɔdg lamba bà najuudu nuhu hen laa bá diira noon. ¹⁷ M' hɛra welee na hii daa bee hà dah bii laa, hà gwɛedm bii ka hà kpaɲ n welee lambhee. Lambhee ba na dɔmii hidrn laa m' waarun.

¹⁸ Nnah nnii ln gbaama na nidba bɛm n rarm. Hii hà ba n rarm wii, há miig dɔmii waaru. Waarhuu ba na nida waarun. H̄uu nnii lɛmi hiroond n kwɛhroond n mroond (666).

Bii b' nan kena hɔmba n bɛhba jugun bii

14 ¹ Lee, má yum bii. Yid *Fɛɛbugee nnii. Kà jɛfr *Siyoon duur hen. Nidba ruuni lɛmu n kwɛhnaa n hinaa (144000) jɛfr kà man, l' hɔr bà diira noon Fɛɛbugee hidr n kà Sa hidr. ² Má hom noor diir rɛna n sangbambiimn ka mɔɔ wo kol kpuuran, laa wo tonju gbuɲl kimm, laa l' boo *janjali gbuudba gbul bá janjali. Noorii ba na yumyuumtba yumgan. ³ Welee nidbee mɛmbee yuuma yumkwæelga huraant jargee nɔngan n wanneernt tnaatii nɔngan, n nan ta *kpalmbee nɔngan. Welee yumgee, hii da kpaɲ hà bee hà kpɛlɲ-ka, ka l' kpaɲ na nidba ruuni lɛmu n kwɛhnaa n hinaa (144000) ln dahr bà juuni tant hen bee. ⁴ Bee nnii bá kpaɲ n

Re

nakakeet. Bee kpat ka nawr n Fεεbugee, bee tagda kà kaa baatee ká kan ked ree. Bee juuni nnii ln dafir nidba huuga na l' to-ba Sangband n nan d' Budaaga. ⁵ Bà ba nyaan gokaat bà noon. Tii kpañ na bá kpal-ba.

⁶ Lee, má yum *sangbantumtvola leema n faaga lig lig. Hà da ba n Gohómt na hà faa, tii bee kakefnan. Hà da bo na hà faa-t tant fien nidba mamba: kórni meni tiiba, tiga mena tiiba, n ta lam menm tiiba. ⁷ Tumtwii da toola kimm na:

«Valgm-n Sangband! Jeeñm-n-d na vuugu taara na d' yaa yaagu! Door-n há ree sangbambii n tant n nyaam n nyabila wii tiña!»

⁸ Sangbantumtrefdra t tagn ka bóhoo na:

«Jah nnii! *Babiloon kǝrgu bugdn, kǝrbermguu bugdn. Kù da nyilg tighee menhee kù yaruub daam há ka yarwa. Biilm, kù da yarwa yaruuf'. Kù lag n tǝl tighee menhee kù yaruub, l' kǝtǝd nnii na kù boga tiñan doorm.»

⁹ Sangbantumttafra t ta tagn ka bóhoo kimm na:

«Hii hà door ηmerwanju tiña laa kù tand tiña, hii hà tia na hà sohdg kù lamba hà diir noon, laa há natadn wii, ¹⁰ l' ba na welee tiwii ta nyi Sangband kwεεweerga dabogm. Bà nan sañl-wu daamii Sangband kwεεweerga kpowdgan, lee, hà di kunyǝñu ka hum wiiru bogm n nan *kusawu bogm sangbantumtubuuda nǝngan n nan Sangband Fεεbuga nǝngan. ¹¹ Bogm m` lǝǝ-ba kunyǝñu mii nyii ba hi vidgm n faaga bina mena kakefnan. Vohoor kpaá kee d' bεm muunun laa nyingu n biiba bà da door ηmerwanju n kù tand tiña bee, ka ta sohdg bà fien kù hidr lamba bee.»

¹² Tii kaa nnii ln ba na sangbantiiba, biiba bà mad Sangband bañlb ka tia Yeesua fien bee, ln ba na bá hañr.

¹³ Lee, má hom noor diir rεna n sangbambii n ka bóhoo-ma na:

«Hǝr na: "Lamεgu tiiba nnii bá kpiidra gwεhmna ka nawr n Saberm bee!"»

*Vohoom bóhoo na:

«Biilm, bà vohoo n bà ηmεεgt giidm. Bá ηmεεgt taawa bà kaa.»

¹⁴ Má ta yum bii. Yid *toñwadfeelgun, hii kad kù fien ka tǝn nida budaaga*. Hà da ligra sika degrga ka mad losgu hà nufun kù ba deem kpaalaa. ¹⁵ Lee, sangbantumtvola t rεn n *Sangband haarn ka toolgaa hà da kad toñwadguu fien wii na:

«Teedg v` losgu v` sohm dikafñ! Biilm, dikafñǝb vuugu taaran. Tant fien dikafñ biiran.»

¹⁶ Lee, há da kad toñwadgu fien wii t teedgii há losguu tant fien. L' saa, bá logm tant fien dikafñii mambii.

¹⁷ Sangbantumtvola t rεn sangbambii n Sangband haariin ka ta mad losgu kù ta ba deem kpaalaa. ¹⁸ Lee, vola t ta rεn *vit dahñan. Wii beel n gemm n dahñee bogm jugun. Hà toolgii há da mad losgu kù ba deem wii kimm na:

«Teedg v` losgu v` kεñ tant fien *daam tibitii na t' roona biiran!»

¹⁹ Sangbantumtwii t teedgii há losguu tant fien n sohm tant fien daam tibitii. Hà logm t' roonhee n hit vadbermgú kuugun. Kuu ni nnii ban da kaam daam. Hà logm tiroonhee n hit Sangband kwεεweerga daam kaamtgun. ²⁰ Bá nawdr tibitii roonhee daam kaamtguun kǝrgu kpaamga na bà ree daam. Lee, jiim t gbufd n ka kulaa l' kpañ jah'. M' da kula n taai wo tana ruugu n lεmi hiroond (1600)^z. M' da ba kpaalaa, ka waalaa deer, l' saa d' jugu n jah'.

Bεñkaawrt tibleñt

15 ¹ Lee, má ta yum hoolvolgu sangbambii n kù ba bermgu ka ba kpaalaa, ka fεna-ma yǝlaa. Kuu nnii *sangbantumtba balbleñ', bà mad beñt tibleñ'. Da kaawrt nnii. Tii n nnii Sangband nn werii d' kwεεweerga kpaalaa. ² Má ta yum nyaam m` boo diini ka sǝd n bogm. Biiba bà da diir ηmerwanjuu jugun, n kù tand n nan kù hidr waari jugun bee jefr diini nyaamii fien ka mad Sangband *janjali. ³ Bà yuuma Sangband ηmεεheed *Mohiisa yumga, n Sangband *Fεεbuga reka. Bà yuuma na:

«Saberm Gemm Menm tii Sangband!

V' ηmεεgt ba bermt

ka fεna yǝlaa.

Tiga huraa!

V' huri ba sǝbb

ka ba gobiint.

Re

14.20 Bee tand da ba meetaai lεmu n kwεñniind n hinu (185). Bà tana ruugu n lεmi hiroondhi fεna tii tana lεmi hita' (300).

4 Saberma!
 ¿ Wen bee ka kpaá vala-v?
 ¿ Wen bee ka kir na
 hà kpañ hà nyók-v?
 Biilm, ven n jañ nnii buuda.
 V` yaagu reda wiingan.
 Tii lee, tiga mēna nan kena
 hà door-v tiñan.»

SAŊGBAND KWƐƐWWEERGA KPOWDII HILBLEHII

5 Welee kaann, má ta yum saŋgbambiimn *Saŋgband haar t rawdg. D` ni ba bii. Bii nnii gwɛɛt Saŋgband nn da to d` tigr tii.
 6 Saŋgbantumtba balblehba bà da mad beft tibleft bee t ren Saŋgband haariin. Bà da fidra dimfeent t` nyinwa, ka tog sika damha bá foin. 7 Wanneernt tnaatii ni bilmgu t to saŋgbantumtba balblehbee sika kpowdii hilbleh'. Hi da hugl n Saŋgband kwɛɛweerga, dii bee kakeñnan. 8 Lee wen lee, Saŋgband wiinga n d` gemmnt t hugl Saŋgband haarii n nyii, l` ka kpañ na hii jib kan kakeñnan na befgu saŋgbantumtbee nn toodg heb kuu toglg.

16 1 Lee, má hom noor diir rēna kimm *Saŋgband haarn, ka bɔhɔɔ *saŋgbantumtba balblehbee na:

«Lɔg-n kpowdii hilblehii n` san n` fut Saŋgband kwɛɛweerga tant hēn!»

2 Noogra t san n fut há kpowdga tant hēn. Nɔdjuntneft t hēm nidba bá da ba n dómii lamba bà hēn ka ta door m` tand tiña bee hēn.

3 Refdra t fut há kpowdga nyaamn. Nyaamii t kit wo nidkpiira jiiim. Want t` da neer kan tii mentii t kpiidr.

4 Tafra t fut há kpowdga kolberma n bilii nyaalmn. M` kit jiiim.

5 Lee, má hom saŋgbantumt hà kiig nyaalm hēn wii bɔhɔɔ na:

«V` yaagu ba kù jugun, ba sobb, ven beeln, ka ta manna, ven nnii buuda. 6 Biilm, bà fut Krista tiiba jiiim n nan *gwɛɛt bɔhɔɔtba rem. Lee, v` sahm-ba ta jiiim na bá nyi. L` mag tii nnii.»

7 Lee, má hom noor diir rēna *vit dahēen ka bɔhɔɔ na:

«Biilm, Saberm Gemm Mēnm tii Saŋgband, v` yaani ba sobb ka ba gobiint.»

8 Saŋgbantumnaara t fut há kpowdga muunu hēn. L` sahm-fu huru na h́ú totm nidba. 9 L` totm nidba kpaalaa, bá bañ n ka su Saŋgband, dii beel n gemmnt n welee befguu jugun. Lee, bá kirm n ka ba lagii neerm na bà jeenlm-d.

10 Nuura t fut há kpowdga dómii huraant jarga hēn. Lee, nyeet t fiid m` huraantii kpimm. Nidba t ka duum bà nyina n wiiru.

11 Bá kunyɔɔɔ n bà nɔdjuntnt wiiru t hēm, bá ka su Saŋgband saŋgbambiimn. Lee, bà ba lagii neerm na bà kir bá hēbbehb.

12 Saŋgbantumtroonda t fut há kpowdga kolbermr ban hoh na Hēfraat diin. Kolii t nyiid n kpañ, n sahm huru na toɔu kwɛɛnn huraamba getg. 13 Lee, má yum vofoobehm mtahm m` tɔn saari. Má yum m` rēna hmerwanu noon n dóm noon n nan gokaat gwɛɛt bɔhɔɔta noon. 14 Welee vofoomii ba na kunida remn, m` hēna hoolgu. Vofoomii tafree keda n tant mēnt hēn huraamba wee, na m` kpogl-ba na bá teew hoodr Saŋgband Gemm Mēnm tia gobermr goor.

15 Saberma t bɔhɔɔ na:

«Kpaya! Mà kena wo bawda. Lamɛɛgu tii nnii há neer ka sug ka fidr hà dimt na hà daa ked kpañm bà yuu-wu welee jiwfi kpal-wu wii.»

16 Kunidba vofoomii da kpogl huraambee kaalanja ban hoh n hebrmn na *Harmagedoon* keen.

17 Saŋgbantumtleblwii t fut há kpowdga hamn. Noor diir t ren n *Saŋgband haarn kimm. Noorii da ren n huraant jarga weenn ka bɔhɔɔ na:

«L` fɛlg sohm nnii.»

18 Lee, toɔu t hmedii, damb dama, toɔu gbuñ. Tant t ta dam kimm. Hii ban nyaan tant t dam kimm welee felah'. T` da dam kpaalaa.

19 Kɔrbermguu t yɔkl n hēm gbeha hatañ'. Tantii mentii korni t lotr. Saŋgband deedg kɔrbermguu ban hoh na *Babiloon kuu hēn. D` lo-ku n kwɛɛweerga kpaalaa wo l` hugl hii kpowdgan daam n kwɛɛweerga na há nyi. 20 Nyaam huuga tantii mentii t boorm. Hii t ka ta kpaá yu duura. 21 Sahirmberma t ren n saŋgbambiimn ka ba jeegu l` kpañ jañ n tɛfr nidba jugun. Lee, nidbee t suum Saŋgband, befguu n sahirmehe l` kaa. Biilm, befguu da kpañ heee.

BABILOON KĔRGU JUGUN GWĔĔT

Bà yaa Babiloon kĕrgu n yaagu

17 ¹ Lee, *sangbantumtba balblehba bá da mad kpowdii hilbleh bee ni bilma t daan n gwĕel n man ka bŏhŏɔ na:

«Daan mà werii-v ban nan daraa yaruutbermwii tobr yaagu kaan lee, kŏrbermgũ kũ kad kola kŏd hĕn kuu. ² Kũ n tant hĕn huraamba bà hĕna yaruub. L' saa tant hĕn nidba t nyim kũ yaruub daam l' kuum-ba.»

³ Sangbantumtwii t lŏgm-ma n vohoomn n san n tankparmtn. Reekan má yum fŏghii kad dŏmmŏlm miim jugun, hida fiidr dŏmii. Hidhĕe da suul Sangband. Dŏmii da ba n juut tibleht n hiili kwifr. ⁴ Fŏgwii da yohra kwĕgdm dimmŏla ka tohd sika tobjilii n tanhŏma n nan laalm. H̃a da mada h̃a nufun sika kpowdga ká hugl n gwei, h̃a yaruub nakakeet wanbĕft. ⁵ Bà da h̃oda h̃a diir noon hidr diir, d' kŏtŏd ba fohmgan. Bà da h̃oda na: «*Babiloon kŏrbermgũ, kuu nii yaruutba nya n nan tant ment gwei nya, l' kŏtŏd na boga tinjan doorm nya.» ⁶ Má yum na fŏgwii nyira sangbantiiba jiim m' kuum-wu. Biiba ban kur na bà tii n ka ba Yeesua hĕn baagr bee jiim da kura-wu. Man nyan-wu lee, l' hĕm-ma yŏlaa yem.

⁷ Sangbantumtwii t nan bŏhŏɔ-ma na:

«¿ Ben kaan ln hĕna-v yŏlaa welee? Maa mà biir-v fŏgwii n nan dŏm h̃an da kad m' hĕn m' ba n juut tibleht n nan hiili kwifr l' kpeŋkpeŋgan gwĕĕt. ⁸ Dŏm vn nyan mii, weem m' da neeran, lee, gwĕh̃ma m' bŏdan. M' ba m' riir lŏgkilmgun m' jib boorlaŋa. Tant hĕn nidba ln da ba h̃ŏr bá hida weem kŏtŏdn neerm wadgan bee, bà ba bà nyaan dŏmii bà yahr bá noora yem. Biilm, weem m' da neeran, gwĕh̃ma m' bŏdan, lee, m' nan h̃msta m' rĕn. ⁹ Nnah̃ nii ln gbaama na nida jufot wentg h̃a bĕm n rariilm. Juut tiblehtii ba na duura halbleha fŏgwii nn kad h̃a hĕn hĕe nii. ¹⁰ T' ta ba na huraamba balblehban. Bá huuga banuba lodan. H̃ayeñha kada huraantn gwelmina, l' saa vola ban daan. H̃an kee h̃a daan lee, h̃a kpaŋ h̃a hiidg. ¹¹ Dŏm m' da neer weem n boorm gwĕh̃ma mii mŏmm ba na hurniind nii. M' ta ba huraamba balblehbee ni le, n ka jiba boorlaŋa. ¹² Hiili kwifr vn nyan hii ba na huraamba kwifr̃n. Bee ban kad huraantn. Gwĕntaŋ, bà daa bà sohdg huraant bá n dŏmii l' kad t' ni jaf'. ¹³ Bá kwifilmbee membee ba n diilyena. H̃ĕe

nii na bá to dŏmii bà gemm̃nt n bà bermt na m' hĕm n h̃mĕĕgb. ¹⁴ Bà nan taawa hoodr n *Fĕĕbuga, lee, kee di bá jugun, l' kŏtŏd na kee nii bermba Berma n nan huraamba Huraa. Ká n kà reba kan hof̃ n bant bá ka ba ká hĕn baagr bee, bà kee bà di bá jugun.»

¹⁵ Sangbantumta t lilm-ma bŏhŏɔb na:

«Kola vn nyan hĕe, yaruutwii kan da kad ree, ba na tigan, nidfigmn, kŏrnin, n nan lam kŏdn. ¹⁶ Hiili kwifr vn nyan hii n dŏmii nan ba l' nyahaam yaruutwii. Bà nan ba bà gbuŋ-wu bà sohdg h̃a do h̃an ba n bii membii bà saa-wu kpaŋm. Bà nan ba bà di h̃a namtii mentii bà totr h̃a kowa bugd, ¹⁷ l' kŏtŏd na Sangband lo bà ni sŏklb na bá hĕ d' diila, na bà ta hĕ noor dyen bà lŏg bà huraant gemm̃nt bà to dŏmii na m' hĕm n h̃mĕĕgb kakeh̃nan Sangband gwĕĕt daa ba t' hĕ t' jugun. ¹⁸ L' saa, fŏg vn nyan wii ba na kŏrbermgũ kũ mad tant ment huraamba kũ kwĕĕn kuu nii.»

Babiloon kĕrgu luurb n kũ tobr darm

18 ¹ Welee kaann, má ta yum *sangbantumtvola hofhtna sangbambiimn, ka ba n gemm̃nt l' kpaŋ jaf'. H̃a wiinga wiir tant hĕn. ² H̃a mŏm̃ ka tola kimm na:

«Kũ lodan! Wuui, kũ lodan!

Kŏrbermgũ ban hof̃ na *Babiloon kuu lodan.

Kũ kitg kunida gbalaña.

Vohoobeh̃m menm fohntlaña nii.

Ŋmenbĕft ban kpaŋ vid tii mentii ta gool kan.

³ Kũ loda na

kũ hera tiga mĕna t nyim kũ yaruub daam.

Tant hĕn huraamba laglg kũ hĕn

bá n kun bá hĕm yaruub.

Kũ sŏkla wanhŏmt kpaalaa,

tii nii tant hĕn yagtiiba nn hĕr kwĕgdm.

⁴ Lee, má ta hom novol t ta rĕn n sangbambiimn ka bŏhŏɔ na:

«Mà reba-n, riir-n kũ ni na n' n kun n' daa hĕ fubĕh̃ga, na n' da n' fetg bĕh̃gu kũ nan luur bà hĕn kuun. ⁵ Kũ loda na kũ fohlg kũ fubĕh̃ii taa hĕn hí taai sangbambiimn, lee, Sangband t deed kũ mulŋb hĕn.

⁶ H̃ĕe-n-ku wo kun ta hĕr-n lee! Ŋmĕlg-n-ku kũ bĕh̃gu dee dee! Lee, wiiru kpowdga kun da saf̃ kee, ta si-n-ku-ka welee dee dee!

⁷ Wo kun da neer ka nyŏka kuyen kpaalaa ka ta ba n wanhŏmt kod

Re

lee, ta lo-n-ku beḥgun welee kù bəm kunyɔŋun kpaalaa! Kù da boḥɔɔ kuyen na: *"Mà kada nnaḥ huraantn. Mà ta kpaḥ na kunḥɔgn. Kunyɔŋu nan ta kpaḥ luur mà ḥen felah'."* ⁸ Tii kaa nnii kɔrguu nn nan yu beḥgu ln ba na kù daan kù ḥen kuu t len kù ḥen myenm ḥen. Beḥguu nnii kuum n kunyɔŋu n nan kɔm. Bogm nan ta ba m`di kuu mɔmgu kù kitg toom, l' kɔtɔd na Saberm Sangband yaa n boḥɔɔ na kù ret koḥln. Wii beel n gemmnt.

⁹ Lee, tant ḥen huraambee, bee da tɔrg-ku yaruub neerm n nan wanḥomt sɔkɩb, ban kee bà nyaan kɔrguu bugda kù nyii kota n faaga lee, bà kom ka jowdra. ¹⁰ Bà nan ba bà jehr vɔkun ka sol na welee beḥguu daa taan-ba. Bà nan ba bà ḥiirm ka boḥɔɔ na:

«Wuui! Kunyɔŋu mɔmgu nnii. Ḥiii! Kɔrbermguu, Babiloon, gemmnt kɔrguu! ¿Waarbilmu n jaḥ mag nnii na yaagu lor v`ḥenii?»

¹¹ L' saa tant ḥen yagtiiba t ka ta kuum ka fɔgla kɔrguu na ḥii ta kpaḥ na ḥà daḥm bá yaḡwant. ¹² Bá yaḡwantii da ba na sika mɔma n sikfeela, n tanḥoma n laalm, n dimḥoma jugu jugu, ḥà ba daḥt ka nyinwa nyin nyin ka ba mɔla siii, n dabkunuukaḥt, n ḥmɛḥmɛnyina want n dabḥomt want jugu jugu n kudnaḥhoont n kudnaḥmɔnt jugu jugu n nan kwɛɛlm tana. ¹³ Bà da ta gweedma jit ruḥu want jugu jugu t`ba ḥom kpaalaa, n tlaara, n kpakunuukaḥm, n nyab nyanyaam, n daam, n kpaam, n joom miim m`ba ḥom kpaalaa, n kpooni bia, n naagi, n fei, n deera n ḥà kekent, n nidba, l' kɔtɔd na yuummba. ¹⁴ Yagtiibee t ka kuum ka boḥɔɔ na:

«Ḥoo! Babiloon kɔrgu ven, want vn da sɔkla tii mentii sela n san-v n vɔku. Wanḥomt, kwɛɛlm want vn da weraa vyen n tii bɔda v`man kpaalaa. Ḥii nan ta kpaḥ yu bii felah'.»

¹⁵ Yagtiiba bá da her kwɛgdm ka ḥena yaku kɔrguun bee kee bà jehr vɔkun ka sol na welee beḥguu daa taan-ba. Bà kee bà kom ka fɔgla, ¹⁶ ka boḥɔɔ na:

«Wuui! Kunyɔŋu nnii welee! Kɔrbermguu kù da fidr dimḥomt jugu jugu t`ba daḥt ka nyinwa nyin nyin ka ba mɔnt siii kuu nnii! Kɔrbermguu kù da loɔ sika koḅbia ka nawla tanḥoma ka loɔ daḥt laalm kuu nnii! ¹⁷ Ḥoo! Babiloon kɔrgu ven! ¿Waaruu huyenḥu n jaḥ v`kwɛgdm t kit yemii?»

L' saa meel jowdba mɛmba n d`ni yagtiiba mɛmba, n nyaam kwɛɛn tawdba, n nyaamn ḥmɛgdba ta jehr vɔkun ¹⁸ ka geewa kɔrguu nn bugda kù nyii kota n faaga lee ka toola na:

«¿Bii mɔmb bee ka ta tɔn kɔrbermgunkuna yaa?»

¹⁹ *Bá ka fig bá juuni tanjoom ka kuum ka fɔgla* ka toola na:

«Wuui! Kunyɔŋu mɔmgu nnii welee n kɔrbermgunkuna, l' ba na kù wanḥomt sɔkɩb da saa na bá da ba n meela bee mɛmbee ḥe kwɛgdm! Lee, ¿l'ka ba na waarbilmu n jaḥ mag na kù kitg yemii?»

²⁰ *Sangbambiimn tiiba-n, nyaagm-n na kɔrguu bugdn! L` saa sangbantiiba-n, ta nyaagm-n! *Tumtba-n, nyaagm-n! *Gwɛɛt boḥɔɔtba-n, ta nyaagm-n! Nyaagm-n n`mɛmbee na Sangband teewra n`kaa n yaa kɔrguu n yaagu n dar kù tobr!

²¹ Lee, gemmnt sangbantumthii t ḥogd tanbibibifgu kuugu wo neer n loɔl-ku n daat nyaamn ka boḥɔɔ na:

«*Ta welee nnii ban nan ta loɔla n daat Babiloon kɔrbermguu. Lee, ḥii nan ta kpaḥ yuu-ku felah'.* ²² Bà nan kpaḥ hum vaa *janjali waḥdba n yumyuumtba gbu ka yuuma felah'. Ḥii nan ta kpaḥ hum werii ḥoḥdba n muulii ḥoḥdba ḥoḥ-hi felah'. Bà nan ta kpaḥ yu kan ḥmɛɛḡb biib ḥmɛɛḥeed wo kudtba laa mɔḥdba felah'. Ḥii nan ta kpaḥ hum kan neer naamb felah'. ²³ Kand wiinga nan kpaḥ kee kà ta wiir kan felah'. Ḥii nan ta kpaḥ hum kan yaala tiiba noor felah'. Welee mɛnguu nan ḥenan, l' kɔtɔd na vii yagtiiba da beel n gemmnt ka yata tant ḥen reba. Welee nan ḥena na loḡra v`nagmt n hogl tigḥee mɛnḥee, ²⁴ na ta vaa nnii ban nyan gwɛɛt boḥɔɔtba jiiim kulaa, n nan sangbantiiba ban da kur tant ḥen bee mɛmbee rem.»

Bà nyɔka Sangband na d`yaa Babiloon kɔrgu n yaagu

19 ¹ Lee n l'kaan, má ḥom wo nidfigm noor rɛna sangbambiimn ka boḥɔɔ na:

«Ḥaleluya!

Bá nyɔkm Sangband!

Dii heḥl n jugu daḥb n nyɔkb n nan gemmnt.

² Ḥaleluya!

Bá nyɔkm Sangband na

d`yaagu ba sɔbb

ka ba gobiint,

na d`dar yaruutberm

ḥà da fiwla kɔrgu n ḥà yaruub wii tobr.

Lee, Saberma t gbaam-wu na

há faad Sangband ημεεheedba jiim
han da fut n hà móm hà nuhu mii hèn.»

³ Bá liim bóhóob na:

«Haleluya!
Bá nyokm Sangband!
Yaruutwii nyii kota n faaga
bina mena kakehnan.»

⁴ *Kpalmmba kwεεεh n banaabee n nan wanneernt tnaatii t
gbanht Sangband tiŋa, d` kad huraant jargan. Bá ka door-d tiŋan
ka bóhóob na:

«L`bem welee!
Haleluya!

Bá nyokm Sangband!»

⁵ Noor diir t rɛn n huraant jargeen ka bóhóob na:

«Sangband ημεεheedba nen n` membee, nen, nen vala-d nen,
bermba n kaaba, nyokm-n-d!»

⁶ Lee, má hom wo nidfigm noor, l` tɔn wo kol kpuuran, ka ta boo
toŋu gbuɬn.

Noorii bóhóob na:

«Haleluya!
Bá nyokm Sangband!
Na bá nyokm-d na
t` Saberm Sangband Gemm Mɛnm tia
kad hà huraantn!

⁷ Tn nyaagm-n ka ba lamεεgun!

Tn nyokm-n Sangband!
Kpay-n! *Fεεbuga yaala taann.
Ká fɔga maantr hayen.

⁸ Bà sira-wu huru na

há yoh dimfeelgu
kù ba kel kel ka nyalwa.»

Dimfeelguu da ba na sangbantiiba ημεεhɔmt ban her tii nnii.

⁹ *Sangbantumtwii t bóhóob-ma na:

«Hɔr na: "Lamεεgu tiiba nnii ban hoh Fεεbuga yaala kasant man
bee".»

Há liim na:

«Sangband noon gobiint gwεεt mɔmt nnii.»

¹⁰ Man homr welee lee, n gbanht há nɔngan na mà doot-wu tiŋan,
há bóhóob-ma na:

«Mug vyen, daa he welee! Mà ba na v` ημεεheedtuurn. Mà ta
boo v` teelba bá ta nawla bayen n gobiint gwεεt Yeesua nn weraa
tii bee. Door Sangband n jah tiŋan!»

Biilm, gwεεt Yeesua nn rea ka bóhóob tii jugun nnii Sangband
*Vofoom nn bóhóob gwεεtntina.

NYAANB JUGU JUGU TɔMB MLBLEHM

Fεεbuga diira jugun

¹¹ Lee, má yum sangbambiim t rawdg. Yid deefeel beel kan.
Há da kad d` hèn wii, bà hohɬ-wu na «Ljuguna», ka ta hoh-wu na
«Gobiinta». Hà yaa yaagu kù ba sɔbb ka taaw hoodr wo ln gbaama
lee. ¹² Há niini boo boglawiilm. Hà ligra huraant degrii kod. Bà
da hɔda hà hèn hidr diir hii kpaá mii-d. Wii n jah' miil hidrii kɔtɔd.

¹³ Hà da fidra dimbermgú bá veɬ-ku jiimn.

Bà hohɬ-wu na «Sangbandgwεεta»^z. ¹⁴ Sangbambiimn tawdba
tagda hà kaa ka kad deefeela hèn, ka fidr dimfeent t` ba *kel kel.

¹⁵ Hà noon ror deem hoodjuuga. Kee n nnii han ba hà wahaá tiga.
Hà kee hà kpaahaam-ba n kudnaŋdabiir^z. Wii nan wadra-ba wo
l` naama kpadkwεεwa na bá miig na Sangband Gemm Mɛnm tia
lo kwεεwweerga kpaalaa. ¹⁶ Bà da hɔda hà dimbermgú jugun, hà
taagr hèn hidr na: «Huraamba Huraa, bermba Berma».

¹⁷ Lee, má ta yum *sangbantumthii jefr muunu hèn. Hà mɔɔ ka
toola kimm ka bóhóob ηmenii hí sol sangbambiimn lig lig hii menhii na:

«Daan-n! Kpogl-n taa Sangband kasanbermt man! ¹⁸ Daan-n n`
jum huraamba gbani, n tawdbermba gbani, n tawdba gbani, n deera
n ta hà hèn kadtbee gbani, nidbee membee gbani, l` lag n yuummba
n bá ba bayen bolmɛn bee gbani, bermba n kaaba.»

¹⁹ Lee, má ta yum dɔmii n tant hèn huraamba n bà tawdba t kpogl
taa na bà teew hoodr n deer hèn kadtwii n hà tawdba. ²⁰ Bee t` mug
dɔmii n gokaat *gwεεt bóhóob hà hɛna hoolgu hɛb dɔmii hidrn wii.
Welee hoolgu hɛbii da hera há hogl nidba bá sohdg dɔmii lamba n
ka door m` tand tiŋa bee. Bá loɔl barehɛrbee taabuugu boglawiilm n
*kusawu boglamn bà neer. ²¹ Volbee lee, bá kuum-ba n hoodjuuga

19.13 Nyaan Yohaneesa 1.1.

19.15 Nyaan Yum^{2gan}.9.

Re

kà da ror há da kad deer hèn wii noon kee. L´ saa nmentii mentii t jum bá gbani n togm.

Sangbambikwælm n tankwænt

20 ¹ Lee, má yum *sangbantumtíhii hofntna n sangbambiimn, ka mad kunidba sarga logkilmgun saabr há nuhun, n nan konberma hiiha, ² n mug nmerwanuu, weem kotodn waaǵbii, l´ kotod na Kunida, *Saatana, n kpañm-wu kona na há he bina ruugu, ³ n lool-wu logkilmguun n riw há hèn n gwéhdn na há daa la fiwlgm tiga kakefnan bina ruugu daa fela. Lee kaann, bá hohf-wu na há he goora halanfha.

⁴ Má ta yum huraant jaríi. Bá safm bá daan n kad hí hèn bee gemmnt na bá yaam yaagu. Má ta yum biiba ban da kur ka kwe bá juut bee liliit. Bà da kura-ba gobiint gwæet Yeesua nn rea ka weraa tii n nan Sangband gwæet l´ kaa. Má yum bá da ba tii na bà door nmerwanuu tiñan laa kú tand tiñan bee. Bà da ta kpañ n kú lamba bà diira noon laa bá nifin. Má yum bá himtg n ka neer, bá n Krist bà kad huraantn bina ruugu. ⁵ Nidkpiirnvolvee t ka ba himtg kakefnan bina ruugu nn dif. Himtgm noogrm nnii. ⁶ Lamægu tiiba n nan buudba nnii bá nan himta noogrbée man bee. Kurehdn nan kpañ m`mam n gemmnt n bà hèn. Lee, bà nan ba bà bém na bee nnii Sangband n Krist bà *gotiiba. Bá n ban l`nan kadaa huraantn bina ruugu.

⁷ Bina ruugu nn ba hà dif lee, bà hohlg *Saatana, hà riir sargan, ⁸ hà san na hà fiwlgm tantii mentii tiga. Bà hohf-ha na Goog n Magoog^z. Hà nan kpogla tant hèn tighee menhee na há teew hoodr. Hà nan ba hà mam kòd wo nyaam kpamga gwíhiim. ⁹ Tighee tiiba t raag tantii mentii n kaad Krista tiiba barsi, Sangband korgu dn sokla kpaalaa kuu. Gwentahaa, bogm t hofntn n sangbambiimn n bugd-ba. ¹⁰ L´ saa, há da fiwla-ba wii, l´ kotod na Kunida, l´ lool wiiwu taabuugu boglawiilmn, *kusawu bogmn, há hewlii reekan nmerwanuu n gokaat *gwæet bóhóotwii jugun. Ree nnii ban ba bà jum kunyongu nyingu n muunu kakefnan.

¹¹ Lee, má yum huraant jarbermgá kiiga kà ba feelga. Má ta yum há kad kà hèn wii. Sangbambiim n tant t solm n san voku n

20.8 *Goog n Magoog.* Welee nnii gwæet bóhóot Yæeskyeela nn hohf Sangband rafedba.

wun, n boorm kpaalaa. ¹² Má ta yum kpiirma, bermba n kaaba bà jefr huraant jargee nongan. L´ wii wadii. L´ ta wii wadvolga, neerm wadgan. L´ yaa n kpiirmbée ka figr bà nmeegt ban da fier tii hèn wo ln da ba wadhiin lee. ¹³ Nyaam t reen kpiirma bá da ba m`ni bee. Kuum n kukurodga t ta reen kpiirma ln da mad bee na bà yaa bà membee n yaagu ka figr bà nmeegt ban da fier tii hèn. ¹⁴ Bá lool kuum n kukurodga taabuugu boglawiilmn. Boglawiilmii nnii kurehdn. ¹⁵ Baaben tii há hidr da kpañ neerm wadgeen wii, bà loola-wu taabuugu boglawiilmn.

Yerusalém karkwælgu

21 ¹ Lee, má yum *sangbambikwælm n tankwænt.* Sangbambinoogrm n tannoogrt da bodan, nyaam t ka ta kpañ. ² Má yum korbuudgu, *Yerusalém karkwælgu, kú hofntna n sangbambiimn, Sangband tuuna-ku. Kú ba kwælm wo bà mantr fóg há ka hod hà sida. ³ Má hom noor diir rena n huraant jargan ka toola kimm na:

«Kpay-n suku Sangband kan go! *Kú ba nidba huuga. Sangband ba d`bém bá man, bà kitg d`tiga. D`móm ba d`bém bá man* ka ba na bá Sangband nnii. ⁴ *D`ba d`kewdr nyanyaam menm. Kuum kpañ m`bém, fógib kpañ, kuumb kpañ, kunyongu kuugu ta kpañ, l´ kotod na wankpeemt bodan.*»

⁵ Há kad huraant jarga hèn wii t bóhóo na:

«Kpay-n! Gwehja mà hena wankwænt.»

Há lilm na:

«Hór gwæetii, l´ kotod na t`ba gobiint, ka mag na bá tiim t`hèn!»

⁶ Há ta bóhóo-ma na:

«L` dif nnii! Man nnii noogra, ta man nnii kaawra^z. Man nnii sowllanja, ta man nnii kuullanja. Hii hà ba n nyunyuuu wii, mà móm mà nan sahl-wu neerm nyabilga yem. ⁷ Há nan ju jugun wii nn nan sohda mà do bii nnii. Lee, mà nan ba mà bém na há sa Sangband, wii ba na mà kwæla. ⁸ L´ saa fobehtiiba, biiba bá kpaaw n Yeesu bee, n nidbèhba, n nidkuudba, n yaruutba, n nagmba, n bá door boga tiñan bee, bá neer gokaat jugun bee memba lee, bà nan loola bee taabuugu boglawiilmn, *kusawu bogmn, kurehdn nnii.»

Re

21.6 Nyaan 1.8.

Yerusalēm kōrkwælgu

⁹ Lee, *sangbantumtba balblehba bá da mad kpowdii hilblehii hí hugl n bæhgu jugu tōmb mlblehm kaawrm bee ni bilma t daan n bōhōō-ma na:

«Daan mà werii-v biiriiga ká yōl kee, *Fæbuga fōga.»

¹⁰ Sangbantumtwii t lōgm-ma n vohōomn n san n duvōgr diir jutāntānan n werii-ma reekan kōrbuudgu, *Yerusalem kōrgu, kù hōfntna n sangbambiimn, Sangband tuuna-ku. ¹¹ D' jeegu da ba kōrguu hēn kù nyinwa wo tanhōmr diir, tanhōmr d'boo diigu tand dii, d' yul ka tōnta ¹² Bā da mēhra dabira n kaad-ku. Dabirhee da vōk biii ka ba n huturi kwifr n hirif'. Sangbantumtba kwifr n barehba da jēhra huturfii noon ka sug. Bā da hōda hì hēn *Yisraheel hui kwifr n hirehii hida. ¹³ Hākpahii mēnhii hēn da ba huturi hitaf' hitaf'. Tōru kwæenn da ba hitaf', kù faagan ba hitaf'. L' saa fidhiin ba hitaf' hitaf'. ¹⁴ Kōrguu dabira da jēhra bobogr tana kwifr n hāreha hēn. L' saa bá hōr tanfee hēn Fæbuga *tumtba kwifr n barehbee hida. ¹⁵ Sangbantumt há gwæla n man wii mad kēmtga, sika nyakaka na hā kēem kōrguu, n kù huturi n nan kù dabira. ¹⁶ Dabirhee ba hākpai hinaa. Kù vōku n kù yalmgu ba yenm. Sangbantumtwii t kēem kōrguu n hā nyakakee n tud wo tana ruuni kwifr n hirif' (12000)². Kù vōku n kù yalmgu n kù vidgm n faaga da ta ba yenmii. ¹⁷ Hā kēem kù dabirhee n tud meetaangidgu tōmb lēmu n kwēhnaa n mnaa (144). Hā da kēem n nidba kēmtga.

¹⁸ Bā da mēhra dabidii n tanhōma, bā hōhl-fa na: yaasfja. Kōrguu mōmgu, bā da mēhra-ku n sika mōma. Hā da yul ka tōnta wo kpalbsaat. ¹⁹ Bā da mēhra kōrguu dabira boboga n tanhōma jugu jugu. Bā da hōhl noogrd na yaasfja, ka hōh rehōrd na safirja, ka hōh tafird na kalsedwaanja, ka hōh naard na hēmroodja, ²⁰ ka hōh nuurd na sardwaanja, ka hōh roondr na kōrnaliinja, ka hōh leblr na kirsōliitja, ka hōh niindr na beriinja, ka hōh wēhrl na tōfaasja, ka hōh kwihrl na kirsōfaasja, ka hōh kwifr n noogrd na tirkwaasja, ka hōh nan kwifr n rehōrd na hametiitstja. ²¹ Huturi kwifr n hirifii ba na laalm kwifr n mrehm. Bā da hēra huturu huyen n laalbilmm, huyen n laalbilmm. L' saa kōrguu banu ba n sika mōma, kù ka ba kpanyaf', ka yu ka tōnta wo kpalbsaat.

21.16 Bee tand da ba meetaai lēmu n kwēhniind n hinu (185). Bā tana ruuni kwifr n hirif' hēna tii tana ruuni hirif' n lēmi hirif' (2200).

²² Yid *Sangband haar diir kpañ kōrguun. Hāse kù Sangband haar nnii Saberm Sangband Gemm Mēnm tiwu n hā Fæbuga. ²³ L' kpaā gbaama kōrguu muunu laa kidga na l' wiir-ku, l' kōtōd na Sangband jeegu wiira kù hēn, l' saa d' Fæbuga ba na kù kand nnii. ²⁴ Tiga nidba nan ba bā ked kōrguu wiingan, l' saa tant hēn huraamba daan bā to-ku bā huraant kwēgdm want. ²⁵ Kōrguu huturi kee hì yahr goorii mēndii, l' kōtōd na nyingu kpaā kee kù bēn kan. ²⁶ Bā nan ba bā daan kan n tiga kwēgdm want. ²⁷ B' ba nakakeet bii nan kpaā jiba kan felaf'. Hii hā hēna gwei hēmēgt ka neer gokaat jugun wii nan ta kpaā jiba kan felaf'. Ln hōd bā hida Fæbuga neerm wadgan bee n jah' nan jiba kan.

22 ¹ Lee, *sangbantumtwii t fēl n werii-ma neerm nyaalm kolbermr. Nyaalmii ba *kel kel wo kpalbsaat, ka yu ka tōnta. M' gbuñ Sangband n d' *Fæbuga bá huraant jargeen.

² Kolii kulaa n kōrgu banu huugan. D' radg reekan. Neerm tiib jēhra radlāneen. B' roona tōmb kwifr n mrehm bindn. B' roona myenm kidgan. Bā taadma kōrgun tiiba n b' vaat.

³ Sangband nn gwæel nobēhr b' kaa bii nan kpañ b' jib kan. Sangband n Fæbuga bā huraant jarga ba kōrguun. D' hēmfēhedba nan ba bā door-d tiñan. ⁴ Bā nan yul d' nōnga, l' ta hōr d' hidr bá diira noon. ⁵ Nyingu kpaā kee kù bēn. Hii kpaā kee hā ta bagm kand na hā wiir, laa muunu wiinga, l' kōtōd na Saberm Sangband wiinga nan ba kà wiir-ba. Bā nan ba bā bēn huraantn kakefnan.

Wadgankena gwæet toglgm

⁶ Lee, *sangbantumtwii t bōhōō-ma na:

«Saberm Sangband lee, wii rea gwæet ka weraa há *gwæet bōhōōtba. Wii tamn há tumt na hā werii hā hēmgdba bii b' nan kena kpidlaa bii. Gwæetii ba gobiint, t' mag na bá tiim t' hēn.»

Yeesua t bōhōō na:

⁷ «Kpaya! Mā kena gwēhmna. Lamēgu tii nnii há mad gwæet ln rea ka bōhōō wadgankenān tii wii.»

⁸ Yohānēs man, mā hōmra n yum welee mēnguu. Man hōmr n yum welee l' dif' lee, mā gbāhnt sangbantumt hā da werii-ma welee wii tiñā n ka bo na mā doot-wu tiñā. ⁹ Wii t bōhōō-ma na:

«Hāai! Daa hē welee! Mā ba na v' hēmfēhedtuurn, ka ta ba na v' teelba Sangband *gwæet bōhōōtba tuurn. Bā ta vala wadgankenān

Re

gwæet bee tuurn man mi. Lee, door Sangband n jañ tinjan! ¹⁰ Daa kpat v` mad gwæet Ln ree n bõhõ wadgankenana tii vyen, l` kõtõd na vuugu taana na gwæetii fie t`jugun. ¹¹ ¿ Muuljana? La muulijm welee! ¿ Ba nakakeeta? La bẽm-t welee! ¿ Ba sobba? La bẽm welee! ¿ Ba buuda? La bẽm welee!»

¹² Yeesua t bõhõ na:

«Kpaya! Må kena gwẽhmna. Må kena ka mad fat na mà faad baaben tii l` magr n bii han ta her bii. ¹³ Man nnii noogra, ta man nnii kaawra, man nnii nooga, ta man nnii kõtõd, man nnii sowllanja ta man nnii kuullanja².»

¹⁴ Lamẽgu tiiba nnii bá satr bá tugvõgt bee. Bee mag na bà nan di neerm tiib roond na bà jib n kõrgu fiid noora. ¹⁵ Nidbẽhõtnt lee, bà hẽna raga, laa bá yarwa, laa nidkuudba, laa bá door boga tinjan, laa bá sõkla na bà neer gokaat jugun bee mẽmbee lee, bee nan kpata duun.

¹⁶ «Yeesu man, mà tamn mà sangbantumt n` man na há faa gobiint gwæet t` hel kpaturi tii. Man nnii *Daviida buudm nabtowga nn hõd kee. Ta man nnii hateekwẽn ñmẽddaagu.»

¹⁷ *Vohoom n biiriiga ká yõl kee l` bõhõm na:

«Daana!»

Na hii há hum welee gwæetii wii ta biir na:

«Daana!»

L` ba na hii há ba n nyunyuudu wii daan. L` ba na hii há bag neerm nyaalm wii sohdg-m yem.

¹⁸ L` saa Yohanẽs man, mà bafila biiba bà hum Sangband noon gwæet t` ba wadgankenana tii bee ka lil na: Ka hii t hewl wadgankenana gwæetii hẽn bii, Sangband nan ta hewl hà tobr darm hẽn bẽhgu Ln hõd kù gwæet wadgankenana kuu ta welee. ¹⁹ Ka hii t kpil kà ni gwæet tiit, Sangband nan ta kpil hà fat wadgee nn bõhõ t` gwæet tii. Hà nan kpañ hà di tiib b` sah neerm bii roona, hà ta bõrii hà kaalaja kõrbuudguun.

²⁰ Hii hà tia ka figr ka bõhõ na gwæet ban ree n bõhõ tii mentii ba gobiint wii bõhõ na:

«Biilm, mà kena gwẽhmna».

L` bẽm welee! Kenm! Berm Yeesu, kenm!

²¹ Berm Yeesua hõngu bẽm n` mẽmbee n` man!

22.13 Nyaan 1.18 n 21.6.

YUMII WADGA

— B` ba wadgankenana bii —

*Yumii wadgankena nii, yumii ba lẽmu n kwẽhnu. Bà radg-hi gbẽhkwẽgda hanu. Welee gbẽhẽe nii, yumhii tiiba ba jugu jugu. Volii ba na *Daviida rein, l` saa *Kooraa kpaturu tiiba rei bee. *Hãsaafa yumii ta bee. *Mohiisa reka n *Salomoona rei n *Yeduutuuna rei ta bee. Volhii, hii kpa mi hí tiiba.*

*Yumhii huuga, lẽmu n kwifr n hiroond bahaa n hi jugun gwæet. Welee gwæetii weraa na, mina bà yuuma kalahga ka hõh werii laa ka gbu *janjalu. Welee gwæetii ta weraa na waana yuum yumgankena laa ben kaa nnii han kudr-ka.*

*Yumhii ba na seẽbn. Weem daa tiiba da hẽna hiihi n ñmẽẽgb *Sangband haarn, hiihi kasant man (nyaan Markuusa 14.26). Hiihi ba na bà da yuuma-hi ka tagd Sangband haar huru (Yumii 120 kakehnan 134). Yumhii ni gwæetii mag n Sangband. L` kõtõd na bà da yuuma-hi ka bõhõ gwæet t` rẽna bà kwẽẽwan.*

Wo tn bed lee, yumhii ba jugu jugu kod.

– Yumvolii ba na nyõkb yumiin.

– Bà yuuma hiihi ka nyõka Sangband (8, 19, 33, 93, 96, 97, 98, 99, 100, 103, 104, 111, 113, 114, 117, 135, 136, 145, 146, 147, 148, 149, 150),

– bà yuuma volii ka jeẽnla huraa (2, 18, 20, 21, 45, 72, 89, 101, 110, 132, 144),

– bà ta yuuma volii ka nyõka *Yerusalem kõrgu (46, 48, 76, 84, 87, 122).

– Nyõkb yumii nn ba lee, bà yuuma volii ka buba *bubii.

– Yumvolii ba na joblan.

– Kõrgu mẽngu jobla bee (12, 44, 58, 60, 74, 79, 80, 83, 85, 90, 94, 108, 123, 137),

– l` saa, nidba mõmba bayen bà jobla ta bee (5, 6, 7, 13, 17, 22, 25, 26, 28, 31, 35, 36, 38, 39, 42, 43, 51, 54, 55, 56, 57, 59, 61, 63, 64, 69, 70, 71, 86, 88, 102, 109, 120, 130, 140, 141, 142, 143).

– Hii ni hiihi ba na nooran. Noora hiiha bee bà kaal-ha ka *hihãa.

- Yumvolii ba na rarm sahb yumiiin (1, 14, 15, 24, 37, 49, 50, 52, 53, 73, 75, 78, 81, 105, 106, 112, 119, 127, 133, 134).
- Bà yuuma volii l`weraa na bà miig na Sangband sohdg-ba kuumn (9, 10, 30, 32, 34, 40, 41, 92, 107, 116, 118, 138), na dii hena-ba hɔmgu (3, 4, 11, 16, 23, 62, 131, 139).

Welee jugu nii, t`ka sɔkla na t`kaalm-hi. Yumvoliin gwɛɛt da rea ka bɔhɔɔ Yeesua jugun gwɛɛt, h́a daanm n h́a huraant l`gwɛɛt. Bà tanjaa n yumhii gwɛɛt kɔd tuurnkwɛɛnt wadgan. Nidba sɔkla na bà deedgm t`jugun bá weriibn laa bá seerjbn. Yeesua mɔma da ta deeda t`hɛn h́a weriibn (Markuusa 12.10, 12.36) n h́a seerjbn (Lukaasa 23.46).

Wo weem daa, Yisraheel tiiba n Krista tiiba nn da h́ena yumii wadgee n ηmɛɛgb l`hahla-ba lee, ta welee nnii ln ba na goona tiiba ten t`ta kaalm-ka ka bo na l`tɔrgm-t na t`seerjbm Sangband ka jobla-d wo ln gbaama lee. Welee lee, t`gwɛɛt h́en tiim berj. Lee, t`nyɔkm Sangband wo yumlɛmu n kwɛhnuurgee nn bɔhɔɔ na want mɛnt nyɔkm Sangband lee.

Ban hoor na Sangband n lo waaru gwɛɛguu kwɛɛn wennah': (Sangband) l`bo na l`werii na Sangband hidmɔrnr nnii.

WADNOOGRGA

(Yum19a-419a)

Huri hirifh hí bee hii

1

- ¹ Lamɛɛgu tii nnii
h́a kpaabag na nidtalmba sahm-wu rarm wii.
Lamɛɛgu tii nnii
h́a kpaabag fubɛhtiiba kaa wii.
Lamɛɛgu tii nnii
h́a kpaabag neer bá lah Sangband bee huuga wii.
- ² Ln ba na h́a h́em welee lee,
h́a ka sɔkla na h́a sohdgm Sangband *bahlb
ka deer b`jugun goor wo goor.
- ³ H́a boo tiib b`jefr kol kpaamga bii,
b`roona bind wo bind,

- l`saa, b`vaat ba nimm kakefnan.
Welee tiiwii,
h́a wantii mentii h́ena-wu n hom.
- ⁴ Nidtalmba lee,
l`kpaah-wu n welee,
wii boo lɛlgu:
ka ham fuura, m`ka tohd-ku.
- ⁵ Wii nan kpaabag feta Sangband yaagu nufun,
h́a nan kpaabag yuuna kaalaja Sangband tigrn.
- ⁶ Sangband kiiga d`reba jugun
ka kpaahaa-ba bà huru h́en.
Nidtalmba lee,
bee hurhuu keda-ba n kuumn.

Huraa kalgrb

2

- ¹ ¿ Ben kaa nnii tant h́en tiga nn vida Sangband h́enii?
¿ H́a maantr hayen na h́a teew ben hoodrii?
- ² H́a huraamba tool taa na bá teew hoodr n Sangband
n nan huraa dn bantg wii^z.
- ³ Tighee tiiba bɔhɔɔ taa na
l`ba na bá riir bá huraant gemmnt kwɛɛn
bà mam bayen bà bolmrn ka mad bayen.
- ⁴ Gwentahaa, t`Saberma lee, wii ba huraantn
ka ba sangbambiimn,
l`sahm-wu lahm, h́a ka lah-ba.
- ⁵ L`saa, h́a h́em kwɛɛwweerga n ka kpal-ba.
H́a kwɛɛwweerga sahl-ba fobɛhgu.
H́a ka bɔhɔɔ-ba n kwɛɛwweerga na
- ⁶ wii bantg hayen h́a huraa na h́a mad-ba
ka kad huraant jargan *Siyoon,
Saberma duur h́en.

2.1-2 Dn bantg wii. Gwɛɛgu kú ba kaalajeen hebrmn kuu ba na *Mesia*, bá ree-ku n grɛɛkmn na *Krista*. Yumgankenana, l`hela safi *Yisraheel huraa. Nongan, sangbantiiba t`logm na yumgankena bɔhɔɔ Yeesu Krista gwɛɛt. Gwɛɛtii ta ba Tumtba ηmɛɛgt 4.25-26, bà reen-t grɛɛkm wadkpeemgan.

Yu

- 7 Hóm-n Sangband nn da lo-ma huraant n bɔfɔɔ-ma tia.
D`da beda-ma na man nnii d`kwɛɛla,
na goorii n jafaa, dii nnii mà sa^z
- 8 D`da ta beda-ma na
ka má gbaam-d tantntina hɛn tiga na
mà mad-fa mà kwɛɛn,
na d`ba d`to-ma-fa,
na tantii mɛmɛmentii bɛm mà nuhun,
9 na mà nan kpaahaam-fa n kudnɔɔdabiir,
na ka diir kpaá vala-ma, mà wadr-d kpaalaa^z.
- 10 Welee lee, tant tiga huraamba nen,
diilg-n hóm n`nyaan bii l`reb ba na n`he bii.
L`ba na tiga berbma nen n`he hóm n bafɩbnbina.
- 11 L`ba na n`valgm Sangband
ka hofɩa ñyenwu d`tiɔa
na n`ham d`nɔngan ka ta sol-d.
- 12 Valgm-n d`Budaaga dn lo huraant kee^z
ka bo na d`daa lo-n n kwɛɛwweerga
d`kuu-n n`ban difi n`ɣmɛɛgb
l`kɔtɔd na d`kpaá hila kwɛɛwweerga hɛb.

Lamɛɛgu tiiba nnii
bá sol na bà fɔhnt d`man bee mɛmbee.

Sangband hɛn daaǵb kunyɔɔn. Hateekwɛɛn seenb.

3

- 1 **Daviida yumga. Hà da kudra-ka há wen da sol ka fohma há kwɛɛl Habsaloom lee wen.*
- 2 Hoo, Sangband!
Mà rafeedba ba kɔdgu.
Bá vida mà hɛn bee kpaɩ jaf'.

2.7 Gwɛɛtii ta ba Tumtba ɣmɛɛgt 13.33, n Hebrmba 1.5 n 5.5. Yisraheel huraamba l`kɔtɔd na bá da lagaa *Daviid bee da ba na Sangband *ɣmɛɛheedban* ka ta ba na d`bii.

2.9 Gwɛɛtii ta ba Ln ree n werii 2.26-27; 12.5; 19.15.

2.12 Hebrmn gwɛɛtii humb ba gemm. Biiba rea-t na *hɔgr-n budaaga nakpai ka harwa-hi* laa na *miigiim-n budaaga bermt* laa mina *jeɛɣlm-n budaaga*.

- 3 Bá bɔfɔɔ na
Sangband nan kpaá dah mà jugu bee,
bà kpaɩ tinaf'. (**Hiɣhiɩɣb*)
- 4 Hoo, Sangband!
Ven lee, ven kewra maa jugun.
Ven jeɛɣla-ma
ka hɛna na mà di jugun.
- 5 Mà mɔɔ ka hoɩ Sangband.
D`ba d`soɩdg mà seenb
ka ba d`dubuudr jugun^z. (**Bubga*)
- 6 Mà dootaa n gor,
n dan n himt nigiigun,
n yum na Sangband togra-ma biilm.
- 7 Nidhagr kaara-ma, gwentaɩ,
mà kpaá sol-d.
- 8 Hoo, Sangband! Vidg!
Hai ho, Saberma! Dah mà jugu!
Gbul mà rafeedba katanjii,
l`kaɩ bá mɛmbee nyina!
Nidtalmban!
- 9 Hoo, Sangband!
Ven heɩl n jugun deb,
kaawlm v`reba jugun! (**Bubga*)

Sangband hɛn daaǵb kunyɔɔn. Jabr seenb.

4

- 1 **Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.
Bà yuuma-ka ka gbu *janjali.*
- 2 Hoo, Sangband!
Ven yaa mà yaagu.
Leedgm-ma mà wen hoɩ-v!
Mà wen ba bɛɣgun,

3.5 Dubuudr. L`hɛla *Siyoon duur. Dii hɛn da beel *Sangband haar (nyaan 2.6).

reem-ma kú ni,
ka loo-ma homlana!
Hai! Bem hom n man,
ka kewla mà seenb!

- ³ Nen, nen boho na
nen beel l' bee nen!
N` sokla gokaat bohoob
n taa gbahrm
ka ta kohla mà hidr.
¿ Kakehnan tedaa nnii
nn ba n` hem welee? (**Hihhiirb*)
- ⁴ Miim-n na
Sangband bantg d` reba.
D` kewla mà wen hoh-d lee wen.
- ⁵ Defirm-n n fobehgu lee^z,
daa nan moog-n behgu heb!
Diilg-n n` ni
n` kpat n` bem bel bel n` fiigu hen! (**Hiirb*)
- ⁶ Hee-n *vit wo ln gbaama lee,
n` weliim n Sangband!
- ⁷ Nidba kod boho na
¿ wen ba hà fe t` yuuj lamεεgu?
Hoo, Sangband!
Geedg-t n nonhomga!
- ⁸ Lo nyaaǵb kod mà kwεwrn
l` yat bee nyaaǵb bà buuni wen hugla n dikaft
laa wo bá guria wen hugla n daam lee wen.
- ⁹ Hoo Sangband! Mà doota nyingu,
n gor yelmaa mà soklbn
na ven n jah'
ven hena mà go nigiiGUN.

^{4.5} *Defirm-n n fobehgu.* Wadvoliin ba na *Ka n` ni t bidgaa.* Gwεεtii ta ba Hεεεs tiiba 4.26, bà reen-t grεεkm wadkpeemgan.

Sangband kiiga d` reba jugun ka yaa n talmba

5

- ¹ **Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.
Bà yuuma-ka ka hoh werii^z.*
- ² Hai Sangband! Kewlg mà noor!
Hom man bo na mà biir-v tii!
- ³ Ven nnii mà Saberma,
ta ven nnii mà berma.
Lo tobr v` kewlGM man moog ka hoh lee!
- ⁴ Hoo, Sangband!
Gormena hateekwεen weem
huma mà hoft.
Gormena tonvεtr
mà doola-v mà gwεεt n ka hod.
- ⁵ Biilm, ven nnii Saberma.
Kpaa yuuna lamεεgu kuugu hebbεhbn.
Kpaa sohda talmwu v` haarn.
- ⁶ Há weraa hayen wii kpaa jehnta v` nongan.
Nyahaa bá hena behgu bee membee.
- ⁷ Sangband! Kee v` ku gokaat tiibee membee,
ven nyahaa nidkuudba n noora hareh tiiba.
- ⁸ Man lee, maa jiba v` haarn,
v` soklhomb vn ba n bii kaa.
Mà bida mayen n v` habuudr wee
ka door-v tijan,
l` bahr n valgm ln gbaama-v mii.
- ⁹ Sangband! Ven beel sobb,
kpaahaam-ma na bà fohra-ma hurun!
He na v` huru bem denaa mà nongan,
mà tagd-hu!
- ¹⁰ Biilm, gobiint tiit kpañ bà noon felah'.
L` saa, bà kwεεwa nii,
behgu hengu beeln.
Golamei n jah' nnii ban rogdra.

^{5.1} *Werii.* Bee korgu werga hoft da kpaa weraa na nida ba nyaaǵbn n jah'.

- Ka bá yafɔdɔg bà noora,
l' ka geewa wo bilu hú nyatg huu^z.
- 11 Hoo, Saberma! Wahaa-ba!
Hé na bá loodrm bayen ba kutukiin!
Bá fubefhii kpaɔh jaf', voo-ba!
Vii hɛn nnii ban vida.
- 12 Lee, biiba bá fofɔnta v` man bee mɛmbee bɛm
nyaaǵbn,
bá bubm bubii kakefnan.
Biilm, ba v` kiigm bá sɔkla-v bee jugun,
bà nyinum vii kaa.
- 13 Ven nnii Sangband,
ven kaawla hɔma jugun,
v` hɔmgɔ kewr ka hɛgr hà jugun.

Seenɔb b` ree nidwu bɛɔgun bii

6

- 1 *Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.
Bà yuuma-ka ka gbu *janjalu hù ror nodaar^z.
- 2 Hoo, Sangband!
V` ni bidg n man.
Hai, daa kpal-ma!
Lo kwɛɛwweerga kpaalaa.
Hai, daa dar mà tobr!
- 3 Hoo, Sangband!
Soɦdg-ma hɔm!
Giilb biib ta kpaɔh mà man.
Hai, Sangband! Gbaad-ma!
Mà dehra mà mɛmɛnwii,
- 4 lag mà gbanu n jaf',
mà ni mɛh ta dehra deɦ deɦ'.
Hoo, Sangband!
¿ L` la ba l' bɛm welee kakefnan tedaa?

5.10 Gwɛɛtii ta ba Roomaa tiiba 3.13, bà reen-t grɛɛkm wadkpeemgan.

6.1 *Janjalu hù ror nodaar*. Gwɛɛtii kɔtɔd ba nigiiib. Volba fuma na: *n danoor*,
biiba hum na *ɔmihi hiniind janjalu*.

- 5-6 Hoo, Sangband! Lagii diila,
v` daan v` ree-ma bɛɔgun!
¿ Lag ven sɔkla nidwu hɔm?
¿ Kpiirma diila lii v` jugunn?
¿ Hii jafra-v tiɔrba mann?
Hai, dah mà jugu!
- 7 Buusɔb giida-ma.
Nyingu, mà vɛhɛɛ mà fiigu,
mà dugu nignta n mà nyanyaam.
- 8 Nidba kɔdgu bagl-ma,
mà niini t loodr n diila,
má ka kpaɔ bea na mà nyaan bii.
- 9 Nen, nen hɛna bɛɔgu nen,
nyab-n mà man^z,
na Sangband lo nɔmb mà nyanyaam hɛn.
- 10 Biilm, Sangband homra mà joblb,
d` soɦda mà seenɔb.
- 11 Mà rafeedba mɛmba lee,
jiwɦi ba hì kpal-ba,
l' haam-ba kpaalaa.
Jiwɦi ba hì kpal-ba myenm hɛn
bà kah kili.

L` ba na Sangband yaa n bá tula-ma hoogu gokaat hɛn bee

7

- 1 *Daviida higm noor. Bɛɔnyamiina yakiiga Kuusa^z da
suura-wu le, há ka kuum-d.
- 2 Hoo, mà Saberm Sangband!
Vii man nnii man fofɔnta.
Ree-ma bá dɛɛr-ma bee mɛmbee niɦin,
v` dah mà jugu!
- 3 Ka lag welee, há bag-ma wii,
há ba hà gitg mà lakwɛɛn
há sadr-ma wo diidgu,
hii kpaɔh na hà soɦdg-ma.

6.9 Nyaan Matewa 7.23, n ta Lukaasa 13.27.

7.1 *Kuusa*. Há da ba na huraa Sahuula sabaabɦiin. Bà ta kpaɔ mii-wu rii n mɔɔ.

- 4 Hoo, mà Saberm Sangband!
 Hai, kewlg n man!
 ¿ Man fiera ban tula-ma hoogu b' kaa bii?
 ¿ Mà kpañ n mà nifi n hì kwifr?
- 5 Ka mà tuura t hee-ma homgu
 maa t ηmɛl-wu bɛhguu,
 ka má baaw mà rafeedwu yemii^z,
- 6 man, mà mɔma, ka má he welee biilmii,
 lee, mà rafeeda ba hà vɔh-ma,
 hà nawdr-ma hà nakpai kwɛɛn,
 hà kohl mà hidr.
 Man bɔhɔɔn. (**Hinghiŋb*)
- 7 Hoo, Sangband! Vidg!
 Ta he kwɛɛwweerga,
 v`teew mà kaa na
 mà rafeedba kwɛɛwweerga kpañ tinah'!
 ¿ Lag ven yaa yaagu wo ln gbaama lee? Himtg!
- 8 Kpogl tiga mɛna v`duun!
 L`saa, v`ka yaa n han
 ka ba n faaga v`huraant jargan.
- 9 Hoo, Sangband!
 Ven yaa tiga mɛna n yaagu.
 Hai, Sangband!
 Yaa mà yaagu wo ln gbaama lee!
 Mà fiera mà se jugun
 ka ba mà nifi n hì kwifr.
- 10 Hai, he talmba hɛbbɛhb jehnt!
 Hoo, Sangband!
 Ven n jaf' ven beel hɔma,
 ven nyigaa nidba mɛmba
 ka miigaa bà diila n bà sɔklb^z.
 Haflgm há vala-v wii!

7.5 Ka má baaw mà rafeedwu yemii, ... Volba rea na Ka má saa mà rafeeda t fet yemii, ...

7.10 Nyaan Ln ree n werii 2.23.

- 11 Sangband kewra maa hɛn.
 Dii dafɪ kwɛɛwfeel tia jugu.
- 12 Sangband yaa ka tagd gobiint.
 D`kpa tiina n bɛhgu.
 D`venaa-t d`nabiir goor wo goor.
- 13 Há kpa gwidaa bɛhgu kaawr wii,
 Sangband^z haa d`hoodjuuga hà hɛn
 d`fiir d`tab n diir
 na d`teew-wu.
- 14 D`maantra d`hoodwant.
 D`lɔɔ bogm d`fiimi noora n ka taaw l`totra.
- 15 Yooo! Nidbɛha mug diilbɛha hiiha.
 Ka fɔga kidga t kpat
 l`weraa na hà ba n fuuga,
 l`kee l`toglg n maadb,
 ¿ laa bee?
 L`ba ta yemii n bee:
 diilbɛha kena bà jugun
 bá ka maantra bayen na bà he bɛhgu,
 Lee, l`dan n toglg n gokaat.
- 16 Hii há maantra ka foor hà tuurwu kutukɲa wii,
 hayen hà bilu nnii han ti.
- 17 Bɛhgu há nn bag há tuurwu kuu,
 kù ba kù ηmɛtg hayen hà jugun.
- 18 Sangband ba sɔbb.
 Tii lee, maa mà jahrm-d ka gbu *janjalu na
 d`hidr hohm.
 Dii nnii Saberma.
 Ta dii nnii Sangband mɔmr.

7.13-14 Sangband... Vugi 13^u n 14^u hebrmn kpa hɛna na bá mig na Sangband laa rafeeda hɛna bii b`geta kan bii. Tii kaa nnii ban ba bà bee bà ta ree na: Rafeeda haa hà hoodjuuga hà hɛn, hà fiir hà tab n diir na hà teew-wu. Hà maantra hà hoodwant. Hà lɔɔ bogm hà fiimi noora n ka taaw l`totra.

Sangband bermt n ta nida ret

8

- 1 *Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.
Bà yuuma-ka ka gbu Gaat kɔrgu *janjalu^Z.
- 2 Saberm Sangband! Ven nnii t'berma!
V`bermt weraa tyen tant ment jugun!
- V`wiinga wiir n tonju!
- 3 Tagaa n gwɛɛt t`ror bukai mɛhii noon tii
ka weraa v`gemma
ka bo na t`he na v`rafeedba hu bà noora hɛn^Z.
- 4 Tonju nn ba lee, ven hera-ku.
Mà wen kodla n kun
n yum kidga n ɛmɛdii nn ba hí tagan lee,
l`hɛm-ma yɔlaa,
má ka gbaama mayen na:
- 5 ¿Wen nnii nid na v`geem n hà wee?
Na ¿wen mɔm nnii nid na v`luum n hà wee^Z?
- 6 Gwɛntaɸ v`saɸm-wu hidbermr
n hɛm há ka ba bermwu kpaalaa^Z,
na ven n jaɸ v`yatgm-wu.
- 7 Lo-wu want vn her tii mentii jugu tia,
há ka ba bii vn ree bii membii berma^Z,
- 8 Hà mada fei n buri n naagi n kpam dom hà kwɛɛn,
9 hà lag n ɛmenii n hɔlii
n bii b`neer nyaamn bii
n ka mad há kwɛɛn.
- 10 Saberm Sangband! Ven nnii t'berma!
V`bermt weraa tyen tant ment jugun!

8.1 Gaat korgu janjalu. Gwɛɛtii kɔtɔd ba nigiiɸ. Biiba fuma na Gaat tiiba yuumb, volba na bà yuuma yumgee ka bi daam.

8.3 Gwɛɛtii ta ba Matewa 21.16, bà reen-t grɛɛkm wadkpeemgan.

8.5 Vugi 5^u-7^u ta ba Hebrmba 2.6-8.

8.6 ...há ka ba bermwu kpaalaa. Hebrmn ba na l`kpaatol-wu bii na há bɛm wo Sangband. Baa bà bee bà ta fom na: l`kpaatol-wu bii na há bɛm wo *sangbantumtba nn ba lee.

8.7 Gwɛɛtii ta ba Kɔrɛɛnt tiiba wad1^{9a}n 15.27, n ta Hɛfɛɛs tiiba 1.22.

Sangband kua nidbɛɸba ka daɸ bá ba bulaa bee juuni^Z

9

- 1 *Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.
Bà yuuma-ka n fɔgnoor^Z.
- 2 Sangband, mà bagl na
mà jahrm-v n mà kwɛɛwr mɛnd.
Mà bagl na
mà bɔhɔɔm v`ɛmɛbermt gwɛɛt.
- 3 Hoo, Sangband!
Mà bagl na vii kaa
mà nyaagm ka nyinwa
ka yuuma-v yumii ka gbu *janjalu.
- 4 Mà rafeedba wen yu v`nomb
bá ka kaɸ kili
ka famtra ka lotra ka kpiidra.
- 5 Kada ka ba na
ven nnii yaagu yaadhoma.
Yaa mà yaagu
n to-ma gobiint.
- 6 Kpal bá kpaatol-wu mii-v bee
ka ta kuu talmba,
kpiatol-wu hida kpaalaa kpaalaa.
- 7 L`tɛgdg mà rafeedbee kpaalaa,
L`kura-ba waf',
bá kɔrni kitg vuugu,
hii ta kpaɸ hà deer bá jugun.
- 8 Sangband, dii kada d`huraantn kakeɸnan.
D`jɛɸlg d`huraant jarga
na d`yaam.

9 Yum9^{na} n 10^{na} da ba l`bee l`bɛm na yumyengan. Biilm, bà bewla hii reɸdrbee l`hɛm yumga ka tagd hebrm waari, l`kɔtɔd na, gbɛheɛ bahaa n waari jugu jugu hii tagd taa (nyaan Yum25^{9a} n 34^{9a} n 37^{9a} n 111^{9a} n 112^{9a} n 119^{9a} n 145^{9a}). L`saa yumhii ba yumyenga grɛɛkm n laatm wadkpeemiin.

9.1 ...n fɔgnoor laa budai noor. Gwɛɛtii kɔtɔd ba nigiiɸ. Biiba fuma na ...ka gbu janjalu hii ror noniir n janjalvolu huufu, volba fum na l`bɔhɔɔ ban ba bà yuum lee, n ka rea na ...wo ban yuuma yumga ban hɔɸ na "Kpi kwɛɛla tagrn" kee lee.

Yu

- 9 Dii beel d`yaa tant mɛnt n yaagu,
yaagu kù ba sɔbb.
D`ba d`radg gwɛɛt tiga
ka kpaá ñmɛta diir hɛn.
- 10 Hoo, [Sangband!](#)
Bɛm ban hɛna dad dad wii fohntlanja,
ta kunyɔŋun fohntlanhɔmga!
- 11 Hoo, [Sangband!](#)
Bá mii-v bee,
bà daaga v`hɛn
na hii hà bag-v wii,
kpaá gwidaa-wu kaawr.
- 12 Yuum-n [Sangband](#) yumii
ka gbu *janjali!
Dii nnii *Siyoon huraa.
Faam-n d`ñmɛbermt gwɛɛt n tiga!
- 13 Na d`gbaama nidkuudba fɔmr
ka deeda kunyɔŋtia hɛn.
D`kpaá hɔŋaa hà ñmɛɛga hɛn.
- 14 Hoo, [Sangband!](#)
Hai! Hɛe-ma hɔmgu! Nyaana!
Bá nyaŋaa-ma bee lɔɔ-ma kunyɔŋu.
Dodg-ma vɔku n kuum vadgu noor!
- 15 Lee, mà bakrm-v ka lil
ka haaw *Yerusalem fiid noon,
na ven dafra mà jugu.
- 16 Vadgu bá kpaá mii-v bee nn tiir kuu,
kuu ni nnii ban lɔɔdr.
Kutukii ban fɛd fohmgan hii,
hii ni nnii bá nakpai nn lɔɔdr.
- 17 [Sangband](#) ree dyen na
bá miig-d.
D`yaa n rad gwɛɛt,
d`mug talmba bayen bà kutukŋan.
(Bà gita yuumb^z ka buba)

9.17 Bà gita yuumb. Gwɛɛtii kotod ba nigii. L`ba na bà jehla yuumb, janjali n jaŋ t ka gbu. Biiba rea na: *bà kwiiŋla want ban gbu tii rorb.*

- 18 Talmba lee,
bá hofnt tinrba man, tigtiiban!
Bá kpaá diila lii Saberma hɛn bee,
bá ta hofnt kan!
- 19 Kunyɔŋtii lee,
Sangband nan kpaá hɔŋaa hà hɛn felaŋ'.
Há daagb nan kpaá boor yem.
- 20 [Sangband!](#) Vidg!
L`kpaŋ na nida di jugun!
Hofn bá kpaá mii-v bee v`yaa n ban!
- 21 Hoo, [Sangband!](#)
Jalg-ba nan,
bá miig na
bà ba na nidba n jaŋ',
na kpaalaa nnii! (*Bubga)

10 (9)

- 1 z Hoo, [Sangband!](#)
¿ Ben kaa nnii vn jehr vɔku ni?
¿ Ben kaa nnii vn fohma
t`wen ba kunyɔŋu ni?
- 2 Talmba weraa bayen.
Bà tagda kunyɔŋtiiba tulgu tulgu
na bà mug-ba bà kpaan.
- 3 Biilm, talma nyɔka hayen há diilbɛhan.
Bawdn! Hà suul-v.
Hoo, [Sangband!](#)
Hà kpaá lɔg-v wo bii.
- 4 Hà fuura hayen ka bɔhɔɔ na:
«Sangband kpaŋ rii,
d`ta kpaá gbaama fɔmr.»
Hà diila kpaalaa nnii.
- 5 Hɛn bɔhɔɔ welee lee,
há diila t ka hɛna há jugun.

10 Nyaan Yum9^{9a} kweɛn gwɛɛtii.

- Vii nn yaa n mug bii,
 b` bee-wu n voku,
 b` ba v` man n faaga lig lig.
 Hâ rafeedba lee,
 hà siwaa bee siwiitii.
- 6 Hâ bôhoo n hà ni na
 bii beŋgu nan kpaa dama-wu felaŋ'.
 Na l` mana welee
 ka ta ba l` baaim welee.
- 7 Hâ ημεεḡb nnii na
 hà gwεεlm nobehr nidba kaa^z
 ka hogla ka kpal daat daat.
 Hâ ba keliigu na
 hà rogdrm gobehŋ na
 l` weerm nidba.
- 8 Hâ fohnta n ka beḡma n haya
 ka kuu bá ba n bà nyonyogm bee dodgan.
 Hâ kerwa ka hod jubehgu tiiba.
- 9 Wo diidgu dela,
 hà fohra fohmgan ka hod
 na hà nyag kunyongtiifii.
 Hâ wen loo hà kutukŋan, hà nyag-wu.
- 10 Hâ famta-wu n gbum-wu tēg tēg.
 Yooo! Jubehgu tiifii looran!
- 11 Lee wen, hà bôhoo na:
 « Sangbandii lahr,
 ¿ d` ba d` deera?
 ¿ D` geewa n kann?
 ¿ D` ba d` nyaan meŋ? »
- 12 Hoo, Saberm Sangband!
 Vii v` jugu v` he lii!
 Daa hoŋ kunyongtia hen!
- 13 ¿ Na lan nnii talma nn suu-v

10.7 Gwεεtii ta ba Roomaa tiiba 3.13, bà reen-t grεεkm wadkpeemgan. Ta nyaan Matewa 12.34.

- ka bôhoo na
 kpaa gbaama fômr?
- 14 Ven lee, vii nyanan.
 Yul bá ba beŋgun ka kuum bee.
 Ba v` log welee v` he n ημεεḡb.
 Biilm, jubehgu tia logl hayen
 ka taagaa v` natadn.
 Ven sohda kunyongbuga.
- 15 Kpii talma gemmnt kpaalaa!
 Gbaam-wu fômr kakehnan l` dihm!
- 16 Hoo, Sangband!
 Ven nnii t` huraa kakehnan.
 L` ba na bá kpaa mii-v bee bor v` korgunkunan!
- 17 Hoo, Sangband!
 Homra kunyongtiiba nn bag bii.
 Si-ba ημεenm!
 Lo tobr
- 18 na v` yaa kunyongbuga n
 ban hena beŋgu wii bá yaagu,
 v` to-ba gobiint.
 Ba v` he na
 hii daa hem volba defra.
 Kulafŋu! Nidyemtiigu nnii kun ta mi!

Bá weliim n Sangband!

11 (10)

- 1 **Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.*
Sangband nnii mà hen kigda,
 mà kpaa haaraa mà fohm ηmenga dela
 ka yohwa duutr
 wo nn bed na mà he lee.
- 2 N`ta bôhoo na nidtalmba maantr bá tawni
 n ka togr fiimi
 na bà ku homba fohmgan.
- 3 Korgu nn kohl welee lee,
 ¿ hombēe ba bà bee bà he bii?

- 4 Lee, Sangband ba d` habuudrn *Yerusalem kɔrgun,
d` kada d` huraant jargan sangbambiimn
ka mad want ment d` kwɛɛn.
D` nyila nidba mɛmba
ka yu ban hɛna bii mɛmbii.
- 5 D` tarma hɔmba n talmba.
D` sohdɑ hɔmba ka nyaħaa talmba
na bɑ sɔkla na bɑ hɛm want t` kpaħ hɔm.
- 6 Lee, d` nan ba d` hɔhlgɔn bɑ jugun salea^z n *kusawu
bogm
d` ta saa hamtulm daan bɑ jugun.
- 7 Sangband mɔmr ba sɔbb
d` ka sɔkla na biiba bɑ ηmɛɛgt ba sɔbb bee,
na bee n jaħ nan nyaan d` nɔnga.

Nida ba gokaat, Sangband nnii gobiint tia.

12
(11)

- 1 *Daviida yumga. Kɑ ba yumyuumtba berma wadgan.
Bɑ yuuma-ka ka gbu *janjalu hù ror nodaar^z.
- 2 Hoo, Sangband! Sohdg-ma!
Bɑ sɔkla-v bee, bɑ booran.
Bɑ bɔħɔɔ bɑ gobiint bee waa,
¿ bɑ ta bee gwelħa?
- 3 Nidba hogla taa n jaħ'.
Bɑ nooran ba lamɛɛgu,
bɑ kwɛɛwan ba n lyen.
- 4 Hoo, Sangband!
Hu bɑ nootii hɛn!
Bɑ gwɛɛla ka weraa bayen bee lee,
ħɛr bɑ nootii hɛn!
- 5 Welee nidbee bɔħɔɔ na:
«T` ba t` di bermt t` noora kaa,
ten miil gwɛɛlb.
Hii kpaħ hɑ biir-t lii t` tii.»

11.6 Salea. Grɛɛkm wadkpeemga kiigan ln ba nnii. Hebrmn ba na ηmɛnii kutukħa.
12.1 Janjalu hù ror nodaar. Gwɛɛtii kɔtɔd ba nigiiib. Volba huma na: n danoor,
biiba hum na ηmiħi hiniind janjalu.

- 6 Lee, Sangband t bɔħɔɔ na:
«Gwelħa, mɑ vida mɑ nab hɛn.
Biilm, bɑ baawa katɛdtiiba,
kunyɔŋtiiba buusħa.
Lee, maa mɑ daħ ban su ka siwaa siwiitii bee juuni.»
- 7 Sangband nn bɔħɔɔ tii ba na
bɑ tiim t` jugun.
T` ba gobiint ka ba kel kel.
T` boo sika ban higr bogmn tɔmb mlblehm hɛe.
- 8 Ven lee, hoo, Sangband!
Ba v` kiigm kunyɔŋtiiba hɛn.
Ba v` ħɛgr t` hɛn kakeħnan
ka sol welee tiibee.
- 9 Nidtalmba kwelwa rena n rena,
bɛħgu gwɛda n kwɛɛn nida buudmn.

Jobla

13
(12)

- 1 *Daviida yumga. Kɑ ba yumyuumtba berma wadgan.
- 2 Sangband! ¿ Kakeħnan tedaa nnii
vn ba v` hɔntrm mɑ jugunii?
¿ Laa, ba v` hɛm welee kakeħnan le?
- 3 ¿ Kakeħnan tedaa nnii
man ba mɑ kad n figm,
diila kuu-ma goor wo goor?
¿ Kakeħnan tedaa nnii
mɑ rafeeda nn ba hɑ jum mɑ jugunii?
- 4 Mɑ Saberm Sangband!
Geedg-ma, v` leedg-ma!
Hewl-ma kwɛgdi!
Ka lag welee, maa mɑ kpi.
- 5 Ka l` ħe welee,
mɑ rafeeda ba hɑ diilgm na
hɑ diira mɑ jugun,
hɑ ba hɑ nyaan na mɑ lodan,
hɑ ham.

- 6 Man lee, mà lɔgra mà daagb
n lo v` sɔklb hɛn.
V` sɔklhɔmbii kpaɔ difaa.
Maa mà ham na dahra mà jugu,
maa mà yuum-v nyɔkb yumii,
na ven kiiga mà jugun.

Bɛɣu fodgn^z

14
(13)

- 1 **Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.*
Nidjoojooŋu bɔhɔɔ n kù ni na
Saberma kpaɔ rii.
Nidba koflɔn n ka hɛna ɲmɛɛgi hì ba gwei.
Hii kpaɔ hɛna bii hɔmb rii^z.
- 2 Sangband, dii ba sangbambiimn,
ka nyilgna nidba memba.
« ɿ Rarm tiifii bee?
ɿ Hii bee ka bag Saberma?
3 Haa, bá membee, bà fiwdgn,
bà laglg n boorm,
hii kpaɔ hɛna bii hɔmb,
hayɛnha mɔma kpaɔ'.
4 Bá hɛna welee bɛɣuu bee membee waa,
ɿ l' ba na bà kpaɔ hum lii nnii laa?
Bà jul mà nidba juufu,
l' saa, Sangband man,
bà ta kpaɔ diila na bà hoh mà hidr.»
5 Gwentahaa, fobɛɣu t mug-ba,
yelmaa, bá ka dehra deh deh na
Saberma ba bá vala-wu bee man.
6 Kunyɔŋtia fohntlaŋa nnii Sangband man.
Lee, ɿ nii t ka diila na
n` haam há diila nnii laa?

14 Yumgankena ta ba yum53^{9a}, bii t rotg kan jaɔ'.
14.1-3 Gwɛɛtii ta ba Roomaa tiiba 3.10-12.

- 7 ɿ Wen nan reena jugu dafɔb *Siyoon duur hɛnii?
ɿ Wen nan kenna-b n *Yisraheel tiiba?
Sangband daa ɲmɛlgna d` tigr neerm^z,
bà ham ka nyaaga.
Bee nnii *Yakooba yakii,
bee nnii Yisraheel tiiba.

Há mag na hà bɛm Sangband man wii neerm

15
(14)

- 1 **Daviida yumga.*
Hoo, Sangband!
ɿ Wen ba hà bee hà bɛm v` dubuudr hɛni^z?
ɿ Wen ba hà bee hà door-v tiŋan v` haar ni?
- 2 Wii nnii hii há kpaɔ n tiit na
bá biir há hɛn wii.
Hà hɛna bii b` ba sɔbb bii,
ka bɔhɔɔ gobiint,
ka kpaɔ noora hareɔh',
3 ka kpaɔ gbahr nidba,
ka kpaɔ hɛna há tuurmba bɛɣu,
ka kpaɔ su há nidtaaba.
4 Hà gwidra biiba bá hɛna bɛɣu bee kaawr,
ka bakra biiba bá vala Sangband bee.
Hà mada foorb han lɔɔ bii
ka hɛna b` jugun
ka l' la bee-wu daft wo bena.
5 Ka há kɛɛm liɣbiir,
há kpaɔ gbaama na bá ɲmɛlg-wu n yaadr^z.
Hà ta kpaɔ ta tia na bá gwɛɔh há noor kpaam na
há biir gokaat n há ba n hà nyɔnyɔgm wii jugun.
- Nid há neer welee wii,
bii nan kpaɔ dama-wu felafɔ'.

14.7 Sangband daa ɲmɛlgna d` tigr neerm, ... Baa bà bee bà ta ree na:
Sangband daa ɲmɛlgna d` reba bá da sel bee d` man.

15.1 V` dubuudr hɛn. L` ba na *Siyoon duur. Dii hɛn nnii ban da mɛɔr Yerusalem
*Sangband haar. Nyaan 2.6.

15.5 *Hà kpaɔ gbaama na bá ɲmɛlg-wu n yaadr.* Baɔlɔb da kir na *Yisraheel tia
kɛɛm há teelwu liɣbiir na hà da hà ɲmɛlg-wu-d n yaadr.

Sangband n jah sahl neerm

16
(15)

- 1 *Daviida yumgan, bá hoorm-ka^Z.
Sangband!
Mà jobla-v na v`kiig mà fɛn!
V`man nnii man kena na mà fohnt.
- 2 Mà bɔhɔɔ Sangband ven na^Z
ven nnii mà Saberma,
ven n jah nnii mà kegt.
- 3 Weem mà da logra mà daagbii mɛmbii
n figl kɔrgunkunan tiini jugun.
- 4 Gwɛfɛɲa, mà bɔhɔɔ-v na
bá tagd welee tiinhii kaa bee,
v`he na bá kunyɔɲu gwɛdg-ba n kwɛɛn.
Lee, mà ta kpaɲ mà vidm-fi^Z,
mà ta kpaɲ mà diilgm hí gwɛɛt.
- 5 Saberm Sangband!
Ven nnii man door tiɲan,
ven kiiga mà jugun,
- 6 ven sahl-ma want t`ba hɔm kpaalaa tii.
Mà neerm ba hɔm.
- 7 Sangband! Mà seenja-v na
ven hera ɲmɛɛɔb,
na ven sahl-ma rarm
ka gwɛɛla n man
mà wen la door ka go.
- 8 Hoo, Sangband!
Mà tagda v`rarm vn sahl-ma mii hɛrufh'.
Wo vn bee mà man kutuuu lee,
mà nan kpaɲ luur felah'^Z.

16.1 Bá hoorm-ka. Gwɛɛtii kɔtɔd ba nigiib. Biiba rea na bá yuum lakwɛɛn, volba na bá togiiim gwɛɛt ka kpaɲ yuuma.

16.2 Mà bɔhɔɔ Sangband ven na... Hebrm wadii hiihin n ta grɛɛkm n siiriim wadkpeemiin In ba nnii. Hebrmba wadga mɔmgan ba na Bɔhɔɔ Sangband na...

16.4 Mà ta kpaɲ mà vidm-fi. Ka bá log gwɛɛgu gwɛɛgu, l`ka hum na mà ta kpaɲ mà nyɔhr n bà jiim kpihb. Bà bɔhɔɔ welee ka tɔnaa n daam kpihb ban fɛna ka ta ku bii na bà mɛɛ jiim lee.

16.8 Vugi 8-11 ta ba Tumtba ɲmɛɛgt 2.25-28, bà reen-t grɛɛkm wadkpeemgan.

- 9 Tii kaa nnii man ba nyaagbn,
mà ba mà ham ka bakra-v.
Mà fɛgra v`baku kwɛɛn.
- 10 Mà miil hɔm na
kpaɲ v`saa-ma kpiirma huuga,
na kpaɲ v`saa
mà gbanu boodg bilun,
v`ɲmɛɛheedhɔm man^Z.
- 11 Lee, weraa-ma neerm huru.
Wo vn ba mà man lee^Z,
má ka ba nyaagbn kakefnan.
Hugla mà neerm n wanhɔmt vn fɛna tii.

Há ba n hà nyɔnyɔgm bá lɔɔ-wu kunyɔɲu wii seenjɔ

17
(16)

- 1 *Daviida seenjɔ.
Hoo, Sangband!
Hai, yaa mà yaagu!
Kewlg mà ɲmɛɛga v`leedg-ma!
Lo tobr v`sohdg mà seenjɔ!
Mà seenjbii rɛna mà hurgan.
- 2 Ven beel v`gitg mà yaagu.
Ven yul bii b`ba sɔbb bii.
- 3 Da nyigii mà diila mɛna,
n daan n nyingu n tarm-ma,
n magii-ma.
Lee, kpaɲ v`nyaan mà man bii bɛhb felah'.
Bii b`ba mà ni bii,
bii ta ror mà noon^Z.
- 4 Bii b`hel nida neerm bii lee,
v`gwɛɛt kpaɲaa-ma.
Mà ba tag bawdba huru.

16.10 Gwɛɛtii ta ba Tumtba ɲmɛɛgt 2.31 n 13.35, bà reen-t grɛɛkm wadkpeemgan.

16.11 Mà man. Ka bá log gwɛɛgu gwɛɛgu, l`ka hum na mà najuudu hɛn, l`kɔtɔd na bermt kaalɔɲa. Ta nyaan 45.10, 110.1.

17.3 Bii b`ba mà ni bii, bii ta ror mà noon. Baa bà bee bà ta hɔm na Mà hera na bii bɛhb daa rorm mà noon.

Yu

- 5 Mà tag v` nakpaŋa kpaalaa.
Mà ba famtg.
- 6 H̄oo, Saberma!
Mà miil na mà hohf-v,
ka mi h̄om na ba v` leedg-ma.
Lee, gbowlg v` tobr n mà ween
v` h̄om man bo na mà biir-v tii!
- 7 Ree v` sokhomb wiingan v` werii-ma!
Ven dahf bá fohnta v` man bee juuni.
Ven sohda-ba bá vida bà jugun bee nifin.
- 8 Kiig mà h̄en wo hii kiiga h̄a n̄omb h̄en!
H̄og-ma wo k̄orga h̄ogra k̄a k̄orbit!
- 9 Na mà fetg talm̄ba
bá taaw-ma hoodr bee nifin.
Bà bagl na bà kuu-ma,
bà kaadg-ma.
- 10 Bà kpāa yu hii kunȳoŋu.
Bà gw̄ēla ka weraa bayen n jah'.
- 11 Gwel̄ŋaa, bà ba mà kw̄ēb noon,
bà kaadg-ma,
bà geewa na
bà doolg-ma tiŋan kpiir̄ŋu.
- 12 Bà boo diidgu. Ka k̄om t kuu-ku,
kú fohnt n ka h̄od na kú mug bii
kú sadr yelmaa saagu saagu.
- 13 H̄oo, Sangband!
Vidg, v` n ban n` tar!
Gbaflg-ba dind!
Ree v` hoodjuuga,
mà fetg talmb̄ee nifin!
- 14 Sangband!
Kuu-ba n v` nufu m̄omu!
F̄elg-ba! Bà hida daa b̄em neerm̄ba reha huuga!
H̄ee-ba wo ln gbaama lee^z!

17.14 H̄ee-ba wo ln gbaama lee... Hebr̄m̄n ba nyeet. Baa bà bee bà ta fom
na Hugl-ba n wan̄h̄omt...

- L` teg-ba,
l` ta teg bà bii,
h̄i teel bà yakii da h̄i f̄elg.
15 Man lee, mà ba h̄om.
Tii kaa nnii man nan yu v` n̄onga,
mà nan himta mà nyaan-v l` teg-ma.

Huraa seeŋa Sangband na d` da soh̄dg-wu h̄a rafeedba nifin

18 (17)

- 1 *Sangband* ημεεheed *Daviida yumga. Kà ba
yumyuumtba berma wadgan. H̄à da yuum-ka
Sangband na d` da soh̄dg-wu h̄a rafeedba m̄emba
nifin, Sahuula m̄oma rehuun,
- 2 ka b̄oh̄oo na:
H̄oo, Sangband! Mà sokla-v,
ven nnii mà kw̄egdi.
- 3 Biilm, hoo Sangband, vii kaann
mà rafeedba ta kpāh bà bee bà taan-ma,
sugl mà h̄en kpaalaa,
ree-ma kuumn kpaalaa.
Saberma! Boo tandaar,
maa mà bee mà fohnt v` kw̄ēn.
Biilm, ven kewra mà h̄en,
ven nnii mà jugu dahda,
ven nnii mà fohntlan̄a.
- 4 Mà hoh-v,
l` ree-ma mà rafeedba nifin.
Bà nyokm Sangband!
- 5 L` da boo kuum fetg-ma b̄ob,
m` da sahl-ma fob̄efgu
wo kolbermr d` hu dii.
- 6 Mà da ba kuumn biilm,
mà da loora kuum kpakan.
- 7 Mà kunȳoŋun, má hoh Sangband,
má didr ημεεga
ka hoh mà Saberm na h̄a torg-ma.

- Wii lee, há fom mà noor ka ba há haarn,
mà ημεεgee t jib há tobhan.
- 8 Lee, Sangband t hēm kwεεwweerga,
d' kwεεwweergeen,
tant t dam, n dam kimm,
duura t ta dam hog hog.
- 9 L' saa, wiit t ka ror n d' meeran,
salea bogm ror d' noon ka ju.
- 10 Lee n l' kaan,
d' gbowl sangbambiiim n hohntn,
wadhooglu ba d' nakpai kwεεn,
11 d' kad d' tawdbermhii^z hēn,
n vid n faaga n ka leema hamn.
- 12 D' fohnt nyeetn,
n ka fohr wadgbegbedntn t' hu n nyaalm.
- 13 Wiinbermgā dēhr nongan,
sahirma n boglakekerii sadra wat ka forwa.
- 14 L' saa, Sangband t hēm toŋu t ka gbuñ
sangbambiiimn,
sahirma n boglakekerii l' forwa,
dii mōmr gwεεlan.
- 15 D' tam fiimi n yadr d' rafeedba,
d' timl ηmediib^z, lee d' rafeedba t solm.
- 16 Lee wen, bá yum nyaam kōtōd,
tant bobogr t ka ba feelgan.
Hoo, Sangband!
V' kwεεwweerga n vn tidr l' kaa nnii
welee mēnguu nn hēr.
- 17 D' teedgn d' nuhu
ka ba sangbambiiimn n mug-ma,
n ree-ma bēhgu kú da ηmēhεε-ma kuun.

18.11 *D' tawdbermhii.* L' hēla *sangbantawdbermhii. Bā hōhl sangbantawdbermba n hebrmn nā *kirubiim*, n faransmn nā *seribεε*. Bā ba nā *sangbambiiimn tiiba biiban.

18.15 *Ŋmediib.* Ka bá log gwεεgu gwεεgu, l' ka ba nā *há fiimi*. Bā da logl ηmediib wo bogm fiimi nnii Sangband nn taaw.

- 18 Mà rafeeda da ba n gemmnt,
wú n hà tuurmba bà da yatg-ma,
d' sohd-ma bá nifin.
- 19 Bà da way n mà kunyōŋu n fiid-ma,
gwentañ, Sangband ba mà hēn baagr,
- 20 d' ree-ma kuumn n lo-ma lamεεgun.
D' sokla-ma, tii kaa nnii dn ree-ma bēhgun.
- 21 Sangband faadra-ma
man ba sobb l' kaa.
Mà ba mà nifi n hì kwifr,
tii kaa nnii dn hēr-ma hōmgu.
- 22 Mà tag Sangband huru biilm,
mà ba hē bēhgu ka doda mayen n Saberma,
23 dn bag bii mēmbii ba mà nongan,
mà kpaā vaa d' *bahlb,
- 24 mà ba kofl bii d' nongan,
mà ta ba saa na
bēhgu kú ba mà ni kuu di mà jugun.
- 25 Sangband faadra-ma
man ba sobb l' kaa.
D' nōnga nii, mà ba mà nifi n hì kwifr,
tii kaa nnii dn hēr-ma hōmgu.
- 26 Hā nawr n vn wii,
v' ka werāa-wu na
ta nawra n wun.
Hā kpaā kohla bii wii,
v' ka werāa-wu na
ta kpaā kohla-wu n bii.
- 27 Hā ba *kel kel wii,
v' ka ta werāa-wu na
ta ba kel kel.
Hā hēna rarm wii,
werāa-wu na
ba n rarm.
- 28 Biilm, rea kunyōŋtiiba bēhgun,
ka hōfla bá werāa bayen bee n tiŋa.

- 29 M̀a Saberm Sangband!
Ven sahl-ma wiinga m̀a wen ba nyeetn!
Ven hɛna m̀a kand wiir!
- 30 Wo vn ba m̀a man lee,
ka la fonfonbilmu,
maa m̀a bee m̀a gbuɸdg-fu hoodr.
Vn ba m̀a man lee,
m̀a ka bea ka m̀ewda kɔrgu faanju lodga.
- 31 Saberm Sangband!
V`huri ba hɔmi kpaalaa,
vn bɔhɔɔ tii ba t`jugun.
Hii h́a fohnta v`man wii,
l`hɛna lan ka kpa hɛna lanii,
kewra h̀a jugun kpaalaa.
- 32 Saberma!
¿ Sangband diir ta bee n vii kaann?
¿ Fohntlanɔ kiiga ta bee
ka boo vn ba lee?
- 33 Saberm ven!
Ven sahl-ma kwɛgdi,
ven hɛna m̀a neerm ba hɔm kpaalaa,
- 34 ven hɛna m̀a nakpai ba kɛliigu wo feerb.
M̀a wayaa n vn le, ka jefr
m̀a kɔrgu dui hɛn.
- 35 Ven kpɛlɔa-ma hoodr tab,
welee lee, m̀a ka bea ka fiiraa tawni mɛni,
ka blaɸb la ba na kondaarn.
- 36 Biilm, kewra m̀a hɛn kpaalaa,
ka dah m̀a jugu,
v`kwɛgdi tɔgra-ma.
Hohɸgn vyen, maa t hel n berɸ.
- 37 Damtg m̀a nakpai
n hahɸ m̀a nakpaɸtoga,
- 38 m̀a solm n vɔhɸd m̀a rafeedba,
m̀a ba ηmɛtgn ka teel hii h̀a neer.

- 39 M̀a waha ba m̀embee,
bilma mɔma kpaɸ h̀a bee h̀a vidg,
b̀a doora ber ber m̀a nakpai kwɛɛn.
- 40 Sira-ma kwɛgdi ln gbaama hoodrn hii,
hɛra m̀a gbaɸɸ dind ban vidgm m̀a jugun bee.
- 41 M̀a way n vn le, n jum m̀a rafeedba jugun.
Biiba b́a da nyaɸaa-ma bee lee,
m̀a mud b́a noora hɛn ka kuu-ba.
- 42 B̀a mɔɔra ka bag wo hii dah b́a juuni,
gwɛntaɸaa, hii kpaɸ!
B́a lag n hoh-v, Sangband,
gwɛntaɸaa, v`ka ba hak.
- 43 Lee, maa t nam-ba tɛg tɛg,
b́a kit tanjoom ham nɔngan,
m̀a kɛrm-ba wo l`sɔr banju.
- 44 Kɔrgu wen da ba tulgu,
v`kpɛɸdr-ma.
Lo-ma tiga huraa,
biiba man da kpa mi bee,
b́a ka hɛna-ma ηmɛɛgb yem.
- 45 Ka b́a hom m̀a noon gwɛɛgu kuugu,
b́a hɛm kú hɛn ηmɛɛgb yelmaa,
l`saa, saanba teegma-ma.
- 46 Tigtiiba dehra ka ror b́a kɔrni ban hahɸg hii
ka kenna ka tɔɔ-ma bayen.
- 47 Sangband bee!
D`mag na b́a seeɸm-d.
Dii nnii m̀a fohntlanɔ,
dii dahra m̀a jugu.
L`ba na b́a viim d`hidr n faaga.
- 48 Saberma nn ba lee,
h̀a hɛra m̀a ηmɛl m̀a biir,
wii kaa nnii tiga nn ba m̀a kwɛɛn.
- 49 Wii kpɛɸdr-ma na
m̀a rafeedba daa vɔh-ma.

- H̄a hel n kalgr-ma
 bá da vida mà h̄en bee jugun.
 Biilm, h̄a ree-ma nidalma m̄oma nufun.
 50 Welee lee, Sangband,
 maa mà jahrm-v tiga m̄enan,
 maa mà yuum-v yumii ka gbu *janjaluz.
 51 Ven h̄ena mà ju mà rafeedba jugun kpaalaa.
 Weraa-ma na
 v`soklhomb ba b`bem t`man,
 man n mà yakii t`man kakehnan.
 Man nnii *Daviida,
 huraa vn bantg n hakr kpaam wii.

Bii b`rea ka weraa Sangband bermt n d`h̄omgu bii

19
(18)

- 1 *Daviida yumga. *Kà ba yumyuumtba berma wadgan.*
 2 Sangbambiiim rea ka weraa Saberma bermt.
 L`saa toŋu faa bii h̄an h̄er n h̄a nuhu bii wiingan.
 3 Goor dinah̄ logl h̄a bermt gw̄eet
 ka b̄oh̄oo goor d`kenna dii.
 L`saa, nyingu kunah̄ log h̄a h̄m̄eegt gw̄eet
 ka toola nyingu kú kenna kuu.
 4 Lag gw̄eelb biibn, lag gw̄eetn,
 lag ta noor diirn na h̄ii hom.
 5 Ln la ba welee lee,
 noorii taai tantii m̄entiin.
 L`saa, gw̄eetii t kag tant faantii m̄entii^z.
 Muunu lee, Saberma fila h̄u suku sangbambiiimn.
 6 H̄u r̄enna ka boo yaala kuliiga
 ká wen r̄ena dugun yaala toŋvetr lee.
 H̄u bahaa h̄u huru ka boo wamta,
 h̄a welwa h̄a wen loo huru.
 7 H̄u r̄enna n toŋu kw̄eēn

18.50 Gw̄eetii ta ba Roomaa tiiba 15.9.

19.5 Gw̄eetii ta ba Roomaa tiiba 10.18, bà reen-t gr̄eekm wadkpeemgan.

- n san n loom n kù faaga
 bii kpaafeta h̄u wiit noon felah'.
 8 Sangband *bahlb ba h̄om kpaalaa,
 b`safl neerh̄omm.
Sangband haglb mag na bá tiim b`h̄en,
 b`safl yem tiiba rarm.
 9 Sangband nn bag bii ba sobb,
 b`safl kw̄eēwrn nyaagb.
Sangband wad ba wiinga,
 d`wenta niini.
 10 Sangband valgm ba h̄om,
 m`bee kakehnan.
 Bii Sangband nn yaa n mug bii ba tii nnii,
 b`m̄embii ba b`jugun.
 11 L`m̄enguu ba h̄om na bá soklm l`yata sika,
 ka la sika m̄oma k̄od.
 L`ta ba lam̄eegu l`yata hekpaam,
 la hekpah̄omm m`ba hebagn mii.
 12 V`h̄m̄eēheed man lee,
 welee bahlbii safl-ma wiinga.
 Biilm, ka h̄ii mad-b,
 h̄a yuur̄ h̄ombergu.
 13 Titmga nn ba lee, baaben tia h̄ena-ka.
 Waa-ma nan welee b̄eŋgu!
 14 Lee, v`h̄m̄eēheed manii,
 k̄p̄eeg-ma n b̄eŋgu man h̄ena faaa kuu!
 H̄e na kú daa kad mà jugun!
 Lee wen lee, mà bem mà nihi n h̄i kw̄ifr,
 bà log mà fub̄eŋbermḡa bà si-ma.
 15 H̄oo, Sangband!
 H̄e na gw̄eet t`red mà noon tii
 t`bem-v h̄om,
 na gw̄eet man diilg mà kw̄eēwrn tii
 t`bem wo vn bag lee!
 Ven nnii mà fofhtl̄aŋa,
 ven soh̄da-ma kuumn.

Bà seeŋa huraa hɛn na há di há rafeedba jugun

20
(19)

- 1 *Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.
 2 T`jobla Sangband na
 d`fom n t`huraa ven,
 v`wen ba kunyɔŋun lee wen.
 Dii da kiiga t`yandaa *Yakooba jugun.
 T`jobla-d na d`ta kiigm v`jugun.
 3 Dii ba d`habuudrn *Siyoon duur hɛn.
 T`jobla-d na d`tɔgr-v ka ta tɔra-v,
 4 na d`sohdgm vn sah-d bii membii
 n *vit vn hɛna-d tii ka ba lameɛgun. (*Bubga)
 5 Na d`si-v vn sokla bii membii,
 l`saa v`diila hɛm há jugun.
 6 Lee, v`di v`rafeedba jugun
 t`hoorm ka jahɾ vaara Saberma nɔngan.
Sangband sah-m-v vn bag bii membii!
- 7 Gwehŋa, mà miig na
Sangband kiiga hii dn bantg n lo huraant wii^z jugun,
 na d`ba d`leedgm-wu
 ka ba d`habuudrn sangbambiimn
 ka tuuna d`gemma há hɛn,
 hà ju jugun.
 8 Nidvolba lee,
 bà loŋl bá daaǵb
 ka figla bá hoodlɔɔra hɛn
 laa bá hooddeera hɛn.
 Ten lee, tii daaǵb figra t`Saberm Sangband jugun.
 9 Bee nan begdra bà lotr,
 ten lee, tii jɛhr tih t`nakpai jugun.
- 10 Lee Sangband, tɔrg t`huraa na
 há di há rafeedba jugun
 ka sug na há leedgm-t t`wen gbaama-v bii lee wen^{z!}

20.7 Dn bantg wii. Gweɛgu kú ba hebrmn kuu ba na Mesia, grɛekmn nii na Krista.
 20.10 ...ka sug na há leedgm-t t`wen gbaama-v bii lee wen. Wadvoliin ba na
 Leedgm-t t`wen gbaama-wu bii lee wen!

Bà seeŋa Sangband na d`tɔrg huraa,
há jum há rafeedba jugun21
(20)

- 1 *Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.
 2 Hoo, Sangband!
 Ven beel n gemmt
 ka sah huraa na há jum jugun.
 Tii kaa nii hɛn nyaaga kpaalaa ka haaw.
 3 Bii byenb nii hɛn da bag n hà kwɛɛwr,
 to-wu-b.
 Hɛn gbaam-v bii,
 ba kir na kpaɛ v`to-wu-b. (*Bubga)
 4 Biilm, tuuga-wu na
 v`kaawl hà jugun hɔm
 ka ligaa-wu sika mɔma degrga.
 5 Hà da gbaam-v neerm,
 v`to-wu-m
 n nmet n saa na
 há neermii hiidg kpaalaa.
 6 Jugun deb vn sir-wu bii
 hera na há hidr hohm.
 Jeenl-wu, há berŋ.
 7 Kaawla hà hɛn há neermii menmiin^z.
 Vn ba há man lee,
 l`ka sah-wu nyaaǵb kpaalaa.
 8 Biilm, huraa to Sangband há kwɛɛwr mend.
 Dii mɔmr sokhomb kulaa hà hɛn.
 Bii nan kpaɛ dama-wu huraantn.
- 9 Hoo, huraa!
 Nan mooga v`rafeedba mɛmba,
 hayenɛa mɔma nan kpaɛ feta v`nuhun.
 10 Vn nan rea vyen v`werii lee,
 bà bugd bugduf'.
Sangband kwɛɛwweerga kee kà vol-ba
 kà bogm dii-ba.

21.7 Kaawla hà hɛn há neermii menmiin. Baa bà bee bà ta fom na Hera há
 kit kaawlb b`bee kakehnan bii bilga.

- 11 Kee v` haadr bà buudm tant jugun
na buudrii daa teel nidba huuga.
12 Biilm, bà bagl na bà hee-v beḥgu,
bà maantr bayen n ka ba bee.
Bà nan kpaá bea felaf'.
- 13 Togra v` fiimi bá jugun.
Baa bà bidg kaawa
bà kaf kili.
- 14 Hoo, Sangband!
Ree v` gemmnt v` werii!
L` saa t` yuum ka gbu *janjali
ka nyoka v` gemmnt.

Homa ba kunyɔɔn ka la yuuma Sangband yumii

22
(21)

- 1 *Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan. Bà
yuuma-ka wo ban yuuma «*Tɔɔvɛtr feerb*» yumga lee^z.
2 Hoo, mà Saberma, mà Saberma!
¿ L` her lan vn vaa-ma^z?
¿ Ben kaa nnii vn bee-ma n voku?
Mà giida ηmεεga koḡb,
v` kpaá dah mà jugu.
3 Hoo, mà Saberma!
Mà hohl-v nyingu n muunu
ka kpaá vohaa,
v` kpaá leeda-ma.
4 Ven lee, ven n jah nnii Saberma.
Kada v` huraant jargan,
*Yisrafeel tiiba nyoka-v
ka kpaá saa.
5 Vii hen nnii t` yandaba nn da daag.

22.1 ...wo ban yuuma «*Tɔɔvɛtr feerb*» yumga lee. Gwɛtɛii kotod ba nigiiib.
Hebrm ba na *tɔɔvɛtr feerb jugun*. L` ba na baa bà bee bà hom na l` bahra
n yumga kiiga gonoogrt bà da mii-ka l` vuugun, volba t ka hum na l` bohoo
muunu renm gwɛt, bà ree na bà yuuma-ka l` wentra.

22.2 Gwɛtɛii ta ba Matewa 27.46, n ta Markuusa 15.34. Yeesua da gwɛt-t
dabragr hen.

- Bà da daaga v` hen,
v` rea-ba kuumn.
6 L` da yata-ba, bá hoh-v,
v` dahm bá juuni.
Vii hen nnii ban da daag
jiwhi kpaá kpal-ba.
- 7 Man lee, lag man nnii nida.
Man nnii jona.
Nidbee mɛmbee nima ka suu-ma.
8 Bá yuu-ma bee mɛmbee lahl-ma,
bà gbul bá juuni
ka sɔnaa mà kaa^z
ka bohoo na:
9 «Logra vyen v` to Sangband^z,
d` ree-v nan kuumn!
Ka d` sokla-v hom gobiint,
d` dah nan v` jugu^z!»
10 Hoo, Sangband!
Ven da ree-ma mà nya raawtn.
Ven da lo-ma hà hɔbn ka kpaá nigaa.
11 Ban da la ban meed-ma lee,
v` ba na mà Saberma.
Man red mà nya raawtn yelmaa lee,
bá taag-ma v` nufun.
12 Gwelha beḥgu ba nyoh',
hii kpaá kena na hà tɔrg-ma.
Hai, daa bem-ma n voku!
- 13 Mà rafeedba kpaḥ jah'.
Bà kaara-ma kaa kaa.

22.8 Nyaan Matewa 27.39, n ta Markuusa 15.29. Bá tonii-t n Yum109^{an}.25.
22.9a Logra vyen v` to Sangband! Greekmn bohoo na Hà logra hayen n to
Sangband.

22.9b Gwɛtɛii ta ba Matewa 27.43. *Yuudaa tiiba bermba da beda-t Yeesua
nɔngan hà ba dabragr hen.

Yu

- Bà boo naadaara^Z kodiir.
 14 Bà yahra bà noot mà hèn
 wo diidt nyia ka sadra bii.
 15 Mà kwegdi hitg mà hèn
 wo nyaalm ban fut mii.
 Mà togan ridwa rid rid.
 L`saa, mà kwæwr t bor mà ni
 wo yaarm nigntn.
 16 Mà lakwæen kparŋ waw^Z,
 l`saa, mà gelmga t naw.
 Doolg-ma tiŋan wo mà fetg kuum.
 17 H̄awad tiiba fonfonu kaadg-ma,
 bà kaadg-ma wo gwæi.
 Bà nyatr mà nifi n mà nakpai^Z.
 18 Mà kowhee mænfee yuln,
 maa mà bee mà kaal-fa.
 Mà rafeedba lee,
 bee geewa-ma turr.
 19 Bà raara taa mà dimt
 ka taaw t`hèn waari^Z.
 20 H̄oo, Sangband!
 Ln ba welee lee,
 hai, daa bæm-ma n voku!
 Ven nnii mà kwegdi,
 daan weem v`torg-ma!
 21 Ree-ma hoodjuuga noon!
 Ree-ma gwèhii nyintn!
 22 Sofidg-ma diidtii noon!
 Sofidg-ma kpamnaaghii hiili noon!

22.13 Naadaara. Hebrm wadgan ba na *Basaan domhahrkahm.

22.16 Mà lakwæen kparŋ waw. Hebrmba wadga mômgan boho na Mà kwegdi kparŋ waw. Gwætii ta ba Yohanæsa 19.28.

22.17 Bà nyatr mà nifi n mà nakpai. Hebrm wadii hiihin n ta grækm n siiriim wadkpeemiin ln ba nnii. Wadkpeemvoliin ba na: bà boowra mà nifi n mà nakpai. Hebrmba wadga mômgan gwætii kpañ wiinga.

22.19 Gwætii ta ba Yohanæsa 19.24. Ta nyaan Matewa 27.35, n Markuusa 15.24, n ta Lukaasa 23.34.

- Biilm, leedg-ma.
 23 L`saa na
 mà bohoom mà teelba v`gwæet,
 na mà nyokm-v bá door-v tiŋan bee kpaturun^Z.
 24 Nen vala Sangband nen,
 nyokm-n-d!
 Nen ba na *Yakooba buudm nen,
 nen nnii *Yisraheel tiiba,
 jeenlm-n-d n`mæmbee!
 Ta solm-n-d!
 25 Biilm, d`kpaa nima figm tia,
 d`kpaa nyaŋaa-wu h̄a kunyotŋun,
 d`kpaa gwidaa-wu kaawr.
 H̄an hoŋaa na d`torg-wu lee,
 d`hak.
 26 Welee kaa nnii man nyoka-d
 bá door-d tiŋan bee kpaturun.
 Bii man da fed na mà he bii,
 maa mà he b`jugun,
 ka h̄ena-d *vit
 bá vala-d bee nongan.
 27 Lee, mà hoŋ kunyotŋiiba
 bà di bà teg.
 Bá bag Sangband bee nyokm-d!
 L`ba na bá neer kakefnan.
 28 L`ba na nidba mæmba diilgm Sangband hèn!
 Baatee tia nmetgn d`jugun!
 Baaben tia door-d tiŋan!
 29 Biilm, Sangband hehl n huraant.
 Dii nnii tiga mæna berma^Z.
 30 Bá h̄ena neerm tant hèn bee,
 bá ju kasant bee,
 bá mæmbee nan dootaa-d tiŋan.
 Bá hoŋnta tiŋa bee,

22.23 Gwætii ta ba Hebrmba 2.12.

22.29 Nyaan Ln ree n werii 11.15.

- bá naanga ta kpañ tant fiɛn bee,
 bá mɛmbɛɛ nan gbafnta dind d`nɔngan.
 31 Saberma nan kpaa halwa ŋmɛɛfɛedba,
 hà nan kpaa halwa-ba waaga kiigan felaf'.
 Goona tiiba ba bà bɔfɔɔm Saberma gwɛɛt,
 baa bà bɔfɔɔm-t waaga ká kena kee.
 32 Kee faa há hɔmgu gwɛɛt ká bii.
 Hii ta hom dn her bii membii.

Sangband nnii kimthoma

23
(22)

- 1 **Daviida yumga.*
Sangband nnii mà kimta,
 mà nan kpaa halwa bii felaf'.
 2 Dii loo-ma kpamb
 mogwɛfɛɛt kan ba ree,
 na mà bɛm vohoorn.
 Dii kpañaa-ma
 ka ked-ma n bia kan ba ree,
 na mà kwiiŋlm mà nyunyuuu^z.
 3 Dii sahl-ma kwɛgdi.
 Dii kpañaa-ma hurhɔmu jugun,
 na d`hidr hohm.
 4 Ka mà la ked nyingu duura huuga fɛgt nii,
 fobɛfɛgu kpaa kuu-ma felaf':
 Dii mɔmr ba mà man,
 dii kpañaa-ma n d`hufu
 ka taaw mà hoodr n d`dabiir.
 Welee sahl-ma ŋmeenm.
 5 D`jul-ma kasant mà rafeedba nɔngan
 ka soñda-ma wo nidmɔmhii^z,
 ka sañ-ma daam
 l`hugla mà wombuga kef'.

23.2 Nyaan Ln ree n werii 7.17.

23.5 *Ka soñda-ma wo nidmɔmhii.* Hebrmn bɔfɔɔ na *ka soola mà jugun kpaam*,
 l`kotod na bà kɔrgu da soñda nidmɔmba ka soola bá jugun tlaar kpaam. Nyaan
 Yum92^{9an}.11 n Lukaasa 7.46.

- 6 Biilm, mà miil na
 d`ba d`fɛm-ma hɔmgu
 ka sokla-ma goor wo goor mà neermn,
 lee, mà neermn, maa mà kenm^z d`haarn kakefnan.

Bà maantra bayen na bà soñdg Sangband d`haarn

24
(23)

- 1 **Daviida yumga.*
Sangband hefl n tant
 n bii b`ba t`jugun bii membii,
 dii hefl n tant ment
 n nidba bá neer t`jugun bee mɛmbɛɛ^z.
 2 Biilm, dii hera tant,
 dii lo-t t`ka ba nyaalm jugun.
 3 ¿Wen nnii *Sangband* nn sañ huru
 na há kotg d`duur jugun
 hà jib d`habuudrn
 hà door-d tinani?
 4 Wii nnii hii há ba n hà kwɛɛwfeel wii.
 Hà fɛna want l`se jugun,
 Hà ba log hayen n tig gokaat want kwɛɛn^z,
 Hà ta kpaa foor gokaat hidrn.
 5 Wii nnii *Sangband* nn kee d`kaawl há jugun,
 d`biir-wu na hà ba hɔm,
 lee, d`dah há jugu.
 6 Welee tiwii nnii há bag *Sangband*
 wo *Yakooba nn da fɛna lee^z. (**Bubga*)
 7 Rawdr-n *Sangband* haar fiid noora,
 hee bee kakefnan!

23.6 *Maa mà kenm...* Wadkpeemvoliin ba na *maa mà goom...*

24.1 Gwɛɛtii ta ba Kɔrɛɛnt tiiba wad1^{9an} 10.26.

24.4 ...n *tig gokaat want kwɛɛn.* Baa bà bee bà ta hom na *daa bidg vyen n tiini wee.* Nyaan Matewa 5.8.

24.6 *Wo Yakooba nn da fɛna lee.* Hebrm wadkpeemii hirehiin n ta grɛɛkm n siiriim wadkpeemiin ba na: *hà bagl Yakooba Sangband.*

Rawdr-n-fa hà yafɾ wamm,
ka bo na huraa bee hà jibn!
Wii hefl n nyɔkb mɛmb.

8 « ¿ Wen nnii huraa há hefl n nyɔkb mɛmb wii? »
« Wii nnii Sangband, d' ba n gemmnt,
wii nnii hoodr wamta.»

9 Rawdr-n Sangband haar fiid noora,
hee bee kakefnan!
Rawdr-n-fa hà yafɾ wamm,
ka bo na huraa bee hà jibn!
Wii hefl n nyɔkb mɛmb.

10 « ¿ Wen mɔm nnii huraa há hefl n nyɔkb mɛmb wii? »
« Wii nnii Sangband,
wii nnii want ment Saberma,
wii nnii huraa,
wii hefl n nyɔkb mɛmb.» (*Bubga)

Sangband fɛn daaǵb^z

25
(24)

- 1 *Daviida yumga.
Sangband, mà kodla n vn.
2 Hoo, Saberma!
V` fɛn nnii man loɔ mà daaǵb.
Lee, he na jiwɛhi daa kpal-ma na
mà rafeedba daa lahm ka nyinwa
na bà diira mà jugun!
3 Biilm, biiba bá daag v` fɛn bee,
jiwɛhi nan kpa kpal-ba.
L` ba na biiba bá ror n v` nakpai kwɛɛn yem bee,
jiwɛhi nan kpal bee.
4 Hoo, Sangband!
Hɛ na mà miig v` huru!
Werii-ma-fu mà tagd-fu!
5 Kpaɸaam-ma v` gobiint huru fɛn!

25 Yumgankena gbeɸa tagda hebrm waari. Nyaan Yum9^{na}.1 n kwɛɛn gwɛstii.

Safm-ma rarm na ven nnii Saberma!
Ven nnii mà jugu daɸda.
Vii fɛn nnii man daag goor wo goor.

6 Hoo, Sangband!
Deedg v` soklhomb n v` hɔmgu jugun!
Welee beebii ba na manna n bn.

7 Lee, deedg mà fɛn,
ka kpa loɔ nɔmb
beɸgu man da her mà kaamn kuu
n mà gobaǵb man da fɛna bii jugun!
Hai, Sangband!
deedg mà jugun
ka figr v` soklhomb fɛn!
Ven nnii hɔmwu kpaalaa.

8 Biilm, Sangband ba hɔm ka ta ba sobb.
Wo dn ba welee mɛnguu lee,
d' ka weraa fubeɸtiiba huru
In ba na bá tagd huu,

9 ka kpaɸaa kunyɔɸtiiba
na bá tagd huru hú ba sobb,
d` weraa-ba dn sokla na bá fɛm bii.

10 Bii Sangband nn bag bii,
b` hugl n soklhomb n gobiint.
Hii há vala ka mad d` *tuurnt haglb wii,
wii soɸda welee hɔmguu.

11 Hai fo, Saberma!
¿ Lag ven nnii Sangband?
Waa-ma mà fubeɸhii!
Hi kpaɸ jah'.

12 Hii há vala Sangband wii,
d' ka weraa-wu huru In ba na há tagd huu.

13 Welee de, ¿ d` kpaɸ d` saa na
há neer lamɛɛgu nii?
¿ D` kpaɸ d` saa na
há yakii mad tant^z?

25.13 Nyaan Matewa 5.5.

Yu

- 14 D' ka tɔɔ d' kpeŋkpeŋgan gwɛɛt
biiba bá vala-d bee
ka ta weraa-ba d' tuurnt *bafɪb.
- 15 Hoo, Sangband!
Vii wee nnii man hɛl.
Biilm, ven beel v`ree-ma mà rafeedba kutukɔŋan.
- 16 Bidg v`nɔŋga n mà ween!
Geedg-ma n nɔnhɔmga!
Nyaana, mà ba mayen mà kunyɔŋun!
- 17 Kunyɔŋu hugl mà kwɛɛwrn,
ree-ma mà diila mɛnan!
- 18 Nyaan lan nnii man ba figmn ka ju kunyɔŋu lea!
Waa-ma mà bɛɬgu mɛngu!
- 19 Nyaana, mà rafeedba ba kɔdgu!
Ta nyaan na bá ni nyaɪl n man l' kpaɪ jaf'!
- 20 Hai, Saberma! Kiig mà hɛn
v`ree-ma bɛɬgun!
Vii man nnii man fohnta,
lee, he na jiwɪi daa kpal-ma!
- 21 Mà daaga v`hɛn,
ven beel v`mad-ma na
hii daa nyaan tiit na hà biir n mà hɛn
na mà daa riir n v`nakpai kwɛɛn.
- 22 Hai, Saberma!
Ree *Yisrafeel tigr d' kunyɔŋu mɛngun!

Nidhɔma seena Sangband ka daag na d' ba d' ree-wu bɛɬgun

26
(25)

- 1 *Daviida yumga.
Hoo, Sangband!
¿ Mà da kpaɪ n mà nifi n fi kwifɪr?
¿ Mà da ba lo mà daaɔb v`hɛnii?
Mà daaɔbii waa, ¿ b`damann?
Lee, yaa v`to-ma gobiint!

- 2 Hoo, Sangband!
Nyigii v`tarm-ma!
Nyigii mà sɔklb n mà diila mena!
- 3 V`sɔklhɔmbii ba mà nɔŋgan kutuuu.
Mà neermii mɛnmii figra v`gwɛɛt jugun.
- 4 Má n gokaat tiiba t' kpaɪ tiit.
Mà kpaɪ kad noora hɛrɛɪ tiiba man.
- 5 ¿ Hii nyin nyana-ma talmba kpaturu ni?
¿ Mà n hɛbbɛɪb tiiba t' ba tiitn?
- 6 Hoo, Sangband!
Mà nita mà nifi na l' werii na
mà ba n mà nyɔnyɔgm.
Lee, mà kaadg v`*vit dahɪa,
7 ka yuuma yumga ka seena-v na
ven hera ɪmɛɛgb,
ka ta kaal v`hoolgu ɪmɛɛgt mɛnt.
- 8 Hoo, Sangband!
Mà sɔkla v`haar,
v`haar vn go d' ni dii.
Mà sɔkla v`jeegu kan ba ree.
- 9 Hai! Daa hɛe-ma wo
vn hɛna fubɛɪtiiba lee!
Daa kuu-ma wo mann nidkuuda!
- 10 Bee lee, bɛɬgu nyihii n ban
kakeɪnan n bà nyakakpɛɪri.
Bá nifi t hugl n liɔɪyaada.
- 11 Man lee, maa mà neer n mà nifi n fi kwifɪrii.
Lee, nyaan mà figm
v`dah mà jugu!
- 12 Maa mà jɛɪr tiɪ mà nakpai hɛn.
Maa mà seeɪm Sangband na
d`hera ɪmɛɛgb,
bá tia d' hɛn bee kpaturun.

Hɔma daaǵb kpaɥ damb

27
(26)

- ¹ *Daviida yumga.
Sangband nnii mà wiinga n mà jugu daɥda.
Mà ta kpaá sol hiiwu fobefgu felaf'.
Sangband nnii mà fohntlanja.
Hii ta kpaɥ hà jalg-ma.
- ² Nidtalmba wen vida mà jugun
na bà sadr-ma,
bee mɔmba,
mà kuudbee
n mà gwɛɛt tiibee,
bà dadwa n lotr.
- ³ Ka tawdba fonfonu t la kaadg-ma,
mà kwɛɛwr kpaá to felaf'.
Ka bá la gbuhdg-ma hoodrii,
maa mà la bɛm mà sɔklbn.
- ⁴ Bii byen n jaɥ nnii man gbaam Sangband.
Bii nnii na mà neermii menmiin,
mà neer Sangband haarn.
Bii nnii man bag kpaalaa.
Welee lee, mà lɛm dn ba hɔm lee,
ka hɔd d' haarn na d' leedg-ma,
- ⁵ ka sug na goor bɛɥgu nn kee kù lor mà hɛn dii,
d' kpɛɥdr-ma d' fint kwɛɛn,
d' lo-ma d' haar gɔɥlgan,
d' dewlg-ma duur jutantjan,
hii kpaɥ hà vɔɥdg-ma ree.
- ⁶ Gwɛɥɥa lee, mà vii mà jugu
mà rafeedba bá kaadg-ma bee jugun.
Maa mà saɥm-d *vit d' haarn,
maa mà viim noor
ka yuuma-d yumii ka gbu *janjalu.
- ⁷ Hoo, Sangband!
Kewlg mà hoft!
Hai ho! Geedg-ma n nɔnhɔmga v' leedg-ma!
- ⁸ L' bɔɥɔɔ-ma v' ret na beda na:

- Bá bagm-v!
Biilm, Sangband, v' mɔm nnii man bag.
- ⁹ Daa kpɛɥdr-ma v' nɔnga!
Man nnii v' ɥmɛɛfeeda.
Daa voo-ma n kwɛɛwweerga!
Ven nnii mà tɔrgta,
lee, daa nyab mà man!
Saberma, ven nnii mà jugu daɥda,
lee, daa vaa-ma!
- ¹⁰ Ka mà sawu n mà nya bá la vaa-ma,
Sangband, ven lee, vii soɥdg-ma.
- ¹¹ Hai, Sangband!
Werii-ma v' huru!
Kpaɥaa-ma hurhɔmu hɛn na
mà rafeedba fɛda-ma!
- ¹² Daa heɥ v' loɔlg-ma mà kuudba kutukjan!
Gokaat tiiba vidg mà jugun n ka ba talmt hɛnt.
- ¹³ Gwentahaa, hoo, Sangband!
Mà ba n tiim na
mà nan ba mà nyaan v' hɔmgu
ka nyi ba tantntina hɛn.
- ¹⁴ Daagm Sangband hɛn!
Daa liguum, jum kwɛɛwr!
Biilm, daagm Sangband hɛn!

Bá joblm Sangband ka ta seenja-d na d' soɥdg seenjb!

28
(27)

- ¹ *Daviida yumga.
Hoo, Sangband!
Vii man nnii man fohnta.
Vii mɔm nnii man hoɥ.
Daa nyɔdm v' tobɥa!
Daa hen!
Ka v' hen,
mà bɛm wo kpiir há door bilun wii.
- ² Kewlgm-ma mà wen mɔɔ ka jobla!

Kewlɔm-ma mà wen bida n v`ween,
v`jeegu mòmgu kan ba ree,
ka via mà nifi n faaga^z
ka seenja-v.

³ Daa hee-ma wo vn hɛna bá kpaá vala-v bee lee!
Daa ɔg-ma wo talma!
Bà seenja bà nidtaaba hom,
gwentahaa, bà ni mool.

⁴ H̄ee-ba beɣgu l`magr n ban!
H̄ee-ba l`magr n bii ban her bii!
ŋmɛlg-ba bà fiimu ban teewr huu!
To-ba bà ɣmɛɛgb fat^z!

⁵ Bà kpaá ɔɔ nɔmb Sangband ɣmɛɛgt hɛn,
dn hɛna n d`nufu bii kpaá bɔhɔɔ-ba lii.
Ln ba welee lee,
d`kpaɣ d`mɛɣ-ba,
d`ba d`vu-ba.

⁶ Sangband hera ɣmɛɛgb.
Biilm, d`kewla-ma mà wen mɔɔ ka jobla.

⁷ Sangband nnii mà kwɛgdi.
Dii kewra mà hɛn,
maa mà daagm d`jugun.
D`tɔra-ma kpaalaa,
tii kaa nnii man ba mà nyinum.
Maa mà yuum-d yumga,
ka jahra-d.

⁸ Sangband sahl d`tigr kwɛgdi^z.
Dn bantg n lo na huraa wii,

28.2 *Ka via mà nifi n faaga.* Da Yuudaa tiiba seenb hɛb nnii. Nyaan Yum63^{gan}.5, n 77^{gan}.3, n 88^{gan}.10, n 119^{gan}.48, n 134^{gan}.2, n 141^{gan}.2, n 143^{gan}.6, n ta Timotea wad1^{gan} 2.8.

28.4 Nyaan Timotea wad2^{gan} 4.14, n ta Ln ree n werii 22.12.

28.8 *Sangband sahl d`tigr kwɛgdi.* Hebrm wadii hiihin n ta grɛɛkm n siiriim wadkpeemiin ln ba nnii. Hebrmba wadga mòmgan ba na: *Sangband nnii bá kwɛgdi.*

d`gaa beɣgu hà jugun,
hii kpaá bea na hà hee-wu bii.
⁹ H̄oo, Sangband!
Daf v`tigr jugu!
Ten nnii v`bii hɔmb.
H̄ee-t homgu!
Kiigm t`hɛn kakehnan!

Sangband gwɛɛla saagan

29
(28)

¹ **Daviida yumga.*
*Sangbambiiimn tiiba nen,
jeenlm-n Sangband!
Jeenlm-n Sangband na
d`ba n gemmnt,
na d`ta ba jeegu!
² Jeenlm-n Sangband
ka via d`hidr n faaga!
Door-n Sangband tiɣan
ka fidr dimt ln gbaama tii^z!

³ Sangband noor, wuui!
D`dama n nyaamn.
Saberma ba hà jeegun,
hà hɛna toɣu gbuh.
Sangband ba nyabermm faaga.

⁴ Sangband noor, wuui!
¿ Gemmnt tet welee?
Sangband noor, wuui!
Huraant mɔmt nnii.

⁵ Sangband noor, wuui!
D`kahl *tibermt.
Sangband fooga Libaan duurn tibermt.

⁶ D`nyamra Libaan duura
hà kugt forwa wo naabia

29.2 ...*ka fidr dimt ln gbaama tii.* Baa bà bee bà ta fom na d`wen weraa d`wiinga. Nyaan Yum96^{gan}.7-9.

- ka ta nyamra Siryoon duur^z
d` kugt forwa wo kpamnaabiir.
- 7 Sangband noor, wuui!
D` hena bogm forwa.
- 8 Sangband noor, wuui!
D` ta hena kpamkparmgu defra.
Sangband hena Kadeesi kpamkparmgu^z defra.
- 9 Sangband noor, wuui!
D` hena feeri maad^z,
D` rahdra raanin tiit vaara.
Lee, d` haarn,
I` mɛngu bɔhɔɔ na:
«Bá jeenjlm Sangband!»
- 10 Nyaalm nn da waal tant lee^z,
Sangband ba huraantn.
D` ba d` bɛm t` ni kakehnan.
- 11 Sangband ba d` haɪlgm d` tigr.
D` ba d` kaawlm d` reba jugun
ka sah-ba nigigu.

Sangband tɔran, bá nyɔkm-d!

30
(29)

- 1 *Sangband haar jiblgm yumga. *Daviida yumgan.
- 2 Hoo, Sangband! Maa mà bakrm-v.
Biilm, ree-ma kuumn,
ba saa na mà rafeedba lahm-ma.
- 3 Hoo, Sangband!
Hai, mà Saberma!
Mà mɔɔ ka hoh-v na v` tɔrg-ma,
v` gbaad-ma.

29.6 *Siryoon duur.* Bà ta hohɪ duuri na *Hermoon duur. Da *Yisraheel faagan faanu nii.

29.8 *Kadeesi kpamkparmgu.* Bà hohɪ kaalai kod welee. Hidrii kɔtɔd nii na kaalanɔbɛhga. Nnahreen ba na kpamkparmgu kú ba *Yisraheel kwɛɛn kuu.

29.9 *D` hena feeri maad.* Volba kaala na d` hena tibermt defra.

29.10 *Nyaalm nn da waal tant lee, ...* Biiba fuma na nyaalm m` ba n faagan mii faaga tant reem man.

- 4 Hoo, Sangband!
Ven ree-ma tigrba man.
Mà nakpai da jibaa bilun
v` la sahm-ma neerm.
- 5 Nen, nen ba na Sangband reba nen,
yuum-n yumii ka gbu *janjali!
Seejɛm-n-d na dii hera ɲmɛɛgb!
Deer-n na dii nii buuda!
- 6 Biilm, d` kwɛɛwweerga kpaa hiida felah'.
L` ba na d` homgu lee,
kuu bee kakehnan neerm mɛnmn.
Há jibaa jabr ka kuum wii,
hà ror hateekwɛɛn ka buba bubii.
- 7 Man lee, mà da ba mà soklbn
ka bɔhɔɔ mà nyeetn na:
bii nan kpaa bea b` dam-ma felah'.
- 8 Hoo, Sangband! V` homgu ni
da haɪlg-ma wo dubermr diir,
gwentaɪ, fohnt-ma v` nɔnga
I` sahm-ma fobehgu.
- 9 Hoo, Sangband!
ven nii man hoh.
Hai, mà berma!
Hèe-ma homgu!
- 10 Ka má kpi, ¿ v` way bee?
Ka má jib bilun, ¿ v` way bee?
Há kitg tant wii waa,
¿ hà ba hà bee hà ta jahrm-v?,
¿ hà ba hà bee hà faam na mada v` gwɛɛt?
- 11 Hoo, Sangband!
kewlg-ma v` hee-ma homgu!
Hai, Sangband!
Daan v` tɔrg-ma!
- 12 Ven lagii mà kurɔfgɔt n habara,
ven gbentg mà kurɔfgɔdimr
n fid-ma kasant tuku.

- 13 Tii kaa nnii man ba mà yuum-v yumii
ka gbu *janjalu n mà kwæwr mënd.
Mà kpañ mà kad kpof!
Hoo, Sangband!
Ven nnii man door tiñan.
Maa mà jahrm-v kakeñnan.

Tarmb n daağb

31
(30)

- 1 *Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.
2 Hoo, Sangband!
Vii man nnii man fohnta,
l' daa saa na jiwfi kpal-ma didii!
Ven hëna l' mënguu wo ln gbaama lee,
lo-ma nan homlaja^z!
3 Lo tobr n mà ween,
daan weem v`ree-ma kuumn!
Bëm na fohntlaja na maa fohm kan, l' dah mà jugu!
Bëm na kaalaja hii jeena kan kpañ hà bee hà jib
ree!
4 Biilm, ven nnii mà fohntlaja,
kaalaja hii jeena kan kpañ hà bee hà jib ree.
Bëm mà kimta!
Kpañaam-ma, lee, v`hidr hoh!
5 Ree-ma kutukja ban fëd-ma fohm gan keen!
¿ Lag ven nnii mà fohntlaja?
6 Mà taagaa mà neerm v`natadn^z.
Mà miil hom na ba v`dah mà jugu.
Hoo, Saberma!
Ven nnii Sangband,
mag na bá tiim v`hën.
7 Biiba bá door boga tiñan bee lee,
mà kpaa sokla-ba felaf'.

31.2-4 Vugi 2-4 ta ba Yum71^{an}.1-3, bii t rotg kan jah'.

31.6 Gwæetii ta ba Lukaasa 23.46. Yeesua da beda-t dabragr hën.

- Bá jagjagtii ba yem.
Hoo, Sangband! Maa daağb ba vii hën.
8 Maa mà ham ka nyaaga v` soklhomb kaa.
Biilm, mà da ba figmn, v` yum,
mà da ba himafrn, v` miig.
9 Ba log-ma n to mà rafeedba,
vii n jehl-ma mà nakpai hën, mà vohoon.
10 Hoo, Sangband!
Nyaan mà figm!
L`fiid-ma,
kuumb jomlg-ma,
mà ba figmn mà menwii.
11 Mà neerm dif kunyõñun,
mà buusja binfee menfee.
Mà kwegdi gwifda mà fubehii kaa^z.
Giilb biib ta kpañ-ma.
12 Mà rafeedbee membee bugdra-ma suut,
l`gwëda n kwëen n mà huugan tiiba.
Mà sahl mà tuurmba fobefgu.
Bá mii-ma bee sol-ma,
bà yul-ma n huru n solm n fohnt.
13 Bà hõñ n mà hën, bá diilan ba na mà kpiiran.
Mà kitg bá nõngan sumbefgu ban vaa kuu.
14 Bà nyeera taa mat na
mà sahl mà kpama tiiba fobefgu.
Bà homra n taa n lo na baa bà weedg-ma.
15 Hoo, Sangband!
Maa daağb ba vii hën
ven nnii mà Saberma.
16 Mà neermii menmii ba vii nufun.
Ree-ma mà rafeedba n bá bag-ma bee nifin!
17 Miil hom na man nnii v` ñmæfheeda,

31.11 Mà fubehii kaa. Grækm n siirim wadkpeemiin ba na mà kunyõñu kaa.

- lee, geedg-ma n nonhɔmga
v`dah mà jugu v` soklhɔmb kaa!
- 18 Hoo Sangband!
¿Lag ven nii man hoh?
L`daa saa na jiwfi kpal-ma!
Hí kpal talmbee
l`hu bà noora hɛn
bà hohnt tinrba man!
- 19 L`ba na l`mud bà gokaat gwiit hɛn.
Bà bɔhɔɔ hɔmba gwɛɛt bɛhgu,
ka gwɛɛla ka kpaɔ vala nidba,
ka weraa bayen, ka nima volba.
- 20 Hoo, v`hɔmgu kpaɔ tinaɔ,
kpeɔdra-ku biiba bá vala-v bee,
tɔɔ-ku bá fohnta v`man bee baaben tia niinin.
- 21 Kpeɔdra-ba v`man,
bá ka ba vokun n nidba diilbɛɔa.
Kpeɔdra-ba v`sukun
nobɛɔa t ka kpaɔ taaa-ba.
- 22 Sangband, ven hera ηmɛɛgb!
L`da fiid-ma rena n rena,
v` soklhɔmb ba hɔm,
b`hera-ma hoolbermgɔ.
- 23 L`da haamra-ma yem
má ka diila na
l`borii-ma v`niinin.
Lee, v`la fom mà jobla
mà wen da mɔɔ na hii kpaɔ rii lee wen.
- 24 Sangband reba-n, soklm-n-d!
Sangband kiiga bá mad d`gwɛɛt bee hɛn
ka ta faad bá weraa bayen bee n yaft.
- 25 N`membee,
nen, nen welaa n Sangband nen,
daa liguum-n,
jum-n kwɛɛwr!

Fubɛhii bɔhɔɔb n hì waam lamɛɛgu

32
(31)

- 1 *Daviida yumga. Yumhɔmgan^z.
Lamɛɛgu tii nii
nid ln kp̄ii há hɛbbɛhb
n waa há bɛhgu wii^z.
- 2 Lamɛɛgu tii nii
nid Sangband nn kpaɔ log na
há koh̄l bii wii.
Lamɛɛgu tii nii
nid há kpaɔ hogla wii.
- 3 Mà wen kpaɔ bɔhɔɔ mà fubɛhii,
buusɔb t ka giid-ma goorii mɛndii.
- 4 Na muunu n nyingu
Sangband gbul l`giid-ma
wo tun̄kparm̄gan moogu. (**Hin̄hiin̄b*)
- 5 Lee, Sangband, mà beda-v mà bɛhgu.
Mà ba fohnt-v mà hɛbbɛhb.
Mà beda na mà koh̄ln.
L`ba na mà miig welee v`nɔngan.
Ven lee, vii kp̄ii mà bɛhgu,
l`hoh̄l mà giidm n tin̄ja. (**Bubga*)
- 6 Tii nii, há nawr n vn wii,
l`nn bɛm na há door-v tin̄jan
há wen miigaa na há koh̄ln^z.
Lee, ka bɛhbermgɔ kuugu nn kenmaa,
kù kpaɔ kù taan-wu.
- 7 Ven nii mà fohntlan̄ja.
Kpeɔdra-ma na
bɛhgu daa taan-ma.
Mà fetg kpaalaa.
Hɛna nyaaḡb ηm̄ɛi kaada-ma. (**Bubga*)

32.1 *Yumhɔmgan*. Gwɛɛtii kotɔd ba nigiiib. Volba fuma na *diilan*.

32.1 Vugi 1b-2 ta ba Roomaa tiiba 4.7-8.

32.6 *L`nn bɛm na há door-v tin̄jan há wen miigaa na há koh̄ln*. Grɛɛkm wadkpeem̄gan ln ba nii. Hebr̄m̄ba wadga mɔm̄gan ba na *l`nn bɛm na há door-v tin̄jan l`wen gbaama lee wen*.

- 8 Beda na ba v`werii-ma rarm
v`ta werii-ma huru
In ba na mà log fuu.
Na ven nnii mà rarm safda.
Na ba v`lɔɔm mà fɛn nɔmb.
- 9 Na mà daa bɛm
wo deer laa boŋɔ.
Welee dɔmii kpaɔ mi huru.
Bà lɔɔ m`noon koŋu le,
m`ka vala-v².
- 10 Kunyɔŋu kɔd hɔda talmba.
Biiba bá daag Sangband fɛn bee lee,
d`kaada-ba n d`sɔklhɔmb.
- 11 Hɔmba-n, nyaagm-n!
Ham-n Sangband bina!
Kwɛɛwfeel tiiba-n,
bubm-n bubii!

Bá nyɔkm tant reeta! Bá nyɔkm jugu dahda!

33
(32)

- 1 Nen, nen door Sangband tiŋan hɔm nen,
yuum-n-d yumii ka buba bubii!
Kwɛɛwfeela tiiba nen,
nen mag na n`nyɔkm-d.
- 2 Jafɛrm-n Sangband ka gbu tab!
Yuum-n-d yumii ka gbu *janjali!
- 3 Yuum-n-d yumkwɛɛlga!
Gbum-n-d bina hɔm ka via baŋgu!
- 4 Biilm, Sangband gwɛɛt ba sɔbb.
Dn fɛna bii mɛmbii weraa na
d`mada d`gwɛɛt.
- 5 D`sɔkla bii b`ba hɔm n bii b`ba b`se jugun bii.
Tantii mentii wayaa n Sangband sɔklhɔmb.

32.9 ...m`ka vala-v. Biiba huma na *bii t ka ba taan-v*.

- 6 Sangband da gwɛɛl gwɛɛgu kuyengu
n ree sangbambiim
n bii b`ba m`ni bii mɛmbii.
- 7 D`kpoŋl nyaamn nyaalmii mɛnmii kaalanjengan
n ka mad-m kan wo d`lo-m d`buugun.
- 8 L`ba na tant fɛn tiibee mɛmbee valgm Sangband,
na kɔrgun nidba mɛmba solm-d.
- 9 Biilm, d`gwɛɛla bii t rɛn,
d`saŋm wad blaŋb t ka bee.
- 10 Sangband kohla tiga diila.
D`lakla hà tiiba nn lɔɔ na bà fɛ bii.
- 11 Sangband diila lee,
fɛe bee wai mɛniin.
Dn lɔɔ na d`fɛ bii,
bii kpaɔ lagaa felaf'.
- 12 Lamɛɛgu tiiba nnii
bá tigr log Sangband na bá tiib bee.
Lamɛɛgu tiiba nnii
dn bantg na d`tigr bee.
- 13 Sangband geedgna ka ba sangbambiimn
ka yu nidbee mɛmbee.
- 14 D`luuna nɔmb tant fɛn nidba mɛmba jugun
ka ba d`huraant jargan.
- 15 Dii mɛfɛra baaben tia kwɛɛwr.
D`nyila bii nidba nn fɛna bii mɛmbii.
- 16 Lag huraa tawdhiinu saa hà ju jugun.
Lag ta wamta kowr saa hà feta.
- 17 Ka hii fiŋr deer fɛn na hà yuunŋ yatgm,
l`nan si-wu kwɛɛwweerga.
Lag dii kwɛɛgdi beel l`saa na há fetg.
- 18 Gwentafaa, Sangband nɔmb ba biiba bá vala-d bee
jugun,
b`ba biiba bá welaa n dn bee jugun
d`sɔklhɔmb kaa,

Yu

- 19 na l'nan ree-ba kuumn,
na welee nan si-ba neerm kɔm vuugun.
- 20 T`welaa n Sangband
na dii tora-t, na dii kewra t`hen.
- 21 T`kwεεwa ba nyaagbn dii kaa.
D`ba n dyen.
Ta dii jugun nnii tn figr.
- 22 Hoo, Sangband! T`welaa n ven n jah'.
He na v`soκlhomb bεm t`jugun!

Sangband ree-ma kuumn

34
(33)

- 1 *Daviida yumga. H̄a da ηmeera na h̄a tiln, huraa
H̄abimεεlεka t voom-wu h̄a nyab n san n kudm
yumgankena^z.
- 2 Maa mà nyɔkm Sangband kakehnan,
maa mà la seej̄m-d na
dii hera ηmεεḡb kakehnan,
- 3 maa mà faam d̄ h̄omgu dn h̄ena kuu.
Lee, kunyɔntiiba nn ba bà kewii welee lee,
bà nyaagm.
- 4 Hewl-n mà h̄en t`nyɔkm Sangband!
Tn laglg-n t`kolg Saberma hidr n faaga!
- 5 Mà seen Sangband, d`hom n man
n ree-ma bii b`da sah-ma fobεhgu bii mεmbii nufun.
- 6 Lee, log-n n`daagb n`figlg Saberma h̄en!
Lee wen, n`bεm lamεεgun,
h̄a nan kpaa kɔh̄da-n felah',
jiw̄hi nan ta kpaa kpal-n.
- 7 Kunyɔntia hohaa Sangband, d`hak
n ree-wu kunyɔntu han da ba kuun.

34.1 Bà hofl *Filiistmba huraahii na *Hakiisa*. *H̄abimεεlεka* da kpañ na nida hidmɔmr̄n. L`boo da Filiistmba huraamba hidkɔkmkaf̄rn. Yumgee gbeha tagda hebr̄m waari. Nyaan Yum9^{9an}.1 n kwεen gwεetii.

- 8 D`*tumta kiiga h̄a vala-d wii jugun
ka rea-wu kuumn.
- 9 Lo-n n`daagb Sangband jugun
n`nyaan lan nnii dn ba hom lea^z!
Lamεεgu tii nnii h̄a fofnta d`baku kwεen wii!
- 10 L`ba na biiba Sangband nn heh bee valgm-d!
Bà vala-d bee nan kpaa halwa bii felah'.
- 11 L`kena n h̄em na
diidgu mɔmgu^z haluu kù diit,
kɔm kuu-ku.
Gwentah lee,
l`kpañ welee n bà tagd Sangband huru bee,
bee nan kpaa halwa bii.
- 12 Nen kpεl̄ŋa mà man nen
n`mεmbee, kewlg-n n man,
mà werii-n
lan nnii ln ba na n`valgm Sangband lee!
- 13 H̄ii h̄a sɔkla neerm
ka bag na h̄a neerm bεm hom wii^z,
- 14 l`ba na h̄a miig h̄a gelmga madm,
h̄a daa bɔh̄ɔɔm gokaat,
- 15 h̄a gwid bεhgu kaawr h̄a neermn,
h̄a h̄em h̄omgu n jah'!
L`ba na h̄a nakiim h̄a ni na
h̄a neer nigiiḡun n baaben tia.
- 16 Sangband loɔ nɔmb d`reba jugun
ka haka bà wen hoh-d lee wen,
- 17 Biiba bà ba bεhgu bee lee,
Sangband gwidaa bee kaawr
ka h̄ena na h̄ii daa deer bà jugun
bà kuum kaann.

34.9 Nyaan Fetra wad1^{9an} 2.3.

34.11 *Diidgu mɔmgu*. Grεεkm n siiriim wadkpeemiin ba na *kwεgdm tia mɔma*.

34.13-17 Vugi 13-17 ta ba Fetra wad1^{9an} 3.10-12.

- 18 Sangband nn hefi bee lee,
bá wen hofaa-d,
d' hak n ree-ba bá kunyɔŋu mɛngun.
- 19 Bá wen bɔraa daaǵb n ka kpaŋ n ŋmeenm lee,
Sangband t ka ba bá man ka rea-ba beŋgun.
- 20 Sangband reba lee,
bà mugaa n ka ta ba kunyɔŋun n figmn,
gwɛntaŋaa, d' rea-ba welee mɛmɛnguun,
- 21 D' kiiga bá hɛn,
d' kpaá saa na
beŋgu kuugu di bá jugun felah' z.
- 22 Gwɛntaŋ, talmba lee,
bayen bà talmt nan kua-ba,
l' saa, bá nyaŋaa d' reba bee lee,
d' daraa bee tobha.
- 23 Sangband kiiga d' ŋmɛɛheedba hɛn
ka soŋda nidba mɛmba bá kena d' man
na bà yuun fohntlaŋa bee.

L`ba na Sangband ta tulɔ hoogu bá tula-ma hoogu bee!

35
(34)

- 1 *Daviida yumga.
Hoo, Sangband! Ta tulɔ hoogu
bá tula-ma hoogu bee!
Ta tam hoodr bà taaw-ma hoodr bee!
- 2 Log v`dawan!
Vidg v`daan v`tɔrg-ma!
Log want t`ba t`kewr mà hɛn tii!
- 3 Jaŋr v`baanga ka mad v`baalad hɔm na
v`n bá dɛɛr-ma bee n`taŋ!
Doolg mà kwɛɛwr
ka bɔhɔɔ-ma na ven nnii mà jugu dahda!
- 4 Bá bag na mà bɔr bee,
l'ba na jiwfi kpal-ba

34.21 D' kpaá saa na beŋgu kuugu di bá jugun felah'. Hebrmn bɔhɔɔ na
d' nan kpaá saa na há kowr diir weeg felah'. Gwɛɛtii ta ba Yohanɛɛsa 19.36.

- l' kohl bà hida!
Bá lo na bà hee-ma beŋgu bee
l' hoflg-ba n tiŋa bà kah kili!
- 5 L`ba na bá kitg lɛlgu fiam nɔngan,
l' saa, Sangband *tumta haadr-ba!
- 6 Bá huri bɛm nyeet ka ba halmt
l' saa, Sangband tumta dee-ba!
- 7 Biilm, bà fɛda-ma kutukŋa,
mà ba kohl bii.
Bà tiira-ma vadb,
mà ba kohl-ba n bii.
- 8 Lee, beŋbermgɔ lor bá jugun
l'ba bafɩ-ba!
Bá loodr kutukŋa ban fɛd-ma keen!
Biilm, l'ba na beŋbermgɔ lor bá hɛn bà kpiidr z!
- 9 Lee, mà weluum ka haaw
na Sangband dahra mà jugu,
l' tɔrg-ma.
- 10 Lee, mà bɔhɔɔm mà bilmrii na:
«Hoo, Sangband! V`rehdra kpaŋ rii.
Ven rea gigdm tiwu kwɛgdɔba niŋin.
Ven rea kunyɔŋtiwu bawdba niŋin.»
- 11 Gokaat tiiba vidg n ka tula-ma hoogu.
Bà gbaama-ma gwɛɛt,
tiit man kpaá mi tii jugun.
- 12 Maa hera hɔmgɔ,
bee t ka nyɔh mà noon bint.
L`saa-ma mayenwu ligah'.
- 13 L`ba na weem,
ka bà ni hii ba n beŋii,
maa t ka fogla mayen ka kir diit,
ka seena hà hɛn n jah' z,

35.8 L`ba na beŋbermgɔ lor bá hɛn bà kpiidr! Siiriim wadkpeemgan ba na bá
loodr taa hɛn vadgu ban tiir-ma kuun.

35.13 ...ka seena hà hɛn n jah'. Gwɛɛtii kɔtɔd ba nigiiib. Volba fuma na mà
seenb da ŋmɛtɔna mà jugu [na Sangband ba soŋdg-b].

Yu

- 14 wo l`biir na mà teelfhiin.
Má ka yofhwa ka fɔgr mayen
wo mà fogla mà nya.
- 15 Bee lee, ka maa t famtg,
bà kpogl taa n ka laf.
Yemtiintina!
Mà kpaá mi tlaft rii^z.
T`kpaá saa mà fɛn gobeft bɔfɔɔb.
- 16 T`lahl-ma kpaalaa
t`duuma t`nyina n man.
- 17 Hoo, mà Saberma!
¿L`kpaá bɔfɔɔ-v liin?
¿Kakefnan tedaa nnii
vn ba v`bem kpamga
ka geewa geewuf?
Hai! Daf mà jugu na
bà kpaá fɛna-ma hɔm.
Ree-ma diidntina nootn!
- 18 Lee, mà jahrm-v
ka nyoka-v kpaturbermun,
nidfigm kan kpogla taa na
m`door-v tinjan ree.
- 19 Bá bag-ma ka nyaftaa-ma yem bee,
¿mà kofl-ba n biin^z?
L`ba na bá saa-ma lafm,
bà saa-ma nanjoi taardb!
- 20 ¿Bá nooran ror gohɔmt tiit mɛf?
Bà lagaa n kɔrgun kwɛɛwhaala tiiba ka gbahr.
- 21 Bà yahra bà noot mà fɛn
ka bɔfɔɔ na:
«Hahaan! T`togd-wu.»
- 22 Hoo, Sangband!
Ven de,
¿vii ta ba nyaann?

35.15 *Mà kpaá mi tlaft rii.* Volba fuma na T`koora kpaab mà jugun mà lifr.
35.19 Gwɛɛtii ta ba Yohannɛsa 15.25.

- Daa hen!
Hoo, Saberma!
Daa bɛm-ma n vɔku!
- 23 Mà Saberm Sangband!
Himtg! Vidg!
Hai, yaa mà yaagu!
Teew mà kaa!
- 24 Hoo, Saberm Sangband!
Ven beel sobb,
teew mà kaa!
He na bá saa-ma lafm!
- 25 Na bá daa bɔfɔɔm n bà ni na:
«Haya! T`nn bagm bii mɔmb nanaf'.
T`vola-wu gbif'!»
- 26 Bà nyaaga n maa kunyɔɔɔ.
L`ba na jiwfi kpal-ba,
l`kofl bà hida!
Bà nima-ma na l`jeenlm-ba.
L`ba na bá suu-ba
l`hoflg-ba n tinja kpaalaa!
- 27 Lee, biiba bá miig na
mà ba n gobiint bee lee,
bá bɛm nyaagbn ka buba bubii,
bá bɔfɔɔm ka kpaá saa na
Sangband nnii berma!
Na dii bagl d`ɛmɛfheeda hɔmgu.
- 28 Man lee, maa mà nyɔkm-v goor wo goor
ka faa na ba sobb.

Nida fubɛhga n Sangband hɔmgu

36
(35)

- 1 Sangband ɛmɛfheed *Daviida yumgan. Kà ba
yumyuumtba berma wadgan.
- 2 Fubɛhga ba talma kwɛɛwrn
ka saf-wu diilbɛfa.
Welee ba hà jiiimn.
Wii nongan, na fii biir na

Yu

- hà sol Sangband fobefguu,
l' ka kpaà bôhòò wiiwu lii.
- 3 Hâ hogla hayen,
l' ka bee-wu n gemm
na há bee hà miig hà befgu^z
hà kir-ku.
- 4 Gokaat n talmt n jah ror há noon.
Wii nongan,
hômgu heb ba na joojoont nii.
- 5 La hà fiigu hen,
befgu heb gwætn han diila.
Hâ kôtg befgu huru,
hà kpaà kôhda befgu heb.
- 6 Hoo, Sangband! Hugl n sôklhomb
ka mad v' gwæst.
Welee kpañ n faanju
wo sangbambiim nn ba lee.
- 7 Ba sôbb ka yaa wo ln gbaama lee.
Bii kpaà feta v' nufun.
La duur d' yatg vógr dii jugun
laa mina nyaam m' yatg kilmgu mii kwæen
v' yaagu ba kan.
Hoo, Sangband!
Tora nidba ka lagaa n dóm meñ'.
- 8 Hoo, Saberma!
V' sôklhomb kpañ kεmlb.
Nida fohma v' kwæen
wo kôrbít fohma t' nyaña bagt kwæen.
- 9 Bà jul dihómt ka tog v' haarn
ka ta nyi d' ni dahómm
m' kulaa wo kol.
- 10 Biilm, vii man nii neerm bilga nn bee.
Ven nii wiinga.
Kee wiira le, t' neer.

36.3 Gwæstii ta ba Roomaa tiiba 3.18.

- 11 Biiba bá mii-v
ka ba n bà kwæwfeela bee,
v' sôklhomb n ta v' gwæst madm
bεm bá man kakefnan!
- 12 Talmba n bá weraa bayen bee lee,
he na bá daa bee bà taan maa
bà dee-ma!
- 13 Hahaan, tii nii!
Bá hεna befgu bee,
bà lodan n tint.
Bà kpañ bà bee bà vidg felah'.

Nidhómhii diila b' nan kena hóm̄ba n befba l' jugun bii hen^z

37
(36)

- 1 **Daviida yumga.*
Daa hεm kwæwweerga n bá hεna befgu bee!
Ka l' la ked-ba n hóm, v' niini daa moom n ban!
- 2 Bà kpañ bà hiidg.
Bà boo moogu kú rεna kuu.
Bá wen gita-ku yurhaa,
kú gbεlɲ yelmaa.
- 3 Daagm Sangband hen,
v' hεm hómgu!
Bεm korgun ka neer nigigun!
- 4 Bagm lamεεgu Sangband man,
d' ba d' si-v vn bag bii!
- 5 Bii b' hel v' su kaa neerm bii,
weliim n Sangband,
d' ba d' he wo ln gbaama lee!
- 6 D' ba d' he bà nyaan na ba n v' nyonyogm.
Baa bà nyaan welee wiingan.
D' ba d' werii na ba l' jugun.
Baa bà ta nyaan welee wo muunu.
- 7 Bεm hee Sangband nongan!
Di kwæwr v' hódg!

37 Yumgee gbefha tagda hebrm waari (nyaan 9^{an}.1 n kwæen gwæst).

Yu

- Ka biiba neerm ked n nongan,
 bà diilbeha hena há jugun,
 v`ni daa weerm!
- 8 Kwεεweerga gwεεt bεm kpaamga!
 Daa saa v`ni bidg!
 V`ni daa weer,
 ka lag welee, l`ba l`kofl n vn!
- 9 Biilm, l`ba l`felg bá hena behgu bee.
 L`saa bá daag Sangband hεn bee lee,
 bee nan hehl n korgu.
- 10 L`goda jah!, talma kpañ hà neer.
 Kee v`gi há nakpai bagt ka kpaá yu bii.
- 11 Kunyɔŋtiiba lee,
 bee nan hehl n korgu.^z
 Bà kee bà jum lamεεgu
 ka neer nigiigu mɔmɔgun.
- 12 Talma kool kpaab hɔma jugun.
 Hà duuma hà nyina n wun.
- 13 Saberm lee, wii lahl-wu lahu.
 Hà nyana na há goor ba d`taan.
- 14 Talmba ree bà hoodjui.
 Bà fiiraa bà tawni na
 bà ku kunyɔŋtiiba n katɛdtiiba,
 na bà ku bá neerm ba hɔm bee.
- 15 Lee, bayen bà kwεεwa nnii
 hoodjui nn ba hì nyatr,
 l`saa l`kañ bá tawni kafu.
- 16 Bii jah há vala Sangband wii nn ba n bii,
 b`ba hɔm ka yata
 niddalmbɛε mεmbee kεgt biñ'.
- 17 Biilm, l`nan hohla bà gemmnt,
 l`saa Sangband hafila bá vala-d bee.
- 18 Sangband kiiga bá neer
 ka kpaá kohla bii bee jugun.

37.11 Gwεεtii ta ba Matewa 5.5, bà reen-t grεεkm wadkpeemgan.

- Baa bà hefm n korgu dn sir-ba kuu kakefnan.
 19 Jiwñi nan kpaá kpal-ba gobεhan felah'.
 Bà nan kee bà di
 wo ln gbaama lee kɔm vuugun.
- 20 Talmba ba na d`rafeeban,
 bà nan kpiidran.
 Bà boo dɔmgwifiiirn mogwεhεεt,
 bogm kee m`dii-ba
 bà bɔr myenm hεn wo nyii.
- 21 Talma neera kεεmb jugun
 ka kpañ hà bee hà ηmεlg.
 Nidhɔm lee, wii yul nida figm
 ka saf safu.
- 22 Biilm, hii dn kaawl há jugun wii,
 wii nan hehl n korgu.
 Lee, dn gwεεl nobεhr há kaa wii,
 l`nan fela-wu.
- 23 Ka hii neerm magr n Sangband,
 d`ka maantra-wu.
- 24 Ka l`he na há lor,
 hà kpaá luur kpaalaa,
Sangband mada hà nuñu.
- 25 Mà radgm bina getgn,
 gwelŋa mà biiran.
 Lee, hii há vala Sangband wii,
 mà ban nyaan l`kofhdg-wu felah'.
 Mà ta ban nyaan hà yakii jama diit felah'.
- 26 Goor wo goor,
 wii yul volba figm
 ka kεεma-ba want.
 Hà yakii mɔmii kitg kaawlb bilga.
- 27 Siil behgu v`hεm hɔmgu!
 Ka v`hena welee,
 v`bεm korgun kakefnan.
- 28 Biilm, Sangband sɔkla gobiint yaagu.
 D`kpaá vaa há nawr n dn wii.

- D`kiiga bà hɛn kakefnan.
Talmba yakii lee, l`ba l`fɛlg-hi.
- 29 Hɔmba lee, bee nan hehl n kɔrgu.
Bà nan ba bà bɛm kú ni kakefnan.
- 30 Hɔm lee, wii bɔhɔɔ rarm gwɛɛt,
há ret bɔhɔɔ tii ba t`jugun.
- 31 Hâ neera Saberma *bahlb jugun,
tii kaa nnii han kpaá famta.
- 32 Talma fohnt n ka hɔd nidhɔma,
há bagl na há kuu-wu.
- 33 Lee, Sangband bee,
d`kpañ d`saa na há vɔhdg-wu.
Ka bà la yaa n wun,
d`kpañ d`saa na
bá dar há tobr.
- 34 Daagm Sangband hɛn ka vala d`*bahlb!
D`ba d`vii-v n faaga,
v`nan hehm n kɔrgu.
Kee v`nyaan ln nan kuu talmba lee.
- 35 Mà nyana talma há weraa há gemmnt,
bii kpaá lakla-wu^z.
- 36 Gwelŋa, mà ber n kan^z, há kpañ.
Mà giida-wu bagt
ka kpaá hum há damb.
- 37 Nyilgm há kpañ n tiit na bá biir n há hɛn wii,
há neerm ba sɔbb wii,
ba v`nyaan v`mɔm na
há sɔkla nigigu wii,
wii hehl n su kaa neerm.
- 38 Gwentaf, talmba lee,
l`kee l`haadr bee kpaalaa.

37.35 *Bii kpaá lakla-wu.* L`boo gwɛɛtii nn ba nnii. T`kpañ wiinga hebrm wadgan.

37.36 *Mà ber n kan.* Grɛɛkm n siiriim wadkpeemiin ln ba nnii. Hebrmba wadga mɔmgan ba na *Bà ber n kan.*

- Fubɛhtiiba kpañ n su kaa neerm miim felaf`.
- 39 Sangband dahl hɔmba juuni.
Bɛŋgu wen kena,
dii nnii bá fohntlŋa.
- 40 Sangband tora-ba,
d`lɔɔ-ba hɔmlaŋa,
d`lɔɔ-ba hɔmlaŋa ka sol talmba.
Bà fohnt d`kwɛɛn, d`dahm bá juuni.

Bɛhtiifii miig há bɛŋgu n ka seena

38
(37)

- 1 **Daviida yumga. Bà yuuma-ka na Sangband deedg v`hɛn^z.*
- 2 H̄oo, Sangband! V`ni bidg n man.
Hai, daa kpal-ma!
Ba n kwɛɛwweerga kpaalaa.
Hai, daa dar mà tobr!
- 3 Man nnii v`kilkŋu.
V`nuhu t famtg-ma.
- 4 V`kwɛɛwweerga loda mà jugun,
mà gbanu riikan t ka kpañ hɔm,
mà namtii n mà kowhee l`kohln.
H̄ɛna-ma welee mà fubɛhii kaa.
- 5 Biilm, mà hɛbbɛhbii mɛmbii,
b`yatg-ma waaga.
B`boo wanjeet
t`yatg jeegu na mà tu.
- 6 Mà fiera joojoont n ka kpaá lu n v`wee,
tii kaa nnii mà nɔt nn hu n nyaagu
n ka ruhda.
- 7 Bɛhii fod-ma mreñ`.
Mà kpañ mà bee mà vii mayen.
Mà hiira gormɛna wo kunfɔga.

38.1 *Sangband deedg v`hɛn.* Gwɛɛtii bahra n kowt t`da ba na bá ree dikahb ban saf biin gidgu, bà hewl nyabiir nyanyaam, bà totr.

- 8 L`hodg-ma n bogm,
mà gbanu riikan t ka kpah hóm.
- 9 Giilb kpah-ma,
l`neemra-ma kpaalaa.
Welee beebiin,
man bea ka hëna bii nnii buushb.
- 10 Hoo, Saberma!
Man bag bii ba v`nombn,
mà hiiirb ba fohnt-v bii.
- 11 Mà kwëwr tool kimm kimm,
l`kpah-ma kewm.
Mà niini momi geebii
weraa na mà kpah neera.
- 12 Mà tuurmba jefra vòkun mà notii kaa.
Mà teelba momba ta jefra vòkun.
- 13 Biiba bá bag mà kuum bee,
bà foora-ma kutukii.
Bà bagl mà behgu, n ka ba n nidkuunja diila.
Bá ñmëëgb nnii na bá gbahr-ma.
- 14 Man lee, maa hëna wo tantaagua,
mà kpaá hum lii.
Mà hëna wo dintama,
mà kpaá bõhõõ lii.
- 15 Mà boo há kpaá hum wii.
Mà kpah mà bee mà leedg lii.
- 16 Lee, hoo, Sangband!
Mà welaa n vn.
Mà Saberm Sangband!
Ven beel v`leedg n mà noon.
- 17 Mà da fetg-v bõhõõb na
l`kpah na maa luurm,
bee t ka nyaaga ka fuuraa bayen.
- 18 Mà luuraa nnii,
wiiru huma-ma ka kpaá saa.
- 19 Mà kpaá kir,
mà miil na mà kofln.

- Mà fubehga haama mà fuut.
- 20 Mà rafeedba lee,
bà kpah kaalb.
bá gbanin ba hóm.
Bà ba n gemmnt l`kpah jah'
ka nyahaa-ma gokaat hën.
- 21 Maa hëna-ba hómgu,
bee nyoh mà noon bint.
Bà tula-ma hoogu mà hómgu kaa.
- 22 Hoo, Sangband! Daa vaa-ma!
Hoo, mà Saberma!
Daa bëm-ma n vòku!
- 23 Daan weem v`torg-ma!
Hoo, mà Saberma!
¿Lag ven dah! mà jugu?

39

(38)

Bá daagm Sangband hën! Nida kpah bii

- 1 *Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berm
*Yeduutuuna wadgan.
- 2 Mà da beda na
maa mà mad mayen na
mà daa hëm fubehii mà gwëelbn,
na maa mà her mà noor hën talmba nongan.
- 3 Mà kpat n ka hen wo tantaagua,
mà ba biir lii^z.
Gwentah, ¿ mà way nan be?
Mà kunyõõu gwëdg-ma n kwëen.
- 4 Mà ni hodg bogm kpaalaa.
Mà diilhee menhee fua bogmii mà ni,
má ka ba bee na mà lel.
Lee, mà gwëel.

39.3 Mà ba biir lii. Volba huma na [Mà kpat n ka hen wo tantaagua] ka la hóm kaa.

- 5 «Hoo, Sangband!
 He mà miig mà kuum goor!
 ¿l`tol-ma goora halaa?
 Mà bagl na mà miig na
 man boo mà daan yaku lee,
 ¿maa mà yagl goora halaa?
- 6 Mà miil na mà neermii,
 m`boo nomb samtgm,
 m`kpaá tón bii v`nongan.
 Nid há diila na hà hafran wii,
 ¿hà ba bæ? Hà boo ham, kpaalaa nnii. (*Hihhiijb)
- 7 Nidba ten, t`yohwa yoh yoh',
 l`ba na leemtn.
 T`dama tyenwu kakaku,
 l`ba na hamn.
 T`dooga t`kegt
 ka kpaá mi há nan juu-t wii.
- 8 «Ln ba welee lee, Saberma,
 ¿maa mà ta daagm ben hēnii?
 Vii hēn nnii man loo mà daagb.
- 9 Ree-ma mà fubehii meniin!
 Daa saa na joojoont suum-ma!
- 10 B`daan mà jugun bii,
 b`rena vii man.
 Mà kpat n ka hen bel bel,
 mà kpañ mà huudg mà noon.
- 11 Hai ho! Saa-ma gbuut!
 V`gbuutii homra-ma,
 mà kpañ mà bee,
 l`tog n man.
- 12 Nida hēna beñgu,
 lee, v`ka daraa hà tobr
 na v`ñmēlg-wu huru hēn.
 Hēna tn sōkla hōm bii boor
 wo dindiit jul dimgu.

- ¿Nida ba bee?
 Hà boo ham, kpaalaa nnii. (*Hihhiijb)
- 13 Hoo, Sangband!
 Lo tobr v`kewlg mà seenb!
 Mà hofl na v`torg-ma.
 Mà kuuma ka hilgra nyanyaam,
 Daa nyodm v`tobha!
 Biilm, mà ta boo saanwu v`haarn
 wo mà yandabee membee,
 mà kpañ mà hiidg.
- 14 Hai, daa la geem-ma nongariiga!
 Saa mà vohoo fēēē safi le mà kpi.»

L`ba na bá sōklm na bà hēm Sangband ñmēēgb!

40
(39)

- 1 *Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.
 2 Mà daagra Sangband hēn daaguñ'.
 Dii lee, d`lo tobr,
 n kewlg mà hofl.
 3 Mà da ba kuumn kpaalaa.
 Mà da ñmiñēē hawtn.
 Dii lee, d`ree-ma kan n jehl-ma tandaar hēn.
 Mà keda gwelñ ka hafñ.
 4 D`lo mà noon yumkwēēlga,
 d`nyōkb yumga.
 Dii nnii t`Saberma
 Nidba kod nn ba bà from
 bà ta nyaan welee lee,
 bà valgm Sangband ka welaa n dn.
 5 Lamēēgu tii nnii há daag Sangband hēn wii.
 Hà kpaá geewa n bá weraa bayen
 n bá dug gokaat hēnt bee wee.
 6 Hoo, mà Saberm Sangband!
 Hēra-t hoolgu ñmēēgt l`kpañ jah',
 diilvola ta tōln.
 V`rehdra kpañ rii.
 Man bagm na mà faam t`gwēēt ka lil.

Yu

- Wuui! T` kpañ kaalb.
- 7 *Vit ban hɛna-v laa dikaft ban saf-v tii,
lag tii nnii bii.
Dɔm ban kuu ka totra bogm
laa vit ban hɛna na l`waa fubɛhii tii,
lag tii nnii vn bag.
Vn bag bii nnii na bá valgm-v.
Tii kaa nnii vn nyatr mà tobha^z.
- 8 Tii lee, má bɔhɔɔ na:
«Man nanaf'.
Mà kena v`man.
Mà yul *bañlb wadgan
man ba mà hɛm bii.»
- 9 Mà Saberma!
Bii b`bee-ma loogu bii nnii na
mà hɛm v`sɔklb.
V`bañlb lee, b`ba mà kwɛɛwrn,
mà hurga mɔmgan.
- 10 Mà faa gohɔmtii bá door-v tiŋan bee kpaturbermun
ka bɔhɔɔ na ven nnii jugu dahda.
Hoo, Sangband!
Miil hɔm na
mà ba hu mà noor hɛn.
- 11 Rea-ma kuumn,
mà kpañ mà bee mà kpɛhɔr-t mà kwɛɛwrn.
Lee, má bɔhɔɔ na
mada v`gwɛst ka dah nidba juuni,
bá door-v tiŋan bee kpaturbermun.
Mà kpañ fohnta-ba bii.
Mà bɔhɔɔ na
hugl n sɔklhɔmb ka ta kpañ damb.
- 12 Hoo, Sangband!
Daa haflg v`kwɛɛwr n man!

40.7 Vugi 7-9 gwɛstii ta ba Hebrmba 10.5-7, bà reen-t grɛɛkm wadkpeemgan.

- V`sɔklhɔmbii,
n vn kpañ damb lee kiigm mà hɛn kakehnan.
- 13 Kunyɔŋu mada-ma rena n rena.
L`yatgn, l`kpañ kaalb.
Mà bɛhgu diira mà jugun,
kù jɔmlg-ma.
Kù ba kɔd ka yata mà jugun jii.
L`hadg mà kpamiin.
- 14 Hai, Sangband!
¿Kpañ v`sohdg-ma?
Hoo, Sangband!
Kenm weem v`torg-ma^z!
- 15 Bá bag na mà bor bee,
l`ba na jiwɛhi kpal-ba
l`kɔfl bà hida!
Bá nyaaga n maa kunyɔŋu bee,
l`ba na bá bidg kaawa
l`hoflg-ba n tiŋa!
- 16 Bá lañ-ma bee,
l`ba na jiwɛhi kpal-ba
l`hɛr bá noora hɛn!
- 17 Bá bag-v bee mɛmbee lee,
nyaaǰb n lamɛɛgu hugl bà kwɛɛwan v`kaa!
Bá sɔkla-v na dahra bá juuni bee mɛmbee,
bá bɔhɔɔm ka kpañ saa na
Sangband, ven nnii Berma!
- 18 Maa nn la ba katɛdtii ka kpañ bii lee,
Saberma kiiga mà hɛn.
Hoo, mà Saberma!
Ven tɔra-ma
ka rea-ma kuumn.
Hai, daa saa na mà gi hɔdm!

40.14 Vugi 14-18 ta ba Yum70^{nan}.2-6, bii t rɔtg kan jaf'.

Bɛ́ntia seenjɔ

41
(40)

- 1 *Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.
 2 Lamɛɛgu tii nnii
 há lɔɔ nɔmb taalm tiiba jugun wii.
 Ka hà ba bɛ́ngun,
 Sangband rea-wu kú ni.
 3 Sangband hegra ka kiig hà jugun
 ka hɛna hà ba lamɛɛgun tant jugun.
 D`kpa taagaa-wu hà rafeedba nihin.
 4 Sangband togra-wu hà bɛ́nfiigu hɛn.
 D`maantra há fiigu bɛ́hii vuugun.
- 5 Maa beda na
 «Hoo, Sangband!
 Mà kofl-v n gwɛɛt, gwɛntaf,
 he v`hɔmgv v`gbaad-ma!»
- 6 Mà rafeedba gwɛɛla mat bɛ́ngu
 ka bɔ́hɔɔ na:
 «¿ Hà ku tedaa?
 L`ba na bá hɔɔ há ret kpaalaa!»
- 7 Ka bà ni hii t daan na hà luudg-ma,
 rarmn han hɛna.
 Hà ni t hu n talmt.
 Hà wen ror, n ka futra tii n jah'.
- 8 Bá nyaahaa-ma bee membee,
 bà nyeera mat ka kuum kuum mà hɛn.
- 9 Bà bɔ́hɔɔ na:
 «Hà bɛ́hii ba na kunidba gwɛɛtn.
 Hà dooran. Hà kpaɔ vidgm.»
- 10 Má tuurbuuda mɔma,
 man da daag há hɛn wii,
 má n há t`ju taa man wii,
 l`lag n wii mɛh, hà ta rorm mà nakpai kwɛɛn^Z.
- 11 Ven lee, hoo Sangband!

41.10 Gwɛɛtii ta ba Markuusa 14.18, n ta Yohanɛɛsa 13.18. Ta nyaan Matewa 26.23, n ta Lukaasa 22.21.

Geedg-ma n nɔnhɔmgv!
 Hè mà vidg mà n̄mɛlg-ba bà fiimu!

- 12 Wo má rafeedba hiim nn kpat kpoh lee,
 mà miig na sɔkl mat.
 13 Man lee, fera má kpat ka ba mà nifi n hì kwifr.
 Ba v`hɛm mà jefr v`nongan kutuuu.

*

- 14 Bá seej̄m Sangband kakefnan!
 Dii nnii *Yisraheel Saberma!
 Tii nnii. Tii mɔmt nnii^Z.

WADREH̄DRGA

(Yum42^{ga}-72^{ga})

Bagm-n Sangband!

42
(41)

- 1 *Kooraa kpaturu tiiba yumga. Yumhɔmgan^Z. Kà ta
 ba yumyuumtba berma wadgan.
 2 Hoo, Saberma!
 Wo feerb nn hiira ka bag nyaalm lee,
 ta welee nnii man ta bag-v.
 3 Hoo, Saberma!
 Mà bilmrii mɛndii bagl-v.
 Ven nnii Sangband,
 ven nnii neerm.
 Hoo, Saberma!
 ¿ Tedaa nnii man nan kena v`haarn
 mà nyaan-v^Z?
 4 Nyingu n muunu, mà nyanyaam nnii mà diit,

41.14 Vughunhuna togla yumii wadnoogree mɛngee (Yum1^{ga}-41^{ga}).

42.1 Yumhɔmgan. Gwɛɛtii kotɔɔ ba nigiiib. Volba huma na diilan.

42.3 Mà nyaan-v. Hebrm wadkpeemii hiinin n ta siiriim n haraamm wadkpeemiin
 ln ba nnii. Hebrmba maantr bà wadga mɔmga n lo na vii nyaan-ma. Bà logra na
 ka bà biir na mà nyaan-v, valgm kpaɔ kan.

Yu

- l' saa bà bida mà rarm na:
« ǀ v` Sangband lahr ba tee? »
- 5 Mà bagl na mà deedg tintii,
saa-n sahl mà rarmn hamtg!
Mà daa ka ta ba nidfigm huuga,
má n mn t` kena
n lagl n san Saberma haarn
ka ked heee
ka yuuma ka buba
ka jahra Saberma
mà dǀfr nǀngan.
- 6 Lee, má bǀhǀǀ mayen na,
l' daa hadg mà kpamiin,
l' daa bidg mà ni!
Maa mà la weliim n Saberma,
maa mà la jahrm-wu.
Wii nnii mà jugu dahda.
Wii nnii mà Saberma^z.
- 7 L' la hadg mà kpamiin.
Tii kaa nnii man deeda v` ret
*Yǀrdaan kol nyabila kǀrgunkunan
ka ba duhiigankena jugun^z *Hǀrmoon duutn.
- 8 Kunyǀǀu kpaá kena kuyen.
V` nyabaha tifb deeda-ma na
wo kol nn kulaa nyaalm gǀta taa kaa lee,
welee nnii kunyǀǀu nn ta daan mà jugun.
- 9 ǀ Lee de?, hoo, Sangband!
ǀe na v` sǀklb hǀm-ma hǀmgmu muunun,
l' saa nyingu, v` hǀm má ka yuuma-v yumii,
ka ta seenja-v na

42.6 *Wii nnii mà Saberma.* Hebrm wadkpeemii hiihin n ta grǀǀkm n siiriim wadkpeemiin ln ba nnii. Ta nyaan 42.12 n 43.5. Hebrmba wadga mǀmgan, bà togla gwǀǀtii n vugu hǀ tagd huu n ka ba n na: *Hoo, mà Saberma!*

42.7 *Duhiigankena.* Hebrmn ba na *mishaar duur* l' kǀtǀd nnii na *duhiiga*. L' ba l' bǀm na duur diir hidrn laa duuga kiiga nnii yumyuumta nn jǀfr kǀ hǀn biilm laa diilan.

- ven nnii Saberma,
ven sahl-ma neerm.
- 10 Saberma, ven nnii mà fohntlanja.
Mà gbaama na
ǀ Ben kaa nnii vn hǀǀǀ mà hǀnnii?
ǀ Ben kaa nnii man ba mà fǀglm
mà rafeedba dadrb kaa?
- 11 Mà rafeedba suul-ma.
Bá suutii rooga-ma wo l' kahra mà kowa.
L' saa bà bida mà rarm na:
« ǀ v` Sangband lahr ba tee? »
- 12 Lee, má bǀhǀǀ mayen na,
l' daa hadg mà kpamiin,
l' daa bidg mà ni!
Maa mà la weliim n Saberma,
maa mà la jahrm-wu.
Wii nnii mà jugu dahda.
Wii nnii mà Saberma.
- 43**
(42)
- 1 ^z Hoo, Saberma! Yaa mà yaagu!
Teew mà kaa na nidbambena kpaá yu hii figm!
Ree-ma gokaat nidbǀhǀbambena nǀhin!
- 2 Ven lee, Saberma,
ven nnii mà fohntlanja.
ǀii jeena kpaǀ hǀ bee hǀ ta jib kan.
ǀ Ben kaa nnii vn vǀhd-ma?
ǀ Ben kaa nnii man ba mà fǀglm
ka yǀhwa mà rafeedba dadrb kaa?
- 3 Saa v` wiinga n v` gobiint kpaǀhaa-ma
l' san n man vyen v` duur hǀn,
v` haar mǀmǀrn,
- 4 lee, mà nyuh v` dukǀka.
Hoo, Saberma!

43 Hebrm wadii kǀdn yum42^{9a} n 43^{9a} ba na yumyengan wo tǀgdgm nn ba 42.6, 12 n 43.5 lee.

Ven nnii mà nyaağb bilga,
vii kaa nnii man haaw.
Maa mà jafirm-v ka gbu *janjalu.
Ven nnii mà Saberm Sangband.

- 5 Lee, má bɔhɔɔ mayen na,
l`daa hadg mà kpamiin,
l`daa bidg mà ni!
Maa mà la wellim n Saberma,
maa mà la jafirm-wu.
Wii nnii mà jugu dahda.
Wii nnii mà Saberma.

Saberma la kɔhdg hà tigr

44 (43)

- 1 *Kooraa kpaturu tiiba yumga. Yumhɔmgan^Z. Kà ba yumyuumbta berma wadgan.
2 Hoo, Saberma! T`homra n t`toɔha.
T`yandaba kɛɛm-t ɲmɛɛğb
vn da her weem daa bá neermn bii.
3 Ven da voora tiga n v`gemma le,
n kal t`yandaba.
Da hera tiga dad dad sah le,
t`yandaba t`yuurɲ bolmr.
4 Biilm, lag bá hoodjui da hera
bà sohda tantii.
Lag bá gemmna da hera bà ju jugun.
Haa, da vyen v`nufu, v`gemma,
vn da ba bà man n vn sokl-ba lee kaa.
5 Ven lee, ven nnii mà huraa.
Hoo, Saberma!
Saa v`tigr di jugun^Z!

44.1 Yumhɔmgan. Gwɛɛtii kotod ba nigii. Volba fuma na diilan.

44.5 Hoo, Saberma! Saa v`tigr di jugun! V`tigr. Ka bá log gwɛɛtii kuyen kuyen, l`ka ba na *Yakooba l`kotod na *Yisraheel tiiba, Yakooba buudm. Bee nnii tigr Sangband nn bantg dii. Wadkpeemii hiihin ba na Ven nnii mà Saberma. Ven saa v`tigr ju jugun.

- 6 Ven tɔra t`via t`rafeedba.
V`hidrn nnii tn wadra-ba.
7 Biilm, mà kpa daag mà tab hɛn,
lag mà hoodjuuga dahl mà jugu.
8 Ven saa t`ju t`rafeedba jugun.
Hɛna jiwɛi kpal bá nyahaa-t bee.
9 Hoo, Saberma!
T`ba t`fuuriim tyen gormɛna vii kaa.
T`ba t`hofm v`hidr kakehnan. (*Bubga)
10 ¿ Lee, gwelɲa de? ¿ Ba vaa-t?
¿ L`ba suu-t nnii? ¿ La hefla t`tawdba?
11 Hɛra t`bid t`kaawa t`rafeedba nɔngan.
Bá nyahaa-t bee gbufra-t.
12 Ven taag-t bá nuhun
wo dɔm ban bo na bà ku mii.
Yadr-t tiga huuga.
13 Gweedm v`tigr yem,
d`dahtii ba tɔrg-v bii felah'.
14 Hɛra na tiga hà ba t`kpama hee lah-t.
T`kitg suut n lahɲ waju t`kpaɲba nɔngan.
15 Hɛra bá ka yuuma-t n yumii.
Tiga geewa-t ka gumaa há juuni.
16 Suut fuma-ma goora mɛna,
jiwɛi kpal-ma.
17 ¿ Maa kpa hum bá suutn?
¿ Bà kpa suu-v nnii?
Rafeedban, bɛɲgu n jah nnii ban bag.
18 Welee menguu daan t`jugun,
t`ka la ba hɔɲ v`jugun.
T`ba kohl v`*tuurnt.
19 T`ba gwid-v kaawr,
t`ba saa v`huru tagdm.
20 Gwentah, vii t`wadrt.
Kpaya! T`kitg kpaɲ dɔm vuugu.
Hɛra nyeet t`fiid-t.
21 Hoo, Saberma!

- Ven nnii tn door tinjan.
 Ka t´ da hɔŋ n v` jugun,
 ka t´ da jehnt tisaant kwɛɛn,
 22 vii miil bii b` ba fohmŋan nida kwɛɛwrn bii,
 ɔ fn kpaŋ v` miim-t?
 23 L´ ba na vii kaa nnii ln kuu-t goora mɛna.
 Bā lɔg-t wo dɔm ban kuu mii^z.
- 24 Hoo, Saberma! Dam vyen!
 ɔ Ben kaa nnii vn ba bɛlfu?
 Himtg! Daa kɔfm-t welee!
 25 ɔ Ben kaa nnii vn fohma-t v` nonga?
 T` ba kunyɔŋun,
 bā hɛna-t dad dad.
 ɔ L` kpaā bɔfɔɔ-v liin?
 Hai, daa hɔŋ n t` hɛn!
 26 Kpay tn viid tyenwu kwɛkun
 t´ fui nawr n tant!
 27 Hai vidg! Daan v` tɔrg-t!
 Hai hɔ! Daf t´ juuni v` sɔklhɔmb kaa!

Huraa yaala yumga

45
(44)

- 1 *Kooraa kpaturu tiiba yumga. Kā ba yumyuumtba berma wadgan. Sɔklb yumgan. Ta yumhɔmŋan^z. Bā yuuma-ka wo ban yuuma «Moot fiit» yumga^z lee.
 2 Diilhɔma hiiha gidwa mà ni gid gid,
 maa mà yum huraawu yumga le.
 Mà gbaama nan na
 mà gelmga kagdg m mà noon
 wo wadhoorthɔmfii hoortgu.

44.23 Gwɛstii ta ba Roomaa tiiba 8.36.

45.1 Yumhɔmŋan. Gwɛstii kɔtɔd ba nigiiib. Volba huma na diilan.

45.1 Moot fiit yumga. Gwɛstii kɔtɔd ba nigiiib. L` baa na yumga kiiga gonoogrtn. Yumgee yuumb nnii ban yuuma kengee. Biiba diila na gwɛeguu ba na nmifi hiroond janjalun.

- 3 Ven yatg dabee mɛmbɛe kwɛɛlm
 v` noon ror gohɔmt hɛnt.
 Tii kaa nnii
 Saberma nohɔmr nn ba v` kaa kakefnan.
 4 Hoodwamta, jad v` hoodjuuga
 v` werii v` bermt n v` kwɛɛlm want!
 5 ɔ V` kwɛɛlm wantii nnii bee?
 Tii nnii na v` jum jugun.
 Jib nan v` hoodlɔorn,
 v` teew gobiint n lamɛɛgu l` kaa
 ka lagaa n bii b` ba sɔbb bii mɛh'.
 L` ba na v` ŋmɛɛgt weriim v` gemmnt
 l` safn nidba fɔbɛfɔgu.
 6 V` fiimi ba sesegii,
 hɪ ba hɪ nyatr v` rafeedba nyama,
 lee, tiga door v` kwɛɛn.
 7 Ven, ven boo Saberm ven,
 v` huraant jarga ba kà baam kakefnan^z,
 v` huraant dabiir ba d` ta baam kakefnan,
 l` saa, v` huraantii ba na gobiint retrn^z.
 8 Sɔkla bii b` ba hɔm bii,
 ka nyaŋaa bii b` kpaŋ hɔm bii.
 Wo ln ba welee lee,
 ven, ven boo Saberm ven,
 miim na Saberma mɔma vu v` jugun tlaara kpaam,
 lee, n bant-v v` hurtaaba huuga.
 9 L` saa, kpaam jugu jugu
 m´ ba na kasant rem mii^z,
 mii kunwa kun kun n v` dimt.
 V` huraant haar nn ba lee,

45.7 Ven, ven boo Saberm ven, v` huraant jad ba d` baam kakefnan. Volba rea na: V` huraant jad boo Saberma red, d` ba d` baam kakefnan.

45.7-8 Vugi 7-8 ta ba Hebrmba 1.8-9.

45.9 Kpaam jugu jugu m´ ba na kasant rem mii. Hebrmn weraa tlaar kpaam buuda hatah bā hee-ha n moot. Miira ba na tibugu kuugu, kú nyanyaam ruhda hɔm. Hallowɛs ba na tiib biibn, bā rea b` ni tlaar diir, d` kunwa kun kun. Kanɛl ba na tibugu kuugu nnii kú tɔn taadhiilgu, kú dagwɛga ruhda hɔm.

- bà maantr-d n ημεημεnyina
d' ka ba kwεεlm.
Bà gbul kan *janjali l` safh-v nyaagb.
- 10 Huraamba biirii ba v` fɔǰba huuga.
Lee, v` najuudu ηen kaalanηomgee nii,
taa nya jehra ka maantr
n lil sika mɔma tobjilii n hì laalm.
- 11 M̀à bεera, kewlg! ǰ Kpaa yun?
Lo tobr n mà wee!
Hɔŋ v` tigr gwεεt
v` lag n v` sa haar mεh'!
- 12 ǰ Lag v` bεerm kaa nnii
huraa nn da fεba v` kaa?
Gwεfma, wo han ba na v` berm lee,
hoηlg vyenwu hà tija!
- 13 Lee wen lee,
*Tiir tiiba nan daan
bà si-v want,
kwεgdm tiiba mɔmba nan ba bà bagm na bà
teegm-v.
- 14 Huraa bεerwunwuna waa,
hà ba bεerm kpaalaa.
Kpay han jibna!
Hà keda ka yohr dimberma.
- 15 Kpay ban kenna-wu n huraa wee!
Lee, há dima ηmedwa ηmed ηmed,
biirfelii hefla-wu,
wú n hin bà keda n huraa wee.
- 16 Hì keda ka nyaaga ka haaw.
Lee, kpay ban jiba huraa haar nii!
- 17 Huraa, v` buga n v` yakii nan kadaa v` yandaba tagrn,
lee, v` nan kalg-hi huraantn
tant mement jugun.
- 18 Lee, mà yumga nan hena na
bà deer v` hidr waaga wo waaga,
l` saa, tiga mεna jafirm-v kakefnaan.

Want ment Saberma ba t` man

46
(45)

- 1 *Kooraa kpaturu tiiba yumga. Kà ba yumyuumbta
berma wadgan. Bà yuuma-ka n fɔǰnoor².
- 2 Sabermm nii t` fohntlanηomga mɔmga.
Hà bee ka tora-t t` wen ba kunyɔŋun.
- 3 Tii kaa nnii tn kpañ fobεhgu,
ka tant la dama
duura lotra nyaamn,
- 4 ka nyaam la waara ka hena fiit fiit,
ka m` wada la hena duura dama,
l` kpaa dama-t felah'. (*Bubga)
- 5 Kol diir bee ka raar,
l` ka safh Saberma kɔrgu nyaagb.
Ree nnii Sangband mɔmr nn bee,
kaalanee mɔmgan.
- 6 Ree nnii dn go.
Bii kpañ b` bee b` yatg kaalanee,
d` tɔgra-ka goorii mendii.
Dn hena bii nnii.
- 7 D` saa bá hom d` noor.
Waajee! Huraamba jarii lotran,
tigsana didra ηmei, tant mɔmt nignta.
- 8 Sangband ba t` man.
D` lɔɔ-t bii kan kpañ b` vɔfdg-t ree.
Dii mada want ment.
Dii da hegra t` yandaa *Yakooba ηen,
d` ta hegra t` ηen welee. (*Bubga)
- 9 Daan-n! Hεl-n Sangband nn her bii!
ǰ Lag dii hena want tant ηen l` safh-t fobεhgu?
- 10 Dii hena hoodr jehnta tant mentn.
Dii kafɩ tawni kafgu kafgu,

46.1 Bà yuuma-ka n fɔǰnoor. Gwεetii kotɔd ba nigiiib. Volba huma na
Bà yuuma-ka ka gbɩ janjalu hù ror noniir.

- ka kwe baanii gidr gidr,
ka totra hoodlɔɔra^Z bogm.
- 11 Jehlg-n! Miim-n hɔm na
man nii Saberma,
man nii tiga mɛna berma,
tant mɛnt berma!
- 12 Sangband ba t`man.
D`lɔɔ-t bii kan kpaɪ b`vɔhdg-t ree.
Dii mada want mɛnt.
Dii da hɛgra t`yandaa *Yakooba hɛn,
d`ta hɛgra t`hɛn welee. (*Bubga)

Sangband nii huraa. L`ba na bá nyɔkm-d!

47
(46)

- 1 *Kooraa kpaturu tiiba yumga. Kà ba yumyuumtba
berma wadgan.
- 2 Tiga mɛna tiiba-n,
gbum-n nataran!
Bubm-n Sabermwu bubii
n`kwɛri rita!
- 3 Biilm, Sangband mɔmr kpaɪ heee,
l`ba na bá valgm-d!
Dii nii tant mɛnt hurberma.
- 4 Dii lo tiga t`kwɛn.
Dii hera t`ka kad hà jugun.
- 5 Dii bantg kɔrgu n to-t
t`ka welwa.
Ten nii *Yakooba buudm^Z.
Ten nii dn sɔkla. (*Bubga)
- 6 Saberm Sangband kota d`haarn^Z,
bà hɔora ka hɔh *muulii.

46.10 Hoodlɔɔra. Wadkpeemiin ba na hoodwant t`leegr nida hɛn tii.

47.5 Yakooba buudm. Yakooba hidvol nii na Yisraheela.

47.6 Sangband kota d`haarn. Bà beda welee ka tonaa n kowt tii, bà da
jul *tuurnt kadakɲa jiblgm kasant. Kee weraa na Sangband ba *Yerusalem
d`haarn (ta nyaan 24.7-10).

- 7 Yuum-n ka nyɔka Saberma!
Yuum-n! Yuum-n ka gbu *janjali!
Wii nii t`huraa.
Yuum-n ka gbu janjali!
- 8 Biilm, Saberm nii tant mɛnt huraa.
Yuum-n-wu yumhɔmii ka gbu janjali!
- 9 Saberm nii tiga mɛna huraa.
Hà kada hà huraant jargan.
Wii yen n jah hehl n kan.
- 10 Tiga bermba n *Habrahaama buudm tiiba ten,
ten, ten ba na Saberma tigr ten,
t`kpogl taa^Z.
Biilm, Saberma hehl n tant hɛn bermba.
Wii beel l`mɛngu jugun.

Yerusalem, hurberma kɔrgu.

48
(47)

- 1 *Kooraa kpaturu tiiba yumga.
- 2 T`Saberm Sangband ba bermr,
d`mag kpaalaa na
t`nyɔkm-d d`kɔrgun,
duur dn bantg dii jugun.
- 3 Duurii ba vɔgr
ka ba kwɛlm na bá geem.
Tiga mɛna welwa dii kaa.
*Siyoon duurii ba na Sangband duurn biilm^Z,
ta ree nii hurberma kɔrgu^Z.
- 4 Saberma mɔma taawa hà reba kaa,

47.10 Tiga bermba n Habrahaama buudm tiiba ten, ten, ten ba na Saberma
tigr ten, t`kpogl taa. L`boo ln ba nii. Hebrmba wadga mɔmgan ba na: Tiga
bermba kpogl taa. Bee ba na v`tigr, ven, Habrahaama Saberm ven.

48.3a Sangband duurn biilm. Hebrmn ba na Safoon duur faant hɛn. Safoon
duur da ba na Feniisii tiiba dubɛfrn. Ree nii tiib ban hɔh na *Baħaala bii
kan da ba. Yumyuumta bɔhɔɔ nnaħ na dubɛfr mɔmr nii *Siyoon duur, lag
Safoon.

48.3b Gwɛstii ta ba Matewa 5.35.

bà ba fohntlanhómgan,
bii kpaá dama-ba.

- 5 Deedg-n b` da her tiga huraamba bii jugun
bá wen da kpogl taa na bà gbuñ kòrguu.
- 6 Bà da nyana welee,
l` hamtr-ba n fulñ-ba,
bá kafm kili.
- 7 Biilm, fobefgu da tifdg bá jugun bá ka defra
wo wiiru nn tifda foga jugun maadb man lee,
- 8 laa wo mina nidba nn defra n fobefgu
hambermm wen waag-ba n meel nyaalm jugun lee.
- 9 Sangband nnii want ment Saberma.
Bà da beda-t bii dn da her weem bii,
lee, gwefhja t` nyana-b n t` momba t` niini
n ka mi welee na dii kiiga d` kòrgu jugun. (*Bubga)
- 10 Saberma, t` diila v` sokhomb jugun
ka seenja-v v` haarn.
- 11 Bà hofl v` hidr tantii mentiin,
tantii mentii tiiba ta nyoka-v.
Bii vn fena bii membii ba sobb.
- 12 Tii nnii ln ba na *Siyoon kòrgun tiiba nyaagm,
kú kpama tantiin tiiba memba haaw,
na Saberma yaa yaagu kú ba sobb.
- 13 Lee, vidg-n n` nawdrn
ka kagda n Siyoon kòrgu,
kaalm-n bibidhee noor
ka hilwa ka nyila
n` nyaan lan nnii ban mefr lodga n kaad lee!
- 14 Ta hiluum-n hom bibida ban mefr n jefl
na há kewr kòrguu jugun hee!
Welee lee n` nan bohcóm n` yakii na,
- 15 kpay-n Saberma nn her bia!
Biilm, wii nnii t` berma,
wii nnii t` Sabermwu kakefnan,
wii beel hà kpahaam-t kakefnaan.

Bà kuul ka saa

49
(48)

- 1 *Kooraa kpaturu tiiba yumga. Kà ba yumyuumtba
berma wadgan.
- 2 Tiga mena tiiba-n, kewlg-n!
Tant hen nidba memba-n, lo-n tobr!
- 3 Kaa laa berma, kunyontii laa kwegdm tia,
4 man diila tii ba t` jugun.
Mà ret bohcóm tii ba na rarm gwætn.
- 5 Mà loo tobr ka hum nawdlam hom.
Lee, gwelñaa, maa mà ree m` kotod mà *janjalun.
- 6 ¿ Ben nnii man ba mà solm fobefgu?
¿ Na ln kpaá ked hom laa?
¿ Na bà helwa-ma bee talmt nn kaadg-ma?
¿ L` nyana-man?
- 7 Bà daaga bà keggt jugun
ka weraa bayen na ban ba n keggt l` kpañ jah'.
¿ L` nyana-man?
- 8 ¿ Bá keggt ba t` bee t` sohdg hii?
Laa, ¿ bà faad Saberm
bà sohdg bayen bà neerm?
- 9 Nida daht kpañ jah'.
Ree welee diilhee v` jugun!
- 10 Ka v` la faad, ¿ v` neer kakefnaan nnii laa?
¿ Na v` daa nan jib bilu nii?
- 11 ¿ Kpaá yun?
Kuum lee, mii kpaá mi rarm tia,
m` ta kpaá mi joojooñu.
Bà membee kpiidran,
jeenba t logm bá keggt ¿ laa bee?
- 12 Baa bà la bee bà bém n tant,
bá la bah-t bà hida,
bà hakaawrd nnii bilu^z.

49.12 Bilu. Grækm n siiriim n faraamm wadkpeemiin ln ba nnii. Hebrmn waardaari yenhii ba fi kaalm na: *bá ni*, l' kotod na wo diilhee nn ked lee, *bà diila na bá haya ba hà baam kakefnan*.

- Ree nnii ban ba bà bəm kakefnan.
- 13 Nida ba hà la bəm kwɛgdm
bà bakra-wu,
hà kpañ hà hiidg^z, hà ba hà kpi.
Wú n dóm l`ba yenm.
- 14 Welee tiibee daaga bayen bà jugun.
¿ Lag bayen bà nooran gwɛɛt nnii ban felgra taa?
Kpay In togla-ba n bii! (*Bubga)
- 15 Bà boo fei kodiir kimta nn ked na hà gwifii dii.
¿ Dɔmgwifiiir nnii bee? Bilu.
¿ L`saa kimtwii nnii wenii? Kuum.
Lee, l`toŋu vɛtr, hɔmba ba bà nawdrn-ba.
Bá gbanhii ba hì bɔr.
Hì kpañ hì jib bà kwɛɛlm bilin.
- 16 Man lee, Saberma mɔma ba hà sohdg-ma.
Hà ba hà ree-ma tiŋa nufun. (*Bubga)
- 17 Kà hii hɛna kwɛgdm,
hà neerm ked n nɔngan,
l`daa sah-m-v diila!
- 18 Hà kuum goor hà kpañ hà lɔg bii,
há kɛgtii kpañ t`tag hà kaa^z.
- 19 Hà da ba hà bee hà jahrm hayen,
l`mɛnguu ked-wu n nɔngan,
bà nyɔka-wu welee kaa.
- 20 Ln la ba welee lee, l`gbaama na
há nyaan há yandaba,
hà jib bà kan nan ta kpaá yu wiinga felafh ree.
- 21 Nida ba hà la bee hà bəm n kwɛgdm
bà bakra-wu,
hà kpañ hà hom tiit, hà ba hà kpi.
Wú n dóm l`ba yenm.

49.13 Hà kpañ hà hiidg. Grɛɛkm n siiriim wadkpeemiin ba na hà kpañ hà hom tiit. L`ta ba yenmii vug21^a.

49.18 Nyaan Timotea wad1^{gan} 6.7.

Saberma yaagu

50
(49)

- 1 *Hasaafa yumga.
Saberma Gemm Mɛnm tii Sangband gwɛɛlan.
Hà hofaa nidbee mɛmɛmbee
l`lɔg toŋu kwɛɛn kakefnan kù faaga.
- 2 *Siyoon duur hɛnii,
Saberma rea kan hayen hà wiinbermgan.
Kaalangee ba kwɛɛlm kpaalaa.
- 3 Lee, t`Saberma kennan,
hà kpaá ba kpoh',
há nɔnga nii, boglam tota l`mɛmɛnguu,
l`saa hambermm mɔmm fuura há kpama.
- 4 Hà bo na hà yaa hà tigr n yaagu,
lee n ka hofaa sangbambiim n tant.
- 5 Hà bɔhɔɔ na:
«Kpogl-n-ma mà reba,
l`kɔtɔd na bee da hera *vit
l`ka weraa na má n ban t`ba *tuurnt.»
- 6 Sangbambiim faa na
Saberma ba sɔbb,
na wii yaa yaani. (*Bubga)
- 7 Hà bɔhɔɔ na:
«Nen, nen ba na mà tigr nen, kewlg-n!
Mà bo na mà gwɛɛl n nn,
*Yisraheel tiiba nen.
Man nnii Sangband,
man nnii n`Saberma.
Mà ba mà kpal-n.
- 8 Mà kpaá kpal-n vit nn vid-ma tii kaa:
n`vidl-ma hɛrufh'.
- 9 Lee, mà kpañ mà daan n`ni hiaa
mà lɔg naadaar,
laa, mà jib hà kodiirn
mà mug butajuntgu.
- 10 ¿ N`kpaá mi na
kpam dómii mɛnmii ba na mà remn?,
duuran n raanin remii mɛfh'.

- 11 Ɔmenii hí ba duuran hii menhii,
 ǎ mà kpaá yuu-hin?
 L' saa, bii b' ba vuugun bii membii,
 ǎ lag mà rebn?
- 12 Ka kóm nn la ba m`bee m`kuu-ma,
 ǎ mà haar mà bɔhɔɔm nen laa?
 Biilm, tantii mentii ba na mà retn,
 n bii b' ba t' jugun bii membii mɛh'.
- 13 ǎ Naadaara namt nnii man jun?
 ǎ Butajunta jiim nnii man nyin?
- 14 Lee, Saberm manii,
 *vit ln ba na n`saɦm-ma tii nnii na
 n`yuum yumii ka seenja mà mɔma,
 ka ta ɦena bii nn foor na n`ɦem-ma bii jugun.
- 15 Welee lee, ka kunyɔɔɔ t dan n ka yata nii,
 hoɦn-ma, maa mà soɦdg-n,
 lee, n`bakrm-ma.»
- 16 Nidatlm lee, Saberma bɔhɔɔ-wu na:
 «Sɔkla na v`tɔgiim mà baɦlb v`noon n jaɦ'
 ka mi na t`tuurntii hentii nnii.
 ǎ Ben nnii welee?
- 17 Ta kir mà haglbii
 ka kɔɦda mà gwɛɛt.
 ǎ Ben nnii welee?
- 18 Ka v`nyaan bawdaa,
 v`n wun n' ka turaa.
 Ka v`nyaan yaruutaa,
 v`n wun n' ka kad.
- 19 Gobeɦt n jaɦ ror v`noon,
 v`gelmgá kud gokaat hent.
- 20 Vn kadaa volba man lee,
 n ka bɔhɔɔ v`teela gwɛɛt beɦgu.
 Welee tiibee nɔngan nnii
 vn kɔɦla vyen v`teela mɔma hidr.
- 21 ǎ Lag ven ɦera welee wantii mɛntii?
 Má ka hen.

- Lee, v' ka diila wo
 mà boo vn ba lee, ǎ laa bee?
 Maa mà kpal-v,
 mà kaal v`beɦgu vn ɦer kuu mɛnguu kuyen kuyen.»
- 22 «Nen, nen gwidaa-ma kaawr nen,
 mà bɔhɔɔ-n ka lil ɦɔm na n`kewii,
 ka lag welee,
 maa mà sadr-n saagu saagu,
 ɦii kpaɦ ɦà soɦdg-n felah'.
- 23 ɦii ɦá yuuma yumii ka seenja-ma wii,
 wii ɦena *vit ln ba na bá saɦm-ma tii,
 l' jeenja-ma.
 ɦà loɦra hurɦomu.
 ɦuu jugun nnii, Saberm man,
 man ba mà werii-wu mà jugu daɦb.»

Fubeɦii bɔhɔɔ

51
(50)

- 1 *Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.
 2 ɦà da kudra-ka *gwɛɛt bɔhɔɔt Nataana nn da san
 n yum-wu, wii t fetg Batsɛɛbɦa ɦen nyaanb.
- 3 Hai, Saberma! Nyaan mà figm!
 Ven hugl n sɔklɦɔmb,
 ven ta kɔkma nidba.
 Hai, kp̄ii mà ɦɛbbɛɦb v`jugun!
- 4 Hig mà beɦgu, v`higdɔ mà fubeɦga!
- 5 Biilm, mà miil na mà kɔɦln.
 Mà fubeɦga ba mà nɔngan kutuuu.
- 6 Ven nnii man kɔɦl n gwɛɛt.
 Mà ɦera b' ba beɦgu v`nɔngan bii.
 Lee, v' ka ba sobb ka daraa mà tobr,
 mà tobr darmii ba m`jugun^z.
- 7 Biilm, mà maadb daa n jana,
 mà vɛɦra fubeɦgan.

51.6 Gwɛɛtii ta ba Roomaa tiiba 3.4, bà reen-t grɛɛkm wadkpeemgan.

Yu

- Man nnii fubehtia,
l' mɛhra-ma welee mà nya raawtn.
- 8 Gwentahaa, bagl na nidba neer gobiintn.
Sahm-ma rarm mà diila menan!
- 9 Gwehɛna, higidg mà beɛgu n *vit jiim^z na
mà nmetg mà bɛm *kel kel!
Hor-ma mà bɛm ka kpaɛ n taku kuugu v`nongan!
- 10 Saa na mà nmetg mà hom nyaagb yumii!
Neemra-ma tɛg tɛg,
saa mà nmetg mà ham!
- 11 Daa loom nɔmb mà beɛgu jugun!
Kpii mà fubeɛhii menhii!
- 12 Hoo Saberma! Si-ma kwɛɛwhɔmr,
v`he na mà lagii neerm,
mà neer wo vn bag lee!
- 13 Daa kɔɛdg-ma vɔku n v`nonga!
V`*voɛoom ba mà ni,
daa soɛdg-m!
- 14 Saberma, dah mà jugu!
Lee, mà nmetg mà weluum,
v`ta saa na mà valgm-v biii.
- 15 Lee, mà weriim fubeɛtiiba v`huru
ka bo na bá bidg bayen n v`wee.
- 16 Hoo, Saberma! Dah mà jugu!
Hai! Ree-ma mà nidkuuɛna beɛgun^z!
Lee, mà bɔɛɔom v`hɔmgu ka buba bubii.
- 17 Hoo, Saberma!
Mà beɛgu hera mà hu mà noor hɛn.
Yahdg-ma-d
lee, mà bakrm-v!
- 18 Ka ln bɛm na mà *vit ba t` bɛm-v looguu,
man hee-v-t, gwentahaa,
lag bii vn bag mà man bii nnii.

51.9 *Higidg mà beɛgu n vit jiim.* Hebrmn bɔɛɔ na *higidg mà beɛgu n hisoof.* *Hisoof* ba na moogu kuugu kú boo ruruuga. Bà da loɛl-ku ka vɛhaa vit jiimn ka mɛɛ na l' higidg nakakeet.

51.16 *Ree-ma mà nidkuuɛna beɛgun!*, laa *Saa má neer!*

- 19 Bii vn bag bii nnii na
nida hɛm figm há beɛgu kaa.
Hoo, Saberma!
Kpaa kɔɛda há hɛna figm welee wii.
- 20 Hoo, Saberma!
Bɛm hɔm n *Siyoon kɔrgu tiiba,
v`tɔrg-ba na bá nmetg bà mɛh loɛda
bà kaadg *Yerusalem kɔrgu.
- 21 Lee wen lee, t` daan-v n vit ln gbaama tii,
t` hee-v loogu.
Welee ta si-t huru na
t`vidm-v naadaara
ka totra-fa v`vit dahɛna jugun.

Saberma nan kua há weraa hayenwu hà hɛbbɛhb kaa wii

52
(51)

- 1 **Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.*
Yumhɔmgan^z. ² Hà da kudra-ka Hedoom
tii Doheega nn da san n bɔɛɔ huraa Sahuul na
Daviida san Hayimeɛɛkaa lee wen.
- 3 Ba v`bee v`weriim vyen
beɛgu vn hɛna kuu kaa,
ka loɛ vyen na wamta.
Lee, Saberma sɔklhɔmb,
bii ba goora mena.
- 4 Nidkuuɛna nnii vn mi,
tii beel v`noon.
V`gwɛɛt boo hoodjuuga,
gokaat kudtgu ven!
- 5 Beɛgu hɛb n gokaat bɔɛɔɔb, vn sɔkla bii nnii.
Gobiint bɔɛɔɔb n hɔmgu hɛb lee, tii ba kpamga.
(**Hinhiingb*)
- 6 V`biir na l' kohl, vn sɔkla bii nnii,
gokaat tiigunkuna!

52.1 *Yumhɔmgan.* Gwɛɛtii kotɔd ba nigiiib. Volba fuma na *diilan.*

- 7 Tii lee, Saberma ba hà kohl-v kpaalaa.
 Hà ba hà famtg-v,
 hà vi n kwɛgdi hà ree-v vaa,
 hà he v` bor tant hɛn. (*Bubga)
- 8 Homba nyaan welee l` hee-ba yɔlaa.
 L` nmetg l` si-ba nyaagb,
 bà lahm.
- 9 «Kpay-n nidhahrkahnwuna!
 Hà da kpaalɔg Saberm na fohntlanɔ,
 ka daag hà kɛgt n hà bɛhgu jugun.
 ¿ Welee tiwii nnii ban hoh na dandaawa?»
- 10 Man lee, mà neerm boo tiib b` kpaalɔ bɔraa b` vaat
 ka jefr Saberma haarn bii.
 Mà daaga Saberma soklhomb hɛn kakefnan.
- 11 Hà nmetg biiilm.
 Maa mà nyɔkm-v kakefnan,
 maa mà hohm v` hidr
 ka ba v` reba man.
 Biilm, ba hom kpaalaa.

Kɔrgu kohln²

53
(52)

- 1 *Daviida yumga. Yumhɔmgan². Kà ba yumyuumtba
 berma wadgan. Noorn².
- 2 Nidjoojooŋu bɔhɔɔ n kù ni na
 Saberma kpañ rii.
 Nidba kohln n ka hɛna bɛhgu, l` ba gwei.
 Hà kpaalɔ hɛna bii homb rii².
- 3 Sabermwii ba sangbambiimn,
 ka nyilgna nidba mɛmba.

53 Yumgankena ta ba Yum14^{gan}, bii t rɔtg kan jaf'.

53.1a Yumhɔmgan. Gwɛstii kɔtɔd ba nigiiib. Volba fuma na diilan.

53.1b Noorn. Gwɛstii kɔtɔd ba nigiiib. Volba fuma na bà yuuma-ka ka hoh dawt.

53.2 Vugi 2-4 ta ba Roomaa tiiba 3.10-12.

- « ¿ Rarm tiifii bee?
 ¿ Hii bee ka bag Saberma?
 4 Hàai, bá mɛmbee nmetg kaawr,
 bà laglg n boorm,
 hii kpaalɔ hɛna bii homb,
 hayenfa mɔma kpañ'.
- 5 Bá hɛna welee bɛhguu bee mɛmbee waa,
 ¿ l` ba na bà kpaalɔ hum lii nnii laa?
 Bà jul mà nidba juufu,
 l` saa, Saberm man,
 bà ta kpaalɔ diila na bà hoh mà hidr.»
- 6 Gwentahaa, fobɛhgu t mug-ba,
 yelmaa, bá ka dehra def def yem.
 Bá kaada-t bee,
 Saberma nan yadra bà kowa,
 hà kɔhdg-ba,
 jiwfi t kpalm-ba.
- 7 ¿ Wen nan reena jugu dahb *Siyoon duur hɛnii?
 ¿ Wen nan kenna-b n *Yisraheel tiiba?
 Saberma daa nmetgna hà tigr neerm,
 bà ham ka nyaaga.
 Bee nnii *Yakooba yakii,
 bee nnii Yisraheel tiiba.

L` ba na Sangband dah mà jugu, d` hidr hohm!

54
(53)

- 1 *Daviida yumga. Bà yuuma-ka ka gbu *janjali. Kà ba
 yumyuumtba berma wadgan. Yumhɔmgan². 2 Siif
 tiiba da san n bɔhɔɔ Sahuul na Daviida fohra bà
 kɔrgun. Tii kaa nnii han da kudr yumgankena ka
 bɔhɔɔ na:
- 3 Hai, Saberma! Ven beel n gemmnt.
 Hai, yaa mà yaagu
 v` dah mà jugu, v` hidr hohm!

54.1 Yumhɔmgan. Gwɛstii kɔtɔd ba nigiiib. Volba fuma na diilan.

- 4 Hai, Saberma! Kewlg mà seenb!
Lo tobr v` kewlg mà noon gwæet!
- 5 Biilm, saanba^z vidg mà jugun
nidtalmba bagl na bà kuu-ma.
Saberma! Bà kpaalaa log-v na bii. (**Hinhiinb*)
- 6 Gwëntah, Saberma, ven tora-ma.
Saberma, ven togra-ma.
- 7 Biiba bà foraa-ma bee lee,
saa behgu ηmetg kù lor bá hæn!
V` gwæet madm kaa,
saa kuum hu bà noora hæn!
- 8 Lee wen lee, mà hēm-v *vit ka kpaalaa nigaa.
Hoo, Sangband! Ba hōm kpaalaa.
Maa mà jafirm-v ka hoh v` hidr.
- 9 Ven sohda-ma behgu mēngun
ka saa mà geewa mà rafeedba
bà kpaalaa ton bii mà nongan.

L`ba na Saberma kewlg mà jobla! Mà tuura mōma reda-ma.

55
(54)

- 1 **Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.
Bà yuuma-ka ka gbu *janjalu. Yumhōmgan*^z.
- 2 Hoo, Saberma! Kewlg mà seenb!
Mà jobla-v, daa gwidr-ma kaawr!
- 3 Hai ho! Lo nomb mà hæn v` leedg-ma!
Mà diila ligwa lig lig,
l` haam-ma yem.
- 4 Mà rafeedba yooraa mà hæn.
Talmba kpaalaa hēna-ma hōm,
bà fohla behgu mà hæn,

54.5 *Saanba.* Siif tiiba da kpañ na saanba mōmban, blaħb kaa, da Yuudaa huugan tiiba gidgun. Bá n Daviid ban da radg n taa lee, bà ka hēna rafeedba dela wo bee nnii saanba. Hebrm wadkpeemii hiihin n haraamm wadkpeemgan ba na *bá weraa bayen bee*.

55.1 *Yumhōmgan.* Gwæetii kotod ba nigiiib. Volba huma na *diilan*.

- bà ba kwæeweergan.
Bà kpaalaa geewa-ma hōm.
- 5 Mà jugu mōdra kpaalaa,
fobehgu t kuum-ma.
- 6 Fobehgu kad mà jugun,
mà ka defra kpaalaa,
hawerserii t fut mà gbanu jugun.
- 7 Hoo! Ka man bēm n bagt,
man ba mà vidg ηmēnga dela,
mà san mà bēm rii nigiiigun.
- 8 Biilm, man ba mà siil vōku mōmgū,
mà san mà goom kpaalaa. (**Bubga*)
- 9 Man siil weem weem kaalarhōmgan,
nyangafga n hamr kan kpañ l`dam-ma ree.
- 10 Hoo, Saberma! Haam-ba!
Raar-ba na bà daa hōm n taa!
¿ Ben nnii ban yu t` kōrgu nii?
Kpala n talmt, kpaalaa nnii.
- 11 Tii hent beel kù ni nyingu n muunu,
bii kpaalaa kewr kù hæn.
kunyōnu n behgu ba kù ni.
- 12 Nidkuuŋa beel kù ni
l` saa bantn ba gokaat n taa hoglb.
Bii ta kpañ kan n mōo.
- 13 Lee, lag mà rafeeda suul-ma.
Ka l`ba welee,
mà saa mà saa yem^z.
Lag hii há weraa hayen wii nyaħaa-ma.
Ka ln bēm welee, man fohnt-wu^z.

55.13a *Lag mà rafeeda suul-ma. Ka l`ba welee, mà saa mà saa yem.* Baa bà bee bà ta ree na: *Ka ln bēm na mà rafeeda suul-ma, mà saa mà saa yem.*

55.13b *Lag hii há weraa hayen wii nyaħaa-ma. Ka ln bēm welee, man fohnt-wu.* Baa bà bee bà ta ree na: *Ka ln bēm na hii há weraa hayen wii nyaħaa-ma, man fohnt-wu.*

- 14 Lee, mà daawn,
man lɔg na mà tuurbuud wii,
man sɔkla l`yata wii mɔma.
- 15 T`da neera lamɛɛgun,
ka kpaɔ fofnta taa bii.
T`n nidfigm t`da keda Saberma haarn.
- 16 Welee tiibee, l`ba na kuum tud-ba tuduh',
bà hofnt tɪnrba man ka neer.
Biilm, bɛfɪgu kad bà hayan,
bá kwɛɛwa mɔman.
- 17 Man lee, Saberma nni man hof,
wii nni Sangband.
Mà miil na d`ba d`dafi mà jugu.
- 18 Mà buusɔna ka jobla hateekwɛɛn n muunun n jabr.
Mà miil na d`fuma mà noor.
- 19 Bá ror-ma bee, bà kpaɔ jah'.
Mà hoodr tabn,
d`dafi mà jugu, má ka ba nigiiɪgun.
- 20 Saberma kewlan, hà ba hà leedg-ba.
¿Lag wii kada ka yaa yaagu? (*Bubga)
Bee de ¿baan tii bà lagia?
¿Bà sol Saberma wɛɛh?
- 21 Mà tuurwii lee,
hà vii hà nuhu hà tuurmba jugun,
n kofl t`*tuurnt kpaalaa.
- 22 Há noon ba lamɛɛgu,
hà lɛlaa wo kpaam kulaan.
Há kwɛɛwrn lee, hoodr hɛndn,
há gwɛɛt ba na fiimi mɔmin.
- 23 To Sangband v`diila!
D`ba d`hafɪg-v,
d`kpaɔ d`saa na hɔma lor kpaalaa.
- 24 Hoo, Saberma!
Nidkuudba, gokaat tiibee lee,

ba v`hofɪg-ba bilkiimgun.
Bà kpaɔ bà tɛɛg goor!
Man lee, vii hɛn nni man daag.

Bá daagm Saberma hɛn ka kpaɔ sol hii!

56
(55)

- 1 *Daviida yumgan, bá hoorm-ka^z. Kà ba yumyuumbta
berma wadgan. Bà yuuma-ka wo ban yuuma
«Kɔrvɔkun kurɪmɛnd d`kpaɔ kuum dii» yumga^z lee.
Hà da kudra-ka *Filiistmba nn da mug-wu Gaat lee
wen.
- 2 Hoo Saberma!
Hai, sofdg-ma hɔm!
Bà fɛba ka bag-ma.
Bà taawa-ma hoodr,
ka wadra-ma ka kpaɔ saa.
- 3 Mà rafeedba fɛba mà kaa ka kpaɔ saa.
Bà kpaɔ jah'. Bà weraa bayen
ka taaw-ma hoodr.
- 4 Ka fobɛfɪgu t mug-ma,
v`hɛn nni maa nn daag.
- 5 Hoo, Saberma!
Mada v`gwɛɛt,
l`ba na mà nyɔkm-v!
Hoo, Saberma!
Vii hɛn nni man daag,
fobɛfɪgu ta kpaɔ kù mad-ma.
¿Nida ba hà fee-ma bɛ?
- 6 Goorii mɛndii, bà gɔntra mà gwɛɛt,
bá diilfee mɛnfee ba mà jugun
na bà fee-ma bɛfɪgu.

56.1a *Bá hoorm-ka*. Gwɛɛtii kɔtɔd ba nigiiib. Biiba rea na *bá yuum lakwɛɛn*,
volba na *bá togiim gwɛɛt ka kpaɔ yuuma*.

56.1b «Kɔrvɔkun kurɪmɛnd d`kpaɔ kuum dii» yumga. L`baa na yumga kiiga
gonoogrtn. Yumgee yuumb nni ban yuuma kengee.

Yu

- 7 Bà kpogla taa n ka fohr
ka nyila mà nakpaŋa.
¿ Ka bag bee?
Mà kuum.
- 8 Hoo, Saberma!
Welee kuunjee waa,
he kwεεwweerga v`kuu-ba!
Bá daa fetg!
- 9 Mà neermn,
mà bam ka yofhwa rena n rena v`nombn.
Miil l`mεnguu.
Mà nyanyaam lee,
sohdg-m v`kpalbrn v`kεεm v`nyaan!
¿ Welee kpaŋ v`wadga ni?
- 10 Wo In ba welee lee,
ka má hoh-v, mà rafeedba t ηmet kaawr.
Lee, hoo Saberma!
Mà miil na ba n mà hεn.
- 11 Hoo, Saberm Sangband!
Mada v`gwεεt,
l`ba na mà nyokm-v!
Biilm, mada v`gwεεt,
l`ba na mà nyokm-v!
- 12 Hoo, Saberma!
Vii hεn nnii man daag,
fobεfhu ta kpaŋ kù mad-ma.
¿ Nidyemtia ba há hee-ma bee?
- 13 Hoo, Saberma! Bii man fεd na mà hee-v bii,
l`saa n man na mà he b`jugun.
Maa má seen-v na ven hera ηmεεgb,
ka hεna-v *vit t`magr tii.
- 14 Biilm, ven ree-ma kuumn.
Hera na mà daa famtg, ¿ laa bee?
Hoo, Saberma!
Maa mà bee mà ked v`nongan
v`wiinga ká saf neerm keen.

Bá daagm v`hεn ka hoh-v, Saberma!

57
(56)

- 1 *Daviida yumgan, bá hoorm-ka^Z. Kà ba yumyuumtba
berma wadgan. Bà yuuma-ka wo ban yuuma «L`daa
he wo v`kohl» yumga^Z lee. Hà da kudra-ka hà wen
da sol ka fohma Sahuulwu vadgun lee wen.
- 2 Hoo, Saberma!
Hai, sohdg-ma!
Hai ho! Sohdg-ma hóm!
Biilm, vii man nnii man bag fohntlaŋa.
V`baku kwεεn nnii man fohnta
ka sug na befhu getg.
- 3 Sangband mómr nnii man hoh.
Dii hεna na l`mεnguu bεm-ma n hóm.
- 4 D`ba sangbambiimn.
D`ba d`tuun d`soklhomb.
D`ba d`su há dεεr-ma wii.
D`ba d`tuun d`soklhomb n d`gwεεt madm
ka ba sangbambiimn,
l`daŋ mà jugu. (*Bubga)
- 5 Man lee, l`boo mà gool diidt huuga,
niddiidt huuga.
T`nyint boo fiimi laa wo baanii,
t`gelmii ba na deem juin.
- 6 Hoo, Saberma!
Ree v`bermt v`werii sangbambiim biimn!
L`saa v`jeegu hugl tant mεnt.
- 7 Bà fεda kutukŋa mà hurun,
¿ maa mà he lan mayen?
Bà tiira vadgu mà nongan.
Haaahaf`! Bee momba beel bà loo kan. (*Bubga)

57.1a *Bá hoorm-ka*. Gwεεtii kotod ba nigiiib. Biiba rea na *bá yuum lakwεεn*,
volba na *bá togiim gwεεt ka kpaá yuuma*.

57.1b «L`daa he wo v`kohl» *yumga lee*. L`ba l`bεm na yumga kiiga
gonoogrtn. Yumgee yuumb nnii ban yuuma kengee. Ta nyaan Yum58^{9an} n
59^{9an} n 75^{9an}.

- 8 Mà ba mà sòkln.
 Hoo, Saberma!
 Mà kwɛɛwr kpaá to.
 Maa mà yuum yumii ka nyɔka-v,
 ka gbu *janjalu^z.
- 9 L`ba na mà maantr mayen.
 Biilm, maantr vyen Janjalo,
 bah gbuut!
 Man beel mà he l`ragdg.
- 10 Hoo, Saberma!
 Mà bo na mà seen-v na ven hera ηmεεgb,
 mà bo na mà yuum ka gbu janjalu
 ka bo na baaben tia miig welee.
- 11 Biilm, v` sòklhombii ba kpaalaa.
 B`kpañ n faañu.
 V` gwɛɛt madm ta ba kpaalaa.
- 12 Hoo, Saberma!
 Ree v`bermt v`werii sangbambiim biimn!
 L`saa v`jeegu hugl tant ment.

Tant jugun, Sangband nii berma.

58
(57)

- 1 *Daviida yumgan, bá hoorm-ka^z. Kà ba yumyuumtba
 berma wadgan. Bà yuuma-ka wo ban yuuma «L`daa
 he wo v`kohl» yumga^z lee.
- 2 Bermba-n,
 l`ba gobiint welee na
 ¿gobiint kpaá ror n`wen yaa?
 ¿N`yaa wo ln gbaama lee mɛh?
- 3 Haai, kɛh'!
 N`hena faaa ka saa bii b`ba gobiint bii.
 Nen kena n hoodr kɔrgun.

57.8-12 Vugi 8-12 ta ba Yum108^{nan} 2-6, bii t rotg kan jah'.

58.1a *Bá hoorm-ka*. Gwɛɛtii kotod ba nigiiib. Biiba rea na *bá yuum lakwɛɛn*,
 volba na *bá tɔgiim gwɛɛt ka kpaá yuuma*.

58.1b «L`daa he wo v`kohl lee» *yumga*. L`ba l`bem na yumga kiiga gonoogrtn.
 Yumgee yuumb nii ban yuuma kengee. Ta nyaan Yum57^{nan} n 59^{nan} n 75^{nan}.

- 4 Nidtalmtntina!
 N`rɛna n`reba raawtn ka fɛtg kohlb.
 Bà maada-n, n`fɛtg boorb,
 gokaat tiitntina!
- 5 Bà ba rafm wo waabɛfɛgu.
 Bà ba bɛfɛgu wo kolkpiinb,
 wo kolkpiinb b`kpaá fum lii bii,
- 6 kolkpiinb b`kpaá fum na bà fuu b`hɛn daragr bii,
 daragr d`yatg daat dii mɔmr.
- 7 Hoo, Saberma!
 Kaf bá nyina!
 Diidt mɔmtn.
 Hoo, Sangband!
 Kaf bá fanjkwow!
- 8 Bá nignt wo nyaalm m`tɛhd mii!
 Bá fiimi fodiim
 bá wen togaa-hi!
- 9 Bá ked ka nignta wo sahirmr^z!
 Bá bɛm wo kunidbjiim
 m`kpiir ka ba nyaan muunu mii!
- 10 Bá dafot nn da ba hom miiri bogm wiit lee,
 mina hì ba nigiiigu laa tulgu,
 log-ba nyangafɛgan^z!
- 11 L`saa bá vala Sabermwu bee,
 ban ba bà nyaan na hà teewra bà kaa lee,
 bà nyaagm ka hig bà nakpai talmba jiiimn.
- 12 L`saa nidba mɛmba bɔhɔɔ na biilm
 Saberma faadra bá vala-wu bee,
 na hà bee biilm
 ka ba na wii nii tant hɛn yaagu yaada.

58.9 *Bá ked ka nignta wo sahirmr*. Hebrmn ba na *bá bɛm wo welju*, kù *keda ka nignta*. *Hebrmba da diila na welju keda ka nignta l`bahr n nigiiigu ban yu kù kaa kuu n nan welkwɛgt ban yu n huru tii.

58.10 Hebrmn vughunfuna gwɛɛtii kpañ wiinga. Lee, bá ree-t jugu jugu. Diila
 ln mad kan fee bahra n na Sangband yaagu ba kpidiiaa.

Yu

L`ba na Sangband tɛgdg mà rafeedba!

59
(58)

- 1 *Daviida yumgan, bá hoorm-ka^z. Kà ba yumyuumtba berma wadgan. Bà yuuma-ka wo ban yuuma «L`daa he wo v`kohl» yumga^z lee. Hà da kudra-ka Sahuula nn da wed bá kaad hà haar na bà kuu-wu lee wen.
- 2 Hoo, Saberma! Ree-ma mà rafeedba nuhun!
Daa he na bá vidg mà jugun bee voh-ma!
- 3 Ree-ma bá hena befigu bee nuhun!
Ree-ma nyawdtntina nuhun!
- 4 ¿Kpaa yun?
Bà hera kpaturu n fohnt na bà kuu-ma.
Bà ba n gemmnt l`kpañ jah!
Hoo, Sangband!
¿Mà hera-ba bii befigun?
¿Mà kohl-ba n biin?
- 5 Mà ba he bii bii,
bá ka la sanna ka kaada-ma.
Vidg v`tuug-ma!
Nyaan n v`nomb!
- 6 Hoo, Sangband!
Ven nnii want ment Saberma,
ven nnii *Yisraheel Saberma.
¿Goolnn?
Daan v`nyaan bá ret!
Bà kpaa tagd-v.
Daa nyaan bà ni hii kunyongu!
Korgweedmtban! Bà kpaa hena hom. (*Hoorb)
- 7 Bà kpena goora mena jabr jugun
ka boɔ wo gwei, n ka kaara n korgu.
- 8 Kpay-ba!
Bá noora kpama n nyafifiit,
bá gelmii ba na jui momiin.

59.1a *Bá hoorm-ka.* Gwɛetii kotod ba nigii. Biiba rea na bá yuum lakwɛɛn, volba na bá togiiim gwɛet ka kpaa yuuma.

59.1b «L`daa he wo v`kohl lee» yumga. L`ba l`bem na yumga kiiga gonoogrtn. Yumgee yuumb nnii ban yuuma kengee. Ta nyaan Yum57^{nan} n 58^{nan} n 75^{nan}.

- Bà bohoɔ taa na
¿Wen ba hà bee hà homa?
- 9 Hoo, Sangband! Ven lee, l`sahl-v lafm.
Lahl bá kpaa tagd-v bee membee.
- 10 Ven nnii maa kwɛgdi^z,
maa kaala vii jugun.
Hoo, Saberma!
Ven kiiga mà jugun.
- 11 Saberma ba hà tuug-ma n soklhomb.
Hà ba hà he mà nyaan na
bá bag-ma bee lodan.
Lee, l`hee-ma hom.
- 12 Daa kuu-ba yelmaa!
Ka lag welee, mà reba horj.
V`gemmnt he bà yohuum sah bà hofnt tiɲa.
¿Lag ven kewra t`jugu nii?
- 13 Gwɛɛgu kú ror bá noon kuu
ba na fubeɲgan.
Bà gwɛɛla nidba kaa nobɛɲa
ka bohoɔ gokaat,
tii n jahñ ban hena.
Hoo, bayen weriibii bem na bá momba kutukɲan!
- 14 Til v`felg-ba!
Biilm, felg-ba!
Na bá daa bem!
Lee, nidba miig na ven mada *Yisraheel,
na ven ta mada tant ment. (*Bubga)
- 15 Bà kpena goora mena jabr jugun,
ka boɔ wo gwei n ka kaara n korgu.
- 16 Bà keda rena n rena ka bag deb.
Ka bà ba teg, bá ka hawdra^z.

59.10 *Ven nnii maa kwɛgdi.* Hebrm wadkpeemii hiihin n ta grɛɛkm n faraamm wadkpeemiin ln ba nnii. Hebrmba wadga momgan ba na ven nnii hayen hà kwɛgdi.

59.16 ...bá ka hawdra. Grɛɛkm wadkpeemgan ln ba nnii. Hebrmba wadga momgan ba na bà kpaa goraa.

Yu

- 17 Man lee, maa mà yuum yumii
ka nyoka v` gemmnt n v` soklhomb.
Maa mà vidgm hateekwæen ka buba bubii.
Biilm, ven nnii mà fohntlanja,
kaalanja mà kan fohnta
mà wen ba kunyɔɔɔn.
- 18 Biilm, ven nnii mà kwægdi,
maa mà yuum-v yumii ka gbu *janjalu.
Hoo, Saberma!
Biilm, ven kiiga mà jugun.
Hoo, Saberma!
Sokla-ma kpaalaa^z.

L`ba na Saberma tɔrg-t` t` di t` rafeedba jugun!

60
(59)

- 1 *Daviida yumgan, bá hoorm-ka^z na bá weriim. Kà ba yumyuumtba berma wadgan. Bà yuuma-ka wo ban yuuma « Moot fiit » yumga lee. Dogiigan^z. 2 Hà da kudra-ka bá wen da taaw hoodr n Haraamma Mesofotamii tantn n Sobaa tantn lee wen, n nan Yohaaba nn da kpena ka tag n Yaarm Yaanju n gbum kan Hedoommba lee. Bà da ba tawdba ruuni kwifir n hirih'^z.
- 3 Hoo, Saberma! Kɔhdg-t.
¿ Ba he na bá ku t` tawdba bà suug n taa?
Hera daat biilm,
hai, vii-t!
- 4 Hera tant t dam,
hera t` hem muuli.
Ŋmetg v` mud muulhii

59.18 Sokla-ma kpaalaa. Baa bà bee bà ta fɔm na Mà sokla-v kpaalaa.

60.1a *Bá hoorm-ka.* Gwæetii kɔtɔd ba nigii. Biiba rea na bá yuum lakwæen, volba na bá tɔgiim gwæet ka kpaalaa yuuma.

60.1b « Moot fiit » yumga. Gwæetii kɔtɔd ba nigii. L`ba l` bɛm na yumga kiiga gonoogrtn, bà logm ká yuumb n yuum kengee. Biiba diila na gwæetii ba na *ɲmihii hiroond janjalun.* – Dogiigan. Gwæetii kɔtɔd ta ba nigii. Biiba logl gwæegunkuna ka togla-ku n vont n ka kaal na: *Kaa tab moot fiit yumga.*

60.2 *Yaarm Yaanju.* Kparhadnja ká ba Nyakpiirm toɔu faagan kee.

- na t` gbefln!
5 Ten nnii v` tigr, ¿ laa bee?
Werii-t bii.
Hera daam t kuum-t.
6 Ten, ten vala-v ten,
la hoh *muulnja.
¿ Ben kaa?
Na t` siil t` fohnt t` rafeedba fiimi^z. (*Hinqhiinqb)
7 Hai, ree v` gemmnt v` werii!
Sohdg t` hoht!
Hai, dah t` jugu, lee, v` ree-t!
¿ Lag tenn v` gɔngɔɔɔbii^z?
- 8 Saberma beda na:
« Man hefl n jugun deb.
Maa mà raar Sikæm kɔrgu,
mà teew Sukoot yaanju^z gbehr gbehr.
9 Man hefl n Gilhaad tant,
man ta hefl n Manasea ret^z.
Hefrayiima tant ba na mà hoodheer nnii,
*Yuudaa ret ba na mà huraant dabiir nnii.
10 *Mohaabmba tant ba na mà kan huur nnii.
Hedoommba bee mag na mà gɔorm-ba mà nagagt^z.
*Filiistmba lee, bee bubm-ma yatgm bubii^z.»
Saberma nn bed nnii ka ba há kaalanja.

60.6 ...na t` siil t` fohnt t` rafeedba fiimi. Ka bá log gwæetii kuyen kuyen, l` ka ba na *ka bo na t` siil tawni tiiba* wo ln ba grækm n siiriim n laadm wadkpeemiin lee. Hebrmba wadga mɔmɔmɔn ba na *na bá vidg bà teew gobiint kaa.*

60.7-14 Vugi 7-14 ta ba Yum108^{9an}. 7-14, bii t` rɔtg kan jah'.

60.8 *Sikæm.* *Yisraheel tigr kɔrbermkpeemɔn. – Sukoot yaanju. Yaanju ba *Yɔrdaan kol toɔu kwæen. Há log kɔrgu wii raara kɔrguu hà tawdba.

60.9 *Gilhaad n Manasea tant.* Huhii beel Yisraheel toɔu kwæen kpaalaa.

60.10a *Mà kan huur nnii; mà gɔorm-ba mà nagagt.* Nnafreen, bà tɔnii kpaalaa n hii hà kpena hoodr wii. Hà higl há nakpai sargan n kɔhd yuumhiiwu hà nanawda na há kɛwdr-wu-ha. Volba huma nanawda kɔhdgmii wo l` biir na bii loǒb.

60.10b *Filiistmba lee, bee bubm-ma yatgm bubii.* Gwæet t` tɔn tintii ka ba Yum108^{9an}. 10 n siiriim wadkpeemɔn tii ba na: *Filiistmba tant lee, mà buba tii n yatgm bubii.*

Yu

- 11 Man lee, hoo Saberma!
 ¿ Wen ba hà bee nan hà kpañaa-ma
 hà san n Hedom tantn,
 hà jiblg-ma bá korgu
 kù kpañ loğb kuu ni?
- 12 Hoo, Saberma!
 ¿ Lag ven?
 ¿ V' kòhd-t de?
 ¿ La dèhra t' tawdba nongan mēh?
- 13 T' ba kunyɔŋun.
 Nida nidtuura jugu dahb ba yem.
 Ven, daan v' tɔrg-t!
- 14 Ven beel v' nawdr t' rafeedba.
 Hoo, Saberma!
 Ka vii ba t' man,
 t' ka mi hɔm na t' diira jugun.

L' ba na bá bagm na bà goom Saberma haarn!

61
(60)

- 1 *Daviida yumga.
 Kà ba yumyuumtba berma wadgan.
 Bà yuuma-ka ka gbu *janjalu.
- 2 Hoo, Saberma!
 Kewlg mà jobla!
 Mà seenbii, ¿ kpañ hum-b laa bee?
- 3 Mà baa vɔkun.
 Mà hohl-v na v' tɔrg-ma.
 L' kpañ-ma kewm.
 Mà kpañ bea na mà fohnt.
 Lee, ven, daan v' san-ma n fohntlanhɔmgan!
- 4 Biilm, ven nnii mà fohntlanja.
 Mà fohntlanhɔmga nnii ven.
 Vii man nnii man fohnta mà rafeeda.
- 5 Mà bagl na mà goom vaa kakeñnan.
 Mà bagl na mà fohntm v' man
 wo kɔrbugu nn fohnta kɔrga bagt kwɛɛn lee.
 (*Bubga)

- 6 Hoo, Saberma!
 Biilm, homra man fɛd na
 mà ba mà hɛm-v bii.
 Sira-ma mà wanhɔmt
 wo vn ta sah bá vala-v bee lee^z.
- 7 Vɔkl huraa neerm!
 Hɛ na há neer kakeñnan!
- 8 Hoo, Saberma!
 Si-wu na há bɛm huraantn v' nombn
 ka kpañ saa!
 V' sɔklhɔmb n v' gwɛɛt madm kiigm há hɛn!
- 9 Lee, mà yuum yumii ka gbu *janjalu
 ka jeenja-v ka kpañ saa.
 L' saa mà ta hɛm wo man fɛd na
 mà ba mà hɛm-v lee
 goor wo goor.

Bá daagm Saberma hɛn n jah'!

62
(61)

- 1 *Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.
 Bà yuuma-ka ka tɔgaa *Yeduutuuna *janjalu gbuut.
- 2 Ka l' la ba lan,
 mà loğl mayen n to Saberma n ka ba kpoñ'.
- 3 Mà jugu dahb rɛna wii man.
 Mà jugu dahb rɛna wii man.
- 3 Wii yen n jah hɛgra mà hɛn hɔm,
 wii dahb mà jugu,
 bii kpañ b' dam-ma l' yatg.
- 4 ¿ Kakeñnan tedaa nnii
 nn ba n' kpoglm taa n' mɛmbɛe nidbilma jugun
 na n' kuu-wu,
 na n' dahaa-wu
 wo ban dahaa dabit d' gbow dii,
 laa wo kparii hí boodg hii lee?

61.6 Sira-ma mà wanhɔmt wo vn ta sah bá vala-v bee lee. Biiba rea na:
 To biiba bá vala-v bee bà wanhɔmt kaalanja.

- 5 Ka l' la ba lan,
nn diila tii nnii na n`ko mà fien kpaab
n`hoflg-ma mà kaalanja.
Nn sokla bii nnii gokaat bõfõob.
N`gwεla nohõmr gwentañ,
n`kwεwan ba na nobεfrn. (**Hoorb*)
- 6 Ka l' la ba lan,
maa mà log mayen mà to Saberm mà bεm kpoñ'.
Maa mà weliim n wun.
- 7 Wii yen n jah hegra mà fien hõm,
wii dahl mà jugu,
bii kpañ b`dam-ma.
- 8 Mà jugu dahn n mà hidhõmr hoft bahra n wii.
Wii nnii mà kwεgdi n mà fohntlanja.
- 9 Nidba mεmba nen, daagm-n hà fien,
tõom-n-wu n`diila mena!
Wii nnii nidba mεmba fohntlanja. (**Bubga*)
- 10 Ka l' ba lan, nida ba na hamn.
Bermbee, bà halgra nidba kpamiin.
Jahuu-ba v`nyaana!
Bà bewlg bà mεmbee
n ka ba vεliigu l`yata vohoom.
- 11 Daa daagm talmt heb jugun!
Daa nyõkm vyenwu vn soñda n kwεgdi bii jugun!
Ka l`menguu ked-v n hõm,
daa log welee na bii!
- 12 Saberma gwεl n lilm,
má hom hõm na wii heñl n gemmnt.
- 13 Hoo, Saberma!
Ven ta heñl n soklhõmb.
Ven tõe nidwu há ηmεggb fat^z.

62.13 Nyaan Matewa 16.22, n Roomaa tiiba 2.6, n Timotea wad2^{gan} 4.14, n ta Ln ree n werii 2.23 n 22.12.

63

(62)

Saberma soklb ba hõm ka yata neerm

- 1 **Daviida yumga. Hà da kudra-ka ka ba Yuudaa kpamlõjun.*
- 2 Saberma, ven nnii man door tiñan,
ven nnii man bag kpaalaa.
Mà bilmrii, mà kwεwr n mà gbanu fiira
ka bag-v kpaalaa
wo tankparmt nn bag nyaalm lee^z.
- 3 Biilm, mà nyana-v v`haarn
n kpat n ka hel na
mà nyaan v`gemmnt n v`bermt.
- 4 V`soklhõmb ba hõm ka yata neerm,
tii kaa nnii man yuuma yumii ka bakra-v.
- 5 Mà neermii mεmεnmii nii,
maa mà nyõkm-v.
Maa mà seeñm-v ka hof v`hidr
ka via mà niñi n faaga^z.
- 6 Wo nida nn ba lamεεgun
há wen ju kasanbermt^z lee,
ta welee nnii mà nyaagb nn ba b`soñ.
Lee, mà yahdgm mà noor
ka kaag ka nyõka-v.
- 7 Mà fiigu hēñii,
maa mà diilgm vii hēñ.
Lee, nyinguu mεnguu
mà diila ba hà kuliim v`hēñ.
- 8 Biilm, tõra-ma ka kiig mà hēñ
wo kõrga nn hõgr kà kõrbit lee.
Maa mà bubm bubga.

63.2 *Wo tankparmt nn bag nyaalm lee.* Hebrm wadkpeemii hiihin n ta siiriim wadkpeemgan ln ba nnii. Hebrmba wadga mõmgan ba na *wo tankparmtñ, nyaalm kpañ kan.*

63.5 *Ka via mà niñi n faaga.* Da Yuudaa tiiba seenb heb nnii. Nyaan Yum28^{gan}.2, n 77^{gan}.3, n 88^{gan}.10, n 119^{gan}.48, n 134^{gan}.2, n 141^{gan}.2, n 143^{gan}.6, n ta Timotea wad1^{gan} 2.8.

63.6 *Kasanbermt.* Ka bá log gwεeti kuyen kuyen, l' ka hum na: *kpaam n giilm.* L' kõtõd na bà da logl welee na namhõmt nnii.

Yu

- 9 M̀a nawla mayen n vn,
lee, v` gemmnt nuhu togr-ma.
- 10 Biiba bá hilwa na bà weedg mà neerm bee,
l` kpii bee gwɛɛt kpaalaa,
bà hofnt tant kwɛɛn kilmgun.
- 11 L` ba na bá kuu-ba n hoodjui,
l` saa, nyingwei soترم bá gbani.
- 12 Huraa lee, wii nyaagb rɛna Saberma man.
Biiba bá foor n hà hidrn bee
nan ba bà bakrm bayen.
L` ba na gokaat tiiba lee,
l` nan mudaa bee noora hɛn.

Saberma, kiigm mà jugun n bà gbahr-ma bee!

64
(63)

- 1 *Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.
Bà yuuma-ka ka gbu *janjalu.
- 2 Hoo, Saberma!
Hai! Kewlg mà noor!
D` bɔhɔɔ mà diilhee mɛnhee.
Ree-ma mà rafeedba nihin!
Bà hɛna l` saf-ma fobɛhgu,
bà bagl mà kuum.
- 3 Lo-ma fohmgan n talmba hagr,
nidbɛhba kpaturun.
- 4 Bá gelmii boo hoodjui ban haar hɔm hii,
bà mool bɛhgu.
Bá gwɛɛt ba na rafm fiimin.
- 5 Bà taawa-hi fohmgan
nid há ba kohl bii wii hɛn
ka ba bafl halañ.
Bà taawa-hi sabah
ka kpañ n fobɛhgu.
- 6 Bà hafla taa kwɛɛwa bà diilbɛhan.
Bà yul taa n foorm nan hɔm bà kutukii

- n ka gbaama taa na:
« ¿ Wen ba hà bee hà nyaana? »
- 7 Bà diila hɔm saf na bà he bɛhgu
n bɔhɔɔ taa na: « L` magn.
T` diila sohn, ¿ laa bee?
Nida kwɛɛwr ba kilmgu^z. »
- 8 Gwentah, Saberma taawa-ba hà fiimu sabah,
l` hantr-ba.
- 9 Bayen bà gwɛɛt hera bá luurm.
Bá yuu-ba bee mɛmbee bakra bà juuni.
- 10 Lee, nidba mɛmba ba bà he fobɛhgu.
Baa bà bɔhɔɔm Saberma nn hɛna bii
ka hum b` kɔtɔd.
- 11 L` ba na hɔmba nyaagb rɛnm Sangband man,
bà bagm wii man fohntlaɲa,
l` saa, kwɛɛwfeela tiiba nyɔkm bayen.

Bá nyɔkm Sangband na dii doowan!

65
(64)

- 1 *Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.
- 2 Hoo, Sangband!
Ven, ven go *Siyoon duur hɛn ven,
magra na bá nyɔkm-v^z.
L` saa, bii tn foor na tii t` hɛm-v bii,
t` vala-b ka hɛna b` jugun.
- 3 Ven, ven kewla baaben tia seenb ven,
nidbee mɛmbee kenna n v` wee.
- 4 L` saa t` fubɛhii mɛnhii yata-t jeegu,
gwentah lee, venii,
vii waalaa-t t` bɛhgu.
- 5 Lamɛɛgu tii nnii nid vn banta wii,
nyɔhla-wu n vyen
n saa há ka go v` haarn.

64.7 Nida kwɛɛwr ba kilmgu. Hebrmn gwɛɛgu gwɛɛgu fuma na: nida ni n há kwɛɛwr ba kilmgu. L` boo nawdlam miim nnii.

65.2 Magra na bá nyɔkm-v. Baa bà bee bà ta ree na: t` wen kpaata bel bel n ka hɔd lee ba na t` nyɔka-v le.

Tn jum-n nan lamεεgu kú ba v`haarn kuu,
v`habuudr mómrn rekuu!
Tn jum-n-ku kakefnan!

- 6 Saberma!
Leeda-t ka hεna hoolgu want.
Tii weraa na v`ηmεεgt ba sobb.
Lee, ven nnii t`juuni dahda,
tant hεn nidbee mεmbee loo v`hεn bá daaǵb,
ka lagaa n bá baa n nyaam kaann bee mεh'.
- 7 Vyen v`kwεgdin nnii vn bah duura.
Ba n gemmnt kpaalaa.
- 8 L`saa, v`kowr vn ba n dii nnii
vn kwiingla nyaam n m`wada l`kpuurb,
ka lagaa n tiga biirb mεh'.
- 9 Lee, bii v`lamba nn ba b`jugun bii,
b`sahl kǵrgun nidba fobεhgu,
ka lagaa n bá la baa vǵkun bee mεh'.
Welee hεna tant hεn nidba buba-v bubii,
l`log toju kwεεn kakefnan kú faaga.
- 10 Ven kiiga tant jugun,
ven sahl tantii nyaalm,
ven hugla-t n kεgt mεnt.
Hoo, Saberma! Sahl sai ka kpaalaa kεema
le, l`maantra tant
ka sah nidwu dikahb.
- 11 Ven hugla kwεgdi n nyaalm,
ven maantra vugi,
ven saa maleem t ka roon
ka nyihaa tant hǵm,
ven kaawla kǵrgun want t`gbuh tii jugun.
- 12 Welee nnii vn kalgra bind n v`ηmεεhǵmt.
V`kan niwaa v`nakpaaja ree,
hugla kan n jahaam,
- 13 ka lagaa n kpamlojun dǵmgwifia.
Dui hugl n nyaaǵb ηmεi,

- 14 l`saa, fεi n buri door dǵmgwifihεen
l`ton wo dimt dela.
Yaant ni, dikahb t hu
l`ka boo dimr diir.
L`mεnguu nyaaga, ka yuuma, ka hooora.

Bà seeja Saberma na wii hera ηmεεǵb n ree kǵrgu bεhgun

66
(65)

- 1 *Yumgan. Bà yuuma-ka ka gbu *janjalu. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.*
Tant hεn nidba mεmba-n,
didrm-n Saberwu nyaaǵb ηmεi!
- 2 Yuum-n-wu yumii ka jeenla-wu
ka gbu *janjalu!
Nyǵkm-n-wu ka jeenla-wu!
- 3 Biir-n-wu na hǵ ηmεεgt sahl fobεhgu,
na hǵ gemmnt kpaah tinah',
na tii hεna le, hǵ rafeedba teegma-wu.
- 4 L`ba na nidba mεmba hiltm hǵ nǵngan!
L`ba na bà yuum yumii ka gbu janjalu
na bà jeenlm-wu! (*Bubga)
- 5 Daan-n n`nyaan Saberma ηmεεgt!
Hǵ hεb han hεna nidba bii sahl fobεhgu.
- 6 Hǵ da hera nyaam t kit tankparmt.
Bà da mεwdg kol nakpai hǵ ba kparmgū.
Ree nnii tn da ba nyaaǵbn wii kaa.
- 7 Hǵ ba huraantn kakefnan,
hii kpaalaa yata-wu.
Hǵ kiiga tigvolfee.
Bà kir-wu bee
daa viim bayen! (*Bubga)
- 8 Tiga mεna tiiba-n, seeηm-n Saberma!
*Yisraheel tiiba ten t`Saberma.
Nyǵkm-n-wu ka via noora!
- 9 Wii kaa nnii tn neer,
hǵ ba saa na t`famtg.

- 10 Hoo, Saberma!
Nygii n tarm-t biilm,
kufra-t wo ban kuf joom lee.
- 11 Mug-t kutukjan.
Hera t` tagm lamtana.
- 12 Saa na rafeeda wanjeet hom-t^z.
T` getg n bogmn, n ta get nyaalmn,
lee, v` hem t` rorm na v` dii-t kasanbermt^z.
- 13 Mà jiba v` haarn na mà hee-v *vit.
Man da fəd na maa mà hem-v bii,
mà kena ka hena-v-b.
- 14 Man da ba kunyɔɔn n yafɔd mà noor
n bɔhɔɔ tii nnii.
- 15 Mà hena-v vit n dɔm m`yatg hɔm mii
ka totra m`namt.
Mà kena-v n naagi n fɛsdaara n butajunta,
dɔmii namt ruhu ba l` tag n vit dahja
l` taan-v. (*Bubga)
- 16 Hoo, nen, nen vala Sabermwu nen,
daan-n n` mɛmbee n` kewlg!
Mà bo na mà kɛɛm-n Saberma nn her-ma bii.
- 17 Mà da yafɔd mà noor
n hoh-wu na hà tɔrg-ma
ka maantr mayen na mà yuum-wu yumii.
- 18 Ka mà da ba n diilɛfa,
¿ mà Saberma da ba hà kewlg-ma?
Haai, felaf`!
- 19 Lee, Saberma t kewl-ma hɔm.
Hà hera hɔm n lo nɔmb mà seenɔb jugun.
- 20 Saberma hera ηmɛɛgb.
Hà ba kɔhdg mà seenɔb.
Hà ba ree mà hɛn hà soklhomb.

66.12a Saa na rafeeda wanjeet hom-t. Hebrmn ba nyeet. Baa bà bee bà ta hom na Saa na nidyemtia kad t` jugun laa Saa na t` rafeedba kad t` jugun laa Saa na t` rafeedba nawdr t` jugun.

66.12b ...na v` dii-t kasanbermt laa na v` doolg t` kwɛɛwr.

L`ba na nidba mɛmba jahrm Saberma!

67
(66)

- 1 Yumgan. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.
Bà yuuma-ka ka gbu *janjali.
- 2 T` gbaama Saberm na
há nyaan t` kunyɔɔn,
há kaawlm t` hɛn,
há geem-t n nɔnhɔmga. (*Bubga)
- 3 Saberma!
L`ba na tant hɛn nidba miig v` huru,
na tiga mɛna miig v` jugu dahb.
- 4 L`ba na tant hɛn nidba jahrm-v, Saberma,
na tant hɛn nidba mɛmɛmba jahrm-v!
- 5 L` gbaama welee na
tant hɛn tigfee mɛnfee nyaagm,
há yuum-v yumii ka buba-v bubii.
Biilm, kpaɛhaa há mɛnfee tiiba
ka yaa-ba n yaagu kù ba sɔbb. (*Bubga)
- 6 L`ba na tant hɛn nidba jahrm-v, Saberma,
na tant hɛn nidba mɛmɛmba jahrm-v!
- 7 Tant sahl dikahb.
T`ka gbaama Saberm na
há ta kaawlm t` hɛn,
wii nnii tn door tiɔan.
- 8 Biilm, t` gbaama Saberm na
há kaawlm t` hɛn,
l` saa, bà valgm-wu baatee tant hɛn.

Sangband jugun deb yumga

68
(67)

- 1 *Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba bermba
wadgan. Bà yuuma-ka ka gbu *janjalu.
- 2 Saberma vidgn.
Hà rafeedba, bee nyaɛhaa-wu,
bà sol ka yadra taa vɔkun n wun.
- 3 Hà bɔraa-ba^z

68.3 Hà bɔraa-ba. Grɛɛkm wadkpeemgan ba na Bá booran.

- wo nyii nn dugda n boorm lee.
 Bà boo hiit, tulgu hɛna t' neent.
 L`ta ba yenmii n bɛhba,
 bà boora Saberma nɔngan.
- 4 Hɔmba lee,
 bee nyaaga Saberma nɔngan,
 bà nyinwa ka welwa wel wel.
- 5 Yuum-n Sabermwu yumii
 ka hoh há hidr ka gbu *janjali!
 Wat nnii há hooddeer.
 Koo-n-wu huru!
 Bà hohl-wu na Sangband.
 Bɛm-n nyaagbn ka hɔora hà nɔngan!
- 6 Wii nnii kunyɔɔbii sa,
 wii ta taawa kunfɔgba kaa.
 Hà ba hà haarn ka ba na wii nnii wii.
- 7 Hii há kpañ n hii wii,
 há sahñ-wu haar.
 Há ba sargan wii,
 há ree-wu kà ni nyaagbn.
 Biiba bá kir-wu bee lee,
 há hɛm na bà goom kaalanɔkparmgun.
- 8 Hoo, Saberma!
 Vn da dɛfr v` tigr nɔngan lee,
 ka kpañaa-d n kpamkparmgu. (*Bubga)
- 9 Lee, vii kaa, tant t dam,
 sangbambiim t vu saaga.
 Hoo, Saberma!
 ven da ree vyen n werii *Sinaayi duur jugun,
 ven nnii *Yisraheel tiiba nn door tiñan.
- 10 Hoo, Saberma!
 ven kena n toñu kù ni hɔm,
 v` kɔrgu nn kuum lee, kú himt.
- 11 Kɔrguu, ven da maantr-ku.
 Ree nnii v` tigr nn kad.
 Ba hɔm kpaalaa n kunyɔɔtiiba.
- 12 Saberma tɔɔ wad,

- yelmaa fɔgba hiinu t ka faa gohɔmtntina na:
- 13 «Huraamba bafñ kili,
 bà tawdba sol ka yɔhwa,
 l` saa na fɔgba bá kpat bà hayan bee,
 bà raar taa bà want.
- 14 Bà mɛhra kurñmɛnd n fiid-d n kudnañu,
 l` saa d` kowt ba n sikmɔla^Z.
 ¿ Nii doora yem n` want huugan?
- 15 Gemm Mɛnm tia nn yadra huraamba vɔkun lee,
 l` boo nyangafha fɛntr Duhoool^Z.»
- 16 *Basaan duur ba na dubɛfrn,
 kaalanɔbɛhii ba d` jugun kɔd.
- 17 ¿ Ben kaa nnii duur d` hɛn ba kaalanɔbɛhii dii
 dn ta hɛna nɔmmɔlb n duur Saberma nn kotg dii^Z?
 Hà kotg-d na hà goom d` hɛn.
 Ka ln la ba,
Sangband ba d` la goom kan kakefnan.
- 18 ¿ Baa bà bee bà kaal Saberma hoodlɔɔra?
 Hà ba ruuni ruuni.
 Saberma ba hà huuga.
 Wii da ree hayenwu *Sinaayi duur hɛn,
 hà ba hà kaalanɔbermga mɔmɔngan.
- 19 Hà kotg faaga lig lig,
 wú n fan mɔgr bee,
 ka sohɔg nidba want n gemmñt^Z,

68.14 Bà mɛhra kurñmɛnd n fiid-d n kudnañu, l` saa d` kowt ba n sikmɔla. L`ba l` bɛm na ban lɔgr rafeedba man bii gidgun. Tawdñn ln ba nnii. Volba fuma na ban sohɔr rafeedba niñin fɔgba t lɔgm bii nnii.

68.15 L` boo nyangafha fɛntr Duhoool. Hebrmn, sahirma da hɛna Salmoon duur hɛn. Ka l` hɛna hawet kpaalaa, nyaalm t hɛm tana. Ka toñu ni, l` ka boo kwɛgr. Baa bà bee bà ta hom tɔniibii wo nyangafha nn tohɔ l` mɛnguu lee. Baa bà bee bà ta hom na: l` boo sahirma da hera Duhoool t feent. L`ba na bà tɔnaa welee n hoodwant n nidkpiirmba nn door tiñan ka nyinwa wo sahirma lee. Ka bá lɔg gwɛɛgu gwɛɛgu, Salmoon duur kɔtɔd n hebrmn nnii na Duhoool. Duur diir ta ba Sikɛɛm kpamga bà da hoh-d welee, vol ta ba *Basaan toñu kwɛɛn.

68.17 Duur Saberma nn kotg dii. Dii nnii *Siyoon duur. Dii hɛn nnii *Sangband haar nn bee. D`ba Yerusalem.

68.19 Ka sohɔg nidba want n gemmñt. Grɛɛkm n faraamm wadkpeemiin ba na Sira nidba want. Gwɛɛtii ta ba Hɛfɛɛs tiiba 4.8, bà reen-t grɛɛkm wadkpeemɔngan.

l`lag n bá kpaá door-wu tiŋan bee,
na Saberm Sangband bəm n haar.

- 20 Bá seeŋm Saberm na hà hera ŋmɛɛgb!
Hà kiiga t`hen goor wo goor.
Saberma dahf t`juuni.
21 Wii nnii tn door tiŋan.
Wii nnii Sangband,
wii dahf t`juuni.
Hà ba n gemmnt na hà ree-t kuumn.
22 Hâ rafeedba lee,
bee kpañ n bà nifi n hí kwifr.
Ban la ba na kowt tiiba^z lee,
hà waaga bà juuni.
23 Saberma boho na:
«Maa mà ŋmɛlgn-ba,
Maa mà ŋmɛlgn-ba
ka bà la ba *Basaan duur jugun,
laa nyaam kwɛɛn.
24 Welee lee,
v`da v`bee v`hamtrm v`rafeedba jiiimn,
lee, v`gwɛi lentr hi teg.»
Saberma noon gwɛɛt nnii.
25 Hoo, Saberma!
Ven nnii man door tiŋan,
ven nnii mà huraa.
Vn da diir jugun n ka jiba v`haarn lee,
nidfigm da nawdra ka hefla-v,
m`da kpañ jah'.
Nidbee mɛmbee da nyanan.
26 Yumyuumbta da ba nongan,
*janjali gbuudba tagd bà kaa,
biirii ba kpama ka gbu bina.
Bà da yuuma na:

68.22 *Kowt tiiba.* Ka bá lɔg gwɛɛgu kuyen kuyen, l`ka hum na *bá juhimt*.
Hoodr tiiba da kpaá ko bá juuni kakefnan hoodr difm. Bà da boo santba.

- 27 «Kpogl-n taa n`jum kasant
ka nyoka Saberma!
Nen, *Yisrafeel tiiba momba nen,
seeŋm-n Sangband!»
28 Bɛñyamiina buudm tiiba ba kan,
da wii nnii bunooa.
Bee dɛhra nongan^z.
*Yuudaa buudm huraamba ta bee,
bá n bà nidba,
nyaaǵb hoda bogm bà huuga^z.
Jibuloona buudm huraamba
n ta Naftalia buudm reba ta bee.
29 Nen, nen door Saberma tiŋa nen,
n`kee n`bəm n gemmnt.
Wii mɔma beda welee^z.
Hoo, Saberma!
Hahlg vn fctg-t hɛb bii!
30 Ba n faaga v`haarn
ka mad *Yerusalem v`kwɛɛn.
L`ba na huraamba sahm-v want.
31 Kpal-ba!
*Hɛjift kaagrɔn dɔm bibiŋguu
n tigvolfee, kpamnaagi n hì bii kodiirfee,
l`ba na l`mɛnguu daan n liǵbkpaŋm
bà hiintm v`tiŋa.
Yadr tiga há sokla hoodr fee!
32 Bermba reda Hɛjift n daan.
Kuus tiiba taana ka sol,
bà nifi t hugl n want na bà si Saberma.

68.28a *Bee dɛhra nongan.* Gwɛɛtii kɔtɔd ba nigiiib. Biiba fuma hebrm wo
l`kɔtɔd nnii na: *Bee mada korgu.*

68.28b *Bá n bà nidba, nyaaǵb hoda bogm bà huuga.* Gwɛɛtii kɔtɔd ba nigiiib.
Hebrmba wadkpeemga kiigan n laadm wadkpeemga kiigan ba na *bà fidr bà
kwɛɛlm dimt.*

68.29 *N`kee n`bəm n gemmnt, wii mɔma beda welee.* Biiba rea ka tagd
hebrm wadii hiihi n grɛɛkm n siirim wadkpeemii na: *Hoo, Sangband! Ree
v`gemmnt v`werii!*

- 33 Tiga mēna tiiba-n,
yuum-n Sabermwu yumii ka gbu janjali! (**Bubga*)
- 34 Sangbambiiim manna ka bee.
Mii biimn nii há hooddeer nn bee,
yuum-n-wu yumii!
Ĥee-n hōm!
Ĥà gwēlan.
¿ Noted nii welee?
- 35 Miigm-n Saberma gemmnt!
Ĥà ba hā bermtn ka mad *Yisraheel,
há gemmnt hugl sangbambiiimii mēnmii.
- 36 Ĥoo, Saberma!
Ban taana v`kan go ree lee,
l`ka sah fobēhgu.
Biilm, kaalanee ba n kayen.
Ven nii Saberma,
Yisraheel tiiba doora-v tijan.
Ven sahl-ba kwēgdi n gemmnt.
Saberma, ven hera ηmēggb!

Ĥigm ηmēega

69
(68)

- 1 **Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan. Bā yuuma-ka wo ban yuuma «Moot fiit» yumga^Z. lee.*
- 2 Ĥoo, Saberma! ¿ Ĥii kpañ rii?
Nyaalm taan mà lakwēen.
- 3 Mà ηmifēe hawtn
ka kpaā vōfda tant na mà jēhnt.
Kpay man lōor nyaalkilmgun
kōl t ka kulaa n mana!
- 4 Mà gira ηmēega,
mà lakwēen t hōdr.
Ĥoo, Saberma! Mà giira hōdm,
mà niini t kparñ.

69.1 «*Moot fiit*» *yumga*. Gwēetii kōtōd ba nigiiib. L`baa na yumga kiiga gonoogrtn. Yumgee yuumb nii ban yuuma kengee. Biiba diila na gwēegu ba na *ηmifi hiroond janjalun*.

- 5 Bā nyafaa-ma yem bee^Z,
bā ba kōd ka yata mà jii.
Bā bag na bā dafaa-ma bee yata-ma.
Bā bidg mà rafeedba gokaat hidrn.
Man ba baaw bii,
¿ maa mà he lan mà ηmēlg-b?
- 6 Ĥoo, Saberma! Vii miil hōm na
mà bōda wo katilantia,
mà fubēhga kiiga kpañ fohmgan v`nongan.
- 7 Ĥoo, Saberma, want mēnt Sangband!
Daa saa na maa kaa
jiwhi kpal biiba bā daag v`hēn bee.
Ĥoo, *Yisraheel tiiba ten t`Saberma!
Daa saa jiwahi kpal bā door-v tijan bee
bii b`kena mà jugun bii kaa!
- 8 Biilm, bii man hēna-v bii kaa nii ban suu-ma,
bii kaa nii jiwahi nn kpal-ma kpaalaa.
- 9 Mà kitg saanwu mà teelba huuga,
mayen mà teelba mōmba mēh'.
- 10 Gwentahaa, sōklb man ba n v`haar bnaa,
b`hōhl mà ni wo bogm^Z.
Lee, suut ban suu-v tii kpēna mà hēn^Z.
- 11 Ka mà la boow noor ka kuum,
bā ka la suu-ma.
- 12 Ka mà la fidr kunfōgdimt,
bā ka la lañ-ma.
- 13 Bā kad bantn^Z bee bōhōō mà gwēet,
l`saa, dakuudba mēhba yuuma-ma n yumii.
- 14 Man lee, hoo, Sangband!
Ven nii man seenja,

69.5 Gwēetii ta ba Yohanēesa 15.25.

69.10a Gwēetii ta ba Yohanēesa 2.17.

69.10b Gwēetii ta ba Roomaa tiiba 15.3.

69.13 *Bantn*. Ka bā lōg gwēegu kuyen kuyen l`ka hum na *fiid noora*. Bā da mōhl dabid n kaad kōrgu, bā ka jiba n huturu, laa huturi ka kōrguu t berñ. Ree nii kōrguu kpalmba nn da kpogla taa, ta ree nii ban da mugaa gwēet.

Yu

- werii-ma nan v`homgu!
 Hoo, Saberma! Leedg-ma!
 V`sockhomb ba bermb ka kpañ n faarju,
 ba v`dah mà jugu biilm.
- 15 Ree-ma hawtn!
 He na mà daa mwoogm nmifm!
 Ree-ma bà nyañaa-ma bee nifin!
 He na mà riir nyaalkilmgun,
 16 na kol daa kuliim n man,
 na kilmgu daa vol-ma,
 na loku daa mud mà jugun!
- 17 Hoo, Sangband!
 V`sockb ba hom ka ba bermb,
 kokma v`bii,
 lee, bidg v`nonga n mà wee!
- 18 Man nnii v`nmeefeeda,
 daa fohm-ma!
 Leedg-ma weem,
 mà ba kunyoñun!
- 19 Nyuhn mà man!
 Ven nnii mà hen kigda.
 Mà rafeedba jehra mà jugun,
 sohdg-ma bà nifin!
- 20 Miil hom na bà suul-ma
 ka kohla mà hidr,
 jiwñi kpal-ma.
 Biiba bá kpañ sockla-ma bee,
 bà ba v`niinin.
- 21 Bà kohl mà hidr
 l`ka nyañ mà kwewrn,
 wiirhuu kpañ taadmb.
 Mà welaa na
 ¿ mig hii ba hà bakr hà jugu
 hà daan na hà doolg mà kwewr laa?
 Haai, l`kpañ yem.
- 22 Bà helaa ka loo rafm mà diitn

- ka saf-ma danmiigu na
 mà kwiiñl mà nyunyuuu^z.
- 23 L`ba na bá kasant kitg kutukña,
 bá n ban hoh bee
 bà loodr ká ni^z!
- 24 L`ba na bá niini haaw, bà joom!
 Kañ bá sarii, bà ked ka deñra!
- 25 Fohlg v`kwewweerga bà hen
 kà totm-ba wo bogm!
- 26 He bà korgu kitg vuugu,
 na hii daa goom bá hayan felaf^z!
- 27 Biilm, hii vn hantr wii hen nnii
 ban la hila bayen ka gbu
 ka ta gwela hà wiiru jugun.
- 28 Saa bà gwedgm n kwewn n beñgu heb!
 Kaalm-ku kuyen kuyen!
 Daa saa bà yuuj v`jugu dahb!
- 29 Biilm, l`kpañ na bá ta kaalm-ba neermba huuga,
 bá hida daa bem v`reba reha man^z!
- 30 Man lee, mà ba figmn ka ju kunyoñu.
 Hoo, Saberma!
 Ree-ma kuumn, v`dah mà jugu!
- 31 Maa mà viim Saberma hidr n faaga
 ka yuuma-wu yumii.
 Maa mà nyockm ka seenja-wu na
 wii hera nmeegb.
- 32 Welee ba l`bem Sangband loogu
 ka yata naagb,
 la naadaar d`kpañ beñgu d`rii dii.

69.22 Nyaan Matewa 27.48, n ta Markuusa 15.36, n ta Lukaasa 23.36, n nan Yohanessa 19.28-29.

69.23-24 Vugi 23-24 ta ba Roomaa tiiba 11.9-10, bà reen-t greekm wadkpeemgan.

69.26 Gweti ta ba Tumtba nmeegt 1.20. Tumt Fetra beda-t t`he! Yuudaasa.

69.29 Nyaan Filiifi tiiba 4.3, n ta Ln ree n werii 3.5; 13.8; 17.8; 20.12-15; 21.27. Tonii-n-t n Lukaasa 10.20.

- 33 Lee, kunyɔŋtiiba nyaan
bà nyaagm.
Nen, nen bag Saberm nen,
daa bɔrii-n nmeenm!
- 34 Biilm, Sangband kewla n kunyɔŋtiiba,
d' kpaá nima d' reba bá wen ba sargan.
- 35 Sangbambiim n tant l' nyɔkm-d!
Nyaam n b' ba m' ni bii ta nyɔkm-d!
- 36 Saberma kee hà dah *Yerusalem kɔrgu jugu,
hà nmetg hà meh *Yuudaa kɔrni,
nidba goom hí ni ka heh-fi.
- 37 Hà kee hà to kɔrnhii
bá hɛna há nmeɛgb bee yakii,
hì hefm-fi,
hà kee hà he bá sɔkla-wu bee kad kɔrnhiiin.

L' ba na Saberma kenm weem, hà tɔrg-ma!

70
(69)

- 1 *Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.
Bà yuuma-ka na Saberma deedg v' hɛn^Z.
- 2 Hoo, Saberma!
¿ Kpaá v' sohdg-ma?
Hoo, Sangband!
kenm weem v' tɔrg-ma^Z!
- 3 Bá bag mà kuum bee,
l' ba na jiwfi kpal-ba,
l' kohl bà hida!
Bá nyaaga n maa kunyɔŋu bee,
l' ba na bá bidg kaawa
l' hohlg-ba n tiŋa!
- 4 Bá lah-ma bee,
l' ba na jiwfi kpal-ba,
bà nmetg bà nakpain!
- 5 Bá bag-v bee mɛmbee lee,

70.1 *Saberma deedg v' hɛn.* Gwɛstii bahra n kowt t' da ba na bá ree dikaɛb
ban sah biin gidgu, bà hewl nyabiir nyanyaam, bà totr tii.

70.2-6 Vugi 2-6 ta ba Yum40^{an}.14-18, bii t rotg kan jaɛh'.

- nyaaǵb n lamɛɛgu hugl bà kwɛɛwan v' kaa!
Bá sɔkla-v na dahra bà juuni bee mɛmbee,
bá bɔhɔɔm ka kpaá saa na
Saberma, ven nii Berma!
- 6 Maa nn la ba katɛdtii ka kpaá n bii lee,
hoo, Saberma,
kenm weem n mà wee!
Ven tɔra-ma
ka rea-ma kuumn.
Hai, Sangband, daa saa mà gi hodm!

Kpalma seenb

71
(70)

- 1 Hoo, Sangband!
Vii man nii man fohnta.
L' daa saa na jiwfi kpal-ma didii^Z!
- 2 Ven hɛna l' mɛnguu wo ln gbaama lee.
Sohdg-ma kuumn, v' lo-ma hɔmlaŋa!
Lo tobr n mà wee, v' dah mà jugu!
- 3 Bɛm mà fohntlaŋa na mà fohm kan!
Kaalaja vn lo kee nii na l' dahm mà jugu^Z.
¿ Lag ven nii mà fohntlaŋa?
¿ Wen ta ba hà bee hà jib kan?
- 4 Hoo, mà Saberma!
Hɛ na mà fetg fubɛhtiiba n talmba nihin,
na bá kpaá yu hii figm bee daa hee-ma bɛfigu!
- 5 Saberm Sangband! Ven nii man welaan.
Mà kaamn n jana, vii hɛn jaɛh nii man daag.
- 6 Mà nya raawtn n jana, vii hɛn nii man figr.
Ven da boowra mà hirgu mà daa rɛn mà nya raawtn,
ven nii man nyɔka.
- 7 Nidba kod logl na mà ba n mayen.
L' ba na ven nii mà fohntlaŋa,

71.1-3 Vugi 1-3 ta ba Yum31^{an}.2-4, bii t rotg kan jaɛh'.

71.3 *Bɛm mà fohntlaŋa na mà fohm kan! Kaalaja vn lo kee nii na l' dahm mà jugu!* Hebrmn ba na: *Bɛm fiigu ban fohnta kú kwɛɛn kuu, haar ban hahlg na l' dah mà jugu dii!*

Yu

- ta ven nnii mà gemmnt.
- 8 Mà noor hugl n v` nyokb yumii,
mà faa v` bermt gwæet goorii mëndii.
- 9 Daa la he wo kɔhda-ma mà kpalmntn,
wo mà kwægdi nn gwifda lena!
- 10 Biilm, mà rafeedba bɔhɔɔ mat,
bá sug-ma bee kool mà hɛn kpaab
- 11 ka nyeera taa na: «Saberma kɔhdg-wu,
dee-n n` mug-wu,
hii ta kpaɔ na hà sohdg-wu!»
- 12 Hoo, Saberma! Daa dodg vyen n man!
Mà Saberma, daan weem weem v` tɔrg-ma!
- 13 Bá tula-ma hoogu bee,
l` ba na jiwɔi kpal-ba.
Bá bag mà bɛhgu bee,
l` fɛlg-ba kpaalaa,
l` su ka kohla bà hida!
- 14 Man lee, maa mà weliim weliifu,
maa mà mɔɔgm-v nyokb.
- 15 V` ηmæegt ba t` jugun, ven ta dahl juuni.
Maa mà kaalm welee ηmæegtii goorii mëndii,
ka mà la kpaá bea kaalb.
- 16 Maa mà kenm ka bɔhɔɔ v` gemmnt gwæet.
Hoo, Saberma Sangband!
Maa mà deedgm v` ηmæegt jugun,
tii n jah t` beel t` jugun.
- 17 Hoo, Saberma!
Mà kaamn n jana, ven weraa-ma rarm le,
mà hɛna bà miigaa v` hoolgu ηmæegt.
- 18 Gwelɔa, wo mà jugu nn feenta mà ta kpalma lee,
hai, Saberma, daa vaa-ma!
Lee, mà faam v` kwægdi n v` gemmnt gwæet
ka bo na goona nidba miig-t,
wai hí kena hii mɛɔh'.
- 19 Hoo, Saberma!
V` ηmæegt ba t` jugun.

- V` welee ηmæbermtii kpaɔ n faanju.
¿Hii ba rii ka boo vn ba lee?
- 20 Vn la her má miig figm n kunyɔɔɔ mɛngu lee,
himii-ma kuumn,
reena-ma tant kwɛɛn kwɛɛn.
- 21 Si-ma hidr,
l` ηmɛtg l` doolg mà kwɛɛwr!
- 22 L` saa, mà jahrm-v v` gwæet madm kaa
ka gbu tab n *janjalu.
Hoo, Saberma!
Maa mà yuum-v yumii ka gbu janjalu.
Ven nnii *Yisraheel tiiba nn door tiɔan.
Vii ba n vyen.
- 23 Maa mà bubm bubii,
maa mà yuum-v yumii ka gbu janjalu na
ree-ma kuumn.
- 24 V` ηmæegt ba t` jugun.
Maa mà diilgm v` ret goorii mëndii na
bá bag mà bɛhgu bee gbɛlɔ n jiwɔi.

L` ba na Sangband to hurawu gemmnt na há yaam hɔm!

72
(71)

- 1 *Salomoona yumga.
Hoo, Saberma!
Ba sɔbb,
ven yaa wo ln gbaama lee,
si welee yaamii huraa,
na ta wii nnii huraa kwɛɛla!
- 2 Na há yaam n v` tigr wo ln gbaama lee,
ka ba sɔbb n d` kunyɔɔtiiba.
- 3 Na l` si kɔrgu mɛngun nigiiigu
n bii b` ba sɔbb bii
l` lag n duura n dui mɛɔh'.
- 4 L` ba na huraa teew kunyɔɔtiiba kaa,
hà dahl katedtiiba juuni!
L` saa, bá hɛna volba dad dad bee,
hà neem-ba tɛg tɛg!

- 5 L`ba na há neer^Z kakefnan wai meniin,
wo muunu laa kidga nn ba lee!
- 6 Hâ huraant torg nidba
wo toŋu nn ni wahaalnt hɛn lee,
laa wo maleem nn sah tant nigiiigu lee!
- 7 L`ba na há he na bii b`ba sɔbb bii^Z bɛm,
na nigiiigu yadg hâ huraant vuugun!
Hâ huraantii nan kpaá díhaa.
- 8 L`ba na há mad toŋu kwɛɛn kakefnan kù faaga^Z,
Hefraat kol kakefnan tant faaŋu!
- 9 Na yɔfhuutba^Z mɛhba gbahnt dind hâ nɔngan,
l`saa hâ rafeedba mɔg tanjoom!
- 10 Na Tarsiisi kɔrgu huraa^Z
n Mediteranee nyaam kpamga
kɔrni huraamba daan n fat!
L`saa Sabaa n Sibaa kɔrni huraamba^Z lee,
bee faad lambhu!
- 11 Na huraamba mɛmba door-wu tiŋan,
l`saa tigtiiba mɛmba kitg hâ ɲmɛɛheedba!
- 12 Biilm, hâ nan rea katɛdtiiwu bɛhgun,
wii mɔɔ ka hoh na bá tɔrg-wu.
Hâ nan ta rea kunyɔŋtiwu bɛhgun,
wii kpaɛ n tɔrgthii.

72.5 *L`ba na há neer.* Grɛɛkm wadkpeemgan ln ba nii. Hebrmba wadga mɔmgan ba na: *bâ hɛna na bâ valgm-v.*

72.7 *Bii b`ba sɔbb bii.* Hebrm wadkpeemii hiihin n ta grɛɛkm n siiriim wadkpeemiin ln ba nii. Hebrmba wadga mɔmgan ba na *há ba sɔbb wii.*

72.8 *Toŋu kwɛɛn kakefnan kù faaga.* Hebrmn, bà bɔhɔɔ na: *nyaam n m`tuurmn,* l`kɔtɔd na Nyakpiirm n toŋu kwɛɛn kakefnan Mediteranee nyaam n toŋu faagan.

72.9 *Yɔfhuutba.* Hebrmn ba na *kpamkparmgun tiiban,* l`kɔtɔd na l`wed yɔfhuutba. Volba fuma wo l`hɛla kpam dɔm, volba wo l`hɛla kunidba.

72.10 *Tarsiisi kɔrgu.* Kɔrguu da ba vɔku n *Yisraheel. L`wed Hɛsfaany tantn.

72.10 *Sabaa kɔrgu.* L`wed kɔrguu baaim Harabii toŋu faagan kɔrgu ban hoh goona na Yemɛɛn kuun. *Sibaa kɔrgu.* L`wed kɔrguu baaim Hafrika tant toŋu kwɛɛn tigan, kɔrgu ban hoh goona na Suudan kuu toŋu kwɛɛn.

- 13 Hâ kee hâ nyaan taalm tiiba kunyɔŋu,
hâ dah katɛdtiiba juuni.
- 14 Hâ kee hâ sohdg-ba talmba nifin
ka rea-ba bá sarga ɲmɛɛgtn.
Bá neerm ba daht hâ nɔngan.
- 15 L`ba na t`huraa neer kakefnan,
bâ to-wu Sabaa kɔrgu sika!
L`ba na bá seeɲm há jugun
ka gbaama Sangband na
d`kaawlm há jugun goor wo goor!
- 16 Na dikahb roonm hɔm kɔrgun,
l`lag l`fofr duura jugun,
na ham hɛm b`dama
wo Libaan duuran raanin tiit!
Na nidba for kɔrnin wo kpam mobɛht!
- 17 L`ba na há hidr neer
bâ hoh-d kakefnaan!
L`ba na tiga mɛna tiiba seeɲm taa
ka gbaama Sangband na
d`kaawlm bá hɛn
wo dn kaawl huraa hɛn lee!
L`saa tant hɛn tighɛɛ mɛnhee bɔhɔɔm na
wii nii lamɛɛgu tia!

*

18 Bá seeɲm Saberm Sangband,
dii nii *Yisraheel Saberma
dii yen d`hɛna hoolgu want!

19 Bá nyɔkm d`hidr kakefnan!
Tant mɛnt miig d`bermt!
Tii nii, tii mɔmt nii^Z.

20 *Nnah nii Yisaaya kwɛɛl *Daviida seɛnb nn díhaa^Z.*

72.18-19 Vugi 18 n 19 togla yumii wadrehdrgee mɛngee (Yum42^{9a}-72^{9a}).

72.20 Daviida yumii kpogkpeemb toglgm nii.

WADTAĤRGA

(Yum73^{ga}-89^{ηa})

Mà niini da mool n niddalmba

73
(72)

- 1 **Ĥasaafa yumga.*
Mà miil na Saberma ba hom,
hà ba hom kpaalaa n *Yisraheel tiiba,
hà ba hom n biiba bá ba n bà kwεεwfeela bee.
- 2 Ln la ba welee lee,
mà da goda luurb,
gbefga n joom na mà lor,
- 3 blaĥb kaa na
mà niini da mool n biiba bá weraa bayen
ka kpaabag Sangband bá neermn bee.
Biilm, mà da yul l` mēngu ked-ba n hom,
- 4 bii ta kpaalakla-ba bà neermn felaĥ'.
L` saa, bà ba bibiĥt ka gbed.
- 5 Bà kpaabaa n diila ĥiifaa tii dela
ka ta kpaaju kunyōŋu tii dela.
- 6 Welee kaa nnii ban kwelwa kwel kwel nidba nongan
wo mina laalĥomm miim na bá geem
ka diinaa bá talmt nidba nongan
wo mina dimbuudr diir.
- 7 Bà modra n ĥem nyakpiit
gwentahaa, bá niini la geewa^z,
bà yu ĥi ni bá kwεεwan diilbeĥa.
- 8 Talmt n volba laĥm gwεεt n jaĥ ror bá nooran.
Bà gwεεla kimm ka wahaa volba,
- 9 ka gwεεla wo bà ren n sangbambiim
ka ĥena wo bee miil b` ba tant ĥen bii membii.
- 10 Welee nnii nidba nn tagd-ba ka hirwa bá kaa^z

73.7 Bà modra n ĥem nyakpiit gwentahaa, bá niini la geewa. Ka bá log gwεεguu kuyen kuyen, l` ka ba na: *bá niini ror kpaam ĥmit ĥmit huuga.*
Grεεkm n siiriim wadkpeemiin ba na: *bá fubeĥii rena bà kpaam kwεεwrn.*
73.10 Hebrmn gwεεtii kotod ba nigiiib.

- ka bag na bà kewlĥm b` ror bá nooran bii membii
- 11 ka bōĥōō na: «Bii tn ĥena bii waa,
ĥ Saberma ba hà bee hà nyaan-b?
Bii b` geta tant ĥen bii waa,
ĥ há ba n faaga wii ba hà bee hà miig-b?»
- 12 Welee nnii talmba nn ba,
bà neera ka kpaadiila lii felaĥ',
ka ĥena bà kwεεgdm yada.
- 13 ĥ Ka welee, mà ĥiira mà ĥiidmii yemn?
ĥ Mà ba jaarŋ mayen na mà bεm *kel keli?
ĥ Mà ta ba jaarŋ mayen na mà bεm n mà
nyōnyōgm?
- 14 Goor wo goor, daraa mà tobr
ka loō-ma kunyōŋun.
- 15 Man ba mà bee mà gwεεlm wo niddalmba.
Gwentahaa, welee ba l` saa na mà rεε mà teelba,
ta ten nnii v` tigr.
- 16 Lee, má ĥem diila t` jugun
n ka jaarŋa mayen na
mà kewii l` kotod, gwentahaa,
l` bee-ma gemm.
- 17 Lee, Saberma,
goor man niw mà nakpaŋa v` haarn dii,
má hom n miig
bii b` ĥod niddalmba bii.
- 18 Biilm, loō-ba huru ĥú ba halmt huu jugun,
lee, saa bà loō kuumn.
- 19 Wuui! L` ba fobeĥgu,
myenm jugun bá boorm
l` tog toĥuĥ'.
- 20 Ĥoo, Saberma!
Wo nida nn yu jaamiitn bii nn boor
há wen himta lee,
ta welee nnii vn nan ta kpia-ba
goor vn nan vida na v` yaa yaagu dii.
- 21 Weem man da ba n kwεεwweerga l` bida mà rarm lee,

- 22 mà boo dɔmjoojooŋu,
mà da kpaá fúm-v n líi felah'.
- 23 Gwɛntafí lee,
maa nawla-v n mayen
v`dad mà najuudu.
- 24 Ven kpaáaa-ma ka safi-ma rarm.
Lee, nan ba v`sohdg-ma l`jeɛŋl-ma.
- 25 Wo man ba n vn lee,
¿ wen nnii man ta ba mà bagm sangbambiim ni?
Má ta kpaá bag bii jeenb tantntina fɛn.
- 26 Biilm, mà gbanu ba fù bee fù bɛm hadgm,
mà kwɛɛwr mɛf',
gwɛntafaa, hoo, Saberma!
ven nnii mà kwɛgdi,
ven nnii ta mà kɛgt,
ba v`bɛm welee kakefnan.
- 27 Lee, biiba bá doda-v n bayen bee nan bɔraa bà
neerm.
Biilm, nan kua biiba bá gwidaa-v kaawr bee.
- 28 L`ba na manii,
hoo, Saberma!,
mà lamɛɛgu nnii na mà nawra n vn.
Hoo, Saberma Sangband!
Mà lɔɔ mà daaǰb v`fɛn.
Mà nan ba mà faam bii vn fɛna bii mɛmbii.

L`ba na Saberma yum há haar kunyɔŋu!

74
(73)

- ¹ *Hasaafa yumga. Yumhɔmgan^z.
Hoo, Saberma!
¿ Ben kaa nnii vn kɔh-t welee?
Ten nnii v`kodiir, ¿ laa bee?
¿ Lag ven kpaáaa-t?
¿ Ben kaa nnii vn bee-t n daat daat?

74.1 Yumhɔmgan. Gwɛetii kotɔd ba nigiiib. Biiba fuma na: *diilan*.

- 2 Deedg v`kpaturu fɛn!
Hera-fu v`refu, lag jana n bii.
Da dafra fù jugu,
fú kit tigr vn bantg n fɛm v`red dii.
Deedg *Siyoon duur fɛn!
Lɔgra-d n fɛm v`haar.
- 3 Kɔtg nakpaŋa v`nyaana,
l`ba dabit hɛnt!
¿ V`haarii bii ta tɔln?
¿ Rafeeda ba gbuh l`mɛngu?
- 4 D`ni, v`kan da kpogla-t ree mɔmgu nnii,
v`rafeedba nn da hia.
Bayen bà lamba nnii ban lo kan.
- 5 L`da boo dabsohdba jafra lara raaga fɛn.
- 6 Lee, gwelŋa, bà gbuhra d`kwɛɛlm wantii^z
n bà lara, n bà kondabia.
- 7 Bà totr haar bà kan hoh v`hidr ree
n gbuhm-d l`hawl-d.
- 8 Bà beda n bà ni na
baa bà gbuh kpaalaa.
T`kɔrguun,
bà gbuhra kaalai v`kan da kpogla-t hí ni hii
ka totra-hi bogm.
- 9 Bà kpaá yu kan waari hí weraa na
ba t`huuga hii.
*Gwɛet bɔfoɔthii kpaá,
hii kpaá t`man na hà biir
na mig l`ba l`jehnt laa.
- 10 Hoo, Saberma!
¿ Kakefnan tedaa nnii rafeedba nn ba bà suum
ka kofla v`hidr?
- 11 ¿ Ben kaa nnii vn fɔgr vyen?
Daa hen! Fɛlg-ba!

74.6 Kwɛɛlm wantii. Grɛɛkm wadkpeemiin fuma na: *huturi*.

- 12 Hoo, Saberma!
Ln la ba welee lee,
ven nnii t` huraa, lag jana n bii.
Ven hefl n tant hɛn jugun deb.
- 13 V` gemmnt da rada nyaam.
Ven da yodr nyaamn nmerwanju juut.
- 14 Ven da yodr nyaamn wakukuu juut^z
n logm kù namt n to kpamkparmgun dɔm^z.
- 15 Ven nyatra kola nyabila.
Ven ta hɛna kola há kpaá nyiida hee t kparɲ.
- 16 Ven hefl n goor, ven ta hefl n nyingu.
Ven ree muunu n kidga.
- 17 Ven lo tant hɛn faant ment.
Ven ta ree yobr n kwɛɛɛɛ.
- 18 Hoo, Sangband!
Deedg tintii!
V` rafeedba suura-v,
joojoont kohf v` hidr.
- 19 Daa taag-t bà nifin!
T` ba t` bɛm wo haar n̄mɛnga^z ban to diidt kee.
Ven hefl n tn,
ten nnii kunyɔŋtiiba,
daa hɔntrm t` hɛn!
- 20 Deer moogu gitgm m` ba t` huuga mii hɛn!
L` yatgn.
Biilm, kɔrgun fohntlant kitg talmt kaalant^z.
- 21 Daa saa na jiwfhi kpal ban hɛna dad dad bee!

74.14a *Nyaamn wakukuu.* Hebrmn ba na *livyataan*. L` ba na gemmnt t` vidg Sangband gemmnt t` ree want jugun tii nnii ban log wo nida. Sangband da diira t` jugun. Bà da rea-t wo bii bibifgu blaɲb ba fobɛfgu ka ba nyaamn wo kaaseegɲu kù ba n nakpaɲbibift ka ba n juuni hiliblɛh'.

74.14b *Kpamkparmgun dɔm.* Biiba fuma na: *bá go kpamkparmgun bee.* Ka bá gitg hebrmn gwɛɛtɛii n lyen, biiba t` ka fum na *nyaamn hɔlbermii.*

74.19 *Haar n̄mɛnga.* N̄mɛnga ln hɛl nanafreen kee tona kɔd nyuurhoolmɲa. Bà logl-ka nnaɲ kɔkmb jugun.

74.20 *Kɔrgun fohntlant kitg talmt kaalant.* Hebrmn, gwɛɛtɛii fumb ba gemm. Biiba rea na: *talmt nn kur bee hugl kɔrgun fohntlant,* laa mina: *kɔrgun fohntlant hugl ka ba na talmt kaalantn.*

- L` ba na katɛdtiiba n kunyɔŋtiiba nyɔkm-v!
22 Hoo, Saberma! Vidg!
Yaa v` yaagu!
Joojoont suul-v goorii mendii.
¿ L` kpaá bɔhɔɔ-v liin?
23 Daa hɔŋ v` rafeedba hɛn!
Bà didra n̄mɛi kimm ka kpaá saa.
¿ L` kpaá bɔhɔɔ-v liin?

Saberma kena na hà yaa yaagu

75
(74)

- 1 *Hasaafa yumga. *Kà ba yumyuumtba berma wadgan.*
Bà yuuma-ka wo ban yuuma «L` daa he wo v` kohf!»
*yumga^z lee ka gbu *janjalu.*
- 2 Hoo, Saberma!
T` jahra-v, t` jahra-v biilm.
Nyɔhra n tn^z.
V` hoolgu n̄mɛɛgt weraa-t welee.
- 3 Tn kewlg-n Saberma nn bɔhɔɔ tii:
«L` vuugu taanan.
Mà lo-ku na
mà da mà yaa wo ln gbaama lee.
- 4 Tant ba t` bee t` dam,
t` n t` hɛn nidbee mɛmbee,
man lee, maa da kalgr-t
ka hafɲa t` bobogr. (*Bubga)
- 5 Mà beda bá weraa bayen bee na
bayen weriibii na l` mag welee.
Welee talmbɛe,
mà bɔhɔɔ-ba na
l` ba na bayen fuurmii jehnt!

75.1 «L` daa he wo v` kohf» *yumga.* L` baa na yumga kiiga gonoogrtn. Yumgee yuumb nnii ban yuuma kengee. Ta nyaan yum^{57na} n 58^{na} n 59^{na}.

75.2 *Nyɔhra n tn.* Ka bá log gwɛɛgu kuyen kuyen, bá ka fum na: *v` hidr ba nyɔh'*, hidr hela nida mɔma. Grɛɛkm n siiriim wadkpeemiin ba na: *l` saa t` hohm v` hidr.*

- 6 Na ban gwεεla ka via bà baagr lee jefnt welee!»
Saberma noon gwεεt nii.
- 7 Bermt kpañ na bii nii.
T`kpaá rεna n tonu kwεen laa kú faagan
laa mina mootn^z.
- 8 Saberma n jañ yaa yaagu.
Há hofla hiiwu n tiña,
n vii hiiwu n faaga.
- 9 Biilm, Sangband mada d`nuhun wombuga.
Wombugee hugl n dabεfm,
bà sɔdra m`ni want
na m`bεm daat.
D`futa-m ka sah tant hεn talmba.
Bá membee ba bà nyii-m
bà lag n kɔtɔd.
- 10 Man lee,
maa mà kεem Saberma hoolgu ηmεεgt
ka kpaá saa.
Maa mà yuum-wu yumii ka gbu *janjalu.
Wii nii *Yakooba nn da door tiñan.
- 11 Há ba hà he^z talmba gulnt bà juuni,
l` saa hà vii hɔmba reñi n faaga.

Sangband jul jugun

76
(75)

- 1 *Hásaafa yumga. Kà ba yumyuumtba berma
wadgan. Bà yuuma-ka ka gbu *janjalu.
- 2 Saberm nii ban mi hɔm *Yuudaa tantn,
*Yisraheel tiiba jeenjla-wu.
- 3 Há fohntlanja ba Yerusalem^z *Siyoon duur jugun.

75.7 Mootn. Hebrmn ba na *kpamkparmgu* l`kɔtɔd na *Sinaayi kpamkparmgu
l`nyɔñr n *Hejift. Hejiftn nii *Yisraheel tiiba nn da bag tɔrgm.

75.11 Há ba hà he... Gwεεtii boo ln ba l`bεm nii. Hebrmba wadga mɔmgan
ba na *mà ba mà he*.

76.3 Yerusalem. Hebrmn ba Yerusalem hidkpeemr na *Saleem* l`wed kɔtɔdn
gwεεguu ror wo *nigiigu* gwεεgu. Hebrmn nii na *saloom*.

- 4 Ree niiñ fan da kafr hoodwant mεnt,
hoodjui n fiimi, n want ban tɔgdra n fiimi tii.
(*Bubga)
- 5 Ven nii wiinga.
Ven beel n gemmt
ven kpena n duuran
ka di v`rafeedba jugun^z.
- 6 Bá tawdba bá yatg wamtt bee,
bà soñdr bà do bá hoodwant.
Bà doora ka kpi.
Tawdbambena mεmbee,
bà ba bee na bà he bii.
- 7 Hoo, Saberma!
Ven nii *Yakooba nn da door tiñan.
Fuu v`meeran,
deera n hà tiiba t gor gokaawrm.
- 8 Hoo, ven! Kpañ heee!
V`wen hεna kwεεwweerga,
¿ wen ba hà bee hà jefnt v`nɔnga nii?
- 9-10 Gita yaagu ka ba sangbambiimn.
V`wen vida n git yaagu
na l`dah kunyɔñtiibee mεmbee juuni,
fobεfhu t ka mad tant hεn tiiba bà kad kpoñ! (*Bubga)
- 11 Biilm, nida kwεεwweerga tɔra na bà jafrn-v.
Bá feta n v`kwεεwweerga bee,
bee boo dimr vn hegaa v`hεn dii.
- 12 Nen, nen tagd Sangband kaa nen,
foorm-n d`nɔngan
ka hεna nn fεd na n`ba n`he bii jugun!
Dii nii n`Saberma.
Kenm-n n want ka sah-d!
L`ba na bá solm-d!

76.5 Ka di v`rafeedba jugun. Grεεkm n siiriim wadkpeemiin ba na [*duura*] há
bee kakeñnan hee.

Yu

- 13 Dii hofla huraamba kwɛɛn tiiba.
Tant hɛn huraambee mɛmbɛe sol-d.

L`ba na bá deedgm Saberma ηmɛɛbermt hɛn kunyɔŋun!

77
(76)

- 1 **Hasaafa yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan. Bà yuuma-ka ka togaa *Yeduutuuna *janjalu gbuut.*
- 2 Saberm nnii man hoh ka kuum noor.
Wii nnii man hoh na há lo tobr.
- 3 Ka mà ba bɛhgun,
má bid mayen n Saberma wee.
Lee, má ka seenja
ka via mà nifi nyinguu mɛnguu
ka kpaá saa^z.
Bii mɔmb ta kpaá bea na b`doolg mà kwɛɛwr.
- 4 Ka mà diila t san Saberma jugun,
má ka fiira.
Ka má diilg l`bu,
má bɔrii ηmeenm. (**Hiŋhiŋb*)
- 5 Saberma kpaá saa na mà he godaalgu mɔmgu.
L`haamra-ma kpaalaa,
má kpaá miigaa man ba mà biir tii.
- 6 Mà loɔ nɔmb weem daa goora jugun,
n ta bina há getg hee jugun.
- 7 Nyinguu mɛnguu, mà deeda mà yumii hɛn,
l`saa, má ka wii mà jugun
goyentii ηmetgna.
- 8 ¿ Saberma kɔhdg-t kpaalaa len?
¿ Há ta kpaá bag na hà hom t`ret lii len?
- 9 ¿ Há ta kpaá sokla-t felah len?
¿ Jana n jah,
há ta kpaá hà bɛm n tiit na hà bɔhɔɔm-t len?

77.3 *Ka via mà nifi.* Da Yuudaa tiiba seenjb hɛb nnii. Nyaan Yum28^{an}.2, n 63^{an}.5, n 88^{an}.10, n 119^{an}.48, n 134^{an}.2, n 141^{an}.2, n 143^{an}.6, n ta Timotea wad1^{an}.2.8.

- 10 ¿ Saberma hɔŋ t`higm nyaanbn?
¿ Laa, hà kwɛɛwweerga hera
há ka ta kpaá yu t`kunyɔŋun? (**Hiŋhiŋb*)
- 11 Mà bɔhɔɔ n mà ni na
Sangband mɔmr kpaá boo dn da ba.
Welee t ka sah-ma bɛhii.
- 12 Hoo, Sangband!
Má diila vn her bii jugun,
má bɔhɔɔ v`weem daa hoolgu.
Maa mà diilg kù jugun.
- 13 Mà deeda vn her bii hɛn,
v`ηmɛɛgbii mɛmbii,
má diila b`jugun l`bu.
- 14 Hoo, Saberma!
Vn hɛna bii ba n byen.
Ven nnii berma.
¿ Tiib biib ba b`bee b`taa-v?
- 15 Ven n jah, ven hɛna hoolgu hɛb.
Werii tigvolhee v`gemmnt.
- 16 Dafra v`tigr jugu n v`nuhu huyen.
*Yakoobwu n *Yoosef bá buudm nnii v`tigr. (**Bubga*)
- 17 Hoo, Saberma!
Nyaam nn da nyan-v lee, n ka dama
wo fɔga maadan.
M`dam kakefnan m`kwɛɛn mɔmgu.
- 18 Wat t fohlgɔ nyaalm
toŋu t taa sangbambiimn
ηmediib^z t wiid bogm baatea^z.
- 19 Toŋu taarb da ba nyangahgan.
Lee, toŋu t ηmedii,
wiinga t wiid tant mɛnt hɛn.

77.18 *ηmediib.* Ka bá loɔ gwɛɛgu kuyen kuyen l`ka hum na v`fiimi. Bà da loɔ ηmediib wo bogm fiimi nnii Sangband nn taaw.

77.18-19 Vugi 18-19 bɔhɔɔ fohmgan gwɛt Sangband nn da ree *Sinaayi duur jugun tii.

Yu

- Tant t dam n bafi n ka nyamra ka nyamra.
 20 Da ree v`huru nyaamn,
 v`mom v`huru nyabermmn
 ¿ Hii t bee n yum kan v`nakpana^z?
 21 Da logra *Mohiiswu n *Haroon wo kimtba,
 na bà kpaŋaam v`tigr
 wo ban kiima kodiir lee.

Yisraheel tiiba neerm gwæet kɔtɔd

78
(77)

- 1 *Hasaafa yumga. *Yumhɔmgan*^z.
 Taa reba-n, kewlg-n mà weriib!
 Lo-n tobr n`hom bii b`ror mà noon bii!
 2 Mà bo na mà yahdg mà noor,
 mà gwæel-n nawdlam.
 Bermba daa gwæet ba na kwæen lamn.
 Maa mà ree-n m`kɔtɔd^z.
 3 Welee gwæetii, bà beda-t-t,
 t`ka mii-t hɔm.
 T`samba keem-t-t.
 4 Lee, t`ka kpaŋ t`fohnt-t bà yakii.
 T`ba t`bɔhɔɔm-t waaga wo waaga.
 T`ba t`bɔhɔɔm-ba
 Sangband nyɔkb gwæet kɔtɔd,
 ka bɔhɔɔ-ba d`gemmnt
 n d`hoolgu ɲmæegt gwæet.
 5 D`da to *Yisraheel tiiba ten haglb.
 D`da to d`*bafɪlb t`yandaba *Yakooba bii
 na bee ta werii-b ta bà bii,
 6 ka bo na
 bii ban nan maad hii ta miim-b,
 hi nan ta bɔhɔɔm ta hi bii.
 7 Lee, hii ta lo hi daägb Saberma hæn,

77.20-21 Vugi 20-21 hɛla *Yisraheel tiiba nn da mæwdg *Nyakagt Nyaam Mohiiswu n Haroon bà kpaŋaa-ba.

78.1 *Yumhɔmgan*. Gwæetii kɔtɔd ba nigii. Biiba fuma na: *diilan*.

78.2 Gwæetii ta ba Matewa 13.35, bà reen-t grækm wadkpeemgan.

- ka kpaŋ hɔŋaa hâ ɲmæegt,
 ka mad hâ wad.
 8 Welee lee, hi kpaŋ kee hi bæm wo hi yandaba.
 Bee juunin da hafraan,
 da hawad tiiban.
 ¿ L`saa, bà da mugaa tiit mɛh?
 ¿ Bà da tia Saberma hæn mɛh?
 9 Yisraheel tiiba huuga,
 ¿ lag Hefrayiima buudm tɔhl tawni tab^z?
 ¿ Bà da ba kaŋ kili hoodr ni?
 ¿ Ben kaa nnii In da her welee?
 10 Bà da kpaŋ mad Saberma *tuurnt.
 Bà da kida hâ *bafɪlb.
 11 Bà da hɔŋ hâ ɲmæegt
 n hoolgu fan da her bá yum kuu.
 12 Hâ da hera hoolgu^z bá yandaba nɔngan,
 bá wen da ba Sohaan kpaŋm^z *Hɛjift tantn ¿ laa
 bee?
 13 ¿ Hâ da ba radg nyaam bá geta?
 ¿ Ban da geta lee, nyaamii kpaŋ boo dabit?
 14 Muunun, hâ da hɛna wadr t`jilnt n ka kpaŋaa-ba,
 ka kpaŋaa-ba nyingu n bogm.
 15 Hâ da waaga fiit kpaŋkpaŋgun ka safɪ-ba nyaalm.
 ¿ M`da ba jafn?
 16 Hâ da hera kola t`ka gbuh tandaarn,
 ¿ nyaalm da kpaŋ kulaa kan wo kolberma?
 17 Sangband momr nn da la her welee mænguu lee,
 bá ka la ba saa bæhgu hɛb kpaŋkpaŋgun,
 bà da la ba kɔhdg bà juhafɪrm.
 18 Bà da hera faaa n ɲmægii n Saberma,
 ka gbaama-wu diit ban sɔkla tii.

78.9 *Hefrayiima*. Yisraheel hui huuga hubermgan ká n *Yuudaa reka l`radgm kaann. Liilawen, bà hoŋaa na Hefrayiim l`logm huhii mɛnhii.

78.12a *Hoolgu*. L`hɛla hoolgu kú da her safɪ Yisraheel tiiba ror Hɛjift tantn kuu.

78.12b *Soha*. Hɛjift kɔrkpeemgun. Bà ta hofɪ-ku na Taniis. Kú ba Niil kol kan loɔla nyaamn ree toŋu kwæen.

Yu

- 19 Bà da gwæel beŋgu n Saberm ka boŋoo na:
 ¿ Hâ ba n gemmnt na hà si-ba diit kpamloŋu ni?
- 20 Na hà da gbuhdg fiigu,
 nyaalm t rorm n kit kola,
 gwentaŋ, ¿ hà ba hà bee wo
 hà si há tigr diit n namt?
- 21 Sangband t fom *Yisraheel tiiba nn boŋoo tii.
 Dn homr welee lee,
 n hêm kwæwweerga.
 D´kwæwweerga t hod-ba n bogm,
 bogmii t vid na m`dii-ba.
- 22 Biilm, bà da ba tii Saberma jugun.
 Bà da kpaa daag hà jugu daŋb hên.
- 23 L`ba na wii da to wat wad.
 Wii da rawdr sangbambiim nyabila.
- 24 Wii da hera Sangbambiimn diit t tēhr bá hên
 wo toŋu niiln, bá jum.
 Diitii nnii *maana*, tii nnii han sir-ba^z.
- 25 Bá membee diira *sangbantumtba diit.
 Wii da tuun-ba-t na bá di bà teg.
- 26 L`saa há hêm ham t ka fug sangbambiimn,
 n hà kwægdi nnii han heŋ toŋu kwæen ham t ka fug.
- 27 Lee, namt t ka tēhrna n faaga,
 wo tanjoom,
 ηmenii t ka tēfra ka ba kɔdgu
 wo nyaam kpamga gwifiim.
- 28 Hâ hêm welee, hí ka tēfra bà sugt noon,
 baatee bá kan go ree.
- 29 Bá nan jum n togm kpaalaa.
 Hâ da sira-ba wo bá nn bagm lee.
- 30 Ban da la heewr diitii n nyɔdb lee,
 ¿ ben nnii b´da gɛtga?
- 31 Saberma kwæwweerga t hod-ba n bogm,
 há kuum bá wantba
 n wafaa bá kwæelba.

78.24 *Maana* ba na diit Sangband nn da sir-ba tii hidrn. Gwætii ta ba Yohanɛsa 6.31.

- 32 Hân la her welee lee, bá ka la hēna beŋgu,
 bà ba tii na há hoolgu ηmægt nnii.
- 33 Lee, há fuu ham, bá neerm t jehnt keruh',
 bá fel bá bina beŋgu^z.
- 34 L`ba gobiint na há wen kuu-ba,
 bá ka bida bayen n hà wee.
 Bá ka hēna figm bá fubehii kaa
 ka bag Saberma.
- 35 Bà deera hóm na Saberm nnii bá fohntlaŋa
 na wii nnii Sangband móm, r,
 na wii sohda-ba kuumn.
- 36 Gwentaŋ, bà da kpaa difaa n bà ni.
 Bà da boŋoo gokaat.
- 37 Bà da kpaa nawr n wun hóm.
 Bà da kpaa mad hà *tuurnt.
- 38 Wii lee, wii hugl n figm nyaanb.
 Hâ da waalaa-ba bà fubehii ka kpaa kuu-ba.
 Hâ da bam ka mad hà kwæwweerga,
 hà da kiiga-ka.
- 39 Hâ da deera na
 bà ba na nidban, kpaalaa nnii.
 Bà boo ham,
 m`geta m`kpaa ηmetgna.
- 40 ¿ Tɔmb mlán nnii ban ba vidg há jugun
 bá wen da ba kpamloŋu nii?
 Bà da yatg há fuut haamb kan.
- 41 Bà bam ka ηmɛgaa n Saberma.
 Wii da lo tuurnt wú n ban l`huuga.
 Hân la ba n hayen lee,
 bá la ham há fuut.
- 42 Bà ba deedg bii han da her-ba bii jugun,
 goor han da sohda-ba bà rafeedba nifin.

78.33 L`da ba na bá da nyan Sangband hoolgu Hējift tantn n kpamkparmgun bee, bá da kpiidr kpamkparmgun.

Yu

- 43 Bà ba deedg hoolgu fan da her kuu jugun
bá wen da ba Sofaan kpatn^z, *Héjift tantn,
bà ba miig na há lamba nnii.
Hà da werii Héjift tiiba há gemmnt.
- 44 Hà da hera bà kola menan nyaalm t kit jiim,
na bá daa bee bà nyii-m.
- 45 Há tuun vuura t ka nyañ ka nyii-ba,
n saari hii t ka kpiidra ka fomta n korgu.
- 46 Há saa kpatmha n tawri t jum bá dikañt,
bá giidm t kpat yem.
- 47 Há kuum bá *daam tibit n bà tiroonkañt n sahirma^z.
- 48 Há hem sahirma t kuum bá dom,
l' saa toñu lara t kuum bá kodiira^z.
- 49 Há fohl bá hen há kwεεwweerga menga,
n lo-ba kunyongun kpaalaa.
Hà da tamn hà tumtba hiinu
na bá daan n beñgu,
- 50 bà maantr hà kwεεwweerga huru.
Há ka ba saa na bá fetg kuumn,
kunyaagu t kuum-ba.
- 51 L' saa, há ta kuum bà bærmn budai menii,
bà da ba na Haama^z buudmn, Héjift tiiban.
¿ Bá foman budanongrii ba kpiidra?
- 52 Tii kaann, há hem há tigr t loom huru
wo ban kpañaa fei n buri lee,
há kpañaa-ba kpatmloñun,
wo kimta nn kiima *fεεbii lee.
- 53 Hà da kpañaa-ba hom,
bà kpañ dehra n fobεñgu.
Bá rafeedba lee, l' ημεñεε bee nyaamn.
- 54 Lee, há taai-ba n hayen hà tantn

78.43 *Sofaan*. Nyaan vug12^u n kwεεn gwεεtii.

78.47 *Tiroonkañt*. L' ba na tiit t' boo feega tii (nyaan *Tiib biib b' boo feega bii Gwεεt reem kaalanñan).

78.48 *Sahirma, toñu lara*. Hebrm wadkpeemga kiigan n ta grεεkm wadkpeemga kiigan ba na: *dōñkuum, nōdbεñt*.

78.51 *Haama*. *Nowea kwεεlba batañbee ni bilmn. Wii nnii Héjift tiiba yandaa.

- duur fan da soñdg n hà gemmnt dii man^z,
- 55 n voom bà nongan tiga kōd,
n loñm tigfee tant n to-ba,
na bá mad.
Welee lee,
há kalgr *Yisraheel hui menii hí kaalant.
- 56 Ban la nyan welee menguu lee,
n la ημεgii n Saberm Sangband mōmr.
Bá vid d' hen,
bà ta ba valg d' haglb.
- 57 Bá gwεdg n kwεεn
n hogl wo bá yandaba.
Bà halgra kpatiin
wo tab b' tangbanga hōk bii.
- 58 Bà da bagra-d n gwεεt
ka vid bá kaalanbeñtn.
Bá boga t jagdr d' nōmmōlb.
- 59 Saberma nn nyan welee lee,
há til n voom Yisraheel tigr kpaalaa kpaalaa,
- 60 n rorm há Silō haarn^z,
suku há kan da go nidba huuga kuun.
- 61 ¿ Há *tuurnt kadakña da kpañ kan?
¿ Lag kee da weraa hà gemmnt n hà bermt?
Há to-ka t' rafeedba hoodrn.
- 62 Há saa bá kuum há tigr.
Tigrii nnii da hà kεgt,
há saa há kwεεwweergee t luurm d' jugun.
- 63 Bogm diira d' kwεεlba,
l' saa d' biirii lee,
hii t kpat ka ba he yaala^z.

78.54 *Duur fan da soñdg n hà gemmnt dii*. *Siyoon duur gwεεtn. Ree nnii ban da hel n mōhm *Sangband haar (nyaan vugi 68-69).

78.60 *Silō haar*. Da Yisraheel tiiba kaalanbuudgan ban da taai Kanañan kakeñnan Samuñeela vuugun lee. Kà da ba Héfrayim tantn, Betheel n Sikεεm l' huuga wo tana kwεεnaa n Yerusalēm.

78.63 *L' saa d' biirii lee, hii t kpat ka ba he yaala*. Ka bá loñ gwεεgu kuyen kuyen, bá ka fum na *Bá ka ta kpañ yuuma biirii kaa*. Bà bōñō welee l' hel yumii ban da yuuma yaala kasant man hii ka nyōka biiriiga ká yōl kee. Wo ban kur kulii, biirii ta kpañ hi yal.

- 64 Bá kuum d' *gotiiba hoodrn,
l' saa, bá kunfɔ̄gba lee,
bá kirm n ban na bà daa kom.
- 65 Lee wen, Saberma t vid
wo ban himta goomn lee,
n ka hooa
wo daam nn kuu wamt
há ka hooa lee.
- 66 Há gbum há rafeedba kwɛɛri noon,
jiwɛi t kuum-ba kpaalaa kpaalaa.
- 67 L' saa há voom *Yoosefa buudm^Z,
mii nnii Hefrayiima huuga.
Kee nnii fan da bantg,
há kp̄ii há bantgm̄ii kà hɛn.
- 68 Lee, há hel n kɔt Yuudaa huuga,
n ta kɔt kan *Siyoon duur,
dii nnii fan sɔkl.
- 69 Há mɔhm kan haar diir
na d' bɛm n dyen,
na d' bɛm kakehnan
wo toju nn ba sangbambiimn laa,
mi na tant nn ba t' tagrn lee.
- 70 Há kɔt há ηmɛɛheed *Daviida,
há da lɔgra-wu dɔm sukun.
- 71 Wii da kiiga fɛɛbii hí hɛɛma hii hɛn.
Há san n wun na
há bɛm *Yisraheel tigr kimta.
Dii nnii *Yakooba buudm.
Wii hehl n dn.
- 72 Welee nnii Daviida nn da kpaɛaa tigrii n kwɛɛwhɔmr.
Há da kpaɛaa-d ka ba rarm.

78.67 *Yoosefa buudm.* L' hela Hefrayiimwu n Manasee bá hui. Nyaan vug9^u n kwɛɛn gwɛɛtii. *Yakooba da to Yoosefwu maat ka tɔɔ-wu want fan to há kwɛɛlba tii tɔmb mreɛn n lɔgm-t n rad Yoosefa kwɛɛlba Hefrayiimwu n Manasee. Gwentaɛ, Sangband t kirm wii nn kɔtg wii n hel n to Yuudaawu maat (vug68^u).

L' ba na Saberma daan hà tɔrg-t na t' lodan!

79
(78)

- 1 *Hasaafa yumga. Bà yuuma-ka ka gbu *janjalu.
Hoo, Saberma!
Saanba lɔgra v' kɔrgu.
Bà hawlg v' haar mɔmr
n hɛm *Yerusalem t kit tanfohr.
- 2 Bà kura bá sɔkla-v ka hɛna v' ηmɛɛgb bee.
Bá gbani t kit hagulangunt n kolfei diit.
- 3 Bá jiiim t hu n Yerusalem n h̄i kpama kɔrni.
H̄ii da kpaɛ na hà kuu-ba.
- 4 Tiga há ba t' kpama hee lahra-t.
T' kitg suut n lafm waru t' kpamrba nɔngan.
- 5 Hoo, Sangband!
¿ Kakehnan tedaa nnii
vn ba v' bɛm kwɛɛwweerga ni?
¿ Ba v' la bɛm daat daat welee?
¿ L' kpaɛ l' jehnta?
- 6 Fohlg v' talmt tiga há kpaɛ vala-v hee hɛn!
Há kpaɛ mii-v,
há ta kpaɛ hoh v' hidr mɛh'.
- 7 Bà kura *Yakooba buudm^Z.
Biilm, bà kpiil t' kɔrni.
- 8 Bii b' hel ten bii lee,
daa deedgm t' weem daa hebbɛhb hɛn^Z!
Daan weem v' tuug-t n v' kɔkmb
na l' kpaɛ-t kewm!
- 9 Hoo, Saberma!
Ven daɛl t' juuni.
Daan v' tɔrg-t na v' hidr hohm!
Ree-t beɛgun, v' waa-t t' fubɛhii
na l' magr n vn!
- 10 ¿ Ben kaa nnii vn saa na tigtiiba boɛɔom na,
bá Sangband lahr ba tea^Z?

79.7 *Yakooba buudm.* Yakooba, l' ba na Yisraheela hidvoln.

79.8 *T' weem daa hebbɛhb.* Baa bà bee bà ta hom na t' yandaba hebbɛhb.

79.10 Nyaan Yum42^{gan}.4,11.

- ¿ Lag saanbee kura v` ημεεheedba?
 He na bá miig na bee hoodr nnii vn taaw,
 l` saa tii nyaan welee n t` niini.
- 11 L` ba na sarga tiiba hiiirb jib v` tobrn!
 V` gemmnt kpañ tinañ',
 v` bii ba kuumn,
 lee, ree-hi m` ni!
- 12 Hoo, Saberma!
 T` kpama tiiba lee,
 ημεlg volwu hà lahm han lahr-v mii tomb mlbleh'z!
- 13 L` saa v` tigr ten lee,
 ten nnii v` kodiir vn kiima dii.
 T` ba t` seeijm-v na ven hera ημεεgb
 ka yuuma-v yumii waaga wo waaga kakehnan.

L` ba na Sangband ημεtg d` kalgr d` tigr!

80
(79)

- 1 *Hasaafa yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan. Bà yuuma-ka wo ban yuuma « Moot fiit » yumga^z lee. Dogiigan^z.
- 2 Ven, ven ba na *Yisraheel kimt ven,
 lo tobr v` kewlg!
 Ven, ven kpañaa *Yoosefa yakii
 wo mina buri n fei ven,
 ven, ven kad *sarıgbantawdbermba jugu faaga ven,
 werii vyen v` wiinbermgan!
- 3 Hefraayima huuga nongan
 n Beñyamiina huuga nongan
 n ta Manasea huuga nongan^z,
 ree v` gemmnt v` daan v` dah t` juuni!

79.12 Tomb mlbleh'. Mlbleh ba na waaru hù weraa l` mēngu huu. Nnañ, hù weraa fat mēnt. **80.1a** « Moot fiit » yumga. Gweētii kotod ba nigiiib. L` baa na yumga kiiga gonoogrtn. Yumgee yuumb nnii ban yuuma kengee. Biiba diila na gweēguu ba na ηmifi hiroond janjalun. **80.1b** Dogiigan. Gweētii kotod ba nigiiib. Biiba logl gweēgunkuna ka togla-ku n vont n ka kaal na: « Kaa tab moot fiit » yumga. **80.3** Hefraayima, Beñyamiina, Manasea. Hefrayiimwu n Manasea ba na Yoosefa buudmn tiiban, l` saa Yoosefwu n Beñyamiina ba na *Yakooba biin, l` ba na há fōg Raheela kwēbn tiiban. Yisraheel tiiba kpañkpañgun kenan, bee da tagda *tuurnt kadakña yelmaa.

- 4 Hoo, Saberma!
 ημεlg v` kalgr-t!
 Geedg-t n nonhōmga,
 lee, v` dah t` juuni!
- 5 Hoo, Sangband, want mēnt Saberma!
 ¿ Kakehnan tedaa nnii
 v` tigr nn ba d` door-v tiñan ka seenja,
 vii togda-d n kwēεwweerga,
- 6 ka loñ ka felgra-d n nyanyaam?
- 7 Hera t` kit t` kpama tiiba toor wañu.
 L` saa, t` rafeedba wen tañaa n taa
 n ka boñoo t` ret ka lañ.
- 8 Hoo, want mēnt Saberma!
 ημεlg v` kalgr-t!
 Geedg-t n nonhōmga,
 lee, v` dah t` juuni!
- 9 *Daam tibuğu kuugu^z da ba *Hejift tantn,
 ven da reen-ku tant kwēεn,
 v` voom rii tigvola n hōm-ku kan.
- 10 Da waha kpañb kù nongan,
 kù tom n bahm rugi
 n kad kōrguu mēnguu hēn.
- 11 Kù buhuunu t ka fiidr duura,
 kù noora t bedm
 n lag n fiid *tibermt mēh'.
- 12 Hà da sanii kakehnan Mediteranee nyaam,
 kù tibit t fut kakehnan Hefraat kol^z.
- 13 Saberma!
 Dabid vn da kaadg-ku n dii waa,
 ¿ ben kaa nnii vn gbuhr dii?
 Gweñña, baaben tii há beraa wii too kù roona nia!

80.9 Daam tibuğu. Bà da tōnaa *Yisraheel kōd n daam tibuğu.

80.12 Mediteranee nyaam, Hefraat kol. Da *Yisraheel toñu faaga n hí toñu kwēεn faant nnii wo Sangband nn da bed d` tigr lee.

Yu

- 14 L` saa, dɔra ror raagun ka hɔhwra-ku,
kɔam dɔmii mɛnmii kan ju m` diit nii.
- 15 Want mɛnt Saberma!
Hai! Ɔmetgn!
Ba sangbambiimn ka lɔɔ nɔmb nnaɦn,
ɔ kɔaa yu bii b` gɛta biin?
Ɔmetgn v` kiig tibuguu jugun!
- 16 Kiig bii vn hoowr n v` nuɦu bii ɦɛn,
tigriin kwɛɛl vn ɦɛr ɦá berɔ wii!
- 17 ɦilwa, bogm diira tibuguu nia!
ɔ Bii tela kan ka jɛɦr faaga?
ɔ V` kwɛɛwweerga kɔaɦ kà ɦe na
bá ɦɛr welee bee bugd yemii?
- 18 ɦoo, Saberma!
Bɛm huraa vn lo v` gemmnt ɦá jugun wii man,
kwɛɛl vn kalgr wii man!
- 19 Lee, t` kɔaɦ t` gwidiim-v kaawr felah',
saa-t t` neer ka hɔɦ v` hidr!
- 20 ɦoo, Sangband, want mɛnt Saberma!
Ɔmɛlg v` kalgr-t!
Geedg-t n nɔnhɔmga,
lee, v` daɦ t` juuni!

L` ba na bá jum kasant n nyaagb ka nawr n Sangband!

81
(80)

- 1 **ɦasaafa yumgan. Kà ba yumyuumtba berma wadgan. Bà yuuma-ka ka gbu Gaat kɔrgu janjalu*^Z.
- 2 Bubm-n Sabermwu bubii!
Didrm-n nyaagb ɔmɛi!
*Yakooba yakii ten, wii nnii tn door tiɦan,
wii kiiga t` jugun.
- 3 Baɦ-*n yumii yuumb!*
Gbum-n bina!
Gbum-n *janjali jugu jugu l` ba lamɛɛgu!

81.1 *Gaat kɔrgu janjalu.* Gwɛɛtii kɔtɔd ba nigiiib. Biiba ɦuma na *Gaat tiiba yuumb*, volba na *bà yuuma yumgee ka bi daam*.

- 4 Hofm-n *muulɔa kidkwɛɛlga rɛnm!
Ta hɔɦm-n-ka ká wen hɔɦ ka ragda tonu,
t` kasant mɔmt goor^Z,
- 5 l` kɔtɔd na *Yisraheel baɦlb nn gbaama bii nnii,
Saberma nn sɔkla bii nnii.
Wii nnii *Yakooba yakii ten, tn door tiɦan.
- 6 Hagla ɦiiɦa nnii ɦan da to *Yoosefa yakii^Z
ɦi wen da ror *ɦejift tantn.

Mà ɦuma noor man kɔaa mi dii
d` bɔɦɔɔ na:

- 7 «Mà tuur-v wanjeet,
mà ree-v sarga ɔmɛɛgtn.
- 8 Da ba ɦigmn n hɔɦ-ma,
má ree-v m` ni.
Mà da tɔgdg v` hoɦt
ka foɦr tonu taarbn.
Mà da tarm-v Mriibaa nyabiln^Z
n bɔɦɔɔ-v na: (**Bubga*)
- 9 “Mà tigr ven, kewlg n man!
Mà bo na mà venii-v nabiir.
ɦoo, Yisraheel tiiba-n!
ɔ Ln kɔaɦm na n` hom n mana?
- 10 L` kɔaɦ na tisaanb kaalaɔa bɛm v` man,
daa door tisaanb biib tiɦan!
- 11 Man nnii v` Saberm Sangband.
Man da ree-v ɦejift tantn.
Vii yaɦdg v` noor n jaɦ!
Maa mà hugl-d.”

81.4 *T` kasant mɔmt goor.* *Yisraheel tiiba kidkwɛɛlga rɛnm da weraa kidga baɦm. Da kasant goorn, ɔmɛɛgi t ka kɔaɦ. Bà da jul kidleblɔan ret ka hɔɦ *muulɔa*. Goora kwihr n ɦanaaɦa kaan, bà baɦ *Sugt kasant deb kidga hɔɦ ɦɔm. Bà ta hɔɦl-t yem na *Kasant*. Bà da kaala baɦlb wadga kasantii man myenm bina ɦalbleɦan.

81.6 *Yoosefa yakii.* Yisraheel tigrii mɛndii nnii ban da ta hɔɦ welee.

81.8 *Mriibaa.* Gwɛɛguu kɔtɔd nnii na *kɔala*. Kù ta weraa Yisraheel tiiba kɔamkɔarmgun kaalaɔa kiiga.

- 12 Gwentaŋ, mà tigr t ka ba kewlg man bed tii,
Yisraheel tiiba t kirm-ma.
- 13 Lee, má saa na bà hɛtrm bà juhaŋrm kaa,
bà tag wo bee nn diila lee.
- 14 Hoo, ka mà tigr nn kewlg n man,
ka Yisraheel tiiba nn tagd mà huru,
- 15 nyim man hohlg bà rafeedba n tiŋa,
n gbum bá hɛna-ba dad dad bee.
- 16 Bá nyaŋaa Sangband bee,
In ba l' bɛm na bá teegm-d.
L' ba l' tog-ba n toguh' z.
- 17 Mà tigr ven lee,
Man ba mà safm-v dikafhɔmt
v' ta ju duuran hekpaam ka tog.»

Sangband yaa yaagu

82
(81)

- 1 *Hasaafa yumga. Bà yuuma-ka ka gbu *janjalu.
Saberma kpogl *sangbambii mn tiiba z.
Hà jehnt bà huuga
n ka yaa ka bɔhɔɔ na:
- 2 « ǀ Kakehnan tedaa nnii
nn ba n` yaam bɛhgu
ka tɔɔ bá kohl bee gobiint? (*Yoorb)
- 3 Kunyɔŋbii n nan bá kpaŋ n hii bee,
yaam-n bá yaagu hɔm!
Kunyɔŋtiiba n nan katɛdtiiba,
tɔɔm-n-ba bá gobiint!
- 4 Bá kpaŋ n hii ka ta kpaŋ bii bee,
hɛm-n na bá bɛm hɔmlaŋa!
Reem-n-ba talmba niŋin!

81.16 L' ba l' tog n ban n toguh'. Baa bà bee bà ta ree na lee bá (l' kotɔd na
Yisraheel tiiba) vuugu ba kù hiidg kakehnan.

82.1 Sangbambii mn tiiba. Ka bá lɔg gwɛɛgu gwɛɛgu, l' ka hum na sangbana.
Gwɛɛguu ta ba vug^u l' ba na *sangbantumtba wo ban ree lee. Biiba diila
jeɛŋlb hidrn l' hel nnafhreen biiba bà mad tant ka yaa yaagu bee. Volba diila
na l' bɔhɔɔ tiga há kpaɔ door Sangband tiŋan hee tiini.

- 5 «Lee, n` kpaɔ mi bii,
n` ta kpaɔ hum lii.
N` gbuhl nyeetn.
Welee kaa nnii tant nn lig.
- 6 «Mà da beda na nen nnii sangbambii mn tiiba z,
na n` mɛmbee,
n` ba na Sangband mɔmr man mà biin.
- 7 Lee, kpay-n!
N` ba n` kpiidr wo nidba.
Baa bà hohlg-n n` bɔrii n` kaalaŋa,
wo ban hɛna bermba lee.»
- 8 Hoo, Saberma! Vidg!
Yaa tant n yaagu!
Biilm, tighee mɛnhɛe ba na v` rehan.

Saberma daa saam há rafeedba hɛna welee!

83
(82)

- 1 *Hasaafa yumga. Bà yuuma-ka ka gbu *janjalu.
- 2 Hoo, Saberma!
ǀ Kpaŋ v` bee v` gwɛɛln?
ǀ Kpaŋ v` bee v` he biin?
Hai ho, Saberma!
Daa hen!
- 3 ǀ Kpaɔ yun?
V` rafeedba kodran.
Bá nyaŋaa-v bee, ǀ bà kpaɔ gbu bà hɔb ni?
- 4 ǀ Lag ten nnii v` tigr?
ǀ Lag ven kiiga t` jugun wo v` bii hɔmb?
Bà kpogla taa ka ko kpaab t` jugun.
- 5 Bà bɔhɔɔ taa na:
«Tn san t` kpai *Yisraheel tigrii,
bà daa nan ta deedgm d' gwɛɛt.»

81.6 Nyaan vug^u kwɛɛn gwɛɛt. Ban ree n bɔhɔɔ tina ta ba Yohanɛssa 10.34.

Yu

- 6 Biilm, bà nyana taa n hom n taa.
Bà her a tuurmba v` jugun.
- 7 Hêdoommba n Yismafeelmba,
Mohaabmba n Hagaarmba,
- 8 Gibaalmba n Hâmoonmba n Hâmaleekmba,
*Filiistmba n *Tiir tiiba^z.
- 9 L`lag n Hâsuur tiiba t hewl
n lo *Loota yakii nufu^z. (**Hinhiinqb*)
- 10 Gbuu-ba wo *Madyaanmba^z,
laa wo vn da her huraa Yabiinwu Kisoon nyabafn lee,
laa mina há tawdba berm Siisraa lee^z.
- 11 Bà da tēgdg-ba Door bilgan^z
n saa bà door wo l`rigr jafaam koogun.
- 12 Hê bá sabaabmba wo
ban da her Horeebwu n Sifeeb lee,
v`ta he bà huraambee mēmbēe wo
ban da ta her Sēēbaawu n Salmunhaa lee^z.
- 13 Bee da bōhōō na
l`ba na bá sohdg Saberma kōrgu.
- 14 Hoo, mà Saberma!
Hê na bá nyab nyanḡahḡan,
bá nyab wo ham nn tohd gumsat laa lēlgu lee,
- 15 laa mina wo bogm nn ju raagu,
laa wo duur nn sohda bogm lee.

83.7-8 Hêdoommba ... Tiir tiiba. Welee tighee kaadg Yisraheel red ka ba na Yisraheel tiiba rafeedban.

83.9 Loota yakii. L`ba na *Mohaabmba* n *Hâmoonmba* ban lo vugi 7-8. Nyaan Weem kotōdn 19.30-38. Bee da beel weem Yisraheel rafeedba.

83.10a Bà beda welee l`hel Gidhoona jugun deb berm hān da diir Madyaanmba bii. B`kpat n ka ba jugun deb mōmb kpaalaa.

83.10b Yabiina, Kisoon nyabafn. Yabiina da ba na Kanaḡaan huraan Hasoor tantn. Baraakwu n Dbooraa da diira há tawdba jugun Kisoon nyabafn. *Siisraa*. Wii da ba na Yabiina tawdba berma. Fōḡhii da kura-wu, bà hōh-wu na Yaheela.

83.11 Door bilga. Hebrmn ba na *Hēen-Door*. Kaalḡee da ba *Taboor n *Hermoon duura l`huuga ka nyōhr n Yisreḡēl yaḡu. L`ba l`bem na ree nnii ban da mōgr bà da sol hoodr ban bed d`gwēet vug10^{un} dii.

83.12 Horeebwu n Sifeeba. Madyaanmba huraamba Gidhoona tawdba nn da kur bee nnii. *Sēēbaawu n Salmunhaa*. Madyaanmba huraamba Gidhoona nn da kur bee nnii.

- 16 Lee, tag-ba wo sabēḡga,
wo hambermm l`si-ba fobēḡgu!
- 17 Hoo, Sangband!
Hê jiwḡi kpal-ba
bà miig-v hōm!
- 18 L`ba na jiwḡi kpal-ba,
fobēḡgu kuu-ba kpaalaa,
l`hoflg-ba n tiḡa bà bōr fiw!
- 19 Lee, bà miig na ban hōh na Saberm wii,
wii nnii Sangband mōmr,
na wii n jah nnii Sangband tantii mentii hēn.

Sangband haar loogu

84
(83)

1 *Kooraa kpaturu tiiba yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan. Bà yuuma-ka ka gbu Gaat kōrgu janjalu^z.

2 Hoo, Sangband!
Ven mada want mēnt.
V`haar bee-ma loogu kpaalaa.

3 Wo man bag na
mà mid bii jibla-ma v`haarn lee,
mà ka giid weliib.
Ven nnii Sangband.
Ven nnii neerm.
Mà yuuma mà bilmrii ka toola.

4 Hoo, Sangband!
Ven mada want mēnt.
Ven nnii mà huraa,
ven n jah nnii man door tiḡan.
Ŋmenii mōmii ba hi bee hi goom v`man,
ḡmenbii^z hēna hí soḡga v`*vit dahḡa kpmḡa
n ka gwifaa kan hí bii.

84.1 Gaat kōrgu janjalu. Gwēetii kotōd ba nigiiib. Biiba fuma na *Gaat tiiba yuumb*. volba na *bà yuuma yumgee ka bi daam*.

84.4 Ŋmenbii. Hebrmn ba na ḡmenii ban hōh na nantaḡsalambii laa kpaantaḡsalmbii wo kōrni jugu jugu nn hōh lee.

- 5 Lamεεgu tiiba nnii bá go v` haarn bee,
baa bà bee bà nyokm-v ka kpaá saa. (*Bubga)
- 6 Lamεεgu tii nnii há log-v na hà kwεgdi wii,
há bag na hà san huru *Siyoon duur hεn wii^z.
- 7 Há wen ked yaan̄kparm̄gun^z
nyabila t gbufm kan,
sanoogrhom̄ga kiiga t ηmet n safm-wu nigiigu.
- 8 H̄an ked lee, l` hewla-wu kwεgdi,
lee, há san n jefnt Saberma nongan *Siyoon.
- 9 H̄oo, Saberm Sangband!
Ven mada want mεnt.
Ven nnii t` yandaa *Yakooba nn da door tin̄an.
Kewlg mà seen̄b!
Lo tobr hom̄ b` hεn! (*Bubga)
- 10 H̄oo, Saberma!
Geedg n nonh̄om̄ga há kiig t` hεn wii,
mà bōh̄oo huraa vn bantg n vu kpaam wii.
- 11 Biilm, gobilmr v` haarn yata goora ruugu jeenlan̄a.
Mà roodgn.
Mà sokla jefrm, ka l` ba na Saberma haar fiid noon,
n yat talmba huuga gbai.
- 12 Biilm, Saberm Sangband nnii t` muunu,
fuu saf̄l-t wiinga n neerm.
¿ Lag dii kewra t` jugu ni?
¿ D` kpaá sokla ka jeen̄la-t?
Biiba ban kpaá yu tiit na bà biir bà jugun bee,
d` kpaá kpata ka ba si-ba bii hom̄b.
- 13 H̄oo, Sangband!
Ven mada want mεnt.
Lamεεgu tii nnii há daag v` hεn wii.

84.6 *Hà bag na hà san huru Siyoon duur hεn.* Grεεkm wadkpeemgan ln ba nnii. Volba fuma na bà yul bá kwεεwan gobiint huri.

84.7 *Yaan̄kparm̄gu.* Hebrmba wadga m̄om̄gan ba na baka yaan̄u. Baka ba na tiib biib nnii b`ror kaalan̄kparmiin laa b` jefr b` huliit gul n tin̄an. Hebrmba wadkpeemvoliin n grεεkm wadkpeemii hiihin ba na nyanyaam yaan̄u, l` kotod na hebrmn tiibii hidr n nyanyaam l` tona taa.

L` ba na Saberma ηmetg hà tigr man hà si-d nyaaḡb!

85
(84)

- 1 *Kooraa kpaturu tiiba yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.
- 2 H̄oo, Sangband!
Da geedg k̄orgu n nonh̄om̄ga
n lagii *Yakooba yakii ten t` neerm^z
na ten nnii v` tigr.
- 3 Da sohdg v` jugun v` tigr fubεhii fat
n waa-t t` bεf̄gu mεngu. (*Bubga)
- 4 Da kiigra v` talmt hεn
n kwiin̄l v` kwεεwweerga wiit.
- 5 H̄oo, Saberma!
Lagii t` neerm!
Ven dafl̄ jugu.
Daa la mad-t v` ni!
- 6 Daa saa v` kwεεwweerga bεm t` jugun kakefnan!
¿ Kà ba kà baaim welee waaga wo waagan?
- 7 ¿ Kpafl̄ v` saa v` tigr hel d` neer
ka nyaaga v` kaa?
- 8 H̄oo, Sangband!
Saa t` nyaan v` soklhomb!
Si-t v` jugu dafl̄b!
- 9 Mà bagl na mà kewlg
Saberma nn bo na hà biir tii.
Sangband bōh̄oo na
d` ba d` si d` tigr nigiigu,
l` kotod na
bá sokla-d ka nawr n dn bee.
Lee, bá daa nan ηmetg bà neerbεh̄mn!
- 10 Biilm, jugu dafl̄da nyof̄ra n bá vala-wu bee.
Ka l` ba welee, t` k̄orgun ba l` bεm jeegu.
- 11 Soklhomb n gwεεt madm,
nigiigu n gobiint yaagu
ba l` bεm t` k̄orgu

85.2 *...lagii Yakooba yakii ten t` neerm.* Biiba rea na ten Yakooba yakii ban ηmεlgn ka da vo ten.

- wo tuurnbuudba nn tanjaa n taa
n seenj taa hom hom lee.
- 12 Gwæet madm ba l' bəm
wo bii nn gbuɸda tant kwæen n ræn lee.
Gobiint yaagu lee,
kuu ba kù bəm wo bii nn rəna n sangbambiimn lee.
- 13 Sangband mómɹ ba d' si-t hómgu,
l' saa, t' tant rən dikafɸ.
- 14 Gobiint yaagu beel kù dəɸdg d' nongan
kù dədg huru dn ba d' tagd huu.

Sangbantia jobla ka hoh Sangband

86
(85)

- 1 *Daviida jobla.
Hoo, Sangband! Lo tobr!
Hai! Leedg-ma!
Mà ba kunyɔɔn
ka ba katədgan.
- 2 Mà Saberma!
Mà nawra n vn,
kiig mà neerm jugun!
Man nnii v' ɲmɛɛheeda.
Mà daaǵb ba vii jugun,
daɸ mà jugu!
- 3 Saberma!
Goorii mɛndii mà hohɸ-v.
Hai! Nyaan mà kunyɔɔn!
- 4 Hugl-ma n v' nyaǵb, Saberma!
Mà fiira ka kodla n vn.
- 5 Biilm, ba hom, Saberma!
Waa nidba bá beɸgu,
sokla biiba bá hoh-v bee kpaalaa.
- 6 Hoo, Sangband!
Kewlg mà seenɸ!
Lo tobr mà joblb hɛn!
- 7 Mà wen ba figmn,
má ka hoh-v

- ka mi hom na
ba v' leedg-ma.
- 8 Hoo, Saberma!
Tiib biib kpaɸ ka boo vn ba lee.
Tiib biib ta kpaɸ ka ba ka bee
ka he want vn hɛna tii.
- 9 Tighee mɛnhee nn ba lee waa,
ǰ lag ven ree-ha?
Hà nan kena hà mɛnhee
hà door-v tiɲan,
hà nan kena
hà kolgm v' hidr n faaga ʔ.
- 10 Biilm, ven nnii berma,
ven nnii hii há hɛna hoolgu want,
ven nnii Sangband, ven n jaɸ'.
- 11 Hoo, Sangband!
Werii-ma huru ln ba na mà tagd huu.
Lee, mà ked hú hɛn ka vala-v
ka bo na má n mà bilmrii
t' bəm n diilyena
na t' valgm v' hidr.
- 12 Mà Saberma Sangband!
Mà ba mà jaɸm-v n mà kwæwr mɛnd,
maa mà kolgm v' hidr n faaga kakeɸnan.
- 13 Biilm, v' sokhomb vn ba n mà hidrn bii yatg bermb,
b' hɛra v' lag n ree-ma kuum vadkilmgun.
- 14 Hoo, Saberma!
Nidbeɸba fonfonu vidg mà jugun,
bà weraa bayen ka ba talmt,
bà bo na bà kuu-ma.
Ban hɛna welee lee,
ka ta kpaa deer na vii neeran.

86.9 Nyaan Ln ree n werii 15.4.

Yu

- 15 Gwentaŋ, Saberma!
Ven nii Sangband,
ven kəkma nidba ka yu bá figm,
kpaá hɛna kwɛɛwweerga weem,
hugl n sɔklhomb
ka hɛna v` gwɛɛt jugun.
- 16 Hai! Bidg vyen n mà wee,
nyaan mà kunyɔŋu!
Man nii v` ɲmɛɛheeda,
si-ma nan v` kwɛgdi!
Mà nya da ta ba na v` ɲmɛɛheedn,
daŋ nan mà jugu!
- 17 Saa mà nyaan v` hɔmgɔ waaru
ka bo na biiba bà ni nyaŋ n man bee,
jiwɛhi kpal-ba!
Lee, bà nyaan na
Sangband ven,
na ven tɔra-ma
ka doola mà kwɛɛwr.

Tighee mɛnhee reda Siyoon kɔrgun

87
(86)

- 1 *Kooraa kpaturu tiiba yumga. Bà yuuma-ka ka gbu
*janjalu.
Sangband mɛhra *Yerusalem kɔrgu.
Kú boboga ba d` dui jugun.
- 2 D` sɔkl-ku l` yat *Yakooba tantn kɔrvolfii mɛnhii.
Bà ta hofl-ku na *Siyoon.
- 3 Hoo, Saberma kɔrgu ven!
Hɛn bɔhɔɔ v` jugun tii bà daft l` kpaŋ jaŋ'. (*Bubga)
- 4 Hà bɔhɔɔ na:
« *Hɛjift tiiba n *Babiloon tiiba n ta *Filiistmba
n *Tiir tiiba n Kuus tiiba^z,

87.4a *Hɛjift*. Hebrmn ba na Rahaabɲu. Tiga ban bɔhɔɔ há gwɛɛt nnaŋreen
hee ba na da *Yisraheel rafeedban. Bà lo welee tiga há kpaá door Sangband
hee mɛnhee tagrn.

- bà ba bá door-ma tiŋan bee huuga.
Nnaŋ nii ban red^z.»
- 5 L` saa há bɔhɔɔ *Siyoon kɔrgu na:
« Ree nii baaben tia nn red. »
Sangband mɔmr mada-ku ger ger.
- 6 Sangband hooora tiga mɛna tiiba hida wadgan
ka loɔ baaben tia hidr noon na:
« Wunaŋ reda Siyoon ». (*Bubga)
- 7 Lee, baa bà yuum ka haaw ka bɔhɔɔ na:
« Siyoon! T` rughii mɛnhii bahra n ven! »

Higm noor

88
(87)

- 1 *Kooraa kpaturu tiiba yumga. Kà ba yumyuumtba
berma wadgan. Hɛsiraa^z *Hemaana yumhɔmgan.
Ta noorn^z.
- 2 Mà Saberm Sangband!
¿ Lag ven nii mà jugu daŋda?
Muunun n nyingun
mà mɔɔ ka hoh-v.
- 3 Lee, kewlg mà figm seenb,
v` hom mà joblb!
- 4 Mà neerm ta kpaá tɔn bii kpaalaa,
kuumn nii man bee,
- 5 nidba diila na l` dif n man,
kwɛgdi hiihi ta kpaŋ mà man.
- 6 Mà ba kpiirma huuga.
Mà boo ban kur hoodrn
n loɔl bilyenun bee.
Wo ban ba lee,
ta kpaá kiig mà jugun,
hɔŋ n mà jugun kpaalaa!
- 7 Kɔhɔdg-ma vadgun kù ba nyeet
ka ta ba kilmgu l` kpaŋ jaŋ'.

87.4b *Nnaŋ nii ban red*. L` kotɔd na Siyoon. Biiba fuma na *lalafii nii ban red*, l` kotɔd na bee man. **88.1a** *Hɛsiraa*. Gwɛɛguu boo kɔrguun tiifiin.
88.1b *Yumhɔmgan*. Gwɛɛtii kotɔd ba nigii. Biiba fuma na *diilan*. *Noorn*.
Gwɛɛtii kotɔd ba nigii. Volba fuma na *bà yuuma-ka ka hoh dawt*.

Yu

- 8 Fohlg v`kwεεwweerga mà jugun,
l`wadr-ma. (**Hihhiingb*)
- 9 Hëra mà tuurnbuudba t kirm-ma.
Má kit bint bá niinin.
Mà ba sargan, mà kpañ rorb.
- 10 Kunyɔŋu hëra mà neerm t kohf,
má ka kuum ka kuum.
Hoo, Sangband!
Gormëna, mà via mà nifi n vii wee^z
ka hoh-v na v`sohdg-ma.
- 11 Hoolgu vn hëna kuu mēnguu waa,
¿ hëna-ku nidkpiirmban?
Bá kpiidr bee
¿ baa bà bee bà vidg bà jahrm-vn? (**Hihhiingb*)
- 12 Bá fetg na bà jib bilun bee,
¿ baa bà bee bà biir v`soklhomb gwεεt?
¿ Tiŋrba ba bà bee bà biir lii
l`bahr n vn mad v`gwεεt leen?
- 13 Hoolgu n hōmgū vn hëna kuu waa,
¿ bá ba nyeetn bee miil kan liin?
¿ Laa l`nyana
bá kan ked n ka ba ηmεtgn ree tiiban?
- 14 Mà mɔɔ ka hoh-v na v`tɔrg-ma,
Sangband! Gormëna hateekwεεn
mà tuuga-v n mà seenb.
- 15 Sangband! ¿ Ben kaa nnii vn vɔhd-ma?
¿ Ben kaa nnii vn gwidr-ma kaawr?
- 16 Mà kaamn n jana,
kunyɔŋu hēngu nnii man ju
ka ba kuumn.
Sahl-ma fobehgu kpaalaa
má ka kpaá mi ln ba na mà he lee.

88.10 *Mà via mà nifi n vii wee.* Da Yuudaa tiiba seenb hëb nnii. Nyaan Yum28^{gan}.2, n 63^{gan}.5, n 77^{gan}.3, 119^{gan}.48, n 134^{gan}.2, n 141^{gan}.2, n 143^{gan}.6, n ta Timotea wad1^{gan}.2.8.

- 17 Fobehgu kua-ma,
v`kwεεwweerga t nam-ma,
18 kà kaara-ma kaa kaa goorii mēndii,
mà kan bidan, mà yul-ka kan.
19 Hëra mà tuurmba mēmba t vid-ma,
hii ta kpaá sokla-ma.
Gwεhŋa, nyeet n jah nnii man turaan.

Gwεεt Sangband nn da bed Daviidwu tii, ¿ d`mad-t laa?

89
(88)

- 1 *Hësiraa*^z **Hëtaana yumga. Yumhōmgan*^z.
- 2 Maa mà yuum yumii kakehnan,
l`weraa Sangband ηmεεgt
dn hëna d`soklhomb kaa tii.
Maa mà yahdgm mà noor
ka faa wai menii na
d`mada d`gwεεt.
- 3 Biilm, maa mà bee mà bɔhɔɔm na
d`soklhomb kpaá dihaa,
na sangbambiimn nnii dn hafla d`gwεεt madm.
- 4 D`da beda na:
«Mà lɔɔ mà *tuurnt n hii man bantg wii,
wii nnii mà ηmεεheed *Daviida.
Mà fɛda n wun ka bɔhɔɔ na
5 wii kaann
há huraantii ba t`kpat hà buudmn kpaalaa
t`baaim wai meniin^z.» (**Bubga*)
- 6 Hoo, Sangband!
Sangbambiimn tiiba jahra-v
v`hoolgu ηmεεgt n v`gwεεt madm l`kaa.
- 7 Hëe waa, Sangband!
¿ V`daawhii ba kan sangbambiimn?

89.1a *Hësiraa.* Gwεεguu boo korgu tiifiin.

89.1b *Yumhōmgan.* Gwεεtii kotod ba nigii. Biiba fuma na *diilan*.

89.5 Nyaan Yum132^{gan}.11-12 n ta Tumtba ηmεεgt 2.30.

- L' saa, kan tiibee huuga,
 ¿ hii ba hà bee hà kεεm-v n hayenn?
 8 Saberma! Safl bá mεmbee fobεfgu.
 Bá mεmbee defra v`nongan.
 9 Hoo, Sangband! Ba n gemmnt,
 ven nnii want mεnt Saberma,
 ¿ wen ba hà bee hà kεεm-v n hayen?
 ¿ Wen ta mad gwεεt wo ven?
 10 Biilm, ven nnii nyaam berma.
 M' wen hεna talmt n ka kpuura,
 ven beel n gemmnt na v`kwiiηl-m.
 11 Ven da wadr nyaamn ημερwanu^z,
 kú kit kpiirηu.
 V' jah v` gemmnt nufu
 n yadr v`rafeedba.
 12 Ven hefl n sangbambiim,
 ven ta hefl n tant,
 ven ree tant mεnt
 n b' ba t' hεn bii.
 13 Ban bida rena n rena ka yu bii,
 ven ree-b.
 *Taboor n *Hεrmoon duura jugunii,
 bà jeηηla-v n bubii.
 14 V` nufu hafra ger ger,
 ba n kwεgdi l' kpaη jah'.
 V` najuudu jafir
 na hù gbudg yelmaa.
 15 V` huraant figra gobiint jugun,
 v` yaagu ba sobb,
 soklhomb n gwεεt madm nnii v` tawdba.
 16 Lamεεgu tiiba nnii tigr d' mii-v jeηηlb dii!
 D` ba d` neer v` wiingan,
 17 d` ba d` ham
 goorhee mεnhee v` hidr kaa,
 d` ba d` weluum na

89.11 *Nyaamn ημερwanu*. Hebrmn, bà da hofl ημερwanuu na Raħaabηu.

- vn hεna bii ba b' jugun.
 18 Biilm, ven nnii d' gemmnt,
 gemmntii kaa nnii ban nyoka-v.
 T` wayaa n ven le,
 ka ju jugun.
 19 Biilm, Sangband hefl n t' hεn kigda,
 dii hefl n t' huraa,
 dii nnii Sangband mōmr,
 dii nnii *Yisraheel tiiba nn door tiηan.
 20 Weem daa,
 da gwεεl n v` reba n jaamiitn
 ka bōhōo na:
 «Mà tōrg wamtñii,
 mà vii tigrn kuliiga kiiga^z n faaga.
 21 Biilm, mà bantg mà ημεεheed *Daviida
 n vu-wu kpabuudm^z.
 22 Wii nnii man ba mà tōgr hōm,
 wii nnii man ta ba mà haflg.
 23 Hã rafeedñii kpaa kee hà hogl-wu,
 nidtalma kpaa kee hà di hà jugun,
 24 mà kee mà wadr hà *gotiiba hà nongan,
 mà kee mà ku bá nyafaa-wu bee.
 25 Mà soklhomb
 n mà gwεεt madm ba l' bεm há man.
 Hã kee hà wayiim n man le,
 hà gemmnt berηa.
 26 Hã kee hà di bermt
 nyabermm n kolberma mεñ jugun.
 27 Wii kee hà hōhm-ma ka bōhōo na
 man nnii há sa,
 na man nnii há Saberma,
 na man nnii há fohntlaηa,
 na man dahl há jugu.
 28 Man lee, maa lōg-wu wo mà budanoogrga,

89.20 *Kuliiga kiiga*. Grεεkm wadkpeemgan ba na *hii man bantg wii*.

89.21 *Nyaan Tumtba ημεεgt* 13.22.

- wo tant hɛn huraamba huuga hurberma^Z.
- 29 Maa mà sɔklm-wu n mà sɔklhɔmb,
maa mà valgm mà *tuurnt *bahlb hɔm.
- 30 Hâ buudm beel m`bɛm huraantn kakefnan,
huraantii ba t`baaim welee
wo sangbambiim nn ba lee.
- 31 Ka l`he na há yakii saa mà *bahlb,
na hì kpañ hì hɛm man mug bii jugunii,
32 ka hì kpaal vala mà sɔklb
ka kohla mà wadii,
33 lee, mà dar hì tobha
ka gbuu-hi dabiir hí fubɛhii kaa.
- 34 Gwɛntafaa, mà kpañ mà ree mà sɔklhɔmb hí hɛn,
mà kpañ mà saa mà gwɛɛt madm,
35 mà kpañ mà kohl mà *tuurnt,
mà kpañ mà lagii mà noon gwɛɛt.
- 36 Mà fɛda myenm kpaalaa,
man nnii Sangband biilm,
mà kpañ mà hogl Daviidwu felah'.
- 37 Hâ buudm ba m`bɛm huraantn kakefnan,
huraantii ba t`baaim welee
wo muunu nn ba lee,
38 t`ba t`hafɛr
wo kidga nn ba toɗun lee.
L`saa, kaa tawdfhii ba toɗun
ka mad hà gwɛɛt.» (*Bubga)
- 39 Ven de, ¿her ben nnii?
¿Vn da bantg n vu kpaam wii reda v`loogu?
¿Kɔhdg-wu n hɛm kwɛɛwweerga kpaalaa n wuna?
- 40 ¿Lag wii nnii v`ɲmɛɛheeda?
*Tuurnt vn da lo-wu n tii waa,
¿t`kpaal bɔhɔɔ-v liin?
¿Ba kohl hà huraantii?
- 41 Gbuhra lɔdga vn da kaadg-wu n kee.

89.28 Nyaan Ln ree n werii 1.5.

- Ká bibida há da leegr hà kɔrgu hɛn hee,
hera há kit dabirgu.
- 42 Bá beraa bee mɛmbee gbuhl-wu kpaalaa,
hà sira hà kpaama tiiba jiwɛhi.
- 43 ¿Lag ven haflg há rafeedba?
¿Lag ven herá bá mɛmbee t ka nyaaga?
- 44 ¿Kiigra hà hɛn hoodrnii?
¿Hâ hoodjuuga ba bidg kayen há jugunii?
¿Her ben nnii?
- 45 Hoflg-wu n tiɲa kpaalaa
n famt há huraant jarga.
- 46 Gɔhɲl há radgm
n safm-wu jiwɛhi. (*Hihhiigb)
- 47 Hoo, Sangband!
¿Kakefnan tedaa nnii
vn ba v`fohma?
¿Ba v`la bɛm daat daat welee?
¿L`kpañ l`jehnta?
- 48 Hai ho! Deedg mà jugun!
¿Mà neerm ba bee?
Goora hɛrɛh hɛnhee!
¿Welee kaa nnii vn mɛhr nida?
- 49 ¿Nid wen bee ka kpañ hà kpia?
¿Wen bee ka nan feta
ka ba hofnt tiɲba man? (*Hihhiigb)
- 50 Saberma!
¿V`weem daa ɲmɛɛgtii ba tee?
ɲmɛɛgt t`weraa v`sɔklhɔmb tii,
¿t`ba tee?
Gwɛɛt vn da bed Daviid ka foor tii waa,
¿mad-t laa?
- 51 Saberma, daa hɔɲ na
nidba kɔd tigla v`ɲmɛɛheeda^Z jiwɛhi!
Hiluu v`nyaan na tiga kɔd ba mà kwɛɛn!
Hai ho! Deedg mà hɛn!

89.51 V`ɲmɛɛheeda. Hebrm wadii hiihin n ta grɛɛkm n siiriim wadkpeemiin
ba na: v`ɲmɛɛheeda.

Yu

- 52 Sangband!
 Vyen v`rafeedba tigla volba jiwfi,
 biilm, bà tigla vn bantg n vu kpaam wiiwu jiwfi,
 bà tigla-wu jiwfi baatee há kan ked ree.
 Hai, Saberma! Deedg mà hèn!

✱

- 53 Bá seeñm Sangband kakefnan!
 Tii nnii, tii mómmt nnii^z.

WADNAARGA
(Yum90^{9a}-106^{9a})

Nida neerm boo ham

90
(89)

- 1 **Mohiisa seenb, wii nnii Saberma nida.*
 Hoo, Saberma!
 Manna ka ba na t`fohntlana wai meniin.
- 2 Ka bo na v`ree duura n tant ment,
 ka bo na v`meh korgu mengu,
 da manna ka ba na ven nnii Saberma.
 Ta ba v`bem na ven nnii Saberm kakefnaan.
- 3 Ìjmelà nidwu tant vn da mehr-wu n tiin.
 Lee, bôhóó-wu na: «Nid ven, ñmetg tanjoom!»
- 4 Biilm, bina ruugu ba v`nongan
 wo dindiin goor.
 D`getg myenm hèn^z.
 Hà boo nyingun waaru huyenhu,
 hù geta hii kpaá mi.
- 5 Kpia nida neerm myenm hèn
 n saa há gor há gokaawrm.
 Hà boo moogu, kù kpaá hiida.
- 6 Hâteekwæen, kù roona fiit,
 gwentafaa, kù kpaá hiida.

89.53 Vughunhuna togla wadtafargee mængee (Yum73^{9a}-89^{9a}).

90.4 Nyaan Fetra wad2^{9an} 3.8.

- Muunu wen kota jabr t jab,
 kú gbêlɛŋ n kparɛŋ.
- 7 Biilm, hɛna kwæɛwweerga, t`boorm,
 hɛna daat, fobɛɛɛɛ t kuum-t.
- 8 Lɔɔ t`fubɛɛhii v`nongan,
 ka rea bɛɛɛɛ tɛn kɛɛɛɛdra kuu wiingan.
- 9 Biilm, hɛna talmt,
 t`neerm goora t gwihd.
 Lee, saa t`neerm t get myenm hèn wo ham.
- 10 ¿T`neerm bina ba halan tant hɛnii?
 Hà ba kwæɛɛɛblef'.
 Lee, bingbuudba hɛna bina kwɛɛɛɛniind.
 ¿Welee binheen ñmæɛgtii mentii ba bee?
 T`ba na giidm n diilan.
 Hà geta yem few,
 t`ta boorm yelmaa.
- 11 Hoo, Saberma!
 ¿Wen nnii há mi v`kwæɛwweerga gemmnt?
 ¿Wen nnii há mi v`talmtii?
 ¿Lag tii sahl fobɛɛɛɛɛ?
 12 Werii-t In ba na t`mad t`goora hom lee,
 ka bo na t`yuuɛŋ rarm t`jufotn!
- 13 Hoo, Sangband!
 ¿Welee ba l`hiidg kakefnan tedaa?
 Ìjmelgn v`nonga n t`ween!
 Ten nnii v`ñmæɛɛɛheedba.
 Hai! Lagii v`diila l`tɔrg-t!
- 14 Huglm-t gormena hateekwæen n v`sɔklhɔmb!
 Welee lee, t`nyaagm ka buba bubii goor wo goor.
- 15 Biilm, hoɦlg-t n tiɛɛ
 t`jum kunyɔɛɛɛ bina bina.
 Lee, gwɛɛɛɛɛɛ,
 hɛ na t`ta nyaagm ta welee!
- 16 Ree v`ñmæɛɛgt
 v`werii v`ñmæɛɛheedba ten,

Yu

v`ree vyenwu v`bermtn
v`ta werii t`yakii!
17 Saberm Sangband!
Êe na v`hɔmgu bɛm t`mɛmbee t`man!
Êigiim v`nuhu bii tn fɛna bii jugun!
Biilm, bii tn fɛna bii,
fiigiim v`nuhu b`jugun!

Bá daagm Saberma fɛn ka ba bulaa!

91
(90)

- 1 Êii hà fohnta Sangband mɔmr man wii,
hà ba Gemm Mɛnm tia nigiiigun.
- 2 Tii lee, má bɔhɔɔ Sangband na^z:
«Ven nnii mà fohntlaŋa,
¿wen ta ba hà bee hà jib kan?
Ven nnii mà Saberma,
ven nnii man tɔɔ mayen.»
- 3 «Ka welee, d`nan rea-v kutukii ban fɛd-v hii ni.
D`ta sohdg-v nidkuum nuhun.
- 4 Nan fohnta d`baku kwɛɛn d`heg v`fɛn
wo kɔrga hog ká kɔrbit.
D`gwɛɛt madm ba l`kewr v`fɛn kpaalaa.
- 5 Lee, daa solm b`jalaa tuŋkɔfɔgu bii
laa fiimi ban taaw hì forwa n muunu hii,
- 6 laa nidkuum m`yada nyeetn mii,
laa kunyaagu kú futa n muunu kuu!
- 7 Ka la nidba ruugu nan lotra v`galu fɛn,
l`saa nidba ruuni kwifɛr lotr v`najuudu fɛnii,
bii kpaŋ b`taan-v felaŋ'.
- 8 Nan ba v`geem welee n v`niini,
ka yu n jaŋ talmba nn sohda bá fat lee.
- 9 Biilm, Sangband nnii mà fohntlaŋa.»

91.2 Má bɔhɔɔ Sangband na... Hebrm wadkpeemii ban da hɔd n nuhu.
Kumraan hiin n laاتم wadkpeemgan ba na *ka bɔhɔɔ Sangband na...* L`saa
grɛɛkm n siiriim wadkpeemiin ba na *hà da hà biir* laa *há biir Sangband na...*

- «Ka vii t lɔg Saberma mɔm na v`fohntlaŋa,
10 bɛfɔgu kuugu nan kpaɔ taana-v.
Kuum miim nan kpaɔ nyuhna n v`haar.
11 Biilm, d`nan ba d`si d`*tumtba wad na
bá kiigm v`fɛn baatea.
12 Bà nan ba bà tɔgr-v n bà nifi na
tand daa gbuhdg v`nakpaŋa^z.
13 Nan ba v`nawdrn diidgu
laa waaǵb fɛn ka kpaɔ sol.
Nan ba v`wadrm diidhergu
laa kolkpiinb^z.»
- 14 Saberma t bɔhɔɔ na:
«Wo fan nawla-ma n hayen lee,
mà nan lɔɔ-wu kaalɔhɔmgan.
Mà nan ba mà kiigm há fɛn,
l`kɔtɔd na hà miil-ma hɔm.
 - 15 Ka há hoŋ-ma, má hak.
Mà nan ba mà bɛm há man figmn
mà ree-wu kuumn mà jeɛŋl-wu.
 - 16 Mà nan sahl-wu goora kɔd
há neerm bɛm hɔm.
Lee, mà saa hà nyaan na
man nnii há jugu daŋda.»

Bá nyɔkm Sangband na d`ba sɔbb!

92
(91)

- 1 *Yumgan. Bà yuuma-ka *Saabaat goor.*
- 2 Sangband!
L`ba hɔm na bá jaŋm-v.
L`ba hɔm na bá yuum-v yumii,
ka gbu *janjali
na ven nnii Sangband mɔmr.
- 3 L`ba hɔm na bá faam v`sɔklhomb

91.11 Vugi 11-12 ta ba Matewa 4.6, n ta Lukaasa 4.10-11.
91.13 Nyaan Lukaasa 10.19.

- n v`gwæet madm
nyingu n muunun
4 ka gbu janjalu mōmu,
n nan janjali jugu jugu^z.
- 5 Biilm, hoo, Sangband!
bii vn hier bii membii
sahl-ma nyaagb.
V`h̄m̄ægt h̄ena mà buba bubii.
6 H̄oo, Sangband!
V`h̄m̄ægt berj kpaalaa.
V`diila ba kilngu.
7 Joojooŋu kpa mi kan lii.
Tangerm tia ta kpa hum kan lii felah'.
8 Talmba berja jorju dela.
Bá h̄m̄ægt h̄ena-ba n h̄om.
Gwentahaa, l`kpa tora-ba bii,
bà kpiidra kpaalaa kpaalaa.
9 Ven lee, Sangband,
ven beel want ment jugun.
Vii bee kakefnan.
10 V`rafeedba lee, Sangband,
bà nan kpiidran.
Bá h̄ena beh̄gu bee lee,
l`nan yadra bà membee.
11 Man lee, sira-ma gemmnt,
má ka boo kpaamnaagb.
Hakr-ma^z kpakwælm,
l`werii na soh̄dg-ma h̄om.
12 Biiba bá da bag mà beh̄gu bee,
mà n̄omb nyana bà luurb.
Nidbeh̄ban. Bà da vida mà jugun.
Mà tob̄ha homra bà h̄mei.

92.4 *Janjalu mōmu, janjali jugu jugu.* Hebrmn weraa h̄m̄ifi want ttaht bà kpa mi t`hida h̄om (nyaan *janjalu gwæet reem kaalanjan).

92.11 *Hakr-ma.* Siiriim n h̄araamm wadkpeemiin ln ba nii. Hebrmba wadga mōmgan ba na bà *hakr-ma*.

- 13 Nidhōmba, bee berja tif wo banyamb.
Bà boo Libaan duuran *tibermt,
t`yaama l`kpañ jaf'.
14 Bà ba Saberm Sangband haarn
wo bà hoowra-ba kan,
ree nii ban berja.
15 Ka bá la kpalm,
n ka boo tiitii.
T`buul n ka la roon,
t`vaat ba nim nim.
16 Bá beebii weraa na Sangband ba sobb,
na dii kpa yaa ka baal d`niinin.
Dii nii mà foh̄ntlaja.

Sangband nii huraa. Dii nii huraa kakefnan.

93
(92)

- 1 Sangband nii huraa,
d`bermt fiidra-d wo hurant dimgu,
d`h̄en weraa d`gemmnt.
Biilm tant kada h̄om t`tagrn,
t`kpa dama.
2 Ta welee nii, hoo Sangband,
v`huraant jargee nn manna,
v`mōm v`ta kpa mana jana.
3 H̄oo, Sangband!
Kola da kpuuran,
kolberma kpuura l`kpañ jaf'.
H̄a la kpuura ka ba daat.
4 Lee, Sangband!
Ven beel n faaga,
ven nii gemmnt tia,
v`damb ba bermb,
b`yata kola kod kpuurb
laa nyaam wada waarb.
5 H̄oo, Sangband!
V`haglb ba b`jugun.
Buudt magra n v`haar kpaalaa.
L`ba na l`b̄em welee kakefnaan.

94
(93)

Sangband nii tant ment yaagu yaada

- 1 Hoo, Saberma!
Ven ηmela nida biir.
Hoo, Sangband!
Hoo, Saberma!
Ven taawa h̄a hoodr,
ree vyen v`werii!
- 2 Ven yaa tant h̄en nidba memba n yaagu.
Vidg!
Bá weraa bayen bee,
h̄e b̄h̄gu ban h̄er kuu,
kù ηmetg kù lor bà h̄en!
- 3 Hoo Sangband!
¿ Kakehnan tedaa nii
talmba nn ba bà jum kasant?
¿ L`ba l`manii weleen?
- 4 Bà fohla laalaangw̄est.
Nidb̄htntina felgra taa n t`noon gw̄est.
- 5 Hoo, Sangband!
Bà wadra v`tigr,
bà h̄ena v`reba dad dad.
- 6 Bà kua kun̄foḡba n saanba yem
ka wahāa kunȳḡbii.
- 7 Bà b̄ḡh̄ḡ na Sangband kpaa yu,
na *Yisrafeel Saberma kpaa geewa n kan.
- 8 Nii geem nan!
¿ N`joojootuur̄ḡ kuugu bee tantntina h̄enii?
Joojoont nen, ¿ tedaa nii nn nan miigaa rarm?
- 9 Saberma lo nidwu tob̄ha ¿ laa bee?
¿ H̄à ba na tantaagu le n h̄em welee?
Wii ta h̄era niini ¿ laa bee?
¿ H̄à ba h̄a bee h̄a h̄e welee ka ba jooma?
- 10 Wii weraa nidba memba rarm,
wii darwa tigmaana tob̄ha.
¿ H̄à ta kpāh̄ h̄a bee h̄a dar n`reha?

- 11 Sangband miil nidba diila
ka mi h̄om na hamn̄.
- 12 Hoo, Sangband!
Lamēegu tii nii vn daraa h̄a tobr wii,
vn weraa rarm ka tagaa n v`*bah̄lb wii.
- 13 L`sāhl-wu nigigu kunȳḡḡ vuugun.
Nid̄talm lee, bà yul yelmaa na
bà fetg wii bilu tiib.
- 14 Biilm, hoo Sangband!
Kpaa h̄ḡḡaa v`tigr h̄en,
kpaa saa v`reba.
- 15 Bà kee bà ηmetg bà yaa ka tagd gobiint,
kw̄ew̄feela tiiba kee bà tii-t.
- 16 ¿ Wen ba h̄a vidg
h̄a jefnt mà kaa n nidb̄h̄bambena?
¿ wen ba h̄a hewl mà jugun na
h̄eb̄b̄h̄b̄ tiibee daa bee-ma?
- 17 Hoo, Sangband!
Ka v`da ba t̄ḡḡ-ma,
nyiml̄ena mà ba t̄ḡḡba man hoo.
- 18 Hoo, Sangband!
Mà wen da diila na l`tog n man lee,
v`tog-ma n v`s̄oklh̄omb.
- 19 Mà wen da kad n diila
mà jugu waf̄ waf̄uh,
v`daan n dool mà kw̄ew̄r,
l`hugl-ma n nyaaḡb.
- 20 Gokaat yaagu yaadba kp̄elaa b̄h̄gu
ka tagaa n v`bah̄lb.
¿ V`n ban n`ba n`bee n`h̄e noor dyen?
- 21 Bà h̄ena kp̄aturu na
bà kuum h̄omba,

- na bá ba n bà nyɔnyɔgm bee,
l' mag na bà kuum-ba.
- 22 Gwɛntafaa, Sangband nii mà fohntlanɔmga,
kaalaŋa hii kan kpaŋ hà vɔhdg-ma ree.
Dii nii mà Saberma.
- 23 Hà hɛna bá fubɛhii ɲmɛta bayen bà jugun.
Bà bɛhgu kaa nii
han kee hà he bà kpat kpoh'.
T' Saberm Sangband kee hà he bà kpat kpoh' z.

L' ba na bá nyɔkm Sangband ka vala-d!

95
(94)

- 1 Daan-n! Tn bɛm-n nyaagbn ka foorá!
Tn yuum-n ka buba bubii!
Sangband nii t' fohntlaŋa,
dii nii t' juuni dahda.
- 2 Tn nyuŋ-n d' man,
t' yuum ka seena-d na dii hera ɲmɛɛgb!
Tn viim-n noora ka jeɛŋla-d!
Tn yuum-n-d yumii ka gbu *janjali!
- 3 Biilm, Saberm nii Sangband,
dii nii berma,
dii nii huraa,
d' yata baa titeba.
- 4 Dii mada l' mɛmɛnguu.
Tant hɛn vat t' yatg kilmt tii,
n duura há yatg voga hee,
l' mɛnguu ba d' natadn.
- 5 Dii hehl n nyaam,
dii hera-m.
Dii ta hehl n tant,
dii ta ree-t.
- 6 Tn jibm-n!
Tn door-n d' tiŋa na
dii nii t' reeta!

94.23 T' Saberm Sangband kee hà he bà kpat kpoh'. Hebrm wadkpeemii hiihin n ta grɛɛkm wadkpeemgan ba na: *Wii nii t' Saberm Sangband*.

- Tn kufntm-n n ka gbafɛr Sangband tiŋa!
- 7 Biilm, dii nii t' Saberma,
ten nii d' tigr.
Dii nii t' kimta,
ten nii d' kodiir,
dii kpaŋaa-t.
- Wo jana, l' he na n' hom d' noor z!
8 D' bohoɔ na:
«Daa ta hafɪg-n n' juuni
wo n' yandaba nn da her kɔamkɔarmgan
Mriibaa laa Masaa lee z!
9 L' goorii, bà da tarm-ma
n bagm-ma n gwɛɛt
ka la nyaan man da her-ba bii.
10 Welee lee, waagee t rorm-ma loogu
kakehnan bina kwɛhnaa.
Má bohoɔ na tigrndina tiln,
nidbambena ba miig man bag bá man bii.
11 Tii kaa nii man da fɛd n kwɛɛwweerga z na
bà nan kpaá jiba vohoolana mà nn bagm-ba keen z.»

Sangband nii huraa. Dii mada tant mɛnt.

96
(95)

- 1 Yuum-n Sangband yumkwɛɛlga!
Tant hɛn nidba mɛmba nen,
yuum-n ka nyɔka Sangband!
- 2 Yuum-n ka jeɛŋla-d!
Seeɲm-n-d na dii hera ɲmɛɛgb!
Faam-n goor wo goor na
dii dahɪ nida jugu!

95.7 Vugi 7b-8 ta ba Hebrmba 3.15 n 4.7, bà reen-t grɛɛkm wadkpeemgan. Vugi 7b-11 ta ba Hebrmba wadga 3.7-11, bà reen-t grɛɛkm wadkpeemgan.

95.8 *Mriibaa* kotod nii na *kpala*, l' saa, *Masaa* red nii *ɲmɛgiib*. *Yisraheel tiiba kɔamkɔarmgan kaalaŋa kiigan.

95.11a Gwɛɛtii ta ba Hebrmba 4.3.

95.11b *Vohoolana mà nn bagm-ba kee*. L' kotod na kɔrgu Sangband nn da bed na dn bagm na d' si Yisraheel tiiba na bà neer lamɛɛgun kuu.

- 3 H̄ee-n tigvola nidba m̄emba miig d`bermt,
l` saa, n`ta k̄em-ba d` hoolgu h̄eb!
- 4 Biilm, Sangband ba bermr,
d` mag kpaalaa na bá nyokm-d.
L`ba na bá solm-d l` yata baa titeba.
- 5 Tiib ban vid bii waa,
¿ b` ba bee?
B` kpañ bii fel fel.
Gwentah, ¿ lag Sangband ree sangbambiim?
- 6 D`ba d` jeegun kpaalaa,
d` habuudr hugl n d` kw̄elm n d` gemmnt.
- 7 Tiga m̄ena dahii tiiba-n,
jeenjlm-n Sangband!
Miigm-n Sangband gemmnt!
- 8 Jeenjlm-n Sangband hidr!
Jibm-n d` haarn
ka mad want na n`si-d!
- 9 Door-n Sangband tiñan
ka fidr dimt ln gbaama tii^z!
L`ba na tantii mentii nidba defirm d` nongan!
- 10 B̄ohoom-n nidba m̄emba na
Sangband nnii huraa!
Na tant haf n ka kpaam dama felah!
Na d`ba d`yaa yaagu n tiga m̄ena
wo ln gbaama lee!
- 11 L`ba na sangbambiim nyaagm,
l` saa, tant dam ka haaw,
nyaam n b`ba m`ni bii membii foorm,
- 12 l` saa, kpañt
n want t`ba kan tii mentii weluum,
lee, raanin tiinhii menhii bubm bubii!
- 13 Welee mem̄enguu ba na
l` h̄em Sangband nongan.

96.9 *Ka fidr dimt ln gbaama tii.* Baa bà bee bà ta hom na h̄a wen weraa h̄a bermt. Nyaan 29.2.

Biilm, d` kennan,
d` kena na d`yaa tant n yaagu,
d` kena na d`yaa korgu n yaagu,
yaagu kù ba sobb,
d`ba d`yaa tiga n gobiint yaagu.

Sangband nnii huraa. Huraahii nnii há ba n gemmnt.

97
(96)

- 1 Sangband nnii huraa.
L`ba na tant h̄en nidba b̄em nyaagbn ka haaw!
L`ba na bá baa vokun vokun bee,
bee m̄ehba, bá nyaagm!
- 2 ¿ Wen nan nyuh̄aa-d?
D`fohra wat t`yatg nyeet tiin.
D`huraant figra gobiint jugun,
d`yaagu ba sobb.
- 3 D`nonga nii, bogm beeln.
Bogmii jul d`rafeedba rena n rena.
- 4 D`h̄em, toñu t ñmedii
wiinga t wiid tant ment h̄en.
Lee, tant t yum welee
n bah n ka defra.
- 5 Duura hee neenta wo kpaam Sangband nongan,
tant ment Saberma nongan.
- 6 Sangbambiim faa na d`ba sobb.
Baaben tia yul na d`ba jeegu.
- 7 Biiba bá door boga tiñan bee,
bá nyoka bayen n bà tiini bee,
jiwhi kpala-ba.
Ban door tiñan bii membii gbafnta dind d`nongan^z.
- 8 Bà homra welee *Siyoon korgun
n ka nyaaga.
Kú kpama tantn tiiba haawa n nyaagb
na Sangband yaa yaagu kù ba kú jugun.

97.7 Vughuu gbefh̄kaawrdii ta ba Hebr̄m̄ba 1.6, bà reen-t gr̄eekm wadkpeemgan.

Yu

- 9 Biilm, Sangband ven,
ven nii Sangband mɔmr tantii məntii jugun,
ven mada ban door tɪjan bii məmbii v'kwɛɛn
kpaalaa.
- 10 Nen sɔkla Sangband nen,
kir-n bɛhgu hɛb^z!
D`kiiga d`tuurnbuudba jugun,
d`rea-ba talmba gemmntn.
- 11 Hɔmba lee,
wiinga wiira bɑ huru hɛn.
Kwɛɛwfeela tiiba-n, ʒ nyaaǵb laa nyaaǵb le?
- 12 Hɔmba-n!
nyaagm-n Sangband nɔngan!
Seejɪm-n-d na dii hera ɲmɛɛǵb
ka deer na d`ba dyend welee,
na dii nii Saberma.

Sangband nii huraa. Dii dafl nidba juuni.

98
(97)

- 1 *Yumgan.*
Yuum-n Sangband yumkwɛɛlga!
Biilm, d`hera hoolgu ɲmɛɛgt,
l`weraa na d`ba n gemmnt.
D`gemmtii kpaɪ damb,
welee hera d`jum jugun.
- 2 Sangband hera tigvola t miig na
dii dafl jugu.
D`ta ree n werii-ha na
d`ba sɔbb.
- 3 D`deedg d`sɔklhɔmb hɛn
n d`gwɛɛt madm jugun
n *Yisraheel tiiba ten.
Kakefnan tant faant mənt jugu nii,

97.10 *Nen sɔkla Sangband nen, kir-n bɛhgu hɛb!* Hebrm wadkpeemii hiihin n siiriim wadkpeemgan ba na: *Sangband sɔkla bɑ kir bɛhgu hɛb bee.*

- nidba məmba miig na
t`Saberma dafra t`juuni.
- 4 Tant mənt nidba nen,
viim-n noora ka jeenla-wu!
Weluum-n ka buba bubii!
Yuum-n ka gbu *janjali!
- 5 Yuum-n Sangband yumii ka gbu janjalu!
Gbum-n janjalu n bina!
- 6 Nyɔkm-n-d ka tantra *tawdmuulii
ka ta hoh *muulii!
Viim-n noora ka jeenla-d,
na dii nii huraa!
- 7 L`ba na nyaam
n b`ba m`ni bii məmbii hoorm!
L`ba na tant
n t`hɛn tiibee membee ta hoorm!
- 8 L`ba na kola kpuurm
wo l`gbul nataran!
L`saa duura dama
wo mina l`buba bubii ta yelmaa!
- 9 Welee məmɛnguu ba na
l`hɛm Sangband nɔngan.
Biilm, d`kena na d`yaa tant n yaagu,
d`kena na d`yaa kɔrgu n yaagu,
yaagu kù ba sɔbb,
d`ba d`yaa tiga n yaagu
ka kpaɪ ɲmeta diir hɛn.

**Sangband nii huraa.
Dii nii Sabermwu biilm. Hɑ ba hayenwu welee.**

99
(98)

- 1 Sangband nii huraa.
D`huraant jarga ba d`*tawdbermba faaga.
Tiga nidba defran, l`saa tant dama.
- 2 Sangband nii *Siyoon tiiba berma,
dii mada tiga mɛna d`kwɛɛn.

Yu

- 3 L`ba nan na bá jahrm-d!
Dii nnii berma,
dii yen nnii In ba na bá solm.
Biilm, dii yen n jah nnii Saberma.
- 4 L`ba na bá nyɔkm huraa há sɔkla gobiint wii
gemmnt!
*Yisraheel tiiba ten,
wii lo t`neermn *bahlb.
Gobiint yaagu n bahlb valgm,
wii to-t welee.
- 5 Faam-n na t`Saberm Sangband ba bermr!
Gbafntm-n d`huraant jarga nongan!
Biilm, d`ba dyend welee.
- 6 *Mohiiswu n *Haroona da ba d`*gotiiba huuga,
Samuheelaa da ta ba bá da seenja-d bee huuga,
bà da hofaa Sangband,
l` saa dii t togd^z.
- 7 D`da gwɛɛla n ban ka ba nyiin,
bee vala dn sɔkla bii n
d`haglb dn da to-ba bii.
- 8 Hoo, t`Saberm Sangband!
Da leeda-ba v`mɔma.
Da ven nnii bá Saberma.
Ven waa ka ta daraa nida tobr
há bɛhgu kaa^z.
- 9 Faam-n na t`Saberm Sangband ba bermr!
Gbafntm-n d`dubuudr hɛn^z!
Biilm, Sangband nnii t`Saberma.
Dii yen n jah nnii Saberma.

99.6 *Mohiisa, Haroona, Samuheelaa*. Nidbambena da seenja Sangband volba jugun. Bá seenjbii da ba n byen.

99.8 *Ven waa ka ta daraa nida tobr há bɛhgu kaa*. Ka bá lɔg gwɛɛgu gwɛɛgu, l`ka hum na ven da waa-ba ka ta daraa bà tobr bá bɛhgu kaa. L`boo diilhee kpaá hɛl nidba bá ba nnafreem bee, l`hɛla tigr̃ii mɛndii.

99.9 *Dubuudr*. L`ba na *Siyoon duur. Dii hɛn nnii *Sangband haar nn da bee (nyaan 2.6).

Bá nyɔkm Sangband d`haarn!

100
(99)

- 1 *Yumga na bá seej̃m Sangband na dii hera ηmɛɛgb*.
Nidba mɛmba nyɔkm Sangband!
Viim-n noora ka jeenjla-d!
2 Door-n Sangband tijan n nyaagb!
Yuum-n-d yumii ka buba bubii!
3 Miim-n na Saberm nnii Sangband,
dii mɛhra-t, dii hefl n tn^z,
ten nnii d`tigr.
D`kiima-t ka kiig t`hɛn
wo kimta nn kiig hà kodiir hɛn lee.
- 4 Jibn-n n d`haar fiid
n`seej̃m-d na dii hera ηmɛɛgb!
Jahrm-n-d d`haarn!
Seej̃m-n-d ka via d`hidr n faaga!
5 Sangband ba hɔm,
d`sɔklhɔmb kpaá dihaa felah'^z.
D`ba d`mad d`gwɛɛt wai mɛniin.

Huraa nn mug bii

101
(100)

- 1 **Daviida yumga*.
Kpay-n man bo na mà yuum b`jugun bii!
Mà bo na mà yuum sɔklhɔmb n gobiint jugun.
Hoo, Sangband!
Mà bo na mà yuum-v yumii ka gbu *janjalu.
2 Mà bo na mà lo nɔmb
bá neer neerhɔmm bee neerm hɛn.
¿Tɛdaa nnii vn kena n mà wee?
Maa mà neer neerhɔmm mà reba man.
3 Maa mà gwidr gwɛɛt t`kpaá tɔra bii tii kaawr.

100.3 *Dii hefl n tn*. Yuudaa tiiba biiba bɔhɔɔ na bá kaalm na: l`saa lag tii mɔmba.

100.5 *Sangband ba hɔm, d`sɔklhɔmb kpaá dihaa felah'*. Yumii tɔgdgmn, Yum136^{na} rekee mɔmga, ta nyaan Yum106^{na}.1 n 107^{na}.1 n 118^{na}.1,29.

- Mà kirb nnii na bá kɔfɔdɔ v`*baɦlɔb.
Welee beebii kpaɦ b`nawr n man.
- 4 M̀a kpaɦ m̀a bagm na m̀a miim ɦeɓɓeɦɓ jugun lii.
Noora ɦareɦa gwɛɛt kpaɦ t`bɛm m̀a man.
- 5 ɦii ɦa gbaɦr ɦa tuura,
m̀a ɦe kuum hu ɦa noor ɦen.
ɦa weraa ɦayen ka geewa nidba tiɦa n faaga wii,
m̀a kpaɦ m̀a saa-wu.
- 6 T`kɔrgu, b̀a kee b̀a bɛm
wo b̀a kaalm b̀a jugun bee,
bee kee b̀a nyɔɦr-ma.
ɦa neer neerɦomm wii,
wii kee ɦa ɦɛm m̀a ɦmɛɛgɓ.
- 7 Gokaat tiiba kpaɦ kee b̀a yuun kaalanɦa m̀a reba
man.
ɦa hogla wii kpaɦ ɦa jehnt m̀a nɔngan.
- 8 Goora mɛna hateekwɛɛn,
maa m̀a mudiim talmba noora jugun
ka kuu-ba.
Welee nnii, biiba b̀a ɦena bɛɦgu bee,
man ba m̀a ree-ba Sangband kɔrgun.

Kunyɔɔun weliib

- 102** ¹ *Kunyɔɔtiiɦii jobla. L`kpaɦ-wu kewm, ɦa saa n ka doola ɦa diila Sangband.*
- (101)** ² ɦoo, Sangband!
Kewlg m̀a joblb!
ɦai! L`ba na m̀a ɦmɛɛga taan-v!
- ³ M̀a ba kunyɔɔun kpaalaa.
ɦai! Daa kpeɦdr-ma v`nɔnga!
Gwelɦa, m̀a hoɦl-v.
ɦai! Lo tobr v`leedg-ma weem!
- ⁴ M̀a ɦelgaa nnii wo nyii booran.
M̀a kwɛgdi budgaa nnii
wo saleer bugda dafɦan.

- ⁵ M̀a budg wo moogu ban nyɔdr muunun kuu,
m̀a lag n ka ɦɔɦaa na m̀a di diit.
- ⁶ Buusɦb ɦenb nnii man ɦena.
M̀a gbanu nawra kowa ɦena jugun.
- ⁷ M̀a boo kpaɦmloɦun viigu.
M̀a kpaalaa nnii wo dabirgun dogiiviiga.
- ⁸ M̀a kpaɦ bea na m̀a gor.
M̀a boo diligr ɦen ɦmenbuga.
- ⁹ M̀a rafeedba suul-ma goora mɛna,
b̀a laɦl-ma
ka gwɛɛla nobɛɦa nidba kaa
na l`ɦee-ba m̀a dela.
- ¹⁰ Kwɛku nnii m̀a diit.
M̀a kweeda m̀a daamn m̀a nyanyaam.
- ¹¹ Lo-ma n kwɛɛwweerga kpaalaa.
ɦɔgɔdɔ-ma n kɔɦd wo ban vaa wanbɛɦt lee.
- ¹² M̀a neerm kedaa wo jabr buɦuunu.
ɦ L`saa m̀a boo bɛ?
Wo moogu kpaɦ waw.
- ¹³ Ven lee,
ɦoo Sangband,
ven nnii huraa kakeɦnan!
Baa b̀a hoɦm v`hidr wai mɛniin.
- ¹⁴ Ba v`vidg.
Ba v`nyaan *Siyoon kɔrgu,
l`ɦee-v ɦigm.
ɦiin, vuugu taan nnii na v`geed-ku n nɔnhɔmga.
- ¹⁵ Biilm, ten, ten door-v tiɦan ten,
t`sɔkla kɔrguu ka lagaa n kú tana.
T`yul kú dabira
l`ɦena-t ɦigm.
- ¹⁶ L`ba na b̀a kpaɦ door Sangband tiɦan bee,
b̀a solm-d!
L`ba na tant ɦen huraamba mɛmba jeenɦm-d!
- ¹⁷ Biilm, Sangband ɦmetg n mɔɦm Siyoon kɔrgu.
D`weraa dyenwu kan

- ka ba d'jeegun.
 18 D`kpaá nima bá kpañ bii bee joblb.
 Yanta, d`lɔɔ nɔmb bá hɛn.
 19 L`ba na bá hɔr wai hí kena hii gwɛɛtɪi.
 Welee lee, tigkwɛɛl nyɔkm Sangband.
 20 Biilm, Sangband ba sangbambiimn
 ka lɔɔ nɔmb tant hɛn.
 D`ba d`kaalanja mɔmgan
 ka geewa tiñan
 21 na d`hom sarga tiiba hiiɪb,
 d`kañ ban bo na bà ku bee kona.
 22 Lee, bá ka hoh Sangband hidr Siyoon duur jugun
 ka nyɔka-d.
 23 Tiga mena tiiba n huraant ment ta ba kan
 ka hɛna Sangband nn bag bii.
- 24 Mà da ba tɛɛg rii,
 d`sohd mà kwɛgdi mɛni.
 D`gɔhɲl mà neerm.
 25 Mà da bɔhɔɔ na:
 «Hoo, mà Saberma,
 mà ban way n bii.
 Hai! daa kuu-ma weem!»
 Hoo, Saberma!
 Vii bee kakeñnan, kakeñnaan.
 26 Tant nn ba lee,
 ven da sowlg-t, n sangbambiimii mɛh'.
 V`ɲmɛɛgɔbn, lag jana n bii^z.
 27 L`mɛnguu ba l`bɔr.
 Ven lee, vii bee wai mɛniin.
 L`mɛnguu boo dimr,
 d`budan,
 v`lagaa l`mɛnguu
 wo ban lagaa dimt ka kɔh kpeemt lee.

102.26-28 Vugi 26-28 ta ba Hebrmba 1.10-12.

- 28 Ven lee, vii ba yenmii.
 Vii neerm kpaá difaa.
 29 Ten door-v tiñan ten,
 t`bii nan ba hí bɛm n haar.
 Kee v`kiigm hí bii jugun.

Bá seeñm Sangband!

103
(102)

- 1 **Daviida yumga.*
 Maa mà seeñm Sangband!
 Maa mà seeñm-d n mà kwɛɛwr mɛnd
 ka hoh d`hidr!
 2 Maa mà seeñm Sangband,
 ka kpaá hɔñaa d`hɔmgu kuugu felah'!
 3 Dii waalaa t`fubɛhii mɛnii,
 dii gbaadaa t`bɛhii mɛnii,
 4 dii rea-t bilun,
 dii saa d`sɔklhɔmb n d`kɔkmb ba t`jugun.
 5 Dii hugla t`neerm n wanhɔmt,
 dii himaa t`kwɛgdi
 t`ka ba bina mena wo nidradkañba.
- 6 Sangband nn hɛna bii mɛmbii ba b`jugun.
 Dii taawa ban tula hoogu bee kaa.
 7 D`ree d`diila mena n bɔhɔɔ *Mohiisa,
 n ree d`ɲmɛɛgt n werii *Yisrafeel tiiba.
 8 Sangband kɔkma nidba ka yu bá figm.
 D`kpaá hɛna kwɛɛwweerga weem,
 d`hugl n sɔklhɔmb.
 9 D`kpaá venaa hiiwu nabiir kakeñnan,
 d`ta kpaá mad hiiwu d`kwɛɛwrn kakeñnan.
 10 D`kpaá hɛna-t dad dad
 l`magr n bɛhgu tn hɛna kuu.
 D`kpaá darwa t`tobha
 l`magr n fubɛhii tn hɛna hii.
 11 Gwentafaa, biiba bá vala-d bee,
 d`sɔklhɔmb ba bermb n ban

Yu

- wo sangbambiim nn ba voku n tant lee.
- 12 Bɛngu tn hɛna ka vida d' jugun kuu,
d' ka doda-t n kun
wo tonu kwɛɛn nn ba voku n kù faaga lee.
- 13 Wo sa nn kɔkma hà kwɛɛl lee,
ta welee nnii Sangband nn kɔkma bá vala-d bee.
- 14 Biilm, d' miil bii ln mɛhr-t n bii,
d' deera na nida ba na tanjoomn.
- 15 Nida nn ba lee,
há neerm boo moogu,
há gemmnt boo kú fiigu.
- 16 Ham wen fugdaa, fiiguu t hit,
bii t ka kpañ b`werii kaalanja
kú kan nn bɛm ree.
- 17 Gwɛntafaa, Sangband soklhomb mannan,
ka ta ba b`baaim welee kakefnan.
B`bee n biiba bá vala-d bee.
D`taawa bà kaa,
ka lagaa n bà yakii mɛh kakefnaan.
- 18 Bee nnii bá mad d`*tuurnt bañlb,
bee hɛna dn bag bii.
- 19 Sangband lo d`huraant sangbambiimn,
dii nnii bii b`bee bii membii huraa.
- 20 Nen, nen ba na d`*tumtba nen,
n`ba n kwɛgdi ka hafɛr ger ger,
n`hɛna bii dn bɔhɔɔ bii membii,
n`vala-d d`gwɛst mɛnt jugun,
seejɛm-n Sangband!
- 21 Nen, nen ba na *sangbantumtba tawdhiinu nen,
nen nnii d`ɛmɛɛheedba,
nen hɛna bii dn sokla bii membii,
seejɛm-n Sangband!
- 22 L`ba na dn ree bii membii,
blafɛb kan la ba d`huraant kwɛɛnii,
l`ba na b`seejɛm Sangband!
L`saa, maa ta seejɛm-d!

Bá seejɛm Sangband, dii nnii want mɛnt reeta!

- 104** ¹ Maa mà seejɛm Sangband!
(103) ¹ Hoo, mà Saberm Sangband!
Ba berm kpaalaa.
Kwɛɛlm n gemmnt nnii v`dimt.
- ² Wiinga nnii v`tuǵbermgɛ.
Diin Sangbambiim wo l`diinaa suku moogu.
- ³ Mɛfra v`haar sangbambiimn nyaalm faaga.
Wat nnii v`hoodbɔɔr.
L`saa, v`ked hamn.
- ⁴ Logra-m m`kit v`tumtba
tonu ɛmɛdiib ba na v`ɛmɛɛheedba z.
- ⁵ Ven hafɛg tant kotɔd,
t`nan kpaɛ dama felaf'.
- ⁶ Nyaalm da waal t`hɛn wo ban hegaa dimr lee.
L`saa duura ba m`kwɛɛn.
- ⁷ Da mɔɔra ɛmɛɛga le, m`nyaba,
v`hɛm tonu t taa le, m`solm
- ⁸ ka kota duura,
ka hofnta yaantn
n kad vii kan sokl ree.
- ⁹ V`lo faanɛ ln kpañ na m`mɛwdg kuu.
M`nan ta kpaɛ ɛmɛtɛgna m`waal tant.
- ¹⁰ Ven hɛna nyabila gbuñ kolan
ka kulaa duura huuga.
- ¹¹ Hɛe sahl kpaɛ dɔm mɛnm nyaalm.
Kpambonjii kan kwiiŋla hi nyunyuuu nnii.
- ¹² L`saa ɛmɛnii sahdra koldagbia hɛn tiitn
ka fohr t`vaaran ka kuum.
- ¹³ Ven sahl duura nyaalm
ka ba n faaga v`haarn
tant wayaa n v`ɛmɛɛgt ka roon hɔm.

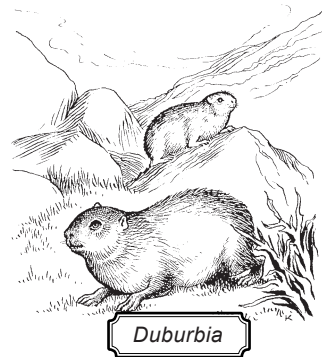
104.4 Gwɛɛtii ta ba Hebrmba 1.7, bà reen-t grɛɛkm wadkpeemgan.

Yu

- 14 Ven hɛna moot ror na dɔm jum.
Ven ta hɛna dikafɛ nida nn ko bii ror.
Hɛna welee na nida reem tantn há diit.
- 15 Tii ni nnii fan rea *daam
na hà nyim n ka ba nyaagbn.
Tii ni nnii fan ta rea *kpaam
na hà jum ka ba gbanu^z.
Tii ni nnii fan ta rea haǵb
na hà jum ka hafɛr.
- 16 Libaan duuran *tibermt kpaá halwa nyaalm.
Tii nnii v`tiit, Sangband!
Ven hoowra-t.
- 17 Reekan nnii n̄m̄nii nn hɛna hí sofga,
nyaambawdt go tiitii jutantain^z.
- 18 *Feeri go duvɔga jugun,
l` saa *duburbia^z fɔhna há kugt kwɛɛn.



Feerb



Duburbia

104.15 Tii ni nnii fan ta rea kpaam na hà jum ka ba gbanu. Baa bà bee bà ta hom na Mii [daam] hɛna hà nɔnga nyinwa l` yata kpaam.

104.17 Tiitii jutantain. Grɛɛkm n siiriim wadkpeemiin ln ba nnii. Hebrmba wadga mɔmgan ba tiib biib hidr bà kpaá mii-b hom.

104.18 Feeri. Kan feerb biib boo burgu b`berɲa hom ka ba b`bee b`teew kilui kwɛhniind (80kg) laa kilui lɛmu n kwɛɛrɛh' (120 kg). B`ba n fiili fi ba fɛga fɛga. *Duburbuga*. Dɔmkaam miimn m`nyiidra want. M`ba n nakpagigidii ka ba meetaangidgu (50 cm) ka taaw kilui hirih laa hinaa (2 kg laa 4 kg).

- 19 Ven da hɛra kidga na kà weriim vuugu,
n ta hɛm muunu, hú ka mi hú wen lɔɔ.
- 20 Kenna n nyeet, nyingu t nyin,
lee, raanin dɔm mɛnm t bah gilma.
- 21 Diidt mɔɔ ka bag t`diit,
welee nnii tii nn ta gbaama-v t`diit.
- 22 Muunu wen rɛnna,
t`n̄m̄ɛt n doot t`kaalant.
- 23 Nid lee, há rorm
n bah há n̄m̄ɛgɛb hɛb kakehnan jabr.
- 24 Hoo, Sangband!
V`n̄m̄ɛgt ba kɔd yoo!
Hɛra t`mentii n rarm,
tant hugl n vn ree bii.
- 25 Nyaam lee, mii ta kpaɲ jah'
l`boo m`kpaɲ n faan̄u.
M`ni hurwa dɔm, kaam n bermm.
- 26 Meela keda m`hɛn,
nyaamn wakuku^z mɛh'.
Ven ree-ku na kú safim m`ni.
- 27 Vn ree bii mɛmɛmbii welaa n vn
na v`si-b b`diit waaru jugun^z.
- 28 Ka v`si, b`lɔg.
Ka v`wiig v`nuhu,
b`di wanhɔmt b`teg.
- 29 Ka v`bidg v`nɔnga n kootn,
l`safim-b fobɛhgu.
Ka v`sofdg v`vohoom,
b`kuum n n̄m̄ɛt tant ban da mɛhr-b n tiin.
- 30 Ka v`si v`vohoom le,
l`mɔhm-b.
Ven kena n wakwɛɛlga tant hɛn.

104.26 Wakuku. Bà hohf-ku n hebrmn na *livyaataaru*.

104.27-28 Vugi 27-28 ta nyaan Yum136^{n̄an}.25 n 145^{n̄an}.15-16.

- 31 Hoo, Sangband!
V`bermt ba t`bem kakefnan.
L`safm-v nyaagb n vn ree bii!
- 32 Kofda nomb tant fen
t`ka dama.
Tarma v`nabiir duura jugun
ha ka dug nyii.
- 33 Hoo, Sangband!
Ma bagl na ma yuum
ka nyoka-v ma neermn.
Ven nii ma Saberma.
Maa ma yuum-v yumii
ka gbu *janjalu kakefnan ma kuum.
- 34 Wo ma yumga bem-v loogua!
Man lee, hoo, Sangband,
vii kaa nii man ba nyaagbn.
- 35 Biiba ba hena befigu bee lee,
l`ba na ba bor tant fen!
Talmba lee,
l`ba na ba daa neer!
Man lee, maa ma seejym Sangband.

Ba nyokm Sangband!

Sangband mada d`gwæt Yisraheel tiiba neermn

105
(104)

- 1 Seejym-n Sangband na d`hera jemεεgb!
Toolgm-n na d`bee!
Dn her bii,
faam-n-b tigvolhee menhee tiiba!
- 2 Yuum-n-d yumii ka gbu *janjalu!
Logm-n d`hoolgu heb dn her bii membii
ka yuuma yumii!
- 3 Dii dyen nii Saberma.
Nyokm-n nyen d`kaa!
Nen bag Sangband nen,
bem-n nyaagbn kpaalaa!

- 4 Bagm-n Sangband!
Dii nii gemmnt ment tia.
Hem-n gemm na n`bem d`nongan!
- 5 Deedgm-n hoolgu dn her kuu,
d`waari n yaani dn yaa hii!
- 6 Nen ba na d`jemεεheed *Habrahaama buudm nen,
nen ba na *Yakooba yakii nen,
nen nii Saberma nn bantg,
l`ba na n`hem welee menguu!
- 7 Sangbandii nii tii Saberma,
dii mada tant ment.
- 8 D`kpa hoojaa d`tuurnt fen felaf'.
Dn da bed na d`nan hena-t bii,
d`deera b`jugun ka kpa saa.
- 9 Moogu dn da gitg n *Habrahaamwu kuu,
dn da fed n *Yishaakwu tii,
- 10 d`da lila-t *Yakoobwu bohoob,
wo *Yisraheel tigr bahlb,
wo tuurnt t`bee kakefnan tii.
- 11 D`beda na:
«Ma kee ma to-v Kanahaan tant,
ma kee ma bah-v t`faant tana na
v`n v`yakii n`nan hefm-t.»
- 12 Lee wen, ba kpa h kod.
Ba da ba saanba balanba ka go tantiin.
- 13 Ba da yohwa yem n tiga
ka linta lintuh'.
- 14 Gwentah, d`ba saa na hii hee-ba dad dad.
Ba kaa,
d`venii huraamba nabiir
ka kir n ban na
- 15 ba daa tarm dn bantg bee jugun,
na ba daa he d`gwæt bohootba befigu kuugu!
- 16 Lee n l`kaann, d`ree kom.
Dii t ka kpa Kanahaan tantn.
- 17 D`tom hiiwu ba nongan *Hejift tantn
wii nii *Yoosefa.

- Bà da gweedm-wu wo yuuma.
 18 Bá kpaŋm-wu kona hà nakpain n hà lakwɛɛn.
 19 L'hiid.
 Lee, goor diir fan da bed n dool tii t' hɛm t' noor
 jugun^z.
 Sangband gwɛɛt t werii na hà ba n hà nyonyɔgm^z.
 20 Kan huraa da mada tiga kɔd hà kwɛɛn.
 Há to wad na bá ree há kona.
 Há tom nidba na bá ree-wu há sargan.
 21 Há lo-wu na há haar berma,
 na hà want mɛnt hɛn sagda.
 22 Há lo-wu na há kwɛɛn tiiba rarm sahda,
 na há hɛm-ba wo fan sɔkl lee,
 na há weriim kpalmmba rarm^z.
 23 Lee wen nnii Yoosɛfa sa nn san Hɛjift tantn,
 bà da hoŋl-wu na *Yakooba,
 ka ta hoŋ-wu na Yisraheela.
 Há kad Hɛjift tantn wo saana,
 Haama^z buudmn tiiba tantn.
 24 Sangband t sahŋm d' tigr bii kɔd,
 d' hɛm bá ka ba kɔdgu bá rafeedba nɔngan.
 25 D' tint Hɛjift tiiba kwɛɛwr,
 bá bah n ka nyaŋaa d' tigr,
 bá bah n ka hogla bá da hɛna d' ηmɛɛgb bee.
 26 Lee wen, d' ree d' ηmɛɛheed *Mohiiswu
 n *Haron dn da bantg-wii.
 27 Bá hɛm d' hoolgu hɛb Hɛjift tantn,
 Haama yakii t yum d' waari.
 Da Sangband gwɛɛtn.

105.19a *Han da bed n dool tii.* L'ba l'bee l' bɛm Yoosɛfa jaamiitii, laa, fan da ree hà sargan tituurmba jaamiitii kɔtɔd, laa, fan da ree Farhoa jaamiit kɔtɔd lee.

105.19b *Na hà ba n hà nyonyɔgm laa na hà riir *kel kel, laa na l' hie há di ηmɛɛgiib jugun.*

105.22 *Na há weriim kpalmmba rarm.* Grɛɛkm wadkpeemgan ln ba nnii. Hebrm wadgan ba na *na kpalmmba sɔklm-wu.*

105.23 *Haama.* *Nowea kwɛɛlba batahbee ni bilmn. Wii nnii Hɛjift tiiba yandaberma.

- 28 D' hɛm nyeet mɔmt,
 hii t ka kpaɛ kir d' gwɛɛt^z.
 29 D' hɛm bà nyaalm t kit jiim
 lee, bá hɔlii mɛnii t kpiidr.
 30 D' hɛm saari t ka hɔdwa n kɔrgu
 ka lagaa n bá huraa duunin.
 31 D' bɔhɔɔ gwɛɛgu kuyen vuura t rorm,
 dumii t fiid bà kɔrguu mɛnguu.
 32 D' sahŋm-ba sahirma toŋu tagrn,
 toŋu lara t totr bá kɔrgu.
 33 *Daam tiit n tiroonkahtii,
 bá kɔrgun tiitii mɛntii,
 d' kuum t' mɛntii
 ka kah-t gidr gidr.
 34 D' bɔhɔɔ gwɛɛgu kuyen,
 tawri t rɛn l' kpaŋ kaalb
 35 n jum l' bih bá kɔrgun,
 dikahtii n mootii, l' jum l' mɛnguu.
 36 D' fɛl n kuum bá bɛɛrnm budai mɛnii,
 bá fomrn budanɔŋrii mɛnii t kpiidr.
 37 Lee, d' ree d' reba,
 bà tohd sika n liɔbia want,
 bá ni hii da ba kpat n kaann.
 38 Bá nyabm t hɛm Hɛjift tiiba hɔm.
 Biilm, bà da defra n fobɛfɔgu bà kaa.
 39 D' kiigm bá hɛn ka leegr bà hɛn n wadr,
 bogm miim t ka wiir-ba nyingu.
 40 Bá gbaam, d' dɔm-ba n kpekperii n sangbambiimn diit
 bá jum n togm.
 41 D' hɛm fiigu t waagm
 nyaalm t rorm n ka kulaa n tankparmt wo kol.
 42 Biilm, d' da deera d' mɔmr gwɛɛt
 dn da bed d' ηmɛɛheed Hɛbrahaamwu tii.

105.28 *Hii t ka kpaɛ kir d' gwɛɛt.* Biiba huma na: *bá ka kpaɛ kir d' gwɛɛt,* l' kɔtɔd na Mohiiswu n Haroon bà kpaɛ kir Sangband gwɛɛt laa na Hɛjift tiiba kpaɛ kir Sangband gwɛɛt Mohiiswu n Haroon ban da bɔhɔɔ-ba tii.

- 43 D' hɛm d' tigr dn bantg dii t rorm.
Bà da ba nyaagb mɔmbn ka buba bubii.
44 D' safm-ba tigvola tant.
Bá way n volba giidm.
45 D' hera welee mɛnguu na
bá valgm dn sɔkla bii ka mad d' *baɦlb.

Bá nyɔkm Sangband!

Yisraheel tiiba kpaaw n Sangband

106
(105)

1 Bá nyɔkm Sangband!

Jahrm-n Sangband na d' ba hɔm!
D' sɔklhɔmb kpaaw difaa felah'Z.

- 2 ¿ Hii bee ka ba há bee hà biir d' ɲmɛbermt gwɛstii?
Na hà he bà nyaan
¿ lan nnii dn mag na bá yuum-d yumii?
¿ Nid hayenɦa mɔma bee?
3 Lamɛɛgu tiiba nnii
bá loo nɔmb d' yaagu gitgm jugun bee,
bá hɛna b' ba sobb ka kpaaw saa bee.
4 Hoo, Sangband!
Deer mà hɛn
v' wen hɛna v' tigr hɔmgɔ!
Vn kee v' dah d' jugu lee,
v' ta diilg mà hɛnZ!
5 Lee, mà da mà ta yuun mà kaalaŋa
hɔmgɔ vn safn vn bantg bee kuun,
na má n v' tigr t' bɛm nyaagbn,
má n v' reba t' nyaagm.
6 T' n t' yandaba t' hera fubɛɦga.
T' hera bɛɦgu.
T' kofl kpaalaa.

106.1 Welee gwɛɛlbii ɲmetg na *Yisraheel tiiba yumiin, l' bid wo togdgm wo ln ba Yum136^{ɲan} lee. Tɔniivolbii lee, nyaan Yum100^{ɲan}.5 n 107^{ɲan}.1 n 118^{ɲan}.1,23.

106.4 Mà hɛn... mà hɛn. Hebrm wadkpeemii hireh n ta grɛɛkm n siiriim wadkpeemiin ba na t' hɛn... t' hɛn.

- 7 *Hɛjift tantn, d' hoolgu ɲmɛɛgtii,
t' da ba biir t' yandabee lii.
D' da werii-ba d' sɔklhɔmb ka lil,
gwɛntaf, bá hɔŋ l' biɦ'.
Ban da taa *Nyakagt nyaam man lee,
n vid d' jugun.
8 Dii t la dahm bá juuni na
d' hidr hohm,
na d' werii nidba d' gemmnt.
9 D' gwɛɛl Nyakagt nyaam n talmt.
M' kparŋ.
D' san-ba n nyakilmgun,
kan boo kɔamkɔarmgu.
10 D' dahm bá juuni.
Bá rafeedba da nyaɦaa-ba.
D' ree-ba bá gemmntn.
11 Nyaalm t waal bá rafeedbee jugun,
ɦayenɦa mɔma t ka ba fetg.
12 Bee t hel n tii dn da bed-ba tii hɛn.
Tii lee, bá yuum yumga ka jeenla-d.
13 L' ba gobiint na l' ba hiidg felah'.
Bá tur n hɔŋ l' mɛnguu.
Bà ba di kwɛɛwr na bá hɔdg na
d' he d' diila jugun.
14 Diit loogu da hera-ba kpaalaa kɔamkɔarmgun,
bá bah kan n ka ɲmegaa n Saberma.
15 Há safm-ba ban gbaam bii
n ɲmet n hɛm bɛɦii t mug-ba
bá ka kparŋa.
16 Lee n l' kaann,
ban da ba bà sugtn kɔamkɔarmgun lee,
n lo nɔmmɔlb n *Mohiiswu n *Haroon
Sangband kowt tiiwii.
17 Tant t tigd vadb n voolm Dataana
n waal Hábiraamwu n hà reba mɛmba jugunZ.

106.17 Dataana, Hábiraama. Ruhuuweena yakii hirehii hí da vidg Mohiiswu n Haroon bá jugun kɔamkɔarmgun hii nnii.

- 18 Bogm t jum bá da hefla-ba bee mɛmbee.
Bogm t jum nidbɛftntina.
- 19 Tii n t` kaan,
bá kudm naabudaagu Horeeb duur hɛn n kudnaŋu
n ka door-ku tiŋan.
- 20 Bá lagii Sangband n naadaagu tand,
bà lagii bà jeegu kan ba n modiidgu.
- 21 Bá hɔŋ n Saberma jugun,
wii da dahra bà juuni,
wii da hera wanbermt *Hɛjift tantn.
- 22 H̀à da hera hoolgu hɛb Haama^Z yakii kɔrgun.
H̀à ta hera *Nyakagt nyaamn want t` sah fobɛhgu.
- 23 Lee, há bɔhɔɔ na h̀à ba h̀à ku bá mɛmbee.
Gwentah, Mohiis dn da bantg wii t kirm n wun
n tint há kwɛɛwweerga na há daa kuu-ba.
- 24 Tii n t` kaan,
bá kirm tanhɔmt Saberma nn da sah-ba tii,
lee, n ka ba tii h̀à gwɛetii hɛn.
- 25 Bá bah n ka kpaá bag na bà ta kewlgm n Sangband
n vid d` hɛn
n kpat n ka ba bá sugtn.
- 26 Lee, d` foorm ka teer d` nabiir bá hɛn
na d` ba d` he bà kpiidr kparamgun.
- 27 Na d` ba d` yadr-ba kpeee n kɔrni,
d` he bà kpiidr tigsanaan.
- 28 Tii n t` kaan,
bá bah n ka door *Bahaalwu tiŋan,
Fihoor duur tiibn.
Bá jum tiibii vidnamt,
bii b` kpaá neer bii^Z.

106.22 *Haama.* *Nowea kwɛɛlba batahbee ni bilmn. Wii nii Hɛjift tiiba yandaberma.

106.28 *Bá jum tiibii vidnamt, bii b` kpaá neer bii.* Nyaan Yum115^{gan}.4-8 n 135^{gan}.15-18. Baa bà bee bà ta ree na: *Bá jum tiibii vidnamt, bà vidl kpiirmba.*

- 29 Bá hɛbii t jagdr Sangband kwɛɛwweerga,
yelmaa, kunyaagu t lɔɔm bá huuga.
- 30 Lee wen, Fiinaasa^Z t vid
n kuum gwɛet tiiba,
lee, bɛhgu t jefnt.
- 31 Sangband t logm-wu na hɔma.
Baa bà deer há jugun waaga wo waaga.
- 32 Tii n t` kaan,
bá h̄mɛt n bah Mriibaa bilga man
n h̄m Sangband ni t bid,
n ta h̄m l` kohl n Mohiisa^Z.
- 33 Biilm, bà hera há ni t bid kpaalaa
há ka gwɛɛla ka kpaá diila.
- 34 Tii n t` kaan,
bá ka ba ku tigvolhee
wo Sangband nn da bed-ba lee.
- 35 Bá sɔdm n tigvolhee n sohd h̀à kowt.
- 36 Bà vidra bá funfua,
bà lɔgra boga vidb kpaan.
- 37 Bà lɔgra bà kwɛɛlba n bà bɛɛrba
n vidm kunidba.
- 38 Nidba bá ba n bà nyɔnyɔgm bee nii
ban lɔgr n vidm.
Bá kwɛɛlba n bà bɛɛrba mɔmba nii
ban vidr Kanahaan tiit.
Tant kohl n welee jiiimii.
- 39 Welee hɛbii hera bá hawl bayen.
Bà saa Sangband
wo yerm tia nn vida há sid lee^Z.

106.30 *Fiinaasa.* *Haroona kwɛɛl Hɛlhasaara kwɛɛln.

106.32-33 *Mriibaa.* Hidrii kɔtɔd nii na *kpaá*.

106.39 Bà tɔnaa Sangband n d` tigr l` huuga *tuurnt n fɔgwu n h̀à sid l` huuga neerm. Bii jeenb tiŋan doorm gita tuurnt n Sangband. Tɔniib ban to daawwu n h̀à fɔg bii, l` weraa fɔg há kpaá nawr n há sid wii neerm, h̀à neera wo yaruuta, ka kpaan na hii hefl n wun.

- 40 Lee, Sangband kwεεwweerga t hod bogm n d' tigr.
D' yum d' reba,
bá rem t rorm-d kpaalaa.
- 41 D' taag-ba tigvola nifin.
Ban da nyaḥaa bee kada bà jugun.
- 42 Bá rafeedbee hera-ba dad dad,
bà hera-ba beḥgu kpaalaa na
bá miig na bà da ta mada-ba.
- 43 Dii rea-ba heruḥ',
bee lee, bee diila na bà vidgm d' jugun n jah'.
Welee nnii beḥgu nn gwedg-ba n kwεεn.
- 44 Lee, d' yum bá kunyɔḡu
n hom bá ḡmei.
- 45 D' deedg d' n ban l' *tuurnt jugun,
wo d' sɔkɫhɔmb nn kpaḥ jah lee,
d' lagii diila.
- 46 D' ḥem na bá da mad-ba na sarga tiiba bee,
na bá ḡmetg bà sɔklm-ba.
- 47 Ḥoo, Sangband!
Ven nnii t' Saberma.
Daḥ t' juuni!
Ḥe t' riir tigsanaan!
ḡmetg v' kpogl-t!
Lee, t' nyɔkm-v ka hoḥ v' hidr mɔmr,
t' yuum yumii ka nyɔka-v.
T' nyaagb nnii.

✱

- 48 Bá seeḡm Sangband kakeḥnan, kakeḥnaan!
Dii nnii *Yisraḥeel Saberma.
L' ba na nidba mɛmba bɔḥɔɔm na:
«Tii mɔmt nnii.»

Bá nyɔkm Sangband^z!106.48 Vug48^u togla wadnaargee mεngee.

WADNUURGA

(Yum107^{ḡa}-150^{ḡa})

Ln ree sargan bee seeḡm Sangband na d' hera ḡmεεḡb!

- 107**
(106)
- 1 Jahrm-n Sangband na d' ba hom!
D' sɔkɫhɔmb kpaḥ diḥaa felah'^z.
- 2 Sangband nn soḥdg bee,
bá bɔḥɔɔm welee!
D' soḥdg-ba bá rafeedba nifin.
- 3 D' hera bá rorm tigsanaa mɛnan.
D' lɔgra-ba, l' lɔg toḡu kwεεn kakeḥnan kù faaga^z
n kpogl-ba.
- 4 Bà da yɔḥwa kpamkparmgun,
ḥii kpaḥ go kan,
ka kpaḥ yu kɔḡu kuugu^z.
- 5 Kɔm n nyunyuudu da kura-ba kpaalaa.
Bá ka ta kpaḥ diila neerm jugun.
- 6 Lee, bá kunyɔḡun,
bá mɔɔm ka hoḥ Sangband,
dii t ree-ba kuum fobɛḥgun.
- 7 D' kpaḥaa-ba hurḥomu jugun,
ḥú san-ba n kɔḡun.
- 8 Bá jahrm Sangband d' sɔkɫhɔmb kaa
n d' hoolgu ḡmεεḡt dn ḥena nidba lee kaa!
- 9 Biilm, nyunyuudu nn da kuu wii,
d' da saḥl-wu nyaalm.
Kɔm nn da kuu wii,
d' da saḥl-wu diḥomt.
- 10 Bà da ba sarga disagtn,
kan ba nyeet kpimm,

107.1 Nyaan Yum106^{ḡa} n kwεεn gwεεt, ta nyaan Yum136^{ḡa}.107.3 Toḡu kwεεn kakeḥnan kù faaga. Hebrmn, l' ba gwεεt tnaa: *muunu renlanja n ḥú lɔɔlanja, n v' galu ḥen* (ka v' geewa n muunu renlanjan) n *nyaam*, l' wed Nyamɔlm (mii ba najuudu jugun ka v' geewa n muunu renlanjan).107.4 Kɔḡu kuugu. Bà ba bà bee bà hom na *nidba kan go ree laa bá kan ba bà goom*.

Yu

- bà da ba sargan, kunyɔŋun,
bá boow-ba kona.
- 11 Biilm, bà da ba valg Saberma wad,
bà da kɔfhdg
Sangband mɔmr nn da lo na d`he bii.
- 12 Lee, d`hofl-ba n tiŋa.
Bá hɛm sarga ηmɛɛǵb,
bá lotr tiŋan,
hii t ka kpaŋ na hà vii-ba.
- 13 Lee, bá kunyɔŋun,
bá mɔɔm ka hoh Sangband,
dii t ree-ba kuum fobɛhgun.
- 14 D`ree-ba sarga disagtn,
nyeet kan ba kpimm ree,
ka kwe bá kona.
- 15 Bá jahrm Sangband d`sɔklhɔmb kaa
n d`hoolgu ηmɛɛgt dn hɛna nidba lee kaa!
- 16 Biilm, d`yɔkl kudnaŋhuturi
ka kaŋ kudnaŋdabia gidr gidr.
- 17 Bà da neera fubɛhgan, tilaŋtimɔmba nnii.
Bá neerbɛhm da lo-ba bɛhgu mɔmgun.
- 18 Diit ban da ju tii mɛntii da jahŋla bà ni.
Bá nakpaŋbilmga da jila bilun.
- 19 Lee, bá kunyɔŋun,
bá mɔɔm ka hoh Sangband,
dii t ree-ba kuum fobɛhgun.
- 20 D`beda gwɛɛgu kuyen,
l`gbaad-ba.
Welee nnii dn ree-ba bilun.
- 21 Bá jahrm Sangband d`sɔklhɔmb kaa
n d`hoolgu ηmɛɛgt dn hɛna nidba lee kaa!
- 22 L`ba na bá he *vit na
bà seen-d^Z,
ka kɛɛma dn her bii mɛmbii
ka buba bubii!

107.22 *Vit na bà seen-d*. Nyaan Yum50^{9a}.14.

- 23 Bá da hɛna ηmɛɛǵb nyaam hɛn bee,
bá da ba meelan ka todma n nyaam bee,
- 24 bee mɛh, bá ta yum bii Sangband nn her bii,
hoolgu ηmɛɛgt dn hɛna nyaam jugun tii.
- 25 D`beda gwɛɛgu kuyen,
hambermm t daan yelmaa.
Nyaam t bah n ka via wada,
- 26 meel t ka kota liilawen n faaga lig lig
ka ta ηmiɛɛ n kwɛɛn kwɛɛn.
Bá mɛmbɛɛ ni da kpaɛ hɛna hɔm.
- 27 Bá ka daǵwa wo bà kura daam,
ka didwa did did,
bá miibii mɛmbii t ka ba tɔrg-ba bii.
- 28 Lee, bá kunyɔŋun,
bá mɔɔm ka hoh Sangband,
dii t ree-ba kuum fobɛhgun.
- 29 D`hɛm hambermmii t jɛhnt,
nyaam wada t kwiim nigah'.
- 30 Welee nigiiiguu t sahm-ba nyaǵb.
D`san-ba n meela jɛhntlaŋa bá kan nn bagm ree.
- 31 Bá jahrm Sangband d`sɔklhɔmb kaa
n d`hoolgu ηmɛɛgt dn hɛna nidba lee kaa!
- 32 Bá viim d`hidr n faaga tigr kpoglb, n,
bá nyɔkm-d kpalmmba kpoglb^Z!
- 33 Sangbandii beel n gemmnt na
d`he kola kparŋ waw,
na nyabila kitg tankparmt.
- 34 D`ba d`bee d`he tanneernt kitg tankpiirnt.
D`ba d`bee d`he welee mɛnguu
nidba bá go kan bee hɛbbɛhb kaa.

107.32 *Tigr kpoglb*. *Yisraheel tiiba mɛmba kpoglb. Bà da kpogla taa *Sangband haarn na bà he d`kowl. *Kpalmmba kpoglb* da ba na kɔrgu kuugu bermba da kpogla taa banun. Bà da kadaa n ka sɔgaa kɔrguun gwɛɛt. Kaalahii rehɔrban, Sangband nn da her hɔmgu wii da rea n bɔhɔɔ baaben tia nɔngan. Ta nyaan Yum22^{9a}.23.

- 35 Lee, d` ta ba d` bee d` he
kaalanƙparmgu kitg nyaalm henm,
tankpiirnt kitg nyabila,
- 36 d` kalg kan bá ku n kóm bee.
Bee meƙ kan bá kɔrgu.
- 37 Baa bà bee bà ko bà bod,
bà hoow *daam tibit,
l` mɛnguu roonm hóm.
- 38 D` kaawl bà heƚ,
bà for bà he kɔdgu,
bà dóm ta form!
- 39 Gwentaf, ka bà gwifda
na bà heƚa-ba beƙgu
ka loo-ba kunyɔɔn,
l` hoƙla-ba n tiɲa,
- 40 lee, d` hoƙl bá bermba
ka heƚa na bá yɔhuum n koot^z,
- 41 gwentaf, d` rea katɛdtiiwu kunyɔɔn
ka heƚa na há haar yadgm wo dóm.
- 42 L` ba na hóm̄ba yum welee ka nyaaga,
l` saa l` hu beƙba noor jugun.
- 43 Há ba rarm wii, há he hóm n binbii mɛmbii!
Há hom hóm na Sangband soklhóm̄b waarin!

Hateekwɛɛn yumga

108
(107)

- 1 *Daviida yumga.
2 Hoo, Saberma!
Mà kwɛɛr kpaá to.
Maa mà yuum yumii ka nyɔka-v,

107.39-40 L` ba l` bee l` bɛm na bà lagii vug39^u n 40^u kaalai, vug40^u da kena vug39^u nɔngan. Lee wen, l` bɛm na: *d` hoƙla bá bermba ka heƚa na bá yɔhuum n koot, gwentaf, bà gifdan, blaƙb kaa na bà heƚa-ba beƙgu ka loo-ba kunyɔɔn, l` hoƙla-ba n tiɲa.*

- ka gbu *janjalu^z.
- 3 Maantr vyen, Janjalo,
baƙ gbuut!
Man beel mà he l` ragdg.
- 4 Hoo, Sangband!
Mà bo na mà seen-v na ven hera ηmɛɛgb,
mà bo na mà yuum ka gbu janjalu
ka bo na baaben tia miig welee.
- 5 Biilm, v` soklhóm̄b n v` gwɛɛt madm yatg kpaalaa.
L` yata sangbambiim móm̄m.
- 6 Hoo, Saberma!
Ree v` bermt v` werii sangbambiimn!
L` saa v` jeegu hugl tant mɛnt!
- 7 Hai, ree v` gemm̄nt v` werii!
¿ Kpaá hum mà hoƙtn?
Hai, daƙ t` juuni, lee, v` ree-t!
¿ Lag tenn v` gongonbii^z?
- 8 Saberma beda na:
«Man heƙl n jugun deb.
Maa mà raar Sikɛɛm kɔrgu,
mà teew Sukoot yaanɲ^z gbefr gbefr.
- 9 Man heƙl n Gilhaad tant,
man ta heƙl n Manasea ret^z.
Hɛfraayima tant ba na mà hoodheer nii,
*Yuudaa ret ba na mà huraant dabiir nii.
- 10 *Mohaabmba tant ba na mà kan huur nii.
Hɛdoombba bee mag na mà goorm-ba mà nagagt^z.

108.2-6 Vugi 2-6 ta ba Yum57^{an}.8-12, bii t rɔtg kan jaƙl.

108.7-14 Vugi 7-14 ta ba Yum60^{an}.7-14, bii t rɔtg kan jaƙl.

108.8 *Sikɛɛm*. *Yisraheer tigr kɔrbermkpeemgun. *Sukoot yaanɲu*. Yaanɲu ba *Yɔrdaan kol tonɲ kwɛɛn. Há loɔ kɔrgu wii raara kɔrguu há tawdba.

108.9 *Gilhaad n Manasea tant*. Kɔrnɲii beel Yisraheer tonɲ kwɛɛn kpaalaa.

108.10a *Mà kan huur nii; mà goorm-ba mà nagagt*. Nnaħreen, bà tonii kpaalaa n hii há kpɛna hoodr wii. Há higl há nakpai sargan n kɔƙd yuumhiiwu há nanawda na há kɛwdr-wu-ħa. Volba ħuma nanawda kɔƙdgmii wo l` biir na bii loɔb.

- *Filiistmba tant lee, mà buba tii n yatgm bubii^Z.»
Saberma nn bed nnii ka ba há kaalaŋa.
- 11 Man lee, hoo Saberma!
¿ Wen ba hà bee nan hà kpaŋaa-ma
há san n Hedom tantn hà jiblg-ma bá korgu
kù kpaŋ loğb kuu ni?
- 12 ¿ Lag Saberma?
¿ V' kòhd-t de?
¿ La dɛhra t' tawdba nongan meŋ?
- 13 T' ba kunyɔŋun.
Nida nidtuura jugu dahb ba yem.
Ven, daan v' tɔrg-t!
- 14 Ven beel v' wadr t' rafeedba.
Hoo, Saberma!
Ka vii ba t' man,
t' ka mi hom na t' diira jugun.

**L`ba na Saberma gwɛɛl nobɛhr bá
gwɛɛla nobɛhr mà kaa bee kaa!**

- 109** 1 *Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.
(108) Hoo, Saberma!
Mà seeŋa-v yumiin kutuuu na
ven hera ηmɛɛğb.
Hai, daa hen!
- 2 Talma gbafra-ma,
há bɔhɔɔ mà jugun gokaat n jaŋ'.
- 3 Bà kaadg-ma n gobɛht
l' weraa na bà nyaŋaa-ma.
Bà taawa-ma gokaat hoodr.
- 4 Man lee, maa seeŋa Saberma^Z.

108.10b Filiistmba tant lee, mà buba tii n yatgm bubii. Gwɛɛt t' ton tintii ka ba Yum60^{an}. 10 tii ba na: *Filiistmba lee, bee bubm-ma yatgm bubii.*
109.4 Man lee, maa seeŋa Saberma. Hebrmn, man lee, maa ba na seeŋb, l' boo l' bo na l' biir na: *man lee, seeŋb n jaŋ nnii man hɛna, mà foŋnta seeŋbn.* Siiriim wadkpeemgan homra na: *man lee, maa seeŋa bà jugun.*

- Maa sokla nidba,
bee tula-ma hoogu.
- 5 Maa hɛna-ba hɔmgu,
bee nyɔh mà noon bint.
Maa sokla-ba,
bee nyaŋaa-ma.
- 6 Sam-wu yaagu yaadtalmhii man^Z,
l' saa há kaa tawda bidg há tula-wu hoogu wii^Z!
- 7 L`ba na bá yaa bà biir na
há ret kohln,
l' saa há seeŋb mɔmb bɛm na fubɛhbermgan!
- 8 L`ba na há neerm bɛm gigidga,
jeenhii log há ηmɛɛğb^Z!
- 9 L`ba na há bii kitg kunyɔŋbii,
l' saa hà fɔga kitg kunfɔga!
- 10 L`ba na há bii yoŋhuum n koot ka jamaa,
hí nyab hí dabirgun,
hí jamiim ka ju!
- 11 L`ba na há fɔmtiiba kurii há want ment,
l' saa saanba kpiil hà ηmɛɛğb nn da kena-wu n bii!
- 12 L`kpaŋ na hii deedgm há jugun lii!
Hii daa luum n há kunyɔŋbii wee!
- 13 L`ba na há buudm kpi!
L`ba na baa haar hidr kpi waaga ká kena keen!
- 14 L`ba na bá deedg Sangband há yandaba fubɛhii
hɛn!
L`kpaŋ na bá waa há nya fubɛhga!

109.6-19 Bà huma vughii wo hí ni beel nobɛhr gwɛɛlb yumyuumta nn gwɛɛla há rafeeda kaa. Volba huma vughii gwɛɛtii wo t' keema yumyuumta rafeedba nobɛhr gwɛɛlb lee, n hewl na *Bà bɔhɔɔ na: ...*

109.6 L' saa há kaa tawda bidg há tula-wu hoogu wii. Hebrmn rea diilhee ka bɔhɔɔ na: *hii há tula hoogu wii jehnt há najuudu hɛn.* Biilm, *Yisraheel tiiba man, há taaw hii kaa wii jehnta ban samr wii najuudu hɛn (ta nyaan vug31^u).

109.8 Vughuu gbefrefhdrr ba Tumtba ηmɛɛgt 1.20. Fetra bɔhɔɔ-t Yuudaasa gwɛɛt.

- 15 L`ba na Sangband deer hí hæn!
Baa haar hidr lee,
d`he na bá daa hofm-d tant hæn!
- 16 Lee, kpay fan her kunyɔŋtiwu bii,
hii há halwa wii yoo,
nid há bɔrii ŋmeenm kpaalaa wii,
¿ há hɛm-wu bɛ?
¿ Na há hee-wu hɔmgu laa?
Haa, l`ba nyaan-wu rii.
Há nyaŋaa-wu na há ku.
- 17 Hâ sɔkl nobɛfr gwɛɛlb kpaalaa.
L`nyihii n wun.
Hâ ba sɔkl nohɔmr felah',
welee saa n boorm hà man.
- 18 Nobɛfr gwɛɛlb nnii fan mi,
welee nyihii n wun,
há dimgu nnii,
l`jib há jiiɔn wo nyaalm ban nyi mii
laa wo kpaam ban hakra mii.
- 19 Ln ba welee lee, l`ba na
nobɛfr fiid-wu wo há dimgu
d`bɛm há kaa wo damr!
- 20 Sangband nn kee d`faad
bá tula-ma hoogu
ka gwɛɛla mà kaa nobɛfr bee bii nnii.
- 21 Ven lee,
hoo mà Saberm Sangband,
hee-ma wo ln magr lee,
v`hidr hofm!
V`sɔklb ba hɔm,
b`hɛna-ma hɔm,
lee, ree-ma bɛhgun!
- 22 Man lee, mann kunyɔŋtia.
Mà kpaŋ n bii.
L`dih n man.
L`kpaŋ-ma kewm.

- 23 Mà boo jabr bufuunu,
hù boora nyingu.
Bà vɔfda-ma wo kpaŋr.
- 24 Mà boowra noor kpaalaa,
mà dina t ka ridwa,
kpanyiit tiit kpaŋ mà namtn.
- 25 Mà kitg jiwfi nidba nongan.
Ban yuu-ma lee, n ka siwaa siwiitii.
- 26 Hoo, Sangband!
Ven nnii man door tinjan,
torg-ma!
Wo v`sɔklb nn ba hɔm lee,
dah mà jugu!
- 27 Hoo, Sangband!
Hè mà rafeedba miig welee!
Hè bà miig na ven hɛna welee,
na ven dah! nida jugu welee!
- 28 Bee, baa bà la bee bà gwɛɛlm mà kaa nobɛfr,
ven lee, vii gwɛɛla mà kaa nohɔmr.
Baa bà bee bà bagm-ma,
l`ba l`hoflg-ba n tinja,
v`ŋmɛcheed man mà nyaagm.
- 29 L`ba na jiwfi kpal
bá tula-ma hoogu bee!
L`ba na suut hom-ba,
l`fiid-ba wo dimgu!
- 30 Mà bagl na mà seen Sangband na
dii hera ŋmɛɛgb ka via noor.
Mà bagl na mà nyɔkm-d nidfigm huuga.
- 31 Biilm, dii taawa katɛdtiiba kaa^Z
ka rea-ba bá kuudba nifin.

109.31 *Dii taawa katɛdtiiba kaa.* Hebrmn rea diilhee ka bɔhɔɔ na: *dii jɛfra katɛdtiiba najuudu hɛn.* Biilm, *Yisraheel tiiba man, há taaw hii kaa wii jefnta ban samr wii najuudu hɛn (nyaan vug6^u).

Huraa nnii ta gotia

110
(109)

- ¹ *Daviida yumga.
Sangband bɔhɔɔ mà berm na:
 «Daan v`kad mà najuudu hɛn^Z!
 Maa mà he v`rafeedba bɛm v`kwɛɛn,
 lee, v`nawdrn-ba.»
 Sangband noon gwɛɛt nnii.
- ² Sangband ba *Siyoon d`haarn.
 D`nan yada v`huraant.
 D`nan saa v`kad v`rafeedba hɛn.
- ³ Goor vn kee v`bagm na
 v`toodg hoodr dii,
 v`tigr bɛm n sɔkɩb,
 ka ba kɛliigu na d`hewl v`hɛn,
 v`kwɛɛlba ba bà daan v`man,
 v`dubuuda hɛn^Z
 wo maleem nn roon toɲvɛtr lee^Z.
- ⁴ Sangband fɛda ka bɔhɔɔ na:
 «Ba v`bɛm *gotiiwu kakehnan *Malkisɛɛdɛka dela!»
 D`nan ta kpaa ηmɛtɔna gwɛɛtii jugun^Z.
- ⁵ Saberma ba v`man^Z,
 hà nan sadra huraamba saagu saagu
 goor hɛn nan lɔɔ kwɛɛwweerga dii.

110.1 *Mà najuudu hɛn.* L`kotɔd na jeelaɲa. Ta nyaan Yum16^{nan}.11 n 45^{gan}.10. Gwɛɛtii ta ba Matewa 22.44, yentii nnii Markuusa 12.36, ta yentii nnii Lukaasa 20.42-43. T`ta ba Matewa 26.64, yentii nnii Markuusa 14.62, ta yentii nnii Lukaasa 22.69. T`ta ba Tumbba ηmɛɛgt 2.35, n ta Hebrmba 1.13. Ta nyaan Markuusa 16.19, n ta Roomaa tiiba 8.34, n ta Kɔrsɛnt tiiba wad1^{gan} 15.25, n ta Hɛfɛɛs tiiba 1.20, n ta Kɔlɔɔs tiiba 3.1, n ta Hebrmba 1.3 n 8.1 n 10.12-13 n nan 12.2.

110.3 *V`dubuuda hɛn.* Hebrm wadkpeemii kɔdn n laatmn wadkpeemgan n grɛɛkm wadkpeemgan ln ba nnii. Hebrmba wadga mɔmɔmɔn ba na: *ka fīdr dimt t`magr tii.*

110.3 *V`kwɛɛlba ba bà daan v`man wo maleem nn roon toɲvɛtr lee.* Vughɛnhuna gwɛɛtii ba nyeet kpaalaa. Grɛɛkm wadkpeemgan ba na: *mà da meedra-v`l`nyɔhr toɲvɛtr.* L`saa siiriim wadkpeemgan ba na *mà da meedra ven wo mà buga.*

110.4 Gwɛɛtii ta ba Hebrmba 5.6 n 7.17,21. Ta nyaan Hebrmba 5.10 n 6.20 n 7.3,11.

110.5 *V`man.* Ka bá lɔg gwɛɛgu gwɛɛgu, l`ka hum na v`najuudu hɛn, l`kotɔd na hɛkpaɲhɔmga wee.

- ⁶ Hà nan yaa tiga n yaagu,
 hà fohlg kpiirmba taa jugun,
 hà sadr huraamba biiba tantii mentii hɛn.
- ⁷ Hurun, huraa nan nyil kol nyaalm,
 lee, hà vii hà jugu.

Saberma ba ηmɛɛgb jugun^Z111
(110)

- ¹ Bá nyɔkm Sangband!
 Mà bo na mà seenj Sangband na
 dii hera ηmɛɛgb.
 Mà bo na mà seenj-d n mà kwɛɛwr mɛnd
 d`kpaturun,
 biiba bá tagd d`huru bee man.
- ² D`ηmɛɛgt ba bermt.
 Bá sɔkla d`ηmɛɛgtii bee,
 l`mag na bá miigiim-t hɔm!
- ³ D`hɛb ba kwɛɛlm ka ba na bà valgm,
 l`saa dn hɛna bii ba tii nnii,
 b`kpaa lagaa felah'!
- ⁴ D`hera ln gbaama lee na
 bá deer d`hoolgu jugun!
Sangband yul nidba figm
 ka kɔkma-ba.
- ⁵ Bá vala-d bee, d`sahl-ba diit.
 Moogu dn da gitg n ban kuu,
 d`kpaa hɔɲaa kú jugun felah'!
- ⁶ D`werii d`tigr
 lan nnii dn hɛna bii nn ba n gemmnt
 ka sah-ba tigsana tant lee.
- ⁷ Bii dn hɛna bii ba sɔbb,
 b`mag na bá tiim b`jugun!
 Dn bag bii mɛmbii ba na
 bá tiim b`jugun!

111 Yumgankena kaya tagda hebrm waari. Nyaan Yum9^{nan}.1 n kwɛɛn gwɛɛtii.

Yu

- 8 B`kpaalagaa felah',
b`ba b`jugun ka ba sobb^z.
- 9 D`hera d`tigr homgu
n ree-d na d`bem dyen d`bolmrn.
D`lo d`*tuurnt n dn kakefnan.
Dii nnii Sabermwu biilm,
ha ba hayenwu welee.
L`ba na ba solm-wu!
- 10 Rarm momm nnii na ba solm Sangband.
Ba hena welee bee,
biilm, ba miil bii.
L`ba na ba nyokm-d kakefnan!

Sangbantia heewra n hmeegb heb^z

112
(111)

- 1 Ba nyokm Sangband!
Lameegu tii nnii ha vala Sangband wii.
Ha hena d`wad jugun,
l`sahm-wu nyaaab.
- 2 Ha yakii kee hi bem n gemmnt korgun.
Biilm, d`hena ba tagd d`huru bee homgu
waaga wo waaga.
- 3 Neerhomm n keggt ba ha haarn,
han hena bii ba tii nnii,
b`kpaalagaa felah'^z.
- 4 L`wen ba nyeet,
wiinga kiiga t ka wiir ha ba hom wii.
Welee tiwii yul nidba kunyogu,
ka kokma-ba,
ka ta ba sobb^z.

111.8 B`ba b`jugun. Baa ba bee ba ta hom na l`ba na ban he b`jugun.

112 Yumgankena kaya tagda hebrm waari. Nyaan Yum9^{9an}.1 n kween gwetii.

112.3 Han hena bii ba tii nnii, b`kpaalagaa felah'. Gwetintina bohoo l`bahr n homa, l`ba na Yum111^{9an}.3b goyentii bahr n Sangband.

112.4 Welee tiwii yul nidba kunyogu ka kokma-ba ka ta ba sobb. Hebrmba wadkpeemvoliin ba na: Ha ba hom wii yul nidba kunyogu ka kokma-ba.

- 5 L`ba hom na nida yum ha nidtaaba kunyogu
ka keema-ba want.
L`ba na ha hem ha hmeegt ment
l`magr wo *bahlb nn gbaama lee.
- 6 Bii nan kpaalagaa dama-wu felah'.
Ba nan kpaalagaa homa n hii ha vala-d wii jugun felah'.
- 7 Gobeht^z ba t`bee t`kenm,
ha kpaalagaa sol fobefgu.
Ha kweewr kpaalagaa to,
ha daaga Sangband jugun.
- 8 Ha ba n hmeenm,
ha kpaalagaa sol fobefgu.
Ha miil na ha rafeedba ba ba lotr ha nombn.
- 9 Ha sahl ba halwa bii bee hom.
Han hena bii ba tii nnii,
b`kpaalagaa felah'^z.
Baa ba hom ha hidr
na ha diira bermt.
- 10 Talmba yul welee n til.
Ba duuma ba nyina,
l`kohla n ban kpaalagaa.
Ban da bag bii,
l`tog-ba n yem.

Saberma bermt n ha figm nyaanb

113
(112)

- 1 Ba nyokm Sangband^z!
Sangband hmeefheedba nen,
nyokm-n-d!
Nyokm-n Sangband hidr n jah'!

112.7 Gobeht. Baa ba ta bee ba ree na gokaat gwet.

112.9 Nyaan vug3^u n kween gwetii. Ta nyaan Kweent tiiba wad2^{9an} 9.9.

113.1 Ba da yuuma Yum113^{9a}-118^{9a} Yuudaa tiiba kasanbermt man: *Getgm kasant n *Dikahnooga ret n *Sugt ret man, n nan kidkweelga rorb n ta haar jiblgm man wo *Sangband haar kasant man. Nyaan Yohanesa 10.22. Ba da yuuma 113^{9a} n 114^{9a} sahl na ba di diit. Diit deb kaann, ba yuum 115^{9a}, 116^{9a}, 117^{9a} n 118^{9a}. Nyaan Matewa 26.30, n ta Markuusa 14.26.

- 2 L`log jana l`san n nongan,
l`ba na bá seej̄m Sangband!
- 3 L`ba na bá hof̄m d`hidr
l`log ton̄u kw̄ɛn kakehnan kù faaga^z!
- 4 Sangband mada tiga m̄ɛna d`kw̄ɛn.
D`jeegu ba sangbambiim biimn.
- 5 ¿ Wen boo t`Saber̄m Sangband?
D`kada d`huraant jargan, faaga lig lig.
- 6 D`kuhnta na d`nyaan sangbambiim n tant.
- 7 Dii via kunyɔ̄ntii há door tanjoomn wii.
Há bag hà diit boolan wii,
d`rea-wu hà kunyɔ̄nun.
- 8 D`via-wu n sah̄m-wu kaalāna,
n kalgr-wu há kɔ̄rgu berm̄ba huuga.
- 9 Dii kala jaantwu há haarn
n h̄ɛm há kit lam̄ɛgu tia, bii kod nya.

Bá nyɔ̄km Sangband!

L`ba na tant dam Saber̄ma nongan!

114
(113a)

- 1 *Yisrafeel tiiba da nyaba *H̄ejift tantn, l`kɔ̄tɔd na,
*Yakooba buudm da nyaba lamsaanm tiiba man,
lee wen,
- 2 *Yuudaa tant t bid Sangband kaalānber̄mga, l`kɔ̄tɔd
na,
Yisrafeel tant t kit d`huraant kaalāna.
- 3 Nyaam t yum welee n dod myen.
Ln her welee lee, *Yɔ̄rdaan kol t ɔ̄m̄ɛt kaawr.
- 4 Duura t bah̄n n ka foraa wo f̄ɛdaara,
dui jedaa wo bur̄bii.

113.3 Ton̄u kw̄ɛn kakehnan kù faaga. Baa bà bee bà ta hom na *hateekw̄ɛn kakehnan jabr.*

- 5 Nyaamaa, ¿ l`bee-v lann vn doda vyen?
L`saa, Yɔ̄rdaan kol ven,
¿ l`ba lann vn ɔ̄m̄ɛta kaawr?
- 6 Duura nen de,
¿ l`bee-n lan na n`bah̄n n`foruum wo f̄ɛdaara,
l`saa dui hii jedaa wo bur̄bii?
- 7 Saber̄ma bee,
wii nnii *Yakooba nn da door tin̄an,
wii nnii ber̄ma.
L`ba na tant dam há nongan!
- 8 Wii h̄ɛna fiiga kita bilgu,
l`saa tandaar kita nyabil.

Sangband n jah mag na bá nyɔ̄km

115
(113b)

- 1 H̄oo, Sangband!
T`ba mag felah̄',
tii ba mag na bá jeenj̄lm-t.
Ven n jah̄, ven mag na bá jeenj̄lm
v`sɔ̄klhomb n v`gw̄ɛt madm l`kaa.
- 2 ¿ Ben kaa nnii tigvolhee nn haaraa
ka gbaama na,
t`Saber̄ma ba tea?
- 3 Tii Saber̄ma ba sangbambiimn
ka h̄ɛna fan sɔ̄kla bii m̄ɛmbii.
- 4 Bee sangband nnii boga,
bii nida nn kudr kuduh̄ bii.
Bà kudl-ha n kudnan̄u laa sika^z.
- 5 Biilm, bá sangband nn ba lee,
d`la ba n noor, ka kpāa gw̄ɛla,
d`la ba n niini, ka kpāa yu bii,
- 6 d`la ba n tob̄ha, ka kpāa hum̄ tiit,
d`la ba n meer, ka kpāa hum̄ rufu huufu,

115.4-8 L`log vugi 4-8, nyaan Yum135^{gan}.15-18.

Yu

- 7 d` la ba n nabia, ka kpaá tarma bii hɛn,
d` la ba n nakpai, ka kpaá kota nakpaŋa,
d` kpaŋ d` bee d` kɔkr lii d` lakwɛɛn.
- 8 L` ba na d` kudtba
n biiba bá daag d` hɛn bee mɛmbee
bidg d` dela!
- 9 *Yisraheel tiiba-n,
figlg-n n` daaǵb Sangband hɛn!
Dii nnii n` tɔrgm,
dii nnii n` hɛn kigda.
- 10 *Haroona yakii-n,
figlg-n n` daaǵb d` hɛn!
Dii nnii n` tɔrgm,
dii nnii n` hɛn kigda.
- 11 Nen, nen ta vala Sangband nen,
figlg-n n` daaǵb d` hɛn!
Dii nnii n` tɔrgm,
dii nnii n` hɛn kigda.
- 12 Sangband deera t` hɛn,
lee, d` nan kaawla t` jugun.
D` nan ba d` kaawl
*Yisraheel tiiba jugun.
D` nan ba d` ta kaawl
*Haroona yakii jugun.
- 13 D` nan ba d` ta kaawl
biiba bá ta vala-d bee jugun,
ka bà la ba bermba laa kaaba.
- 14 L` ba na Sangband he n` n` yakii n` for!
- 15 D` kaawl n` hɛn na
dii nnii sangbambii n tant l` reeta!
- 16 Sangbambii lee,
dii hehl n mn,
l` saa tant lee,
d` logm-t n sahm nidba.
- 17 Lag kpiirma beel bà nyɔkm Sangband.
¿ Bà hofnt tɪŋrba man n ka ba n noorn?

- 18 Ten lee, tii ba t` seeŋm-d gwɛhɛma kakehnan na dii
hera ŋmɛɛǵb.
Bá nyɔkm Sangband!

Nid há fetg kuumn wii seeŋb

- 116** 1 Mâ sokla Sangband.
D` huma mà joblb.
- (114-115) 2 D` loo tobr n mà wee.
Maa mà hoŋm-d goorhee mɛnhɛe mà neermn.
- 3 L` da boo kuum fetg-ma bob,
tɪŋrba man figm t vɔh-ma,
kunyɔŋu n fobɛhgu t taan-ma.
- 4 Lee wen, má hoŋ Sangband na:
« Sangband! Hai! Sofhdg-ma! »
- 5 Sangband yul nidba figm
ka ta ba sobb.
D` kɔkma nidba.
Dii nnii t` Saberma.
- 6 Sangband kiiga yem tiiba hɛn.
Ln da kpaŋ-ma kewm lee,
d` dahm mà jugu.
- 7 Sangband hera-ma hoŋgu
l` ka ba na mà ŋmɛtɔg mà bɛm nigiiŋun.
- 8 Biilm, d` ree-ma kuumn
n kɛwdr mà nyanyaam
n ree mà nakpaŋa bɛhgun.
- 9 Lee, maa mà ta ked Sangband nɔngan neermba
huuga.
- 10 Mâ da la daaga d` hɛn
mâ wen da bɔhɔɔ na^Z
l` gwɛdg-ma n kwɛɛn kpaalaa lee.

116.10 Grɛɛkm wadkpeemgan, Yum115^{9a} baŋaa n vughunhuna. Wadgeen vughuu diilnoogra ba na *Mâ tiin, tii kaa nnii man gwɛɛl*. Vughuu nn ta ba nnii Kɔrɛɛnt tiiba wad2^{9an} 4.13.

- 11 Manii, mà da liḡwa yem
ka kpaà tuda kuugu
ka boḥoo na
nida ba na gokaat tiin^z.
- 12 Sangband lee,
dii herà-ma homgu kpaalaa.
¿ Maa mà he lan mà ḡmēlg-d-ku?
- 13 Mà via kpowdga n faaga^z
ka hoḥ Sangband hidr
ka seeḡa-d na
dii nnii juuni daḥda.
- 14 Bii man fēd na maa mà he Sangband bii,
mà ḥena-d-b d' tigr̄ii mēndii nongan.
- 15 Biiba bà sokla Sangband bee,
bá kuum saḥl-d wiiru.
- 16 Hai! Sangband!
Man nnii v` ḡmēḥeēda.
Mà nya da ta ba na v` ḡmēḥeēdn,
ta v` ḡmēḥeēd nnii man mi.
Ven kweera mà kona.
- 17 Mà ḥena *vit
ka hoḥ Sangband hidr
ka seeḡa-d na
dii herà ḡmēḡb.
- 18 Bii man fēd na maa mà he Sangband bii
mà ḥena-d-b d' tigr̄ii mēndii nongan,
- 19 *Yerusalēm kōrgun,
Sangband haarndinan.
Bá nyokm Sangband!

116.11 Nyaan Roomaa tiiba 3.4.

116.13 *Mà via kpowdga n faaga.* Bà beda welee l' ḥel daam kp̄ihb ban ḥena
*vit man bii, laglgm vit mōmt man. Ree kan kpaturu tia seeḡa Sangband na
d' herà ḡmēḡb n ree-wu kuumn.

Sangband nyokb

- 117
(116)
- 1 Tant mēnt tiiba-n,
bakrm-n Sangband!
Tiga mēna tiiba-n,
faam-n na dii nnii berma^z!
- 2 D' soklhomb dn sokl-t bii yatg bermb,
d' nan kpaà gwidaa-t kaawr felah'.
Bá nyokm Sangband!

Bá jahrm Sangband na d' ba hom!

- 118
(117)
- 1 Jahrm-n Sangband na
d' ba hom!
D' soklhomb kpaà diḥaa felah'^z.
- 2 L' ba na *Yisraḥeel tiiba boḥoom na
d' soklhomb kpaà diḥaa felah'!
- 3 L' ba na *Ḥaroona yakii boḥoom na
d' soklhomb kpaà diḥaa felah'!
- 4 Bá vala Sangband bee, bá boḥoom na
d' soklhomb kpaà diḥaa felah'!
- 5 Mà da hoḥ-d, l' fiidr-ma,
dii t leed-ma,
ḥam t gbud-ma.
- 6 Sangband ba mà man.
Mà ta kpaḥ mà solm bii.
¿ Bēḥteku nnii nida nn ba ḥà bee
ḥà ḥee-ma^z?
- 7 Sangband ba mà man ka tora-ma.
Bá nyaḥaa-ma bee,
baa bà lotr mà nōmbn.
- 8 L' ba hom n yat na v' fohnt Sangband man
n vn ba v' daagm nida jugun lee.
- 9 L' ba hom n yat na v' fohnt Sangband man

117.1 Gwēetii ta ba Roomaa tiiba 15.11.

118.1 Nyaan Yum106^{ḡa} n kwēen gwēetii, ta nyaan Yum136^{ḡa}.

118.6 Gwēetii ta ba Hebr̄m̄ba 13.6.

- n vn ba v` daagm bermba jugun lee.
- 10 Tigtiiba da kaadg-ma.
¿ Bà da ba kaalb mēh?
Sangband t tōr má voom-ba^z.
- 11 Bà da kaadg-ma rena n rena,
Sangband t tōr má voom-ba.
- 12 Bà da kaadg-ma wo hefi,
l` ba hiidg wo fint bogm,
Sangband t tōr má voom-ba.
- 13 L` hefi-ma na mà lor
gwentaf, Sangband t tōr-ma.
- 14 Dii hafila-ma kpaalaa^z.
Hiiin, biilm, dii dahra mà jugu.
- 15 Sugt mēntn,
Sangband reba yuuma kan
nyaağb n jugun deb yumii.
«Sangband werii d` gemmnt,
16 d` gemmnt diira jugun,
Sangband werii d` gemmnt.»
- 17 L` kpañ na mà kpi.
Maa mà neer ka kεεma
Sangband nn her bii mēmbii.
- 18 Sangband da dar mà tobr biilm,
d` ba taag-ma kuum nuhun.
- 19 Rawdg-n-ma Sangband haar fiid noor^z
d` reba kan jiba ree!
Mà bo na mà jib mà jafirm-d.
- 20 «Kpay fiid noor d` jiba Sangband man!
L` ba na d` reba jibm n dii^z!»

118.10 *Má voom-ba.* Baa bà bee bà ta hom na: *má hēm bà bōt-ba.* Biiba fuma gwēstii na: *mà tēgra-ba bul bul.* **118.14** Gwēegu ban ree na *kpaalaa* kuu, baa bà bee bà ta hom na *yumgan.* Lee wen, diilhee bēm na: *Mà kwegdi n man bōhōō mà yumgan l` hel wii nnii Sangband.* **118.19** Yumyuumta gbaama na bá rawdg-wu Yerusalem Sangband haar fiid noor.
118.20 Vughunhuna ba gobiint na *gotiiba leeda kpaturun tia gbaamb han gbaama vugfaagrhuun bii jugun.

- 21 Mà jafra-v na
vn leedg-ma l` kaa.
Biilm, ven dahra mà jugu.
22 Tand mōhdba nn kōfdg dii,
dii kitg bobogr tand mōmr^z.
23 Sangband hera welee hoolguu,
t` yum-ku n t` niini^z.
24 Kasant goorndina,
Sangband sira-t-d.
Tn nyaagm-n ka haaw!
25 Hai fo, Sangband!
Dah t` juuni^z!
Hai fo, Sangband!
Hē l` ked-t n hōm n nōngan!
- 26 «L` kaawl há jibna nnañ
ka hōñ Sangband hidr wii hēñ^z!
T` kaawla n` hēñ ka ba d` haarn.
- 27 Saberm nnii Sangband.
Dii wiira-t d` wiinga.
Tn san-n kēna ka yuuma ka seenja
ka mad bambift
kakehnan *vit dahña sikiin^z!»
- 28 Ven nnii mà Saberma.
Mà bo na mà jafir-v.
Mà Saberma,
mà bagl na mà bakrm-v.

118.22 Gwēstii ta ba Matewa 21.42, n ta Markuusa 12.10, n ta Lukaasa 20.17, n ta Tumbba n̄mēegt 4.11, n nan Fetra wad^{19an} 2.7.

118.23 Gwēstii ta ba Matewa 21.42, n ta Markuusa 12.11.

118.25 *Dah t` juuni.* Hebrmn *hoosihaa-nnaa* daan n *Hooasaanā* t` kotōd ba na *torg-t nan!* Gwēstii ta ba Matewa 21.9, n ta Markuusa 11.9, n ta Yohanēesa 12.13.

118.26 *L` kaawl há jibna ka hōñ Sangband hidr wii hēñ.* Baa bà bee bà ta ree na: *Sangband kaawl há jibna wii hēñ.* Gwēstii ta ba Matewa 21.9 n 23.39, n ta Markuusa 11.9, n ta Lukaasa 13.35 n 19.28, n ta Yohanēesa 12.13.

118.27 *Tn san-n kēna... kakehnan vit dahña sikiin.* Bà nigaa gwēstii kotōd jugun. Biiba rea-t na: *bá bah dom ban bo na bà ku mii n n̄mihī bà san n vit dahña man.* Vit dahña sikii da ba na ree nnii ban da soola ban kuu bii jiim.
Lee, bá ka log kan wo vit dahña kaalanjermga.

- 29 Jafirm-n Sangband na
d`ba hom!
D` sokhomb kpaá díhaa felah'.

Sangband bahlb jugun yumga^z

119
(118)

- 1 Ban kpañ n tiit na bà biir
bá neerm jugun bee,
bá tagd Sangband *bahlb bee,
bee nnii lamεεgu tiiba.
2 Bá vala d` haglb
ka bag-d n bà kwεεwr mēnd bee,
bee nnii lamεεgu tiiba.
3 Bà neera ka tagd d` huru,
bà kpaá hēna bii bεhgu.
4 Biilm, vii lo vn bag bii na
bá valgm-b hom.
5 ¿ Ben ba b` he na
mà soklm na
mà hēm vn sokla bii?
6 Lee, jiwñi nan kpaá kpal-ma
ka mà lo nomb v` wad mēnd jugun.
7 V` yaagu gitgm ba tii nnii,
mà diila l` jugun
ka seenja-v
n mà kwεεwr mēnd.
8 Biilm, mà bagl na
mà valgm vn sokla bii.
Hai, lo nomb mà hēn!
Daa la vaa-ma felah'!

*

119 Yumgee mada hebrm waari. Nyaan Yum9^{9an}.1 n kwεεn gwεεtii. Bà hera kà hēn ηmεεgb hom. Ka ba n kaya 22 l` magr Hebrmba lamn waari 22. Kaybilmrn ba vugi 8. Ìi bah n waaryenu. Vughii menñiin ba n diila hà bañr n Sangband bahlb: Sangband *bahlb*, d` *haglb*, d` *wad*, d` *gwεεt*, d` *yaagu gitgm*, *bii dn bag bii*, *bii dn sokla bii*, *gwεεt dn bed tii*.

- 9 ¿ Dindiin buga ba kà he lan na
ká neerm bēm kpel kpel?
Ka kà mad v` gwεεt le
kà bee.
10 Mà bagl-v n mà kwεεwr mēnd.
Hē na mà daa kōhdg v` wad!
11 Vn bed tii ba mà jugun,
t` ba mà ni na
mà daa kohl-v n gwεεt.
12 Hoo, Sangband!
Mà seenja-v.
Weriim-ma vn sokla bii!
13 Vn yaa n mug bii mēmbii,
mà lil-b ka via noor.
14 Mà nawla mà neerm n v` haglb jugun,
welee sahl-ma nyaagb,
l` boo mà ba n tant hēn kēgt mēnt.
15 Mà bagl na mà diilg vn bag bii hēn,
na mà nyilg hom v` huru,
mà hee-fu mà rehu.
16 Vn sokla bii bee-ma loogu,
l` saa v` gwεεt lee,
mà kpaá hōjaa-t.

*

- 17 ¿ Lag man nnii v` ηmεεfheeda?
Hēe-ma hom na
mà neer ka vala v` gwεεt!
18 Muudg mà niini na
mà bee mà nyigii hoolgu
kú ba v` *bahlbn kuu!
19 ¿ Tantntina hēn, mà ba bε?
Saan yem hà beraa.
Hēm na mà miim v` wad!
20 Mà bagl v` yaagu gitgm,
mà fεba m` kaa ka kpaá saa.
21 Dama bá weraa bayen bee,

Yu

- bee nii In gwɛɛl nobɛfr bá kaa.
 Bà yɔfwa vɔku n v`wad.
 22 ¿ Mà kpaá vala v`haglb?
 Lee, ree-ma suut n jiwfin.
 23 Bermba ba bà bee bà kad
 bà koom mà fɛn kpaab,
 maa ba na v`ɲmɛɛfheeda.
 Bii b`hɛl-ma bii nii
 vii nn sɔkla bii.
 24 Ka l`la ba lan,
 v`haglb bee-ma loogu,
 bii ni nii man sofda diilhɔma.

✱

- 25 Mà birwa tantn ka ba kuumn.
 H̄e mà neer wo v`gwɛɛt nn bɔfɔɔ lee!
 26 Mà kɛɛm-v bii b`gɛtɔg mà jugun bii,
 v`daan n tɔr-ma.
 Werii-ma nan vn sɔkla bii!
 27 H̄e mà miig vn bag bii kɔtɔd!
 Mà bagl na v`hoolgu gwɛɛtii hɛl-ma.
 28 Himafɛr fɛna mà kuum nyanyaam.
 H̄e mà vidg wo v`gwɛɛt nn bɔfɔɔ lee!
 29 Nyablg-ma vɔku n gokaat huru,
 lee, v`hɔmgun, werii-ma v`*bafɛlb!
 30 Mà kɔtɔg na mà neer
 ka mad v`gwɛɛt.
 Mà bagl na mà nawr n vn yaa n mug bii.
 31 Mà nawra n v`haglb.
 H̄oo, Sangband!
 H̄e na jiwfi daa kpal-ma!
 32 Biilm, wentg mà rarm,
 má ka kpidwa na
 mà mad v`wad.

✱

- 33 H̄oo, Sangband!
 Weriim-ma na
 mà fɛm vn sɔkla bii!
 Bii nii man bag na mà valgm kakefnan.
 34 Hewl-ma rarm na
 mà mad v`*bafɛlb!
 Mà bagl na mà mad-b
 ka fɛna b`jugun n mà kwɛɛwr mɛnd.
 35 H̄e na mà neer ka tagd v`wad!
 Biilm, welee beel-ma loogu kpaalaa.
 36 H̄e na mà diila kuliim v`haglb fɛn,
 lag want baɔb fɛn!
 37 Daa saa mà niini kul bii b`ba yem bii fɛn,
 lee, fɛ na mà neer ka tagd v`huru^Z!
 38 ¿ Lag man nii v`ɲmɛɛfheeda?
 Wo vn bɔfɔɔ bá vala-v bee lee,
 ta fɛe-ma welee^Z!
 39 Jiwfi jala-ma,
 nyablg-fi vɔkun n man!
 Biilm, v`yaagu gitgm ba hɔm kpaalaa.
 40 Vn bag bii,
 bii kaa nii man fɛba.
 Ven beel sobb,
 lee, fɛ mà neer!

✱

- 41 Hai ho, Sangband!
 Saa v`sɔklhɔmb kpen mà jugun!
 Wo vn bed lee,
 dah mà jugu!
 42 Biilm, v`gwɛɛt lee,
 mà tia t`jugun.

119.37 H̄e na mà neer ka tagd v`huru! Hebrmn wadkpeemii hiihin ba na:
 geedg-ma n nɔnhɔmgɔ wo v`gwɛɛt nn bɔfɔɔ lee!

119.38 Wo vn bɔfɔɔ bá vala-v bee lee. Volba fuma na Wo vn fɛd ka bɔfɔɔ
 na bá valgm-v lee.

- Welee lee, mà da mà bəm n tiit
na mà biir bá suu-ma bee.
- 43 Daa ree gobiint gwɛɛt mà noon felaɸ!
V`yaagu gitgm ɸen nnii man daag.
- 44 Lee, mà valgm v`*baɸlb
kakeɸnan ka kpaɸ saa,
ka l`la ba lana.
- 45 Mà nawlɸm mayen n vn bag bii,
mà neer mà bolmr mɔmrn kpaalaa.
- 46 Mà bɔɸɔɔm v`haglb gwɛɛt
la huraamba nɔngan
ka kpaɸ n jiwɸi.
- 47 Mà sɔkla v`wad,
l`bee-ma loogu na
mà valgm-d.
- 48 Mà sɔkla v`wad.
Mà via mà nifi n d`wee^z.
Mà bagl na mà lo nɔmb vn sɔkla bii ɸen.

*

- 49 Deedg v`gwɛɛt ɸen!
Man nnii v`ɸmɛɸheeda.
Tii jugun nnii mà daagb nn ɸigr.
- 50 Vn bed tii ɸena mà neer.
Tii doola mà kwɛɛwr
mà wen ba kunyɔɸun.
- 51 Bá weraa bayen bee yatg-ma suut,
gwɛntaɸaa, mà ba gwid v`*baɸlb kaawr.
- 52 ɸoo, Sangband!
Mà deeda lan nnii vn gita yaagu lee,
l`haɸl-ma.
- 53 Mà tilaa n biiba bá kir v`baɸlb bee,
nidbeɸntina!

119.48 *Mà via mà nifi n d`wee.* Da Yuudaa tiiba seenb ɸɛb nnii. Nyaan Yum28^{ɸan}.2, n 63^{ɸan}.5, n 77^{ɸan}.3, n 88^{ɸan}.10, n 134^{ɸan}.2, n 141^{ɸan}.2, n 143^{ɸan}.6, n ta Timotea wad1^{ɸan}.2.8.

- 54 Man lee,
maa ba saanwu tantntina jugun.
Mà yuuma yumii
vn sɔkla bii ɸen.
- 55 ɸoo, Sangband!
Mà deeda nyingu v`ɸen
n ka vala v`baɸlb.
- 56 Mà neerm kpaalaa nnii na
mà valgm vn bag bii.

*

- 57 ɸoo, Sangband!
Mà bagl na mà valgm v`gwɛɛt.
Man bag bii kpaalaa nnii.
Mà bɔɸɔɔ ka ɸigaa t`jugun^z.
- 58 Geedg-ma n nɔnhɔmga
ka tagd wo vn bed lee!
¿ Mà kpaɸ bag mà bilmrii na
mà bəm-v loogu?
- 59 Mà nyila mà huru
ka ɸmɛtɸna v`haglb ɸen.
- 60 Mà vala v`wad yelmaa
ka ba hilg.
- 61 Talmba ɸɛda kutukii mà kpama,
gwɛntaɸ mà kpaɸ hɔɸaa v`*baɸlb.
- 62 V`yaagu gitgm ba tii nnii.
Mà vida nyingu huuga na
mà jaɸrm-v welee kaa.
- 63 Man nnii bá vala-v
ka mad vn bag bii bee tuura.
- 64 ɸoo, Sangband!
V`sɔklhɔmb hugl tant.
Werii-ma vn sɔkla bii!

*

119.57 *Ka bá gitg vughuu jeenm, baa bà bee bà fom na: ɸoo, Sangband! Ven nnii man bag bii membii. Mà vala v`gwɛɛtii mentii. Mà bɔɸɔɔ ka ɸigaa t`jugun.*

- 65 Hoo, Sangband!
Ba hóm n v` ημεεheed man.
L`ba kpaalaa wo v` gwεεtii.
- 66 Mà tia v` wad hεn,
lee, kpeη-ma diilhóma mugm,
v`ta si-ma rarm!
- 67 Ka ba na mà di kunyóηu,
mà da fiwdgn.
Lee gwelηa,
mà vala vn bed tii.
- 68 Ba hóm, ka ta hεna hóm.
Werii-ma vn sókla bii!
- 69 Bá weraa bayen bee ημεεheed-ma gokaatn.
Man lee,
maa la vala vn bag bii mà bilmrii.
- 70 Baan la bee bà bεm l` kpaá bóhóo-ba lii,
man lee,
v`*baηlb la hεna-ma lamεεgu mómgu.
- 71 Ka mà la di kunyóηu,
l` hera-ma hóm.
Welee lee, mà bee n miig
vn sókla bii.
- 72 V`baηlb bee-ma daft kóð
l`yat sika laa liǵbiir ruuni ruuni.

*

- 73 ¿ Lag ven mehra-ma n v` nifi?
¿ Lag ven hera-ma wo man ba lee?
Lee, si-ma rarm
mà miig v` wad!
- 74 Mà daaǵb figra v` gwεεt jugun.
Bá vala-v bee,
l`saηl-ba nyaaǵb bá wen yuu-ma.
- 75 Hoo, Sangband!
V` yaagu gitgm ba tii nnii,
mà miil welee.
Da ba n gobiint na v` he mà di kunyóηu.

- 76 Hai ho! Man nnii v` ημεεheedá.
Gwelηa,
he v` sókλhomb doolg mà kwεεwr
wo vn da bed-ma lee!
- 77 V`*baηlb hεna-ma lamεεgu mómgu.
Lee, werii na kókma-ma,
mà neer!
- 78 L`ba na jiwηi kpal bá weraa bayen bee,
bà tulg-ma gwεεt gokaat jugun.
Man lee, vn bag bii jugun nnii man diila.
- 79 L`ba na bá vala-v
ka mad v` haglb bee^Z,
bá hewl mà hεn!
- 80 Mà bo na mà he wo vn sókla lee tututu.
Lee, jiwηi nan kpaá kpal-ma.

*

- 81 Mà giira ka welaa n v` jugu daηb.
V` gwεεt jugun nnii man daag.
- 82 Mà giira ka welaa n vn bed tii.
Má ka gbaama mayen na
¿ tedaa nnii vn nan doola mà kwεεwr?
- 83 Bà bam ka kóh-ma wo rubεhgu^Z.
Man lee, maa la kpaá hóηaa vn sókla bii.
- 84 ¿ V` ημεεheedá goora laha ba hialaa?
Bá hεna-ma dad dad bee,
¿ tedaa nnii vn nan gita bà yaagu?
- 85 Bá weraa bayen bee fεda-ma kutukηa.
¿ Bà mada v`*baηlb meη?
Nitntina!
- 86 Vii wad magra na bá tiim d` jugun.
Hai! Tórg-ma!

119.79 L`ba na bá vala-v ka mad v` haglb bee Hebrmba wadgan kaaljeenb ba na L`ba na bá vala-v bee mad v` haglb.

119.83 Rubεhgu. *Hebrmba da lóo daam burgbantn. Ban da bi daam lee, n lo dagweet ruutn n lil dahηa faaga na m`bi weem. Bà da hεna welee ka timla, lee, nyii n bogm wiit t ka hεna ruutii kparηa waw ka ta kpaη bii heb, l`ka ba na bá vaa.

Yu

- Bà hɛna-ma dad dad
ka fohla gokaat mà jugun.
87 Gbehga n joom na bà fɛlg-ma,
gwɛntaf l' la ba hɛ na
mà gwid vn bag bii kaawr.
88 V' sɔklhɔmb kaa,
ɲmɛtg v' si-ma neerm^z,
welee lee, mà valgm v' haglb!

*

- 89 Hoo, Sangband!
V' gwɛɛt ba gobiint kakefnan.
T' ba v' man sangbambiimn
ka ba t' jugun.
90 Mada v' gwɛɛt waaga wo waaga.
Ven bah tant, t' ka bee.
91 L' mɛnguu la ba l' tagan n jana wo
vn da yaa n mug lee.
L' mɛnguu hɛna v' ɲmɛɛgb.
92 Bii b' bee-ma loogu bii nnii v' *bahlb.
Ka ln kpaɪm welee,
nyim man kpi
bɛhgu kú kena mà jugun kuu kaa.
93 Mà nan kpaɪ hɔɲaa vn bag bii.
¿ Lag bii kaa nnii vn hɛna mà neer?
94 Man lee, ven hefl n man.
Biilm, vn bag bii valgm beel mà kwɛɛwrn,
dah nan mà jugu!
95 Talmba bam ka bag na bà kuu-ma.
Man lee, mà lɔɔ nɔmb v' haglb jugun.
96 Mà nyana welee na l' mɛnguu dihaan,
wanhɔmt mɛh ta dihaan.
Gwɛntaf, vii wad kpaɪ n faanɲu.

*

119.88 *ɲmɛtg v' si-ma neerm!* Hebrmba wadkpeemga kiigan ba na: *geedg-ma n nɔnhɔmga!*

- 97 Biilm, mà sɔkla v' *bahlb kpaalaa.
Bii beel mà diilan goorii mɛndii.
98 V' wad kpaɪ nyaba mà jugun felaf!
Dii hɛna mà ba rarm ka yata mà rafeedba.
99 V' haglb kada mà jugun.
Bii hɛna mà mi ka yata mà weriitba.
100 Mà vala vn bag bii.
Bii hɛna mà ba rarm ka yata kpalmba.
101 Mà kida hurbehɔ tagdm kpaalaa
na mà valgm v' gwɛɛt.
102 Vii mɔm nnii mà weriita.
Tii kaa nnii man kpaɪ gwidaa kaawr
vn yaa n mug bii.
103 Biilm, vn bed tii ba na mà diit nnii.
T' ba lamɛɛgu ka yata kasant diteta^z.
104 Vn bag bii ni nnii man yuunɲa rarm.
Welee kaa nnii
man nyaɲaa gokaat huri meni.

*

- 105 V' gwɛɛt nnii mà neerm wiinga.
Tii nnii mà nakpaɲa wiinga.
106 Mà fɛda na
v' yaagu gitgm ba tii nnii,
na maa mà tagd vn yaa n mug bii,
mà bɔhɔɔ-t ka lil.
107 Hoo, Sangband!
Bà hera má jum kunyɔɲu l' yat.
Hai! Hɛ mà neer wo
v' gwɛɛt nn bɔhɔɔ lee!
108 Hoo, Sangband!
Hai! Sohɲg mà seenɲ wo
want ban sah-v tii!
Kpɛɲ-ma v' yaagu gitgmii!

119.103 *T' ba lamɛɛgu ka yata kasant diteta.* Hebrmn ba na: *l' gɛta mà lakwɛɛn hɔm l' yata mà noon hekpaam.* Bà da logl hekpaam wo bii b' yatg lamɛɛgu bii.

Yu

- 109 Mâ ba kuumn kutuu,
gwentaf, mà la kpaà hõjaa v`*bafib hèn.
110 Talmba fèda-ma bèdb,
gwentaf, maa la kpaà kõhda vn bag bii.
111 V`haglb bee-ma daft l`yata,
l`log jana l`san n nõngan.
Bii nnii mà nyaagbermb.
112 Mâ lo na mà hèm vn sòkla bii,
na mà hèm-b kakehnan.

*

- 113 Mâ nyafaa noora hareh tiiba,
v`*bafibn man sòkla.
114 Ven nnii mà fohntlanhõmgã,
ven kewra mà hèn,
v`gwæt nnii mà daagb bobogr.
115 Mâ bagl na mà valgm mà Saberma wad,
lee, nen hena bẽhgu nen,
bõr-n mà nõngan!
116 Tõgr-ma wo vn bed lee
na mà neer!
Vii hèn nnii man daag,
daa saa na jiwfi kpal-ma!
117 Tõgr-ma hõm,
lee, l`dah mà jugu!
L`ba na mà lõom nõmb vn sòkla bii jugun!
118 Bá boor ka gwid vn sòkla bii kaawr bee,
kir bà mèmbee!
Bà hẽbii fõhma bà gokaat beeb.
119 Kõhl tant hèn talmba mèmba wo wanbẽht^z,
welee hena mà sòkla v`haglb.
120 V`yaagu gitgm hena-ma fobẽhgu.
Mâ gbanhuu menhuu defra welee kaa.

*

119.119 *Kõhl tant hèn talmba mèmba wo wanbẽht.* Hebrm n grækm wadkpeemii hiihin ba na: *Lõgl tant hèn talmba mèmmba wo wanbẽht.* Hebrmba wadkpeemga kiigan ba na: *Mâ lõgl tant hèn talmba mèmba wo wanbẽht.*

- 121 Mâ hẽb magra n vn yaa n mug bii.
B`ba gõntg,
lee, daa taag-ma bá dadra-ma bee nifin!
122 L`kpañ na bá weraa bayen bee dadrm-ma!
¿Lag man nnii v`hẽmẽfheeda?
Hai, feer na l`menguu ba l`toglg-ma n hõm!
123 Mâ geewa vn bed tii n v`jugu dahb,
mâ niini kparña b`hèn.
124 V`sòklb ba hõm,
hẽ v`hẽmẽfheed wo v`sòklbii nn ba lee!
Werii-ma nan vn sòkla bii!
125 Man nnii v`hẽmẽfheeda.
Hai! Hewl-ma rarm na
mâ miig hõm v`haglb!
126 Hoo, Sangband!
Bà kofla v`*bafib.
¿L`ban ta nnii na v`hẽ lii?
127 Man lee, maa sòkla v`wad
l`yata sika, la sika mõma.
128 Tii kaa nnii man yu na
vn bag bii mèmmbii ba sobb kpaalaa.
Mâ nyafaa gokaat hurbẽhii menhii.

*

- 129 V`haglb ba hõm kpaalaa.
Ln ba welee lee, má ka vala-b.
130 V`gwæt miigm sahl wiinga
ka tora yem tiiba na bà hom hõm.
131 Mâ fẽba v`wad kaa.
Mâ yahra mà noor,
nyanyaat soora d`kaa.
132 Bidg v`nõnga n mà wee,
v`hẽe-ma hõmgũ
ka tagd vn yaa n git bii
wo vn hena bá sòkla-v bee lee!
133 Kpañaam-ma vn bed tiin!
Daa saa na bẽhgu kuugu di mà jugun!

- 134 M̀a bagl na m̀a h̄em vn bag bii jugun.
Ree-ma nan bá h̄ena-ma talmt bee nifin!
135 ¿ Lag man nnii v` h̄m̄ēēheeda?
Geedg-ma n n̄nh̄omga
v` werii-ma vn s̄okla bii!
136 H̄oo, nidba k̄od k̄paa vala v` *baf̄lb.
L` saf̄l-ma himaf̄r,
m̀a kuum nyanyaam l` k̄paf̄ jah'.

✱

- 137 H̄oo, Sangband!
Ba s̄obb,
v` yaagu gitgm k̄paf̄ ḡoŋu.
138 Haglb vn lo bii ba tii nnii,
b` k̄paf̄ damb felaf̄'.
139 M̀a rafeedba k̄ofl v` gw̄ēt.
Welee lee, v` h̄en diila t ka hoda bogm n man.
140 ¿ Lag man nnii v` h̄m̄ēēheeda?
M̀a s̄okla vn bed tii.
T` mag k̄paalaa na bá tiim t' h̄en.
141 M̀a k̄paa t̄on bii.
B̀a h̄ena-ma talmt.
M̀a la k̄paa h̄oŋaa vn bag bii.
142 Bii vn h̄ena bii ba tii nnii,
b` ba b` b̄em welee kakefnan.
V` *baf̄lb ba gobiint
ka ba b` baam welee.
143 Ka m̀a la kad n diila,
kunȳoŋu yata-ma,
v` wad la saf̄l-ma nyaaǵbermb.
144 V` haglb ba b` jugun k̄paalaa,
b` ba b` b̄em welee kakefnan.
H̄e na m̀a hom-b h̄om
na m̀a neer!

✱

- 145 Ven nnii man hofl.
M̀a hofl-v n m̀a kw̄ēwr m̄end.
Hai, Sangband!
Leedg-ma!
M̀a bagl na m̀a valgm vn s̄okla bii.
146 M̀a hofl-v,
daf̄ m̀a jugu!
M̀a bagl na m̀a mad v` haglb.
147 Toŋvetrn m̀a hofl na v` toŋg-ma
ka daag v` gw̄ēt h̄en.
148 La nyinguu, m̀a fudra m̀a niini
ka diila vn bed tii jugun.
149 Kewlg m̀a noor ka tagd v` s̄oklhomb.
H̄oo, Sangband!
H̄e m̀a neer l` baf̄r n v` yaagu gitgm!
150 Nidba nyufnan.
Nidb̄ēhtntina!
B̀a ba v̄oku n v` *baf̄lb.
B̄ēh̄gu h̄eb nnii ban bag^z.
151 H̄oo, Sangband!
Vii ba nyoh'.
V` wadii mendii ba gobiint
ka ba d` baam welee.
152 V` haglb bee kakefnan,
b` k̄paa dama.
Bii m̄omb da werii-ma welee.

✱

- 153 M̀a k̄paa h̄oŋaa n v` *baf̄lb jugun.
Hai, geedg b̄ēh̄gu man ba kú ni kuu,
v` ree-ma kan!
154 Teew m̀a kaa v` soh̄dg-ma,
m̀a b̄em mayen m̀a bolm̄rn!
Wo vn b̄oh̄ōo lee,
saa-ma m̀a neer!

119.150 *B̄ēh̄gu h̄eb nnii ban bag.* Hebrmba wadkpeemii kodn n gr̄ēekm wadkpeemii kodn ba na: *b̀a bagl na b̀a h̄ee-ma b̄ēh̄gu.*

Yu

- 155 Talmba lee,
jugu dafib ba voku n ban.
¿ Vn sokla bii bofoco-ba tiit?
- 156 Hai, saa-ma mà neer
ka tagd v`yaagu gitgm!
Hoo, Sangband!
V`kokmb kpañ jah'.
- 157 Mà rafeedba dæera-ma,
bà kpañ jah'.
Gwentaf, mà kpaá gwidaa v`haglb kaawr.
- 158 Nidba bá kpaá vala vn bofoco tii bee,
nidgweedmtntina!
Mà yul-t, l' ka boo mà huudr.
- 159 Hoo, Sangband!
¿ Kpaá yun?
Mà sokla vn bag bii
¿ laa bee?
Wo v`soklb nn ba hom lee,
hai, saa-ma mà neer!
- 160 V`gwæet ba t`jugun
ka ba t`baaim welee.
T`bobogr momr nnii.
V`yaanhii menhii gitgm ba tii nnii
ka ta bee kakefnan.

*

- 161 Bermba la hena-ma befgu yem,
maan sol bii nnii v`gwæet.
- 162 Vn bed tii sahl-ma nyaagb momb,
l' boo mà tud kegbermt tiit hen.
- 163 V`*bahlb nnii man sokla.
Gokaat lee, mà nyahaa-t,
t`jalaa-ma.
- 164 V`yaagu gitgm ba tii nnii.
Welee kaa nnii
man nyoka-v tomb mlblehm goorn.
- 165 Há sokla v`bahlb wii ba nigigun kpaalaa.

- Wii lee,
bii kpañ b`bee b`he hà famtg.
- 166 Hoo, Sangband!
Mà hena v`wad n ηmæëgb.
Man daag b`jugun bii nnii na
v`dah mà jugu.
- 167 Mà vala v`haglb kpaalaa.
Mà sokla-b kpaalaa l`yata.
- *
- 168 Mà vala v`haglb n vn bag bii.
Yul mà neermii menmii,
mà kpaá fofinta-v bii.
- 169 Hoo, Sangband!
Mà seenja-v ka via noor.
Sohdg mà seenbii n kwæewhomr!
Wo v`gwæet nn bofoco lee,
hewl-ma rarm
na mà hom-t hom!
- 170 Hai!
Mà seenja ka jobla-v.
Sohdg mà joblb n kwæewhomr!
Wo vn bofoco lee,
ree-ma befgun!
- 171 Weraa-ma vn sokla bii,
lee, l' ba na nyokb yumii foruum n mà noor!
- 172 V`wadii mendii ba sobb,
lee, l' ba na mà yuum vn bed tii jugun!
- 173 Mà bantg vn bag bii,
lee, teedg v`nufu v`torg-ma!
- 174 Hoo, Sangband!
V`*bahlb beel-ma loogu kpaalaa.
Wo bii si-ma jugu dafba!
- 175 Hoo!
Wo mà neer na mà nyokm-va!
Torg-ma n v`yaagu gitgm!
- 176 Mà yofwa wo *fæbuga ká bod kee.

¿ Lag man nnii v` ηmεεheeda?
 Hai, daan v` bag-ma!
 Maa kpaá hɔŋaa v` wad.

Nid ban tula hoogu gokaat hɛn wii jobla

120
(119)

- 1 *Sangband haar huru tagdm yumga*^Z.
 Man da ba kunyɔŋun lee,
 má mɔɔm ka hoh Sangband.
 Dii t leed-ma.
- 2 Mà da bɔhɔɔ na:
 «Hoo, Sangband!
 Ree-ma gokaat tiiba nihin!
 Bà ba noora hareh'.»
- 3 Noora hareh' tiiba nen,
 Sangband ba d` dar n` tobha kimm
 l` yatg.
- 4 Hoodr fiimsesegt nnii
 dn ba d` teew-n
 n nan salea.
- 5 ¿ Maa mà he lan mayen?
 L` ba na mà neer tigtiiba huuga,
 na mà goom bá kpaá vala d` hidr bee man^Z.
- 6 Lag jana n bii nnii,
 man go bá kir nigigu bee huuga.
- 7 Man lee, nigigu nnii man bag.
 Mà wen huuda mà noon, má ka yu na
 hoodr nnii bee nn bag.

120.1 *Sangband haar huru tagdm yumga*. Hebrmn ba na *koŋgm yumga*. Welee gwεεtii ba Yum120^{9an} kakehnán Yum134^{9an}. L` da ba na bá ked huru ka kota Yerusalem *Sangband haarn kowt kasant deb bee yumiin. Bà mɛhra Yerusalem korgu duur hɛn, l` saa Sangband haar ba duurii jutartanjan.
120.5 *Tigtiiba, bá kpaá vala d` hidr bee*. Hebrmba wadgan ba na *Mεεsek n Kedaar tant*. Mεεsek tant da ba na kpad diir d` ba vɔku n *Yisraheel. Kedaar tant n Yisraheel tant da hɛna faanyengu n toŋu kwεεnn. Kparhee rehɔrbee hɛna tiga há kpaá door Sangband tinjan hee, há nyɔfr n há ba vɔkun hee.

Sangband kiiga d` reba jugun

121
(120)

- 1 *Sangband haar huru tagdm yumga*^Z.
 Mà kodla n duura
 ¿ Hii kpañ rii na hà tɔrg-ma?
- 2 Sangband tɔra man.
 Dii ree sangbambiim n tant.
- 3 Kewlg hɔm!
 «Sangband nnii v` hɛn sagda,
 d` kpañ d` saa na v` famtg felah'.
 D` kpaá li felah'.
- 4 Biilm, *Yisraheel hɛn sagda kpaá go felah'.
 Hà ta kpaá li felah'.
- 5 Sangband nnii v` hɛn sagda.
 D` hɛgra v` jugun,
 d` ba v` man nyɔh'.
- 6 Muunun, muunu kpañ hù hɔhm-v,
 kidga ta kpañ kà hɛm-v beɣgu nyingu.
- 7 Sangband ba d` sugm v` jugun
 na beɣgu kuugu daa lor v` hɛn.
 D` ba d` kiigm v` neerm hɛn.
- 8 Sangband ba d` kiigm v` nyabm n v` kpenm hɛn
 l` log jana kakehnaan.»

Nigiigu bɛm Yerusalem kɔrgun!

122
(121)

- 1 *Sangband haar huru tagdm yumga*^Z. *Daviida yumgan.
 Bà wen bed-ma na t` san
 t` seen Sangband d` haar nii,
 l` sahɛm-ma nyaagb.
- 2 Gwɛhɛŋa t` taan *Yerusalem kɔrgun
 n jib n kù fiid noora.

121.1 *Sangband haar huru tagdm yumga*. Nyaan Yum120^{9a}.1 n ta kwεεn gwεεtii.
122.1 *Sangband haar huru tagdm yumga*. Nyaan Yum120^{9a}.1 n kwεεn gwεεtii.

- 3 Bà mɛfra-ku hɔm,
bà mɛfra dabira hà hafɾ n kaad-ku^z.
- 4 Reekan nnii
*Yisrafeel huhii mɛnhii nn ked
na bà jahrm Sangband, d' hidr hoh,
wo dn da bed na bá fɛm lee.
- 5 Ta reekan nnii
*Daviida buudmn huraamba nn kad huraant jargan
ka yaa n tigr̃ii mɛndii.
- 6 Seej̃m-n Sangband
na nigiiigu bɛm *Yerusalɛm kɔrgun!
Seej̃m-n-d na
biiba bà sɔkla kɔrguu bee yuuj̃ neerhɔmm,
7 na bá neer kù ni bee bɛm nigiiigun,
na bá go kan hahɔman bee yuuj̃ neerhɔmm!
- 8 Wo man sɔkla mà tuurmba n taa reba lee,
má ka seenja na
nigiiigu bɛm Yerusalɛm kɔrgun!
- 9 Wo man sɔkla t` Saberm Sangband haar lee,
má ka gbaama-d na
d' kaawl Yerusalɛm jugun!

Tigr̃ ban nima dii fiirb

- 123**
(122)
- 1 *Sangband haar huru tagdm yumga^z.*
Mà kodla n vn.
Ven kada v` huraant jargan sangbambiimn.
- 2 Ɔmɛɛheedba niini kulaa bà berma nuhu hɛn.
Bà hɔda n daaǰb na
hà he lii.
Welee nnii tn kodla n vn,

122.3 Bà mɛfra dabira hà hafɾ n kaad-ku. Hebrmn, gwɛetii kpaɛ wiinga.
L` boo l` bo na l` biir na kɔrguu ba taa ni nyih'. Bà fuma wadkpeemvoliin l` boo
l` bɔhɔɔ na kɔrgun tiiba n bá ked hurbuudu bee bà bewlg n fɛm hagr dyen.
123.1 *Sangband haar huru tagdm yumga.* Nyaan Yum120^{0a}.1 n kwɛɛn gwɛetii.

- ven, t` Saberm Sangband ven,
ka hɔd na v` geedg-t n nonhɔmga.
- 3 Geedg-t n nonhɔmga!
Hai ho, Sangband!
Geedg-t n nonhɔmga
na nimga homra-t n yat!
- 4 T` tegra n bá ba hɔm bee lahm,
n nan bá weraa bayen bee nimga.

T` tɔrgm rɛna Sangband man

- 124**
(123)
- ¹⁻² *Sangband haar huru tagdm yumga^z.*
**Daviida yumgan.*
Nidba da vidg t` jugun.
«Ka Sangband da ba ɲmɛtg n t` jugun»
**Yisrafeel tiiba-n,*
bɔhɔɔm-n welee,
«ka Sangband da ba ɲmɛtg n t` jugun»
- 3 bà ni nn da bee-t n tulgu lee,
bà da ba bà vɔl-t t` neer.
- 4 Bà da boo nyabahrn nyaalm,
m` da ba m` ɲmɛfɛɛ,
m` kul n tn.
- 5 Lee, bà da ba bà fiid-t wo fiit fiit nyaalmii.
- 6 Bá seej̃m Sangband!
D` ba taag-t t` rafeedba nihin,
d` ba log-t wo diid t gwɛlgu.
- 7 T` fetg wo ɲmɛnga fetg hɪgbama kutukɲan.
Kutukɲa kahdg, tii t fet.
- 8 T` tɔrgm rɛna Sangband mɔmr man.
Dii ree sangbambiim n tant,
dii mɔmr tɔra-t.

124.1 *Sangband haar huru tagdm yumga.* Nyaan Yum120^{0a}.1 n kwɛɛn gwɛetii.

Sangband tɔrgm ba n gemmnt, d' safm-m d' reba.

125 ¹ *Sangband haar huru tagdm yumga*^z.
Bá daag Sangband hɛn bee,

(124)

- bà boo *Siyoon duur,
d' ba *Yerusalɛm.
Bii kpaa dama-d,
d' ba d' kaalaŋa kakefnan.
² Duura kaadg Yerusalɛm kɔrgu.
Welee nnii Sangband nn kaada d' tigr,
d' kaada-d kakefnan.
³ Bá kpaa vala Sangband bee,
bà kpañ bà bee bà mug
bá vala-d bee tant l' hiidg.
Ka lag welee,
bá vala-d bee,
bà fɛlg bà to bayen hɛbbehbn.
⁴ Hoo, Sangband!
Hɛm hɔm bá ba hɔm bee,
bá ba n bà kwɛɛwfeela bee!
⁵ Bá gwidaa-v kaawr bee lee,
bee tagda bá hurbɛhi.
Hoo, Sangband!
Voo-ba wo vn hɛna
bá hɛna bɛhgu bee mɛmbee lee!
Nigiigu bɛm *Yisraheel tantn!

Sangband, he na Yisraheel tiiba neerm ηmetg m`bɛm hɔm!

126 ¹ *Sangband haar huru tagdm yumga*^z.
Sangband nn da fer na

(125)

- *Siyoon tiiba ten,
t' neerm ηmetg m`bɛm hɔm^z lee,
l' ka hɛna-t wo t' jaamaan.

125.1 *Sangband haar huru tagdm yumga*. Nyaan Yum120^{9a}.1 n kwɛɛn gwɛɛtii.
126.1a *Sangband haar huru tagdm yumga*. Nyaan Yum120^{9a}.1 n kwɛɛn gwɛɛtii.
126.1b *T' neerm ηmetg m`bɛm hɔm*. Baa bà bee bà ta fom na t' sarga tiiba ηmetgn t' kɔrgu. Ta yenmii vug4^{un}.

- ² Lee wen, t' ka ba lafmm
ka buba bubii.
Tigtiiba mɔmba t ka ta bɔfɔɔ na:
«Sangband herá nidbambena ηmɛɛbermt.»
³ Biilm, d' da herá-t ηmɛɛbermt
t' ka ba nyaagbn.
⁴ Hoo, Sangband!
Hɛ na t' neerm ηmetg m`bɛm hɔm^z
wo vn ηmɛla nyaalm tankparmt kolan lee!
⁵ Bà buuda n nyanyaam
n dan n ka lɔg dikahb
ka buba bubii.
⁶ Bà keda gwɛdb ka tohd wankwɛɛwa
ka diima ka kuum
n dan n ka kpena ka tohd dikahb
ka yuuma ka buba bubii.

Ka Sangband nuhu kpañ bii jugun, l' ka ba yem.

127
(126)

- ¹ *Sangband haar huru tagdm yumga*^z. *Salomoona yumgan.
Ka hii mɔh haar,
l' ba na lag Sangband mɔhl nii,
há mɔh-d wii giida hà giidmii yem.
Ka hii kiig kɔrgu jugun,
l' ba na lag Sangband kiiga nii,
há go kintr wii giida hà giidmii yem.
² Ta yem nnii nn gbuħda tojvɛtr
n dan n ka dootaa tɔŋkɔhgu,
ka giid sañ na
n`yuun n`diit n`di.
L' ba na Sangband sahl dn sokla bee bà ret
bá wen la door ka go.

126.4 *T' neerm ηmetg m`bɛm hɔm*. Baa bà bee bà ta fom na t' sarga tiiba ηmetgn t' kɔrgu. Ta nyaan vug1^{un}.
127.1 *Sangband haar huru tagdm yumga*. Nyaan Yum120^{9a}.1 n kwɛɛn gwɛɛtii.

- 3 Kwæɛlba nnii hɔmgu
Sangband nn sah d' reba kuu.
 Bii ban maad hii nnii fat dn sah-ba tii.
- 4 Kwæɛlba vn maad v` radgmn bee lee,
 bà boo fiimi hoodwamta nn mad hà nufun hii.
- 5 Lamɛɛgu tii nnii
 daaw há dagr hugl n welee fiimhii wii.
 Welee tiiwii kpañ hà bɛm n jiwfi
 ka wú n hà rafeedba bá kpal
 la nidba huuga kpoglb banun^z.

Lamɛɛgu tii nnii há vala Sangband wii

128
(127)

- 1 *Sangband haar huru tagdm yumga^z.*
 Lamɛɛgu tii nnii há vala Sangband
 ka tagd d` huru wii.
- 2 Ka v` hɛna welee,
 v` giidm nan kpaá kpatá yem.
 Lamɛɛgu tii nnii ven,
 l` mɛnguú kee l` bɛm-v n hɔm.
- 3 V` fɔga kee hà bɛm v` haarn ka maad
 wo *daam tibugu kú roon hɔm kuu.
 V` kwæɛlba ba v` dahŋa maaru
 wo *kpaam tibit.
- 4 Nyaana! Welee nnii
 In kee l` kaawl
 daaw hà vala Sangband wii hɛn.
- 5 Sangband ba d` haarn
 *Siyoon duur hɛn.
 D` ta kaawlm v` hɛn
 ka bo na v` nyaan *Yerusalem lamɛɛgu,
 v` jum-ku v` neermn,

127.5 *Kpoglb banu.* Ka bá log gwɛɛgu gwɛɛgu, l` ka hum na: *fiid noon*. Bà da mɔñl dabid n kaad kɔrgu, bá ka jiba n huturu, laa huturi ka kɔrguu t berŋ. Ree nnii kɔrguu kpalmmba nn da kpogla taa, ta ree nnii ban da mugaa gwɛɛt.

128.1 *Sangband haar huru tagdm yumga.* Nyaan Yum120^{9a}.1 n kwɛɛn gwɛɛtii.

- 6 l` saa, v` ta nyaan v` yakii!
 Nigiigu bɛm *Yisraheel tantn!

Bà teewra Yisraheel tiiba hoodr gwentah, bà ba bee-ba.

129
(128)

- 1 *Sangband haar huru tagdm yumga^z.*
 «*Yisraheel nn mana n jana,
 bà bam ka taaw-t hoodr.»
 Yisraheel tiiba-n,
 boñɔɔm-n welee na:
- 2 «Yisraheel nn mana n jana,
 bà bam ka taaw-t hoodr»,
 gwentah, bà ba bee-t.
- 3 Bà gbura-t tangbanii,
 jiiim t kullii.
 T` kaawa ba n nɔddɛra,
 l` boo kpamb ban koor bii.
- 4 Gwentah, Sangband ba sobb
 d` kweera kona talmba nn da kpañr-t hee.
- 5 L` ba na jiwfi kpal
 bá nyaħaa *Siyoon bee,
 bà ŋmetg kaawr, bà kah kili!
- 6 L` ba na bá kitg wo disagt hɛn moot^z,
 t` kparŋa ka ban dif berŋb^z!
- 7 Hii kpaá soñ-t n baar.
- 8 Ka hii t nyaan bà vaada-t,
 hà kpaá seenja-ba wo
 ban seenja dikañlogdba ka boñɔɔ na
Sangband kaawl bà hɛn lee.
 T` seenja Sangband na
 d` kaawl n` hɛn!

129.1 *Sangband haar huru tagdm yumga.* Nyaan Yum120^{9a}.1 n ta kwɛɛn gwɛɛtii.

129.6 *Disagt hɛn moot.* Disagt faaga da ba dɛnaa, nyaalm da kpaá jiba t` ni na bà da soñl tant n toom n gwifiim le n soñm. Toŋu da ba kú bee kú he moot riir, gwentah, muunu da hoñl t` kparŋa ka ban berŋ na rugi da kpañ.

129.6 *Ka ban dif berŋb.* Volba huma na sah na bà vɔr-t.

Hìgm hëb seenb

- 130**
(129) ¹ *Sangband haar huru tagdm yumga*^z.
Hoo, Sangband!
Mà ba kunyɔŋun kpaalaa.
L`yatgn le má ka hoh-v.
² Hoo, Saberma!
Kewlg mà noor!
Loom tobr mà wen mɔɔ ka jobla!
- ³ Hoo, Sangband!
Hoo, mà Saberma!
Ka vn loom nɔmb t`hëbbehb mɛmb jugun^z
¿ wen nn ba hà jehntm v`nɔnga ni?
- ⁴ Gwɛntaf, vii man nnii bɛfɔgu waam nn bee.
Welee kaa nnii ban vala-v.
- ⁵ Mà lo mà daagbii mɛmbii Sangband hɛn.
Mà daaga d`hɛn
ka welaa n d`gwɛɛt.
- ⁶ Mà daaga Saberma hɛn
l`yata kintr tia nn daag tonragdgm jugun lee.
Biilm, l`yata
kintr tia nn daag na tonj ragdg lee.
- ⁷ *Yisraheel tiiba nen,
weliim-n n Sangband!
Biilm, d`sokla-t hɔm.
Dii dahl t`juuni.
¿ D`jugu dahb ba jafn?
- ⁸ Yisraheel tiiba nen,
miim-n na dii dahl t`juuni
ka rea-t t`hëbbehb mɛmbn!

130.1 *Sangband haar huru tagdm yumga.* Nyaan Yum120^{0a}.1 n ta kwɛɛn gwɛɛtii.

130.3 *Ka vn loom nɔmb t`hëbbehb jugun.* Baa bà bee bà ta fom na: *Ka vn deer t`hëbbehb jugun.*

Sangbantia beeb

- 131**
(130) ¹ *Sangband haar huru tagdm yumga*^z. *Daviida yumgan.
Hoo, Sangband!
Mà kpa weraa mayen,
mà kpa fuura mà kaawr.
Mà ta ba log mayen n lo na
mà hɛm ɲmɛɛbermt,
l`ba na t`ba gemm ka yata-ma.
² Haa, yanta mà kwiira n ka ba hee
wo kunidbuga ká hɛɛm kee,
ká hɛɛm n togm ká nya t`ka bigd kee.
Biilm, mà boo buga ká hɛɛm kenah',
ká hɛɛm n togm bá ka bigd kee.
- ³ Jana n jafaa, *Yisraheel tiiba nen,
log-n n`daagb n`higlg Sangband jugun!

Daviida yuɲ Sabermwu kaalaŋa, há kaawl há buudm hɛn.

- 132**
(131) ¹ *Sangband haar huru tagdm yumga*^z.
Hoo, Sangband! Deedg *Daviida jugun
n ta kunyɔŋu han da loo hayenwu kuu mɛnguu jugun!
² Hà da gitg moogu ka foor na
hà nan hɛna-v bii,
ven, Sangband gemmnt tii ven,
ven, *Yakooba nn da door v`tiŋa ven.
³ Hà da beda na
hà nan kpañ hà jib hà dugun felah',
na hà nan kpañ hà doot hà fiigu jugun fel fel,
⁴ na hà nan kpa muuraa hà nɔmb na hà gor felah',
na hà nan kpa muuraa hà nɔmgbangu na
hà he godaalgu mɔmgu fel fel

131.1 *Sangband haar huru tagdm yumga.* Nyaan Yum120^{0a}.1 n ta kwɛɛn gwɛɛtii.

132.1 *Sangband haar huru tagdm yumga.* Nyaan Yum120^{0a}.1 n ta kwɛɛn gwɛɛtii.

- 5 ka ba yuur kaalaja na ha meh haar na Yakooba nn da door tinan wii bem d' ni. Wii nii Sangband gemmnt tia.
- 6 Nyaana! Ba beda-t Hefraataa korgun Sangband *tuurnt kadakja gwæt^Z, lee, t' dan n yum-ka Yahaar kpatn^Z.
- 7 Daan-n t' san-n Sangband kan go ree, t' san t' gbafnt tuurnt kadakjee kwæn!
Ree kan nii dn niwaa d' nakpana.
- 8 Sangband! Vidg n v' tuurnt kadakjee, kee weraa v' gemmnt, v' daan v' vohoor kaalaja!
- 9 Lee, si v' *gotiiba gemmnt na ba weriim v' jugu dahb!
L' saa, ba sokla-v kpaalaa bee bubm bubii!
- 10 Hai, Sangband!
*Daviida da ba na v' ημεεheedn, ¿ laa laa?
Lee, daa gwid ha yakiiga kaawr!
Wii nii huraa vn bantg wii.
- 11 Sangband da feda ka bohoo Davidwu gwæt, gobiint gwæt, d' nan kpañ d' kohdg-t felah'.
D' da feda ka bohoo-wu na d' nan ba d' bantgm hayen ha buudm tiiba ka kala ha huraant jargan.
- 12 Na ka l' ba na ha yakihi vala d' *tuurnt, tuurnt dn da lo n hin tii,

132.6a Hefraataa. Ba bewla kaalajee hidr n Betlechem, gwentañ bii kpaaweraa na tuurnt kadakja nyi ba Betlechem korgun. Biiba diila na Hefraataa ba l' bee l' bem na korjeengu kuugun. Volba diila na ba titm n hoorm Hefraataa, In bem na ba hor *Hefraayim*.

132.6b Yahaar kpatn. L' ba l' bem Kiryat Yifariim korgu. Ku da ba tana kwifr n hareh n Yerusalem tonju faagan.

- n nan hanja dn ba d' toom-hi fee,
hii yakii nan mad welee huraant jargee kakefnaan^Z.
- 13 Biilm, Sangband bantg *Siyoon duur,
d' sokl na duuri bem na
d' haar nii.
- 14 D' bohoo na kaalajee ba ka bem na
d' vohoor kaalaja nii kakefnaan,
na ta ree nii dn ba d' bem,
na bii dn sokl bii nii.
- 15 Na d' nan ba d' kaawl kan dikaft hen hom hom
l' saa, kan katetiiiba lee,
d' si-ba diit na ba di ba teg,
- 16 l' saa, kan *gotiiba lee,
d' si-ba gemmnt na
ba weriim d' jugu dahb,
l' saa, ba sokla-d kpaalaa bee,
ba bubm nan bubii bubuf'.
- 17 Na kaalajeen nii,
d' nan ba d' reem hii Daviida buudm,
ha ba n gemmnt,
wii nii dn bantg,
ha berjm ka boo kand d' wiir ka kpa ku dii.
- 18 Ha rafeedba lee,
d' nan saa jiwfi fiid-ba,
l' ba na wii lee,
ha huraant degrga nan ba ka nyalum.

L' ba hom na ba neer taa man

133 ¹ *Sangband haar huru tagdm yumga^Z. *Daviida yumgan.*
(132) Hoo, l' ba hom,
l' ba lamεgu na teelba kad taa man
ka fum n taa.

132.12 Nyaan Yum89^{an}.4-5, n ta Tumtba ημεεgt 2.30.

133.1 *Sangband haar huru tagdm yumga.* Nyaan Yum120^a.1 n ta kwæn gwæstii.

Yu

- 2 L` boo kpabuudm ban vu
*gotiberm *Haroona jugu mii.
M` kulaa n fà teemt ka taa fà dimt^z.
- 3 L` boo maleem.
M` kulaa *Hermoon duur jugun
ka taa *Siyoon duura jugun^z.
Biilm, ree nnii
Sangband nn da bed na
d` ba d` kaawl nida jugun
ka sah neerm m` bee kakefnan mii.

Nyingu jugun kaawlb

- 134**
(133)
- 1 Sangband haar huru tagdm yumga^z.
Nen fena Sangband ημεεḡb nen,
nen beel d` haarn nyinguu menguu,
seeηm-n-d!
- 2 Nyokm-n-d
ka via n` nifi n d` kaalaja mɔmgan^z!
Seeηm-n-d!
- 3 Sangband!
Ven beel v` haarn *Siyoon duur fən.
Sangbambii n tant l` reet!
Kaawl bà ni baaben tia jugun!

133.2 Ban da kalgra gotiberm lee, bà da loḡl kpaam miim n vu há jugu. M` ka kulaa há fən, m` ruhu t ka ba kpat há jugu fən n jaf'. L` ta ba yenmii n *tuurnt. L` ba na t` ta yadgm t` huuga welee.

133.3 Yisraheel kɔrgun duur d` yatg vɔgr dii nnii Hermoon duur. Dii soḡda maleem kɔd. Siyoon duura ba Yerusalem kpama, ka ta ba vɔku n Hermoon duur. Hee ta soḡda maleem kɔd. Tɔniibnina ta weraa na *tuurnt kpañ na t` bəm teent huuga n jaf', l` ba na t` getgm teent.

134.1 Sangband haar huru tagdm yumga. Nyaan Yum120^{na}.1 n ta kwεn gwεctii.

134.2 *Ka via n` nifi*. Da Yuudaa tiiba seenḡb fεb nnii. Nyaan Yum28^{gan}.2, n 63^{gan}.5, n 77^{gan}.3, n 88^{gan}.10, n 119^{gan}.48, n 141^{gan}.2, n 143^{gan}.6, n ta Timotea wad1^{gan}.2.8.

Sangband nyokb nan kpaadifaa felañ'

135
(134)

- 1 Bá nyokm Sangband!
Sangband ημεεheedba nen,
nyokm-n-d!
Nyokm-n Sangband hidr n jaf'!
- 2 Nen fena t` Saberma ημεεḡb nen,
nen beel Sangband haarn n d` haaga,
nyokm-n-d!
- 3 Nyokm-n Sangband na d` ba hɔm!
D` hidr ba loogu,
yuum-n-d yumii ka gbu *janjal!
- 4 Biilm, *Yakooba buudm,
*Yisraheel tiiba nnii dn bantḡ
na d` reba.
Sangband loḡra-ba wo dyen d` bii hɔmb.
- 5 Biilm, man lee,
maa miil hɔm na Sangband nnii berma.
T` berma yata baa titeba.
- 6 Sangband lee,
dii fena dn sokla bii membii, mina
sangbambii n laa, tant fən laa,
nyaamn laa, nyakilmgun.
- 7 Dii rea wat toḡun.
Dii kena n toḡu, ka fena kú ημεdaa.
Dii rea ham d` buunin.
- 8 Dii da kura *Hεjift tiiba budanoogrii
ka lagaa n bà dɔm mεf'.
- 9 D` da hera hoolgu fεb Hεjift tantn
l` sah m Farhoowu n há ημεεheedba fobεfḡu.
- 10 Dii da kura tiga nidba,
bà da kpañ jaf'.
Dii da kura gemmnt huraamba,
11 Hamoomba huraa Sihoona,
*Basaan huraa Hooḡa,
n nan Kanafaan huraamba mεmba.

- 12 D'logm bá tant n to d'tigr *Yisraheel
na bayen bà tantn.
- 13 Hoo, Sangband!
Baa bà hofm v`hidr waaga wo waaga
ka kpaá saa.
- 14 Biilm, bá hena d' ηmεεgb bee,
Sangband yaa bá yaagu
ka maantra-ba.
Bee nnii d'tigr,
d'yul bá kunyɔŋu.
- 15 Tigvolfree lee,
bee sangband nnii boga,
bii nida nn kudr kudufh bii.
Bà kudl-fa n kudnaŋu laa sika.
- 16 Biilm, bá sangband nn ba lee,
d'la ba n noor, ka kpaá gwεεla.
D'la ba n niini, ka kpaá yu bii.
- 17 D'la ba n tobha, ka kpaá hum tiit.
Vohoom miim kpaá ror d'noon.
- 18 L`ba na d'kudtba
n biiba bá daag d'hɛn bee mεmbee
bidg d`dela!
- 19 *Yisraheel tiiba-n,
seeηm-n Sangband!
*Haroonaa buudmn tiiba-n,
seeηm-n Sangband!
- 20 *Levia buudmn tiiba-n,
seeηm-n Sangband!
Nen vala-d nen,
seeηm-n Sangband!
- 21 Bá seeηm Sangband d'haarn,
*Siyoon duur jugun!
*Yerusalem nnii d'gbalaŋa.

Bá nyɔkm Sangband!

Sangband sɔklhɔmb kpaá difaa

136
(135)

- 1 Jahrm-n Sangband na d`ba hɔm!
D`sɔklhɔmb kpaá difaa felaf'z.
- 2 Jahrm-n-d na dii nnii Sangband, dii n jah'!
D`sɔklhɔmb kpaá difaa felaf'.
- 3 Jahrm-n-d na dii nnii bermba Berma!
D`sɔklhɔmb kpaá difaa felaf'.
- 4 Jahrm-n-d na dii n jah hena hoolbermgɔ,
D`sɔklhɔmb kpaá difaa felaf'.
- 5 na dii tag n d`rarm hɛn n ree toŋu,
D`sɔklhɔmb kpaá difaa felaf'.
- 6 na dii hera tant t ka ba nyaalm jugun,
D`sɔklhɔmb kpaá difaa felaf'.
- 7 na dii lo wiinbermii toŋun,
D`sɔklhɔmb kpaá difaa felaf'.
- 8 na muunu wiir muunun,
D`sɔklhɔmb kpaá difaa felaf'.
- 9 na kidga n ηmɛdii wiir nyingu.
D`sɔklhɔmb kpaá difaa felaf'.
- 10 Jahrm-n-d na dii da kura *Hεjift tiiba budanoogrii,
D`sɔklhɔmb kpaá difaa felaf'.
- 11 na dii ta ree t`yandaba yuumntn Hεjift tantn.
D`sɔklhɔmb kpaá difaa felaf'.
- 12 Dii da hera welee n d`mɔmr d`gemma.
D`sɔklhɔmb kpaá difaa felaf'.
- 13 Dii da ta radg *Nyakagt nyaam
D`sɔklhɔmb kpaá difaa felaf'.
- 14 na d`saa t`yandaba mεwdg,
D`sɔklhɔmb kpaá difaa felaf'.
- 15 I`saa, d`hef Hεjift huraawu n hà tawdba m`ni.
D`sɔklhɔmb kpaá difaa felaf'.
- 16 Dii da kpaá t`yandaba tankparmtn.
D`sɔklhɔmb kpaá difaa felaf'.

136.1 Nyaan Yum106^{ηan} n kwεεn gwεεt.

Yu

- 17 Jafirm-n-d na dii da waha hurbemba^Z,
D' sokhomb kpaa dihaa felah'.
- 18 na dii da kura gemmnt huraamba,
D' sokhomb kpaa dihaa felah'.
- 19 na dii da diira Hamoomba huraa Sihoona jugun,
D' sokhomb kpaa dihaa felah'.
- 20 dii da ta kura *Basaan tiiba huraa Hooga.
D' sokhomb kpaa dihaa felah'.
- 21 Dii da sohdg huraambee tant n to d' tigr,
D' sokhomb kpaa dihaa felah'.
- 22 d' da to-t *Yisraheel tiiba,
D' sokhomb kpaa dihaa felah'.
bee hena d' ημεεγβ,
D' sokhomb kpaa dihaa felah'.
na bee mad-t kakefnan.
D' sokhomb kpaa dihaa felah'.
- 23 Jafirm-n-d na d' da ba saa-t kunyongun,
D' sokhomb kpaa dihaa felah'.
- 24 na dii da sohdg-t t' rafeedba nihin,
D' sokhomb kpaa dihaa felah'.
- 25 na dii sahl bii b' neer bii membii b' diit^Z.
D' sokhomb kpaa dihaa felah'.
- 26 Jafirm-n Sangband! D' ba sangbambiimn.
D' sokhomb kpaa dihaa felah'.

**Ban da mɔgr bee deeda bà
kunyongu hɛn ka mɔɔ na bá ηmelg bà biir**

137
(136)

- 1 T' deeda *Siyoona hɛn
ka ba *Babiloon kola maaru.
Reekan t' kad yelmaa n ka kuum.
- 2 T' saa t' *janjali lil n kan tiit.
- 3 Bá da mug-t n lo-t sarga bee,

136.17 Vugi 17-22 hii lee, ta nyaan Yum135^{gan}.10-12.

136.25 Ta nyaan Yum104^{gan}.27-28 n 145^{gan}.15-16.

- reekan, t' kuudtii,
t' ka gbaama-t nyaagb yumii.
Bà ka bag na
t' yuum-ba yumii tn da yuuma
Siyoona duur jugun hii ni kiiga.
- 4 ¿ Baa bá he lan bà yuum
Sangband yumga tansaant ni?
- 5 Hoo, *Yerusalem!
Ka mà hɔŋaa n v' hɛn,
mà najuudu nufu vaaw
hù beluum yem.
- 6 Ka mà kpaa deeda n Yerusalem ven v' hɛn,
ka v' kpaɸ mà nyaagbermb momb
lee, mà gelmga kpat
ka nawr mà lakwɛɛn.
- 7 Hoo, Sangband!
Deedg Hedoommba nn da her bii hɛn!
Goor ban da loɸr Yerusalem kɔrgu dii,
bà da bohoɔ na
«Bá gbuɸ kɔrguu
bá gbuɸ-ku ka lagaa n boboga^Z.»
- 8 *Babiloon ven lee,
ba v' ta kitg dabit hent gwelhalena^Z.
Vn her-t bii yatgn.
Lameɛgu tiiba nnii
bá nan ta hɛna-v yenmii bee.
- 9 Lameɛgu tiiba nnii
bá kee bà mad v' bii
ka gbu n fiit bee^Z.

137.7 *Babiloon tiiba nn da gbuɸ Yerusalem kɔrgu lee, l' hɛna Hedoommba hɔm na bá nyaan kú luurb. Welee beebii da ba beɸgu kpaalaa, blaɸb kaa da bee nnii *Hesaawa yakii l' ba na *Yakooba dumbtuurn. Ka welee *Yisraheel tiiba teelban.

137.8 V' kitg dabit hent. Wadkpeemvoliin ba na ven gbuɸ korni ven.

137.9 Yisraheel rafeedba da hɛna welee hebbɛɸbii kɔd kɔrgu kuugu loɸb man. Bà da hɛna welee na l' halgr bà kpamiin le bà daa nan ta vii kɔrgu.

Bá nyɔkm Sangband d' gwɛɛt madm kaa!

138
(137)

- ¹ *Daviida yumga.
Sangband, mà bagl na
mà jahrm-v n mà kwɛɛwr mɛnd.
Ka la tiib^z nɔnganii,
mà yuum v` nyɔkb ka gbu *janjalu.
- ² V` habuudr nɔnganii,
mà dootaa-v tiŋan ka jahra-v
ka via v` hidr n faaga
v` sɔklhɔmb n v` gwɛɛt madm l` kaa.
Biilm, vn da bed na v` nan hɛna-t bii,
b` yatg tn miina v` hɛn bii.
- ³ Mà da hoh-v,
v` hak yelmaa n
hewl-ma nmeenm n kwɛgdi.
- ⁴ Sangband!
L` ba na tiga mena huraamba jahrm-v!
V` mɔma, ven da gwɛɛl bá hom v` noon gwɛɛt,
- ⁵ lee, l` ka ba na bá yuum-v yumii, Sangband,
ka kɛɛma bii vn da hɛna bii ka bɔhɔɔ na:
«Sangband! V` bermt yatgn.
- ⁶ Vn la baa n faaga lig lig lig lee,
lɔɔ nɔmb biiba bá fadr bee jugun
ka ta miigaa yelmaa
biiba bá weraa bayen bee.»
- ⁷ Ka mà ba kuum nii, Sangband,
v` sahm-ma neerm.
Ka mà rafeedba t vidg mà jugunii,
v` teed v` nuhu,
lee, v` gemmnt t sohd-ma.

138.1 Tiib. Gwɛɛgu kú ba hebrmn kuu, bà homra-ku jugu jugu. Grɛɛkm wadkpeemgan, bà homra-ku l` boo l` hela *sangbantumtba. Siiriim wadkpeemgan, bà homra-ku l` boo l` bɔhɔɔ huraamba gwɛɛt. Haraamm wadkpeemgan, bà homra l` boo l` bɔhɔɔ yaani yaadba gwɛɛt.

- ⁸ Biilm, nmeɛgɔ Sangband nn bafdg n ka hɛna-ma bii,
d` nan ba d` fɛlg-ma-b.
Hoo, Sangband!
V` sɔklhɔmb bee kakefnan.
Daa kɔfdg bii vn her n v` mɔm v` nuhu bii!

Gemm Mɛnm tia bermt nyɔkb yumga

139
(138)

- ¹ *Daviida yumga. Kà ba yumyuumtba berma wadgan.
Hoo, Sangband!
Ven miil mat.
Yul b` ba mà ni bii mɛmbii.
- ² Ka mà jehr faaga, miiln.
Ka má kad, ta miiln.
Man mugaa mà jugun na mà he bii,
miil-b mà ban hee-b.
- ³ Ka má riir, miiln.
Ka mà vohaa, ta miiln
Miil mà beebii mɛmbii,
bii kpaa tuda-v tuduh'.
- ⁴ Mà ban yahdg mà noor
na mà biir tiit,
vii mi weem man bo na mà biir tii mɛntii.
- ⁵ Kaadg-ma rena rena,
mà ba mà mɛnwii v` nuhun.
- ⁶ Miibnbina ba hom n yat.
B` yata-ma kpaalaa.
B` ba kilmgu kpaalaa,
mà kpañ mà bee-b.
- ⁷ ¿ Tee nnii man ba mà san v` kpaa yu?
¿ Tee nnii man ba mà siil v` kpaa mi?
- ⁸ Ka má la kotg sangbambiimn,
ba kan.
Ka má la hofnt tinrba man,
ta kpay-v kana.
- ⁹ Má vidg n faaga muunu renlanja laa,

- mà ba nyaam kaa hù kan lɔɔn,
 10 la reekan,
 mada mà nufu ka kpaɬaa-ma.
 11 Lee, maan bee mà biir na
 nyeet fiid-ma,
 na mà kpama wiinga kita nyeet,
 12 ta reekan mɛh,
 vii man bii kpaɬ nyeet.
 Nyingu ba kpanyaɬ wo muunun.
 Nyeet laa wiinga,
 vii man l`ba yenmii.
- 13 Biilm, ven hera-ma wo man ba lee^z,
 ven mɛhra-ma mà nya raawtn
 wo l`ruuga dimr.
 14 Mà seenja-v
 vn mɛhr-ma welee lee kaa.
 Hoolgu kuugun!
 L`saɬl valgm.
 Vn hɛna bii mɛmbii ba na hoolgun,
 mà miil-t n mà ni.
- 15 Da mɔɬl-ma hii kpaɬ yu.
 Mà nya raawtn^z,
 v`hɛm-ma kwɛɛlm.
 Da yul l`mɛnguu,
 bii da kpaɬ-v fohmgan.
- 16 Man da la ba jiiim yem lee,
 vii yuu-ma.
 Da lo l`mɛnguu v`wadgan
 n saɬm-ma mà neerm goora
 bilmr mɔmr ban baɬ.

139.13 *Ven hera-ma wo man ba lee.* Hebrmba wadgan ba na: *Ven mɛhra mà tumbia.* Bee da logl tumbia na nida rarm kan rɛna nii.

139.15 *Mà nya raawtn.* Hebrmn bɔɬɔɔ na *Tant kwɛɛn.* Bà tɔnaa tant kwɛɛn n nya raawtn. Wo weem kɔtɔdn Sangband nn da her nidwu n tant lee, ta welee nii In mɔɬ nidwu fɔga raawtn.

- 17 Hoo, Saberma!
 Vn mugaa v`jugun na v`he bii,
 b`kpaɬ jaɬ'.
 ¿Nida ba hà bee hà hom-b mɛh?
 Man lee, b`yata-ma kpaalaa.
- 18 Ka má lo na mà kaal-b,
 b`ba b`bem kɔd ka yata gwifiim.
 Ka má la bee n kaalm b`mɛmbii,
 mà kpaɬ mà hom b`kɔtɔd^z.
- 19 Hoo, Saberma!
 ¿Kpaɬ v`bagm na v`ku talmba,
 na nidkuudba nyab vɔku n mana?
- 20 Bà bɔɬɔɔ v`ret n diilbɛɬa,
 bà hɔɬl v`hidrii yem,
 benbena, v`rafeedbambena!
- 21 Hoo, Sangband!
 Bà nyaɬaa-v,
 bà vida v`jugun.
 ¿L`kpaɬ na mà ta nyaɬaam-ba?
 ¿L`kpaɬ na mà ni nyaɬm n bana?
- 22 Mà nyaɬaa-ba kpaalaa.
 Mà logl-ba wo mà rafeedba.
- 23 Hoo, Saberma,
 nyilg-ma, v`miig-ma hɔm!
 Tarm-ma,
 v`miig mà diila mɛna!
- 24 Geedg!
 Ka mà ba hurbɛɬu hɛn^z,
 hai hɔ,
 v`kpaɬaam-ma v`hurhɔmu hɛn^z!

139.18 *Ka má la bee n kaalm b`mɛmbii, mà kpaɬ mà hom b`kɔtɔd.* Hebrmn ba na: *Ka má himtg, mà la ba v`man l`ba na bá diilg na nyiñyenguun yumyuumta fuma ka yu na hà himta ka la ba fan tii Sangband nn her biin.*

139.24 *Hurbɛɬu.* Baa bà bee bà ta hom na *boga tagdm huru.*

139.24 *Hurhɔmu.* Baa bà bee bà hom na *weem daa huru laa huru hú ked n neerm m`bee kakeɬnan miin.*

Ban gbafir wii jobla

140
(139)

- ¹ *Daviida yumga. *Kà ba yumyuumtba berma wadgan.*
² Hoo, Sangband!
 Ree-ma beɸba nifin!
 Bá talmt kpaɸ jah'.
 Hai! ɿ Kpaɸ v` heg mà ɸen
 na bá daa voɸdg-ma?
³ Beɸgu ɸeb n jah nnii ban diila.
 Bà vuudra toora goorɸee mɸnɸee.
⁴ Bà ba beɸgu wo waabeɸgu
 kú lenra kú gelmga kuu^z.
 Bá nooran gwɸet boo jukpatr raɸm,
 m` kuan. (*Hiɸɸiiɸb)
⁵ Hoo, Sangband!
 Welee tiibeɸ kpaɸ vala v` *baɸɸb.
 Daa saa mà ɸoɸ bá nifin!
 Bá talmt kpaɸ jah'.
 Hai ɸo! ɿ Kpaɸ v` heg mà ɸeni?
 Mà luurb n jah nnii ban bag.
⁶ Bà feɸa-ma kutukɸa.
 Bà feɸa ɸmifi n beɸb mà huru ɸen.
 Bà forii-ma.
 Bà boo bii. (*Hiɸɸiiɸb)
⁷ Hoo, Sangband!
 Ven nnii mà Saberma.
 Hoo, Sangband!
 Kewlg mà jobɸ!
⁸ Hoo, Sangband!
 Hoo, mà Saberma!
 Ven nnii mà kwegdi,
 ven daɸra mà jugu.
 Hoodrn, da ven nnii mà hoodɸeer.

140.4 Gwɸetii ta ba Roomaa tiiba 3.13.

- ⁹ Hoo, Sangband!
 Talmbambena kpaɸ vala v` *baɸɸb,
 daa saɸm-ba ban bag bii!
 Daa saam bà diila ɸena ɸà jugun!
 Ka lag welee,
 bà weriim bayen. (*Hiɸɸiiɸb)
¹⁰ Bá kaadg-ma bee^z,
 bá noora hugl n talmt.
 Bá talmtii ɸmetg t` lor bà ɸen!
¹¹ L` ba na salea teɸr bà ɸen!
 L` ɸoɸlg-ba bogmn, vadgun!
 Bà daa nan vidg!
¹² L` kpaɸ na gelmga tia neer korgun!
 L` ba na beɸgu raagr talm ka kpaɸ saa!
¹³ Mà miil na
 Sangband yaa ɸá ba beɸgun wii yaagu.
 D` ta yaa katɸdtia yaagu.
 Mà miil na ln ba nnii.
¹⁴ Bá vala-v bee,
 bá neerm ba sobb bee,
 bà kee bà neer v` man ka jaɸra-v.
 Ln ba nnii.

Sangband mada-ma d` nufun

141
(140)

- ¹ *Daviida yumga.
 Hoo, Sangband!
 Mà hoɸl-v,
 kenm weem!
 Ven nnii man hoɸ,
 hai, kewlg mà hoɸt!
² Mà seenɸa-v ka via mà nifi n faaga^z,

140.9-10 *Ka lag welee, baa bà weriim bayen. Bá kaadg-ma bee...* Bà ree-t Hebrmba wadga mɸmgan. Biiba gita diilɸee n bayen n ka kaal na: *Bá kaadg-ma bee via bà juuni.* 141.2a *Ka via mà nifi n faaga.* Da Yuudaa tiiba seenɸ ɸeb nnii. Nyaan Yum28^{ɸan}.2, n 63^{ɸan}.5, n 77^{ɸan}.3, n 88^{ɸan}.10, n 119^{ɸan}.48, n 134^{ɸan}.2, n 143^{ɸan}.6, n ta Timotea wad1^{ɸan} 2.8.

Yu

sohdg seenbii wo jabr wansafkaft!
B'kotgn v`man wo nyabiir nyanyaam nyii^Z!

- 3 Hoo, Sangband!
Kiigm mà noor hèn!
Kiigm mà gwia hèn
mà wen bo na mà gwæel!
- 4 Daa saa na mà kpêlɔ gobeft bɔhɔɔb
laa má n nidbɛfba t`he bii bɛfb!
Bà dilamæet daa bɛm-ma loogu felaft'!
- 5 Homba lee,
bee ba bà bee bà gbum-ma laa, bà kpal-ma.
Soklhomb nnii.
Tlaar kpahomm miim nnii ban vu mà jugun.
Mà kpaft mà kir.
Bɛfba lee,
mà seenb ba b`kewr-ba
ka kpaam saa^Z.
- 6 Mat bɔhɔɔ tii ba na gohɔmtɔn.
Bɛfba kee bà hom-t
bá wen nan hehaa bà bermba vadgun^Z.
- 7 Bà kee bà mæe t`kowa tiɔrba kɔrgu fiid noon
wo ban mæe figm ka ko lee^Z.
- 8 Hoo, Sangband!
Hoo, mà Saberma!
Ven nnii man kodlan.

141.2b Nyaan Ln ree n werii 5.8. **141.5** Hebrmn vugunfunan humb ba gemm. Ban ree tina ba na bà magii na bà ree l`kotod ka ba manyii ban hod n hebrmn tii. Bá fig wadkpeemii jugun ka maantr vonlant bee ni biiba rea na: *l`ba na hɔma gbudg-ma, hɔma venii-ma nabiir, lee, talma kpaam daa daan mà hèn; mà seenb, bii la bee kakehnan bɛfigu ban la hɛna-ma kuu.* **141.6** Ban ree tii kotod ba nigiiib. Hebrmn, gwæetii humb ba gemm. Ban ree na vadgun tii, baa bà bee bà ta ree na figun. Volba logl figu gwæetii wo l`biir na Sangband hidrn n ka rea na: *Ban kee bà loɔ Fiigu nuhun bá yaagu yaad lee, bà miig na mà gwæet da ba lamægu.* Ka bà maantr hebrmn gwæet, volba t ka rea na: *L`ba na bá loɔ bà yaani yaadba nihin le, bà da bà hom.* **141.7** Ban ree tii kotod ba nigiiib, l`kotod na hebrmn gwæetii kpaft wiinga. Biiba maantra hebrmn gwæetii n ka kaal na: *wo neer ban yodr dii, welee nnii ban ta yadr t`kowa tiɔrba man.* Volba tagd wadkpeemii hiihi ka rea na: *bá kowa l`ba na hebrmn ba na t`kowa.*

- Ven nnii mà fohntlaɔa.
Hai, kiigm mà neerm hèn!
9 Nidbɛfba forii-ma,
bà fɛda-ma kutukɔa.
Daa saa na mà loɔ ká ni!
10 Talmbambena!
Bá loɔ bayen bà bɛdbn bà mɛmbee,
lee wen maa fetg!

L`ba na Sangband he mà riir sargan!

- 142**
(141)
- 1 *Daviida yumhɔmga^Z. Hà da kudra-ka ka ba vadgun^Z. Seenbn.
2 Mà didra ka hoh Sangband
na d`tɔrg-ma.
Mà didra ηmæga Sangband wee
na d`nyaan mà kunyɔɔɔu.
3 Dii man nnii man doola mà diila.
B`yata-ma jeegu bii,
dii nnii man bɔhɔɔ.
4 Hoo, Sangband!
Ka l`la tog n man^Z,
vii miil mà kan ked.
Bà fɛda kutukɔa mà hurhuu hèn
na bà mug-ma.
5 Kɔhdg nɔmb mà najuudu hèn v`nyaan^Z!
Hii kpaam miigaa-ma.
Mà kpaam mi mà kan ba mà fohnt ree.
Bii b`kena mà jugun bii,
l`ba nyaan hiiwu rii.

142.1a Yumhɔmga. Gwæetii kotod ba nigiiib. Volba fuma na diilan.
142.1b Vadgun. Ta nyaan Yum57^{an}.1. **142.4** Ka l`la tog n man. Baa bà bee bà ta hom na, ka vohoom fad-ma lee, bá toglg welee n vugu hú ba kaa fuu. Lee, bà kaalm na *Dii man nnii man doola mà diila vohoom wen fad-ma.* Gwentaf, ven lee, vii miil mà kan ked. **142.5** Mà najuudu hèn. L`kotod nnii na ree wee nnii kaa tawda nn jehnta yaagu man. Tii kaa nnii Nawda nn bɔhɔɔ na mà kaa. Ban ree lee mada Hebrmba wadkpeemgan gwæet. Wadvoliin ba na: *Mà da geeda mà najuudu hèn n yum.*

- 6 Hoo, Sangband!
Mà hofl na v`torg-ma.
Ven nnii mà fohntlan̄a,
ven nnii In gbaama-ma na mà neer,
lag bii n mɔɔ.
- 7 Hai! L`kpañ-ma kewm.
Hai ho! Lo tobr mà ηmεεga jugun!
Bá dεεr-ma bee,
bà hafra ka yata-ma.
Ree-ma bà nihin!
- 8 H̄e mà riir mà sargeen!
Lee, mà seej̄m-v ka hof v`hidr.
Wo vn hugl-ma n wanhɔmt lee,
bà vala-v bee,
bà kee bà kaadgm-ma
ka seen̄a-v.

L`kpañ na Sangband yaa-ma n yaagu!

143
(142)

- 1 *Daviida yumga.
Hoo, Sangband!
Kewlg mà seen̄b!
Hai, lo tobr v`hom mà jobla!
Ven mada v`gwεεt ka ba sɔbb,
lee, leedg-ma!
- 2 Man nnii v`ηmεεheeda,
daa yaa-ma n yaagu!
¿ H̄ii ba h̄a bee h̄a bεm hɔm v`nɔngani^z?
H̄ayen̄ha mɔma kpañ'.
- 3 Mà hoh-v, ¿ na laa?
Na mà rafeedba tagda
na bà kuu-ma.
Bà famtg-ma n ka nawdra-ma.
Bà kalg-ma nyeetn.
Mà boo kpañra.

143.2 Nyaan Roomaa tiiba 3.20, n ta Galasii tiiba 2.16.

- 4 L`tog n man,
l`dih mà hurgan.
- 5 Mà deeda weem daa h̄en
ka kaal vn da her bii m̄embii
ka diila b`h̄en.
- 6 Mà seen̄a ka jobla,
ka via mà nifi n v`wee^z.
Mà ba v`nongan wo tankparmt
t`hɔd toju tii. (*Hij̄h̄iij̄b)
- 7 Hoo, Sangband!
Leedg-ma weem!
L`togaa n man.
Daa fohnt-ma v`nonga!
Ka lag welee
mà bεm wo kpiir h̄a door bilun wii.
- 8 Mà daaḡbii m̄embii ba vii jugun.
H̄e mà hom hateekwεen v`soklhomb gwεεt!
Mà kodla n vn.
H̄e mà miig huru
In ba na mà tagd huu!
- 9 Hoo, Sangband!
Vii man nnii man fohnta^z!
Ree-ma mà rafeedba nihin!
- 10 Ven nnii mà Saberma, ¿ laa bee?
Weriim-ma na mà h̄em vn sɔkla bii!
V`beeb ba hɔm.
Kpañaa-ma n bii kan kpañ lakla ree wee^z!
- 11 Hoo, Sangband!
Ba sɔbb.

143.6 Ka via mà nifi n v`wee. Da Yuudaa tiiba seen̄b h̄eb nnii. Nyaan Yum28^{nan}.2, n 63^{gan}.5, n 77^{nan}.3, n 88^{nan}.10, n 119^{nan}.48, n 134^{gan}.2, n 141^{gan}.2, n ta Timotea wad1^{gan}.2.8. 143.9 Man fohnta. Hebrmba wadkpeemga m̄omgan ba na mà kpeh̄dra, bà ka diila wo mà kpeh̄dra mayen. Wadkpeemvoliin ba na mà bagl fohntlan̄a laa mà soln. Hiihi t lagii diilfee jah n ka kaal na ven h̄egra mà h̄en. 143.10 Bii kan kpañ lakla ree. Wadkpeemvoliin ba na: Huru h̄u ba denaa huu. Gwεεtii humb ba mreñ Hebrmba wadgan. L`ba l`bεm na V`beeb h̄omb kpañaa-ma laa, Kpañaa-ma n v`beeb, bii beel hɔm.

Yu

H̄e nan mà riir kunyɔŋun!
 Saa-ma mà neer
 lee, v` hidr hofm!
 12 Hugl n sɔkɔhomb.
 H̄e mà rafeedba kpiidr bà bif'!
 L`ba na bá ni nyañ n man bee,
 bá daa neer felaf'!
 Biilm, man nnii v` ηmεεheeda.

**Huraa seenja Sangband ka gbaama na
d` saa d` tigr fεlg jugun deb!**

144
(143)

- 1 *Daviida yumga.
 L`ba na bá seeijm Sangband!
 Dii lɔɔ-ma hɔmlaŋa.
 Dii weraa-ma hoodwant madm.
 Dii kpεlŋa-ma hoodr tab.
- 2 Dii nnii man sɔkla kpaalaa.
 D`lɔɔ-ma hii kan kpañ h̄a vɔhdg-ma ree.
 Dii nnii mà fohntlaŋa,
 d` kpεhdra-ma hɔm.
 Dii kewra mà h̄en,
 mà ta kpa a bag hii jeen na
 h̄a kiigm mà h̄en.
 Dii lɔɔ tiga mà kwεen^z.
- 3 H̄oo, Sangband!
 ɔ Nida ba ben na v` geem n h̄a wee?
 ɔ Nida laha ba ben na v` lɔɔm nɔmb h̄a jugu ni?
- 4 Nida boo ham,
 h̄a neerm goora geta wo buhuunu.
- 5 H̄oo, Sangband!
 Gbowlg sangbambiim v` hofntn!
 Tarm duura h̄a dugm nyii!

144.2 Tiga. Hebrmba wadkpeemii kod ni n wadkpeemvoliin ln ba nnii. Hebrmba wadkpeemga mɔmgan ba mà tigr.

- 6 H̄e toŋu taag l` yadr mà rafeedba!
 Teew v` fiimi l` haam-ba!
- 7 Teedg v` nufu ka ba sangbambiim
 v` dah mà jugu!
 Ree-ma bεhgu kù ηmεhεε-ma kuun!
 Ree-ma saamba gemmntn!
- 8 Gokaat tiiban,
 ban la foor lee,
 l`ba na gokaatn.
- 9 H̄oo, Saberma!
 Mà bo na mà yuum-v yumkwεεlga.
 Mà bo na mà yuum-v yumga
 ka gbu ηmifi kwifr *janjalu.
- 10 Ka huraamba ju jugun,
 ven h̄ena welee.
 Bà bo na bà ku *Daviidwu n hoodjuuga,
 ven h̄ena h̄a fet^z.
- 11 Dah mà jugu!
 Ree-ma saamba gemmntn!
 Gokaat tiiban
 ban la foor lee,
 l`ba na gokaatn.
- 12 L`ba na t` kwεεlba jehr wo tiit,
 t`toowa n berry l` kpañ gemm,
 l` saa t` bεεrba ba bεεrm
 wo huraa haarn bibida ban tigr free!
- 13 L`ba na l` hugl t` buuni,
 h̄i sah̄m-t diit ment!
 T`duuran,
 l`ba na t` buri n t` fei yadg,
 l`yatg ruuni ruuni!

144.10b-11a Bà bo na bà ku Daviidwu n hoodjuuga, ven h̄ena h̄a fet. Dah mà jugu! Ree-ma saamba gemmntn! Biiba ree gwεεtii ka tagd ban ree n grεεkm wadkpeemgan lee Dii rea d` ηmεεheed Daviidwu bεhgun. Ree-ma talma hoodjuuga gemmntn, ree-ma...

- 14 L`ba na t`naagi bɛm kpaam!
L`kpaɸ na dɔŋkuum jibm hɪ ni
laa na hɪ hɔliim!
L`kpaɸ na bá hom t`bantn figm ηmei^z!
- 15 Ka l`menguu geta kɔrgu kuugun welee,
lamɛɛgu tiiba nnii kɔrguun tiiba.
Ka Sangband ba na tigr diir Saberma,
lamɛɛgu tiiba nnii tigrin tiiba.

Bá nyɔkm Sangband d`bermt n d`sɔkɪb l`kaa^z!

145
(144)

- 1 **Daviida yumga. Nyɔkb yumgan.*
Maa mà bakrm mà Sabermwu kakefnan!
Wii nnii berma, wii nnii mà huraa.
L`ba na mà viim há hidr n faaga kakefnan,
- 2 l`ba na mà viim-d goor wo goor
ka nyɔka-wu kakefnaan!
- 3 Sangband ba bermr,
d`bermtii kpaɸ n faanju.
D`mag kpaalaa na bá nyɔkm-d.
- 4 L`ba na wahii menhii nidba bakrm
ηmɛɛgt dn hɛna tii!
L`ba na bá bɔhɔɔm d`gemma n ηmɛɛgt gwɛɛt!
- 5 L`ba na bá bɔhɔɔm d`kwɛɛlm
n d`gemma n d`jeegu l`gwɛɛt!
Man lee, maa diila d`hoolgu ηmɛɛgt jugun!
- 6 L`ba na bá bɔhɔɔm
d`gemma n gwɛɛt!
Gemma n sahl fobɛɸgu.
Man lee, maa kaal d`ηmɛɛbermt dn her tii!
- 7 D`hɔmgu ba jugu jugu ka kpaɸ jah'.

144.14 L`ba na t`naagi bɛm kpaam. Baa ba bee bà ta hom kan na l`ba na bá tulg-hi hom. L`kpaɸ na dɔŋkuum jib hɪ ni laa na hɪ hɔliim. Volba huma gwɛɛtii wo t`kpaɸ hɛl naagi, lee na, l`hɛla kɔrgun nigigu lee n ka rea na l`kpaɸ na vadb bɛm (t`dabiran) laa bà ree hii bà san n kɔrjeengun.

145 Yumgankena kaya tagda hebrm waari. Nyaan Yum^{9an}.1 n kwɛɛn gwɛɛtii.

- L`kpaɸ na gwɛɛt fadm-ba na
bá daa bɔhɔɔm kú gwɛɛt!
Bá bubm bubii d`ηmɛɛhɔmt kaa!
- 8 Sangband yul nidba figm ka kɔkma-ba,
d`kpaɸ hɛna kwɛɛwweerga weem,
d`hugl n sɔkɪhɔmb.
- 9 Sangband ba hom n nidba mɛmba,
dii ree nidba mɛmba n ka kɔkma-ba.
- 10 Ven ree nidba mɛmba, hoo, Sangband!
L`ba na bá jahrm-v!
L`saa, v`tuurmba bá nawr n vn ten,
tii seenja-v na ven hera ηmɛɛgɸ!
- 11 L`ba na t`bɔhɔɔm v`huraant jeegu gwɛɛt
ka ta bɔhɔɔ nidba v`gemma n gwɛɛt!
- 12 Welee lee, nidba mɛmba miig v`gemma n ηmɛɛgt
n v`huraant kwɛɛlm n t`jeegu.
- 13 V`huraantii kpaɸ dihm,
ba v`bɛm wahii menhii huraa kakefnaan!
- Ĥoo, Sangband!
Ĥɛna gwɛɛt vn bɔhɔɔ tii mentii jugun!
Ven mɛfra nidba n ka sɔkla-ba n sɔkɪhɔmb^z.
- 14 Ĥoo, Sangband!
Via biiba bá lotra bee mɛmbee,
lee, ka togr biiba ln kaf bá sarii bee.
- 15 Nidbee mɛmbee kodla n vn n daagɸ,
ven sahl nidwu há diit
l`wen gbaama-wu-t lee wen^z.
- 16 Ven kpowda v`nuhu
n sahm bii b`neer bii mɛmbii bn halwa bii hom.
- 17 Ĥoo, Sangband!

145.13 Vughunhuna gbɛhɛhɛrd magra n hebrm waarkwiɸr n naaru. D`kpaɸ Hebrmba wadga mɔmgan. Gwentaf, d`ba hebrm wadkpeemga kiigan, ka ta ba grɛɛkm n siirim wadkpeemii n hebrm wadkpeemii ban da hɔd n nuhu Kumraan hiin.

145.15 Vugi 15-16 hii lee, nyaan Yum104^{9an}.27-28 n 136^{9an}.25.

- Ba soobb vn hɛna bii mɛmbiin,
lee, hugl n sɔklhɔmb v` ηmɛɛgt mɛntn.
- 18 Hoo, Sangband!
nyɔfra n biiba bá hoh-v bee,
bá hoh-v n bà kwɛɛwfeela bee.
- 19 Hɛna biiba bá vala-v bee nn sɔkla bii,
ta kewla n biiba bá hoh-v na v` tɔrg-ba bee
ka rea-ba bɛhgun.
- 20 Hoo, Sangband!
kiiga biiba bá sɔkla-v bee mɛmbee hɛn,
l`ba na talmba lee, kua bee mɛmbee.
- 21 Biilm, Sangband!
Maa mà yahdg mà noor mà nyɔkm-v.
L`saa, bii vn mɛfr bii mɛmbii hewl mà hɛn,
lee, t`seejɛm ka hoh v` hidbermr kakefnan!

Bá daagm Sangband hɛn ka nyɔka-d!

146
(145)

- 1 Bá nyɔkm Sangband!
Mà bagl na mà nyɔkm Sangband.
2 Maa mà nyɔkm-d mà neermn!
Maa mà yuum mà Sabermwu yumii
ka gbu *janjalu kakefnan mà kuum!
- 3 Daa log v` daaǵb
v` higlg bermba jugun! Nidban.
Nida kpaá dah há nidtuura jugu.
- 4 Há wen ku, há kit tanjoom
ban da mɛfr-wu n mii.
Lee wen, bii han da diila na hà he bii t kpat yem.
- 5 Lamɛɛgu tii nnii nid
há logr hà daaǵb n lo Sangband hɛn wii,
há tɔrgmii mɛnmii rena dii man,
dii nnii há Saberma,
dii nnii *Yakooba nn da door tijan.

- 6 Dii ree sangbambiim n tant n nyaam
n bii b`bee bii mɛmbii^z.
Gwɛɛt dn da bed tii
d`kpaá gwidaa-t kaawr felaf'.
- 7 Dii yaa biiba ban hɛna dad dad bee yaagu,
dii doowa biiba kɔm nn kuu bee,
dii rea biiba bá ba sargan bee.
- 8 Sangband wenta joomba niini,
dii via biiba ln kafr bee,
dii sɔkla biiba bá vala-d bee.
- 9 Sangband kiiga saanba jugun,
dii ta kiiga kunyɔnbii n kunfɔǵba jugun,
gwɛntaf, d`fiwla talmba.
- 10 Sangband nnii huraa kakefnan!
*Siyoon tiiba-n, dii nnii n`Saberma!
D`nan kpaá vida huraant jargan felaf'.

Bá nyɔkm Sangband!

Sangband gemmnt, gwɛɛtn n hamn^z.

147
(146-147)

- 1 Bá nyɔkm Sangband!
L`ba na
bá yuum Sabermwu yumii
ka gbu *janjalu.
¿L`kpaá lamɛɛgu na
bá yuum ka nyɔka-wu?
- 2 Sangband mɔhl *Yerusalem kɔrgu.
¿Lag dii kpogla kan *Yisraheel tiiba
ban yadr n kɔrni bee?
- 3 Dii gbaadaa bá bɔrii ηmeenm bee.
¿Lag dii boowa bá not?

146.6 Nyaan Tumtba ηmɛɛgt 4.24 n 14.15.

147 Yumgankena ba yumii hireh grɛɛkɛm n laatmn wadiin, Yum146^{na} ba vugi
1-11, l`saa Yum147^{na} ba vugi 12-20.

- 4 Dii kaala ηmedii.
 ζ Lag dii bafɪ hì mənhií hí hida?
- 5 T` Saberm nnii berma,
 há gemmnt kpaɪ jaɪ'.
 ζ Hii ba hà bee hà kɛɛm há rarm?
- 6 Sangband via kunyɔŋtiiba.
 ζ Lag dii hoɪla talmba n tiŋa?
- 7 Yuum-n Sangband yumga
 ka seenja ka nyɔka-d!
 ζ L` kpaɪ na n` yuum Sabermwu yumii
 ka gbu *janjalu?
- 8 Wii hɛna toŋu haawaa.
 Wii hɛna toŋu ni tant hɛn.
 ζ Lag wii ta hɛna moot ror duura jugu ni?
- 9 Wii saɪl dɔm m` diit.
 ζ Lag wii ta saɪl kaakaar bit t` diit
 t` wen kuum n kɔm?
- 10 Kɔd kaala bà deera gemmnt jugun,
 laa bá hooda tiiba kɛliigu hɛn.
 Wii de, ζ wii nn bag bii nnii?
- 11 Sangband dii nn bag bii nnii na
 nidba valgm-d,
 na nidba weliim n d` sɔklhɔmb.
 ζ Lag dii nn bag bii mɔmb nnii?
- (147) 12 *Yerusalem tiiba-n^z,
 bakrm-n Sangband!
 *Siyoon tiiba-n,
 ζ l` kpaɪ na n` nyɔkm-d?
- 13 Biilm, dii haɪla-n^z.
 ζ Lag dii kaawla bá go Yerusalem bee hɛni?
- 14 Dii lɔɔ nigiiigu v` faant hɛn.
 ζ Lag dii hugla-v n wanbuuda?

147.12 Ree nnii Yum147^{9a} nn bafɪ grɛɛkmn n laatmn wadiin.

147.13 *Dii haɪla-n*. Hebrmn bɔhɔɔ na d` *haɪlg n` huturi kondabia*. Bà da kaadg kan korni n dabiid ka lɔɔ huturi kaalanɔvɔlhiin. Bà da roowa welee huturhii nyingu ka kagla konɔbibiɪt n nin na rafeedhii daa rawdg hà jib.

- 15 Dii to tant d` *baɪlb.
 ζ D` gwɛɛt kpaɪ yada weem?
- 16 Dii kena n ηmiinga hamkparmn,
 l` ka boo bà lo dimfeel.
 ζ Lag dii rea kwɛku n yadr
 l` mɛnguu t` fiid wo toom?
- 17 Dii kɔɪl sahirma saagan.
 Dii kena n hawet l` kpaɪ jaɪ'.
 ζ Wen ba há bee-t?
- 18 Gwentah, ka d` huudg d` noon,
 maleem t` ηmɛtgn.
 Ka d` fuu ham,
 ζ nyaalm t` ka kpaɪ kulaa?
- 19 Dii bɔhɔɔ d` gwɛɛt d` tigr,
 *Yakooba buudm.
 Bee nnii *Yisrafeel tiiba.
 ζ D` ba to-ba d` baɪlb?
- ζ D` ba biir-ba dn sɔkla bii?
- 20 D` ba he welee n tiga hiifa.
 ζ Tighee tiibee miil dn bag bá man bii mɛh?

Bá nyɔkm Sangband!

Bá nyɔkm Sangband sangbambiimn n tant hɛn!

148

¹ Bá nyɔkm Sangband!

- Bá nyɔkm Sangband sangbambiimn!
 Nyɔkm-n-d sangbambiimn lig lig!
- ² *Sangbantumtba mɛmba nen, nyɔkm-n-d!
 *Sangbambiimn tiiba mɛmba nen, nyɔkm-n-d!
- ³ L` ba na kidga n muunu nyɔkm-d,
 ηmedii mɛnii nyinuun ka nyɔka-d!
- ⁴ L` ba na sangbambiim mɔmm nyɔkm Sangband,
 nyaalm m` ba toŋu faaga mii ta nyɔkm-d^z!

148.4 Nyaan Weem kɔtɔdn 1.6-8.

- 5 L`mengu nyokm Sangband na dii da gwæel, l`ree l`menguu.
- 6 Dii lo wantii mentii t` tagan.
T`ba t`bem kan kakefnaan.
Bii nnii b`kpañ b`bee b`lagii felaf'.
- 7 Bá nyokm Sangband tant hen!
Nyaamii menmii ta nyokm-d,
l`lag n ηmerwant ment mēh'!
- 8 L`ba na toŋu taarb n sahirma,
saaga^z n kwegr nyokm-d!
Ham n nyangahii ta nyokm-d
ka hēna d`gwæet jugun!
- 9 Duura mēna n dui menii,
tiroonkaft n t`kpaā roon tii^z ta nyokm-d!
- 10 Haaga dōm n kpaam rem,
bii b`balma n bii b`vida bagt bii,
l`ba na l`menguu nyokm-d!
- 11 Tant huraamba n ban mad bà kwēen bee,
gomnaa reba n gokuudba,
l`ba na bá mēmbēe, bá nyokm-d!
- 12 L`ba na kwæelba n bēerba,
bingbuudba n biihii, bá nyokm-d!
- 13 L`ba na l`menguu nyokm Sangband na
d`hidr n jañ beel l`mengu jugun.
D`huraant ba baatee
tant hen n sangbambiimn.
- 14 D`sira *Yisraheel tiiba gemmnt t`kpañ damb.
Bee nnii d`tigr.
D`sira-ba hidr.
Bee nnii d`reba.
D`nyoflg-ba n dyen.

Bá nyokm Sangband!

148.8 Saaga. Gwæegu kú ba kan kuu ba na sahirma hiiha l`kotod na ka nigiiigu t yatg nyaalm t kit tana, toŋu t ka ni l`ba gbefeeela ka tōn wo gumsat kpelmr.
148.9 T`kpaā roon tii. Ka bá lōg gwæegu gwæegu, l`ka ba na *tibermt ban hof n faransmn na sēdr tii (nyaan gwæet reem kaalanjan).

Jugun deb wannōjrt

149

- 1 Bá nyokm Sangband!
Yuum-n Sangband yumkwæelga!
Nen sōkla-d ka kpogl taa nen,
nyokm-n-d!
- 2 *Yisraheel tiiba-n,
hugl-n n nyaagb!
Dii nnii n`reeta.
*Siyoon tiiba-n,
¿ lag dii mada-n?
Bem-n nyaagbn!
- 3 Nyokm-n-d ka haaw!
Yuum-n-d yumii
ka gbu bina ka haaw n kpanjama^z!
- 4 Biiilm, Sangband sōkla d`tigr.
Kunyoŋtiiba lee,
¿ d`kpaā dah bá juuni
l`via-ba n faaga?
- 5 L`ba na d`reba foruum n nyaagb!
D`jeenla-ba.
L`ba na bà bubm bubii bà fiit hen^z!
- 6 L`ba na bá lakwēen hugl n Saberma nyokb yumii!
L`ta ba na bá mad bá niñin
deem mrefm hoodjui!
- 7 Welee lee, bà ηmelg tigvolhee há fiimi,
bà weriim-ha han bag bii.
- 8 Lee, bà lo há huraamba kparankpasi,
bà boow há bermba kona.

149.3 Bina n kpanjama. Hebrmn ba janjalu hū ηmihi voku ba jugu jugu n seseht tiit. T`tonii n nawdbina le ka loo want tn hofr t`hida tii. Yisraheel tiiba da haawa ka kaada daba bá gbu janjali bee (t`tonii-hi n bina), l`saa foŋba to sesehtii (t`tonii-t n kpanjama).

149.5 ... bà fiit hen. Baa bà bee bà ta hom na fiit ban door t`hen nyingu ka vohaa tii. Volba huma na behfiit hen. Volba ta hum na fiit ban kad t`hen ka ju kowt diit tii.

- ⁹ Welee lee, bà yaa-fa n yaagu
Sangband nn da lo kuu.
D' reba lee,
bee kwælm nii.

Bá nyokm Sangband!

Bá nyokm Sangband!

150 ¹ Bá nyokm Sangband!

Nyokm-n Sabermwu há haarn!
Nyokm-n-wu sangbambiimn,
há gemmnt kan ba nii!

- ² Nyokm-n-wu na
há fena ηmæbermt!
Nyokm-n-wu na
há bermt kpañ jañ'!

- ³ Nyokm-n-wu ka hoh *muulii!
Nyokm-n-wu
ka gbu *janjalu n tab^Z!

- ⁴ Nyokm-n-wu ka haaw n kpanjama!
Nyokm-n-wu ka gbu bina
ka hoh werii!

- ⁵ Nyokm-n-wu ka gbu sansangbeft!
Nyokm-n-wu ka gbu kpana!

- ⁶ Bii b' neer bii mæmbii,
b' nyokm Sangband!

Bá nyokm Sangband!

150.3-5 Hebrmba wadgan ba safla want jugu jugu t' magr n yumgeen vuugu. T' tonii n nawdbina le ka loo want tn hohr t' hida tii. *Gotiiba n jañ da hohf *muulii*. *Janjalu n tab* da beel n ηmifi. Gotiiba torgtba da gbul welee wantii. Fõgba da tool *seseht* (t' tonii-t n kpanjama). Daba da gbul *ηmifi want*. Bee da ta hohf *dawt*. Da bina bobogr nii. Tii lee, t' tonii welee wantii n *bina* n *werii*. Wanvont da ba n kudnantreh'. *T' da ror hom tii* da ba lalaga wo daforgu fena laku. Bà da gbul kudnantii n taa (t' tonii tii n *sansangbeft*). *T' da ror kimm tii* da ba bibift ka ba vat. Bà da harwa-t n taa (t' tonii tii n *kpana*).

Gwæet reem kaalaja

Bá kpañ na Yuudaa tiiba bee

(*non Juifs, païens*)

L' hela biiba bà kpañ na Yuudaa tiiba bee. Kaya hiihan wo Galasii tiiba 2.2 n Hefæes tiiba 3.1 n Roomaa tiiba 16.4, welee hidrii hela bá da kpañ door Sangband tinan n kit Krista tiiba bee.

Babiloon korgu (*Babylone*)

Babiloon da ba na korbermgun. Weem weem, korguu tiiba da teewra hoodr n *Yisraheel tiiba n jum bá jugun. Bà da mogra Yisraheel tiiba kod n kulii n bà korgu, bá san n kit bá yuummba. Yisraheel tiiba da hera kan bina kwæblef' (70). Lee n l' kaan, l' dan n gbuhm korguu kpaalaa wo Sangband *gwæet bohoctba nn da bed lee.

Ln ree n werii bii wadgan 14.8 n 17.5 n 18.1-24 bohoctba korgu kuugu gwæet ka hoh-ku na Babiloon. Korguu tiiba nima Sangband. L' bohoctba na korguu nii bá kir Sangband bee mæmbee. L' vuuguu, korguu da ba na korbermgun, kù tiiba kpañ tia Sangband fena. L' boo l' hela *Roomaa korgu. Fetra wadnoogrgan 5.13 ta bohoctba welee.

Baħaala (*Baal*)

Gwæguu kōctōd n hebrmn nii na "berma" laa "há hef wii". L' dan n bid tiib hidr, n dan n kit Kanafaan tiiba tibermb hidr. Bà da logl-b wo sangbambiimn Sangband want ment madta. Bà da diila na bii da

safl tant jahaam ka fena dom n nidba maad. Vit ban da fena-b tiin da ba yaruubefb. Welee vitii n fæbii, *Wadbuudga kir-b kpaalaa. Biilm, Sangband rea dyen ka weraa na dii nii want ment berma n t' reeta. Dii safl tant jahaam ka ta fena dom n nidba maad dyen d' soklbn n ka hod na nidba miim-d ka seenja ka vala-d.

Baħlb (*loi*)

Nooga safl, baħlb ba na weriibn, huru huufu nii Sangband nn da werii *Yisraheel tigr na d' tagd-fu, baħlb Sangband nn to *Mohiiswu *Sinaayi duur fena bii mōmb. Bà da kpogla baħlbii membii n hohf na "Mohiisa baħlb" laa, na "Saberma baħlb" laa, na "Sangband baħlb". Bà yada baħlb b' ka log wadii hi ni ba baħlb hii, *Wadbuudgan wadnoogrii hinuhii.

Tuurnkwæent wadiin "baħlb" logl liilawen tuurnkpeemt wadgee mengee (Yohanæesa 10.34; Roomaa tiiba 3.19).

Tumt Foola logl gwæguu n ka bohoctba gemmnt t' hefr nid na hà fena homgu laa hà fena befigu lee tii (Roomaa tiiba 7.22-23; 8.2).

Baħlb weriita (*scribe*)

Da hii nii há da mi Sangband *baħlb hom ka weraa-b volba. Baħlb weriitba da ta ba *yaani yaadbermba huuga. Yeesua vuugun, bá kod da ba *Farisii tiiba kpaturun.

Balhaama (*Balaam*)

Da taadn. *Mohaabmba nn da bo na bà teew hoodr n *Yisraheel tiiba lee, bá bõhɔɔ bà huraa Balaak na há gbaam Balhaama gwæel nobɛfr Yisraheel tiiba kaa na bà da bà di bá jugun. Balhaama da miil na Sangband kaawla Yisraheel tigr jugun, há ka kpañ hà bee hà he bii. Há la hɛm Mohaab fõgɔba t teegm Yisraheel tiiba, bá ka door tiini tiŋan.

Basaan (*Basan*)

Kradii ba *Yisraheel tonju kwɛɛn. D' ni da ba duura n dui kɔd. Tonju ni kan hɔm, kan ba jahaam hɔm, l' mag na bá gwifiim kan naagi hɔm. Bà da bõhɔɔ Basaan naagi gwæst, blaɛb kaa bà da doowa-fii hɔm fi ta hahr. Duurhee jutantain da ba raani, bá da vid tiit bee t ka lɔg duurhee na bá kaalaŋbehiin.

Bhelsebuula (*Béelzébul*)

*Saatana hidvoln.

Bolmt, bolmba (*lèpre, lépreux*)

Bɛhii ban hoh *Wadbuudgan na bolmt hii ba na gbanu hɛn bɛhbɛhii hiihin. Welee kaa l' ka kir na bolmba daa jibm *Sangband haarn. Bà da ta hohl-ba na "bá kpañ *kel kel Sangband nongan bee". Ban da taadm welee bɛhhii l' gbaad bà gbani t ka ba hɔm bee da kpañ kɔd. Hí ba n hiyen n tii kɔrgu rei. Hì da tolan. Tii kaa nii ban da rea bolmba kɔrgu kaann bá ka kpañ nyɔfr n nidba.

Bɔtgm (*circumcision*)

*Yuudaa tiiba kowt nii na bá bɔtgm budaaga ká maadb goniindr goor. Sangband da beda bà yandaa *Habrahaam na bá hɛm welee kowtii (Weem kɔtɔdn 17.12). Waarhuu da weraa na bee nii Sangband tigr. Bɔtgm gwæstii da ba *Mohiisa baɛlb wadgan.

Ban da bañ n ka faa Yeesua Gohɔmt lee, n faa-t Yuudaa tiiba saf'. Kaann, Sangband t tom na bá faam-t tigvolhee tiiba lee, Yuudaa tiiba t ka bõhɔɔ na ka tighee tiibee bag na bà kitg Krista tiiba, l' ba na bá bɔd-ba, bà valgm Mohiisa *baɛlb. *Tumtba t ka ba tii gwæstii. Tii kaa nii Fɔɔla nn da hɔd Galasii tiiba wadga n bõhɔɔ kan na, ka hii bag na hà kitg Krista tia, bii byenb n jañ beel na hà he. Bii nii na hà to hayenwu Krista (Kɔrɛent tiiba wad1^{ga} 7.17-20).

Bubga (*pause*)

Bà yul yumii hiihin tiit l' ba na ban ree-t lee ba nigiiib. L' boo tlaft weraa na l' wen taa yumgee kaalaŋeen bà hɛm lii, mig ka buba bubga (*Bubga*) na l' werii na nyaaɔb laa, ka hiŋhɛ (*Hiŋhiŋb*) na l' werii na figm laa, ka hiiira (*Hiiirb*) na l' werii diila laa, ka foorra (*Hoorb*) laa ka yoorra (*Yoorb*) na l' werii na bà kpañ tia hii nn bõhɔɔ tii.

Daam tibugu, daam (*vigne, vin*)

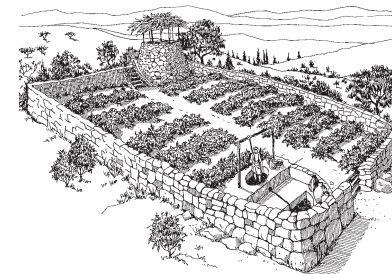
Daam tibugu ba na tibugu kuugu nii kú bɛd kú roona ba sɔga sɔga ka ba bia kɔd.



Bà da nawdra roonhee n nakpai, nyaam kulaa ka jiba tɔgiin.



Bà da kpañ ko daam tibitii yɔh'. Bà da kool-t ka mɛh dabid n tana laa ka hoow hina jajalnt na l' kewr dɔm n bawdba.



Ka tibitii t kpalm, bà voogdr-t n hɛm salea.

Bà ta gwæla daam tibit gwæst diila hiiha jugun l' hɛl *Yisraheel tigr. L' saa, Yeesua da ta lɔgl hayen na wii nii gobiint daam tibugu (Yohanɛsa 15.1-10).

Dabragr (*croix*)

Roomaa tiiba nn da mad tant lee wen, ka hii t he bɛhɔɔ l' yat, wo hà kura hii, laa wo hà bo na hà dafaa kɔrgu bermba, bá kuum halañ ka kpañ-wu dabragr hɛn. Bá kpañm há nihi n hà nakpai dabragr hɛn n vii n tifi. Hà da kpañ ku weem. Hà da jul kunyɔŋu kɔd. *Yuudaa tiiba man, welee kuumii da ba na jiwfi remn, l' weraa na Sangband gwæel halañ kaa nobɛfr.

Welee nii ban da kur Yeesua. Hà da beda na ka hii bag na hà tagd-wu, l' ba na há bigd há dabragr ka tagd hà kaa (Matewa 16.24). Gwæstii kɔtɔd nii na l' ba na há hɔŋ hayen ka maantr hayen na hà di kunyɔŋu Yeesua kaa.

Daviida (*David*)

*Yisraheel tigr hurnoogr nii Sañuula. Daviida da sohdg-wu. Da wii nii há kad huraantn ka ba kaa Yisraheel tantn. Hà da kiima há sa Yisaaya fei le, n dan n jum huraant. Hà da hiidg huraantn hɔm. Wii kudra yumii kɔd, hì ba *Wadbuudgan. Daviida da lɔgra Yerusalem na Yisraheel kɔrbermgɔ. Há kuum kaann há kwæel *Salomoona t kit Yisraheel huraa.

Sangband da tag n *Gwæst bõhɔɔ n bõhɔɔ na d' nan tuuna Daviida buudmn tiifii. Wii kee hà dah Sangband tigr jugu. Wii nii Yeesua. Sangband da beda welee weem bà ban meed Yeesua. Tii nii ban hoh Yeesu na "Daviida yakiiga" (Matewa

1.1; 9.27; 12.23; 15.22; 20.30-31; 21.9,15; 22.42-45).

Dikafnooga kasant
(*fête des prémices, Pentecôte*)

Da *Yuudaa tiiba kasanbermt. *Getgm kasant kaann, bà da kaala goora kwefnu n jum Dikafnooga kasant. Bà da jul-t kpooni moot bia wen bu.

Krista tiiba jul-t gwelŋa ka deeda goor *Vohoom buudm nn da hohntn noogrm bà da tagd Yeesua kaa bee fien (Nyaan Tumtba ŋmægt 1.2). Bà hohf-t na Vohoom Buudm hohntm kasant.

Farisii tiiba (*Pharisiens*)

Bà da ba na *Yuudaa tiiba Sangband seenb kpaturu huuhun. Bà da miil Sangband bahlb hom. Bà da weraa nidba na bá tagd-b hom. L' saa bá momba da hewla b' jugun kowt kod ka weraa-ba-t. Bà da diila na bee tagda Sangband huru l' yata volbee. Bá ni biiba da weraa bayen ka ta ba rarbfm. Bá bermba da kpa sokla Yeesua gwæst ka bag na bà kuu-wu.

Fæegu, Sangband fæbuga
(*mouton, agneau de Dieu*)

*Yuudaa tiiba da ba n fei wo ta Nawdba. Bee gwihib da ba n byen. Bá korgu kimta kodiir da ba bermr. Kimta da keda n hà fei n kpm moot kan ba ree na hà gwihim hà dom. Baaben tia da kpaŋa hà fei l' ka gbaama na há miim-fi hom. Ka fægu kuugu t bor, há bagm-ku. Hà da kaada fi suku. Ka muunu t bi,

há jibl-fi kú ni n ka kiig fiid noon na kpm dom miim laa bawda daa baaw kuugu. Bawdba da forwa ka baaw-fi. Biiba bà gwid Sangband huru kaawr bee, Yeesua tonaa-ba n fei fi kpaŋ n kimt hii.

Sangband fæbuga gwæst ba kaalai hirehhiin Tuurnkwænt wadgan (Yohanæsa 1:19-36; Ln ree n werii bii 5.6-12; 7.14-17; 13.8; 14.1-4) ka hæl Yeesua. Nyaalm huurt Yohanæsa da gwæla welee hà diilan mad fæbuga ban kuu fubehii kaa kee. Volba geewa fæbuga ban kuu *Getgm kasant man kee. Yuudaa tiiba da tonaa fæbuga n hii hà ba n hà nyonyogm wii.

Filiistmba, Filiistmba tant
(*Philistins, Philistie*)

Filiistmba da ba na nyaam kpmga tiiban. Bà da ba Mediteranee nyaam gbiir fien *Yisraheel tonju faagan. Bá dimt fidrm man nii ban da miigaa-ba n Kanafaan tiiba n Yisraheel tiiba. Bá hoodwant, n bà lam, n korgu neerm madmn nii ban da ta miigaa-ba. Filiistmba da hera korni hinu. Håsdood n Haskeloon n Hækroon n Gaat n nan Gasaa. Bá n Yisraheel tiiba bà da kpa hum n taa. Bee t ka ba bee na bà voo-ba.

Getgm kasant (*Pâque*)

Yuudaa tiiba kasanbermt. Bà da jul-t ka deeda ban da ba yuumntn *Højift tantn n lan nii Sangband nn da ree-ba kan lee. Safn na Højift huraa saa na bá riir yuumntn,

Sangband da tomra d' *tumthii há kuum nidba budanoogrii n dom maadnoogra Højift tantii mentiin. Sangband t to wad na bà ku hayfee menfeen fæbiir laa budahed, bà log domii jiiim bà sool hayfee fiid noon. *Sangbantumt há da kuu wii nn ba hà nyaan jiiim lee, hà ber. Tii kaa nii haar wo haar nn tuum daaw *Sangband haarn n fædahiir bind wo bind, há san n kuum-d kan n kulii n haaga, bà kpogl taa n jum d' bih'. Getgm kasantii kaa nii ban ju kpooni fi ni kpaŋ ragr hii kasant. Bà da jul-t goora hialbleh' (nyaan *Kpooni kasant).

Gotia, gotiberma (*prêtre, grand-prêtre*)

Gotiiba da ba *Yisraheel tiiba huuga. Bà da gwæla n Sangband na l' bem nidba n hom. Bà da fena kowt *Sangband haarn. Bá berma da bee, bà hoh-wu na gotiberma. Da *Haroona buudmn tiiban, *Levia huugan. Gotiberma da jiba Sangband haarn bindn myenm kaalaŋbuudga momgan, n fien *vit na l' waa hà fubehii n ta hà tigr rei mef'.

Gwæst bõhõta (*prophète*)

Gwæst bõhõta bõhõta nidba gwæst Sangband nn bed-wu tii. Weem Sangband da tamn gwæst bõhõtba kod na bá faam d' gwæst. Bá ni nii *Mohiiswu n Samufeelwu n *Heliwu n Yesaaywu n Yeremia. Sangband da werii-ba bii b' ba b' daan ka nidba ba saa bà fæbbefb bii.

Yeesu Krista Gohõmt wadga Yohanæsa nn da hõd keen 1.21 n kaalaŋvoliin, l' bõhõta gwæst bõhõthii gwæst. Wii ret nii In bõhõta Bahlb deedgm wadgan 18.15-18 na Sangband beda na d' nan tuuna gwæst bõhõthii *Mohiisa dela. Kaalaŋvoliin gwæst bõhõtba bõhõta Sangband nn nan tamna wii gwæst, n fian nan fena bii n b' nan kena hà jugun bii gwæst. Bà ta bõhõta lan nii tant nn kee t' bem t' difm nn nan nyufna lee.

Tuurnkwænt wadiin, Sangband *Vohoom fena mn ba bá ni bee bõhõta dn bõhõta-ba tii. Tii kaa nii ban ta hoh-ba na gwæst bõhõtba.

Gwæst sohdgta (*disciples*)

Gwæst sohdgta ba na weriithii sukur bugar (Nyaan Nyaalm huurt Yohanæsa, Markuusa 2.18; Matewa 10.24-25). Kod l' ta ba na biiba bà ba hii kpaturun bee. Kod l' ta hela Yeesua kaa tagdtba. Tuurnkwænt wadiin l' hela Yeesua *tumtba, daba kwifr n barefba fian da roodg na bà heflgm-wu bee (Matewa 10.1), laa biiba bá yatg welee (Lukaasa 10.1). L' ta hela biiba bà sohdg Yeesua weriib bee membee. Gwæst sohdgta ŋmægb nii na há tagd Yeesua kaa. Lee hii há tagd Yeesua kaa wii ba na Yeesua gwæst sohdgtn. Ban hofaa Tumtba ŋmægt wadgan na Krista gwæst sohdgta bee, l' hela bá da tia hà fien bee. Bà da ta hohf-ba na "teelba", laa "Sangband tigr", laa "Krista tiiba".

Hebrmba (*Hébreux*)

Nyaan *Yisraheel. Hebrmba gwæsla hebrm. Bà hoda Tuurnkpeemt wadii n hebrmn.

Hemaana (*Héman*)

Da yumyuumtba bermba batafbee ni bilmn, wú n *Yeduutuunwu n *Hásaafa. Bee da mada welee ηmæëgbii Yerusalem *Sangband haarn *Daviida vuugun.

Hermoon duur (*Mont Hermon*)

Hermoon duur da beel na korgu Sangband nn da bed na d' nan tɔɔ *Yisraheel tiiba kuu faanju kuugu. Ree nnii *Yordaan kol nn baŋaa. Duurii vɔk n yat kpadiin duurhee menhee. D' ba n dukpogii kɔd. Ká vɔk n yat hi menhii kee ba meetaai ruuni hirif n lemi hiniind n kwíhr n hinaa (2814m). Kanahaan tiiba da logl-d na dubéhr.

Hihhiŋb (*pause*)

Nyaan *bubga.

Habrahaama (*Abraham*)

Habrahaam nnii *Yisraheel tiiba yandanoogra. Sangband da beda-wu na há riir korgu fian da ba kuun hà san korgu dn da bed na d' nan sahl-wu kuun. Há val-d n vid n nyab ka kpa mi há kan ked ree. Hà da san vɔku saŋ n dan n yum korguu. Kuu nnii ban hof na Yisraheel. Sangband da beda-wu na há buudm nan ba m`bɛm kɔd. L' saa d' lo *tuurnt d' n wun bà huuga. D' ta beda na d' kee d' tɔrg-ba ka bà mad d' gwæst (Weem kɔtɔdn 22.18; ta nyaan Tumtba ηmæëgt 3.25).

Habrahaama da logra *Saraawu fɔgt, bá kpalm ka kpaf n buga. Sangband t ηem hoolgu bá maadm budaaga, kee nnii *Yishaaka. Hān dan n ηem kokol lee, Sangband t tarm Habrahaama. D' da bagl na d' nyaan na hà sɔkla-d l' yata há buga laa. Lee, d' bɔhɔɔ-wu na há log há bugee hà vid. Habrahaama t tii n manyii hayen. Hān da bo na hà gitg bugee lakwɛn juuga lee, d' werii-wu fɛdaar d' ba sunsunan. Há logm dii n vidm (Weem kɔtɔdn 22).

Hadama (*Adam*)

Sangband nn da toglg sangbambiim n tant reem lee, d' logm tanjoom n mɔfm Hadama n ree hà fidu n ηem há fɔg *Hεeva. Sangband da beda-ba na bá daa jum tiib biib roona. Tiibii da ba bà man. Lee, *Saatana t kit waaǵb n san n hogl Hεeva, há jum tiibii roond n tɔlm hà sid Hadama (Weem kɔtɔdn 3). Bee nnii noogrba na bà kofl Sangband n gwæst. Tii hera nidba mɛmba t ka kofla Sangband n gwæst na bà mɛmbee reda bee ni. Gwɛntaf, Yeesu Krista ree bá daag hà ηen bee bɛfɔgun n sahm-ba neerkwɛslm.

Haroona (*Aaron*)

*Mohiisa maarn. Hà da hewl hà ηen Sangband wen da rea *Yisraheel tiiba *Hεejft tantn. Da wii nnii Yisraheel gotinoogra. Lee, *gotiibee mɛmbee da ba bà rorm há buudm.

Hásaafa (*Asaph*)

Da yumyuumtba bermba batafbee ni bilmn, wú n *Yeduutuunwu n

*Hemaana. Bee da mada welee ηmæëgbii Yerusalem *Sangband haarn *Daviida vuugun.

Hejift (*Égypte*)

Kɔrbermg u kuugun. Kù kpaf vɔku n *Yisraheel tant. *Yakooba kwɛl *Yoosefa vuugun, Yisraheel tiiba da san n kad kan. Bà da jul kan kunyɔŋu kɔd ka ba yuumntn. Lee, Sangband t bant *Mohiis na há ree-ba kan. Wii da beel hà san n ban tant Sangband nn da bed na d' nan tɔɔ-ba tiin.

Helia (*Élie*)

Da Sangband *gwæst bɔhɔɔt bermhiin. Hà ba kpi. Sangband da logra-wu hà neer n kol-wu n faaga. Yuudaa tiiba da hoda ka mi na hà nan ηmetgna goor diir hà maantr juuni dahd Sangband nn da bed na d' nan tuuna wii huru. Há ka ba ηmetgn, Nyaalm huurt Yohanɛesa da hel n ηem welee ηmæëgbii (Lukaasa 1.13-17; Matewa 11.7-15 n 17.10-13).

Herooda (*Hérode*)

Tuurnkwɛent wadgan hayendn nidba banaa nnii ban hof welee hidrii.

1. Heroodberma. Wii nnii haarii yandaa. Wii da mada *Yuudaa tiiba tantii mentii Yeesua maadb vuugun (Matewa 2.1 n Lukaasa 1.5). Wii da bagl na hà ku Yeesuwu hà ba kunidbuga (Matewa 2.16-18). Hà kpiira Yeesua ba buga. Hà da ba n kwɛlba kɔd. Há kuum kaann, *Roomaa tiiba t raarm hà

tant gbefa hanaa. Bà da logra t' gidgu n to hà kwɛlba bataf', n to gbefvolii nidjeenhii (Lukaasa 3.1).

2. Herood Hantifaasa. Hà da ba na Heroodberma kwɛln. Wii da mada Galilee tant Yeesua kaamn n fian da berɲ n bah hà ηmæëgb lee. Wii da logra Heroodyaadwu fɔgt, l' ba na há maara fɔgn. Fɔgwii da hera bà gita nyaalm huurt Yohanɛesa jugu (Markuusa 6.14-27; Lukaasa 3.19-20; 9.7-9). Heroodwii man nnii ban da san n Yeesu saŋ n san-wu n gomn há da ba Yuudee wii man, wii t bɔhɔɔ na bà kuu-wu (Lukaasa 23.7-12).

3. Herood Hagrifaa noogra. Hà da ba na Heroodberma yakiigan. Hà da hera Krista tinoogrba dad dad. Wii da hera bá kuum Yohanɛesa maar Yakooba n ta riw Fetruwu sargan. Hà da ba hiidg jargan (Tumtba ηmæëgt 12.1-23).

4. Herood Hagrifaa refhdra. Wii da ba na Herood Hagrifaa noogra kwɛln. Hà nyabɛɛr Berniisa da ba na Feliksa fɔg Duursila maarn. Wii man nnii ban da samr Fɔɔla (Tumtba ηmæëgt 25. 13-26.32).

Hesaawa (*Ésaü*)

*Habrahaama kwɛl *Yishaaka da ba n kwɛlba bareh bà ba na dumbiiban. Bee nnii Hesaawwu n hà nyakwɛl *Yakooba. Goor diir Hesaawa t kpen kpam kɔm t kuu-wu, Yakooba t dig diit. Hesaawa t jam-wu, lee há bɔhɔɔ na ka hà bag na hà di hà diitii, há to-wu hà maat.

Lee, Yakooba kitg nan há maara, bá sa kwæelnoogra. Diit kaa, Hesaawa t tii na hà nyakwæela sohdg maat (Weem kōtōdn 25.29-34). Yakooba bii nnii Sangband nn bantg n hēm hí kit d' tigr n saa Hesaawa rei.

Hetaana (*Étan*)

Nyaan *Yeduutuuna.

Hæva (*Ève*)

Hà ba na *Hádama fogn.

Hiiirb (*pause*)

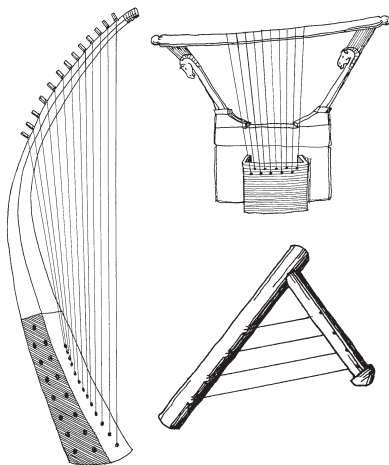
Nyaan *bubga.

Hoorb (*pause*)

Nyaan *bubga.

Janjalu (*guitare, lyre, harpe*)

*Hebrmba da ba n ḡmifi want yoh'. Tiit da ba n dabiir d' hēn ba ḡmifi hì voku ba jugu jugu, ka kpañ n kadakḡun kú hēna l' ror kuu. Vont da ba n madlaja ka ba n ḡmifi kōd hì voku ba jugu jugu, ka ta ba n kadakḡu kú hēna l' ror kuu. ḡmifii noora da ta ba jugu jugu. Bà da durwa laa, bà da gbul ḡmifii n nabia



laa, n kowr laa, n dagwegr. Welee wantii mentii da ba n tyen n saama janjalu.

Kasant (*fête*)

Nyaan *Kpooni kasant, *Getgm kasant, *Dikafnooga kasant, *Sugt kasant.

Kayiina (*Cain*)

Kayiina ba na *Hadamwu n *Hæv bà bunooḡḡa nnii. Há nyakwæel nnii Hææla. Goor diir kwæelbee rehḡrbee t safm Sangband want. D' sohd Hææla want n kirm Kayiina ret. Há nyahaa hà nyakwæela n kuum-wu. Hān kur-wu lee, há jiiim t ka gbaama na bá teew m' hoodr (Hebrmba 12.24). Lee n l' kaan, Sangband t gwæel nobehr Kayiina kaa ka bōhōo na hà kpañ hà bēm n gbalaja, na hà ba hà yohuum rena n rena bà nyahaa-wu.

Kel kel, nakakeet hiḡb kowt (*pur, purification*)

*Yisraheel tiiba man, ka hii bag na wú n Sangband l' laglg, l' ka gbaama na halah bēm kel kel, nakakeet tiit kpañ há hēn. Want kōd da bee ka hawla nida, wo kpiirmba hēn tarmb, laa ka bà ta tarm hii hà kpañ kel kel, laa ka bà ta tad hii hēn *hà kpañ na Yuudaa tiin, laa ka bà ta di bii Sangband t loḡ blaḡb na b' ba nakakeet laa fōḡ há meedr l' ban ta kidga wii, laa beḡvolii wo *bolmt. Safn na nida ḡmētḡ hà bēm kel kel, l' da gbaama na halah san *gotia man hà he nakakeet hiḡb kowt. Gwentaf Yeesua beda na diilbeḡa há ror nida

ni hee saa hà kita beḡwu Sangband nongan (Markuusa 7.1-23).

Kooraa kpaturu (*confrérie de Coré*)

Kooraa kpaturu tiiba da ror *Levia kwæelba ni bilm ban hoh na Kooraa wii fomrn. Bà da ba na yumyuumtba kpaturu huufhun Yerusalem *Sangband haarn. *Daviida vuugun, bà da hohf bà berm na *Hemaana (nyaan Yum88^{ḡa}.1).

Krista (*Christ*)

Græekmn, hidrii kōtōd nnii na "ban vu kpaam wii". Hebrmn, bà bōhōo na *Mesia*. Weem, *Yisraheel tantn Sangband da banta hii na há bēm *gotiberm laa, huraa laa, *gwæst bōhōota. Ln da banta-wu lee, bá vu há jugu kpaam. Welee da weraa na bà kalgr-wu welee ḡmæḡbiin. Sangband da beda n dool na d' nan tuuna hii na há dah d' tigr jugu, hà kalgr *Sangband huraant. D' hēm gwæst bōhōotba t bōhōo gwæetii. Nidwii nnii Yeesua. Tii kaa nnii ban hoh-wu na "Krista".

Kusawu (*soufre*)

Bà ta hoh-fu na "jorm ragr", d' tōn doot. Hù bogm kpaam tota jah'.

Kpaam tiib (*olivier*)

Bà kool-b b' roona kaa. Bà kaama b' roona ka rea kpaam.



Kpaam tiitii kpaam berḡa weem, tiit bea ka kpalma hōm.

Kpalmbba (*anciens*)

Kpalmbba da ba na haberma jugu tiiban. Koryengu haberma jugu tiiba da hēna kpalmbba kpaturu n ka mad kōḡḡu ka yaa yaagu.

Kpoglb disaku (*Yuudaa tiiba __*) (*synagogue*)

Baatee *Yuudaa tiiba kan da ba ree, ka nidmōmba kwifr ba kan, bá ka ba n bá kpoglb disaku. Bà da kpogla taa kan vohoor goor ka kaal Sangband gwæst, ka weraa Sangband *baḡb gwæst, ka ta seenja kan. Bà da ta yaa kan yaani. Reekan nnii ban da ta gbu nidbeḡba n gbana.

Kpooni kasant (*fête des pains sans levain*)

Ln da ba na *Yisraheel tiiba riir *Hējift tantn lee, bá ka kpidwa. Huru kpañ na bá lo ragr tēḡtn bà hōd na tēḡtii fuur safn bà he kpooni. Lee, bá hēm kpooni ragr kpañ tēḡtn. Bind wo bind vuuguu nn taana na bà deedḡ gwæetii jugun lee, bá ree ragrii mēndii bà hayān n totr na bii daa teel hayān. Bá loḡm goora halbleḡ ka ju kpooni bà hee-fi ka ba soḡ ragr tēḡtn. Ban hēna nnii *Getgm kasant kaa yelmaa.

Lambhu sohdḡtba (*collecteurs d'impôts, péagers*)

Yeesua vuugun, *Roomaa tiiba da mada *Yuudaa tiiba. Roomaa tiiba biiba t ka ro Yuudaa tiiba biiba na bá sohdrm lambhu n yakun tikee.

Yuudaa tiiba da kpa a log welee tiibee bii, l' kotod na ba da fena ba rafeedba nmeegb, ba ta fena nidba dad dad, ka sohda liigbiir l' yata In gbaama lee, ka fela ka ta baaw-ba.

Levia (Lévi)

Hà da ta ba na *Yakooba kwæelba huuga bilmn. *Yisraheel hui kwifr n hirefhii ni kiiga yandaan. Bà da ta bantg na bee beel ba hem nmeegb *Sangband haarn. *Haroona da ba welee huugeen, hà yakii ba na *gotiiban.

Hii da ta ba Yeesua *tumtba huuga bà hoh-wu na Levía, hà hidvol nii Matewa.

Loota (Lot)

*Habrahaama teel nii Haraana. Loota ba na Haraana kwæeln. Habrahaama nn da ked Sangband kan da bed na há san ree lee, Loota da tagda hà kaa. Ban da taai korguun lee, bá haar t yad, l' dan n ka gbaama na bá radg taa. Tii kaa nii Loota nn da san *Sodoom. Há gwæst ba Weem kotodn wadgan 13. Sodoom tiiba da ba na nidbefhan. Bá befgu kaa nii Sangband nn da bed na d' ba d' gbuñ korguu. D' tamn d' *tumt na há bah Loot na há riir korguun, na há daa geedg n hà kaann. Lee, Lootwu n hà fojwu n hà bæerba barefba t rorm korguun. Sangband t hem bogm t jum korguu. Loota foja t ka ba bee n mug hayen. Há bid há kaa na hà nyaan bii b' geta bii n kit yaarm tand (Weem kotodn 19).

Malkiseedeka (Melkisédec)

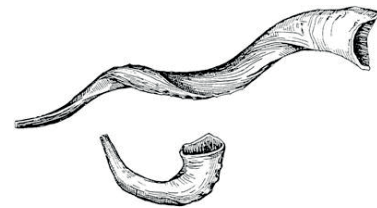
Da Saleem korgu (*Yerusalem) huraan, hà ta ba na *gotiin. Bà da logl-wu wo "Sangband momr gotia" (Weem kotodn 14.18). *Habrahaama da teewra hoodr n jum jugun, n rad fan da sohgd há rafeedba nifin bii tomb kwifr n logm myen n to-wu (Weem kotodn 14.20).

Mohiisa (Moïse)

Hà da ba na *Yakooba buudmn, *Levia yakiigan, *Haroona nyakwæeln. Bà da meedra-wu vuugu ban da fena *Yisraheel tiiba dad dad *Hejift tantn lee wen. Farhoa bæera da doowra-wu. Há dan n solm n fohnt *Sinaayi kpmkparmgun kakefnan bina kwefnaa. Han da ba n bina kwefniind lee, Sangband t tom-wu na hà ree Yisraheel tiiba yuumntn Hejift tantn. Sangband da tag n wii hen le n to *bahlb Yisraheel tiiba neerm nn ba m' higr b' hen bii.

Muulja (cor)

*Yisraheel tiiba da fena bà muulii n fædaar hiili ka hì voku la ba lana.



Bà da hohaa muulja want kod man. Bà da hohaa muulja hoodr man (Yoosua 6) ka ta hohaa-ka kowt tiit man (Leviitmba 25.9).

Nakakeet hiigb kowt (purification)

Nyaan *kel kel.

Nida Budaaga (Fils de l'homme)

Weem weem, Sangband da werii *gwæst bofocot Dañyeelwu bii. Lee, kpay-n fan hod hà wadgan hubi⁷⁹².13-14 bia! "Hii ree hayenwu watn wo Nida Budaaga. Há san n hii hà manna wii wee, bá nyohl-wu n wun. Bá nan to-wu huraant n bermt n nyokb. Tiga mena tiiba n lam menm tiiba n nidba memba ba l' hem hà nmeegb. Há huraant nan kpañ dihm felah".

Liilawen Yeesua kena n ka bofoc hayen hà gwæst ka hoh hayen na "Nida Budaaga". L' boo hà da bagl na nidba deedgm Dañyeela nn da hod tii jugun.

Nowea (Noé)

Weem weem nii, Nowea nn da neer tant hen. Lee daa, nidba neerm da kpañ hom. Lee, Sangband t mug na d' ba d' he tonu ni kod l' ku b' ba tant hen bii membii. Nowee lee, wii da ba hom Sangband nongan. Lee, d' bofoc-wu na há kpañ kadakñbermgü kü liğwa nyaam hen. Sangband t bofoc Nowee na wú n hà fojwu n hà bii hitafhii n hì fojba batafbee n dom baatem mreñ mreñ', niim n daam, na l' menguu jib kü ni. Nowea t hem wo Sangband nn da bed-wu lee. Ban jib lee, tonu t bah niib. Kú niim kakefnan goora kwefnaa, nyingu n muunu. Wantii mentii t kpiidr. B' da ba kadakñuun bii n jah da kpat ka neer. L' hem kidii

kod saf na nyaalmii nyiidg tant hen, nidba neer t' jugun. Noweewu n hà haar t rorm. Há hem Sangband *vit ka nyoka-d na d' dahra bà juuni. Lee n l' kaan, Sangband t bofoc na d' nan ta kpa fena na tonu ni welee. Welee kaa nii dn loo sakagu na l' weriim na d' deera gwæstii hen (Weem kotodn 6-8).

Nyaalm huurb (Baptême)

Nyaalm huurt Yohanæssa da huura biiba bà da her figm bá fubefhii kaa n saa-hi heb bee. Yeesua kaa tagdtba lee, huurb weraa na nida kitg Krista tia n jib Krista kpaturun.

Nyakagt nyaam, Nyamolm (Mer des Roseaux, Mer Rouge)

L' ba na radgm laa nyaamn m' ba *Hejift n *Sinaayi l' huuga. *Yisraheel tiiba da mewdg-m nakpai ka riir Hejift m' ba kparmgu. Kaann, bá dan n ka hoh-m na "Nyamolm", l' ba na Nyamolm momm nii m' ba Hafrika tant n Harabii l' huuga mii.

Roomaa (Rome)

Roomaa ba na Hitaalii tant korbermgü nii. Yeesua nn da ba tant hen lee, Roomaa tiiba mad tant kod, *Yisraheel tant ba bà kwæen. L' vuuguu, Roomaa tiiba huraa da ba na tant hen hurbermhiin. Gwentaf, Yisraheel tiiba kod da kpa sokla Roomaa tiiba ka bag na bá voo-ba bá tantn.

Saabaat (Sabbat)

*Yuudaa tiiba vohoor goor nii, bá gobermrn. L' hoda Weem kotodn wadgan na Sangband da logra

goora faroond n ree tant n vohoo goleblr goor. L' saa d' bohoɔ na l' ba na nida ta hɛm ɣmɛɛɣb goora faroond n vohoo goleblr goor ka door Sangband tiŋan ka kpaɔ hɛna bii n moɔ. Vohoor goorii da bahaa booku goor jabr jugun muunu t loɔ n togl n gwedkpaaku, muunu t ta loɔ. Yuudaa tiiba hohf goorii na Saabaat goor. Bá laad gokaawrd nii. Yeesua vuugun, *bafhb weriitba da figra bafhbii jugun kpaalaa. Tii kaa nii ka hii ba valg bafhbii, Yuudaa tiiba berbma ni t ka weera n wun. Tii nii bá ni nn da weera n Yeesu na hã gbaad hiiwu Saabaat goor.

Saatana (*Satan*)

Kunidba mɛmba huraa nii. Wii hogla nidba na bá hɛm bɛhgu. Wii nii tant huraa. Hã hidvol nii *Bhelsebuula.

Saberma (*Seigneur*)

L' hela Sangband, na dii nii want mɛnt berma.

Sadusii tiiba (*Sadducéens*)

Da *Yuudaa tiiba Sangband seerj kpaturu fuuhun. *Gotiiba kod da ba bee kpaturu. Bà da weraa nidba wo ta *Farisii tiiba ka bag na bá tagd Mohiisa *bafhb hɔm. Bà da jahra bayen ka ta ba rarɛhɛm. Bá n Farisii tiiba bà da kpaɔ hum n taa. Bà da kpaɔ sokla bafhb Farisii tiiba nn da hewla Mohiisa reb hɛn bii. L' saa, bà da kpaɔ tia kpiirma himtgm jugun ka ta kpaɔ tia na *sangbantumtba bee. Bà da kpaɔ tia na neerm miim bee kuum kaann.

Tii kaa nii ban da kpaɔ tia weriib b' hel kpiirma himtgm bii hɛn.

Salomoona (*Salomon*)

Huraa *Daviida kwɛɛln. Hã sa kuum kaann hã kad jargeen. Wii hɛra bà mɔh Sangband hanoogrd (nyaan *Sangband haar).

Samarii (*Samarie*)

Da kɔrgu kuugu hidrn. L' dan n bid kpad diir hidr. Yuudaa tivolbee da nima Samarii tiiba. Bà da kpaɔ log-ba na Yuudaa tiiban ban mi, blaɛb kaa bá yandaba da logra tigvola foɣba n maadm-ba n bii. Samarii tiiba da diila na tuurnkpeemt wadgan, wadnoogrii hinuhii n jah nii Sangband gwæst. Bà da kpaɔ tia na *Sangband haar nii d' ba Yerusalem dii, ka door Sangband tiŋan duur diir jugun Samarii kpadn.

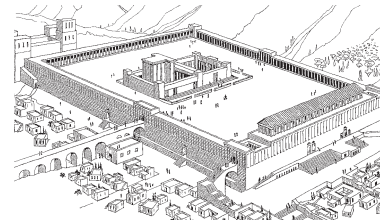
Sangbambiiimn tiiba (*êtres célestes*)

L' hela vohoomn tiiba bá ba Sangband man sangbambiiimn bee. Bà huuga ba sangbantumthomba wo *sangbantawdbermba. Bee mada Sangband huraant jarga (Yum18^{na}.11; 80^{ga}.2; 99^{na}.1). Gwentah, bɛhba ta bee wo *Saatana.

Sangband haar (*temple*)

Nooga, *Yisraheel tiiba da doora Sangband tiŋan sukun (Nyaan *Sangband suku). Kaann, bá dan n mɔhm Sangband haar *Yerusalem. D' da ba dyend. Ree nii ban da ju kasanbermt. Ta ree nii ban da hɛna Sangband *vit.

Haarii da ba bermr ka ta ba kwɛɛlm. D' da ba n noora kod. Ka v' jib n diir, ba d' haaga nii. Dandai da kaadg haagee. Bà da weraa nidba Sangband *bafhb hí kwɛɛn. Bà da mɛfra kan disaɣbermgun n raarm-ku tomb mtaf'.



Hã da ba na *Yuudaa tii ka ba *kel kel Sangband nongan wii da jiba disagnoogrgun na hã doot Sangband tiŋan, hã ta si bii Sangband haar ɣmɛɛgt kaa. Daba n jah' da bea ka jiba disagrehdrgun. Bee nii *gotiiba n bá da bo na bà hɛ Sangband vit bee. Ree nii vit dahja nn da bee (Nyaan wadgee bahmn ban ree lee). Bà da radg disagtafgru tomb mref', kaalaŋbuudga n kaalaŋbuudga mɔmga. Dimbermr diir da rada kaalahii. Dahja n bá kan totra nyab nyanyaam n kpel ban doɔ d' hɛn kpooni ban sah Sangband hii n nan sika kana da beel kaalaŋbuudgan. Tɔl dyend mɔmr da kpaɛ kan. *Tuurnt kadakɛa da ba kaalaŋbuudga mɔmgan. Hii da kpaɔ jiba kan ka l' kpaɛ na *gotiberma. Hã da jiba kan myenm bindn (Hebrmba 9.1-10). Goor Yeesua nn da kpiir, dimr d' da rada kaalaŋbuudga n kaalaŋbuudga

mɔmga dii t sad d' faaga kakefnan d' tiŋa. Welee weraa na Yeesua rawdg hurkwɛlu nid baaben tia nn ba hã bee hã vɔh Sangband huu.

Sangband haar hiɣb kasant (*fête de la purification du Temple*)

Weem *Yisraheel rafeedba da jib *Sangband haarn n hawl-d. Nidhii, bà hoh-wu na Yuudaas Makabaaya, wii t manyii n higm-d na nidba door Sangband tiŋan. Tii kaa nii *Yuudaa tiiba nn da ju haar jiblgm kasant ka deeda welee gwæstii.

Sangband huraant, sangbambiiimn huraant (*royaume de Dieu, royaume des cieux*)

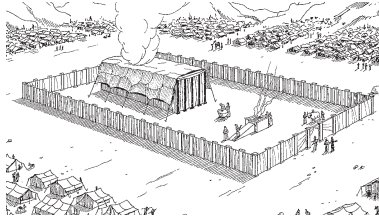
Baatee nidba kan tii Krista gwæst n ka log Sangband na huraa ree nii Sangband huraant nn bee. Sangband kiiga bà hɛn ka sah-ba ln gbaama-ba bii membii. Sangband kpaɛba-ba ka mad-ba d' gemmnt kwɛɛn. Yeesua nn daan tant hɛn lee, n rawd huru na nidba tiim na Sangband nii huraa.

Yeesua werii kod Sangband huraant nn ba lee, n nidba bá ba bà jib t' ni bee nn ba bà bɛm lee. Hã ta werii na vuugu kuugu nan kena huraa baal homba n bɛhba, l' saa hã kalgr hã huraant (Matewa 25.31-46).

Sangband suku (*tabernacle*)

Weem, *Yisraheel tiiba nn da ba kpaɛkpaɛmgun lee, Sangband t bohoɔ *Mohiis na hã hee-d suku. D' da werii-wu ln ba na kú bɛm lee, n gbant fan ba hã fil-ku n tii n fan ba hã kaad-ku lee.

Kù da ba n kaalai hirefi'. Ká ba buudga kee n ká ba buudga kpaalaa kee. Bà da finta-ku n ka ked huru ka mad kù want, ka ŋmeta ka fil-ku bá kan jefnta ree. Kaalaŋbuudga mɔmga ni nii Sangband *tuurnt dn da lo n Yisraheel tiiba tii kadakŋa nn da bee (nyaan *Tuurnt kadakŋa). Tana ln da hɔd hà hɛn *baɦlb hee da ba kà ni.



Sukuu noon nii ban da hɛna Sangband *vit kakehnan ban dan n mɔɦm *Sangband haar Yerusalem. **Sangbantawdbermba** (*chérubins*) Sangbambiimn tiiba biiba. Nyaan *sangbambiimn tiiba.

Sangbantumta (*ange*)

Sangbantumta ba na Sangband ree-ba, voɦoomn. Bà kpaɦ n gbanu. Liilawen bà rea bayen ka ba na nidba. Sangband tuuma-ba. D' tɔɔ-ba d' gwæst na bà biir-t nidba (Weem kɔtɔdn 28.12; Lukaasa 1.19). Liilawen, bee ta hɛna dn mugaa bii (Samuheelaa wad2^{9a} 24.16). Baan ta bee bà bɛm Sangband man hii tagrn laa biiba tagrn (Ln ree n werii bii 1.20). Bá bermba bee, wo Mikafeelwu n Gabriheelaa.

Bà wen bɔɦɔɔ na Sangband tumta, l' ba l' bee l' bɛm na l' ba Sangband mɔmɔrn.

Sangbantumta biiba fiera fubeɦii, d' hɔɦl-ba (Roomaa tiiba 8.38; Fetra wad2^{9a} 2.10-11; Yuuda 9), bá ka hɛna *Saatana ŋmɛɛɔb (Matewa 25.41; Ln ree n werii bii 12.9).

Saraa (*Sara*)

Hà da ba na *ɦabrahama fɔgn. Hà da kpaá maad. Há kpalmtn nii Sangband nn da kaawl hà hɛn hà maadm *Yisɦaaka.

Sinaayi, Sinaayi duur (*Sinaï, Mont Sinaï*)

Bà ta hɔɦl-d na "Horeeb duur". D' ba tant nyaam nn kaadg n tɔlm ɦakpaŋbilmga tiin. Tantii ba *ɦejift toŋu kwɛɛn, *Yisraheel toŋu faagan. Duurii hɛn nii Sangband nn da ree d' *baɦlb n to *Mohiisa n lo *tuurnt d' n Yisraheel tigr. Ta dii hɛn nii Sangband nn da to *ɦeliwu ŋmɛɛkwɛɛlb.

Siyoon (*Sion*)

Welee nii ban da hɔɦ *Yerusalem durhee ni diir, ban da mɛɦr Yerusalem kɔkpeemgu d' jugun dii. Kaann, bá dan n ka ta hɔɦ kaalaŋa bá kan mɛɦr *Sangband haar ree welee. Bà ta hɔɦaa welee ka hɛl Yerusalem kɔrgu mɛngu. Bà ta hɔɦaa welee ka bo na bà biir tigr Sangband nn bantg dii gwæst, laa sangbambiimn kɔrgu gwæst (Yeremia wadga 6.23; Hebrmba wadga 12.22; Ln ree n werii wadga 14.1).

Sodoom n Gomoor (*Sodome et Gomorrhe*)

Sodoom kɔrgu ni nii *Loota nn da neer. Kɔrvolguu da ba kù kpama.

Kɔrnɦiin tiiba da ba na nidbɛɦban. Tii kaa nii Sangband nn da gbuhfr-hi.

Sugt kasant (*fête des Huttes, fête des Tabernacles*)

Ta *Yuudaa tiiba kasanbermtn. Bà da jul-t goora halblefi'. Bà hɛna sugt ka go t' ni ka deeda bá yandaba nn da neer tankparmtn lee. Bà da jul-t ka toglg dikaft lɔɔb, ka tɔɔ *daam tibit roona n kam daam. Welee hɛna bá juu-t n nyaagb.

Taboor duur (*Mont Tabor*)

Duurii ba Galilee tantn, Yisreɦɛl yaanun, d' vɔku ba meetaai lɛmi hɛnu n kwɛɦniind n hiniind (588m). Da Kanaɦaan tiiba dubɛɦrn.

Tawdmuulŋa (*trompette*)

Bà da hɛna tawdmuulii n liɔbmɔla kudnanu (Kaalb 10.2-10).



*Gotiiba n jaɦ da hɔɦl-hi. Bà da hɔɦaa tawdmuulŋa na tigr miig na l' ba na d' lɔɔ huru. Bà da ta hɔɦl-hi hoodr man n ta kasant man.

Tiib biib b' boo feega (*sycamore*)

Tiibii ba tihafnrkafb. Bà lɔgl b' dabit ka tig want. Bà jul b' roona. Bà feeda há hɛn na hà bi weem.



Tiib biib b' boo haadgu (*figuier*)

Tiib biib nii b' ba b' bee b' ta meetaai kwihfr (10m). B' vaat ba yalmt. B' kpaá berŋa weem. B' roona roona, baa bà bee bà dii-fa n kaagu laa bà diin. Tiibii weraa neerhɔmm n yadgu.



Tiir (*Tyr*)

Kanaɦaan tiiba kɔrgu kuugun. Kù ba Mediteranee nyaam gbiir hɛn, *Yisraheel toŋu faagan, ka ba na Feniisii kɔrbermgun. Da yaku kaalaŋbermgan. Bà da hɔɦl kɔrguu hidr hɔm kù kegt kaa. Tiir huraa da beel noogr na hà miig *Daviid na huraaawu Yisraheel tantn.

Tibermb (*cèdre*)

Tiib biibn b' boo tumb. B' vɔku ba kù bee kù ta meetaai kwɛɦnaa (40m), b' huliit yad. B' vaat ba na fina ka ba mogweɦɛɛgu kwɛɛr n yobr. Bà nyɔka b' dabit. Tiitii ror kɔd Libaan duuran.

Bà lɔgl gwɛɛguu diila hiiɦa jugun, l' ka ba na gemmnt laa, kwɛlm laa, l' ba na bà bɔɦɔɔ Libaan gwæst, na da bà kegt nii tiitii.

**Tumta** (*apôtre*)

Yeesua da roodg hâ *gwæst sohdgtba huuga daba kwifr n bareh n hem bá kit há tumtba (Markuusa 3.13-19). Nidba kwifr n barehbee da tagda hâ kaa. Há werii-ba Sangband gwæst kôd. Hân da kpiir n himt lee, bá yum-wu n bà niini. Há tom-ba na bá faam ban nyan bii gwæst, ka faa nidba memba Gohômt na bà kôhdg fubefga bà tagd Sangband huru. Lee, d' waa-ba bà fubefhii ka tagaa n Yeesua hen. Kwifr n barehbee kaann, bà ta hoh Foolwu n Sangband hmeefeedba balanba welee (Koreent tiiba wad2^{ga} 9.1; Galasii tiiba 1.1; Tumtba hmeegt 14.14; Roomaa tiiba 16.7).

Tuurnt (*alliance*)

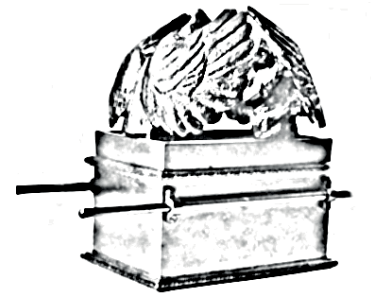
Tuurnt ba na humb biib nii nidba nn loo taa huuga ka gita moogu. Bà da hena welee ka kuu bii n dig diit n jum taa man.

Sangband loo tuurnt n nidba laa n tiga d' wen banta-ba na bá n dn l' neer. L' ror dii man. D' to-ba wad na bà valgm, l' saa dii kaawla bá jugun ka bà hena d' *bafhb hen.

1. Sangband da lo tuurnt n nidba memba ka tagaa n *Nowea (Weem kotodn wadga 9.9-17).
2. Sangband da lo tuurnt n Habrama, há hidr t dan n bid na *Habrahaama (Weem kotodn wadga 15 n 17). D' da ta lo tuurnt n há kwæ! *Yisfaaka (Weem kotodn wadga 26.3-4) n ta hâ yakiiga *Yakooba (Weem kotodn wadga 28.13-15) bá dan n ka ta hoh-wu na *Yisraheela (Weem kotodn wadga 32.23-33).
3. Sangband da lo tuurnt n *Yisraheel tigr mend d' *Hejift rorb n b' kaan (Nyabm wadga 19.24). Tuurnkwæent wadga nn hoh na «tuurnkpeemt» bii nii.
4. Sangband da ta lo tuurnt n *Daviida (Samuheela wad2^{ga} 7) n ta há buudm.
5. Sangband fela ka loo tuurnt n biiba bá tia Yeesu Krista hen bee membee (Lukaasa 22.20; Koreent tiiba wad1^{gan} 11.23-25). Tii nii «tuurnkwæent» Yeremia nn da faa t' gwæst tii (Yeremia wadga 31.31.34).

Tuurnt kadakŋa (*coffre de l'alliance*)

Kadakŋee voku da ba meetaangbilmga n bii tutugm (1,15m), ká yalmgu ba meetaangidgu n tutugm (0,70m), ká faaga vidgm boo ká yalmgu (0,70m). Bà da heraka n boijmb biib dabia n fiid sika moma (Nyabm 25.10-22). Kà ni da ba bafhb tana, n *Haroonaa dabiir, n nan diit t' da ren sangbambiimn tii. Ban da moh Yerusalem *Sangband



haar lee, bà lo-ka kaalaŋbuudga momgan. Bà da logl-ka wo Sangband huraant jarga laa wo jarhiiga ká ba huraa jarga kwæen. Kee da weraa na Sangband hena hmeegt d' tigr huuga (Yum132^{ga}.7-8).

Vit (*sacrifices*)

Tuurnkpeemt wadgan, Sangband da gbaama d' tigr na bà vid-d. L' da ba na kpamb want nii ban da sah-d. Bà da sahl-d joom n kpaam, ka kpih daam, ka sah-d tlaar kpaam, ka ta sah-d dom (naagi n naabit n fei n buri n kurhmena). Vit da ba yoh':

1. **Vit momt**, bà da totra tii mentii.
2. **Laglgm vit**, bà da jul tii bá kan her-t ree yelmaa. Bà her-t bee da jul bà kaalaŋa, bá totr Sangband kaalaŋa, l' weraa na bá n dn l' laglgn. *Gotiiba da ta sohda bà kaalaŋa. Welee vitii ta ba na bá her-t bee miig na Sangband torg-ba rii le, n ka hena-t.
3. **Fubchii waam vit** da ta bee. *Yisraheel tiiba da kpaal log nid na bà vid wo bá kpama tiiba nn da hena lee. Sangband kir welee vitii kpaalaa.

Tuurnkwæent wadga logl na weem daa vitii ta kpaŋ n daht tiit gwelŋa. Yeesu Krista nn da ku há soklbn *dabragr hen lee, hâ da kuul nidba memba kaa na hâ ree-ba fubefga gemmntn. Há vitii beel hom, hâ hera-t myenm welee na l' baam kakefnan (Hebrmba 9.26). Tii kpia weem daa retii. Vit tagrn, l' ba na Krista tia soklm Sangband wo ln gbaama lee (Markuusa 12.33), ka ta to huyenwu kpaalaa na hâ hem d' hmeegt (Roomaa tiiba 12.1), ka ta nyoka-d (Hebrmba 13.6).

Vohoom Buudm, Sangband Vohoom

(*Saint-Esprit, Esprit de Dieu*)

Sangband n d' Vohoom n d' Budaaga l' bewla n hem yena (Matewa 28.19). Sangband Vohoom jiba biiba bá to bayenwu Yeesu bee ni n ka ba kan. M' hena na nidba miim gobiint t' hel Yeesuwu tii n Sangband nn bag bii (Yohanæsa 16.5-15).

Wadbuudga (*Bible, Saintes Écritures*)

*Yisraheel tiiba da ba n wadii bà her hi ni *bafhb Sangband nn da to *Mohiiswu bii. Bà da ta hoda Sangband yumii n *gwæst bohfotba gwæst n ta wadvolii. Welee wadhii menhii, bà hohf-hi na Sangband gwæst wadga. Wadhii ni ba Yisraheel tiiba kowtii mentii kotod. Goona, Krista tiiba la ban welee wadhii. Bà hohf-hi na Tuurnkpeemt wadii. Bà ta ba n Yeesua weriib

wadii. Bà hofl-hi na Tuurnkwæent wadii.

Yaani yaadbermba (*sanhédrin, conseil supérieur*)

Da *Yuudaa tiiban. Bà da ba kwæelbleh n hayen (71). Bà da baala-ba *gotibermba n *bafilb weriitba n *kpalmba huuga. Bee da yaa gwæet ka tagd Mohiisa *bafilb. Da bà berm nii bindn gotiberma.

Yakooba (*Jacob*)

*Yishaakwu n Rebekaa bà bugan. *Hesaawa dumbtuurn. Hà da ba n kwæelba kwifr n bareh'. Bee nii *Yisraheel hui kwifr n firefhii yandaba. Sangband da tetg hà hidr na bá hofm-wu na "Yisraheela".

Yeduutuuna (*Yedoutoun*)

Bà da ta hofl-wu na *Hetaan korgu tia. Da yumyuumtba bermba batafbee ni bilmn, wú n *Hasaafwu n *Hemaana. Bee da mada welee ημεεγβii Yerusalem *Sangband haarn *Daviida vuugun. Yeduutuuna hidr ba yum39^{ηan}, 62^{gan} n 77^{ηan}. Hetaana red ba yum89^{ηan}.

Yishaaka (*Isaac*)

Yishaaka hidrii kotod n hebrmn nii na "Hà lahdgn". Hà sa nii *Habrahaama. Hà nya nii *Saraa. Bà da meedra-wu bà kpalmntn. Hà logm foga, bà hof-wu na Rebekaa. Hà maadm dumbiiba, *Hesaawwu n *Yakooba.

Yisraheela, Yisraheel, Yisraheel tiiba (*Israël, Israélites*)

Sangband da lagii *Yakooba hidr na bà hofm-wu na "Yisraheela".

Hà da ba na *Yishaakwu n Rebekaa bà bugan, *Habrahaama yakiigan. Yisraheela kwæelba da ba kwifr n bareh'. Bee nii Yisraheel hui kwifr n firefhii yandaba. Hà buudmii mada hà hidr, d' kit bà buudm hidr.

Liilawen bà hofl-ba na "Yisraheel bii" laa "Yisraheel tiiba". Kaann, bà dan n ka hof-ba na *Yuudaa tiiba. Bee nii Sangband nn bantg n lo *tuurnt n ban n to-ba *bafilb n kowt ln ba na bà hem tii. Tii hera bá ka ba n bayen n tigvolhee tiiba. N la jana, bà hofl bá korgu na "Yisraheel".

Yonaasa (*Jonas*)

Da Sangband *gwæst bofhoctn. Goor diir Sangband da tomra-wu na hà san hà faa d' gwæet korgu kuugun. Bà da hofl korguu na Niniiv. Yonaasa t ka kpaabag na hà valg Sangband nn da bed-wu tii. Hà jib meel na hà mewdg nyaam hà san jeenlaŋa. Ban da ba nyaamn lee, Sangband t hem hambermm t ka fug, meel t ka bo na d' lig. Bá da ba meeliin bee membee t miig na wii kaa nii ln ba welee. Yonaasa t bofhoctn-ba na bá ree-wu bà loolg nyaamn, lee, bee fetg. Bá hem welee. Hólbermgia kiiga t voolm-wu. Hà hem ká ni goora hatah', nyingu n muunu. Han da ba folgee ni lee, ka nyoka Sangband, d' hem ká huudr-wu gbiir hen. Ln her welee lee, há vid n san Niniiv n ka faa kan Sangband gwæet. Ban homr Sangband gwæet lee, n kom ka

hena figm bá hebbehb kaa. Lee, Sangband t waa-ba bà fubehii n ka ba ku korguu tiiba.

Yooŋefa (*Joseph*)

Da *Yakooba kwæelba kwifr n barehbee ni bilmn. Hà gwæet ba Weem kotod wadgan 37-50. Ta nyaan Tumtba ημεεgt 7.9-16. Bilba ta ba Tuurnkwæent wadiin bà hof-ba welee. Bá ni nii Maaria sida. Maarii wii ba na Yeesua nya. L'saa vol nii Harimatee tia. Wii da kuur Yeesua.

Yoorb (*pause*)

Nyaan *bubga.

Yordaan kol (*Jourdain*)

*Yisraheel kolbelmn. D' gbuŋda *Hermon duurn n get n Genesareet

nyaam (bà ta hofl-m na Galilee nyaam) n san n bewl Nyakpiirmn. D' kpaabag, d' hugla heruf', tii hena yaaru kú ba d' kpaama kuu moot ba gwæfæegu. Kpam dom da ba kan kod.

Yuudaa (*Juda*)

Ta *Yakooba kwæelb. Yuudaa huuga yandaa nii. Bà hofl hà kan da ba ree na Yuudee tant. Ree nii *Yerusalem nn bee. Yeesua reda wii buudmn.

Yuudaa tiiba (*Juifs*)

*Yisraheel tiiba hidvol nii. Liilawen Tuurnkwæent wadiin, bà bofhoctn na Yuudaa tiiba l' kpaabag hæl bà membee. L'hela bá vala korguu kowt dee dee bee.

Wadgankenan wadii kaalai

B' ba wadgankenan bii 3

Sangband Tuurnkwæent wadii

Matewa	Mt	8
Markuusa	Mk	90
Lukaasa	Lk	144
Yohanæsa	Yo	224
Tumtba	Tu	276
Roomaa tiiba	Ro	348
Kœrent tiiba I	Kr I	379
Kœrent tiiba II	Kr II	407
Galasii tiiba	Ga	426
Êfæes tiiba	Êf	437
Filiifi tiiba	Ff	449
Kœlœs tiiba	Kl	457
Tesaloniik tiiba I	Te I	465
Tesaloniik tiiba II	Te II	472
Timotea I	Tm I	476
Timotea II	Tm II	485
Tiita	Tt	492
Filemoona	Fm	496
Hebrmba	He	499
Yakooba	Ya	524
Fetra I	Fe I	532
Fetra II	Fe II	542
Yohanæsa I	Yo I	548
Yohanæsa II	Yo II	556
Yohanæsa III	Yo III	557
Yuuda	Yd	559
Ln ree n werii tii	Re	562

Sangband Tuurnkpeemt Yumii wadga

Yumii Yu 599

Gwæet reem kaalaŋa 877